BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
32 G
1

Digitized by Google

14-20-g-15

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Ad usum Fr. Dominici Paltonij Romani ...
... SS. Cosme, et Damiani

Digitized by Google

Digitized by Google

EMINENT.

EMINENT.MO AC REVER.MO DOM.NO
D. MARCELLO LANTES
S.R.E. CARDINALI AMPLISSIMO,
ET SERAPHICAE RELIGIONIS MIN. CON. Sancti Franciſci Protectori vigilantiſſimo.

FRATRES BARTHOLOMÆVS MASTRIVS, & Bonauentura Bellutus Min. Con. Fælic.

EA eſt prudentia, atque clementia, Eminentiſſime Princeps, qua per longam annorum ſeriem Religionem noſtram ad hæc vſque tempora patrocinaris, ac protegis, vt nobile, ac operoſum otium, quo ipſa tamdiù fruitur, tuæ præſertim prouidentiæ, ac ſollicitudini ſit adſcribendum; vnde ſeſe fælices, boniſq. auibus ad regionem ingreſſos arbitrantur Generales noſtri, quibus contigit ad ferendum Religionis orbem, tanti Athlantis ope potiri; Sed præ alijs hac de re gloriatur Reuerendiſſimus Pater Ioannes Baptiſta Berardicellus nunc clauum tenens, non ſemel ingenuè faſſus ſuauem regendi normam, qua adeò comiter, & integrè multis ab hinc annis cuncta gubernat, te fauente inchoaſſe, teque opitulante fæliciter proſequi: quamobrem Franciſcana Religio perpetuo tibi erit obſtricta nexu, & ſub cineri-

bus ſuis ignem deuotionis, & obſeruantiæ tam pridem conceptum perenniter ſeruabit inextinctum. Hac igitur de cauſa nos eiuſdem alumni noſtræ Philoſophiæ quartum inuulgaturi Tomũ eodem ardore ſuccenſi Eminentiæ tuæ illum vouere, & conſecrare decreuimus. Erit fortaſsè, qui nos cunctationis incuſet, dicatque ſerò nimis hoc penſum fuiſſe perſolutum, tibi namque vt huius vineæ minoritæ pervigili Cuſtodi, & Protectori præcoces videbantur deberi fructus; cæterùm data opera hactenùs ſolutionem diſtulimus, ſuſpicantes enim nè primi fructus acerbitatis nonnihil ſaperent, nihil namque præcox perfectum eſſe ſolet, mensque prægnans libris conceptis idonea tempora poſcit; conſultiùs viſum eſt medios tibi reſeruare, vtpotè temporis beneficio maturiores; quos ſi gratos eſſe conſpexerimus, tenuitas noſtra ad alacriùs in hac vinea laborandum erigetur, cultior euadet animus, & ad altiora promptior. Hilari itaque vultu, & animo libenti accipe hoc perpetuum noſtri erga te obſequij teſtimonium, diùque Orbi, & Vrbi, ac Religioni noſtræ viue, & Vale.

AP

Ego infraſcriptus de mandato Reuerendiſsimi Patris Ioan. Baptiſtæ Larinenſis Artium, & Sacræ Theologiæ Doctoris Ord. Min. Con. Generalis Miniſtri opus complectens libros de Generatione, & Corruptione ab admodum RR. PP. Magiſtris Bartholomæo Maſtrio de Meldula, & Bonauentura Belluto de Catana ſupradicti Ordinis in Patauino Collegio Regentibus elaboratum, ea, qua potui, diligentia perlegi; cum verò illud nihil fidei, catholicis dogmatibus, aut bonis moribus contrarium contineat, quinimò tale repererim, vnde legentibus vtilitas, Authoribus laus, Seraphicæque Religioni honor dimanare poſsit, impreſsione dignum atteſtor.

Dat. Rauennæ 20. Aprilis 1640.

Frater Iacobus Rauennas Min. Con. Art. & Sacræ Theologiæ Doctor Collegij Pragenſis Regens.

Librum hunc de Generat. & Corrupt. quem typis mandandum Adm. RR. PP. Magiſtri Bartholomæus Maſtrius Meldulenſis, & Bonauentura Bellutus Catanenſis Minoritæ Conuentuales in Patauino Collegio Regentes compoſuere, iuſſu Reuerendiſsimi Patris Magiſtri Ioan. Baptiſtæ Larinenſis totius Ordin. Min. Con. Generalis Miniſtri acri ſtudio recognoui, & delectabiliter perlegi; ipſum propterea nedum Catholicæ fidei, optimisque moribus conſentaneum, ſed etiam miræ eruditionis refertum cenſui. Abſolutiſsimum quidem opus, in quo vix vmquam

tàm felicioribus, quàm iſtis, Scotica Doctrina militauit auſpicijs; digniſsimum proinde, & prælo, & æternitate dijudico.
Venetijs Die 21. *Iulij* 1640.

Frater Bonauentura Boſellus de Cremona Min. Conu. Art. & Sacræ Theologiæ Doctor, & in Magna domo Venetiarum Regens.

OPus, cuius titulus eſt, Diſputationes in lib. de Generat. & Corrupt. elaboratum à PP. MM. Bartholomæo Maſtrio de Meldula, & Bonauentura Belluto de Catana Collegij noſtri Patauini Regentibus, & à PP. MM. Iacobo de Rauenna Regente noſtri Collegij Ferdinandæi Pragenſis, nec non Bonauentura de Cremona Regente Gymnaſij noſtræ Magnæ domus Venetæ ex ſpeciali noſtra facultate examinatum, dignumque repertum, vt thypis detur, his noſtris concedimus dandum, ſeruatis ſeruandis.
Dat. Romæ Die 8. *Auguſti* 1640.

Frater Ioan. Bapriſta Miniſter Generalis totius Ordin. Min. Con.

Loco ✠ Sigilli.

F. Ioan. Donatus à Spinatiola Secret.

IN-

INDEX
DISPVT. QVAEST. ET ARTICVL.
In his Libris contentorum.

QVæſtio prœmialis. Quotnam ſit horum librorum adæquatum ſubiectum. 11

Diſp.I. De primis qualitatibus. 15

Quæſtio I. An calor, frigus, ſiccitas, & humiditas ſint formæ poſitiuæ à rebus ipſis calidis, frigidis &c. diſtinctæ. ibid.
Quæſtio II. An calor, & frigus, ſiccitas, & humiditas ſint in omnibus corporibus formæ accidentales, an potiùs in quibuſdam ſubſtantiales, & quomodo definiantur. 19
Art.I. In omnibus corporibus eſſe formas accidentales demonſtratur. 20
Art. II. Explicantur definitiones iſtarum qualitatum ab Ariſt. traditæ. 27
Quæſtio III. An iſtæ qualitates ſint omnium primæ. 33
Quæſtio IV. An omnibus iſtis qualitatibus conueniat actiuitas, & reſiſtentia, & quomodo. 40
Quæſtio V. An qualitates contrariæ poſſint eſſe ſimul in eodem ſubiecto, & quomodo. 47
Art. I. Contraria poſſunt ſimul coexiſtere naturaliter in gradibus remiſſis. 48
Art. II. Contraria poſſunt ſimul coexiſtere ſupernaturaliter in gradibus intenſis. 55
Quæſtio VI. Quænam ex his qualitatibus conueniant elementis, & in quo gradu. 60
Art. I. Singulis elementis propriæ aſſignantur qualitates. 61
Art. II. Determinatur intenſio qualitatum in ſingulis elementis. 72
Quæſtio VII. An qualitates ſimbolæ elementorum, aliorumque corporum ſint eiuſdem ſpeciei. 79

Diſp. II. De actione, & reactione. 86

Quæſtio I An ſimile poſſit agere in ſimile. ibid.
Art. I. An requiratur diſſimilitudo inter agens, & paſſum. 87
Art. II. An iſta diſſimilitudo debeat eſſe ſecundùm proportionem maioris inæqualitatis. 94
Quæſtio II. An idem poſſit in ſeipſum agere actione vniuoca. 98
Art. I. An qualitas per antiperiſtaſim, & reflexionem intendatur. 99
Art. II. Aſſignantur cauſæ maioris intenſionis in antiperiſtaſi, & reflexione. 103
Quæſtio III. An omne agens repatiatur in agendo. 111
Quæſtio IV. De ſphæra actiuitatis agentis. 118
Quæſtio V. De terminis potentiarum. 123

Diſp. III. De Alteratione. 132

Quæſtio I. Quædam de alteratione dilucidantur. ibid.

Digitized by Google

Quæſtio II. An intenſio fiat per realem acquiſitionem qualitatis. 135
Art. I. Per intenſionem noua qualitas acquiritur. 136
Art. II. In Intenſione præcedens qualitas non deperditur. 143
Quæſtio III. An iſtæ partes intenſiuæ qualitatis ſint homogeneæ, vel ætherogeneæ. 150
Quæſtio IV. Vbi completè explicatur tota compoſitio intenſionis, & extenſionis qualitatis. 159
Quæſtio V. An alteratio poſſit ſucceſſiuè, & continuè fieri. 164
Quæſtio VI. Conſideratur alteratio vt diſpoſitio ad generationem ſubſtantialem. 172

Diſp. IV. De rarefactione, & condenſatione. 177

Quæſtio I. An per rarefactionem, & condenſationem aliquid acquiratur, vel deperdatur. ibid.
Quæſtio II. An per rarefactionem, & condenſationem aliqua ſubſtantia acquiratur, vel deperdatur. 180
Quæſtio III. An per rarefactionem acquiratur noua quantitas, & deperdatur per condenſationem. 188
Quæſtio IV. An per rarefactionem, & condenſationem acquiratur noua qualitas. 197
Quæſtio V. Quid reuera per rarefactionem, & condenſationem tanquam terminus acquiratur. 201

Diſp. V. De Generatione, & corruptione. 211

Quæſtio I. An ſint, & quid ſint generatio, & corruptio ſubſtantialis. ibid.
Art. 1. Generationem, & corruptionem ſubſtantialem extare in rerum natura, vbi de factione ex nihilo. 212
Art. II. Natura generationis ſubſtantialis declaratur. 221
Art. III. Corruptionis natura explanatur. 231
Quæſtio II. De ſubiecto, & termino generationis, & corruptionis. 240
Art. I. Aſſignatur ſubiectum, & terminus generationis. ibid.
Art. II. De ſubiecto, & termino corruptionis. 250
Quæſtio III. An in rerum naturalium generatione, & interitu fiat reſolutio vſque materiam primam. 256
Art. I. In viuentibus non fit ſtatim reſolutio vſq; ad materiam primam. 258
Art. II. In cæteris compoſitis fit reſolutio vſq; ad materiam primam. 265
Quæſtio IV. An generatio vnius ſit corruptio alterius, & è contrà, vbi de earum connexione, & ordine. 274
Quæſtio V. An generatio, & corruptio fiant in inſtanti, vel ſucceſſiuè, vbi diſcutitur, num forma ſubſtantialis ſuſcipiat magis, & minùs. 284
Art. I. Generatio, & corruptio ſucceſſiuè fiunt, & in tempore. 285
Art. II. Succeſſionem generationis, & corruptionis non prouenire ab intrinſeco formæ ſubſtantialis, quaſi ſecundùm ſe ſuſcipiat magis, & minùs, ſed ab extrinſeco. 293
Quæſtio VI. De cauſis generationis, & corruptionis. 303
Quæſtio VII. An quod eſt corruptum poſſit denuò produci, & generari naturaliter, vel ſaltim ſupernaturaliter. 310
Art. I. Reſolutio quæſiti quò ad potentiam ſupernaturalem. 311
Art. II. Reſolutio quæſiti quò ad potentiam naturalem. 320

Quæ-

Quæſtio VIII. An res adhuc exiſtens diuina ſaltim virtute poſſit reproduci. 330

Diſp. VI. De elementorum generatione. 331

Quæſtio I. An elementa ſint generabilia, & corruptibilia. ibid.
Quæſtio II. An quodlibet elementum ex quolibet alio elemento generari poſſit, & quomodo. 339
Quæſtio III. An facilior, & citior ſit tranſitus inter elementa ſymbola, quàm inter diſſymbola. 345
Quæſtio IV. Num ex congreſſu duorum elementorum poſſit tertium oriri. 350

Diſp. VII. De generatione corporis mixti, ſeu de mixtione. 354

Quæſtio I Quid ſit mixtio, miſcibile, & mixtum. ibid.
Quæſtio II. Quo pacto fiat alteratio præuia ad mixtionem. 357
Quæſtio III. Quomodo elementa maneant in mixto. 360
Art. I. Oſtenditur, & explicatur continentia virtualis elementorum in mixto. 362
Art. II. Soluuntur obiectiones. 367
Quæſtio IV. De temperamento mixtorum. 375
Quæſtio V. De cauſis effectiuis mixtorum, vbi ſpecialiter agitur de conuerſione aquæ in vinum. 381
Quæſtio VI. De corruptione mixtorum, eiuſque ſpeciebus. 389

Diſp. VIII. De viuentium generatione, nutritione, & augmentatione. 392

Quæſtio I. Quid ſit, & qualis viuentium generatio. 392
Quæſtio II. De cauſis generationis viuentium per propagationem productorum. 395
Art. I. De ſemine. 396
Art. II. Quomodo parentes concurrant ad generationem prolis. 401
Quæſtio III. De cauſis generationis viuentium naſcentium ex putri. 410
Quæſtio IV. De viuentium nutritione. 418
Art. I. De nutrimento. 419
Art. II. De potentia nutritiua, eiuſque actu nutritionis. 425
Quæſtio V. An per nutritionem acquiratur noua ſubſtantia. 431
Quæſtio VI. An nutritio continuò, & ſecundùm omnes viuentis partes fiat. 438
Quæſtio VII. An viuens toto tempore vitæ idem numero permaneat. 442
Quæſtio VIII. De augmentatione. 447
Quæſtio IX. De diminutione, & morte viuentium. 454

F I N I S.

INDEX RERVM

NVMERVS PRIOR SIGNIFICAT diſputationem, poſterior verò marginalem denotat numerum.

A.

ACCIDENS non permanet idem in genito, quod fuerat in corrupto in compoſitis vnam dumtaxat formam habentibus 5.89.& ſeq. nec propria virtute, nec virtute ſubſtantiæ attingit generationem eius 5.149. nequit eſse nutrimentum. 8.54.

ACTIO poteſt fieri in diſtans. 2.1. alia vniuoca, alia æquiuoca. 2.2. ad actionem non ſufficit diſſimilitudo in denſitate, vel mole inter agens, & paſſum. 2.3. actio æquiuoca poteſt cadere inter ſimilia virtualiter tàm in ſpecie, quàm in gradu, vniuoca verò ſaltim requirit diſſimilitudinem in gradu. 2.4. hæc diſſimilitudo debet eſse ſecundùm proportionem maioris inæqualitatis. 2.15.

Ex ſuo conceptu formali ſemper importat influxum poſitiuum, & petit terminum realem per ipſam productum. 5.39.

AER eſt humidus, & calidus ſuapte natura 1.66.& ſeq. & ſolùm ab extrinſeco frigidus 1.72. extra Ariſ. placitum probabile eſt eſse dumtaxat humidum ſuapte natura, calidum autem, vel frigidum ab extrinſeco ibid. eſt humidus in ſummo 1.76. calidus propè ſummum 1.80. poteſt ſe ſolo inſeruire pro nutrimento. 8.54.

AETAS quid ſit, & quotuplex. 8.127. anni antiquorum erant eiuſdem rationis cum noſtris. 8.131. Antiqui Patres cur longiùs viuebant. 8.132.

AGENS poteſt agere in diſtans. 2.1. aliud vniuocum, aliud æquiuocum. 2.2. multipliciter poteſt eſse ſimile, vel diſſimile paſso. ibid. vt agat, non ſufficit, quòd ſit paſso diſſimile in denſitate, vel mole. 2.3. agens æquiuocum poteſt agere in ſimile virtualiter tàm in ſpecie, quàm in gradu, vniuocum requirit ſaltim diſſimilitudinem formalem in gradu. 2.4. hæc diſſimilitudo debet eſse ſecundùm proportionem maioris inæqualitatis. 2.15. agens agit ſecundùm omnes partes, patitur tamen ſecundum aliquas, non neceſſario ſecundùm omnes. 2.19. agens nequit in ſeipſum vniuocè agere. 2.23 neque actione recta, neque reflexa. 2.29 quando poſt actionem reaſſumit vires. 7.58.

Quid ſit ſphæra actionis agentis. 2.59. agens immediatè agit in totam ſphæram quandoque vt cauſa totalis, quandoque vt partialis. 2.60. poteſt agens in ſuperficie ambiente producere æqualem qualitatem illi, quam habet, vel ſaltim intenſiorem, quàm ſit in partibus medij. 2.62. poteſt etiam quandoque in parte aliqua ſphæræ vniformiter agere, licèt regulariter agat vniformiter difformiter. 2.64. non ſtatim agit in totam ſphæram. 3.73.

Potentia actiua agentis multipliciter poteſt terminari. 2.68. quò ad perfectionem eſt intrinſecè versùs maximum terminata, & etiam versùs minimum. 2.69. habet quoque terminum quò ad numerum actionum. 2.71. requirit etiam determinatam molem, & virtutem excedentem paſſi reſiſtentiam. 2.72. ſi effectus in inſtanti eſt producibilis, talis terminus eſt intrinſecus, ſi in tempore, erit extrinſecus. ibid. in vltima ſuperficie ſphæræ agens producit indiuiſibile extenſiuum

qua-

qualitatis cum aliqua intenſione eiuſdem.2.76. aſſignantur termini aliarum potentiarum.2.81. agens applicatum non impeditum continuè agit non per morulas interpolatas.3.63. quid agens producit in primo inſtanti.3.71.& 72.

ALTERATIO multipliciter ſumitur. 3.1. quid ſit.3.2. differt à generatione. 3.3. ſi generatio eſſet impoſſibilis adhuc alteratio foret poſſibilis. 3.4. eius ſpecies quæ ſint.3.6. alia eſt intenſiua, alia extenſiua. 3.7. in intenſione noua qualitas acquiritur, in remiſſione deperditur. 3.12. in aduentu huius nouæ qualitatis prior non amittitur, ſed permanet, in remiſſione non totaliter deſtruitur, & alia de nouo generatur.3.25. alteratio tàm extenſiua, quàm intenſiua poteſt fieri continuè, & ſucceſſiuè.3.62.

ANIMA etiam rationalis petit proprias diſpoſitiones.3.74. non tamen idcircò educitur de potentia materiæ, ſed de foris venit 5.143. eſt immortalis, & cum ſemel à corpore abit, non amplius per circulationem redit in corpora humana 5.168.& hoc verum eſt etiam in Ariſ. ſententia 5.169. abſurdius eſt in Philoſophia tenere animam immortalem cum debito redeundi in corpora humana, quam ipſam abſolutè mortalem aſſerere 5.168.& 172. vtrumq. impium, & noſtræ fidei pernicioſum ex æquo ibid.

ANIMALIS organizatio in vtero.8.28.& 29. eiuſdem geſtatio in vtero, & natiuitas.8.31.

ANNICHILATIO quid ſit, & quomodo à corruptione differat. 5.42. quale nihil ſit terminus eius. 5.43. & ſeq. an panis in euchariſtia dici poſſit annichilari.5.44.

ANTIPERISTASIS quid ſit. 2.24. per ipſam intenditur qualitas. 2.26. cauſa efficiens huius intenſionis aſſignatur.2.32.& ſeq.

AQVA eſt humida, & frigida.1.69. frigida in ſummo.1.76. humida propè ſummum.1.80. qua ratione extinguat ignem.1.88. poteſt in vinum conuerti.7.52. poteſt ſe ſola inſeruire pro nutrimento.8.54.

AVGMENTATIO ſumitur bifariam.8.102. augmentationis propriè dictæ conditiones ibid. quot in eius exercitio interueniant ibid. in quo formaliter conſiſtat.8.104. eſt verè, ac propriè motus.8.107. eſt actio productiua quantitatis partialis 8.108. differt à nutritione 8.105. non eſt formaliter extenſio localis 8.106. continuatio nouæ quantitatis cum alia non eſt eius acquiſitio 8.111. non durat toto tempore vitæ 8.112. periodus durationis eius ibid. eius cauſa aſſignatur 8.114.

C

CALDA definitur, & eius definitio declaratur 1.18.& ſeq. in ſummo competit igni 1.76. aeri propè ſummum 1.80. cæleſtis, & elementaris ſunt eiuſdem ſpeciei 1.86. item vitalis, ſeù animalis 1.87. caloris vitalis acceptio duplex valdè notabilis 1.91. actiuè concurrit ad eductionem formæ ſubſtantialis, extenuationem, & terminationem partium.7.10.

Calor innatus, & naturalis quid ſit, & in quo reſideat.8.50. quomodo conſumat humidum radicale.8.51. agit in illud. 8.122. caloris naturalis actiones duplicis generis 8.144.

COCTIO quid ſit.8.64. eius effectus.ibid. eius ſpecies. 8.65. coctiones præcedentes nutritionis actum quot.8.67.

COMPLEXIO quid, & quotuplex.7.41. ſanguinea magis confert ad vitam.8.121.

COMPOSITIO, & COMPOSITVM dupliciter ſumi poſſunt, quæ duplex acceptio valdè notanda eſt 5.61.

CONTRARIA in gradibus remiſſis poſſunt naturaliter ſimul eſſe in eodem ſubiecto 1.45. & in eodem poſſunt ſimul exerceri motus contrary ad qualitates contrarias in eiſdem gradibus 1.51. opponuntur ex ſuis entitatibus formalibus, & non tantùm ex graduum intentione 1.53. expulſio tantùm aptitudinalis eſt per ſe effectus contrarietatis, non actualis ibid. ſupernaturaliter poſſunt ſimul eſſe etiam in gradibus intenſis 1. 57. quædam, tamen nec in gradibus intenſis, nec remiſſis ſimul eſſe poſſunt, nec naturaliter, nec ſupernaturaliter 1.54. vnum contrarium ex ſe refugit aliud. 2. 33. & 34. nec per ſe nec per accidens aliud contrarium cauſat. 3.28.

CONVERSIO quid ſit, & per quid à generatione differat 5.22. & 31. eucharistica quo ſenſu dicatur ſubſtantialis, & tranſubſtantiatio 5.185.

CORPVS mixtum eſt ſubiectum in his libris. q. proœm. 2. organicum non importat ſolam materiam primam cum accidentium varietate 5. 80. ſed cum forma corporeitatis, ſeù mixtionis ibid. corpus pro altera parte non ponitur directè in prædicamento 5.81.

Corporis animalis organizatio. 8.28. & 29. eiuſdem animatio. ibid.

CORRVPTIO ſubſtantialis datur in rerum natura 5.2. ſumi poteſt in ratione mutationis, vel actionis deſtructiuæ 5.35. non eſt vna mutatio cum generatione, ſed diuerſa, & illi oppoſita ibid. eſt vera, & realis mutatio, licet non poſitiua 5.36. in ratione deſtructionis non importat actionem diſtinctam à generatione 5.39. quo ſenſu eadem actio ſit vnius formæ generatiua, & alterius deſtructiua 5.40. definitur ſub ratione mutationis 5. 42. quo pacto ab annihilatione ſecernatur 5.43. quo pacto à generatione 5.45. definitur ſub ratione actionis deſtructiuæ ibid. reſpectu naturæ vniuerſalis eſt naturalis, & etiam aliquo modo per ſe intenta ſaltim ſecundariò 5.46. reſpectu naturæ particularis in vno ſenſu dici poteſt naturalis, in alio non 5.47. eius ſubiectum, ac terminus aſſignantur tàm ſub ratione nutritionis, quàm deſtructiuæ actionis 5 64. & etiam cauſa efficiẽs 5.155.

Corruptio mixti alia naturalis, alia violenta. 7.63.

CORRVPTIO idem numero poteſt reproduci ſiuè ſit permanens, ſiuè ſucceſſiuum ſupernaturaliter 5.155. non autem naturaliter ſecundum communẽ naturæ curſum 5. 167. nulla tamen impotentia intrinſeca aſſignari poteſt ex parte cauſarum naturalium, ſed ſolùm extrinſecum impedimentum 5. 173. quamdiù res exiſtit nec naturaliter, nec ſupernaturaliter poteſt reproduci 5.181.

CREATIO quid ſit, & quomodo à generatione diſtinguatur 5.26.

D

DENSITAS iuuat ad agendum, non tamen ſupra vires agentis. 2. 11. vide Rarum, & Denſum.

DENTES nutriuntur etiam tranſacto incrementi tempore. 8.92.

DEVS non eſt alienum à Philoſopho ad Deum recurrere in quibuſdam caſibus, vt ad auctorem naturæ 5. 151. hoc tamen fieri non debet, niſi in caſu magnæ neceſſitatis 5. 147.

DIGESTIO, vide Coctio.

DIMINVTIO eſt formaliter motus deperditiuus. 8.117.

DISPOSITIO quomodo diſpoſitiones concurrant ad generationem ſubſtantialem 5.95. doctrina de diſpoſitionibus apud Thomiſtas valdè inconſequens 5 97. quid ſit intelligendum per diſpoſitionem vltimam 5. 123. alia inferuit eductioni formæ, alia conſeruationi, alia operationi. 2.75. alia ſpectat ad naturã ſpecificam, alia ad indiuidualem. 3.76. quomodo incipiant, & deſinant. 3.81. & ſeq. quæ præcedunt generationem fiunt ab agente, quæ ſubſequuntur fiunt à forma genita. 3.77. quo pacto terminentur in intenſione, & extenſione. 3.78. & ſeq.

DIS-

*DISSIMILITVDO inter agens, & paſſum multiplex. 2. 2. alia eſt ſecũ-
dùm proportionem æqualitatis, alia ſecundùm proportionem maioris inæquali-
tatis, & alia ſecundùm proportionem minoris inæqualitatis. 2. 14.*

E

*EFFECTVS quamdiù exiſtit nequit denuò reproduci, nec naturaliter, nec
ſupernaturaliter 5. 181. corruptus autẽ poteſt reparari idem numero ſaltim
à potentia ſupernaturali 5. 155.*

*ELEMENTA ſingula proprias habent qualitates eis connaturales 1. 63.
& binæ non contrariæ ſingulis neceſſariò aſſignantur 1. 64. eas habent à proprijs
ſubſtantialibus formis, non autem totaliter à Cælo 1. 70. vna qualitas conuenit il-
lis in ſummo 1. 76. altera propè ſummum 1. 80. eſtò probabile ſit quibuſdam vtrã-
que in ſummo conuenire 1. 82. qualitas elemento conueniens citrà ſummum non
eſt remiſſa per admixtionem contrarij 1. 81.*

*Elementa ſunt corpora miſcibilia concurrentia ad mixtionem. 7. 6. poſſunt om-
nia concurrere, non eſt tamen neceſſe. ibid. & 37. virtualiter remanẽt in mixto.
7. 18. tàm virtualitate accidentali, quàm ſubſtãtiali. 7. 23. & 24. quo pacto vnum
elemẽtum præualet in mixto. 7. 25. ſunt generabilia, & corruptibilia 6. 2. ex quo-
libet poteſt aliud quodcumque generari immediatè, ſiuè ſint ſimbola, ſiuè diſſim-
bola 6. 8. quænam ſint ſimbola, ac diſſimbola elemẽta 6. 57. facilior & citior eſt
tranſitus inter elementa ſimbola quã diſſimbola ibid. variæ rationes huius tran-
ſitus 6. 18. & ſeq. vera ratio aſſignatur 6. 22. licet ex congreſſu elementorum ſim-
bolorum nequeat tertium ſpecie diuerſum ab eis emergere, benè tamen poteſt ex
congreſſu diſſimbolorum 6. 25. quænam ſit cauſa efficiens in tali caſu tertij il-
lius elementi. 6. 31.*

Elementa ſingula poſſunt inſeruire pro nutrimento. 8. 54.

F

FAMES quid ſit, & quænam eius cauſa. 8. 70.

*FOEMINA actiuè concurrit ad generationem. 8. 22. etiam ad organi-
zationem corporis tàm vi ſeminis, quàm virtute propria, præter ouiparam. 8. 30.
immediatè quoque ad eductionem animæ materialis, & informationem. 8. 32.*

*FORMA quælibet ſubſtantialis determinat ſibi proprias diſpoſitiones 3. 74.
quaſdam ſibi determinat ratione ſpeciei, quaſdam ratione indiuidui 3. 75. & 76.
materialis non fit ex nihilo, ſed ex materia, tanquam ex ſubiecto 5. 15. & 143. &
hoc ſufficit ad excludendam factionem ex nihilo 5. 16. quælibet talis eſt corrupti-
bilis, non æterna 5. 66. ac etiam generabilis 5. 144. plures formæ ſubſtantiales ſub-
ordinatæ dantur in viuentibus 5. 78. forma noua pro nullo inſtanti conſiſtit cum
veteri in eadem materia 5. 109. explicatur modus, quo vna alterã expellit 5. 100.
forma ſubſtantialis non ſuſcipit magis, & minus 5. 127. nec diuiſibiliter, nec in-
diuiſibiler, nec ſimul, nec ſucceſſiuè 5. 132. quid re vera importet ſuſcipere magis,
& minus 5. 135. formarum ſeminarium, & inchoationes non debent admitti 5.
143. & ſeq. producitur ab agente immediato, non à ſeparato 5. 145. in formis du-
plex proceſſus 8. 10.*

*FRIGVS eſt forma poſitiua, & non ſola priuatio caloris 1. 2. definitur, &
eius definitio declaratur 1. 18. & ſeq. aquæ competit in ſummo 1. 76. terræ propè
ſummum, eſtò etiam oppoſitum ſit probabile 1. 82. non eſt adæquata congelationis
cauſa 1. 76. per ſe, & actiuè concurrit ad eductionem formæ ſubſtantialis, & ter-
minationem partium. 7. 10.*

G

*GENERATIO ſubſtantialis datur in rerum natura 5. 2. differt ab alte-
ratione 3. 3. ſumi poteſt in ratione productionis, vel mutationis 5. 18. quo*

ſenſu

ſenſu vna non includit eſſentialiter aliam, immo ſunt abinuicem ſeparabiles 5. 19. definitur ſub ratione productionis 5.22. etiam ſub hac ratione eſt actio diſtincta ab alteratione 5. 23. eius terminus propriè eſt compoſitum, non forma, quæ potius eſt terminus eductionis 5. 24. & eſt terminus adeò ei appropriatus, vt nequeat creatione produci propriè dicta 5. 27. qua ratione diſtinguatur à creatione 5.26. definitur ſub ratione mutationis 5. 31. ad eam vt ſic requiritur quod priuatio præcedat duratione formam in materia 5. 19. definitur ſub ratione conuerſionis quod ſit mutatio totius in totum nullo ſenſibili remanente, vt ſubiecto eodé, quæ definitio adamuſſim explicatur 5.32. & ſeq. ſubiectum eius in ratione mutationis eſt materia, terminus forma de nouo acquiſita, non compoſitum 5.49 in ratione productionis, ſeù actionis ſubiectum eius eſt generans, terminus totalis & qui compoſitum, formalis & quo forma, non vnio 5. 51. compoſitum eſt talis terminus non ſolum, vt includit naturam, ſed etiam ſingularitatem 5. 52. ſubſiſtentia verò eſt terminus dumtaxat extrinſecus, & mediatus ibid. non eſt neceſſe terminum formalem in generatione accipere eſſe de nouo per eam 5. 53.

Generatio vnius eſt corruptio alterius poteſt intelligi formaliter, cauſaliter, & concomitanter 5. 100. explicatur in ſenſu concomitante 5. 103. qualiter veritatem habeat in omni generatione, & corruptione ſubſtantiali ibid. non autem in accidentali 5. 104. connexio generationis cum corruptione non præcisè ex cauſa materiali deſumenda eſt, ſed præſertim ex efficiente 5.103. explicatur in ſenſu cauſali 5.106 introductio formæ nouæ præcedit expulſionem antiquæ non è contra 5. 107. explicatur in ſenſu formali 5. 114. generationis cauſa efficiens aſſignatur 5. 145. & 148.

Generatio, & corruptio inanimatorum ſucceſſiuè fiunt, & in tempore 28 5.116. quid ſufficiat ad ſucceſſiuam formæ introductionem 5.121. talis ſucceſſio non euenit ex intrinſeca latitudine formæ ſubſtantialis, ſed ab extrinſeco ratione præuiarum diſpoſitionum 5.127. ideò dici ſolent ſucceſſiuæ per accidens 5. 126.

Generatio viuentium quia ſit 8. 1. cur Spiritus Sancti productio in diuinis non ſit generatio 8.2. & 3. qualis, & quanta in viuentibus debeat eſse ſimilitudo inter generans, & genitum 8. 7.

GENITORES ambo actiuè concurrunt ad generationem. 8. 22. ambo debent concurrere ad generationem naturalem prolis, ſi ſunt diſtincti in ſexum virilem, & fæmineum. 8.25. ſunt cauſæ eſſentialiter ſubordinatæ. 8. 27. habent potentias actiuas ſpecie diuerſas. ibid. alij viuipari, alij ouipari, alij vermipari. 8.30. attingunt medio ſemine organizationem corporis. ibid. non attingunt vnionem animæ rationalis. 8. 33.

GRADVS quotuplex ſit, 3. 52. in qualitate quid ſit. ibid. quot reperiuntur. 3.53. ſunt homogenei. 3 37.

H.

HVMIDITAS forma actiua, & non tantùm paſſiua 1. 3. definitur, ac eius definitio declaratur 1.18. & ſeq. aeri conuenit in ſummo 1.76. aquæ propè ſummum 1.80. duplex eius acceptio valdè notabilis 1.78. actiuè concurrit ad eductionem formæ ſubſtantialis, ad terminationem verò, & extenuationem partium paſſiuè. 7.10.

Humidum aliud radicale, aliud nutrimentale. 8.120. item aliud aqueum, aliud aereum 8.121. aereum magis confert ad vitam. ibid.

HVMORES in corpore poſſunt eſſe nutrimentum eiuſdem. 8.52. in corpore ſunt quatuor, & quid ſinguli. 8.68.

I.

IECVR quid. 8.68.

IGNIS eſt calidus, & ſiccus 1.65. calidus in ſummo 1.76 ſiccus propè ſum-

mum,

mum, eſtò probabiliter ſuſtineri poſſit eſſe quoque ſiccum in ſummo 1.82. forſan poteſt eſſe nutrimentum.8.54. & 58.

INTENSIO qualitatis.vide Qualitas.Alteratio.

L.

LAC reperitur etiam in hominibus. 8.23.

LIGNVM vitæ, quam virtutem habuerit conſeruandi hominem longæuum.8.135.

LVMEN non intenditur in medio accedente alio luminoſo. 2.12.

M.

MATER vide Fæmina non attingit vnionem animæ rationalis. 8.33.

MATERIA habet actum entitatiuum 5. 6. eſt ſubiectum generationis ſubſtantialis ſub ratione mutationis 5 31.& ſub hac acceptione generationis poteſt denominari materia generari.5.34.

MIXTIO quid ſit, & quotuplex.7.1. mixtio propriiſſimè ſumpta definitur. 7.4.nō diſtīguitur eſſētialiter à generatione mixtorū,quæ fiūt ex aliis mixtis.7.5

Miſcibilia quæ ſint, & quas requirant conditiones. 7.2. quatuor elementa ſunt propriè miſcibilia.7.6.poſſunt omnia concurrere admixtionem,non eſt hoc eſt neceſſarium.ibid.& 37.liquores an ſint miſcibilia.7.7.

Mixtum quid ſit,& quotuplex.7.3.virtualiter continet elementa.7.18. virtualitate tàm accidentali,quàm ſubſtātiali.7.23. & 24. formaliter continet primas qualitates.ibid.non neceſſariò fit ex omnibus elementis.3.37. vnum mixtum poteſt aliud ſimile generare,non tamen hæc virtus omnibus conuenit.7.52.

MOLES iuuat ad agendum,non tamen ſuprà vires agentis. 2.11.

MORS alia naturalis, alia violenta. 8.120. violenta quomodo contingat. ibid.neceſſariò cōuenit viuēti.8.125.cauſæ mortis naturalis aſſignātur.ib.& ſeq.

MOTVS contrarii ad contrarias qualitates in gradibus remiſſis poſſunt ſimul exerceri circa idē ſubiectum 1.51.idē numero poteſt à Deo reproduci 5.156. eius vnitas,& identitas nō pendet eſſentialiter à tēpore extrinſeco 5.162. & ſeq.

MVTATIO vniuocè conuenit poſitiuæ, & deperditiuæ 5.42.non dicit ex ſe conceptum neceſſariò poſitiuum,ſed à poſitiuo, & priuatiuo præſcindit ibid.

N.

NIHIL fit ex nihilo quo ſenſu intelligendum ſit 5. 12. eſt propoſitio ab Ariſt.prolata etiam de mente propria 5.16.

NVTRIMENTVM quid ſit, & quotuplex. 8. 52. quo ſenſu debeat craſſeſcere. 8.61.

Potentia nutritiua quid ſit.8.62.aliæ virtutes ei inſeruientes.8.63.

Nutritio duplex impropria,& propria. 8.49. & ſeq.nutritionis actus qui propriè ſit.8.72.an nutritione fit acquiſitio propriæ materiæ,& formæ.8.76.digeſtiones præcedentes nutritionis actum quot.8.67.nutritio eſt ſucceſſiua, non inſtantanea 8.86. non fit continuò, & ſine intermiſſione. 8. 87. nec ſecundùm omnes partes proportionales, ſed aliquotas. 8.91.

O.

OBIECTVM horum librorum aſſignatur. q.proœm.2.

ODOR dupliciter ſumi poteſt.8.53. vt ſignificat odoriferam exhalationē probabile eſt non eſſe nutrimentum. 8.54.

OSSA nutriuntur etiam tranſacto incrementi tempore. 8.92.

P.

PARASTATAE quid ſint.8.22.

PATER actiuè,& paſſiuè concurrit ad organizationem corporis vi ſeminis,non propria virtute.8.30.probabile eſt etiam vi ſeminis attingere eductionem

animæ

animæ materialis.8.32.non attingit vnionem rationalis animæ.833.

PORI dantur in corpore.8.90.

POTENTIA agentis vide Agens. Potentia nutritiua, vide Nutrimentum.

PRIVATIO quomodo intelligatur à priuatione ad habitum non dari regreſsum. 5.178.

PVTREDO quid ſit.7.64.quæ requirantur.ibid. definitio Ariſt.eſt cauſalis.7.65.calor ambientis eſt cauſa putredinis, non frigus. 7.67.per quid putredo differt à combuſtione. ibid.quæ putreſcant. 7.66. & 68. cur in putrefactione frequentiùs generentur animalia. ibid.

Q.

QVALITAS habet partes intenſiuas homogeneas. 3.37. quomodo intendatur,& remittatur, vide Alteratio.

Primæ qualitates ſunt formæ poſitiuæ 1.2. à corporibus ipſis reipſa condiſtinctæ 1.4.ſunt in eis formæ accidentales,non ſubſtantiales 1.9.& ſeq. definiuntur, ac eorum definitiones declarantur 1.18.& ſeq.ſunt quatuor,nec aliæ dantur virtuales in elementis priores illis 1.27.dantur tamen in mixtis 1.30. inter ſenſibiles,& caducas illæ quatuor ſunt omnium primæ 1.32.quo ſenſu dicantur primæ ibid. & ſeq.ſingulæ habent potentiam actiuam vniuocam ad agendum in contrariam 1.37.in actiuitate talem ſeruant ordinem,vt calor ſit alijs omnibus actiuior,deinde frigus, poſtea humiditas, & tandem ſiccitas ibid.in reſiſtentia verò ſeruant ordinem oppoſitum 1.39. quo ſenſu ſiccitas, & humiditas dici ſoleant qualitates paſſiuæ 1.38. prædictus ordo agendi, & reſiſtendi variari poteſt ex varia ipſarum combinatione 1.41.contrariæ poſſunt ſimul coexiſtere in gradibus remiſſis naturaliter 1.45. neque ex contrarijs in eſſe remiſſo fit ſimplex quædam tertia qualitas media 1.47.poſſunt indifferenter coexiſtere tàm in gradibus æqualibus,quàm inæqualibus 1.49.non ſolùm in fieri, & in pugna, ſed etiam in eſſe quieto 1.50. non tantùm qualitates actiuæ, ſed etiam non actiuæ ibid. ſupernaturaliter verò eſſe poſſunt ſimul etiam in gradibus intenſis 1.57.binæ non contrariæ naturaliter conueniunt ſingulis elementis 1.64.vna in ſummo 1.76. altera propè ſummum 1.80. & hæc non eſt remiſſa per admixtionem contrarij 1.81. probabile tamen eſt in quibuſdam elementis vtramque in ſummo reperiri.

Quænam ſint ſimbolæ,& quæ diſſimbolæ qualitates 1.83.ſimbolæ in quibuſcũque corporibus ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ 1.84.

Qualitas alia intenſiua,alia extenſiua.3.51.intenſiua componitur ex gradibus, ibid.& ſeq.dantur in qualitate indiuiſibilia continuatiua partium tàm intenſionis,quàm extenſionis,& terminatiua.3.58.hæc indiuiſibilia ſunt triplicis generis.3.59.qualitas ſpiritualis cur nequeat extendi.3.60.

Qualitates quædam ſunt noxiæ ſubſtantiali formæ, quædam proficuæ. 3.74.& ſeq. omnes quatuor primæ qualitates actiuè vt inſtrumenta concurrunt ad eductionem formæ ſubſtantialis, ad extenuationem verò, & terminationem partium calor, & frigus per ſe actiuè concurrunt, humidum verò,& ſiccum paſſiuè. 7.10.

QVANTITAS dupliciter acquiritur, & deperditur.8.116.

R.

RAREFACTIO & CONDENSATIO verè contingunt in rerum natura 4.1.non fiunt beneficio vacuitatis,ac repletionis eius,neque per pe-

ne-

netrationem, & edullionem partium eiuſdem corporis, ſed per aliquid reuerà additum, vel deperditum in corporibus 4.2. & ſeq. & hoc non eſt ſubſtantia extranea in poros corporum rareſcentium intruſa, aut excluſa dum condenſantur, ſi propriè de illis ſit ſermo 4. num. 8. & ſeq. multiplex eſt acceptio rari, & denſi valdè notabilis 4.15. non producitur noua quantitas in rarefactione, nec in condenſatione corrumpitur neque totaliter, neque partialiter 4.20. nec per eas acquiritur noua qualitas, vt per ſe terminus talium mutationum 4. 32. ſed tantùm noua extenſio localis partium locati maior, vel minor ad prædicamentum ſitus pertinens 4.41. vndè propriè & formaliter ſunt motus locales ad ſitum 4.42. & 50. quo ſenſu poſſit Deus exiguum corpus abſque rarefactione, & additione materiæ in magnam molem ampliare 4.52.

RARVM & DENSVM non ſpectant ad prædicamentum qualitatis 4.32. ſed ad cathegoriam ſitus 4.41. eorum definitiones explicantur 4.37. quod eſt tardum, & velox in quantitate ſucceſſiua, eſt rarum & denſum in permanenti 4.4. & 43.

REACTIO quid ſit, eiuſque conditiones. 2.44. multipliciter accidit. 2.45. nō datur in generatione, nec in auctione. 2.46. poteſt dari in alteratione ſecundum eandem partem, & contrarietatem, ac etiam in motu locali. 2.47. & 48. quando agens poſt reactionem reaſſumit vires. 7.58.

REFLEXIO quid ſit. 2.25. alia recta, alia obliqua. ibid. per ipſam intenditur qualitas. 2.27. cauſa efficiens huius intenſionis eſt primum agens. 2.39.

REMISSIO vide Alteratio. eſt motus formaliter deperditiuus. 8. 119.

RESISTENTIA quid ſit, & quotuplex 1.35. & 36. licet ſemper ſit minor actione contrariæ qualitatis, non tamen ſemper eſt minor actione propria 2. 41. quando exercetur à paſſo erga agens. 2.21.

RESOLVTIO vide Mors.

RESVRRECTIO mortuorum quomodo ſupernaturalis 5. 178.

S.

SANGVIS menſtruus quid. 8.21.

SEMEN quid ſit 8.10. & 11. non eſt animatum 8.17. ipſius vaſa aſſignantur. 8.22.

SICCITAS eſt forma poſitiua, non ſola priuatio humiditatis 1. 2. eſt ipſa quoque forma actiua 1.3. definitur, ac eius definitio declaratur 1. 18. & ſeq. terræ competit in ſummo 1.76. igni propè ſummum, eſto etiam oppoſitum ſit probabile. 1.82. per ſe concurrit, & actiuè ad eductionem formæ ſubſtantialis, ad extenuationem verò, & terminationem partium paſſiuè. 7. 10.

SIMILITVDO inter agens, & paſſum multiplex. 2.2.

SITIS quid ſit, & quæ nam eius cauſa. 8. 73.

SVDOR quid. 8.70. eius cauſa. ibid.

T.

TEMPERAMENTVM quid, & quotuplex. 3.41. & 42. dantur de facto octo temperamenta difformia, nec naturaliter repugnat temperamētum æquale ad pondus. 3.43. non eſt tamen euidens dari de facto. 7. 46.

TEMPVS idem numero poteſt à Deo reproduci 5.155. & 165.

TERMINI potentiarum fusè aſſignantur. 2.68. & ſeq.

TERRA eſt ſicca, & frigida 1.69. ſicca in ſummo 1.76. frigida propè ſummum,

mum, licet probabiliter ſuſtineri poſſit eſſe quoque in ſummo frigidam 1. 82. poteſt ſe ſola inſeruire pro nutrimento. 8. 54.

TOTVM realiter à partibus vnitis diſtinguitur 5. 62. verus & legitimus ſenſus huiuſmodi diſtinctionis 5. 63.

V.

VENARVM origo quæ. 8. 68. Caua vena quæ. 8. 69.

VENTER an frigidior in æſtate, & calidior in hyeme. 2. 37.

VINVM poteſt aquam in ſe conuertere. 7. 52. poteſt inſeruire pro nutrimento. 8. 54.

VITA alia accidentalis, alia ſubſtantialis. 8. 120.

VIVENS habet neceſſitatem moriendi. 8. 125. & 126. in viuentibus non fit reſolutio vſque ad materiam primam ſtatim, ac immediatè 5. 78. benè tamen in cæteris compoſitis 5. 89. mediatè verò fit etiam in ipſis viuentibus 5. 88. fit quoddam per propagationem, quoddam ex putri, quoddam vtroque modo. 8. 36. aliud perfectum, aliud imperfectum. ibid. habet intrinſecum principium corruptionis. 8. 122.

Viuentia ex putri genita habent cauſam finalem. 8. 36. ipſorum cauſa efficiens eſt Deus. 8. 38. materialis eſt ſubſtantia putreſcens concocta, formalis eſt anima. ibid. quæ ſimul ſunt ex ſemine generabilia, & ex putri, ſunt eiuſdem ſpeciei. 8. 41.

Viuens quomodo idem numero perſeueret toto tempore vitæ 8. 46. quanto tempore poteſt viuere ſine cibo. 8. 87. & ſeq. non nutritur ſecundùm omnes partes proportionales. 8. 91.

VNIO non eſt terminus formalis generationis, nec in ratione mutationis, nec productionis, ſed forma dumtaxat 5. 49. 50. & ſeq. ſed eſt terminus vnitionis 5. 61.

FINIS.

ERRA-

ERRATA POTIORA SIC CORRIGENDA.

Si numeri ſunt duo, primus paginam, ſecundus lineam denotat, ſi tres, primus paginam, ſecundus columnam, tertius lineam.

4.2.35. inquirens pro inquirit 5.1.4. impoſſibilia pro impaſſibilia 6.2.48. eſt pro eſſe 7.1.2. concurreret pro concurrere 10.1.19. mulier pro melius 15.1.31. Ariſt. pro Ariſt. qui 16.1.28. expellere pro expelletur 18.1.3. exercent pro exercent 26.2.7. præcijs pro prauijs 27.1.47. non pro cum 29.1.12. hac pro lac 43.1.15. paruos pro paucos 48.1.23. Scoto pro ſoto. 53.1.43. inſenſibiles pro intenſibiles. 58.2.34. motus pro motus ſunt incompoſſibiles, contraria ſunt termini motus. 63.1.10. propria pro propria indole. 65.2.5. veſtigine pro vertigine 67.1.7. habitus pro halitus. 71.2.20. quia pro quaſi. 83.1.47. vtrumque pro vtcunque. 87.2.17. Si pro ſi. 88.1.10. minores pro maior. 89.1.5. oppoſita pro appoſita. ibid. 22. aſcedentem pro excedentem. 92.2.24. ignitiorem pro ignitionem. ibid. 47. ignitiorem pro ignitionem. 98.3.48. Ariſt. pro Ariſ. 107.1.49. conſumit pro concurrit. 112.1.44. ferrenti pro feruenti. ibid. 2.7. conſumit pro concurrit. 115.2.3. propter, quod pro propter quod licet. 126.2.37. terminare pro terminante. 130.1.43. prout pro vel prout. 137.2.17. perfectionem pro perfectiorem. 139.2.15. infeſcatur. 141.2.5. nec pro vel. 142.1.23. vt pro at. 143.1.40. putet pro patet. 147.1.14. ſcilicet pro quinta 150.1.27. Nec pro hæc. 160.1.7. quantitatis pro qualitatis ibid. 8. quantitatis pro qualitatis. 163.2.42. intenſæ pro inextenſæ. 164.2.49. qualitatis pro quantitatem. 166.2.39. poſſunt pro poſſe. 180.1.26. hoc figmentum pro hanc fictionem. 182.1.4. attenſionis pro accenſionis. 183.1.36. modicus pro mordicus. 183.2.2. metus pro rurſus ibid. 29. vera pro veram. 184.1.10. dicit pro dici. 185.1.12. operiendos pro aperiendos. 185.1.47. ſecundo pro quinto. 189.1.15. conſummatione pro tranſmutatione. 202.1.5. condiſimili pro conſimili. 206.2.17. hoc pro loco. 207.1.36 venus pro vnus 210.1.49. quæ pro quo. 215.1.29. dideo pro clipeo. ibid. 39. Thom pro Top. 217. F. 9. ſed pro ſed cur. 219.2.24. partis pro ſubiecti. 221.1.2. diuerſa pro diuerſas. 222.1.2. diſtinguit pro diſtingui. 228.1.2. compoſitas pro non compoſitæ. 229.1.17. ſubſtantiam pro ſubſtantia. 231.1.20. taſſe pro teri. 235.1.33. actiuo pro actio. 236.1.30. accidendus pro audiendus. 237.1.2. perfecto pro præfato. 237.2.45. eucharistiæ pro eucharistiæ. 245.2.18. attractum pro attactum. 246.1.27. è contra pro non è contra. 246.1.4. ad hunc diſp. pro diſp. finale. 246.2.2. ad vlt. pro ad 7. 255.1.27. poſſit pro poſcit. 255.2.15. verſum pro curſum. 255.2.37. ponere pro poſcere. 259.1. eſt pro non eſt. 262.1.3. tenuit pro terruit. 265.2.25. faueri pro foueri. 268.2.10. non pro vna. 269.1.29. & pro at. 270.1.18. patet pro patrem. 271.2.40. diſſideret pro diſſidet. 286.1.26. intrixus pro innixus. 287.2.36. in animatis pro inanimatis. 292.2.34. nam pro tum. 299.2.31. continuat pro continuat. 303.1.18. derelicta pro derelictæ. 305.2.2. illud pro aliud. 306.2.32. conuenit pro concurrit. 309.1.2. ſubſtantiali pro ſubſtantialis. ibid. 2.33. d. 19. pro d. 16. 317.1.42. motui pro tempori. 319.1.49. etiam pro enim. 320.1.50. inducit pro induit. 323.2.35. propoſ. pro propor. 351.1.9. explora pro e. ploſa. 337.1.15. rationis pro rarius. 342.2.18. qui pro quia. 349.2.49. vnitas pro vnita. 350.2.4. conueniunt pro concurrunt. 358.1.6. generatione pro genere. 361.1.45. elementarum pro elementarium. 375.2.38. hæc pro hæ. ibid. 42. per deleatur. 358.2.44. quoad pro quo l. 369.1.5. vltimam pro quintam. 370.1.11. materia pro ſententia. 371.2.37. ſoluitur pro ſoluuntur. ibid. 45. dabent pro habent. 375.2.25. portio pro proportio ibid. 37. ſint pro ſit. 781.2.38. conuerſatione pro conuerſione. 383.1.7. conſequatur pro conſeruatur ibid. 8. actius pro acrius. 384.1.20. refangi pro refrangi.

Nota, quod in pag. 252. col. 1. lin. 46. ſic legitur; *in eius gremio abſcondi, & latere quo-ſtæ, & ex parte conſentire videntur aſ-ſertores inchoationum, imò docet for-vſque rurſus ab agente extrinſeco forâs extrahantur, vt aſſerebant Anaxagori*. Hic error eſt per tranſpoſitionem vltimarum quatuor linearum, & corrigi debet anteponendo duas extremas lineas, vt ità legatur. *in eius gremio abſcondi, & latere quouſque rurſus ab agente extrinſeco forâs extrahantur, vt aſſerebant Anaxagoriſtæ, & ex parte conſentire videntur aſſertores inchoationum; imò docet formas, &c.*

Ruſus in pag. 357. col. 1, totum illud, quod reperitur inter ly *elementa* poſitum in linea quinta, & inter ly *& mul-* poſitum in linea duodecima, eſt delendũ, quia ſuperfluum, & replicatum.

LIBRI

LIBRI STAMPATI DA MARCO GINAMMI.

D. Laurentij Iuſtiniani opera omnia f.
Quæſtiones, & Expoſitio Scoti in Metaphyſicam Ariſtotelis f.
Conſ. M. Ant. Peregrini f. 1.2.3.4.5.6.
Dioſcoride del Mattiolo Volg. con fig. f.
F. Petri Poſnanienſis in primum librum ſententiarum f.
Idem Inſtit. Sacræ, Literales, Morales, & Specul. in Dominicas Anni f.
F. Andreæ Rochmanij in primum librũ Sententiarum f.
Fauentinus in quatuor libros ſent. f.
Idem De Prædeſtinatione f.
Idem de Penitentia f.
Idem de Reſtitutione, & Extrema Vnctione f.
Idem de Cenſuris f.
Idem Expoſ. & Quæſt. in Metaph. f.
Idem Aduerſus Atheos 4
Diſp. P. P. Meldulenſis, & Catanenſis in Logicam Scoti 4
Eorumdem in Phyſica 4
Eorumdem de cęlo, & metheoris 4
Eorumdem de Generatione 4
Vite di Plutarco. Volg. 4
Morenæ, cum Notis Oſij 4
Vittoria Nauale della Sereniſs. Repub. di Venetia di Coſtante Toldini 4
Analyſſis de Concept. B. Mariæ, P. Orciani Ordinis Minor. 4
Opere tutte del Padre Bartolomeo da Saluthio 4
Gioue appreſſo gl'ethiopi di Dauid Spinelli 4
La Corte Santa 4 } del P. Cauſino
L'Infelice Politico 4 } del P. Cauſino
La Pietà Fortunata 4 } del P. Cauſino
Horologi Solari di Mutio Oddi 4
Conſolato del mare, e portolano 4
Martyrologium Poeticum Brautij 4
Saggi di michel ſignor di montagna 4
Apologia di Raimondo di Sebonda del medeſimo 4
Relationi della Fiandra del Cardinal Bentiuoglio 4
Lettere del medeſimo 4
Lettere del Cardinal Lanfranco 4
Lettere del Coluraffi 8
Trag di Sen. Volgar tradotte dal Nini 8
Sommario delle Scienze del Sig. Domenico Delfino 8
Capricci del Bottaio del Gelli 8
Amori di Fileno à Roſalba 8
Horribile Inferno del Gliſenti 8
Teſoro della Dottrina di Chriſto 8
Teſoro della Vecchiezza 8
Il Prato della Vergine Appreſentat. 8
La Maddalena Rauueduta Appreſent. 8
Supplica di Nicolò Barbieri, detto Beltrame ſopra le Comedie 8
Conſiderationi Politiche, e morali del Zuccoli 4
Diſcorſi dell'honore del medeſimo 4
Diſcorſo delle Ragioni del numero del verſo Italiano del medeſimo 4
Dialoghi del medeſimo 4
Diſcorſo della nobiltà commune, & Heroica del medeſimo 4
Diſcorſi Politici del Niccolucci 4
Il Miniſtro di Stato del Sig. di Silhon 4
De Actibus humanis iuxta mentem Scoti R. P. F. I. Hirrybarne 4
Diſcorſi ſopra Cornelio Tacito del Marcheſe Virgilio Maluezzi 4
De coniectandis cuiuſq. moribus Scipionis Claramontij 4
De operibus ſex dierum 4
Iſtoria della diſtruttion dell'Indie di M. Veſcouo di Chiappa 4
Il Supplice Schiauo Indiano del med. 4
Libertà preteſa dal Schiauo Indiano del medeſimo 4
Maſchera Iatropolitica, ouero ceruello, e cuore Prencipi Riuali 4
Rerum Laudenſium Hiſtoria Otthonis
Partenio Etiro Lettere 8
Idem Specchio delle opere di Dio 12
Idem Parafraſi ſopra i ſette Salmi 12
Idem Vita della Beata Vergine 12
Idem Humanità del Figliuol di Dio 12
Idem Vita di S. Tomaſo d'Aquino 12
Idem Vita di S. Caterina Vergine 12
Idem Sirena, Marfiſa, & Angelica 12
Fauole del Gliſenti.
Spenſierato fatto penſoroſo 12
Morte Innamorata 12
Diligente, ò Sollecito. 12
Poſſanza della carne 12
Mercato della vita humana 12
Giuſta Morte 12
L'Andrio, cioè l'huomo virile 12
Androtoo, cioè l'huomo innocente 12
Sentiero al Paradiſo del Petrelli 12
Concerto di Rime del Petrelli 12
Rime del Salomoni 12
Reſolutorium caſuum conſcientiæ 12
Giuditta Rappreſentatione del Sig. Conte Maria Anguiſſola 12
Eſſequie del Redentore di D. Franceſco Belli 12

Digitized by Google

BREVIS EXPOSITIO TEXTVS LIBRORVM DE GENERATIONE, & Corruptione.

LIBER PRIMVS,

IN QVO DE RERVM GENERATIONE, Corruptione, & alijs mutationibus annexis pertractatur.

CAPVT PRIMVM.

à tex. 1. vſq; ad 11.

1 *VT explicet Ariſt. naturam generationis, ipſamq; ab alteratione diſtinguat, priùs reijcit Antiquorum opiniones, quarum prima fuit dicentium omnia vnum eſſe, qui generationem ab alteratione diſtinguere nequibant, non enim ponebant mutationem aliquā ſecundùm ſubſtantiam, ſed ſecundū qualitates. Secunda eſt ponētium plura rerum principia, vel quatuor elementa, infinitas athomos ſimilares, & hi diſtinguere poſſunt iſtas mutationes, ſed hoc nō rectè ex ſuis principijs infertur, maximè Empedocles nequit hoc ſalnare, cum ponat ſenſibiles qualitates formas ſubſtantiales elementorum; & pluribus ipſum impugnat. Tertia eſt Platonis aſſerentis per congregationē indiuiſibilium ſuperficierum fieri generationem, corruptionem verò per ſegregationem; ſed inſufficiēter rem explicat, cum de generatione, & corruptione mixtorum, augmētatione, & alteratione nihil meminerit; tum quia corpora ex non corporibus .ſ. ex ſuperficiebus compoſuit. Quarta tandem fuit Democriti exactiùs rem hanc attingentis; qui corpora ex indiuiſibilibus corpuſculis compoſuit, ex quorum ſeparatione corruptio adueniebat, ex cōgregatione generatio, ex varia poſitione alteratio circa qualitates; pro quā ſententia tres adducebat rationes; prima eſt, quia corpus eſt magnitudo vbique diuiſibilis, ponatur igitur totaliter diuiſum, quæ remanent, vel ſunt puncta, lineę, ſuperficies, aut paſſiones, vel nihil, vel athomi, non pūcta, lineæ, etc. quia non ſunt corpora, & indiuiſibile alteri additum non facit maius; nō paſſiones, ſeù qualitates ſenſibiles, quia nequeunt à ſubiecto ſeparari; non nihil, quia corpus non eſt ex nihilo conflatū; ergo erunt athomi. Huic rationi reſpōdet Ariſt. corpus ſecundùm quodlibet ſignū diuiſibile eſſe poteſtate, non actu, nec punctum in linea eſt vbiq; neq; vbiq; linea eſt diuiſibilis, vnde cum ſit in infinitum diuiſibile, nunquam poterit eſſe actu totaliter diuiſum; ſecunda ratio erat, ſi corpus eſſet ſemper diuiſibile, perueniretur ad magnitudines aliquas inſenſibiles, & per conſequens indiuiſibiles, quæ ſunt athomi; cui reſpondet, diuidi quidem corpus in partes inſenſibiles, quæ tamen & ſunt in alias diuiſibiles, & cum alijs connexæ ſentiuntur: tertia, quia generatio, & corruptio non niſi congregationem, & ſegre-*

gationem athomorum ſaluari poſſunt. Hoc negat Ariſt. nam perfecta generatio eſt mutatio totius in totum, & ab alteratione differt tum penes ſubiectũ, quod in generatione eſt ens in potentia, in alteratione eſt ens actu, tum quia generatio eſt ſecundùm ſubſtantiam, alteratio ſecundùm qualitates.

CAPVT II.

à tex. 11. vſq; ad 25.

2 D*Eclarat in præſenti naturã generationis aliqua dubia ſoluẽdo, ipſamq; ab alteratione diſtinguendo. Primum dubium eſt, vtrum aliquid ſimpliciter generetur, & corrumpatur, quod non, probat, quia mutatio eſt ſemper ex contrario, vt ex magno paruum, ex ægrotante ſanum, ergo, ſi eſſet generatio ſimpliciter, erit ex non ente ſimpliciter, ex nihilo autem nihil fit: reſpondet tamen affirmatiuè, & ſoluit rationem dicens generationem eſſe ex nõ ente ſimpliciter, quatenus actu non eſt ſimpliciter ſubſtantia, aut quantitas, vel qualitas, ſed eſt ens poteſtate: ſecundùm, cur ſemper fiant generationes, & corruptiones rerum: de quo duplex poteſt aſſignari cauſa, altera eſt efficiens, .ſ. primum mouens, & primum mobile, de qua in 8. Phyſ. altera eſt materialis; non quòd materia ſit infinita, quia infinitum eſt impoſſibile ex 3. Phyſ. ſed quia licet ſit finita, non obid tandẽ deficiet, quia vnius corruptio eſt alterius generatio, & quòd accipitur à genito, derelinquitur à corrupto. tertium, cur aliquid dicitur ſimpliciter corrumpi, vel generari, & aliquid ſecundù quid. reſpondet rationem non eſſe, quia vnũ ens eſt magis altero ſenſibile, & per cõſequens ſimpliciter ens, minus verò ſẽſibile ens ſecundũ quid, aliter ſpiritus, & aer, quia minus ſentiuntur, quã terra, erunt minus ens ipſa terra, quod eſt falſum; ſed prouenire, eo quia ſubſtantia eſt ſimpliciter ens, accidens verò ſecundùm quid ob id mutatio ſecundùm ſubſtantiam erit ſimpliciter mutatio, quæ verò eſt ſecundùm accidens, dicetur ſecundùm quid. quartum, quare corruptioni ſemper eſt annexa generatio: reſpondet, quia corruptio eſt in non ens poteſtate .ſ. in materiam, quæ nunquã naturaliter omni forma manet expoliata, idcircò noua forma debet in ipſa aduenire, & per conſequens noua generatio. quintum. An iſtud non ens eſt alicui contrarium, reſpondet negatiuè, ſed bene eſt ſuſceptiuum contrariorũ. ſextum. An ſit eadem geniti, & corrupti materia, ait eſſe eandem ſecundũ ſubſtantiam, diuerſam tamen ratione, quia modò eſt ſub vno, modò ſub altero contrariorum.*

Deinde diſcrimen ponit inter generationem & alterationem ac alias mutationes, dicens quòd alteratio eſt quãdo manente eodem ſenſibili ſubiecto, ipſum mutatur ſecũdùm qualitates, vt cum corpus ex ſano fit ægrotum; generatio verò eſt mutatio totius in totum nullo ſenſibili vt ſubiecto eodem manente, vt cum ex tota aqua fit aer; ſi eſt mutatio ſecundùm quantitatem eſt auctio, vel diminutio, ſi ſecundù locũ, erit latio, verum eſt tamen, quid ſi idem accidens in genito manet, & in corrupto, vt humiditas in aqua, & aere, ſecundũ iſtam paſſionem, inquit Ariſt. non eſt tranſmutatio.

CAPVT III.

à tex. 25. vſq; ad 43.

3 D*Eterminat nunc de augmentatione, quam vt declaret, primò ipſam diſtinguit à generatione, & alteratione, dicens, quòd non ſolum differt penes terminos ad quos, eo quia generatio eſt ad ſubſtantiam, alteratio ad qualitatem, augmentatio verò, & diminutio ad quantitatem, ſed adeſt adhuc alia differentia, quia quod generatur, corrumpitur, & alteratur, nõ eſt neceſſe, vt mutet locũ; quod augetur, vel minuitur, neceſſariò mutat locum, nõ qui-*

dem

dem vt in locali motu, nam quod motu recto mouetur, neceſſariò mutat totum locum, quod circulariter mouetur, & ſi eundem retineat locum, non tamen acquirit maiorem, vel minorem locum, at in auctione, & diminutione mutatur locus non totaliter, ſed fit maior, vel minor.

Secundò quærit, an quod augetur fiat ex corporeo, vel incorporeo, ſeparato à materia, vel coniuncto; cui reſpōdet neceſſariò id, ex quo fit auctio, quod alimentum dicitur, debere eſſe corporeum materiæ coniunctum; probat hoc, quia nequit fieri ex aliquo incorporeo ſeparato, & in nullo exiſtente, quia nec eſſet in loco, neq; ſenſibile, vtrumq; n. habetur per magnitudinem, & tamen alimentum & in loco debet eſſe, & ſenſibile, ſicut eſt corpus, quod augetur, aliter locatum, & ſenſibile, ex inſenſibili, & ſine loco fieret; neq; fit ex incorporeo magnitudini coniũcto, nam iſtud vel aliquid eſſet partiale illiq; cui coniungitur, vel accidens, vel nihil illius, non primum, nec ſecundum, quia partes corporis, & ipſius accidentia materialia ſunt, & partes habent coextenſas; neq; tertium, quia ſic generatio vnius poſſet ex iſto incorporeo fieri ipſũ ſeparando à magnitudine abſq; corruptione corporis, cui eſt coniunctum, vnde falſa eſſet illa propoſitio, generatio vnius eſt corruptio alterius; tum quia in eodem poſſent infinitæ materiæ huiuſmodi reperiri. & ſic quodlibet poſſet fieri, tum quia materia illa exiret a corpore, cui eſt coniuncta, vt ex vaſe, & tandem quia ex non corpore nequit fieri corpus, idcirco neq; alimentum erit aliq̃ indiuiſibile quãtitatis, ſed corpus.

Tertiò, quærit an id, quod augetur, ſit corpus illud, cui apponitur alimentum, an verò ipſum alimētum, quod apponitur dicatur augeri; reſpondet augmentabile proprie eſſe corpus animatũ, cui aduenit cibus, tum quia, quod augetur manere debet ante, & poſt mutationē, tale eſt corpus viuens; tum quia in alteratione quod alteratur eſt ſubiectum cui qualitas aduenit, non qualitas; tum etiam quia principium augmentationis eſt in corpore animato, non in cibo.

4 Quartò, vt explicet quomodo fiat augmentatio, aſſignat aliquas cōditiones; prima, quod idem maneat, quod augetur, ante, & poſt auctionem; ſecũda, quod aliquid de nouo adueniat aucto, & in diminutione, quod recedat; tertia, quod quælibet pars augeatur; non tamen eſt neceſse ad auctionem, quòd detur vacuum, aut corporũ penetratio, vel aliquod incorporeum de nouo, his præacceptis declarat modum, quo fit auctio, tàm ex parte viuentis, quã ex parte cibi, dicens, quòd in viuēte auctio fit ſecundùm partes ſimilares, & homogeneas, quibus medijs fit etiam ſecundùm partes diſſimilares, & hetherogeneas, manus n. augetur, quia caro, os, nerui, &c. augentur; ſubdit tamen, quòd partes ſimilares aliæ dicuntur ſecundũ formam, & formales, aliæ ſecundùm materiam, & materiales, auctio fit ſecundùm partes formales, non materiales; quid verò intelligat per partes materiales, & formales, dicetur in diſputat. Ex parte cibi aſſerit, quod auctio fit ex cibo contrario ipſi viuenti in principio, eò quia viuens debet in ſe conuertere cibum, & in ipſum agere, ergo contraria debent eſse, contrariorum n. eſt agere, & pati ad inuicem, at in fine cibus ſimilis eſt viuenti, vnde cibus talis eſt in potentia, quale eſt augmentabile in actu, quia in naturam ipſius debet conuerti; ſicut cum in vino parum aquę infunditur, & in vinum cõuertitur, & ignis ex combuſtibili generat ignem, ſic alimētum per corpus diffuſum, corporis naturam ſumit, ipſumq; adauget; & ſicut in qualibet generatione non vniuerſale, ſed ſingulare generatur, ita in auctione, non vniuerſale, ſed ſingulare augetur.

Ex his deducit in augmentatione reperiri generationem aliquam partialem, quæ dicetur nutritio, vt n. viuens augeatur, debet in propriam ſubſtantiã cibum conuertere, ergo aderit quædam

aggeneratio carnis, oſſis, &c. aduentus carnis, vt caro eſt, dicetur nutritio, aduentus carnis, vt quãta eſt, dicetur augmentatio, & vt clariùs has duas mutationes explicet, ſubiungit inter ſe differre, quòd nutritio eſt ad ſubſtantiam, auctio ad quantitatem; nutritio durat toto vitæ tempore, quia viuens ſemper debet conuertere alimentum, & deperditum reſtaurare; auctio verò non ſemper fit, non .n. viuens eſt taliter validum, vt poſſit plus alimenti in ſe conuertere, q̃ deperdeat, quod requiritur ad auctionẽ, ſed aliquando ita impotens euenit, vt tantùm reſtauret, quãtùm fuerit deperditum, & aliquando ita hebetatur, & plùs deperdeat, quàm reſtauret, vt patet cum vinum propter nimiam aquæ mixtionem, tandem euadit aqueum.

CAPVT IV.

à tex. 43. vſq; ad 56.

5 *QVoniam in præſenti de rerũ generatione, & corruptione eſt ſermo, quæ ſine actione, & paſſione non eueniunt, & iſta non ſine tactu, hinc determinat Ariſt. agere de tactu, actione, & paſſione. De tactu inquit, ꝙ quatuor modis ſumitur, primò, quãdo aliquæ magnitudines in diuerſis poſitionib. & locis exiſtẽtes, extrema ſimul habẽt, quomodo etiam duabus quantitatibus ſeparatis conuenire poteſt, vnde & contactus mathematicus dici ſolet; ſecundò, quãdo præter aſſignatas conditiones sũt actiua, & paſſiua, & hic contactus dicitur Phyſicus; tertiò, illa ſe tangunt, quorum diuerſarum magnitudinum vltima ſunt ſimul, & vnum ſe habet vt mouens, alterũ, vt mobile, quod vt explicet, notat, nam ſicut mouentium aliud eſt mobile, aliud immobile, ita agentium aliud eſt impaſſibile, aliud paſſibile, in plus autẽ ſe habet mouere, & moueri, quàm agere, & pati, eò quia actio, & paſſio ſunt ſecundùm poſſibiles qualitates proprie loquendo, at mouere, & moueri ſecundùm quamlibet formam per motum acquiſibilẽ, ideo tertius modus contactus eſt vniuerſalior ſecundo, & improprior, quia de contactu in ordine admixtionem elementorũ eſt ſermo; quartò id dicitur aliud tangere, cuius vis in illud tranſit, quamuis extrema non ſint ſimul, vt obiectum triſtitię dicitur nos tangere, ſed non è contrà.*

b *Deinde determinat de actione, & paſſione referẽdo prius duas Antiquorum opiniones; prima fuit dicentium actionem, & paſſionem eſſe inter diſſimilia; vnde paruũ ignem à magno corrumpi concedunt, quia magnũ, & paruum contrariantur, ſecunda, fuit Democriti dicentis actionem, & paſſionẽ eſſe inter omnino ſimilia, & ſi contraria ad inuicem agunt, hoc eſſe propter quandã ſimilitudinem inter illa. Primam confutat, quia nõ eſſet maior ratio, cur hoc potius agat, & illud patiatur, imò & in ſeipſum idem agere poſſet, & corrumpere, vnde nullum daretur immobile. Secunda impugnat, quia impoſſibile eſt inter omninò diſſimilia actionẽ, & paſſionem adeſſe, nam albedo non agit in lineam, niſi per accidens, ſi linea nigra eſſet, tum quia agens, & patiens debẽt eſſe contraria, at iſta ſunt in eodem genere; quapropter agens, & patiens nec debẽt eſſe omninò ſimilia, nec omninò diſſimilia, ſed ſimilia ſecundùm genus, diſſimilia ſecundũ ſpecies, vt patet in omnibus contrarijs; vnde vulgatum eſt in ſcholis agens agendo aſſimilare ſibi paſſum, quod priùs erat diſſimile.*

Tandem de agente, & paſſo inquirẽs an omne agens in agendo repatiatur à paſſo; & pro ſolutione diuidit mouentia, quorum aliquod eſt primũ, quod eſt principium motus, & non mouetur ab alio, vt eſt Deus, aliud eſt vltimum, ꝙ eſt mouens motum; ſimiliter agẽtia aliud eſt agens primũ, vt quod alterat, & non alteratur ab alio, qualis eſt Medicus in ſanatione, aliud eſt vltimum, vltra quod non eſt aliud alterans, vt medicina, quæ alteratur, & alterat ſanando ægrotum, reſpondet deinde quæſtioni dicens, quæ in materia non communicant, in agendo non repati, quæ verò cõmunicant repati à ſuo contrario, probat,

bat, quia forma eſt principium agendi, materia verò patiendi, ergo, quæ materiam non habent, carent patiendi principio, & per conſequens ſunt impoſſibilia; vnde ſi calor daretur ſeparatus (quod eſt impoſſibile) impaſſibilis eſſet propter carentiam materiæ.

CAPVT V.

à tex. 56. vſq; ad 83.

6 *IN præſenti Ariſt. agit de modo agendi, & patiendi adducendo prius Antiquorum opiniones, eas fusè ad inuicem comparando, & confutando; prima fuit Empedoclis dicentis actioné fieri per poros in corporibus incluſos, intra quos vnum corpus alterũ ingreditur, & quaſi penetrat, & ſi fuerint æqualiter poroſa, vt ſunt omnia liquida, fit mixtio, ſi vnum excedit, quod ſubtilius eſt, alterum penetrat, & fit generatio, & corruptio; ſecũda, fuit Leucippi ponentis omnia corpora per congregationem athomorum generari, & per ſeparationem corrumpi; tertia, fuit Meliſſi aſſerentis omnia eſſe vnum ens immobile, & infinitũ; quarta fuit Platonis cõponentis corpora ex ſuperficiebus; quas opiniones tùm ex ſuperiùs dictis, tùm ex varijs eorum principijs cõfutat; præcipuè opinionem ponentem poros propter actionem, vel .n. pori iſti eſſent vacui, vel pleni, ſi vacui, hoc eſſet, vt agens tangeret paſſum, ſed poteſt fieri contactus abſq; poris vt patet, ſi pleni ergo non poſſet fieri contactus per ipſos, & tamen ad hunc finem admittuntur; tũ quia ſi eſſent athomis pleni, hoc etiam eſt vanum, quia non poſſent illi athomi in poris incluſi, adinuicem agere, & pati, cum indiuiſibiles ponantur, nam vel vnam qualitatem ſuſciperẽt, & ſic eſſent inalterabiles, vel contrarias, & ſic eſſent diuiſibiles; tũ quia non mouerẽtur ab alio, quia ſunt prima omnium principia, ſi à ſe, debet dari pars moués, & pars mota, & ſic diuiſibiles.*

Deinde propriam aperit ſententiam quinq; conditiones aſſignando ad actionem, & paſſionem: prima, quod patiens tale ſit in potentia, quale agens eſt in actu, vt ignis eſt actu calidus, lignum in potentia receptiua calidum: ſecunda, quod patiens ſecundũ omnem ſui partem patiatur, quia ſecundùm omnem eſt in potentia: tertia, quod ſit diſpoſitum, vnde quod eſt magis diſpoſitum, magis patitur, magiſq; aſſimilatur agenti, quã minus diſpoſitum: quarta, quod agens, & paſſum non ſint continua, hoc eſt, quòd non ſint ſimilia in forma, & in gradu eiuſdem: quinta, quòd agens, & paſſum ſint debitè approximata. Hinc deducit corpus ſecundùm omnem ſui parté eſſe diuiſibile, quia ſecundũ omnem eſt paſſibile, nam indiuiſibile eſt impaſſibile, neq; ad actionem requiri ſciſſioné vel congregationem athomorum, vt dicebat Democritus, quia idem corpus indiuiſum manens nunc fit humidum, nunc calidum, &c. tum quia in auctione non quælibet pars augeretur, ſed potius auctio eſſet iuxta poſitio corporum, ſeù athomorum, quæ per ipſum ad inuicem non continuantur.

CAPVT VI.

à tex. 83. vſq; ad finem.

7 *INtendit nunc agere de mixtione, & primò quærit an ſit; fuerunt .n. aliqui, qui omnem mixtionem negarũt, quia vel quæ miſcentur, manent, & ſic eodem modo ſe habebunt, ac prius, ergo ſicut tunc non erant mixta, neq; modò, vel vnum manet, alterum deſtruitur, & neq; hoc, quia ens cum non ente miſceretur, vel omnia deſinunt eſſe, & multò minùs mixta dici poterunt. Vt autem oſtendat dari mixtionem, ipſam diſtinguit ab alijs mutationibus generatione, auctione, & alteratione; à generatione differt, quia quod generatur, nõ miſcetur cũ materia, ex qua fit, vt ignis cum ligno non miſcetur; ab alteratione differt, quia accidentia, & ſubiectum manent integra poſt alterationem; ab*

auctione tandẽ, quia quod augetur idẽ manet ante, & poſt auctionem; oſtendit modò poſſibilem eſſe mixtionem, quia entium quædam ſunt actu, quædam potentia, & virtute, quæ miſcentur non manent actu, ſed potentia, & ſecundùm proprias virtutes, per quod ſoluitur propoſitum argumentum.

Secũdò quærit, quomodò fiat mixtio, circa quòd aliqui dixerunt mixtionem fieri per iuxta poſitionem minimarum partium diuerſorum corporum, quæ minimæ ſunt ſecundùm ſenſum, quatenus nequit ſenſus earum ſegregationẽ percipere, vt patet in farina, ideoq; mixta cenſentur; alij dixerunt partes illas minimas eſſe ſecundùm rem, eò quia ſunt indiuiſibiles. Has opiniones impugnat, quia mixtũ homogeneũ eſt, itaut quęlibet pars mixti eſt mixta, ergo minimæ illæ particulæ nequeunt impermixtæ manere, & ſolum iuxta ſe poſitæ; tum quia primus modus mixtionem admittit ſecundùm apparentiam, non ſecundùm rem, & ſi eſſet perfectior oculus, diſcerneret ſegregationẽ illã, nec mixtum perciperet; ſecundus modus ponit compoſitionem continui ex indiuiſibilibus toties impugnatam.

Propriam declarat ſententiam præmittens, quod entium alia ſunt ad inuicem actiua, & paſſiua, quæ eandem habent materiam, alia non, illa vel ſunt faciliter diuiſibilia, & fluida, vel non, quæ non agunt ad inuicem, non poſſunt miſceri, neq; quæ ſunt actiua, & paſſiua, ſed dura, & difficulter diuiſibilia, vt patet in ligno, & lapide; requiritur ergo, quod ſint fluida, neq; hoc ſufficit, ſed quòd in ferè æquali portione applicentur, nam ſi aquæ gutta in amphora vini ponatur, non erit mixtio, ſed auctio; at quando ſunt in debita proportione attemperata faciliter tranſeunt in tertium. Quapropter benè miſcibilia ſunt, quæ facilè terminantur, vt humida, non vnctuoſa, & glutinoſa, non .n. facilè diuiduntur, & proportionaliter agentia, & patiẽtia ad inuicẽ, ſi .n. vnũ fortiter agit, alterũ tenuiter reſiſtit, nõ erit mixtio, ſed generatio: Mixtio verò eſt miſcibilium alteratorum vnio.

LIBER SECVNDVS.

DE GENERATIONE, ET CORRVPTIONE,

In quo agitur de generatione, & corruptione elementorum, & mixtorum.

CAPVT PRIMVM.

à tex. 1. vſq; ad 16.

2 *POſtquam de generatione, corruptione, & mutationibus annexis egit Ariſ. in præced. lib. nũc præcipuè determinat de ipſis elementis, quæ principia aliorum corporũ ponuntur; & primò varias recitat veterum opiniones circa materiale principium elemẽtorum, quas ſæpius retulerat, & confutarat maximè in 1. Phyſ. vnde poſtea ſuam explicat opinionem iuxta dicta loc. cit. ſcilicet principium materiale primò eſſe materiam aliam ab elementis, ſemper vni contrariorum coniunctam, & contrarijs ſubijcibilem, ex qua generantur elementa ens potentiale nominatum: ſecũdò ipſa contraria, eſt calidum, & frigidum: tertiò ipſa ſenſibilia corpora, vt ignis, aer, aqua, & terra ad inuicẽ trãſ-*

muta-

mutabilia tanquã principia cõcurreret ad generationes aliorum corporum.

Deinde quærit formale principium ipſorum, dicens, quòd formæ elementorum ſunt tãgibiles qualitates, ratio eſt, quia de ipſis loquimur vt ſenſibilia ſũt ſecundùm contactum, ergo differentiæ ipſorũ penes tangibiles qualitates erũt ſumendæ, antec. patet, quia loquimur de ipſis vt generabilia, & corruptibilia ſunt, quomodo ſunt actiua, & paſſiua, actio autem, & paſſio fiunt per contactum. Et quamuis viſus ſit tactu prior, non ob id formæ elementorum ſumi debebunt penes viſibiles qualitates, qa viſus eſt prior propter vniuerſalitatẽ, & perfectionẽ ſui obiecti, ſub quo lux comprehenditur, attamen tactus eſt prior ſubiecto, qa recipit in ſe primas qualitates contrarias, per quas fiunt generatio, & corruptio. Tangibiles autẽ qualitates ſunt calidũ, frigidum, humidũ, ſiccum, graue, leue, durum, molle, lubricum, aridum, aſperum, lene, craßum, & tenue; ſecundùm graue, & leue, inquit Ariſt. non ſunt ſumenda elementa, qa qualitates iſtæ non ſunt actiuæ, & paſſiuæ, nos verò loquimur de elementis vt ad inuicem agunt, & patiuntur. Sed benè ſecundùm calidum, & frigidum, humidum, & ſiccum, quia ſecũdùm iſtas qualitates ſunt actiua, & paſſiua calidum eſt, quod ſimilia congregat, & diſſimilia diſiungit; frigidum, ꝙ vnit diſſimilia, ſegregare verò, & congregare dicunt actiuitatẽ: Humidum eſt proprio termino difficulter terminabile, faciliter alieno termino, ſiccum è contrà proprio termino facilè terminabile, difficilè alieno; quæ dicunt paſſionem, non ꝙ iſtæ non ſint etiam actiuæ qualitates, ſed quia non habent tantam actiuitatẽ, ac illæ. Tum quia aliæ qualitatum cõtrarietates ad has reducuntur, nam ſubtile ad humidum reducitur, groſſum ad ſiccum, lubricum, ſeù viſcoſum ad humidum non aqueum, ſed aereum, quòd eſt facilè inflammabile, reducitur, aridum ad ſiccum, molle ad humidum, durum ad ſiccum.

Subiungit poſteà, quòd humidum primò dicitur, quod alienam humiditatem in ſuperficie tenet, vt lapis aqua aſperſus, & dicitur vdum, ſeù roratum; ſecundo, quod humiditatem in profundo retinet, quæ ſi erit aliena, dicetur irrigatum, ſeù perfuſum, vt terra, ab aqua irrigata, ſi erit propria, & occulta, dicetur coagulatum: tertio, quod humiditatem à ſe, & propriam habet tàm in ſuperficie, quàm in profundo, & hoc eſt humidum elementare, ad quod cętera reducuntur; ſimiliter ſiccum tot modis oppoſitis dicitur.

CAPVT II.

à tex. 16. vſq; ad 24.

9 *IN hoc cap. numerum, & proprietates quaſdam elementorum aſſignat, dicens primò, quòd quatuor ſunt elementa, quod probat, quia quodlibet elementum duas debet habere qualitates contrarias, vt cuilibet alteri poſſit contrariari, tot ergo erunt elementa, quot cõbinationes ſubſiſtentes fieri poſſunt ex primis quatuor aſſignatis qualitatibus; ſex autem cõbinationes fieri poßunt, & coniunctiones. ſ. caloris cũ frigore, humiditatis cum ſiccitate, caloris cum ſiccitate, caloris cum humiditate, frigoris cum humiditate, & frigoris cum ſiccitate, primæ duæ ſunt impoſſibiles propter contrarietatem, ergo quatuor remanent ſubſiſtentes coniunctiones, & ſic quatuor tantùm elementa, ignis calidus, & ſiccus, aer calidus, & humidus, aqua frigida, & humida, terra frigida, & ſicca.*

Prima proprietas eſt, qu[illegible]nẽta quandoq; ſunt mixta, & impu[illegible]a, vt aer vaporibus repletus quãdoq; ſimplicia, impura non debent dici elementa, ſed quid denominatum ab eis, vt quòd ſimile eſt igni, igneum, quod aeri, aereũ, etc. Secunda ignis eſt in excellẽtia calidus, vt glacies eſt in excellentia frigida, ideoq; proprium eſt ex ipſa in ſuis excellentijs manentibus nihil poſſe ginig.

Tertia ignis, & aeris loca ſunt ſurſum,
aquæ, & terræ loca deorſum. Quarta
extrema vt ignis in ſummo, & terra in
centro ſunt puriora, media verò, vt aer,
& aqua ſunt mixta, & impura. Quinta
ignis eſt aquæ contrarius, & aer terræ
ſecundùm vtramq; qualitatem. Sexta
quodlibet elementum vnam qualitatē
magis ſibi determinat, & intenſiùs, vt
ignis eſt magis calidus, quàm ſiccus, aer
magis humidus, quàm calidus, aqua ma
gis frigida, quàm humida, terra magis
ſicca, quàm frigida.

CAPVT III.

à tex. 24. vſq; ad 31.

10 INtendit Ariſt. in hoc cap. expli
care mutuam elementorū tranſ
mutationē, & primò aſſerit quodlibet
elementum ex quolibet altero elemen-
to gigni poſſe, quia quodlibet eſt cuili-
bet contrarium vel ſecundùm vnam,
vel ſecundùm duas contrarietates, &
conſequenter quodlibet à quolibet põt
pati, & tranſmutari, nam trāſmutatio
eſt ex contrarijs, & in contraria. Secū
dò, quod facilior eſt tranſitus inter ele-
menta ſymbola, quàm inter diſſimbola,
quia facilius eſt vnum, quā multa trāſ-
mutare, in ſymbolis eſt vnica tranſmu-
tatio, quia vnica cõtrarietas, in diſſym
bolis duplex, ergo, &c. Tertiò ex diſ-
ſymbolis elementis poteſt aliud tertiū
elementū generari, vt ex igne, & aqua
poſſunt generari aer, & terra, ex aere
& terra ignis, & aqua, quia vna quali
tate conſumpta altera remanēte ſit ter
tium elementum, vt in igne, & aqua ſi
perit caliditas, & remanet ſiccitas ge-
neratur terra, ſi perit ſiccitas, & rema-
net calor, generatur aer, ſic in terra, &
aere ſi remanet ſiccitas, & deſtruitur
frigiditas, producitur ignis, ſi deſtrui-
tur caliditas, & remanet humiditas, ſit
aqua, quod etiam patet experientia, nā
fumus exhalatio terrea eſt participans
de aere, & tamen facillime inflāmatur,
vnde flamma eſt fumus ardens. Quartò
ex ſymbolis alterum ex altero genera-
tur, non verò tertiū; patet, quia ex aqua
& aere non niſi aqua, vel aer generari
poteſt, vel enim corrumpitur calor, &
ſic ſit aqua non terra propter carentiā
ſiccitatis, vel corrumpitur frigiditas,
& ſic generatur aer, non ignis propter
eandem rationem, idē de terra, & igne
dicendum. Quapropter quando elemen
tum ſit ex ſymbolo, vnum tantùm cor-
rumpitur, quādo ſit ex diſſymbolis, duo
elementa corrumpuntur.

CAPVT IV.

à tex. 31. vſq. ad 46.

11 DEnuò, & expreſſius probat
Ariſt. neq. vnum elementū,
neque plura eſſe principium materiale
aliorum elementorum, & corporū, neq.
aliquod medium corpus completū: non
vnum elementū, aut plura, quia omnia
eſſent illud vnū, vel illa plura; tū quia
elementum iſtud in altero maneret, qa
principium materiale manet in genito,
& ſic non eſſet vera generatio, ſed alte
ratio, & duo contraria ſimul eſſent in
eodem, putà cum ex aere ſit aqua, aer
eſſet in aqua, nec corrumperetur, & ha
beret calorem, & frigiditatem. Neq;
poteſt eſſe aliquod medium corpus den-
ſius igne, & rarius aere, vt dicebāt ali-
qui, quia quodlibet corpus completum
alteram iſtarum qualitatum oportet ha
bere, & ſic eſſet vnum ex quatuor ele-
mentis, vel ſi omnibus careret, haberet
earum priuationes, & conſequenter al
teram iſtarum qualitatum cõtrariarū,
quia priuatio vnius eſt alteri qualitati
contrariæ annexa, vt priuatio caloris
cum frigore, priuatio ſicci cum humido
coniungitur. Neq; dicas elementa ex-
trema non tranſmutari ad inuicem, ſed
tantùm media, omnia enim ſunt tranſ-
mutabilia, eo quia omnia contrarietatē
habēt, & principium materiale eſt in-
generabile. Ex quibus etiam deducitur
elementa non eſſe infinita, nam ſequere
tur infinitas eſſe qualitates, quia quod-
libet elementum propriam habet quali-
tatem, per quam à cæteris diſtinguitur,
& conſequenter infinitas contrarieta-
tes, vnde nulla poſſet fieri generatio, o-
porteret .n. omnes iſtas cõtrarietates de-
ſtruere, & infinitum nequit abſolui.

Ex his reijcit plures errores empedoclis circa naturam elementorum, vt puta, quòd elementa non ſint ad inuicem tranſmutabilia, quòd lis, & amicitia ſint cauſæ generationum naturalium, q̃ cęlum ſit ex elemẽtis cõpactũ, ſimiliter, & anima; & hoc pluribus rõnib. quas breuitatis gratia omittimus.

CAPVT V.

à tex. 46. vſq. ad 51.

12 *INtẽdit in hoc cap. explicare generationem mixtorum, quomodò fiat; et prius adducit duas opiniones: prima ponebat elementa tranſmutabilia ex eadem materia communi conſtãtia: ſecunda ponebat intranſmutabilia, & per conſequens integra manentia in generatione mixtorum, & compoſitione. Contrà iſtam arguit, quia ſequeretur mixtionẽ eſſe ſolùm iuxta poſitionẽ elementorum, nec qualibet pars mixti eſſet mixta, neq; ex qualibet parte mixti poſſent extrahi omnia elementa: contra primam dubitat, quia vel elementa manent in mixto, & ſic eadem inconuenientia ſequuntur ac contra primam, ſi non manent, mixtio non eſſet niſi quædam generatio ſimplex vnius ex alio. Explicat tamen modum generationis mixtorum, dicens, quod eſſe calidũ ſtat dupliciter, vel in ſummo, & ſic nõ ſtat cum frigido, vel in eſſe remiſſo, quomodo ſecum admittit frigidũ, idem de alijs qualitatibus dicendum; modò elementa quãdo concurrunt in debita proportione quo ad actionem, & paſſionem, bene ex eis mixtum generari poteſt, quia eorum qualitates manent in eſſe remiſſo, & ex varia proportione, & temperamento iſtarum qualitatum, varia oritur mixtorum generatio; at ſi vnũ prę-ualet, & dominetur ſupra alterum, erit alterius elementi generatio, vel auctio, & per hoc patet ad dubitationem contra primã opinionem, q̃ ſequitur Ariſt.*

Ex his deducit omnia muxta perfecta ex quatuor elementis conſtare, quod probat, quia conſtant ex terra, cũ in loco terrę permaneant, & vnumquodque naturam illius participare videtur, in cuius loco exiſtit; conſtat ex aqua, quia terra, cum ſit valde ſicca, indiget humido, vt terminetur, & conſiſtat, nec decidat, conſtat ex igne, & aere, quia mixtum perfectum ex contrariorum temperamento naſcitur, ignis autem, & aer contrariãtur terræ, & aquæ. Tum quia vnumquodq; conſtat ex eo, quo nutritur, at viuentia nutriuntur ex quatuor elementis, quia ſi hoc non eſſet, maximè in plantis, quæ aqua videntur nutriri, q̃ eſt falſum, nam & aqua, & terra nutriuntur, vnde ruſtici terrã irrigant ad nutritionem arborum; neceſſarius etiã eſt calor ad nutritionem, quia forma nutriti eſt principium actiuũ conuertens nutrimentum in propriam ſubſtantiam; calor autem eſt maximè actiuus, et nõniſi igni conuenit primariò; hinc ignis inter ſimplicia propter ſui actiuitatem nutritur, indiget enim pabulo, vt ſubſtentetur, ſicut cætera viuentia.

CAPVT VI.

à tex. 51. vſq. ad 63.

13 *AGit nũc de cauſis generationis, & corruptionis rerum naturalium ſupponens ad generationem materiam concurrere, & formã, quærit an requiratur cauſa efficiens, & q̃ ſit: Plato cauſam poſuit ideam cuiuslibet ſpeciei ſeparatam cauſantem formã eiuſdem ſpeciei in materia pp ſigillationẽ ipſius ideæ, quæ ſe habet vt ſigillum, & forma vt cera recipiẽs tale eſſe ab idea, cui aſſimilatur hoc impugnat, quia cum ideæ ſemper ſint, ſemper generarẽt idẽ, nam idem manens idem natum eſt idẽ producere; tum quia in artefactis pter impreſſionẽ formæ in materia adeſt alia cã, ergo, & innaturalib. Alij dixerunt materiã ſeipſam alterare, & producere entia naturalia, vel ſaltim medijs qualitatibus elementaribus. Cõtra, ait, quia materiæ eſt pati, non agere; tũ quia in artefactis præter materiã alia requiritur cã effectiua, qualitates verò ſunt principia inſtrumẽtalia, debent ergò aſſignari principalia principia effectiua, tum quia ignis eſt maximè calidus, & tamen non agit niſi motus à cęleſti-*

leſtibus corporibus, ergo multo minus cætera corpora per iſtas qualitates ſolummodo poterunt agere.

Aſſignat deinde cām efficientem ex propria ſententia dicens motū cęli eſſe causā generationis, & corruptionis rerum, quia motus iſte eſt primus omniū, & perpetuus ex dictis 8. Phyſ. rationabilius aūt eſt id, ꝙ ſemper eſt, eſſe causā illius, quod aliquando non eſt, q̄ è cōtra, tum quia motus cęli adducit, & abducit generans. ſ. ſolem. Verum eſt tamen non ſufficere motū primi mobilis ad perpetuitatē generationis, ſed requiri motum obliquū per circulū zodiaci aliarum ſphęrarum, nā idem manens idem facit idem, ergo, quia generatio, & corruptio ſunt contrariæ, cōtrarias cauſas requirūt, quales ſunt motus iſti cęlorū; hinc tēpus generationis eſt æquale tēpori corruptionis, quia æqualiter ſol nobis eſt propinquus, & diſtat à nobis, ſuo acceſſu generat, receſſu corrūpit: fit ēt vitā cuiuscunq; ſublunaris determinatā eſſe, his quidem minorē, & illis maiorē iuxta variū cōcurſum aliarū cauſarū. Tandē ſequitur generationes, & corruptiones perpetuas eſſe, quia natura fecit ꝙ melius eſt, melius eſt eſſe, q̄ non eſſe, nequit in indiuiduo idē eſſe ſemper cōſeruare, ergo quærit cōſeruare in ſpecie, tum quia cauſæ. ſ. motus cęli, & motor ſunt perpetuæ, & in gyrum reuoluūtur perpetuo ergo effectus. ſ. generationes, et corruptiones perpetuę erūt; vnde videmus ſimplicia quaſi circulariter moueri ad imitationē ſuperiorū cauſarū, ex igne .n. generatur aer, ex aere aqua, ex aqua terra, ex terra aqua, ex aqua aer, & ex aere iterum gignitur ignis.

CAPVT VII.
à tex. 63. uſq. ad finem.

24 *SOluit nunc aliquas dubitationes circa rerū generationes, prima eſt, an omnia, vel aliqua, aut nulla ex neceſſitate proueniāt, & generētur; cui reſpondet aliqua de neceſſitate euenire, aliqua contingenter, nam de rebus futuris ſolemus dicere, hoc eſſe aliquādo ſuturū, ꝙ eſt cōtingēter fore, ſolemus ēt dicere, hoc erit, ꝙ eſt neceſſariò fore, eo qa res aliquæ habēt eſſe neceſſariū, vt ſolis circulatio, aliæ eſſe contingens, vt deambulatio, ergo idē de earū generatione dicendū. Secūda eſt, cū generationes rerū ſint neceſſariæ, an ſicut ex generatione poſterioris ſequitur neceſſitas generationis prioris, ita ex generatione prioris ſequatur ēt neceſſitas poſterioris: reſpōdet in eſſētialiter ſubordinatis poſterius neceſſariò arguit prius, à quo eſſentialiter depēdet, vt poſitio domus arguit fundamēti generationē; nō tñ poſitio prioris neceſſariò arguit generationē poſterioris, niſi poſterius ſit in ſe neceſſariū. Tertia eſt cū generationes perpetuæ ſint, an perpetuētur ſm̄ rectū, an ſm̄ circulū; duplex .n. ꝓgreſſus generationū pōt eſſe; rectus, vt cum genita ſucceſſiuè alterius ſēper ſunt ſpeciei; alter circularis, vt cum in progreſſu generationū aliquādo fit regreſſus ad res eiuſdē ſpeciei cū illis prius corruptis. Huic reſpōdet, ꝙ q̄uis in aliquibus .ſ. in animalibus videatur fieri ꝓgreſſus ſm̄ rectū, & hoc quia corruptum nō eſt tota materia geniti; verè tñ perpetuātur generationes ſm̄ circulū, quia ſi eſſēt ꝑpetuæ ſm̄ rectū, aut res iſtę diuerſę ſpeciei eſſēt finitæ, & hoc nō, quia tādē cōſumerētur, aut infinitæ, & hoc nō, qa ſic nulla generatio eſſet neceſſaria, nam ꝙ neceſſariò generatur, ꝑſupponit generationem neceſſariā prioris, at in infinito nō datur prius, & poſterius, nec primū, & vlt. quare perpetua eſt generationū ſeries, quia progreſſu tēporis fit regreſſus ad res eiuſdē ſpeciei, ſicut circulationes cęli eodē modo sūt perpetuæ, ſic ex aqua eſt madefacta terra, ex iſta generantur vapores, ex vaporibus nubes, ex nube aqua, et ex aqua iterū madefit terra, in quib⁹ clarior apparet circulus, eo quia corruptū eſt tota materia geniti. Quarta eſt, an idē redeat ſm̄ ſpeciē, vel ſm̄ numerū: reſpōdet in incorruptibilibus regreſſū fieri ad idē ſecundùm numerum, vt patet in ortu ſolis, in rebus corruptibilibus fieri ſecundùm ſpeciē.*

QVÆSTIO PROŒMIALIS AD LIBROS DE GENERATIONE,

Quodnam ſit horum Librorum adæquatum ſubiectum.

1 SCientiam vnam totalem eſſe quandam artificioſam fabricam diximus in Log. diſp. 12. q. 3. art. 3. conſtituitur. n. ex multis partialibus habitibus ad ſe inuicem ordinatis ſub vno generico habitu, ſicut & obiecta partialia ſub vno generico, & totali continentur, ſicut igitur in cognitione cuiuſdam domus prius ſeſe offert totum ædificium, deinde vt exactius, & diſtinctius cognoſcatur, partes ordinatim quærimus inueſtigare, ſimilem ordinẽ in ſcientijs obſeruamus ex 1. Phyſ. c. 1. prius. n. obiectum in cõmuni contemplamur, deinde paulatim ad ſpecies ordinatè deſcendimus, communiora enim prius cognoſci debent; talẽ ordinem tenuit Ariſt. in Philoſophia, in libris enim Phyſ. corpus naturale in cõmuni conſiderauit, deinde ad ſpecies progreſſus eſt, & in lib. de Cœlo corpus ſimplex, quod eſt prima ſpecies corporis naturalis, eſt contemplatus, ſubiungit poſtea tractatũ hunc de generatione, & corruptione, ſeù de ortu, & interitu inſcriptum, de quo quærimus, quodnam ſit in ipſo adæquatum obiectum.

Variæ de hac re extant opiniones: Arriaga enim ponit generationem ſubſtantialem pro ſubiecto. Toletus hìc ait ſubiectum eſſe mutationem ſecundùm formam, vt generationẽ, augmentationem, & alterationem comprehẽdit: addit Areſ. q. 4. ſect. 2. mutationem iſtam eſſe ſubiectum materiale, formale verò eſſe, quatenus eſt paſſio corporis naturalis. Alber. tract. 1. de gen. c. 1. Auerr. 1. de Cœlo com. 3 & alij pro ſubiecto ſtatuunt corpus ſimplex, ſeù elementum, vt eſt mobile, non quidem ad Vbi, hoc enim modo de ipſo agitur in lib. de Cœlo, ſed ad formam abſolutam. Bannes, Complut. Ioan. de S. Tho. & alij ponũt ſubiectum ens mobile ad formam intrinſecam, ſeu abſolutam, quam mobilitatem Bannes accipit non pro radice, & fundamento .ſ. pro naturalitate, ſed pro paſſione, & aptitudine ad motum. Orbellus noſter Conimbr. Ruu. Hurt. hìc & alij docent ſubiectum eſſe corpus caducum, ſeu generabile, & corruptibile, quatenus eſt mobile ad formam abſolutam. Zab. lib. de natur. philoſ. conſtitu. c. 21. Biragus noſter, & Moriſ. in hac quæſt. corpus mixtum, quod ab elementis diſtinguitur, quatenus propriã habet naturã, aſsignãt ꝑ ſubiecto.

2 Dicendum eſt cum hac vlt. ſent. corpus mixtum, vt talem naturam habens eſſe ſubiectum ſecundũ virtualẽ continentiam. Hæc concluſio primò prob. diſcurrendo per alias opin. nam in primis nec generatio, nec mutatio ad abſolutam formam poteſt eſſe ſubiectum, quia ex dictis diſp. 12. log. q. 2. ar. 1. nullum principium, vel paſsio poteſt ſtatui ſubiectũ in aliqua principali parte totalis ſcientiæ, ſed ſemper debet eſſe ſpecies aliqua totalis obiecti, & adæquati, generatio autem, ſinè mutatio nõ eſt ſpecies, ſed potius paſsio corporis naturalis, quod eſt obiectum totius philoſophiæ adæquatum: diximus in principali parte, quia poteſt accidere, quòd in aliquo libro contempletur aliquod principium, vel paſsio, ſubiecti, hic tamen libet non poteſt connumerari inter principales tractatus totalis ſcientiæ, iſti .n. deſumũtur in ordine ad principales partes adæquati obiecti, quæ non ſunt paſſiones, ſed ſpecies cõtentæ ſub illo; hinc videmus, libros iſtos de paſsionibus nõ ſolitariè tradi, ſed ſimul cũ alijs, in quibus

bus de ſubiecto determinatur, ſic fecit Ariſt. in Phyſicis; at libri de gener. ab omnibus computantur inter partes potiores Philoſophiæ. Specialiter contra Areſ. eſt, quòd inuertit ordinem ſcientiæ, in qua obiectū ſe tenet ex parte ſubiecti in concluſione ſcientifica, paſſio verò ex parte prædicati, modò ſi mutatio conſideratur vt paſſio corporis, corpus ſe teneret ex parte prædicati; ſimili modo in Phyſicis, imò in Philoſ. ſubiectum dici poſſet motus in cōmuni, vt eſt paſſio corporis naturalis. Deinde elementa nequeunt eſſe adæquatū ſubiectum, exceduntur enim à cōſideratis in his libris, non enim generatio, alteratio, mixtio, nutritio, augmentatio cōueniunt elementis, vel ipſis ſolis. Tum quia de corpore ſimplici, etiam vt mobile eſt ad formam, ſeu vt generabile, & corruptibile, agitur in lib. de Cęlo, vt vidimus in q. proœm. illorum lib. Qua ratione nec ens mobile ad formam abſolutam, nec corpus caducum commune ad elementa, & mixta poni debet pro ſubiecto; nequit enim de eadē re ſub eadem conſideratione bis in ſcientia tractari; cum igitur de elementis diſſerat Ariſt in 3. & 4. de Cęlo, non debet iterum de ipſis per ſe agere in his libris.

3 Secundò prob. directè, quia ſcientia diuidi debet ad diuiſionem ſubiecti, & à ſubiecto generico ad ſpecifica eſt deſcendendum; igitur quia corpus naturale in cōmuni eſt ſubiectum in Philoſ. quod primò diuiditur in ſimplex, & mixtum ex 1. cęli 7. & de ſimplici corpore iam egit in lib. de Cęlo, hinc in his lib. aggreditur explicationem alterius ſpeciei mixti corporis, ipſum conſiderando in communi ſecundùm virtualem continentiam, quia non deſcendit ad ſpecies; quāuis enim in libris de Cęlo egerit de ſimplici corpore ſecundū virtualem, & potentialem continentiā, hoc fecit, quia corpus ſimplex pauciores ſub ſe continet ſpecies; idcirco commodè in eodem tractatu ſimul omnia explicari poterant; at corpus mixtum multas, & valde diuerſas ſpecies ſub ſe habet, ideoq; ordo doctrinæ poſtulat, vt ſeorſim declarentur, iuxta leges bonæ diuiſionis traditas diſp. 1. log. q. 5. ar. 1. Et quoniam ratio formalis non debet excedere, nec excedi à materiali ſubiecto ex diſp. 12. log. q. 2. art. 1. hinc ratio formalis non erit naturalitas in communi, ſed propria coueniens mixto corpori. Tum quia habet omnes conditiones requiſitas, præſupponitur enim definitio, quam tradidit Ariſt. 1. cęli 7. dū mixtum corpus à ſimplici diſtinxit à poſteriori per habere principiū mixti motus; & 3. cęli à tex. 30. & 2. de gen. à tex. 46. dum à priori diſtinxit per hoc, quòd in ſui cōſtitutione alia priora corpora præſupponat, vt diximus diſp. 1. de cęlo nu. 4. ipſius principia, & paſſiones explicantur, dum oſtenditur ex elemētis tanquam ex principijs materialibus conſtare, eſſe quoq; generabile, corruptibile, alterabile, &c. Et omnia hìc cōſiderata ad ipſum habent attributionē, nam hìc contemplantur primò elemēta, non abſolutè, ſed vt principia mixtorum, vt diximus in lib. de cęlo q. proœm. generatio quoq; corruptio, alteratio, mixtio, actio ad ipſum reducuntur, vel tanquam paſſiones, vel tanquā principia, vel conditiones paſſionum, quales ſunt actio, & reactio.

Solùm dubitari poteſt de augmentatione, & nutritione, hę namq; mutationes nō conueniunt corpori mixto in cōmuni, ſed animato, vnde non videtur habere connexionem cum mixto corpore. Sed aduertendū, quòd Ariſt. de iſtis mutationibus non per ſe egit in his libris, ſed propter Antiquos, qui vel non diſtinguebant augmentationē à generatione, vel alteratione; aut ſi diſtinguebant, illam explicabant, ac ſi omnibus corporibus caducis conueniret, dum dicebant augmentationem fieri ex potētia magnitudine, actu autē nullam habēte magnitudinē, hoc pacto .n. omne, ꝙ generatur, dici poſſet augmentari, quia actu non habet quantitatem, antequam generetur, ſed potentia: hac igitur rōe neceſſum fuit diſtinctè agere de auctio-

ne, & conſequenter etiam de nutritione; tum quia de ipſis egit ſolùm, vt ſunt mutationes ad formam ſubſtantialem, & quantitatiuã, non verò vt ſunt actiones vitales, vnde nullam mentionem fecit de potentia augmentatiua, & nutritiua; eo quia ſatis dignoſcebatur diſtinctio ipſarum ab alteratione, & generatione conſiderando terminum ad quẽ, quicquid ſit de principio effectiuo. Verum eſt tamen, quod nos occaſione huius agemus de ipſis, etiam vt ſunt actiones vitales, vnde & generationem viuentium inueſtigabimus.

4 In oppoſ. arg. 1. quòd generatio, vel ſaltim mutatio ad formam abſolutam ſit ſubiectum; Tum ex inſcriptione, quæ eſt de generatione, & corruptione, non de corpore mixto: Tum quia hìc quæruntur principia huius mutationis: Tum quia ſicut in lib. de Anima, nõ corpus animatum, ſed anima eſt ſubiectum, in lib. de ſomno & vigilia, non animal, ſed ſomnus, & vigilia, in lib. de iuuent. & ſeneƈt. iuuentus, & ſenectus ſunt ſubiectum, non homo, quamuis hęc omnia conueniant viuenti, pariformiter in his libris ſubiectum erit generatio, vel mutatio; l. hæc conueniant corpori. Secundò, quòd elementum ſit ſubiectum, prob ex Ariſt. 1. de ſenſu, & ſenſib. c. 4. hos libros de elementis vocat; & 2. de an. 117. ait ſe hìc de elementis tractaſſe; & meritò, quia in 2. lib. ferè per totum de illis diſput. Tertiò, quòd corpus caducum ſit ſubiectum, prob. quia hìc non agit Ariſt. ſolùm de mixtis, ſed de omnium generatione, vt ipſe Ariſt. fatetur in initio, ait enim. *De generatione autem, & corruptione, quæ natura generantur, & corrumpuntur, ſimiliter de omnibus, & cauſas diuidendum, & rationes eorum determinandum*. Tum quia communiora priùs declaranda minùs communibus, corpus caducum eſt communius corpore mixto, & elementis, & de ipſo nonniſi in hoc opere agitur. Accedit authoritas Scoti in 2. d. 2. q. 10. ſupra B. vbi docet, quòd ſicut in lib. Phyſ. Ariſt. egit de motu, & actione in communi, ita in lib. de generatione egit de motu, & actione ad formam, ergo per Scotum ſicut in lib. Phyſ. ſubiectum eſt corpus in communi, quia ipſi conuenit motus in communi, ita in lib. de gen. ſubiectum erit corpus, cui primò conuenit motus ad formam, quod erit corpus caducum. Quartò, quòd ſubiectum non ſit corpus mixtum, prob. quia in 1. lib. agit de accretione, non quidem per accidens, & in gratiam alterius, ſed per ſe, vnde tex. 5. reprehendit Antiquos, quòd de ipſa nihil, vel parũm diſputarint; accretio autem non conuenit mixto, ſed animato: Tum quia alteratio, actio, & paſſio excedunt ipſum mixtum, nam alteratio conuenit etiam cęlis, actio, & paſſio nõ ſolùm mixtis, ſed etiam elementis: Tum quia tex. 43. teſtatur Ariſt. ſe agere de mixtione propter generationem elementorum, inquit enim. *Quoniam oportet primùm de materia, & de vocatis elementis dicere &c. oportet priùs vtiq; dicere de quibus indeterminatè dicitur nunc, omnes enim qui elemẽta generant, & qui ea, quæ ex elementis ſegregatione vtuntur, & congregatione; eſt autem congregatio mixtio, &c.* Et tandem debebat Ariſt. nobis hanc ſuã intentionem patefacere, vt in alijs libris feciſſe conſpicimus, & tamen nullibi mẽtionẽ fecit de tali mixto corpore.

5 Reſp. ad 1. inſcriptionem librorum nõ ſemper deſumi à ſubiecto adęquato, ſed quandoq; à prima paſſione, ſicut in præſenti, generatio enim eſt prima, & principalis paſſio hìc demõſtrata de ſubiecto, quandoq; à principaliori ſubiecto, vt in lib. de Cęlo, quandoq; à principaliori principio, vt in lib. Phyſ. in quibus denominatio ſumitur a natura. Nec ſufficit ad rationem ſubiecti, quòd habeat principia, hoc. n. etiam paſſioni conuenit, ſed requiritur, quòd per principia demonſtrentur paſſiones de ipſo, quod generationi non cõpetit, ſed corpori. Ad aliam admiſſo aſſumpto, negatur paritas, quia quãdq aliquod ſubiectum partiale habet plures, & plures affe-

affectiones,& principia, poſſunt de illo inſtitui plures partiales tractatus, in quibus affectiones, ſeù principia erunt ſubiectum,at ſubiectum illarum paſſionũ erit obiectum adæquatum in omnibus illis libris,quibus completè, & adæquatè ipſius natura explicatur, vt patet in exẽplo adducto,corpus.n. animatũ declaratur adæquatè in lib.de an.paruorũ natur. de animal. & plantis, & ideo in omnibus iſtis vt peculiarem partẽ Philoſophiæ componunt,eſt ſubiectũ .I. in quolibet libro aliud, & aliud ſit ſubiectum(hæc diuiſio tamen librorũ nõ videtur rectè fieri,quia vt diximus,partes ſcientiæ diuidi debent in rigore ad diuiſionem ſubiecti)at in propoſito corpus mixtũ adæquatè, & completè explicatur in his libris, ideo ipſũ erit ſubiectũ, nõ aliqua paſſio. Ad 2.cõcedimus Ariſ. hìc agere de elementis nõ tamen vt sũt ſubiectum, ſed vt principia ſubiecti.

6 Ad 3.egit vtiq; Ariſt.de generatione omnium,ſed nõ eodẽ modo generationẽ.n.in vniuerſali cõſiderauit in gratiam generationis mixtorũ, ſicut & generationẽ elementorũ ad eandẽ ordinauit;Poterat quoq; Ariſt.priùs cõſiderare corpus caducum in cõi,& deinde ad elementa,& mixta deſcendere,at nõ fecit,quia corpus naturale in cõmuni non diuiſit per corruptibile,& incorruptibile,vt priùs de incorruptibili.ſ. cælo,deinde de corruptibili ageret,ſed diuiſit p ſimplex,& mixtũ,ideoq; iuxta hanc diuiſionem diuidendi,& conſtituendi sũt tractatus Philoſophiæ. Per ꝙ patet ad Scotum,ſolum.n.ibi docet, Ariſt. in his libris agere de motu ad formã, non tamen ait ex inſtituto agere de omni motu ad formam,an verò de vno in ordine ad alium. Ad 4.iam diximus accretionẽ hic ab Ariſt. contemplari in gratiã generationis,& alterationis,ponens.n.differentiam inter duo oportet cognoſcere vtrumq; & hac rõe reprehẽdit Antiquos,quòd nihil egerint de ipſa:tũ quia ſolũ egit de auctione, vt reſpicit formã mixti,non animam. Alteratio aũt quãuis excedat mixtum, & alteratio perfectiua competat Cęlo,hìc tamen præcipuè conſideratur illa, quæ inter contrarias verſatur qualitates, & generationi inſeruit; qua ratione conſideratur actio,& paſſio. Falſum inſuper eſt mixtionem in gratiam generationis elementorum contemplari, per mixtionem n. non generantur elementa, ſed corrumpuntur,& tertium mixtum cauſatur,vt ſuo loco dicetur,potius vice verſa res ſe habet,ideo.n. elementa ſunt miſcibilia, quia ſunt corruptibilia,& conſequenter generabilia;neq; ex illo textu oppoſitũ colligitur,imò facit pro nobis, nam volens agere de mixtione, præſupponit elementa generari,& corrũpi,quod fusè poſtea declarat in 2. lib. eo quia non fit mixtio ſine præuia alteratione actione, & corruptione miſcibiliũ, hoc vult innuere illis verbis *De quibus indeterminatè dicitur nunc,omnes.n. qui elementa,&c.* quaſi diceret quamuis ad perfectam mixtionis cognitionem prærequiratur ſcire, an elementa generentur, & quomodò, ſupponatur tamen ſic in cõfuſo pro nunc. Tandem ſatis inſinuauit Ariſt.ſuam intentionem,dum in tex.43 cit.elementa vocauit materiam mixtorum, ex quo colligitur illa conſiderare in his lib. vt principia,non vt partes ſubiectiuas; & dum de ipſis egit ex profeſſo in 3.& 4. de Cælo; & dum in 1.de Cęlo 7. corpus naturale in communi diuiſit in ſimplex,& mixtum;noluit autem exactè generationem actualem,& corruptionem elementorum explicare per ſe,& primariò, quia non corrũpuntur, nec generantur ſecundum totum, ſed ſecundum partes,mixta verò ſecundum totum generantur, ideo generationem illorum in gratiã corporis mixti conſiderauit: nec eſt nouum, Ariſtotelem propriam intentionem obſcuriſſimis verbis innuere.

DISPVTATIO PRIMA.

De primis Qualitatibus.

Qvoniam ad generationem ſubſtantialem tùm ſimplicium corporum, tùm mixtorum præuia neceſſariò prærequiritur alteratio, ordo naturæ idcircò poſtulat, vt priùs naturam alterationis explicandam aggrediamur, quàm ipſius generationis; immò quia ipſa alterationis tractatio non parùm conducit ad rectam generationis intelligentiam, idipſum ordini quoq; doctrinæ erit admodum conſentaneum. Cæterum quia alteratio inter primas præcipuè qualitates exercetur, adhuc tractatio de his qualitatibus ipſi quoq; alterationi præmittenda erit, ac etiam de alijs quibuſdam annexis, ſine quibus alteratio nunquam fit, vt ſunt actio, & reactio; atq; ideo prima in ordine diſputatio erit de primis qualitatibus, quæ communiter ponuntur eſſe calor, frigus, ſiccitas, & humiditas.

QVÆSTIO PRIMA.

An calor, frigus, ſiccitas, & humiditas ſint formæ poſitiuæ à rebus ipſis calidis, frigidis, &c. diſtinctæ.

1 CArdanus lib. 2. de ſubtil. aſſerit ſolum calorem, & humiditatem eſſe formas poſitiuas, frigus verò, & ſiccitatem eſſe dūtaxat priuationes, & defectus, illud quidem caloris, hanc verò humiditatis, quam ſententiam defenderunt etiam quidam antiqui, vt refert Plutarc. in opuſc. de primo frigido; & quoad ſiccitatem ex modernis eam am plexi ſunt Aquilonius lib. 5. optic. defin. 5. & Arriaga diſp. 4 de gen. ſec. 2. quibus fauere videtur .ſ. Thomas 3. Cęli circa tex. 23. vbi ait ſiccitatem aliud non eſſe, quam humiditatis priuationē. Inſuper Arriag. ibidem, licet concedat humiditatem eſſe quid poſitiuū in corporibus humidis, ſubdit tamen non eſſe quid diſtinctum ab ipſis, ſed eſſe ipſammet ſubſtantiam fluidam, quare concludit non dari humorem, vel ſiccitatē diſtinctam, ſed humorem nil aliud eſſe, quàm ipſa corpora fluida, ſiccitatē verò eſſe carentiam talium corporum fluidorum, ſeu corpora ſicca eſſe corpora non fluida.

Communis tamen, ac vera ſententia tenet hæc omnia eſſe formas poſitiuas à corporibus calidis, frigidis, &c. condiſtinctas. Ità de ipſis loquitur Ariſt. 2. de gen. cap. p. 2. & 3. & ſupponit Scotus 2. d. 15. & 4. d. 49. q. 13. & vbicunq; loquitur de primis qualitatibus, atq; ità paſſim ſentiunt Peripathetici omnes.

2 Dicimus itaq; primò has omnes, & ſingulas eſſe formas poſitiuas, & probatur, quia Ariſt. vbiq; & præſertim in lib. de gen. per has cōtrarias qualitates docet agentia agere, & pati adinuicem, quod non eſſet, niſi ſingulæ forent poſitiuæ formæ quia reactio à priuatione non prouenit, ſed ab aliquo poſitiuo; & 2. de anima 117. ait omnes iſtas tangibiles eſſe, priuationes autem ſub ſenſu non cadunt. Accedunt rationes ineluctabiles, nam ſucceſſio in motu prouenit ex contrarietate poſitiua terminorum, vnde quia lux non habet formam poſitiuam contrariam, ſed tantum priuationem, in inſtanti introducitur etiā in ſubiecto extenſo, cum ergò iſtæ qualitates omnes, & ſingulæ ſucceſſiuè introducantur, vt patet, ſequitur formas eis oppoſitas eſſe poſitiuas. Tum quia non tantum calor, ſed frigus quoq; ſentitur,

Digitized by Google

titur, & ſenſus noſtros immutat, in quibus etiam dolorem cauſat. Tum quia videmus ſubiectum frigidum verè in calidum agere, caloremq; corrumpere, quod non poſſet fieri, niſi frigus eſſet forma poſitiua. Tum quia nullũ agens per ſe corruptionem intendit agendo, ergò frigidum agendo in calidum nõ ſolum intendit corruptionem caloris, ſed productionem frigoris. Tum tandem quia eadem facilitate, qua inquit Cardanus frigus non eſſe, niſi defectum caloris, & ex ſolo agentis calidi receſſu conſurgere, dicemus & nos è cõtra calorem eſſe defectum frigoris, & nõ niſi ex agentis frigidi receſſu contingere, & qua ratione probabit ipſe calorem eſſe poſitiuam formam, eadem quoq; idem prorſus de frigore concludi poterit, ac debebit. Meritò ergo Scaliger exercit. 18. hortatur Cardanum, vt dum ex Rethicis mõtibus furit Boreas, ipſe ſoleis, pileoq; abiectis in cãpo deambulet, nec metuat futurum, vt calor ipſi machinis vllis ex capite deturbetur, à frigore .n. ipſi metuendum non eſſe, quia ſi frigus priuatio eſt, nunquam priuatio expellet formã, ſed ipſa potiꝰ expellere à forma.

3 Quamuis autem iſtę rationes euidentius probent intentum de calore, & frigore ob ſenſibiliorem, ac magis obuiam eorum actionem, ac ſenſuum immutationem, quã de humiditate, & ſiccitate, eo quia ſunt lõgè minus actiuæ, & ſenſuũ immutatiuæ, tamen quia nec ipſæ omni prorſus actione priuãtur, ac ſenſatione, ideo rationes allatæ etiã de ipſis ſufficienter intentũ probãt; Quòd autem humiditas quoq; & ſiccitas ſint formæ inuicẽ actiuæ, probatur ex Ariſ. 2. de gen. 25. nam ex igne immediatè fit aer, & non niſi actione humiditatis in ſiccitatem, cum ignis, & aer non habeant contrarietatem intenſam, niſi in illis duabus qualitatibus; tum etiã aliter ex duobus elementis non ſimbolis non poſſet fieri tertium contra Ariſt. illic, quoniã in productione ignis ex aere, & terra oportet, quòd caliditas aeris ſuperet frigiditatem terræ, & quòd ſiccitas terræ ſuperet humiditatem aeris, & per conſequens fiet inter eas actio, & paſſio; quod etiam patet varijs experimentis, ſal .n. carnes exſiccat, & corpora, ſiccitas coagulat ex Ariſ. 4 Meteor. c. 34. & 36. quod eſt agere, & è contra ſal liqueſcit, & humectatur ab aere, glacies ab aqua, & carnes in locis valde humidis computreſcunt vtiq; actione humiditatis corrumpentis; & demum Medici humidis morbis ſicca applicant, humida ſiccis, Auſter calidus, & humidus corpora humectat, Boreas frigidus, & ſiccus eadem exſiccat, & alia ſexcentũ occurrunt conſimilia exempla.

Negat Arriag. cit. has qualitates eſſe actiuas, & alterius conſimilis qualitatis eſſe productiuas, vnde inquit nihil humectari niſi ingreſſu ſubſtantiæ fluidæ, & nihil exſiccari, niſi per expulſionem talis ſubſtantiæ, non autem per productionem alicuius qualitatis in corporibus humectatis, vel exſiccatis. Sed hic humectandi modus refellitur à Scoto 4. d. 46. q. 16. §. *alius eſt intellectus* ait .n. loquens de pane vino imbibito, & humectato, quòd corpora omnia partes aliquas habent poroſas, & alias ſolidas, quãuis ergo poroſæ humectari poſſint (ait Doctor) præfato modo per ingreſſum ſubſtãtiæ fluidæ, ſolidæ tamen nequaquã, niſi admittatur penetratio corporum, ſed humectantur tum per humiditatem corporis fluidi eis contigui in partibus poroſis recepti, tum per aliam humiditatẽ in ipſis de nouo productã. Nec ſuffragatur, quod ait Arriag. n. 13. aquam non aliter humectare corpus, quàm eo modo, quo illud permeat; nam certum eſt corpora, vt v.g. panem quoquo verſum humiditate perfundi, etiam quoad minimas particulas, & tamen aqua non ſic peruadit illum, alioquin daretur penetratio dimenſionum, ergo non pari paſſu currunt penetratiò aquæ in panem, & humectatio. Falſum etiam eſt, quod addebatur in reſponſione corpora humida non exſiccari, niſi præcisè per extractionem humorum, non autem per productionẽ ſiccitatis in ipſis,

vid e-

videmus .n. Boream lutum conſtringere, & exſiccare, non tamen extrahendo va pores, & humores, ſed ſiccitatem in eo producendo, vnde quandò poſtea vehe menter à ſole percutitur, molleſcit rurſus, & vapores, qui ad interiores partes ſe receperant, tenuiter exhalant, quod non eſſet, ſi Boreas illud exſiccaſſet per extractionem vaporum omniũ; & quidem ſi Boreas exſiccaret extrahẽdo va pores, vtiq; paulatim egredi conſpicerẽtur, ſicut cõſpiciuntur, cum exſiccatur actione ſolis, vel ignis, aut ſaltim deberet lutum ab initio humidius apparere ob exitum vaporum, quale cernitur, cũ ſolis calore exſiccatur, quod tamen non videmus, ergo poſſunt corpora deſiccari non tantum per extractionem vaporum ab ipſis, ſed etiã per veram, ac phyſicam productionem ſiccitatis in eis; & ſi humores expellũtur, id fiet per introductionem ſiccitatis.

4 Dicimus 2. humiditatem, & ſiccitatem nedum eſſe formas poſitiuas, ſed etiam reipſa diſtinctas à corporibus humidis, & ſiccis, Probatur, tum quia habent proprias actiones accidentales, vt nuper dicebamus; tum quia ſunt ſenſibilia propria tactus, quod cum neq; ſubſtantiæ, nec priuationi conueniat, conſequens eſt nec humorem eſſe ſubſtantiam, nec ſiccitatem eius priuationem; At negat Arriag. humiditatem, & ſiccitatem ſenſu percipi, & inquit, quando tangitur aqua, ſentiri vtiq; calorẽ eius, aut frigus, humiditatẽ verò nequaquã. Sed planè id eſt negare ſenſum, cum .n. quis digitum immergit in aquam, non ſolũ frigus aquæ ſentit, ſed ipſam quoq. aquæ fluiditatem, ſentit .n. ipſam comprimenti cedere, & circa digitum circumfundi, & ſi quis clauſis oculis manũ dexteram aquæ immergat, ſiniſtram cineri immittat, frigore, vel calore in eodem gradu affectis, certè ductu ſolius tactus diſcernet hanc eſſe cinerem, illam verò aquam. Accedit ex miſterio Euchariſtiæ argumentum ineluctabile, quod fruſtra Arriag. nititur eludere, ibi .n. remanet humor vini, non autẽ ſubſtantia, ergo hæc eſt ab humore diſtincta. Reſpondet, ibi non manere humorem, ſed partes accidentis cum ea fluxibilitate, quam haberent, ſi ibi eſſent ſubſtantiales partes vini, vndè illæ partes accidentales non aliter humectant ibi, quàm ſe applicando corpori humectato. Hæc ſolutio ſeipſam deſtruit, & infringit, negat manere humorẽ, & cõcedit accidentia vini manere cum fluxibilitate, & humectare digitum eis applicatum, at quid aliud eſt fluxibilitas illa, quàm humor ipſe, qui in tali fluiditate conſiſtit? & quomodo humectare poſſunt, ſi non habent humorem? ſi ergo accidentia illa ſunt fluida, & humectant planè erit ibi humor vini, cum tamen ſubſtantia non adſit.

5 In oppoſitum obijcies primò probando frigus, & ſiccitatem non eſſe formas poſitiuas, ſed ſolas priuationes, quia per ſolum receſſum agentis calidi v. g. ſolis alia frigeſcunt, & per ſolum receſſum humoris exſiccantur; Conf. quia non alia ratione in hyeme omnia frigore rigent, niſi ob ſolis diſtantiam, qui prius propinquitate ſua omnia calefaciebat. Sic etiam frigus, quod nos in febri aggreditur, aliunde non oritur, quã ex ſpirituum abſentia, qui antea ſua præſentia mẽbra fouebant. Et tandem Ariſ. ipſe 2. de gen. 18. & 12. meteor. 22. frigus appellat priuationem caloris.

Reſp. neg. aſſumptum, non enim frigus oritur ex abſentia caloris, ſicut cæcitas ex abſentia viſiuæ virtutis, ſed potius calor deficit ob præſentiam frigoris; ſic etiam ad illud de ſiccitate dicendum, quòd humores expelluntur per introductionem ſiccitatis; an autem per ſolam extractionem humorum poſſint interdum corpora exſiccari, mox explicabimus. Ad Conf. cauſa poſitiua frigoris in hyeme ſunt terra, aqua, & aſtra quædam, quorum actio impediebatur in æſtate ex nimia Solis propinquitate, vnde abſentia ſolis non eſt cauſa illius frigoris, niſi per accidens, quatenus deſinit conſeruare calorem. Sic pariter ad illud de febri dicendũ, cauſa namq; po-

ſitiua illius frigoris ſunt humores frigidi, qui propriam actionem exerunt, & exerunt in partibus exterioribus, dum ſpiritus calidi ad interiora ſeſe recipiunt, qui ſua præſentia eorum actionem prohibebant, vel remittebant, cui opitulatur forma mixtionis, in qua prædominatur elementum terræ, quæ eſt frigefactiua; Ariſt. autem ideò interdũ appellat frigus caloris priuationem, quia ex duabus formis contrarijs vna ſolet eſſe perfectior, & excellentior altera, quæ proinde ob ſuam imperfectionem induit modum priuationis, ſi ad illã cõferatur, & quia in propoſito calor eſt qualitas frigore excellentior, hac de cauſa interdum appellatur priuatio caloris, cum tamen abſolutè in ſe ſit forma poſitiua, ſicut ipſe calor.

6 Secundo obijcit Arriag. probando humiditatem, & ſiccitatem non eſſe formas diſtinctas à corporibus humidis, & ſiccis; Nullum eſt fundamentum ponendi eas diſtinctas à corporibus, ergo gratis ponuntur, probatur aſſumptũ, quia illæ qualitates non ſunt operatiuæ, nec percipiuntur in ſe, nec aliundè, ergo & quod non ſint operatiuæ, patet, quia corpora humida non aliter humectant, niſi ſeipſa applicando alteri corpori, efficienter autem nunquam, pone, inquit, totam Oceani aquam, ſit inter me, & illam vitrum leue, per quod aqua non poſſit permeare, in æternum nõ humectabor. Nec dicas ſiccitatem valdè reſiſtere; nam percontatur, an hæc reſiſtentia aliquãdo vincatur, an nunquã, ſi nunquam, fruſtrà ergo ponitur humor operatiuus, quandoquidem nunquã operatur in ſicca; quòd ſi aliquando illa reſiſtentia vincitur, petit, quãdo, & à quo vinci debeat, ſi ab humore totius Oceani pugnantis contra vnum leue vitrum non vincitur. Idem è contrario probat ex ſiccitate, quæ nunquam aliquid operatur efficienter, nec alio modo corpus exſiccatur, niſi quando ab eo expelluntur corpora humida, hæc enim ſi benè expellantur, eo ipſo res exſiccatur, quia humoris ſubſtantia exiji è corpore; ſic ignis exſiccat ſuo calore vapores extrahendo, nec poterit aſſignari exſiccatio vlla in genere cauſæ efficientis; probat deindè principale aſſumptum quoad alteram partem, quia aqua ſentitur, quatenus eſt frigida, vel calida, de eius autem humore nihil omninò ſentitur.

Reſp. neg. aſſumptũ cum vtraq; probatione, vt enim cõſtat ex dictis, & adhuc magis ex dicendis patebit, humiditas quoq; & ſiccitas propriam actionẽ habent, & ſenſationem; verũ tamen eſt in actione nõ multum pollere, vndè ob exiguitatem actiuæ virtutis in comparatione ad frigus, & calorem dici ſolent qualitates paſſiuæ, vt explicabimus inferius q. 4. & eadem de cauſa indigent proxima, ac intima applicatione ad paſſum, vt in illud agant, vt conſtat cũ carnes ſale exſiccãtur, & panis vino humectatur, at licèt ſubſtantia vini humida, & ſalis ſicca in partes panis, & carnis poroſas ſeſe inſinuent, alias tamen partes ſolidiores proximas efficienter humectant, & deſiccant; vnde ad illum caſum de tota Oceani aqua manui approximata ſolo vitro interiecto, quod nunquam illam humectaret, dicimus id euenire ex debili humiditatis actione, & vehementi ſiccitatis vitri reſiſtẽtia; & abſolutè negamus nunquã fore humectandam, nam ſi phiala vitrea ſale plena ponatur in aqua non poſt multum temporis videbimus ſal humectari.

7 Ad aliud de ſiccitate iam ſupra negatum eſt exſiccationem fieri per ſolã extractionem humorum à corpore, & non etiam per inductionem ſiccitatis in eo, cum verò probatur, quia in hunc modum ignis exſiccat veſtes lutũ, &c. ait Angeſt. lib. 2. de formæ proprier. pag. 45. quod duplex eſt deſiccatio, vna ſubſtantifica, ſeù ſubſtantialis, quæ fit per reſolutionem partium ſubtilium humidarum manentibus terreſtribus, & in hoc ſenſu calor ignis, vel Solis exſiccat, quod eſt exſiccare per accidens, quia actione caloris non producitur vlla noua ſiccitas, ſed tantum rarefit corpus, in quod agit calor, vnde facilius euaporat

ſub-

ſubſtantia humida, & remanet ſola ſubſtantia ſicca, quæ propter ſeparati. nem à contrario magis exindè ſentitur; alia eſt exſiccatio propriè dicta.ſ. qualitatiua, quæ fit per realem, & nouam productionem ſiccitatis, & iſta non fit à caliditate, ſed eſt propria ſiccitatis; An verò primus deſſiccandi modus poſſit exerceri ſine ſecundo; videtur negatiuè reſpondendum, veriſimile .n. eſt, quod dum Sol, aut ignis agit in lutum, madidas veſtes, & ſimilia alia humida, non ſolùm extrahantur humores ab illis, ſed etiam aliqua de nouo in eis producatur ſiccitas, nō quidem actione caloris, ſed actione ſiccitatis, quæ reperitur in igne, quæ etiam valdè iuuabit in genere cauſæ formalis ad expellendos humores, cū in paſſo fuerit introducta; ſi verò primus deſſiccandi modus poteſt ſine ſecundo contingere, tunc in eo caſu contingeret deſiccatio abſq; vlla productione nouæ ſiccitatis per ſolam extractionem humorum à corpore; Quod etiam humiditas, & ſiccitas propriam faciant ſenſationem, patet ex dictis, & ſatis de ſe conſtat, tactu namq; benè ſentitur, an veſtis, & tela ſicca ſit, vel madida, & humectata Dices ſi ex re humida auferretur totus humor nulla addita qualitate, maneret res illa ſicca, & talis ſentiretur, ergo ſiccitas eſt ſola priuatio humiditatis. Negatur antec. aliter idem argum. fieri poſſet de frigore, ſed res illa neq; eſſet humida, neq; ſicca, & ſicut ablato calore ſubiectum non tali modo afficeret ſenſum, ſicut afficit frigus, quia talis affectio frigoris eſt vera actio, ita ablato humore ſubiectum non ita afficeret ſenſum, ſicut afficit introducta ſiccitate.l. verum ſit, vt diximus ſenſibilius deprehendi frigus in corporibus, quàm ſiccitatem.

QVÆSTIO II.

An calor, & frigus, ſiccitas, & humiditas ſint in omnibus corporibus formæ accidentales, an potius in quibuſdam ſubſtantiales, & quomodo definiantur.

8 QVamuis Philoſophi omnes in Peripato vnanimi conſenſu in hoc conueniant, quod calor, & frigus, ſiccitas, & humiditas ſunt formæ accidentales de prædicamento qualitatis; nihilo tamen minus non defuerunt, qui in elementis eas poſuerint, velut formas eorum ſubſtantiales, ac ſubſtantialiter conſtitutiuas; talis fuiſſe videtur communis Græcorum ſententia Alexand. Themiſt. Simplic. Philop. Ammon. & aliorum, quos citat, & mordicus ſequitur ex Latinis (apud quos illa opinio nunquam inualeſcere potuit) ſolus Cremoninus perpetuus Græcorum latero, ac Idolatra integro libello pro hac re inſcripto. Communis tamen, ac receptiſſima inter Latinos ſententia, à qua etiam Græcorum quamplures non longè diſtant, ſi rectè intelligantur, oppoſitum docet veluti de mente Ariſt. ac etiā veritati magis conſonum, eſſe nimirum in quibuſcunq; corporibus etiam in elementis ipſis accidentales formas, & accidentia de genere qualitatis, quod fuſiſſimè, at ſatis luculenter, & exactè cōtra Cremoninum demonſtratum extre centioribus Peripateticis Raguleius di ſput. Peripat. 15. & iunior Contarenus tom. 2. q. Peripat. de formis elementorum, qui alios citant, & adamuſſim omnes Ariſt. auctoritates ad rem hāc pertinentes expendunt, & ex noſtris exactiſſimè P. Faber 1 t. Met. diſp.p.

Sed etiam dubium eſt circa alteram quæſtionis partem, Ariſt. n. 2. de gen. 8. 9. & 54. & 4. Meteor cap. p. definiens Calidum, & Frigidum, Humidum, & Siccum quaſdam aſſignauit, quæ innumeras, nec leues, ſubeunt difficultates, quo factum eſt, vt plurimi illas penitus abiecerint, & alias propria induſtria

inueſtigauerint, alij vero eas acceptauerint, vt veras in plurimum, non ſemper, ità Pomponatius, & Buccaferr. 4. Meteor. & Conimb. lib. 2. de gen. cap. 5. q. 3. art. 2.

ARTICVLVS I.

In omnibus corporibus eſſe formas accidentales demonſtratur.

9 HÆc eſt receptiſſima ſententia, præſertim inter Latinos, vt diximus, quam Scotus ſemper ſupponere videtur, vbicunq; de his qualitatibus loquitur, ità 2. d. 2. q. 6. N. & O. & d. 15. q. vn. & p. d. 17. q. 3. & 4. d. 12. q. 3. & alibi ſępè. Probatur primò pluribus, & manifeſtis Ariſt. authoritatibus, non quia in his caput faciamus, nam apud nos ſẽper magis vrgebit vna ſtabilis ratio, quã mille auctoritates, ſcire namq; *eſt rem per cauſam cognoſcere*, non per auctoritatem, & vt inquit ille, *non eſt attendẽdum quis dicat, ſed quid dicat*; & huius indolis ſunt probatiores Philoſophi, vndè Hieronimus ab Angeſto Scotiſta in clitus lib. 2. de form. propriet. pag. 58. loquens de auctoritatibus etiam Ariſt. inquit, *quas ſine experientia, vel ratione in Philoſophia non libenter recipio:* Auerſa q. 41. ſec. 3. ait, *nec oportet in rebus Philoſophicis totum ferè ſtudium ad examinandas auctoritates conuertere*, & Raguſeius cit. cap. 4. in fine ſuffragatur dicens, *magis puto eſſe Philoſophi rationibus, quàm auctoritatibus decertare:* vndè aſſerte ſua ſolis auctoritatibus ſtabilire, vt Cremoninus aſſolet, non ſolùm in liberis Auctoribus eſt in decorum, ſed etiam in ipſis Ariſt. Interpretibus minimè laudandum, vt monuit Zabarel. vir de Ariſ. doctrina benemeritus lib. de regionibus aeris cap. 6. vbi ait, *Et laudandi quidem in hoc ſunt Interpretes Ariſtotelis, qui in ſola ipſius auctoritate nõ acquieſcentes, de eius dicto dubitarunt, tanquam rationem quoq; exquirentes, quod quidem illi, qui veri Philoſophi eſſe volunt, in omnibus facere deberent*; quare verus, & genuinus philoſophandi modus etiã in Peripato eſt non ſoli Ariſt. auctoritati acquieſcere, ſed etiam rationẽ veſtigare dictorum ab Ariſ. nam qui ſoli auctoritati fidit, rationem ſpernens, argutè à quodam appellatus eſt vir multæ auctoritatis, ſed modicæ rationis, ſeù *homo ſine ratione*, ea igitur potiſſimum de cauſa Ariſ. auctoritates adducimus pro noſtro aſſerto, vt putidum Cremonini mendacium refellamus, qui ſec. 2. cap. 1. ſub finem ait Latinos nec vnum quidem Ariſ. locum adducere poſſe, vbi elementorum qualitates appellauerit accidentales, cum tamen pro ſententia Græcorum legantur innumeræ ab ipſo relatæ; ſummatim itaq; & clariores afferemus.

In 7. lib. Phyſ. 11. & 8. lib. 55. primas qualitates enumerat inter paſſiones ſenſibiles, idem habet p. de gen. 24. & lib. 2. de ge. 54. & 55. carpit antiquos, eo quia ſolas elementorum qualitates agnouerint, non eorum formas ſubſtantiales. Item lib. de ſenſu, & ſenſil. ait ignem agere non quatenus ignem, ſed quatenus calidum, per quod manifeſtè ſecernit formam ſubſtantialem ignis ab ipſo calore. Et 2. de partib. animal. ab initio docet qualitates non eſſe de eſſentia elementorum, ſed illorum virtutes; & 7. Met. 17. diſertiſſimis verbis ait ſubſtãtias non eſſe, ſed accidentia quod denuo repetit 5. Met. 19. & 8. Met. 5. videatur codex, quia verba ſunt apertiſſima, quæ breuitatis gratia hic non tranſcribimus. Deniq; idem deducitur ex varijs eiuſdem Ariſt. principijs, quod nimirum ſubſtantia non habet contrariũ, non ſuſcipit magis, & minus, nõ eſt per ſe immediatè ſenſibilis, non terminat alterationem, ſed generationem, & alia huiuſmodi, quorum oppoſitum omninò conuenit allegatis elementorum qualitatibus.

10 Ad eludenda hæc Ariſt. teſtimonia plura adinuenit Cremoninus diuerticula; Primò inquit Philoſophum, cum illas qualitates vocat paſſiones elementorum,

torum,& accidentia, loqui dubitando, & proponendo Antiquorum opiniones. Secundò cum negat eſſe ſubſtantias loqui de ſubſtantijs compoſitis, & per ſe ſubſiſtentibus. Tertiò cum negat in ſubſtantia contrarietatem, loqui tantũ de ſubſtantia compoſita, non autẽ ſimplici, quales ſunt formæ elementares, vndè vult ſubſtantiam latius ſumptam, vt etiam differentias ſubſtantiales cóplectitur, contrarietatẽ habere, quod probat ex Ariſ. 1. Phyſ. 67. vbi principia rerum naturalium contraria ponit; & 10. Met. 13. vbi ait in omni genere aliquã primam contrarietatem reperiri, quatenus omne genus per oppoſitas diuiditur differentias. Quartò cum negat ſubſtãtiam magis, & minus ſuſcipere, id intelligendum eſſe de ſubſtantia in toto ſuo ambitu, Ariſ. .n. ibi de eo magis, & minus loquitur, quod contrarietatem ſequitur, vndè cum ſubſtantia quoad ſe totam contrarium non habeat, hinc fit, vt in eodem ſenſu magis, & minus non recipiat. Quintò non negare Ariſ. ſubſtãtiam aliquam eſſe per ſe ſenſibilem, ſæpius enim diſtinxit ſubſtantiam in ſenſibilem, ac intelligibilem, quarè ſicut abſtracta à materia eſt per ſe intelligibilis, ità materialis erit per ſe ſenſibilis; vel hoc aſſeruiſſe de ſubſtantijs compoſitis, non ſimplicibus; vel deniq; elementares qualitates cadere ſub ſenſu, vt qualitates ſunt, & accidentia, non vt formæ ſubſtantiales. Sextò ait elementares qualitates in gradibus remiſſis terminare alterationem, quia tunc ſunt accidentia, at cum ad eum intenſionis gradum peruenerunt, vt queant elementa ſubſtantialiter conſtituere, tunc generationem terminare, quia tunc non amplius accidentia ſunt, ſed ſubſtantiales formæ euaſerunt. Deniq; innuit alium euadendi modum, dicens ſubſtantiales elementorum formas non eſſe qualitates ipſas, ſed connexionem duarum qualitatum, quæ ad determinatum gradum redactæ rationem elementi conſtituũt, huicq; nexui, ſ. eſſentiali quidditati elementorum neq; contrarietatẽ cópetere, nec ſuſcipere magis, & minus, nec eſſe ſenſibilem, nec terminare alterationẽ, ſed generationem.

11 Sed hæc omnia effugia prorſus vana ſunt, nec quicquam prorſus valẽt. Non primum, quia verum quidem eſt nonnullis ex præcitatis locis Philoſophum examinare Veterum placita, poſteà tamen ex propria ſententia loquẽs determinat ipſas qualitates nõ eſſe ſubſtantias, ſed affectiones elementorum, vt præſertim videre eſt 3. Met. 17. Non ſecundũ, quia cum ait Ariſ. prædictas qualitates non eſſe ſubſtantias, abſolutè loquitur de ſubſtantia, & abſq; limitatione, & nedum negauit eſſe ſubſtantias, ſed affirmauit etiã eſſe paſſiones, & affectiones, ſic enim loco nunc citato loquitur, *horum vero* (.ſ. elementorũ) *caliditates quidem, & frigiditates, & ſimiles paſſiones non ſunt ſubſtantiæ*. Non tertium, quia vt oſtendimus in Logica diſp. 7. q. 1. art. 3. proprietas illa cõuenit omni ſubſtantiæ, non ſolùm directè, ſed lateraliter etiam, ac indirectè exiſtenti in prædicamẽto, nam eã Ariſ. prædicamento ſubſtantiæ adſcripſit, vt à quocunq; alio accidentium prædicamento contradiſtinguit, & ideò de quacunq; ſubſtantia intelligi debet; tũ quia ſi formis, ac differentijs ſubſtantialibus contrarietas conueniret, etiam & compoſitis ex eis conſtitutis conuenire deberet, quia forma, & differentia vel eſt totalis, vel certè principalis pars cõpoſiti, cui totam ſuam cõmunicat naturã, & conditionem; nec loca, quæ ex Ariſt. pro hoc adducit, ei ſuffragantur, vt loc. cit. in Logica notauimus. Non 4. tum quia vt ibidem diximus ſuſcipere magis, & minus ab Ariſt. tribuitur ſubſtantiæ vniuerſaliter, vt ab accidente condiſtinguitur, atq; ideò omni ſubſtantiæ etiam diſtributiuè competere debet; tũ quia ſi aliqua ſubſtantia magis, & minus ſuſcipit, ergo malè illam aſſignaret proprietatem de tota ſubſtantia, ac in toto ambitu ſuo; tum quia ſi de illo magis, & minus loquitur, quod contrarietatem ſequitur, cum nulla prorſus ſub-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſtantia, vt diximus contrarium habeat, nulla quoq. ſuſcipiet magis, & minus; tum tandem quia inferius diſp. 5. q. 5. art. 2. abſolutè oſtendimus cuicunque formæ ſubſtantiali magis, & minus ſuſcipere penitus repugnare. Non quintũ, quia cum Ariſ. 2. de Anim. 63. 64. & 65. docet ſubſtantiam non eſſe per ſe ſenſibilē, loquitur in vniuerſum de quacũq; ſubſtantia, tàm compoſita, quàm ſimplici, quia in hoc eam ab accidente ſecernit; quod quidem etiam certiſſimè conſtat ex Euchariſtiæ Sacramento, ſi namq; ſubſtantia per ſe ſenſibilis eſſet, tunc vt arguit Doctor p. d. 3. q. 3. K. & d. 12. q. p. in corpore poſſet eius præſentia directè, & abſentia ſaltim indirectè ſenſu percipi, ſicut inquit Ariſt. 2. de Anim. 113. quod viſus eſt tenebræ perceptiuus, quando lux non eſt præſens, atq; ità poſſet ſenſu percipi abſētia ſubſtantiæ in Hoſtia conſecrata, quod eſt erroneum, & contra experientiam; tum quia nequit reddi ratio, cur potius ſentiatur ſubſtantia elementorum, quàm mixtorum, cum illæ qualitates in vtriſq; corporibus ſimilem faciant ſenſationē; dum autem Ariſ. aſſignauit ſubſtantiā ſenſibilem ab intelligibili diſtinctam, ſanè non intellexit eſſe per ſe ſenſibilē, ſed tantum ratione accidentium, quæ ſubiectat, hoc .n. ſufficit ad ponendum inter vtramq; diſcrimen, quia per nullũ accidens ſibi inhærens illa dignoſci poteſt, nec vltra opus eſt, vt qua ratione vnum eſt intelligibile, eadem ratione alterum ſit ſenſibile; ac etiam prorſus voluntarium eſt, quod ib. addebatur, dici poſſe qualitates illas ſub ſenſu cadere, vt accidentia ſunt, non vt ſubſtantiæ, ſic enim eadē protſus entitas eſſet inſimul ſubſtantia, & accidens, & eadem prorſus entitas ſentiretur, & non ſentiretur ſub diuerſa ratione; tum quia ad ſenſum tactus pertinet cognoſcere omnē exuberantiam, vt ait Ariſ. 2. de Anim. 118. ergo poteſt ſenſus tactus cognoſcere qualitatem in quolibet gradu, etiam in ſummo, vt patet experiētia, ergo adhuc vt ſubſtantia per ſe ſentiretur, quia ad talem gradum redacta per Aduerſarios euadit ſubſtantia.

Neq; etiam valet ſextum effugium, quia qualitas in gradu intenſo non differt à ſeipſa in gradu remiſſo, niſi ſecundùm magis, & minus, at differentia ſecundū magis, & minus, vt eſt apud omnes in confeſſo, non variat rationē ſpecificam, tanto minus genericam, quis enim credet, quod eadem qualitas, quæ in ſecundo gradu v.g. erat accidens, euadat ſubſtantia, ſtatim ac tertium attingit, vel quartum? ſed de hoc infrà rurſus redibit ſermo. Nec deniq; vltimū, quia ſi nulla illarum qualitatum per ſe ſumpta ad quemcunq; gradum redigatur, nunquam fit forma ſubſtantialis elementi, ergo nec ambarum combinatio, vel vnio in certo gradu, nam vel hoc aggregatum ex duabus qualitatibus duas importaret formas ſubſtantiales, vel vnam tantum; non primū, tum quia tūc duæ formæ ſubſtantiales diſparatæ ſimul informarent eandem materiam; tū quia ſi ante vnionem erant illæ qualitates pura accidentia, nequeunt ex vi ſolius vnionis ſuperadditæ fieri ſubſtantiæ, vnio enim ſolùm extrema copulat, & nectit, non autem eorum naturam eſſentialiter immutat, neq; 2. tum quia ex non ſubſtantijs ſubſtātia coaleſcere nequit ex p. Phyſ. 52. tum quia ſi tota cōbinatio dicitur vna forma, non erit quid per ſe vnum, cum nequeat aſſignari per ſe actus, & per ſe potentia, ſed aggregatum quoddam ex pluribus formis, & ſi eſt quid per ſe vnum, hoc erit potius cōpoſitum quoddam ſubſtantiale, quàm ſubſtantialis ipſa forma; omnia ergo illa Cremonini effugia friuola ſunt, & vana.

12 Deinde probari ſolet à Latinis euidenti ratione, etiam in ipſo Ariſt. fundata, nam p. Phyſ. 27. & 30. ac 3. Met. 17. quod vni eſt accidens; alteri nequit eſſe ſubſtantia, quæ propoſitio maximè veritatem habet in his, quæ dicuntur vniuocè, ſed qualitates prædictæ, quæ vniuocè conueniunt omnibus corporibus tàm mixtis, quàm ſimplicibus,

bus,

bus, in illis ſunt accidentia, ergo etiam in iſtis; maior, etiamſi ſit Ariſt. cit. adhuc ratione probatur, tum quia ſubſtãtia, & accidens non talia iudicantur ex ſola comparatione ad aliud, ſed quia in ſe talis ſunt conditionis, & naturæ, ergo nequit idem ad diuerſa comparatũ modò ſubſtantiam eſſe, modò accidens, quia quod eſt de ſe tale, vbicunq; ponatur, ſemper eſt tale; tũ quia forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter, accidentalis ſecundum quid modo explicatò diſp. 2. Phyſ. q. 1. art. 3. adeout, omninò implicat tenorẽ hunc variari, vt ibi probauimus; Dices, quòd licèt ſubſtantialis forma, quantùm eſt ex ſe, det eſſe ſimpliciter, tamen ſi adueniret enti cõpleto, tunc daturam eſſe ſecundũ quid, & ſic euaſuram accidentalem. Hic caſus eſt impoſſibilis, quia ens completum non eſt ordinabile ad vlteriorem formam, quæ det eſſe ſimpliciter, quãtum eſt ex ſe, alioqui nunquam fieret ſubſtantialis corruptio, nam hæc fit ob aduentum formæ ſubſtantialis diſparatæ, ſed ſi iſta tunc accidens eſſet, iam compoſſibilis eſſet cum præcedenti; minor verò principalis argumenti ab Aduerſarijs conceditur, & ſanè negari nequit, nam videmus mixta calefieri, & frigefieri abſq; aliqua ſubſtantiali mutatione, & in Euchariſtia videmus illas remanere abſcedente ſubſtantia panis, & vini.

Reſp. Cremon. maiorem illam non eſſe abſolutè veram, quia intellectio in Deo eſt ſubſtantia, & in homine accidens; figura rotunda Cælo eſt ſubſtantialis, interioribus corporibus accidentalis; & forma ſubſtantialis dicitur accidens reſpectu materiæ, quia ei accidit, & ſubſtantia reſpectu compoſiti, quod ſubſtantialiter conſtituit, inquit ergo eſſe verum formam, quæ vni accidentalis eſt, alteri ſubſtantialem eſſe non poſſe, ſi eodem modo ab vtroque participetur, at falſum eſt, ſi participetur diuerſimodè; & ideò quia calor in mixto non perfectè participatur ab ipſo, ſed calor in eo eſt ad eum gradum progreſſus, vt poſſit ſubſtantialiter determinare, ideò eſt accidens, & à materia ignis perfectè participatur, itaut ſubſtantialiter poſſit determinare.

13 Hæc ſolutio facilè infringitur, nam calor, quandò perfectè participatur à ſubiecto, vel id eſt, quia aliquis gradus ei additur, quem prius non habet, vel id contingit ſine aliquo addito, non ſecundum, quia tunc non poſſet aſſeri ratio, cur modò perfectè participetur, & nõ prius, ſi primum, vel illud additum eſt eiuſdem rationis cum imperfecta entitate caloris, vel diuerſæ, ſi primum, ergo ſicut entitas imperfecta erat accidens, ita & perfecta, quia quæ ſunt eiuſdem rationis ſunt etiam eiuſdẽ ſpeciei, & conſequẽter nequeunt eſſe ſubſtantia, & accidens, quæ non ſolũ ſpecie, ſed prædicamento differunt, ſi verò ſecundum dicatur, ergo illud additum erit ſubſtantialis forma, & conſequenter quia entitas illa imperfecta remanet, nam in intenſione prior qualitas nõ deperditur, iam in elemento erunt duo .ſ. calor imperfectus, qui eſt accidens, & calor perfectus, qui erit ſubſtantia, & hunc nos vocamus formam ſubſtantialem ignis, illum verò qualitatem, quod rectius eſt dictum, quia cum ſpecie, & prædicamento differant, debent diuerſis nominibus appellari, vt confuſio euitetur, & ne cogamur concedere idẽ modò eſſe accidens, modò ſubſtantiam. Nec allatæ inſtantiæ maiorem illã labefactant, non illa de intellectione, alijſq; attributis Deo, & creaturæ communibus, hæc enim omnia purum præſeferunt conceptum, non autem realitatem adæquatam ei ſubſtratam, at naturæ prædicamentales, vti ſunt ſubſtantia, & accidens, realitates important genericas, vel ſpecificas verè per differentias contrahibiles alterius, & alterius rationis, quia diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt ſpecies, ac differentiæ per ſecundã regulam antepprædicamentalem, atque ideò prorſus implicat realitatẽ de prædicamento ſubſtantiæ commigrare in

realitatem de prædicamento accidentis, aut è contrà; Nec etiam obſtat inſtantia de figura Cæli, licèt .n. ſit accidens ab ipſo naturaliter inſeparabile, atq; ideò phyſica neceſſitate ei neceſſariò connexum, non tamen metaphyſica, & logica, itaquod de ipſo prædicetur in primo modo dicendi per ſe, vt Cremon. arbitratur; Nec deniq; vrget tertia inſtantia de forma reſpectu materiæ, aliud.n. eſt loqui de accidente prædicabili, aliud de prædicamentali, forma reſpectu materiæ eſt accidens prædicabile, non prædicamentale, poteſt.n. benè ſubſtantia induere rationem accidentis prædicabilis, non tamen prædicamentalis, vt diximus diſp. 5. log. q. 5. art. 2. de quo in propoſito eſt ſermo.

14 Poſtremo probatur, tum quia videmus aquam calefactam, cum ab igne remota fuerit, priſtinam frigiditatem in ſe reparare, ſignum euidens aliud in ipſa reperiri principium frigiditatem anteuertens, in quod talis operatio referri debet, cum ſufficienter referri nequeat in ipſam frigiditatem remiſſam, quia vniuerſaliter nulla qualitas poteſt ſeipsã intendere in ſuo ſubiecto, vt diſp. ſeq. q. 2. dicemus. Tum quia in Eucharistia videmus has qualitates remanere, vbi tamen omnis ſubſtantia deperit, quod adhuc magis vrget, ſi cum probabili sẽtentia teneatur, aquam etiam in vinum non tranſmutatam conuerti in ſanguinem, quia tunc non ſola mixti frigiditas remaneret, ſed etiã elementaris .ſ. aquæ, vndè opinio Crem. videtur in fide ſuſpecta ob Sacramentum Euchariſtiæ. Tum tandè quia eodem pacto dici poſſet mixta his accidentibus cõſtitui ſubſtantialiter, ſicut .n. in elementis forma ſubſtantialis ſtatuitur alia non eſſe, quã certa temperies primarum qualitatum, pariter aſſerere licebit in mixtis formã ſubſtantialem non eſſe, niſi certam earundem qualitatum temperiem, & nexum; vel ſi in mixtis præter primas qualitates in certa tẽperie coniugatas admittũtur quoq; formæ ſubſtantiales ab eis diſtinctæ, eodem pacto idipſum de elementis aſſerere licebit; & ità rè verà ſentiendum eſt, quòd ſicuti mixta propria ſubſtantiali forma ſubſtantialiter conſtituuntur, & indè à tota natura cõſtituta peculiares fluunt affectiones, & accidentia, ſic conſtituto vnoquoq; per propriam ſubſtantialem formã elemẽto ſtatim ab eius ſubſtantiali forma peculiaris oritur qualitas, veluti innata eius affectio, talis eſt in terra ſiccitas, in aqua frigiditas, in aere humiditas, & in igne caliditas, vt inferius ſuo loco diſp. 7. magis explicabitur.

15 In oppoſ. obijcit. Primò Crem. innumeras Ariſt. auctoritates, quibus docere videtur formas elementorũ eſſe primas qualitates. Prima eſt 2. de gen. tex. 6. & 7. vbi ait contrarietates, ſiuè contrarias qualitates ſimul cum materia eſſe principia, & formas, quibus cõſtituuntur elementa; idem habet 2. de Anim. 117. & 2. Phyſ. 54. vbi ait elemẽta eſſe contrarietatibus cõplexa .i. qualitatibus contrarijs. Secunda eſt ex eodem 2. de gen. 24. vbi ait elementa eſſe inuicem contraria, quia eorum differẽtiæ ſunt contrariæ, quod autem loquatur de differentijs ſpecificis, patet, quia hinc colligit elementa in ſe tranſmutari, quod non niſi per differentias ſpecificas contingere poteſt; idem habet p. de gen. 18. vbi ait diſtingui ignem, & terram per calidum, & frigidum, tanquam per differentias. Tertia tex. 49. eiuſdem libri ait elementa ignem, & aquam eſſe inuicem ſubſtantialiter contraria, adeo vt ſubſtantia ſubſtantiæ contrarietur, ſed non ſunt contraria, niſi per qualitates, ergo, &c. Quarta ait 2. de Anim. 28 quòd ſiccis, & calidis, frigidis, & humidis aluntur omnia viuentia, ſi ergo illa, quibus viuentia nutriuntur, ſubſtantiæ ſunt, tale quoq; erit ſiccum, calidũ, &c. Quinta lib. 3. de Anim. 10. ait eſſentiam carnis conſiſtere in calido, & frigido, ſed caro eſt ſubſtantia, ergo, &c. Sexta lib. de ſenſu, & ſenſib. inquit, quòd ignis agit, non qua ignis, ſed qua calidus, ſed accidens nequit producere ſubſtantiã, ergo, &c. Septima lib. 2. de partib. animal.

mal.cap. 1. ait qualitates,& virtutes elementares eſſe materiam mixti, ſed;materiã mixti debet eſſe ſubſtantia, ergo, &c. alias etiam affert auctoritates, ſed nos clariores attulimus,ex quarum explicatione mox adijcienda aliarum facilè patebit intelligentia.

Reſp. facillimè ad hæc omnia, ad 1. & 2.aliaſq; ſimiles auctoritates,quibus innuere videtur primas qualitates eſſe elementorum ſubſtantiales formas eſt communis ſolutio non dici elementorum formas, & principia, quatenus elementa ſunt quædam corpora eſſentialiter conſtituta,ſed quatenus ſenſibilia ſunt, & actiua, ac paſſiua in communi rerum generatione,vndè cum Ariſt. ſic loquitur,vel elementa conſiderat in ordine ad mixtionem,vel naturas elementorum circumſcriptiuè explicat per paſſiones, tanquam per aliquid notius, vel demum qualitates vocat principia elementorum,quatenus ſunt diſpoſitiones, & origines eorum quoad ſubſtantiam; & quidem non niſi aliquo ex his ſenſibus loquitur citatis locis, ſi attentè legantur; vndè 2.de gen.6.& 7. conſiderat ipſa in ordine ad mixtionem,& ſenſationem, vt conſtat ex ipſo contextu, 2. de Anim. 117. loquitur de ipſis præcisè in ordine ad ſenſationem, ſeu quatenus ſenſibilia ſunt,quærit.n.ibi,quodnam ſit obiectum tactus, 1.autem Phyſ. 54. ſolùm vult innuere qualitates contrarias inſequi naturalem elementorum complexionem,vt proprias eorum affectiones;& tandem 1.de gen. 18.& 2.lib. 24.vel loquitur de elementis, non quatenus ſubſtantiæ ſunt,ſed quatenus principia mixtionum actiua, & paſſiua, ità .n. conſtituuntur per qualitates; vel ſi de ipſis loquitur, vt ſubſtantiæ ſunt,nomine primarum qualitatum nobis circumſcribit differentias eorum ſpecificas,quæ nos latent,valdè enim frequens eſt apud Philoſophos differentias ſpecificas per accidentia propria à poſteriori manifeſtare.

16 Tentauit Cremon. has communes infringere ſolutiones; non ſufficit, ait, illa ſolutio, quod Ariſ. loquitur de elementis, vt ſunt principia generationis mixtorum, quia adhuc principium generationis mixti debet eſſe ſubſtantiale, cum accidens nequeat producere ſubſtantiam;nec iuuat dicere eſſe principia inſtrumentalia; quia actio ſequitur formam, nec ſeparatur ab eo, ergo actio generatiua mixtorum debetur immediatè formis ipſis ſubſtãtialibus elementorum, atq; ideò cũ talis actio eorum qualitatibus adſcribatur, ſequitur ipſaſmet eſſe eorundem formas ſubſtantiales. Nec etiam valet, inquit, altera ſolutio de circumſcriptione formarum elementarium per qualitates; quia res occultas,& proprio nomine carentes ſolet Ariſ. ſignificare nominibus fictis,& aliundè mutuatis,ſi ergo Ariſ. in elemẽtis agnouiſſet formas ſubſtãtiales à qualitatibus diſtinctas certè illis noua impoſuiſſet nomina, cũ ſæpè ac præſertim initio quarti de Cælo mentionem faciat de eis,quibus non ſunt impoſita nomina,tum etiam quia grauitas quoq; & leuitas ſunt elementorum principia, ſi nõ in alteratione,ſaltim in ordine ad motũ localem,& tamen 2.de gen.8. negat Ariſt.ob id dici poſſe elementorum principia, ergo pariter nec primæ qualitates ea ratione poſſunt legitimè dici elemẽtorum principia.

Neutra tamen ſolutio infringitur;prima ſubſiſtit adhuc, quia cum dicimus elementa conſtitui principia mixtorum per qualitates, non intelligimus de principio principali, tale enim vtiq; eſt ſola ſubſtantialis elementorum forma, cui etiam immediatè competit actio generatiua,& ſubſtantialis, ſed loquimur tãtùm de principio inſtrumentali,cui tantũ conuenit actio diſpoſitiua, quæ merè accidentalis eſt. Altera quoq; viget, nam optimum quidẽ eſt imponere nomina rebus, quandò res ipſæ ſunt per ſe aliqualiter notæ,at cum pænitus abditæ ſunt,& occultæ,vt in propoſito ſunt elementorum formæ,non poſſumus eis nomina imponere, ſed tunc explicandæ ſunt à poſteriori per eorum effectus,ac pro-

titur, & ſenſus noſtros immutat, in quibus etiam dolorem cauſat. Tum quia videmus ſubiectum frigidum verè in calidum agere, caloremq; corrumpere, quod non poſſet fieri, niſi frigus eſſet forma poſitiua. Tum quia nullũ agens per ſe corruptionem intendit agendo, ergò frigidum agendo in calidum nõ ſolum intendit corruptionem caloris, ſed productionem frigoris. Tum tandem quia eadem facilitate, qua inquit Cardanus frigus non eſſe, niſi defectum caloris, & ex ſolo agentis calidi receſſu conſurgere, dicemus & nos è cõtra calorem eſſe defectum frigoris, & nõ niſi ex agentis frigidi receſſu contingere, & qua ratione probabit ipſe calorem eſſe poſitiuam formam, eadem quoq; idem prorſus de frigore concludi poterit, ac debebit. Meritò ergo Scaliger exercit. 18. hortatur Cardanum, vt dum ex Rethicis mõtibus furit Boreas, ipſe ſoleis, pileoq; abiectis in cãpo deambulet, nec metuat futurum, vt calor ipſi machinis vllis ex capite detrahetur, à frigore .n. ipſi metuendum non eſſe, quia ſi frigus priuatio eſt, nunquam priuatio expellet formã, ſed ipſa potiꝰ expellere à forma.

3 Quamuis autem iſtę rationes euidentius probent intentum de calore, & frigore ob ſenſibiliorem, ac magis obuiam eorum actionem, ac ſenſuum immutationem, quã de humiditate, & ſiccitate, eo quia ſunt lõgè minus actiuæ, & ſenſuũ immutatiuæ, tamen quia nec ipſæ omni prorſus actione priuãtur, ac ſenſatione, ideo rationes allatæ etiã de ipſis ſufficienter intentũ probãt; Quòd autem humiditas quoq; & ſiccitas ſint formæ inuicè actiuæ, probatur ex Ariſ. 2. de gen. 25. nam ex igne immediatè fit aer, & non niſi actione humiditatis in ſiccitatem, cum ignis, & aer non habeant contrarietatem intenſam, niſi in illis duabus qualitatibus; tum etiã aliter ex duobus elementis non ſimbolis non poſſet fieri tertium contra Ariſt. illic, quoniã in productione ignis ex aere, & terra oportet, quòd caliditas aeris ſuperet frigiditatem terræ, & quòd ſiccitas terræ ſuperet humiditatem aeris, & per conſequens fiet inter eas actio, & paſſio; quod etiam patet varijs experimentis, ſal .n. carnes exſiccat, & corpora, ſiccitas coagulat ex Ariſ. 4 Meteor. c. 34. & 36. quod eſt agere, & è contra ſal liqueſcit, & humectatur ab aere, glacies ab aqua, & carnes in locis valde humidis computreſcunt vtiq; actione humiditatis corrumpentis; & demum Medici humidis morbis ſicca applicant, & humida ſiccis, Auſter calidus, & humidus corpora humectat, Boreas frigidus, & ſiccus eadem exſiccat, & alia ſexcentũ occurrunt conſimilia exempla.

Negat Arriag. cit. has qualitates eſſe actiuas, & alterius conſimilis qualitatis eſſe productiuas, vnde inquit nihil humectari niſi ingreſſu ſubſtantiæ fluidæ, & nihil exſiccari, niſi per expulſionem talis ſubſtantiæ, non autem per productionem alicuius qualitatis in corporibus humectatis, vel exſiccatis. Sed hic humectandi modus refellitur à Scoto 4. d. 46. q. 16. §. *alius eſt intellectus* ait .n. loquens de pane vino imbibito, & humectato, quòd corpora omnia partes aliquas habent poroſas, & alias ſolidas, quãuis ergo poroſæ humectari poſſint (ait Doctor) præfato modo per ingreſſum ſubſtãtiæ fluidæ, ſolidæ tamen nequaquã, niſi admittatur penetratio corporum, ſed humectantur tum per humiditatem corporis fluidi eis contigui in partibus poroſis recepti, tum per aliam humiditatẽ in ipſis de nouo productã. Nec ſuffragatur, quod ait Arriag. n. 13. aquam non aliter humectare corpus, quàm eo modo, quo illud permeat; nam certum eſt corpora, vt v.g. panem quoquo verſum humiditate perfundi, etiam quoad minimas particulas, & tamen aqua non ſic penetradit illum, alioquin daretur penetratio dimenſionum, ergo non pari paſſu currunt penetratio aquæ in panem, & humectatio. Falſum etiam eſt, quod addebatur in reſponſione corpora humida non exſiccari, niſi præciſè per extractionem humorum, non autem per productionẽ ſiccitatis in ipſis,

vide-

videmus .n. Boream lutum conſtingere, & exſiccare, non tamen extrahendo vapores, & humores, ſed ſiccitatem in eo producendo, vnde quandò poſtea vehementer à ſole percutitur, molleſcit rurſus, & vapores, qui ad interiores partes ſe receperant, tenuiter exhalant, quod non eſſet, ſi Boreas illud exſiccaſſet per extractionem vaporum omniũ; & quidem ſi Boreas exſiccaret extrahēdo vapores, vtiq; paulatim egredi conſpicerētur, ſicut cōſpiciuntur, cum exſiccatur actione ſolis, vel ignis, aut ſaltim deberet lutum ab initio humidius apparere ob exitum vaporum, quale cernitur, cũ ſolis calore exſiccatur, quod tamen non videmus, ergo poſſunt corpora deſiccari non tantum per extractionem vaporum ab ipſis, ſed etiã per veram, ac phyſicam productionem ſiccitatis in eis; & ſi humores expellũtur, id fiet per introductionem ſiccitatis.

4 Dicimus 2. humiditatem, & ſiccitatem nedum eſſe formas poſitiuas, ſed etiam reipſa diſtinctas à corporibus humidis, & ſiccis; Probatur, tum quia habent proprias actiones accidentales, vt nuper dicebamus; tum quia ſunt ſenſibilia propria tactus, quod cum neq; ſubſtantiæ, nec priuationi conueniat, conſequens eſt nec humorem eſſe ſubſtantiam, nec ſiccitatem eius priuationem; At negat Arriag. humiditatem, & ſiccitatem ſenſu percipi, & inquit, quando tangitur aqua, ſentiri vtiq; calorē eius, aut frigus, humiditatē verò nequaquã. Sed planè id eſt negare ſenſum, cum .n. quis digitum immergit in aquam, non ſolũ frigus aquæ ſentit, ſed ipſam quoq. aquæ fluiditatem, ſentit .n. ipſam comprimenti cedere, & circa digitum circumfundi, & ſi quis clauſis oculis manũ dexteram aquæ immergat, ſiniſtram cineri immittat, frigore, vel calore in eodem gradu affectis, certè ductu ſolius tactus diſcernet hanc eſſe cinerem, illam verò aquam. Accedit ex miſterio Euchariſtiæ argumentum ineluctabile, quod fruſtra Arriag. nititur eludere, ibi .n. remanet humor vini, non autē ſubſtantia, ergo hæc eſt ab humore diſtincta. Reſpondet, ibi non manere humorem, ſed partes accidentis cum ea fluxibilitate, quam haberent, ſi ibi eſſent ſubſtautiales partes vini, vndè illæ partes accidentales non aliter humectant ibi, quàm ſe applicando corpori humectato. Hæc ſolutio ſeipſam deſtruit, & infringit, negat manere humorē, & cōcedit accidentia vini manere cum fluxibilitate, & humectare digitum eis applicatum, at quid aliud eſt fluxibilitas illa, quàm humor ipſe, qui in tali fluiditate conſiſtit? & quomodo humectare poſſunt, ſi non habent humorem? ſi ergo accidentia illa ſunt fluida, & humectant planè erit ibi humor vini, cum tamen ſubſtantia non adſit.

5 In oppoſitum obijcies primò probando frigus, & ſiccitatem non eſſe formas poſitiuas, ſed ſolas priuationes, qa per ſolum receſſum agentis calidi v. g. ſolis alia frigeſcunt, & per ſolum receſſum humoris exſiccantur; Conf. quia non alia ratione in hyeme omnia frigore rigent, niſi ob ſolis diſtantiam, qui prius propinquitate ſua omnia calefaciebat. Sic etiam frigus, quod nos in febri aggreditur, aliunde non oritur, quã ex ſpirituum abſentia, qui antea ſua præſentia mēbra fouebant. Et tandem Ariſ. ipſe 2. de gen. 18. & 12. meteor. 22. frigus appellat priuationem caloris.

Reſp. neg. aſſumptum, non enim frigus oritur ex abſentia caloris, ſicut cæcitas ex abſentia viſiuæ virtutis, ſed potius calor deficit ob præſentiam frigoris; ſic etiam ad illud de ſiccitate dicendum, quòd humores expelluntur per introductionem ſiccitatis; an autem per ſolam extractionem humorum poſſint interdum corpora exſiccari, mox explicabimus. Ad Conf. cauſa poſitiua frigoris in hyeme ſunt terra, aqua, & aſtra quædam, quorum actio impediebatur in æſtate ex nimia Solis propinquitate, vnde abſentia ſolis non eſt cauſa illius frigoris, niſi per accidens, quatenus deſinit conſeruare calorem. Sic pariter ad illud de febri dicendũ, cauſa namq; po-

ſubſtantia humida, & remanet ſola ſubſtantia ſicca, quæ propter ſeparat. nem à contrario magis exindè ſentitur; alia eſt exſiccatio propriè dicta. ſ. qualitatiua, quæ fit per realem, & nouam productionem ſiccitatis, & iſta non fit à caliditate, ſed eſt propria ſiccitatis; An verò primus deſſiccandi modus poſſit exerceri ſine ſecundo; videtur negatiuè reſpondendum, veriſimile .n. eſt, quod dum Sol, aut ignis agit in lutum, madidas veſtes, & ſimilia alia humida, non ſolùm extrahantur humores ab illis, ſed etiam aliqua de nouo in eis producatur ſiccitas, nō quidem actione caloris, ſed actione ſiccitatis, quæ reperitur in igne, quæ etiam valdè iuuabit in genere cauſæ formalis ad expellendos humores, cū in paſſo fuerit introducta; ſi verò primus deſſiccandi modus poteſt ſine ſecundo contingere, tunc in eo caſu contingeret deſiccatio abſq; vlla productione nouæ ſiccitatis per ſolam extractionem humorum à corpore; Quod etiam humiditas, & ſiccitas propriam faciant ſenſationem, patet ex dictis, & ſatis de ſe conſtat, tactu namq; benè ſentitur, an veſtis, & tela ſicca ſit, vel madida, & humectata Dices ſi ex re humida auferretur totus humor nulla addita qualitate, maneret res illa ſicca, & talis ſentiretur, ergo ſiccitas eſt ſola priuatio humiditatis. Negatur antec. aliter idem argum. fieri poſſet de frigore, ſed res illa neq; eſſet humida, neq; ſicca, & ſicut ablato calore ſubiectum non tali modo afficeret ſenſum, ſicut afficit frigus, quia talis affectio frigoris eſt vera actio, ita ablato humore ſubiectum non ita afficeret ſenſum, ſicut afficit introducta ſiccitate. l. verum ſit, vt diximus ſenſibilius deprehendi frigus in corporibus, quàm ſiccitatem.

QVÆSTIO II.

An calor, & frigus, ſiccitas, & humiditas ſint in omnibus corporibus formæ accidentales, an potius in quibuſdam ſubſtantiales, & quomodo definiantur.

8 QVamuis Philoſophi omnes in Peripato vnanimi conſenſu in hoc conueniant, quod calor, & frigus, ſiccitas, & humiditas ſunt formæ accidentales de prædicamento qualitatis; nihilo tamen minus non defuerunt, qui in elementis eas poſuerint, velut formas eorum ſubſtantiales, ac ſubſtantialiter conſtitutiuas; talis fuiſſe videtur communis Græcorum ſententia Alexand. Themiſt. Simplic. Philop. Ammon. & aliorum, quos citat, & mordicus ſequitur ex Latinis (apud quos illa opinio nunquam inualeſcere potuit) ſolus Cremoninus perpetuus Græcorum latero, ac Idolatra integro libello pro hac re inſcripto. Communis tamen, ac receptiſſima inter Latinos ſententia, à qua etiam Græcorum quamplures non longè diſtant, ſi rectè intelligantur, oppoſitum docet velut de mente Ariſt. ac etiā veritati magis conſonum, eſſe nimirum in quibuſcunq; corporibus etiam in elementis ipſis accidentales formas, & accidentia de genere qualitatis, quod fuſiſſimè, at ſatis luculenter, & exactè cō tra Cremoninum demonſtratum extre centioribus Peripateticis Raguleius diſput. Peripat. 15. & iunior Contarenus tom. 2. q. Peripat. de formis elementorum, qui alios citant, & adamuſſim omnes Ariſt. auctoritates ad rem hāc pertinentes expendunt, & ex noſtris exactiſſimè P. Faber 11. Met. diſp. p.

Sed etiam dubium eſt circa alteram quæſtionis partem, Ariſt. n. 2. de gen. 8. 9. & 54. & 4. Meteor cap. p. definiens Calidum, & Frigidum, Humidum, & Siccum quaſdam aſſignauit, quæ innumeras, nec leues, ſubeunt difficultates, quo factum eſt, vt plurimi illas pænitùs abiecerint, & alias propria induſtria

torum,& accidentia, loqui dubitando, & proponendo Antiquorum opiniones. Secundò cum negat eſſe ſubſtantias loqui de ſubſtantijs compoſitis, & per ſe ſubſiſtentibus. Tertiò cum negat in ſubſtantia contrarietatem, loqui tantū de ſubſtantia compoſita,non autē ſimplici,quales ſunt formæ elementares,vnde vult ſubſtantiam latius ſumptam, vt etiam differentias ſubſtantiales cōplectitur,contrarietatē habere, quod probat ex Ariſ. 1. Phyſ. 67. vbi principia rerum naturalium contraria ponit; & 10. Met. 13. vbi ait in omni genere aliquā primam contrarietatem reperiri,quatenus omne genus per oppoſitas diuiditur differentias. Quartò cum negat ſubſtātiam magis,& minus ſuſcipere, id intelligendum eſſe de ſubſtantia in toto ſuo ambitu, Ariſ. n. ibi de eo magis,& minus loquitur, quod contrarietatem ſequitur, vndè cum ſubſtantia quoad ſe totam contrarium non habeat, hinc fit, vt in eodem ſenſu magis,& minus non recipiat. Quintò non negare Ariſ. ſubſtātiam aliquam eſſe per ſe ſenſibilem, ſæpius enim diſtinxit ſubſtantiam in ſenſibilem,ac intelligibilem,quarè ſicut abſtracta à materia eſt per ſe intelligibilis, ità materialis erit per ſe ſenſibilis; vel hoc aſſeruiſſe de ſubſtantijs compoſitis, non ſimplicibus; vel deniq; elementares qualitates cadere ſub ſenſu,vt qualitates ſunt, & accidentia, non vt formæ ſubſtantiales. Sextò ait elementares qualitates in gradibus remiſſis terminare alterationem,quia tunc ſunt accidentia, at cum ad eum intenſionis gradum peruenerunt, vt queant elementa ſubſtantialiter conſtituere, tunc generationem terminare,quia tunc non amplius accidentia ſunt, ſed ſubſtantiales formæ euaſerunt. Deniq; innuit alium euadendi modum, dicens ſubſtantiales elementorum formas non eſſe qualitates ipſas,ſed connexionem duarum qualitatum,quæ ad determinatum gradum redactæ rationem elementi conſtituūt, huicq; nexui eſſentiali quidditati elementorum neq; contrarietatē cōpetere, nec ſuſcipere magis, & minus, nec eſſe ſenſibilem, nec terminare alterationē, ſed generationem.

11 Sed hæc omnia effugia prorſus vana ſunt,nec quicquam prorſus valēt. Non primum, quia verum quidem eſt nonnullis ex præcitatis locis Philoſophum examinare Veterum placita, poſteà tamen ex propria ſententia loquēs determinat ipſas qualitates nō eſſe ſubſtantias, ſed affectiones elementorum, vt præſertim videre eſt 3. Met. 17. Non ſecundū, quia cum ait Ariſ. prædictas qualitates non eſſe ſubſtantias,abſolutè loquitur de ſubſtantia, & abſq; limitatione,& nedum negauit eſſe ſubſtantias,ſed affirmauit etiā eſſe paſſiones, & affectiones,ſic enim loco nunc citato loquitur, *horum vero* (ſ. elementorū) *caliditates quidem, & frigiditates, & ſimiles paſſiones non ſunt ſubſtantiæ*. Non tertium,quia vt oſtendimus in Logica diſp. 7. q. 1. art. 3. proprietas illa cōuenit omni ſubſtantiæ,non ſolùm directè, ſed lateraliter etiam, ac indirectè exiſtenti in prædicamēto, nam eā Ariſ. prædicamento ſubſtantiæ adſcripſit, vt à quocunq; alio accidentium prædicamento contradiſtinguit, & ideò de quacunq; ſubſtantia intelligi debet;tū quia ſi formis, ac differentijs ſubſtantialibus contrarietas conueniret, etiam & compoſitis ex eis conſtitutis conuenire deberet,quia forma, & differentia vel eſt totalis, vel certè principalis pars cōpoſiti, cui totam ſuam cōmunicat naturā, & conditionem;nec loca,quæ ex Ariſt. pro hoc adducit, ei ſuffragantur, vt loc. cit. in Logica notauimus. Non 4. tum quia vt ibidem diximus ſuſcipere magis,& minus ab Ariſt. tribuitur ſubſtantiæ vniuerſaliter,vt ab accidente condiſtinguitur, atq; ideò omni ſubſtantiæ etiam diſtributiuè competere debet;tū quia ſi aliqua ſubſtantia magis, & minus ſuſcipit, ergo malè illam aſſignaret proprietatem de tota ſubſtantia, ac in toto ambitu ſuo;tum quia ſi de illo magis,& minus loquitur, quod contrarietatem ſequitur, cum nulla prorſus ſub-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ſtantia, vt diximus contrarium habeat, nulla quoq. ſuſcipiet magis, & minus; tum tandem quia inferius diſp. 5. q. 5. art. 2. abſolutè oſtendimus cuicunque formæ ſubſtantiali magis, & minus ſuſcipere pænitus repugnare. Non quintũ, quia cum Ariſ. 2. de Anim. 63. 64. & 65. docet ſubſtantiam non eſſe per ſe ſenſibilẽ, loquitur in vniuerſum de quacũq; ſubſtantia, tàm compoſita, quàm ſimplici, quia in hoc eam ab accidente ſecernit; quod quidem etiam certiſſimè conſtat ex Euchariſtiæ Sacramento, ſi namq; ſubſtantia per ſe ſenſibilis eſſet, tunc vt arguit Doctor p. d. 3. q. 3. K. & d. 22. q. p. in corpore poſſet eius præſentia directè, & abſentia ſaltim indirectè ſenſu percipi, ſicut inquit Ariſt. 2. de Anim. 113. quod viſus eſt tenebræ perceptiuus, quando. ſ. lux non eſt præſens, atq; ità poſſet ſenſu percipi abſẽtia ſubſtantiæ in Hoſtia conſecrata, quod eſt erroneum, & contra experientiam; tum quia nequit reddi ratio, cur potius ſentiatur ſubſtantia elementorum, quàm mixtorum, cum illæ qualitates in vtriſq; corporibus ſimilem faciant ſenſationẽ; dum autem Ariſ. aſſignauit ſubſtantiã ſenſibilem ab intelligibili diſtinctam, ſanè non intellexit eſſe per ſe ſenſibilẽ, ſed tantum ratione accidentium, quæ ſubiectat, hoc .n. ſufficit ad ponendum inter vtramq; diſcrimen, quia per nullũ accidens ſibi inhærens illa dignoſci poteſt, nec vltra opus eſt, vt qua ratione vnum eſt intelligibile, eadem ratione alterum ſit ſenſibile; ac etiam prorſus voluntarium eſt, quod ib. addebatur, dici poſſe qualitates illas ſub ſenſu cadere, vt accidentia ſunt, non vt ſubſtantiæ, ſic enim eadẽ prorſus entitas eſſet inſimul ſubſtantia, & accidens, & eadem prorſus entitas ſentiretur, & non ſentiretur ſub diuerſa ratione; tum quia ad ſenſum tactus pertinet cognoſcere omnẽ exuberantiam, vt ait Ariſ. 2. de Anim. 118. ergo poteſt ſenſus tactus cognoſcere qualitatem in quolibet gradu, etiam in ſummo, vt patet experiẽtia, ergo adhuc vt ſubſtantia per ſe ſentiretur, quia ad talem gradum redacta per Aduerſarios euadit ſubſtantia.

Neq; etiam valet ſextum effugium, quia qualitas in gradu intenſo non differt à ſeipſa in gradu remiſſo, niſi ſecundùm magis, & minus, at differentia ſecundũ magis, & minus, vt eſt apud omnes in confeſſo, non variat rationẽ ſpecificam, tanto minus genericam, quis enim credet, quod eadem qualitas, quæ in ſecundo gradu v.g. erat accidens, euadat ſubſtantia, ſtatim ac tertium attingit, vel quartum? ſed de hoc infrà rurſus redibit ſermo. Nec deniq; vltimũ, quia ſi nulla illarum qualitatum per ſe ſumpta ad quemcunq; gradum redigatur, nunquam fit forma ſubſtantialis elementi, ergo nec ambarum combinatio, vel vnio in certo gradu, nam vel hoc aggregatum ex duabus qualitatibus duas importaret formas ſubſtantiales, vel vnam tantum; non primũ, tum quia tũc duæ formæ ſubſtantiales diſparatæ ſimul informarent eandem materiam; tũ quia ſi ante vnionem erant illæ qualitates pura accidentia, nequeunt ex vi ſolius vnionis ſuperadditæ fieri ſubſtantiæ, vnio enim ſolùm extrema copulat, & nectit, non autem eorum naturam eſſentialiter immutat, neq; 2. tum quia ex non ſubſtantijs ſubſtãtia coaleſcere nequit ex p. Phyſ. 52. tum quia ſi tota cõbinatio dicitur vna forma, non erit quid per ſe vnum, cum nequeat aſſignari per ſe actus, & per ſe potentia, ſed aggregatum quoddam ex pluribus formis, & ſi eſt quid per ſe vnum, hoc erit potius cõpoſitum quoddam ſubſtantiale, quàm ſubſtantialis ipſa forma; omnia ergo illa Cremonini effugia friuola ſunt, & vana.

12 Deinde probari ſolet à Latinis euidenti ratione, etiam in ipſo Ariſt. fundata, nam p. Phyſ. 27. & 30. ac 3. Met. 17. quod vni eſt accidens, alteri nequit eſſe ſubſtantia. quæ propoſitio maximè veritatem habet in his, quæ dicuntur vniuocè, ſed qualitates prædictæ, quæ vniuocè conueniunt omnibus corporibus tàm mixtis, quàm ſimplici-

bus,

bus, in illis ſunt accidentia, ergo etiam in iſtis; maior, etiamſi ſit Ariſt. cit. adhuc ratione probatur, tum quia ſubſtātia, & accidens non talia iudicantur ex ſola comparatione ad aliud, ſed quia in ſe talis ſunt conditionis, & naturæ, ergo nequit idem ad diuerſa comparatū modò ſubſtantiam eſſe, modò accidens, quia quod eſt de ſe tale, vbicunq; ponatur, ſemper eſt tale; tū quia forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter, accidentalis ſecundum quid modo explicato diſp. 2. Phyſ. q. 1. art. 3. adeout, omninò implicat tenorē hunc variari, vt ibi probauimus; Dices, quòd licèt ſubſtantialis forma, quantùm eſt ex ſe, det eſſe ſimpliciter, tamen ſi adueniret enti cōpleto, tunc daturam eſſe ſecundū quid, & ſic euaſuram accidentalem. Hic caſus eſt impoſſibilis, quia ens completum non eſt ordinabile ad vlteriorem formam, quæ det eſſe ſimpliciter, quãtum eſt ex ſe, alioqui nunquam fieret ſubſtantialis corruptio, nam hæc fit ob aduentum formæ ſubſtantialis diſparatæ, ſed ſi iſta tunc accidens eſſet, iam com poſſibilis eſſet cum præcedenti; minor verò principalis argumenti ab Aduerſarijs conceditur, & ſanè negari nequit, nam videmus mixta caleſieri, & frigefieri abſq; aliqua ſubſtantiali mutatione, & in Euchariſtia videmus illas remanere abſcedente ſubſtantia panis, & vini.

Reſp. Cremon. maiorem illam non eſſe abſolutè veram, quia intellectio in Deo eſt ſubſtantia, & in homine accidens; figura rotunda Cælo eſt ſubſtantialis, inferioribus corporibus accidentalis; & forma ſubſtantialis dicitur accidens reſpectu materiæ, quia ei accidit; & ſubſtantia reſpectu compoſiti, quod ſubſtantialiter conſtituit, inquit ergo eſſe verum formam, quæ vni accidentalis eſt, alteri ſubſtantialem eſſe non poſſe, ſi eodem modo ab vtroque participetur, at falſum eſt, ſi participetur diuerſimodè; & ideò quia calor in mixto non perfectè participatur ab ipſo, ſed calor in eo eſt ad eum gradum progreſſus, vt poſſit ſubſtantialiter determinare, ideò eſt accidens, & à materia ignis perfectè participatur, itaut ſubſtantialiter poſſit determinare.

13 Hæc ſolutio facilè infringitur, nam calor, quandò perfectè participatur a ſubiecto, vel id eſt, quia aliquis gradus ei additur, quem prius non habet, vel id contingit ſine aliquo addito, non ſecundum, quia tunc non poſſet aſſeri ratio, cur modò perfectè participetur, & nō prius, ſi primum, vel illud additum eſt eiuſdem rationis cum imperfecta entitate caloris, vel diuerſæ, ſi primum, ergo ſicut entitas imperfecta erat accidens, ita & perfecta, quia quæ ſunt eiuſdem rationis ſunt etiam eiuſdē ſpeciei, & conſequēter nequeunt eſſe ſubſtantia, & accidens, quæ non ſolū ſpecie, ſed prædicamento differunt, ſi verò ſecundum dicatur, ergo illud additum erit ſubſtantialis forma, & conſequenter quia entitas illa imperfecta remanet, nam in intenſione prior qualitas nō deperditur, iam in elemento erunt duo .ſ. calor imperfectus, qui eſt accidens, & calor perfectus, qui erit ſubſtantia, & hunc nos vocamus formam ſubſtantialem ignis, illum verò qualitatem, quod rectius eſt dictum, quia cum ſpecie, & prædicamento differant, debent diuerſis nominibus appellari, vt confuſio euitetur, & ne cogamur concedere idē modò eſſe accidens, modò ſubſtantiam. Nec allatæ inſtantiæ maiorem illā labefactant, non illa de intellectione, & alijſq; attributis Deo, & creaturæ communibus, hæc enim omnia putant præſeferunt conceptum, non autem realitatem adæquatam ei ſubſtratam, at naturæ prædicamentales, vti ſunt ſubſtantia, & accidens, realitates important genericas, vel ſpecificas verè per differentias contrahibiles alterius, & alterius rationis, quia diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum diuerſæ ſunt ſpecies, ac differentiæ per ſecundā regulam antepræðicamentalem, atque ideò prorſus implicat realitatē de prædicamento ſubſtantiæ commigrare in

realitatem de prædicamento accidentis, aut è contrà; Nec etiam obſtat inſtantia de figura Cæli, licèt .n. ſit accidens ab ipſo naturaliter inſeparabile, atq; ideò phyſica neceſſitate ei neceſſariò connexum, non tamen metaphyſica, & logica, itaquod de ipſo prædicetur in primo modo dicendi per ſe, vt Cremon. arbitratur; Nec deniq; vrget tertia inſtantia de forma reſpectu materiæ, aliud.n. eſt loqui de accidente prædicabili, aliud de prædicamentali, forma reſpectu materiæ eſt accidens prædicabile, non prædicamentale, poteſt.n. benè ſubſtantia induere rationem accidentis prædicabilis, non tamen prædicamentalis, vt diximus diſp.5.log.q.5.art. 2. de quo in propoſito eſt ſermo.

14 Poſtremo probatur, tum quia videmus aquam calefactam, cum ab igne remota fuerit, priſtinam frigiditatem in ſe reparare, ſignum euidens aliud in ipſa reperiri principium frigiditatem anteuertens, in quod talis operatio referri debet, cum ſufficienter referri nequeat in ipſam frigiditatem remiſſam, quia vniuerſaliter nulla qualitas poteſt ſeipſā intendere in ſuo ſubiecto, vt diſp.ſeq.q. 2. dicemus. Tum quia in Euchariſtiā videmus has qualitates remanere, vbi tamen omnis ſubſtantia deperit, quod adhuc magis vrget, ſi cum probabili ſētentia teneatur, aquam etiam in vinum non transmutatam conuerti in ſanguinem, quia tunc non ſola mixti frigiditas remaneret, ſed etiā elementaris.ſ.aquæ, vndè opinio Crem. videtur in fide ſuſpecta ob Sacramentum Euchariſtiæ. Tum tandē quia eodem pacto dici poſſet mixta his accidentibus cōſtitui ſubſtantialiter, ſicut.n. in elementis forma ſubſtantialis ſtatuitur alia non eſſe, quā certa temperies primatum qualitatum, pariter aſſerere licebit in mixtis formā ſubſtantialem non eſſe, niſi certam earundem qualitatum temperiem, & nexum; vel ſi in mixtis præter primas qualitates in certa tēperie coniugatas admittūtur quoq; formæ ſubſtantiales ab eis diſtinctæ, eodem pacto idipſum de elementis aſſerere licebit; & ità rē verà ſentiendum eſt, quòd ſicuti mixta propria ſubſtantiali forma ſubſtantialiter conſtituuntur, & indè à tota natura cōſtituta peculiares fluunt affectiones, & accidentia, ſic conſtituto vnoquoq; per propriam ſubſtantialem formā elemēto ſtatim ab eius ſubſtantiali forma peculiaris oritur qualitas, veluti innata eius affectio, talis eſt in terra ſiccitas, in aqua frigiditas, in aere humiditas, & in igne caliditas, vt inferius ſuo loco diſp. 7. magis explicabitur.

15 In oppoſ. obijcit. Primò Crem. innumeras Ariſt. auctoritates, quibus docere videtur formas elementorū eſſe primas qualitates. Prima eſt 2.de gen. tex.6. & 7. vbi ait contrarietates, ſiuè contrarias qualitates ſimul cum materia eſſe principia, & formas, quibus cōſtituuntur elementa; idem habet 2. de Anim.117. & p.Phyſ.54.vbi ait elemēta eſſe contrarietatibus cōplexa .i. qualitatibus contrarijs. Secunda eſt ex eodem 2. de gen. 24. vbi ait elementa eſſe inuicem contraria, quia eorum differētiæ ſunt contrariæ, quod autem loquatur de differentijs ſpecificis, patet, quia hinc colligit elementa in ſe tranſmutari, quod non niſi per differentias ſpecificas contingere poteſt; idem habet p. de gen.18.vbi ait diſtingui ignem, & terram per calidum, & frigidum, tanquam per differentias. Tertia tex.49.eiuſdem libri ait elementa ignem, & aquam eſſe inuicem ſubſtantialiter contraria, adeo vt ſubſtantia ſubſtantiæ contrarietur, ſed non ſunt contraria, niſi per qualitates, ergo, &c. Quarta ait 2.de Anim.28 quòd ſiccis, & calidis, frigidis, & humidis aluntur omnia viuentia, ſi ergo illa, quibus viuentia nutriuntur, ſubſtantiæ ſunt, tale quoq; erit ſiccum, calidū, &c. Quinta lib.3.de Anim.10.ait eſſentiam carnis conſiſtere in calido, & frigido, ſed caro eſt ſubſtantia, ergo, &c. Sexta lib.de ſenſu, & ſenſib. inquit, quòd ignis agit, non qua ignis, ſed qua calidus, ſed accidens nequit producere ſubſtantiā, ergo, &c. Septima lib.2. de partib. animal.

mal.cap. 1. ait qualitates,& virtutes elementares eſſe materiam mixti, ſed materiā mixti debet eſſe ſubſtantia, ergo, &c. alias etiam affert auctoritates, ſed nos clariores attulimus, ex quarum explicatione mox adijcienda aliarum facilè patebit intelligentia.

Reſp. facillimè ad hæc omnia, ad 1. & 2.aliaſq; ſimiles auctoritates, quibus innuere videtur primas qualitates eſſe elementorum ſubſtantiales formas eſt communis ſolutio non dici elementorum formas, & principia, quatenus elementa ſunt quædam corpora eſſentialiter conſtituta, ſed quatenus ſenſibilia ſunt, & actiua, ac paſſiua in communi rerum generatione, vndè cum Ariſt. ſic loquitur, vel elementa conſiderat in ordine ad mixtionem, vel naturas elementorum circumſcriptiuè explicat per paſſiones, tanquam per aliquid notius, vel demum qualitates vocat principia elemētorum, quatenus ſunt diſpoſitiones, & origines eorum quoad ſubſtantiam; & quidem non niſi aliquo ex his ſenſibus loquitur citatis locis, ſi attentè legantur; vndè 2. de gen. 6. & 7. conſiderat ipſa in ordine ad mixtionem, & ſenſationem, vt conſtat ex ipſo contextu, 2. de Anim. 117. loquitur de ipſis præcisè in ordine ad ſenſationem, ſeu quatenus ſenſibilia ſunt, quærit.n.ibi, quodnam ſit obiectum tactus, 1. autem Phyſ. 54. ſolùm vult innuere qualitates contrarias inſequi naturalem elementorum complexionem, vt proprias eorum affectiones; & tandem 1. de gen. 18. & 2. lib. 24. vel loquitur de elementis, non quatenus ſubſtantiæ ſunt, ſed quatenus principia mixtionum actiua, & paſſiua, ità .n. conſtituuntur per qualitates; vel ſi de ipſis loquitur, vt ſubſtantiæ ſunt, nomine primarum qualitatum nobis circumſcribit differentias eorum ſpecificas, quæ nos latent, valdè enim frequens eſt apud Philoſophos differentias ſpecificas per accidentia propria à poſteriori manifeſtare.

26 Tentauit Cremon. has communes infringere ſolutiones; non ſufficit, ait, illa ſolutio, quod Ariſ. loquitur de elementis, vt ſunt principia generationis mixtorum, quia adhuc principium generationis mixti debet eſſe ſubſtantiale, cum accidens nequeat producere ſubſtantiam; nec iuuat dicere eſſe principia inſtrumentalia; quia actio ſequitur formam, nec ſeparatur ab eo, ergo actio generatiua mixtorum debetur immediatè formis ipſis ſubſtātialibus elementorum, atq; ideò cū talis actio eorum qualitatibus adſcribatur, ſequitur ipſaſmet eſſe eorundem formas ſubſtantiales. Nec etiam valet, inquit, altera ſolutio de circumſcriptione formarum elementarium per qualitates; quia res occultas, & proprio nomine carentes ſolet Ariſ. ſignificare nominibus fictis, & aliundè mutuatis, ſi ergo Ariſ. in elemētis agnouiſſet formas ſubſtātiales à qualitatibus diſtinctas certè illis noua impoſuiſſet nomina, cū ſæpè ac præſertim initio quarti de Cælo mentionem faciat de eis, quibus non ſunt impoſita nomina: tum etiam quia grauitas quoq; & leuitas ſunt elementorum principia, ſi nō in alteratione, ſaltim in ordine ad motū localem, & tamen 2. de gen. 8. negat Ariſt. ob id dici poſſe elementorum principia, ergo pariter nec primæ qualitates ea ratione poſſunt legitimè dici elemētorum principia.

Neutra tamen ſolutio infringitur; prima ſubſiſtit adhuc, quia cum dicimus elementa conſtitui principia mixtorum per qualitates, non intelligimus de principio principali, tale enim vtiq, eſt ſola ſubſtantialis elementorum forma, cui etiam immediatè competit actio generatiua, & ſubſtantialis, ſed loquimur tātùm de principio inſtrumentali, cui tantū conuenit actio diſpoſitiua, quæ merè accidentalis eſt. Altera quoq; viget, nam optimum quidē eſt imponere nomina rebus, quandò res ipſæ ſunt per ſe aliqualiter notæ, at cum pænitus abditæ ſunt, & occultæ, vt in propoſito ſunt elementorum formæ, non poſſumus eis nomina imponere, ſed tunc explicandæ ſunt à poſteriori per eorum effectus, ac

pro-

proprietates, vt docetur 1. de Anima tex.11. quod eò cõſultiùs fit, quantò hæ proximiores ſunt ipſi formę ſubſtantiali, vndè in propoſito ad circumſcribendas elementorum formas aptiores ſunt primæ qualitates, quàm grauitas, & leuitas, cum primæ ipſæ qualitates proximiores ſint formis, ſintq; priores, & cæteræ omnes ex illis dependeant; ideò iurè negauit Ariſ. 2. de gen. 8. leuitatem, & grauitatem eſſe elementorum principia; eò vel maximè, quia ibi elementa contemplatur, vt ſunt principia mixtorum, quo in munere eis tantum inſeruiunt ſolæ qualitates inuicem agentes, ac cum ipſis elementis ad conſtitutionem mixtorum conſpirãtes, ad quod munus leuitas, & grauitas ſunt prorſus ineptæ, vt ibi Ariſ. monet. At reclamat Crem. & velut ingens infert abſurdum ponere elementorum formas occultas, ignotas, ac innominatas. Quod tamen apud nos nullum prorſus eſt inconueniens, nam ignoramus etiam formas ſubſtantiales mixtorum, quæ ſunt magis obuia, auri, argenti, lapidis, ferri, &c. ſi ergo hæ nobis ſunt occultæ, ſi proprio carẽt nomine, cur non idem de formis elemẽtorum dicere licebit?

Ad alias auctoritates non minus facilis eſt occurſus, Ad 3. non ait ibi ignem, & aquam ſubſtantialiter opponi, ſed tãtum opponi eo modo, *vt contingit ſubſtantiam ſubſtantiæ eſſe contrariam*; nimirum medijs accidentibus, quibus affecta ſunt, poteſt etiam concedi corũ ſubſtantias virtualiter, & radicaliter cõtrariari, quia aliqua habete contrarietatem virtualem aliud non eſt, quàm poſſe contraria producere, vt dictum eſt diſp.7 log.q.1.art.3. Ad 4. non ait nutriri viuentia ſiccitate, frigiditate, &c. ſed ſiccis, calidis, frigidis, & humidis .i. ſubſtantijs his qualitatibus affectis; per ꝙ patet ad 5. Ad 6. loquitur ibi de actione alteratiua ad generationem diſponẽte, non autem de ipſa actione generatiua, quæ ſoli formę ignis competit principaliter, non autem calori, niſi inſtrumentaliter, Ad 7. dicitur ibi mixtũ cõſtare ex elementorũ qualitatibus, quatenus ex earum temperie coaleſcit, & dicuntur materia mixtorum, quatenus ſunt materialis diſpoſitio ad formam.

17 Secundò, principaliter arguitur rationibus. Tum quia forma non agnoſcitur, niſi ex præeijs actionibus, ſed in elementis præter actiones proprias qualitatũ, quæ ſunt calefactio, frigefactio, &c. nulla alia deprehenditur actio, ergo nulla alia eſt ibi forma. Tum 2. illud eſt de ſubſtantia rei, quo ſublato auffertur res, 2. de Anima 9. ſed ſublatis primis qualitatibus aufertur ipſum elemẽtũ, ergo &c. Tum 3. illa eſt forma ſubſtantialis alicuius rei, per quam poteſt ſibi ſimile producere, ſed elementa per qualitates actiuas producunt ſibi ſimilia, ergo &c. Tum 4. formæ elementorum ſunt contrariæ, alioquin incorruptibiles eſſent, quicquid enim corrumpitur, à ſuo contrario corrumpitur 1. de gen. 50. ergo sũt ipſæ primæ qualitates.

Reſp. ad 1. neg. min. nam actio reducendi ſe ad priſtinum ſtatum, cum ab eo deiecta fuerint, ac generandi alias ſubſtantias elementares, & mixtas ſatis indicat aliam formam qualitatibus ipſis priorem, nulla enim iſtarum actionũ poteſt ipſis adſcribi, non prima, quia vt diximus, nulla qualitas poteſt ſeipſam intendere, neq; ſecunda, quia calor v.g. in igne nequit, niſi calefacere, non autẽ ignite, hæc enim eſt actio propria formæ ignis. Ad 2. neg. maior, omnes .n. proprietates hoc habent, vt eis ſublatis rerum ſubſtantia depereat, illud igitur, quo ſublato, res per ſe primò formaliter, & immediatè tollitur, eſt vtiq; de ſubſtantia rei, & illud, quo ſublato, non niſi conſequenter tollitur eſſentia rei, eſt ſolum proprietas, ità ſoluit hoc arg. Auerroes 8. Met. com. 5. Ad 3. maior eſt vera de ratione producendi ſimile prima, & principali, qualitates actiuæ elemẽtorũ verò ſunt illis rationes producendi ſimiles ſolum inſtrumentales, ac diſpoſitiuæ. Ad 4. ſufficit, vt corrũpantur, quòd ſint affectæ diſpoſitionib. contrarijs, hæ namq; dum ſe ſe à ſubie-

cto

ſto expellunt, deficiunt per cõſecutionem formæ ipſæ elementares, & ſic intelligit Ariſ. quicquid corrumpitur, à ſuo contrario corrumpi, nimirũ vel per ſe, & primò, vel per accidens, & concomitanter; Accedit, vt diximus, formas ipſas ſubſtantiales elementorũ eſſe ſaltim virtualiter, & radicaliter cõtrarias, vltra generalem illam incompoſſibilitatem, quam habent omnes formæ ſubſtantiales diſparatæ in eodem ſubiecto.

ARTICVLVS II.

Explicantur definitiones iſtarum qualitatum ab Ariſt. traditæ.

18 CAlorem, & frigus, humiditatẽ, & ſiccitatem Ariſ. 2. de gen. 8. & 9. definiuit in concreto, vt eius moris eſt, in hunc modum, Calidum eſt, quod congregat homogenea, & ſegregat etherogenea; Frigidum, quod cõgregat homogenea, ac etherogenea ſimul; Humidum, quod facilè terminatur termino alieno, ſed non proprio; Siccum, quod facilè terminatur termino ꝓprio, ſed non alieno, Neq; audiendi ſunt Conimb. cit. dicentes Ariſt. potius ex Antiquorum placito, quàm ex propria ſententia allegatas attuliſſe definitiones, ꝙ ex quibuſdam verbis eiuſdem in eodẽ lib. tex. 54. colligere nituntur; Quia cũ ab initio libri eas tradidit definitiones nullatenus veterum meminit, & eaſdẽ habet 3 Cęli 74. & 4. Metheor. cap. 1. & quamuis tex. illo 54. antiquos referat, non tamen illis attribuit præfatas definitiones, ſed tantum, quod calidum ſegreget, & frigidum congreget, at tex. 8 non abſolutè pronunciauit calidũ ſegregare, ſed ętherogenea ſegregare, homogenea verò congregare; & quando etiam has definitiones antiquorũ teſtimonio firmaſſet, non ideò deduci debet de eius mente non eſſe, ſed potius ipſum in hoc non Antiquis conuenire, cum eas nullibi reijciat, quod tamen facere ſolet, cũ veterum placitis non acquieſcit; Potius ergo eruendum eſt rectum harũ definitionum eruere ſenſum, quàm aſſerere de mente Ariſ. non eſſe, præſertim cum paſſim ab omnibus Peripatheticis recipiantur, vt eſt videre apud Zabar. lib. 1. de primis qual c. 3. & ſeq. Meuen. tom. 1. dilucid. pag. 120. Contar. tom. 2. quęſt. peripat. q. de primis qualit. Areſium 2. de gen. diſp. 2. q. 8. Auerſam q. 41. ſec. 5. Hurt. de gen. diſp. 6. ſec. 3. & alios.

19 Dicimus ergo allatas definitiones eſſe ritè traditas, & ſic eſſe intelligendas, quòd ſ. calor eſt qualitas, cuius virtute homogenea, & quæ eiuſdẽ ſunt rationis, adunantur, quæ verò alterius ſunt rationis, diſſoluuntur, quod manifeſtè conſtat in liquefactione metallorũ, ceræ, &c. Nam aurum purgatur igne, quia omnes partes eiuſdem rationis ſimul vniuntur, & diſſimiles ſeparantur, vt ſcoria, & impuriores partes à purioribus; item ſi cera habeat in ſe lapides, & paleas ſimul cõcretas, in liquefactione lapides ſubſident in fundo, paleæ ſupernatant, & in medio pura remanet cera; Ratio huius eſt, quia calor calefaciẽdo habet virtutem relaxandi, & rarefaciendi, vndè conſequenter eius actione, & caloris beneficio, quæ ſunt eiuſdem rationis, & conditionis, coadunantur, diſſimilia verò ſeparantur vnuſquodq; proprium petens locum, nam ſi res illæ diſſimiles ſunt, diſſimilia quoq; poſtulant loca, & cum per liquationem omne tollatur impedimentum, quod ſecũ concretio ferebat, naturaliter quodlibet ad ſuum tendit locum. Frigus è cõtra eſt qualitas promiſcuè congregans homogenea, ac ætherogenea ſimul, ꝙ patet in aquæ congelatione, vbi videmus omnia in ea reperta, cuiuſcunque ſint generis, & conditionis, ſimul vniri, & hoc, quia frigus frigefaciendo vim habet condenſandi, & conſtringendi, & conſequenter, quæ reperit, ſimul conſtringit, & condenſat. Humiditas eſt qualitas reddens corpus difficilè terminabile proprio termino, facilè alieno, etenim humiditas corpori affert fluxibilitatem quandam, quæ in cauſa eſt, vt

cor-

Digitized by Google

corpus difficulter proprios retineat terminos, & figuram, ſed faciliter figuræ corporis continentis accomodatur, vt patet in aqua,& aere reſpectu vaſis. Siccitas eſt qualitas reddens corpus facilè terminabile termino proprio, difficilè alieno, vt patet in lapide, ferro, terra, &c. & hoc,quia ſiccitas quandam confert duritiem,& conſiſtentiam corpori, per quam reſiſtit,vt alienæ figuræ accomodetur, & faciliter propriam retinet; & ità paſſim à Peripatheticis definitiones iſtæ intelliguntur, & explicantur.

20 Aduerſus allatas definitiones emergit communis omnibus difficultas, nam definitio vniuerſaliter per priora debet dari, non per poſteriora, etſi per poſteriora,ſaltim per ea, quæ proxima ſunt, cur ergo Ariſ. volens has qualitates definire, non definiuit per priora, ſed per effectus? & ſi per effectus, cur non potius per primarios,& proximos, quales ſunt frigefacere, calefacere, humectare,& exiccare, ſed per remotos, & ſecundarios ex primis prouenientes? tum quia quamplures alij præter illos dantur ſecundarij effectus, vt v.g. caloris indurare, liquefacere, mollire,&c.

Reſp. primas qualitates ſecundũ ſe, & abſolutè conſideratas vtique per ſuas cauſas, & non per effectus definiendas fore, vt eſſentialiter definiantur, verum cum in lib. de gen. non ità conſiderentur,ſed vt principia mixtorum, quemadmodum,& ipſamet elementa,ad exprimendum vniuſcuiuſq; munus rectè per effectus ab Ariſ. ſunt definitæ,non quidem primarios, & proximos, quia per eos non exprimitur proprium earũ munus in generatione mixtorum,cum illos quoq; cauſent in generatione ſimplicium,ſed per ſecũdarios, & remotos,nec hos etiam quoſcunq; ſed præcisè per illos,qui in generatione mixtorum exercentur præcipuè, quales ſunt in definitionibus recenſiti,& non alij;nam ad generationem mixti ſimpliciũ mixtio requiritur,hæc autem mixtio propriè fit à primis qualitatibus per effectus illos, nam in vnoquoq; corpore determinata requiritur mixtio, & condenſatio, non ſumma, idcircò partes aliquid debent habere fluiditatis, & aliquid conſiſtentiæ,hoc autem fit ex congreſſu humidi, & ſicci, quatenus terminabilia, vel interminabilia ſunt,vt dictum eſt; nequit autem hoc fieri,niſi illæ partes, quæ cõdenſatæ improportionabiliter erant, ſegregentur,& quæ improportionabiliter fluidæ congregentur;rectè igitur definiuit Ariſ. primas qualitates per effectus, quia earum conſideratio in iſtis libris relatiua eſt,non abſoluta,rectè etiã per illos effectus,& non per alios, ſiuè priores,ſiuè poſteriores, vt ſunt calefacere,frigefacere,humectare,& exſiccare, item rarefacere,& condenſare,quia per huiuſmodi actiones,& operationes non limitantur ad mixtorum generationem, cum indiſcriminatim exerceantur tàm in generatione mixtorum, quàm ſimplicium, calidum enim in aquam agendo eam calefacit, & rarefacit, & in vaporem, vel aerem conuertit, & frigidũ è contra in aerem agendo condenſat ipſum, & vertit in aquam.

Hinc patet minus rectè Areſium loc. cit. dicere ideò Ariſ. per prædictos effectus ſecundarios ſegregandi,congregãdi,terminandi,&c. potius definiſſe, quã per primarios calefaciendi, frigefaciendi,&c. quia effectus iſti primarij ſunt notiſſimi,& cuiq; obuij, vndè definitiò non eſſet notior definito, atq; ideò ſatius fuit aliquid de ipſis dicere, quod non omnibus eſſet peruium, quod benè fit per illos effectus ſecundarios. Hæc tamen non eſt ſufficiens ratio, quia ſic potuiſſet Ariſ. illas definire qualitates per rarefacere,& condenſare,nam iſti quoque ſunt effectus caloris,& frigoris minus noti,quàm calefacere, & frigefacere,atq; ſic inſinuarent aliquid non omnibus ità peruium; ratio ergo præciſa, cur per illos effectus qualitates primas definierit, & non per alios, eſt, quã adduximus, quia nimirum cum hic conſiderentur,vt principia mixtorum, vtiq; ſecundum effectus peculiares ad generationem mixti pertinentes explicari

debue-

Digitized by Google

debuerunt, & non alios.

21 Deinde verò contra ſingulas definitiones ſcatent difficultates peculiares, & primò contra definitionem caloris: Tum quia falſum videtur calorem ſegregare ætherogenea, nam actione ignus calefacientis cera, & pix, ſtamnũ & plumbum, ſi ſimul liqueſiant ità miſcentur, vt nequeant amplius ſeparari, quod clarius apparet in pharmaco, vbi plures, ac diuerſi liquores virtute caloris commiſcentur; item hac ad ignem coagulatur, & cum ipſo paleæ, & alia ætherogenea concreſcunt, & idem cernitur in luto, dum virtute caloris ſolaris dureſcit; item actione caloris vitalis in ventriculo diuerſa alimenta per concoctionem in chilum, & multi humores vniuntur in venis cũ ſanguine, qui poſtmodum frigefacto ſanguine emiſſo ſeparati ſubſidunt, & alia plura paſſim ſimilia exempla occurrunt, qua de cauſa Ariſt. 3. Cęli 74. ait calori per ſe conuenire, vt congreget, per accidens verò, vt diſgreget. Tum 2. quia è contra falſum videtur, quod ſegreget ætherogenea tãtum, nam calor intenſus vaſa vitrea, & terrea frangit, ergo ſeparat etiã homogenea, ſimiliter dum glacies diſſoluitur, aqua in varias difluit partes. Tum tandem, quia congregare homogenea, & ſegregare ætherogenea videtur potius tribuẽdum, humido, quam calido, quoniam effectus debet potius tribui cauſæ proximæ, quã remotæ, at ſupradicti effectus calor eſt cauſa remota, humiditas proxima, ergo, &c. prob. min. quia non alia ratione calor homogenea cõgregat, quàm liquefaciẽdo, vt diximus, quod eſt humidum reddere, dum enim metalla liqueſcunt, tũc ætherogenea ſeparantur, & homogenea vniuntur, ſi vero calefiant, & non liqueſcant, nulla fiet ſegregatio, aut vnio; è conuerſo etiamſi aliquod mixtum non calefiat, ſed aqua diſſoluatur, idem effectus ſequitur, nã partes grauiores deſcendunt, leuiores ſupernatant, ergo hic effectus nõ ſequitur calorem, ſed humiditatem; & frigus dicitur omnia congregare, quia condẽſat, & exiccat, ergo è conuerſo ſegregatio ex liquefactione prouenict, non ex calore.

Reſp. ad 1. Buccafer. & Pomponatius cit. concedendo calorem etiam interdum ætherogenea cõgregare, & inquiunt definitionem calidi ab Ariſ. datam intelligendam eſſe, vt in pluribus, quàm etiam vt magis expeditum recipiunt Conimb. cit. qui proinde addunt noluiſſe Ariſ. calorem, & frigus, tanquã per reciprocam, & verã definitionem eo modo explicare, ſed tantum inculcare huiuſmodi qualitatũ affectiones, quæ illis ità per ſe conueniunt, vt tamen interdum aliter contingere poſſit. Fatemur hanc ſolutionem eſſe omnibus expeditiorem, nec probabilitate carere, præſertim quia ab Ariſ. notiones illæ calidi, & frigidi non velut definitiones eorum videntur allatæ, ſed tantum adductæ, tanquã propoſitiones veræ ad cõfirmandum id, quod ibi intendebat; Verum quia vbicunq; loquitur Ariſ. de calido, & frigido eis adſcribit præfatas affectiones, & præſertim 4. Metheor. contextu 1. ait in omnibus ideſt vniuerſaliter calidũ congregare homogenea, ſicut frigidum ætherogenea illis verbis *videmus enim in omnibus calidũ, & frigidum terminantia, & copulantia, hæc homogenea vt calidũ, hæc verò ætherogenea, vt frigidum*, vt notauit Mercen. cit.

22 Ideò præſtat cõmunem retinere reſponſionem, nimirum quod ſicut calor habet per ſe calefacere, & tamen quandoq; refrigerat ex accidenti, vt cõtingit in antiperiſtaſi, ſic calor habet per ſe ætherogenea ſeparare, ſed quia aliqua ſunt, quæ liquefacta maximè aſſimilantur in quibuſdam affectionibus fluxibilitatis, liquabilitatis, & ſimilib. hinc ità commiſcentur, vt nequeant ſeparari, talia ſunt cera, pix, ſtamnũ, plũbum, & liquores quidam; vndè poſſumus cum Philopono 2. de gen. ad tex. 8. quẽ ſequuntur Mercen. Auerſa, & alij, dicere per homogenea Ariſ. non intelligere, quæ vnius ſunt naturæ ſubſtantialis

calori talis congregatio,& ſegregatio, vt allata inſtantia demonſtrat; vt igitur hic effectus ei per ſe cõuenire dicatur, & non per accidens, nec illata abſurda ſequantur, calori tribuit immediatè virtutem eleuandi ſurſum, ſic enim ſaluatur, quod per ſe attingat prædictos effectus, nam eius virtute homogenea æqualiter eleuata congregantur, ætherogenea verò ſeparantur. Hæc ſolutio falſum habet fundamẽtum, quod calor ſit immediatè virtus eleuatiua, talis enim eſt leuitas,quæ vtiq; à calore procedere poteſt, quarè aſcenſus ſemper immediatè oritur à leuitate, non à calore;nec etiam in ſe abſolutè ſatisfacit, quia ex homogeneis quædam grauia ſunt,quæ virtute caloris attolli nequeunt,ſed propria grauitate ablato impedimento ſubſident, vndè cum in fundo vaſis v.g. vniuntur,non à calore congregari dicerentur, niſi per accidens;tum quia nec ipſa homogenea leuia ſunt in eodem gradu leuitatis,quare ſolum homogenea æqualiter eleuata congregarentur,vt etiam ipſe dicit,non alia; Potius ergo dicendum eſt modo iam declarato ad rarefactionẽ,& relaxationẽ factã per calorem per ſe ſequi ſemper, & neceſſariò, niſi aliud obſtet,congregationem ſimilium, & diſſimilium diſcretionem, & hac ratione dici per ſe effectum caloris, non autem quia primariò,& proximè ab eo procedat,vt enim diximus eſt effectus ſecundarius, & remotus;& quia etiam calor rarefaciendo & condẽſando concurrit vt cauſa per ſe determinata ad tollendum obicem, quo impeditur congregatio ſimilium,& diſcretio diſſimilium, ideò dicitur cauſa talis effectus per ſe, & non per accidens; & cum dicebatur, quod ea ratione ſi ætherogenea eſſent æqualis ponderis, non ea calor ſegregaret; iam patet reſponſio ex dictis, quia hic ſimilia, & homogenea appellamus cũ Ariſ. quæ ſunt eiuſdem complexionis, ponderis, & liquabilitatis; & tandem cum dicebat hac eadem ratione etiam homogenea debere per calorem ſegregari,quia ipſa quoq; per calorem rareſiunt, non minus quàm ætherogenea, neq conſeq. quia cum illa ſint eiuſdem ponderis,& grauitatis, non in diſtincta ſecedunt loca,ſed in eodem permixta, & colligata manent.

23 Ad 3. pariter inquit Areſius, q̃ ſi calor, quatenus tantum rarefacit, ſegregare dicatur, hoc potius tribuẽdum eſſet humiditati,vel ſaltim raritati,quã ipſi calori, quare vt ipſi calori talis adſcribatur effectus,ei tribuit vltrà virtutem rarefactiuam virtutem etiam eleuandi ſurſum, cuius beneficio homogenea æqualiter eleuata congregãtur. Sed hoc iam impugnatum eſt,quare breuiter eſt dicendum, quòd licet aſſequatur calor hunc effectum ſegregandi ætherogenea, & congregãdi homogenea media rarefactione, ac humiditate,vel potius liquefactione,adhuc tamen effectus iſte calori adſcribitur tantum,non alijs, quia hunc effectũ conſiderat præſertim Ariſ. vt producendum in alieno ſubiecto; licèt ergo poſſit hic effectus ab humiditate produci in proprio ſubiecto,in quo reperitur,quia tamen nequit produci in alieno ſubiecto, niſi à calore, ideò calori tribuitur, ſicut etiam è contra licèt ſiccitas in ſubiecto vbi reperitur, poſſit eſſe cauſa condenſationis,& congregationis, quia tamen hic effectus in alieno ſubiecto nõ niſi a frigore cauſatur, ideò frigori adſcribitur, vt cauſæ; quam doctrinam cum recceperit Areſius loc. cit. non ei opus erat alias ſpeculationes comminiſci,cum illa ſufficientiſſimã ſit pro argumenti ſolutione.

24 Secundò, contra definitionem frigoris inſtatur, quòd non omnia congreget. Tum quia in hieme vaſa, imò ſaxa diſrumpit,membra diſſoluit,lacrimas ab oculis exprimit,& pituitam à cerebro,quæ per nares effluit,& in ſanguine è venis emiſſo ſeparat terreſtres partes,quas in imum deijcit, ab aquoſis,& bilioſis, quas in ſummum tollit, ſal, & lutum à frigore, & humido diſſoluuntur, & in media aeris regione vi frigo-

ris congregantur inter ſe vapores,& ab exhalationibus ſegregantur. Tum quia contrariarum cauſarum contrarij ſunt effectus, cum ergo actio congregandi adſcribatur calori, non poterit eadem frigori adſcribi, quod eſt calori contrarium.

Reſp. vt dicebamus calorem poſſe per accidens etiam ætherogenea congregare, ſic in propoſito dicimus ècõtra poſſe frigus eadem diſgregare, & ità contingit in exemplis allatis;per accidens ſaxa,& vaſa dirumpit,quatenus per ſe condenſans, & conſtringens nimirum quaſdã partes,iſtæ ab alijs ſcinduntur,dum eas ſecum trahere agglutinatas nequeunt; ob diſſolutionem humoris,quo inuicem nectebantur,membra frigore ſolui dicuntur, quia ſpiritibus,& calore ad interiora refugiẽtibus deſtituta mẽbra rigent,& collabeſcũt; lacrimæ ab oculis exprimuntur, & pituita à cerebro, quia dum partes craſſiores,& ſolidiores per congelationẽ, & condenſationem comprimuntur,tũc partes tenuiores compreſſionẽ non patientes exeunt, qua etiam ratione ſoli vapores conſtipantur in media aeris regione, & exhalationes compreſſionem refugientes exeunt, quas etiam frigus, quantum eſt ex ſe, condenſare, & conſtipare intendit, ſeparationem illam humorũ in ſanguine emiſſo iam diximus fieri à calore innato, non à frigore,vel ſi fit à frigore, id eſt per accidens,quatenus humores illi actione frigoris addenſati, magis, vel minus graues ſecundum cuiuſq; naturam redduntur,& diuerſa petunt loca; ſal, & lutum re vera à frigore non diſſoluuntur, ſed tantum ab humido, vndè ſal videmus aqua diſſolui,ſiuè frigida ſit, ſiuè calida, dicuntur tamen à frigido diſſolui ratione humiditatis, quæ ſolet illi eſſe connexa. Ad aliud dicimus poſſe eundem effectum à contrarijs cauſis procedere, ſi effectus eſt pluribus, & diuerſis modis acquiſibilis,vt in propoſito eſt congregatio homogeneorum, quæ haberi poteſt per calefactionem,& rarefactionẽ, ac etiam per frigefactionem,& condenſationem; Vel melius negatur eſſe eundem effectum ſola homogenea congregare,quod ſoli calori conuenit, & congregare homogenea, ac ætherogenea ſimul, quod conuenit frigori.

25 Tertiò,tandem obijcitur contra definitiones humidi,& ſicci, multa nãque ſicca facilè alieno terminantur termino, difficilè proprio, vt flamma apud nos,& verus ignis in cõcauo Lunæ, hæc enim difficilè ſeipſis terminantur, ſed configurationem recipiunt ex continẽte.ſ.à fornace,& à concauo orbis Lunę, puluis quoq; & cinis,quæ ſicca ſunt,difficilè proprio terminantur termino, faciilimè alieno.E contra verò multa humida difficilè alieno terminantur termino, facilè proprio, cuius rei experimentum aqua ipſa præbere poteſt, quia facilè effluit,& funditur,& multò difficilius retinetur oleum, quia velut humidius adhuc, magis penetrat; aquæ verò gutta in orbem ſuapte natura conglobatur, ſignum euidens habere terminum proprium,quod adhuc euidentius eſt de ipſa in glaciem concreta, ac etiam cum effunditur ex vaſe oblõgo,& concauo, nã adhuc in aere eandẽ retinet figurã.

Reſp. ad 1. ea ratione Teleſius dixit ignem humidum eſſe,quod quàm erroneum ſit, neminem later; Buccaferr. & Pomponatius ex Philopono negant ignem recipere figuram à fornace, ſiquidem in ea non quieſcit, ſed ſemper egredi nititur, vndè proprios ei adſcribunt terminos .ſ. figuram pyramidalẽ. Hoc tamen vltimum eſt falſum,tũ quia elementa certam figuram ex ſe non habent ex 2. de Cęlo, tum quia illud propriam dicitur obtinere figuram,quod in ea ſtabilitatem habet,quod in flamma non cernitur, quæ ſemper trepidat, & variatur;tum tandem quia figura illa pyramidalis non cõuenit ei per ſe,ſed merè per accidens, quatenus extra ſuum locum exiſtens ſurſum tẽdere nititur per lineam breuiorem.Zab.cit. inquit ignẽ ſuapte natura eſſe ſubſtantiam tenuem, & ſubtilem,& quia tenue vergit ad naturam

turam

turam humidi ex 2.de gen.10. ideò hoc attributum ei competere poteſt,qua tenuis, non qua ſiccus. At neq; id plenè ſatisfacit,quia ſi hoc attributum cõmune eſt tenui,& humido, malè aſſumitur pro definitione humidi, cum ipſum excedat, & tenui conueniat, quod poteſt eſſe ſiccum, Dicendum igitur eſt,quod per facilè terminabile alieno termino intelligitur id, quod ſponte ſua,& quaſi ab intrinſeco alterius rei continentis figuram ſuſcipit, ſeſeq; illi accomodat,vndè quod ægrè eam recipit, & quaſi coactè ab extrinſeco facilè terminabile dici non debet,ſic lana,& ſtuppa,ſi in aliquo vaſe comprimantur, terminabũtur vtiq; terminis illius, non ſpontè illos terminos ſecutæ,ſed ab extrinſeco coactę, ità quoq; terminatur ignis à fornace,alioue cõtinente,nam huc, illucq; diſcurrit,vt foras erumpat; quod ſi lambit clibani concauum,hoc ideò facit,vt quam breui circuitu foras euadat, & ſi os clibani occludatur,ſtatim extinguitur,humidum verò ſpontè ſe ſe accomodat figuræ continentis, & in eo conquieſcit, vt conſtat de aqua in vaſe. Dices, ſaltim ex hoc haberi, quod neq; proprijs terminis facilè cohibetur, atq; ideò ſiccus non erit, vel ſiccũ non erit benè definitum. Neg.conſeq. id .n. contingit in igne non quia ſiccus non ſit,ſed quia calor in eo ſiccitati prædominatur, quo fit,vt moderatio ſiccitatis vincatur voracitate caloris omnia depaſcentis, & in vicinam materiã ſe porrigentis; quòd ſi ſiccitas igni dominaretur,illum vtiq; cohiberet. Quòd verò de cinere,& puluere afferebatur, nullam prorſus ingerit difficultatem,quia non ſunt vnũ corpus continuum, ſed quamplurium corpuſculorũ congeries, quæ taliter diſponuntur,vt ad ſitum alterius corporis,vel vaſis accomodẽtur, vndè ſi vnuquodq; illorum per ſe ſumatur,vel ſi in vnã molem continuã omnia redigantur,& concreſcant,vt ſit de luto, tunc propriam haberent figuram, nec terminationem ab alio reciperent, inſuper cinis, & arena non dicuntur fluire, ſed potius labi ob materiæ exiguitatem, & diſcretionem.

Ad aliud dicimus neq; exempla pro alia parte allata multum vrgere, quamuis enim aqua,& oleum ſint valdè fluida,adhuc tamen facilè detinentur vaſe, vel alio continente, & eius figurationi ſe ſtatim accomodant; quòd ſi interdũ humida quædam repagula euertunt, ac foras erumpũt, vt euenit de aqua aggeribus concluſa,& de vino in dolio,id vtiq; ab humiditate non prouenit, ſed à grauitate, vt in aqua, vel à calore, vt in vino ebulliente, vel alia conſimili cauſa. Quod autem gutta aquæ interdum in orbem conglobetur,id euenit per accidens ob contrarij obſiſtentiam, vt ab eo ſe tueatur; Dum verò eſt in glaciem concreta, retinet terminabilitatem, in actu primo,vndè ſi calore ſoluatur, ſtatim exibit in actum ſecundum; Demũ cum aqua effunditur à vaſe oblongo,& adhuc in aere illam retinet figuram adhuc in tali ſtatu terminata dici debet alienis terminis .ſ. terminis vaſis, illa .n. figura conſeruatur in ipſa ex impetu, quem ex illa effuſione accepit, vndè quo magis à vaſe recedit, figura illa euaneſcit.

QVÆSTIO TERTIA.

An iſtæ qualitates ſint omnium primę.

26 NOtandum pro quæſiti intelligentia ex Angeſt.li.2.de formæ proprietatibus 7.propriet.§.*ſecunda propoſitio*, & Tatar. de gen. q.1. dum quæritur hìc,an præfatæ qualitates ſint omnium primæ, ita vt non fiant ex alijs prioribus qualitatibus, ſed omnes aliæ ex ipſis, non intelligi quæſitum abſolutè,& in omni genere, non enim fit comparatio cum qualitatibus ſpiritualibus, quandoquidem cum iſtis nullam habeant affinitatem, vel connexionem, ſed cum materialibus,& corporeis,non tamen quibuſcunq; quia non cum cæleſtibus, lux enim, & aliæ cæli qualitates reuera ſunt illis priores,nedum dignitate,ſed etiam cauſalitate, quia ab influẽ-

tijs cœleſtibus præfatæ qualitates primæ maximè pendent, itaq; earum primitatem dumtaxat inquirimus in ordine qualitatum materialiũ, & corruptibilium, in hoc enim ſenſu loquitur Ariſ. de illarum primitate 2. de gen. 7. & ſeq. præſertim 15. Tatar. 2. de gen. q. 1. §. *ſecundò ſciendum*, & quia vt docet idem ibidem, iſtarum qualitatum quædã sũt per ſe, ſeù in ſeipſis ſenſibiles, & ideò dicuntur formales, vt ſunt calor, frigus, color, ſapor, odor, &c. quædam ſolum in ſuis effectibus, & ideò dicuntur virtuales, vt eſt virtus in ſuccino, & magnete trahendi paleas, & ferrum, & virtutes, quas habent lapides, & plura medicamẽta ad producẽdos varios effectus, quæſtio de primitate harum qualitatum mouetur in ordine ad omnes has qualitates, ſiuè formales, ſiuè virtuales, quia etiam qualitates iſtæ virtuales in inferioribus repertæ comprehenduntur in ordine qualitatum materialium generabilium, & corruptibilium; Itaque ſenſus quæſiti eſt, an iſtæ quatuor qualitates ſint primæ reſpectu omnium qualitatũ ſenſibilium, generabilium, & corruptibilium, itaquod omnes huiuſmodi qualitates tam virtuales, quàm formales ab ipſis proueniant, an verò aliquę ſint independentes, & priores, vndè quæſtio procedit de primitate cauſalitatis, & originis non perfectionis, in hoc enim ſenſu loquitur Ariſ. loc. cit.

Nonnulli apud Marſilium 2. de gen. q. 5. Tatar. cit. §. *Tertiò ſciendum*, & Angeſt. cit. pag. 42. tribuunt elementis qualitates quaſdam virtuales, quibus producunt proprias qualitates, non quidem in externo ſubiecto, quia in ipſum agunt per qualitates formales, ſed in ſeipſis, vt cum elementa reparant ſuas formales qualitates ab agente cõtrario remiſſas, quare in ſingulis elementis duas ponunt qualitates virtuales duabus actualibus correſpõdentes, & ſic in igne v.g. duplicem geminant caliditatem, ac ſiccitatem, vnam actualem, alteram virtualem, & quia actuales depẽdent à virtualibus in eſſe, non è contrà, ideò conſequenter tenent præfatas quatuor qualitates nequaquam dici primas reſpectu virtualium qualitatum, ſed tantum reſpectu aliarum actualium; quã opinionem obſoletam ſuſcitarunt Rocens 2. de gen. q. 2. & Auerſa nuper q. 41. ſec. 4. vbi addit præfatas quatuor qualitates ſolere dici primas inter ſenſibiles præſertim per ſenſum tactus, & ità haberi ex Ariſt. 2. de gen. tex. 7. & ſeq. ac proindè non obſtare huic loquendi modo qualitates illas virtuales elementares, quia non ſunt per ſe ſenſibiles. Andreas verò Cæſalpinus lib. 4. peripat. qq. q. 1. vlterius pergit, & negat etiã intra ſphæram qualitatũ formalium, & per ſe sẽſibilium illas quatuor poſſe propriè, & in rigore dici primas, vult enim ſiccitatẽ, & humiditatem ex caliditate pendere, & prouenire. Communis tamen opinio ſtatuit illas quatuor eſſe primas inter omnes qualitates ſublunares ſenſibiles, ſiuè formales, ſiuè virtuales, itaut non ſiant ex alijs in eodem genere, neq; ex ſeſe inuicem, ſed aliæ omnes illius generis quoquomodo dependeant ex ipſis, eo fere modo, quo 1. Phyſ. materia, forma, & priuatio dicebantur prima principia rerum naturaliũ in fieri; ità Tatar. & Angeſt. cit. cum cæteris Scotiſtis Rubius 2. de gen. trac. de prim. qualit. q. 1. Conimb. q. 2. art. 2. Areſius diſp. 1. q. 7. ſec. 2. Io. de S. Th. q. 10. art. 1. Bannes q. 2. & alij Peripatet. paſſim in 2. de gen. & Galenus 1. Method. cap. 2. teſtatur hanc fuiſſe prius traditã ab Hippocrat. in lib. de hominis natura, imò quidam aiunt fuiſſe etiam Pythagoræ, & Platonis in Thymeo, & aliorum veterũ, quod videtur innuiſſe Ariſ. 2. de gen. 6. inquiens, *alij ſupponentes vtuntur* (ipſis. ſ. primis qualitatibus) *& non dicunt quare, aut talia, aut tot*.

27 Dicimus primò, nequaquã admitti debere in elementis qualitates quaſdam virtuales, à quibus illæ quatuor nobis notæ proximè oriantur, eiuſdem appellationis, ac denominationis. Ità Scotus 2. d. 16. D. & 4. d. 12. q. 3. E. Tatar. & Angeſt. ex profeſſo loc. cit. ſequun-

tur

tur Recẽtiores paſſim,& Conimb. pro hac citant Capreol. 2 d.16.q.2. Soncin. 9.Met.q.8.Sot.2.Phyſ.q.1.Marſil.2.de gen. q. 5. Henric. quol. 11. q. 6. Ægid. quol.2. q.16.& Auicen.p.ſuffic. cap.5. Deducitur manifeſtè ex Ariſ. qui cap. 2.& 3.lib.2. de gen. qualitates elementares actuales,& formales vocat abſolutè primas in elementis, nec per ſomniũ quidem alias virtuales ſignificauit, à quibus iſtæ vulgatæ oriantur, Ratio fundamẽtalis adducitur à Doctore loc. cit. quia pluralitas ſine euidenti neceſſitate ponenda non eſt,at nulla apparet neceſſitas harum qualitatum virtualiũ in elementis præter actuales, quia vel ponuntur ex hoc, quòd ſubſtantia nequit immediatè agere,ſed medio inſtrumento, vel quia cum qualitates formales ſint variabiles,dandæ ſunt aliquæ inuariabiles in elementis, quarum actione aliæ reparentur,cum à contrario valdè fuerint eneruatæ; primum effugium vanum eſt,tum quia quando illud concederetur de actione tranſeunti in externum ſubiectum, non eſt opus illud etiam admittere in immanenti; tũ quia adhuc quærendum manet de iſtis qualitatibus virtualibus à quo producãtur, vel à ſubſtantia immediatè, vel mediante alio accidente, ſi primum iam admittitur actio immediata in ſubſtantia,vndè idem præſtabit dicere de qualitatibus formalibus,quòd immediatè proueniant à forma ſubſtãtiali abſq; alio medio,ſi ſecundum iam daretur proceſſus in infinitum; tum quia ſubſtantiam non eſſe immediatè actiuã eſt falſum principium iam ſolidè cõtra Thomiſtas diſcuſſum diſp.7.Phyſ.q 6.art.3. Alterum quoq. effugium facilè præcluditur (ait Doctor) quia cum forma ſubſtantialis inuariabilior ſit, quàm iſta virtus, ſatis erit,vt variabilitas qualitatum formalium in inuariabilitatem formæ ſubſtantialis reducatur.

Deindè probatur ex Angeſt. & Tatar. quia nullus apparet effectus vndè deprehendatur elemẽtis tales ineſſe virtuales qualitates, niſi reductio eorũ ad ſuas qualitates actuales, vt Aduerſarij fatentur, ſed hoc minimè vrget, tũ quia omnes tales reductiones ſaluari poſsũt in elementis per immediatã actionẽ formarum ſubſtantialium, vt latè oſtendimus diſp.7. Phyſ.cit. tum quia vinũ calefactum ad priſtinam frigiditatem ſe reducit,& tamen in eo non ponitur qualitas virtualis frigefactiua, nam ſi vinum haberet talem frigiditatem virtualẽ nõ plus deberet ventriculum calefacere, quàm frigefacere, imò tunc in vino eſſent qualitates virtuales oppoſitæ.ſ. caliditas virtualis,quam in ipſo omnes admittunt,& frigiditas virtualis. Tandem tales virtuales qualitates elementorum eſſent ipſæ quoq; remiſſibiles, & per conſequens redderentur elementa tandem impotentia ſe reducere ad priſtinũ ſtatum connaturalem, & aſſumptũ incõſultò negatur ab Aduerſarijs,tũ quia videmus in mixtis qualitates virtuales eſſe remiſſibiles, vt experientia docet in pipere antiquato, & alijs mixtis alteratis; tum quia videntur illæ virtuales qualitates reſpectu actualium ſe habere inſtar habituum reſpectu actuum,at habitus ſunt remiſſibiles per contrarios actus,ergo,&c. Alias quoq. rationes ad hoc adducit Io. de S.Th.loc.cit. quæ tamen minus idoneæ ſunt, non enim minus auertunt tales qualitates virtuales in mixtis (in quibus tamen ipſe quoq; eas admittit)quàm in elementis,& ſunt facillimæ ſolutionis, vt eas conſideranti conſtabit, quas proindè omittimus.

28 Aduerſus hanc concluſionem arguunt,quia aſſignari nequit à quo aqua calefacta ad priſtinam reducatur frigiditatem,niſi frigiditas virtualis, non ab humiditate aquæ,cum non contrarietur calori, non etiam à forma ſubſtantiali aquæ,cum nulla forma ſubſtantialis agat ſine inſtrumento. Tum 2. quia alioquin illa caliditas aquæ corrumperetur, & à nullo corrumperetur, non à forma ſubſtantiali aquæ, quia hæc illi non cõtrariatur, cum ſubſtantiæ nihil ſit contrarium,ergo à nullo corrumpitur, niſi ponatur virtualis frigiditas. Tum 3. quia

ens naturale maneret cum maioribus qualitatibus diſconuenientibus, quàm conuenientibus, quod prorſus repugnare videtur, patet hoc aſſumptũ in aqua efferueſcente, quæ habet maiorem caliditatem actualem, quàm frigiditatem, hoc autem inconueniens euitatur, ſi ponatur virtualis frigiditas. Tum 4. quia vt vrget Auerſa, accidentia variabilia, licèt interna, videntur produci mediantibus alijs fixis, & inuariabilibus; atq. de his qualitatibus id ſpecialiter colligitur ex myſterio Euchariſtiæ, vbi remota naturali ſubſtantia, adhuc apparet eadem virtus reparandi connaturalem frigiditatem, quãdo calor indebitus ab aliquo externo agente fuerit inductus. Tum tandem, quia conſtat ingenitas eſſe à natura quibuſdam mixtis virtuales qualitates, vt piperi cum ad calefaciendum ventriculum, cur ergo ſimiles non etiã elementis pariter concedentur?

Ad 1. & 2. conſtat ex dictis diſp. 7. Phyſ. cit. q. 6. art. 3. reductionem illam fieri à forma ſubſtantiali, quæ ad actionem ſaltim immanentem nullo indiget inſtrumento; & illa caliditas corrumpitur formaliter quidem à frigiditate, quę de nouo producitur à forma ſubſtãtiali ipſius aquæ, effectiuè verò ab ipſamet forma ſubſtantiali, quæ frigus illud in ſe excitat, & eſt communis ſolutio Scotiſtarum. Ad 3. dicatur cum Angeſt. inconueniens non eſſe, aquam ſtare cũ maiore caliditate, quam frigiditate, dũmodò humiditas eius ſit intenſa, nempè ſupra medium eleuata; concedi etiam poteſt aquam ſtare poſſe cum qualitatibus, quæ magis nituntur ad eius corruptionem, quàm conſeruationem, imò ſic eſt in omni corruptione aquæ priuſquam ipſa corrumpatur, & hac ratione tunc dicitur eſſe in ſtatu violento, & ad corruptionem tendere. Ad 4. patet ex ratione Doctoris allata pro concluſione illud fundamentum eſſe penitus ruinoſum, & potius oppoſitum concludere, & reductio ſpecierum vini ad priſtinam frigiditatem in Euchariſtia fit immediatè à Deo, qui in eo myſterio ſupplet quaſcunque ſubſtantiæ vices ad occultandum miraculum, nec eſt neceſſe quicquid circa miſterium illud contingit, conſecratione peracta, naturæ viribus contingere, multa namq; fiunt à Deo ex vi antecedentis miraculi; & hoc ipſum Auerſa fateri tenetur, niſi velit in vino eum virtuali caliditate admitte re quoq. virtualem frigiditatem, quod ſuprà vt abſurdum intulimus.

29 Ad vltimum negant aliqui etiam in mixtis virtuales qualitates, & conantur omnia ſaluare per formales, & actuales, vndè inquiunt, piper, & vinum non calefacere ventriculum inſita ad calefaciendum virtute, ſed aduentitia caliditate ab ipſo ventriculo accepta, cuius rei argumento eſt, quia cõſtat piper ſtomachum non calefacere, niſi prius à ſtomacho calefiat; Quod ſi eis obijcias, multò maiorem calorem produci à pipere excitato à ſtomacho, quàm ſit ipſe calor excitans, occurrunt hoc ideò eſſe, quia huius mixti cõplexio adeò prompta eſt ad calorem concipiendũ, vt à minus calido vehementiùs calefiat. Hæc tamen ſolutio prorſus vana eſt, quia nullum paſſum quantumuis promptum, ac diſpoſitum ad recipiendam alicuius agẽtis impreſſionem poteſt ab illo intẽſiorem recipere qualitatem, quàm agens ipſum in ſe actu, vel virtute contineat; tum quia alioqui poſſet augeri calor in infinitum, ſtomachum .n. pipere calefactũ, & è contra piper à ſtomacho poſſent ità ſe mutuo in calefactione coadiuuare, vt in infinitum procedatur; Idcircò Zabarel. li. 2. de gen. mixti cap. 9. aliter reſpondet, & concedit piper, vinũ, & ſimilia mixta eſſe formaliter calida, ait autem, quod calor formalis vini eſt propter frigus ambiens valdè remiſſus, & ad interiores partes redactus, ſed poſtea per calorem ſtomachi quaſi excitatur, & in virtute formæ ſubſtantialis recuperat totum naturalem calorem, ſicut cum aqua reducit ſe ad priſtinã frigiditatem, & deinde cauſat illum calorem in corpore. At contra hoc eſt experientia ipſa, nam calor hic in vino

quoq.

quoq. ſenſibilis foret, cum formalis ponatur à Zab. & actualis, & tamen in nulla eius parte ſentitur, quantumuis intima; tum quia ſi in eo aliquis extat calor, planè hic minor eſt calore ventriculi, quo igitur pacto poteſt illum tantundē augere? tum tandem, quia venena frigida etiamſi calida ſtomacho applicentur, & à calore ſtomachi calefiant, adhuc tamen frigiditatem cauſant in corpore, ob cuius augmentum animal interit, ergo ſaltim in alijs mixtis negari nequeunt huiuſmodi qualitates virtuales æquiuocè productiuę actualium; & ſi piper, & vinum petūt prius à ſtomacho calefieri, vt illud intenſius calefaciant, id vtiq; non deſideratur ad excitandum calorem aliquem actualem, qui in vino delitescat, vt aiebat Zab. ſed ad excitandum virtualem; neque talis excitatio in omnibus mixtis neceſſaria eſt pro operatione qualitatum virtualium, vt conſtat in allegato exemplo de venenis, ſed tantum in quibuſdam ex peculiari eorū complexione, & conſtitutione. Aiunt alij piper ſtomachum non calefacere, ſed ſpiritus animales ad illud trahere à quibus calefit. At id quoq. vanum eſt, quia etiam in ore, imò, & in olla calorē producit, & iuuat ad decoctionem carnium; tum quia hæc ipſa virtus attractiua ſpirituum eſſet qualitas quædam virtualis, ſicut ponitur in ſuccino, & magnete.

30 Sunt igitur admittendæ qualitates virtuales in mixtis, tum ob rationes allatas, tum quia eſt communis inter Medicos opinio, quam ſæpius videtur ſupponere Doctor 1. d. 37. q. vn. & 2. d. 14. q. 3. ad arg. princip. & clarius 4. d. 3. q. 3. præcipuè ad 2. tum tandem quia dantur res aliquæ, quæ virtutem habent attractiuam aliorum corporum ad ſe, hæc autē attractio non fit ab aliqua ſenſibili qualitate, vt patet, alioqui in omni corpore, in quo talis inueniretur qualitas, eoſdes operaretur effectus, quod nō videmus. Sed adhuc inſtat Areſius cit. ſec: 3. ſuperuacaneas eſſe huiuſmodi virtuales qualitates, quia quicquid ab ipſis petimus, haberi poteſt per ipſas formas ſubſtātiales, nam ſicut dicimus ab aqua ſubſtantia produci immediatè frigus, ſic pariter dicere poterimus à piperis ſubſtantiali forma prodire immediatè calorem. Addit, quod hæc virtualis qualitas oportet, vt habeat aliquam formalem entitatem, quia per eſſe virtuale nō conſtituitur aliquid actu in ſuo genere, at quæ nam erit hæc formalis entitas? certè fingi non poteſt, quid futura ſit (inquit) nam deberet eſſe nobilior calore, & poſſet producere aliam qualitatem ſibi formaliter ſimilem, cuius tamen nullum veſtigium videmus. Cæterum effectus huiuſmodi non poſſe ſubſtantiali formæ tribui immediatè palā eſt, tum quia producuntur actione tranſeunte (non .n. piper ſeipſum calefacit, ſed ſtomachum) ad aquam ſecundum communiorem forma ſubſtantialis non concurrit, niſi medio inſtrumento; tum quia tales virtutes ſunt remiſſibiles, vt conſtat in pipere antiquato, vino euaporato, &c. at forma ſubſtantialis non remittitur; tum quia videmus magnetem ferrum nō attrahere, ſi allio ſit affricta, quia nimirum allij qualitas veluti attractiuæ qualitati magnetis contraria eius actionem impedit, at ſi talis actio à forma ſubſtantiali immediatè prodiret, nō vtiq. impediretur, quia formæ ſubſtantiali nihil eſt contrarium. Nec Areſij inſtantiæ vrgent, nō prima, quia frigus ab aqua producitur actione immanēti, dū ad priſtinam redit frigiditatem, at calor a pipere, & vino producitur actione tranſeunti in ſtomacho, non in ſeipſis, & ſatis patet ex modò dictis, quare tales effectus nequeant immediatè attribui formæ ſubſtantiali; nec etiam valet altera inſtantia, quia tales qualitates non ideò dicuntur virtuales, quia non habeant eſſe formale, & actuale extrà cauſas, ſed quia in ſeipſis non ſentiuntur ad differētiam aliarum qualitatum, quæ quia in ſeipſis etiam ſentiuntur, & non tantum in ſuis effectibus, ideò dicuntur actuales, & formales, vt ſuprà explicuimus; nec quia tale ſuū eſſe formale, & actuale

le habet idcircò opus eſt, vt aliam ſibi formaliter conſimilem qualitatẽ producat,quia eſt agens æquiuocum,non vniuocum,ſicut de grauitate videmus, qđ non aliam grauitatem producit,ſed motum,ac impetum impreſſum.

31 Inſtabis adhuc contra has virtuales mixtorum qualitates, nam cauſa ex ſe productiua alicuius qualitatis ſiuè vniuocè,ſiuè æquiuocè, ſi applicetur paſſo illius qualitatis capaci,vtiq.illam ei appinget,cum ergo omnia mixta capacia ſint primatum qualitatum,vinum,piper, & ſimilia eaſdem in omnibus producerent qualitates, ſi eis applicentur, quod tamen nõ videmus,ergo ſi poſt eà cum ſunt in ſtomacho iſtas qualitates cauſant, dicendum erit non prouenire ab ipſis,ſed à calore ſtomachi principaliter, tanquam excitante, & adiuuante calorem formalem illorum. Reſp. vt qualitas illa producatur in aliquo paſſo, non ſufficit,vt ſit illius capax, ſed etiam vt ſit proportionatum tali agenti, vt ab ipſo eam recipiat, non enim quodlibet poteſt agere in quodlibet, ſed præcipuè in iſtis virtualibus qualitatibus vnum agens habet virtutem cauſandi aliquem effectum in vno paſſo, quem nequit in alio cauſare, etiamſi eundem ſpecie effectum recipere poſſit; ſic videmus aliqua animalia ex aliquo veneno frigido interire,non alia,etiamſi eiuſdem frigoris ſint capacia; palea eſt capax attractionis,ſed à ſuccino ei imprimitur,non à magnete; aliqua etiam agentia ſunt, quæ licet ſint cauſatiua alicuius effectus, illum tamen producere nequeunt, niſi cum alio corpore coniungantur,vel tali modo diſponantur;& hinc eſt,quod non in omnibus poteſt piper,eur vinum calorem efficere propter improportionem agentis ad paſſum,concedimus tamen calorẽ ſtomachi iuuare aliquo modo, ac veluti excitare virtualem calorẽ piperis,& vini,eſtò talis excitatio nõ in omnibus mixtis ſemper ſit neceſſaria, vt ſuprà diximus.

Itaq; ad ſolutionem vltimi principalis poſiti ſub n. 28. concedendum eſt aſſumptum admittendo nimirum qualitates virtuales in mixtis, vt omnes etiã Recentiores admittunt Conimb. Ruuius,Io.de S.Th.Bannez,& alij; ſed negãda eſt conſequentia, & ratio diſparitatis iam aſſignata eſt nuper ſoluendo inſtantias Areſij, vbi ſatis declaratum eſt, cur qualitates iſtæ neceſſariæ ſint in mixtis, non autem in elementis.

32 Dicimus 2. inter qualitates corporum ſublunarium ſenſibiles .ſ. & caducas illæ quatuor ſunt omnium primę. Ità Ariſt. à tex.9.vſq. ad 15. vbi ex profeſsò probat has qualitates eſſe primas qualitates huiuſmodi corporum, vndè tex.15. concludit manifeſtũ eſſe, quod omnes aliæ differentiæ reducuntur ad primas quatuor; Solet autem ab omnibus hac ratione probari,quia primæ qualitates in hac ſerie dicuntur,quæ non fiunt ex alijs, nec ex alterutris, ſed ex ipſis ceteræ oriuntur, qua ratione materia,forma,& priuatio dicebantur prima principia rerum naturaliũ,ſed illę quatuor ſunt huiuſmodi in coordinatione qualitatũ, de quibus eſt in præſenti ſermo,ergo,&c.quæ quidem ratio ſi in toto rigore ſumatur,vt cum tribus rerum naturalium principijs ſtatuent in primitate quatuor illæ qualitates omnimodã proportionem, vt quamplures velle videntur,non eſt admittenda,nam in iſto rigore non eis competit prima conditio, lux enim in multorum ſententia calorẽ producere poteſt, producitur etiam ſecundum alios à raritate, cũ .ſ. attritione attenuantur corpora, & calefiunt,& ne fiat contentio de iſtis qualitatibus, quia non ſunt propriæ corporum elemẽtarium, & corruptibilium (inter quas tantum ſit iſta comparatio in primitate,vt ſuprà diximus) ſed communes etiam celæſtibus corporibus,ſaltim negari non poteſt, quod a virtualibus qualitatibus mixtorum produci non poſſint, piper enim producit calorem; quædam venena frigus,&c. Nec etiam eis in eodem rigore quadrat ſecunda conditio, nam in antiperiſtaſi calor producit frigus, vt euenit de aquis putealibus in

æſta-

æſtate, & è contra frigus caloré, vt contingit de calore ſtomachi in hyeme, poteſt etiam calor producere ſiccitatem, vel humiditaté, vt patet de liquefactione ceræ, & induratione luti, vndè ait Ariſ. 4. Metheor. ab initio calorem, & frigus humectare, exſiccare, indurare, & emollire; nec dicas hoc eſſe per accidens, quia nec etiam hoc modo principia rerum naturalium fiunt ex ſemuicem, in eodé genere principiandi, quod ſufficit né currat omnimoda proportio inter prima principia rerum naturaliũ, & primas qualitates in hac ſecunda cõditione. Nec deniq; tertia conditio cõuenit eis in eo rigore, vt omnes prorſus aliæ qualitates per ſe, & proximè ex omnibus illis ſimul ſumptis, vel ſaltim ex aliqua illarum, ſunt enim plurimæ aliæ qualitates, quæ immediatè ex ſubſtãtiali forma proueniunt, ſi enim formæ elementorum, quæ ſunt imperfectiſſimæ habent ſuas proprias qualitates ab ipſis emanantes, hoc certè formis mixtorum longè perfectioribus denegãdũ non erit; tum quia ſi omnes prorſus ſecundæ qualitates ex ſola primarum cõmixtione cõſurgerent, facilè poſſent ad libitum produci quilibet ſapor, color, & odor, diuerſimodè népè primas qualitates contemperando, permixtis enim illis in tali gradu, & in certa contemperatione, ſtatim conſurgeret hic, vel ille ſapor, & odor, prout quiſq; vellet, quod tamen non videmus.

Conditiones ergo illæ primorũ principiorum, quòd non fiant ex alijs, &c. non ſimpliciter, & abſolutè ad primas qualitates transferri debent, ſed ſeruata proportione, & per quandam analogiã; Itaq; illæ quatuor qualitates dicuntur primæ ex prima conditione reſpectu aliarum, quia vniuerſaliter, & à toto genere alias præcedunt, etiamſi in particulari quandoq; contingat aliquã primarum qualitatum ab alijs produci; dicuntur primæ ex ſecunda conditione, non quia per accidens interdum vna ex alia non fiat, ſed quia non habent abinuicẽ eam neceſſariam dependẽtiam, qualem ab ipſis habent qualitates ſecundæ, quæ ſemper ſupponunt primas, nulla namq; iſtarum alteram neceſſariò ſupponit, nã & ſiccitas poteſt eſſe ſine calore, vel frigore, & quælibet alia poteſt eſſe ſine vnaquaq; earũ, vndè quòad hoc ſunt omnes, & ſingulæ æquè primæ, vt Ariſ. docet 2. de gen. 14. & Doctor 1. d. 17. q. 3. §. Quapropter falſum eſt, quod aiebat Cæſalpin. cit. humiditatem, & ſiccitaté ex frigore, & calore per ſe prouenire quia humiditas coniungitur in aqua cũ frigiditate, in igne ſiccitas cum ſummo calore, & è contra ſiccitas cum frigore in terra, humiditas cum calore in aere, præſertim in Ariſ. ſent. ergo per ſe qualitates illæ ex frigore, vel calore, aut amborum commixtione non proueniunt, ſed ſunt æquè primæ, ac illæ.

33 Demum tertia conditio ità eis aptari debet, vt omnes aliæ qualitates in generabilibus, & caducis corporibus ab eis quoquomodo dependeant proximè .ſ. vel remotè, ac diſpoſitiuè, vt inductione probari poteſt, nam qualitates ſenſibiles vel pertinent ad ſenſum tactus, vt ſunt graue, leue, durum, molle, lubricum, aridum, aſperum, lene, craſſũ, & tenue, calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, palam autem eſt, quòd omnes illæ ab iſtis quatuor vltimis proueniunt, vel ex permixtione iſtarum, quatenus vna prædominans eſt, v.g. molle, lubricũ, lene, & tenue ex humido prædominante; durum verò, aridum, aſperum, & craſſum ex ſicco prædominante; graue ex frigido prædominante, leue ex calido, ità docet Ariſ. 2. de gen. 8. raritas, & denſitas non ponuntur, quia reuera qualitates non ſunt, vt inferius videbitur. Vel pertinẽt ad ſenſum guſtus, vt ſapores, & hæ quoq. oriuntur ex ipſis primis ex Ariſ. de ſenſu, & ſenſib. ca. 4. quo in loco dulcedinem refert ad calorem prædominantem, acritatem verò ad frigus. Vel pertinent ad olfactum, vt odores, & iſtæ quoq; ex ipſis oriuntur ex prædominio calidi, & humidi ſecundum Ariſt. ibid. cap. 5 & 2. de Anim. 9. Vel pertinent ad auditum, vt ſonus, &

iſtæ, licèt immediatè ex primis ortum non habeant, tamen quia dependent ex alijs qualitatibus ab iſtis quatuor cauſatis præcipuè ex duritie, ideò mediatè ſaltim ab ipſis dependent, vt habet Ariſ. ſec. 11. problem. Vel tandem ad viſum attinent, vt colores, & lux, & quidem colores ab ipſis proueniunt, vt notauit Scot. 4. d. 49. q. 15. A. vndè Ariſ. ſec. vlt. problem. albedinem ad frigus, nigredinem verò ad calorem reduxit; lux verò, licèt in ſua cõmunitate ab ipſis non pendeat, vt potè quia etiam in cæleſtibus corporibus reperitur, attamen vt in ſublunaribus exiſtit, vtiq; ſaltim remote ab ipſis trahunt originem, quatenus requiruntur in certa temperie ad formã ſubſtantialem, à qua proximè emanant, vt notauit Tat. cit. §. *ſecundo ſciendum*, lumen verò, quia non eſt quædam qualitas ab intrinſeco competens luminoſo medio, ſed ab extrinſeco. ſ. à lucido, hinc ſi lucidum erit ſublunare, etiã lumen ab ipſo cauſatum ab iſtis qualitatibus pendebit, nam effectus dependet ſaltim mediatè ab eo, à quo ſua cauſa dependet, lumen autem eſt ſpecies ſenſibilis lucis, vt docet Doctor 2. d. 13. q. etiam dicendum erit de qualibet alia ſenſibili ſpecie alterius qualitatis; Qualitates item virtuales mixtorum, licèt proximè à forma dimanent, attamen quia forma ſubſtantialis iſtas prærequirit qualitates, ideò ad illas aliquam dependentiam habebunt; & totus hic diſcurſus ex eo confirmari valebit, quod ex notabili variatione iſtarum qualitatum aliæ omnes qualitates variantur.

34 Hæc tamen dependentia cæterarum qualitatum à primis non adeò eſſentialis eſt in omnibus, vt non etiam dependeant ab alijs rebus, nec poſſint etiam produci ſine ipſis, nam quamplures iſtarum à Cælo produci poſſunt; & multa ſunt in quibus primæ qualitates eodem modo attemperatæ manent, & tamen contrarias habent qualitates ſecundas, multa .n. ſunt frigida, quæ non ſunt alba, & multa calida, quæ nõ ſunt nigra, quod argumento eſt non ſemper ex ſola commixtione, & attemperatione primarum qualitatum ſecundas oriri, alioquin leui artificio poſſemus quemlibet producere colorem, & ſaporem, vt ſupra arguebamus, ſed ipſam quoq; ſubſtantialem formã, diuerſaſq. eius virtutes ad illarum productionem concurrere; hoc tamen ſemper verum eſt, quòd in ſublunaribus concurrunt illæ quatuor qualitates, vel aliqua illarũ ad productionem cæterarum vel proximè, vel remotè, & diſpoſitiuè, vt diximus, quia qualitates ſecundæ vel oriuntur immediatè ex primis, vel ex forma ſubſtantiali mixti, quæ cum medijs primis qualitatibus producta fuerit, cõſequenter qualitates ab ipſa reſultãtes, à primis quoq; mediatè dependent, ac etiam diſpoſitiuè, quia qualitates primæ ſunt veluti diſpoſitiones ad qualitates ſecundas recipiendas; & ex hac doctrina ſoluuntur quæcunque obijci poſſunt contra primitatem illarũ qualitatum; Cum verò audis ſecundas qualitates à primis oriri, id non ità intelligendum eſt, quaſi efficienter à primis producantur, ſed ſicut ex pugna elemẽtorum cauſæ principaliores mixta producunt quaſi ex materia, ſic proportionaliter ipſa mixta primis qualitatibus diuerſimodè affecta ſecundas producunt, ex quibus autem combinationib. primarum ſingulæ qualitates ſecundæ oriantur, fusè diſcurrit Zanard. in vniuerſo elementari q. 6. ſed eleganter valdè Angeſt. lib. 2. de form. propriet. pag. 102.

QVÆSTIO IV.

An omnibus iſtis qualitatibus conueniat actiuitas, & reſiſtentia, & quomodo.

35 PRo intelligentia quæſiti expendendum eſt, quid ſint actiuitas, & reſiſtentia, & quomodo differãt, & quidem quid ſit actiuitas conſtat ſatis ex dictis diſp. 7. Phyſ. q. 3. art. 3. eſt enim ipſa virtus agentis, qua efficiẽter ali-

aliquem producit effectum; difficilius eſt explicare, quid ſit reſiſtētia, de qua fusè agunt Suarez diſp.45. Met. ſec.1. Ruuius 1. de gen. trac. de act. & react. q.1. Areſ. 1. de gen. q.47. & Auerſa q. 39. ſec.9. breuiter tamen dicimus, quòd reſiſtentia eſt, qua impeditur, vel retar datur actio contrarij, ne fiat vel totaliter, vel non tam citò, aut tanta intenſione, aut perfectione, & eſt duplex, vna actiua, altera formalis, quæ ab alijs dicitur paſſiua, prima (licèt non tam propriè dicatur reſiſtentia) eſt ipſamet actio agentis, ſicut potentia reſiſtitiua actiua eſt ipſamet actiua potentia agētis, inquantum impedit contrarium debilitando actiuam virtutem ipſius, nè in idem agens reagat, vel non tanta velocitate, & intenſione, vt ignis calorē tanquam potentia, & calefactione, tanquā actione non ſolum calefacit aquā, verumetiam debilitat virtutem aquæ, nè in ipſum ignem reagat, aut non tàm citò, & intensè, vndè ſolū actiuis qualitatibus conuenit, & colligitur ex Doctore vbicunq; reactionem concedit, vt in 4. d.44. q.1. D.

36 Reſiſtentia verò formalis (quæ propriè eſt reſiſtentia) vt deducitur ex Scoto 2. d.2. q.9 Z. & 4 d.1. q.5. F. & d. 49. q. 16. §. *alius intellectus*, non eſt quædam actio, cum etiam rebus non actiuis conueniat, vt cum lapis duritie reſiſtit, nè diuidatur, & grauitate, nè moueatur; tum quia aliud eſt reagere, & aliud reſiſtere, etenim hoc fieri poteſt ſine illo, & eſt quædam pura defenſa à contrario; Nec eſt propriè paſſio, imò potius eſt negatio paſſionis, impaſſibilitas enim inquit Doctor d. 49. cit. non eſt, niſi negatio poſſe pati, & reſiſtentia, & illud dicitur reſiſtere agenti, quod non patitur ab ipſo; ſed actualis reſiſtentia formalis dupliciter explicari poteſt, vel per negationem, vel per affirmationem, primo modo explicatur à Doctore in §. cit. quòd ſit negatio actionis ab agente, & paſſionis in ſubiecto vel totalis, vel non tàm intenſæ, & velocis, vndè connotat applicationem agentis obſidentis, & oppugnantis; ſecūdo modo explicatur à Doctore 4. d. 1. q.5. cit. dum ait eſſe quandam manentiam, ſeu perſiſtentiam in proprio ſtatu; tunc igitur res actu reſiſtit, quando quærit durare, & perſiſtere ad præſentiam contrarij oppugnantis in eodem ſtatu, quæ duratio propriè dicit rei exiſtentiam; ſic frigus aquæ reſiſtit igni, nè ſubito calorem inducat in eam, & hoc ſua præſentia, & inexiſtentia in aqua, aer nullo modo reſiſtit luminoſo, quia ſtatim luminoſum inducit formam in aere; lapis ſua grauitate reſiſtit motori, nè ab illo loco amoueatur, vel non tanta facilitate, ſed adhibito maiori conatu. Cum igitur hæc formalis reſiſtētia nō ſit aliud, quàm duratio rei in ſuo ſtatu, nè ab agente oppugnante deturbetur, iuxtà illud poetæ *Durate, & voſmet rebus ſeruate ſecūdis*, cuilibet formæ, ſiuè actiuæ, ſiuè non actiuæ conuenit. Potentia autē reſiſtitiua formalis erit ipſamet entitas rei perſiſtentis, nam Ariſ. cap. de qualitate in prædic. ait durum ſignificare potentiam, quia obſtat, quo minus facilè ſecari poſſit, non videtur autem neceſſaria aliqua alia diſtincta potentia ad reſiſtendum, præſcindendo enim à quacunq; virtute, adhuc frigus exiſtendo in aqua impediret actionem caloris, quia ex ſe propriam appetit conſeruationem, & exiſtentiam; quòd ſi placet hanc ponere potentiam diſtinctam, vt Ariſ. ibi velle videtur, & nos cum eo diſp.7. log. q.3. art. 2. non repugnamus, & fortè hoc erit magis conſequens ad ea, quæ mox dicturi ſumus; hoc notato.

37 Dicimus primo ſingulas qualitates iſtas habere potentiam actiuam vniuocam ad agendum in contrariam, cum tali ordine, vt magis actiuus ſit calor omnibus alijs, deindè frigus, poſteà humiditas, vltimo loco ſiccitas. Concluſio quoad vtramq; partem communis eſt apud omnes Marſil. 2. de gen. q.19. Saxon. ibid. q.6. Venet. cap.15. ſummę. Tolet. ibid. q.3. Conimb. q.3. & 15. art. 3. Tienen. tit. de react. Angeſt. pag.45.

Rub.1.de gen.trac.de act.& react.q.2. Auerſã q.41.ſec.6. Areſ.2. de gen.diſp. 2.q.9. Mercen. volum. 1. dilucid. pag. 118.Zab.lib.1. de qualit.element.cap. 5. Contar. tom.2.diſp. perip. de primis qualit. & alios Perip. Et quidem quantum ſpectat ad actiuitatem, iam abundè probata eſt q.1. huius diſp.addimus autem vnamquamque actiuam per ſe eſſe in ſuam contrariam, quia in aliam non contrariam non agit per ſe, & directè, pugna namq; inter contraria verſatur, ſed indirectè tantum, & per accidens, vt diximus n.17. Quo autẽ ad ordinẽ actiuitatis inter eas aſſignatũ probatur, quia illud agens eſt actiuius, quod in maiori diſtãtia ſuã protrahit actionẽ, & citiùs, ſed in maiori diſtãtia, ac vehemẽtius agit calor, quàm frigus, & humidũ, quã ſiccum, cuius rei ſignũ eſt, quia minus detineri poteſt manus in corpore calido, quàm frigido, & rurſus minus in frigido, quàm in humido, quia etſi manus poſſet diutiùs detineri in corpore humidiſſimo, non tamen frigidiſſimo; citiùs etiam humidum humectat, quàm ſiccum, vnde in locis humidis habitantes facilius, & citius humiditatem contrahunt, quàm degentes in locis ſiccis ſiccitatem, ergo, &c.

38 Sed contra primam partem concluſionis præter iam obiecta q.1. huius diſp.adhuc ſolet obijci trita Ariſ. auctoritas, qui 2.de gen.8. & 4. Meteor.cap. 1. ſolum calorem, & frigus vocat qualitates actiuas, humiditatẽ verò, & ſiccitatem paſſiuas. Reſp.ex Angeſt.cit. caliditatem, & frigiditatẽ dici actiuas, cæteras paſſiuas, non quia ſingulæ non ſint actiuæ, & ſimiliũ productiuæ ſuo modo, ſed triplici ratione, primò quidem, quia illæ fortius, velocius, & ſenſibilius agunt, iſtæ autem minus, & ideò illæ per excellentiam vocantur actiuæ, iſtæ verò paſſiuæ, quia parum actiuæ, quam gloſam adhibent Marſil. Saxon. Areſ.cit.& Tat. Secũdò, quia iſtæ plus reſiſtunt, quàm illæ, quæ eſt conditio paſſi; Tertiò tandem quia ſubiecta harum duarum, inquantum talia dicuntur paſſiua magis, vel minus, prout humidũ dicitur benè terminabile termino alieno, & malè termino proprio, ſiccum autem è contra dicitur benè terminabile termino proprio, malè autem alieno, terminari autem eſt pati, ſicut è diuerſo congregare, & diſgregare, quod conuenit calori, & frigori, eſt quoddam agere, & in hunc modum luculenter ſe explicat Ariſt.4.Metheor.cap.1.& hãc expoſitionem recipiunt Tole.Mercen. & Auerſa cit. quam tradiderunt Philopon. Niphus, D.Tho. & alij, quæ certè conformior eſt ad contextum litteræ, vt diſp.7.q.2.dicemus.

Deindè contra alteram concluſionis partem de ordine actiuitatis inter eas conſtituto ſeſe offert difficultas, quòd ſiccitas, & humiditas ſint actiuiores alijs duabus, nam videmus ſtatim ac pãnus, vel lignum in aqua immergitur ſubito fit humidus, quod non contingit in calore, etiamſi in fornacem lignũ mittatur. Rurſus denſitas materiæ magis iuuat ad agendum, at ſiccitas plerũque reperitur in materia denſa, qua ratione frigidum quoq; erit actiuius calore. Reſp.ad 1. quod corpus illud aquæ immerſum, vt notat Ariſ.2. de gen.14. & Doctor 4.d.49.q.16. ſupra F. ab initio madefactionis non dicitur verè humidum, itaut verè humiditas aquæ produxerit actione vniuoca aliam humiditatem in ligno, vel panno, ſed dicitur vdũ, vel irrigatum, quia potius fit quædam adhæſio partium aquæ circa lignum, & pannum, vndè ſi aqua ſolum in ſuperficie eſt recepta dicitur vdum, ſi adhuc profunditatem permeauit, dicitur irrigatum; verum tamen eſt progreſſu temporis fieri tandem corpus illud verè humidum per veram productionem humiditatis in eo. Ad 2. occurritur ex dicendis diſp. ſeq. denſitatem non magis iuuare ad producendum intenſiorem effectum, ſed ad citius, & diſtantius agendum, vndè ſolum iuuat actionẽ, non autem reddit materiã intẽſiuè actiuiorẽ, ſed ipſã relinquit in eodẽ gradu actiuitatis innatæ, & ideò negatur conſeq.

Di-

39 Dicimus ſecundo reſiſtentia formalis conuenit omnibus illis qualitatibus ordine oppoſito illi, quo eis competit actiuitas, hoc.ſ.modo, vt quæ eſt minus actiua, ſit magis reſiſtens, & quæ minus actiua, magis reſiſtens, vndè ſicut in actiuitate primũ locum obtinet calor, 2. frigus, 3. humiditas, 4. ſiccitas; in reſiſtentia ex oppoſito primum locum tenet ſiccitas, 2. humiditas, 3. frigus, 4. caliditas. Ità Auctores omnes cit. pro 1. concl. & eſt contra Valleſ. controuerſ. 11. ad Tyſones Martinaz 2 lib. de gen. cap. 9.q.3. Niphum eod. lib.cum.195.q.3. & alios paruos volentes reſiſtentiam his qualitatibus competere eo ordine, quo eis adſcribitur actiuitas; Notanter verò ſermo fit in concluſione de reſiſtentia formali, non autem actiua, quia hæc reſiſtentia, vt diximus initio quæſiti, non eſt ab ipſa actione diuerſa, atq; ideò potentia reſiſtitiua actiua eodem prorſus modo, ac ordine eis conuenit, ac ipſa potentia actiua, & effectiua; Probatur quoad vtramq; partem, & quidem quoad primã, quod hæc reſiſtentia formalis omnibus conueniat, eſt de ſe clara, quia quælibet forma, dum eſt in ſubiecto, ſua exiſtentia, & informatione impedit, nè alia incompoſſibilis forma introducatur, ergo multò magis formæ contrariæ, vt ſunt calor, & frigus adinuicẽ, humiditas, & ſiccitas. Probatur etiam quoad alteram partem de ordine ſtatuto in reſiſtendo, quia vtiq; datur magis, & minus in potentia reſiſtitiua, vt colligitur ex Ariſ. in prædicam. qualitatis, & 4. Phyſ. 71. vbi adducit exempla de molli, & duro reſpectu ſecationis, & de medio raro, & denſo in ordine ad motum; hæc autem potentia nequit actiuiori conuenire, quia ſi actiuior eſſet magis quoq; reſiſtitiua, nunquam poſſet à contraria vinci, immò actiuior totaliter alias deſtrueret, quod eſt contra ordinem vniuerſi, ergo quia omnia in pondere, & menſura facta ſunt, debet aliquid eſſe in minus actiua, per quod poſſit actiuiori reſiſtere, & compenſare exceſſum actiuitatis, ità notauit Doctor 4. d. 49. q. 13. infra B. vbi docet, quòd licèt in elementis ſit contrarietas eſt tamen proportionata æqualitas hinc indè in agendo, & reſiſtendo, *quare .n. ignis non comburit omnia elementa, cum ſit maioris actiuitatis? non videtur ratio* (ait Doctor) *niſi ex proportione, vel adæquatione aliorum in reſiſtendo virtuti ſuæ in agendo*, & hæc eſt ratio à poſteriori deducta ex legibus diuinæ prouidentiæ; & quòd talis inter eas qualitates ſeruetur ordo in reſiſtendo, docet experientia ipſa, nam gutta ſuper mappam benè ſiccam fuſa diù ſtat conglobata ob reſiſtentiam ſiccitatis, quæ tamen grauitate ſua aliàs deberet labi, atq; diffundi; de humiditate ad frigiditatem comparata idem patet, quia aqua facilius calefit, quàm deſiccetur, non alia ratione, niſi quia actioni ignis reſiſtit magis humiditas, quàm frigiditas; de frigiditate ad caliditatem idem conſtat, citiùs enim, & facilius aqua calefacta frigeſit, quàm frigida calefiat ob maiorem reſiſtentiam frigiditatis, & minorem caliditatis.

40 At dices hinc non benè colligi maiorem reſiſtentiam in minus actiuis, ex eo enim, quòd calor difficile vincat frigus, non magis colligi poteſt reſiſtẽtia ex parte frigoris, quàm modica agẽdi virtus ex parte caloris, ex vtroq; .n. capite oriri poteſt tarditas actionis. Reſp. benè colligi, cum enim experientia conſtet calorem eſſe frigore actiuiorem, cum videmus calorem difficilè frigus ab aqua expellere, hoc ſanè tribui nequit modicæ actiuitati ignis, nam ex actione in alia conſtat actiuiſſimũ eſſe, ſed reduci debet in reſiſtentiã frigoris.

Solet etiam huius rei reddi aliqua ratio à priori, quia nimirum denſitas corporis multum iuuat ad reſiſtendum contrario, per denſitatem enim magis vniuntur, & conſtipantur partes formæ adinuicem, virtus autem vnita fortior eſt ad ſe tuendam cæteris paribus, ergo corpora denſiora, erunt quoq; magis reſiſtitiua cæteris paribus, ſed ex ele-

mentis

mentis terra, cui prædominat ſiccitas, eſt denſior aqua, aqua eſt denſior aere, & aer igne, ergo terra erit magis reſiſtitiua, quàm aqua, & ſic de alijs. Hæc tamen ratio, quam Riuius affert loc. cit. non multum ponderis habet, denſitas enim non minus iuuat ad reſiſtendum, quàm ad agendum. Ideò Areſius rationem à priori deducit ex maiori, & minori materialitate formarum, nam maior reſiſtentia videtur oriri ex maiori inhæſione in materia, quò autem forma eſt magis materialis, illi magis adhęret, at illa quæ eſt magis materialis eſt etiam minus actiua. Neque hæc ratio quadrat, nam admiſſo etiam, quod reſiſtentia oriatur ex maiori inhæſione in materia, probandum illi erat, quod forma magis materialis maiori nexu copuletur cum materia, quàm minus materialis, formæ enim Cælorum, quæ ſunt minus materiales his inferioribus, maiori nexu materiæ ſunt connexæ, quàm iſtæ inferiores; & quando etiam id admitteretur, adhuc illi probandnm remanet, quod vna qualitas ſit materialior alia, & docere, quænam illarum ſit magis, vel minus materialis. Auerſa aliam affert rationem, quia vis agendi qualitatis extenditur ad ſubiectum externum, vis autem reſiſtendi ſiſtit potius in eodem qualitatis ſubiecto, adeout quæ maiori actiuitate eſt prædita, magis virtutem ſuam impēdit ad extra, & ſic minus ſe tuetur in proprio ſubiecto, quæ verò minori actiuitate eſt prædita, magis intendit ad ſui conſeruationem ad intra, & ſic eſt magis reſiſtitiua. Sed hæc quoq; ratio, aut nihil valet, aut ſaltim non eſt ratio à priori, ſed coniectura quædam à poſteriori; arbitramur ergo valdè difficulter huius rei rationem aſſignari poſſe à priori, vndè contenti eſſe debemus ratione à poſteriori iam allata, & dicere talem ordinem in agendo, & reſiſtendo ex eo prodire, quia ob bonū vniuerſi naturæ Auctor in hunc modum harum qualitatum vires diſtribuit, ac temperauit.

41 Ex his deducitur, quòd licèt reſiſtentia ſemper ſit minor, quàm actio contrariæ qualitatis, alioquin vel non fieret actio, vel duo contraria eſſent ſimul in gradibus intenſis, vt dicemus diſp. ſeq. non tamen ſemper eſt minor actione propria, vt arbitratur Auerſa loc. cit. volens in omnibus qualitatibus abſolutè loquendo maiorem ſemper eſſe actiuitatem, quàm reſiſtentiam quia inquit, quælibet qualitas valida eſt ad agendum, non tamen ad reſiſtendū, quo minus ab alia patiatur, ſi ergo quælibet poteſt agere in contrariam, non tamen omnino ab ea ſe tueri, quælibet potentior erit ad agendum, quam ad reſiſtendum Hoc dictum Auerſæ non eſt recipiendum, tum quia concedunt omnes, ac etiam ipſe admittit in fine ſectionis qualitates magis actiuas eſſe minus reſiſtitiuas, & è contra, ergo non in omnibus maior eſt actiuitas, quàm reſiſtentia; tum quia experimur reſiſtentiā ſiccitatis, non tamen ità euidenter actionē eius; tum quia ſi ſiccitas, quæ eſt maximè reſiſtitiua habet reſiſtentiam remiſſiorem propria actione, ergo frigus, cū ſit minus reſiſtitiuum ipſa ſiccitate, iam abſq; proportione ſuperateur à calore, cuius eſt maximè agere, patet conſeq; quia actio caloris valdè excedit in intenſione actionem ſiccitatis, & conſequenter plus excedit intenſionem reſiſtentiæ ſiccitatis, quæ minor eſt ſecundum ipſum propria actione, ergo maximè excederet reſiſtētiam frigoris, quæ eſt minor reſiſtentia ſiccitatis, idem de humiditate dicendum. Nec eius ratio conuincit, negatur enim conſeq. & ratio eſt, quia non ſunt omnes qualitates in actiuitate æquales, nec in formali reſiſtentia, etenim ſiccitas potens eſt vincere reſiſtentiam humiditatis, quia verè excedit illam, at nequit reſiſtere, itaut non quidpiam ab ea patiatur, licèt maior ſit reſiſtentia, quàm actiuitas, quia actiuitas humiditatis non tantū excedit intenſionem reſiſtentiæ, ſed etiam intenſionem actiuitatis ipſius ſiccitatis, ideò non adeſt paritas.

Hic tamen aduertendum eſt, quòd

licèt

licèt iſtæ qualitates ſecundum ſe aſſignatum ordinem habeant agendi,& reſiſtendi, ex varia tamen ipſarum combinatione,& vnione poteſt ordo ille variari, & immutari, nam calor cum ſicco eſt maximè actiuus, ſiccum tamen cũ calido non eſt maximè reſiſtitiuum,ſed cum frigido vtiq; calor cũ humido magis reſiſtit,quàm agat,frigus è contra cũ humido magis agit,& minus reſiſtit,cũ ſicco verò è contra ſe habet, vt magis infrà conſtabit declarando combinationes qualitatum in elementis.

41 Contra doctrinam præcedentis concluſionis obijcitur,quia falſum omninò videtur in primis,quod aliqua qualitas ſit magis actiua, quàm reſiſtitiua, aut è contra applicatis enim calido, & frigido v.g. igne, & aqua, velocius expellitur frigus ab aqua, quàm calor ab igne;& pariter ſimul applicatis humido,& ſicco v.g. terra,& aqua ſtatim terra humectatur, & madeſcit, ergo pari paſſu currunt actiuitas, & reſiſtentia, calor enim ſicut eſt actiuior aqua, ità & magis reſiſtens, ac etiam ſicut ſiccitas eſt minus actiua humido, ità & minus reſiſtitiua,vt conſtat in exẽplis adductis. Deindè falſum etiam videtur, quod detur vna qualitas reſiſtentior altera,nam qualitates iſtæ reſiſtunt actioni agentis per ſuam informationem, inquantum informantes ſubiectum retardant actionem agentis nitentis aliã introducere,ſed omnes iſtæ qualitates æqualiter ſubiectum informant, cum habeant virtutem informatiuam eiuſdem rationis,& eundem informandi modũ, ergo, &c. Tandem quælibet forma naturalis magis appetit ſui conſeruationẽ, quàm corruptionem contrariæ, vel alterius conſimilis productionem, ergo quælibet forma eſt magis reſiſtitiua, quàm actiua.

Reſp.ad 1.negando aſſumptum illud de igne,& aqua, conſtat.n. ignem citius extingui ab aqua, quàm hæc ab eo caleſiat, quòd ſi dicas ignem non extingui ab aqua,vt frigida, ſed vt humida, nam etiam aqua calida extinguitur; hoc parum refert, quia ſi nequit reſiſtere humiditati,quæ minus actiua eſt frigore, tanto minus reſiſtet ipſi frigori,tũ quia in aqua quantumcunq; calida ſemper remanet aliquis frigiditatis gradus,qui cũ humiditate concurrit ad extinctionem caloris in igne, immò humiditas aquæ per ſe ſolum deſtruit ſiccitatem ignis, quia hæc eſt qualitas ei oppoſita,non verò calorem,niſi concomitanter; Accedit, quòd cum calor longè actiuior ſit frigore, ſi applicentur ſecundum eandẽ intenſionem cæteris patibus ex parte aliorum vtiq; calor ſemper erit ſuperior frigore etiam in reſiſtentia, nam cũ reſiſtentia formali habet etiam actiuam, quæ in eo maior eſt,quàm in igne;vt ergo inter ipſa fiat debita applicatio, & comparatio,ex qua colligere poſſimus, quis ſit maioris reſiſtentiæ,debet frigus in maiori copia applicari,& calor in minori,quantum ſufficit, vt maior actiuitas vnius compenſetur per maiorem intenſionem alterius,vt benè notat Rub. cit.n.69. negatur etiam aliud aſſumptũ de terra,& aqua, vt enim conſtat ex dictis n.38.non ſtatim ac terra aſpergitur aqua,dicitur verè humectari,ſed potius madeſcere,& irrigari, progreſſu poſtea temporis humeſcit,ſed adeò difficulter, vt vix poſſit corrumpi,& liqueſcere,vel nunquam. Ad aliud negandum eſt in minori, quòd iſtæ qualitates quantum ad firmiorem,vel minus firmam adhæſionem in ſubiecto eodem modo informent, tenacius enim hærent ſiccitas,& humiditas,quam calor, & frigus; huius autem rei nequit reddi ratio à priori, vt diximus,ſed tãtùm à poſteriori. Ad vlt. appetitus naturalis non eſt ad aliquid ſupra propriam conditionem, vndè nõ appetit forma perpetuam ſui cõſeruationem,quia hoc eſt contra propriam naturam,quæ corruptibilis eſt; hinc impulſus, qui natus eſt ex ſe deficere abſque contrario oppugnante, non appetit ſui conſeruationem, niſi prout propria natura poſtulat, quare ad propoſitum forma naturalis appetit ſuam conſeruationem in indiuiduo,& in ſpecie ſecundum

con-

conditionem propriæ naturæ, ſi eſt magis actiua, quàm reſiſtitiua, appetit magis ſuam conſeruationem in ſpecie per productionem alterius conſimilis, ſi eſt magis reſiſtitiua, quàm actiua, magis appetit in indiuiduo, & hoc quia ita exigit conditio propriæ naturæ.

43 Tandem obijcitur contra ordinẽ ſtatutum in reſiſtentia, Tum quia ſiccitas apparet in igne eſſe minimæ reſiſtẽtiæ .ſ. non minoris, quàm ipſe calor; talis etiam apparet humiditas in aere, qui facilè recipit quamlibet impreſſionem. Tum 2. quia ſi ſiccitas in quibuſdam corporibus videtur maximæ reſiſtentiæ .ſ. in terra, hoc potius referendum eſt ad denſitatem illorum corporũ, quæ non facilè permittit aditum contrario. Tum 3. ſi in ſiccitate, & humiditate plurimum eſt reſiſtentię, parum actiuitatis, nunquam daretur actio inter illas, quia actio vnius, cum ſit exilis, nunquam ſuperare valeret reſiſtẽtiam alterius, quæ maior eſt. Tum 4. fruſtra aſſignari videtur humiditati magna reſiſtentia, ſi ſiccitate minima actiuitas adſcribitur, modica namq; ſufficeret reſiſtentia ad retundendam minimam actiuitatem; & è contra ſi ſiccitas ponitur maximæ reſiſtentiæ, deberet poni humiditas maximæ actiuitatis, quia vincere debet maximam reſiſtentiam. Tum tandem frigus videtur magis reſiſtens, quàm humiditas, nam maior eſt actio caloris, quã ſiccitatis, ſed reſiſtentia humiditatis eſt minor actione ſiccitatis, alioquin non agerent adinuicem, ergo vt ſit aliqua proportio inter frigoris reſiſtentiam, & actionem caloris, nõ debet eſſe minor, quàm ſit reſiſtentia humiditatis, aliter improportionabiliter excederetur ab actione caloris; Conſ. quia frigus debet reſiſtere maximæ actiuitati, ergo debet eſſe magis reſiſtens cæteris.

Reſp. ad 1. modicam reſiſtentiam in igne non prouenire à ſiccitate, ſed à calore, vndè in carbone extincto videmus remanere ſiccitatem; verũ tamen, quod ſuprà notauimus, ex combinatione variarum qualitatum poſſe virtutem actiuam vnius, vel reſiſtitiuam augeri, vel minui, & ſic eſt in propoſito de ſiccitate, quòd iuncta cum calore minus reſiſtit, quia calor rarefacit, & raritas reſiſtentiam minuit, quia faciliorem aditũ contrario præbet, & è contra iuncta cũ frigore magis reſiſtit, vt in terra, quia frigus condenſat; ſic etiam ad illud de aere dicendum, quòd facilè recipit impreſſiones ob ſuam raritatem, quæ à calore prouenit, non ab humiditate, quare ex tali coniugatione fit humiditas minus reſiſtens in aere, vt ſiccitas in igne. Ad 2. iam ſupradiximus tum ad agendũ tum ad reſiſtẽdum denſitatẽ in corporibus valdè quidem conducere, at non eſſe totam rationem agendi, & reſiſtendi, vndè videmus in eadem materia dẽſa magis reſiſtere ſiccitatem, quàm calorem, & frigus. Ad 3. iam ſuperius diximus, quòd licèt in humiditate, & ſiccitate maior ſit reſiſtentia, quàm propria ipſarum actio, reſiſtentia tamen vnius ſemper minor eſt actione alterius, atq; ideò inter eas datur actio. Ad 4. patet per idem, quamuis enim magna ſit humiditatis reſiſtentia, adhuc tamen minor eſt actiuitate ſiccitatis, & ideò non ponitur fruſtra; neq; ex alio capite oportet ponere humiditatem maximæ actiuitatis, quia reſiſtentia ſiccitatis eſt maxima in genere reſiſtentiæ formalis, ſed minima in genere reſiſtentiæ actiuæ, ꝙ adhuc magis conſtabit ex ſolutione ſequenti. Ad vlt. neg. aſſumptum, ad probationem dicendum adhuc cum minori reſiſtentia formali in frigore, quàm ſit in humiditate, ſtare proportionem cum actione caloris, & ratio eſt, quia non ſolum frigus impedit actionem caloris, ipſamq; retardat per reſiſtentiam formalem, ſed etiam per reſiſtentiam actiuam, & conſequenter quia frigus actiuius eſt humiditate, debet eſſe minus reſiſtens formali reſiſtentia, aliter excederet calorem, qui non habet reſiſtentiam formalem ita intenſam, eſt itaq; proportio, quia frigus eſt magis formaliter reſiſtens, calor minus, frigus minus actiuè reſiſtens, calor magis, & idem etiam

con-

contingit in humiditate, & ſiccitate, nã ſiccitas eſt magis formaliter reſiſtens, & minus actiuè, at humiditas è contrà; Ad Conf. patet per idem, non enim frigus poni debet cæteris magis reſiſtens, etiamſi maximæ actiuitati caloris reſiſtere debeat, reſiſtentia formali, quia habet reſiſtentiam actiuam coadiuuantem, quæ quidem compenſat modicitatem reſiſtentiæ formalis.

QVÆSTIO QVINTA.

An qualitates contrariæ poſſint eſſe ſiuml in eodem ſubiecto, & quomodo.

44 Vpponimus ex dicendis diſp. 3. q. 9. qualitates latitudinem graduum habere, quæ numerum octo graduũ naturaliter excedere nequit, & hæc diuiſio non eſt ex natura rei, ſed voluntaria ad hoc adinuenta, vt diſtinctius, & clarius in ſcholis poſſit de qualitatibus diſputari; itaq; per qualitatem vt octo intenſam intelligimus ſummam qualitatem naturaliter productam in rerum natura, vndè quia videmus ſummum calorem igni dumtaxat conuenire, ſummam frigiditatem aquæ, hinc dicimus ſummum caloré eſſe intenſum vt octo, & conſequenter quia omnia à Deo in pondere, & menſura facta ſunt, ſicut naturaliter non eſt dabilis qualitas intenſa, niſi vt octo, ità nec dabile eſt ſubiectum, aliquod, cui naturaliter conueniat qualitas octo gradus excedens, quare capacitas ſubiecti in ordine ad potentiam naturalem non ſe extendit niſi ad octo gradus qualitatis; horum autem graduũ quidam dicuntur intenſi, illi nimirum, qui medietatem excedunt .ſ. quartum gradum, qui verò ſunt citrà iſtum, dicuntur remiſſi.

Hoc ſuppoſito quæritur, an poſſint ſe naturaliter compati in eodem ſubiecto in gradibus remiſſis, & ſupernaturaliter ſaltem in gradibus quoq; intenſis, naturaliter enim hoc eſſe non poſſe omnes concedere videntur, & docet Scotus pluribus in locis, ſed præſertim 1. d. 17. q. 3. §. *contra iſtam opinionem*, & euidenter oſtenditur ex definitione contrariorum à nobis explicata diſp 9. log. q. 1. art. 1. quorum natura eſt, vt ſe expellant ab eodem ſubiecto, hoc autẽ vt minimum de illis intelligendum venit in gradu intenſo, nam ſi etiam in hoc gradu poſſent eſſe ſimul, iam nunquam ſe expellerent, nec vllæ qualitates contrariæ forent; patet idipſum ex capacitate ſubiecti, quæ vt dicebamus ad octo gradus limitata eſt, at ſi ambæ qualitates in eo inuenirentur in gradibus intenſis planè talem capacitatem excederẽt; demum ſenſus nobis experimentũ præbet, dum aquam igni oppoſitam ſentimus ex frigida fieri calidam, & è contra dum remouetur ab eo, qualitates contrarias non ſe compati in gradibus intenſis; ſola igitur quæſtio eſt de gradibus remiſſis in ordine ad potentiam naturalem, & de intenſis in ordine ad ſupernaturalem, & occaſione ex iſtis primis qualitatibus deſũpta dubitari quoque ſolet de alijs qualitatibus cõtrarijs.

Prima opinio negat vniuerſaliter cõtrarias qualitates eſſe compoſſibiles in eodem ſubiecto, tàm in gradibus intenſis, quàm remiſſis, & in ordine ad quãcunq; potentiam, ſiuè ſupernaturalem, ſiuè naturalem, ità Greg. 1. d. 17. q. 3. art. 2. Durand. in prolog. ſent. q 2. Sonc. 10. Met. q. 22. cõſenti Tromb. 12. Met. q. 3. Ant. And. 10. Met. q. 5. & Faber eod. lib. diſp. 7. vbi poſt multam diſputationem, & perplexitatem, licèt in fine cap. 2. concedat contraria in eſſe remiſſo poſſe ſimul eſſe in pugna, & in fieri, concludit tandem in fine cap. 3. non ſolum in gradu intenſo, ſed nec etiam in remiſſo poſſe ſimul conſiſtere in eſſe quieto, etiam per potentiam Dei abſolutam; in ordine ad eandem potentiã idẽ ſentit Lichet. 2. d. 2. q. 9. de gradibus intenſis, at in ordine ad naturalem de remiſſis inquit poſſe eſſe ſimul ſi ſint inæquales vt v. g. ſint quinq; vnius, tres alterius, vel quatuor vnius, duo alterius non verò ſi ſint æquales, ità diſcurrit

ibi-

ibidem in ſolutione quorundam dubiorum concl.18.

Altera ſententia è contra concedit qualitates contrarias etiam in gradibus intenſis, poſſe ſimul conſiſtere de potentia Dei abſoluta, in remiſſis verò, ſiuè inæqualibus, ſiuè æqualibus conſiſtere ſimul etiam naturaliter, eſt communis inter Recentiores Suarez diſp. 4. ſec.4. Conimb. 2. de gen. cap. 3. q. 8. Rut. eod. lib. q. 5. & 6. Areſ. ibid. q. 14. Auerſ. q. 39. ſec. 3. Io. de S. Th. in lib. de gen. q. 10. art. 2. & alij paſſim. Proteſtatur tamen hæc opinio id non extendi debere ad omnes prorſus qualitates contrarias, ſunt enim aliquæ, quæ ob ſpecialem repugnantiæ rationem nec in gradibus remiſſis, nec per Dei potentiam poſſunt eſſe ſimul, vt amor & odium, gaudium, & triſtitia in voluntate, aſſenſus, & diſſenſus in intellectu; quare ſpecialiter procedit allata ſentẽtia de qualitatibus corporeis naturalib. imò Scoto 1. Phyſ. q. 5. ad 1. & 2. Phyſ. q. 1. ad 4. hoc ſolum aſſerit de primis qualitatibus, non verò de alijs, vt ſunt albedo, & nigredo, &c.

ARTICVLVS I.

Contraria poſſunt ſimul coexiſtere naturaliter in gradibus remiſſis.

45 Conclusio eſt Scoti cit. 1. d. 17. q. 3. & in 2. d. 2. q. 9. O. eamq; tuentur de mente Doctoris Scotiſtę incliti Baſſol. 3. d. 15. q. vn. art. 1. Tatar. in poſt prædic. q. vn. not. 2. & 2. de Anim. q. 2. dub. 3. vbi etiam citat Doctorem in Reportatis. Angeſ. lib. 2. de propriet. form. propriet. 8. ſequuntur Recentiores omnes cit. & ex antiquis Henric. quol. 12. q. 12. Marſil. 3. d. 11. art. 2. Maior d. 15. q. 2. Argent. q. vn. art. 3. & alij; eam docuit D. Aug. lib. de nat. & gratia dum ait contraria contemperata nõ inuicem aduerſari, & fuit expreſſa Ariſ. ſententia, nam 3. Top. cap. 4. & 5. Phyſ. 19. ait aliquid eſſe plus, vel minus tale, quod plus minuſuè habet de admixtione contrarij, & tex. 62. diſertè ſignificat contraria poſſe aliquo modo eſſe ſimul in eodem, & modum explicans 4. Met. 27. inquit, *ſi aut aliqua ex parte ambo, aut alterum quidem ex parte, alterum verò ſimpliciter inſit*, hoc eſt, ſi ambo ſint in gradu remiſſo, vel ſi vnum eſt in gradu intenſo, aliud ſit in gradu remiſſiori, ita vt latitudinem octo graduum non excedat; & 1. de gen. cap. de mixtione pluries ait elementa ſecundũ virtutes manere in mixto .i. ſecundum qualitates elementares, & idem repetit 2. de gen. 48. at certum eſt non manere in gradibus intẽſis, ergo remiſſis; Quod verò ait Greg. in mixto non manere qualitates elementares, ſed quaſdã virtuales falſum eſſe conſtabit infrà diſp. 7.

Probatur deindè ratione validiſſima ex Scoto cit. deducta, qua vtuntur Baſſol. Angeſt. & alij paſſim; quando aqua calefit, non vtiq; illicò, & totaliter corrumpitur frigus aquæ, ſed ſucceſſiuè, & paularim remittitur per aliam qualitatem, quæ pariter ſucceſſiuè introducitur, & paulatim intenditur, hæc autem alia eſſe non poteſt, niſi calor paularim frigus expellens, ergo toto illo tempore, quo exercentur motus intenſionis, & remiſſionis, manent ſimul in gradibus remiſſis calor, & frigus; prob. maior, tũ quia ſi ab initio totum frigus periret, deberet ſtatim introduci totus poſſibilis calor, ſucceſſio namq; in motu ex reſiſtentia contrarij potiſſimum prouenit, non autem ex diuiſibilitate formæ, aut mobilis, aut limitata virtute motoris adæquatè, vt diximus diſp. 15. Phyſ. q. art. 1. & adhuc magis declaramus interius diſp. 5. q. 5. quod ſatis de ſe conſtat in illuminatione medij, quæ in inſtanti fit, quia nullum in eo reperit lux cõtrarium expellendum, etiamſi adſit diuiſibilitas formæ, mobilis, & virtus finita agentis; tum quia ſi ab initio totum frigus abit, non diceretur mobile partim eſſe in termino à quo, partim in termino ad quem, vt aiebat Ariſ. 6. Phyſ. 32. de illo, quod ſucceſſiuè mouetur, cum ergo motus intenſionis, & remiſſionis fiat inter formas contrarias, tanquã in-

ter terminos ſaltim concomitantes, de quibus ibi Ariſ. loquitur, planè opus eſt, vt frigus pedetentim expellatur, & calor introducatur. Minor etiam probatur quia ſi manus tunc temporis immittatur aquæ nulla alia qualitas ſentitur, quæ frigus expellat præter calorem; tũ quia tunc ab initio alterationis ſaltim non diceretur aqua calefieri; quia calor non introducitur, ſed alia qualitas; tum quia ſi frigus non expellitur à calore, ſed ab alia qualitate, iam tollitur contrarietas inter illa, quia de ratione contrariorum eſt, vt ſeinuicem expellãt ab eodem ſubiecto.

46 Reſp. Durand. neg. min. & inquit, quòd quando ſubiectum in ſtatu medio videtur vtramq; participare contrariã qualitatem, re vera non eſſe ambo contraria ſimul, ſed tunc ex contrarijs fieri vnam ſimplicem qualitatem virtute tãtum illa continentem, vt de coloribus medijs docet Scotus 2. d. 15. q. vn. & talem in propoſito eſſe tepiditatem; quã ſolutionem magis explicãs Tromb. cit. in reſp. ad 1. inquit, cum calidum incipit alterare frigidum, non eſt intelligendũ, quòd introducatur aliquis gradus caliditatis, ſed introducitur forma media, nempè tepiditas, quæ quamuis ſit æquè ſimplex, ſicut extremæ, tamen habet aliquid de vtroq; extremo, quia participat rationem vtriuſq; virtualiter; & ex hoc apparet, inquit, quomodo mobile, dum mouetur, participat de vtroq; extremo in forma media, & quomodo frigiditas expellitur, quia introducitur aliquid ſibi incompoſſibile .ſ. forma media, quæ comparata ad vnum extremũ, tenet locum alterius; & ex hoc etiã explicat, quomodo ſucceſſiuè deperdatur frigus, quia fit continua deperditio per formas medias appropinquando ad extremum introducendum .ſ. de tepido ad intenſius tepidum, quæ tepiditas in eſſe intenſo totaliter excludit frigiditatem, vndè inferius ait in reſp. ad 5. quod cum tepiditas attingit octauum gradum, in eo inſtanti frigiditas habet primum non eſſe, & caliditas vltimum non eſſe, vndè poſt illud inſtans immediatè introducitur aliquis gradus caloris, & remittitur tepiditas.

47 Hæc ſolutio ſatis infringitur ex probatione minoris noſtri argumenti, & adhuc magis labefactatur, tum quia dum aqua calefit, & ab initio, & in progreſſu ſentimus in ea formalẽ, & actualem calorem, non autem virtualem in alia qualitate contentum, ſolus .n. calor formalis eſt qualitas tangibilis, non calor virtualis, alioquin lux, quæ ſecundũ multos eſt calor virtualis, deberet ſentiri per tactum; Tum quia qualitas illa teporis, vel ab igne produceretur, vel ab aqua, vel ab vtroq; ſimul, & cum virtualiter contineat frigus, & calorem, & plus frigoris ante intenſionem, & plus caloris poſt intenſionem, aqua producet calorem, & ignis frigiditatem ſaltim virtualem; & rurſus cum aqua ad priſtinam rediens frigiditatem à ſe teporẽ depellit, non ſolum calorem, ſed etiam frigiditatem depelleret in eo virtualiter contentam; Tum quia ex contrarijs corruptis aiunt Aduerſarij hanc tertiam qualitatẽ generari in ea virtualiter manentibus, vt dicuntur elementa manere in mixto, ſed quomodo potuit ex illis generari, ſi nullus adhuc caloris gradus fuit in aqua introductus, cum ipſa producitur? Tum quia, vt optimè arguit Suarez (apud quem nullũ aliud præter hoc reperimus argumentum alicuius momẽti, contra hanc qualitatem mediam, cætera namq; facilè diluuntur per ſolutionem Trombetæ allatam) non videtur, quomodo poſſit hæc ſimplex qualitas media intendi, & remitti per ſolum acceſſum ad vnum extremũ, & receſſum ab alio, quia omnes gradus illius erunt vtiq; eiuſdem rationis eſſẽtial. ſ. ac proindè eiuſdem participationis extremorum, & continentiæ virtualis, ſicut videmus in coloribus medijs, quia namq; color rubeus virtute magis continet albedinem, quàm nigredinem, in ſingulis gradibus illius idem continentiæ modus reperitur, cum ergo in intenſione tepiditatis fiat maior participatio calo-

ſi..quàm frigoris, & antea è contrario ſe ſe haberet, non poteſt id fieri per ſolam intenſionem eiuſdē ſimplicis qualitatis, ſed ſemper debet fieri mutatio totius qualitatis mediæ, & ſic vel illa mutatio non erit continua, vel in ſucceſſione talis mutationis infinitas qualitates medias variari oportebit, quia in quolibet inſtanti qualitas media aliter ſe habet. Tum quia cum tepor peruenit ad octauum gradum, tunc in eo inſtanti nec calor, nec frigus reperirentur in aqua, quia vt ait *Tromb.* tunc habetur primum non eſſe frigoris, & vltimū nō eſſe caloris, ergo tūc in materia nec erit forma aquæ, nec ignis, quia tepiditas in quocunq; gradu ſumatur non eſt ſufficiēs diſpoſitio nec pro forma aquæ, nec ignis, non manet autem forma ſubſtantialis ſine ſufficienti diſpoſitione. *Tum* tandem quia nec per iſtam qualitatem mediam effugiunt Aduerſarij difficultatem, quam euitare contendunt, nam ſi tepiditas expellit frigus ab aqua, iam erit illi contraria, quia talis expulſio non niſi inter contrarias formas exercetur ob formalem eorum repugnantiam in eodem ſubiecto, & cum nō expellat illud totum ſimul, ſed paulatim, ſecundū aliquos gradus expellit, & ſecundū alios remiſſiores ſtat cum eo, ergo velint, nolint, contraria admittunt in eodē ſubiecto in gradibus remiſſis: vide diſp. 3.q.2.art.2.& q.3.

Quamuis ergo Doctor 2.d.15.cit. afferat colores medios importare tantum ſimplicem qualitatem virtute tantum extremos continentem, non autem reipſa ex ipſis coaleſcentem, non indè facere debent Scotiſtæ vniuerſalem cōſequentiam, quòd ex duobus contrarijs in eſſe remiſſo ſemper fiat vna ſimplex qualitas tertia, quia talis mixtio non ſēper fieri poteſt in omnibus cōtrarijs, ſed interdum ſolum imperfectè per formalem coniunctionem vtriuſq; cōtrarij in eſſe remiſſo, vt benè notauit Suarez cit. n.14. quod in habitibus animæ manifeſtum eſt, non enim ex vitio, & virtute in eſſe remiſſo vnus coaleſcit ſimplex habitus medius; & hæc inter contraria diuerſitas, quòd quædam habeant mediū ſimplex virtute cōtinens extrema, alia verò non niſi per imperfectam coniunctionem vtriuſq; in gradu remiſſo non prouenit ex generali oppoſitione contrariorum, ſed ex proprijs rationibus diuerſarum qualitatum.

48 Aliter idcircò reſpōdet Greg.cit. & inquit contraria applicata ad agendū ità ſe habere, vt fortius per ſolam ſuam præſentiā corrumpat debilius ſine productione alicuius gradus propriæ formæ, corrupto autē debiliori ad præſentiam validioris ſtatim incipit hoc propriam formam imprimere ſubiecto, & ità calefit aqua deſtructa prius frigiditate eius; ſubdit autem non idcirco ſtatim, & in inſtanti calorem introduci frigore depulſo, quia ſucceſſio poteſt prouenire etiam ex repugnantia virtuali, & ideò quia aqua ſaltim virtualiter opponitur calori, aliquo modo reſiſtit, ne ſubitò introducatur, & adhuc prouenire poterit ex maiori diſpoſitione, vel minori in ſubiecto, quia ſubiectum nullo modo habens formam eſt minus diſpoſitum ad ipſam, quam ſi aliquo modo imperfectò poſſideat; & in hanc recidit reſponſio quædam P. Fabri cit.cap. 2.propè finem, & theor.43. c.4. in fine.

Hæc quoq; ſolutio ex multis capitibus falſa deprehenditur. Primò, quia agens non alia actione expellit formam veterem à ſubiecto, quàm nouam intro ducendo ei incompoſſibilem, vt ex profeſſo oſtendimus infra diſp. 5.q.4. quia non datur actio merè deſtructiua, & corruptiua, nam formalitas actionis in eo cōſiſtit, quod ſit alicuius productio, non autem mera, ac pura deſtructio. Secundò, quia experimur, cum paulatim decedit frigus, pari paſſu introduci calorem, non autem poſt totam frigoris deſtructionem, vnde ſi tunc tēporis durante frigoris remiſſione manum frigidam immittamus in aquā, ſentimus verum calorem actione ignis inductum. Tertiò, admittit hæc reſponſio aquā naturaliter poſſe exiſtere ſine omni frigidita-

ditatis gradu, quod eſt impoſſibile, nam ſtatim ac forma ſubſtãtialis proprijs expoliatur diſpoſitionibus, deſtruitur ab agente contrario. Quartò nõ ſaluat ſucceſſionem ſufficienter per illam reſiſtẽtiam virtualem, quia quando ſe reducit aqua ad priſtinam frigiditatem poſt expulſionem caloris, in inſtanti ſe deberet reducere, quia tunc nulla interuenit virtualis reſiſtentia, ergo ſucceſſio prouenit ex reſiſtentia formali vnius qualitatis ad aliam. Tandem non valet illa maior, vel minor diſpoſitio ſubiecti ad ſucceſſionem cauſandam, nam ſequeretur, quòd illuminatio non fieret in inſtanti, quia poteſt eſſe medium magis, vel minus, aut etiam omninò indiſpoſitum.

49 Efficaciter ergo demõſtrata manet noſtra concluſio, quòd poſſint manere ſimul contrariæ qualitates in gradibus remiſſis; neq; limitanda eſt, vt volebat Lichet. ſupracit. ad ſolos gradus inæquales, ſed indifferenter coexiſtere queunt tàm in gradibus æqualibus, quã inæqualibus, idq; manifeſtè colligitur ex Doctore cit. 2. d. 2. q 9. O. vbi habet, quod à principio frigidum agit in calidum quouſq; totaliter expellat calorẽ, ergo neceſſariò ſi iſte motus eſt continuus, & ſucceſſiuus, vt vult ibi Doctor, debet dari aliquod inſtans, in quo illæ qualitates ad medium ſint reductæ; tum quia poſſunt etiam alij caſus conſtitui v. g. quod ſit frigidum vt ſex habẽs duos caloris gradus approximatum calido, vt octo, hoc namq; aget in illud deſtruendo plures gradus frigiditatis, patet autem, quod prius deſtruet duos caloris gradus, quàm tres, quare ſi cum duos deſtruxit remoueatur, remanebit paſſum illud cum qualitatibus contrarijs, vt quatuor; Et gratis omninò negatur caſus iſte à Lichet. dicente, quòd ſolum vnũ gradum deſtruet, nunquam duos; ſic enim dicens manifeſtam committit petitionẽ principij, cum aſſignet pro ratione id, quod quæritur, tum quia ſequeretur, quod nunquam ex vno elemento poſſet aliud generari, etenim nunquam ignis poſſet totam aeris humiditatem deſtruere, ſed ſolum tres gradus, quia ſi totã deſtrueret, prius vtiq; perueniret ad medium; tum tandem quia negat hæc limitatio temperamentũ æquale ad pondus, quod admitti debere probamus infra diſp. de mixt. Nec refert, quod ait Lichet. quod contraria in gradibus æqualibus nunquam agunt inuicem; potius enim id nobis fauet, ita enim in maiori pace ſimul ſtabunt; tum quia illud etiam falſum eſt, nam ſi ſunt æqualia in gradibus, eſſe poſſunt inæqualia in actiuitate, & reſiſtentia, & ſic agere.

50 Nec etiam ad rem eſt limitatio, quam afferebat Faber, quod gradus remiſſi contrariarũ qualitatum coexiſtũt in fieri, & in pugna, non autem in eſſe quieto; nam non eſt quæſtio, an poſſint eſſe ſimul in fieri, & in pugna, ſed an in eſſe quieto, & affirmatiuè reſpõdemus, quia licet in eſſe remiſſo adhuc gradus illi ſint contrarij, nullum tamen hoſtilitatis actum exercent adinuicem ob capacitatem, & illimitationem ſubiecti, nam qualitates illæ in tali gradu nõ excedunt eius latitudinem, vt magis mox explicabitur in ſolutione argumentorũ; tum quia temperamentum mixtorũ nõ eſſe vnam ſimplicem qualitatẽ, ſed mixtionem, ſeù collectionem primarũ qualitatum in eſſe remiſſo cum certa proportione eſt cõmunior, ac probabilior Philoſophorum ſententia, quod manifeſtis verbis docuit D. Aug. cit. lib. de natura, & gratia; tum tandem quia formæ pugnantes in nullo inſtanti ſunt ſimul in eodem ſubiecto, non enim pugnant ſicut milites in arena, nec ſe expellunt, vt clauus clauũ trudit, vt dicemus diſp. 5. q. 4. ſed ità quod primum non eſſe vnius eſt primum eſſe alterius, & è cõtra.

Nec tãdem neceſſaria eſt limitatio, quam afferebat Soto concluſionem coarctans ad ſolas qualitates actiuas, tum quia contraria non actiua vt dulce, & amarum eandem habent latitudinẽ gradualẽ, ac habent actiua, nec minus exercetur motus ſucceſſiuus inter illa, quã inter iſta, vt patet ex Ariſ. 7. Phyſ. 11. & 5. Phyſ. 11. & 12. & clarius 4. *Topic.* c. 4.

loc. 9. ergo æquè benè permiſceri poſſunt,& ex eis fieri vnionem imperfectã per coniunctionem vtriuſq;contrarij in eſſe remiſſo, vt conſtat de ſaporibus medijs;tam quia minus videtur actiuas poſſe ſimul coexiſtere ob earum acrimóniam in agendo, ergo ſi illis conuenit, etiam non actiuis poterit conuenire.

51 Ex dictis infertur,quòd licèt motus contrarij ad qualitates contrarias in gradibus intenſis nequeant ſimul exerceri circa idem ſubiectũ,non tamen repugnat poſſe ſimul fieri ad qualitates in gradibus remiſſis,vt docet Scot. 2. d.2. q.7. ad vlt. & 4.d.10. q.2. N; quod ibi probat, quia motus contrarij eandẽ incompoſſibilitatem habent,quam habent termini,quare cum qualitates contrarię ſint compoſſibiles ſecundum gradus remiſſos, poterunt in eodẽ ſubiecto exerceri ſimul naturaliter alterationes ad illas in eiſdem gradibus;& adhuc vlterius probatur,ſi enim eſſet aliquod ſubiectũ omni qualitate priuatum, vel ſaltim vt non ſit tota latitudo graduum expleta, tunc ſi duobus agentibus contrarijs applicaretur poſſet ſimul ab illis pati,quia nulla adeſt repugnantia ex dictis, quod illæ formæ contrariæ ſtent ſimul in ſubiecto, ergo neq; quod ſimul introducãtur. Nec obſtat Ariſ.2.de Anim.147. negans apertè poſſe idem ſimul moueri motibus contrarijs; nam intelligi debet de motibus ad formas incompoſſibiles terminatis, vt ſunt termini motus localis,quia non poteſt naturaliter idẽ corpus habere plura vbi ſimul, & ſemel,& tales ſunt etiam qualitates contrariæ in alteratione, cum excedunt latitudinem ſubiecti. Nequaquam tamen ob id approbare intendimus,quod inquit Auerſa cit.nimirum,quod ſi duo agentia cõtraria applicarentur ſubiecto adæquatè informato omnibus gradibus adhuc agerent in illud deſtruendo illos gradus, & alios ſimiles generando; Non videtur hoc naturaliter poſſibile,quia in tali caſu agentia illa ſe inuicem impedirent, quia non poſſet calidũ,vt octo, deſtruere in ſubiecto gradum frigoris ab agente frigido,vt octo, in eodem productũ; neq; è contra,ratio eſt,quia vel deſtrueret illum gradum, qui tunc producitur ab agente frigido, & hoc non, vt etiam ipſe concedit Auerſa,quia tunc idem effectus produceretur, & corrumperetur ſimul;eſſet, & non eſſet; vel alium gradum frigoris præexiſtentẽ;& neq; hoc, quia ſi frigidum, vt octo, habet virtutẽ producendi gradus frigoris in eo ſubiecto non obſtante præſentia, & actione calidi, vt octo, habebit quoq; virtutem gradus frigoris præexiſtentes conſeruãdi in eodem ſubiecto. Nec pariter approbamus, quod ait ibidem, cum aqua calefit,poſſe ſimul ſeipſam infrigidare, nam actio ſemper prouenit à victoria agentis in paſſum, ergo ſi ignis calefacit aquam, iam vincit reſiſtentiam ipſius,at ſi aqua ſeipſam infrigidat, deſtruet calorem, & conſequenter ſuperaret reſiſtentiam ignis,quod implicat.

52 In oppoſ.arg. Primò, auctoritatibus,nam Ariſ.2.de gen.16. ait qualitates contrarias in eodem ſubiecto copulari non poſſe; & cap. de ſubſtantia ait eſſe contrariorum ſuſceptibilem,non ſimul,ſed ſucceſſiuè,& D.Aug.in Encherid. cap. 17. ſic loquitur, *nullus cibus, aut potus ſimul dulcis eſt, & amarus, nullum corpus ſimul vbi album, ibi nigrum, nullum ſimul vbi difforme, ibi formoſum.* Scotus tandem 1.d.43.q.vn. ait album,& nigrum, & quæcunq; contraria ex ſuis rationibus formalibus cõtrariari,& repugnare, & incompoſſibilia eſſe, idem repetit 4.d. 1.q.5.F. & d. 49.q.16. ſupra C.vbi ex hoc,quòd talis repugnantia non eſt inter duo corpora quoad eundem locum, concludit poſſe ſaltem de potentia Dei abſoluta eſſe ſimul, ergo nullo modo poſſunt eſſe ſimul contraria.

Reſp. Ariſ. ibi loqui de contrarijs, prout ad conſtitutionem elementorum concurrunt, quomodo in gradibus intenſis debent eſſe, & hinc rectè ait non poſſe illo modo ſimul coniungi;ſed iam viſum eſt, quomodo poſteà loquẽs eod. lib. tex. 48. de ipſis, vt ad mixtionem

con-

concurrunt, ait ſimul copulari in gradibus remiſſis, & ſic etiam intelligendus eſt cap. de ſubſt. D. Aug. loquitur etiam de ipſis in gradibus intenſis, non remiſſis, ſic enim concedit loc. ſupra cit. de natura, & gratia poſſe eſſe ſimul, licèt hoc non valeat de pulchritudine, & difformitate ob rationem infra tangendam; loca verò illa Scoti exactè expendimus diſp. 9. log. q. 1. art. 1. aſſignando in eius doctrina multiplicem repugnantiam formalem, & diximus repugnantiam cōtrariorum eſſe talem, vt ex ea ſequatur ſolùm expulſio aptitudinalis, nō ſemper actualis, vt magis nunc explicabimus.

53 Secundò arguitur, & eſt fundamentum præcipuum oppoſitæ ſent. ex definitione, & natura contrariorū, quæ ſunt formæ ſub eodem genere maximè diſtantes, & ab eodem ſubiecto mutuò ſe expellentes, ſed qualitates iſtæ in eſſe remiſſo adhuc ſunt contrariæ, ergo, &c. prob. minor tum ex Ariſ. 10. Met. 13. & 14. vbi docet contrarietatem eſſe oppoſitionem ſecundum formam, & eſſentiam, quæ quidem integra reperitur in ſingulis qualitatum gradibus tàm intenſis, quàm remiſſis; tum quia qualitates non ſunt contrariæ ex vi intēſionis, alioquin ſolum per accidens contrariarentur, quia intenſio eſt accidens earum, ſed ex propria natura.

Reſp. Tatar. loc. cit. qualitates nō habere repugnantiam formalem ex præciſis entitatibus eſſentialibus, ſed tantùm quoad latitudinem, ſeù exceſſum intenſionis, idemq; videtur ſentire Suarez cit. n. 6. hinc negant expulſionem conuenire qualitatibus in gradibus remiſſis, & aiunt conuenire tantum in intenſis; Sed hanc doctrinam in logica loc. cit. refellimus, quia album, vt vnum, verè nigro vt vno opponitur, & contrariatur; ac etiam reuincitur ex ipſa probatione minoris argumenti allati; Dicendum ergò, vt ibi, expulſionem tantum aptitudinalem eſſe per ſe effectum contrarietatis, actualem verò eſſe accidens per accidens, & ſeparabile, & ſeparari interdū ob aliquod extrinſecum impedimentū, & tale eſſe poteſt illimitatio ſubiecti, quia enim ſubiectū eſt capax octo graduum qualitatis ob hanc latitudinem, & illimitationem poſſunt in eo coexiſtere ſimul quatuor gradus frigoris, ac totidē caloris, vel tres caloris, & quinq; frigoris, aliauè ratione, dūmodò octauus numerus non excedatur; habent ergo ſemper frigus, & calor contrarietatem in quocunq; gradu, ſed actus ſecundus cōtrarietatis, ſeù actualis expulſio impediri poteſt ex latitudine ſubiecti, quæ ſi ſemel excedatur, ſtatim alter alterum expellit. Neq; hoc vllum eſt inconueniens, quia ſubiectum ſe habet ad illas qualitates in tali latitudine exiſtentes, vt quid illimitatum, quod aptiſſimo declari poteſt exemplo, quia enim æternitas eſt quid illimitatum reſpectu temporis, poteſt Deus velle ſimul eſſe, & non eſſe Angeli pro eadem æternitate, vt notat Doctor 2. d. 2. q. 1. ad 2. pro 2. opin. & non ob id dicitur velle contradictoria ſimul, licèt eſſe, & non eſſe contradictoriè opponantur, & hoc quia æternitas eſt quid illimitatum, vndè vult eſſe Angeli, non prout coexiſtit toti latitudini, & præſentialitati æternitatis adæquatè, ſed inadæquatè, & vult non eſſe eiuſdē etiam hoc modo; ità ergo in propoſito benè cōtraria coexiſtere poſſunt in eodem ſubiecto in gradibus remiſſis ſalua eorum cōtrarietate ob eius illimitationem in recipiendo, vndè ſi reſtringeretur eius capacitas, ſtatim ſe expellerent; quarè ad formam argumenti maior debet intelligi de expulſione aptitudinali, vt ſit vniuerſaliter vera, non verò de actuali, niſi in gradibus intenſis, & ideò negatur conſeq. & hanc ſolutionem recipit Ruuius loc. cit.

Dices, ergo ſi ſubiectum capax eſſet pluſquam octo graduum, poſſent qualitates contrariæ vltrà hanc latitudinem in ipſo recipi, atq; ità ſequitur non eſſe ex ſeipſis contrarias, ſed potius ex incapacitate ſubiecti. Reſp. concedendo primam ſequelam dummodò non excederent maiorem illam capacitatem, ſed ne-

gatur altera, quia quod talem aptitudinem habeant ſeſe expellendi, prouenit ex ſuis rationibus formalibus, cuius rei ſignum eſt, quòd qualitates diſparatæ non ſolum in gradibus remiſſis, ſed etiã in intenſis in eodem ſubiecto recipiuntur, quod non eſſet, ſi tota ratio incompoſſibilitatis à ſubiecto attenderetur; benè verum eſt, quòd ratio, cur poſſint actu ſimul eſſe, prouenit ex capacitate ſubiecti.

54 Tertiò alia cõtraria videmus ità ſe mutuò expellere, vt nec etiam in gradibus remiſſis ſimul eſſe queant, ſic actus erroris, & ſciẽtiæ, lætitia, & dolor, amor, & odium, ſi ſint de eadẽ re neq; in gradu remiſſo ſimul eſſe poſſunt; ex Scoto 3.d.15.q.vn. ſic etiam ſe habent ſanitas, & ægritudo, deformitas, & pulchritudo, &c. ergò idem dicendum erit de iſtis qualitatibus. Reſp. actus illos, & paſſiones non poſſe ſimul coexiſtere ob contradictionem, quam includũt ex parte obiectorum, eo quòd vnus deſtruat formale obiectum alterius, nam v. g. per actum ſcientiæ concipitur homo riſibilis, per actum erroris concipitur irriſibilis, obiectum delectationis, & amoris eſt bonũ, doloris, & odij malum, cum igitur huiuſmodi actus habeant rationes obiectiuas omninò repugnantes, non poteſt intellectus, & voluntas ſimul illos habere, quia quod vnus affirmat, alter negat, & quod vnus ponit, alter tollit; vndè hęc repugnantia, & actualis expulſio conuenit illis actibus non ex generali ratione contrarietatis, ſed ex ſpeciali eorum ratione, quatenus vitales ſunt, vt notauit Angeſ. cit. & magis explicabitur in lib. de Anima, habitus tamen contrarij in gradibus remiſſis poſſunt eſſe ſimul, vt colligitur ex Scoto 3.d.31.B & d.33.B.& d 36.& in 2.d.37.& quol.18.& probat ipſe, quia videmus, quod ſi quis eſt intemperatus, non ſtatim per vnum actum temperantiæ elicitum amittit facilitatẽ ad actus intemperatos, & ſi continuat actus temperatos, experitur ſe habere facilitatẽ, & promptitudinẽ ad vtroſq; Ratio diſcriminis actuum, & habituum eſt, quia habitus ſolum ſunt inclinationes ad actus, vndè non dicunt actualem, & proximam coniunctionem cum obiectis, ſed remotam, & potentialem, potentiæ autem, ſeù inclinationes ad actus contrarios diuerſo tempore eliciendos non repugnant, quãuis actus ipſi repugnent, ſaltim in gradibus remiſſis.

Ad illud verò de ſanitate, & ægritudine, &c. iam diximus in log. non eſſe propriè ſpecies qualitatis, ſed relationes, quæ habent vtriq; modum denominandi qualitatis, immò priuatiuè opponuntur, ſanitas enim dicit debitam proportionem humorum, vt habet Scotus in 2.d. 15. ad 4. & ægritudo in carentia talis proportionis; pulchritudo quoque dicit debitam aggregationem partium, vt habet Doctor 1.d.17.q.2.O. & quol. 18. art. 1. deformitas verò in eiuſdem carentia conſiſtit, quod & de bonitate, & malitia Doctor ibidem docet.

55 Quartò, qualitates mediæ inter extrema ſunt veræ qualitates conſtitutæ in aliqua ſpecie qualitatis, ità conſtat de coloribus medijs ex Doctore 2.d.15 ac etiam de grauitate aquæ, & leuitate aeris, quas diximus eſſe formas ſimplices diſp.3. de Cęlo q.1. eſtò medient inter ſummam grauitatem, & ſummam leuitatem, ergò idem de reliquis dicendũ v. g. tepiditate, &c. quod in eis non cõtineantur extrema formaliter in eſſe remiſſo, ſed tantum virtualiter. Reſp. neg. conſeq. nõ enim medij colores ſemper, & ex quacunq; extremorum mixtione fiunt, ſed ſolùm ex perfecta, vndè poſſunt aliquo modo eſſe ſimul in eſſe remiſſo in imperfecta .ſ. vnione, cur autẽ ex aliquibus reſultat aliqua per ſe ſpecies, vt in coloribus, in aliquibus autem non, vt in primis qualitatibus, in habitibus contrarijs, &c. non poteſt aſſignari aliqua ratio, niſi ipſamet contrariarum qualitatum diuerſitas, vt ſuprà dicebamus.

Quintò tandem, quia duæ dimenſiones minus repugnant formaliter, quàm duo contraria, & tamen naturaliter neque-

queunt eſſe ſimul in eodẽ loco; ſic etiã duæ formæ ſubſtantiales diſparatæ minus repugnare videntur, & tamen in eadem materia nequeunt eſſe, ergo tantò minus duo cõtraria in eodem ſubiecto. Tum 2. quia contraria in diuerſis ſubiectis ſeinuicem perimunt, ergo tanto magis in eodem, calidũ v.g. vt ſex deſtruet frigus vt duo. Tum 3. ſi ſimul ſunt in eodem ſubiecto, ab vtroq; denominabitur, & dicetur ſimul calidum, & frigidũ, ſed calidum idem eſt, ac non frigidum, ergo de eodem prædicata contradictoria dicentur. Tum 4. magis, & minus nõ ſe compatiuntur in eodem ſubiecto, ſicut magis album, & minus album, ergo multo minus duo contraria in quocũq; gradu, quia magis pugnant album, & nigrum in quocunq; gradu, quàm magis, & minus album, ſiquidem illa ſpecie differunt, hæc autem ſolo numero. Tum tandem, quia poterit ſummè calidũ imprimere calorem intenſum v.g. vt ſex in frigidum, vt duo, nihil deſtruendo de frigore, quia compatitur cum illo gradu caloris, vt ſex, frigus vt duo.

56 Reſp. ad 1. neg. paritatem, quia vt notat Doctor cit. 4. d. 49. q. 16. quælibet dimenſio reſpicit ſuum locum adæquatè, at qualitates latitudinẽ octo graduum non excedentes, ſeù in gradibus remiſſis non reſpiciunt ſubiectum adæquatè, nec totam potentiam adæquant, & ideò poſſunt aliquo modo naturaliter ſimul eſſe; formæ autem ſubſtantiales, licèt ſingulæ ſint actus inadæquati materiæ, adhuc tamen naturaliter nequeunt ſimul eſſe, tum quia requirunt diſpoſitiones contrarias, tum quia dant eſſe ſimpliciter, non ſecundum quid, vt accidentia, vnius autem rei vnicum eſt eſſe ſimpliciter, & ſpecificum; tum quia non ſunt inſenſibiles, & remiſſibiles, vt dici poſſint eſſe ſimul in gradibus remiſſis; tum tandem quia generatio vnius in ipſis eſt corruptio alterius ad varietatẽ indiuiduorum perpetuandã. Ad 2. neg. paritas, quia nihil agit in ſeipſum actione vniuoca, vt dicetur diſp. ſeq. accedit, quod ſicut contraria in diuerſis etiam ſubiectis non agunt adinuicem, ſi ſint in gradibus ſimilia, vt v.g. ambo calida vt ſex, & frigida, vt duo, eo quia non ſunt productiua qualitatum excedentiũ capacitatem ſubiecti, idem quoq; de contrarijs in eodem ſubiecto non excedentibus eſt dicendum. Ad 3. dicimus ex Tatar. 2. de anim. loc. cit. & ſequuntur alij, quòd ſecundum vulgarem vſum loquendi denominatio ſemper fit à prædominante qualitate, ſi vna excedit, vel ſi ſunt æquales, denominatio fit aliquo ſimplici termino explicante iſtã æqualitatem, vt eſt tepiditas, vel compoſito, vt eſt ſiccum, & humidũ in æquali gradu; ſecundum rem autem vtiq; denominari debet ſubiectum duabus contrarijs denominationibus, non tamen contradictorijs, quia negatio qualitatis cõtrariæ non ſequitur, niſi in ſummo, naturaliter loquendo, vt docuit Ariſ. 4. Met. 27. Ad 4. vt diximus in Logica loc. cit. ex Scoto 1. d. 7. q. vn. L. ad contrarietatem formarum non eſt attendenda maior, vel minor conuenientia in ſpecie, & natura, nam minus conueniunt homo, & albũ, quàm album, & nigrum, & tamen homo, & album non dicuntur contraria, ſed debet attendi repugnantia, & incõpoſſibilitas in ordine ad idem ſubiectũ; hæc autem ſanè maior eſt inter magis album, & minus album, quàm inter album, & nigrum in gradibus remiſſis, nã minus album habet annexam negationẽ magis albi, non ſic vnum contrarium in gradu remiſſo habet annexam negationem alterius ob capacitatem ſubiecti; vide aliam ſolutionem apud Baſſol. Ad vlt. ſupponitur ibi falſum, quod poſſit dari ſubiectum frigidum, vt duo, abſq; calore, vt ſex, quod non eſt poſſibile naturaliter, quia non eſſet latitudo cõtrarietatis, & ſubiecti capacitas expleta.

ARTICVLVS II.

Contraria poſſunt ſimul coexiſtere ſupernaturaliter in gradibus intenſis.

57 CONcluſio eſt Baſſol. & Tatar. loc. cit. in ſuperiori articulo,

 quam

quam Recentiores paſſim amplectuntur,& quamuis Doctor nõ ſatis in hac re ſuam expreſſerit mentem, immò in quibuſdam locis videatur manſiſſe in ancipiti, tamen in 4.d.49.q.3.art.4.expreſsè illi fauet, cum enim in art.3. dixiſſet ignẽ inferni non agere in corpora damnatorum actione reali, ſed intentionali dumtaxat, quia probabilius eſt ponere minora miracula,quàm plura, & maiora, quia non videtur poſſe ſaluari damnatos cruciari ſimul ſummo calore, & ſummo frigore reali actione propter incompoſſibilitatem formarum frigoris, & caloris in ſummo, at ſpecies intẽtionales contrariorum non ſunt ità incompoſſibiles,ſubiungit poſteà art.4.lit.G. non neceſſariò negari debere iſtam actionem realem,quia inquit *quæcunq; arguuntur in 3. art. ſi adſcribantur miraculo non poſſunt improbari*, quibus verbis concedit poſſe damnatos ſimul pati miraculosè frigus,& calorem in ſũmo,nec in 3 art. id negauit,quia hoc iudicaret abſolutè impoſſibile,ſed nè admitteret maiora, & plura miracula,quã opus eſſet.Cum autem dicimus duo cõtraria poſſe ſimul eſſe in gradibus intenſis,id vtiq; intelligimus permanenter,ac in eſſe quieto, non verò tranſeunter tãtum,ac in fieri,vt aiebat Faber cit.nam quæcunq; Deus poteſt cõſeruare ſimul pro aliquo inſtanti in eodem ſubiecto, poteſt etiam conſeruare deinceps, non enim in tempore ſequenti diminuta eſt potentia Dei,quare ſi pro illo primo inſtanti contrariorum repugnantiam ſuperauit, valebit quoque ſuperare deinceps,nec id alia indiget confutatione.

58 Probatur concluſio ſic intellecta ex illo Iob cap.24. ab aquis niuiũ tranſibunt ad calorem nimium,& Math.13 ibi erit fletus,& ſtridor dentiũ,vbi gloſa ſignificat, vt notauit Baſſol.quod corpora damnatorum frigus patientur, & calorem ſimul in gradibus intenſis.Probatur etiam euidenti ratione,quia nulla poteſt in hoc aſſignari repugnantia,quæ à potentia diuina ſuperari non poſſit; vel enim aſsignaretur ex parte ſubiecti, cuius capacitas eſt limitata, nec excedere poteſt in ordine ad formas contrarias latitudinem octo graduum; vel ex formali repugnantia ipſorum contrariorũ in gradibus intenſis;ex primo capite aſſignari non poteſt, quia licèt capacitas ſubiecti ſit eo modo limitata in ordine ad agens naturale, non tamen in ordine ad ſupernaturale,nam ab iſto formas recipit non per potentiam paſsiuam naturalem,ſed obedientialem,quæ reſpectu talis agentis non eſt determinata, vt dicetur diſp.ſeq.quæſt.vlt.qua ratione ſolemus dicere poſſe idem corpus plura vbi ſimul,& ſemel à Deo ſuſcipere,cùm ab agente naturali non niſi vnum tantum poſsit habere.

At neq; aſſignari poteſt ex alio capite .ſ. ex parte ipſarum formarum contrariarum, nimirum ex immediata earum oppoſitione in ordine ad idem ſubiectum, nam vt diximus diſp. 5.Phyſ. q.3. art.3. formæ oppoſitæ circa ſubiectum duplicem ſolent exercere effectũ in genere cauſæ formalis,vnus eſt informare ſubiectum,illudq; denominare,& reddere formaliter tale,qui proindè dicitur effectus primarius, & per ſe,alter eſt media ſua informatione expellere formam oppoſitam ab eodem ſubiecto, qui proinde dicitur ſecundarius,& veluti conſecutiuus; quamuis ergo effectus primi generis ſit etiam à Deo inimpedibilis,ac prorſus indiſpenſabilis in ordine ad quamcunq; potentiam,quia implicat formam eſſe in ſubiecto, & non denominare illud formaliter tale;benè tamen impedire poteſt, atq; ſuſpendere effectum formalem ſecundi generis, nimirum actualem expulſionem,ſicut facit in duabus quantitatibus natis ſe ab eodem loco expellere non minus,quàm duæ qualitates contrariæ ab eodem ſubiecto,vt diximus diſp.5. Phyſ. q.6.art. 2.poteſt ergo ex hoc capite Deus duas qualitates cõtrarias in eodem ſubiecto ponere, non quidem impediendo effectum formalem primarium earum, vt Areſius velle videtur, quia id prorſus implicat, ſed ſecundarium tantum, &

con-

Digitized by Google

conſecutiuum .ſ. actualem expulſionẽ, quá ratione etiam ibi diximus poſſe ponere duas formas ſubſtantiales diſparatas in eadem materia. Hinc Baſſol. cit. ſic arguit, non habent maiorem incompoſſibilitatem duo contraria reſpectu eiuſdem ſubiecti, quàm duo corpora reſpectu eiuſdem loci, ideò enim ambo incompoſſibilia dicuntur, quia vnũ expellit aliud, ſed per potentiam Dei ità vnum corpus poteſt eſſe in loco, quod non expellat aliud, ergo, &c.

59 Dices, ergo eodem modo differunt, & repugnant duo corpora ad eſſendum ſimul in eodem loco, ac duo contraria in eodem ſubiecto, quod eſt falſum, & contra Doctorem cit. 4. d. 49. q. 16. ad 2. pro 1. opin. vbi habet, quòd inter iſta eſt repugnantia formalis, inter illa verò eſt virtualis tantum, vndè ex hoc, quòd inter duo corpora non eſt repugnantia formalis quoad eundem locum, ſicut eſt inter duo contraria quoad idem ſubiectum, concludit poſſe virtute diuina duo corpora eſſe ſimul in eodem loco. Reſp. neg. conſeq. etenim magnũ adhuc remanet diſcrimen, duæ namq; dimenſiones differunt penes effectus ſecundarios, qui ſunt, vt vna excludat alteram ab eodem loco, non penes effectus primarios, qui ſunt eiuſdẽ rationis, nec penes formas, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei; tum quia earũ repugnantia non attenditur penes idem ſubiectũ, quia illa duo Vbi paſſiua, quæ ſunt in illis duobus corporibus penetratis in ordine ad eandem ſuperficiem non ſunt in eodem ſubiecto ſed in diuerſis .ſ. in illis corporibus, & hæc præcipuè eſt ratio, cur Doctor ibi iſtam repugnantiam nõ formalem, ſed virtualem appellauit; at formæ contrariæ non tantum quoad effectus ſecundarios, ſed etiam primarios differunt, & ſecundum formas, & penes idem ſubiectum, ſunt enim alterius, & alterius rationis, & maximè ſub eodẽ genere diſtant; non ergo Doctor ibi abſolutè negare voluit contraria eſſe poſſe in eodem ſubiecto, ſed ex prædictis capitibus magis id repugnare oſtendit de duabus qualitatibus contrarijs, quàm de duabus quantitatibus, adeò vt ſi negaretur de illis, non ideò de iſtis quoq; negari deberet, vndè quaſi conditionatè loquitur, non abſolutè.

60 In oppoſ. arg. multipliciter, Primò, quia contraria in ſummo inferunt contradictoria ex Ariſt. 4. Met. 27. vbi proindè ex hoc, quòd cõtradictoria per nullam potentiã poſſunt eſſe ſimul, deducit quod neq; contraria in ſummo; quia ad ipſa in tali gradu ſequuntur cõtradictoria. Conf. quia tunc idem ſubiectum eſſet ſimpliciter calidum, & ſimpliciter frigidum, at quod eſt ſimpliciter calidum, nullo modo eſt frigidum, & è contra, quod eſt ſimpliciter frigidum, nullo modo calidum eſt. Tandem vnum contrariũ habet eſſentialiter annexam negationem alterius, ac proindè prorſus ab ea inſeparabilem, implicat ergo omninò, quòd poſſint eſſe ſimul.

Reſp. non eſſe intentum Ariſt. ibi eodem modo arguere de contrarijs, & contradictorijs quoad excludendum vnum per aliud, cum enim oppoſitio contradictoria ſit per affirmationem, & negationem, immediatè vnum excluditur per aliud, & per locum ab intrinſeco ſequitur, quòd ſi vnum contradictoriorũ eſt in ſubiecto, non eſt ibi alterum, quia ratio formalis vnius formaliſſimè imbibit excluſionem alterius, ſecus eſt in contrarijs, quia eorum oppoſitio eſt poſitiua, ac proindè conceptus formalis vnius non conſiſtit in actuali excluſione alterius, quia ambo ſunt poſitiui conceptus, & ideò non ſequitur per locum ab intrinſeco, eſt vnum contrarium in ſubiecto, ergo non eſt alterum, ſed ſolũ mediatè, & ab extrinſeco, ratione .ſ. ſuorum effectuum incompoſſibilium, quatenus ad poſitionem vnius conſequitur excluſio alterius in gradibus intẽſis ex natura ipſorum; itaq; contraria in ſummo includunt oppoſitionem contradictoriam non primò, & per ſe, ſed conſecutiuè, & ſecundariò, ſecundum cõmunem naturæ curſum, & ſic intelligit Ariſt. loc. cit. quarè cum poſſit diuinitus

tus impediri talis conſecutio, ſeù effectus ſecundarius, vt dictum eſt, nulla ſequitur contradictio, quia hæc in cōtrarijs exurgit ex eorum effectu ſecundario, qui eſt expulſio, non ex primario, qui eſt informatio. Dices informatio vnius contrarij eſt actualis alterius exclusio, ſiquidem ſe expellunt ab eodem ſubiecto in genere formalis cauſæ, non effectiuè, adeò quod ipſamet informatio eſt excluſio, ergo ex effectu primario vnius ſequitur excluſio alterius, & contradictio. Negatur aſſumptum, quāuis enim formæ in ſubiecto ſe inuicem expellant in genere cauſæ formalis, tamen expulſio, & informatio non ſunt idem effectus formalis, ſed diuerſi, nam vnus exercetur circa ſubiectum, alter aduerſus formam contrariam, vnus eſt primarius, alter ſecundarius, vndè informatio vnius contrarij non eſt alterius excluſio formaliter, & per ſe, ſed conſecutiuè tantum, & ſecundario; & hoc etiam modo Ariſt. cit. 4 Met. explicant Tatar. & Baſſol. cit.

Ad Conſ. dicimus ità euenire regulariter, ſed in caſu foret idem ſubiectū ſimpliciter calidum, & ſimpliciter frigidum, ideſt vtrumq; in ſummo, nec ſequitur eſſe ſimul abſolutè calidum, & non calidum, frigidum, & non frigidū, quia vt benè notat Baſſol. non dicitur ſubiectum non album, vel non calidum formaliter per aliquod poſitiuum, quod ſit nigrum, vel frigidum, ſed per negationem albi, vel calidi, quæ quidem negatio in ſubiecto nō eſſet ex hypotheſi, quòd adſit albedo, vel caliditas. Ad vlt. cum dicitur vnum contrarium habere annexam alterius negationem eſſentialiter, & inſeparabiliter, vel hoc intelligitur de negatione identitatis, quatenus vnum nō eſt aliud, nec eſſe poteſt aliud, vel de negatione compoſsibilitatis, quatenus vnū nequit alio conſociari in eodem ſubiecto, de prima negatione verū eſt aſſumptum, ſed falſa conſequentia, nam etiam dulcedo in lacte habet eſſētialiter annexam talem negationem albedinis, & vniuerſaliter quæcunq; forma diſparata reſpectū alterius; de altera verò negatione falſum eſt aſſumptū, quam doctrinam adhuc magis explicauimus diſp. 5. Phyſ. q. 6. art. 2. & innuit Baſſol. cit. art. 1. in reſp. ad 4.

61 Secundò obijc. quia ſi etiam in gradibus ſummis poſſunt contraria eſſe ſimul non videtur quomodo ſaluari poſſit contrarietas in ipſis, & quod oriatur ex natura ipſorum. Tum 2. quia contraria ſe expellunt in genere cauſæ formalis, at talis effectus nequit à Deo impediri. Tum 3. contraria opponuntur nedum virtualiter, & in ſuis effectibus, ſed etiam formaliter, ac in ſeipſis, vt ex eorum definitione conſtat, ergo antè ſuos effectus ſecundarios ſunt incompoſſibiles. Tum 4. ſi idem obiectum foret ſimul album, & nigrum, idem cibus dulcis, & amarus, &c. eſſet ſenſibile, & non ſenſibile, ſenſibile quidem, quia haberet qualitates ſenſibiles, inſenſibile verò, quia non apparet, quo ſenſu percipi poſſet, guſtune, viſu, vel tactu. Tum 5. quia hac ratione plures quoq; ſubſtantiales formæ diſparatæ poſſent eſſe in eadem materia, cum minorem videantur inter ſe habere repugnantiam, quàm contraria. Tum 6. eadem eſt potentia receptiua contrariorum in eodem ſubiecto, non diuerſa, ſed illa potentia terminatur, & actuatur per vnum contrariū, ergo illo ſtante alterum non poteſt ineſſe. Tum tandem quia termini motus, non autem forma, & priuatio, per hoc enim diſtinguitur motus à mutatione 5. Phyſic. ergo, &c.

Reſp. neg. ſequelam, quia eſſentialis ratio contrarietatis non conſiſtit in actuali expulſione contrariorum ab eodem ſubiecto, ſed in aptitudinali, vel potius radicali. Ad 2. effectus formalis primarius vtiq; nequit à Deo impediri, benè tamen ſecundarius; ratio diſcriminis eſt, quia ille immediatè per ſe procedit à forma inhærente, & ideò vocatur intrinſecus, vndè implicat formam informare ſubiectum, & ea non denominare talem, nam eſſe albū aliud non eſt, quā habere albedinem; alter verò effectus

non

non immediatè procedit ab ipſa forma, ſed mediante effectu primario, & ideò habetur veluti ſecundarius, & extrinſecus, ac à Deo impedibilis. Ad 3. concedimus contraria ante effectum ſecundarium mutuæ expulſionis eſſe incompoſſibiles, non enim eorum incompoſſibilitas ex illis effectibus procedit, ſed potius ipſi ex contrariorum incompoſſibilitate, formaliter ergo ſunt ſeipſis incompoſſibilia, exercent verò hanc eorum incompoſſibilitatem per ſuos effectus ſecundarios, ſed tale exercitium ſuſpendi poteſt à Deo. Ad 4. neg. conſeq. nam in ordine ad ſenſum tactus, guſtus, vel odoratus agerent illa contraria ad ſenſationem mediã ex vtriſq; permixtam, vt modò faciunt liquores contrarij permixti; de viſu verò dicendum, quod vel vna tantum forma ageret, quæ ſ. validior eſſet ad mouendum ſenſum, vel ſi æquales eſſent, determinaretur à Deo, vel ambæ mouerent, nec implicat oculum videre idem obiectum ſimul albũ, & nigrum, ſicut non implicat videre plura ſimul, quorum vnum ſit album, aliud nigrum. Ad 5. negat Baſſol. paritatem, quia forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter, eiuſdem autem rei nequeunt eſſe duo eſſe ſimpliciter, & ideò duæ formæ ſubſtantiales inuicem non ſubordinatæ eandem materiam informare non poſſunt; contraria autem cum ſint accidẽtia non dant eſſe ſimpliciter, ſed ſecundum quid, & non eſt inconueniens eiuſdem rei eſſe plura eſſe ſecundum quid; At diſp. 5. Phyſ. q. 6. art. 2. id etiam conceſſimus diuinæ omnipotentiæ, & oſtẽdimus rationem à Baſſolio tactam abſolutè non concludere, quia in eo caſu vnaquæq; ſubſtantialis forma cum eadem communi materia proprium conſtitueret ſuppoſitum in propria ſpecie. Ad 6. licèt potentia ſubiecti ad recipiẽdum contraria ſit vna, tamen quantum eſt de ſe, ad vtrumq; eſt indeterminata, & ſingula reſpicit, vt actus inadæquatos, vt dicitur de potentia materiæ ad formas ſubſtantiales, vndè in ordine ad agens potens vincere eorum repugnantiam vtrumq; ſimul recipere poteſt. Ad vlt. ſæpius dictum eſt maiorem valere de terminis primis, & formalibus, quales ſunt ſemper in quocũq; motu, & mutatione forma, & priuatio, vt diximus diſp. 15. Phyſ. q. 6. art. 3. non autem de terminis ſecundarijs, & concomitantibus, ſicut in propoſito ſunt formæ contrariæ, vndè falſa eſt minor, quod contraria ſint per ſe termini motus, nam etiam naturaliter dum fit motus intenſionis à gradu remiſſo ad intenſum, manet ille cum iſto, vndè etiam falſum eſt ex hoc capite propriè differre motum à mutatione, vt ibidem diximus, vbi etiã expendimus Ariſt. ſenſum in 5. Phyſ. dum per hoc diſcernit motum à mutatione.

62 Tertiò, tãdem arguit Lichet. cit. auctoritatibus Scoti, nam in 1. d. 2. q. 2. infra lit. X. probat Deum habere virtutem infinitam ex eo, quod quantum eſt ex ſe, poſſet cauſare infinita, ſi non repugnaret, quia iſta repugnantia non prouenit ex defectu virtutis, ſed ex repugnantia eorum formali, & aſſumit hoc exemplum, ſimul potens cauſare albũ, & nigrum non eſt minus perfectum, ſi non poteſt ea ſimul cauſare, quia iſta non ſunt ſimul cauſabilia, quia hæc non ſimultas eſt ex repugnantia eorum, non ex defectu agentis, quia agens habet ſimul virtutem reſpectu amborum, ſi illa eſſent compoſſibilia. Et d. 17. q. 3. lit. VV. ait contraria incompoſſibilia eſſe in ſummo, non in gradu remiſſo. Et in 4. d. 44. q. 3. F. ait non poſſe probabiliter ſaluari idem ſimul realiter pati à contrarijs in ſummo etiam per potentiam Dei, & lit. G. ait, quòd ſi ponatur calorem induci in sũmo in corporibus damnatorum, & adhuc qualitatem illã mixti permanere, videtur manifeſta repugnantia.

Reſp. primum locum non vrgere, etenim ibi licèt de Deo loquatur, tamen cum adducit illud exemplum, loquitur de agente promiſcuè, vndè ſufficit, vt id, quod in exemplo aſſumit, verificetur de agente creato, nec in exemplis

plis eſt multum inſiſtendum; alter locus non eſt ad rem, quia ibi loquitur expreſsè de agente creato. Nec tandem vltimus vrget, quia vt diximus n. 57. poſt eā ait non poſſe oppoſitum improbari; cū verò ſubiungit eſſe formaliter repugnātiam calorem in ſummo reperiri cū qualitate mixti, non loquitur de formis cōtrarijs, ſed de eodem calore, & verū dicit, nam repugnat, quod in mixto ſit calor ipſi connaturaliter conueniens, qui eſt medius, & remiſſus, & calor in ſummo, vndè ſubdit, *ſicut ſi in eodem eſſe medium, & extremum*, ſi enim calor eſt remiſſus non eſt intenſus, nam vt diximus art. præced. n. 56. plus repugnant in eodē ſubiecto magis, & minus eiuſdem formæ, quàm ipſæmet formæ contrariæ.

QVÆSTIO VI.

Quanam ex his qualitatibus conueniant elementis, & in quo gradu.

63 Sermo eſt hic de elementis in ſua puritate, ac naturali diſpoſitione, nam vt modò diſpoſita ſunt pro bono vniuerſi, certum eſt vnumquodq; ſecundum plures partes habere qualitates extraneas, & aduentitias ex vicinia alterius elementi, vt explicatum eſt diſp. 4. de Cœlo q. 1. Et de elementis ità conſideratis ſupponendum eſt vnumquodq; proprias, ac connaturales ſibi vendicare qualitates, vndè omninò vanū eſt, quod quidam de aere dixerunt eſſe natura ſua expertem omnis qualitatis, & eſſe indifferenter cuiuſcunq; ſuſceptiuū, eo quia eſt medium, per quod agentia naturalia maximè agunt, & concurrunt ad mixtionem, ſicut quia debuit eſſe vehiculū omnium colorum ad videndum, omnis coloris expertem eſſe oportuit. Vanū itaq; eſt, quia quælibet forma proprias requirit diſpoſitiones omnia corpora, paſſim videmus eſſe ſuis accidentibus à natura prædita, & alioqui cum alijs elementis concurrere non poſſet ad mixti conſtitutionem, quia non haberet qualitatem contrariam, cuius ope queat cū alijs confligari, nec eadem ratione poſſet in aliud elementum conuerti, immò nec de nouo generari, nec vnquam corrumpi, quia quod corrūpitur, à ſuo contrario corrumpitur; Nec ratio allata vrget, vt enim ſit medium idoneum, per quod agentia agant, ſatis eſt, quod propter ſuam tenuitatem ſit ſuſceptiuum qualitatum omnium, prout mixtioni inſeruiunt, & de coloribus diſpar eſt ratio, quia non facilè ſibi mutuo cedunt, vt patet, ſi quis aſpiciat per medium, quocunque ſit colore vitiatum.

Compertum etiam eſt vnumquodq; elementum non ſimul omnes ſibi vendicare quatuor illas qualitates, quia nec ignis de ſe frigidus eſt, nec aqua ſicca; ſed nec duntaxat vnam, vt de aere item opinatus eſt Valleſ. 1. lib. contrrouerſ. medic. cap. 10. vbi ſolam humiditatem ei connaturalem facit, & tribuit Galen. lib. 8. de vſu partium cap. 3. & lib. de vſu reſpir. ſed binæ cuilibet aſſignari ſolent (excluſa tamen combinatione contrariarum qualitatum, quia nullum elemētum eſt ſimul frigidum, & calidum, vel humidum, & ſiccum, quia tales qualitates non ſtant ſimul, quod ſi ponantur in eſse refracto, ac temperato tunc tale corpus eſset potius mixtum, quàm ſimplex, nec eſset verum elementum) ità docuit Ariſt. 2. de gen. 16. & deinceps, & 4. Metheor. cap. 1. cuius connexionis duplicis qualitatis in quocunq; elemento ratio eſt, quam attulit Philopon. 2. de gen. com. 23. quia duo ſunt præcipua munera ipſorum elementorū in hoc vniuerſo, vnum eſt, quod inuicē tranſmutentur pro mixtorum conſtitutione, alterū eſt, vt tanquam partes integrales vniuerſi ità diſponerentur, vt vnū eſset alterius proportionatus locus; ad primū munus planè opus erat, vt vnumquodq; haberet aliquā qualitatē, per quā eſset alteri contrariū, vt ſi ſi aer eſt calidus, aqua ſit frigida, ſi ignis eſt ſiccus, aer ſit humidus, &c. nam omnis tranſmutatio fit ratione contrarij; ad alterū verò munus debebat vnūquodq; aliā qualitatē habe-

habere, per quam conueniret cum alio ſibi contiguo, vt .ſ. ignis v.g. quia eſt locus aeris cum eo in calore communicaret, & aer continens aquam in humiditate, & terra haberet frigus ſimbolum cum aqua, locus enim eſt conſeruatiuus locati ex 4. Phyſ. conſeruatio autem nequit fieri à contrario, ſed tãtum ab aliquo ſimili, & ex elementis ità conſtitutis naſcitur illa concordia diſcors, quæ mundi concentum efficit.

64 Ex hac igitur naturali ratione deducitur vnicuiq; elemento neceſſarias eſſe duas qualitates, vnam communem cum elemento proximo, per quam ſe in uicem conſeruare poſſent, alteram verò contrariam, vt ſecum nonnihil altercando ad alterationem, & conſtitutionem mixtorum coucurrere poſſent; hac igitur de cauſa Ariſ. loc. cit. ità qualitates diſtribuit in ſingulis elemẽtis, vt terra ſit frigida, & ſicca, aqua frigida, & humida, aer calidus, & humidus, ignis calidus, & ſiccus. At non obſtante ſenſata illa ratione ex conſonantia Vniuerſi deducta, nec Ariſt. auctoritate, ac omnium Peripatericorum, non deſunt, qui qualitates alio modo combinent in elementis, Teleſius enim nouæ doctrinæ inuentor lib. 2. de rerum natura cap. 23. conſtituit aquam ex ſua natura potius calidam, quàm frigidam, & cap. 25. ignẽ potius humidum, quàm ſiccum. Arriaga verò nouiſſimè diſp. 4. de gen. n. 19. terram ponit natura ſua potius calidã, quàm frigidam; & tandem hac tempeſtate apud multos inualuit Stoicorum placitum ſtatuentium aerem ſuo optè ingenio frigidum; ità Cardan. lib. 2. de ſubtil. Arriag. cit. n. 25. Areſius 2. de generat. q. 10. qui vlterius addunt aerem non tantum ſuapre natura eſſe frigidum, ſed etiam ſiccum; & quidem quod aer ſit frigidus, fuit opinio Galen. lib. 8. de vſu partium, vbi Ariſt. carpit, quòd aerem poſuerit calidum.

Rurſus maius adhuc diſſidium eſt, etiam inter eos, qui in qualitatum coniugatione concordant, in quó gradu binæ qualitates ſingulis competant, totq; ac adeò varia ſunt placita, vt nimis operoſum eſſet ſingula adamuſſim recenſere, Quidã enim dixerunt ambas qualitates ſuo elemento conuenire in ſummo, vt Sueſſan. 2. de gen. com. 23. Achillin. lib. 3. de elementis Mercen. in dilucid. huius puncti, Peramat. lib. de element. cap. 8. & fauet Galen. lib. 1. de natura, & 1. de elementis cap. 6. Alij è contra vnam duntaxat qualitatem tribuũt in ſummo, alteram verò citrà ſummũ, adhuc tamen in excellenti gradu, id eſt ſupra quartum, & hic dicendi modus eſt valdè frequens apud Peripat. pro quo citari ſolent Auerr. Alexand. Albert. Auicen. Philop. Ammon. Marſil. Saxon. & ſequuntur Recentiores paſſim. Alij inter has extremas opiniones quodamodo mediant tribuẽtes duobus extremis elementis .ſ. terræ, & igni ambas qualitates in ſummo, elementis verò medijs, aquæ nimirum, & aeri vnam qualitatem in ſummo, alteram in excellenti gradu, ità Zab. lib. 2. de primis qualit. cap. 1. & Auerſa q. 41. ſec. 8. Demum D. Th. 2. de gen. lec. 3. igni tribuit vtrãque qualitatem in ſummo, aeri vtramq; infrà ſummum, aquæ verò, & terræ vnã in ſummo, alteram infrà ſummum, & ſequitur Bannez 2. de gen. cap. 3. q. 2.

ARTICVLVS I.

Singulis elementis propriæ aſſignantur qualitates.

65 Noſtra ſententia eſt, quæ fuit perpetua in Peripato, ignem eſſe calidum, & ſiccum, aerem calidũ, & humidum, aquam frigidam, & humidam, terram deniq; frigidam, & ſiccã, & ità ſupponit Scotus 2. d. 15. q. vn. & 4. d. 49. q. 13. & vbicunq; loquitur de elementis, quæ quidem ſententia ab initio quæſt. probata eſt ea vniuerſali ratione ex conſonantia vniuerſi, & fine elementorum deducta, nunc verò probanda eſt ſingillatim ex cuiuſq; elemẽti natura, & naturali conditione.

Primò igitur de igne, quòd ſit ſuaptenatura

natura calidus,atq; ſiccus,ſatis de ſe exploratum eſt, & quidem de calore nullus videtur ambigendi locus, & ſi quis proteruiando negaret, igni exponatur, quouſq; fateatur eſſe calidum;de ſiccitate verò probatur. Tum quia ignis extinguitur ab aqua etiamſi ſit calida, quod eſt argumento aquam ei contrariari, nedum in frigiditate, ſed etiam in humiditate, atq; ideò ignem eſſe calidum,& ſiccum. Tum quia ignis,& aqua ſunt elementa valdè oppoſita,& diſſimbola,ergo non in vna tantum, ſed in ambabus qualitatibus opponuntur, cum ergo aqua ſit humida, & frigida,ignis erit ſiccus,& calidus. Tum quia ponendo ignem humidum cum Teleſio, cum ex alia parte ſit calidus, vt ipſe concedit, iam in eius ſententia ignis in nulla qualitate contrariabitur aquæ, quæ apud ipſum eſt calida,& humida. Tum quia quo magis corpus eſt ſiccum, facilius concipit ignem, vt de ligno arido conſtat, ſignum euidens formam ignis poſtulare ſiccitatem,vt diſpoſitionem cōnaturalem. Tum tandem quia ignis exſiccat madidas veſtes, lutum, &c. nec dicas id præſtare per calorem; nam videmus carnes, cum in olla feruenti elixantur,equidem calefieri,nō tamen exſiccari;cum aſſantur autem, etiam exſiccari, ergo ſiccitas non prouenit à calore ignis dumtaxat, ſed directè etiam ab ipſius ſiccitate.

66 Secundò probatur aerem eſſe humidum, & calidum, & quidem humidū eſſe negari nequit, niſi negando definitionem humidi ſuperius ex Ariſt. traditam, quod facilè figuratur termino alieno,& nullum retinet proprium, vel ſaltim eam in peregrinos ſenſus extorquēdo,vt facit Areſius; ſanè ſi proprius effectus humiditatis eſt ſubiectum reddere fluidum,& liquidum,res enim humidæ ità è manibus elabuntur,vt vix retineri queant,quid fluidius aere?aut ergo non adhuc conſtat, quid ſit humiditas, aut ſtando definitioni humiditatis iam aſsignatæ, aer humidus aſſeri debet,vel alia excogitari, qua defendatur eſſe ſiccum; Deindè ſi aer ponitur ſiccus cum ex alia parte ſit calidus,iam nō differet ab igne, vel ſi ponatur frigidus, non differret à terra, diuerſa enim qualitatum combinatio diuerſitatem formatum ſubſtantialium oſtendit in elementis ſaltim à poſteriori, idq; gratis negat Areſius.

Deindè probatur eſse calidum, non frigidū; Tum quia actione frigoris aer corrumpitur, & vertitur in aquam, vt patet in generatione aquarum in cauernis terræ, & in feneſtris vitreis hyeme rorantibus, dum aer extrinſecus adhæreſcens in aquam abit; ac etiam æſtate idem coatingit,cum aqua gelida in phialam vitream infunditur, tunc enim in extima vaſis ſuperficie cernitur aſperſio quædam cauſata ex aere extrinſecus adhærente,qui virtute frigoris intus exiſtentis paulatim in guttulas aquæ reſoluitur. è contrà verò aer calore generatur,vt conſtat cum aqua actione caloris reſoluitur in vaporē, & deinceps in aerem. Tum 2. idem deducitur ex leuitate,& raritate aeris,frigus enim condenſat,& aggrauat,vt conſtat de terra,& aqua,quæ ob eorum frigiditatē ſunt corpora denſa,& grauia, è contra verò calor rarefacit,& leuificat. Tum 3. quia mel, & oleum, quæ ſunt mixta aerea ſunt calida in prædominio,ergo etiam, & aer. Tum 4. quia quælibet qualitas elementatis non niſi alteram habet per ſe,& directè contrariam, nam ſi plures haberet,ſtatim extingueretur, quia non eſsent hinc indè æquilibratæ vires in conflictu,ergo aer non eſt frigidus, tūc enim calor ignis oppugnaretur ſimul à frigore terræ,aquæ, & aeris, cumq; calor ſit minimæ reſiſtentiæ,ſtatim deijceretur à tot contrarijs. Tum 5. quia ſi aer eſset frigidus in ſummo, vt illi arbitrantur, tunc extingueret ignem, ſicut aqua;nec dicas non extinguere, quia ſit ſiccus; nam etſi aqua etiam per humiditatem extinguat ignem,id tamen principaliter efficit per frigiditatem, quæ ſemper in ea perſiſtit in aliquo gradu quantumcunq; ab extrinſeco agente caleſiat.

leſiat. Tum 6. quia calor, & humiditas ſunt cauſæ putredinis, vt Ariſ.docuit 4. Metheor.cap.2. & problem.33. part.2. ſicut è contra frigus, & ſiccitas præſernant à putredine, vndè videmus hyeme carnes diutius conſeruari,quàm in æſtate,& facilius Auſtro flante, qui eſt ventus calidus, & humidus, in putredinem abire, quàm Aquilone ſpirante, qui eſt frigidus,& ſiccus;cũ ergo aer ex Ariſt. loc. cit. ad corruptionem, & putrediné valdè diſponat, erit vtiq; ſuaptenatura calidus,& humidus, non ſiccus,& frigidus. Tandem videmus in hyeme caloré aeris innatum ad ſubterranea ſe ſe recipere correptum à frigore ſupetuenientе,ibiq; aquam concurrentibus quoque exhalationibus ibi recluſis ſeruare calidam,vt patet in puteis,& ciſternis.

67 Quædam ex his argumentis adduxit Areſius,& ſoluere tentauit, vndè ad 1. inquit cum aer vertitur in aquam, & corrumpitur, non à frigore corrumpi,ſed ab humiditate, & denſitate, vndè flante Auſtro videmus parietes madidos, & marmora rorantia, quod non à frigore prouenit,cum ventus ille ſit calidus,ſed ab humiditate, & denſitate eiuſdem; & ſic etiam è contra inquit, cum aqua vertitur in aerem, id non fieri actione caloris, ſed raritatis,& ſiccitatis, nam ab aqua eleuantur prius partes ſubtiliores, & rariores valdè humidæ, deindè amittunt illam humiditaté, & magis etiam rareſiunt,& conuertuntur in aerem,non igitur calori per ſe tribuenda eſt hæc generatio, ſed raritati, & ſiccitati. Ad 2. negat calorem eſſe cauſam raritatis,& frigus denſitatis abſolutè loquendo, & ait verificari ſolum cæteris paribus, & iuxtà proportionem ſubiecti,,& ideò aer, cum non ſit capax magnæ condenſationis,quamuis ſit frigidiſſimus, ſemper erit rarus,pariterq; diſcurrit de leuitate,& grauitate,nix.n. frigidiſſima eſt, & tamen etiam eſt leuis,& è contra aurum eſt grauiſſimum, nec tamen in frigore alia multa excedit mixta,quæ ipſo ſunt leniora. Ad 3.negat in primis in oleo,& melle prædominari aerem, & ait id colligi non poſſe, quod aquæ ſupernatet,quia è contra argumẽtari poſſemus prædominari aquã, quia in aere deſcendunt; deindè petit,an cũ dicimus mixta illa eſſe calida,loquamur de calore actuali,vel virtuali, non de actuali,quia potius frigida ſunt, & facilè congelantur,ac addenſantur; ſi de virtuali, longè maiorem calorem virtualẽ reperiemus in rebus, quibus aqua, vel terra prædominatur, in vino enim non prædominatur aer,nam aquæ non ſupereminet, & tamen virtualiter eſt calidiſſimum,& ſic in multis alijs. Ad 4.ait optimam eſſe proportionem inter elemẽta ratione qualitatum, quoniã licèt plura ſint eleméta frigida,longè tamen maior eſt actiuitas caloris, & virtus Cęli calefacientis ea, quàm ſit virtus frigoris, quod in ipſis reperitur,& ità optimè ſunt diſpoſita, ſicut vniuerſi bono congruebat.

68 His tamen ſolutionibus non acquieſcimus,reſponſio ad primum ſubſiſtere omninò non poteſt,quia nec raritas, & ſiccitas tantæ actiuitatis ſunt,vt eis principaliter tribuẽda ſit deſtructio aquæ,& generatio aeris,nec pariter humiditas,& denſitas, vt eis corruptio aeris adſcribatur, & generatio aquæ; & quidem in bona philoſophia elementorum pugna in mutua tranſmutatione principaliter exercetur per qualitates primas,& præcipuè per actiuiores,quales ſunt calor, & frigus; immeritò ergo elementorum generatio, & corruptio ſiccitati, & humiditati principaliter adſcribuntur; flante autem Auſtro parietes,& ſaxa deſudant ex copia vaporum, quos ventus ille defert, qui ad parietem impingentes,& ad marmora eorum frigoris ope in aquam reſoluuntur. Secunda etiam ſolutio eſt contra omniũ ſenſum,vt enim docuit Ariſ. 2. de gen.27. calidi eſt rarefacere, & frigidi condenſare, hocq; illis per ſe competit, & non per accidens ratione ſubiecti,vt colligitur ex eorũ definitionibus ſuperius allatis,ſic etiam calidi per ſe eſt leuificare,frigoris aggrauare,vt pluribus etiam

in locis docuit Ariſt. 2. de gen. animal. cap. 1. & 1. Metheor. ſum. 3. & lib. 2. cap. 4. & 2. de plantis cap. 1. & problem. 5. ſec. 13. probl. 9. ſec. 24. & probl. 18. ſec. 23. quod etiam fuit veterũ Philoſophorum dogma, vndè Plutarc. lib. de primo frigido ſic loquitur, *quod leue, & ſurſum tendens nihil eſt eorum, quæ ſunt frigida, & quod nubes frigore recepto deorſum tendunt, ac verſa vice calore eis inſidente ſurſum feruntur*, malè ergo negat, & limitat Areſius principia quædam philoſophica ab omnibus recepta, vt peculiaria placita ſua tueatur; malè etiam præcludit viam veſtigandi qualitates primas ex ſecundis, nam iſtæ ideò ſecundæ dicuntur, quia aliquo modo dependent ab illis, cum ergo experiamur aerem eſſe rarum, & leuẽ, ſcrutari oportet, à qua, vel quibus primarũ qualitatum in aere exiſtentiũ oriantur, & cum oriri nequeant à frigiditate, vt conſtat, vndè nix non eſt leuis, quia frigida, ſed ob copiam aeris incluſi in eius poris, quibus vndiq; ſcatet; nec rurſus à ſiccitate, nam terra, quæ eſt valdè ſicca, grauiſſima eſt, ac denſiſſima, clarè ſequitur aerem nec frigidum, nec ſiccũ eſſe, vt vult Areſius, ſed potius calidũ, quia raritas, & leuitas regulariter à calore procedunt.

Nec etiam tertio argumento ſatisfacit, omnes enim concedunt oleum eſſe aereæ naturæ, quia ſupernatat aquæ, quod vtiq; non eſſet ſi aqua in eo prædominium haberet, immò id etiam concedũt ſentientes cum ipſo, ſed negant eſſe calidum, potius enim aiunt frigidum eſſe, cum modico etiam frigore citius, quàm aqua congeletur, vndè deducunt, cum ſit aereæ naturæ, aerem eſſe frigidum. Sed immeritò etiam negatur oleum eſſe calidæ complexionis, vulnera enim lenit, & fouet calore ſuo, quæ potius exacerbaret, ſi frigidum eſſet, facillimè etiam accenditur, & inflammatur, quãuis alioqui ſit humidum actu, & ipſi Medici docent tàm oleum, quàm mel in animaliũ corporibus effectus habere caloris, & malè ex facilitate congelationis eius arguitur frigiditas, alioqui eſſet frigidius aqua, nam prouenit ex illius corporis craſſitie, & viſcoſitate, & ideò Galen. 2. de facultat. ſimplic. medicam. dixit oleum propriè non congelari, ſed potius conſiſtere, ac incraſſari, nec à frigore procedere, quòd citius, quàm aqua, congeletur, ſed ex craſſitie, & viſcoſitate. Demum nec ſufficienter quarto occurit argumento, tum quia licèt ſit calor maioris actiuitatis, quàm frigus, adhuc tamen eſt minoris reſiſtentiæ; tum quia licèt maioris actiuitatis ſit calor frigore, adhuc tamen frigus præualeret, quia in maiori copia improportionabiliter excederet calorem, præſertim in eius opinione, qui negat elementum ignis in propria ſphæra; recurrere autè ad Cælum quacunq; de cauſa non eſt cordati Philoſophi.

69 Tertiò, principaliter oſtenditur aquam eſſe humidam, & frigidã; & quidem vtrumq; euidenter conſtat ſenſuũ teſtimonio, humidam enim eſſe fatentur omnes, & quidem in hoc elemento humiditas adeò conſpicua eſt, vt Sacra Scriptura illud agnoſcat veluti fontem omnis humiditatis Iob 12. *ſi continuerit aquas, omnia ſiccabuntur* ex quo loco anſam ſumpſit Areſius negandi humiditatem aeri, quia iota in hoc loco videtur aquæ attribui. At proculdubio hic non eſt ſenſus à Sacra Scriptura intentus, ſolum enim per hoc ſignificare voluit per elementum aquæ hinc indè excurrens terram infundi, & irrigari, quæ ſine aquarum decurſu vtiq; ſtatim ſicca, & arida euaderet, quia aer quantumuis humidus ponatur, talem effectum præſtare non poteſt, vt aqua, ob ſuam tenuitatem, & raritatem, vt infrà dicemus, & quia eius humiditas vaporoſa nõ eſt. Nec etiam minus obuia eſt eiuſdẽ frigiditas, & ſenſibus comprobata, nam in mari, fluminibus, fontibus, & puteis aqua ſe ſe nobis frigidã offert, immò in æſtate ambiente exiſtente calido in puteis, ac ciſternis aqua inuenitur frigida, adeovt agenti extrinſeco eius frigiditas nequaquã adſcribi poſſit; nec dicas hãc

ci ter-

ſi terrā mutuare, quia adhuc ſenſibilius aquæ frigiditas deprehenditur, quā ipſius terræ. Accedit, quòd cum ab aliquo agente extrinſeco v. g. igne calorē recepit, ſtatim ac ab eo remota fuerit abſq; vllo extrinſeco infrigidante ſpontè paulatim impreſſum calorem excutit, & ad priſtinam frigiditatem ſe ſe reducit, quod argumento eſt huiuſmodi qualitatem à propria ſibi vēdicare, nō aſcititiam eſſe, vel extraneam. Adeò vt qua fronte negauit Teleſius aquam eſſe frigidam ſuaptenatura, poterat quoq; negare ignem eſſe calidum. Piſces item in hoc elemento degentes naturæ ſunt frigidioris, ac deniq; aqua nimium epota dolores cauſat in ventriculo, & cruditates, dentes labefactat, & cōſimilia vtiq; ſua frigiditate, quia remedijs, & pannis calidis ſedatur dolor.

Quartò, tandem demonſtratur terrā ſiccam eſſe, & frigidam; & quidem de ſiccitate res eſt adeò explorata, vt ſtatim ac à Deo creata fuit, eam vocauerit aridam in princip. Geneſ. immò in ipſa apprimè verificatur ſiccitatis definitio, ſi enim ſiccum eſt, quod facilè proprio coercetur termino, nec indiget alieno, vtiq; terra ſicca æſtimari debebit, nam in ſe conſiſtit, & proprijs ſpontè ſe continet terminis; & tādem cum aqua perfunditur, & irrigatur, vi ſuæ ſiccitatis humorem abſumit, & paulatim ad natiuam ſiccitatem redit. Quòd etiam ſit frigida, probatur, quamuis enim partes eius ſuperiores, & extimæ radijs ſolaribus expoſitæ calidæ ſentiantur, tamen in viſceribus eius, ſubterraneiſq; cauernis, quo ſolaris calor non peruenit, immane viget frigus; ſicut etiam eædem partes humidæ ſentiuntur ex admixtione aquæ, vt apta ſit ad culturam, & generationem herbarum, atq; plantarum, neq; ob id arguimus eſſe ex integro humidam. Inſuper videmus lapides, & metalla, quæ ſunt corpora valdè terreſtria, frigiditate vigere. Hoc ipſum ſuadent ingens eius grauitas, & denſitas, quas iam ſupradiximus à frigore determinare, vt raritas, & leuitas à calore.

70 Quæres vndè participent elementa has qualitates eis connaturales? Zabarel. lib. 1. de prim. qualit. cap. 8. & 9. inquit totaliter à Cælo eis imprimi mediante motu, & immobilitate, mouens enim veſtigine ſua etiam elementa, eis calorem inijcit, & quia aliqua elementa ab ea circumlatione vel nullo modo, vel admodum lentè pertinguntur, conſequenter in eis cauſat frigiditatem, quæ videtur fuiſſe doctrina Ariſt. 1. Metheor. cap. 4. dum ait, quod quia circulo fertur Cælū, ideò pars orbis inferioris illi proxima accenditur, & calida fit, quæ verò procul à Cælo in medio mundi ſita ſūt, ea propter immobilitatem grauiſſima, & frigidiſſima; quo etiam modo locutus eſt Auerr. 2. de Cælo com 94. inquiens, quòd remotio à motu circulari dat quietem, frigiditatem, & grauitatem, ſicut propinquitas dat motum, calorem, & leuitatem.

Cæterum hæc Zab. opinio omninò diſplicet, tum quia certiſſimum eſt ſingulis elementis proprias conuenire qualitates ab intrinſeco, ac eorum ſubſtantiales formas conſequi, & ità vbiq; ſupponere videtur Ariſ. qui qualitates elementorum ſolet eorum paſſiones appellare, paſſio autem fluit ab eſſentia ſui ſubiecti, non ergo ab extrinſeco totaliter eis adueniunt, alioquin eſſent illis prorſus extrinſecæ, & aduentitiæ; tum quia doctrina illa Ariſ. 1. Metheor. cap. 4. ſano modo debet intelligi, nam abſolutè intellecta ſubſiſtere nequit, & grauem patitur calumniam, vt demonſtrauimus diſp. 2. de Cælo q. 7. art. 4. tū quia licèt aliquo pacto ſuſtineri poſſet, & defendi hæc opinio quoad calorem, & frigus, non tamen quoad alias qualitates, quæ enim eſt ratio, cur aer ſit humidus, & humiditatem à Cælo recipiat, nō verò ſiccitatem? & è contra terra ſit ſicca, & non humida? ſi enim motus eſt cauſa caloris in igne, & ſiccitatis, ergo terra nequit eſſe ſicca, licet ſit frigida, & rurſus ſi aer humiditatem recipit à Cæli motu, humidior erit aer præcipuè ſupremus, quàm aqua, cū velocius moueatur.

neatur At inquit Zab. hoc euenire, quia ſubſtantia aeris eſt apta ad recipiendam humiditatem, & terræ ſubſtantia ſiccitatem. Hoc tamen non ſatisfacit, quia etſi naturaliter aer ſit humidus, attamen quando applicatur agenti ex ſe determinato ad productionem ſiccitatis, aliquo modo alteratur, & exſiccatur, vt experientia conſtat, ergo quia motus ex ſe producit ſiccitatem medio calore producet quoq; aliquo modo ſiccitatem in aere, quod eſt falſum. Tum quia falſum eſt etiam hoc aſſerere de calore, & frigore, nam immobilitas, cum ſit priuatio, nequit eſſe per ſe cauſa alicuius poſitiui, ſicut eſt frigus, etiam æquiuoca, ergo frigiditas terræ nequit ab immobilitate prouenire, ſed à propria eius ſubſtantiali forma; Ignis etiam noſter eſt calidus, & tamen non fertur circulariter à Cælo, & è contra aqua calida refrigeratur, dum mouetur, ergo nec calor à motu, nec frigus ab immobilitate per ſe deriuatur; atq; ideò concludendum eſt qualitates elementorum à ſubſtantialibus eorundem formis produci, & proficiſci.

Ariſt. verò loc. cit. benignè interpretandus eſt, quòd ſ. loquatur de conſeruatione quadam, ac proportione locali, vt nempè terræ globus veluti à Cęlo remotiſſimus frigore, & grauitate deprimatur, ignis verò vt Cęlo proximus polleat leuitate, & calore; & quidem ibi non negat elementa concurrere ad productionem illarum qualitatum, ſed voluit innuere Cælum quoq; concurrere, vt cauſam vniuerſalem, & dum dixit concurrere per motum, & immobilitatem vtiq; non excluſit alias influentias cæleſtes, ſed tantum innuit illa quoque ſuo modo concurrere ad productionē illarum qualitatum.

Soluuntur obiecta.

71 IN oppoſ. obijc. Primò cum Teleſianis probando ignem eſſe humidum, nam tota de ipſo verificatur humiditatis definitio, cum alieno termino facilè figuretur, & nullo proprio. Item Ariſ. 4. Metheor. 24. & Medici dicunt carnes aſſas eſſe humidiores, quàm elixatas vtiq; virtute humectatiua ignis. Rurſus ſi ſuper flammam manus imponatur, indè illam retrahimus nedum calefactam, ſed etiam humectatam. Tandem metalla videmus igne liquari, ſignum euidens eſſe naturæ humidæ, nā omne agens in agendo paſſum ſibi aſſimilare intendit. Ad 1. exactè ſatisfecimus ſuprà n. 25. explicando definitionē humidi. Ad 2. per illud ſignificare volunt, quòd plus de ſubſtantia, & ſucco carnis remanet in carne aſſa, quàm in elixata, ex qua per aquam diffluit. Ad 3. flamma apud nos vtiq; deficit à debita puritate, ſecum enim trahit ex lignis ſēper aliquid humiditatis, quæ facilè illi admiſcetur. Ad 4. metalla non liquantur ab igne, quia ſit humidus, alioquin ab aere melius liquarentur, qui in humiditate ſatis excellit; ſed ab eius calore ſoluuntur, materia enim metallorum, vt diximus diſp. 4. de Cęlo q. 4. art. 7. ex Angeſt. lib. de form. propr. pag. 89. eſt humidum aqueum vnctuoſum, atq; viſcoſum virtute frigoris perfectè mixtū, ac adenſatum cum ſubtili terreo, vndè eo ipſo quòd frigus illa connectens ſuperatur à calore ignis, ſtatim liqueſiunt, & humida euadunt, quia defectu frigoris nequit ſiccum terreum amplius cohibere fluxibilitatem humidi aquei.

Secundò, obijcitur cum Stoicis probando aerem eſſe frigidum, quia talis eſt aer in natura ſua, qualis eſt, vbi maximè recedit à ſuis contrarijs, ſed ibi eſt frigidus, vt conſtat in media aeris regione, vbi proindè generantur pluuiæ, niues, grandines, &c. Nec dicas hoc frigus ibi contingere ex vaporibus illuc continuò aſcendentibus; nam ibi aer ſereniſſimus eſt, & ab omni impuritate defæcatus, vt conſtat in ſummitate mōtium, & vapores etiam illuc perueniunt calidi, cum virtute caloris ſurſum eleuentur, vndè potius eam deberent calefacere, quàm infrigidare. Tum 2. nam aer diebus æſtiuis, licèt perferuidus ſit,

noctu tamen frigeratur, non alia ratione, niſi quia aer abſcedente Sole reducit ſe ad proprium, & connaturale frigus, & hic modus argumentandi eſt ſimilis illi, quo communiter oſtenditur terram, & aquam frigidas eſſe. Nec rurſus recurras ad vapores, & habitus terreſtres tunc aerem inuadentes, quia vt diximus, iſti ſunt calidi ſaltim ab extrinſeco, nec poſſent facilè ad ſtatum naturalem ſe reducere in opinione ponente aerem calidum, nam calor aeris id impediret; immò aer frigidior eſt, cum eſt purus, & limpidus, quàm quando vaporibus eſt infectus, quod argumento eſt non ex vaporibus, ſed ex natiua aeris conſtitutione frigus illud prouenire; & inſuper loca clauſa in æſtate frigidiora ſunt, cum tamen non ibi ſint vapores, nec aliud agens extrinſecum infrigidãs. Tum 3. aer inſtitutus eſt ad refrigerationem animalium per reſpirationem, ergo non poteſt natura ſua eſſe calidus, alioqui valdè ineptus eſſet ad tale officium. Tum 4. aer motus flabello refrigerat, ergo natura ſua frigidus eſt, nam motus in rebus calidis calorem excitat, & frigus in frigidis. Tum 5. quando homo patitur colicam aer intus incluſus ſuo frigore hominem torquet, nec niſi rerum calidarum applicatione ſedatur dolor. Tum 6. præſertim admittendo ſphæram ignis infrà Lunam, opus erat aerem illi coniunctum eſſe ſummè frigidum, vt ignis acrimoniam cohiberet, ac temperaret. Tum 7. cætera elementa cum propria qualitate priuantur, aut intereunt, aut ſaltim maximam patiuntur iacturam, aer verò remoto calefaciente frigeſcit, totoq; hyeme ità ſeruatur, nec tamen interit, quinimo ex frigidiſſimo vento boreali valdè expurgatur, & ſerenior apparet. Tum 8. qualitates, quas habet elementum ex propria natura, non facilè, nec paſſim amittit, ſed ferè ſemper retinet, vt patet de igne nunquã amittente calorem, & ſiccitatem, ſed aer facillimè calorem amittit, ergo, &c. Tum 9. nam ventus eſt aer commotus, & regulariter, ac per ſe eſt frigidus. Tũ 10. quia citius aer refrigeſcit, quã aqua calida, ergo ſignum eſt non minus aerẽ vendicare ſibi frigus, quam ipſam aquã. Tum tandem quia aer congelat aquam, nam è puteo hauſta ſtatim refrigeſcit, & hyeme glaciatur, & alta flumina non in imo, nec in medio gelantur, ſed in parte ſuperiori, quæ frigori aeris magis expoſita eſt, & obuia.

72 Reſp. ad 1. frigus illud mediæ regionis aeris, vt ibi dicebatur, ab extrinſeco prouenire. ſ. à vaporibus aqueis admixtis exhalationibus terreis, quæ in ea regione materiam præbent nubibus, & pluuijs, & cum ad connaturalem frigoris ſtatum ſe ſe reducunt, totam aeris illam infrigidant regionem, vt fusè cum Scoto explicauimus diſp. 4. de Cęlo q. 3. art. 1. vbi & impugnationem allatam huius ſolutionis, & alias plures enodauimus. Ad 2. aer hic infimus abſcedente Sole frigeſcit tũ actione terræ, & aquæ infrigidantium, quam non amplius retundit præſentia Solis, vndè frigidior ſentitur in mari, quàm in terra, tum actione vaporum, qui à Sole in aere relicti noctu ſe reducunt ad frigiditatem ingenitam, aeremq; frigefaciunt; neque id calor aeris impedire poteſt, quia hic non eſt ſummus, & habet cum pluribus hoſtibus decertare nempè cum frigore terræ, aquæ, & ipſorum vaporum, tum quia maior eſt reſiſtentia vaporum, quàm ſit actiuitas caloris aeris, eo quia vapores ſunt craſſiores, aer verò tenuior, quæ tenuitas, & raritas valdè remittit actionem; & falſum eſt regulariter loquendo aerem eſſe frigidiorem, cum purior eſt, & ſerenior, ſed id interdum euenit, quia ſpirans Aquilo nubes diſſipat, & Cęlum ſerenat interim virtutè ſua aerem infrigidans, ſicut è contra Auſter aerem nubibus inficit, & ſua vi calidum reddit; æſtate verò aer in cubiculis clauſis frigidior eſt, quia non eſt ità actioni Solis expoſitus, ſicut extrà, & actione parietum frigidorum nonnihil refrigeratur. Ad 3. aer comparatione cordis eſt longè frigidior, cor enim animalis adeò feruet, vt ſæpè ab Ariſ. ignis

tus impediri talis conſecutio, ſeù effectus ſecundarius, vt dictum eſt, nulla ſequitur contradictio, quia hæc in cõtrarijs exurgit ex eorum effectu ſecundario, qui eſt expulſio, non ex primario, qui eſt informatio. Dices informatio vnius contrarij eſt actualis alterius excluſio, ſiquidem ſe expellunt ab eodem ſubiecto in genere formalis cauſæ, non effectiuè, adeò quod ipſamet informatio eſt excluſio, ergo ex effectu primario vnius ſequitur excluſio alterius, & contradictio. Negatur aſſumptum, quãuis enim formæ in ſubiecto ſe inuicem expellant in genere cauſæ formalis, tamen expulſio, & informatio non ſunt idem effectus formalis, ſed diuerſi, nam vnus exercetur circa ſubiectum, alter aduerſus formam contrariam, vnus eſt primarius, alter ſecundarius, vndè informatio vnius contrarij non eſt alterius excluſio formaliter, & per ſe, ſed conſecutiuè tantum, & ſecundario; & hoc etiam modo Ariſt. cit. 4 Met. explicant Tatar. & Baſſol. cit.

Ad Conf. dicimus ità euenire regulariter, ſed in caſu foret idem ſubiectũ ſimpliciter calidum, & ſimpliciter frigidum, ideſt vtrumq; in ſummo, nec ſequitur eſſe ſimul abſolutè calidum, & non calidum, frigidum, & non frigidũ, quia vt benè notat Baſſol. non dicitur ſubiectum non album, vel non calidum formaliter per aliquod poſitiuum, quod ſit nigrum, vel frigidum, ſed per negationem albi, vel calidi, quæ quidem negatio in ſubiecto nõ eſſet ex hypotheſi, quòd adſit albedo, vel caliditas. Ad vlt. cum dicitur vnum contrarium habere annexam alterius negationem eſſentialiter, & inſeparabiliter, vel hoc intelligitur de negatione identitatis, quatenus vnum nõ eſt aliud, nec eſſe poteſt aliud, vel de negatione compoſsibilitatis, quatenus vnũ nequit alio conſociari in eodem ſubiecto, de prima negatione verũ eſt aſſumptum, ſed falſa conſequentia, nam etiam dulcedo in lacte habet eſſẽtialiter annexam talem negationem albedinis, & vniuerſaliter quæcunq; forma diſparata reſpectũ alterius; de altera verò negatione falſum eſt aſſumptũ, quam doctrinam adhuc magis explicauimus diſp. 5. Phyſ. q. 6. art. 2. & innuit Baſſol. cit. art. 1. in reſp. ad 4.

61 Secundò obijc. quia ſi etiam in gradibus ſummis poſſunt contraria eſſe ſimul non videtur quomodo ſaluari poſſit contrarietas in ipſis, & quod oriatur ex natura ipſorum. Tum 2. quia contraria ſe expellunt in genere cauſæ formalis, at talis effectus nequit à Deo impediri. Tum 3. contraria opponuntur nedum virtualiter, & in ſuis effectibus, ſed etiam formaliter, ac in ſeipſis, vt ex eorum definitione conſtat, ergo antè ſuos effectus ſecundarios ſunt incompoſſibiles. Tum 4. ſi idem obiectum foret ſimul album, & nigrum, idem cibus dulcis, & amarus, &c. eſſet ſenſibile, & non ſenſibile, ſenſibile quidem, quia haberet qualitates ſenſibiles, inſenſibile verò, quia non apparet, quo ſenſu percipi poſſet, guſtuné, viſu, vel tactu. Tum 5. quia hac ratione plures quoq; ſubſtantiales formæ diſparatæ poſſent eſſe in eadem materia, cum minorem videantur inter ſe habere repugnantiam, quàm contraria. Tum 6. eadem eſt potentia receptiua contrariorum in eodem ſubiecto, non diuerſa, ſed illa potentia terminatur, & actuatur per vnum contrariũ, ergo illo ſtante alterum non poteſt ineſſe. Tum tandem quia termini motus, non autem forma, & priuatio, per hoc enim diſtinguitur motus à mutatione 5. Phyſic. ergo, &c.

Reſp. neg. ſequelam, quia eſſentialis ratio contrarietatis non conſiſtit in actuali expulſione contrariorum ab eodem ſubiecto, ſed in aptitudinali, vel potius radicali. Ad 2. effectus formalis primarius vtiq; nequit à Deo impediri, benè tamen ſecundarius; ratio diſcriminis eſt, quia ille immediatè per ſe procedit à forma inhærente, & ideò vocatur intrinſecus, vndè implicat formam informare ſubiectum, & ea non denominare talem, nam eſſe albũ aliud non eſt, quã habere albedinem; alter verò effectus

non

non immediatè procedit ab ipſa forma, ſed mediante effectu primario, & ideò habetur veluti ſecundarius, & extrinſecus, ac à Deo impedibilis. Ad 3. concedimus contraria ante effectum ſecundarium mutuæ expulſionis eſſe incompoſſibiles, non enim eorum incompoſſibilitas ex illis effectibus procedit, ſed potius ipſi ex contrariorum incompoſſibilitate, formaliter ergo ſunt ſeipſis incompoſſibilia, exercent verò hanc eorum incompoſſibilitatem per ſuos effectus ſecundarios, ſed tale exercitium ſuſpendi poteſt à Deo. Ad 4. neg. conſeq. nam in ordine ad ſenſum tactus, guſtus, vel odoratus agerent illa contraria ad ſenſationem mediã ex vtriſq; permixtam, vt modò faciunt liquores contrarij permixti; de viſu verò dicendum, quod vel vna tantum forma ageret, quæ ſ. validior eſſet ad mouendum ſenſum, vel ſi æquales eſſent, determinaretur à Deo, vel ambæ mouerent, nec implicat oculum videre idem obiectum ſimul albũ, & nigrum, ſicut non implicat videre plura ſimul, quorum vnum ſit album, aliud nigrum. Ad 5. negat Baſſol. paritatem, quia forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter, eiuſdem autem rei nequeunt eſſe duo eſſe ſimpliciter, & ideò duæ formæ ſubſtantiales inuicem non ſubordinatæ eandem materiam informare non poſſunt; contraria autem cum ſint accidẽtia non dant eſſe ſimpliciter, ſed ſecundum quid, & non eſt inconueniens eiuſdem rei eſſe plura eſſe ſecundum quid; At diſp. 5. Phyſ. q. 6. art. 2. id etiam conceſſimus diuinæ omnipotentiæ, & oſtẽdimus rationem à Baſſolio tactam abſolutè non concludere, quia in eo caſu vnaquæq; ſubſtantialis forma cum eadem communi materia proprium conſtitueret ſuppoſitum in propria ſpecie. Ad 6. licèt potentia ſubiecti ad recipiẽdum contraria ſit vna, tamen quantum eſt de ſe, ad vtrumq; eſt indeterminata, & ſingula reſpicit, vt actus inadæquatos, vt dicitur de potentia materiæ ad formas ſubſtantiales, vndè in ordine ad agens potens vincere eorum repugnantiam vtrumq; ſimul recipere poteſt. Ad vlt. ſæpius dictum eſt maiorem valere de terminis primis, & formalibus, quales ſunt ſemper in quocũq; motu, & mutatione forma, & priuatio, vt diximus diſp. 15. Phyſ. q. 6. art. 3. non autem de terminis ſecundarijs, & concomitantibus, ſicut in propoſito ſunt formæ contrariæ, vndè falſa eſt minor, quod contraria ſint per ſe termini motus, nam etiam naturaliter dum fit motus intenſionis à gradu remiſſo ad intenſum, manet ille cum iſto, vndè etiam falſum eſt ex hoc capite propriè differre motum à mutatione, vt ibidem diximus, vbi etiã expendimus Ariſt. ſenſum in 5. Phyſ. dum per hoc diſcernit motum à mutatione.

62 Tertiò, tãdem arguit Licbet. cit. auctoritatibus Scoti, nam in 1. d. 2. q. 2. infra lit. X. probat Deum habere virtutem infinitam ex eo, quod quantum eſt ex ſe, poſſet cauſare infinita, ſi non repugnarent, quia iſta repugnantia non prouenit ex defectu virtutis, ſed ex repugnantia eorum formali, & aſſumit hoc exemplum, ſimul potens cauſare albũ, & nigrum non eſt minus perfectum, ſi non poteſt ea ſimul cauſare, quia iſta non ſunt ſimul cauſabilia, quia hæc non ſimultas eſt ex repugnantia eorum, non ex defectu agentis, quia agens habet ſimul virtutem reſpectu amborum, ſi illa eſſent compoſſibilia. Et d. 17. q. 3. lit. VV. ait contraria incompoſſibilia eſſe in ſummo, non in gradu remiſſo. Et in 4. d. 44. q. 3. F. ait non poſſe probabiliter ſaluari idem ſimul realiter pati à contrarijs in ſummo etiam per potentiam Dei, & lit. G. ait, quòd ſi ponatur calorem induci in ſũmo in corporibus damnatorum, & adhuc qualitatem illã mixti permanere, videtur manifeſta repugnantia.

Reſp. primum locum non vrgere, etenim ibi licèt de Deo loquatur, tamen cum adducit illud exemplum, loquitur de agente promiſcuè, vndè ſufficit, vt id, quod in exemplo aſſumit, verificetur de agente creato, nec in exem-

plis eſt multum inſiſtendum; alter locus non eſt ad rem, quia ibi loquitur expreſſè de agente creato. Nec tandem vltimus vrget, quia vt diximus n.57. poſteà ait non poſſe oppoſitum improbari; cũ verò ſubiungit eſſe formaliter repugnãtiam calorem in ſummo reperiri cũ qualitate mixti, non loquitur de formis cõtrarijs, ſed de eodem calore, & verũ dicit, nam repugnat, quod in mixto ſit calor ipſi connaturaliter conueniens, qui eſt medius, & remiſſus, & calor in ſummo, vndè ſubdit, *ſicut ſi in eodem eſſe medium, & extremum*, ſi enim calor eſt remiſſus non eſt intenſus, nam vt diximus art. præced. n.56. plus repugnant in eodẽ ſubiecto magis, & minus eiuſdem formæ, quàm ipſęmet formæ contrariæ.

QVÆSTIO VI.

Quænam ex his qualitatibus conueniant elementis, & in quo gradu.

63 SErmo eſt hic de elementis in ſua puritate, ac naturali diſpoſitione, nam vt modò diſpoſita ſunt pro bono vniuerſi, certum eſt vnumquodq; ſecundum plures partes habere qualitates extraneas, & aduentitias ex vicinia alterius elementi, vt explicatum eſt diſp.4. de Cęlo q.1. Et de elementis ità conſideratis ſupponendum eſt vnumquodq; proprias, ac connaturales ſibi vendicare qualitates, vndè omninò vanũ eſt, quod quidam de aere dixerunt eſſe natura ſua expertem omnis qualitatis, & eſſe indifferenter cuiuſcunq; ſuſceptiuũ, eoquia eſt medium, per quod agentia naturalia maximè agunt, & concurrunt ad mixtionem, ſicut quia debuit eſſe vehiculũ omnium colorum ad videndum, omnis coloris expertem eſſe oportuit. Vanũ itaq; eſt, quia quælibet forma proprias requirit diſpoſitiones omnia corpora, vt paſſim videmus eſſe ſuis accidentibus à natura prædita, & alioqui cum alijs elementis concurrere non poſſet ad mixti conſtitutionem, quia non haberet qualitatem contrariam, cuius ope queat cũ alijs conflictari, nec eadem ratione poſſet in aliud elementum conuerti, immò nec de nouo generari, nec vnquam corrumpi, quia quod corrũpitur, à ſuo contrario corrumpitur; Nec ratio allata vrget, vt enim ſit medium idoneum, per quod agentia agant, ſatis eſt, quod propter ſuam tenuitatem ſit ſuſceptiuum qualitatum omnium, prout mixtioni inſeruiunt, & de coloribus diſpar eſt ratio, quia non facilè ſibi mutuo cedunt, vt patet, ſi quis aſpiciat per medium, quocumque ſit colore vitiatum.

Compertum etiam eſt vnumquodq; elementum non ſimul omnes ſibi vendicare quatuor illas qualitates, quia nec ignis eſt frigidus, nec aqua ſicca; ſed nec duntaxat vnam, vt de aere item opinatus eſt Valleſ. 1. lib. controuerſ. medic. cap.16. vbi ſolam humiditatem ei connaturalem facit, & tribuit Galen. lib.8. de vſu partium cap.3. & lib. de vſu reſpir. ſed binæ cuilibet aſſignari ſolent (excluſa tamen combinatione contrariarum qualitatum, quia nullum elemẽtum eſt ſimul frigidum, & calidum, vel humidum, & ſiccum, quia tales qualitates non ſtant ſimul, quod ſi ponantur in eſſe refracto, ac temperato tunc tale corpus eſſet potius mixtum, quàm ſimplex, nec eſſet verum elementum) ità docuit Ariſt. 2. de gen. 16. & deincèps, & 4. Metheor. cap. 1. cuius connexionis duplicis qualitatis in quocunq; elemento ratio eſt, quam attulit Philopon. 2. de gen. com. 25. quia duo ſunt præcipua munera ipſorum elementorũ in hoc vniuerſo, vnum eſt, quod inuicẽ tranſmutentur pro mixtorum conſtitutione, alterũ eſt, vt tanquam partes integrales vniuerſi ità diſponerentur, vt vnũ eſſet alterius proportionatus locus; ad primũ munus planè opus erat, vt vnumquodq; haberet aliquã qualitatẽ, per quã eſſet alteri contrariũ, vt ſi aer eſt calidus, aqua ſit frigida, ſi ignis eſt ſiccus, aer ſit humidus, &c. nam omnis tranſmutatio fit ratione contrarij; ad alterũ verò munus debebat vnũquodq; aliã qualitatẽ habe-

habere, per quam conueniret cum alio ſibi contiguo, vt .ſ. ignis v.g. quia eſt locus aeris cum eo in calore communicaret, & aer continens aquam in humiditate, & terra haberet frigus ſimbolum cum aqua, locus enim eſt conſeruatiuus locati ex 4. Phyſ. conſeruatio autem nequit fieri à contrario, ſed tãtum ab aliquo ſimili, & ex elementis ità conſtitutis naſcitur illa concordia diſcors, quæ mundi concentum efficit.

64 Ex hac igitur naturali ratione deducitur vnicuiq; elemento neceſſarias eſſe duas qualitates, vnam communem cum elemento proximo, per quam ſe in uicem conſeruare poſſent, alteram verò contrariam, vt ſecum nonnihil altercando ad alterationem, & conſtitutionem mixtorum concurrere poſſent; hac igitur de cauſa Ariſ. loc. cit. ità qualitates diſtribuit in ſingulis elemẽtis, vt terra ſit frigida, & ſicca, aqua frigida, & humida, aer calidus, & humidus, ignis calidus, & ſiccus. At non obſtante ſenſata illa ratione ex conſonantia Vniuerſi deducta, nec Ariſt. auctoritate, ac omnium Peripateticorum, non deſunt, qui qualitates alio modo combinent in elementis, Teleſius enim nouæ doctrinæ inuentor lib. 2. de rerum natura cap. 23. conſtituit aquam ex ſua natura potius calidam, quàm frigidam, & cap. 25. ignẽ potius humidum, quàm ſiccum. Arriaga verò nouiſſimè diſp. 4. de gen. n. 19. terram ponit natura ſua potius calidã, quàm frigidam; & tandem hac tempeſtate apud multos inualuit Stoicorum placitum ſtatuentium aerem ſuo optè ingenio frigidum; ità Cardan. lib. 2. de ſubtil. Arriag. cit. n. 25. Areſius 2. de generat. q. 10. qui vlterius addunt aerem non tantum ſuaptenatura eſſe frigidum, ſed etiam ſiccum; & quidem quod aer ſit frigidus, fuit opinio Galen. lib. 8. de vſu partium, vbi Ariſt. carpit, quòd aerem poſuerit calidum.

Rurſus maius adhuc diſſidium eſt, etiam inter eos, qui in qualitatum coniugatione concordant, in quó gradu binæ qualitates ſingulis competant, totq; ac adeò varia ſunt placita, vt nimis operoſum eſſet ſingula adamuſſim recenſere, Quidã enim dixerunt ambas qualitates ſuo elemento conuenire in ſummo, vt Sueſſan. 2. de gen. com. 23. Achillin. lib. 3. de elementis Mercen. in dilucid. huius puncti, Peramat. lib. de element. cap. 8. & fauet Galen. lib. 1. de natura, & 1. de elementis cap. 6. Alij è contra vnam dumtaxat qualitatem tribuũt in ſummo, alteram verò citrà ſummũ, adhuc tamen in excellenti gradu, ideſt ſupra quartum, & hic dicendi modus eſt valdè frequens apud Peripat. pro quo citari ſolent Auerr. Alexand. Albert. Auicen. Philop. Ammon. Marſil. Saxon. & ſequuntur Recentiores paſſim. Alij inter has extremas opiniones quodamodo mediant tribuẽtes duobus extremis elementis .ſ. terræ, & igni ambas qualitates in ſummo, elementis verò medijs, aquæ nimirum, & aeri vnam qualitatem in ſummo, alteram in excellenti gradu, ità Zab. lib. 2. de primis qualit. cap. 1. & Auerſa q. 41. ſec. 8. Demum D.Th. 2. de gen. lec. 3. igni tribuit vtrãque qualitatem in ſummo, aeri vtramq; infrà ſummum, aquæ verò, & terræ vnã in ſummo, alteram infrà ſummum, & ſequitur Bannez 2. de gen. cap. 3. q. 2.

ARTICVLVS I.

Singulis elementis propriæ aſſignantur qualitates.

65 NOſtra ſententia eſt, quæ fuit perpetua in Peripato, ignem eſſe calidum, & ſiccum, aerem calidũ, & humidum, aquam frigidam, & humidam, terram deniq; frigidam, & ſiccã, & ità ſupponit Scotus 2. d. 15. q. vn. & 4. d. 49. q. 13. & vbicunq; loquitur de elementis, quæ quidem ſententia ab initio quæſt. probata eſt ea vniuerſali ratione ex conſonantia vniuerſi, & fine elementorum deducta, nunc verò probanda eſt ſingillatim ex cuiuſq; elemẽti natura, & naturali conditione.

Primò igitur de igne, quòd ſit ſuaptenatura

natura

natura calidus,atq; ſiccus,ſatis de ſe exploratum eſt, & quidem de calore nullus videtur ambigendi locus, & ſi quis proteruiando negaret, igni exponatur, quouſq; fateatur eſſe calidum;de ſiccitate verò probatur. Tum quia ignis extinguitur ab aqua etiamſi ſit calida, quod eſt argumento aquam ei contrariari, nedum in frigiditate, ſed etiam in humiditate, atq; ideò ignem eſſe calidum,& ſiccum. Tum quia ignis,& aqua ſunt elementa valdè oppoſita,& diſſimbola,ergo non in vna tantum, ſed in ambabus qualitatibus opponuntur, cum ergo aqua ſit humida, & frigida,ignis erit ſiccus,& calidus. Tum quia ponendo ignem humidum cum Teleſio,cum ex alia parte ſit calidus, vt ipſe concedit, iam in eius ſententia ignis in nulla qualitate contrariabitur aquæ, quæ apud ipſum eſt calida,& humida. Tum quia quo magis corpus eſt ſiccum, facilius concipit ignem, vt de ligno arido conſtat, ſignum euidens formam ignis poſtulare ſiccitatem,vt diſpoſitionem cõnaturalem. Tum tandem quia ignis exſiccat madidas veſtes, lutum, &c. nec dicas id præſtare per calorem; nam videmus carnes, cum in olla feruenti elixantur,equidem calefieri,nõ tamen exſiccari;cum aſſantur autem, etiam exſiccati, ergo ſiccitas non prouenit à calore ignis dumtaxat, ſed directè etiam ab ipſius ſiccitate.

66 Secundò probatur aerem eſſe humidum, & calidum, & quidem humidũ eſſe negari nequit, niſi negando definitionem humidi ſuperius ex Ariſt. traditam, quod facilè figuratur termino alieno,& nullum retinet proprium, vel ſaltim eam in peregrinos ſenſus extorquẽdo,vt facit Areſius; ſanè ſi proprius effectus humiditatis eſt ſubiectum reddere fluidum,& liquidum,res enim humidæ ità è manibus elabuntur,vt vix retineri queant,quid fluidius aere?aut ergo non adhuc conſtat, quid ſit humiditas, aut ſtando definitioni humiditatis iam aſsignatæ, aer humidus aſſeri debet,vel alia excogitari, qua defendatur eſſe ſiccum; Deindè ſi aer ponitur ſiccus cum ex alia parte ſit calidus,iam nõ differet ab igne, vel ſi ponatur frigidus, non differret à terra, diuerſa enim qualitatum combinatio diuerſitatem formarum ſubſtantialium oſtendit in elementis ſaltim à poſteriori, idq; gratis negat Areſius.

Deindè probatur eſse calidum, non frigidũ; Tum quia actione frigoris aer corrumpitur, & vertitur in aquam, vt patet in generatione aquarum in cauernis terræ, & in feneſtris vitreis hyeme rorantibus, dum aer extrinſecus adhæreſcens in aquam abit; ac etiam æſtate idem contingit,cum aqua gelida in phialam vitream infunditur, tunc enim in extima vaſis ſuperficie cernitur aſperſio quædam cauſata ex aere extrinſecus adhærente,qui virtute frigoris intus exiſtentis paulatim in guttulas aquæ reſoluitur. è contrà verò aer calore generatur,vt conſtat cum aqua actione caloris reſoluitur in vaporẽ, & deinceps in aerem.Tum 2. idem deducitur ex leuitate,& raritate aeris,frigus enim condenſat,& aggrauat,vt conſtat de terra,& aqua,quæ ob eorum frigiditatẽ ſunt corpora denſa,& grauia, è contra verò calor rarefacit,& leuificat.Tum 3.quia mel, & oleum, quæ ſunt mixta aerea ſunt calida in prædominio,ergo etiam, & aer. Tum 4.quia quælibet qualitas elementatis non niſi alteram habet per ſe,& directè contrariam, nam ſi plures haberet,ſtatim extingueretur, quia non eſſent hinc indè æquilibratæ vires in conflictu,ergo aer non eſt frigidus, tũc enim calor ignis oppugnaretur ſimul à frigore terræ,aquæ, & aeris, cumq; calor ſit minimæ reſiſtentiæ,ſtatim deijceretur à tot contrarijs. Tum 5.quia ſi aer eſſet frigidus in ſummo, vt illi arbitrantur, tunc extingueret ignem, ſicut aqua;nec dicas non extinguere, quia ſit ſiccus; nam etſi aqua etiam per humiditatem extinguat ignem,id tamen principaliter efficit per frigiditatem, quæ ſemper in ea perſiſtit in aliquo gradu quantumcunq; ab extrinſeco agente caleſiat.

leſcat. Tum 6. quia calor, & humiditas ſunt cauſæ putredinis, vt Ariſ. docuit 4. Metheor. cap. 2. & problem. 33. part. 2. ſicut è contra frigus, & ſiccitas præſeruant à putredine, vndè videmus hyeme carnes diutius conſeruari, quàm in æſtate, & facilius Auſtro flante, qui eſt ventus calidus, & humidus, in putredinem abire, quàm Aquilone ſpirante, qui eſt frigidus, & ſiccus; cũ ergo aer ex Ariſt. loc. cit. ad corruptionem, & putrediné valdè diſponat, erit vtiq; ſuapte natura calidus, & humidus, non ſiccus, & frigidus. Tandem videmus in hyeme caloré aeris innatum ad ſubterranea ſe ſe recipere correptum à frigore ſuperueniente, ibiq; aquam concurrentibus quoque exhalationibus ibi recluſis ſeruare calidam, vt patet in puteis, & ciſternis.

67 Quædam ex his argumentis adduxit Areſius, & ſoluere tentauit, vndè ad 1. inquit cum aer vertitur in aquam, & corrumpitur, non à frigore corrumpi, ſed ab humiditate, & denſitate, vndè flante Auſtro videmus parietes madidos, & marmora rorantia, quod non à frigore prouenit, cum ventus ille ſit calidus, ſed ab humiditate, & denſitate eiuſdem; & ſic etiam è contra inquit, cum aqua vertitur in aerem, id non fieri actione caloris, ſed raritatis, & ſiccitatis, nam ab aqua eleuantur prius partes ſubtiliores, & rariores valdè humidæ, deindè amittunt illam humiditaté, & magis etiam rareſiunt, & conuertuntur in aerem, non igitur calori per ſe tribuenda eſt hæc generatio, ſed raritati, & ſiccitati. Ad 2. negat calorem eſſe cauſam raritatis, & frigus denſitatis abſolutè loquendo, & ait verificari ſolum cæteris paribus, & iuxtà proportionem ſubiecti, & ideò aer, cum non ſit capax magnæ condenſationis, quamuis ſit frigidiſſimus, ſemper erit rarus, pariterq; diſcurrit de leuitate, & grauitate, nix. n. frigidiſſima eſt, & tamen etiam eſt leuis, & è contra autum eſt grauiſſimum, nec tamen in frigore alia multa excedit mixta, quæ ipſo ſunt leuiora. Ad 3. negat in primus in oleo, & melle prædominari aerem, & ait id colligi non poſſe, quod aquæ ſupernatet, quia è contra argumẽtari poſſemus prædominari aquã, quia in aere deſcendunt; deindè petit, an cũ dicimus mixta illa eſſe calida, loquamur de calore actuali, vel virtuali, non de actuali, quia potius frigida ſunt, & facilè congelantur, ac addenſantur; ſi de virtuali, longè maiorem calorem virtualẽ reperiemus in rebus, quibus aqua, vel terra prædominatur, in vino enim non prædominatur aer, nam aquæ non ſupereminet, & tamen virtualiter eſt calidiſſimum, & ſic in multis alijs. Ad 4. ait optimam eſſe proportionem inter elemẽta ratione qualitatum, quoniã licèt plura ſint elemẽta frigida, longè tamen maior eſt actiuitas caloris, & virtus Cęli calefacientis ea, quàm ſit virtus frigoris, quod in ipſis reperitur, & ità optimè ſunt diſpoſita, ſicut vniuerſi bono congruebat.

68 His tamen ſolutionibus non acquieſcimus, reſponſio ad primum ſubſiſtere omninò non poteſt, quia nec raritas, & ſiccitas tantæ actiuitatis ſunt, vt eis principaliter tribuẽda ſit deſtructio aquæ, & generatio aeris, nec pariter humiditas, & denſitas, vt eis corruptio aeris adſcribatur, & generatio aquæ; & quidem in bona philoſophia elementorum pugna in mutua tranſmutatione principaliter exercetur per qualitates primas, & præcipuè per actiuiores, quales ſunt calor, & frigus; immeritò ergo elementorum generatio, & corruptio ſiccitati, & humiditati principaliter adſcribuntur; flante autem Auſtro parietes, & ſaxa deſudant ex copia vaporum, quos ventus ille defert, qui ad parietem impingentes, & ad marmora eorum frigoris ope in aquam reſoluuntur. Secunda etiam ſolutio eſt contra omniũ ſenſum, vt enim docuit Ariſ. 2. de gen. 27. calidi eſt rareſacere, & frigidi condenſare, hocq; illis per ſe competit, & non per accidens ratione ſubiecti, vt colligitur ex eorũ definitionibus ſuperius allatis, ſic etiam calidi per ſe eſt leuificare, frigoris aggrauare, vt pluribus etiam

In locis docuit Ariſt. 2. de gen. animal. cap. 1. & 1. Metheor. ſum. 3. & lib. 2. cap. 4. & 2. de plantis cap. 1. & problem. 5. ſec. 13. probl. 9. ſec. 24. & probl. 18. ſec. 23. quod etiam fuit veterũ Philoſophorum dogma, vndè Plutarc. lib. de primo frigido ſic loquitur, *quod leue, & ſurſum tendens nihil eſt eorum, quæ ſunt frigida, & quod nubes frigore recepto deorſum tendunt, ac verſa vice calore eis inſidente ſurſum feruntur*, malè ergo negat, & limitat Areſius principia quædam philoſophica ab omnibus recepta, vt peculiaria placita ſua tueatur; malè etiam præcludit viam veſtigandi qualitates primas ex ſecundis, nam iſtæ ideò ſecundæ dicuntur, quia aliquo modo dependent ab illis, cum ergo experiamur aerem eſſe rarum, & leuẽ, ſcrutari oportet, à qua, vel quibus primarũ qualitatum in aere exiſtentiũ oriantur, & cum oriri nequeant à frigiditate, vt conſtat, vndè nix non eſt leuis, quia frigida, ſed ob copiam aeris incluſi in eius poris, quibus vndiq; ſcatet; nec rurſus à ſiccitate, nam terra, quæ eſt valdè ſicca, grauiſſima eſt, ac denſiſſima, clarè ſequitur aerem nec frigidum, nec ſiccũ eſſe, vt vult Areſius, ſed potius calidũ, quia raritas, & leuitas regulariter à calore procedunt.

Nec etiam tertio argumento ſatisfacit, omnes enim concedunt oleum eſſe aereæ naturæ, quia ſupernatat aquæ, ꝙ vtiq; non eſſet ſi aqua in eo prædominium haberet, immò id etiam concedũt ſentientes cum ipſo, ſed negant eſſe calidum, potius enim aiunt frigidum eſſe, cum modico etiam frigore citius, quàm aqua congeletur, vndè deducunt, cum ſit aereæ naturæ, aerem eſſe frigidum, Sed immeritò etiam negatur oleum eſſe calidæ complexionis, vulnera enim lenit, & fouet calore ſuo, quæ potius exacerbaret, ſi frigidum eſſet, facillimè etiam accenditur, & inflammatur, quãuis alioqui ſit humidum actu, & ipſi Medici docent tàm oleum, quàm mel in animaliũ corporibus effectus habere caloris, & malè ex facilitate congelationis eius arguitur frigiditas, alioquì eſſet frigidius aqua, nam prouenit ex illius corporis craſſitie, & viſcoſitate, & ideò Galen. 2. de facultat. ſimplic. medicam. dixit oleum propriè non congelari, ſed potius conſiſtere, ac incraſſari, nec à frigore procedere, quòd citius, quàm aqua congeletur, ſed ex craſſitie, & viſcoſitate. Demum nec ſufficienter quarto occurit argumento, tum quia licèt ſit calor maioris actiuitatis, quàm frigus, adhuc tamen eſt minoris reſiſtentiæ; tum quia licèt maioris actiuitatis ſit calor frigore, adhuc tamen frigus præualeret, quia in maiori copia improportionabiliter excederet calorem, præſertim in eius opinione, qui negat elementum ignis in propria ſphæra; recurrere autè ad Cælum quacunq; de cauſa non eſt cordati Philoſophi.

69 Tertiò, principaliter oſtenditur aquam eſſe humidam, & frigidã; & quidem vtrumq; euidenter conſtat ſenſuũ teſtimonio, humidam enim eſſe fatentur omnes, & quidem in hoc elemento humiditas adeò conſpicua eſt, vt Sacra Scriptura illud agnoſcat veluti fontem omnis humiditatis Iob 12. *ſi continuerit aquas, omnia ſiccabuntur* ex quo loco auſam ſumpſit Areſius negandi humiditatem aeri, quia tota in hoc loco videtur aquæ attribui. At proculdubio hic non eſt ſenſus à Sacra Scriptura intentus, ſolum enim per hoc ſignificare voluit per elementum aquæ hinc indè excurrens terram infundi, & irrigari, quæ ſine aquarum decurſu vtiq; ſtatim ſicca, & arida euaderet, quia aer quantumuis humidus ponatur, talem effectum præſtare non poteſt, vt aqua, ob ſuam tenuitatem, & raritatem, vt infrà dicemus, & quia eius humiditas vaporoſa nõ eſt. Nec etiam minus obuia eſt eiuſdẽ frigiditas, & ſenſibus comprobata, nam in mari, fluminibus, fontibus, & puteis aqua ſe ſe nobis frigidã offert, immò in æſtate ambiente exiſtente calido in puteis, ac ciſternis aqua inuenitur frigida, adeovt agenti extrinſeco eius frigiditas nequaquã adſcribi poſſit; nec dicas hãc

ei terrã mutuare, quia adhuc ſenſibilius aquæ frigiditas deprehenditur, quã ipſius terræ. Accedit, quòd cum ab aliquo agente extrinſeco v. g. igne caloré recepit, ſtatim ac ab eo remota fuerit abſq; vllo extrinſeco infrigidante ſpontè paulatim impreſſum calorem excutit, & ad priſtinam frigiditatem ſe ſe reducit, quod argumento eſt huiuſmodi qualitatem à propria ſibi védicare, nõ aſcititiam eſſe, vel extraneam. Adeò vt qua fronte negauit Teleſius aquam eſſe frigidam ſuapte natura, poterat quoq; negare ignem eſſe calidum. Piſces item in hoc elemento degentes naturæ ſunt frigidioris, ac deniq; aqua nimium epota dolores cauſat in ventriculo, & cruditates, dentes labefactat, & cõſimilia vtiq; ſua frigiditate, quia remedijs, & pannis calidis ſedatur dolor.

Quartò, tandem demonſtratur terrã ſiccam eſſe, & frigidam; & quidem de ſiccitate res eſt adeò explorata, vt ſtatim ac à Deo creata fuit, eam vocauerit aridam in princip. Geneſ. immò in ipſa apprimè verificatur ſiccitatis definitio, ſi enim ſiccum eſt, quod facilè proprio coercetur termino, nec indiget alieno, vtiq; terra ſicca æſtimari debebit, nam in ſe conſiſtit, & proprijs ſponte ſe continet terminis; & tãdem cum aqua perfunditur, & irrigatur, vi ſuæ ſiccitatis humorem abſumit, & paulatim ad natiuam ſiccitatem redit. Quòd etiam ſit frigida, probatur, quamuis enim partes eius ſuperiores, & extimæ radijs ſolaribus expoſitæ calidæ ſentiantur, tamen in viſceribus eius, ſubterraneiſq; cauernis, quo ſolaris calor non peruenit, immane viget frigus; ſicut etiam eædem partes humidæ ſentiuntur ex admixtione aquæ, vt apta ſit ad culturam, & generationem herbarum, atq; plantarum, neq; ob id arguimus eſſe ex integro humidam. Inſuper videmus lapides, & metalla, quæ ſunt corpora valdè terreſtria, frigiditate vigere. Hoc ipſum ſuadent ingens eius grauitas, & denſitas, quas iam ſupradiximus à frigore dernare, vt raritas, & leuitas à calore.

70 Quæres vndè participent elementa has qualitates eis connaturales? Zabarel. lib. 1. de prim. qualit. cap. 8. & 9. inquit totaliter à Cælo eis imprimi mediante motu, & immobilitate, mouens enim veſtigime ſua etiam elementa, eis calorem inijcit, & quia aliqua elementa ab ea circumlatione vel nullo modo, vel admodum lentè pertinguntur, conſequenter in eis cauſat frigiditatem, quæ videtur fuiſſe doctrina Ariſt. 1. Metheor. cap. 4. dum ait, quod quia circulo fertur Cælũ, ideò pars orbis inferioris illi proxima accenditur, & calida fit, quæ verò procul à Cælo in medio mundi ſita sũt, ea propter immobilitatem grauiſſima, & frigidiſſima; quo etiam modo locutus eſt Auerr. 2. de Cælo com. 94. inquiens, quòd remotio à motu circulari dat quietem, frigiditatem, & grauitatem, ſicut propinquitas dat motum, calorem, & leuitatem.

Cæterum hæc Zab. opinio omninò diſplicet, tum quia certiſſimum eſt ſingulis elementis proprias conuenire qualitates ab intrinſeco, ac eorum ſubſtantiales formas conſequi, & ità vbiq; ſupponere videtur Ariſ. qui qualitates elementorum ſolet eorum paſſiones appellare, paſſio autem fluit ab eſſentia ſui ſubiecti, non ergo ab extrinſeco totaliter eis adueniunt, alioquin eſſent illis prorſus extrinſecæ, & aduentitiæ; tum quia doctrina illa Ariſ. 1. Metheor. cap. 4. ſano modo debet intelligi, nam abſolutè intellecta ſubſiſtere nequit, & grauem patitur calumniam, vt demonſtrauimus diſp. 2. de Cælo q. 7. art. 4. tũ quia licèt aliquo pacto ſuſtineri poſſet, & defendi hæc opinio quoad calorem, & frigus, non tamen quoad alias qualitates, quæ enim eſt ratio, cur aer ſit humidus, & humiditatem à Cælo recipiat, nõ verò ſiccitatem? & è contra terra ſit ſicca, & non humida? ſi enim motus eſt cauſa caloris in igne, & ſiccitatis, ergo terra nequit eſſe ſicca, licet ſit frigida, & rurſus ſi aer humiditatem recipit à Cæli motu, humidior erit aer præcipuè ſupremus, quàm aqua, cũ velocius mo-

ceatur At inquit Zab. hoc euenire, quia ſubſtantia aeris eſt apta ad recipiendam humiditatem, & terræ ſubſtantia ſiccitatem. Hoc tamen non ſatisfacit, quia etſi naturaliter aer ſit humidus, attamen quando applicatur agenti ex ſe determinato ad productionem ſiccitatis, aliquo modo alteratur, & exſiccatur, vt experientia conſtat, ergo quia motus ex ſe producit ſiccitatem medio calore producet quoq; aliquo modo ſiccitatem in aere, quod eſt falſum. Tum quia falſum eſt etiam hoc aſſerere de calore, & frigore, nam immobilitas, cum ſit priuatio, nequit eſſe per ſe cauſa alicuius poſitiui, ſicut eſt frigus, etiam æquiuoca, ergo frigiditas terræ nequit ab immobilitate prouenire, ſed à propria eius ſubſtantiali forma; Ignis etiam noſter eſt calidus, & tamen non fertur circulariter à Cælo, & è contra aqua calida refrigeratur, dum mouetur, ergo nec calor à motu, nec frigus ab immobilitate per ſe deriuatur; atq; ideò concludendum eſt qualitates elementorum à ſubſtantialibus eorundem formis produci, & proficiſci.

Ariſt. verò loc. cit. benignè interpretandus eſt, quòd .ſ. loquatur de conſeruatione quadam, ac proportione locali, vt nempè terræ globus veluti à Cęlo remotiſſimus frigore, & grauitate deprimatur, ignis verò vt Cęlo proximus polleat leuitate, & calore; & quidem ibi non negat elementa concurrere ad productionem illarum qualitatum, ſed voluit innuere Cælum quoq; concurrere, vt cauſam vniuerſalem, & dum dixit concurrere per motum, & immobilitatem vtiq; non excluſit alias influentias cæleſtes, ſed tantum innuit illa quoque ſuo modo concurrere ad productioné illarum qualitatum.

Soluuntur obiecta.

71 IN oppoſ. obijc. Primò cum Teleſianis probando ignem eſſe humidum, nam iota de ipſo verificatur humiditatis definitio, cum alieno termino facilè figuretur, & nullo proprio. Item Ariſ. 4. Metheor. 24. & Medici dicunt carnes aſſas eſſe humidiores, quàm elixatas vtiq; virtute humectatiua ignis. Rurſus ſi ſuper flammam manus imponatur, indè illam retrahimus nedum calefactam, ſed etiam humectatam. Tandem metalla videmus igne liquari, ſignum euidens eſſe naturæ humidæ, nã omne agens in agendo paſſum ſibi aſſimilare intendit. Ad 1. exactè ſatisfecimus ſuprà n. 25. explicando definitioné humidi. Ad 2. per illud ſignificare volunt, quòd plus de ſubſtantia, & ſucco carnis remanet in carne aſſa, quàm in elixata, ex qua per aquam diffluit. Ad 3. flamma apud nos vtiq; deficit à debita puritate, ſecum enim trahit ex lignis ſemper aliquid humiditatis, quæ facilè illi admiſcetur. Ad 4. metalla non liquantur ab igne, quia ſit humidus, alioquin ab aere meliùs liquarentur, qui in humiditate ſatis excellit; ſed ab eius calore ſoluuntur, materia enim metallorum, vt diximus diſp. 4. de Cęlo q. 4. art. 7. ex Angeſt. lib. de form. propr. pag. 89. eſt humidum aqueum vnctuoſum, atq; viſcoſum virtute frigoris perfectè mixtũ, ac adenſatum cum ſubtili terreo, vndè eo ipſo quòd frigus illa connectens ſuperatur à calore ignis, ſtatim liquefiunt, & humida euadunt, quia defectu frigoris nequit ſiccum terreum amplius cohibere fluxibilitatem humidi aquei.

Secundò, obijcitur cum Stoicis probando aerem eſſe frigidum, quia talis eſt aer in natura ſua, qualis eſt, vbi maximè recedit à ſuis contrarijs, ſed ibi eſt frigidus, vt conſtat in media aeris regione, vbi proindè generantur pluuiæ, niues, grandines, &c. Nec dicas hoc frigus ibi contingere ex vaporibus illuc continuò aſcendentibus; nam ibi aer ſereniſſimus eſt, & ab omni impuritate defæcatus, vt conſtat in ſummitate mõtium, & vapores etiam illuc perueniunt calidi, cum virtute caloris ſurſum eleuentur, vndè potius eam deberent calefacere, quàm infrigidare. Tum 2. nam aer diebus æſtiuis, licèt perferuidus ſit,

noctu

noctu tamen frigeratur, non alia ratione, niſi quia aer abſcedente Sole reducit ſe ad proprium, & connaturale frigus,& hic modus argumentandi eſt ſimilis illi, quo communiter oſtenditur terram,& aquam frigidas eſſe. Nec rurſus recurras ad vapores, & habitus terreſtres tunc aerem inuadentes, quia vt diximus, iſti ſunt calidi ſaltim ab extrinſeco,nec poſſent facilè ad ſtatum naturalem ſe reducere in opinione ponente aerem calidum, nam calor aeris id impediret; immò aer frigidior eſt,cum eſt purus,& limpidus,quàm quando vaporibus eſt infectus, quod argumento eſt non ex vaporibus, ſed ex natiua aeris conſtitutione frigus illud prouenire;& inſuper loca clauſa in æſtate frigidiora ſunt, cum tamen non ibi ſint vapores, nec aliud agens extrinſecum infrigidãs. Tum 3. aer inſtitutus eſt ad refrigerationem animalium per reſpirationem, ergo non poteſt natura ſua eſſe calidus, alioqui valdè ineptus eſſet ad tale officium. Tum 4. aer motus flabello refrigerat,ergo natura ſua frigidus eſt, nam motus in rebus calidis calorem excitat, & frigus in frigidis. Tum 5. quando homo patitur colicam aer intus incluſus ſuo frigore hominem torquet, nec niſi rerum calidarum applicatione ſedatur dolor. Tum 6. præſertim admittendo ſphæram ignis infrà Lunam, opus erat aerem illi coniunctum eſſe ſummè frigidum,vt ignis acrimoniam cohiberet, ac temperaret. Tum 7. cætera elementa cum propria qualitate priuantur, aut intereunt, aut ſaltim maximam patiuntur iacturam,aer verò remoto calefaciente frigeſcit,totoq; hyeme ità ſeruatur, nec tamen interit, quinimo ex frigidiſſimo vento boreali valdè expurgatur,& ſerenior apparet. Tum 8. qualitates, quas habet elementum ex propria natura, non facilè, nec paſſim amittit, ſed ferè ſemper retinet, vt patet de igne nunquã amittente calorem, & ſiccitatem, ſed aer facillimè calorem amittit,ergo,&c. Tum 9. nam ventus eſt aer commotus, & regulariter, ac per ſe eſt frigidus. Tũ 10. quia citius aer refrigeſcit, quã aqua calida,ergo ſignum eſt non minus aerẽ vendicare ſibi frigus,quàm ipſam aquã. Tum tandem quia aer congelat aquam, nam è puteo hauſta ſtatim refrigeſcit, & hyeme glaciatur,& alta flumina non in imo, nec in medio gelantur, ſed in parte ſuperiori, quæ frigori aeris magis expoſita eſt, & obuia.

71 Reſp. ad 1. frigus illud mediæ regionis aeris, vt ibi dicebatur, ab extrinſeco prouenire.ſ. à vaporibus aqueis admixtis exhalationibus terreis, quæ in ea regione materiam præbent nubibus, & pluuijs, & cum ad connaturalem frigoris ſtatum ſe ſe reducunt,totam aeris illam infrigidant regionem, vt fusè cum Scoto explicauimus diſp. 4. de Cęlo q. 3. art. 1. vbi & impugnationem allatam huius ſolutionis, & alias plures enodauimus. Ad 2. aer hic infimus abſcedente Sole frigeſcit tũ actione terræ, & aquæ infrigidantium, quam non amplius retundit præſentia Solis, vndè frigidior ſentitur in mari, quàm in terra, tum actione vaporum, qui à Sole in aere relicti noctu ſe reducunt ad frigiditatem ingenitam,aeremq; frigefaciunt;neque id calor aeris impedire poteſt, quia hic non eſt ſummus,& habet cum pluribus hoſtibus decertare nempè cum frigore terræ, aquæ, & ipſorum vaporum, tum quia maior eſt reſiſtentia vaporum, quàm ſit actiuitas caloris aeris, eo quia vapores ſunt craſſiores, aer verò tenuior, quæ tenuitas,& raritas valdè remittit actionem; & falſum eſt regulariter loquendo aerem eſſe frigidiorem, cum purior eſt,& ſerenior, ſed id interdum euenit, quia ſpirans Aquilo nubes diſſipat, & Cęlum ſerenat interim virtute ſua aerem infrigidans, ſicut è contra Auſter aerem nubibus inficit, & ſua vi calidum reddit; æſtate verò aer in cubiculis clauſis frigidior eſt, quia non eſt ità actioni Solis expoſitus, ſicut extrà, & actione parietum frigidorum nonnihil refrigeratur. Ad 3. aer comparatione cordis eſt longè frigidior, cor enim animalis adeò feruet, vt ſæpè ab Ariſ. ignis

Digitized by Google

appelletur, ac ignitum cor, vt lib. de reſpiratione ca. 2. 8. & 10. quare ſatis idoneus eſt ad reſpirationem; immo vlterius natura prouidit, vt actione terræ, & aquæ adhuc amplius refrigeretur, ac etiam aliquantum condenſetur, dicunt enim in altiſſimis quibuſdam montibus ob nimiam eius raritatem non eſſe idoneum ad reſpirandum. Ad 4. eadem ratione valet aer ad vultum refrigerandũ, cum calore æſtuamus, nempe quia calor adhuc frigidior eſt corpore animalis, verum quia faciei circumfuſus ſtatim incaleſcit per tenuiſſimos habitus ab ea prodeuntes opus eſt aſſiduè illum permutare, & flabello ciere; Nec ſequitur, vt obijcit Areſ. ſi tantum noui aeris ſucceſſu refrigeratur vultus, eodem beneficio potiturum hominem, cum de vno ad alium locum mouetur, quia etiã tunc nouus ſuccedit aer. Non ſequitur, nam flabello nedum expellitur externus aer circa faciem, ſed etiam internus incluſus in poris vultus, qui præſertim moleſtiam affert, nec expellitur motu deambulationis, niſi ſit concitatus, ſicut motu flabelli, illud verò, quod addebatur calida per motum calefieri, & frigida frigefieri, abſolutè falſum eſt, vt diximus diſp. 2. de Cęlo q. 7. ar. 4. concl. 1. nam aqua calida agitata frigeſcit, & frigidi lapides inuicem attriti per motum incaleſcunt.

Ad 5. quod colicam generat, ac inteſtina diuexat, non eſt ſimplex aer, ſed flatus quidam frigidus ex indigeſtione ſubortus alterius rationis ab aere, & poteſt etiam aer ob nimiam frigiditatem extrinſecè acceptam interdum interiora torquere, quando in inteſtinis incluſus exitum quærit, quem certè facilius inuenit applicatione rerum calidarum, quia tali adminiculo adhuc magis rareſcit, attenuantur pori, & euaporat. Ad 6. immò admittendo ſphæram ignis, quæ ſit veluti locus aeris, opus eſt, quòd habeat aliquam qualitatem aeri conſimilem, quia locus eſt conſeruatiuus locati, & cum ſecum non cõmunicet in ſiccitate, nam aer eſt humidus, ſequitur hanc eſſe calorem; cur verò aerem ſua acrimonia non abſumat, & à quo illa retundatur ſatis explicuimus diſp. 4. de Cęlo q. 2. art. 1. ad 2. cui accedit, quod ait Doctor 4. d. 49. q. 13. infrà B. quod ignis non comburit omnia elementa ob proportionem, vel adæquationem aliorum in reſiſtendo virtuti eius in agendo ſaltim concurrente Cęlo cooperante alijs in reſiſtendo. Ad 7. argumentum eſt ad vtramq; partem, ſicut enim aer toto hyeme friget, nec tamen interit, ità tota æſtate feruet abſq; ſui interitu, dicimus ergo hyemale frigus valdè aerem à ſuo connaturali ſtatu deturbare, non tamen omninò deijcere, tum quia adhuc aliquis gradus caloris cõſeruatur in eo à Sole, & cæleſtibus influxibus, tũ quia illæſa ſeruatur in eo alia qualitas .ſ. humiditas, quod ſufficit ad retinendã formam ſubſtantialẽ aeris in materia, quã ſequitur diſpoſitio ad recuperandũ calorem, facilius autem aer amittit calorem, quàm humiditatem, quia hæc ei conuenit in maiori gradu, quàm calor, ac etiam eſt maioris reſiſtentiæ, qua ratione etiam aqua facilius amittit frigus, quàm humiditatẽ; dicitur verò aer vento boreali purificari, & expurgari, non quia frigus ab eo delatum ſit aeri conſentaneum, ſed quia nubes diſſipat, & ab eo expellit vapores craſſos, ex quorum immixtione eius innata perſpicuitas, ac ſerenitas valdè inficitur. Ad 8. argumentum quoq; eſt ad vtramq; partem, nam frigus etiam facilè amittit, facilè ergo amittit calorem ob humiditatem cum raritate, & ſubtilitate coniunctam, quarum ratione magis obnoxius eſt alienis impreſſionibus, quàm cætera elementa, nunquam tamen ſic eam amittit, vt omninò exuatur. Ad 9. ventus tàm eſſe poteſt calidus, vt Auſter, quàm calidus, vt Aquilo, ſi ergo eſt aer commotus, tunc erit frigidus, ſi frigidus cietur aer, tunc calidus, ſi calidus aer agitatur. Ad 10. conſtat ex dictis ad 8. quarè facilius calorem exuat, quã aqua, vndè dixit Ariſt. ſec. 14. probl. 9. & ſec. 25. probl. 10. aerem ob ſuam tenuitatẽ

ſacilè à propinquis agentibus alterari, ac de vna in aliam qualitatem mutari. Ad vlt.negatur aerem virtute propriā aquam congelare, alioquin ſeipſam ſaltim condenſare poſſet,& aquam vel ſēper, vel vt in pluribus congelaret, cum ergo id non efficiat, niſi cum ingenti frigore eſt imbuta,vt in hyeme, congelatio referenda eſt in frigus accidentale ambientis,non in aerem ipſum; aquā verò è puteo hauſta glaciatur,& non in puteo, quia in hyeme innatus calor aeris à frigore ſuperueniente correptus ad ſubterranea quodammodo aufugit, ibiq; aquam glaciari non ſinit; & ſic etiam de fluminibus dicendum. Et ſic patet quomodo rationes, & experimenta, de pro aeris frigiditate ſtabilienda, de quibus adeò gloriatur Areſius,facilè diluuntur, qua de cauſa etiam ſi pro noſtra ſententia rationem non haberemus adeò euidentem adhuc probabilior cēſeri debet ob Ariſt.auctoriratem,quem Areſius ſibi incaſſum conciliare contēdit, nam ex profeſſo ſtat à nobis, & ſi interdum aerem appellauit frigidum, vt 3.Phyſ.44.1.de gen.24. & 2.de gen.31. vel locutus eſt gratia exempli,vel in aliorum opinione, vel intellexit certè de accidentali frigiditate, & aduentitiā. Quod ſi ab Ariſt. recedere vellemus, certè magis placet opinio Valleſ. cit. initio quæſt. ſolam humiditatem eſſe aeri naturalem, calorem verò, & frigus ab extrinſeco ei imprimi, ſic enim omnia benè ſaluantur.

73 Tertiò, obijcitur pro aeris ſiccitate,nam quando aer eſt purus,per ipsū omnia exſiccantur,vt contingit in æſtate,& in ſummo gelu,quòd ſi quandoq; videatur aer humidus, id ei contingit ab extrinſeco.ſ.à vaporibus,& pluuijs,quę ſe facilè immiſcent aeri ob eius limpiditatem,& tenuitatem. Deindè Ariſ.2. de gen. 49. ex omnibus elementis ſolā aquam ait eſſe facilè terminabilem, & ſec 25.probl.10. negat aerem eſſe humidum,& 1.Metheor.cap.4. ait aerem ſupremum eſſe ſiccum. Rurſus nunquam videmus aerem ſe ſolo humectare, vel calefacere,vt quid ergò illi hæ qualitates otioſæ, Prætereà ſaltim ex accidenti plerumq; aer eſt frigidus, & ſiccus, quomodo ergo ſi natura ſua eſſet humidus,& calidus,non deſineret eſſe? Tandem calor,& humiditas in aere nihil ad vniuerſi bonum deſeruiunt,quia pro calore ſufficit cęleſtis calor, pro humiditate pluuiæ, immò quorſum pluuiæ de Cęlo ſi aer eſt humidus? quorſum calor Solis, ſi aer eſt calidus? at frigus,& ſiccitas in aere multum deſeruiunt, temperant enim cęleſtes calores,vapores ſubleuatos cogunt in pluuiam,& poſt pluuiam rurſus ſiccitatem inducunt, &c. ità vrget Areſ. loc. cit.

Reſp. ad 1. cum aere ſereno veſtes, & alia exſiccantur hoc non fieri ab aeris qualitate innata, ſed ei extrinſecus iniecta, vel à Sole, vel à vento aliquo vrente, quæ aliquandiu in ipſo aere puro ſeruetur; ipſo etiam aere ſerenante plurimæ ſolent excurrere per medium ſubtiles exhalationes,quæ vt potè naturæ ſiccæ omnia exſiccant;videatur Angeſt.lib.2.de form. propriet. pag. 45.& 177 §.*primum dubium*, vbi fusè explicat,quomodo aer nunquā exſiccat qualitate propria,ſed extranea, & peregrina aliundè accepta, & præſertim ab influentia Cęli deſiccatiua. Ad 2. Ariſ. 1. Metheor. cap.4. non loquitur abſolutè de aere, ſed comparat aerem ſupremū cum infimo,& ait hūc eſſe vaporoſum, & humidum, illum verò ob viciniam ignis nonnihil ſiccum,in alijs verò locis loquitur potius de madefactione, & irrigatione,quàm de humiditate,nam humidum aqueum, quia reperitur in materia craſſiori,& denſiori,facilius adhæreſcit corporibus,eaq; humectat,& madefacit, quem effectum nequit præſtare humidum aereū, quia cum ſit in materia admodum rara, atq; ſubtili, facilè diſfluit,ac elabitur. Ad 3. experimur in hyeme in locis,& cubiculis benè clauſis aerem eſſe calidum, etiamſi ibi non ſit ignis,vel aliud calefaciens, ac etiā in locis ſubterraneis tunc temporis eſt calidus,quia innatus calor aeris, veluti à ſu-

perueniente frigore correptus, illuc ſeſe recipit, & conſeruat, vt diximus, qua etiam ratione aqua in puteis non glaciatur, licèt non negemus id etiam prouenire à calidis exhalationibus, quibus à frigore externo, nè erumpant, præcluditur aditus; non experimur verò aerem humectare, vt de aqua, quia vt ex Ariſ. diximus ob eius ſubtilitatem, & raritatem nimis diffluit, & dilabitur, vt autẽ humectaret, deberet corporibus adhærere ad inſtar aquæ; ſed ob id negare nõ debemus eſſe humidum, immò cũ magis diffluat, quàm aqua, debemus deducere eſſe humidiorem aqua. Ad 4. nunquam aer fit adeò ſiccus, & frigidus, vt natiuam ſiccitatem, & caliditatem prorſus exuat, nam illas ſemper retinet, ſaltim in gradu neceſſario ad conſeruationem formæ ſubſtantialis, ſed ſi quando valdè infrigidatur, vertetur in aquam, ſi quando vehementer incaleſcat, & exſiccetur vertitur in ignem. Ad vlt. multum per omnem modum deſeruiunt calor, & humiditas in aere, nam eius calor ſolari fotus, & fultus mitigat, & contemperat immane frigus aquæ, & terræ, & efficiunt temperiem neceſſariam pro cõſeruatione mixtorum, ac præſertim viuentium; humiditas etiam in aere adeò fluxilis neceſſaria apprimè erat pro reſpiratione eorundem viuentium, quia tamen aer non habet in ea temperie humiditatem, vt madefacere, & irrigare queat, neceſſariæ ſunt pluuiæ de Cęlo, è cõtra verò frigus, & ſiccitas in aere ad nihil deſeruirent, immò valdè officerent, quia tria haberemus elementa frigida, & tria ſicca, quod deſtruit elementorum ſymetriam.

74 Quartò, obijc. quòd aqua ſit calida, nam Ariſ. 5. de gen. animal. cap. 3. ait nullum humorem eſſe ſine calore. Tum 2. quia omnia ſalſa calida ſunt, at aqua maris eſt ſalſa, ergo, &c. Tum 3. in aquis multa animantia viuunt, at animalia calido conſeruãtur. Tum 4. aqua ex vaporibus calidis generatur, vt patet in diſtillatorio, & aqua generatur ex terra actione Solis illam immutãtis, vt docet Ariſ. 2. de gen. ad finem, cum ergo generetur calore, tanquã præuia diſpoſitione, de ſe calida erit, è contra verò vt conuertatur in terram, debet prius mediante frigore addenſari, & ſic frigore corrumpitur. Tum 5. frigus intensũ corrumpit aquam, vt patet de cryſtallo, in quam nimio frigore conuertitur aqua. Tum 6. effectus eius oſtendunt potius eſſe calidam, quàm frigidã, nam liberaliter epota nihil lædit animal, cuius tamen calor non eſt excellens, læderet autem, ſi adeò frigida foret. Tum 7. hyemali tempore cernitur è puteis euaporare ad inſtar fumi, quod proprium eſt calidi vaporis. Tum 8. ſapores inſinuant primas qualitates liquorum, ſed ſapor aquæ ſecundum Medicos eſt medius inter ſapores dilatantes, & conſtringentes, ergo aqua non eſt frigida, quia omne frigidum linguã animalis, & ſenſorium tactus conſtringit, ſicut calidum dilatat. Tum 9. humiditas prouenit ex calore, hac enim de cauſa ignis per calorem ceram liquefacit, niuem, & metalla, ſi ergo aqua eſt humida, erit quoque calida. Tum denium quia æſtate ipſæ aquæ pluuiæ, quæ decidunt, tepidæ ſentiuntur, & vbi viget frigus, non pluuiæ generantur, ſed niues.

Reſp. ad 1. ibi Ariſ. loqui de humido mixtorum, quod ipſum humidum mixtum etiam eſt, nulla autem mixtio ſine calore; quòd verò de eo humido loquatur, patet, quia docet ex inſtituto, quomodo in animalibus dureſcant pili, pennæ, cæteraq; ſimilia, atq; hæc omnia fieri ex humore, qui deindè dureſcit, in alijs quidem frigore, in alijs verò calore, in illis quidem a frigore, quia exprimitur humor, cum quo calor exit, nunquam enim humor eſt ſine calore, ſic ille. Ad 2. ſalſedo illa, & aduſtio maris non prouenit ex natura ipſius aquæ, ſed ab exhalationibus admixtis, & alijs cauſis, ſicut dictum eſt in Metheor. ſicut ſi quis ſaccarum, & ſal minutiſſimè cõtuſa diligenter permiſceret, totum illud corpus pulueris permixti ſentire ſibi videretur ſalſum, non quidem quod pul-

uiſculi faccari etiam ſalſi ſint, ſed quia diſcetni nō poſſunt ab alijs propter exactam mixtionem. Ad 3. aqua circa nos eſt permixta contrarijs, & calore præſertim Solis eo modo, caleſit, ſicut variæ naturæ piſcium eſt conſentaneum. Ad 4. nunquam vapores in aquam conuertuntur, niſi priùs refrigerentur, hinc ſemper in ſummitate ſtillicidij ponitur aliquis pannus madefactus ad illos vapores refrigerādos, & nubes ſunt in media regione, vbi aer eſt frigidus, qui in cauſa eſt, vt vapores in aquam conuertantur; Sol etiam vt agens vniuerſale concurrit ad generationem aquæ ex terra concurſu accomodato ad talem effectum, nō præciſè per calorem, & ſic intendit ibi Ariſ. Ideò autem aqua debet addenſari, vt conuertatur in terrā, quia debet exiccari, & ex illa ſiccitate coniuncta cum frigore oritur denſitas ad formam terræ prærequiſita. Ad 5. illæ mutationes aquæ.ſ.in cryſtallum, & cōſimiles non fiunt ſolo frigore, ſed etiam concurrit ſiccum terreum, quod illius humiditati inimicum eſt. Ad 6. ſi lædi dicatur remitti, vtiq; calor animalis lęditur, refrigerandi enim gratia potatur aqua ab omnibus; ſi verò dicat omninò extingui, non læditur, quia naturalis calor valentior eſt in ſua officina, quam aquæ illæ portiones, quæ bibuntur; portiones dicimus, nam tanta aquæ quantitas poſſet epotari, vt calorem naturalem extingueret; cæterum monet Galen. lib. de rerum affectibus cap. de aqua, ne aqua frigida præſertim niuata vtantur, niſi qui aut multę corporis exercitationi dediti ſunt, aut calida ſupra modum ſunt corporis temperatura, aut qui aſſueti ſunt à pueritia, alijs enim morbos incurabiles frigidos ætate vergente ex illa prouenire. Ad 7. hyemali tempore euaporat aqua ob calorem ei violenter iniectū tum ab exhalationibus calidis, quæ in locis ſubterraneis recluduntur, nec in apertum erumpere permittuntur à frigore ambientis, tum ab aere qui in illis locis ſeruat natiuum ſuum calorē.
75 Ad 8. argumentū non magis probat aquam eſſe calidam, quàm frigidā, quia vt eſſet calida deberet eius ſapor ſenſorium dilatare, admiſſo itaq; quod aiunt Medici de ſaporibus, dicimus malè ex ſapore de aqua elementari iudiciū ferri, cum omni ſapore ſit deſtituta; ità Galen. cit. lib. de rerum affectibus, vbi ait aquam dignoſci quidem guſtu, odoratu, & viſu, ſed negatiuè, ex eo quia aqua vera, & ſincera neq; colorem, neque odorem, neq; ſaporem vllum debet obtinere; idem confirmat com. 3. de victus ratione in morbis acutis §. *neq; incidendo*, vbi aquas illas, quæ qualitatē huiuſmodi aliquam contraxere medicamentoſas appellat, quare ſicubi ſaporem aquęum nominat, non aquæ ſaporem, ſed rei alicuius intelligit, quæ ob ſui languiditatem nihil videatur ſapere, quia ſunt vina languida. Ad 9. neg. aſſumptum, qua autem ratione ignis calore ſuo dicatur metalla liquare, & alia conſimilia iam diximus in ſol ad 1. in 4. Conf. nec Teleſius aſſerens ignē humidum debebat eam humectationem calori eius tribuere. Ad vltimum pluuiales aquæ in æſtate ſentiuntur tepidæ, quia tranſeunt per infimam regionis aerem, quæ tunc temporis calore æſtuat, vndè quando ad nos perueniunt non ſentiuntur in ſuo naturali ſtatu.

Quintò, tandem obijcit Arriaga probando terram eſſe calidam, quia ad generationem plantarum, arborum, &c. ad quam natura ſua ordinatur, aptior eſt calor, quam frigus; ac etiam quia nō eſt experientia probans eam eſſe frigidam. Reſp. quod eadem ratione potuiſſet Arriag. deducere terram eſſe humidam ſuaptenatura, quia nimirum aptior eſt humor ad generationem plantarum, quàm ſiccitas; ſicut ergo natura prouidit, vt terra humanæ habitationi, & culturæ deſeruiens eſſet humida beneficio aquarum hùc illùc excurrentiū, ac pluuiarum è Cælo decidentium, ſic etiam prouidit ad eundē finem, vt calore Solis, & ope aliarum cæleſtium influentiarum partes ſuperiores terræ tantum incaleſcant, quantum ſufficit ad culturā;

neq; ex hoc argumentari licebit eſſe ſuapte natura calidam, ſicut non arguimus eſſe humidam. Et falſum eſt non adeſſe experientiam eius frigiditatem probans, nam in cauernis, & ſpecubus ſubterraneis, quo nō peruenit actio Solis calefacientis, viget maximum frigus, & etiam aliundè id deducitur, vt patet in probatione concluſionis.

ARTICVLVS II.

Determinatur intenſio qualitatum in ſingulis elementis.

IN huius articuli reſolutione adeò perplexè procedunt Auctores, vt ferè nil certi afferre poſſimus, quapropter ea dumtaxat, quæ aliqua nituntur ratione aſſeremus, cætera verò in ſola probabilitate relinquemus.

76 Dicimus itaq; Primò, aliquam qualitatem ſingulis elementis conuenire in ſummo .i. calorem igni, humiditatem aeri, frigiditatem aquæ, & ſiccitatē terræ. Concluſio colligitur ex Ariſ. 2. de gen. 23. & eſt ab omnibus recepta paucis quibuſdam exceptis, & probatur quoad ſingulas partes; & Primò, quòd aliqua qualitas cōueniat eis in ſummo, probatur experientia, nam remotis contrarijs videmus elementa ſingula reducere ſe ad aliquam qualitatem in ſummo, ergo illa conuenit ipſis; tum quia vnaquæq; qualitas primarum debet habere in aliquo ſubiecto omnem perfectionem ſibi naturaliter debitam, cum ergo tale ſubiectum nequeat eſſe mixtum, vbi ſunt qualitates contemperatæ, erit aliquod elementum. Secundò, quòd talis ſit calor in igne, etiam experientia conſtat, quia nullum aliud extat ſublunare corpus adeò calidum, & actuoſū, ſicut ignis. Tertiò, quòd talis ſit humiditas in aere conſtat ex humidi definitione, nam aer eſt facillime terminabilis alieno termino, nec aliquem terminum proprium retinere poteſt; tū quia proprius effectus humidi eſt ſubiectum reddere fluidum, & facilè labile, ſed aer fluidior eſt cæteris elementis, cum vndequaq; labatur, ſeſeque inſinuet in tenuiſſimos etiam poros, in quos aqua ſe intrudere nequit. Quartò, quòd talis ſit frigiditas in aqua etiam experimento comprobatur, quia nullum elementum adeò frigidum ſentitur, ſicut aqua; & ipſa terra, quæ etiam frigida cenſetur, adhuc frigidior apparet, cum aqua reſpergitur, & imbuitur. Demum, quod talis ſit ſiccitas in terra, patet, tum ex definitione ſiccitatis, quæ maximè præ omnibus elementis adaptatur terræ, tū ex Sacra Scriptura, quæ hac ratione eam vocat *aridam*, tū ex effectu, quia deficiente aqua rimas aperit, & in puluerem diſſoluitur.

77 Contra hanc concluſ. ſolet obijci. Primò, quòd aer non ſit humidus in ſummo, ſed potius aqua, & præcipuum fundamentum deſumitur ab effectu, quia vt experientia conſtat, aqua magis humectat, quàm aer, adeò quod humectat etiam ipſum aerem, vt patet tempore pluuiæ. Et quia communiter reſpondetur id non eſſe ob intenſiorem humiditatem in aqua, ſed propter maiorem denſitatem, quæ fortificat actionē, vt hic inquit Tatar. qua ratione etiam ferrum candens magis calefacit, quàm ignis, & tamen maiorem non habet calorem. Hanc ſolutionem multipliciter impugnat Arriag. cit. tum quia licèt denſitas iuuet ad agendum, tamen nequit eſſe cauſa tanti exceſſus, vt aqua valdè humectet, & nihil, vel ferè nihil aer; tum 2. nam ignis eſt minus denſus, quàm aer, & tamen magis calefacit, quàm aer in noſtra ſententia calidus; tum 3. terra eſt multò denſior aqua, & tamen non tantum frigefacit, quàm aqua, ergo ſi aer eſſet humidior aqua, quamuis non eſſet tàm denſus, adhuc deberet multò magis humectare; tum 4. quia, & ſi aer ſit rarus, nihilominus ſi intenſam aliquam habeat qualitatem, illam producit in paſſo ſatis intenſam v.g. frigus, quādo in hyeme illud habet, ergo ſi haberet humorē in ſummo, non obſtante raritate adhuc deberet ſummè humectare, eò vel maximè

ximè quia hæc qualitas eſt ei connaturalis.

Deindè vlterius arguit, quia aer nimis humidus conuertitur in aquam, vt conſtat experientia, ergo humor in ſummo non eſt proprius aeri, ſed aquæ; & addit nos tenere ſententiam, cuius nullā habemus experientiam, vel rationem; ac deniq; confirmat ſuum aſſertum ex Sacra Scriptura Iob. 12. *ſi continuerit Deus aquas omnia ſiccabuntur*, ergo aqua eſt fons omnis humiditatis.

Tandem Complut. quoq; diſp. 10. de element. q. 4. probant aquam eſſe humidiorem aere, quia humiditas aquæ eſt coniuncta cū frigiditate, humiditas verò aeris cum caliditate, at frigiditas eſt aptior diſpoſitio ad humiditatem, quàm caliditas, quia frigiditas iuuat ad tenaciorem adhæſionem humiditatis, è cōtra verò caliditas facit euaporare humiditatem. Conf. nam aquatilibus maior conuenit humiditas, quàm volatilibus, at his prædominatur aer, illis aqua, & tandem cum piſces ſint maximè phlegmatici, & phlegma ſit inter omnes humores viuentis humidiſſimum, ſignum eſt aquam eſſe humidiſſimam; & tandē addi poteſt, quod difficilius humor aquæ remittitur, quam aeris.

78 Reſp. totam hanc concertationē procedere ex varia acceptione humiditatis, vel enim accipimus humiditatem ad ſenſum vulgi, apud quod illud dicitur humidum, quod irrigat, & madefacit corpora eis adhærendo ratione humidi aquei, & vaporoſi, quod craſſum eſt, & aliquid viſcoſitatis habens ob facilem adhærentiam; vel ad ſenſum Philoſophorum, apud quos illud ſonat humidum, quod eſt de ſe fluidū, nec proprijs terminis contineri poteſt, facilè tamen terminatur alienis, vt ſuperius cū Ariſt. definitum eſt; ſi in primo ſenſu de humiditate ſit ſermo, quis non videt aquam eſſe humidiorem aere? at ſi ſpectetur in ſecundo ſenſu, cæcus eſt, qui non videt aerem eſſe aqua longè humidiorem; effectus humiditatis propriè dictæ eſt reddere ſubiectum, cui ineſt, fluxile, & labile, effectus humiditatis vulgariter acceptæ eſt etiam irrigare, & madefacere corpora, circa quæ funditur res humida, quia talis humiditas eſt vaporoſa; Quicquid ergo ſit de reſponſione illa communi ad principale argumentum, quam non benè impugnat Arriag. arguens ex proportione caloris, & frigoris in ſubiecto magis, vel minus dēſo ad humiditatem in ſubiecto conſimili in raritate, vel dēſitate; Nam calor, & frigus ſunt qualitates adeò actiuæ, vt quantumuis rara ſit earum materia, nūquam eorum actiuitatem omninò extinguit, at ſiccitas, & humiditas è contra ſunt qualitates in agendo adeò imbecilles, vt niſi adiuuentur denſitate materiæ, parum, vel nihil agant; Quicquid ergo ſit de illa ſolutione dicēdum eſt, illud primum argumentum concludere aquam eſſe humidiorem aere humiditate communiter dicta iuxta ſenſū vulgi, non verò humiditate propriè dicta, nam ſic aer adhuc humidior eſt aere; & cum ibidem addebatur, aquā interdum humectare aerem, pariter verū eſt loquendo de humiditate ſumpta pro madefactione, quatenus appingit illi aqueos vapores, quibus imbutus apparet vdus, & madidus; falſum tamen eſt loquendo de humectatione propriè dicta, quia non magis reddit illum habilē ad alienum terminum capiendum, immò minus, quia vaporibus illis craſſeſcit, & condenſatur. Ad aliā rationem ab Arriag. adductam occurritur ex eodē fundamento, tunc enim aer conuertitur in aquam, cum multum imbibit de humido vaporoſo, quod eſt proprium humiditatis aqueæ; falſum eſt etiam nos non habere pro noſtra ſententia rationem, & experientiam, quia ſi ſemel admittatur humidum eſſe, quod alieno termino facilè terminatur, difficilè proprio, iam conſtat, & ratione, & experientia aerē eſſe aqua humidiorem; ad auctoritatē Sacræ Scripturæ iam diximus n. 69.

Ad rationem Complut. dicimus frigiditatē vtiq. eſſe aptiorem diſpoſitionem ad humiditatem communiter dictam

ctam .ſ. vaporoſam, qualis eſt aquea, quia aliquo modo conſtringit illum humorem, nè ità diffluat, & iuuat eius adhæreſcentiam, quod non facit calor, ſic etiam calor euaporare dicitur humiditatem, non quamlibet, ſed vaporoſam, qualis eſt aquea, atq; ideò exiſtens in aere nihil de eius humiditate euaporat, quia non eſt vaporoſa, ac etiam quia nec calor, nec frigus agunt in proprio ſubiecto contra humiditatem. Ex quo etiam patet ad Conf. piſces enim petunt maiorem humiditatem vaporoſam, quàm aues, & phlegma in eodem ſenſu dicitur cæteris humoribus humidius; & in hoc deniq. ſenſu explicari debent, ac intelligi Medici, ac etiam Ariſ. cum interdum dicunt aquam eſſe humidiorem aere, loquuntur enim de humiditate vaporoſa, & madefactiua, quæ ſola à vulgo pro humiditate agnoſcitur, & recipitur, licet re vera vaporoſitas illa, & adhæreſcentia non ſit de ratione humiditatis, vt ſic, metalla namq. liquefacta, & fuſa ſunt humida, nec tamen humectant corpus tangens, nec tangenti adhæreſcunt; & ex hoc eodem fundamento plura alia argumenta dilui poſſunt, quæ in hac materia fiunt, nimirum, quòd corpora humore pingueſcunt, quòd Luna humidiſſimus planeta prædominatur aquis non aeri, & conſimilia, hæc enim omnia cõcludunt de humore vaporoſo, difficilius autem remittitur humiditas aquæ, quàm aeris, ob denſitatem materiæ, in qua velut magis vnita fortius ſe tuetur, & validius contrario reſiſtit.

79 Secundò obijc. quòd aqua non ſit in ſummo frigida, ſed potius terra, quia nix, & alia metheora glaciant nimio frigore, ergo ſi aqua eſſet in ſummo gradu frigida, natura ſua glaciaret. Nec valet communis reſponſio, ait Arriag. aquam congelari propter exhalationes terreas, quæ in glaciem concurrunt; nam glacies eſt leuior, quàm altera aqua, ideò ſupernatat, ergo eſt purior quàm aqua fluida; imò ſi in aqua fluida erant ſparſi puluiſculi, cum primum congelatur, cadunt omnes infrà, ergo non habet plus de terreis exhalationibus, alias deberet eſſe grauior, non ergo recurri poteſt ad aliam cauſam congelationis, quàm ad frigus. Tum 2. quia experimur aquam magis, & magis infrigidari, & niuem eſſe ipſa frigidiorem; & quidam fontes frigidiſſimi tenentur vulgo pro miraculo, quod autem iuxtà naturam eſt, miraculoſum cenſeri non debet. Tum 3. aqua eſt humida, ergo nequit eſſe ſummè frigida, quia humiditas obtundit vim frigoris, & caloris, ſicut è contra ſiccitas vtriuſque vires acuit, vndè cum in terra reperiatur frigus cum ſiccitate coniunctum, intenſius erit in terra, quam in aqua. Tum 4. humiditas difficilius remouetur ab aqua, quàm frigiditas, igitur videtur eſſe magis humida, quàm frigida. Tum 5. nã alioqui eſſet inepta piſcibus, qui eam habent vt propriã regionem, eſſet inepta hominibus, vt eam biberent, & irrigationi plantarum, ad quam natura ſua ordinatur. Tum 6. terra magis ab igne diſtat, & Cœlo eſtq. corpus magis denſũ, graue, & immobile, quam aqua, ergo eſt frigidior aqua, quia hæc omnia à frigiditate proueniunt. Tum demum, aqua minus frigefacit, quàm terra, nam loca maritima ſunt mediterraneis calidiora, ergo, &c.

Reſp. ad 1. negando adæquatam cõgelationis cauſam eſſe frigus, nam experimur aquam in vitreo, vel æreo vaſe incluſam, & à circumfuſa niue quantiuis infrigidatam nunquam glaciari, cõcurrit ergo ad cõgelationem etiam aliqua exſiccatio, ſiccitas enim iuuat ad reddendum corpus ſolidum, & durum, vndè nix ex ſalis aſperſione glaciatur; concurrit etiam admixtio terreſtrium exhalationum, quæ in quendam humorem, & ſuccum conuerſæ ſunt veluti coagulum ad eam congelandam; & falſum eſt cum aqua fluida glaciatur, puluiſculos ſparſos deſcendere, virtute enim frigoris omnia concreſcunt, quæ ibi adinueniuntur, vndè frigus dicitur ætherogenea congregare; & quidem in glacie nedum puluiſculi adinueniuntur

con-

concreti,ſed paleæ,ligna, & integra luti fruſta, & dum ſcinditur, ac in rimas abit, interdum euaporare videtur, ſignũ euidens nonnullas exhalationes eſſe in eo recluſas; ideò autem aquę ſupernatat,quia permixtum habet etiam vaporem aereum, qui in aqua illum attollit, vt dictum eſt in Metheor. Angeſt. tamen lib.cit.pag.43.pro cauſa adæquata congelationis aſſignat influentiam cæleſtem natam conſtringere, & halitum lenem commiſcere. Ad 2. aqua circa nos poſita eſt valdè impura,multiſque exhalationibus permixta, ſi autem poneretur in ſuo ſtatu naturali, non poſſet frigefieri, nec nix eſſet ea frigidior; & eadem ratione fontes frigidiſſimi, in quibus aqua multum habet ſuæ puritatis,habentur loco miraculi,quia nõ experimur aquas,niſi mixtas. Ad 3. humiditate non obtunditur vis caloris,& frigoris ſecundum propriam entitatem,ac intenſionem, ſed ſolum in ordine ad actum ſecundum calefaciendi, vel infrigidandi,& ideò poteſt eſſe intenſum frigus,tàm cum humiditate,quàm cum ſiccitate Ad 4.facilius remouetur ab aqua frigus,quàm humiditas,non quia in ipſa ſit remiſſius, ſed quia eſt minoris reſiſtentiæ,quàm ſit humiditas,licèt ſit maioris actiuitatis. Ad 5. aqua marina, & ſalſedine,& cæleſti calore temperatur, quantum ſufficit ad piſces alendos, & ſic etiam aqua dulcis apud nos, vt ſine damno epotari poſſit, & ad irrigationẽ plantarum deſeruire, vndè quidam fontes ex penitioribus terræ latebris erumpentes,quò non pertingit ſolaris calor, ſunt noxij, & ad potationem prorſus inepti. Ad 6. neg. conſeq. nam vt aduertimus art.præced.elementa non habent qualitates eis connaturales à Cælo,ſed à propria forma, denſitas, & immobilitas, vt notat Angeſt. cit. non ſequuntur ad ſolum frigus, ſed ad frigus cum ſiccitate permixtum, quam mixtionem habet terra præ cæteris elementis; ac etiam ſicut ſumma leuitas nõ ſequitur ſimplicem calorem,ſed iunctum ſummæ raritati, & alijs qualitatibus, quæ in igne coadunantur; ſic ſumma grauitas non ſequitur ſolum frigus, ſed iunctum cum ſumma denſitate, & alijs qualitatibus terræ conuenientibus. Ad vlt.neg.aſſumptum, nam tactus ipſe teſtatur, quod cæteris paribus aqua ſemper frigidior eſt terra,regiones autẽ maritimæ ſunt mediterraneis calidiores, eo præſertim quia metheora frigida, vt nix,glacies,&c. diutius morantur in terra,quam in mari, & in finitimis regionibus, nam in terra ob eius ſiccitatẽ diũ ſeruantur, ſed in mari, & circa mare ab humido aqueo citò diſſoluuntur.

Tertiò obijcitur quòd terra non ſit ſummè ſicca, quia tunc non haberet partes continuas, nam ad cõtinuitatem requiritur aliqua humiditas, & omne ſiccum puluerizatur ex Ariſ 2. de gen 49. Reſp. Ariſ. ibi loqui de continuitate mixtorum,vt patet ex ipſo contextu,in qua plura elementa debent concurrere, & non poſſent inuicem continuari ſine aliquo humore;id tamen verum nõ eſt vniuerſaliter de qualibet continuitate; concedimus nihilominus terram in ſua naturali diſpoſitione ob ſummã eius ſiccitatem non habere partes inter ſe benè compactas, & cohærentes, ſed potius eſſe corpus friatum,& comminutum; ſed quia etiam habet frigiditatem excellentem, & frigoris eſt conſtringere, & coadunare fatendum eſt ex hoc capite eius partes habere aliquam conſtipationem,& conſiſtentiam; Dices ergo ignis quia nullum participat frigus erit corpus omninò friatum,& comminutum. Negatur conſeq. quia licèt nullum habeat admixtum frigus, tamen ex alio capite non habet ſiccitatem in ſummo;& quando eam haberet, adhuc non deberet cenſeri omninò diſcontinuum, & in indiuiſibilia reſolutum, ſed ſolum eſſe corpus friatum magis, quàm terra, & comminutum; vndè benè ait Angeſt. cit.quod alia eſt continuitas,alia partium tenacitas,ad primam non requiritur humiditas,ſed tantum ad ſecundam.

80 Dicimus ſecundò,nec aerem eſſe in ſummo calidum, nec aquam in ſummo

mo

mo humidam. Et Ariſ. loc. cit. & probatur quoad vtramq. partem; quoad primam quidem, nam experientia docet aerem non eſſe ità calidum, ſicut eſt ignis, tum quia non ità facilè reciperet frigus, imò difficilius, quàm ignis, quia maior denſitas ſicut iuuat ad agendum, ità ad reſiſtendum, ergo facilius poſſet aer reſiſtere, quàm ignis, cum ſit craſſior; tum quia bonum vniuerſi ità expoſtulat, nam ſi eſſet calidus in ſummo, vtiq; ad reſpirãdum idoneus non eſſet; Altera pars probatur, quia magis eſt fluidus aer, quàm aqua, ergo eſt magis humidus, tenet conſeq. quia vt nuper dicebamus, ex hac definitione propria eſt æſtimanda humiditas, non ex irrigatione, aſſumptum experientia conſtat, quia aer etiam tenuiſſimos poros penetrat; tum quia aqua interdum proprijs continetur terminis, vt cum in puluerẽ labitur, tunc enim globoſam, & ſphæricam aſſumit figuram, non ſic aer; & etiam cum gelaſcit, tunc enim quoque propriam retinet figuram, quod aeri nunquam contingit.

Contra hanc concluſionem obijcitur. Primò, quia ſi qualitates non deben tur cuicunq; elemento in ſummo, malè colligeret Ariſt. ex combinatione qualitatum diſtinctionem elementorum, & numerum, quia combinationes poſſibiles qualitatum accipiendo alteram in gradu remiſſo ſunt penè innumerabiles, atq. ità infinita reſultarent elementa, probatur aſſumptum, nam poſſumus v.g. accipere calorem, vt octo, primò cum ſiccitate, vt ſeptem, deindè cũ ſiccitate vt ſex, vt quinque, vt quatuor, & ſic deinceps etiam procedendo per partes proportionales. Deindè arguit Mercen. cum ſimbolum elementum generatur ex ſimbolo, cõmunis qualitas eadem manet in genito, quæ præfuit in corrupto ex Ariſ. 1. de gen. 24. & lib. 2. 26. & altera tantum corrumpitur, generetur ergo aqua ex aere, tunc in materiam aeris opus non eſt introducere, niſi frigiditatem, & cum hæc exigatur in ſummo à forma aquæ, & ex alia parte humiditas aeris, quæ eadem perſeuerat, ſit sũma, iam in aqua genita ſimul erũt ſumma frigiditas, & ſumma humiditas. Tandem arguitur, & eſt præcipuũ fundamentum tribuentium elementis ambas qualitates in ſummo, ſi aliqua qualitas alicui conuenit elemento in gradu remiſſo, vel conuenit ei ſine admixtione contrarij, vel cum illa, neutrum dici poteſt, ergo, &c. prob. minor quoad primam partem, tum quia qualitas remiſſa habens contrarium non aliter remittitur, quàm per admixtionem contrarij, 5. Phyſ. 19. nec alius inuenitur inter qualitates contrarias intenſionis, & remiſſionis modus; tum quia poſſet alioqui qualitas illa remiſſa intendi vſq. ad sũmum in inſtanti, quia nulla erit reſiſtẽtia ex parte paſſi, cum hæc præſertim ex contrario attendatur; tum quia poſſet v.g. in aerem introduci frigus abſq. eo, quod expellatur calor, quia frigus remiſſum ſtat cum remiſſo calore, qua ratione ſemel inductum non poſſet amplius aer illud à ſe excutere, & ſic perpetuo maneret in ſtatu violento; & idẽ ſequitur ſi etiam ab igne in aerem induceretur vnus gradus caloris ſuprà excellentem ei connaturalem, nũquam enim poſſet aer illum gradum caloris à ſe expellere, cum non habeat admixtum vllum gradum qualitatis oppoſitæ. Probatur eadem min. quoad aliam partem, tum quia tũc quodlibet elementum haberet duas qualitates contrarias inuicẽ contemperatas, quod eſt proprium mixtorum, & directè pugnat cum conſtitutione ſimplicis elementi, quod qua tale nullam prorſus in ſe admittit mixtionẽ ex contrarijs; tum quia vel ambo hæc duo contraria remiſſa eſſent à forma elementi, vel alterum ab extrinſeco, nõ primum, quia tunc vna ſimplex natura eſſet emanatiua duarum cõtrariarũ qualitatũ, vt caloris, & frigoris, neq. ſecundum, quia tunc malè diceretur elementum tale eſſe ex natura ſua, quia quod conuenit alicui ab extrinſeco, non cõpetit ei ex propria natura; & inſuper ponatur caſus Deum producere terrã cũ omni-

omnibus ſuis qualitatibus, quæ naturaliter à forma terræ dimanant habebit ne terra aliquid humiditatis? ſi affirmes, percontamur à quo cum nullū ſit agēs extrinſecum, quod illam communicet, neq. videtur, qua neceſſitate Deus debeat illam producere.

81 Reſp. ad 1. neg. conſeq. quia Ariſt.colligens diſtinctionem,& numerum elementorum ex combinatione qualitatum,illas partitus eſt per gradus intenſos,& excellentes, non autem per remiſſos, & nos in præſenti cum dicimus aerem non eſſe in ſummo calidum, nec aquam humidam, non idcircò eis adſcribimus prædictas qualitates in gradu remiſſo, ſed in excellenti, & propè ſummum; Accedit nos alibi dixiſſe rationem illam Ariſ. non eſſe neceſſariā, ſed dumtaxat probabilem. Ad 2.falſum eſt illud aſſumptū,vt conſtabit ex diſp. 6. & quando etiam admitteretur, nihil concluderet, tunc enim dicendum eſſet cum Auerr.2.de gen. com.29. quòd dū ex aere generatur aqua,tunc eadem numero manet humiditas in aqua, quæ præfuit in aere,at non in eodem gradu, quo erat in aere,ſed remittitur, quantū ſufficit pro aquæ conſtitutione. Ad 3. diuiſi ſunt Auctores in eius ſolutione, Conimb.2.de gen.cap.3.q.5.art.4. cum Marſil. in hoc loco concedunt qualitatem excellentem elemento conuenientem impleri vſq. ad totam latitudinem, vt octo, per admixtionem contrariæ qualitatis, & idem tenet Zab. cit.ſed 2. impugnationem allatā contra hanc partem non ſoluunt, immo nec adducunt, & ſanè nobis videtur ratio ſatis efficax, ob quam libenter ad aliam declinamus partē cum Saxon. q.2. huius libri Alex. 1.Metheor. com. 13. Zimar. theor. 18. Complut.cit.q.5. Tolet. 2. de gen.q.6. Ruu.cap.3.q.19.Arriag. & alijs,qui tamen non præfata ratione oppoſitam impugnant partem, ſed alijs minoris momenti, & facilè ſolubilibus; & in hac parte,quam eligimus, non magnam videmus difficultatem,cur enim ſicut lumen minus poteſt produci à luminoſo minori ſine admixtione contrarij, ità non poteſt ab aliqua forma elementari profluere calor minus intenſus, quàm ab alia, qui ſit ideò remiſſus præcisè, quia habet pauciores gradus caloris,nō autem quia habeat admixtos alios frigoris? Poſſumus itaq. dicere elementū naturaliter nō habere latitudinem octo graduum ad qualitatem,quam poſtulat propè ſummum, & hoc quia eſt talis naturæ, & ſic ceſſant omnes inſtantiæ factæ,quia non opus eſt quærere,per quid impleatur latitudo remanens vſq. ad octauum gradum,quia negamus vllā talem remanere latitudinem; Si verò placeat concedere talem latitudinem,tunc negandum eſt opus eſſe, quod talis ſit ſemper expleta vſq. ad octauum,& abſolutè concedendum poſſe dari qualitatem remiſſam ſine admixtione contrarij; Et ad Ariſt.5.Phyſ. dicimus ipſum loqui caſu,quo qualitas habens contrariam per actionem cōtrarij remittatur, nō autem ſi remittatur aliter,vt in propoſito, vbi qualitas elementaris ideò remittitur, quia in tali gradu dimanat à ſua forma, nec poteſt produci in intenſiori; concedi etiam poteſt alteratione in eo caſu fieri in inſtanti, neq; hinc ſequitur, vt aliqui vrgent, corruptionem illius elementi, & generationem alterius in inſtanti futuram,quia præter illam qualitatem habet aliam in ſummo ſucceſſiuè expellendam; ac etiam negari poteſt fieri illam alterationem in inſtanti, licet enim in aere v. g. non ſit qualitas ſummo calori per ſe,& directè reſiſtens,adeſt tamen humiditas,quæ indirectè reſiſtit,quatenus repugnat eſſe cū ſummo calore in aere; concedendū autem eſt in eo ſenſu poſſe aliquem gradum frigoris in aere recipi ſine expulſione caloris, non tamen illum perpetuò retineret,ſed excuteret,vel adminiculo extrinſeci agentis, vel etiam proprijs viribus, quia eſto caloris latitudo non ſit expleta vſq. ad octauum gradū, non tamen in aere petit naturaliter expleri nec per ſimilem,nec per oppoſitam qualitatem,immo tali complemento renititur

nititur ipſa aeris natura, qua- tione etiam à ſe depelleret gradum caloris, qui ſuperaret excellentem,& ſua virtute ſe reduceret ad natiuam ſitam intenſionem.

82 Dicimus 3. poteſt probabiliter ſuſteneri ignem ſummè ſiccum eſſe, & terram ſummè frigidam,ac etiam oppoſitum.ſ.ignem eſſe dumtaxat ſiccũ propè ſummum, & terram eodem modo frigidam; & hoc quia pro neutra parte videtur ratio cogens; prima enim pars ſolet probari,quia ignis eſt maximè calidus, ergo etiam maximè ſiccus, alioquin poſſet magis exſiccari, & conſequenter rarefieri, tum quia videmus ignem omnem abſumere humiditatẽ, vt patet in cineribus; tum quia ignis nõ poſſet in ſe conuertere terram, nam maior ſiccitas à minori ſuperari nõ poſſet; Terra etiã erit ſummè frigida propter eius maximam grauitatem, & denſitatem,quæ proueniunt ex frigore;tũ quia in æſtate maximum viget frigus in ſpecubus, & locis ſubterraneis. Altera quoq. pars probatur, tum quia diuerſæ formæ ſpecie non videntur poſtulare pro diſpoſitione eandem qualitatem,& in eodem gradu,ergo ſi aqua eſt ſummè frigida,talis nequit eſſe terra,& ſi terra eſt ſummè ſicca,talis non erit ignis; tũ quia in vnoquoq. genere debet aſſignari vnum primum, & maximum, quod ſit caput, & origo illius generis,ergo in genere frigiditatis, & ſiccitatis nequeunt eſſe duo in ſummo frigida,& ſicca; tum quia ſi ambæ qualitates alicui elemento conuenirent in ſum mo,non poſſet aſſignari, quænam ſit rimaria,& ei magis propria; tum tandem quia plus refrigerat aqua, quàm terra; ità probat Ruuius hanc partem.

Sed iſtæ rationes pro neutra parte concludunt; non quidem pro prima parte,quia benè poteſt ſtare ſummus calor cum excellenti ſiccitate, ſicut minor calor ſtat in aere cum ſumma humiditate, & negatur ignem poſſe magis deſiccari,quàm modo ſit,id enim repugnat ſuæ naturæ,& formæ ſubſtantiali, & quando etiam poſſet exſiccari, non ſequitur poſſe magis rarefieri,quia raritas ſequitur ad calorem,non ad ſiccitatẽ;& ignis omnem abſumit humiditatem non tantum actione ſiccitatis, ſed etiam caloris,cuius vi partes humidas extenuat,& in halitus reſoluit, & cum terram in ſe conuertit,pugna non fit inter qualitates ſimbolas,ſed inter diſſimbolas,& calor frigus ſuperat, quomodo etiam ex maxima grauitate, & denſitate terræ non neceſſariò deducatur ſumma frigiditas, ſuperius patuit; ſentitur autem in æſtate frigus in ſubterraneis ſpecubus magis etiam,quàm in profundo maris,quia facilius penetrat Sol profunditatem maris, quàm terræ, ſed ſi in illis ſpecubus eſſet aqua,hæc longè frigidior appareret,quàm terra. At nec etiam rationes pro altera parte ſunt neceſſariæ; nõ prima, quia licèt vna qualitas eſſet conſimilis etiam in gradibus in ambobus elementis, adeſſet tamen alia qualitas oppoſita pro peculiari diſpoſitione;nec ſecunda, nam dũmodò ſit vna prima ſiccitas,& vna prima frigiditas,parum refert, quòd ſit in diuerſis ſubiectis pluriſicata, ſicut de albedine, & nigredine. nullum inconueniens foret, quòd plura ſubiecta ſpecie diſtincta ſint ſummè alba,vel ſummè nigra; nec tertia,quia æquè paſſiones entis cõueniunt illi,& tamen vnitas dicitur eius paſſio primaria,& magis proxima, quàm veritas, & bonitas; nec deniq; quarta, nam aqua plus refrigerat, quia cũ ſit ſubtilior terra,facilius penetrat,& adhæreſcit,ſicut etiam eadem de cauſa fortius ſentitur calor in aqua calefacta, quàm in terra.

Solùm poſſet vrgere pro hac parte authoritate Ariſt.2.de gen.23. vbi ait, *ſed tamen ſimpliciter quatuor exiſtentia vnius vnumquodq; eſt, terra enim ſicci magis, quam frigidi, ignis autem magis calidi,quàm ſicci*. Sed etiam pro alia parte extat autoritas eiuſdem ibid. tex.22. vbi ſic loquitur *extrema quidẽ, & ſincera ignis,& terra, media autẽ, & mixta magis aqua, & aer*. Verùm nec vna, nec altera conuincit, non prima,

mà,nam ibi Ariſ. non loquitur de intenſione illarum qualitatum , ſed per appropriationem quandam, ſecundum quã vna qualitas euidentius videtur vni elemento conuenire, quàm altera, hinc non dicit terram eſſe magis ſiccam,quã frigidam , ſed magis ſicci, quàm frigidi ideſt habere quandam affinitatem magis cum ſiccitate , quàm cum frigiditate ; altera etiam authoritas non conuincit,nam loquitur ibi Ariſ. de elementis, prout modò exiſtunt , quo ſenſu verum eſt extrema puriora eſſe medijs.

QVÆSTIO VII.

An qualitates ſimbolæ elementorum, aliorumque corporum ſint eiuſdem ſpeciei.

83 Qualitates ſimbolæ dicuntur illæ,quæ eodem nomine nuncupatur,vt calor ignis, & calor aeris,humiditas aquæ,& humiditas aeris,frigus terræ,frigus aquæ,&c.& ſub hoc quæſito comprehendimus etiam conſimiles qualitates aliorum corporum .ſ.calorem vitalem,ac etiam cæleſtem,qui nimirũ à cæleſtibus corporibus in hæc inferiora imprimitur, & quærimus an omnes, & ſingulæ iſtiuſmodi qualitates ſint eiuſdem, vel potius diuerſæ ſpeciei. Prima opinio diſtinguit ipſas ſpecie,& aliqui,vt Alexand. Simplic.& Auerr.apud Zimarã in tabula verbo *frigiditas* vniuerſaliter loquitur tàm de qualitatibus elementorum,quàm mixtorum;alij verò loquuntur in ſpecie de calore vitali, ſeù animali , eumq; diſtinguunt ab elementari, vt Fernel.lib.4.Phyſiolog.cap. 1.Sueſſan.1.Metheor.cap.35. Dandin. lib. 1. de animat. corp. temperamento cap. 12. Picus Mirand. lib. 3. aduerſus aſtrolog.cap.3.& alij. Altera ſententia, quæ eſt communis, affirmat vniuerſaliter qualitates omnes ſimbolas in quibuſcunq. corporibus eſſe eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimę,ità Zab.lib.2. de qualitatibus elementar. Achillin. lib. 3. de element.dub.10.Contaren.to.2.quæſt. peripat. q.de primis qualit. Tolet. 2.de gen.q.7.Conimb.ibi cap.3.q 6.Marſil. q.4. Saxon.q.5. Ruu q.10. Areſ.q.12. Hurt. diſp.6.ſec.6. Arriag. diſp.4.ſec.3. Auerſa q.41.ſec 9.& alij paſſim. Nec tandem defuerunt,qui vtramq; opinionem tutati ſunt, vt probabilem , vt Angeſt.lib.ſæpè cit. pag.43. §.*primum dubium*, licèt ſecundam fateatur probabiliorem .

84 Dicendum eſt cum cõmuni omnes ſimbolas qualitates,ac in quibuſcũque corporibus inter ſe eſſe eiuſdẽ ſpeciei ſpecialiſſimæ. Concluſio eſt communis,& licèt aliqui Scotiſtæ in hoc dubitauerint de mente Doctoris,nihilominus luculenter ex varijs eius locis colligitur , nam 1.d.2 q.7.ad 1. prin. concedit genita ex putri,& ex ſemine eſſe eiuſdem ſpeciei , & conſequenter eaſdẽ ſpecie habere qualitates licet iſtæ ſint à diuerſis omninò ſpecie agentibus inductæ,quod etiam repetit 2.d.18.lit.*K.* & eodem lib.d.15. ad 4. prin. ait calorẽ medicinæ condiuuare calorem naturalem,quod verum non eſſet,ſi forent diuerſæ ſpeciei;item 4.d.3.q.3.lit.D.& ad 1.prin. loquens de aqua naturali,& artificiali ait non eſſe eiuſdem ſpeciei , ſed illum eſſe elementum , hanc verò mixtum corpus , licèt aliqua accidentia ſimilia habeant,& loquitur de ſimilitudine ſpecifica , hæc autem accidentia ſimilia ſunt humiditas vtriuſq. & frigiditas,vt conſtat ex argumẽto primò principali,quod ibi ſoluit . Rurſus eod.lib. d.44.q.3. G. loquens de igne inferni ponit plures modos, quibus dici poteſt illum torquere damnatos , & vltimus eſt iſte, quod .ſ. corpora damnatorum non retineant proprium temperamentũ,ſed ignem inducere ſummum calorem , & tunc remaneret per miraculũ vita abſq. proportionata mixtione qualitatum ; Quod ſi ponatur (ſubiungit Doctor) calorem induci in ſummo , & tamen qualitatem illam mixti ſtare in eodem, videtur quod formaliter repugnantia ſit,ſicut ſi medium, & extremum ſimul fierent in eodem;Ex quibus clarè colligitur

gitur ſecundum mentem Doctoris calorem mixti, & ignis eſſe eiuſdem ſpeciei, nam ſi diuerſæ forent, poſſet vtique per potentiam Dei manere mixtio qualitatum requiſitarum ad tempetamentum mixti cum ſummo calore ignis, nec ſequeretur tunc contradictio, quia non eſſet verè medium, ſed benè ſequitur contradictio, ſi ſunt eiuſdem ſpeciei, nã implicat, quod idem ſit ſimul intensè, remiſsè calidum eodem ſpecifico calore, at non implicat eſſe idem ſecundum vnum calorem remiſsè calidum, & ſecundum alium ſpecie diſtinctum intensè calidum; idem expreſsè docuit q. vlt. vniuerſ. ad 1. ptin. vbi vt de mente Doctoris idem tenet Mauritius, & Tatar. 2. de gen. q. 1. §. *quartò ſciendum*, & alij Scotiſtæ quamplures; & ideò probatur concluſio quoad omnes partes.

85 Primò quidem, quod ſimbolæ qualitates elementorum adinuicẽ eiuſdem ſint ſpeciei, manifeſtè docuit Ariſ. 1. de gen. 24. & lib. 2. 25. dum inquit in mutua elementorũ tranſmutatione eaſdẽ qualitates ſimbolas remanere, quod omnes explicant vel de identitate numerali, vel ſaltim de ſpecifica; & oſtenditur euidenti ratione, quia qualitates iſtæ ſe mutuò intẽdũt, vt patet, quia calor ignis intendit calorem aeris calefacit .n. illũ non deſtruendo calorem eius, ſed augendo, quia calori ſolum frigus opponitur; ergo ſunt eiuſdẽ ſpeciei, quæ enim ſunt diuerſæ ſpeciei, nequeunt ſe intendere, ac idem indiuiduum conſtituere. Tum quia ignis calefaciendo aquam vertit in aerem, at calefacit, & diſponit materiã imprimendo calorẽ ſimilem ſuo in ſpecie, ergo calor ignis, & aeris erunt eiuſdem ſpeciei, quia diſpoſitiones, quæ inſeruiunt ad introductionem formæ ſubſtantialis, inſeruiunt etiam ad conſeruationem eiuſdẽ. Nec ſufficienter ad hæc occurritur dicendo ideò faciliorẽ eſſe tranſitum in ſymbolis elementis, quia in his fit cum minori contrarietate, quã in diſſimbolis, nam facilius mutatur calor igneus in aereum, quã in frigus; & aeris calorẽ nõ intendi per ſe à calore igneo, ſed ſolũ per accidens, quatenùs dum ab igne corrumpitur humiditas aeris fortificatur caliditas aeris, & ſimul introducitur calor differens ſpecie ab aeris caliditate; & cũ ignis vertit aquã in aerẽ, ad corruptionẽ aquæ corrumpitur etiã calor ab igne productus, quia in aqua ſubiectabatur, non in materia prima, & nouus, ac ſpecie diuerſus à priori calor gignitur in aeris ortu pro eius formæ cõſeruatione. Hæc minimè ſatisfaciunt, nã Ariſt. non ait faciliorẽ eſſe conuerſionẽ in ſimbolis, quia fit cũ minori contrarietate, ſed quia non fit cũ mutatione vtriuſque qualitatis, ſed vnius tantum, ergo ſimbola qualitas non permutatur ſecundum eſſentiã, ſed eadẽ manet; falsũ eſt etiã calorem ignis non per ſe intendere calorẽ aeris, ſed tantũ per accidens modo explicato, nam calor ignis intendit etiã calorem, nedũ in ipſo aere exiſtentem, ſed ab aere productũ in aqua, vel manu, nam calefacit illã non deſtruendo priorem calorem ab aere productũ, ſed eundem augendo, in quo caſu locũ non habet allata reſponſio; demũ ſolutio ad 3. locum non habet apud illos, qui ſtatuunt materiã primam ſubiectũ accidentium, ſed neq. apud nos ſtatuentes compoſitũ, nam licèt cum ex aqua gignitur aer actione ignis, calor impreſſus ab igne in aquã corrumpatur per modum ſequelæ ad ipſius aquæ corruptionem, calor tamen, qui ſequitur ad aeris ortum, eſt omninò eiuſdem rationis cũ illo, quia qualitates ad formã diſponentes ſunt eiuſdem rationis cum qualitatibus eandem conſeruantibus, & prorſus abſurdum eſt eandem formã ſubſtantialem diuerſas ſpecie qualitates exigere pro eius introductione, & conſeruatione.

86 Secundò, probatur idem de qualitatibus mixtorũ cum elementatibus comparatis, tum eiſdẽ rationibus, quia ſe inuicem intendunt, frigus enim à marmore in manu productum adhuc intenditur ab aqua; tũ quia omnes albedines, omnes dulcedines ſunt eiuſdem ſpeciei in quantumcunq; diuerſis reperiantur

ſubiec-

ſubiectis, ergo pariter omnes calores, omnes frigiditates, ſiuè ſint in elementis, ſiuè in mixtis, tum quia vnicuiq; calori ſiuè mixti, ſiuè elementi, quamuis per differentiam ſecundum magis, & minus, adæquatur eadem definitio caloris, quia .ſ. homogenea congregat, & ætherogenea diſgregat, & ſic de ſingulis alijs qualitatibus, ergo omnes ſimbolæ eiuſdem ſunt ſpeciei; tum tandem quia cum Ariſ. quatuor primas qualitates aſſignat, ac definit, certè illas proponit vt ſpecies ſpecialiſſimas, aliter debuiſſet conſequenter aſſignare ſpecies illarum, ſi putaſſet eſſe genera, præcipuè verò cum de mixtorum generatione loquebatur.

Tertiò, probatur idipſum de eiſdem qualitatibus à Cęlo defluentibus, nam Ariſ. 2. Cęli 41. & 1. Metheor. docet per motum Cęli mortalia calefieri, incẽdi, ac in ignẽ cõuerti, vndè & Auerr. 2. de Cęlo com. 41. inquit ignem, vt ab igne, ità à Cælo gigni poſſe, & hoc ipsũ experientia docet, dum ad radios Solis ex ſpeculo cõcauo, aut per phialam vitream aqua plenam ligna, & paleæ incenduntur, ergo ille calor eſt eiuſdem ſpeciei cum calore ignis, non enim generatur ignis, niſi interuentu caloris, qui ſit eiuſdem ſpeciei cum igneo calore; tum quia eodem modo calefiunt ligna, & lapides à calore Solis, aut ignis aliquantum diſtantis, nec ſenſus tactus diſcernere poteſt qualis ſit ille calor, an ab igne, an à Sole productus; & frigus elementare eodẽ modo opponitur vni, & alteri calori, nam eodem modo refrigeratur manus, dum aquæ immergitur, ſiuè ad ignem, ſiuè ad Solem incaluerit, vnum autem non niſi vni contrariatur 1. Cęli tex. 10. & tandem iſti calores ſeinuicem intendunt, manus enim ardore Solis calefacta, ſi igni approximetur adhuc magis incaleſcit non deſtructo priori calore, quia ille non expellitur, niſi à frigore, vel aſſerendum erit vnum calorem eſſe alteri contrarium, ſicut ſunt calor, & frigus, quod prorſus irrationabile eſt; tàm ergo cæleſtis calor, quàm elementaris eiuſdem ſunt ſpeciei.

87 Quartò, probatur hoc etiam de calore vitali, ſeù animali, quod ſit & ipſe eiuſdem ſpeciei cum dictis caloribus, tum quia ità expreſsè docuit Ariſ. lib. de iuuent. cap. 1. animã appellans ignitam ideſt ignis calore præditam, & lib. de reſpir. cap. 7. dicens concoctionem ſine calore fieri non poſſe, quia omnia igne cibum conficiunt, & 2. de anim. 130. inquit ſenſibus noſtris ineſſe ignẽ, hoc eſt, igneum calorem, quia nihil ſine tali calore ſenſitiuum eſt, & 1. de anim. tex. 4. & lib. 2. de partibus animal. cap. 3. concedit animam eſſe præcipuã nutritionis, & accretionis cauſam, ſed addit ignem, ſeù calorem igneum eſſe inſtrumentum, quod etiam docet alibi ſæpè, ergo calorem animalem, & vitalem nõ diſtinxit Ariſt. ſpecie à calore igneo, & elementari; tum quia idipſum expreſsè demonſtrant rationes allatæ pro alijs caloribus, nam omnes iſti calores ſeinuicem intendunt, & coadiuuant, manus, n. intrà ſinum calefacta Soli expoſita amplius incaleſcit, & adhuc magis igni approximata, & non niſi per idem frigus ſpecie hi calores expelluntur; nec ſenſus vnum calorem ab alio diſcernere poteſt. Rurſus quicunq; calor vniuerſaliter loquendo iuuat calorem vitalẽ, vt poſſit ſuas exercere operationes, immo, & augetur, vt patet cum quis cibis veſcitur calidioribus, vel lintea calida ſiuè calore Solis, ſiuè ignis apponit ſthomaco. Accedit quod calor ignis, vel alterius cauſæ etiam cæleſtis inſeruit ad generationem animalium non ſecus ac eſſet vitalis calor, vt conſtat in genitis ex putri, & cum ex cineribus calidis, vel clibano temperato, aut fimo ex ouis pulli excutiuntur non aliter, quàm ſi eis gallina incubaſſet;

Poſtremo probatur vniuerſali ratione, & à priori, quia quamuis rerum ſpecie differentium debeant eſſe diuerſæ proprietates ſpecificæ conſequentes formas ipſas ſubſtantiales, non tamen oporter talia in nulla qualitate prorſus eadẽ ſpecie

ſpecie conuenire, alioqui potentia vidẽdi hominis, & aquilæ non eſſent eiuſdẽ ſpecie, quod eſt falſum, vt notauit Doctor 2.d.1.q.6. D. concludendum ergo eſt calorem, ac quamcunq; aliam primam qualitatem in quibuſcunq; ſubiectis reperta eiuſdem eſſe ſpeciei, & non niſi ſecundum magis, & minus differre, & penes alia varia accidentia eis connexa, & fortè Auctores primæ ſent. nullam aliam diſtinctionem denotare voluerunt inter duos calores, ac alias conſimiles qualitates, quam accidentalem prouenientem ex diuerſitate graduum, diſpoſitionum, & accidẽtium, cum quibus connexa reperiuntur in diuerſis ſubiectis.

88 In oppoſ. obijc. Primò, quòd qualitates ſimbolæ elementorum abinuicem ſpecie differant, & in primis probatur à priori, quia ſingulæ qualitates primæ ſunt elementorum proprietates, at diuerſa ſpecie ſubiecta diuerſas habent proprietates, ergo, &c. Tum 2. à poſteriori, nam qualitates ſimbolæ in elementis producunt effectus ſpecie diuerſos, qui vtiq; à cauſis eiuſdem omninò ſpeciei produci nequeunt, nam humiditas aerea, vt patet in oleo, in quo prædominatur aer, fouet, & nutrit ignẽ, & aquea extinguit, non enim aqua ratione frigiditatis extinguit illum, quia quantumuis calefacta extinguit, ſed ratione humiditatis alioquin aer quoq; in hyeme frigidiſſimus ignem extinguerer. Tum 3. caliditas ignis contrariatur humiditati aeris, nam illam abſumit, nõ autem ipſa aeris caliditas, quia ſtant ſimul, ergo ſpecie differunt. Tum 4. ſiccitas terræ determinat ſibi intenſam frigiditatem, & denſitatem, ſiccitas autem ignis determinat ſummam raritatem, & caliditatem, quod non eſſet, niſi ſpecie differrent. Tum 5. tunc aqua calefacta eſſet aer, quia eſt calida, & humida; aer refrigeratus eſſet aqua, cum ſit frigidus, & humidus, terra calefacta eſſet ignis, cum ſit calida, & ſicca. Tum demum virtutes motiuæ elementorum, licèt ſimbolæ, inter ſe ſpecie differunt, vt diximus in lib. de Cælo .ſ. grauitas terræ, & aquæ, leuitas ignis, & aeris, ergo ſic etiã differunt qualitates actiuæ, præſertim cum illæ procedant ab iſtis, grauitas à frigore, leuitas à calore.

Reſp. ad 1. ex Scot. q. vlt. vniuerſ. ad 1. prim. negando aſſumptum, nam primæ qualitates ſunt accidentia ab elementis realiter diſtincta, & pluribus conueniẽtia, quod eſt contra rationem verę proprietatis, quæ cum ſuo ſubiecto realiter identificatur, poſſunt tamen dici proprietates, quatenus in certo gradu determinatè conueniunt vni elemento, & non alteri, & hoc pacto ſunt accidentia ab eis inſeparabilia, cum hoc tamen adhuc ſtat, quòd omnes ſimbolæ ſint eiuſdem ſpeciei. Ad 2 negatur etiam aſſumptum, ſi ſermo ſit de effectibus per ſe, & immediatis, tales enim ſunt ſemper ijdem in quibuſcunq; qualitatibus ſimbolis, cuiuſcunq; enim caloris primarius, ac per ſe effectus eſt calefacere, cuiuſcũq; humiditatis eſt humectare, &c. vndè quod interdũ diuerſas edant operationes, & effectus ſecundarios nõ prouenit ex diuerſa eſſentia illarum qualitatum, ſed ex diuerſa diſpoſitione ſubiecti, & vario aliorum accidentium conſortio, quæ illarum qualitatum operationes diuerſimodè modificant, & accidentaliter variant, vt etiam videmus in ſecundis qualitatibus, nam dulcedo cũ vno ſapore coniuncta diuerſo modo afficit ſenſum, ac cũ alio; ſic itaq; in propoſito, tranſeat, quòd aqua non extinguat ignem ratione frigiditatis (quod tamen falſum eſt, nam etiã frigiditas ſuo modo concurrit ad extinctionem ignis, cuius aliquem gradum ſemper retinet aqua, quantumuis ſit calida, quamdiù aqua eſt, cui ignis reſiſtere nequit, debet tamen eſſe coniuncta cum humido vaporoſo, vt tale opus ædat, cuius defectu aer quantumuis frigidus non extinguit ignẽ, niſi aliquo ſit vapore reſperſus) ſed humiditatis, id certè non prouenit ex ipſa humiditate, vt ſic, alioquin aqua lentè extingueretur, cum ſit humiditas lentæ actionis, ſed quatenus repe-

ritur

ritur in tali ſubiecto craſſo, & dēſo, vndè extinguit eum per modum ſuffocationis, vt notant Tat.& Angeſt.cit.ignis enim continuè generatur, & conſeruatur per eductionem ſubtilis exhalationis è poris, quos aqua ſuperinfuſa ob eius denſitatem ſtatim claudit, & ſic ignis deficit; quæ fuit doctrina Ariſt.4.Metheor.ſum.3 cap.2. humiditas verò aerea hanc generationem nō impedit, quia ob ſuam tenuitatem eſt facilè permeabilis; Dices oleum eſt craſſius aqua, & tamen ignem non extinguit, immò nec ſub cineribus, quæ ſunt craſſiores ſuffocatur, ſed conſeruatur, ergo ratio allata extinctionis ignis non quadrat. Reſp. hac de cauſa etiam ipſum oleum ſi in magna copia ſuper ignem effundatur ipſum extinguere; ſed leniter effuſum nutrit ignem, & in flammam conuertitur, quia cum tali craſſitie habet multā pinguedinem, & aliquid ſiccitatis admixtum, ratione cuius admixtionis facilè concipit calorem igneum, & in tenuem tranſit exhalationem, & inflammatur; cinis verò opertum ignem conſeruat, tum quia ſicciſſima eſt, tum quia eſt de ſe valdè friata, & comminuta, ideoq; facilè tranſpirationem admittit.

Ad 3. igneus calor vrit, & omnem humiditatem conſumit, tum quia ſummus eſt, non ità aereus, tum quia habet ſiccitatem coniunctam, quæ directè opponitur humiditati, & ipſum calorē acuit ad agendum, vndè dici ſolet lima caloris. Ad 4. negatur aſſumptum, ſiccitas.n. in ſe abſolutè conſiderata nec determinat ſibi calorem, nec frigus, ſed ad vtrūque eſt indifferens, ſed eſt forma terræ, vel ignis, quæ exigit ſiccitatem cum frigore, vel calore coniunctam, ſicut albedo non magis per ſe exigit coniungi cū dulcedine, quàm cum amaritudine, ſed ſolum vt in lacte, vel tali pomo reperitur. Ad 5. neg. conſeq. nam ad conſtitutionem aeris non ſufficit caliditas, & humiditas vtrumq; ſumpta, ſed in certo gradu, in quo determinatè oriūtur à forma aeris ſubſtantiali, quod non contingit in aqua calida, & ſic de alijs elementis. Ad vlt. neg. conſeq. leuitas enim ſequitur mixtionem plurium qualitatum primarum, ſicut, & grauitas, non autem à ſolo calore, vel frigore procedunt, vt dictum eſt ſupra; tum quia de illis peculiaris eſt ratio, cur ſpecie diſtinguantur, petita ex primarijs, & immediatis earū effectibus, vt diximus diſp. 3. de Cælo q. 1. quæ in propoſito non occurrit de primis qualitatibus.

89 Secundò obijc. quod qualitates ſimbolæ mixtorum ſpecie differant ab elementaribus, & probatur auctoritate Scoti 2. d. 15 q. vn ad 2. prin. vbi inter qualitates mixtorum, & elementorum ſimbolas agnoſcit ſpecificam differentiam ob diuerſitatem operationū, quod etiam inſinuare videtur d. 19. eiuſdem lib. q vn. lit. A. quæ Scoti loca quoſdam Scotiſtas à communi opinione abduxerunt, alios verò fecit ancipites de mente Doctoris in hac re. Reſp. de mente Scoti nullatenus dubitandum eſſe, manifeſtè enim ſtat à nobis, vt patet ex locis ſupracit. nec oppoſitū docet in locis modò allatis, nam ibi tantum intendit excludere identitatem numericam, ea ratione, quia nec elementa, nec eorum qualitates manent formaliter in mixto, non tamen excludit ſpecificam, immo ibi diſertè docet qualitates ſimbolas mixtorum, ac elementorum eſſe conſimiles, vtiq; in identitate ſpecifica, alioquin forent diſſimiles, nam ſpecifica diuerſitas diſſimilitudinem inducit, & præſertim diſt. 15. cit. ad 2. prin. locus vbi diuerſitatem ſpecificam inſinuare videtur, non eſt genuinus Doctoris textus, ſed extranea additio; & vt talis notata à Marginiſtis; & quando id ibi, vel alibi haberetur, exponendus eſt Doctor, non quidē de diſtinctione ſpecifica eſſentiali, ſed tantum accidentali, modo iam prædeclarato.

Tertiò obijcitur de calore cæleſti, quod ſit diuerſus ſpecie à ſublunari, quod comprobari videtur, tum ex diuerſis eorum attributis, nam cæleſtis calor dicitur temperatus, beneficus, ſalutaris, cuius beneficio gignuntur omnia,

nia, aluntur, & conſeruantur, vndè Ariſ. dixit 2. Phyſ. 26. Solem, & hominem generare hominem vtiq; virtute ſua prolifica, è contra verò igneus calor dicitur aduſtiuus, noxius, & lethificus; vrit enim, & exſiccat, ac omnia in cineres redigit; tum etiam experientia, quia tantum abeſt, vt hi calores ſeinuicem foueant, ac intendant, quòd potius alter alterum deſtruit, & extinguit, parua namq; candela extinguitur æſtate à ſolaribus radijs, qui tunc temporis ſunt ardentiſſimi.

90 Reſp. etiam calorem ipſum cæleſtem, cum eſt nimis vehemens ſuffocare, cum experientia conſtet feruido nimis Solis æſtu homines interire, vndè Iudith. cap. 8. vir eius Manaſſes hac de cauſa interijſſe dicitur; & è contra igneus calor moderatus multũ confert, atq; delectat, vt patet hyemali tempore; quamuis ergo regulariter loquendo cæleſtis calor ſit magis ſalutaris, atq; proficuus ex conſortio aliorum elementiũ influxuum, quàm elementaris, id tamen non inducit inter eos diuerſitatem ſpecificam eſſentialem, ſed tantum accidentalẽ. Experientia illa vel nihil probat, vel probat etiam vnum ignem elementarem ſpecie differre ab alio elemẽtari, fax enim extinguit exiguam candelam ſibi appoſitam; ſicut ergo hoc non oritur ex contrarietate illarum flãmarum, ſed aliundè, nimirum quia vehementi flamma aer rarefit, & commouetur, & ex ea commotione parua flãma reſtinguitur, qua ratione videmus candelam non poſſe extrahi accenſam per mediam flammam, ſed accenditur ex latere; ſic in propoſito dicendum interdum candelam accenſam ſolaribus radijs expoſitam reſtingui ob commotionem aeris ex æſtu radiorũ cauſatã.

Quartò tandem obijc. quod calor vitalis, ſeù animalis diſtinguatur ſpecie ab elementari, ſeù igneo, & probatur ex tanta operationum diuerſitate, quæ in corpore animato per calorem vitalem exercentur, per ipſum enim fit nutritio, attractio, expulſio ſegregatio, & diſtributio alimenti, quo nunquam attingere poteſt virtus caloris elementaris. Tum 2. quia iſti calores ſeinuicem interimũt, nam in animali ægroto calor extraneus, qui igneus eſt, vitalem calorem diſſipat, & extinguit, vndè Ariſ. dixit 4. Metheor. cap. 2. calorem internum, & natiuũ animalis interire per calorem externũ, & aduentitium, & ait hanc eſſe putrefactionem. Tum 3. quia hac de cauſa Medici calorem febrilem, qui eſt igneæ naturæ, diſtinguunt ſpecie ab animali ab eius calore natiuo, quia ille, cum augetur, hunc diſſipat, & diſperdit, & ideò ille ab eis appellatur innaturalis, & naturæ inimicus, naturale autem, & innaturale eiuſdẽ ſpeciei eſſe minimè queunt. Tum 4. quia in cadauere remanet calor elementaris recedente vitali, & calor mortui ad putrefactionem diſponit, calor viui præſeruat, ergo eſſe nequeũt eiuſdem ſpeciei. Tum 5. omne animal viuit per calorem ex Ariſ. lib. de reſpir. cap. 7. at talis vtiq. non eſt calor elemẽtaris, ſiquidem plurima viuunt ſine tali calore, vt patet de multis herbis, & plantis, quæ adeò ſunt frigidæ, vt ſint incurabilia venena, & de Salamandra aliqui tradunt tanto frigore imbutam eſſe, vt in igne aliquandiù viuat. Tum 6. vrget Dandin. quia Ariſ. lib. 2. de gen. animal. ca. 3. diſtinguit calorẽ vitalem ab igneo dicens calorem vitalem neq. ignem eſſe, neq. ab igne originem ducere, & ratio eſt, quia vt idem Ariſ. docet lib. de long. & breuit. vitæ calor vitalis humidus eſſe debet, nam vita humore calido continetur, at igneus calor eſt ſiccus. Tum 7. quia ſi calor vitalis igneus eſſet animalia putreſcere non poſſent, putredo enim ex Ariſ. cit. 4. Metheor. cap. 2. eſt interitus proprij, & naturalis caloris in humido ab externo calore profectus ignis autem, cum ſit ſiccus, nunquam putreſcit. Tum 8. quia calor vitalis conſequitur animam, igneus autem, & elementaris productionem animæ antecedit, velut materiæ, & corporis diſpoſitio. Tum tandem quia Galen. lib. 8. de Hyppoc. & Platon. decretis cap. 7. no-

tat

tat ventres hyeme, & vere calidiſſimos eſſe, contrà verò æſtate frigidiores, cũ tamen elementaris calor æſtate magis abundet.

91 Reſp. ad 1. calorem vitalem perſæpè ſumi ſubſtantialiter pro virtute nimirum nutritiua, ſiuè generatiua, quæ eſt quædam animæ facultas communis omnibus viuentibus, & ità appellatur nomine mutuato ab ipſo calore accidente, quo vtitur velut inſtrumento ad ſuas operationes exercendas, interdum verò ſumitur accidentaliter pro ipſo calore, qui in ipſo animali immediatè ſentitur, famulaturq; illi virtuti animaſticæ velut inſtrumétum, & dicitur vitalis deriuata denominatione ab agente principali, cui inſeruit, quod eſt vitale; operationes itaq. vitales in argumento relatæ perficiuntur à calore vitali primo modo ſumpto, non autem ſecundo, niſi inſtrumentaliter, atq; ideò argumentum concludit tantum ſpecificam diſtinctionem inter calorem elementarem, & calorem vitalem ſumptum pro facultate animaſtica. Ad 2. calor vitalis accidentaliter ſumptus conſiſtit in quadam ſymetria, & proportione quam habet cũ alijs qualitatibus, vndè temperamentũ, & cõplexio animalis reſultat, ideò quãuis ſecundum ſe ſit eiuſdem rationis cũ extraneo calore, tamen ex ſola additione iſtius tàm vehementer intenditur, vt excedat proportionem cum alijs qualitatibus, ex quo exceſſu temperamentũ animalis diſſoluitur, atq. ità internus ipſe calor cum extraneo ſuperaddito diluitur, itaq. quod externus calor internum deſtruit non agendo in illũ velut in cõtrarium, ſed nimium illum augendo, ſic enim in cauſa eſt, vt diſſoluto temperamento recedat. Dices, ſi calor vitalis eſt eiuſdem rationis cum extraneo, ex eius additione potius deberet perfici, quàm lædi. Neg. conſeq. quia vt vitalis in proportione conſiſtit cum cæteris qualitatibus, & ideò etiam ex nimia ſui ipſius intenſione turbatur, vndè dicebat Galen. 2. aphoriſm. 48. calorem vitalem agitatione, vel defectu reſpirationis adauctum in febrim euadere. Ad 3. quidam Medici, vt refert Angeſt. dicunt, quod calor naturalis, & febrilis ſunt quędam ſubſtantiæ ſubtiles ſpecie differentes, licèt cum hoc aſſerant earum calores non niſi penes intenſum, & remiſſum differre; alij verò abſolutè negant ſpecie differre, ſed tantum penes intenſum, & remiſſum, vndè febrim definiunt, quòd ſit calor naturalis accenſus in igneum, & hoc eſt conformius dicto Galeni iam relato, quòd innatus calor, ſi aliundè nimiũ augeſcat, in febrim euadit, & penes hanc diuerſitatem accidentalem, ait Angeſt. benè ſaluatur, quod vnus calor ſit naturalis, alius non, vnus promoueat operationes naturæ, alter impediat, &c.

92 Ad 4. dupliciter occurrit Angeſt. primò negando calorem internum cadaueris diſponere ad putrefactionem, quia putrefactio fit à calore medij circumſtantis calorem naturalem euaporantis iuxtà ſententiam Ariſ. 4. Metheor. relatam; deindè concedit ad putrèfactionem diſponere, ſed inquit diuerſitatem iſtam non prodire ex differentia ſpecifica calorum viui, & mortui, ſed ex varietate formarum ſubſtantialium, cum quibus ſunt illi calores, quare calor naturalis in ſubiecto, cui conuenit, vt in viuo, præſeruat à putrefactione, in ſubiecto, cui diſconuenit, vt in cadauere, diſponit ad putrefactionem. Ad 5. neg. min. quod in quocunq; viuẽte non reperiatur aliquis calor elementaris, etiamſi exilis, tum quia quodlibet animal quatuor elementis conſtat, & ideò quaslibet qualitates elementares, vel alias eiuſdem rationis cum eis habere debet; tum quia hic calor exigitur, vt præcipuum animæ inſtrumentum ad eius operationes exercendas; tum tandẽ quia quodlibet animal, quantumuis frigidum, ex alio intenſiori frigore perimitur, ex quo deducitur calorem illum eſſe eiuſdem rationis cum elementari, quia deſtruitur & ipſe à frigore elementari. Ad 6. dicitur Ariſ. ibi ſumere calorem vitalem ſubſtãtialiter pro peculiari

facultate animæ, vel ſi ſumit accidentaliter, ipſum ſecernit à calore igneo ratione intenſionis, aliarumq; diſpoſitionum, quas ſecum coniunctas habet, & concedimus calorem vitalem humidũ eſſe ideſt cum humiditate coniunctum, ſed hinc non ſequitur eſſe diuerſæ ſpeciei, alioquin calor ab igne productus in aqua eſſet ſpecie diuerſus à calore ignis, & frigus aquæ quia eſt cum humiditate coniunctum ſpecie differret à frigore terræ, vbi eſt cum ſiccitate. Ad 7. concedimus ignem non putteſcere, adhuc tamen aliqua, quibus ineſt igneus calor, putreſcere poſſunt, ſicut nec terra eſt combuſtibilis, benè tamen multa mixta terrea. Ad 8. ſolum probat illos calores diuerſa habere principia, ex hoc tamen rectè non deducitur eſſe effectus ſpecie differentes, nam animalia genita ex putri, & per propagationem adhuc ſunt eiuſdem ſpeciei. Ad vlt. neg. conſeq. nam etiam hyemali tempore putealis aqua calidior eſt, quàm æſtiuo, nec tamen ſequitur illum aquæ calorem eſſe ſpecie diuerſum ab aeris calore; cur autem venter calidior ſit hyeme, frigidior æſtate explicamus diſp. ſeq. q. 1. artic. 2.

DISPVTATIO SECVNDA.

De actione, & reactione.

Quia alteratio præſertim exercetur media actione, & reactione inter contraria, expediens viſum eſt, antequam de ipſa alteratione tractemus, diſputationem de natura actionis, & reactionis inſtituere; & quia, quid ſit actio, & paſſio, ſatis declaratum eſt in Phyſ. diſp. 7. q. 3. hic tantum conditiones illas, & circumſtantias, quæ interueniunt, quando contraria inuicem pugnant, agendo, & reagendo, examinabimus.

QVÆSTIO PRIMA.

An ſimile poſſit agere in ſimile.

1 Plures eſſe conditiones ad actionem requiſitas notauimus diſp. 7. Phyſ. q. 4. exiſtentiam .ſ. indiſtantiã, diſtinctionem agentis à paſſo, & diſſimilitudinem; ibi declarauimus, quo pacto exiſtentia ſit ſimpliciter neceſſaria; ſimiliter indiſtantiam localem vniuerſaliter non requiri, ſed ſufficere indiſtãtiam virtutis, ſeu virtualem contactũ, non quòd agens debeat à ſe neceſſariò virtutem quandam diffundere vſq; ad paſſum per medium interceptum protẽſam, quamuis enim hoc dici poſſet de actione accidentali, nequit tamen de ſubſtantiali actione verificari, quia quælibet virtus ab agente diffuſa eſſet accidens, quod impotens eſt ad attingendam ſubſtantiam, vt ibid. q. 6. fusè docuimus; ſed dicitur agens debere immediatum eſſe paſſo per virtualem cõtactum, quatenus, vt habet Scot. 4. d. 44. q. 2. in fin. per ſuam ſubſtantiam immediatè attingit, ſeu inducit formam in paſſum localiter diſtans, ſed adhuc in propria ſphæra agentis contentum; non ſecus ac eſſent ſimul localiter vnita, vnde fundamentum ferè vnicum noſtræ opinionis ſumi debet ex actione ſubſtãtiali, quæ nequit ab aliquo accidente, etiam vt eſt virtus ſubſtantiæ, prodire, ſed immediatè ab ipſa ſubſtantia, ex dictis

ctis diſp. cit. quæ, vt plurimum eſt loco diſſita à paſſo.

Nec contra hanc ſent. aliquid faceſſit, quod vrget Ioan. de S.Tho.7. Phyſ. q.22. art. 2. & 3. quod cum agens educat è paſſo formam vt paſſo inexiſtentem, & ex vtriuſq; concurſu fiat forma, iam virtus agentis debet eſſe paſſo vnita. Tum quia non poteſt agens agere circa materiam, niſi ſit illi ſubiecta, & determinata; non eſt autem alius modus determinandi, & ſubijciendi materiam agenti, niſi penes contactum, & propinquitatem, nam remotum eſt indifferens ad quodcunq; agens, cum reſpectu nullius habeat coniunctionem vnionis, vel propinquitatis, per quā determinetur ad vnum agens. Hæc imbecillima ſunt, ad 1. n. dicimus ſufficere, vt forma ex concurſu agentis, & paſſi fiat, quòd agens, & paſſum ſint appropinquata intra ſphæram agentis, intra quā poteſt agens per ſuam ſubſtantiam agere immediatè, & per virtualem contactum modo explicato. Ad 2. ſatis determinatur materia ad vnum agens, dum eſt intra ſphæram illius, cui intelligitur vnita per coniunctionem virtualem.

Circa diſtinctionem agentis à paſſo ſolum dubitari poſſet, an idem poſſit in ſeipſum agere actione vniuoca, de quo in ſeq.q. loquemur; actione autē æquiuoca fusè oſtendimus ibid. art.2. & diſp.15. q.8. art.2. & diſp.3. de Cęlo q.2. non requiri hanc diſtinctionem, ſed idē quandoq; poſſe in ſeipſum agere. Supereſt, vt aliam conditionem examinemus, putà an neceſſariò agens debet eſſe diſſimile paſſo, & an iſta diſſimilitudo debeat habere aliquam proportionē.

ARTICVLVS I.

An requiratur diſſimilitudo inter agens, & paſſum.

2 PAſſum poteſt agenti aſſimilari dupliciter, vel in natura ſpecificā, vt cum habet formam, quam agens poteſt in ipſum paſſum producere, ſiuè ſit in eadem intenſione, ſiuè nō, vt duo calida; vel aſſimilari poteſt non tantum in natura ſpecifica, ſed etiam in eodem gradu, vt duo calida, vt quatuor; ſimiliter diſſimilitudo duplex eſt, vel in natura ſpecifica, & eſt cum paſſum totaliter caret forma producibili ab agente, vel eſt in gradu, vt quando non habet eam in eadem intenſione, qua poteſt ab agēte produci, vt eſt calidum vt duo reſpectu calidi vt ſex, quæ diſſimilitudo, vt patet, ſtat cū priori ſimilitudine. Vtraq; verò duplex eſt, formalis, & virtualis, vt colligitur ex Sco. 4.d.44. q.2. in fin. & hoc quia agens eſt duplex æquiuocum, & vniuocum; primum, vt habet Doctor quol.15. ad 1. princ. & 1.d.3. q.7 Si eſt, cuius terminus productus non eſt eiuſdem rationis cum forma, quæ in ipſo eſt ratio agendi, vnde ſolum virtualiter in agente continetur, vt cum Sol producit calorem; agens vniuocum eſt, cuius terminus productus eſt eiuſdem rationis cum ratione agendi, vt cum calor producit calorem; ſimilitudo, & diſſimilitudo virtualis tàm in natura ſpecifica, quàm in gradu cadit inter agens æquiuocum, & paſſum proprium, formalis verò eſt inter paſſum, & agens vniuocum; Poteſt adhuc alia ſimilitudo, vel diſſimilitudo interuenire inter agens, & paſſum .ſ. in quibuſdam accidentalibus conditionibus, vt ſunt raritas, & denſitas; maior, & minor moles; poſſunt enim duo calida æque intenſa hoc pacto differre, vt vnum ſit altero denſius, vel maius. Quærimus igitur, an agens, vt agat, debet eſſe diſſimile paſſo, & an quæcunq; diſſimilitudo ſufficiat ad actionem. Et quidem diſſimilitudo in natura, & in gradu, non eſt dubium, quin ad actionē ſufficiat, calidum enim poteſt agere in frigidum (niſi reſiſtentia frigoris impediret actionem calidi, de quo infra) & calidum vt ſex poteſt calefacere calidū vt duo; dubium eſt, an diſſimilitudo in denſitate, & magnitudine ſufficiat ad agendum, an verò neceſſariò requiratur diſſimilitudo in natura, vel in gradu, vt ſit impoſſibile naturaliter omni-

nò ſimile agere in ſimile; non eſt autem ſermo in fine actionis, ſed in principio.

De agente æquiuoco vniuerſaliter dicitur ferè, quæſtionem hanc non habere difficultatem, conceditur enim poſſe agere in ſimile, ſeù in paſſum habens formam ſimilem, in natura, & in gradu formæ ab æquiuoco agente producibili. Sed reuera non minores ingerit difficultates hæc quæſtio in agente vniuoco, quàm in æquiuoco, vt videbimus. De iſto autem vniuoco agente conceditur communiter, quod aliqua diſſimilitudo requiratur, ſed Marſ. 1. de gen. q. 18. Nyphus q. 2. ſuper cap. 8. Tol. q. 13. Soto 2. phyſ. q. 4. ad 5. docent ad agendum ſufficere diſſimilitudinem in denſitate, vel mole, ita vt denſius, vel maius poſſit agere in rarius, & in minus, quamuis in natura, & gradu qualitatis conueniant; videtur etiam ſequi Dandinus 2. de an. digreſſ. 23. Communis opinio requirit ſaltim diſſimilitudinem in gradu, ita Peripathetici cum Ariſt. præcipuè 1. de gen. 48. & ſeq. & Medici cum Galeno lib. 2. de ſimpl. medicam. facult. c. 18.

3 Dicimus 1. ſuppoſito, quòd ſimile nō poſſit agere in ſimile, de quo in ſeq. concl. diſſimilitudo in denſitate, vel mole non ſufficit ad actionem; eſt Scoti infra cit. loquimur autem de mole, & denſitate agentis, non medij, clarum enim eſt agens quandoq; fortius agere in medium denſius, quàm rarius, non tamen ſupra proprias vires intenſiuas, vt ſæpè diximus in lib. de Cęlo; Prob. autem concluſ. vel denſitas eſſet ratio productiua iſtius maioris qualitatis, vel conditio ſine qua non, Si ſecundum habetur intentum, quia nulla conditio poteſt eſſe ratio, qua agens producat perfectius ſe, & nobilius, hoc enim repugnat naturæ principij productiui, cuius eſt producere imperfectiorem effectum, vel ſaltim æquè perfectum, non perfectiorem ex dictis diſp. 7. Phyſ. cōditio enim non auget virtutem productiuam intēſiuè. Si eſſet ratio productiua, ſequeretur denſitatem ſimul calefacere, & frigefacere, quia ſi eſſet agens calidum vt 4. & frigidum vt 4. ſi applicaretur paſſo, ageret per calorem, & frigus, & ſi eſſet denſius, fortius ageret calefaciendo, & frigefaciendo per denſitatem, ergo denſitas ſimul calefaceret, & refrigeraret reſpectu eiuſdem paſſi, nō enim eſſet maior ratio, cur potius cum calore concurreret, quàm cum frigore. Tum quia denſitas eſſet principium actiuum partiale, vnde ſi eſſet ſine calore v. g. adhuc calefaceret. Tum quia eſſet quoddam vniuerſale principium potens partialiter concurrere cum qualibet actiua qualitate; quæ omnia ſunt falſa. Idem de magnitudine dicēdum; nam ideo admittitur denſum poſſe intendere ſibi ſimile rarum, eo quòd plures habet gradus in pluribus materiæ partibus, & ex illis maiorem virtutem agendi; ſed corpus magnum reſpectu minoris habet etiam plures gradus in pluribus partibus materiæ, quare idem de denſitate, & magnitudine dicendum.

Accedit principaliter; quòd ſequeretur poſſe produci qualitatem ſupra octauum gradum, ſi. ſ. daretur agens rarum, & calidum vt octo, hoc namq; ſi condenſetur, poterit producere qualitatem ſupra octo gradus. Tum quia deberet admitti poſſe ſimile agere in omnino ſimile, tàm. ſ. in natura ſpecifica qualitatis, & in gradu, quàm in denſitate, & mole; prob. ſeq. quælibet pars agentis agit in quamlibet partem paſſi, vt infra, ideoq; omne agens eſt maius ſecundū omnes ſui partes qualibet parte minima paſſi, ergo ſi maius agens poteſt agere in paſſum minus ſimile illud intendendo, qua ratione poterit agere in vnā partem minorem paſſi, igitur poterit agere in omnes, quia eodem modo agit in omnes, ac ſi eſſet vna ſolùm; quare poterit agere in omninò ſimile; quod non concederent aduerſarij; alia adducemus in ſolut. rationum, vbi magis explicabitur hæc concluſio.

4 Dicimus 2. agens æquiuocum poſſe agere in ſibi virtualiter ſimile tàm in

ſpe-

Digitized by Google

ſpecie, quàm in gradu, at agens vniuocũ requirere ſaltim formalem diſſimilitudinem in gradu; concluſio hæc docetur à Sco. 1.d. 17.q.3. ſupra RR. in additione ibi oppoſita; nam. l. in ſecunda ratione, quam ibi conficit contra Gotfr. ſupponat agens remiſſius poſſe in intenſius agere, & indiſcriminatim loquatur de agente vniuoco, & æquiuoco, tamen in illa additione ſe declarat apertè, & reſtringit doctrinam traditam in ſecunda ratione ad ſolum agens æquiuocum. Prima pars de agente æquiuoco prob. experientia, ſit graue producens pondus vt duo in paſſo ſibi ſubiecto, ſi iſti apponatur graue vt vnum, intendit impulſum illum vt tria, & tamen impulſus, & pondus à primo graui productum excedebat virtutem iſtius grauis; Similiter idem conſpicitur in trahentibus nauim, quorum quilibet auget impulſum, aut tractionem illam aſcedentem vires ſingulorum. Inſuper ſit vinum virtualiter calidum vt tria, applicetur corpori calido vt quinq; intendet calorem, vt patet, & tamen calor ille excedit virtutem vini. Idem etiam oſtendi ſolet de pluribus luminoſis intendentibus lumen in medio productum, quod à quolibet illorũ nõ poſſet produci; ſed de hoc infra; quapropter poterit agens æquiuocum agere in paſſum continens in ſe formam ſimilem illi in gradu, quæ virtualiter poteſt ab illo agente produci, immò perfectiorem.

5 Secunda pars de agente vniuoco communiter quidem aſſeritur, ſed adhuc non eſt à Doctoribus adinuenta ſufficiens ratio oſtendens inter agens vniuocum, & paſſum debere intercedere hanc diſſimilitudinem in gradu; omnes enim vel non concludunt, vel æquè vrgent de agente æquiuoco, vt patebit diſcurrendo per illas.

Primò enim arguitur, quòd calidum v.g. vt 4. non poſſit agere in paſſum calidum etiã vt 4. Tum quia effectus nequit excedere in perfectione ſuam cauſam, ſi illud calidum intẽderet illud paſſum, iam cauſaret calorem vt quinq; & ſic effectus nobilior ſua cauſa. Tum 2. finis agentis eſt aſſimilare ſibi paſſum, qua aſſimilatione aſſecuta ceſſat agentis actio, ergo quando reperit paſſum aſſimilatum, non eſt, cur agat in illud, potius enim redderet illud diſſimile ſibi, quàm ſimile. Tum 3. illa non agunt ad inuicem, quæ non habent contrarietatẽ in ratione principij actiui, ſed quæ ſunt in gradu ſimilia, non habent hanc contrarietatẽ, ergo, &c. Tum 4 agens agit, quatenus eſt in actu, paſſum patitur, quatenus eſt in potentia, ſed duo ſimilia habent actu eandem qualitatem ergo vnũ non poteſt dici in actu, & alterum in potentia. Tum 5. omnis actio phyſica prouenit ex victoria agentis ſupra paſſum, ſi enim agens non ſuperaret paſſum, nõ poſſet in illud agere, ſed ſimilia in gradu non ſe excedunt, neq; vincunt, cum vnum alteri non reſiſtat, vel opponatur, ergo, &c.

6 Iſtæ rationes retorqueri poſſunt contra agens æquiuocum, & ab omnibus ſolui debent; Prima ſi valeret, probaret vinum calidum virtualiter vt vnum, non poſſe intendere calorem vt quinq; exiſtentem in corpore humano, nec graue vt vnum intendere pondus vt quinq; cauſatum in trutina à graui vt quinq; nam calor vt ſex reſultans, & põdus vt ſex excederet virtutẽ cauſæ. Nec iuuat dicere diſparitatẽ eſſe, quia agens æquiuocum, cum ſit nobilius, & perfectius, poterit compenſare id, quod eſt de maiori intenſione in effectu; nõ ſic in vniuoco, quia eſt eiuſdem rationis: Non valet, quia exceſſus effectus in perfectione nõ attenditur penes perfectiones entitatum abſolutè, aliter quia graue remiſſum eſt ſimpliciter perfectius quocunq; pondere intenſo, poterit illud producere; ſed attẽdi debet penes proportionem ad virtutem actiuam, ergo cum calor vt ſex excedat virtutem vini, non poſſet ab ipſo intendi. Quapropter negatur calorẽ vt quinq, eſſe adæquatè effectum calidi vt 4. ſed inadæquatè, ratione ſ. quinti gradus de nouo producti, qui non excedit calidum vt 4.

Se-

Secunda ratio vrget quoq; agens æquiuocum, nam ſicut finis agentis vniuoci eſt aſſimilare ſibi paſſum formali ſimilitudine, & vniuoca, ita finis agentis æquiuoci vt notat Scot. 2. d. 2. q. 10. ſupra B. eſt aſſimilare ſibi paſſum virtuali ſimilitudine, & æquiuoca, ergo quandocunq; reperit paſſum virtualiter aſſimilatum, non deberet in illud agere, quia potius redderet diſſimile, quàm ſimile; & tamen agit. Idcirco dicendum finem agẽtis eſſe aſſimilare ſibi paſſum in eo, quod eſt ab ipſo agente producibile, nõ in eo, quod paſſum aliunde recepit, ſic calidum vt 4. potens producere calorẽ vt duo, vt tria, ſi hunc introducit in aliud calidum vt 4. aſſimilat illud ſibi in calore producibili ab ipſo, non in calore præexiſtente, quod de agente æquiuoco neceſſariò eſt dicendum. Præterquamquod, vt notat Areſ 1. de gen. diſp. 5. q. 43. ſect. 2. non licet ſemper à fine arguere in phyſicis, aliter quando non poſſet agens cõſequi finem, nullo pacto ageret, quod eſt falſum, ſic enim nulla monſtra euenirẽt, nec potentia nutritiua nociuũ aliquod converteret in ſubſtantiam aliti, eſſet enim contra finem intentum à natura, ob quem tribuit hãc potentiam vegetantibus, qui eſt viuentis conſeruatio. Tertia, nil concludit, luminoſum enim agit in aerem, in quo nullum eſt principium actiuum contrarium, ſic de graui, de vino, & alijs exemplis adductis dicendum, ſufficit enim quod paſſum habeat capacitatem formæ ab agente producibilis. Quarta, non minus concluderet de æquiuoco, nam graue vt vnum eſt in actu virtuali ad producendum pondus vt vnum, paſſum actualiter ab alio graui habens pondus vt vnum, recipit nihilominus nouũ pondus ab illo graui; & hoc, quia paſſum eſt in potentia ad vlteriores gradus ponderis, ergo idem de paſſo, & agente vniuoco dici poterit, cum enim calidum vt 4. ſit in potentia ad vlteriores gradus caloris, quamuis habeat quatuor gradus poterit à calido vt 4. pati. Quinta ratio, vt patet, parum valet, hæc enim victoria attendi debet, quatenus paſſum ſit potens ab agente recipere formam; vnde reſiſtentia potius impedit, quàm ſit cauſa actionis, ſolum dici debet cauſa retardationis, & ſucceſſionis, non ipſius actionis, cum ergo calidum vt 4. ſit potens recipere alios gradus caloris, ſi aliud calidum vt 4. in illud ageret, verè diceretur actionem ex victoria agentis prouenire, ſicut corpus humanum patitur à vino, quamuis in ſe contineat intẽſiorem calorem, quàm poſſit à vino produci.

7 Secundò argui ſolet, quia gradus qualitatis ſunt ætherogenei, itavt quintus gradus v.g. nonniſi à quinto gradu produci poteſt; idcirco nequit calidum vt 4. intendere aliud calidum vt 4. quia nequit producere quintum gradum, qui eſt omnino alterius rationis ab alijs, & hæc eſt ratio fundamentalis Areſij. Tũ quia quodlibet pateretur à quolibet, quia pateretur à contrario, & à ſimili.

Hæ quoq; rationes probant etiam de agente æquiuoco, nam ſi gradus ſunt alterius rationis, ergo non poſſet agens æquiuocum potens ſolum vnum gradũ producere, & conſequenter primũ gradum, intendere qualitatem vt tria, vt 4. &c. & tamen videmus oppoſitum, non tantum in impulſu (quem Ariſ ſuſtinet intendi per gradus homogeneos) ſed etiã in calore, vt diximus de vino, præterquamquod falſum eſt gradus eſſe homogeneos, vt fuſius diſp. ſeq. Secunda, etiam parum vrget, nam etiã in actione æquiuoca paſſum patitur à ſimili virtualiter; ideo dicimus, non ſequi à quolibet pati, quia nec quodlibet eſt contrariũ, vel ſimile, ſed dantur entia diſparata, reſpectu quorum paſſum non eſt in potentia paſſiua.

8 Quapropter ſolet hæc pars probari experientia, nam ſi calidum vt vnum applicetur alteri calido vt vnum, non ob id euadit calidum vt duo, & intenſius; ſic ſi aquæ calidæ alia eiuſdem qualitatis adiungatur, non fit calidior, idem de igne conſpicimus; ſignum euidens vnum non agere in aliud, propter ſimilitu-

ſimdinem in gradu. Difficultas autem eſt in aſſignanda ratione, cur agens æquiuocum, ſi reperiat in paſſo qualitatē ſimilem in gradu illi, quam poteſt efficere, adhuc aget, non ſic agens vniuocum. Et quidem difficile valdè eſt rationem à priori aſſignare; nam neque aſſignari poteſt certa ratio, qua demonſtretur à priori hanc formam eſſe actiuam, non illam, vt docet Scot. 1. d. 7. q. vn. V. maximè enim eſſet maior formæ perfectio, & tamen videmus multa imperfecta eſſe actiua, non verò perfectiora, vt notamus diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 2. ſolum dici poſſet idcircò hoc agere, non illud, quia hoc eſt hoc, illud eſt illud. Si igitur nequit aſſignari ratio à priori, cur aliquod ens ſit actiuum, vel non, neq; etiam poterit à priori reddi ratio, cur aliquod ens ſit hoc, vel illo modo actiuum, niſi quia hoc eſt hoc, illud eſt illud.

9 Poteſt tamen reddi ratio à poſteriori, & tangitur à Scot. 1. d. 17. q. 3. ſupra R R. in illa additione, quam amplectitur Vaſq. p. 2. diſp. 80. c. 1. & alij Recentiores, quia. ſ. agens æquiuocum ſēper habet in ſe nobiliorem formā, quā ſit qualitas ab ipſo producibilis, & alterius rationis, non ſic agens vniuocum; ex quo ſequitur, quòd ſi agens vniuocum ageret in ſimile in gradu, cum ſit eiuſdē rationis cum illo, hæc ſequerentur abſurda; Tum quia non eſſet maior ratio, cur potius hoc agat in illud, & non è cōuerſo, vt arguit Ariſ. 1. de gen. 50. & 51. immò ad inuicem agerent actione eiuſdem rationis. Tum quia eadem aqua æquæ calida ſecundum partes extremas ſe calefaceret in media parte. Tū quia idem poſſet ſeipſum intendere actione vniuoca, ſi enim calidum vt vnum potens eſt producere calorem vt vnum in calido vt duo, vt tria, &c. ergo etiam in ſeipſū, quod eſſe falſum dicemus q. ſeq. Tum quia omnia eſſent ignis, aut ſaltim calida in ſummo, nam ſi duo calida ad inuicem agunt actione eiuſdem rationis, ergo tandiù ſe intendent, quouſque ad ſummum gradū caloris peruenirēt.

Dices hoc non ſequi, non quia calidū vt vnum non ſit aptum agere in calidū vt vnum, ſed quoniam qualitates cōtrariæ in mixtis non reperiuntur ſe ſolæ, ſed ſemper cum admixtione contrariæ qualitatis, hinc ſi eſſent duo calida vt quinque eſſent etiam ambo frigida vt tria, vnde non poterunt producere niſi calorem vt quinque, quia capacitas ſubiecti ſolummodò eſt ad octo gradus qualitatis, & quamuis augeatur calor ex vna parte, augetur frigus ex alia; at in elementis, vt in igne, nō poſſunt duo ignes introducere, niſi calorem vt octo, ad quē conſequitur ſtatim forma ignis; & quia ſubſtantia non ſuſcipit magis, & minus, ideo omnes ignes ſunt æqualis perfectionis, nec petunt calorem, niſi vt octo; & hac ratione duo ignes non introducunt intenſiorem calorem; at ſi eſſent duo calores ſeparati, & ſimiles in gradu, poſſet concedi mutuò agere. Solum vrgeri poſſet de luce, & lumine, quæ non habent contrarium; at in noſtra ſententia non habet difficultatem, quia lux producit lumen æquiuoca actione, vt dicemus.

10 Hæc tamen ratio. l. videatur ſatiſfacere de facto propter admixtionem cōtrariæ qualitatis; abſolutè tamen nec videtur verum, poſſe duo calida ſeparata ſimilia in gradu ad inuicem agere, & mutuò ſe intendere; quamuis enim mutua cauſalitas in eodem genere ſed ſecundum diuerſas rationes quandoq; nō repugnat ex dictis diſp. 8. Phyſ. q. 1. art. 1. vt ſi diſcipulus euadens doctior magiſtro doceret illum, attamen videtur implicare, quod ſimul hæ cauſalitates exerceantur, vt eueniret in propoſito; ſtatim enim ac duo calores eſſent ad inuicem applicati ſimul agerent, vt calor A. intendat calorem B. & ſimul à calore B. intendatur, & gradus producti ite rum agant, itaut in infinitum augeatur calor; immò calor ſeparatus eſſet à ſeipſo intenſibilis in infinitum, quod eſt abſurdum; ſic enim non eſſet calor vt 4. perfectioris actiuitatis, quàm calor vt vnum, vterq; enim haberet actiuitatē producendi calorem intenſiorē in infinitum.

nitum. Hæc abſurda non ſequuntur in agente æquiuoco, eo quod cum ſit alterius rationis, quamuis agat in ſimile, non ob id pateretur ab effectu producto, nec actio in infinitum, aut ſaltim in ſummum creſceret.l. namq; vinum calefaciens ſtomacum à calore ſtomachi calefiat, non idcircò intenditur actio, quia non calefacit ſtomachum per calorem formalem, ſed per virtualem; qui eſt alterius omnino, & perfectioris rationis.

Concludimus igitur agens vniuocum non poſſe agere in ſimile in natura, & in gradu, etiamſi diſſimile ſit in denſitate, vel magnitudine, vnde ad minimum requiret diſſimilitudinem in gradu, at agens æquiuocum non requirere neceſſariò hanc diſſimilitudinem in gradu, ſed poſſe in ſimile agere; adhuc tamen aliqua intercedit diſſimilitudo, quatenus.ſ.hoc agens ſupponit paſſum ſub carentia formæ producibilis ab ipſo agente, quamuis aliam ſimilem habeat ab alio agente, & conſequenter ſupponit paſſum diſſimile virtualiter virtuti ipſius agẽtis, quæ diſſimilitudo tollitur per actionem, per quam paſſum virtualiter redditur ſimile.

11 Contra 1.concluſ. arg. experientijs, nam ferrum candens ignit ſtuppam, certum autẽ eſt plus caloris eſſe in igne, quàm in non igne, ergo plus caloris eſſet in ſtuppa productus, quàm exiſteret in ferro; quod erit propter maiorem ferri denſitatem. Aer congelat aquam, & tamen non eſt tàm frigidus, quam aqua congelata, hoc igitur proueniet ex maiori quantitate aeris. Vas æneum vino plenum frigeſit in puteo, magis, quàm aqua. Flamma maior deſtruit minorẽ, ergo agens maius, quãuis ſimile in gradu, poteſt agere in minus. Carbones plus vrunt, quàm flamma; & aqua glaciata magis infrigidat, quàm fluida, ergo dẽſitas materiæ facit intenſius agere. Calor iunctus ſiccitati fortior eſt, quã humiditati vnitus, ergo diſſimile in conditionibus, quamuis ſimile in gradu, poterit agere. Accedit ratio, quia in maiori magnitudine maior virtus exiſtit 8.Phyſ. 80. & in materia denſiori fortior virtus reperitur, quia ex 1. Metheor. c.12. virtus vnita fortior, ſed ex quocũque exceſſu virtutis agentis ſupra paſſũ oritur actio, ergo cùm denſius, & maius excedat rarius, & minus in virtute, inter iſta cadet actio. Tum quia maius, vel denſius agit in maiori diſtantia, vt patet, ergo intenſius etiam agit, prob. conſeq. nam agit vniformiter difformiter, & quo magis protrahitur actio in remotum, eo partes propinquiores agẽti ſunt intenſiores, ergo ſi denſius agit in remotius, quàm rarius, & ſi ſimilia ſint in gradu, in propinquiori parte intenſius quoque aget.

Reſp. in ferro adeſſe quaſdam particulas ignis incluſas in poris iuxtà dicta diſp.4. de Cœlo q.2. art.3. vel dicendum, idcirco ſtuppam igniri, non quia ferrum cauſet intenſiorem calorem, quàm ſit in ſeipſo, ſed quia minor calor ad ignitiorem requiritur in ſubiecto, quando in illo adeſt quoq; raritas, & ſiccitas, quàm ſi hæ qualitates non adeſſent. Aqua non glaciatur ſolum à frigore aeris, ſed etiam à frigore exhalationum terrearum, & ſiccarum, quæ ſemper regnant, cum fit glacies, nam ſemper eſt glacies cum ſiccitate, & ventis ſeptentrionalibus, qui admixtum habent multum terreæ exhalationis; vide diſp. cit. n.143. & 145. Vas in puteo immiſsũ frigidius ſentitur, vel quia propria forma ſubſtantialis concurrit ad infrigidationem; vel quia maior denſitas iuuat, vt mox dicemus; vel quia non habet admixtas exhalationes calidas exeuntes è terra. Flãma maior minorem abſumit, quia pabulum eius totaliter conſumit, & deuorat, non quia agat in minorem. Carbones, & glacies fortius agunt, quia citius, non quia ſupra proprias vires agant, vt mox dicemus. Calor ſiccitati vnitus videtur magis calefacere, quia magis ad ignitiorem diſponit, in ſe verò eodem modo calefacit. Ad rationem dicimus in denſiori, & maiori mole eſſe maiorem virtutem extenſiuam, non

inten-

intenſiuam, ideoq; producetur effectus citius, in maiori diſtantia, & etiam inteſior, habita comparatione ad intenſionem eiuſdem effectus, in qua produceretur ſine denſitate, vel tanta mole, non tamen intenſior fieret, quàm eſſet ipſa virtus agentis actiua; nec hoc eſt abſurdum, quia denſitas, & moles ſunt diſpoſitiones ad agendum, ergo quo ſunt perfectiores, eo perfectior erit actio, non intenſiuè ſupra virtutem actiuam principalem, quia per iſtas non intenditur virtus, ſed ſolum extenſiuè, hinc neg. conſeq. quod poſſit intenſius, vel in minus agere, adhoc enim exigitur intenſior virtus.

12 Contra 2. concluſ. arg. Tum experientijs, nam ſint duæ phialæ æquales, & omninò ſimiles vitreæ, eiuſdẽ duritici etiam in gradu, inuicem collidantur, vel vtraq; vel certè altera frãgetur, ergo ſimile agit in ſimile. Sint etiã duo ligna æquè calida confricentur ad inuicem, intenduntur ſecundum calorem. In eadem parte aeris, in qua eſt ſpecies viſibilis vnius parietis, agit etiam ſpecies viſibilis alterius parietis omninò ſimilis. Idem apparet de ſpeculo immittente ſpecies in aliud ſpeculum ſimile. Similiter ſint plures candelæ hoc modo diſpoſitæ per lineam rectam; ſit aſſer quidam, in quo ſit foramen æquale flãmæ candelæ, per quod debeat proijci lumen in parietem oppoſitum, candela directè opponatur ad foramen, iam proijciet lumen cui candelæ ſi addas ſecundam per lineam rectam, intenditur lumen in pariete, ſi iterum tertiam addas, etiam lumen in pariete redditur intenſius; ex quo non ſolum ſequitur ſecundũ, & tertiũ lumen agere in parietem iam altero ſimili lumine in gradu illuminatum, ſed etiam tertiam candelam agere in ſecundam, & primam, & ſecundam in primam, quia nequeunt aliæ candelæ in parietem tranſmittere lumen, niſi per primam candelam iuxta poſitam ad foramen tabulæ, ergo ſimile poterit agere in ſimile. Item furni, & fænum quandoq; ſponte comburuntur. Triticum nimis calefit, niſi aere refrigeretur & ventilatione. Carbones ſeparati extinguuntur, vniti conſeruantur, & accenduntur.

Reſp. exemplum primum nõ eſſe ad propoſitum; nam principium fractionis eſt durities impulſa, quæ hæc duo cauſat, ſ. motum partium rei alliſæ in contrarium, & illarum diuiſionem ob impenetrabilitatem; ex quo patet non eſſe agentia vniuoca, ſed æquiuoca. Illa etiam ligna non intenduntur vniuoca actione per calorem, ſed æquiuoca per motum attritionis, ſic quoq; calefiunt ad inuicem manus. Idem dicendum ad exemplum de ſpeciebus viſibilibus in eadem parte aeris, vel in ſpeculo. Exẽplum de lumine valdè contorquet Thomiſtas aſſerentes ipſius productionem eſſe vniuocam, vnde multas congerunt reſponſiones; breuiter tamen dicimus cum Sco. 2. d. 13. q. 1. eſſe productionẽ æquiuocam, eo quia lumen eſt ſpecies viſibilis lucis, vnde ſicut duæ ſpecies eiuſdem rationis in eadem parte aeris propriè non intenduntur, ſed ſunt duæ ſpecies numero diſtinctæ, ita de lumine à duobus lucidis producto dicendum, vt fuſius in lib. de an. quare negamus vnam candelam in aliam agere intendẽdo illam, non enim lucidior conſpicitur, ſed ſolum, quia aliqualem habet diaphaneitatem, per primam ſecunda tranſmittit propriam ſpeciem viſibilem ad parietem ſ. lumen. Accenſio fæni, & furnorum non poteſt cauſari ab actione in ſimile, aliter ſemper eueniret, ſed in fæno ab agente extrinſeco nimis quandoque calefaciente, & propter maiorem diſpoſitionem materiæ, in furnis verò, quia aliquando partes ignis diu conſeruantur propter intenſiorem accenſionem, vnde incendium poſtea cauſatur. Calefactio tritici, vt notat Aref. prouenit ex virtute vegetatiua in illo exiſtente, quæ eſt cauſa, vt in terra ſatum germinet, ad germinationem autem requiritur calor naturalis, vnde calefactio iſta eſt æquiuoca actio, idem dicendum de fimo columbæ, qui concipit ignem, ſi impediatur euaporatio; hæc enim actio

æqui-

æquiuoca eſt à forma ſubſtantiali. Tandem carbones inuicem conſeruantur, quia maior quantitas iuuat ad reſiſtendum magis contrarijs obſidentibus, nec iſta conſeruatio eſt propriè actio ex dictis diſp. 7. Phyſ. q. 2. accenduntur autē, quia moles facit ad maiorem extenſionem actionis, qualis eſt iſta.

13 Secundò arg. ratione. Tum quia inter duo ſimilia adſunt omnia requiſita ad agendū, nam in primis adeſt agēs .ſ. calidum vt 4. potens quatuor gradus caloris producere, adeſt paſſum potens illos quatuor gradus recipere, capacitas enim ipſius extenditur vſq; ad 8. ergo ſi approximantur, ſequitur actio, prob. conſeq. nam ſi quid eſſet obſtaculum, eſſet forma ſimilis præcedens in paſſo .ſ. calor vt 4. ſed hæc potius iuuare debet, quàm impedire, quia actio facilius ſequitur, vbi eſt minor reſiſtentia, forma contraria reſiſtit, ſimilis potius diſponit materiam ad receptionem alterius formæ ſimilis, dummodo ſit compoſſibilis cum illa, vt in caſu ſunt octo gradus caloris; vel ſi neceſſariò requiritur aliqua contrarietas, iam in illo paſſo adſunt quatuor gradus frigoris, in quos poſſet agere calor. Tum quia idem poteſt agere in ſeipſum etiam vniuoca actione, vt patet in reflexione, & anthiparistaſi, ergo multò magis in aliud ſimile. Tandem mixtum homogeneū eſt intrinſecè corruptibile, ergo vna pars alteri ſimilis (aliter non eſſet homogeneum) poterit in aliam ſimilem agere, vt ſequatur corruptio.

Reſp. ad 1. impedimentum eſſe formalem ſimilitudinem in ſpecie, & in gradu inter illud agens, & paſſum; nec actio ſolum impeditur à maiori reſiſtētia contrarij, verum etiam ab omnimoda ſimilitudine, ratio huius eſt à poſteriori aſſignata in concluſ. Ad 2. dicemus q. ſeq. Ad 3. mixtum illud non corrumpetur, niſi pars aliqua ab extrinſeco alteratur; quod ſufficit, vt corruptibile dicatur; vide diſp. ſeq. q. 3.

ARTICVLVS II.

An iſta diſſimilitudo debeat eſſe ſecundum proportionem maioris inæqualitatis.

14 DEterminauimus in preced. art. inter agens, & patiens debere diſſimilitudinem aliquam intercedere, maximè ſi eſt agens vniuocum; & quāuis hoc vniuerſaliter in qualibet actione ſit verum, ſpecialiter tamen habet locum in actione inter contraria, de qua præcipuè loquitur Ariſ. hîc, vtpotè quia generationi inſeruit, & qua agens nititur introducere in paſſum formam, paſſum verò reſiſtit per formam contrariā ſibi inhærētem, nè agens in ipſum agat, tripliciter autem poſſunt inter ſe comparari, primò vt actiuitas agentis ſit omnino æqualis cum reſiſtentia paſſi, & hæc dicitur diſſimilitudo ſecundū proportionem æqualitatis; ſecundò, vt reſiſtentia ſuperet actiuitatem agentis, & dicitur diſſimilitudo ſecundū proportionem minoris inæqualitatis; tertiò, vt actiuitas agentis ſuperet reſiſtentiā paſſi, & dicitur diſſimilitudo ſecundū proportionem maioris inæqualitatis; quæritur igitur, an neceſſariò requiratur iſta tertia diſſimilitudo, an verò quælibet ſufficiat; & loquimur de reſiſtentia formali, quam explicuimus diſp. præce. q.

Prima opinio eſt Burlæi 3. Phyſ. com. 15. Tol. 1. de gen. q. 13. Valleſ. contr. 44. Mercen. lib. 2. dilucidat. 7. deſumpta ex lib. de gen. aſſerentium non ſemper requiri ad actionem diſſimilitudinem ſecundum proportionem maioris inæqualitatis, ſed quandoq; ſufficere alteram minoris inæqualitatis; idem videtur ſentire P. Faber theor. de react. ad 1.

15 Dicendum eſt tamen cum communi, actionē ſemper procedere à proportione maioris inæqualitatis; ita colligitur ex Scoto 2. d. 2. q. 9. Z. vbi ait, adhoc vt mouens moueat mobile, debere ipſius reſiſtentiam vincere, & ſuperare, quod eſt agere à proportione

maio-

maioris inæqualitatis, idem habet q. 10. Prob. ex Ariſt. 1. de gen. 34. & 88. vbi ait tunc fieri augmentationem alicuius, quando multum agens excedit paſſum, mixtionem verò, quando quodammodo æquantur; vbi non ait, quando æquãtur, ſed addit ly quodammodo, vt denotet, ad actionem ſemper requiri proportionem maioris inæqualitatis; idem repetit 1. de Cælo 7. & 2. de gen. 48. Accedit ratio, quia agens agere in paſſum eſt introducere in ipſum formam, quam intendit producere ſua actiuitate, paſſum verò reſiſtere agenti reſiſtentia formali eſt impedire, nè agens formam contrariam inducat, ergo quandiu paſſum actu reſiſtit, nunquam poteſt agens agere, & tunc agens actu aget, quando paſſum non amplius reſiſtet, ergo reſiſtentia paſſi ſemper debet eſſe minor actiuitate agentis; prima conſeq. patet, nam eſſe nequeunt ſimul actualis reſiſtẽtia, & actualis actio, aliter contradictoria verificarentur. ſ. quòd inducatur, & nõ inducatur forma, inducitur enim quia agens agit, non inducitur, quia paſſum actu reſiſtit; ſecunda conſeq. prob. poſſe agere arguit potentiam in agente, nõ poſſe reſiſtere arguit impotentiam in paſſo, ergo quandiu paſſum non reſiſtit, eſt ſignum, quòd non eſt potens reſiſtere, cum ſit naturaliter reſiſtens, & conſequenter maior erit actiuitas agentis, quàm reſiſtentia paſſi.

16 Reſp. duplicem eſſe actionem, vnam cum victoria agentis, & eſt, quãdo agens perfectè, & omninò tranſmutat paſſum, alteram ſine victoria, vt cũ agens non ex toto paſſum deſtruit, ſed ad inuicem pugnant, & labefactantur; prima fit ex proportione maioris inæqualitatis, non ſecunda, argumentum, & Ariſt. loquuntur de prima actione, non de ſecunda. Contra, vt agens agat in paſſum actione nõ victorioſa, debet in aliqua ipſius parte introducere formã contrariam, ergo ſecundum illam partem, ſecundum quam fit actio, agens debet excedere paſſum, ergo quælibet actio eſt victorioſa, & fit à proportione maioris inæqualitatis, antec. eſt clarum, conſeq. prob. eodẽ modo, vt in argum. princip. quia paſſum ſecundum illã partem amplius non reſiſtit. Tum quia ſequeretur, nunquam poſſe actionẽ agentis totaliter impediri, quia tunc impeditur, quando paſſum plus reſiſtit, quàm agens agat; ſed data hac opin. iam adhuc agens poſſet tunc agere, ergo non impediretur totaliter. Tandem quando paſſum æquè reſiſtit, ac ſit agentis actiuitas, nulla ſequitur actio, ergo multò minus ſequetur, quando reſiſtentia excedit; antec. patet, quia agens vt agens eſt ſuperius paſſo, quia hoc ſibi ſubijcit inducendo formam, ergo quando ſunt æqualia, nulla erit actio.

Ex his colligitur, quòd quando agens applicatur paſſo, ſi ſtatim non incipit agere producendo aliquam partem formæ, nec deinceps aget in paſſum, niſi agens acquiſierit de nouo aliquid virtutis, vel paſſum amiſerit aliquid reſiſtentiæ; ratio eſt, quia ſi ſtatim ac fuit applicatum, non egit, quia virtus erat impotens, ergo cum eodem modo ſe habeat tempore ſequenti, nec etiam poterit agere. An autem iſte exceſſus debeat eſſe determinatus, & quomodo, an. ſ. intrinſecè, an extrinſecè, dicemus q. vlt.

17 Contra arguit Mercen. ex Ariſ. 4. de gen. animal. c. 3. vbi Philoſophus reddens rationem, cur actio aliquando diſſoluitur, ait eſſe, quoniam agens in agendo repatitur; interdumuè contingit, vt id, quod agit, plus patiatur, quã agat; ex quibus colligitur agens aliquando debilius eſſe paſſo, & conſequenter impotentius, ergo tunc actio proueniet ex proportione minoris inæqualitatis. Reſ. agens, & patiens diuerſimodè poſſe inter ſe comparari, primò ſecundũ actiuas potentias, quæ etiam reſiſtentiam habent actiuam, vt cum ignis, & aqua comparantur in calore, & frigore; ſecundò ſecundùm potentias reſiſtitiuas formales, vt an frigus ſit maioris reſiſtentiæ .i. tenacius adhæreat ſubiecto, quã calor; tertiò comparari poſſunt ſecundum potentiam actiuam vnius, & reſi-

ſtitiuam formalem alterius, & hæc eſt propria comparatio, quia vt ſic habent rationem agentis, & patientis, vbi in prima comparatione, ambo conſiderantur vt agentia, in ſecunda, ambo vt patientia; tunc ad argum. dicimus in caſu agens eſſet impotentius, & debilius quo ad potentiam reſiſtitiuam formalem reſpectu potentiæ actiuæ contrarij, vel quo ad potentiam actiuam reſpectu eiuſdem potentiæ actiuæ, non tamen quo ad potentiam actiuam in ordine ad potentiam reſiſtitiuam formalem contrarij; cum enim calidum vt vnum reagit in frigidum vt octo, potentia actiua ipſius eſt minor, quàm potentia actiua frigoris, quæ eſt intenſior, ſimiliter potentia reſiſtitiua formalis eſt debilior, quã potentia actiua frigoris, at potẽtia actiua caloris eſt maior, quam potentia reſiſtitiua frigoris, hæc enim ſuperatur ab illa; hinc ſemper actio erit à proportione maioris inæqualitatis.

18 Inſtabis, ſicut potentia actiua frigidi vt octo ſuperat potẽtiam actiuam caloris vt vnum, quia .l. cæteris paribus plus valeat calor ad agendum, quàm frigus, attamen aliquando propter intenſionem frigoris, & remiſſionem caloris plus valet frigus ad agendum, quàm calor, vt in caſu, ergo potentia reſiſtitiua formalis frigidi vt octo debet ſuperare potentiam actiuam caloris vt vnũ propter intenſionem potentiæ frigoris, & remiſſionem potentiæ caloris, ergo ſi calor vt vnum agit in frigidum vt octo, actio proueniet à proportione minoris inæqualitatis.

Auerſa q.39 ſect. 10. negat paritatẽ, quia inquit, quælibet qualitas plus valet ad agendum, quàm ſua contraria ad reſiſtendum. Hæc tamen reſponſio nõ videtur ſatisfacere, nam intenſio vtramq; potentiam anget, ideo enim potentia actiua intenſior dicitur maior, quia fortius agit, minuſq; illi reſiſtitur, ergo quia potentia reſiſtitiua formalis intenſior difficilius vincitur, & ſuperatur, erit maioris reſiſtentiæ, & per conſequens ſi caloris actiua potentia in aliqua determinata proportione excedet reſiſtitiuam frigoris, poterit hæc taliter intendi, vt non ſolum æquetur illi, ſed etiam ſuperet. Tum quia ſtante hac reſponſione nunqnam poſſet contingere, paſſum totaliter impedire actionem agentis, quia potentia agentis quantumcunq; remiſſa ſemper excederet reſiſtentiam paſſi quantumcunq; intenſa, cuius oppoſitũ ipſe docet ſect.9. vide diſp. præced.q.4. concl. 2.

19 Reſp. igitur concedendo potentiam reſiſtitiuam augeri per intenſionem, & ſi tota reſiſtit, impedire actionẽ agentis, quando excedit, at ſi reſiſtet ſolum ſecundum partem, in qua non excedit actiuitatem agentis, tunc ſequi actionem; etenim .l. agens ſecundùm omnes partes agat, non tamen paſſum ſecũdum omnes partes, & ſecundum omnes gradus ſemper reſiſtit; ratio diſcriminis eſt, quia ad agendum ſufficit, vt paſſum ſit in ſphæra agentis, nec requiritur contactus, ſed poteſt actio fieri in diſtans, vnde partes interiores ignis adhuc immediatè agunt in paſſum abſq; eo, quòd agant in partes ignis externas; at reſiſtẽtia formalis non ſe habet vt quid tranſiens, vt eſt actio, ſed quaſi vt quid immanens, nam reſiſtere actu eſt impedire, nè agens introducat formam in paſſum, ergo paſſum ſecundum illam partem, & ſecundum illum gradum reſiſtit, circa quam partẽ agens applicatur, & in qua intendit producere formam, & quem gradum intendit expellere; hinc quia calor vt vnum non intendit expellere omnes gradus frigoris, ſed tantum vnũ, nec actu applicatur æquè ad omnes partes, idcircò non reſiſtit, niſi ſecundum vnum gradum, & ſecundum determinatam partem, ſecundum quam calor excedit in actiuitate frigus; at quoniam intendens mouere ingentem lapidẽ nõ applicat virtutem in vna parte ſola, nequit enim lapis moueri ſecundum partem, ſed neceſſariò totus mouetur, hinc ſecundum totam potentiam reſiſtit, quę ſi excedit virtutem agentis, nulla ſequetur actio. Rationes, quas contra hanc

reſponſ.

reſponſ. conficit Auerſa, ſupponunt intenſionem qualitatis fieri ſecundū gradus ætherogeneos, quod reprobamus diſp. ſeq.

20 Dices, ſi hoc eſſet, ſequeretur agens in inſtanti alterare paſſum in parte aliqua extenſa quamuis ageret per contrarias qualitates, quod eſt falſum, quia alteratio fit in tempore, vt dicemus diſp. ſeq. prob. ſequela ſupponendo duo principia, primum eſt, quod agens materiale prius agit in partem propinquiore, quam in remotiorem; ſecundum eſt, quod ad agendum non ſufficit quilibet exceſſus actiuitatis, nec quælibet quantitas agentis, ſed determinata, ita vt minor non ſufficiat, vt dicemus q. vlt. tunc ſic, ſi ad agendum requiritur determinata quantitas, vt minor non ſufficiat, ergo etiam ad reſiſtendum, aſſignetur pars iſta paſſi, quæ poteſt reſiſtere; cum ſit diuiſibilis, in illam prius agens aget in propinquiori medietate, quàm in remotiori, at ſecundum illam medietatem nequit paſſum reſiſtere, ergo agens in inſtanti aget in illam, ſucceſſio enim prouenit ex reſiſtentia, ergo etiam in alias partes, & ſic totum paſſum in inſtanti alterabitur, nunquam .n. poſſet aſſignari pars, quæ primò tota ſimul reſiſtat, ergo falſum eſt paſſum reſiſtere ſecundum eam partem, in quam agens agit. Reſp. breuiter neg. ad reſiſtendum requiri determinatam quantitatem, vt ad agendum, quia plus requiritur ad agendum, quàm ad eſſendum, at reſiſtere ſequitur eſſe, quādiu enim forma eſt in ſubiecto, tandiù reſiſtit, reſiſtentia enim vt diximus, non eſt quidam actus ſecundus poſitiuus, vt actio, ſed actus quidam negatiuus, quatenus eſt negatio actionis in paſſo.

Vrgebis iterum; ſi paſſum reſiſtit agenti ſecundum illam ſolam partem, in quam agens agit; vel reſiſtit antequam agens agit, vel poſtquam egit, vel dum agit; non primum, quia reſiſtentia connotat oppugnationem agentis, eſt enim impedimentum quoddā actionis, quod ſi non adeſſet, agens introduceret formam, at antequam agens agat, & ſi non adeſſet reſiſtentia, non ob id agens introduceret ſuam formā, ergo tunc paſſum non reſiſtit agenti, neq; ſecundum vt patet; neq; tertium quia dum agens agit introducit formam, ergo paſſum non reſiſtit, quia reſiſtentia dicit negationem actionis; tum quia in partem illam, in quam agit, iam introducit formam, ergo eſt contraria corrupta, ergo ſecundum illam partem formæ paſsū non reſiſtit, quia quod non eſt, nequit reſiſtere, nec reſiſtit ſecūdum alias partes, quia agens nondum in illas applicauit ſuam virtutem, ergo potius dicendū eſt, paſſum ſecundum omnes partes reſiſtere, & ſic actionem fieri ſecundum proportionem minoris inæqualitatis.

21 Reſp. Rim. 1. de gen. tract. de act. & react. q. 1. paſſum reſiſtere agenti, dum applicatur ad agendum, eo quia in illo applicationis inſtanti agens introduceret totam formam, vt facit luminoſum in aere, in quo nulla eſt reſiſtentia reſpectu luminis, at non introducit, niſi in tempore ſequenti, & ſucceſſiuè; idcirco paſſum non reſiſtit agenti actu producenti formam, ſed agenti applicato. Hæc doctrina eſt vtiq; vera, loquendo de reſiſtentia in principio actionis; attamen deficit, quia ſi poſt applicationem paſſum non reſiſtit, deberet agens ſubitò introducere formam, & non ſucceſſiuè. Quare addendum eſt duobus modis poſſe formam aliquam reſiſtere agenti, primò vt totaliter impediat actionem agentis, ſecundò partialiter, vt retardet, ne tam citò fiat, ſed ſucceſſiuè, ſi enim agens in inſtanti produceret formam, & deſtrueret oppoſitam, nullomodo hæc agenti reſiſteret, ſed totaliter vinceretur; tum ad argum. dicimus formam reſiſtere agenti, dum non agit, dūmodo ſit applicatum, tunc enim ſatis intelligitur paſſum impugnatum ab agente; vnde ſi forma totaliter impediret actionem agentis, reſiſteret, & tamen agens non ageret, non quia nō eſt applicatum, ſed quia ſuperatur à reſiſtētia, & quantum eſt ex ſe ageret, niſi impedire-

pediretur; maior eſt difficultas in actione ſucceſſiua, quo pacto, & ſecundum quas partes forma dicatur reſiſtere; dicimus tamen, paſſum in primo inſtanti applicationis reſiſtere quidem (num autem tunc producat aliquod ſaltim indiuiſibile, dicemus diſp. ſeq. q. 5.) at in tẽpore ſequenti, ſicut non eſt aſſignabilis prima pars, in quam agens primò applicetur, nec prima pars formæ, quæ primò introducatur, ita non poterit aſſignari prima pars, & determinata formę, qua paſſum primò reſiſtat, ſed per partem indeterminatam, in quam intelligitur agens applicari ſucceſſiuè; ita vt ſicut applicatio agentis intelligitur præcedere natura actionem ipſius, ſic etiã reſiſtentia ex parte paſſi, per quam reſiſtentiam agens non ſimul ac intelligitur applicatum, agit, ſed in tempore immediatè ſequenti; quapropter cum dicitur paſſum reſiſtere per partem formæ, in quam agens agit, explicari debet de applicatione ad actionẽ, non de actione, quia hæc non ſtat cum reſiſtentia, & quia dum iam agens agit in primã partem paſſi, tunc intelligitur applicatum ad ſecundam partem in quam tunc etiã ageret, niſi adeſſet reſiſtentia, ideo tunc paſſum nonniſi per ſecundam reſiſtit, quæ reſiſtentia eſt cauſa, cur ſimul non agit in primam, & ſecundam.

22 Secundò arg. experientijs. nam parua gutta aquæ excauat lapidem ſuper illum decidens; Formica quoq; ſæpius pertranſiens ſuper illum lapidem, aliquantum quaſi collimat, & tamen reſiſtentia lapidis excedit actiuitatem guttæ, & formicæ. Tum quia ſi eſſent calidum, & frigidum in portione æquali applicata, nequit concipi, quin aliquo pacto inter ſe pugnent, ſicut ſi duo homines æquales in robore dimicarent, vnus in alterum aget, .l. nunquam conſequetur victoriã, ergo non ſemper actiò erit à proportione maioris inæqualitatis. Reſp. lapidẽ excedere actiuitatem guttæ, & formicæ ſecundum totalem potentiam reſiſtiuam, non verò ſecundũ illam partem ſolum, in quam agitur; & .l. non ſtatim in principio agant ita ſenſibiliter in lapidẽ, quælibet tamen gutta aliquid facit, vel diſponendo mollificando lapidem, vel aliqualiter amouendo, ſicut formica, ſua vi aliquantulũ cõcutit, & quaſi diuellit particulam aliquã, quam tandem motu ſæpius repetito ſeparat à lapide. Ex quo deducitur, quòd ſi virtus actiua debilioris agentis ſemper permaneret, nec debilitaretur, vt in iſtis caſibus, poteſt agens illud totaliter vincere reſiſtentiam paſſi, poterit enim gutta totum lapidem excauare; non ſic autem euenit in qualitatibus actiuis cõtrarijs, vbi quia adeſt actio mutua, potentia actiua debilioris agentis propter actionem contrarij langueſcit, idcircò nequit totaliter vincere reſiſtentiã alterius. Ad 2. concedimus tunc agere, quia .l. ſint in portione æquali quo ad potentias actiuas, non tamen quo ad potẽtiam actiuam vnius, & reſiſtiuã alterius, vt diximus ad 1. & ſi quo ad has potentias eſſent æqualia, nulla foret actio, nec victorioſa, nec non victorioſa; nec exemplum eſt ad propoſitum, quia illi homines, agerent ad inuicem, quia vnus ſuperaret reſiſtentiam alterius ſaltim ſecundum partem, quamuis vnus non obtineret de altero totalem victoriam, quia agendo, & reagendo ac repatiendo amborum vires labefactantur. Aliæ rationes adducentur infra q. 3.

QVÆSTIO SECVNDA.

An idem poſſit in ſeipſum agere actione vniuoca.

23 IAm innuimus q. præced. in princ. poſſe idem in ſeipſum agere æquiuocè ex locis ibi cit. tum in Phyſ. tũ in lib. de Cęlo; ſolum igitur hîc loquimur de vniuoca actione, an. ſ. calor poſſit ſeipſum intendere; Pars negatiua ab omnibus ferè conceditur, præterquam ab Ariſt. 1. de gen. q. 42. ſec. 8. concl. 3. vbi docet impulſum in motu à ſemetipſo intendi, vnde velociorem cauſat motum,

tum,

tum, idem etiam concedit de lumine, ſed actione reflexa, non directa; attamen à communi non eſt recedendum, quã docet Doctor in 1.d.3.q.7. ad arg. pro 2. opin. & 2. d. 25.q. vn. & manet probata ex dictis q. præced. art. 1. ſi .n. agens vniuocum nequit agere in ſimile, multò minùs in ſeipſum, nihil eſt enim tàm ſimile alicui, quàm ipſummet ſibi. Nec fundamentum Areſ. de impulſu aliquid vrget, nam vt diximus in lib.de Cęlo diſp. 3. q.3. impulſus ille augetur æquiuocè à grauitate,non à ſeipſo. Solum dubitari poteſt de actione reflexa; per reflexionem enim videtur eadem qualitas intendi vniuocè, idem per anthiperiſtaſim conſpicitur;vt igitur exactè hanc difficultatẽ examinemus,quia aliqui negant in anthiperiſtaſi, & reflexione fieri hanc intenſionem,& qui illam admittunt, multũ laborant,vt cauſam aſſignent, ideirco prius videndum, num verè qualitas intendatur in his caſibus, deinde cauſas indagabimus.

ARTICVLVS I.

An qualitas per anthiperiſtaſim, & reflexionem intendatur.

24 ANthiperiſtaſis Græcè, Latinè ſignificat circum obſiſtentiã debilioris contrarij à fortiori,per quam obſiſtentiam contrarium obſidens impedit, nè obſeſſum vlterius diffundat propriam actionem,propter quod vires ſuas velut in ſe colligit, aut aliunde magis roboratur vis eius, & conſequenter magis intenditur; ſic in hyeme aer in ea ueis obſeſſus à frigidiori aere calidior eſt,quàm in æſtate, idem experimur in àquis putealibus; è contra in æſtate frigidiores ſunt, cum obſidentur ab aere calido, & hæc maior intenſio vocatur antiperiſtica actio.

25 Reflexio eſt *retroceſſio actionis agentis in eadem parte medij, in qua agens actione directa priùs egit, propter aduenient obſtaculum intra ſphæram agentis*, quæ clarè explicatur exemplo motus pilæ ad parietem, & ſpecierum viſibilium in ſpeculo. Dicitur igitur *retroceſſio actionis agentis;* quæ dupliciter fieri poteſt, vel rectè, vel obliquè, rectè fit,ſi linea incidentiæ eſt perpendicularis, itavt cauſet duos angulos rectos cum obſtaculo,etiam reflexio erit per eandem lineam, obliquè fit,quando linea erit obliqua, ſi ſcilicet linea incidentiæ cauſat angulum acutum ex parte agentis cum obſtaculo, nam tunc reflexio fiet per lineam obliquam ex parte oppoſita, faciendo alium angulum acutum ex alia parte, ſic experimur in pila ad parietem, vel ad terram proiecta;ſic in proiectione ſpecierum viſibilium in ſpeculo,nam qui in medio ſe ponit, conſpicit ſe in ſpeculo, quia fit reflexio directa,at ſi eſt ex vna parte ſpeculi,non ſe videt,ſed cernitur ab exiſtẽte in parte oppoſita,quia ibi fit reflexio obliqua. Dicitur *in eadem parte medij, in qua agens actione directa prius egit;* non quòd ſit ſenſus,quamlibet reflexionem directam eſſe, quia rectitudo, & obliquitas reflexionis ſumi debet ex rectitudine, vel obliquitate lineæ incidentiæ in obſtaculo, ſed quia vbicunq; fiat reflexio, & quomodocũq; ſemper agẽs prius egit in illa parte medij actione directa; nam vt notat Scot. 2. d.13 q.vn. agens in diffundendo ſuam actionem agit ſphæricè,vel ſi ex vna parte impeditur, agit hemiſphæricè, itavt ſe habeat inſtar puncti in ſphæra, à puncto autem ad circumferentiam ex qualibet parte protrahuntur lineæ rectæ. Dicitur *propter adueniens obſtaculum*, quod non debet intelligi de quolibet obſtaculo, nam ſpecies viſibilis non reflectitur à pariete,ſed à ſpeculo, nec lumen ita reflectitur à corpore nigro, ſicut ab albo; & hoc,quia requiritur quædam diſpoſitio, vel terſitatis, vel vt obſtaculum ſit receptiuum illius qualitatis,& quo magis eſt receptiuum, eo fortior fit reflexio. Dicitur tandem *intra ſphæram agentis*, quia ſi obſtaculum extra illam eſſet,iam virtus agentis eſſet exhauſta, & conſequenter non poſſet amplius age-

re. Hinc quia actio, quam exercet agẽs in reflexione, æquiualet actioni, quam vltra protenderet, ſi non adeſſet obſtaculum, & hæc actio eſſet vniformiter difformis quo ad intenſionem, eodem intenſionis gradu procedit in reflexione, vt dicemus. Quod igitur accidit in motu pilæ, & reflexione ſpecierum, intelligendum eſt euenire in alijs qualitatibus, vt cum v. g. ignis, vel luminoſum nequit diffundere actionem per totam ſuam ſphęram propter impedimentum, reflectit circa eandem partem producendo nouam qualitatem, & intendendo priorem.

Aliqui negarunt per antiperiſtaſim verè, & realiter nouam qualitatem produci, ſed dixerunt hanc maiorem intenſionem eſſe ſolum apparentem, vel quo ad ſenſum, quia .ſ. aqua in æſtate tangitur manibus calidis, ideo frigidior apparet, quàm in hyeme; vel quia per obſeſſionem contrarij magis aquæ conſtipantur, & condenſantur in æſtate, quã in hyeme, hinc quia maior denſitas iuuat ad fortius agendum, frigidiores apparent, quàm in hyeme; ita Cardanus lib. 2. de ſubtil. ad finem, & Gal. lib. 3. de facult. ſimpl. medicam. c. 7. Similiter aliqui abſolutè negarunt per reflexionem intendi verè, & realiter qualitatem, ſed ſolum apparenter, propter denſitatem .ſ. & opacitatem corporis occurrentis. Areſ. verò 1. de gen. q. 42. ſect. 9. tantum admittit in luce, non in alijs corporeis qualitatibus.

26 Dicendum eſt primò per antiperiſtaſim verè, & realiter intendi qualitatem, eſt communis cum Ariſt. 1. Metheor. ſum. 3. c. 1. & 2. prob. multis experientijs, præter adductas de aquis putealibus, & aere in ſubterraneis locis incluſo. Venter enim animalium ex Hippocr. aphoriſ. 15. in æſtate frigidior eſt, in hyeme calidior. Aqua noctu infrigidata in æſtate, & manè expoſita paullulum Soli, magis infrigidatur propter ambientem calorem; quod etiam contingit, ſi in ciſterna aliquantum aquæ calidæ proijciatur. Modica aqua ſuper ignẽ iniecta, & ſupra calcem, eſt cauſa, quod ignis magis accendatur; calx verò magis calefiat; & aliæ quamplures adſunt experientiæ. Quibus nequit reſponderi cum 1. opin. prouenire à diuerſitate organorum ſenſuum. Nam ſi in æſtate tangerentur aquæ puteales manibus eodem modo frigefactis, vt in hyeme, vel ſi manibus calefactis in hyeme, vt in æſtate, adhuc tepidiores apparent in hyeme, frigidiores in æſtate. Tum quia in hyeme puteales aquas recenter extractas quaſi fumantes cernimus, quod nõ poteſt aliter explicari, niſi quia ex calore in ipſam aquam agente multæ eius partes rariores, & leuiores facilè concepto calore ſurſum efferuntur, & euaporant. Tum quia, quod venter ſit calidior in hyeme intenſiuè, non apparenter, patet ex meliori concoctione ciborum, quæ fit in hyeme, hinc etiam eſt, quod plus hyeme comedimus, quàm æſtate, & plus ij, qui in regionibus habitant frigidis, quàm in calidioribus. Neq; cum 2. opin. dici poterit prouenire ſemper, & adæquatè ex maiori dẽſitate, Quia ſic potius aquæ puteales frigidiores deberent eſſe in hyeme, quia denſiores, frigus enim condenſat, calor rarefacit, vnde aqua calida rarior eſt frigida; præcipuè quia calor ille eſt aduẽtitius, non naturalis aquæ, ergo aliqua cauſa aſſignari debet. Tum quia non aſſignatur ratio, quo pacto fiat hæc noua condenſatio ad præſentiam contrarij. Rationes in contrarium petunt ſolutionem ſeq. art.

27 Dicimus 2. per reflexionem non ſolum lumen, ſed cæteras etiam qualitates intendi. ita Scot. 2. d. 13. q. vn. D. & ad 3. & 4. d. 10. q. 9. in fin. quam probat, agens naturale, cuius virtus non eſt exhauſta, agit quantum poteſt in paſſũ potens recipere ſuum effectum, at quãdo intra ſphæram agentis occurrit obſtaculum, non exhauritur totaliter virtus agentis, & ex alia parte reperitur medium potens recipere intenſiorem qualitatem, ergo agens in illud aget actione reflexa, quòd enim habeat in ſe

prius

prius aliam qualitatem, non officit, quia medium eſt receptiuũ intenſioris qualitatis, & qualitas ipſa eſt intenſibilis. Accedit experientia, quia perfectius lumen eſt in reflexione ſpeculi, quàm in alia parte aeris, ſpecies viſibilis reflectitur, quando inuenit obſtaculum (.l. requirat aliquas conditiones in illo) hæc etiam eſt cauſa, cur fiat echo. Idem patet de calore, nam quo magis fit reflexio radiorum, eo intenſior ſentitur calor, vt apparet in æſtate, & cum intra ſphærã ignis apponitur lamina ferrea. Nec eſt verum, quod ait Areſ. hoc ſcilicet eſſe, quia obſtaculum impedit aerem, nè diffluat, & conſequenter nè refrigeret, ideoq; ſentiri maiorem calorẽ. Non valet, quia .l. aer iſte diffueret, adhuc intenſior calor ſentiretur, vt patet, ſi apponeretur eſca in loco, in quo fit reflexio radiorum à ſpeculo concauo, nam vtiq; accenderetur, quamuis omnes inſufflarent venti. Tum quia idem ignis intenſiorem calorem cauſaret in paruo cubiculo, quàm in magno, etiam ſi aer è nulla parte poſſet exire; Tũ quia ſint duo obſtacula ambo ſufficiẽter impedientia defluxum aeris, vnum tamen ſit aptius altero ad reflexionem, putà ſi eſſet ex aliquo marmore, vel metallo, certè maior calor ſentiretur ex iſto obſtaculo, quàm ex illo, quod eſt ſignum reflexionis.

28 In oppoſ. arg. ex Areſ. quia ſequeretur in medio intendi calorẽ vſq; ad octo gradus, & vltra, ſi ſcilicet ignis actione directa produceret in medio calorẽ vt ſex, & ſi poſſet vltrà agere, produceret calorem vt quinq; ergo per reflexionem produceret calorem vt vndecim. Tum 2. non ſtatim ac ponitur obſtaculum, ſentitur maior intenſio caloris, vt fit in lumine, ſignum euidens reflexionem ſolum in lumine fieri, non in alijs qualitatibus. Tum 3. quia gradus ſunt ætherogenei, ergo nequit intenſio fieri per additionem remiſſioris qualitatis. Reſp. faciliter, quandoq; produci vtiq; calorem vt octo, vt fit in reflexione ſpeculi concaui, qua ignis accenditur, nunquam tamen reflexio cauſabit plusquam octo gradus, nam ignis, qui eſt calidiſſimus, non excedit calorem vt octo; et hoc quia nequit ſimile agere in ſimile. Ad 2. idcirco reflexio luminis ſtatim conſpicitur, quia lumen propter carentiam contrarij cauſatur in inſtanti, tàm actione directa, quàm reflexa; at calor ſicut cauſatur actione directa in tempore, ita etiam actione reflexa. Ad 3. patebit ex dicendis diſp. ſeq. falſum eſſe aſſumptum, intenſionẽ ſcilicet fieri per gradus ætherogeneos.

29 Secundò ſequeretur, quòd ſi luminoſum v.g. aut calidũ remiſſum exiſteret intra ſpatium reflexionis, intenderetur per reflexionem, quod eſt falſum, quia iam ſimile poſſet agere in ſimile, & idem in ſeipſum actione vniuoca, eoquia communiter conceditur reflexionem fieri ab agente principali; ſeq. prob. quia ſi non poſſet intendi, maximè eſſet, quia calidum maius nequit intendi à minori, ſed hoc non obſtat, nã etiam calor directè productus eſt intenſior calore cauſato per reflexionem, & tamen intenditur ab illo.

Hac ratione commoti Conimbr. 1. de gen. c. 9. q. 1. art. 1. & Areſ. cit. ſect. 12. concedunt conſeq. illi quidem de lumine, & calore, iſte ſolum de lumine, & negant falſitatem, ad probationem aiũt non eſſe impoſſibile idem in ſeipſum agere actione vniuoca reflexa, ſed tantũ actione directa. Verũ rationes, quibus Doctores probant ſimile non agere in ſimile, nec in ſeipſum vniuocè, probant tàm actione directa, quàm reflexa, vt intuenti patebit; maximè ratio à poſteriori, nam ſi calidum ſeipſum reflexè intenderet, ergo poſtea intenſius ageret in medium noua actione, qua etiam denuò ſeipſum reflexè intenderet in infinitum, vel ſaltim vſq; ad ſummum gradum, quod tamen falſum eſſe docet experientia; & hæc ratio concludit, ſiuè cauſa reflexionis ponatur agens, ſiue aliquid aliud. Nec faceſſit, quod ait Areſ. ſect. 13. non ſequi intenſionem in infinitum, quia lumen non habet eſſe

permanens, ſed ſemper eſt in fieri, ac proinde non poteſt eſſe ratio, vt producatur maius lumen, neq; poteſt per productionem noui luminis intendi, itaut ſit principium producendi aliud lumen; tum quia etiam vt reflectitur lumen, & recipitur in ipſum luminoſum, pendet ab eodem vt principio, quare nequit eſſe ratio, vt denuò intendatur actio directa, quia ſemper ſe habet vt reflexum. Iſta reſponſio non valet, nam non minus lumen habet eſſe in fieri, ſeu in cõſeruari dependet, quàm lux, & tamen hæc eſt ratio producendi lumen, ergo continua depẽdentia non impedit, quin lumen ſit ratio producẽdi aliud lumen, præcipuè cum per ipſum ſit actio vniuoca. Tum quia maius lumen magis illuminat, ideſt eſt ratio luminoſo producendi maius lumen in medio; ergo ſi luminoſum per reflexionem magis intenditur, habebit vim producendi maius lumen, quòd autem hoc lumen ſit in ipſo reflexè cauſatum, non impediet actiuitatem, nam etiam lumen primariũ eſt ab ipſo in ſe cauſatum, & tamen eſt ipſi ratio agendi; idem videmus de igne agente per calorem à ſe productum.

Reſp. igitur neg. ſeq. & exemplum de lumine non viget, quia vt ſæpè dictũ eſt, luminoſum æquiuocè producit lumen, idcircò nunquam intendetur à lumine; at loquendo de calore cõcedimus non poſſe calidum reflexè intendi, imò ſi agens in aliqua parte medij produceret calorem eiuſdem intẽſionis, non ob id per reflexionem calor ille intenderetur, quamuis poſſet ad illam partem peruenire reflexio, & hoc quia ſimile non agit in ſimile; nec impugnatiò aliquid valet, quia non eſt calor per reflexioné cauſatus, qui effectiué intendit calorem directè productum, aliter calor vt vnũ v. g. calefaceret calorem vt tria, ſed eſt agens principale, quod perfectius eſt calore ab ipſo directè producto, vnde poterit illum intendere reflexè per calorem remiſſiorem, vterq; enim non excedit ſuam actiuam virtutem.

30 Tertiò in lumine non apparet, quomodo poſſit fieri reflexio, nam luminoſum totum, quod poteſt producere, in inſtanti producit, ergo non poteſt in eadem parte medij agere directè, & reflexè, hoc enim dicit temporis ſucceſſionem. Accedit, quòd ſequeretur agẽs fortius agere in diſtans actione vniuoca, quàm in propinquum, quod eſt falſum, agit enim vniformiter difformiter; ſeq. prob. nam intenſior eſſet qualitas propè punctum reflexionis, quàm in medio .l. magis propinquo agenti. Reſp. ſicut ſi luminoſum illuminaret per totam ſuam ſphæram, in inſtanti ageret, ſed in priori natura ageret in propinquius, quàm in remotius, ſic cum agit actione reflexa, in eodem inſtanti temporis agit, ſed priùs natura directè, quã reflexè. Ad confir. concedimus vtiq; intenſiorem eſſe qualitatem in puncto reflexionis per actionem reflexam cauſatam, nam qualitas iſta correſpondet illi, quæ in longiorem tractum produceretur, ſi non foret obſtaculum, hæc autem eſſet intenſior in parte propinquiori, quàm in remotiori, cum igitur eodẽ ordine retrocedat agens reflexa actione, quo vlterius protenderet, intenſior erit qualitas in puncto reflexionis, quã in fine; hinc ſi ſermo erit de tota qualitate directè, & reflexè producta, dici poterit agens non agere fortius in diſtans, quia .l. qualitas reflexè producta eſſet ibi intenſior, & in propinquo remiſſior, ex alio capite tamen qualitas directè producta eſt intenſior in propinquiori, & remiſſior in remotiori, ideoq; eſſet compenſatio; ſi verò loquamur de qualitate reflexè cauſata, concedimus totũ; neq; implicat, quia verè hac actione [illegible] agens agit vniformiter difformiter, cũ ſit continuatio actionis directæ, & pars propinquior puncto reflexionis ſe habet vt propinquior agenti, quia correſpondet parti propinquiori, in quam ageret actione directa, ſi impedimentũ nõ obſtaret. Tum quia hæc intenſior actio in diſtans ſecundum nos non repugnat, maximè reflexa actione ex dictis diſp. 7. Phyſ. q. 4. art. 3.

A R-

ARTICVLVS II.

Aſſignantur cauſæ maioris intenſionis in antiperiſtaſi, & reflexione.

31 QVò ad primam partem difficultatis de antiperiſtaſi, certum eſt apud omnes contrarium obſidens non poſſe eſſe per ſe cauſam illius maioris intenſionis obſeſſi contrarij, nã vnum contrarium producit ſibi ſimile per deſtructionem alterius contrarij, ergo nequit producere alterum contrarium, quia eſſet cauſa propriæ deſtructionis, & cauſa productiua, & deſtructiua eiuſdem; ſolum ergo eſſe poteſt cauſa per accidens, quatenus remouet impedimenta, vel quatenus melius diſponit, & applicat cauſam per ſe, vt dicemus. Dubium eſt, quænam ſit per ſe cauſa huius maioris intenſionis.

Aliqui aiunt cauſam per ſe eſſe ipsã qualitatem, quæ propter obſeſſionem contrarij colligit ſe, magiſq; conſtipatur, fitq; robuſtior, & validior, vel propter iſtam collectioné, vt ſentiunt Tol. 1. de gen. q. 14. Altud. q. 21. Pompon. & Zab. trac. de react. vel propter quandam reflexionem in ſeipſam; quia nequit ob præſentiam contrarij extendere ſuam actionem, vt Sueſſ. 1. de gen. com. 95. vel iure defenſionis, vt poſſit validius reſiſtere cõtrario, vt Conimb. 1. de gen. c. 9. q. 1. art. 2. Alij verò aſſignarunt cauſam per ſe eſſe ſpecies quaſdam intentionales à qualibet qualitate emiſſas, quæ cum in contrarium circũſtans occurrunt, ob maiorem reſiſtentiam iſtius retrocedunt, & in ſuum agẽs reflectuntur, atq; ita illud intendunt; ita Marſ. 1. de gen q. 17. & 18. Venet. ibid. c. 23. Saxon. q. 15. & aliqui Medici.

32 Nulla tamen harum opinionum ſatisfacit. Nam primò, quamuis conſtipatio, & condenſatio iuuent ad fortius agendum, non tamen ſupra proprias vires, vt diximus q. præc. art. 1. concl. 1. & tamen quandoq; per antiperiſtaſim cauſatur intenſior qualitas; Tum quia ſi qualitas eſt ſubiecto violenta, non apparet, quo pacto poſſit ſe intẽdere per collectionem, & non potius à cõtrario obſidente, & à ſubiecto, in quo reſidet, deſtruatur. Tum quia per antiperiſtaſim ſubiectum tranſit de vno contrario in aliud, vt aqua in æſtate eſt frigida, in hyeme eſt calida, at conſtipatio ſolum poſſet eſſe cauſa, quòd qualitas exiſtens in ſubiecto magis conſtipetur, non tamen, quòd corrumpatur, & in alteram contrariam tranſeat; nequit enim condenſatio eſſe cauſa maioris caloris, & frigoris; quare aſſignanda eſt cauſa huius mutationis. Deinde nequit qualitas ſe intendere per actionem reflexã, quia vt dictum eſt art. præced. nec actione reflexa idem poteſt vniuocè in ſeipſum agere; aliter fieret in infinitum intenſio, iam enim agens magis intenſum iterum fortius aget, & ſic magis reflexè ſe intenderet. Qua ratione oſtenditur, nec iure defenſionis poſſe qualitatem ſe intendere. Tum quia ſi res illa ab intrinſeco habet vim producendi maiorem qualitatem, ergo ſiuè adſit, ſiuè non adſit contrarium, ſemper producet, dummodo non ſit impedita, agens enim naturale ſemper agit ſecundum vltimum ſuæ potentiæ; nec præſentia contrarij poteſt eſſe conditio neceſſaria ad agendum imò potius eſſet impedimentum, maximè, quando qualitas eſt connaturalis ſubiecto, vt frigus aquæ, nam aqua ex ſe petit ſummum frigus, tanquã connaturalem perfectionem præſcindendo à quocunq; extrinſeco contrario obſidente, ergo ſi poterit illud acquirere, ſtatim acquiret. Tum quia quãdo qualitas non eſt cõnaturalis, vt calor aquæ, alia extrinſeca cauſa erit aſſignanda; quod etiam concedunt Conimbr. Tandem ſententia de ſpeciebus intentionalibus eſt falſa, quia iſtæ ſpecies, cum ſint accidentia, nequeunt migrare de ſubiecto in ſubiectum; tum quia à qualitatibus æquiuocè producuntur, ergo ſunt alterius rationis, & ignobiliores, cauſa enim æquiuoca excedit ſuum effectum in perfectione, ergo nequeunt ſpecies

illæ intendere qualitates, præcipuè quia ſpecies intentionales à natura ordinantur ad ſenſationes cauſandas.

33 Pro reſolut. not. duplicem intenſionem fieri poſſe per antiperiſtaſim, prima eſt intenſio qualitatis naturalis, ſeù ſubiecto conuenientis, vt cum aqua frigeſit, vel aer caleſit, ſecunda eſt intẽſio qualitatis diſconuenientis, & innaturalis, vt cum aqua caleſit, vel aer frigeſit. Inſuper not. corpora omnia calida, vel frigida exhalationibus plena eſſe, illa ex natura ſua calidis, hæc frigidis, quæ exhalationes in propria qualitate intenſiores ſunt, quàm reliquæ partes, ſunt.n. quaſi quinta eſſentia illorum corporũ. Rurſus ex dictis diſp. 3. de Cęlo q. 2. aduertendum proprium eſſe contrariorum à ſe inuicem refugere ex naturali propenſione, qua res appetit conſeruari, ad quod maximè facit ſocietas ſimilium, vnde dicitur vulgò ſimilia facillimè congregari; & hoc patet multis experientijs, clariſſima eſt illa in plumbo feruente, & liquato, hoc enim in aquã decidens confeſtim contra ſuam naturam reſilit ſummo impectu, magnoq; fragore, & in ipſo aere quaſi ſuſpenſum congelaſcit, vnde qui fuſilibus operibus incumbunt, maximè cauent, nè quid aquei humoris inſideat in formis, in quibus ęs liquatum recipi debet; hac etiam de cauſa vapores è rebus calidis exeuntes hyeme frigida redduntur viſibiles ob ſuam condenſationem, vt magis reſiſtant frigido; Quo in genere ſingulare eſt, quod narratur accidiſſe in Belgio anno 1574. propè Traiectum .ſ. ab Hiſpanis militibus deprehenſum hoſtilis æquitatus aduentum, alioqui improuiſum, ex eo, quod paruam quandam nubeculam terræ proximã frigidiſſimo Cælo animaduerterunt paulatim ad ſeſe accedẽtem, quæ ex flatu equorum conſtipato conſtabat; idem quoq; apparet in ligno viridi ex vna parte igni approximato, nam ſtatim ex altera parte cernitur exire, qui idem humor aqueus ſuum contrarium fugiens; aqua etiam in puluere, aut in aliquo arido proiecta glomeratur, & magis vnitur. Ex quo ſequitur, quòd circumſeſſo aliquo corpore à ſuo contrario, ſubtiliores, quas diximus, exhalationes exire, ſiuè tranſpirare non poſſunt, vt prius ſolebant, propter periculũ, nè impingant in contrarium obſiſtens, ideoq; vel retrocedunt, ſi aliquantulum proceſſerint, & non potentes exire agũt in partes alias, quæ natura ſua minus aptæ ſunt ad qualitatem tanta celeritate, & intenſione concipiendam, ac proinde intendunt qualitatem in ijſdẽ vſq; ad eum gradum, quem ipſæ habẽt, hinc verè in pleriſq; corporis obſeſſi partibus intenditur qualitas, & dici poteſt totum corpus in ea qualitate fieri intẽſius.

34 Verum maximè diſplicet Ruuio de gen. tract. de act. & react. q. 7. motus iſte fugæ à contrarijs, & diſſimilibus, & congregationis ſimilium; nam, inquit, talis motus aliquando eſt violẽtus, quia res naturaliter petunt ſurſum, vel deorſum determinatè moueri, ergo nequit ab intrinſeco prouenire, neq; ab extrinſeco, quia contrarium obſidens non eſt cauſa per ſe motus localis ſed ſolum alterationis, ergo non eſt admittendus; Nec eſt par ratio de motu corporum ad replendum vacuum; quia hoc eſt propter bonum commune, ideoq; poterit à natura cuiuſcũq; prouenire, quia quodlibet corpus eſt pars vniuerſi, at fuga hæc à contrario non eſt propter cõmune bonum, idcirco non fiet à natura vniuerſali. Hinc reſpõdet ad illud de ligno effluere humorem illum nõ propter fugam contrarij, ſed propter rarefactionem; aqua conglobatur in puluere, quia naturaliter petit, vt partes, quantum fieri poteſt, appropinquentur ad centrum, quod fit per illam glomerationem; aliter etiam moueri debebit aqua, cum eſt ab igne circumſcripta, & calefacta.

Sed certè non rationabiliter reſpuit hunc motum, vt etiam innuimus diſp. 3. de Cælo n. 29. cum luce clarius appareat dari, vt conſtat ex allatis exemplis, maximè de plumbo, quod non rareſit, ſed potius condenſatur; ſic etiam exhalationes propter nubium frigiditatem

ita conſtipantur; vt etiam accendatur ignis; idem docent Medici de medicamentis purgantibus, purgant enim per attractionem ratione ſimilis qualitatis; quare etiam humor aqueus mouebitur ad fugiendum contrarium; nec aqua glomeratur propter æqualem diſtantiã partium à centro, quia ſic potius eſt in ſtatu violento, cum ſub partibus ipſius reperiatur aer; & ſi naturaliter hanc peteret figuram, non quæreret ſuperare ſiccitatem, & deinde diffluere. Neque ratio ipſius vrget; nam non ſolum res petit conſeruari in proprio loco, ſed etiam vt procul à contrarijs exiſtat, ideoq; naturaliter moueri poteſt propter vtrũq; finem; & quia locus eſt determinatus, idcirco motus ad illum determinatus erit, vel ſurſum, vel deorſum; at quia fuga à contrario pendet à diuerſa, & multiplici applicatione contrarij, etiam motus indeterminatus erit propter hunc finem; & quamuis non ſit iſte motus propter bonum commune, eſt tamen propter bonum particulare, ideoq; poterit à propria natura cuiuſcunque rei cauſari; imò motus ad replendum vacuum iam diximus diſp. 12. Phyſ. eſſe violentum, & à principio intrinſeco nõ prouenire. Non ob id tamen quodlibet contrarium debet actu ſemper à ſuo cõtrario refugere, quandoq; enim imò ſæpius non refugit propter grauitatem, vel molem illius corporis, & maximè ſi nõ eſt tàm magna contrarietas.

35 Ex his reſpondendum ad difficultatem; Et primò, quòd intenſio propriæ, & connaturalis qualitatis per accidens fit ex abſceſſu exhalationum contrariarum, quæ propter vicinitatem ſui ſimilis .ſ. contrarij obſidentis, ad illud tranſpirant; per ſe verò fit tùm per emanationẽ propriæ, & naturalis qualitatis actione æquiuoca à forma ſubſtantiali, tùm per actionem exhalationum, quæ intenſiori qualitate ſunt affectæ, & expirare nõ poſſunt. Secundò intenſio innaturalis qualitatis ob antiperiſtaſim fit per accidens propter diſceſſum propriarum exhalationum, per ſe verò ab exhalationibus contrarijs illi ſubiecto, & in eo detentis. Hic dicendi modus, qui communis eſt, explicatur, & probatur ſimul.

Sit calor æſtate circum obſidens ingentem puteum, eo ipſo præbet aditum exhalationibus calidis permixtis in aqua, vt foras ad illum prodeant, vt ſe facilius conſeruent, idem etiam calor impedit frigidas aquæ exhalationes, nè exeant, propterea quod eſt contrariorum natura ſe inuicem refugere; iam verò exhalationes aquæ frigidæ, cum ſint intenſiores in propria qualitate naturali, quàm ſint reliquæ partes aquæ, illas intendunt; & quoniam ipſa forma aquæ eſt productiua frigoris, ſi nihil obſtat, etiam ipſa frigus producit, vbi prius impediebatur ab exhalationibus calidis. E contra verò circum obſideatur idem puteus in hyeme intenſo frigore ambientis aeris, exhalationes propriæ aquæ, quia frigidæ ſunt, facilè euocabuntur ad aerem frigidiorem, quia omne appetit ſuũ ſimile, at calidæ, quæ in illa eadem aqua erunt, ob metũ contrarij frigoris obſidentis remanent in aqua. Venter propter aerem frigidũ circumſtantem in hyeme calefit, quia pori condenſantur, ſpiritus vitales fugiunt ad interna (quod quomodo fit intelligendum, dicemus n. 37.) & conſequenter cauſant maiorem calorem; in æſtate frigeſcit, quia pori aperiuntur, ſpiritus faciliter euaporant, & relinquunt ventrem frigidiorem, hinc ſeptentrionales plus comedunt propter maiorem calorẽ ventris, quàm meridionales. Aqua noctu frigefacta accedente Sole, & calefaciẽte ambientem aerem, antequam ſua actione ſuperet reſiſtentiam eius, ſi quæ partes calidæ intus erant incluſæ, ad ſuperna euocantur, & aliquæ frigidæ intima petunt, & ſic frigidior euadit. Hoc modo pepones Soli expoſiti prius frigeſcunt, donec actione Solis ſuperante incaleſcunt. Hæc quoq; eſt ratio, cur calx magis incaleſcat, ſi effundatur aqua, quã ſi effundatur oleum, nam aqua in primis frigore conſtipat partes exteriores calcis, impeditq; nè partes calidiores ſal-

tim

Digitized by Google

tim virtualiter auolent, deinde ſua grauitate, & humiditate dum ſe inſinuat in calcem, cogit partes calidiores in vnum coire, vnde fit, vt maior calor excitetur. Oleum verò, quia calidum eſt, non conſtipat partes exteriores calcis, & quia viſcoſum, magis adhæret partibus calcis, vnde fit, vt partes calidiores ſibi agglutinet, impediatq; quo minus ſimul conueniant ad excitandum maiorē calorem. Intelligitur etiam, cur fænum, fimus columbarum, & ſimilia flammam quandoq; concipiant, nam partes ſubtiliores calidiores, cum nequeant tranſpirare; taliter calefaciunt alias, vt diſpoſitionem formæ ignis attingant. Quædā poma in hyeme mature ſcunt, cum tamen maturatio ſit aliqua concoctionis ſpecies, quæ calore indiget; hoc fit quia ex frigore obſidente calor inſitus intenditur, atq; ita plus agit ad maturitatem, quanquam etiam ſiccitas multum iuuet, quæ impedit putrefactionem cōcoctioni contrariam, quare etiam paleæ plerumq; ſubſternuntur, & in cubiculis eadem obſeruantur remotis ab humiditate. Contrectata primum niue frigemus acriter, mox calemus impenſius, quia frigus coarctat poros, & continet ſpiritus calidos, & ab alijs partibus abū dantiores ſubminiſtrantur ſpiritus, vt contrario fortius reſiſtatur. Ex quibus reſponderi poteſt ad ſimiles caſus. Tandem aduerte quandoq; antiperiſtaſim contingere per ſolam condenſationem, non per augmentum reale qualitatis, dicitur tamen actio antiperiſtica, quia dē ſitas iuuat ad celerius, fortius, & validius agendum non tamen ſupra proprias vires, vt ſæpè dictum eſt.

36 In hac doctrina dubitari poteſt, quomodo exhalationes contrariæ in intenſione innaturali ſuperent exhalationes proprias, & ſubiecto connaturales, nam in caſu aquæ putealis, ſi aqua fuit in ſuo ſtatu naturali frigida. ſ. vel in ſummo, vel propè ſummum, videtur multò plus habuiſſe partium, & exhalationum frigidarum, quæ ſunt ſibi propriæ, quā calidarum, cum ſint innaturales, poterant igitur pauciores iſtæ à pluribus illis extingui, atq; ſuperari, & ſic aqua non fuiſſet calefacta. Tum quia terreæ exhalationes ex propria natura ſunt frigidæ, cum ſint eiuſdem naturæ cum terra; ex dictis diſp. 4. de Cæloq 4. art. vlt. & calorem habent ab extrinſeco, ergo non poterunt calidæ conſeruari in aqua, ſed refrigerari debent, nam præter virtutē refrigerandi intrinſecam accedit extrinſecum frigus aquæ. Tandem non apparet, vnde tot exhalationes cōtinuò proueniant in qualibet terræ parte, maximè quia in hyeme Sol eſt à nobis remotiſſimus.

Reſp. ad 1. ideo exhalationes innaturales præualent naturalibus, quia iſtæ facilè tranſpirant propter ſimilitudinē, quam habent cum ambiente; non ſic innaturales, quæ propter contrarietatem cum ambiente refugiunt, & ſe introdūt in corpore, quod intenditur. Ad 2. iam ibi diximus exhalationes terreas propter ſiccitatem tenacius retinere calorem; tum quia adeſt cauſa conſeruans, quæ primò dedit calorem; tum quia .l. frigeſiant, continuò aliæ calidæ ſuccedunt, & quia reperiunt aquam calefactam, non tàm fortiter ab ipſa patiuntur. Ad 3. generari virtute Solis, aſtrorum, & ignium ſubterraneorum; quamuis autem Sol in hyeme à terra diſtet, hoc facit ſolum, quod non poſſit exhalationes illas ſurſum attrahere ad vltimam, vel mediam aeris regionem, vt facit in æſtate, non tamen, quod totaliter non poſſit illas cauſare; tum quia potuerunt in æſtate generari, ſed propter adueniens frigus non euaporarunt, ſed remāſerunt incluſæ in terræ viſceribus. Nota tamen, quod inter hæc contraria obſidens, & obſeſſum debet eſſe aliqua proportio, ſi enim actiuitas obſidentis valde excederet reſiſtentiam obſeſſi, non intenderetur qualitas iſtius per antiperiſtaſim, imò remitteretur per actionem contrarij; hinc antiperiſtaſis non fit in rebus exiguæ quantitatis, vt in gutta aquæ.

37 Circa hanc materiam ſupereſt

not. quòd Arriag. diſp. 3 de gen. ſect. 9. negat ventriculum in æſtate frigidiorẽ, in hyeme calidiorem eſſe; affert rationem, quia in hyeme magis conueniunt calidiores cibi, in æſtate frigidiores, quàm è contra; ergo in hyeme ſtomachi calor eſt minor, quàm in æſtate, non n. ad extinguendum ignem alius applicatur ignis, nec ad minuendam frigiditatẽ niuis apponitur alia nix. Tum quia quãdo principium aliquod à contrario obſidetur, nequit perfectè operari, ſicut ſi liberum extaret ab obſidione contrarij, ergo idem de calore animalis. Tum 3. in æſtate partes corporis externæ calidiores ſunt, quàm in hyeme, qui calor nequit originari ab aere, aer enim non eſt tàm intensè calidus, vnde in veſtibus aeri propinquioribus nõ ſentitur calor ſic intenſus, vt in partibus corporis, ergo proueniet à maiori calore interno. Neq; dicas à calore aeris euocari foras calorem internum. Nam calor non euocatur per motum localem, quia accidẽs non migrat de ſubiecto in ſubiectum, ſed per productionem, quatenus ab interno calore producitur in partibus externis, ergo ſi calor internus fortius agit in æſtate, erit etiam maior. Hinc reſpondet ad exemplum de imperfectiori cõcoctione, quæ fit in æſtate, prouenire ſ. ex exceſſu caloris, nam ad concoctionẽ requiritur temperamentum in menſura ad iuſtitiam, quod deſtruitur ex intenſione excedenti vnius ex primis qualitatibus; idcirco intenſiſſimus calor febrilis, quamuis per totum corpus, etiam in ſtomacho diffuſus non iuuat, imò nocet concoctioni, & nutritioni.

Solutio huius difficultatis, quæ potius medica eſt, pendet ex intellectu diſtinctionis caloris in naturalem, & aduentitium, de quibus Medici, & quidã Philoſophi loquuntur, ac ſi ſpecie differrent, & hoc propter diuerſos effectus ſecundarios, quos producunt ratione aliarum cauſarum concurrentium præcipuè formæ ſubſtantialis, vnde calor naturalis in ſtomacho cõſumit ad productionem chili, non tamen in alijs corporis partibus, vt diximus diſp. præced. q. 7. calor igitur naturalis vt ſignificat accidens caloris contemperati, & ſubſtantiam ſubtilem, vt ſunt ſpiritus vitales, inſeruit nutritioni, & concoctioni in ſtomaco, & quia ex calore extraneo aperiuntur pori, & ſpiritus illi euaporãt ad externa, ſequitur quòd deficit naturalis calor, cuius carentia dici poteſt frigus, & venter dici poteſt frigidior, non quia reuera ſemper intus adſit frigus, ſed quia propter carentiam debiti inſtrumenti eſt debilitatus ad concoctionem exercendam; ſic etiam inquiunt Medici ex nimio iecoris calore refrigerari ſtomachum, quatenus ad ſe iecur attrahit ſpiritus vitales; & Gal lib. 2. de Temperam. c. 6. inquit, illa, quæ putreſcunt, calidiora fieri aduentitio calore, proprio autem frigidiora. Ex quo colligitur clare in hyeme, & in locis ſeptẽtrionalibus ventrem eſſe calidiorem per antiperiſtaſim, quia ex frigore ambiente reſtringuntur pori, nec ſpiritus euaporant, vnde maior copia naturalis caloris reperitur in ſtomacho; non ſolum propter temperamentum in menſura, ſed propter illam maiorem copiam, aliter ſequeretur exiſtentes in eodem loco frigido æqualiter comedere, & concoctionem efficere, nec plus ſanguineos, & calidiores appetere cibos, quàm melanconicos, & frigidiores, ſi totus calor ab extra proueniret, quod eſt falſum. Quare concedimus in æſtate ventrem calidiorem eſſe extraneo calore, nõ tamen naturali, qui ad externa auolat, quã ratione partes corporis externæ calidiſſimæ ſentiuntur; at in hyeme eſſe calidiorem calore naturali. Nec eſt verum, principiũ omne ſemper perfectius agere in abſentia contrarij, vt ait Arriaga, aliter omnis antiperiſtica actio tolleretur, quod nec ipſe concederet, ſed ſolum verificari, quando contrarium ſuperat potentiam alterius, ſic ſi frigus eſſet intenſiſſimum, tandem ventrem, & omnia membra congelaret, & cauſaret animalis interitum.

138. Quò ad alteram partem difficul-

Digitized by Google

tatis de reflexione non defuerunt, qui cauſam aſſignarunt qualitatem in medio actione recta ab agente principali productam, ſeipſam intendentem, ita qui ſuſtinent idem poſſe in ſeipſum vniuocè agere. Ioan. de S. Tho. 1. de gen. q. 5. art. 1. & 2. docet qualitatem in obſtaculo productam intenſiorem eſſe qualitate producta in medio ab agente propter maiorem diſpoſitionem obſtaculi ad recipiendam illam qualitatem; quæ qualitas, inquit, producitur à qualitate exiſtente in medio, hæc enim licèt ſit remiſſior, attamen vt eſt virtus principalis agentis poteſt producere intenſiorem qualitatem ſeipſa, nō tamen excedentem virtutem agentis principalis; & iſta qualitas intenſior in obſtaculo ponitur ab ipſo cauſa qualitatis per reflexionem in medio cauſatæ. Ab hac opin. parum diſtat Suarez, dum diſp. 18. Meth. ſect. 9. num. 34. & ſeq. ponit obſtaculū mediante qualitate ſibi impreſſa à primo agente tanquam ratione formali agendi eſſe per ſe cauſam huius actionis reflexæ; Alij verò modificant hunc dicendi modum, aſſerendo obſtaculum vt cauſam partialem integrantē cum primo agente cauſam totalem; vel ſolum in aliquibus caſibus ſcilicet cum reflexio eſt obliqua.

39 Dicendum, nullam ex his opinionibus eſſe veram, ſed cauſam per ſe, & immediatam eſſe primum agens, quod actione directa produxit qualitatem in medio, & in obſtaculo; ita Doctor 2. d. 13. q. vn. D. & ad 3. & 4. d. 10. q. 9. in fin. quem ſequuntur Rum. Areſ. Auerſ. Arriag. ſæpè cit. & Pompon. de act. art. 2. Prob. diſcurrendo per illas opin. Primò enim nequit qualitas in medio ſeipſum intendere, tum quia ex dictis idem nequit in ſeipſum agere vniuoca actione; tum quia ſi talem haberet virtutem ſe intendendi, ſemper intenderet ſe, licèt non adeſſet obſtaculum, hoc enim de per accidens ſe haberet ad huiuſmodi actionem. Deinde, quod modus à Ioan. de S. Tho. aſſignatus non ſit verus, patet ex dictis diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 3. & 4. vbi oſtendimus nullum imperfectius poſſe producere perfectius, etiam vt eſt virtus agentis perfectioris, quia eſſe virtutem illius non addit aliquid entitati imperfectiori, quare ſi in ſe conſideratum ſecundùm entitatem nequit perfectius producere, neq; vt eſt virtus perfectioris; de quo etiam agemus infrà diſp. 5. q. 6. falſum igitur eſt qualitatem in medio remiſſiorem producere intenſiorē in obſtaculo, vt eſt virtus principalis agentis.

40 Quòd autem obſtaculum nō ſit per ſe cauſa, neq; partialis, neq; totalis prob. nam primò ex ſe per ſuam denſitatem, & opacitatem non eſt actiuum qualitatis reflexæ, ſemper enim ageret, etiam ſi qualitatem non reciperet ab agente principali; vel ſi dicatur, qualitatem illam eſſe conditionem requiſitam, præterquam quòd gratis aſſumitur, deberet admitti in obſtaculo quocunque virtutem actiuam illius qualitatis, & ſic quia marmor poteſt eſſe obſtaculum reflexionis frigoris, caloris, & luminis, iā ex ſe eſſet harum qualitatum actiuum. Neq; dici poteſt obſtaculum agere per qualitatem receptam actione directa; tum quia reflectūtur aliquæ qualitates, quæ non ſunt productiuæ alterius eiuſdem rationis, ſic ſunt ſpecies viſibiles; & in noſtra ſententia etiam lumen; vnde cum ſpecies reflectuntur in ſpeculo, non videmus ſpecies, ſed res ipſa, ſic lumen reflexum non repræſentat lumen receptum in obſtaculo, ſed lucem luminoſi, ergo non cauſatur ab obſtaculo. Tum quia licèt ſit alterius ſimilis productiua, non ideo dicetur agere ad præſentiam agentis principalis, & in ſua ſphæra, aliter non eſſet maior ratio cur etiam qualitas in medio recta actione cauſata, non agat. Tum quia requiritur, vt qualitas in obſtaculo recepta ſit intēſior non ſolum qualitate in medio directè producta, ſed etiam qualitate integrata ex qualitatibus cauſatis actione recta, & reflexa, vel ſaltim æqualis iſti; primum patet, quia ſi qualitas in medio eſſet intenſior, vel æqualis qualitati ob-

ſtaculi,

ſtaculi, hæc non poſſet in illam agere, quia ſimile non agit in ſimile vniuocè. Secundum quoq; prob. quia ſi qualitas illa integrata eſſet intenſior, iam denuo poſſet agere in obſtaculum intendendo qualitatem ipſius, quæ reflexè quoque iterum intenderet qualitatem medij, & ſic in infinitum non ſemper autem contingit qualitatem obſtaculi intenſiorē eſſe qualitate producta directè in medio, nam vel obſtaculum hanc intēſiorem qualitatem reciperet, quia eſt magis diſpoſitum, ergo ſi non haberet hāc maiorem diſpoſitionem, non reciperet intenſiorem qualitatem, & tamen fieret reflexio; tum quia ſicut ſi medium propinquius eſſet magis diſpoſitum remoto, non idcirco eſſet actiua cauſa qualitatis productæ in remoto, pariformiter nec obſtaculum magis diſpoſitum dici poterit cauſa qualitatis reflexè cauſatæ: vel reciperet, quia denſius, & hoc eſt falſum ex dictis, quia denſitas non iuuat ad intenſius agendum.

41 Accedit, quòd aliquando contingit ex reflexione radiorum ſtuppā cōburi, quod eſt ſignum ibi reperiri maiorem calorem, & tamen ſi ſtuppa eſſet quaſi compenetrata cum ſpeculo, non combureretur, ergo in ſpeculo non eſt intenſius lumen, & calor, quàm in loco combuſtionis, ergo nequit hic calor intenſior à calore in obſtaculo recepto produci. Tum quia vt ait Doctor in 2. cit. ſi obſtaculum eſſet agens principale, & effectiuum reflexionis, nunquam reflexio fieret obliquè, & ſecundum lineam determinatè oppoſitam lineę incidentiæ, quia inquit ipſe, omne agens agit ſphæricè, vel hemiſphæricè, ſi ex vna parte impeditur, vt patet experientia, ergo obſtaculum per lumen receptum deberet vbiq; reflectere; qua ratione probatur in nullo caſu obſtaculū effectiuè concurrere. Solùm eſſe poteſt conditio neceſſariò requiſita, nam ſi nō adeſſet, vlterius agens protenderet ſuā actionem, tum quia videmus, quo magis obſtaculum eſt denſius, & terſius, eo maiorem fieri reflexionem, ergo ſaltim erit conditio, & inſtrumentalis cauſa. Quaptopter cauſa per ſe intendens reflexè qualitatē erit primū agens, quòd patet tùm ex ſufficienti diuiſione; tum ratione Scoti adducta art. præced. cōcl. 2. tùm exemplo pilæ, cuius reflexio non fit ab obſtaculo, ſed à proijciente, vt diximus diſp. 3. de Cęlo n. 79.

In oppoſ. obijc. quòd obſtaculum per qualitatem receptam ſit reflexionis cauſa. Tum quia Scotus in 2. cit. concedit lumen primarium in pariete receptum cauſare lumen ſecundarium, quod eſſe nequit, niſi per reflexionem. Tum 2. ſequeretur quodlibet corpus, dummodò impediat, ſufficere ad cauſandam æqualem reflexionem, quod eſt falſum, vt patet, ſeq. prob. quia ſi concurrit vt impedimentum, quodlibet ſufficit ad impediendum. Tum 3. quia ſic reflexio intenſior eſſet propè agens, quàm remotè, quia omne agens fortius agit in propinquius; vel ſi eſſet intēſior propè obſtaculum, tunc agens ageret fortius in diſtans, quamuis medium ſit eiuſdē rationis, quod eſt falſum. Tum 4. plus requiritur ad intendendam qualitatem, quàm ad producendam aliam ſimilem, vel remiſſiorem in alio ſubiecto, vt ſæpè dictum eſt, ergo ſi agens agendo actione directa produxit v. g. in medio calorē vt tria, non poterit per reflexionem illum intendere, patet conſeq. quia ex aduētu obſtaculi non augetur virtus agentis intenſiuè, ergo ex hoc, quòd poterit producere alium calorem in ſubiecto diſtincto, nō debemus arguere, poſſe agens intendere calorē vt tria in medio prius cauſatum, ſicut ex hoc, quòd calidum vt vnum poteſt in plura ſubiecta producere diuerſos calores vt vnū, non ſequitur omnes iſtos poſſe producere in eodem ſubiecto. Tandē idem manens idem natum eſt ſemper facere idem, ergo quia ab obſtaculo non intēditur virtus agentis, ſi primaria actione cauſauit calorem, vt tria, etiam ſemper talem calorem producet, non maiorem.

42 Reſp. ad 1. lumen ſecundarium

non

non eſſe eiuſdem rationis cum prima-rio, vt notauimus diſp. 2. de Cęlo q. 5. ſed eſſe ſpeciem iſtius, ideo licèt ab iſto cauſetur, non eſt propriè per reflexionem, ſed per veram actionem directã, cùm ſit multiplicatio luminis ſphæricè non determinatè per lineam oppoſitã lineæ incidentiæ, ſiuè obliquè, ſiuè rectè. Ad 2. concedimus ex varia diſpoſitione obſtaculi variã cauſari reflexionem, ex quo ſequitur ſolum obſtaculum eſſe conditionem, concurrit enim per opacitatem, denſitatem, vel terſitatem, & huiuſmodi, quæ non ſunt rationes agendi, ſed conditiones; quare neg. ſeq. ad probat. dicimus, non ſolum debere obſtaculum impedire, ſed etiam per receptionem illius qualitatis debere concurrere, non actiuè, ſed vt ſubiectum continuans actionem directam agentis, & reflexam, quia actio reflexa incipit intrinſecè in ipſo obſtaculo, vnde multum facit, quòd obſtaculum ſit magis diſpoſitum ad receptionem illius qualitatis, ſicut ergo medium propinquius multum iuuat ad actionem in remotum, ità etiã obſtaculum. Ad 3. dicimus reflexionẽ intenſiorem eſſe propè obſtaculum, ob rationem aſſignatam n. 30. nec implicat actione reflexa fortius agens agere in remotum, quàm in proximum, ſ. medium ſit eiuſdem rationis, quamuis hoc ſit falſum actione directa. Ad 4. non argui mus ſimpliciter ex hoc poſſe agens agere reflexè, quia poteſt in aliud agere, ſed cum hoc aſſumimus virtutem eius non eſſe exhauſtam quo ad actionem totalem intenſiuam, & extenſiuam, & inſuper qualitatem prius productam non adæquare ſuam intenſionem propter actionem vniformiter difformem; quo ſenſu non implicat, quod agens iam impeditum, nè exerceat ſuam actionẽ extenſiuè directè, eandem exerceat reflexè; ſicut enim ſi qualitas diſperſa in plu ribus ſubiectis reduceretur in vno, intẽderetur, ita quia virtus agentis, quæ ex ſe eſſet ad plura diſperſa, ſ. ad partes omnes propriæ ſphæræ totalis, eſt propter obſtaculum ad pauciora reſtricta, poterit reflexè intendere ſuum effectum; quare antec. eſt verum, ſi vtrobique ſit ſermo de actione directa, non de reflexa, hinc neg. conſeq. & ad probat. diſtinguitur conſequens, quòd non poterit intendere actione directa, falſum de reflexa, ex hac enim actione non arguitur maior intenſio, & virtus in agente, ſed ſolum minor ſphæra extenſiuè. Ad 5. idem eodem actionis genere natum eſt facere idem, at diuerſo genere ſcilicet reflexè poterit aliud cauſare.

43 Secundò, Luna eſt, quæ immediatè illuminat terram, & tamen hæc illuminatio eſt reflexio luminis ſolaris, ergo per reflexionem obſtaculum agit, non primum agens, aliter Sol in nocte dicetur illuminare terram, non Luna. Tum 2. contingit ſæpè lineam reflexionis terminari ad aliquod corpus, ad q. actio recta primi agentis non peruenit propter corpus aliquod medium impediens; quando ſcilicet reflexio eſt obliqua, vt patet in reflexione luminis è ſpeculo ad locum obſcurum, vbi radius Solis rectus non adeſt, ergo in hoc caſu talis reflexio fiet ab obſtaculo, præcipuè quando qualitas eſt productiua alterius ſimilis.

Reſp. ad 1. ex dictis diſp. 2. de Cælo n. 161. & ſeq. illuminationem Lunæ nõ eſſe propriè reflexionem radij ſolaris, non enim conſpicitur Sol in Luna, vt fit in ſpeculo, ſed impropriè, aſſimilatur enim productioni luminis ſecundarij à primario recepto in pariete, vel alio opaco corpore non terſo, itavt lumen in Luna ſit lumen primarium Solis in illa cauſatum, ſicut eſt lumen in pariete à Sole inſpecto, lumen à Luna in terra productum erit ſecundarium, ſicut eſt lumen, vbi eſt vmbra in die. Ad 2. neg. conſeq. quia per accidens eſt, vt taliter, vel taliter terminetur reflexio, ſ. ex varia agentis, & obſtaculi applicatione; quarè ſicut ſi reflexio fieret ad angulos rectos, prouenitet à primo agente, ita ſi fit obliquè, quia eſt vna actio continuata in angulo cauſato à linea incidẽtiæ, & à linea reflexionis; nec eſt neceſ-

ſe, quòd inter primum agens, & terminum reflexionis ſit tranſitus non impeditus per lineam rectã, vt notat Auerſa, hoc enim requiritur ad actionem rectam, non reflexam.

QVÆSTIO III.

An omne agens repatiatur in agendo.

44 REactio eſt retributa actio, ſcilicet, quòd cum agẽs agit in paſſum, hoc vertitur in illud reagẽdo, ſicut & repaſſio eſt quędam reciproca paſſio. Ad hanc reactionem ex Ariſt. 1. de gen. 53. & ſeq. requiritur primò, vt agens, & patiens communicent in materia, ita vt habeant commune ſubiectum vtriuſq; formæ receptiuum, nam ſpirituale nequit pati à corporali, ſecundò, vt agens ſit vltimum, & proximum, qua ratione, ait Ariſ. Medicus non patitur à morbo, ſed medicamentum; tertiò, vt quodlibet ſit intra ſphæram actiuitatis alterius, quia nullum agens agendo excedit propriam ſphæram; & tandem quòd agant per qualitates actiuas, & contrarias, vt ambo habeant potentias actiuas agendi. In hac etiam actione mutua illud vocatur agens, quod fortius eſt, patiens, quod debilius, ita tamen quòd aliquid agat in fortius, qua ratione patiens vocatur reagens, & ipſius actio dicitur reactio, agens verò dicitur repatiens, & paſſio ipſius appellatur repaſſio.

45 Aduertendum etiam hanc reactionem poſſe multipliciter accidere; nam primò poteſt eſſe quòd paſſum agat in agens ſecundum eandem partẽ, ſecundum quam agens agit, vel ſecundum diuerſum, exemplum; agit ferrum ignitum in aquam frigidam, & aqua in ferrum, ſi ponamus partes ſolidas ferri agere in aquam, poros autem ſiuè exhalationes ibi contẽtas tantum ab aqua pati, habebimus agens, quod ſecundum vnam partem repatitur ab aqua, & ſecũdum aliam agit; ſi verò ponamus eaſdẽ partes ſolidas frigeſieri, dabitur reactio ſecundum eandem partem. Poteſt etiã fieri reactio vel ſecundum eandem contrarietatem, qua agens agit, vel ſecundũ diuerſam, v.g. ſi ponamus aquam pati à ferro ignito per calorem, quia ferrum inducit calorem in aquam, hanc autem agere in ferrum ſolum per humiditatẽ, non per frigus, erit reactio ſecundum diuerſam contrarietatem, at ſi ponamus aquam in ferrum reagere per frigus, erit reactio ſecundum eandem contrarietatem.

46 Rurſus not. quòd hæc reactio nequit fieri in generatione, ſi enim agẽs agit in paſſum actione generatiua, nequit paſſum reagere in agens, quia tunc non amplius eſt paſſum, ſed deſtruitur, quia generatio vnius eſt corruptio alterius; neq; contingere poteſt in augmẽtatione, vt patet, hæc enim actio non eſt propriè inter actiua contraria; ſolum ergo dubitari poteſt in motu locali, & in alteratione inter qualitates contrarias, & quando aliæ aſſignatæ conditiones interueniunt.

Quod attinet ad alteratiuam actionem Burlæus 3. Phyſ. circa tex. 17. Riccardus Suiſſet, quem à ſolertia arguendi per calculationes, Calculatorẽ Scholæ vocant de react. tract. 7. Gulielmus Hentisberus in lib. ſophiſm. ſophiſmate vlt. & quidam alij concedunt reactionẽ vel in eadem parte ſecundum diuerſas contrarietates, vel in diuerſis partibus ſecundum eandem contrarietatem, at negant reactionem ſecundum eandem partem, & contrarietatem, niſi fortè per accidens, quatenus. ſ. ad remiſſionem ſiccitatis remittitur etiam calor. Quod verò ſpectat ad motum localem, negare omnino videntur reactionem interuenire Tol. 1. de gen. q. 15. ad vlt. & Conimbr. c. 9. q. 3. art. 5. ad vlt. at Zab. lib. de react. c. 7. in omni locali motore illam admittit præterquam in primo, mediat Areſ. 1. de gen. q. 46. ſect. 2.

47 Dicendum eſt in motu alterationis, cum omnes aſſignatæ conditiones interueniunt, fieri reactionem ſecundũ eandem partem, & contrarietatem, ſimili-

Digitized by Google

militer in motu locali quandoq; adeſſe in aliquo ſenſu reactionem. Eſt communis; & docetur à Scot. 1. d. 17. q. 3. arguendo contra Gotfr. & 2. d. 15. & d. 19 & 4. d. 44. q. 1. D. prob. ex Ariſt. 1. de gen. 53. & ſeq. 3. Phyſ. 8. & 17. & clarius 4. de gen. anim. c. 3. vbi docet omne agens à paſſo repati, vt quod ſecat, hebetatur ab eo, quod ſecatur, quod pellit, pellitur quod calefacit, refrigerar. Prob. etiam experientijs in alteratione; Aqua frigida calidæ ſuperinfuſa refrigerat, & calefit, vnde tota aqua euadit tepida. Ferrum ignitum iniectum aquæ frigidæ frigeſit ab aqua, etiam ſecundum partes ſolidas, & aqua calefit. Manus calida tangens frigidam calefacit illam, & ab illa refrigeratur. Glacies apprehenſa manu calida tota colliqueſcit, & ſimul frigefacit illam, & aliæ experientiæ ſimiles ſolent adduci; in quibus apparet reactionem fieri ſecundum eandē contrarietatem, & eamdem partem, nec per accidens, ſed per ſe, nam præcipuè aqua calida, & frigida in humiditate conueniunt. Accedit ratio, quia non poſſet aliter fieri mixtio; quia in mixtione debent elementa inter ſe attemperari ſecundum qualitates, quod fieri nequit, niſi ad inuicem agant, & patiantur. Tum quia agēs naturale debitè approximatum, nec impeditum agit, ſed quando calidum, & frigidum approximantur, quodlibet reſpectu alterius eſt agens non impeditum; quia quodlibet habet actiuitatem excedentem reſiſtentiam formalem alterius ex dictis q. 1. art. 1. ergo, &c. Per quod patet ſine fundamento quoſdam apud Marſ. 1. de gen. q. 19. recurrere ad Cælorum influentias, quibus aiunt qualitatem contrariam in agente introduci; nā cum in his inferioribus adſit ſufficiens agens illius qualitatis .ſ. frigiditatis in feruenti aqua, quod erit aqua frigida admixta; non eſt neceſſe ad vniuerſale agens confugere.

48 In motu locali adeſt mutua quædam reactio, nam duæ phialæ vitreæ, ſi inuicem colliduntur, ambæ franguntur; gladium percutiens alium terit, & teritur, & alia huiuſmodi exempla poſſunt adduci. Hoc autem non eſt intelligendum, quòd interueniat in his caſibus vera, & rigoroſa reactio, nam motus localis non eſt rigoroſa actio, ſicut eſt alteratio; nec interueniunt contrariæ qualitates, ſolum conſumitur impetus impreſſus, & durities modo explicato in lib. de Cælo diſp. 3. q. 5. durities autem nō eſt actiua, nec vnus impulſus propriè alteri contrariatur. Neq; talis reactio, qualiſcunque ſit, neceſſariò in omni locali motu reperiri debet, Cęlum enim ſecū rapit ignem, non tamen ab igne repatitur; & ſi ingens graue deſcendens deorſum occurreret plumæ, vel alteri ſimili, pellendo illam deorſum, non repatitur. Neq; dicas ſaltim ab alio moueri, quod eſt pati; vel quod mobile reſiſtit, vnde non mouetur tàm velociter, aut lōgius, ſicut moueretur, ſi non reſiſteret; vel tandem, quod omne mouens mouendo defatigatur; quæ defatigatio eſt quædā repaſſio. Non valet primum, quia reactio fieri debet ab ipſo patiente, non ab alio diſtincto. Nec ſecundum, quia per reactionem imprimi debet aliquid à paſſo in agente, tarditas motus ipſius mobilis non eſt in agente. Nec tertium, quia nulla defatigatio eſt in Cęlo mouendo ignem circulariter, aut in magno graui pellente deorſum plumam; ſicut etiam magnes attrahit ferrum, non tamen aliquo pacto repatitur; Nec iuuat, quod ait Areſ. magnetem non mouere per virturem ſibi inhærentem, ſed à ſe emiſſam. Parum refert, quia etiā ignis calefacit aquam per calorem à ſe diffuſum, & tamen repatitur ab aqua. Nec obſtat, quòd Ariſt. citatus videatur vniuerſaliter loqui de omni phyſico motore: Non enim loquitur tantum de motu per reactionem cauſato, ſed etiā de iſto, ita vt mouens ſimul à mobili moueatur, vel ab aliqua alia cauſa, & quocunq; genere motus, quo ſenſu nos dicimus omne mouens creatum agendo moueri, quatenus aliter ſe habet nunc, quàm prius per relationem illam cauſæ de nouo in ſe receptam, vt in tract. de concurſu

Dei

Dei cum cauſis ſecundis fuſius dicitur.

49 Contra concluſ. arg. 1. ratione Calculatoris; ſi datur reactio ſecūdum eandem partem, & contrarietatem, ſequitur idem moueri motibus cōtrarijs, quod implicat, ſeq. prob. ponendo caſū, ſit agens ignis palmaris calidus vt octo, paſſum aqua frigida vt octo, ſolus autē ſemipalmus ignis agentis contineatur intra ſphæram actiuitatis aquæ, & conſequenter ille tantū repatiatur ab aqua, & dicatur pars repaſſa, reliquus verò ſemipalmus nihil patiatur, & dicatur pars non repaſſa; tunc ſic arguitur, pars repaſſa ignis mouetur motu frigefactionis ab aqua, propter reactionem, & motu calefactionis à parte non repaſſa, tū quia pars non repaſſa eſt contraria parti repaſſæ ſecundum exceſſum qualitatis, ſupponitur enim habere calorem vt octo, repaſſa verò aliquantulum minus, eſtq; debitè applicata, nihil enim eſt magis applicatum, quàm pars continua ſuæ parti; tum quia agens prius agit in propinquius, quàm in remotius, ſi ambo ſunt ſuſceptiua eiuſdem actionis, ergo ſi agit pars non repaſſa in aquam, multò magis in repaſſam, hæc ergo mouebitur etiam motu calefactionis, ergo mouebitur ſimul motibus contrarijs. Aliter prob. eadem ſequela, ſit ignis diſtans aliqualiter ab aqua, aer intermedius eſt medium calefactionis ab igne prouenientis, eſt quoq; medium frigefactionis cauſatæ ab aqua, ergo mouebitur contrarijs motibus.

Mirum, quantum hoc argum. torqueat Philoſophos, & quibuſdam videtur inſolubile adeout propter hanc ſolum rationem, niſi manifeſta repugnaret experientia, multi negarent reactionem, quamuis à Zab. leuiſſimum putetur, vnde exortæ ſunt diuerſiſſimæ reſponſiones, quarum principaliores adducemus.

50 Prima reſponſio negat ſeq. vel quia agens, & reagens non agunt ſimul in eodem tempore, ſed ſucceſſiuè vnū poſt aliud, & per morulas interpolatas, vt ait Paulus Venetus, & alij apud Tol. quem modū approbat Arriag. vel quia non agunt per eaſdem partes medij, ſed diuerſas ad modum aeris concitati, vt inquit Piccol. lib. 1. de mat. c. 22. At hęc reſponſio deſtruit reactionem, dum aſſerit non fieri in eadem parte temporis, vel in diuerſis partibus medij, quæſtio enim eſt, an dum agens agit, repatiatur ſimul à paſſo. Tum quia falſum eſt agēria iſta interpolatè agere, & per morulas, vt dicemus diſp. ſeq. q. 5. Tum quia ſi v. g. prius ignis agit in aquam, ſignum eſt habere ſuperioritatem ſupra aquam, ſed in tempore ſequenti non deperdit ignis aliquam virtutem, nec aqua nouā acquirit, imò è contra ignis agendo maiorem ſuperioritatem habet ſupra aquā, & iſta potius per actionem ignis debilitatur, ergo non poterit in tempore ſequenti agere in ignem. Tum quia agēs, quando agit in totam ſphæram, continuè agit, non in quaſdam ſolum partes. Tum quia non eſſet maior ratio, cur potius in vnam partem, quàm in aliam ageret. Tum quia adhuc difficultas vrget de parte repaſſa ipſius agentis, & de ſuperficie continuante partes illas medij, in quibus exercentur actiones contrariæ, an ſcilicet moueatur motibus cōtrarijs.

51 Secunda reſp. admittit ſeq. quòd idem ſimul moueatur contrarijs motibus, negatq; hoc implicare, ſaltim quando qualitates contrariæ ſunt in pugna, licet nequeant extare ſimul in eſſe quieto; ita P. Faber hìc; vel quando ſunt in eſſe remiſſo, quo modo non implicat idem ſimul contrarijs motibus moueri; ita Zab. qui addit qualitates illas remiſſas non eſſe contrarias, ſed habere ſe vt vnam qualitatem mediam. Sed quòd implicet qualitates contrarias in gradibus intenſis tàm in eſſe quieto, quàm in pugna naturaliter ineſſe eidem ſubiecto fusè oſtendimus diſp. præced. q. 5. Quòd autem poſſint eſſe in gradibus remiſſis cōcedimus, attamen argum. probat dato caſu idem in gradibus intenſis recipere qualitates contrarias, ſi enim pars ignis repaſſa, quæ prius erat intenſa vt octo, repatitur ab aqua, amittit gradum v. g. octauum acquirendo primum gra-

dum frigoris, at ſi pateretur etiam à parte non repaſſa acquireret aliquem gradum caloris, qui non erit ſeptimus, hic enim præexiſtit, ergo erit octauus, ergo idem moueretur ad gradum octauum caloris, & ſimul ad primum gradum frigoris, quod eſt habere contrarias qualitates in gradibus intenſis, vt diximus diſp. cit. idem oſtenditur de medio interiecto, ſi fuiſſet ante actiones iſtas calidum vt 4. & frigidum vt 4. Falſum quoque eſt qualitates in eſſe remiſſo eſſe vnam qualitatem mediam, verè enim retinent proprias entitates ſpecie diſtinctas, & motus ad illas erunt ſpecie diſtincti, & contrarij, vt ibidem dictũ eſt.

52 Tertiò alij reſp. non moueri ſimul contrarijs motibus in gradibus intenſis, eo quia ſi medium v. g. haberet quatuor gradus caloris, & frigoris, ſi applicentur calidum vt ſex, & frigidum vt quinque vtrumq; ageret in medium, calidum enim produceret duos gradus caloris corrumpendo duos gradus frigoris; frigidum produceret vnum gradum frigoris deſtruendo vnum gradum caloris, nunquam tamen excederetur latitudo octo graduum, quia licet vnum agens introducat alios gradus, iam deſtruuntur totidem contrarij, non quòd idem calor numero corrumpatur, & deſtruatur, hoc enim implicat, ſed idem ſpecie, calidum enim corrumpit duos gradus frigoris præexiſtentes, ſed frigidum vnum nouum introducit, & corrumpit vnum gradum caloris antiquũ, qui reſtauratur à calido per alium nouum introductum (præcipuè in noſtra ſententia ponente gradus qualitatis homogeneos) & ſic medium euadet calidum vt quinque, & frigidum vt tria, quod eſt habere qualitates contrarias in gradibus cõpoſſibilibus. Areſius verò concedit vtrumq; agere in medium, ſed agens validius agere producendo nouos gradus propriæ qualitatis, infirmius verò agere non quidem producẽdo, ſed conſeruando gradus qualitatis conſimilis, qui poſſunt ſimul ineſſe cum reliquis gradibus contrariæ qualitatis à validiore agente inductis in eodem ſubiecto, ſcilicet in caſu ſi calidum introduceret duos gradus caloris, frigidum conſeruaret duos gradus frigoris remanentes cum ſex gradibus caloris, qua conſeruatione agendo per medium pergit ad reagendum in agens principale; & ſic non agit in diſtans.

53 Sed contra primum modum dicendi arguitur, quia ponit ſubiectum à corruptione vnius formæ tẽdere ad acquiſitionẽ alterius ſolo numero diſtinctæ .ſ. à corruptione vnius gradus frigoris ad acquiſitionem alterius eiuſdẽ rationis, quod eſt falſum, non enim à ſimili fit tranſitus ad ſimile, nam ſi adeſt agens potens aliud ſimile producere, ergo poterit impedire, nè præcedens corrumpatur, quod facilius eſt. Tum quia ſi frigidum applicatum eſſet vt quatuor, iam non ageret in medium, aliter ſimile ageret in ſimile, & tamen adhuc ageret in calidum vt ſex, ergo ageret in diſtans. Dices agere in medium, quia medium per actionem caloris fit diſſimile. Contra, ergo prior erit actio calidi diſſimilantis medium, quàm actio frigidi, & ſic actio, & reactio non eſſent ſimul. Tum quia reactio iſta eſſet ſucceſſiua, & conſequenter inciperet extrinſecè per vltimum non eſſe, nunc non eſt reactio, poſt immediatè erit; at nullum daretur inſtans, in quo poſſet hoc verificari, prob. quia omne inſtans extrinſecè initiatiuum actionis eſt tale, vt in illo ſit verùm dicere, nunc iſta duo ſunt diſſimilia in certo gradu, immediatè poſt non erunt, at in inſtanti initiatiuo actionis frigidi vt 4. in medium ſimile non adeſt iſta diſſimilitudo, imò eſt ſimilitudo, ergo illud non erit inſtans initiatiuum; ma. prob. quia omnis actio tẽdit ad aſſimilandum paſſum agenti ſecũdum aliquem gradum, ergo præſupponit inter illa diſſimilitudinem. Neq; dicas ſaltum in aliquo inſtanti ſequentis temporis, in quo adeſt diſſimilitudo propter actionem calidi, incipere extrinſecè reactionem. Non valet, quia non maior ratio eſſet, cur potius in vno inſtanti

dica-

dicatur incipere, & non in alio, cum in tempore immediatè ſequenti ad inſtans initiatiuum actionis calidi ſint infinita inſtantia, nec ſit primum aſſignabile, quin aliud, & aliud præcedat. Tandem calidum vt ſex poteſt repati à frigido vt duo, hoc tamen non poſſet agere in medium frigidum vt quatuor, ergo tūc ageret in diſtans .ſ. in calidum vt ſex, quod habent pro inconuenienti.

Contra modum ab Areſ. adductum eſt, quod ponit effectus vniuocos à ſua cauſa conſeruari vera cauſalitate, quod eſſe falſum oſtendimus diſp.7.Phyſ.q.2. quia ſunt eiuſdem perfectionis, nec in indiuiduis eiuſdem ſpeciei adeſt ordo eſſentialis. Tum quia ſi calidum vt ſex applicaretur frigido vt duo in medio frigido vt quatuor, certè medium euadet frigidum vt duo, qui duo gradu frigoris non conſeruarentur ab illo frigido, æque enim permanerent, ſiuè frigidum eſſet, ſiuè non, ergo ab illo nequeunt in eſſe dependere, conſeruatio enim in eſſe dicit eſſentialem dependentiam. Tū quia in calido vt ſex eſſent etiam duo gradus frigoris, ergo non magis gradus frigoris in medio conſeruarentur à paſſo frigido vt duo, quàm à frigore calidi vt ſex.

54 Communior reſponſio, quam afferunt Pompon. Tol. Conimbr. Rub. Aner ſa, & alij, licèt non ſatis, nec eodē modo ab omnibus explicetur, eſt, negādo ſequelam idem moueri motibus cōtrarijs in gradibus intenſis, & ad primā probat. de parte repaſſa, reſpondent hāc partem, dum durat reactio aquæ, non calefieri à parte non repaſſa, quamuis hæc agat in aquam, non enim eſt neceſſe vt in omnibus caſibus agens prius agat in propinquius, quàm in remotius, ſi propinquius eſt indiſpoſitum. Pro clariori notitia huius reſponſ. not. quod quando agens agit in paſſum, partes agentis internæ non tranſmittunt actionem in paſſum per partes externas, ſed immediatè omnes ſimul attingunt paſſum per modum vnius agentis, ſic pars ignis non repaſſa non agit in aquam media repaſſa, per quam diffundat ſuam actionem, ſed ambæ immediatè per modum vnius, propter, quod pars repaſſa repatiatur à paſſo, non impedit, quin pars non repaſſa agat in aquam; ſolum eſt dubium cur hæc non agit prius in partem repaſſam propinquiorem, deinde in aquam, cum repaſſa ſit diſſimilis, & magis applicata non repaſſæ, quàm aqua. Ad quod dicimus impedimentum eſſe aquam reagentem, quæ in cauſa eſt, vt non repaſſa non agat; etenim cum ignis, & aqua ſint debitè applicata, agent ad inuicem, niſi vnum ab altero impediretur, ignis autē nequit impedire, nè aqua in ipſum ignē agat, vel enim impediret per reſiſtentiā formalem caloris partis repaſſæ, vel per reſiſtentiam actiuam caloris totius; nō primum, quia reſiſtentia formalis actualis non eſt ſufficiens ad hoc impedimentum, vt vidimus q.1.art.2. Neq; 2. quia calor per reſiſtentiam actiuam dicitur impedire actionem contrarij, in quantum debilitat illius virtutem actiuam, ita vt eadem proportione impedit, qua debilitat, ſeu minuit deſtruendo virtutem contrarij, quare ſi deſtruit totaliter, etiam totaliter impedit: ſi partialiter, taliter quoque impedit; cum igitur pars non repaſſa, ſi deberet in repaſſam agere, hoc deberet efficere impediendo virtutem actiuam aquæ producentem frigus, & hanc non impedit actiua reſiſtentia, niſi paulatim, non enim ſtatim totaliter illam deſtruit; hinc eſt, quod licèt aliquo modo impediat, non tamen omnino, vnde neceſſe eſt, vt aliquantū ab aqua patiatur, quamuis etiam agat in aquam. Negamus igitur partem non repaſſam prius debere agere in repaſſam, quam agat in aquam; nec vrget immediata applicatio propter impedimentū actionis contrarij; neque ſecundum nos implicat hanc actionem aliquo modo in diſtans ex dictis diſp.7. Phyſ.q.4.art.3. Quod etiam ipſe Calculator admittere debet, dum enim concedit dari reactionem, ſed non ſecundum eandem partem, iam admittit partem aliquam ſufficienter applicatam agenti, in quam

tamen agens non agat.

55 Sed contra hanc reſponſ. inſtat Areſ. Tum quia non eſt perceptibile contraria eſſe propinqua, & ad inuicē non pugnare, cum ſint agentia naturalia. Tum quia ſi pars repaſſa eſſet à non repaſſa ſeiuncta, iam ab aqua vinceretur, ſed propter vnionem cum nō repaſſa non vincitur, ſignum euidens non repaſſam agere, & adiuuare repaſſam. Tum 3. ſi pars non repaſſa poſſet agere non agendo in repaſſam, poſſet producere calorem vt octo, abſq; eo, quòd agat in medium, quod eſt falſum. Reſp. contraria illa pugnare per reſiſtentiam actiuam, non enim pars non repaſſa poteſt immediatè agere in repaſſam producendo calorem, & expellendo frigus introductum, niſi prius remoueat impedimentum, quod eſt agens contrarium actu agens, remouet autem impedimentum debilirando, & minuendo virtutem ipſius, hinc eſt, quod ſuperato contrario reducit poſtea partem repaſſam ad priſtinum ſtatum. Ad 2. concedimus partem illam deſtructam fore, ſi eſſet ſeiuncta, concedimus quoque à non repaſſa iuuari, non quidem per calefactionem in illam, ſed in aquam, qua minuit, & debilitat virtutem aquæ, vnde ſucceſſu temporis deſtruitur, & ſuperatur. Ad 3. non eſſe inconueniens ſi in medio foret aliquod impedimentum, vt fusè oſtendimus diſp. Phyſ. cit.

56 Ad aliam confirm. Calculatoris deſumptam à medio interiecto inter agens, & paſſum, dicimus cum communi, medium vel carere vtraq; forma ab agente, & reagente producibili, & ſic vtrumq; in illud aget actionibus contrarijs ſecundum quid, ſcilicet quo ad gradus compoſſibiles qualitatum, deinde pars medij calefacta vnitur calido, cum quo conſtituit vnum agens, & pars medij frigida conſtituit cum aqua v.g. vnū agens igni contrarium, quæ propriè sūt agentia proxima, & immediata, quæ eſt vna ex conditionibus requiſitis ad reactionem, vt diximus; idem dicendum ſi medium eſt in qualitatibus ſimile agenti, & reagenti; at ſi excedit qualitatem vnius, ſic agens diſſimile aget in mediū producendo intenſionē qualitatis proportionatam propriæ intenſioni, & aliud agens cum medio per modum vnius reaget in illud, ac ſi eſſent duo agentia proxima, & immediata; nec valet, quòd ait Auerſa medium non debere tanquā coagens vniri cum principali agente, ſed totam actionem ſolum ab iſto prouenire, non à medio; hoc enim eſſe falſum oſtendimus diſp. 7. Phyſ. cit. Aliud argumentum Calculatoris, quod latè proſequitur Burlæus adduximus, & ſoluimus q. 1. art. 2.

57 Secundò, principaliter arguitur contra reactionem. Tum quia ſequeretur, quòd nunquam agens poſſet perfectè aſſimilare ſibi paſſum, quia ſemper debilitaretur, & conſequenter non poteſt reducere paſſum ad illum gradū, quem habebat. Tum 2. idem reſpectu eiuſdem eſſet ſimul in actu, & in potentia, nobilius, & ignobilius, eſſet in actu, & nobilius reſpectu paſſi, quia agit in ipſum, eſſet in potentia, & ignobilius reſpectu eiuſdem, quatenus repatitur. Tū 3. poteſt aliquod agens applicari alicui paſſo ita paruo, vt nullam reſpectu illius habeat potentiam agēdi, ergo in hoc caſu nulla daretur reactio. Tum 4. aqua calefacta nequit agere in frigidam, & tamen interueniunt omnes conditiones aſſignatæ, ergo non ſemper erit reactio, antec. prob. frigus aquæ non ſolum reſiſtit reſiſtentia formali, ſed etiam ſubſtantia aquæ per influxum conſeruatiuum reſiſtit, ſed actio ſubſtantiæ longè maioris virtutis eſt, quàm quælibet accidentis actio ex Sco. 4. d. 12. q. 3. R. & S. ergo quia actio prouenit ſemper à proportione maioris inæqualitatis, nequit calor exiſtens in aqua corrumpere frigus alterius aquæ. Tum 5. in eo inſtanti, in quo ignis, & aqua applicantur, habent omnes gradus caloris, & frigoris, vt ſic enim applicantur, & applicati præſupponuntur actioni, ergo ſi in illo inſtanti ad inuicem agunt, debent amittere aliquid propriæ qualitatis, ergo eadem

dem qualitas in eodem inſtanti eſſet, quia præſupponitur actioni, & nõ eſſet, quia per actionem deſtrueretur. Tum 6. vel reagens agit per gradus qualitatis, quos deperdit actione contrarij, & hoc non, quia ratio formalis agendi prę ſupponitur actioni, vel per alios gradus, quos retinet, & neq; hoc, quia ſecundũ iſtos gradus non contrariatur agenti; aliter ab ipſo paterentur; tum quia iam admittitur reactio non ſecundum eandem partem, ſed ſecundum diuerſam. Tandẽ omne agens magis appetit propriam conſeruationem, quàm deſtructionẽ contrarij, ergo ſi non poſſet iſtud deſtruere, niſi ab ipſo pateretur, certè ſe abſtineret ab actione in ipſum, nè deinde reactione ipſius deſtrueretur.

58 Reſp. ad 1. quòd loquendo de agente per virtutem connaturalem, quãdo valde ſuperat in intenſione paſſum, poterit perfectè illud ſibi aſſimilare, nã licet repatiatur, parta victoria de contrario, & remoto impedimento, reducit ſe ad priſtinum ſtatum, & tunc poterit paſſum totaliter aſſimilare ſibi. Vel dicendum quandoq; non eſſe hoc inconueniens, imò neceſſarium propter varias operationes exercendas, & generationes per miſcibilium mixtionem, qua omnium miſcibilium refranguntur vires; quæ eſt vna cauſa finalis, propter quam fuerit à natura inſtituta reactio. Ad 2. eſſet quidem in actu, & in potentia, nobilius, & ignobilius reſpectu eiuſdem, non tamen ſecundum idem, nam eſſet in actu, & nobilius per virtutem actiuam, in potentia, & ignobilius per potentiam receptiuam. Dices etiam eſſet in potentia per virtutem actiuã, quia ſecundum ipſam patitur, quatenus per actionem contrarij debilitatur. Reſp. propriè aliquid dicitur in potentia, quia recipit formam, quod ſi ex hoc ſequatur corruptio alterius, eſt de per accidens, attamen non erit in actu ſecundum partem illam virtutis, quam amittit. Ad 3. quamuis aliqui negent antec. verius eſt concedendum, non enim ad agendum ſufficit quælibet actiua virtus, nec eadẽ potens eſt agere reſpectu cuiuslibet, vt dicemus q. ſeq. non enim apparet, quo pacto ala muſcæ, aut exiguum ſtuppæ in fornacem proiectum poſſit in ignem reagere; & in his caſibus deficit vltima conditio, non enim ambo habent potẽtias actiuas proximas. Ad 4. quod maximè vrget in principijs Scoti, fusè diximus diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 2. & 3. vide ibi, nè eadem bis repetantur. Ad 5. non ſolum impugnat reactionem, ſed etiam actionem quamlibet inſtantaneam, ad quam præintelliguntur agens, & paſsũ applicata; quare dicimus actiones inter contraria non fieri in inſtanti, ſed in tẽpore, nec incipere intrinſecè, ſed extrinſecè, & ideo in inſtãti applicationis nulla eſt actio ſecundum partes diuiſibiles qualitatis, vt dicemus fuſius diſp. ſeq. q. 5. Ad 6. paſsũ reagere per gradus, quos habet, per quos actiuè contrariatur agẽti, nec obid ſecundum illos debet pati ab agente, quia agens actione ſucceſſiua non ſtatim agit in omnes gradus qualitatis contrariæ; nec etiam negatur reactio ſecundum partem eandem, niſi de parte qualitatis intelligas, quo ſenſu verum eſt qualitatem non ſimul per eandem partem agere, & pati; at hæc eſt locutio impropria, ſermo enim eſt de parte ſubiecti, quod verè dicitur pati, & de iſto dicimus poſſe agere, & pati, agere quidem per qualitatem exiſtentem, pati per qualitatem de nouo receptam. Ad 7. omne agens appetit conſeruationem propriæ ſpeciei, & ideo appetit producere ſibi ſimile; qua ratione per accidens appetit deſtructionem contrarij; quòd autem deinde repatiatur, hoc prouenit propter actiuitatem alterius contrarij; quæ actiones ſunt conformes naturæ vniuerſali, vt conſeruetur multiplicitas ſpecierum mixtorum; tum quia iſta agentia naturaliter agunt, quando ſunt applicata, idcircò nequeunt ſuſpendere propriam actionem, nè in agendo repatiantur.

QVÆSTIO IV.

De ſphæra actiuitatis agentis.

59 CErtum eſt dari ſphæram actiuitatis agentis, ideſt ambitum quendam, intra quem omne agens agat, & vltra quem non ſe extendat, qui ambitus dicitur ſphæra, vt diximus q. 2. art. 1. eoquia agens omne ſphæricè agit, & ſuam actionem diffundit, habetq; ſe ad inſtar puncti in medio collocatū: quæritur modo, quomodo agat in hac ſphæra, an immediatè in totam ſphæram, an ſolum in aliqua parte imediatè, in alijs verò immediatè: deinde ſi in tota ſphæra immediatè agit, quo pacto producit qualitaté ſcilicet an in omni parte producit qualitaté ſimilem, & æqualem in gradu, an ſolum in parte viciniori, in remotiori verò remiſſiorem, an tandem in nulla parte producat æqualem qualitatem, ſed ſemper remiſſiorem: loquimur autem de agente in ordine ad paſſum eiuſdem rationis, nam ſi eſt alterius rationis, poterit in remotius agere perfectiori modo ex diſp. 7. Phyſ. q. 4. artic. 3.

Quò ad primum, quamplures è Thomiſtis negant agens agere immediatè in totam ſphæram, ſed mediantibus partibus, quatenus in parte viciniori producit qualitatem, quæ pars agit in remotiorem, hinc agens iſta mediante in remotiorem dicitur agere; citatur præcipuè pro hac ſent. Gillius lib. 2. tract. 9. c. 5. n. 3. & 4. & Murcia 2 Phyſ. diſp. 4. q. 6. §. *Dico* 2. Oppoſita opinio eſt Scoti in 2. d. 13. q. vn. in fin. eſtq; communis apud Recentiores licèt ſit poſtea aliquod diſſidium, an agens ſit totalis cauſa, an verò partialis, itavt pars propinquior etiam concurrat cum agente ad actionem in remotiorem. Quò ad 2. Hurt. diſp. 9. Phyſ. ſect. 7. & Arriag. diſp. 3. de gen. ſect. vlt. negant in qualitatibus agens producere in qualibet parte ſphæræ qualitatem ſimilem in gradu, ſed ſemper remiſſiorem, licèt ille diſp. 2. de gen. § 14. & iſte diſp. 2. de gen. n. 26. oppoſitum aſſerant. Alij verò ſolum admittũt in ſuperficie ambiente ipſum agẽs qualitatem æqualem qualitati agentis, non verò in partibus ſphæræ. Alij licèt in principio actionis doceant agens ſemper in prima ſuperficie producere intẽſiorem calorem, quàm in partibus, progreſſu tamen temporis aſſerunt agens partem aliquam ſphæræ ſibi æque aſſimilare, ita Conimbr. 1. de gen. c. 5. q. 6. art. 3. & 1. Cæli c. 11. q. 1. in fin. à quo dicendi modo ſolum differt Rui. 1. de gen. tract. de react. q. 6. quòd non admittit poſſe agens in prima ſuperficie ambiente producere intenſiorem qualitatem, quã producat in partibus ſphæræ; tamen Auerſa q. 39. ſect. 5. omnes has opiniones veras putat, itavt agens poſſit omnibus his modis agere ex diuerſitate vel actiuitatis, vel diſpoſitionis ſubiecti; aut applicationis.

60 Dicimus 1. agens immediatè agere in totam ſphæram, quandoq; quidem, vt cauſam totalem; quandoq; verò vt partialem; ita Scot. cit. tetigimus autem hanc concl. diſp. 7. Phyſ. q. 4. art. 3. exactius hic oſtendemus; & quidem quòd immeditè agat in totam ſphærã, patet, quia vel agens immediatè agit in aliquam partem ſphæræ, vel ſolum in ſuperficiem ambientem, ſi primum, cũ illa ſit pars diuiſibilis, & per conſequẽs habeat partes propinquiores, & remotiores agenti, iam agens immediatè ageret in aliquam partem diſtantem, ergo etiam in omnes partes ſphæræ poſſet immediatè agere, patet conſeq. ratio enim cur aduerſarij negant hanc immediatam actionem, eſt; quoniam ageret aliqualiter in diſtans, ergo ſi hæc immediata actio admittitur in aliqua parte, poterit etiam concedi in tota ſphæra. Tum quia pars illa, in quam immediatè agit, diceretur agentis ſphæra. Si ſolum agit in ſuperficiem, ergo nõ poſſet actio vlterius progredi, nam indiuiſibile, qualis eſſet qualitas in ſuperficie producta, nequit diuiſibile producere, ſcilicet qualitatem receptam in partibus. Tũ quia

adhuc qualitas ſuperficiei, quia ageret in partem ſequentem ſaltim indeterminatam, deberet agere in diſtans.

61 Deinde, quòd aliquando ſit cauſa totalis, vt pars propinquior non coagat cum principali agente in remotam, probat Doctor cit. exemplo de lumine, ait enim *lumen genitum dato, quòd poſſet cauſare aliud lumen, tamen luminare præſens eſt maioris virtutis, quàm lumen genitum, & ita præuenit ipſum lumen in agendo in partem remotam*; quandocunq; ergo agens præuenit partem propinquiorem in agendo circa remotam, ſemper erit cauſa totalis, nam poſt actionem agens vniuocum nõ amplius agit, & ſupra dictis; ſolum eſt difficultas in explicatione huius præuentionis agentis; hæc autem tunc eſt, quando agens ſimul intelligitur applicatum in vtramq; partem, ita vt in vtramq; agat, cum enim ad agendum prærequiratur exiſtentia agentis, vt pars propinquior poſſit coagere cum agente in remotã, debet prius in ſe recipere qualitatẽ ab agente, deinde coagere; ſed quia agens ſimul tunc agit in remotam, quãdo pars propinquior eſt potens agere, reperit partem remotiorem ab agente principali aſſimilatam, ideoq; nõ agit. Ex quo etiam patet quomodo agens ſit quandoque partialis cauſa; cũ ſcilicet pars propinquior intelligitur potẽs agere, quia ſcilicet prius agens produxit qualitatẽ in illam, puta ſi in aere ab igne calefacto poneretur corpus frigidũ, tunc tàm ignis, quàm aer agerent in illud corpus, vt diximus diſp. cit. vel quando agens propter obſtaculum, vel aliud impedimentum non agit in remotiorem partẽ, ſed tantum in propinquiorem, ſi deinde remoueretur impedimentum, agens ſimul cum parte proportionaliter tamen agerent in remotiorem.

Dices, ſi quandoq; pars poteſt cum agente principali coagere, ergo nõ poſſet aſſerri ratio, quare impediatur productio luminis, dum obijcitur corpus opacum, vt quando obijcitur manus ſoli, vel candelæ, fit vmbra in eam partẽ, quæ directè eſt contra manum ipſam; prob. ſeq. quia extra, & circa manum eſt aer illuminatus, ergo poterit partem vmbroſam illuminare contra experientiam. Hoc argumentum valde torquet Hurt. cit. & omnes illos, qui productionem luminis à luce vniuocam ponunt: dicimus autem concluſionem noſtram intelligi debere de agente vniuoco, ita vt pars ſit eiuſdem rationis, & actiuitatis ſpecificæ cum agente principali, vt eſt aer calefactus reſpectu corporis calidi, non de agente æquiuoco, ſicut eſt lux reſpectu luminis, vt diximus diſp. 2. de Cœlo q. 5. quapropter lucidum immediatè totum lumen primarium in aeris ſphæra producit, hoc autem lumẽ non eſt alterius luminis eiuſdem rationis productiuum, ſed luminis tãtum ſecundarij, quale eſt, quod, vbi eſt vmbra, repetitur; & hoc lumen producit aer illuminatus in partem directè oppoſitam obſtaculo, & hac ratione Doctor cit. cõditionatè loquitur ſcilicet *dato, quòd poſſet cauſare aliud lumen*, quia vt ipſe ſupra oſtenderat, non eſt lumen productiuum alterius eiuſdem rationis, ideirco exemplum iſtud de lumine apud nos non habet multum difficultatis, vt apud aduerſarios.

62 Dicimus 2. ſi non adſit impedimentum ex parte medij, non implicat, imò quandoq; contingit agens producere æqualem qualitatem tantum in ſuperficie ambiente, aut ſaltim intenſiorem, quàm in cæteris partibus medij. Hæc concl. eſt contra Run. & prob. ſi calidum v. g. vt quatuor eſſet cũ alio corpore capaci caloris vt 4. & non reſiſtente penetratum, producet in illo calorem vt 4. patet, quia omnes illi quatuor gradus ſunt actiui totidem graduũ; ſubiectum ſupponitur capax, non reſiſtens, aut reagens, vt ſimul concurrant ad effectum medium, item eſt perfectiſſimè approximatum, quia penetratum; hoc etiam concedit Run. ex quo inferimus idem de ſuperficie ambiente, quia ſecundũ extremas ſuperficies cõtinens, & contentum ſunt ſimul, vt pa-

tet ex definitione contigui, itavt ſuperficies illæ ſunt penetratæ; vel nè ſiat vis in verbis, ſunt ita approximatæ, ac duo corpora compenetrata, ergo ſi non adſit impedimentum, & reſiſtentiá, producet calorem vt 4. vel ſi propter reſiſtētiam contrarij non poſſet producere æqualem calorem, producet ſaltim intenſiorem in ſuperficie, quàm in partibus medij, prob. quia medium, & corpus calidum ſecundum partes non ſunt ſimul, ſecundum ſuperficies ſunt ſimul, ergo perfectius aget in ſuperficiem, quā in partes; quia quo maior eſt approximatio, eo perfectior eſt actio.

Reſp. Ruu. neg. paritatem de ſuperficie, & partibus, eo quia ſuperficies non eſt capax perfectioris effectus, & intenſionis, quàm ſint partes, quia per ſe nec agit, nec patitur, ſed ſolum hæc conueniunt illi per participationem corporis, quod terminat, eo quia indiuiſibile non eſt per ſe mobile, quapropter ſolum recipit effectum eiuſdem intenſionis cū partibus; aliter darentur indiuiſibilia intenſionis qualitatis à partibus ſeparata naturaliter, quod eſt falſum. Sed iam contra ipſum Ruu. oſtendimus diſp. 15. Phyſ. q. 8. art. 1. indiuiſibile eſſe mobile, nec minus alterari, quàm partes in cōtinuo, vnde ſi eſſet ſeparatum, per ſe moueretur, ergo dum eſt in continuo propriam acquirit intenſionem. Tum quia falſum eſt ex noſtra opinione ſequi indiuiſibile ſeparatum extare à partibus formæ, vt mox dicemus.

63. Cōtra arguit Ruu. data hac ſent. ſequeretur indiuiſibile naturaliter à continuo ſeparari, quod eſt falsū, ſeq. prob. quia in partibus profunditatis ſi reciperetur calor vt tria, & in ſuperficie indiuiſibile caloris vt 4. hoc indiuiſibile nullas partes terminaret, nam ex ſe eſt terminatiuum caloris vt 4. talis autem in partibus profunditatis non datur, ergo eſſet à partibus ſeparatū. Tum quia hæc qualitas maior in ſuperficie nō poſſet acquiri nec per motum, nec per mutationem, ergo non datur, antec. prob. non per mutationem, quia ſucceſſiuè producitur; nec per motum; quia vel motus iſte eſt idem numero cum motu totius corporis, & hoc non, quia eſt in ſubiecto realiter diſtincto, & ad terminum realiter diſtinctum; vel eſt numero diſtinctus, & hoc non, quia indiuiſibile non diſtinguitur numero à proprio continuo, ergo ſi ſubiecta horum motuum non ſunt diſtincta numero, neq; motus; vel tandem partialiter diſtingueretur numero à motu partium; quod eſt falsū, quia terminus productus per talem motum non eſt pars termini motus earundem partium, nec terminatiuus illarū; vt dictum eſt.

Reſp. hoc argum. retorqueri poſſe de ſuperficie continuante qualitatem intenſam per medium vniformiter difformem, qualitas enim hæc ita ſe habet, quod pars quælibet propinquior agenti eſt intenſior, remotior eſt remiſſior; nec pars aliqua poteſt aſſignari æque intenſa, ſignetur igitur ſuperficies media, in hac erit determinata intenſio, in partibus propinquioribus erit qualitas intenſior, in remotioribus remiſſior; ſit igitur intenſio ſuperficiei vt 4. hoc indiuiſibile nequit terminare intenſionem partis remotioris, quia in hac non reperitur calor vt 4. quem poteſt illud indiuiſibile terminare, ſed minor, neq; terminabit intenſionem partis propinquioris, quia hæc eſt maior, quam vt 4. ergo indiuiſibile ſeparatū; ſimile argum. adduximus ex Auerſa contra indiuiſibilia extenſiua quantitatis diſp. 9. Phyſ. q. 2. art. 5. quod eſt quintum princip. de corpore perfectè piramidali, in quo ſuperficies media vel eſſet æqualis, vel maior, vel minor partibus illius pyramidis. Idcircò dicimus vt ibi, quod exceſſus iſte intenſionis ſuperficiei ſupra intenſionem partium non eſt determinatus, qꝫ decepit Ruuium, ſed indeterminatus, quatenus ſcilicet in qualibet parte poſt ſuperficiem aſſignabili non reperitur qualitas intenſa, vt in ſuperficie, ſed minor, & remiſſior, ſicut locans, & locatū ſecundum ſuperficies ſunt æqualia, at ſecundum partes locans excedit locatum,

tium, quia quælibet pars poſt ſuperficiẽ aſſignabilis eſt maior locato; nõ tamen ſequitur ſuperficiem eſſe à partibus ſeparatam; ſic dicimus intenſionem ſuperficiei eſſe terminum intenſionis partium; & cum ait, calor vt 4. eſt terminus caloris vt 4. qui in partibus non adeſt; dicimus in partibus eſſe calorem interminatum, cuius terminus eſt indiuiſibile intenſiuum ſuperficiei, qua ratione nequit dici neq; vt 4. neq; vt tria, hæc enim ſignificant calorem terminatum, ſed ſolum dicitur calor non vt 4. ſed remiſſior, & remiſſior indeterminatè, nec eſt de ratione indiuiſibilis ſuperficiei terminare calorem vt 4. hoc enim implicat, eo enim ipſo, quod dicitur vt 4. ſignatur determinatus calor, cui non conuenit denuò terminari; ſed reddere calorem terminatum vt quatuor, qui ex ſe eſſet interminatus. Hinc patet ad 2. indiuiſibile hoc acquiri per eũdem motum totalem, quo tota qualitas acquiritur, ſicut etiam eſt terminus totius qualitatis per motum acquiſitæ.

64 Dicimus 3. quamuis poſſit concedi aliqua accidentia in tota ſphæra vniformiter ab agente produci, regulariter tamen, & vt plurimum vniformiter difformiter producuntur ab agente tàm in principio, quàm in fine actionis, itavt non adſit pars aliqua ſphæræ, in qua producatur qualitas æqualiter intenſa. Quòd adſint qualitates aliquæ æqualiter intenſæ producibiles in tota ſphæra tàm in parte viciniori, quàm remotiori, fortè probari poteſt ex quibuſdam virtualibus qualitatibus, vt eſt virtus in magnete impreſſa ab aſtris, & à magnete in ferro, nõ enim apparet, quæ vniformis difformitas reperiatur in hac attractione; nec etiam ſi oppoſitum ſuſtinere quis vellet, poſſet validè oppugnari, vt enim ſæpè diximus, quod aliqua forma ſit actiua, & tali, vel tali modo agat, nonniſi ab experientia dignoſci poteſt, & à poſteriori.

Quòd autem vt plurimum qualitates producantur vniformiter difformiter, & æqualiter inæqualiter, hoc eſt, in parte proximiori intẽſior, in remotiori remiſſior habita proportione ad maiorẽ, vel minorem diſtantiam, patet experientia, lignum enim calidius eſt in parte propinquiori igni, quàm in remotiori, lumen in parte propinquiori eſt intenſius, & quo magis à luminoſo recedimus, experimur remiſſius lumen; cuius ratio eſt, quia ad actionem requiritur approximatio, ergo maior approximatio erit cauſa intenſioris effectus, ſi eſt ſuſceptiuus intenſionis, & remiſſionis, & quia maxima approximatio naturaliter poſſibilis eſt contiguitas, quæ adhuc ſtat cum diſtantia, cõtigua enim diſtant loco, ſolum penetratio excludit omnem diſtantiam, hinc eſt, quòd nequit agens in parte aliqua ſphæræ etiã contigua producere qualitatem æqualem in intenſione, nam hæc pars etiam diſtat; & hoc tàm in principio, quàm in fine actionis, quia ſemper eſt diſtans. Dices cum Conimbr. non prouenire hanc vniformem difformitatem ex diſtantia, ſed ex indiſpoſitione ſubiecti, quæ in fine actionis tollitur, & ſuperatur, vnde ſi calido vt 4. applicaretur ſubiectum abſq; frigore, ſtatim induceret in ſubiectum calidum vt quatuor in toto ſubiecto. Contrà, quia lumen non habet contrarium, & tamen in aere eodem modo diſpoſito inducitur vniformiter difformiter propter maiorem, vel minorem diſtantiam. Dices cum Rau. hoc impedimentum perfectæ approximationis tolli poſſe per maiorem dẽſitatem agentis, denſitas enim eſt cauſa, cur agens citius, remotius, & fortius agens agat, vt diximus q. 1. art. 1. Contra ſi denſitas ita augeret actionem, vt poſſit ſupplere approximationis defectum, & æqualem intenſionem in aliqua parte ſphæræ producere; ergo ita poterit denſitas augeri, vt non ſolum reſpectu alicuius partis, ſed reſpectu totius ſphæræ æqualem producat intenſiuam qualitatem, quod eſt contra experientiam, quæ in propoſito eſt præcipuam fundamentum noſtræ concluſ. Cui accedit, quòd ſi agens in aliqua parte ſphæræ

producerer æqualem qualitatem, tunc hæc pars vnita agenti principali vnum agens totale maius conficeret, ergo ſi prius agens principale potuit producere æqualem qualitatem, multò magis poſtea in aliam partem poterit cauſare, ſicut enim denſitas eſt conditio agendi citius, velocius, & fortius, ita etiam magnitudo, quapropter nunquam finiretur agentis actio, & actiuitatis ſphæra, ſicut experimur in igne, qui in infinitũ ageret ignendo, ſi ſemper apponeretur nouũ cõbuſtibile; & quò maior eſt ignis, eò remotius agit, hoc autem in qualitatibus non experimur, ergo debemus dicere ſemper agens agere in tota ſphæra vniformiter difformiter.

65 Contra iſtam concluſ. inſtatur, quòd poſſit agens producere ſibi ſimile in qualitatibus. Tum quia omnes gradus agentis ſunt actiui, & approximati, ergo omnes habebũt proprios effectus; ergo poterunt omnes producere effectus ſimiles. Tum 2. ignis producit in ſtuppam calorem vt octo, quia talis eſt diſpoſitio ad formam ignis, ergo calor ignis ſaltim in fine actionis habet effectum ſimilem. Tum 3. agens ſubſtantiale producit formam ſubſtantialem æqualem, ergo etiam accidens. Tum 4. denſitas auget intenſionem actionis, itavt plus valet calor vt tria in ferro, quàm in aere, quamuis non poſſit producere calorem vt 4. ex quo ſic arguit Ruu. denſitas ſupplet defectum approximationis, agens enim denſius agit remotius, quàm rarius, ergo ſicut maior approximatio facit intenſiorem actionem, ità maior denſitas; ſed quando approximatio eſt perfecta, & maxima, itavt agens ſit cum paſſo penetratum, cauſatur in paſſo, qualitas æquè intenſa, ita poterit denſitas taliter augeri, vt ſuppleat defectum huius perfectæ approximationis; & conſequenter ſaltim in aliqua parte ſphæræ agens ſic denſum producere æqualem qualitatem. Tum 5. ſaltim actione reflexa poterit agens perfectè ſibi paſſum aſſimilare, nam ſi actione directa calidum vt 4. produceret in certa parte ſphæræ calorẽ vt tria, poterit actione reflexa producere calorem vt vnum. Tandem multoties Scotus videtur admittere calorem producere alium ſibi ſimilem in gradu, ſic in 1.d.17.q.3.& 4.d.12.q.2.& alibi frequenter, quem etiam loquendi modum nos pluries admiſimus, imò adeſt experientia in ſono, qui æquali velocitate, & intenſione percipitur ab aliquibus. l. per quatuor, vel decem paſſus diſtent ad inuicem; & de lumine Solis, æquale enim apparet in imis vallibus ac in altiſſimis montibus.

66 Reſp. ad 1. concedendo omnes gradus agentis eſſe actiuos, & actu agere, negamus tamen omnes producere ſimilem effectum propter defectum perfectæ approximationis; itavt ſi calor productus ſit vt tria, totus producitur à calore vt 4. quamuis non ſit adæquatus effectus. Ad 2. negamus ignem producere prius calorem vt octo ante introductionem formæ ſubſtantialis, quia vt dicemus diſp. ſeq. q. vlt. cũ minori calore introducitur in ſubiecto forma ignis quæ deinde eſt cauſa caloris vt octo. Ad 3. neg. paritas, ratio præcipua eſt experientia, videmus enim ignem comburere ſtuppam diſtantem, per calorem tamen calefacere in parte propinquiori vniformiter difformiter; tum quia qualitas ſuſcipit magis, & minus, non ſic ſubſtãtia, idcirco approximatio in qualitate poteſt eſſe cauſa maioris intenſionis; tum quia vt notat Arriaga, rationabiliter à natura ſic ſunt iſta agentia inſtituta, ſi enim ſubſtantia ageret vniformiter difformiter, ſubſtantia producta eſſet imperfectior, nec poſſet aliunde ſuppleri hæc imperfectio, hinc breui finirentur generationes ſubſtantiales; at imperfectio accidẽtis producti ſuppletur à forma ſubſtantiali; calor enim vt octo licet producat ſolum calorem v.g. vt ſeptem, hic tamen ſufficienter diſponit ſubiectum ad formam ignis, à qua deinde cauſatur calor vt octo. Ad 4. denſitas agentis ſolummodo poteſt ſupplere defectum approximationis natu-

taliter poſſibilis, quæ eſt contiguitas, non penetratio; tum quia ſufficit, vt agẽs extendat propter denſitatem vlterius ſphæram actionis. *Si dicas*, agens vt 4. extendendo intendit, ergo ſi prius poterat agere in ſphæram palmarem, & in parte contigua producere calorem vt tria, ſi propter denſitatem poſſit agere in ſphæram bipalmarem, in prima parte produceret calorem intenſiorem, etiam vt 4. Dicimus ſufficere, vt hanc æqualẽ qualitatem producat in ſuperficie ambiente, in qualibet tamen parte ſemper qualitas erit remiſſior propter diſtantiam; & hoc quia experimẽto docemur qualitatem produci vniformiter difformiter; quare ſicut ſi admitteretur calidum vt 4. poſſe calorem vt 4. producere, tamen etiam ſi augeretur, vel addenſaretur, non ob id produceret intenſiorem calorem, quia ſimile non agit in ſimile, quod ſolum experientia comprobatur, idem in propoſito dicendum. Ad 5. concedimus totum, concluſio enim noſtra intelligitur de actione directa. Ad 6. nunquam ex profeſſo Doctor hãc quæſtionem determinauit, ſed claritatis gratia tanquam exemplum ab aliquibus admiſſum aſſumpſit, vt facilius probaret qualitatis augmentum, vel actiuitatem, quod etiam nos ſępe ſæpius obſeruamus. verum eſt tamen, quòd hæc vniformis difformitas non eſt vbiq; valde perceptibilis, nec ad quamcunq; minimam diſtantiam, vt patet in exemplis allatis de ſono, & lumine; attamen ſenſus corrigi debet à ratione; quamuis exemplum de lumine Solis parum vrgeat, quia hic agit Sol non ſolum directè, ſed etiam reflexè. Quomodo autẽ agens terminet propriã actiuitatis ſphæram, commodiq; dicemus q. ſeq.

QVÆSTIO QVINTA.

De terminis potentiarum.

67 ACtionem, & paſſionem verſari inter potentiam actiuam agẽtis, & paſſiuam ſubiecti clarũ eſt; quoniam autem hæ potentiæ ſunt finitæ, & limitatæ quo ad entitatem, conſequenter quo ad actionem, & paſſionem aliquem terminum habebunt, idcirco pro complemento huius diſp. de iſtis terminis videndum eſt. Primò autem eſt ſupponendum dari potentiam actiuam, & paſſiuam; inſuper potentiam reſiſtitiuã, actiuam, & paſſiuam, ſeù formalem ex dictis diſp. præced. q. 4. dari quoq; obedientialem potentiam actiuam, & paſſiuam, de qua egimus diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 5. Deinde ſupponendum eſt ex diſp. 9 Phyſ. q. 3. terminos rerum eſſe quatuor, duos extrinſecos, duos intrinſecos tàm verſus magnitudinem, quàm verſus paruitatem; terminus extrinſecus magnitudinis appellatur *minimum quod non*, & eſt quantitas illa, ad quã nequit res peruenire, benè tamen eſſe poteſt ſub minori; terminus intrinſecus dicitur *Maximum quod ſic*, & eſt quantitas illa, quam res poteſt habere, non tamen aliam maiorem; terminus intrinſecus paruitatis eſt *Minimum quod ſic*, ſcilicet quantitas illa, ſub qua res poteſt eſſe, non tamen ſub minori; terminus extrinſecus eſt *Maximum quod non*, ideſt quantitas illa, ſub qua res nequit eſſe, ſed benè ſub maiori; qui termini aliud non ſignificant niſi indiuiſibilia terminantia quantitates illas, quas etiam connotant; & quia principaliores difficultates ſunt de potentia actiua, ideo prius de terminis potentiæ actiuæ, deinde de terminis aliarum potentiarum agemus.

68 Multipliciter verò actiua potentia terminata intelligi poteſt, primò, quò ad perfectionem effectus, an ſcilicet poſſit quemcunq; effectum perfectiorem in infinitum producere, an verò ſolum quendam finitæ, & limitatæ perfectionis. Secundò, quò ad pluralitatem actuum, ſi ſcilicet poteſt ſimul plures actus habere, an vnum ſolum. Tertiò, quò ad propriam quantitatem molis, num quælibet magnitudo agentis ſufficiat ad agendum, vel determinata requiratur, qui terminus tantum agenti corporeo conuenire poteſt; item quò

ad quantitatem virtutis, qua agens debet paſſum excedere ex dictis q. 11. art. 2. tandem quò ad extenſionem ſphæræ, ſi. ſ. poſſit agere in quacunq; diſtantia, vbi etiam dubitari ſolet de intenſione, quando effectus vniformiter difformiter producitur, quomodo producatur in termino ſphæræ, & hic terminus ſolū potentijs tranſeunter agentibus aſſignari poteſt, non agentibus immanenter.

69 Quò ad primum terminum, nemo dubitat, quamlibet actiuam potentiam naturalem eſſe determinatam verſus maximum termino intrinſeco, non enim poteſt quemcunq; effectum producere perfectiorem, actiuitas enim ſequitur entitatem; ergo ſicut entitas cauſæ finita eſt, & limitata, ita erit actiuitas, aliter effectus excederet ſuam cauſam; hic autem terminus erit intrinſecus & *maximum quod ſic*, quia potens pertingere gradum aliquem poterit etiam attingere indiuiſibile terminans, & cōplens gradum illum, vt dictum eſt diſp. 9. Phyſ. cit. hoc autem eſt habere terminum intrinſecum; tum quia ſicut quælibet res in ſua entitate eſt perfecta, & completa, ita etiam completi effectus, & perfecti erit productiua. Idem etiam dicendum verſus paruitatem, quia perfectio entitatiua rei conſequitur eſſentiam eiuſdem, & conſequenter ſicut determinatam exigit eſſentiam, ita determinatam perfectionem, vt non poſſit eſſe ſub quacunq; minori.

Dices potentia actiua debet proportionari paſſiuæ, ſed hæc nullum habet terminum magnitudinis, quia poteſt quamlibet perfectiorem effectum recipere, ergo idem de potentia actiua dicendum. Tum quia ſi centrum in infinitum diſtaret, & ad illud fieret naturalis motus, grauitas, quæ eſt principium illius motus, in infinitum intenderetur, ſicut motus in infinitum velocitaretur. Reſp. neg. min. de potentia paſſiua naturali, vt dicemus infra. Ad 2. patet ex dictis diſp. 3. de Cælo q. 3. n. 51. motum non velocitandum in infinitum, quia impulſus à grauitate cauſatus non intenderetur in infinitum; tum quia non tantum duraret, ſed ſucceſſiuè ſecundū partes deſtrueretur, vt ibi diximus.

70 Sed contra hunc modum dicendi inſtat Ruu. 1. de Cęlo tract. de term. potent. q. 1. quod ſi motus naturalis fieret velocior propter nouum impulſum à grauitate cauſatum per motum, tanquam per conditionem requiſitam, vt ibi diximus, ſequeretur motum eſſe priorem impulſu, quia eſſet conditio prærequiſita, & poſteriorem, quia eſſet effectus impulſus. Neq; dicas, motum ſecundum priorem partem præcedere impulſum, qui cauſaret motum ſecundum poſteriorem. Non valet, quia productio impulſus inciperet cum motu, itaut in eodem inſtanti non eſt motus, nec impulſus, immediatè poſt erunt, ergo ſi ſunt ſimul duratione, & impulſus eſt naturaliter cauſatiuus motus, iam motus erit prior, & poſterior. Tum quia in toto tempore ſequenti eſt motus, & eſt impulſus, & motus ſecundum omnes partes ponitur naturaliter productiuus impulſus, qui etiam eſt naturaliter cauſatiuus motus, ergo totus motus ſecundum omnes partes eſt cauſatus ab impulſu, & totus impulſus à motu, ergo idem reſpectu eiuſdem eſſet prius, & poſterius.

Reſp. nunquam motum ſecundum eandem partem eſſe conditionem prærequiſitam, & effectum impulſus, ſicut habitus eſt naturaliter cauſatiuus actus, & actus etiam producit habitum, non tamen ſecundum eandem partem, etiāſi ab actu continuato per tempus intenderetur ſucceſſiuè, ſicut igitur in hoc caſu oporteret diſtinguere partē actus cauſantem habitum, & partem ab habitu poſtea cauſatam, idem de motu, & impulſu dicendum; & ad 1. impugnat. dicimus, ſtatim incipere productionē impulſus, hunc tamen non ſtatim cauſare motum, quia ad cauſandum, vt mox dicemus, requiritur determinata quantitas molis, & virtutis; Per hoc patet ad 2. quælibet enim pars impulſus eſt per motum cauſata, non tamen quælibet

pars

pars motus eſt ab impulſu cauſata, quia non prior pars; nec quælibet pars impulſus cauſat motum, quia vltima pars, cum mobile incipit quieſcere, non cauſat motum. vide diſp.cit. de Cœlo.

71 Quò ad numerum actuum adhuc potentia eſt determinata, quamuis enim ſucceſſiuè, dummodo non remittatur in actiuitate, poſſit ſemper aliam, & aliam habere actionem, ſi de nouo ſemper applicetur alteri paſſo; tamen ſimul nonniſi vnicam poteſt habere, & quandocunq, egit in vnū paſſum actione propriæ actiuitati adæquata, nō amplius in illud agit, quia iam illud perfectè ſibi aſſimilauit; hinc videmus, quòd quando agens eſt impeditum in ſua ſphæra, agit reflectendo, quo pacto non ageret, ſi non foret impeditum, ſignum euidens eſſe ad vnam actionem determinatum; ſolum dubitari poteſt de potentijs animæ, præcipuè de intellectu; ſed de hoc in lib. de an. ſufficit, quòd agens corporeum, & naturale ita ſe habeat, de quo in præſenti præcipuè eſt ſermo; tum quia nec intellectus poteſt ſimul multos actus producere, ſed aliquos tantum, quorum quilibet eſſet remiſſior, quàm ſi eſſet ſolus productus, quod innuit actus illos ſe habere vt partiales, & inadæquatos reſpectu virtutis intellectiuæ.

Dubitatur tamen de magnitudine agentis, an quælibet pars, quantumuis minima potens ſit agere, vt aliqui putant, & probabile cēſet Amic. trac. 16. Phyſ. q. 4. art. 5. vel certa, & determinata exigatur, quod etiam quæri poſſet de exceſſu agentis ſupra paſſum, an quilibet ſufficiat, an vero requiratur determinatus intrinſecè, aut extrinſecè. Tandem ſupponendo ex dictis q. præced. agens immediatè agere in totam ſpæram propriæ actiuitatis, dubitari ſolet, quo pacto terminet ſuam ſphæram, & actionē, non enim poteſt agere in quacunq; diſtantia propter finitatē; nam Conimbr. 1. Cœli c. 11. q. 3. diſtinguunt de diſtātia, ad quam potentia actiua poteſt extendere ſuum effectū, nam ſi tota ſphæra conſideretur ſecundum totam magnitudinem, ſine tamen indiuiſibili terminatiuo, quo clauditur, ſic aiunt potētiam actiuam requirere terminum intrinſecum in ſua actione, nam tota illius actio terminatur ad illam magnitudinem, & non vltra; ſi verò ſphæra illa conſideretur, vt includit vltimum indiuiſibile terminatiuum, quod erit ſuperficies quaſi conuexè illam terminans, ſic extrinſecè aiunt terminari, quia vſq; ad illam ſuperficiem nō peruenit actio, bene tamen ad quodlibet intra ipſam contentum. Auerſa verò q. 39. ſect. 5. circa finem alio modo diſtinguit, nam vel loquimur de actione, & productione qualitatis, vel de intenſione ipſius, primo modo concedit terminum intrinſecum, quia actio qualitatis terminatur ad aliquod indiuiſibile terminatiuū extenſionis qualitatis; ſi verò de intenſione ſit ſermo, ſolummodò concedit terminum extrinſecum, quia negat in illa vltima ſuperficie reperiri aliquam intenſionem, etiam minimam, ſed ſolùm ait eſſe aliquod indiuiſibile illius qualitatis, quod ipſe vocat indiuiſibile intenſionis.

72 Dicimus 1. non ſufficere quamlibet quantitatem molis, & virtutis ad agendum ſed determinatam requiri, ita tamen quòd ſi effectus producēdus ſit ſucceſſiuè, terminus debet eſſe extrinſecus, & *maximum quod non*, vt tanta non ſufficiat, ſed benè quælibet maior; ſi effectus verò in inſtāti poſtulat produci, terminus debet eſſe intrinſecus, & *minimum quod ſic*, vt tanta ſufficiat, non minor; Prima pars, quod requiratur determinata quantitas, eſt Scoti 4. d. 44. q. 1. G. & 2. d. 2. q. 9. N. ſequitur Ruu. tract. de react. q. 4. eſtq, communis, quam probat Doctor ex Ariſt. de ſenſu & ſenſ. c. 7. vbi docet, quòd centies milleſima pars millij non poteſt concurrere, & agere ad propriam viſionem, aliter ſenſibiles paſſiones eſſent diuiſibiles in infinitum, & conſequenter potētia ſenſitiua eſſet infinita, nam quò minus eſt obiectum viſibile, eò perfectior

ctior potentia requiritur ad videndum.

Dices, verum eſſe potentiam viſiuam non poſſe quodlibet minimum videre, non quia obiectum non producat ſuam ſpeciem, quamuis remiſſam, ſed quia potentia eſt limitata, vt non poſſit cũ ſpecie quantumcunq; remiſſa elicere viſionem, vnde ſi Deus crearet hominem cum potentia viſiua perfectiori, poſſet homo ille videre obiectum minimum, quapropter ex imperfectione potentiæ non debemus arguere impotentiam obiecti minimi. Contrà ſi hæc reſponſio valeret, ſequeretur etiam reperiri in obiecto potentiam infinitam ad diffundendam ſpeciem viſibilem in infinitum, quia perfectior potentia poteſt videre obiectum in maiori diſtantia, quàm imperfectior, ergo modò obiectum haberet vim producendi ſpeciem vſq; ad illã diſtantiam, & quia in infinitum poſſet perfectionari potentia, poſſet quoq; in infinitum diffundere ſpeciem, imò actũ modò diffundet, cum ſit agens naturale. Quapropter quia Deus creauit omnia in pondere, & menſura, quia naturaliter non datur, niſi determinata potentia ſẽſitiua, determinatam quoq; potentiam actiuam debet habere obiectum. Tum quia iam hæc reſponſio in potentia viſiua admittit determinatam quantitatem virtutis, vt ſequatur actio.

73 Prob. etiam à poſteriori in agentibus æquiuocis; nam in vltimo inſtanti motus lapidis ſurſum proiecti lapis acquirit vnum Vbi adæquatum, quod eſt terminus acquiſitus per illud vltimum mutatum eſſe, quæ acquiſitio non fit à grauitate lapidis, ſed ab impulſu à proijciente impreſſo, ergo in illo inſtanti impulſus excedit grauitatem lapidis quò ad actiuitatem, nam vt diximus q. 1. art. 2. actio prouenit ex proportione maioris inæqualitatis, in tempore ſequenti nequit lapis à grauitate deorſum pelli, quia adhoc requiritur, vt grauitas ſuperet impulſum, prius autem debent eſſe inter ſe æqualia, quàm grauitas excedat, quare lapis aliquantulum detinetur ſurſum, vt oſtendimus diſp. 3. de Cælo q. 6. in quo tempore impulſus adhuc excedit grauitatem, & tamen non impellit ſurſum lapidem, ergo ſignum erit, nõ quamlibet quantitatem virtutis ſuffic ere ad agendum.

Prob. etiam in agentibus vniuocis, in quibus hoc interuenit, quod quando agens communicat paſſo totam ſuã virtutem, extẽditur ſphæra actiuitatis, quia ambo integrant vnũ agens totale, quod propter maiorem molem aget in maiori diſtantia, & ſi in infinitum creſceret, in infinitum quoq; dilataretur ſphæra, vt patet in igne, qui ſi conuertit approximatum paſſum in ignem, totus ignis reſultans agit remotius; & in hoc caſu non eſt limitata actiuitatis ſphæra; at quando non communicat totam ſuam virtutem, tunc datur terminus actiuitatis, quia quo magis protenditur actio, eò minoratur, vt tandem deſinet; in hoc tamen caſu, quia paſſum medium eſt formaliter ſimile agenti, adiuuat ipſum agens aliqualiter ad agendũ, nam ſe habet vt con cauſa, ſaltim reſpectu alicuius corporis diſſimilis, ex præced. quæſt. quo ſuppoſito; ſi ad agendum non requireretur determinata quantitas molis, & virtutis, nunquam finiretur agentis ſphæra, quod eſt falſum; ſeq. prob. ſit in vltima parte ſphæræ ignis corpus calefactum calore proportionato illi partĩ ſphæræ, ita vt ſua ſuperficie terminare terminet quoq; ſphærã ignis; huic corpori aliud coniungatur extra totã ſphæram exiſtens, vel illud corpus calefaciet iſtud, vel non; ſi primum ergo nunquam finiretur ſphæra ignis, quia iſtud corpus calefaciet aliud; & ſic in infinitum; ſi ſecundum ergo ſignum erit non quamlibet quantitatem molis, & virtutis ſuffcere ad agendum, quia ſunt debitè approximata, non impedita, nec alia deeſt conditio, præterquam iſta quantitas. Dices, ideo non calefit corpus illud, quia agentis actio eſt terminata, agens autẽ eſt, quod agit per totam ſphæram, non medium. Contra, quia etiam medium coagit cum agente, quando nouum corpus diſſimile applicatur, ita vt non ſolũ

ab

ab igne calefit, ſed etiam ab aere calido, ſaltim vſq; ad gradum ſimilem gradui exiſtenti in aere, vt diximus diſp. cit. ergo .l. agentis actio ſit terminata, calor tamen inhærens in corpore terminante ſphæram agentis ſi poteſt agere, deberet corpus contiguum calefacere, & calor in iſto productus poterit in aliud, & ſic in infinitum. Rationem à priori tangit Doctor in 4. cit. quia plus requiritur ad communicandum eſſe, quàm ad ſolum eſſendum; quod explicat Ruu. cit. exemplo viuentium, quæ non ſtatim ac habent eſſe, poſſunt ſibi ſimile generare, ſed opus eſt, vt perficiantur in virtute generatiua.

Secunda pars concluſ. eſt communis, & prob. quia quando datur exceſſus ſufficiens ad introducendam formam in paſſo, datur etiam actio, & è contra, ergo ſi actio incipit in tempore, & extrinſecè, exceſſus ad hanc actionem requiſitus extrinſecè erit determinatus, ſi actio fit in inſtanti, & intrinſecè incipit, exceſſus requiſitus erit intrinſecè terminatus; hæc enim omnia pari paſſu gradiuntur.

74 Contra 1. partem concluſ. arg. quia poteſt quælibet minima pars immutare intellectum, quæ eſt potentia nobilior, & concurrere ad nobiliorem effectum, qualis eſt intellectio, ergo poterit etiam ſenſum immutare, ſenſationemq; producere, quæ eſt ignobilior. Tum 2. ſicut ſe habet intellectus ad intelligibile, ita ſenſus ad ſenſibile, ſed poteſt intellectus quodcunq; minimum intelligibile intelligere, abſq; eo quòd creſcat in infinitum, ergo etiam ſenſus. Tum 3. ſequeretur dari minimum in qualitate, quod reſpuimus diſp. 9. Phyſ. q.3 art.1. Tum 4. ſi extrema proportionis puta actiui ad paſſiuum ſunt communia, ſi aliquid poteſt agere in aliquod paſſum, quodlibet eiuſdem rationis poterit in idem paſſum agere ex Sco. q.3. prol. D. ergo ſi aliquis calor poteſt agere in potentiam viſiuam immutando illam, quilibet color eiuſdem rationis poterit agere, ſed minimus eſt eiuſdem rationis cum magno colore, ergo, &c. Tum 5. quod poteſt magis approximari ſecundum actum potentiæ tactiuæ, eſt magis tangibile, ſed minima pars magis approximatur ex Sco. 2.d.2.q.9. N. ergo, &c.

Reſp. ad 1. neg. paritatem, quicquid ſit de antecedenti, quia ad immutandũ intellectum non requiritur præſentia localis diuiſibilis, ſicut requiritur ad ſenſum, qui, cum ſit potentia organica materialis, nõ eſt ita actiuus, vt intellectus, hinc non quodlibet ens materiale eſt ſenſibile, ſed ſolum quod habet talem præſentiam proportionatam ſenſui; nec ex hoc, quòd intellectus, & intellectio ſint nobiliores, aliquid obſtat, quia reſpectu ſenſus deficit cõditio neceſſaria. Ad 2. neg. etiã paritas, quia intellectus vt minimum intelligat, non debet acutiorem actu elicere, vt euenit in ſenſu; qui idcirco, ſi poſſet quodlibet minimũ percipere, eſſet infinitæ perfectionis. Ad 3. vera eſt ſequela de minimo quo ad actionem, non de minimo quo ad entitatem, & de iſto loquimur in illa diſp. Ad 4. maximã illam Scoti intelligi debere de obiectis in debita diſpoſitione conſtitutis, quale non eſt illud minimũ coloris. Ad 5. cõceditur maior, ſi adſint omnia alia requiſita, quæ non interueniunt in præſenti propter rationem aſſignatam.

75 Secundò, ad idem, potentia viſiua ponit differentiam inter maximum, & minimum, ergo vtrumq; cognoſcit. Tũ 2. ſicut à proportione minoris inæqualitatis nulla ſequitur actio, ita à proportione maioris inæqualitatis ſemper debet ſequi actio, ſed quicunq; exceſſus, quantumcunq; minimus, conſtituit talem proportionẽ, vt patet, ergo ex quocunq; exceſſu ſequitur actio. Tum 3. quando vnum plus agit, quàm reſiſtat aliud, ſequitur actio, ſed quicunq; exceſſus ſufficit, vt agens dicatur plus agere, quàm reſiſtat paſſum, ergo, &c. Tũ 4. minimus calor habet totam eſſentiã caloris, ergo & actiuitatem, quæ ſequitur eſſentiam.

Reſp.

Reſp. ad 1. neg. aſſumptũ; ſi de iſto minimo intelligatur, hoc enim cognoſcit confuſè ad cognitionem totius, non diſtinctè. Ad 2. vera eſt maior, ſi ſinæqualitas illa maior dicit determinatum exceſſum, ſi verò dicit indeterminatũ, eſt falſa; præcipuè quia plùs requiritur ad conſtruendum, quàm ad deſtruendum, vnde paritas nõ valet, poteſt enim quælibet proportio minoris inæqualitatis impedire actionem, non tamen quælibet proportio maioris inæqualitatis poterit cauſare actionem, quia plùs requiritur ad actionem, quàm ad negationem actionis. Per quod patet ad 3. Ad 4. probat ſolùm actiuitatem remotam, & in actu primo, non proximam, expeditam, & in actu ſecundo.

76 Dicimus ſecunda potentia actiua determinatã habet actiuitatis ſphæram intrinſecè verſus magnitudinem, itaut in illa vltima ſuperficie ſpatij ſit aliquod indiuiſibile extenſiuum qualitatis, quod intenſum ſit intenſione quadam diuiſibili determinata; ſed ita minima, vt vlteriùs non diffundatur. Hæc concluſio colligitur ex Scoto, ſaltim de terminatione extenſionis intrinſeca, in 2. d. 13. in fin. vbi habet, quòd agens omne diffundit ſuam actionem ad tantam diſtantiam, ad quantam poteſt virtus eius; hoc autem eſt habere terminum intrinſecum, qui explicatur per tantùm poſſe, & non plùs, vbi extrinſecus terminus explicari ſolet per non tantùm poſſe, ſed minùs; ipſamq; docet Rub. 1. de Cælo tract. de term. potent. q. 2. Pro cuius intelligentia eſt ſupponendum ex ſeq. diſp. qualitatem per medium extendi ſimul, & intendi, itaut quodlibet indiuiſibile quantitatis non ſolũ habeat indiuiſibile qualitatis continuans partes extenſas illius qualitatis, ſed etiam habet in ſe multas partes intenſiuas qualitatis, quæ ſunt intenſiuè diuiſibiles, quamuis indiuiſibiles extẽſiuè. Hoc ſuppoſito prob. concluſ. ex Ariſt. in lib. de ſenſu, & ſenſ. cap. vlt. vbi ait, *Eſt itaq. aliquid vltimum diſtãtiæ, vnde non videtur, & primum, vnde videtur, hoc itaq; neceſſe indiuiſibile eſſe, vltra quodq; non contingit ſentire exiſtens, citrà autem neceſſe ſentire*; quibus verbis innuit in ſpatio eſſe quoddam punctum, in quo primò poteſt fieri viſio, quia ibi reperitur primò ſpecies viſibilis, vltra quod nequit fieri viſio, ecce terminum intrinſecum.

77 Nec dicas cum Conimbr. terminum iſtum eſſe magnitudinẽ ſpatij præſcindendo ab indiuiſibili. Nõ valet, quia hoc eſt abuti vocabulis, nam communiter per terminum intrinſecũ omnes intelligunt certam, & determinatam quantitatem, in qua recipitur effectus, & non vltra illam, quantitas verò dicitur certa, & determinata, ſi cum proprio indiuiſibili terminante intelligatur, à quo ſi præſcindatur, erit indeterminata, & incerta, vt patet ex definitionibus termini intrinſeci, & extrinſeci; potiùs ergo ſphæra illa dici deberet extrinſecè terminata, quàm intrinſecè. Tum quia in parte illa ſphæræ, vt ab indiuiſibili præſcindit, nequit dari aliquod primum, in quo fiat primò viſio, vt ait Ariſt. cum non ſit aſsignabilis prima pars poſt indiuiſibile. Tum quia falſum eſt agens diffundens totam qualitatem per ſpatium non poſſe deinde agere in indiuiſibile terminans illud medium, quia indiuiſibile additum diuiſibili non facit maius, nec extenſius, vt dictum eſt diſput. 9. Phyſ. ſæpè citat. quæſt. 3. art. 2.

78 Dices cum Auerſa ſufficere, vt in ſuperficie terminante, ſeu in illo pũcto ſit quoddam indiuiſibile intenſiuũ, non autem pars quædam qualitatis intenſa. Contrà, quia ſi in illo puncto non eſſet ſpecies cum aliqua intẽſione, non poſſet fieri viſio, ad quam non ſufficit ſolum indiuiſibile, maximè quòd ad agendum, vt diximus in præc. concluſ. non ſufficit quælibet pars minima etiam ſecundùm Ariſt. ibid. Tum quia falſum eſt in ſuperficie terminante reperiri ſolum indiuiſibile intenſiuũ ſine intenſione qualitatis, ſi enim hoc indiuiſibile eſt intentionis, vt ait ipſe Auerſa,

ſa; ergo in eodem ſubiecto ſcilicet ſuperficie terminante ſphæram reperiri debet pars quædam qualitatis intenſæ, prob. conſeq. quia intenſio in hoc differt ab extenſione, quod hæc attenditur penes diuerſas ſubiecti partes, illa verò penes eandem partem, & conſequenter indiuiſibile intenſionis, quod habet terminare, vel continuare partes intenſas, nequit eſſe in ſubiecto diſtincto à ſubiecto partium. Tum quia idcirco negatur ab ipſo pars aliqua intenſionis in vltima ſuperficie, quia cũ poſſit eſſe remiſſior, deberet diffundi in ſpatio ſequenti, ergo cum in ſpatio immediatè antecedente ſuperficiem terminantem reperiatur qualitas intenſa, debebit hæc diffundi, & peruenire ad ſuperficiem terminantem, minor enim virtus requiritur ad diffundendam qualitatem per ſuperficiem, quàm per ſpatium quantum. Tum quia ſi agens poteſt intendere qualitatem per totũ ſpatium, ergo poterit intendere per ſuperficiem terminantem, quia hæc non facit maius, & extenſius; quem diſcursũ ipſe admittit, quæſt. 38. ſect. 2.

79 In oppoſitione arguũt Conimbr. ſi in vltima ſuperficie eſt aliqua qualitatis intenſio, hæc, cum ſit diuiſibilis, debebit in ſpatio immediato producere aliam qualitatem, præcipuè ſi nullum habet contrarium reſiſtens, vt eſt lumen, ergo illa ſuperficies aſſignata non erit vltimus terminus. Si dicas, qualitatem illam eſſe tàm exiguam, vt nequeat aliam remiſsiorem producere. Contra ait Auerſa, id, quod debet diffundere actionem vltra illam ſuperficiẽ erit principale agens, ſicut ſphæra illa dicitur eſſe ſphæra actiuitatis illius, ergo debebit adhuc agens ſuam actionẽ proſequi aliquantulum vniformiter difformiter, vſque dum eam perducat ad non intenſionem in extrema ſuperficie, & tunc ſiſtit, & terminat actionem.

Reſp. nec qualitatem in ſuperficie, exiſtentem propter exiguitatem poſſe aliam producere, nec agens poſſe vlterius proſequi ſuam actionem; quia virtus actiua ipſius eſt terminata quo ad extenſionem, & licèt in illa ſuperficie adſit aliqua intenſio, parùm refert, quia intenſio non reſpicit diuerſas partes ſubiecti, ſed eandem, quare cum illa intenſio ſit in vltima ſuperficie, non excedit ſphæram propriæ actiuitatis quò ad extenſionem; quòd ſi vlterius prætenderet, ageret extra ſphæram propriæ extenſionis ad quam actionem requireretur maior virtus extenſiua.

Dices, ex quo in illa ſuperficie eſt aliqua intẽſio, debemus arguere in agẽte adhuc maiorem virtutem extenſiuã ad vniformiter difformiter agendum. Reſp. non ex qualibet intenſione hoc debet argui, ſed ex illa, quæ ex ſe eſt talis, vt poſſit in aliud ſubiectum agere, ſi qualitas illa eſt actiua, vel ſaltim quod poſſit ſpecies ſenſibiles in medio producere, & ad ſenſationem concurrere, & non ſolùm illa, ſed alia minor, quo intenſionis gradu non eſt intenſa qualitas in ſuperficie terminante producta.

80 Quæres, an potentia actiua terminum aliquem habeat verſus paruitatem in ſua ſphæra? Reſp. negatiuè, quia quodlibet agens non ſolùm agit in paſſum quantumcunq; propinquũ, ſed quò propinquius eſt paſſum, eò perfectiorem producit effectum, vt patet in igne, ergo nequit dari terminus aliquis, ſiuè intrinſecus, ſiuè extrinſecus paruitatis, quo pertranſito non poſſit agens agere. Solùm dubitari poteſt in potentia viſiua, & auditiua, quæ requirunt proportionatã diſtantiam obiecti externi, vt agant, itaut ſi obiectum proximiùs fiat, vel ſi ſupra ſenſum ipſiũ ponatur, nulla fit ſenſatio. Quòd ſi dicatur, has potentias eſſe immanentes, non tranſeuntes, idcircò non habere propriè actiuitatis ſphærã. Contra hoc eſt, quia obiectum ſaltim immittendo ſpecies tranſeunter agit, & tamen hæc actio requirit determinatam diſtantiã inter obiectum, & potentiam viſiuam, ergo aliqua actiua potentia expoſcit determinatum terminum propriæ ſphæræ

verſus paruitatem. Ad hoc dicimus cũ Ruu. cit. negando obiectum in maiori propinquitate non immittere ſpeciē; non ſequitur autē ſenſatio propter defectum potentiæ ſenſitiuæ, quæ requirit debitam diſtantiam obiecti, vt concurrere poſſit ad ſenſationem.

81 Tandem de alijs potentijs breuiter determinandum eſt; & quod attinet ad potentiam reſiſtiuam actiuam nihil eſt addendum, quia hæc conuertitur cum potentia actiua agentis contrarij. Deinde de potentia reſiſtitiua formali certum eſt, ſi conſideretur in ordine ad agens, quòd nō datur terminus aliquis, ſiuè intrinſecus, ſiuè extrinſecus versùs prauitatem, quia quo minor eſt reſiſtentia paſſi, eò faciliùs agens agit, ergo aſſignari nequit terminus, quo poſito agens non poſſit ampliùs agere, cũ tamen priùs poterat agere. Nec refert, quòd fulmen enſem deſtruat, parùm, vel nihil lædendo vaginam; item quòd faciliùs proijciantur grauia, quàm leuiora, vt pluma, quaſi quod propter exilem vaginæ, vel plumæ reſiſtentiã nō ſequantur actiones fulminis, & proijcientis. Non ſequitur, nam vt dictum eſt in lib. de Cœlo, idcircò fulmen non lædit vaginam, & quamlibet aliam materiam tenuem, quia propter raritatem citiùs pertranſit fulmen, antequam illam accendat, at duriora, quia non habent tàm facilem exitum, diutiùs perſiſtit in illis, vt poſſit deinde diſsipare; ſimiliter pluma propter leuitatē, & raritatem partium non recipit tàm intenſum impulſum, vt faciunt grauiora.

82 Versùs magnitudinem tamē poteſt dupliciter conſiderari, vel quatenus eſt impeditiua actionis agentis, quo pacto poſita reſiſtentia non fit actio, quia impeditur, prout ab agente ſuperatur, quomodo incipit ſimul cũ actione agētis, tunc enim fit actio, quando agens ſuperat reſiſtentiam paſſi; Si primo modo ſpectetur; tunc ſi exceſſus potentiæ actiuæ agentis requiſitus ad agēdum ſupra reſiſtentiam paſſi eſt intrinſecè terminatus, putà vt tantus requiratur, non minor, reſiſtentia eſt extrinſecè terminata ſcilicet quòd tanta non ſufficiat ad impediendam actionē, ſed quælibet alia maior ſufficiēs ſit impedire; ratio eſt, quia tunc deficit reſiſtentia, quando incipit agentis actio; ſed quando exceſſus eſt intrinſecè terminatus, actio fit in inſtanti ex dictis in præced. concluſ. ergo tunc deficit reſiſtentia impediens, quod eſt deſinere per primum non eſſe, & extrinſecè, ergo etiam erit extrinſecè terminata. Verùm ſi exceſſus eſt extrinſecè terminatus, ideſt quod tantus non ſufficiat, ſed quilibet maior, quo fit, vt actio in tempore incipiat, reſiſtentia impediens erit intrinſecè terminata, putà tanta impedit, non tamen minor impediet, quia ſicut tunc intrinſecè deſinit per vltimũ eſſe, intrinſecè quoque debet eſſe terminata. E contrà ſi reſiſtentia conſideratur, vt vincitur ab agente, ſic erit terminata ſicut potentia actiua agentis; quia incipit ſimul cum actione, quo ſēſu nō rectè dicitur reſiſtentia, ſed potius impotentia; quare ſi agens incipit ſuam actionem in inſtanti per exceſſum potentiæ actiuæ intrinſecè terminatũ, tunc paſſum per ſuam impotentiam incipit pati, itaut tanta impotentia requiratur ad actionem, non minor; ſi agens agere in tempore incipit per exceſſum extrinſecè terminatum, etiam tunc incipit impotentia paſſi extrinſecè, vt illa non ſufficiat ad actionem, ſed quælibet alia maior.

83 Sed contrà prædicta dubitatur, & primò quòd nō detur reſiſtentia paſſiua impediens extrinſecè terminata; nam exiſtens in toto tempore poteſt etiam eſſe in inſtanti terminatiuo illius temporis, quia inſtans non facit maiorē durationem, ergo ſi paſſum habuit reſiſtentiam per totũ tempus ante actionem, etiam eandem habebit per illud inſtans, ergo tunc reſiſtentia non erit extrinſecè terminata. Tum quia potēs reſiſtere potentię actiuę ſecundũ quandam quantitatem virtutis poterit etiam indiuiſibili reſiſtere terminanti quanti-

Digitized by Google

tatem illam, hoc enim ſolùm terminat, non auget, ergo ſi poteſt paſſum reſiſtere ante inſtans actionis potentiæ actiuæ agentis, poterit etiam in inſtanti reſiſtere, patet iſta conſeq. quia in hoc inſtanti nõ habetur, niſi indiuiſibile terminans augmentum potentiæ actiuæ. Deinde dubitatur ex Rui. & Conimb. in tract. de term. potent. ſæpè cit. aſſerentibus reſiſtentiam in ſecundo ſenſu conſideratam, quam nos vocamus impotentiam, non poſſe eſſe terminatam intrinſecè, vt primò incipiat cũ actione agentis, quod probant, quia hæc reſiſtentia debet excedi ab agente, aliter nulla eſſet actio, qui exceſſus neceſſariò eſt diuiſibilis, non indiuiſibilis, ergo poterit agens cum medietate huius exceſſus ſuperare reſiſtentiam paſſi, & conſequenter agere, nam ex quocunque maiori exceſſu ſequitur actio, ergo illa reſiſtentia aſsignata non erat maxima; nam ante erat minor exceſſus, & maior reſiſtentia.

Reſp. ad 1. aliud eſſe loqui ex natura rei, & aliud in ordine ad actionem contrarij, ſi enim non habet in iſtanti potentiam reſiſtitiuam, hoc euenit ex contrario ſuperante, aliter nulla res poſſet in inſtanti deſinere. Ad ſecundum cum dicimus ad actionem requiri determinatam quantitatem virtutis, non eſt ſenſus, quòd neceſsariò requiratur indiuiſibile complens, itaut ipſum ſit tota ratio agendi, ſed eſt ſenſus, quòd totus ille exceſſus exigitur, qui non habetur completè, niſi in inſtanti, antea verò ſicut nõ datur vltima pars, ad quã immediatè ſequatur inſtans, ita nec eſt aſsignabilis vltima pars exceſſus virtutis, ad quam immediatè ſequatur indiuiſibile, hinc eſt quod ante inſtans, quia nõ habetur tota quantitas virtutis, nec etiam habetur actio; quare ad arg. neg. conſeq. quia ante inſtans non habetur completè tota actiuitas agentis, ſeù aliqua, ſed quia in illo inſtanti habetur primò tota quantitas completa, antea exercitium eius, ſed ſolùm in inſtanti, nõ quòd in illo inſtanti acquiratur pars erat incompleta, & indeterminata. Ad 3. quod Conimbr. hoc aſſerant, tranſeat, miramur de Ruuio, qui 1. de gen. tract. de react. q. 4. docet potentiã actiuam agentis, ſi agit in inſtanti debere excedere exceſſu determinato, itavt nõ quilibet ſufficiat ad agendum, quod nõ eſt conſequenter dictum ad ea, quæ habet 1. de Cçlo cit. quare dicimus ex dictis in 1. concluſ. agens excedere vtiq; exceſſu diuiſibili, non tamen antea poterat agere, quia non ſufficit quilibet exceſſus ad agendum.

84 Quod ſpectat ad potentiam paſſiuam naturalem, prout ſcilicet reſpicit agens naturale, ſic erit terminata verſus magnitudinem intrinſeco termino, ſicut potentia actiua, eſt enim naturaliter receptiua totius producibilis ab agente naturali, quod eſt quid determinatum; At ſi conſideretur vt reſpicit agens ſupernaturale, quomodo obedientialis paſſiua dicitur, ſic nullum habet terminum, ſicut nec agens huiuſmodi habet aliquam limitationem in agendo; Verũ quidem eſt, quod aliqua etiam in ordine ad agens ſupernaturale non habent talẽ potentiam, quia neq; hæc obedientialis potentia in quolibet reperitur, & ad quodlibet; vt diximus diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 5. Tandem obedientialis actiua reſpectu illorum effectuum, quos poteſt cauſare, nullum habebit terminum, niſi infinitatem, nam ſicut v.g. dari poteſt in intellectione ſupernaturali proceſſus in infinitum quo ad perfectionem ex dictis diſp. de infinito; ita potentia obedientialis actiua noſtri intellectus poterit ad omnes illas concurrere. Neq; ex hoc ſequitur habere potentiam infinitam, quia non eſt cauſa totalis, ſed partialis. vide diſp. 7. Phyſ. cit.

DISPVTATIO TERTIA.

De Alteratione.

DEclaratis primis qualitatibus contrarijs, naturaq; & modo, quo actio, & reactio exercetur, nunc ad alterationem explicandam accingimur, quæ licèt ordine perfectionis poſtponi debeat generationi, ordine tamen originis præcedit, cum ſit via, & quaſi diſpoſitio ad generationem; & conſequenter etiam ipſius cognitio valde confert ad generationis notitiam.

QVÆSTIO PRIMA.

Quædam de alteratione dilucidantur.

1 ALteratio, ſicut de generatione dicemus diſp. 5. q. 1. art. 2. dupliciter ſumi poteſt, vel in ratione actionis, quo ſenſu agens dicitur alterare ſubiectum, vel in ratione mutationis, quomodo ſubiectum mutari, & alterū fieri dicitur; in præſenti præcipuè ſumitur in ratione mutationis. Hoc pacto multipliciter ſumitur etiam ab Ariſt. pluribus in locis, vt inter alios disertè notat Areſ. 1. de gen. q. 24. Primò enim ſumi poteſt pro quacunq; mutatione, qua ſubiectum fit alterum, ſiuè accidentaliter, ſiuè ſubſtātialiter, quæ acceptio eſt nimis impropria. Secundò ſumitur minus impropriè pro quacunq; ſcilicet accidentali mutatione. Tertiò, propriè accipitur pro mutatione ad qualitatem tantum terminata, quæcunq; ſit illa, ſiuè intentionalis, vt ſpecies ſenſibiles, & intelligibiles, ſiuè ſpiritualis, vt intellectiones, ſiuè corporalis, vt albedo. Quartò, magis propriè capitur pro mutatione tendente ad corporalem qualitatē. Tandem proprijſſimè ſumitur pro mutatione ad contrarias qualitates generationi, & corruptioni diſponentes, vt maximè ſunt primæ qualitates. Iuxtà varias huiuſmodi acceptiones alterationis explicari poſſunt varia Ariſt. loca, in quibus quaſi videtur ſibimet contrarius, dum quandoq; reſtringere, quandoq; verò ampliare appareat hoc nomen alterationis; ſimiliter decidi poteſt quæſtio illa, an ad omnia prædicamenta ſit alteratio, vel ſolum ad qualitatem, & an ad omnes qualitatis ſpecies, vel tantum ad aliquas; eſt enim quæſtio de nomine. In præſenti quamuis de vltima acceptione principaliter ſit ſermo, ipſam tamen in ampliori quoq; acceptione ſcilicet propria, & magis propria conſiderabimus; dum multa, quæ his ſignificationibus ſunt cōmunia, declarabimus.

2 Alteratio definiri ſolet cum Ariſ. 1. de gen. 23. quod ſit, *quando ſubiecto ſenſibili manente transmutatur in eius paſſionibus, aut contrarijs, aut medijs;* ly *tranſmutatur*, ſtat loco generis, ſignificat enim mutationem in communi, aut ſaltem accidentalem; dicitur, *manente ſubiecto ſenſibili*, vt denotetur ſubiectum alterationis, quod eſt corpus naturale, non materia prima, ex dictis in Phyſ. diſp. 3. q. 1. additur *in eius paſſionibus*, &c. vt circumſcribatur terminus huius mutationis, qui eſt qualitates ſenſibiles cōprehenſæ ſub nomine paſſionis, quæ adhuc vel erunt extrema cōtrarietatis, vel media inter extrema; vndè non eſt verum, quod multi aſſerunt Ariſt. hìc definire alterationē proprijſſimè ſumptam, quæ ſolum inter contraria inſeruientia generationi verſatur; tum quia Ariſt. affert exemplum de figura; tum quia facit propoſitionem diſiunctiuam, ad cuius veritatem ſufficit,

vt vna tantum pars verificetur, quarè licèt qualitates aliquæ non ſint cõtrariæ, & actinæ mutuo ſe deſtruentes, ſi tamen verè dicantur paſſiones iuxta explicationem traditam diſp. 7. Log. q. 3. art. 2. quod ſcilicet ſint aptæ inferre paſſionem ſenſibus, adhuc ſubiectum per illas hac alteratione alterari dicetur.

3 Hæc alteratio differt à generatione ſubſtantiali multipliciter, Primò, & principaliter ex parte terminorum, à quibus prouenit quælibet ſpecificatio motus ex dictis diſp. 15. Phyſ. q. 7. art. 1. generatio enim per ſe eſt ad ſubſtantiam, alteratio ad qualitatem. Secundò, ex parte ſubiecti, nam ſubiectum alterationis ſemper eſt aliquod ens incompletum eſſentialiter, vt eſt materia prima, & corpus pro altera parte; at ſubiectum alterationis eſt ens completum, ſaltim vt tale ſubiectum eſt, quod addimus, quia etiam corpus pro altera parte eſt ſubiectum alterationis; ſed vt ſic non eſt incompletum eſſentialiter, ſeu vt habet potentiam ad qualitatem, ſed prout reſpicit aliam formam ſubſtãtialem. Tertiò, ex parte durationis aſſignari ſolet differentia, eo quod ſubſtantialis forma, quia non ſuſcipit magis, & minus, nata eſt per ſe in inſtanti introduci, qualitas verò, quia eſt intenſibilis, habetq; contrarium, ſucceſſiuè acquiritur, ſed de hoc infra, & diſp. 5. q. 5. art. 1. Quartò, ratione finis, nam generatio eſt propter ſe, nec ad aliam mutationẽ ordinatur, alteratio verò ordinatur ad generationẽ, & eſt propter aliud; quod intelligi debet de alteratione corruptiua, & propriiſſimè ſumpta. De hac tamen diſtinctione alterationis à generatione plura dicemus contra Thomiſtas diſp. 5. n. 23. & ſeq.

Ex hac vltima differentia oritur dubium, num ſcilicet ſi impoſsibilis eſſet generatio, impoſſibilis quoque foret alteratio. Ruu. de gen. tract. 3. q. 1. quem ſequitur Ioan. de S. Tho. hic, & quamplures alij affirmant; imò Ruu. hoc etiã aſſerit reſpectu diuinæ omnipotentiæ, itavt ſi impoſſibilis non ſolùm naturaliter, ſed etiam de potentia Dei abſolutæ eſſet generatio, impoſsibilis quoque eſſet alteratio inter cõtrarias qualitates.

4 Verùm non apparet tanto neceſſitas, & connexio inter iſtas mutationes, vt ſi v. g. impoſſibile eſſet lignum corrũpi, impoſſibile foret calefieri, & calorem calefacere; quod patet ex Ariſt. 1. Phyſ. 24. vbi arguens contra Parmenidem, & Meliſſum omnia eſſe vnum aſſerentes, & conſequenter negantes generationem, & corruptionem ſubſtãtialem, reprehendit illos, quòd iſtud vnum immobile poſuerint; nam inquit, licèt non poſsit totaliter loco moueri, poterat tamen partialiter, & etiam alterari, ergo per Ariſt. inter generationem, & alterationem non eſt talis neceſſaria connexio, aliter non rectè inferret conſequentiam illam. Tum quia prius, vt prius poteſt eſſe ſine poſteriori, ergo licèt ſubſtantia ingenerabilis eſſet, & incorruptibilis, non ſequitur neceſſariò ex hoc ingenerabilitas, & incorruptibilitas qualitatum; ſolùm accidentia illa ab extrinſeco eſſent incorruptibilia, quæ ſibi forma ſubſtantialis determinat ad ſui conſeruationem, ſi tamen aliqua ſibi determinat, reliqua verò poſſent adeſse, & abeſſe à ſubſtãtia. Tum quia finis primarius, & intrinſecus caloris nõ eſt producere ignẽ, vel carnem, aut aliquid aliud, ſed ſolùm calorem, reſpectu cuius eſt agens principale, at reſpectu ignis eſt ſolum inſtrumentum, & ad illum ordinatur ab agente principali, vnde ignis generatio eſt calori finis extrinſecus, ergo licèt hic finis deficeret propter impoſſibilitatem generationis, non idcircò proprius finis caloris, qui eſt calefacere, ceſſaret, ergo poterit adhuc calefacere; aſſumptum patet, quia actiones à terminis primarijs, & per ſe intẽtis ſpecificantur, modò ſi qualitas non eſſet per ſe terminus alterationis, ſeu calor calefactionis, ſed qualitas etiam corruptiua (nam de perfectiua non eſt dubium, vt patet in Cęlis, qui illuminantur, imò opacitatem, & diaphaneitatẽ

de nouo recipiunt, vt ſuo loco diximus) eſſet totaliter ad generationem ordinata, non poſſet ſpecificare alterationem, ſicut inſtrumentum, & medium nõ ſpecificant electionẽ, ſed finis eſt, qui ſpecificat; quare alteratio nõ eſſet à generatione diſtincta, ambo enim haberent eundem formalem terminum. Hoc voluit innuere, Scotus in 4.d.6 q.5. D. & d.12. q.3. vbi ſæpè replicat, quod accidens ſeparatum poteſt alterare, & tamen vt ſic non eſt inſtrumentum agentis principalis, cui ſit coniunctum.

5 Dices, Ari.1.de gen.c.1. ait, *Quapropter ſi non ſit poſsibile ex igne fieri aquam, neque ex aqua terram, neque ex albo nigrum, neque ex molli durum, eadem autem ratio, & de alijs*, ergo ad impoſſibilitatem generationis ſecundũ Ariſt. infertur, impoſsibilitas alterationis. Tum 2. alteratio propriè verſatur inter contrarias qualitates mutuò ſe expellentes à ſubiecto, ſed iſta mutua expulſio dicit ordinem eſſentialem ad expulſionem formæ ſubſtantialis, ergo ſi iſta expulſio eſt impoſſibilis, etiam illa. Tum 3. ex hoc, quòd Cæli ſunt incorruptibiles, nequeunt alterari contrarijs qualitatibus, ergo idem eueniret in alijs ſubſtantijs, ſi eſſent incorruptibiles.

Reſp. ad 1. ex ipſomet Rou. Ariſt. ibi arguere contra Emped. negantem generationem, & corruptionem in elemẽtis, & ponentem tàm primas, quàm ſecundas qualitates elementorum tanquã ipſorum paſſiones, ex quibus rectè deducit Ariſt. quòd ſi elementa non deſtruuntur, nec qualitates corrumpentur, quia paſsio eſt à ſubiecto inſeparabilis; vnde Ariſt. non loquitur abſolutè. Ad 2. diſting. min. dicit ordinem primarium, negamus, ſecundariũ concedimus, quare non eſt ordo eſſentialis, non enim expulſio frigoris ordinatur ad expulſionẽ formæ ligni à calore, ſed ab igne, vel alio vniuerſali agente, à calore verò, à quo eſſentialiter dependet, ordinatur ad introductionem alterius caloris. Ad 3. verum eſt de facto omne ſuſceptiuum contrariorum corruptiuorum eſſe corruptibile, & ideò rectè ex hoc, quòd cæli ſunt incorruptibiles arguimus non eſſe alterabiles, at de poſſibili non apparet manifeſta implicantia, quòd detur aliqua ſubſtantia de ſe incorruptibilis, quæ tamen poſſit recipere contrarias qualitates, ſicut modò quamplures docent qualitates has immediatè recipi in materia prima, quæ tamen eſt incorruptibilis; & aliquæ ſubſtantiæ dantur, quæ ſunt intrinſecè corruptibiles, tamẽ quia forma ipſarum tenaciter adhæret materiæ, quamuis alterentur, non idcircò corrumpuntur, vt patet in adamãte, & quibuſdam alijs gẽmis pretioſis.

6 Multipliciter diuidi ſolet hæc alteratio, vt eſt videre apud Areſ. citat. ſed præcipuè à Thomiſtis in tres ſpecies diuiditur in ſimplicem alterationem, in intenſionem, & in remiſſionem tanquam in tres ſpecies; ſimplex alteratio eſt productio totius qualitatis, intenſio eſt productio qualitatis non totalis, ſed aliam præſupponens eiuſdem rationis, remiſsio eſt à maiori qualitate ad minorem. Verùm iſta diuiſio nequit eſſe generis in ſpecies, nam primæ duæ non differunt eſſentialiter, cum motus non ſpecificetur à termino à quo; nec tertia per ſe reſpicit minorem qualitatem in intenſione tanquam terminum, ſed propriè reſpicit priuationem qualitatis intenſionis; quapropter ſpecificè ſolùm diuidi poteſt penès diſtinctionem ſpecificam qualitatum, à quibus ſpecificatur, iuxta dicta diſp.15. Phyſ.q.7.

7 Aliter adhuc diuidi poteſt, magis ad propoſitum, quòd alteratio eſt duplex, alia intenſiua, alia extenſiua, prima dicitur intenſio, & eſt acquiſitio maioris perfectionis qualitatis in eadem parte ſubiecti; ſecunda dicitur extenſio qualitatiua, & eſt acquiſitio qualitatis in alijs, & alijs ſubiecti partibus; prima duplex eſt, abſoluta, & relata, intenſio abſolutè ſumpta eſt acquiſitio cuiuſcunque gradus, relatè accepta denotat maiorem perfectionem reſpectu alterius qualitatis inferioris perfectionis; ſicut quælibet pars quantitatis dicitur habere

magni-

magnitudinem in ſe ſpectata, ad aliam verò comparata dicitur habere maiorē, & minorem magnitudinem. Ex quo ſequitur, quòd ſicut in quantitate datur duplex motus acquiſitiuus, & deperditiuus, & dicuntur augmentatio, & diminutio, vt dicemus diſp. vlt. ita in qualitate, quia dantur duo motus acquiſitiui, ſcilicèt intenſio, & extenſio, pariformiter dari debent duo motus deperditiui oppoſiti, primus eſt oppoſitus intenſioni, & remiſſio communiter, dicitur, ſecundus erit oppoſitus extenſioni, qui nomine diminutionis qualitatiuæ appellari poterit.

8 Quod autem intenſio qualitatis ab extēſione diſtinguatur, ſcilicèt quod formam intendi, non eſt magis ampliari per plures partes ſubiecti, vt aliqui dixerunt, ſed magis perfici circa eandem partem, ſeù circa idem ſubiectum, patet nam aliter ſequeretur qualitates ſpirituales non poſſe augeri, quod eſt contra fidem, & colligitur ex Trid. ſeſſ. 6. c. 9. & habetur expreſsè Lucę 17. *Adauge nobis fidem*; ad Philippenſ. 1. *Oro, vt charitas veſtra magis, ac magis abūdet*, & Eccleſia canit, *Da nobis fidei, ſpei, & charitatis augmentum*; Tum quia equus albus eſſet albior modica niue; quapropter ſupponendum eſt tanquam clariſsimum qualitates intendi, & etiā extendi ſi ſunt materiales; imò per hanc proprietatem ſuſceptionis magis, & minùs per ſe circūſcripſimus in log. diſp. 7. q. 3. art. 1. differentiam eſſentialem qualitatis; & art. 4. oſtendimus hanc proprietatem omni qualitati conuenire. De iſtis motibus, præſertim acquiſitiuis ordinatim agemus, ad exactam cognitionem alterationis habendam.

QVÆSTIO II.

An intenſio fiat per realem acquiſitionem qualitatis.

9 DVas difficultates inuoluit præſēs quæſtio, prima eſt, an per intenſionem acquiratur noua qualitas à præcedenti in ſubiecto exiſtēte diſtincta; ſecunda an ſuppoſito, quòd noua qualitas adueniat, quæ prius inhærebat ſubiecto, remaneat, vel potius deſtruatur.

Quò ad primum eſt prima ſent. negās acquiri per intenſionem nouam qualitatem, ſed eandem formam primò acquiri, quæ in toto inteſionis progreſſu eadem manet; hi tamen multùm inter ſe differunt, vt explicent id, quod habetur per intenſionem; Nam Primus dicendi modus Platonicis, Simpl. & Ammon. aſcriptus docet intenſionem conſiſtere in ablatione, & negatione contrarij, vt calorem magis intendi eſt minùs habere frigus admixtum, & remitti eſt habere maiorem frigoris mixtionem, vnde negat verum, & reale augmentum formæ, ſed solùm per accidēs admittit, quatenus ablato frigore, alijſq. contrarijs diſpoſitionibus, calor perfectiùs agit. Alij, quia videbant non omnes qualitates habere contrarium, dixerunt formam intendi eſſe formam magis recedere à contrario, vel à priuatione, plùs enim diſtat à nigredine albedo, vt quatuor, & à tenebra lumen vt quatuor, quàm albedo, & lumen vt duo; & è contra lumem remitti eſt formam magis accedere ad ſuum oppoſitum, nō per admixtionem, ſed per quendam acceſſum, faciliùs enim tranſitur ad tenebram à lumine vt duo, quàm à lumine, vt quatuor.

10 Thomiſtæ cum D. Tho. parte 2. q. 52. art. 1. & 2. aſſerunt per intenſionē non acquiri nouam partem formę, ſed nouam radicationem in ſubiecto; mirabile tamen eſt, quàm inter ſe diſcrepent in explicatione huius radicationis, itaut poſt multas verborum ambages potiùs obſcuriorem reddunt radicationem iſtā, quàm declarent, nam aliqui dicunt formam magis, vel minùs radicari in ſubiecto eſſe habere perfectionem, vel imperfectionem exiſtentiam in illo ſiuè in aduentu perfectioris exiſtentiæ maneat præcedens, vt placuit Ægid. quol. 2. q. 14. apud Vaſq. p. 2. diſp. 82. ſiuè deſtruatur,

vt ſuſtinent Capr. p. d.17.q.2.art.5. & Aſtud.1 de gen.q.9.apud eundem. Alij hanc maiorem radicationem explicant ex hoc, quod ſubiectũ eſt magis diſpoſitum, minorem formæ radicationem, quando ſubiectum eſt minùs diſpoſitũ. Caiet. p.2. q.52.art.1.& 2. Martinen. ibid.dub.1.Salas diſp.4.tract.10. ſect.4. (quamuis Scoti ſententiam repuiet etiã probabilem) Zanard. 8.meth.q.10. explicant iſtam maiorem radicationem per hoc, quod forma magis de potentia ſubiecti educitur, vel quia ſubiectũ magis ſubijcitur formæ, vel quòd forma magis, ac firmiùs vniiur ſubiecto, maioremque effectum formalem ſubiecto tribuit, ſicut arbor dicitur magis radicari,dum firmiùs adhæret terræ, & profundiores radices immittit; eodem ferè modò loquitur Bãneſ.1.de gen.quæſt.5. vbi addit, formam radicari magis, eſt formam magis reducere ad actũ ſubiectum magiſq; actuare potentialitatem ipſius,itaut ſi forma ante habebat in ſubiecto gradus perfectionis,vt duo, poſtmodum habet vt tria, & per intenſionẽ corrumpitur terminatio vt duo, & acquiritur noua terminatio vt tria, qui gradus perfectionis non ſunt realiter diſtincti, ſed eadem forma aliter,& aliter ſe habens. Io.de S. Thom.1.de gen. q.4.art.2. ait in principio actionis totã formam eſſe in ſubiecto, ſed non totaliter,quia poteſt magis, & magis ſubiecto vniri,ipſumq; perficere,non quidem per nouum modum ſe tenentem ex parte formæ cui det vim magis actuandi, & perficiendi, ſed ex parte vnionis ſolùm, & explicationis ipſius in ſubiecto. Exactiùs rem explicant Cõplut. diſp.4. q.9.diſtinguunt.enim in qualitate eſſentiam exiſtentiam, vnionẽ cum ſubiecto ſeu inhærentiam, & radicationem, ſeù participationem eiuſdem formæ,& hoc vltimum per intenſionẽ, & remiſſionem aiunt variari, & ſupra illa tria addit actualitatem quandam, non qualitercunq; ſed maiorem intra propriam lineam, ratione cuius meliori, & perfectiori modo ſe habet,perfectioremq; effectum formalem tribuit ſubiecto, nã eſt ipſum magis, inquiunt, ipſaq;quantitas virtutis eiuſdem caloris, & in hoc ſenſu explicant diuerſos loquendi modos D. Thomæ, & Thomiſt.

11 Secunda ſententia eſt Scoti p. d. 17.q.3. ſupra XX. & 8. meth. q.3. affirmantis per intenſionem nouam acquiri qualitatem, & per remiſſionem deperdi; ipſum ſequuntur præter Scotiſtas omnes, Nominales, & ex recentioribus Fonſ.8. Met. c.3.q.2. Vaſq.cit. Suarez dip.46. meth. ſect. 1. Rui. 1. de gen.trac.5.q.5.Hurt.diſp.5. Areſ.q.25. Moriſanus diſp.2.dub.4.Murcia diſp.2. q.4.Arriag. diſp.3.ſect.1. Auerſa q.23. ſect.6. Coninch. de actib. ſupernat. diſput.22. dub.3.Malderus 2.2.queſt.24. art.5. Azor. lib.3. c.22. Tolet.4. Phyſ. q.12.eſtque communis.

Quò ad 2.dubium eſt vna opinio ſuſtinens in intenſione adueniente nouo gradu formæ priorem totaliter corrumpi; citantur Dur.p.d.17.queſt.7.Gotfr. quol.11.q.3. Burl. in tract. de intenſ. Auicen. Alb. & alij. Opoſita opinio eſt Scoti citat. & modò communis apud omnnes.

ARTICVLVS I.

Per intenſionem noua qualitas acquiritur.

12 Dicendum eſt cum Scot.cit. intenſionem non fieri per maiorem admixtionem contrarij, aut receſſũ à priuatione, vel per maiorem radicationem formæ in ſubiecto, quomodocunq; explicetur hæc radicatio, ſed per realem acquiſitionem nouæ qualitatis, & remiſſionem è contra per deperditionem realem eiuſdem. conclnſio prob. quò ad ſingula ; & primò quòd non fiat per maiorem admixtionem cõtrarij. Tum quia vt notat Mayron.1. d.18.q.1.concl.3. dantur aliquæ formę, quæ non habent contrarium poſitiuum, vt lumen,viſio, &c. & tamen intenduntur, aliquæ licèt habeant contrarium poſi-

Digitized by Google

poſitiuum, non tamen illo ſunt compoſſibiles in gradu quantumcunq; remiſſo, vt ſunt actus opoſiti ex dictis diſp. 1. q. 5. art. 1. vel ſaltim non neceſſariò præſupponunt formas oppoſitas in ſubiecto, & tamen intenduntur, ſic ſe habent habitus virtutum, aliter carens vtroq; habitu oppoſito ſcilicèt virtute, & vitio, ſcientia, & errore, non poſſet acquirere virtutem illam, vel ſcientiam, niſi ſimul acquireret vitium vel errorem in ſummo, vt paulatim virtus intẽdi poſſit per depurationem ab iſtis oppoſitis, habitibus, quod eſt falſum nã in ſtatu innocẽtiæ ait Doct. fuiſſent habitus virtutis, & inæqualiter, non tamen habitus vitioſi; quod intendatur, patet, quia non ſtatim ac aliquis primò virtutẽ acquirit, habet illam in ſummo, ſed paulatim ex frequentatione actuũ augetur. Tum quia ſequeretur, quod aliquis non poſſet rem vllã velle, niſi intenſiſſimè, volitio enim nullo pacto admittit ſimul nolitionẽ oppoſitam, vnde ab iſto actu eſt omnino deputata, ergo quælibet eſſet intenſiſſima. Tum quia intenſio albedinis eſt dealbatio, motus autẽ à termino ad quẽ ſpecificatur ex 5. Phyſ. 31. ergo terminus ad quẽ iſtius dealbationis non eſt amotio ſola nigredinis. Tum quia motus deorſum naturalis intenditur in velocitate, non tamen per deperditionem motus ſurſum; ſimiliter motus ſurſum, violentus remittitur in fine, non quidem per admixtionem motus deorſum. Tum quia licèt quando duo contraria in eſſe remiſſo ſunt ſimul, ſi vnum intendatur, remittatur alterum concomitanter, nequit tamen intelligi, quòd hæc intẽſio ſit ſimpliciter actio contrarij deſtructiua, & non alicuius productiua; quia corruptio vnius eſt alterius generatio, nec corruptio per ſe intenditur ab agente. Tandem quia remanet explicandum, quo pacto remittatur contrarium an ſcilicèt quia pauciores gradus remanent in ſubiecto, & ſic eſt cum noſtra opinione, an verò quia aliquis modus contrarij amittitur, quod eſt incidere in opinionem Thomiſt. Dices per maiorem, vel minorem admixtionem intelligi maiorem, vel minorem vnionem cum contrario. Contra, ergo quando calor remittitur etiã frigus remittetur, & quando calor intenditur, etiam frigus fiet intenſior prob. quia ſi vnum contrariũ alteri vnitur, hoc alterum illi quoque vniri debet, ergo ſi calor remittitur vel intenditur, quia magis, vel minus vnitur frigori, etiam frigus ſimul remitteretur, vel intenderetur, quia eodẽ modo vniretur calori.

13 Secundo quod intendi non ſit magis recedere à priuatione, prob. quia per intenſionem cognoſcitur vnam formam eſſe altera perfectionem intra eãdem ſpeciem. ſed hoc cognoſcitur per acceſſum ad ſummum ex 10. Meth. 2. vbi habet Ariſt. quòd vnumquodque menſuratur per id, quod eſt perfectiſſimum ſui generis, ergo intenſio non ſpecificatur per receſſum à negatione, quamuis enim acceſſus ad terminum ad quẽ habeat receſſum à termino, à quo, ſpecificatio tamen intenſionis nõ ſumitur à termino à quo, ſed ad quem, quod ipſum vocabulum explicat, intendere enim eſt in aliud tendere. Tum quia nequit forma eadem omnino manens modò magis, modò minùs à priuatione recedere, ſed iſte receſſus præſupponit actionem aliquam poſitiuam, ergo aliquid de nouo habet forma, per quod ponitur magis à negatione elõgari, motus enim neceſſariò eſt inter duos terminos oppoſitos, & ſi ab vno recedit, accedit ad alium.

14 Tertio quòd non fiat per acquiſitionem perfectionis exiſtẽtiæ, qui erat primus modus explicandi maiorem radicationem in ſubiecto; prob. primò quòd exiſtentia non diſtinguitur ab eſſentia realiter. Deinde admiſſa hac diſtinctione, exiſtentia emanare ponitur ab eſſentia, ergo hæc inuariata ſemper eandem cauſabit exiſtentiam. Tũ quia exiſtentia eſt ſolùm conditio, non ratio agendi, aliter Thomiſtæ ponentes humanitatem in Chryſto exiſtere exiſten-

ſtentia diuina, deberent aſſerere humanitatem eſſe infinitæ potentiæ, ſicut exiſtentia diuina eſt infinita, eſſentia verò eſt ratio agendi, ergo vbi eſt perfectior agendi ratio, ibi eſt perfectior eſſentia, non tantum perfectior exiſtentia, at forma intenſior agit perfectius quã remiſſior, ergo, &c. Tum quia vel prior exiſtẽtia deſtruitur, & ſic impugnatur eiſdem rationibus, quibus art. ſeq. impugnabimus opin. Dur. ſolum mutato termino entitatis in exiſtentiam; tum quia deberet qualitas corrumpi, vt in ſimili arguebamus de materia prima ſi exiſtentiam à forma reciperet diſp. 2. Phyſ. q. 2. art. 1. & diſp. 5. q. 3. art. 1. tum quia potens corrumpere perfectius, poteſt etiam imperfectius deſtruere, quia ſi de quo minus, ergo, & de quo magis; ſed agens remittens formam contrariam poteſt corrumpere exiſtentiam perfectiorem formæ, ergo multò magis poterit impedire, nè perfectior exiſtentia reſultet. Vel ponitur priorem exiſtentiam permanere, ergo iam admittunt latitudinem graduum in exiſtentia, quæ non minus impugnari poteſt rationibus, quas contra latitudinem graduum formæ congerunt. Tandem debent explicare, in quo conſiſtat iſta maior perfectio exiſtentiæ.

15 Quartò, quod non fiat propter maiorem, vel minorem diſpoſitionem ſubiecti, prob. quia tunc etiam ſubſtantialis forma diceretur intendi, & remitti, ſicut enim calor ſi eſt in ſubiecto magis diſpoſito perfectius agit, ideoq; dicitur intenſior, ita ſi anima v.g. informat organum viſus magis diſpoſitum, perfectius operatur, quàm ſi informaret organum minus diſpoſitum, ergo poſſet dici intendi, & remitti; imò Ioan. de S. Tho. hoc exemplo animæ vtitur ad explicandum, cur calor inuariatus ſecundum eſſentiam modò perfectius, modò imperfectius agat. Tum quia videmus in eodem aere, eodemq; modo diſpoſito produci nunc intenſius lumen, nunc remiſſius. Tum quia ait Doctor, vel per iſtas diſpoſitiones ſubiecti intelligunt remotionem impedimenti, & oppoſitæ qualitatis, & ſic incidunt in ſent. Platonicorum iam impugnatam; vel intelligunt diſpoſitiones quaſdam præuias requiſitas neceſſariò, vt calor ſit in ſubiecto, & hoc eſt falſum, nam iſtæ diſpoſitiones eſſent qualitates quædam, vt patet, ſecũdum quas ſubiectum magis, vel minus diſpoſitum diceretur, modò licèt ſit falſum quamlibet qualitatem prærequirere tales diſpoſitiones in ſubiecto; quærimus de iſtis diſpoſitionibus, an ſe ipſis magis, vel minus diſponunt ſubiectum, an medijs alijs, ſi primũ, ergo habent latitudinem graduum; ſi ſecundũ erit proceſſus in infinitum.

Reſp. non dari hunc proceſſum, quia ſecundæ qualitates intenduntur propter intenſionem primarum formalium, iſtæ intenduntur propter intenſionem qualitatum materialium, quæ ſunt raritas, & denſitas, ſed raritas præcisè intenditur propter maiorem materiæ intenſionẽ, denſitas verò propter maiorem condenſationem materiæ. Contrà, nam hæc reſponſio non habet locũ in ſpiritualibus, vbi non adſunt iſtæ qualitates primæ, & materiales. Nec habet locum in materialibus, nam Cęlum magis, vel minus illuminatur, non tamen fit modò rarũ, modò denſum. Tum quia ſubiectum rarius eſt magis diſpoſitum ad recipiendũ lumen, quàm denſius, & tamen ſi illi applicaretur parua candela, iſti verò Sol, vel valde luminoſum, certè intenſius lumen eſſet in minus diſpoſito, quàm in magis diſpoſito, ergo intenſio luminis aliquid aliud dicit, quàm diſpoſitionem ſubiecti. Accedit, quòd intenſio v.g. albedinis non eſſet eiuſdem ſpeciei cum ipſius productione, nam hæc terminaretur ad albedinem, illa ad diſpoſitiones, quæ ſunt alterius rationis, & ſpeciei.

16 Secundò, quòd nequeat fieri per nouũ modum, vel vnionis, vel eductionis, vel radicationis, aut actuationis, iſtis enim locutionibus Thomiſtæ circumſcribunt quandam modalem entitatem de nouo aduenientem qualitati productæ, non enim poteſt intelligi formam perfici magis, & intendi, niſi aliquid de

nouo

nouo ſtat, aliter eadem qualitas bis produceretur ſcilicet per primã productionem, & per intenſionem, ſi intenſio terminaretur ad puram qualitatis eſſentiã. tunc ſic ex Scot. cit. vel iſte nouus modus eſt quid reſpectiuum, vel quid abſolutum; ſi primum, ergo in ipſo erit magis, & minus ratione fundamenti ſcilicet qualitatis, ſicut paries dicitur magis ſimilis in albedine alteri parieti, propter intenſiorem albedinem, ſi ſecundũ quærimus adhuc, vel eſt diuiſibilis, itavt habeat latitudinem graduum, vel indiuiſibilis; ſi primum, iam admittunt plures gradus alicuius entitatis ſaltim modalis in eodem ſubiecto ſimul; quod negant in formis; ſi eſt indiuiſibilis, ergo in inſtanti acquiritur, & quælibet alteratio intenſiua eſſet inſtãtanea, non continua, & ſucceſſiua, quod eſt falſum, vt dicemus; ſeq. prob. quia ex dictis diſp. 14. Phyſ. q. 2. art. 4. nullũ indiuiſibile poteſt acquiri in tempore.

Reſp. Salas non eſſe abſurdum in tẽpore indeterminato acquiri indiuiſibile, ſicut diuiſio lineæ fit in tempore, & tamen generantur ibi duo puncta, quæ sũt omninò indiuiſibilia. At Complut. & Ioan. de S. Tho. aiunt modum illum eſſe entitatiuè indiuiſibilem, & formaliter, at virtualiter eſſe diuiſibilem. Sed nec in tempore indeterminato poſſe indiuiſibile produci oſtendimus diſp. cit. neq; exemplum de linea valet, ſi enim loquuntur de ſeparatione ſolũmodo partium lineæ, falſum eſt in tempore fieri, ſi verò de tota diuiſione, ſeũ de motu locali, qui interuenit, ſic fit in tempore, in quo corpus diuidens lineæ approximatur, & hoc quia ſpatium occupatũ à puncto cõtinuatiuo lineæ, quod per diuiſionem deſtruitur, eſt omnino indiuiſibile, cum ſit punctale, indiuiſibile autem vt tale nequit motu diuiſibili pertranſiri. Similiter ibidem impugnauimus aliam reſponſ. nam terminus motus debet eſſe formaliter diuiſibilis, ſicut motus, nec ſufficit virtualis diuiſibilitas, ſicut enim quælibet pars motus diuiditur in partes priores, & poſteriores quantumuis minima, certè ſi per partes priores attingit terminum, ſi iſte eſt indiuiſibilis, nihil remanet attingendum per poſteriores partes, ſic Angelus, & anima ſunt virtualiter diuiſibiles, & tamen ibi probauimus neceſſariò in inſtanti produci; ergo cum intenſio ſit diuiſibilis, & ſucceſſiua, non poterit attingere modum indiuiſibilem formaliter.

17 Reſp. Ioan. de S. Tho. quòd licèt quælibet vnio, ſeu terminatio, vt ipſe ait, ſit indiuiſibilis, tamen inter vnam, & aliam datur tranſitus per modum latitudinis, & diſtantiæ in fieri, non quia ſint partes qualitatis acquirendæ inter modum, & modum, ſed quia ipſe modus, qui acquiritur, dum eſt in fieri, eſt per modum diuiſibilem, dum eſt in facto eſſe, eſt per modũ indiuiſibilẽ. Complut. q. 10. aliter reſpondent, quod in continuo eſt poſt indiuiſibile pars aliqua, quæ indeterminatè, & confusè dicitur prima, & immediata indiuiſibili, quæ, vt ſtat ſub illo conceptu primitatis, eſt formaliter indiuiſibilis, aliter ſi eſſet indiuiſibilis, non conciperetur prima, & immediata; pro ſubſtrato tamen ſcilicet pro illa quantitate à parte rei eſt diuiſibilis materialiter, & virtualiter, idem de motu dicendum; quia propter, inquiunt; non repugnat vt per partem motus hoc pacto indiuiſibilem acquiratur aliquis modus formaliter indiuiſibilis, ſed diuiſibilis virtualiter, ſicut pars illa motus eſt taliter diuiſibilis.

En in quot difficultates, & inextricabiles anguſtias labuntur, vt nec ipſi ſe intelligant; quid enim velit aſſerere prima reſponſio per hoc, quod eſt, modũ, dum eſt in fieri, eſſe per modum diuiſibilem, dum eſt in facto eſſe, tunc per modum indiuiſibilem eſſe, non ſatis conſtat; etenim dum datur tranſitus per modum latitudinis, & in fieri inter vnum, & alium modum, vel aliquid per motũ, & fluxum in fieri acquiritur, vel nihil, non ſecundum, quia nequit eſſe motus, & actio ſine termino; ſi primum, talis non eſt modus indiuiſibilis propter rationem aſſignatam; deinde, quid ſignificat

erat modum in fieri eſſe per modum diuiſibilem, niſi quod, dum fit, habet partes diuiſibiles, quod prius negabat. Nec minus obſcura, vana, & falſa eſt ſecunda reſponſio, nam primò pars illa motus quæ prima, & immediata concipitur, ſi apprehenditur ſine partibus, vel cum partibus ſimul exiſtentibus, eſt cōceptus falſus, nam pars eſt in ſe diuiſibilis, & ſucceſſiua, ſolùm concipitur prima, & immediata confuſo modo, quatenus inter indiuiſibile, & partem ab illo terminatam nihil mediat; Deinde ſiue talis concipiatur, ſiue non, nobis ſufficit, quod à parte rei ſit formaliter diuiſibilis, nam attingit terminum, vt exercetur à parte rei, non vt à nobis concipitur, ergo etiam modus erit diuiſibilis à parte rei, vt eſt motus; non igitur debet pars iſta dici formaliter indiuiſibilis, & ſolùm diuiſibilis virtualiter, ſed potiùs formaliter diuiſibilis, quia talis eſt in ſe, & conceptibiliter indiuiſibilis.

18 Rurſus quæri poteſt de iſtis modis, an adueniente perfectiori imperfectior adhuc remaneat, vel deperdatur; ſi primum, ergo quia iſti modi non ſunt ſpecie diſtincti, aliter intenſio continuata non eſſet eiuſdem rationis, deberent admittere plures gradus numeraliter diſtinctos in eodem ſubiecto, quod valdè aborrent; & quamuis Complut. aſſerant modos iſtos plus quam numero differre, eo quia perfectior virtualiter continet imperfectiorem, non audent tamen inter illos ponere ſpecificam diſtinctionem, vnde conſequenter coguntur ponere diſtinctionem quandā mediam inter ſpecificam, & numericam, quod eſt falſum. Si deperdatur prior modus, iam redeunt argumenta facta contra Capre. de exiſtentia, maximè contra aſſerentes radicationem iſtam eſſe vnionem, ſeu inhærentiam formæ in ſubiecto, quamuis enim inhærētia actualis diſtinguatur ab exiſtentia accidentis abſoluti, naturaliter tamen ſunt connexæ, ita vt ſi accidens non inhæret, nec exiſtit, hinc ſi vna inhærentia deſtruitur, etiam forma debet deſtrui, vt de exiſtentia dicebamus. Tum quia non eſt ratio, cur forma ſtatim nō vniatur vnione perfectiſſima cum ſubiecto, cum ſit cauſa naturalis; recurrere autē ad maiorem, vel minorem diſpoſitionem ſubiecti, vt facit Ioan. de S. Tho. iam ſupra impugnauimus. Tum quia in remiſſione formę, v.g. caloris in aqua non poſset aſſignari cauſa producēs imperfectiorē illum modum. Aiunt Complut. & Ioan. de S. Thom. cauſam per accidens eſſe aquam corrumpentē modum perfectiorem, cauſam per ſe eſſe ignē, qui licèt ſit abſens virtualiter manet in calore, à quo modus ille imperfectior emanat. Contra, ſi aqua potens eſt corrumpere perfectiorem modum, multò magis poterit impedire, nè alter imperfectior reſultet, cum quo oppoſitionem etiam habet, illumq. quærit deſtruere.

19 Demum, contra exemplum ſæpè à Thomiſtis adductum de radice arboris magis ſe intrudente intra terram vrgetur, quia ex hoc videtur ſequi, quod ſicut radix, quò magis radicatur, eò difficiliùs euellitur, ita forma, quò intenſior, & magis radicata, eò difficiliùs poſſet remoueri à ſubiecto, quod eſſe falſum probat Doctor exemplo verecundiæ, quæ eſt cauſa intenſioris ruboris, quàm ſit naturalis rubor, & tamen iſte firmiùs manet in facie, quàm ille; ſimiliter febris ethica ſecundùm Medicos eſt magis radicata, quàm effimera, & tamen iſta eſt intenſior. Quod etiam dicebat Bannes ex Caiet. in intenſione corrumpi v.g. terminationem vt duo, & acquiri terminationem vt tria, eſt inſufficiens, nam ſicut in extenſione cum acquiritur tertius, vel quartus palmus, non ſolùm fit acquiſitio illius indiuiſibilis terminantis, ſed etiam quantitatis alicuius de nouo terminatæ illo indiuiſibili, ita etiam in intenſione qualitatis non tantùm acquiritur terminus ille vt tria, ſed etiam noua qualitas, aliter duo indiuiſibilia terminantia immediata.

20 Ex his remanet probata noſtra ſen-

ſententia, quod per intenſionem noua acquiratur qualitas in eadem ſubiecti parte; quibus accedit, quòd ſicut calor. v. g. in agendo ſemper agit tàm in principio actionis producendo, quàm in progreſſu intendendo per eandem eſſentiam propriam, & vniuocè, ſequitur terminum ſemper eſſe eiuſdē rationis, aliter intenſio eſſet ſpecie diſtincta ab actione productiua, hæc enim terminaretur ad qualitatem, illa ad modum qualitatis. Nec valet, quod inquiunt Thomiſtæ terminū intētionis eſſe qualitatem inuariatam quò ad eſſentiam, non tamen quò ad modū eſſendi in ſubiecto. Non valet, quia non min .. differt qualitas à ſuo modo radicationis, quàm quantitas ab extenſione locali actuali, anima rationalis à ſua vnione, extenſio enim eſt modus quantitatis,& vnio eſt modus animæ rationalis, & tamē quantitas ſecundū ſe terminat augmentationem,extenſio verò localis rarefactionem, anima terminat creationem, at vnio terminat nutritionem, rarefactio autem ſpecie diſtinguitur ab augmentatione, & nutritio à creatione, quamuis per rarefactionem acquiratur quātitas magis extenſa localiter, & per nutritionē habeatur anima maiori materiæ vnita, ratio eſt, quia non ipſa quātitas, vel anima rationalis ſecundū proprias entitates termināt, ſed potius modi ipſarùm, ergo eadem ratione intenſio eſſet ſpecie diſtincta à productione qualitatis, quia propriè non ipſa qualitas de nouo fieret, ſed modus ipſius, nec eſſet verè vniuoca actio, ſed æquiuoca. vide Suarez fusè impugnantem oppoſitam opinionem.

21 In contrar. obijc. 1. quam plurimis Ariſt. authorit: nam 3. top. c. 4. ait, quæ contrarijs ſunt impermixtiora, ſūt magis talia, vt albius quidem nigro impermixtius; 5. Phyſ. 19. magis, aut minus eſt ex eo, quia plus, aut minus contrarij ineſt; 2. Cœli 37. remiſſio cuiuſcunque ſit propter impotentiā; in prædicam. qualit. refert ex antiquis, & approbare videtur, qualitatem ſecundùm ſe non ſuſcipere magis, & minus, vt iuſtitia non dicitur magis, vel minus iuſtitia, ſed ſubiectum per qualitatem denominari magis, vel minus tale, ſic homo dicitur magis, nec minus iuſtus; quapropter ſecundùm Ariſt. qualitas ſecundū ſe non augetur, ſed ſolùm à ſubiecto participat magis, & minus, & 4. Phyſ. 84. dixit, ſubiectum fieri magis calidū nullo facto in materia, calido ideſt nullo calore facto in materia. Tum 2. qualitatem intendi eſt perfectiùs inhærere ſubiecto, ſed inhærentia accidentis eſt vnio ipſius cum ſubiecto, ergo qualitas intenditur propter perfectiorem vnionem, quam habet de nouo. Tum 3. eadem quantitas fit magis, vel minus extenſa in rarefactione, & condenſatione ſine additione nouæ quantitatis, vt dicemus diſp. ſeq. ergo idem de intenſione qualitatis dicendum. Tum 4. poteſt idē agens maiorem, vel minorem effectum cauſare iuxtà variam ſubiecti diſpoſitionem, licèt in ſe inuariatum maneat, ergo poterit eadem forma maiorē, vel minorem formalem effectum tribuere ſubiecto ad variationem diſpoſitionum ſubiecti. Tum 5. forma quò ſimplicior, eò perfectior ex Dion. c. 5. de diu. nom. ſed intenſior eſt perfectior, ergo ſimplicior, ergo non compoſita ex pluribus partibus.

Reſp. in 3. Top. & 5. Phyſ. ſenſum illarum propoſitionum non eſſe formalē, quaſi quod intenſio albedinis formaliter conſiſtat in impermixtione nigredinis, ſed eſſe concomitantem, quia ad intenſionem vnius contrarij ſemper comitatur deputatio ab altero contrario. in 2. Cœli intentum ipſius eſt remiſſionem velocitatis in motu locali, de quo ibi tantū loquitur, prouenire ex impotentia agentis, quod non officit nobis: in prædicam. qualitatis non negauit magis, & minus qualitatibus conuenire, ſed ſolum modum loquendi in abſtracto, nam melius verificatur de qualitate in concreto, præcipuè quia intenſio eſt motus, & motus ſemper concernit ſubiectum: in 4. Phyſ. per ly calido intel-

ligi-

ligitur ſubiectum, non calor, vnde non dicit nullo calore facto, ſed calido, concretum enim accidẽtale ex dictis in log. habet quandoq; ſignificare ſubiectum; hoc autem addidit propter aſſerentes in qualibet alteratione adiungi nouum ſubiectum priori per intromiſſionẽ athomorum; quod addunt Complut. contra hanc expoſitionem diſſoluemus infra. Ad 2. ſi ly perfectius in maiori cadit ſupra inhærere, negatur, ſi cadit ſupra ipſam qualitatem, quia ſcilicèt in ſe magis perficitur per additionem noui gradus, conceditur, nam vt ſic perfectius etiam inhæret. Ad 3 neg. paritas, quia rarefactio, & condenſatio non ſunt motus ad quantitatem, at intenſio eſt ad qualitatem, ideoq; noua qualitas debet acquiri: Ad 4. neg. etiam paritas, quia effectus cauſæ efficientis, quæ eſt extrinſeca, poteſt impediri ex indiſpoſitione ſubiecti, quod debet concurrere cum efficienti ad illum effectum, vt effectus cauſæ formalis poſita forma in ſubiecto neq; à Deo impediri poteſt, ſed neceſſariò emanat, quantũ poteſt, quare nequit intendi, niſi etiam forma intendatur. Ad 5. Dion. intelligitur de ſubſtantia, quæ ex ſe poteſt eſſe ſimplex, at quæ admittunt compoſitionem, vt eſt qualitas, quò res eſt compoſitior, eò perfectior.

22 Secundo arguunt duabus rationibus, quæ verè ſunt fundamenta opinionis oppoſitæ. Prima eſt, quia non poſſunt in eodem ſubiecto duo accidẽtia numero diſtincta, & eiuſdem rationis ſimul reperiri, quod probant, quia accidens indiuiduatur à ſubiecto, ergo vno, & eodem exiſtente ſubiecto, non poſſunt accidentia eiuſdẽ rationis multiplicari; aſſumptũ multipliciter prob. in diſp. de principio indiuiduationis, pro nunc oſtenditur quia accidens totum ſuum eſſe habet in ordine ad ſubiectũ, ergo indiuiduationem debet habere à ſubiecto, nam vnaquæq. res indiuiduati debet ex iiſdem principijs, à quibus habet eſſe, tum quia non poſſet aſſignari ratio, cur duæ albedines poſſint eſſe ſimul in ſubiecto, non duæ quantitates? duæ figuræ, duo vbi, &c. tum 3. quia diſtinctio in formis, aut eſt formalis, quæ eſt ſpecifica, aut materialis, & ex ſubiecto, quæ eſt numerica, ex 3. meth. c. 3. & lib. 5. c. 6. ergo vbi neutra iſtarũ intercedit, nulla poteſt eſſe diſtinctio, & conſequenter vbi eſt vnitas ſpecifica accidentis in eodem ſubiecto, non poteſt eſſe pluralitas numerica, Secunda ratio ſumitur ex hoc, quòd nulla forma poteſt habere partes integrantes, niſi per quantitatem, non per ſe, quòd probat Ioan. de S. Thom. quia de ratione formæ eſt, quòd ſit principium ſimplex, non principiatum, & compoſitum, at ſi partes haberet, iam eſſet ex illis compoſita; tũ quia partes integrantes ſunt materiales, nam conueniunt in forma, & quidditate, & ſolùm differunt penès quantitatem, quarè additio partis integralis nõ eſt additio ſecundùm formã, ſed ſecundùm materiam, & per conſequens per additionem partis integralis non perficitur, nec intenditur forma.

23 Solutio harum rationũ petit longiorem diſcuſſionem de principio indiuiduationis in Meth habendam; pronũc dicimus quamlibet rẽ indiuiduari propria hæcceitate, ſiuè ſubſtantialis ſit, ſiuè accidentalis, quarè ad 1. neg. aſſumptum, ordo enim ad ſubiectum eſt poſterior præſupponens ipſum accidens, in quo fundatur, hinc non poteſt ab illo indiuiduari; ad 1. probat. dicimus, quòd licèt accidẽs in genere cauſæ materialis, quandoq; efficientis dependeat à ſubiecto, non tamen in genere cauſæ formalis, quæ ſolummodo eſt eſſentia, & entitas accidentis, quare impluriſicato ſubiecto poſſunt accidentia multiplicari, principium enim indiuiduationis, eſt in genere cauſæ formalis: ad 2. probat. dicimus rationem, ob quam duo accidentia numero nequeunt eſſe in eodem ſubiecto, non ſemper petendam eſſe ex identitate ſubiecti, ſed vel ex fine, vel etiam ex efficienti, nam aliqua accidentia ſunt, quæ præter diſtinctionem numericam entitatum in reliquis omnibus

bus habent quandam ſimilitudinem, & conuenientiam ſcilicèt in munere, vel officio, ad quod deſtinantur, & in quacunq; habitudine, quam dicunt, vt duę figuræ, duæ albedines in ſummo, &c. alia ſunt, quæ licèt in ſpecifica ratione conueniant, & ſolo numero differant, non habent tamen inter ſe tantam ſimilitudinem, ſed differunt vel in munere, vel in habitudine, vt duæ ſpecies viſibiles Petri, & Pauli, quæ ſolo numero differunt, habent tamen diuerſa repræſentare, duo gradus caloris diuerſimodè debent, & perfectiùs ſubiectum diſponere, accidentia prioris generis naturaliter nequeunt multiplicari primò ex fine, quia multiplicatio eſſet otioſa, non ſic in accidentibus ſecundi generis ratione diuerſorum munerum, ſecundo ex parte efficientis, quia quando agens inuenit ſubiectum accidentibus prioris generis affectum, inuenit illud perfectè aſſimilatum, & ſic ceſſat agere ex dictis in diſp. præced. tum quia gradus iſti conſtituunt vnam numero qualitatem, cuius dicuntur partiales perfectiones. Ad 3. probat. dicimus ex 3. Meth. nihil poſſe in contrarium inferri, nam Ariſt. ibi tex. 13. ſolùm probat non poſſe ea omnia, quæ vnam quidditatem habent, eſſe vnam ſubſtantiam numero, ex quo diuerſam materiam, aut partem materiæ habent, quod verum eſt de ſubſtantijs ſimul exiſtentibus, & participantibus eadem cõmuni ratione; in 5. Meth. vbi ait Ariſt. numero quidem vnum, quorum materia vna, ſpecie verò, quorum ratio, & forma vna, non loquitur de vnitate numerica ſola accidentium, ſed vniuerſaliter, vt putet, per ly materiam intelligit differentiam indiuidualem, quæ dici ſolet materia totius, non autem materiam partis, aut ſubiectum; quapropter ſi per diſtinctionẽ formalẽ intelligitur diſtinctio ſpecifica, & per materialem diſtinctio indiuidualis, negamus hanc dici materialem à ſubiecto, ſed à materia totius, ſcilicèt ab indiuiduali differentia, hæc etiam indiuidualis diſtinctio poteſt dici formalis, quatenus eſt diſtinctio formarum.

24 Ad ſecundam rationem princ. iã diximus diſp. 9. Phyſ. q. 1. quodlibet ſcilicèt ens materiale habere partes entitatiuas integrantes præciſa quantitate; & ad 1. impugnat. concedimus formam eo modo, quo eſt principium, & ſimplex, non eſſe principiatum, & compoſitam, ſic quia dicitur principium per modum actus, & ſimplex ſimplicitate oppoſita compoſitioni ex actu ex potentia Phyſica, hoc pacto nequit eſſe principiatũ, & compoſita Phyſicè ex actu, & potentia, cum hoc tamen ſtat quòd poſſit dici integraliter cõpoſita ex partibus entitatiuis, vel intenſiuis tantùm, ſi eſt ſpiritualis, vel intenſiuis, & extenſiuis ſimul, ſi eſt materialis. Dices ergo pars componens erit perfectior, quia ſimplicior, quã tota qualitas reſultans. Reſp. neg. conſeq. ſimpliciter loquendo, quia totũ reſultans eſt perfectius, quia actualius, quàm partes componentes ex dictis diſp. 8. Phyſ. q. 2 art. 2. Ad 2. impugnat. patet ex dictis gradus iſtos in rigore non debere dici materiales, ſed formales, ſeù formarum, non prout forma ſignificat præciſè quidditatem, ſed vt dicit quidditatem contractam ad eſſe indiuiduale, indiuiduum enim includit quidditatem, & indiuidualem differentiam, hinc additio harum partium non eſt additio materiæ, ſed entitatis formæ, quæ partes, ſi ſunt circa eandem partẽ ſubiecti, intendent, & perficient formã, ſecus ſi eſſent extenſæ, & circà diuerſas ſubiecti partes; Aliæ rationes commodiùs ſoluentur art. ſeq. ac q. 3. & 4.

ARTICVLVS II.

In intenſione præcedens qualitas non deperditur.

25 Dicendum quoque in intenſione adueniẽte noua qualitate priorem non perire, ſicut in remiſſione, licèt deperdatur pars aliqua qualitatis, non tamen totaliter amitti, & aliam de nouo totaliter generari. Concluſio eſt

Scoti

Scoti 1. d.17. q.3. quæ licèt multis ſoleat rationibus probari à Thomiſtis attamen non concludunt, vt eſt videre apud Auerſam, & Arriag. prob ergo rationibus Scoti, quibus recentiores vtuntur. Primò probat Doctor in intẽſione habituum; nam poteſt Deus, ſi vellet, conferre gratiam elicienti actum meritorium in eodem inſtanti, in quo operatur, & per conſequens in eodem inſtanti daretur augmentũ habitus gratiæ, ſed habitus gratiæ præcedens neceſſariò debet eſſe in illo inſtanti, quia cõcurrit ad elicitionẽ actus, ideò enim actus eſt meritorius, quia prouenit à gratia, ergo ad intenſionem gratiæ pręcedens non corrumpitur. Idem argum. fieri poteſt in habitibus acquiſitis, qui enim ex habitu philoſophico eliceret actum concluſionis, & ſpeculationis philoſophicæ, iam tunc haberet habitum, qui cauſa eſt partialis actus, ſed in eodem inſtanti actus ille intendit habitum, ergo ſi ad additionẽ nouæ qualitatis præcedens corrumpitur, iam idẽ habitus ſimul eſſet, & non eſſet, eſſet, quia cauſaret actum, non eſſet, quia adueniret nouus habitus. Idem quoque argum. fieri poteſt in agentibus materialibus, quæ ad inuicem agant, & patiantur; nam ſi calor agit in frigus præſupponitur calor exiſtens, exiſtentia enim eſt conditio neceſſaria ad cauſandum ex dictis diſp. 7. Phyſ. q.4. art. 1. frigus autem, quia remittitur deberet deſtrui ſecundùm iſtam opinionem, & aliud imperfectius totaliter produci; at ſi frigus ſimul reagit in calorem, debet exiſtere, ergo ſimul eſſet, & non eſſet, quod implicat.

Reſp. Burlæus c.6 concedendo poſſe Deum in eodem inſtanti augere gratiã, non tamen in illo inſtanti eſſet habitus præcedens, quia ſufficit, vt actus meritorius præſupponat gratiam præfuiſſe, nõ exiſtentem, loquendo de gratia à qua cauſatur. Ad rationem de habitibus acquiſitis ait, in eodem inſtanti, in quo eſt actus, eſſe maiorem perfectionem habitus in acquiti, non acquiſitam, vt ſic enim eſt in tempore immediatè ſequẽti, in quo habitus nouus dicitur acquiſitus, & cauſatus ab actu præcedenti, & corrumpitur præcedens. Similiter reſpondet ad illud de agentibus materialibus, negando, quòd idem ſit producens, & productum reſpectu eiuſdem, nam in inſtanti terminatiuo, vel continuatiuo intenſionis calor tunc exiſtens non eſt productus à frigore tunc exiſtẽte, ſed à frigore præcedente, ſicut frigus à calore, qui præfuit (admittit enim vnum contrarium ab alio per accidens produci, vt infra num. 28.) & fundamentum ipſius eſt, quia forma quando eſt primò completa, & perfecta, ſeu in facto eſſe, in illo primo inſtanti non indiget cauſa actu agẽte, quia agere actu nihil eſt agere, nec in illo inſtanti materia eſt in potentia paſſiua reſpectu illius formæ, & per conſequens nec agẽs in potentia actiua, ſolũ ergo forma permanens habet cauſam, dum eſt in fieri, ſcilicèt in tempore præcedente.

26 Iſtæ reſponſiones falſo innituntur fundamento, nã ſi forma acquirit eſſe in inſtanti certè cauſæ iſtius formæ ſolum in illo inſtanti dicentur actu cauſæ, ſiuè efficientes, ſiuè materiales, antea erunt cauſæ in potẽtia, nam ſi cauſa actu agit, effectus actu fit, ſed ante illud inſtans effectus non fit, aliter tunc haberet aliquod eſſe, & ſic non inciperet in inſtanti, ergo ante illud inſtans cauſę non agũt, ad cauſandum enim requiritur exiſtentia cauſæ ex diſp. 7. Phyſ. q.4. art. 1. nec requiritur prioritas temporis, ſed tantũ prioritas naturæ ex diſp. 8. Phyſ. q.2. art. 2. vnde falſum eſt in tempore præcedenti formam habere eſſe in fieri; falſum quoq; eſt materiam, vt priorem natura ipſa forma non eſſe in potentia paſſiua ad illam; licèt vt ſic non dicatur priuata, ad priuationem enim requiritur prioritas temporis ex diſp. 15. Phyſ. q.2. & quamuis in illo inſtanti habeat eſſe completum, & perfectum, non idcirco dicitur acta, ſed potius inſtantaneè fieri, nam eſſe actum dicit habitudinem ad idem eſſe vt præhabitum.

Ex

Ex quibus impugnatur prima reſponſio, ſi enim actus elicitur à gratia, habitus gratiæ debet ſimul eſſe cum actu, non autem præſupponi præfuiſſe, quia antea nec actus erat in fieri, cum nullum eſſe habuerit, ad quod factio iſta potuerit terminari. Secunda etiam eſt falſa, nam ſi in eodem inſtanti, in quo eſt actus adeſt maior perfectio habitus in acquiri, ergo etiam aliqua entitas habitus noui erit in rerum natura, acquiſitio enim actualis reſpicit terminum actualem, qui acquiritur, nã quod eſt in potentia, & non exiſtit, non poteſt dici, quod acquiratur actu, ſed quòd acquiretur, igitur ſi adeſt actualis entitas noui habitus, & in eodẽ inſtanti non eſt adhuc corruptus habitus, præcedens, iam erũt ſimul in eodem ſubiecto. Nec 3. reſp. valet, nã calor in inſtanti exiſtẽs, ſi antea non præfuit, vt ipſe docet, non niſi à frigore tunc exiſtente poteſt cauſari, idem de frigore dicendum: tum quia eadem difficultas eſt de calore, & frigore precedentibus, à quibus cauſentur; tum quia ante illud inſtans non datur prima pars immediatè præcedens, ergo nequit dari calor, vel frigus immediatè præcedens, quod ſit cauſa caloris in inſtanti exiſtentis; nam in ſent. ipſorum nullum frigus poteſt per tempus durare dum ſubiectum intenditur.

27 Secundo arguit Doctor ex hoc, quòd agens æquiuocum adueniret ſubiecto habenti formam intenſionem & excedentem virtutem actiuam illius agentis, hoc agens adhuc intendet formam illam ſcilicet ſi graue vt vnum applicatur ſubiecto habenti põdus vt tria, efficiet pondus vt quatuor, vt diximus diſp. præced. q. 1. art. 1. ergo ſi in intenſione noua qualitas totaliter produceretur, tunc iſtud agens produceret effectum ſupra ſuam virtutem, quod eſt falſum ex diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 3. Hoc argum. Doctor conficit de agente vniuoco, caritatis gratia, attamen in illa additione apertè docet valere ſolùm in æquiuocis agentibus. Reſpond. Burleus, quòd minus perfectum poteſt continere virtualiter magis perfectum, ſi non ſecundum gradũ perfectionis, ſaltim ſecundum virtutem actiuitatis, præcipuè ſi produceretur ex termino à quo perfectiori, quam ſit terminus ad quẽ. Sed hæc reſponſ. improbata manet ex dictis in Phyſ. loc. cit. tum quia ſi illud graue non reperiret in ſubiecto pondus vt tria, ſolùm produceret pondus, vt vnum, & tamen ageret ſecundum totalem virtutem actiuam, ergo pondus, vt quatuor excedet etiam actiuitatem illius grauis. Quod additur de termino à quo perfectiori, nil obeſt, tum quia in hoc caſu terminus à quo ſcilicèt pondus vt tria, eſſet imperfectior pondere vt quatuor; tum quia ſi eſſet perfectior, vt euenit in remiſſione, non augeretur ob id actiuitas agentis, terminus enim à quo poſitiuus, ſi totaliter deſinit in motu, per accidens ſe habet, nec adeſt, dum eſt terminus ad quem, ideoq; nequit eſſe ratio, cur producatur perfectior effectus.

28 Tertio arguit Doctor, quia frigus vt vnum agens in calidum vt acto; v.g. remittet calorem illum ad ſeptem gradus introducendo vnum gradum frigiditatis, ſtante hac ſent. frigus vt vnũ produceret calorem vt ſeptem, quod eſt falſum, ſeq. prob. non enim poſſet aſſignari alia cauſa effectiua, ſupponimus enim ignem eſſe remotũ, recurrere autem ad cauſam vniuerſalem cœleſtem eſt impertinens, quia potius Cælum concurret ad concauſandum cum agente particulari, ſcilicet ad productionem frigoris; tum quia in remiſſione habituum ſpiritualium facta ab actibus oppoſitis Cęlum non habet locum, quia non agit in animam; neq; eſt recurrendum ad Deum; nam ſi aliquis haberet infidelitatis habitum, vel alterius vitij, & per actum oppoſitum remitteretur, Deus produceret in hoc homine habitum vitioſum, quod eſt abſurdum; quarè remanet, quòd à contrario producatur; falſitas ſeq. prob. quia contrarium potius deſtruit, quàm producat alterum contrarium.

Reſp. Burl. vnum contrarium poſſe eſſe cauſam alterius contrarij, non tanquam termini per ſe vltimo intenti, vt ſic enim frigus ſolùm eſt frigoris productiuum, ſed tanquam medij reſpectu finis vltimò intenti, quia enim frigus ſūmo calido approximatū per ſe, & principaliter intendit producere frigus vt vnum, ſed hoc nequit facere, niſi inducendo calorem remiſſum, ideo frigus per ſe tanquam medium producit calorem. Hæc tamen reſponſio eſt abſurda, vnum enim contrarium potius eſt ſui oppoſiti deſtructiuum propter oppoſitionem, quàm ſit medium, & naturalis diſpoſitio alterius; vnde ſi poteſt deſtruere perfectius, multò magis poterit corrumpere imperfectius, qualis eſt calor remiſſus. Tum quia calor vt ſeptē eſt omninò perfectior, quàm frigus vt vnum, ergo nullo pacto poterit ab iſto produci. Tum quia ſi frigus vt vnum eſt productiuum caloris vt ſeptē, multò magis erit productiuum frigoris vt ſeptem, potentius enim eſt agens ad producendum ſibi ſimile, quàm ſibi cōtrarium. Tum quia ſequeretur actum ſupernaturalem eſſe ex propria natura productiuum habitus oppoſiti vitioſi, ſi illum remitteret, quod eſt falſum, quia ſi haberet hanc actiuitatem producēdi. v.g. habitum vitioſum vt ſeptem, iam produceret hunc habitum, etiam ſi non adeſt habitus ille vt octo, nam agens naturale non impeditum agit ſecundum vltimum ſuæ potentiæ; hoc autem eſt falſum, & contrà experientiam.

29 Tandē prob. quia neceſſariò deberet hæc opinio ponere intenſionem inſtantaneam, & per morulas interpolatas, quod eſſe falſum oſtendemus q.5. ſeq. prob. ex dictis in præced. art. nam ponunt gradus iſtos indiuiſibiles, ita vt vnus calor non habeat latitudinem partium intenſiuarum, ſucceſsiuè acquiſibilium, indiuiſibile autē nequit acquiri ſucceſsiuè. Nec valet, quod ait Burl. & approbat Auerſa ex Dur. cit. quod ſicut Vbi eſt indiuiſibile, & nunquam poſſunt eſſe ſimul duo Vbi, tamen poteſt ſucceſsiuè fieri localis motus, ita euenire in qualitate. Non valet, quia licèt Vbi acquiſitum permutatum eſſe, & in inſtanti ſit indiuiſibile, quia eſt æquale locato, non tamen Vbi, quod per motū, & in tempore acquiritur, hoc enim eſt diuiſibile, & excedens locatū, neceſſe enim eſt, quod terminus motus ſit diuiſibilis ad diuiſionem partium temporis, & motus ex 6. Phiſ. à tex. 50.

In oppoſ. argu. 1. termini motus ſunt incompoſſibiles, ſed termini motus intenſionis, & remiſſionis ſunt qualitas intenſa, & remiſſa, ergo, & c. min. prob. quia motus eſt inter terminos poſitiuos ex 5. Phyſ. 7. 8. & 9. tū quia ſi non adeſſet qualitas remiſſa vt terminus à quo, ſed ſimplex negatio formæ, motus ille non eſſet intenſio, ſed ſimplex qualitatis acquiſitio, quæ exercetur inter priuationem, & formam. Tum 2. eodem modo ſe habet magis, & minus, in eadem ſpecie, quomodò ſe habent proportionaliter in diuerſis ſpeciebus, ſed in his quantò vna ſpecies eſt perfectior alia, tantò perfectiùs continet eam, & modo ſimpliciori, ita vt ſpecies contenta non facit additionem cum continente, ergo ita ſe habebit gradus perfectior reſpectu imperfectioris. Tum 3. eodem modo ſe habent magis, & minus in formis accidentalibus, ſicut in ſubſtantialibus, ſed ſecundum ponentes magis, & minus in ſubſtantijs forma ſubſtantialis perfectior, & in eadem ſpecie eſt ſimplicior alia, non faciens additionem cū minus perfecta, ſed aliam continēs modo ſimplici, vt ponitur anima Chryſti, ergo, &c. Tum 4. in motu locali ad acquiſitionem vnius Vbi deperditur præcedens, ergo idem erit in alteratione.

30 Reſp. ex Scot. cit. maiorem intelligi debere de terminis per ſe motus, non de concomitantibus, ad min. dicimus formā intenſam, & remiſſam eſſe terminos concomitantes motus, vt motus eſt, licèt vt intenſio eſt ſucceſſiua reſpiciat poſitiuos terminos, vt explicuimus diſp. 15. Phyſ. q. 6. art. 3. ad 1. & hi motus non ſunt ſemper incompoſſibiles,

tes, vt patet in augmentatione, vt dicemus diſp. vlt. hinc ad Ariſt. patet ex dictis Phyſ. cit. ad rationē dicimus acquiſitionem albedinis. v. g. & intenſionem eſſe omnino eiuſdē rationis ex 5. Phyſic. 31. & ſolùm differre penes connotata, quatenus ſucceſſio intenſionis nequit intelligi niſi præſupponatur pars aliqua qualitatis. Ad 2. reſp. Scot. in illa additione neg. maio. imò eſt ad oppoſitum, quia ordo ſpecierum eſt ſecundū partes eſſentiales, & quidditatiuas, & ideò vna ſpecies non habet eſſentiam, & quidditatem alterius, at ordo intenſionis eſt ſecūdùm partes indiuiduales, quæ poſsūt eſſe ſimul. Ad 3. negat quoque maio. imò Ariſt. 5. Phyſ. 9. & 10. negat eo modo motū in ſubſtantijs quomodò concedit in accidentibus, ſed negat in ſubſtantijs motum ſecundū gradus, ergo concedit hoc modo in accidentibus. Sed expeditiùs dicendum hanc eſſe principalem rationem, propter quam diſp. ſcilicèt negabimus formas ſubſtantiales ſuſcipere magis, & minus. Ad 4. ex Scot. 4. d 49. q. 16. ad 2. princ. neg. paritatem, quia natura non poteſt cauſare mutationem poſitiuam ſine deperditiua, vbi hæc nata eſt concurrere, quod tunc eſt, quando motus fit inter contraria, vt inter albedinem, & nigredinem, vel inter quaſi contraria, ſcilicèt quando nequeūt illi termini eſſe ſimul in eodem, vt ſe habēt duo Vbi; at duæ albedines ſunt compoſſibiles, quia ſola qualitas eſt, quæ primò, & per ſe eſt ſuſceptiua magis, & minùs, ex dictis in Log. diſp. 7. q. 3.

Secundo ſi remanet calor præcedens remiſſus, & aduenit intenſus; ergo idē ſubiectum eſſet intensè, & remiſsè calidum, quod arg. Burl. fusè proſequitur in raritate, & denſitate. Tum 2. ſolum ſubiectum eſt, quod in motu permanet idem, qualitas remiſſa non eſt ſubiectū, ergo, &c. Tum 3. quia ſequeretur partem albedinis eſſe infinitè perfectam, quia ſecundùm ſpeciem eſt perfectior nigredine etiam infinitè intenſa; tum quoque quia includeret partes infinitas eiuſdem perfectionis, quodlibet enim continuum eſt ex partibus infinitis, & quælibet pars iſtius intenſitæ albedinis eſſet æque perfecta. Tum 4. velocitas motus intenditur in fine, non tamen per additionem partis ad partem permanētem, ergo idem in alijs qualitatibus. Tum 5. non augetur pars qualitatis, quæ præfuit, non quæ aduenit de nouo, non totum aggregatum ex vtraque, ergo intenſio non fit per additionem partis ad partem, antec. prob. illud augetur, quod habet plures partes nūnc, quàm prius, aduenienś, & totum aggregatum non præfuerunt, itavt potuerint habere pauciores partes, pars, quæ præfuit, manet eadem, quæ fuit ante, ergo, &c.

31 Reſp. ad 1. quod calor remiſſus poteſt dupliciter ſumi, vel prout dicit entitatem illā caloris, vel vt dicit etiam carentiam vlterioris gradus, quam formaliter importas remiſſio, calor remiſſus permanet in intenſione ſecundū entitatem, non ſecundum illam carentiā, vt patet in augmentatione. Ad 2. ma. eſt vera, ſi intelligitur de illis, quæ per ſe ad motū concurrunt, ſcilicèt ſubiectū, & per ſe termini, nam terminus à quo deſinit, terminus ad quem non præexiſtebat; negatur autem, ſi intelligatur de illis, quæ per accidens ſolùm ſpectāt ad motum, & concomitanter, vt eſt terminus à quo poſitiuus. Ad 3. dicimus vrgere ipſum Burl. quia inter calorē præcedentem, & calorem per motū acquiſitum mediant ſecundùm ipſum infiniti calores, quorum vnus eſt altero perfectior; itavt calor vltimò acquiſitus excedit infinitos calores in perfectione, ergo eſſet infinitè perfectus, imò magis ipſum vrget, quàm nos, quia iſti calores ponuntur diuerſæ rationis, & vnus excedens alterum inperfectione, vnde ſe haberent, vt partes aliquotæ non communicantes, quod nos non aſſerimus. Negamus igitur ſeq. ad 1. probat. idem poſset probari de quacunque ſubſtantia, quæ ſemper erit perfectior quocūq. accidēte etiam infinito; linea finita etiā in infinitum, & abſque proportione ex-

Digitized by Google

cedit in magnitudine punctum, non tamen eſt infiuita, & hoc quia comparatio fieri debet inter res eiuſdē rationis, qualis non eſt albedo comparata nigredini, tum quia fit tranſitus à proportione perfectionis eſsētialis ad proportionem perfectionis integralis. Ad 2. prob. ſufficienter dictum eſt diſp. 9. Phyſ. q. 2. eſt enim difficultas cōmunis omni continuo, nam ſi palmaris linea conſtat ex infinitis partibus, quarum quælibet habet magnitudinem, quomodo non erit infinitè extenſa? quapropter dicimus has partes non facere intenſionem infinitam, quia ſunt partes proportionales, & communicantes; vide diſp. citat. q. 2. art. 6. ad 3. Ad 4. aliud eſt loqui de qualitatibus, quæ ſunt etiam permanentia, & aliud de velocitate motus, quæ non eſt qualitas, nec ens permanens, ſed ſolùm quidam ordo ad tempus, in quo fit, per comparationem ad alium motum, qui reſpectu eiuſdem temporis non tantundem ſpatij pertranſiret, quare intenſio æquiuocè dicitur de intēſione qualitatis, & motus. Ad 5. idem poſset de augmento vrgeri; quare dicimus, quòd propriè loquendo ſubiectum diù debet intendi, nam motus propriè denominat ſubiectum; poteſt etiam forma dici intendi, quatenus motus eſt quædam aliter habitio præſcindendo à ſubiecto iuxta dicto diſput. 15. Phyſ. q. 1. & tunc forma præexiſtens dici poteſt augeri, quatenus aliquo modo eſt alteri vnita, vbi prius erat ſeparat, & ſolitaria, vnde poteſt dici aliqualiter per intenſionem habere plures partes, quàm prius.

Tertio ſi hoc eſſet, etiam intenſio luminis fieret per hanc additionem partis ad partem, quod eſt falſum, quia ſequerentur duo abſurda; Primum eſt, quòd daretur infinitum lumen, prob. quia luminoſum alicui aeri applicatum producet in illum determinatum lumen in inſtanti, ſi deinde moueretur verſus illum aerem, producet lumen intenſius, quæritur ergo an in quolibet inſtanti tēporis, in quo fit ille motus, luminoſum producit lumen æquale primo lumini producto, vel maius, vel minus, ſi æquale, aut maius, cum inſtantia ſint infinita, in fine motus fuiſſent productæ infinitæ partes luminis non communicantes; ſi minus, idem ſequitur, quia partes iſtæ minores eſſent infinitæ. Secundum. abſurdum eſt, quòd accidens migraret de ſubiecto in ſubiectum, quòd prob. eodem caſu poſito de luminoſo, nam ſi dum mouetur luminoſum, lumē exiſtens in parte aeris remotiori intenderetur per nouā additionem, iam pars luminis, quæ eſſet in parte propinquiori aeris tranſiiſset ad partem remotiorem, quod implicat.

32 Reſp. conced. conſeq. negando falſitatem; negamus etiam ſequi primū abſurdum, ad probat. dicimus, quantū ſufficit ad ſolutionem rationis, quod licèt luminoſum in primo inſtanti producat determinatum lumen, non tamen in motu deinde producet lumen determinatum in quolibet inſtanti illius tēporis; ratio eſt quia ideo luminoſum intendit, quia approximatur, ergo tunc fit intenſio, quando fit approximatio, quæ cum ſit motus, non fiet in quolibet inſtanti, ſed in qualibet parte temporis; in inſtanti verò ſolùm eſt mutatum eſſe, & indiuiſibile motus, & conſequenter non pars luminis acquiritur in quolibet inſtanti, ſed indiuiſibile continuatiuum partium luminis, quare cum totum tempus ſit finitum, motus quoq; & lumen erit finitum; quod erit dicendū de alijs qualitatibus ſucceſſiuè, & per motum agentis acquiſibilibus. Dices ſaltim in intenſione actuum ſpiritualiū, qui ſunt inſtantaneè producibiles, potentia intendens illos, in quolibet inſtanti temporis intenſionis poteſt producere determinatam perfectionem actus, non enim eſt maior ratio, cur poteſt in primo inſtanti producere determinatā perfectionem, & non in quolibet alio inſtanti. Reſp. neg. ſeq. quia vel voluntas v.g. intendet volitionem in tempore, vel in inſtanti, ſi in tempore, cum tempus includat infinita inſtantia tanquam indiuiſibilia continuatiua partium, ita in

illis

illis inſtantibus acquirerentur indiuiſibilia continuantia partes intenſiuas actuum; ſi in inſtanti intendet, tunc non poſſet continuè intendere, ſed diſcretè per morulas interceptas, quod probabilibus videtur in his actibus,& cum inſtantia actu accepta hoc modo ſemper eſſent finita,finitam quoq; intenſionem cauſabit voluntas;nec hoc argum. multum differt ab argum. Zenon. negantis motum; nec minus vrget aduerſarios, vt diximus in præced. ſolut.

33 Dices etiam; quando agens cum eadem potentia producit in aliqua menſura determinatum effectum, ſi eſt naturale non poteſt cum eadem potentia, & cæteris partibus in maiori menſura minorē effectū producere,ſed maiorem cauſabit, ergo ſi potentia agentis in inſtanti producit aliquem effectum,in tēpore, quod eſt maior menſura, producet intenſiorem effectum. Reſp. ſi loquamur de agente naturali, argum. non vrget, hoc enim agens in inſtanti aget, quantum poteſt, & niſi de nouo vigoretur vel per approximationem, vel per intenſionem virtutis, aut remotionem contrarij, non proſequitur ſuam actionem,& quando vigoratur, aget proportionabiliter iuxta virtutis actionem, ſi ſcilicèt in tempore augetur, in tempore agit, ſi in inſtanti, inſtantaneam cauſabit actionē. Si verò loquamur de agente libero; iam diximus pobabilius eſſe aſſerere voluntatem intēdere proprios actus per inſtantia interpolata;ſi tamen vellet agere in tempore, ſicut applicat virtutem in tempore, & ſucceſſiuè,non niſi modo ſucceſſiuo intendet actum illum, vt ſcilicèt pars correſpondeat parti temporis,& indiuiſibile continuatiuū inſtanti illius temporis; non enim aget ſecundum totam virtutem applicatam. Negamus quoq; ſequi ſecundū abſurdum, quia lumen primò productum ſēper eſt in eodem ſubiecto, & admotum luminoſi aliud de nouo producitur,non ſolum in parte remotiori, ſed etiam in in propinquiori, nam agens agit vniformiter diſtormiter. Imò retorqueri poſſet arg. quia ſi qualitas eſt indiuiſibilis intenſiuè, quo pacto poſſet continuè diffundi per ſphærā vniformiter diſformiter? qualibet enim pars extenſa haberet infinitas qualitates intenſiuè difformes, quarum vna eſſet altera perfectior, & ſolum in indiuiſibili poſſet reperiri qualitas intenſa,in parte verò extenſa eſſet quid aggregatū ex illis qualitatibus intenſiuis, & indiuiſibilibus, nam in qualibet propinquiori medietate qualitas eſt intenſior, in remotiori remiſſior.

34 Quarto forma non remittitur per ablationem partis à parte, ergo nec intenditur per additionem partis ad partem, antec. prob. quia ſequeretur formam illam totaliter ſimul deſtrui non ſucceſſiuè, probat. quia agens æquè approximatum duabus medietatibus contrarijs, & pari modo ſe habentibus, ſi poteſt vnam deſtruere, poterit etiā alterā ſimul corrumpere, ſed duo gradus v. g. caloris ſunt æque approximati frigori vt octo, quia cum ſint partes intēſiuæ,vna non eſt remotior altera,æqualiter etiam reſiſtunt frigori, ergo ſi frigus poteſt deſtruere nunc primum gradum, poterit ſimul quoque ſecundum. Tū quia remiſſio eſt motus poſitiuus, ergo ad terminum erit poſitiuum, non igitur erit terminata ad ſolam ablationem, ſeu carentiam partis.

Reſp. neg. antec. ad 1. prob. neg. ſeq. ad probat. neg. maior, quia cum ſucceſſio proueniat ex reſiſtentia contrarij, certè magis reſiſtit totum, quàm minima pars, ſicut enim in motu extenſionis propter latitudinem extenſiuam contrariæ qualitatis adeſt ſucceſſio in tali motu, ſic in intenſione propter latitudinem intenſiuam qualitatis contrariæ intenſio ſucceſſiuè fiet, quod infra explicabimus magis q. 5. Ad 2. prob. negamus remiſſionem pro formali eſſe motum acquiſitiuum,& poſitiuum,ſed deperditiuum, vt in ſimili de diminutione dicemus diſp. vlt.

QVÆSTIO III.

An iſtæ partes intenſiuæ qualitatis ſint homogeneæ, vel ætherogeneæ.

35 NOn eſt ſermo, an iſtæ partes ſint diſſimiles quò ad differẽtias indiuiduales, eſt enim clarum eſſe realiter inter ſe diſtinctas, cum ad inuicem ſeparentur, & per conſequens vnam habere propriam differentiam indiuidualem ab alia diſtinctam, ſicut etiam partes extenſiuæ qualitatis, & quantitatis hoc modo ſunt realiter diſtinctæ, & diſſimiles in differentijs indiuidualibus, quamuis ſint eiuſdẽ ſpecificæ rationis, ita docet Scot. in p. d. 17. q. 3. ad rationem princ. nec eſt ſermo, an partes iſtæ ſint ætherogeneæ ſpecificè, vt quidam apud Sonc. 8. Meth. q. 21. videntur docere, quòd ſcilicèt in intenſione primò producatur calor, poſteà addatur quædam qualitas alterius naturæ, quæ tamen videatur aliqualiter participare caloris naturam, & dicatur cõcalor. Nec enim opinio ex dictis exploſa manet, nã ſic intenſio non eſſet eiuſdem rationis ſpecificæ cum acquiſitione qualitatis; tum quia non adeſt ratio multiplicandi tot entia ſpecie diſtincta, & tandem, quia eædem rationes, quibus ſequẽtem opin. impugnabimus, militant contra iſtam. Quapropter quærimus an iſtæ partes in intenſione additæ, quæ gradus appellari ſolent, vt dicemus, ſint diſſimiles, & ætherogeneæ in perfectione indiuiduali, ita vt ſint gradus iſti naturaliter ſubordinati, vt ſecũdus præſupponat neceſſariò primum, ſitq; perfectior illo, tertius præſuppo nat, & excedat ſecundum, quartus tertium, & ſic deinceps, an verò omnes ſint eiuſdem, & æqualis perfectionis, & conſequenter homogenei, ſiue primus ſit, ſiue octauus, nec magis differat primus gradus ab octauo, quàm ab altero primo, vnde ſi primus gradus cum alio primo in eodem ſubiecto coniungatur, verè efficiat intenſionem vt duo. Hinc P. Vulpes 2. p. tom. 3. diſp. 105. ar. 4. non videtur percepiſſe ſtatum cõtrouerſiæ, dum ex vna parte decidendo hoc quæſitum ait, gradus iſtos eſſe materialiter diſſimiles, hoc eſt indiuidualiter, & formaliter ſimiles, ſeu eiuſdem ſpecificæ naturæ; at deinde impugnat Vaſq. aſſerentem non eſſe diſſimiles in perfectione indiuiduali, vt vnus ſit altero perfectior, illiusq; rationes conatur ſoluere. Non enim Vaſq. loquitur de diſſimilitudine proueniente à differentijs indiuidualibus, quaſi quod voluerit omnes gradus eſſe idem numero, hoc namque nunquam ſomniauit, ſed locutus eſt de diſſimilitudine in perfectione, & de ſubordinatione inter illos.

36 Fuit quorundam Antiquorũ opinio apud Ocham p. diſt. 17. q. 6. & apud Canon 5. Phyſ. q. 3. §. *Tertium dubium,* affirmantium vnum gradum eſſe perfectiorem alio, quem neceſſariò præſupponit in ſubiecto, ita vt in intenſione neceſſariò à primo gradu procedatur ad ſecundum, à ſecundo ad tertium vſque ad octauũ, in remiſſione verò prius deperdatur octauus, deinde ſeptimus, vltimò corrumpatur primus; & ſi duo primi gradus ponerentur in eodem ſubiecto, non conficerent inteſiorem qualitatem; hanc ſent. ſuſcitarunt recentiores quidam, vt Suarez diſput. 46. Meth. ſect. 1. n. 29. & ſeq. Hurt. diſp. 5. de gen. ſect. 6. Moriſ. diſp. 2 dub. 4. Murcia 1. de gen. diſp. 2. q. 5. Conincli. de actibus ſupernat. diſp. 22. dub. 3. n. 34. & alij. Oppoſita opinio eſt communis apud Antiquos, & ex recẽtioribus ſequitur Vaſq. p. 2. diſp. 82. c. 6. Conimb. 1. de gen. ca. 4. q. 2. art. 3. Ruu. tract. 3. q. 6. Auerſa q. 23. ſect. 7. Salas p. 2. q. 73. tract. 13. diſput. 5. ſect. 5. Arriag. de gen. diſp. 3. ſect. 2. & 3. cam quoque amplexus eſt Scotus p. d. 17. q. 3. vbi rationes, quas conficit cõtra Gotfr. hoc ſupponunt, & 4. d. 12. q. 3. P. & ſeq. & 8. Meth. q. 3. Inter has opiniones extremas mediant aliqui, nam Fracaſt. lib. de Sympath. & antip. c. 6. & Areſ. 1. de gen. q. 26. docent ſolùm qualitates habentes propriè contrarium

auge-

augeri per gradus æthèrogeneos, non alias, vt ſunt lumen, & impulſus. Alij apud Arriag. nu. 86. aliter diſtinguunt, ſcilicèt qualitates non operatiuas aliarũ ſimilium, intendi ex gradibus ſimilibus, vt ſunt calores; at productiuas aliarum ſimilium, intendi ex gradibus æthèrogeneis; quam diſtinctionem videtur ipſe Arriaga approbare.

37 Dicendum eſt gradus omnes qualitatis eſſe homogeneos, eſt eiuſdẽ perfectionis; ita Doctor citat. prob. primò ratione ſecunda Scoti, quam conficit contra Gotfr. circa augmentum habitus charitatis, & gratiæ, ſit aliquis habens quatuor gradus gratiæ et hoc, quod elicuit actum vt quatuor intenſũ, eliciat poſtea actum vt vnum, tunc iſte acquirit maiorem gratiam; & nouum gradum, ſcilicet quintum, ergo ſi quintus gradus perfectior eſſet omnibus gradibus præcedentibus, plùs merebitur per actum vt vnum, quàm per actum vt quatuor, quod eſt falſum, quia gratia confertur iuxta meritum actus boni in gratia eliciti, & diſpoſitionem merentis, magis tamen eſt meritorius actus vt quatuor, quàm actus vt vnum. Hurt. negat falſitatem ſequelæ propter duo: Primum eſt, quia præcipua ratio merendi augmentum gratiæ eſt ipſa gratia; ideoq; plus gratiæ debetur homini habenti gratiam vt quatuor, & actum vt vnum elicienti, quàm homini producẽti actum vt quatuor ſine gratia. Secundũ eſt, quia Deus præmiat vltra condignũ ob ſuam maximam liberalitatem, ideſt præmio excedenti præmiat, quam debeatur actibus condignè; ſicut ſi Princeps teneretur ob aliquod opus leue donare ſeruo vnum iulium, & non adeſſet niſi nummus aureus, quamuis hic excederet valorem operis, ad Principem tamen ſpectaret liberaliter donare aureum potius, quàm parcè retinere præmium.

38 Sed hæc reſp. friuola eſt, nam licet admittatur gratiam eſſe potiorem rationem augmenti, quod non eſt præſentis negotij, nequit tamen negari, quin intenſioni actus correſpondeat aliquod augmentum gratiæ, nam plus gratiæ debetur homini gratia vt quatuor informato, & elicienti actum vt tria intenſum, quàm ſi actum eliceret vt vnum; & tunc allata ratio ſtat in robore, nam augmentum illud gratiæ, quod intenſioni actus correſpondet, terminaretur ad aliquem gradum gratiæ qui v.g. eſſet quintus, ergo actus vt duo perfectius, & magis augeret gratiam, quàm actus vt quatuor. Nec valet, quod ait Conich. quo etiam vtitur Vlpes cit. actus moraliter augere gratiam, non Phyſicè. Non valet, quia augmentum iſtud morale fieri debet ſecundum proportionẽ valoris actus, & diſpoſitionis merentis. Quod autem addit Hurt. Deum præmiare vltra condignum ex ſua liberalitatem; falſum eſt in ſenſu, quo ipſe intelligit, vt ſemper actui ſequenti Deus tribuat præmium vltra condignum, vt vt excedat præmium omnium actuum præcedentium, ſed eo modo vltra condignum præmiat vltimum actum, quomodò præmiauit primum actum. Tum quia ſuppoſita hac reſponſ. non poſſet Deus præmiare iuxta condignum opera bona vt vnum, & ad æqualitatem meriti, ſi aliquis gradus gratiæ præexiſteret, quia & ſi vnum gradum gratiæ tribueret, adhuc iſte excederet meritum illius actus, quia eſſet perfectior, & ſic non ex liberalitate præmiaret vltra condignum, ſed ex neceſſitate, liberalitas enim Dei ſolum attenderetur in hoc, quòd velit præmiare, ſed hoc decreto ſuppoſito, ex neceſſitate deberet in retribuendo excedere meritum hominis iuſti. Cui accedit validiſſima impugnatio nam ſecundùm omnes, ſicut Deus præmiat vltra condignum; ita punit citra condignum; ideſt minus, quàm mereatur peccator; ſed ſtante hac opi. Deus puniret vltra condignum; prob. ſit peccator eliciens peccatum vt vnum, huic correſpondet pęna vt vnum, ſi denuo eliceret aliud peccatum vt vnum, correſpondebit huic peccatori pęna vt duo, at ſi gradus ſecundus pęnæ eſſet perfectio-

etioris rationis, quàm ſit primus gradus, certè excederet demeritum ſecundi peccati ergo ſecundum peccatum puniretur vltra condignũ. Quòd ſi dicas ſecundo peccato correſpondere maiorẽ pęnam propter priuationem gratiæ, quã ſupponit in peccatore. Præterquã quod aſſumptum eſt falſum, vrgeri poteſt argumentum de pęna correſpondente illi peccato, vt de actu meritorio dicebamus.

39 Accedit, quod hæc ratio, vt inquit Doctor, vrget in habitibus naturalibus, & in qualibet equiuoco agente; vt enim vidimus diſp. præced. q. 1. art. 1. agens æquiuocum poteſt agere in ſimile intendendo effectum, quem reperit productum, vt de grauibus intendentibus impulſum, de vino, pipere, & huiuſmodi ibi oſtendimus, at ſi v.g. vinum potens producere calorem vt vnum applicetur ſubiecto calido vt quatuor, vel graue productiuum impulſus vt vnum addatur alicui trutinæ, in qua ſit cauſatus impulſus vt tria ab alio grauiori, tã calor, quàm impulſus intendetur, ergo nouus iſte gradus non eſt alterius rationis ab alijs gradibus præexiſtentibus, & maioris perfectionis, aliter excederet virtutẽ agentis. Quod ait Hurt. in grauibus hoc euenire, quia quodlibet imprimit proprium impulſum, pluribus autẽ impulſibus minùs reſiſtitur, quàm vni; confirmat noſtram ſent. quod ſcilicet intendatur impulſus per additionẽ noui gradus omninò ſimilis, & æqualis. Confir. in actione reflexa, qua ab eodem agente intẽditur qualitas in medio producta, vt vidimus diſp. præced. q. 2. intenſio enim hæc fit, quando agens nequit directè vlteriùs protendere ſuam actionem ob impediens obſtaculum, tunc agit reflexè eadem actione, qua ageret in remotiori parte, ſi non adeſſet impedimentum; conſtat autem, quòd non ageret directè niſi producendo remiſſionẽ qualitatem, ergo ſi reflexe agit, eandem qualitatem producet, ergo qualitas præcedens intẽdetur per additionem remiſſioris qualitatis, quare nõ eſt neceſſe gradum ſupeructienientem, & intendentem eſſe priori perfectiorem.

40 Secundo prob. concl. in qualitatibus ſpecialiter contrarijs, & vniuoce agentibus; ſi enim calido vt octo applicaretur frigidum vt vnum, hoc frigidum agendo in calorem, inquiunt aduerſarij, corrumpet octauum gradũ caloris introducendo primum gradum frigoris, ſed hoc eſt falſum, quia data hac ſent. gradus octauus multùm excederet in perfectione primum gradum, & ſi qualitas eſſet magis reſiſtitiua, quàm actiua, vt eſt ſiccitas, certè octauus gradus ita reſiſteret, vt non poſſet à primo gradu deſtrui; imò ſi poteſt primus gradus corrumpere octauum perfectiſſimum, cur etiam reliquos gradus non deſtruit, qui ſunt imperfectiores? maximè quia oppoſitio prouenit ex naturis qualitatũ, non ex gradibus, vt diximus diſp. 1. q. 5. nec poteſt aſſignari ratio, cur potiùs primus gradus frigoris habeat ſpecialẽ oppoſitionẽ cum octauo, illumq; deſtruat, & non cum primo cui adæquatè repugnat tãquam imperfectiſſimus imperfectiſſimo, nec cum alijs gradibus, qui etiam habent eandem rationem ſpecificam. Vis huius argum. magis percipietur, ſi aduertatur exceſſus octaui gradus ſupra primum data hac opinione; nam ſi gradus ſubſequens cõtineat ſemper in perfectione præcedentem, ſaltim dupla proportione illum excederet, vnde ſecundus gradus contineret eminenter duas perfectiones primi, tertius, quia contineret in duplo ſecundum, haberet eminenter quatuor perfectiones primi, & ſic deinceps vſque ad octauum, qui excederet primum ſecundùm centum viginti octo perfectiones ſimiles perfectioni primi gradus; & calidum vt octo agens ſecundum omnes gradus, ageret ſecundùm bis centum quinquaginta quinq; perfectiones ſimiles perfectioni primi gradus; ſi ergo talis eſt exceſſus octaui gradus ſupra primum, non videtur quomodo poſſit deſtrui à primo.

41 Tertio, quia quęrimus de iſtis gradibus,

dibus, an quilibet conſtet ex partibus ſimilibus, & eiuſdem rationis, an verò ex partibus diſſimilibus, & diuerſæ rationis, itavt qualibet parte vnius gradus accepta, in illa includantur partes in infinitum remiſſiores, quarum quælibet eſt alterius rationis; ſi primum, tunc gradus non erit ſimplex, & indiuiſibilis, & intenſio conflabit, ex partibus ſimilibus, ergo idem dici poterit de omnibus gradibus; ſi ſecundum quod ab Hurt. admittitur, tunc gradus nō erit niſi aggregatum quoddam ex illis partibus, quarum quælibet eſſet intenſiuè indiuiſibilis, ergo ſicut ſi darentur infinita puncta, non efficerent aliquam extenſionem, nec poſſent continuari extenſiuè ad inuicem, neque poſſent motu extenſiuo, & continuo acquiri, & hoc quia ſunt indiuiſibilia partibus carentia, ita erit dicendum de iſtis gradibus indiuiſibilibus intenſiuè, quòd non poſſent efficere latitudinem intenſiuam continuam, in continuo enim dantur partes diuiſibiles continuatæ per indiuiſibilia, at ſecundùm hanc ſent. nō poſſent aſſignari iſtæ partes diuiſibiles, & indiuiſibilia continuatiua, quia daretur indiuiſibile indiuiſibilis, accipiatur enim vltimū, quòd acquiritur in inſtanti terminatiuo motus, erit quid perfectiſſimum continens eminenter perfectiones præcedentium, ergo non ſe habebit vt indiuiſibile terminatiuum, ſed vt pars principalis huius intenſionis, indiuiſibile enim non auget rem, cui aduenit; eodem modo ſe habebunt reliquæ partes, quamuis non ſit aſſignabilis prima; ſi ergo erit congeries indiuiſibilium, certè non poterunt motu continuo acquiri, & ſucceſſiuo; in tempore enim neque vnum indiuiſibile, neq; infinita, ſi darentur ſimul vnita, poſſunt acquiri, ſed ſolùm in inſtāti ſunt acquiſibilia, vt dicebamus q. præced. contra Capr. in 1. art. & contra Gotfr. in 2. art. Nec Vulpes eſt philoſophicè, & ſcoticè locutus, dum loc. cit. negat alterationem in habitibus ſpiritualibus habere rationem motus; Nam alteratio non ſolùm eſt ad qualitatem extenſiuā, ſed etiam intenſiuam, & pluriès Scot. loc. cit. hanc intenſionem appellauit motū; quamuis non ſit motus ſucceſſiuus ex omni capite, nec ad generationem inſeruiens, vt diximus diſp. 15. Phyſ. q. 5. præterquamquod difficultas eſt communis omnibus qualitatibus, ſiuè materialibus, ſiuè ſpiritualibus, nam loquimur de intenſione, quæ in ambabus reperitur. Iſtæ rationes vniuerſaliter probant de intenſione cuiuſcunque qualitatis, & magis patebit noſtra ſent. ex ſolutione obiectionum ſoluuntur obiectiones.

42 In contrar. obijc. 1. ſi qualitas intēderetur per gradus homogeneos, ſequeretur agēs remiſſū poſſe intēdere ſubiectū intēſius, quod repugnat experiētię, ſeq. prob. ponatur calidum vt vnum applicatum calido vt duo, tunc poterit in iſtud producere calorem vt vnum, quia habet talem virtutem, & ſubiectum eſt capax, ergo efficaciter calidum vt tria. Neque dicas ſimile non poſſe agere in ſimile. Tum quia cauſa tunc non operatur, inquit Hurt. quando eſt defectus vel potentiæ actiuæ, vel paſſiuæ, vel applicationis, vel ex repugnātia formæ producendæ cum forma producta in ſubiecto, in caſu nullum iſtorum adeſt, vt patet; recurrere autem ad ſimilitudinem agentis, & paſſi eſt id, quod quæritur, nam ſicut calidum vt vnum poteſt ex ſe producere calorem vt vnum, ſubiectum poteſt recipere, duo calores vt vnum ſunt per nos compoſſibiles, cur igitur nequit ſimile agere in ſimile? cuius ratio rectè aſſignabitur, ſi dicatur, hoc ideò eſſe, quia ſecundus gradus caloris eſt perfectior primo, nec continetur in virtute calidi vt vnum. Tum 2. finis caloris eſt diſponere ad ignem, nō ſolùm reddere ſubiectum ſimile, ergo etiam ſi agens reddit paſſum ſibi ſimile, non per hoc ceſſabit ipſius actio, quia datur adhuc vlterior finis. Tum 3. ſi calidum vt vnum efficeret calidum vt tria, taantùm abeſt, quòd reddat paſſum ſibi diſſimile, quin potius ſimilius red-

reddet, ergo deberet ſuam actionem continuare, antec. prob. qui plures habet cum alio ſimilitudines, eſt illi ſimilior; ſed calidum vt tria habet plures rationes ſimilitudinis reſpectu calidi vt vnum, quia tres gradus fundant tres ſimilitudines, ergo &c. Tum 4. diſsimilitudo in numero maximè intenditur ab agente naturali, quia ex hac diſsimilitudine creſcit ſimilitudo in eſſentia, & ſpecies conſeruatur, vnde ex hoc, quòd agens produxit calorem vt vnum in aliquo ſubiecto, non idcircò quieſcit agere, ſed quærit extenſiuè multiplicare in diuerſis ſubiectis, ergo licèt in vno ſubiecto produxerit calorem vt vnum, adhuc deberet agere intendendo, quia ex hac diſsimilitudine ſequitur ſimilitudo in eſſentia, & conſeruatio ſpeciei. Tum 5. ex Coninch. agens naturale agendo non tàm intendit aſsimilare ſibi paſſum, quã ſeipſum per actionẽ communicare, ergo quia calidum vt duo eſt adhuc capax caloris vt vnum producibilis à calido vt vnum, ſi iſtud illi applicetur, poterit per actionem ſeipſum cõmunicare, quamuis inueniat in calido vt duo formam ſimilem. Tum 6. ex Areſ. non poſſet reddi ratio, cur vnum agens æquiuocum ſit virtualiter v.g. calidum vt duo & non vt ſex, ſi enim poteſt producere in tribus ſubiectis ſex gradus caloris, cur non etiam in eodem ſubiecto? ſi dicas requiri maiorem virtutem inteſiuam ad producendos ſimul ſex gradus in eodem ſubiecto, iam admittitur diſſimilitudo graduum. Tum 7. ex eodem ignis in ſe calidus vt octo in aliqua parte ſphæræ ſolũ producit ſex gradus caloris propter diſtantiam, ergo ſi gradus ſunt eiuſdẽ rationis, poterit ſimul octo gradus producere, quia habet talẽ virtutem, aliter ſi requireretur maior virtus, argumento erit gradus eſſe ætherogeneos. Tum 8. calidum vt quatuor applicatum alteri calido vt 4. agit in illũ, non tamen intendit, ergo hoc erit, quia intenſio fit per gradus perfectiores, antec. patet quia conſeruat illud, conſeruatio autem eſt actio, ergo ſi agit in illud producit calorem, & tamen quamuis addatur continuè calor, non intenditur, eo quia intenſio requirit calorẽ alterius rationis. Neque dicas conſeruationem hanc ſolùm eſſe defenſionem à contrario, non actionem. Non valet, quia & ſi nullum adſit contrariũ, adhuc calor in externo ſubiecto deficiet, ergo indiget conſeruatione intrinſeca; item cum ignis conſeruat aquam calidam ab aere frigido ambiente, conſeruat per actionem receptam in aqua, nõ in aere. Tandem numquam requiritur ad operandum conditio aliqua, de cuius neceſſitate nõ poſsit reddi ratio à priori, modo quòd requiratur hæc diſsimilitudo, nequit aſsignari aliqua ratio à priori, cũ in agentibus æquiuocis non requiratur, ergo, &c.

43 Reſp. neg. ſeq. cum probat. ex dictis diſp. præced. q. 1. art. 1. quia ſcilicèt ſimile nequit agere in ſimile actione vniuoca. Ad 1. impugnat. huius reſponſ. dicimus cauſam etiam non operari propter ſimilitudinem paſſi, neque hoc eſt petere principium, quamuis enim non habeamus rationem à priori, ſufficit ratio à poſteriori, quam loc. cit. aſſignauimus; nec ratio ab Hurt. aſſignata eſt ſufficiens, nam oppoſitum experimur in agentibus æquiuocis; quapropter ſi nobis bellũ ingerũt cum agentibus vniuocis, non minùs nos poſſumus illos vrgere cum agentibus æquiuocis. Ad 2. falſum eſt calorem, vt eſt cauſa principalis, & primariò intendere productionem ignis, ſed ſolum productionem caloris, ſecundariò tamen; & vt cauſa inſtrumentalis etiam diſponit ad formam ignis, ſed pro viribus; quia ſcilicèt non quilibet calor eſt ſufficiẽs diſpoſitio ad formam ignis, ideò non quilibet ſufficiẽter diſponit, & perfectè, qualis eſt remiſſus, quare neg. conſeq. quòd debeat calor remiſſus vlteriùs agere, poſtquam aſſimilauit ſibi paſſum, quia non eſt inſtrumentum ſufficiens, & perfectum. Ad 3. ſi valeret, concluderet etiam numerum, quò maior eſſet, eò ſimiliorem eſſe cum vnitate, quia plures cõtine-

tineret rationes ſimilitudinis, vlnam eſſe magis æqualem palmo, quàm ſit alius palmus, quia haberet in ſe octo palmos, & rationes fundandi plures æqualitates; ideo neg. antec. ad probat. neg. min. quia licet tres gradus diuiſim ſumpti aſſimilentur calori vt vnum, non tamen coniunctim accepti, arguere autem à diuiſis ad coniuncta eſt fallacia accidentis, vt diximus p. 2. inſtit. logic. tract. 3. c. 3. ſic duo, & tria fundãt rationes paritatis, & imparitatis, non tamen quinq; licèt ſit duo, & tria. Ad 4. non valet paritas de multiplicatione extenſiua, & intenſiua, ratio eſt, quia multiplicatio extenſiua præſupponit diſſimilitudinē inter agens, & paſſum, non autem multiplicatio intenſiua, & hæc diſſimilitudo eſt neceſſaria ad actionem, quamuis non habeamus rationē à priori. Ad 5. vrget illos aſſerentes rationem illam, cur ſimile non agat in ſimile, eo quia intendit aſſimilare ſibi paſſum, eſſe conuincentem, & quaſi à priori, quia eſt per cauſam finalē; at iam oſtendimus diſp. præced. cit. non concludere; idcirco dicimus agens vniuocū intendere agendo ſui ipſius communicationem, dummodò non reperiat in paſſo effectum ſimilem; cur autem hoc expoſcat, recurrendum erit ad naturam agentis, ſufficit nobis ratio à poſteriori.

44 Ad 6. valet contra ipſum Areſ. nam ſuſtinet qualitates non habentes contrarium intendi per gradus homogeneos, vt eſt lumen, & tamen videmus non omnia lucida ęqualē lumen producere, ſed quædam maius, quædam minùs, quia non habent eandem actiuam virtutem; idem dicimus de calidis virtualiter, quòd habeant determinatam virtutem actiuam, vt non poſſint vlterius agere poſtquam produxerunt gradus illos, quos virtualiter continent, quamuis adhuc in aliud ſubiectum poſſint agere; neq; ex hoc, quòd maior virtus intenſiua requiritur ad producēdum ſex gradus caloris in eodem ſubiecto, debet inferri gradus eſſe ætherogeneos; aliter quia maior virtus requiritur ad producendum ſex gradus luminis in eodem ſubiecto quam duos tantum, iam gradus luminis eſſent ætherogenei contrà ipſum; ſolum inferri poteſt gradus illos conſtituere qualitatem perfectiorem, vt dicemus. Ad 7. etiam retorqueri poteſt de luminoſo producente in parte aliqua ſphæræ diſtante lumen remiſſius, quamuis in ſe haberet vim producendi lumen intenſius in parte propinquiori, ideo dicimus ignem reſpectu illius partis non habere virtutem producēdi octo gradus caloris, quia agens agit vniformiter difformiter. Ad 8. ex dictis diſp. 7. Phyſ. q. 2. conſeruationem illam non eſſe veram actionem, ſed ſolum defenſionem à contrario, ſeù impedimentum actionis contrarij; & ad 1. improbat. dicimus calorem in alieno ſubiecto ſatis habere contrarium, dum ſubiectū quærit ad priſtinum ſtatum redire: ad 2. in illo caſu calidum nō agere in aquā, ſed potius cum aqua integrare vnum agens totale, quod agat in aerem ambientem, illiq; reſiſtat; verum eſt tamen, quòd ſi à contrario remitteretur, poterit deinde (dūmodò magis applicetur) calorem illum per veram actionem reſtaurare, nec ob id motibus contrarijs ſimul moueretur, ſed ſucceſſiuè. Ad 9. neg. aſſumptum, nam etiam tanta, vel tanta approximatio eſt conditio ad agēdum, & tamen quòd hæc determinata requiratur, nequit alia ratio aſſignari, niſi natura agentis cognita experimēto.

45 Secundò qualitas intenſa vt octo eſt perfectior, quàm extenſa vt octo, quia perfectius agit, & diſponit, ſed ſi gradus eſſent eiuſdem rationis, non eſſet perfectior, ergo, &c. min. prob. quia perfectio, quam debet habere qualitas intenſa vt octo, debet illi cōpetere ratione propriæ entitatis, nō ab alio extrinſeco, ſed ſi entitas vnius eſſet ſimilis entitati alterius, ſolū differrent in ordine ad ſubiectum, qui ordo eſt extrinſecus, ergo non eſſet perfectior. Tum 2. quia ſi eſſet vnio perfectior, iam admitteremus ætherogeneitatem in vnione, ſi non in qualitate. Tum 3. Deus, & creatura licet

-et faciant maiorem perfectionem, extenſiuam, quia ſunt duo entia perfecta, quàm Deus ſolus, non tamen intenſiuã, quia creatura ſupra Deum nõ addit maiorem perfectionem, ergo ad intenſionem, & maiorem perfectionem nõ ſufficit additio ſimilis perfectionis, ſed requiritur maior. Tum 4. ſi tres Beati viderent Deum viſione vt duo, alius verò viſione vt ſex, hic perfectius videret Deum, quàm illi, & tamen illi tres haberẽt ſex gradus perfectionis, imò ſi tres illæ viſiones eſſent in vno ſolo, adhuc nõ eſſet iſte beatior, quia repræſentarent ſicut prius, ergo ad maiorem perfectionẽ qualitatis non ſufficit multiplicatio, & additio ſimilium graduum: idem oſtenditur de vidente lapidem duplici viſione .ſ. in ſe, & in ſpeculo, nam iſte non perfectius videret lapidem, quàm ſi vnã tantum haberet viſionem, & de audiente voces in ſeipſis, & in echone, ergo ad maiorem perfectionem non ſufficit habere duas ſimiles formas.

46 Reſp. neg. min. Ad 1. prob. negamus maiorem perfectionem qualitatis intenſæ prouenire ex inæquali, & diſſimili perfectione entitatiua ſiquidem ex ſola maiori, & perfectiori vnione partiũ inter ſe, & cum ſubiecto prouenit; partes enim qualitatis intenſæ ſunt in eadẽ parte ſubiecti, & ad inuicem compenetratæ, vbi partes extenſæ ſolum in indiuiſibili vniuntur; ex qua maiori vnione ad inuicem ſequitur quædam perfectio in qualitate tùm ad agendum, tùm ad reſiſtendum, virtus enim vnita fortior. Pulchrum exemplum adducit Arriag. ſi .n. decem homines haberent ſinguli centũ florenos, alius verò illos mille florenos ſimul acquireret, certè iſti floreni ſecũdum entitatem eſſent iidem, conſtituerent tamen hominem illum ditiorẽ, quã fuerint illi decem, propter poſſeſſionẽ magis vnitam, vbi prius erat diſperſa, nec aliam perfectionem debemus agnoſcere in intenſione qualitatis. Ad 2. valet contra ponentes vnionem eſſe modũ quendam abſolutum variabilem ad variationem qualitatis, nos verò ponimus eſſe ſimplicem relationem, quæ dicitur perfectior, & intenſior propter additionem plurium partium qualitatis in eodẽ ſubiecto. Ad 3. neg. paritatem, quia Deus ſolus vel formaliter, vel eminenter continet omnẽ perfectionem creaturæ, ideo ex Deo, & creatura non fit perfectius intenſiuè; at vnus gradus non continet perfectionem alterius gradus; imò rectè retorquet Arria. gradus enim octauus per ipſos eſt perfectior, quàm quilibet alius inferior, ꝙ tamen cum illis intenſiorem conſtituit qualitatem, quàm ſi ſolus octauus eſſet, & tamẽ alij gradus ſunt imperfectiores, ergo ſi fit intenſio per additionem gradus imperfectioris, multò magis per additionem æqualis. Ad 4. per idem ſi enim ex illis viſionibus fieret vna viſio, tunc perfectius videretur Deus, ſicut perfectius videtur obiectum ambobus oculis, quã vno tantùm; ſi verò remanerent diſtinctæ numero, & in vnum actum nõ coirent, propter peculiarem forſan rationem actuum vitalium, & ſpecierum, de quo ſuo loco, nil contra nos, quia loquimur de gradibus integrantibus vnã qualitatem intenſam.

47 Tertio ex Coninch. ſit in vno loco corpus calidum vt octo, in alio loco Deus ponat penetratiuè octo corpora calida vt vnum, vel iſti octo gradus ſunt eiuſdem perfectionis, & actiuitatis, ac illi, itavt poſſint calorem vt octo producere, vel non, ſed ſolùm calorem vt vnum intenſiuè producant; ſi primum, ergo ad intenſionem non requireretur vnio in eodem ſubiecto, quod eſt falsũ; ſi ſecundum auferat Deus ab illis caloribus vtrumq; ſubiectum relinquendo illos in proprio eſſe; tunc quæritur, an poſteriores calores poſſint producere calorem vt octo, an ſolum vt vnum, ſi primum, ergo per ſolam amotionem ſubiecti calores illi euaderent actiuiores, & perfectiores, quod eſt falſum; ſi 2. debet aſſignari diſparitas, cur priores poſſint producere calorem vt octo, non poſteriores, non enim apparet, quæ poſſit eſſe, cum eodem modo ſe habeant

beât ergo dicendum hos gradus eſſe inæquales. Tum 2. ſequeretur, quòd ſi Deus in eodem ſubiecto poneret duas quantitates penetratas, quantitatem intenſiorem reſultare, quod eſt falſum, quia quantitas non ſuſcipit magis, & minùs.

Reſp. poſteriores gradus caloris nec in illis ſubiectis, nec ab illis ſeparatos conſtituere calorẽ intenſum vt octo, ſed eſſe octo gradus diſſitos interſe, vniuſq; gradus caloris productiuos licet citiùs, & velociùs; ratio eſt, quia ad intenſionem non ſufficit penetratio localis, aliter ſi duo ignes eſſent ſimul compenetrati non ſolum fieret calor vnus, vt ſexdecim, ſed etiam ignis perfectior, ſed requiritur quædam compenetratio partium qualitatis inter ſe, vt quilibet gradus cum quocunq; alio ſimul vnitus, & cõpenetratus exiſtat, vt euenit in calido vt octo, gradus enim iſti non ſolùm in eodem loco reperiuntur, ſed in eodem ſubiecto, & ad inuicem coniuncti exiſtunt, quod non conueniret illis gradibus etiam ab illis octo corporibus ſeparatis, ſolùm enim dicerent vnionem ad locum non inter ſe. Ad 2. neg. paritas, ſuſcipere enim magis, & minus ſoli qualitati conuenit, non quantitati, hæc enim eſt radix extenſionis localis, ita vt impenetrabilitas aptitudinalis in ordine ad locum eſt poſitio circumſcribens eſſentiam quantitatis; quarè, ſi duæ quãtitates exiſterent in eodem ſubiecto, nõ facerent quantitatem vnam perfectiorem, quia non ſunt natæ ad inuicem cõpenetrari, & quælibet ab intrinſeco peteret extreitatem partium impenetrabilem; at qualitas indifferens eſt ad extenſionem, & intenſionem, imò principaliùs conuenit illi intenſio, quàm extenſio; ita colligitur ex dictis in log. diſp. 7. q. 2. & 3. & diſp. 9. Phyſ. q. 1. & dicemus infra diſp. 5. quæſt. 5. art. 2.

Dices, etiam partes extenſiuæ qualitatis petunt eſſe in diuerſis ſubiecti partibus, & extendi in loco, & tamen ſecundùm nos ſi vnirentur in eadem parte ſubiecti, efficerent qualitatem intenſiorem, ergo licèt partes quantitatis petant extenſionem localem, ſi tamen eſſent in eodem ſubiecto, deberent conſtituere perfectiorem, & intenſiorem quantitatem, antec. prob. partes qualitatis vt extenſiuæ reduplicatiuè petunt extreitatem impenetrabilem, eo ipſo enim quòd ſunt extenſiuæ, vna excludit aliam, quia ſi non ſe excluderent, non eſſent extenſiuæ, ſed intenſiuæ. Reſp. neg. paritatem, quia qualitas ex propria natura eſt indifferens ad intenſionem, & extenſionem, ad diffuſibilitatẽ, & congregabilitatem, ideòq; quamuis partes extenſiuæ nequeant eſſe intenſiuæ, reduplicatiuè loquendo, non tamen ſpecificatiuè, & abſolutè, ſicut repugnat homini nigro vt ſic diſgregare viſum, non tamen ſecundùm ſe conſiderato, at quantitati ex propria natura conuenit diffuſibilitas, & extreitas localis aptitudinalis, ideoq. nunquam partes ipſius ita adinuicem poſſunt vniri, vt vnã perfectiorem integrent quantitatem.

48 Quarto ſtante noſtra ſent. ſequeretur nullum gradum eſſe primum, vel ſecundum, aut octauum, quod eſt falſum, quia diuerſi gradus conſtituentes aliquod totum neceſsariò dicunt certũ ordinem inter ſe; ſeq. prob. à ſimili, ſi gradus, inquit Coninch. quibus ad locum ſuperiorem eſt aſcendendũ (a quibus denominatio graduum intenſionis ſumpta eſt) ita eo locarentur, vt vnus in ordine ad locum, & aſcenſum non ſuperaret alium, non conſtituerent veros gradus, nec vnus poſſet dici primus, alter ſecundus, ergo cum per gradus intenſionis veluti aſcendatur ad maiorem perfectionẽ, ſi vnus non ſuperaret aliũ in perfectione, non eſſent veri gradus, nec perueniretur ad maiorẽ perfectionem. Neque dicas partem priorem perfici à poſteriori; quia per poſteriorem prior non eleuatur ad eſſe perfectius, ſicut ſi ſecundus gradus in aſcenſu nõ eſſet eleuatior, & eminentior quò ad locum, non diceretur ſecundus. Solùm poſſet reperiri ordo temporis, ſed hic eſt prorſus accidentalis, & ſolùm facit

vnum aggregatione; & quando qualitas in inſtanti producitur, non adeſt talis ordo. Tum 2. qualitates contrariæ ita ſe habent, quòd ſecundum certos quoſdam gradus ſunt incompoſſibiles, ſecũdum quoſdam verò compoſſibiles, ſed per primum gradum caloris expellitur ſolum octauus gradus frigoris, non alij', ergo ſignum eſt octauum gradum eſſe alterius rationis ab alijs, nam ſi eſſent homogenei, æqualiter omnibus opponeretur; cum vnus non ponat diuerſum effectum formalem ab alio; imò cum omnes gradus ſint æque approximati agenti contrario, quia vnus non eſſet extra alium, certè non eſſet maior ratio, cur potiùs in vnum agat, quàm in alium, recurrere autem ad Deum determinantem, eſt voluntariè dictum. Tum 3. poſſet hæc intenſio in infinitũ procedere naturaliter, quod eſt falſum, ſeq. prob. quia vt arguit Ariſt. 4. Phyſ. 53. ſi duo corpora poſſunt eſſe in eodem loco, ergo infinita, pariformiter ſi duo gradus eiuſdem rationis poſſunt eſſe ſimul, ergo etiam infiniti. Tum 4. ſequeretur intenſionem eſſe accidentiariam qualitati, ſicut extenſionem, quod eſt falſum.

49 Reſp. ex dicendis q. ſeq. concedendo ſequelam, diuiſio enim in gradus eſt arbitraria, ſicut vlna voluntariè in octo partes diuiditur, quare negamus falſitatem ſeq. ad probat dicimus ſufficere, quòd ſeruent inter ſe ordinem, & vnionem continuitatis ſicut vnum continuitate ſolum conſtituunt; attamen quia probatio ſequelę poteſt confici cõtra noſtram ſent. idcirco dicimus ad aſſumptum, quòd eo modo debet aſcendi, quomodo eſt terminus ad quem talis aſcenſus, itaut ſi eſt aſcenſus ſecundum perfectionem eſſentialem, ſemper debet addi nouus gradus eſſentialis, ſi ſecundum perfectionem intenſiuã, addi debet nouus gradus intenſiuus, ſi ſecũdum extenſiuam, nouus extenſiuus; vnde ex hoc non adhuc infertur, quòd nouus gradus intenſiuus debeat eſſe alterius rationis, ſed ſufficit quod forma nouo gradu perficiatur intenſiua perfectione, quæ conſiſtit in hoc, quod plures partes ſimul vnitæ reperiãtur in eodem ſubiecto, ex qua vnione reſultat maior actiuitas, & fortitudo in forma, quia virtus vnita fortior; ſicut in exemplo allato de gradibus in aſcenſu ad locum altiorem, quia eſt aſcenſus extenſiuus, ſufficit, quòd gradus illi differant in extenſione, non tamen requiritur, quòd ſint alterius rationis. Ad 2. patet ex diſp. 1. q. 5. quo pacto, & qua ratione contraria ſe compatiuntur, & expellunt ab eodem ſubiecto, & fuſiùs diximus in log. diſp. 9. q. 1. art. 1. explicando definitionem contrariorum, quia ſcilicet quamuis omnes gradus habent aptitudinem ad ſe expellendum ab eodem ſubiecto, impediuntur tamen à capacitate ſubiecti ad octo gradus qualitatem contrariarum, Cur autem potiùs in hũc gradum agat contrarium, & deſtruat, & non in alium; dicimus hoc à Deo determinari, cuius eſt cauſas ſecundas determinare ad agendum ex dictis diſp. 8. Phyſ. q. 2. art. 3. neq; hoc eſt voluntariè dictum, ſed potius rationabiliter, ſicut vniuerſaliter etiam aduerſarij in caſibus ſimilibus faciunt. Ad 3. poteſt retorqueri etiam de gradibus ætherogeneis, ſi enim plures gradus diuerſæ rationis poſſunt eſſe ſimul, etiam infiniti; & contra Areſ. retorqueri poteſt in impulſu, & lumine; quare neg. ſeq. naturaliter loquendo, quia potentiæ actiuæ naturales ſunt terminatæ ex dictis diſp. præced. q. vlt. authoritas Ariſt. non viget, valet enim in his, in quibus vniuerſaliterquęlibet pluralitas naturaliter repugnat, qualis eſt penetratio localis duorum corporum, tàm enim repugnat duo corpora eſſe in eodem loco, quàm centum, mille, &c. cum hoc tamen ſtat, quòd in aliquibus vna pluralitas repugnat, non altera, vt Petrus poteſt ferre decem pondera vt vnum, non tamen duodecim; ſic poſſunt ab agente octo gradus qualitatis produci, non tamen decem, viginti, &c. Ad 4. magis conuenire qualitati intenſionem, quàm exten-

, enſionem ob rationes allatas.

50 Secundo ſit ſubiectum palmare calidum vt vnum, ſi Deus à medietate auferret calorem, & in alia medietate reponeret, in iſta eſſet calor vt duo, & ſi reduceret totum calorem ad milleſimam partem, fieret calor vt mille, & ſic in infinitum; imò ſi reduceret totũ calorem ad punctum, calor erit actu infinitè intenſus. Tum 2. ex Scot. 4.d.10. q.2.P. ſi duo agentia totalia applicentur eidem paſſo, ſi entitas effectus eſt indiuiſibilis, generarent eo modo efficiendi, quo neuter illorum poſſet eſſe cauſa totalis effectus; ſi verò entitas eſt diuiſibilis, producerent effectum perfectiorem, & exemplificat de calore ergo ſecundũ Scotum falſum eſt, quod hucuſque diximus, duo calida vt vnum v.g. non producere niſi calorem vt vnum. Tum 3. ſi intenſio ſolùm eſſet aggregatio quædam partium ſimilarium, quæ etiam poſſent extendi, ſi adinuicem diſcontinuarentur, & in diuerſis ponerentur ſubiectis, euaderent extenſæ, ſequeretur nullam qualitatem eſſe ſpirituale, quia quælibet poſſet extendi, per hoc enim ſpirituale à materiali differt, quòd hoc eſt entitatiuè diuiſibile illud prorſus indiuiſibile, ergo ſi partes intenſæ poſſunt fieri extenſæ, omnis qualitas, ſpiritualis poſſet materialis euadere, quod implicat.

Reſp. primum argum. vrgere etiam aduerſarios, quia ſaltim primus gradus poſſet ad punctum reduci, quod eſſet tunc infinitè calidum vt vnum. Quapropter Iacob. de Forolin. tract. de intenſ. & remiſſ. verſùs finẽ concedit vltimam ſeq. quòd calor ille infinitus eſſet. Rectius Auerſa concedit, quòd in infinitum intendi poſſet illa qualitas, ſicut ſi ab aliqua latitudine Deus auferret aliquam partem, & apponeret verſus longitudinem, quantitas illa hoc modo poſſet in infinitum ſincathegorematicè elongari; ita in caſu, quicquid enim auſertur de extenſione additur intenſioni; ſicut autem nunquam quantitas fiet infinitè cathegorematicè lõga, ſic neq; qualitas poſſet euadere actu infinitè intenſa, quia ſicut non poſſet diuidere totam latitudinem, quin adhuc alia remaneat diuidenda, ſic neq; poſſet totam extenſionem ad intenſionem reducere. Ad 2. efficerent effectum perfectiorem non ſe ipſis, ſed illo, quem quodlibet ſeorſim produceret, ſemper enim calidũ agit vniformiter difformiter, & ideo producit effectum ſeipſo imperfectiorẽ; at cum ſimul applicantur, quia moles agẽtis iuuat ad extenſius, & citius operandum ex dictis diſp. præced. q. 1. art. 1. idcircò producerent calorem intenſiorem, qui tamen non excederet propriã intenſionem ſingulorum. Ad 3. patebit in ſeq. q. non enim omnes partes intenſiuæ poſſunt extenſiuæ fieri, ſed illæ, quæ extenſiuè quoque ſunt diuiſibiles, at quæ prorſus indiuiſibiles ſunt extẽſiuè, non poſſunt extendi; ideòq; qualitates ſpirituales, quia in ſubiecto extenſo non fundantur ſunt extenſiuè indiuiſibiles, & conſequenter repugnat, quòd diuiſibilitatem recipiant extenſiuam.

QVÆSTIO QVARTA.

Vbi completè explicatur tota compoſitio intenſionis, & extenſionis qualitatis.

51 IN qualibet continui compoſitione duo reperiuntur, ſcilicet partes, & indiuiſibilia continuatiua, & terminatiua ex dictis diſp. 9. Phyſ. vt igitur totam compoſitionem qualitatis explicemus, hæc duo declarare oportet, partes, & indiuiſibilia, tàm in intenſione, quàm in extenſione.

Quò ad partes intenſiuas ex hucuſq; dictis faciliter reſpondetur; cum enim intenſio fiat per realem additionem nouæ qualitatis eiuſdem rationis cũ præexiſtenti, & in eadem ſubiecti parte; dicendum qualitatem intenſiuam eſſe quoddam continuum homogeneum, & ſimilare ex partibus conſtans homogeneis, non indiuiſibilibus, ſed in infinitũ diuiſibilibus(ſupponimus .n. tem quã- libet

Digitized by Google

libet continuam, ſiuè ſubſtantia ſit, ſiuè qualitas, habere partes entitatiuas independenter à quantitate ex dictis diſp. 9. Phyſ. q. 1.) aliter nunquam poſſet ſubiectū continuè alterari intéſiuè, quod eſſe falſum oſtendemus q. ſeq. ſicut extenſio quantitatis fit per realem acquiſitionem nouæ quantitatis eiuſdem rationis cum præexiſtenti, conſtituentis cum illa vnum continuum integrale homogeneum; & quia magnam ſimilitudinem habent iſta duo continua intenſionis, & extenſionis, ideo claritatis gratia continuum qualitatis extenſum ex partibus componi dicitur, intenſum verò ex gradibus, qui reuera ſunt partes integrantes, & componentes qualitatem intenſiuam.

52 Gradus autem eſt duplex, ex Canon. 5. Phyſ. q. 3. art. 1. alius eſt gradus eſſentiæ, & hic eſt, quo ens quodlibet determinatur, & limitatur ad certum genus, & certam ſpeciem ſecundum ſuam eſſentiam, vt viuens, animalitas, ſenſitiuum, rationale in homine, alij ſunt gradus perfectionum eiuſdem ſpeciei vnitiuè contentarum in vno, & de iſtis loquimur, qui non diuerſificant ſpeciem eſſentialiter, cum ſint portiones eiuſdē ſpecificæ formæ. Dicitur autem gradus à gradior graderis, quaſi greſſus, ſicut enim per greſſus itur de vno loco ad alium, ita etiam quodāmodo per iſtos gradus, & portiones perfectionales mobile graditur ab vna perfectione in aliam, in ſenſu explicato. Definitur autem à Canon. cit. quòd ſit *portio perfectionalis formæ ſpecificæ extra eius conceptum quidditatiuum, ſed ipſam ſpecificā formam includens in ſuo conceptu, incluſa tamen intra conceptum indiuidui vagi vagè, determinati determinatè.* Dicitur *portio perfectionalis formæ ſpecificæ*, quia ſicut quantitas habet compoſitionem eſſentialem ex genere, & differentia, & integralem ex partibus, quarū quælibet includit eſſentiam quantitatis, non tamen totaliter, quia etiam includitur eſſentia in alia parte propter ſuam illimitationem, ita qualitas habet ſuam compoſitionem ex partibus eſſentialibus genere, & differentia, & habet ſuas perfectionales portiones integrantes, quarum quælibet includit eſſentiā qualitatis, non tamen totaliter, quia etiam includitur in alia portione; hoc tamen intereſt inter quantitatem, & qualitatē, quòd quælibet quantitas eſt eiuſdē perfectionis cum alia quantitate, quia non ſuſcipit magis, & minùs, non ſic qualitas, nam iſta intenſio nō attenditur quò ad diuerſas partes ſubiecti, ſed quò ad eandem. Dicitur *extra conceptū quidditatiuum formæ*, quia quidditas abſtrahit ab indiuiduis; Dicitur *includens formam in ſuo conceptu*, quia ſpecies eſt de eſſentia indiuidui; Dicitur tandem *incluſa tamen*, &c. quia conceptus indiuidui non ſolū dicit ſpeciem, ſed etiam differentiam indiuidualem, ſi indiuiduū eſt vagum, differentiam indiuidualem vagam, ſi determinatum, & ſignatum, differentiam indiuidualem determinatam, & ſignatam includit.

53 Cum igitur quælibet qualitas habeat iſtos gradus, & iſtam latitudinem intenſiuam diuiſibilem in infinitas partes admodum quantitatis, Philoſophi ad maiorem claritatem diuiſerunt totam iſtā latitudinem ab agente naturali producibilem in octo gradus, quæ diuiſio non eſt in partes proportionales, ſed aliquotas, æquales, & non communicantes, vnde poterant in decem, vel viginti ſecare partes, & gradus ſicut, cum vlna diuiditur in octo palmos æquales, eſt diuiſio arbitraria, cū poſſit in plures partes æquales diuidi, finitas tamen; quādo ergo acquiritur à mobili certa pars determinata qualitatis quò ad intenſionem, dicitur acquiri primus gradus, & ſic de cæteris, ſicut cum aliquis continuè mouetur per vlnam, quādo acquirit certam partem determinatam, dicitur acquirere primum palmum. Ex iſtis verò partibus intenſiuis non fit vna ſimplex qualitas ſine diſtinctione partium, vt nec ab ipſo Deo poſſint iſti gradus ſeparari, pro qua ſent. citatur Heruęus 1. d. 17. q. 5. quia non ſolùm à Deo, ſed

de

de facto naturaliter ad inuicem ſeparātur. Deinde quò ad diſtinctionem ipſorum eodem modo eſt loquendum, quomodo diximus de diſtinctione partium quantitatis inter ſe diſp. 9. Phyſ. q. 2. qualitas enim ſucceſſiuè acquiritur, & cōmenſuratur ſuo modo cum partibus tēporis, & tota intenſio fit continuè, vt in q. ſeq. per partes temporis; quarè ſicut tempus non conſtat ex inſtantibus, ſed ex partibus ſemper diuiſibilibus in infinitum, ita prorſus intenſio qualitatis, & qualitas ipſa; eadem enim argumenta faciunt pro quolibet continuo.

54 Non ſolum autem qualitas vniuerſaliter habet partes intenſiuas, ſed quæ materialis eſt, & in ſubiecto recipitur extenſo, habet quoq; partes extēſas entitatiuè; & hæc extenſio huiuſmodi qualitatis eſt ita cum intenſione eiuſdē connexa, vt non poſſit fieri extenſio abſq. intenſione; eo quia agens intendēdo extendit, & extendendo intendit, quando agit in ſubiectum quantum cōtrarijs qualitatibus affectum: ſolùm dubitari poſſet, an agens extendendo qualitatem agat ſemper vniformiter difformiter, & æqualiter inæqualiter, an verò eodem modo, itaut in aliqua parte ſphæræ extendat qualitatem eiuſdem intenſionis, ſed de hoc infra.

Sed contra iſtam intenſiuam compoſitionem hucuſque explicatam præter rationes ſuperiùs adductas, adhuc arguitur primò multis authoritatibus. Prima ſumitur ex 8. Meth. 10 vbi habetur, quòd formæ ſunt ſicut numeri quò ad hoc, quòd ſicut numerus quilibet additus numero variat numerum, ita quilibet gradus in forma additus variat ſpeciem, ergo eſſentiæ albedinis v. g. nòn poteſt aliquid addi manente eadem ſpecie. Secunda ex 10. Meth. 25. vbi Ariſ. ait, quòd differentiæ formales mutant ſpeciem, ſed hæc differentia graduū eſſet differentia formalis, ergo, &c. Tertia ex cap. de differ. vbi docet Porph. quòd differentia formalis non recipit magis, & minùs, eſſe enim inquit, vniuſcuiuſq; vnum, & idem eſt neq; intēſionem recipiens, neq; remiſſionem. Quarta eſt authoris ſex princip. forma eſt, inquit, ſimplici, & inuariabili conſiſtens eſſentia. Accedit ratio, quia ſi realitas aliqua adueniſ præexiſtenti qualitati, ergo qualitas aucta nō erit in ſpecie, quia includet aliquid accidentale naturę ſpecificæ, vel ſi erit in ſpecie, per ſe nihil includet, niſi pertinens ad naturam ſpeciei. Tum quia ſi forma hoc modo intenderetur, etiam ſeparata à ſubiecto taliter intenderetur, ergo forma eſſet ſubiectum motus, quod eſt falſum.

55 Reſp. 1. d. 17. q. 3. XX. primam, ſecundam, & tertiam authoritatem intelligi debere de quidditatibus, vt quidditates ſunt, & de differentijs eſſentialibus, quarum quælibet variat vnā ſpeciem in aliam, vel de nō ſpecie facit ſpeciem, non verò de differentijs indiuidualibus, quæ non ſunt de eſſentia, & quidditate rerum, gradus autē iſti ſunt quædam conditiones indiuiduantes, ſeù plura indiuidua licèt ad inuicem continuata. Ad vlt. ait, quòd illa propoſitio intelligitur ſecundū ſenſum ſuæ probat. probatur autem ab ipſo, quia forma addita ſubiecto non facit maius ſecundum molem, quàm priùs fuit, ſicut facit quātitas, ergo loquitur de ſimplicitate oppoſita compoſitioni ſecundum molem, q nil officit. Ad 1. rat. ait gradum aduenientem accidentalem dici poſſe, ſi accidens pro extraneo ſumatur, non enim pertinet ad quidditatem, nō tamen erit accidentalis, ſi intelligatur de accidente per accidens conueniente ſubiecto; primum accidens facit cum natura vnum per ſe, ſicut quodlibet indiuiduum eſt vnum per ſe, & rectè dici poteſt conſtitutum in ſpecie; ſecundum accidens facit vnum per accidens, nec tale dici poterit in ſpecie conſtitutum. Ad 2. negat conſeq. quia moueri eſt aliter ſe habere nunc, quàm prius, quòd proprium eſt ſubiecti, non formæ, & impropriè primus gradus dicitur recipere ſecundum, non enim inhæret illi, ſed ambo inhærent ſubiecto, vnde intenſio formæ ſeparatæ eſſet quædam aliter habitio, non autem

quoddam aliter ſe habere, vt diximus diſp.15. Phyſ.q.1. explicando eſſentiam motus.

56 Secundò, vel iſti gradus ſunt realiter diſtincti à forma, vel non, ſi ſecundum, ergo eadem numero albedo non poſſet eſſe modò intenſa, modò remiſſa, ſi primũ, ergo quia Deus poteſt omne realiter diſtinctum ſeparare, poſſet producere albedinem ſine aliquo gradu. Tum 2. aut iſta additio fit ſecundum eſſentiam, aut ſecundum exiſtentiã; non 2. vt diximus q.2 ſi primum, ergo qualitas intenſa, & remiſſa ſpecie differrẽt, quod eſt falſum. Tum 3. ex duobus entibus in actu nõ fit vnum per ſe 7. Meth. 49. ſed omnes gradus qualitatis ſunt entia in actu, ergo nequeunt conuenire in compoſitionem vnius qualitatis. Tum 4. aut iſti gradus ſe totis faciunt vnum, aut aliquo ſui, nõ 2. quia ſic potius eſſet extenſio quàm intenſio, vt patet in quãtitate, ſi primum, ergo vnus illorum corrumpetur, non enim eſt poſſibile vnam realitatem per totalem, & omnimodam identitatem tranſire in aliam ipſa eadẽ manente. Tum 5. ſequeretur voluntatẽ hominis nullum habentem habitũ producere poſſe ita intenſam volitionem, ſicut elicit voluntas habens perfectiſſimum habitum, quod eſt falſum, quia experimur in nobis, quòd tantò intenſiùs operamur, quãtò perfectiores habemus habitus; conſeq. prob. ſint duæ voluntates, quarum vna habeat perfectum habitum, & eliciat volitionem tot conatu, & ſit v.g. illa volitio vt ſex, alia verò voluntas ſine habitu eliciat volitionem vt duo, continuet iſtam volitionem, & addat partem parti, ergo per iſtam intẽſionem deueniet ad volitionẽ vt ſex. Tandem ſi duæ formæ ſubſtantiales eſſent in eodem ſubiecto, efficerent ſtante noſtra opinione vnam formam intenſiorẽ, quod eſt falſum, quia ſubſtantia non ſuſcipit magis, & minùs.

57 Reſp. ad 1. quod in quolibet cõtinuo duo conſiderari poſſunt, vnum eſt ipſum continuum conſtitutum in ordine ad alias partes integrales, ſecundum eſt ipſa quidditas reſpectu proprij gradus, ſi de primo loquamur, concedimus quemlibet gradum albedinis diſtinctũ eſſe realiter ab alio gradu albedinis, ſicut quælibet pars aquæ realiter diſtinguitur ab alia parte, & hæc ſine illis eſſe poteſt; ſi autem loquamur de ſecundo, ſic concedimus naturam albedinis non diſtingui realiter ab vno gradu, ſicut vniuerſaliter omnis natura ſpecifica eſt realiter eadem cum indiuiduo, ad impugnat. neg. ſeq. fit enim tranſitus à cõpoſitione Methaphyſica ex natura, & differentia indiuiduali, ad compoſitionem Phyſicam integralẽ; etenim adhuc quantitatis natura nequit eſſe ſine indiuiduali differentia, & tamen modò maior, modò minor eſſe poteſt. Ad 2. fit additio ſecundum eſſentiam, & exiſtentiam ſimul, vt in extenſione qualitatis, & quantitatis, neg. tamen conſeq. quia non eſt alia ſpecie eſſentia, ſed numero. Ad 3. maiorem eſſe veram de vno per ſe ente vnitate eſſentiali, nõ de ente per ſe vnitate integrali; ad hoc enim vt ex duobus entibus fiat vnum hac vnitate, ſufficit, vt ſint per ſe vnibilia per propria indiuiſibilia continuantia, in quibus vnio illa fundatur, quæ indiuiſibilia reperiuntur in qualitate intenſiua, vt dicemus. Ad 4. dicimus ſe totis facere vnũ, quia totaliter ſe vniuntur, nam quilibet immediatè vnitur cum quolibet, & ſingulæ partes vnius ſingulis alterius: ad impugnat. neg. totus diſcurſus, quia non tranſit vnus gradus in entitatem alterius, ſed remanet adhuc diſtinctus, vt patet in vnione materiæ, & formæ. Ad 5. concedimus ſeq. in aliquo caſu, cum .n. habitus non det ſimpliciter operari, ſed citiùs, & faciliùs, poſſet euenire, quòd vna voluntas per maiorem applicationẽ virtutis eliciat actum æque, vel magis intenſum, quàm altera habituata; attamen ſi vtraque eliceret toto conatu, & vtraq; continuaret intenſionem actus, ſemper habituata haberet actum intenſiorem; ſi vna ſolum eliceret, altera eliceret, & poſtea intenderet, hæc poſſet illam excedere; improbatio procedit regulariter,

gulatiter, quia ratò operamur toto conatu, idcircò intenſius operamur cum habitu, quàm ſine illo. Ad vlt. neg. ſeq. vt fuſius dicemus diſp. 5. q. 5. art. 2.

58 Quò ad indiuiſibilia qualitatis eſt opinio Fonſ. 8. Meth. c. 8. q. 2. ſect. 3. ad 3. Vaſq. p. 2. diſp. 82. n. 27. negans prorſus indiuiſibilia cõtinuatiua, aut aliã vnionem inter partes qualitatis, quamuis ſupponant mediate inter partes quantitatis (qui enim negant indiuiſibilia in quantitate, negant etiam in qualitate) ſed Fonſ. ait partes qualitatis vniri per coexiſtentiam in ſubiecto, Vaſq. verò vniri ſeipſis.

Communis tamen omnium ſent. eſt dari in partibus qualitatis propria indiuiſibilia continuatiua, & terminatiua, ſicut admittuntur inquantitate, & iiſdẽ ferè rationibus prob. quibus prob. exiſtentia indiuiſibilium quãtitatis diſp. 9. Phyſ. q. 2. ar. 2. & colligi poteſt ex Scoto ibi cit. ſed adhuc ſpecialiter oſtendi poteſt, quia qualitas poteſt acquiri per alterationem continuam tàm intenſiuè, quàm extenſiuè, vt q. ſeq. & talis motus tempore menſuratur, aut ergo in inſtantibus temporis eſt aliquid illius motus, aut non, ſi 2. ergo motus non erit continuus, immo diuiſus eſſet in omnes partes, ſicut ſi linea eſſet ſine omnibus punctis, eſſet actu diuiſa in omnes partes, quod implicat; ſi primum, vel eſt diuiſibile, vel indiuiſibile, primum nequit eſſe, quia nulla pars motus ſucceſſiui eſt in inſtanti, ergo ſecũdum, ergo idem dicendum eſt ex parte ipſius qualitatis, nã præterquamquod eodem modo ſe habent tempus, motus, & continuum quò ad compoſitionem partium, prob. adhuc, quia ſi per indiuiſibile motus acquireretur pars aliqua determinata qualitatis, & non indiuiſibile continuatiuum, iam qualitas haberet infinitas partes aliquotas, & determinatas iuxta infinitatem inſtantium, quod implicat. Tum quia poteſt dari qualitas à ſubiecto ſeparatã, & tamen eſſet continua, aliter eſſet ſecundum omnes partes diuiſa, ergo tunc haberet propria cõtinuatiua, ergo non vniuntur partes per coexiſtentiam in ſubiecto, vt dicebat Fonſ. & ſicut qualitas ex ſe eſt compoſitum integrale diſtinctum à ſubiecto quanto, ita debet habere propria indiuiſibilia continuantia; & tandem ſi poſſet dici cũ Vaſq. partes qualitatis ſeipſis vniri, idem dici poſſet de quantitate.

59 Dantur igitur in qualitate indiuiſibilia cõtinuatiua partes ipſius; & quoniam partes qualitatis ſunt duplicis generis, extenſiuæ, & intenſiuæ, dari debent indiuiſibilia vtraſque partes cõtinuantia. Et quidem de indiuiſibilibus continuantibus partes extenſiuas facilitet res explicatur, nam cum qualitas ſit extenſa in ſuperficie corporis, continuatur per propria indiuiſibilia, quæ indiuiſibilia extenſionis vocantur, eo quia continuatiuum extenſionis extenſione caret, & ſubiectantur in indiuiſibilibus continuatiuis ſuperficiei corporis, ſicut tota albedo v. g. in tota eſt ſuperficie. Difficile autem eſt explicare modum continuationis partium intenſiuarum; optimè tamen illum declarat Rubius tract. 3. de alter. q. 4. Hinc not. quòd cũ qualitas intenditur, non ſolùm intenſio eſt in partibus extenſionis, ſed etiam in indiuiſibili extenſionis, ideoq; indiuiſibile illud, quod partes extenſas continuat, poteſt habere latitudinem graduũ intẽſionis, & quò ad hoc diuiſibile erit; & quia intenſio huius indiuiſibilis ex partibus cõſtat intenſiuis; hinc talis intenſio propria indiuiſibilia habere debet, quibus partes ipſius continuentur, quæ indiuiſibilia erunt tàm intẽſionis, quàm extenſionis, intenſionis quidem, quia continuatiuum intenſionis intenſione caret extenſionis, quia ſunt continuatiua intenſionis rei intẽſæ, ſcilicèt indiuiſibilis partium extenſiuarũ. Inſuper quia etiam partes diuiſibiles ſecundum extenſionem intenduntur, ideò intenſio, quæ reperitur in his partibus, habebit propria indiuiſibilia, quæ communiter per gradus explicantur, vt calor vt vnum, vt duo, vt tria, vel calor vt dimidium vnius gradus, &c. & ſic dein-

ceps diuidendo ſemper quemlibet gradum ſecundùm proportionales partes; quæ indiuiſibilia dicuntur intẽſionis tãtùm, quia ſunt continuatiua partium intenſiuarum, non verò extenſionis, quia ſunt continuatiua intenſionis rei extenſæ, nam calor vt vnum, vel vt duo in tota manu reperitur, & conſequẽter hoc, quod eſt vt vnum, quod indiuiſibile dicitur intenſionis, extenditur ad extenſionem ſubiecti: hinc oritur diſtinctio indiuiſibilium qualitatis, quod alia ſunt indiuiſibilia extenſionis tantùm, quæ continuant partes extenſiuas, alia ſunt indiuiſibilia intenſionis ſolùm, quæ cõtinuant partes extenſiuè intenſas, alia ſunt indiuiſibilia intenſionis, & extenſionis ſimul, quia continuant partes intenſiuas rei inextenſæ, iſta dicuntur indiuiſibilia ſimpliciter, quia ... omni prorſus carent diuiſione, alia duo dicuntur indiuiſibilia ſecundum quid, nam prima ſunt diuiſibilia intenſiuè, ſecunda extenſiuè. Iſtis indiuiſibilibus correſpondẽt mutata eſſe motus alterationis, quibus acquiruntur.

60 Ex his patet, quo pacto partes intenſiuæ qualitatis poſſunt fieri extenſæ; nõ enim hoc debet intelligi de partibus intenſiuis inextenſis, nullum enim indiuiſibile poteſt fieri diuiſibile diuiſione oppoſita indiuiſibilitati illius, vt ſi aliquod eſt indiuiſibile ſecundùm latitudinem, nequit fieri diuiſibile ſecundùm latitudinem, ſed benè ſecundùm longitudinem, linea enim nequit fieri ſuperficies, ergo ſi partes illæ intenſiuæ ſunt inextenſæ, nequeunt euadere extenſæ, & cõſequenter quia qualitates ſpirituales ſunt inextenſæ ex propria natura, nunquam poſſunt extendi, quamuis ſint intenſiuè diuiſibiles; at partes intenſiuæ, ſed ſimul extenſæ poſſunt de intenſiuis à Deo mutari in extenſiuas, ſi in diuerſis partibus ſubiecti collocarẽtur, ſicut extenſiuæ poſitæ in parte eadem diuiſibili ſubiecti poſſunt fieri intenſæ.

QVÆSTIO V.

An alteratio poſſit ſucceſſiuè, & continuè fieri.

61 NOn eſt dubium, quin qualitas aliqua tàm quò ad extenſionem, quàm quò ad intenſionem in inſtanti acquiratur, vt patet cum primò producitur flamma in aere tenebroſo, illud enim lumen inſtantaneè cauſatur in toto aere; ſed quærimus, num quando qualitas introducitur in ſubiecto ſucceſſiuè per partes poſt partes, talis alteràtio fiat continuè, & in tempore, an verò in diuerſis inſtãtibus intẽrpolatis per morulas, & quietem mediam, itavt tota alteratio ſit aggregatum mutationũ inſtantanearum diſcretè ſibi ſuccedentiũ; & hoc tàm in extenſione, quàm in intenſione; quod alijs verbis quidam explicant; nam cõtinuitatem, & ſucceſſionem intenſiuam vocant continuitatem ex parte formæ, extenſiuam autem appellant cõtinuitatem ex parte ſubiecti; loquimur autem præcipuè de alteratione, que fit in ſubiecto extenſo, nam de illa, quæ fit in indiuiſibilibus ſubiecti, loquemur in ſolutione argum.

Prima opinio eſt quorundam Thomiſt. vt Capreol.p.d.15.q.2.art.2. Soncin.8.Met.quæſt.22. Iauel. & Ferrar.8. Phyſ.q.7. Zanard.q.9. & aliorum aſſetentium alterationem tàm intenſiuã, quàm extenſiuam nullo modo eſſe continuam in toto tempore, quo produci apparet qualitas, ſed fieri interruptè per quædã minima qualitatis, vt dum ignis applicatur ligno, per aliquod tempus diſponit minimam quandam partẽ ſubiecti, & in inſtanti terminatiuo illius temporis ſimul abſq; ſucceſſione introducit minimum caloris, deinde aliam minimam partem diſponit, & in iſtanti terminatiuo aliud introducit minimũ caloris, & ſic deinceps per totum alterationis progreſſum; fundantur, eo quia ſuſtinent dari minimam qualitatis, vt alia minor nequeat dari. Hanc opin. ſuper

per defendit Arriaga diſput.2. de Gen. ſect.3.ſubſect.2. & ſeq ſed alio innixus fundamento, quia ſcilicet vniuerſaliter putat omnem motum ſucceſſiuum fieri per morulas intereeptas, & ſecundùm maiorem, vel minorem numerum ipſarum prouenire in motu velocitatem, & tarditatem; ita docet præcipuè diſp.16. Phyſ.ſect.11. Alij verò hunc dicẽdi modum reſtringunt ad extenſionem. concedunt enim intenſionẽ ſucceſſiuè fieri, & continuè, negant tamen extenſionẽ eſſe continuam, ſed vel in eodem inſtãti applicationis agens, aiunt, agere in qualibet parte ſphæræ intendendo vniformiter difformiter qualitatem, vel quòd agat in partes ſphęrę interpolatè per morulas, ſcilicèt priùs in parte propinquiori intendendo illam, deinde in remotiori; pro quo citantur Aegid.1. de Gen. q.26. & Iand.8. Phyſ. q.8. Alij tamen hanc opin. reſtringunt ad primam partem qualitatis, quod ſcilicet in primo inſtanti introducatur minimum qualitatis in certa ſubiecti parte, quod minimum poſtea ſucceſſiuè, & continuè intendatur, & extendatur. Communis ſent. eſt Scoti in 2.d.2.q.9.N. & O.& 8. Meth.q.3. acquiſitionem qualitatis per partem poſt partem tàm intenſiuè, quã extenſiuè fieri ſucceſſiuè, & continuè, quem præter Scotiſtas ſequuntur ferè omnes recenſiores, imò & Thomiſtæ ſanioris mentis, vt Bannes 1.de Ge. q.6. Cõpl.diſp.4.q.10. Io.de S. Tho.q.3.ar.3.

62 Dicendum eſt alterationem intenſiuam, & extenſiuam poſſe ſucceſſiuè, & continuè fieri, ita Doctor cit. & colligitur expreſsè ex Ariſt. qui 5. Phyſ.18. alterationem reducit ſub motu propriè dicto, qui motus ex tex.39. & 41. eſt continuus, ad continuitatem autem motus requiritur continuitas tẽporis. Probatur autem ex dictis diſp. 9. phyſ.q.3. art.1. vbi fundamentum Aduerſariorum de minimo qualitatis excluſimus, & ſimul demonſtrauimus agens continuè, & ſucceſſiuè agere, non per morulas interceptas, eo quia eſt applicatum paſſo non ſolum in inſtanti, ſed etiam in tẽpore ſequenti, ergo agere ſemper debet in ſubiectum; nec ſufficit dicere, quòd agat diſponendo; v.g. cum calefacit ignis, priùs diſponit inducendo raritatem. Non valet, quia vt ibi diximus, hæc diſpoſitio eſſet etiam qualitas, ergo vel daretur diſpoſitio diſpoſitionis, vel hæc qualitas in tempore producetur: præterquam quod malè à Capreol. aſſeritur ignem introducere raritatem tanquam diſpoſitionem caloris; nam multa calefiunt, quæ non rareſcunt, vt adamas, & aliqua calore potiùs indureſcunt, vt lutum, ergo raritas non eſt diſpoſitio præuia caloris. vide diſp. cit. vbi etiam confutauimus alium dicendi modum, quod detur prima pars qualitatis in inſtanti producta, quæ deinde ſucceſſiuè fiat; Specialiter adhuc impugnatur modus ille ponendi extẽſionem inſtantaneam per totam ſphæram, non intenſionem; Equidem ſi in inſtanti in qualiber parte ſphæræ agit, non producit ſolum indiuiſibile extenſiuum qualitatis, ſed aliquam intenſionem ergo ſi extenſio eſt inſtantanea, etiam intenſio foret talis. Antec. patet, quia extenſio fit cum intenſione, & ſi quælibet pars ſphæræ intelligitur ſatis applicata in primo inſtanti, vt agens in illam agat in eodem inſtanti, certè intendet aliqualiter qualitatem. Tum quia ad agendum non ſufficit applicatio, ſed requiritur, quòd paſſum nõ reſiſtat, ergo ex applicatione non debet inferri actio inſtantanea in totam ſphæram, ſi paſſum eſt præditum contrarijs qualitatibus.

63 Alia via incedit Arriaga, negat enim agens applicatũ paſſo ſemper agere, ſed ex propria natura habere, quòd morulis quibuſdam interceptis agat, determinariq; à Deo, quando, & quanto tempore deſiſtat ab actione, & denuo rurſus incipiat agere, ſicut nos dicimus de gradibus, quamuis enim calidum vt ſex applicatum frigido vt ſex ſit indeterminatum ad deſtruendum quemlibet gradum, quia æque opponitur cum quolibet à Deo tamẽ determinati dicimus,

vt hos duos gradus in particulari deſtruat, non alios; & quò plures morulæ interueniunt in alteratione, eò alteratio eſt tardior, quò pauciores, eò velocior; quem dicendi modum probat quibuſdam experientijs, vt videbimus.

Verùm hæc reſponſio ex ſeipſa ruit; ſi enim agens eſt applicatum, non impeditum, & naturale, & prius agebat, poſtea non eſt impotentiùs, vt cum lapis deorſum deſcendit, cur priùs agebat, & deorſum mouebatur, poſtea quieſcit in aere? eò vel maximè, quod mouendo ſe deorſum fit potentior ad deſcendendum propter augmentũ impulſus, vt contra ipſum Arriaga probauimus diſp. 3. de Cęlo q. 3. Si dicas eſſe talis naturæ. Contrà, gratis enim hoc aſſeritur, & ſine fundamento, vt videbimus. Tum quia ſi lapis eſſet talis naturæ, vt ab intrinſeco petat quieſcere in motu, ergo naturaliter quieſceret in aere, quia iuxtà propriam naturalẽ aptitudinem, & potentiam. Tum quia ſi quælibet actio fieret per morulas interceptas, ergo actio conſeruatiua, qua conſeruatur effectus pendens in fieri, & in conſeruari ab agente, hoc pacto fieri deberet, aliter deberet aſſignari ratio diſparitatis; ex quo ſequeretur luminoſum non ſemper illuminare, nec oculũ ſemper videre, ſed debere ſuas actiones interrumpere per aliquas morulas ſaltem breuiſſimas, quod eſt contra experientiam; quamuis enim in quibuſdã caſibus admitti poſſit morulas iſtas imperceptibiles eſſe, ſi darentur, in his caſibus tamen neceſſariò perciperentur, nam viſio nequit terminari ad non exiſtens, & ſi viſio per inſtans ſolum nõ eſſet in oculo, oculus non videret, & tamen continuè percipimus lumen in aere, & obiectum oculis propoſitum. Tum quia non eſſent in motu tardiſſimo hæc morulæ imperceptibiles, vt probauimus diſp. 9. Phyſ. q. 2. art. 1. impugnando primã reſponſ. ad 2. probar. vbi oſtendimus etiam rotam in motu diſrumpi debere, eò quia velocius mouentur partes exteriores, quàm interiores, quod exemplum putat Arriaga inſolubile. Et tandem quia data hac ſent. ſequeretur motum localem naturaliter fieri in inſtãti, quod implicat, ſeq. prob. cum enim lapis mouetur deorſum, certè aliqua pars motus eſſet ſine morulis, ſcilicet quæ inter primã & ſecundã clauditur morulam; cum enim determinetur lapis à Deo ad motum, & quietem, cognoſcit Deus, quando primò determinauit lapidem ad quietem; hæc pars motus eſſet inſtantanea, quia ſi fieret in tempore, poſſet ab alio motu in velocitate excedi, quod eſt contra ipſum, docentem maiorem, & minorem velocitatem prouenire ex pluribus, vel paucioribus morulis, quare ſi caret omni morula, erit ſummè velox, & conſequẽter in inſtanti, idem etiam ſequeretur de alteratione. Falſum igitur eſt agens naturale actionẽ propriam morulis interrumpere; ſed quando eſt applicatũ non impeditum ſemper agit.

64 Contra hanc concl. arguunt primò rationibus illis, quibus probatur minimum in qualitatibus, quas ſoluimus diſp. 9. Phyſ. q. 3. art. 1. Secundo arguunt illis rationibus, quibus oſtenditur dari poſſe primam partem motus, quas etiam diluimus diſp. 14. Phyſ. q. 2. art. 2. Tertio argui poteſt ex hoc, quòd permanentia debent per primum eſſe incipere, ergo in inſtanti, & per conſequẽs alteratio erit inſtantanea. Huic autem rationi ſatisfecimus diſp. cit. art. 3. dum diximus, permanẽtia ſecundum eſſe cõpletum, & certum incipere per primum eſſe, at ſecundum eſſe incertum, indeterminatum, & incompletum poſſunt extrinſecè per vltimum non eſſe incipere. Quarto arguitur, quia ſequeretur in fine alterationis produci infinitam qualitatem; quam rationem adduximus, & ſoluimus ſupra q. 2. art. 3. n. . . . Tandem ex Ariſt. 6. Phyſ. 58. & 8. Phyſ. 65. & 66. docente motus inter terminos contrarios non poſſe continuari, alteratio autẽ eſt inter terminos cõtrarios, hic 8. Phyſ. 23. ait *Dicere alterationem fieri continuè eſt aduerſari valdè manifeſtis.* Di-

ci-

cimus tamen Ariſt. ibi loqui de duobus motibus contrarijs, quos ait non poſſe continuari, vt eſt motus ſurſum, & deorſum, non autem de motu inter terminos contrarios facto, vt eſt v.g. motus ſurſum, calefactio, &c. in tex. verò 23. ſolùm concludit contra Heraclitum alterationem non eſſe continuā, vt toto tempore fiat, quo res durat, vt docebat Heracl. aliquando enim res quieſcit, nec ſemper alteratur; non tamen aſſerit aletationem, quando fit, numquam continuè exerceri.

65 Secundo argum. ex Arriag.oſtēdēre omnem motum per morulas interrumpi debere. Tum quia videmus plumas, cartam, & ſimilia in deſcenſu pluriès quieſcere. Tum 2. non poteſt explicari velocitas, & tarditas motus, niſi per mediationē plurium, vel paucarū morularum. Tum 3. ſonus ad certam partem ſphæræ in inſtanti producit ſpecies ſenſibiles, nam à vicinioribus ſimul videtur ictus, & auditur ſonus, in quo inſtanti ſpecies iſtæ non producunt alias ſpecies in parte remotiori (ſupponit enim ſonum non producere ſpecies in qualibet parte medij, nam ſonus perit ſtatim, & tamen à remotioribus poſtea auditur, quare ſpecies illæ non cauſantur à ſono, quia cauſa debet eſſe exiſtēs) quod patet, quia ab exiſtentibus in remotiori parte non percipitur in illo inſtanti ſonus, ſed notabiliter prius videtur ictus, quàm audiatur ſonus; ergo ſpecies illæ in eo inſtanti non agunt, ſed quieſcunt, ergo non ſemper agens applicatum, non impeditum agit, ſed quādoque quieſcit; Prima conſeq. patet, hæc enim tardior auditio in remotioribus non poteſt referri in motum localem, vt quidam dicunt, motus enim localis ſolùm interuenit in productione ſoni, & primarum ſpecierū, & tranſacto ſono vt plurimum quieſcit medium, & tamen poſtea auditur ſonus in parte remotiori, ergo prouenit ex ceſſatione actionis. Tum 4. lapis magnus ſuper aſſerem grauitans non ſtatim, ſed poſt multos dies, aut annos frangit aſſerem; hoc autem nequit eſſe, quia toto illo tempore imprimatur impetus in lignum à lapide, & per continuationē intendatur, Ratio eſt, quia toto illo tempore euaderet ille impetus penè infinitus, & deberet aſſignari ratio, cur à principio non produxit totum impetū; Neque poteſt dici à principio lapidem incępiſſe diuidere lignum; nō enim per tot annos duraſſet lignum illud, nec talis diuiſio apparet, ergo dicendum prouenire ex eo, quod lapis nō ſemper agit in lignum, aliter ſi ſtatim produxiſſet impulſum, ſtatim etiam debebat aſſerē incidere, quia impetus ille potens eſt vincere reſiſtentiā ligni, ergo poteſt eſſe aliquod agens, quod debeat aliquantulū eſſe applicatum, antequam operetur.

66 Reſp. ad 1. ideo plumas, cartam, & ſimilia quandoque in medio motu quieſcere, quia propter exiguam grauitatem facilè impediuntur à qualibet etiā minima aeris agitatione, vnde ſi agitatio poteſt vincere actiuitatem grauitatis plumæ, non ſolum impediet motum deorſum, ſed etiam huc illuc deferet, ſi non ſuperat, ſed eſt æqualis, ſolum impedit deſcenſum, qua agitatione trāſacta, proſequitur pluma deinde motum deorſum continuatè, quamuis tardè. Ad 2. negamus velocitatem, & tarditatem motus explicari debere per plures, & pauciores motulas, ſed potius per coexiſtentiam ad maius, vel minus tēpus, ſicut diſp.ſeq. explicabimus rarefactionem, & condenſationem eiuſdem corporis per coexiſtentiam ad maiorē, vel minorem locum, iſtæ enim morulæ licèt fortè poſſent ſaluare velocitatem, vel tarditatem motus totalis, non tamē illius partis motus incluſæ inter duas morulas, hæc enim non eſt inſtantanea, ſed ſucceſſiua, ergo poteſt fieri tardius, aut velocius, & tamen non includit morulas, vt pro noſtra ſent. arguebamus. Ad 3. fiet ſatis in lib. de An. pro nunc dicimus cum communi ſonum non fieri in inſtanti, ſed in tempore, cauſatur enim per motum, qui eſt ſucceſſiuus, & conſequenter non producere ſpecies in in-

ſtanti, ſed in tempore, vnde nec iſtæ ſpecies poſſunt alias in remotiori parte cauſare, niſi in tempore, qua ratione prior eſt viſio, quàm auditus; Vel cum Conimbr. dicendum rationem eſſe, quia ſpecies viſibiles ſunt minus materiales, ideoq; poſſunt in inſtanti diffundi, ſpecies autem ſoni ſunt materialiores, qua ratione non producuntur in inſtanti, ſed in tempore muliplicantur in medio; quare negandum eſt ſpecies non agere, cum producuntur; licèt namq; non percipiatur ſtatim ſonus, hoc eſt, quia agunt in tempore, non in iſtanti; aliter quia etiã ſpecies viſibiles ſe multiplicant in medio, vt patet de lumine, idem eſſe dicendum de iſtis, quòd aliquando ceſſarent, & ſic non fieret viſio, quod eſt contra experientiam. Ad 4. concedimus lapidem ab initio totũ impetum à ſe producibilem imprimere ligno, & ſi hic impulſus excedit reſiſtentiam ligni, aliquem effectum, ſeu aliqualem diuiſionem incipit cauſare in ligno, vel paulatim, vel ſtatim iuxtà quãtitatem exceſſus, itaut deinde totaliter ſuperet; ſi verò non excedit, nunquam cauſabit diuiſionem, niſi aliunde lignũ vel ex humiditate, vel vetuſtate, aut ex alio capite amitteret aliquid reſiſtẽtiæ, vt ſæpè contingere experimur. vide diſ. 3. de Cęlo num. 58. & ſeq.

67 Tertiò, & fortius, intenſio qualitatis in partibus ſubiecti extenſa non habet ſua cõtinuatiua indiuiſibilia, quibus poſſit continuari, ergo nequit eſſe continua, Patet conſeq. quia continuũ eſt, cuius partes termino communi copulantur; Antec. prob. iſta continuatiua debent correſpondere continuatiuis tẽporis menſurantis illam intenſionem; ſcilicet inſtantibus, & in illis acquiri, ſed partes intenſiuæ qualitatis in ſubiecto extenſo receptæ non habent indiuiſibilia continuantia, quæ in illis inſtantibus acquirantur, ergo intenſio nequit continuè fieri in toto illo tempore, in quo qualitas intenditur, & ſimul extenditur in ſubiecto: Minor, in qua eſt difficultas, prob. nam ex dictis q. præced. tria indiuiſibilia ſunt in qualitate, ſcilicèt indiuiſibilia extenſionis tantum, intenſionis, & extenſionis ſimul, & intenſionis tantum; Prima indiuiſibilia nequeunt cõntinuare intenſionem, quia hæc pertinent ad extenſionem, non ad intenſionem; tum quia ſunt intenſiuè diuiſibilia, ergo nequeunt in inſtanti acquiri, vel concedendum intenſionem horum indiuiſibilium fieri in inſtanti, quod eſt falſum, quia in indiuiſibili ſubiecti reperiebatur qualitas contraria intenſiuè intenſa; licèt extenſiuè indiuiſibilis, ergo gradus illi debent ſucceſſiuè expelli, præſentia enim contrarij in ſubiecto eſt cauſa ſucceſſionis motus. Neq; poſſunt eſſe indiuiſibilia omnino, quia partes intenſiuæ qualitatis in ſubiecto quãto extenſæ ſunt realiter diſtinctæ à partibus intenſiuis inhærentibus in indiuiſibilibus ſubiecti, in diuerſiſque ſubiectis exiſtunt, ergo continuatiua harum partium nequeunt illas cõtinuare, Patet conſeq. nam intenſio attendi debet circa eãdem partem ſubiecti; & quælibet pars debet habere ſua indiuiſibilia: tum quia ſi in inſtanti acquirerentur ſolum indiuiſibilia omninò, certè per iſta indiuiſibilia non compleretur qualitas in ſubiecto extenſo, quia non ſunt in ipſo, ſed in indiuiſibilibus ipſius, ergo ſi motus intenſionis tunc ceſſaret, non poſſet dici ſubiectum eſſe intenſum vt tria, vt quatuor, &c. quia hoc, quod eſt eſſe vt tria, ſolum in indiuiſibilibus ipſius reperitur, non in partibus, & ſic qualitas remaneret naturaliter ſine indiuiſibilibus terminantibus. Nec tandem acquiruntur indiuiſibilia intenſionis tantum, hæc enim ſunt diuiſibilia extẽſiuè, ergo ſi in inſtãti acquiruntur, extenſio fieret in inſtanti, & ſic daretur alteratio extenſiua inſtãtanea; tum quia in indiuiſibili ſubiecti eſt indiuiſibile contrariæ qualitatis, ergo nõ poteſt in inſtanti expelli. Tum quia illud ſolum indiuiſibile intẽſionis acquiritur in inſtanti cuius ſubiectum in illo inſtanti producitur, ſed in inſtanti non producitur pars aliqua extenſiua, ſed ſolum

lum indiuiſibile extenſionis, ergo nequit produci, niſi indiuiſibile, quod in illo reperitur, tale erit indiuiſibile ſimpliciter, & omnino; quod tamen nequit eſſe continuatiuum partium.

68 Pro ſolutione huius argum. not. quod ſicut in augmentatione, quæ eſt quidam motus extenſiuus, quod in inſtanti acquiritur, non eſt punctum, ſed ſuperficies, eo quia quod augetur, nō fit maius ſolum ſecundum longitudinem, aut latitudinem, ſed ſecundum profunditatem, cuius continuatiuum non eſt punctum, aut linea, ſed ſuperficies, idcircò indiuiſibile terminans mutatum eſſe motus extenſiuè augmētationis erit ſuperficies; quod etiam patet in motu locali, quo mobile in quolibet inſtāti permutata eſſe acquirit ſuperficiem ambientem; Ratio eſt, quia motus fit ſecundū profunditatem corporis aerei, & quamuis ſuperficies ſit diuiſibilis ſecundum latitudinem, & longitudinem, parū refert, quia non acquiritur vt ſic diuiſibilis, ſed vt indiuiſibilis ſecundum profunditatem; & quoniam ſuperficies habet proprias lineas continuatiuas, & lineæ propria puncta, hinc ſi ſuperficies in inſtanti acquiritur, etiam lineæ, & puncta continuantia in inſtanti acquiruntur, vnde dici poſſet fieri in inſtanti motum aliquem auctionis ſecundum longitudinem, & latitudinem, ſed in rigore non debet dici niſi mutatum eſſe, quia latitudo illa acquiritur, quatenus eſt continuatiua profunditatis, ſecundum quam menſuram fit corporum motus. Pari paſſu incedendum eſt in qualitate, hæc .n. quando acquiritur in ſubiecto quanto, extenditur per illud, & in toto tempore tota qualitas per totum ſubiectum extēditur, in parte tēporis pars qualitatis extēditur in parte ſubiecti, & in quolibet inſtanti illius temporis in quolibet indiuiſibili continuante partes ſubiecti recipiuntur indiuiſibilia continuantia partes qualitatis; & quoniā motus iſte extēſiuus fit ſecundum profunditatem ſubiecti, quod acquiritur in inſtanti eſt latitudo quædam qualitatis abſq; profunditate in ſuperficie ſubiecti terminata, nam verum eſt in hoc inſtanti v.g. calorem ad tantā extenſionem ſubiecti peruentum eſſe, ly tantam non ſignificat, niſi indiuiſibile terminans illam partem ſubiecti; quapropter concedendum eſt in inſtanti fieri extenſionem caloris ſecundum latitudinem licèt non ſecundū profunditatem. Nec valet, quod obiicitur, in ſuperficie illa ſubiecti prius erat latitudo quædam indiuiſibilis ſecundū profunditatem oppoſiti frigoris, ergo non potuit indiuiſibile caloris in inſtanti produci; Non valet, quia motus fit ſecundum profunditatem, quo pacto latitudo illa frigoris eſt indiuiſibilis, & cōſequenter vt ſic non eſt potens inducere ſucceſſionem in illo motu, ad hanc.n. requiritur contrarietas ſecundum eandem diuiſibilitatem ſcilicet ſecundum profunditatem, ideoq; poterit in inſtanti expelli, ſicut in inſtanti acquiritur.

69 Non ſolùm autem fit hic motus in qualitate, ſed etiam fit motus ſecundum intenſionem in eodem tempore, quare in toto illo tempore, in quo qualitas extenditur per totum ſubiectum, intenditur etiam per totum ſecundum gradus licèt vniformiter difformiter, & in vna parte tēporis pars gradualis qualitatis intenditur in vna parte ſubiecti, & in quolibet inſtanti temporis qualitas habet determinatam, & tantam intēſionem, quod eſt habere indiuiſibile in tenſionis; quæ determinata intēſio, quia eſt in hoc inſtanti in parte determinata ſubiecti extenſa, idcircò ſimul habetur in eodem inſtanti vtrumq; indiuiſibile; & quia hoc indiuiſibile intenſionis eſt extenſum, habet continuari per indiuiſibilia ſimpliciter, quæ ſimul etiam acquiruntur, quapropter hæc tria indiuiſibilia ſimul habentur in eodem inſtanti, ſicut in tempore acquiruntur ſimul partes extenſæ partes intentæ in partibus ſubiecti fundatæ, & partes intenſæ exiſtētes in indiuiſibilibus ſubiecti. Verum eſt tamen, quòd cum loquimur de parte aliqua determinata qualitatis, quia eſt ſimul intenſa, & extenſa, ly determinata

nata circumſcribit vltimum indiuiſibile intenſionis, terminans partes intenſiuas, & vltimum indiuiſibile extenſionis terminans partes extẽſiuas, & quia hæc pars in inſtanti habetur determinata vtroq; modo, ideo in inſtanti illa indiuiſibilia intelliguntur acquiri, nam in tempore ſequenti partes intenſæ, & extenſæ, quæ acquiruntur, copulantur illis indiuiſibilibus, ante hoc inſtans non habetur quid determinatum nec intenſiuè, nec extenſiuè, quia antea acquirebantur partes, non indiuiſibilia.

70 Ex his Ad arg. neg. antec. Ad probat. neg. min. ad cuius probat. dicimus in quolibet inſtanti acquiri indiuiſibile intenſionis ſimul cum indiuiſibili extenſionis, in quibus etiam adſunt indiuiſibilia ſimpliciter; & quia impugnationes contra iſta ſimpliciter indiuiſibilia ſupponunt hæc ſola acquiri, ideo non concludunt contra nos. Cum igitur probatur indiuiſibilia extenſionis non acquiri in inſtanti, quia non pertinent ad intenſionem, concedimus, non enim ex hoc capite ponimus illa, ſed quia continuant extenſionem: ad aliam dicimus hæc indiuiſibilia intenſiuè diuidi, quia habent in ſe partes intenſiuas, non quia ſint partes intenſiuæ, ideoq; aliud eſt loqui de indiuiſibilibus, & aliud de illis partibus, iſtæ partes poſſunt in tempore acquiri, non autem indiuiſibilia. Ad 1. impugnat. alterius membri de indiuiſibilibus intenſiuis concedimus eſſe extẽſiuè diuiſibilia, non tamen ſecundũ omnem dimenſionem, ſeù ſecundum profunditatem, in inſtanti enim acquiritur indiuiſibile terminans partem intenſam in certa parte extenſa ſubiecti, & conſequenter indiuiſibile iſtud intenſiuũ erit in ſuperficie ſubiecti terminãte partem illam ſubiecti, & ſimul cum indiuiſibili extenſionis; quare ſicut ſubiectum illius indiuiſibilis eſt ſuperficies illa ſubiecti, quæ eſt ſecundum latitudinem diuiſibilis, non ſecundum profunditatem, etiam indiuiſibile fundatum in intenſione erit diuiſibile ſecundum extenſionem latam, non verò profundam, non implicat autẽ in inſtanti fieri alterationem extenſiuã hoc modo, vt ſupra dicebamus, nam motus extenſionis fit ſecundum profunditatem: Ad 2. etiam patet ex dictis, illud enim indiuiſibile poteſt deſtrui in inſtãti, ſicut in inſtanti fuit acquiſitum, quia non deſtruitur, vt eſt quid extenſum, & diuiſibile, ſed vt continuatiuum, & indiuiſibile: Ad 3. neg. maior, in alteratione enim præſupponitur ſubiectum, non fit, nec indiuiſibile intenſionis eſt in indiuiſibili extenſionis vt in ſubiecto, ſed ambo ſunt in ſuperficie ſubiecti paſſi, quod alteratur tàm intenſiuè, quàm extenſiuè.

71 Quartò, nec minus difficulter arg. nequit naturaliter indiuiſibile aliquod ſolitariè exiſtere, ſed hoc ſequeretur, ſi in prima ſaltim productione qualitatis intenſio inſtantanea non eſſet, ergo &c. Min. prob. quia qualitas, cum ſit quoddam ens determinatum, habet propria indiuiſibilia terminatiua, quorum vnum prius debet acquiri, id videlicèt quod eſt initiatiuũ qualitatis, & hoc in inſtanti, quia nequit indiuiſibile acquiri in tempore ex dictis diſp. 14. Phyſ. q. 2. art. 4. tunc quæritur, vel ignis cũ producit v.g. primum indiuiſibile caloris in ſuperficiẽ ligni, cui ſit contiguus, producit aliquid qualitatis intenſæ, vel non, ſi primum, iam daretur intenſio inſtantanea; ſi ſecundum præterquam quod voluntariè dicitur, quia ex dictis diſp. præced. q. 4. agens in ſuperficie prima paſſi poteſt producere æqualem qualitatem in gradu propter compenetrationem, & ſi in illo inſtanti non produceret, nec poſtea, quia non acquirit nouas vires, iam daretur indiuiſibile qualitatis in illo inſtãti ſine partibus qualitatis, quod implicat, & eſt probatio maioris, quia indiuiſibilia ſunt modi partium, entitas autem modalis nequit eſſe ſine re, cuius eſt modus, quod ſint modi patet, alioquin deberent non ſeipſis, ſed alijs mediantibus vniri partibus, quod eſt falſum, ergo ſeipſis vniuntur, & ſunt vniones.

Reſp. ex dictis diſp. 14. Phyſ. q. 2. art. 2. non implicare pro aliquo inſtanti dari in-

ri in-

Digitized by Google

ri indiuiſibile ſine partibus, ſiue enim in prima ſuperficie producat aliquid intenſionis, siuè non, ſemper illud indiuisibile eſſet sine partibus, quas debet terminare, iſtæ enim ſunt extensiuæ, non intenſiuæ, Hinc neg. maior, nec probatio vrget, ſæpius enim has modales entitates Recentioribus valde familiares negauimus, & quamuis ſeipsis vniantur cum partibus, adhuc si partes non eſſent, poſſent exiſtere, vt diximus diſp. 9. Phyſ. q. 2 ar. 5. in reſponſ. ad 3. confir. quarti arg. princ. Hinc non approbamus, quod ait Suarez diſp. 46. ſect. 4. n. 17 probabile eſſe in caſu primũ illud indiuisibile qualitatis incipere in tempore ſequẽti, quia incipit per accidens ad inceptionẽ partium. Non valet, quia in inſtanti applicationis vel agens excedit resiſtentiam paſſi; vel non, si primum, ergo aliquid aget, ſaltim indiuisibile, quod poteſt tũc incipere; si ſecundum, ergo nec poſtea aget, quia non acquirit nouas vires. & ſicut indiuisibilia continuatiua, quamuis sint propter partes, non incipiunt tamen in tempore cum partibus ſed in inſtantibus copulantibus partes temporis, & vltimum indiuisibile terminatiuum incipit per vltimum mutatum eſſe motus, idem dicendum de indiuisibili initiatiuo qualitatis, ſcilicet quod acquiratur per proprium mutatum eſſe, & conſequenter in inſtanti initiatiuo temporis, in quo exercetur talis alteratio.

72 Cæterùm an in illo inſtanti ſolũ producat agens indiuisibile extẽsionis, an verò aliquid etiam intensionis, dubium eſt pro vtraq; parte, nam cum ſucceſſio proueniat ex resiſtentia maximè contrarij, poteſt eſſe, quòd etiam illa ſuperficies sit cõtraria qualitate adeò intensè affecta, vt non poſſit totaliter exui illa qualitate, & sic non producet omnem intensionem, quàm poterit cauſare, ſed aliquam, modò maiorem, modò minorem, iuxtà diuersitatem actiuitatis agentis, & resiſtentiæ contrarij; Accedit, quòd si agens ſuperat resiſtentiã contrarij, non eſt tàm modicus exceſſus iſte, vt non poſſit producere, nisi indiuisibile in inſtanti applicationis. Neq; ex hoc inferas dari primam partem motus, vel minimum in qualitatibus; concedimus enim in hoc ſenſu primam partem motus, non quidẽ ſucceſſiui, ſed inſtantanei, nec in aliquo corpore quãto, quo pacto ab Ariſt. negatur dari in 6. Phyſ. ſed ſolum in ſuperficie; nec admittimus minimum in intensione, & extensione, vt aſſerunt Thomiſtæ, ſed ſolum in intensione; & hoc non ex eo capite, quod non poſſit qualitas ſub minori intensione reperiri, quod eſt fundamẽtum Thomiſt. ſed ex actiuitate agentis excedente resiſtentiam paſſi, vnde hæc prima pars intensiua qualitatis eſt maior, vel minor, iuxta proportionem agentis cum paſſo.

73 Secundò, quòd agens simul agat extensiuè per totam ſphærã prob. quia nihil obſtat ex parte paſsi, cum totũ sit debitè approximatum, neq; ex parte agentis vlla eſt difficultas, cum totũ paſſum ponatur intra ipſius ſphæram contineri; & si foret aliquod impedimentũ, maximè id eſſet ex parte paſſi, hoc autẽ si datur, nunquam poſſet ſuperari, posito, quòd agens vt cauſa totalis agat in totam ſphæram, virtus enim agentis ſemper eodem modo manebit applicata in ordine ad partem remotam; hinc videmus totam aquam simul congelari; verùm tamen eſt, quod in parte remota nõ producet in principio perceptibilem qualitatem. *R*eſp. ex dictis diſp. præced. q. 1. art. 2. ad 1. princ. & q. 4. concl. 1. quòd licèt agens sit rectè applicatũ, non idcirco dicitur agere in totum paſſum, quando adeſt contrarium, aliter deberet in inſtanti totam qualitatem cauſare in paſſum, & contrariam deſtruere, quia reſpectu cuiuslibet partis extenſæ, & intenſæ qualitatis contrariæ contentæ in propria ſphæra, intelligitur ſufficienter applicatum; quare dicimus non ſufficere applicationem ad agendum, ſed requiri, quòd agens ſuperet resiſtentiam contrarij, quam ſtatim nequit vincere, ſed paulatim, non ſolùm intensiuè, ſed etiam extensiuè; resiſtentia enim in

pro-

progreſſu minuitur, quia pauciores partes remanent ſuperandæ, & virtus agẽtis roboratur ex concurſu partiũ ſphæræ iuxta dicta diſp. præced. q. 4. cit. vnde videmus actionem intenſiorem eſſe in fine, quàm in principio. Nec aqua totaliter ſimul congelatur, ſed ſucceſſiuè, licèt non ſit notabilis differentia, quia frigus non reperit in aqua contrarium intenſum, quod reſiſtat.

QVÆSTIO VI.

Conſideratur alteratio vt diſpoſitio ad generationem ſubſtantialem.

74 DIximus q. 1. huius diſp. qualitatẽ duplicem finem habere intrinſecum, & extrinſecum, intrinſecus eſt productio alterius qualitatis, extrinſecus eſt ſubſtantialis generatio, cui qualitas inſeruit tanquam inſtrumentum agentis ſubſtãtialis; vſque modo loquuti ſumus de alteratione in ſe, & vt propriũ terminum reſpicit, ſcilicèt qualitatem, remanet, vt de ipſa loquamur in ordine ad finem extrinſecum, qui eſt introductio ſubſtantialis formæ in materia, ſeu quatenus eſt diſpoſitio ad generationẽ; de qua dubia quædam diſſoluemus.

Primò igitur dicendum tanquam ab omnibus conceſſum, formam quamlibet ſubſtantialem etiam animam rationalem habere connaturalem amorem, ſeu inclinationem ad aliquas qualitates, & connaturale odium, ſeu violentiam ad alias. Hoc prob. primò, nam videmus inter formas ſubſtantiales aliquas reperiri naturalem quãdam amicitiam, inter alias verò naturalem quãdam inimicitiam, ſiue res ſint animatæ, ſiue inanimatæ, ergo multò magis id erit dicẽdum de formis ſubſtantialibus in ordine ad qualitates, Patet cõſeq. quia forma ſubſtantialis, & qualitas faciunt vnũ ſubiecto, reperiuntur enim ſimul in eodem indiuiduo, non ſic duæ formæ ſubſtantiales. Tum quia videmus aliquas formas ſubſtantiales, ſi ab extrinſeco priuentur quibuſdam qualitatibus, ſtatim ac ceſſat impedimentum extrinſecum, ſe reducere ad priſtinum ſtatum, vt patet in aqua calefacta, & ab igne remota, quæ ſe reducit ad priſtinã frigiditatem; quædam etiam ad poſitionẽ quarundam qualitatum corrumpuntur, quædam de nouo fiunt, quæ omnia ſunt ſigna naturalis amicitiæ, & inimicitiæ formæ ſubſtantialis cum qualitatibus. Quòd autẽ hoc etiam competat animæ rationali, vt rationalis eſt, prob. quia anima, etiam vt rationalis, eſt forma informans corpus, vt ſuo loco dicemus, & vt ſic eſt actus corporis Phyſici organici, ergo vt rationalis petit quaſdam conditiones, & qualitates in corpore, ſine quibus nõ amplius informaret corpus. Tum quia videmus animam coniunctã pendere à corpore in ſuis operationibus, itaut ſi læduntur organa, nõ rectè poteſt proprias exercere operationes rationales, vt patet in amentibus, ergo &c.

75 Secundo concedendum eſt cum cõmuni quòd forma ſubſtantialis quaſdam qualitates ſibi determinat ratione naturæ ſpecificæ, & ſunt illæ, quæ omnibus formis conueniunt illius ſpeciei, & ſemper, vt ſine illis nequeat forma conſeruari in eſſe; alias verò ſibi determinat ratione indiuidualis naturæ, & ſunt, quæ conueniunt, vel ratione loci, vel temporis, vel alterius circumſtantiæ, & iſtæ variantur, nec in omnibus reperiuntur; ſic videmus animalia in principio ſui eſſe habere molitiem neruorum, & membrorum, atque humiditatis exuberantiam, quando verò ſeneſcunt, oppoſitas acquirunt qualitates; agaricus, dum eſt recens, pellit venenũ, antiquatus eſt venenum peſtiferum; mirabolani recentes ventrem ſoluunt, inueterati fortiſſimè ſtringunt, ſorbæ recẽtes exaſperant guttur, vetuſtæ leniũt, plantæ quædam in vna regione ſunt venenoſæ, in alia ſalubres. Solent etiam diſpoſitiones diſtingui, quòd aliæ ſint eductiuæ, aliæ conſeruatiuæ, & aliæ operatiuæ, primæ inſeruiunt eductioni formæ à ſubiecto, ſecundę conſeruatio-

ni eiuſdem; tertiæ ad operandum. Verum eſt tamen, quòd forma non ita inclinatur ad connaturalem qualitatem, vt neceſſario expoſtulet illã habere in determinato gradu, itaut non poſſit qualitas illa aliqualiter augeri, vel minui permanente forma ſubſtantiali in eſſe; videmus enim quòd aqua, quamuis inclinetur ad frigus, tolleratur tamen, & cõpatitur aliquam frigoris mutationem, abſque eo, quòd deſtruatur; idcirco qualitates requiſitæ ad eductionem, vel cõſeruationem, aut operationem diſtinguuntur, quòd aliæ requiruntur ad ſimpliciter educi, conſeruari, & operari, & ſunt, quæ neceſſariò ſimpliciter requiruntur, itaut ſine illis non poſſet forma educi, conſeruari, & operari; aliæ requiruntur ad benè educi, conſeruari, & operari, & ſunt diſpoſitiones conueniẽtes formæ in ſtatu naturali perfecto.

76 Dices, ſi forma haberet determinatam inclinationem ad aliquas qualitates, cum hæc inclinatio ſit naturalis, erit ad illas in eſſe perfecto ſibi poſſibili, ergo quandocunque forma non haberet illas qualitates conuenientes ipſi in ſtatu perfecto, eſſet in ſtatu violẽto, & ſic pueri, & ſenes, quia non habent qualitates conuenientes homini in ſtatu perfecto, exiſterent violenter, ſicut aqua calida, quia nõ habet frigus in gradu conueniente ſibi in ſtatu perfecto, violenter exiſtit; hoc autem eſt falſum, quia nullum violentum eſt iuxtà ordinem naturæ, & perpetuum, natura autem inſtituit, vt puer v.g. in principio habeat multum humidi, qua ratione nequit perfectè exercere operationes humanas, ſenex è contrà multùm ſicci. Accedit, quòd multæ qualitates, quæ noxiæ reputantur, vt ſunt, quæ in venenoſis cibis reperiuntur, poſſunt conſuetudine eundere proficuæ, vt de Mitridate refertur, qui ab infantia venenoſis cibis aſſuefactus, abſque vllo nocumẽto omne ferè veneni genus comedebat, ergo falſum eſt formam ſubſtantialem habere naturalem inimicitiam verſus qualitates aliquas: Prob. conſeq. quia naturalis proprietas, nec conſuetudine, nec aliquo alio immutari poteſt.

Reſp. Angelus de propr. formæ pag. 146. cõcedendo in aliquo ſenſu conſeq. ſi ſpectetur natura hominis in ſe, at cõſiderando naturæ curſum, poſſent negari, inſtituit enĩ natura, vt ab imperfecto ad perfectũ progrediatur in actionibus, ideoq. puer inſpecto ordine vniuerſalis naturę poteſt dici in ſtatu naturali, vnde ſi puer haberet qualitates hominis perfecti, diceretur vulgò infirmus, non quidem reſpectu naturæ humanæ, ſed reſpectu communis curſus vniuerſalis naturæ; quæ doctrina congruit cum his, quæ diſp. 5. n. 46. dicemus explicãdo ſenſum, in quo corruptio naturalis dicatur. vide ibi. Ad aliud reſp. ex eodem pag. 144 quòd quædam qualitates ſunt per ſe odibiles à forma ſubſtantiali, quæ ſcilicèt formaliter opponuntur qualitatibus naturalibus, vt eſt calor aquę, frigus igni; & iſtæ nunquã poſſunt reddi amabiles, & amicæ formæ; aliæ verò ſunt per accidens, ſeu per aliud noxiæ, quatenus cauſant aliquem effectum noxium, vt ſunt qualitates victuales venenoſæ, in tantùm enim diſcõueniunt, quia producunt effectum noxium, & iſtæ aliquando aſſuefactione poſſunt fieri quaſi connaturales, ſicut dici ſolet, quod conſuetudo eſt altera lex, & natura: vnde videmus, quoſdã cibos, potum, aerem, ſomnum meridianum, & ſimilia vni prodeſſe, alteri nocere propter aſſuefactionem; imò aſſueti quamuis imbecilliores facilius tolerãt labores corporis, quàm fortiores, ſed inſueti; ratio eſt, quia licet ab initio principium operatiuum aliqualiter lædatur, vſu tamen poteſt aliqua qualitas imprimi, vel taliter affici principium actiuum, vt non amplius lædatur, imò concurrat ad ſimiles actiones; ſic aſſueti laboribus, præter alia acquirunt quãdam denſitatem, & duritiem corporis, vt facilè calori, vel frigori reſiſtant; nã durum difficulter patitur ab extrinſeco; partes etiam corporis fiunt ſolidiores, à ſuperfluitatibus puriores, & fortio-

tiores: ſic ex vſu commeſtionis veneni Mitridates acquiſiuit qualitatem quandam, qua nutritiua virtus vtebatur ad digeſtionem cuiuſlibet veneni. Præterquamquod poſſet dici has qualitates nō eſſe noxias naturæ ſpecificæ, ſed indiuiduali.

77. Tertiò quæri ſolet, in quo genere cauſæ concurrant diſpoſitiones iſtæ ad generationem, & formam ſubſtantialem, & à quo effectiuè cauſentur. De primo ſatis diximus diſp. 5. Phyſ. q. 8. art. 1. De ſecundo dicimus diſpoſitiones præuias ad generationem produci ab agente, quæ verò conſequuntur formā ſubſtantialem in ſubiecto, eoquia præuiæ in corruptione præcedentis formæ corrumpuntur, non enim in materia immediatè recipiuntur, ſed in toto compoſito ex dictis ibid. & diſp. 3. Phyſ. q. 1. proximè ab ipſa ſubſtantiali forma dicuntur emanare, quamuis Thomiſtæ dicant ab agente etiam produci, eo innixi principio, quod dans formam, dat etiā conſequentia ad formam; cuius tamen falſitatem oſtendimus fusè diſp. 7. Phyſ. q. 4. art. 2. & diſp. 15. q. 8. art. 2. & diſp. 3. de Cælo q. 2. dum probauimus idē poſſe ſeipſum mouere, & acquirere ſibi cō naturales perfectiones: cum igitur forma ſubſtantialis habeat actiuam potentiam producendi in ſe accidētia, de qua actiuitate fusè diſputauimus diſ. 7. Phyſ. q. 6. art. 3. non eſt, cur productionē immediatam connaturalium accidentium agēti tribuamus, & formæ denegemus.

78 Quartò ſolet quæri de terminis iſtarum diſpoſitionum, tàm earum, quæ conueniunt formæ in eſſe perfecto, quā earum, quæ prærequiruntur ad eductionem formæ, & introductionem in ſubiecto. Et quidem de primis res eſt facilis, ſunt enim verſus maximum intrinſecè terminatæ per *maximū quod ſic*; quòd patet ex dictis diſp. præced q. 5. vbi aſſeruimus quamlibet actiuam potentiā creatam eſſe terminatam intrinſecè, ergo etiam effectus ab illa proueniens, cū igitur forma ignis v. g. habeat potentiā producendi in ſe calorem, vt in ſtatu ſibi debito, & connaturali exiſtat, certè calor iſte erit intrinſecè terminatus quò ad intenſionem. At quò ad extenſionē diſtinguendum eſt; ſi enim forma ſubſtantialis eſt verſus maximum terminata, qualem diximus diſp. 9. Phyſ. q. 3. ar. 2. eſſe animam, etiam diſpoſitiones eodem modo erunt terminatæ; ſi verò nullum expoſcit terminum, vt ſunt aliæ formæ ſubſtantiales ex dictis ibi art. 1. neq; diſpoſitiones aliquem habebunt terminum in extenſione. Quò ad paruitatem inſuper eodem modo eſt diſtinguendū de termino extenſionis, quod ſi forma determinat ſibi minimum naturale, vt eſt anima, etiam diſpoſitiones tale *minimum quod ſic* habebunt, ſi nullum ponunt terminum, & minimum, idem de diſpoſitionibus dicendum. At quò ad intenſionem videtur, quod quælibet forma determinet ſibi aliquem gradum, ſine quo non poſſet naturaliter exiſtere in ſubiecto, ſecundum vnam viam poſitam diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 3. & etiam ſecundum aliam, quā ibi amplexi ſumus, poſſet idem ſuſtineri, dummodo tamen ſubſtantialis forma non magis pro iſto gradu reſiſtat, quàm pro alijs, hanc enim determinationem cum maiori reſiſtentia ibi negauimus: qui terminus videtur intrinſecus, quod enim determinat ſibi aliquam quantitatem, determinat etiam indiuiſibile illius, vt in ſimili ſæpè diximus, ergo idem de qualitate dicendum.

79 De diſpoſitionibus autem ad generationem prærequiſitis, nulla eſt difficultas de anima, hæc enim quia expoſcit terminum intrinſecum paruitatis, & ad aduentum ipſius forma præcedens ſcilicet corporeitatis non deſinat eſſe, ſed permaneat; cōſequenter diſpoſitiones prærequirit intrinſecè terminatas verſus paruitatem per *minimum quod ſic*, quo dato ſtatim anima introducitur in ſubiecto. At grauis eſt difficultas de diſpoſitionibus ad alias ſubſtantiales formas prærequiſitis; Idcircò not. quòd diſpoſitiones, quas agens inducit in ſubiecto, antequam generet, non ſubiectantur in materia, ſed in toto cōpoſito, v. g.

ignis,

ignis, vt poſſit in lignū introducere formam ignis, priùs alterat lignum per calorem, qui calor non eſt in materia prima ligni, ſed in toto ligno, & conſequenter ad deſtructionem ligni deſtruitur, vnde non concurrit calor corrumpēdo immediatè formam ligni, ſed ſolum accidens contrarium, vt ſæpè diſp. 7. Phyſ. cit. dictum eſt; Quapropter vltima diſpoſitio ad formam ignis ab igne in ligno cauſata eſt ſemper in noſtra ſententia compoſſibilis cum forma ligni, qua introducta ignis nō amplius alterat, ſed generat; & de iſta diſpoſitione quærimus, quo pacto ſit terminata; verum eſt tamen, quòd non ſemper ignis neceſſariò expoſcit eundem gradum caloris; ſed reſpectu vnius ſubiecti petit intenſiorem calorem, reſpectu alterius remiſſiorem; putà ſi in ſubiecto reperit ſiccitatem, calor non neceſſariò debet eſſe tàm intenſus, ſicut ſi ſubiectum eſſet humidum; quare non poteſt aſſignari certa regula, quot gradus caloris, & quomodo prærequirantur ad formam ignis.

80 Solū dici poteſt, quòd ignis ideo prius alterat, quàm generet, v formam ligni expoliet accidentibus contrarijs, cū igitur forma ligni peruenerit ad gradus illos, quos neceſſariò expoſcit pro ſui conſeruatione, tunc ignis non amplius alterat, non quia calor ignis non ſit ex ſe potens corrumpere gradus illos frigoris propter reſiſtentiam formæ ligni, non enim forma magis reſiſtit pro his gradibus, quàm pro alijs, vt diſp. 7. cit. diximus, ſed quia ad deſtructionem illorum graduum ceſſaret forma ſubſtantialis, & ſic non poſſet amplius alterare, quia alteratio præſupponit, non deſtruit ſubiectum: quapropter ignis incipit agere generando formam ignis, vnde totus calor productus dicetur diſpoſitio vltima formæ ignis, qui eſt compoſſibilis cum forma ligni, & cum gradibus frigoris, quos pro ſui conſeruatione expoſtulat; & conſequenter, quoniā formæ contrariæ, quando ſunt immediatæ circa idem ſubiectum, ita ſe habent, vt colligitur ex Scot. 2. d. 2. q. 9. O. quod ſi vna eſt intrinſecè terminata, alia eſt extrinſecè terminata; ideo quiā gradus frigoris ſunt terminati intrinſecè ex dictis per *minimum quod ſic*, v.g. ſeptimus, & octauus gradus, calor ignis erit extrinſecè terminatus, per *minimum quod non* quatenus ignis alterando lignum non attingit ſeptimum gradum caloris, ſed quemlibet infra illum. Quò ad extenſionem verò nullum habent terminum, nec intrinſecum, nec extrinſecum, ſicut nec huiuſmodi formæ ſubſtantiales.

81 His ſolui poteſt aliud dubiū, quod ſolet etiam quæri de his diſpoſitionibus præcedentibus generationem, quando ſcilicèt introducantur, & vltimatè diſponere intelliguntur ſubiectum ad generationem, an in inſtanti vel in tempore; quod eſt quærere, an vltima diſpoſitio incipiat eſſe in ſubiecto in inſtanti, & per primum eſſe, an in tempore, & per vltimum non eſſe. De diſpoſitionibus animæ non eſt dubiú, incipiunt enim per primum eſſe, vt diſpoſitiones vltimæ ſunt; vt ſic enim dicunt quid certum, & intrinſecè terminatum; tàm in intenſione, quam in extenſione, ergo in inſtanti, & per primum eſſe acquiruntur, iuxtà dicta diſp. 14. Phyſ. q. 2. art. 3.

Tota difficultas eſt de diſpoſitionibus aliarum formarum, quæ nullum habent terminum intrinſecum paruitatis, quando ſcilicèt materia ligni dicitur vltimò diſpoſita ad recipiendam formā *ignis*. Qui ſuſtinent quamlibet formā habere minimum naturale, & diſpoſitiones in materia prima recipi, aſſerunt quoque intrinſecè incipere, & per primum eſſe. Suſtinentes autem formam ſubſtantialē non habere minimum, communiter dicunt diſpoſitiones vltimas incipere extrinſecè in parte quadam indeterminata tàm temporis, quàm ſubiecti.

82 Verum in hac re eſt aduertendū, quòd cum vltima diſpoſitio non ſit quid certum, & determinatum intrinſecè, ſed extrinſecè, explicatur enim per *minimum quod non*, neq; ita præcedat genera-

nerationem, vt cum illa perſiſtat, ſed potiùs deſtruatur, vt diximus, certè non poteſt quæri, quando incipiat, vt ad ipsá immediatè ſequitur generatio, ſed potius quando deſinat (non eſt ſermo nunc de diſpoſitione vt ſic, clarum enim eſt, quòd incipit, cũ agens alterare inchoat, ſed de diſpoſitione vt vltima, quo pacto dicit qualitatem vt præcedentem immediatè generationem) aſſumptum patet, quia non poteſt incipere per primũ eſſe, quia eſt quid indeterminatum, & incertum, ergo nequit incipere in menſura certa, & determinata, quale eſt inſtans, & primum eſſe, tempus enim motus, terminus, & mobile debent proportionari ex 6. Phyſ. 9. nec poteſt incipere per vltimum non eſſe, itaut valeat dicere nunc non eſt vltima diſpoſitio, poſtea erit; quamuis enim hoc eſſet verum, ſi vltima diſpoſitio diceret illam intenſionem qualitatis indeterminatam aduenientem indiuiſibili acquiſito in illo inſtanti, quod ponitur vltimum non eſſe huius diſpoſitionis, quomodo eſt terminata per *maximum quod non*; attamen nequit hoc inſtans eſſe etiam vltimum non eſſe generationis, itaut idem inſtans ſit vltimum non eſſe vtriuſque, vt quidam explicant; ratio eſt, quia vltima diſpoſitio non eſt cum generatione, vt diximus, modò ſi idem inſtans eſſet vltimum non eſſe vtriuſque, vltima diſpoſitio in parte illa indeterminata temporis eſſet, & non eſſet ſimul, nam quia in illa inciperet, eſſet, quia verò generatio quoq; in illa parte inciperet, non eſſet. Qua propter ſi loquamur de vltima diſpoſitione, vt reſpicit generationem immediatè ſequentem, debemus loqui de deſitione diſpoſitionis, non de inceptione, vnde deſinet quãdo incipiet generatio ſubſtantialis formæ.

83 Dices generatio non viuentium, quia ſucceſſiuè fit ex dicendis diſp. 5. q. 5. art. 1. incipit extrinſecè per vltimũ non eſſe, ergo diſpoſitio vltima deſineret intrinſecè per vltimũ eſſe, nunc eſt, poſt non erit, quod non eſt conſequenter dictum, nam ſi habet eſſe in illo inſtanti, erit quid certum, & determinatum; tum quia ſi eſt in hoc inſtanti, ergo in aliqua parte ſubiecti determinata, quæ cum ſit diuiſibilis extenſiuè, & ignis agat prius in partem ligni propinquiorem, quàm in remotiorẽ, iam hæc vltima diſpoſitio prius fuit introducta in parte propinquiori, ergo quando ignis diſponebat remotiorẽ, debebat in propinquiorem generare, & conſequenter illud inſtans non fuiſſet vltimum non eſſe generationis.

Reſp. quòd ſi loquamur de productione formæ ſubſtantialis etiam quò ad indiuiſibile initiatiuum, ſic generatio incipit in inſtanti, & per primum eſſe, vt in ſimili de qualitate diximus q. præced. & diſpoſitio deſinit per primũ non eſſe, verè enim in illo indiuiſibili materiæ non amplius reperitur calor ab igne productus per alterationem, quia tunc deſtruitur ad deſtructionem indiuiſibilis ligni, & ſicut in illo inſtanti nõ fit generatio ſecundum partes formæ, aut ſubiecti, ſed immediatè poſt, quod eſt incipere extrinſecè, ita diſpoſitio erit in parte ſubiecti in hoc inſtanti, ſed immediatè poſt non erit, quod eſt deſinere intrinſecè; & ſicut in tempore ſequẽti non introducitur certa pars formæ in certa ſubiecti parte, ſed incerta, ita nec deſtruetur certa diſpoſitio in parte certa ſubiecti, ſed indeterminata; negatur igitur ex hoc, quod diſpoſitio deſinat per vltimum eſſe, ſequi quid certum, & determinatum eſſe, ſicut nec quod ſequitur primum illam indiuiſibile ſubiecti eſt quid certum, quamuis exiſtat in hoc inſtanti. Dices in hoc inſtanti agens agit in partem illam ſubiecti, non generando, ſed alterando, non producendo diuiſibile qualitatis hoc enim fit in tempore, ergo indiuiſibile, ergo diſpoſitio in hoc inſtanti erit proprio indiuiſibili terminata, & certa. Reſp. quòd agẽs agit in hoc inſtanti alterando non quidem partem indeterminatam ſubiecti, ſed aliquam determinatam; nam vt notant Conimbr. 8. Phyſ. c. 8. q. 2. art. 3. ad hoc vt aliqua forma incipiat in inſtanti, requiri-

quiritur, non ſolum quòd ſit certa, ſed etiam quòd in parte cèrta introducatur, qualis non eſt pars illa ſubiecti ſequens illud primũ indiuiſibile, nihil ergo agit in hoc inſtanti in illa parte indeterminata, & hoc quia non eſt ſubiectum capax actionis inſtantaneæ; ſed immediatè poſt aget generando. Per idem ad 2. in hoc enim inſtãti eſt in parte indeterminata, in qua nequit aſſignari certa medietas nec ex parte ſubiecti, nec ex parte diſpoſitionis, cum vtrumq; ſit indeterminatum, & incertum; ſufficit, quòd agens intelligatur agere in tempore immediatè ſequenti, & in hoc inſtanti agat in primum indiuiſibile, ante enim hoc inſtans erat diſpoſitio indeterminata etiam in illo indiuiſibili. Vide aliam reſponſionem diſp. 3. quæſt. 5. art. 1. ad 1. quæ ſupponit diſpoſitionem ad formam ſubſtantialem requiſitam eſſe intrinſecè terminatam, nam vt diximus non neceſſariò agens alterando debet peruenire excluſiuè vſque ad gradum, quẽ forma expellenda ſibi determinat, quo pacto neceſſario illa diſpoſitio eſſet extrinſecè terminata, ſed minor qualitas ſufficiet, quæ intrinſecè terminata poni poteſt, nẽpè in gradu proxime inferiori ad illum; & accipe iſtarum ſolutionũ, quæ magis placet, aut aliam meliorem excogita, hæc enim eſt difficultas ferè inextricabilis in hac materia militãs cõtra ſucceſſionem nedum generationis, ſed etiã alterationis; hac tamen perterritus nè in oppoſitam deſcendas ſententiam, quia in maiores adhuc incides anguſtias.

DISPVTATIO QVARTA.

De Rarefactione, & Condenſatione.

Licèt rarefactio, & condenſatio etiam ſine præuia alteratione contingere poſſint per ſolum motum localem, vt quando aliquod mobile mouetur in aere motu recto, pars aeris inſequẽs mobile rareſit, pars autem cedens mobili condenſatur, regulariter tamen alterationis beneficio contingunt, frigefactione namq. fit condenſatio, ſicut calefactione rarefactio, vt dictum eſt diſp. 1. imò in opinione multorum, vt in progreſſu videbimus, Rarefactio, & Condenſatio ſunt ſpecies quædam alterationis, & motus ad qualitatem; hac igitur de cauſa poſt diſputationem de Alteratione hanc imediatè ſubteximus de Rarefactione, & Condenſatione.

QVÆSTIO PRIMA.

An per rarefactionem, & condenſationem aliquid acquiratur, vel deperdatur.

1 Corpora rareſcere, & addenſari nemo hactenùs Philoſophorum negauit, aquã enim videmus rarefieri, dum feruens in cacabo maiorẽ, & ampliorem petit locum, quàm prius obtineret, & vapores addenſari, dum in nubem concreſcentes in minorem coartantur, & contrahuntur; ſed grauis admodum eſt difficultas in aſſignando modo, quo fiat huiuſcemodi rarefactio, & condenſatio, dubitatur enim primò, an fiant per alicuius rei acquiſitionem, & deperditionem, nec ne? deinde ſi ita fiunt, quæritur, an id ſit ſubſtantia, vel quantitas, aut qualitas, vel potius reſpectus quidam in ordine ad locum; primam difficultatem hic examinabimus, poſteriores in ſequentibus.

Quamplures tum ex Antiquis, tum ex Recentioribus opinati ſunt corpora rareſcere, & addenſari abſq;

abſq;eo,quòd quippiã re vera acquiratur, vel depereat corporibus rarefactis, vel addenſatis;quam tamen opinionem non omnes eodem modo explicãt; Veteres enim quidam, quorum placitum refert Ariſt. 4.Phyſ.83. dicebant, rarũ eſſe id, in quo vacua multa inſunt partibus inani interſtitio ab inuicem diſtãtibus, denſum verò, cuius partes conſtipatæ ſunt,ac ſibi omninò cohærent nullis, aut paucis vacuitatibus interiectis, vndè conſequenter aiebant rarefactionem fieri per ſolam admixtionem vacui inter partes corporis rarefacti, condenſationem verò per reditum earundem partium in vacuum, & ſic aſſerebant fieri abſque acquiſitione, aut deperditione alicuius in corporibus rarefactis, vel addenſatis. Alij verò antiquiores vacuum non admittentes in rerum natura condenſationem explicabãt per compenetrationem partiũ corporis addẽſati, rarefactionem verò per extractionem earumdem abinuicem, & in hunc modum ipſi quoque negabant in rarefactione, & condenſatione aliquid reuera de nouo acquiri, vel deperdi;neque ex Recentioribus deſunt, quibus hæc veterum arrideat ſententia vno, vel alio modo explicata.

2 Dicendum tamen eſt, nec beneficio vacuitatis, ac repletionis eius rarefactionem, & condenſationem fieri, nec ope penetrationis,& extractionis partium eiuſdem corporis,ſed per aliquid re vera additum,vel deperditũ in corporibus poſtea explicandum. Eſt communis in ſcholis, & primò, quòd non fiant per vacuitates interceptas, tum quia iam ſatis conſtat ex 4.Phyſ.naturam abhorrere vacuum, etiam quantumuis modicũ; tum quia ſi ignis rarus foret per inanitates interceptas, eſſet penè totus vacuus comparatus ad terræ denſitatem; tum quia cum ſit corpus valdè ſubtile,& mobile,non videtur, quomodo connaturaliter ſecum compatiatur tot cauitates, ac vacuitates, & non potius conentur ſingulæ partes inuicem coire ad expellendum vacuum;tum quia cum hyemali tempore glacientur flumina, fontes, oleum, cæteriq. liquores, & ipſe comprimitur aer ratione ſummi frigoris,magnum vtiq. & vaſtum relinqueretur vacuum, non niſi tempore æſtiuo rurſus replendum, cùm tamen natura nec per breuiſſimam morulam vacuũ patiatur, vt pluribus experientijs demonſtrauimus diſp.12.Phyſ.q.1. tum quia cũ corpus rarefit, ſecundum omnes partes rareſcit, vt conſtat in aqua ferueſcente, quod non eſſet, ſi fieret rarefactio per vacuitates interceptas, quælibet enim pars maneret, qualis antea erat,& ſolũ inter vnam,& aliam intruderetur vacuum;tum quia per totam aquam efferueſcentem ſentitur calor continuè diffuſus,lumen per totum aerem, & ſic de alijs qualitatibus, ſignum euidens in illis corporibus rarefactis non dari vacuitates illas, ſed vbiq; ſubſtantiam, cui accidentia illa inhæreant; videatur Ariſt. 4. Phyſ. 84. vbi ex profeſſo hoc refutat figmentum. Tum tandem quia falſum eſſet, quod corpus rarefactum maiorem occupet locum,quàm antea,nam tãtundem loci occuparet, vt antea cum hoc ſolum diſcrimine,quod prius occupabat illum continuatum, nunc diſſitum.

3 Deinde probatur non fieri per penetrationem, & eductionem partium eiuſdem corporis. vt alter dicendi modus aſſerebat;quia vt conſtat ex Phyſicis non minus natura refugit penetrationem corporum,quàm ipſummet vacuum,ſi enim poſſibilis eſſet naturaliter corporum penetratio, vtiq; tormenta bellica tanta vi non diſrumperentur,deberet enim ignis potius metallum penetrare,quàm tãtam violentiam cauſare; quod ſi dicas,non omnia corpora penetrare quælibet, ſed tantum partes alicuius corporis homogenei poſſe penetrare alias partes eiuſdem; Hoc non ſatisfacit, quia ſaltem in fractione tormenti bellici partes ignis deberent potius in ſe redire, quàm æris duriſſimi ſoliditatem diſrumpere,cum illud ſit naturale ſecũdum iſtos,hoc violentum.Sed hic aiunt aliqui vtiq. impoſſibilem eſſe naturali-

ter

Digitized by Google

ter penetrationem, quæ fiat per motum localem, at non quæ fit media alteratione, qualis eſt illa, quæ in condenſatione contingit. Verùm hoc effutiunt ſine vllo prorſus fundamento; nam ipſamet penetratio dimenſionum eſt illa, quæ ex ſe naturaliter repugnat, vt docet Ariſt. 4. Phyſ. 53. à quacunq. cauſa oriri dicatur; tum quia rarefactio, & condenſatio etiam ſine alteratione interdum contingere poſſunt, vt diximus initio diſput. tum quia vel in condenſatione omnes partes ſe penetrant, vel aliquæ tantum; non ſecundum, quia non eſt maior ratio de vna, quàm de altera, & tunc non fieret condenſatio ſecundum omnes partes, ſi primum, ergo corpus redigeretur in punctum, tum quia in corpore addenſato apparent eadem figura, eædem partes, ac eadem prorſus accidentia, atque colores, quæ cernebantur anteà in ipſo rarefacto, ergo in condenſatione non ſe penetrant, alioquin accidentia confunderentur ad inuicem, & vna pars obtegeret aliam; idq. manifeſto declarari poteſt exemplo, cum nimirū ingens mōs, vel integra ciuitas in ſpeculo repræſentatur, hæc enim adeò adamuſſim exprimuntur in ſpeculo, vt omnes, & ſingulæ eorum partes in eo repræſententur, non enim vna pars obtegit alteram, quantūuis minimam, aut cum alia cōfunditur, etiam ſi virtute ſpecierum quodammodo condenſentur in ſpeculo, & ad modicam molem redigantur; non ergo cōdenſatio fit media penetratione.

4 Demum rarefactionem, & condēſationem contingere nulla intercedente partium penetratione, aut extractione, nulloue interueniente vacuo manifeſta demonſtrat paritas, quæ de motu afferri ſolet; raritas .n. ac denſitas in quātitate permanenti æquiualet prorſus, ac correſpondet velocitati, ac tarditati motus in quantitate ſucceſſiua, adeòut motus velox dicitur ille, qui habet partes ſuas ſpiſſas, conſtipatas, ac veluti condenſatas, tardus è contra, qui eaſdem habet veluti raras, & quodamodo inter ſe diſtantes in ordine ad tempus; at in velocitate motus certum eſt nullam contingere partium compenetrationē, vel confuſionem, quia nulla poteſt aſſignari pars motus, quæ ſimul tempore currat cum alia parte, non enim tranſit niſi per partem poſt partem, quantumuis ſit velox; ſimiliter in tarditate nulla fit extractio partis ab alia, cum qua prius foret compenetrata, nulla pariter notari poteſt interruptio, aut media quies, quamuis vna pars magis diſtet ab altera in motu tardo, quàm in velociori, æquè enim in ſe continuus eſt motus tardus, ac velox, nulla prorſus interruptione, & quiete media interpolatus, vt diximus diſp. præced nu. 63. & 66. ergo idem prorſus ferendum eſt iudicium de partibus quantitatis permanentis, quod licèt modò ſint magis inter ſe conſtipatæ, & propinquæ per condenſationem, modò diſtantiores, & magis extenſæ per rarefactionem, hoc totum contingit abſque interceptis vacuitatibus, & partium diuulſione, & abſq; vlla prorſus penetratione, & earundem penetratarum extractione.

5 Sed hìc obijcies præcipuum punctum totius difficultatis in hac diſputatione; ſi talis extenſio per rarefactionē facta importat maiorem partium diſtantiam, hoc non videtur contingere poſſe ſine vacuo, aut penetratione, & ratio eſt, quia partes corporis rareſcentis vtiq; ante rarefactionem erant continuæ, ergo ſaluari nequit, quòd magis poſtea inter ſe diſtent, niſi detur vacuum inter illas, vel dicatur partes talis corporis ante rarefactionem fuiſſe magis continuas id eſt ſe penetraſſe, & poſtea in rarefactione educi extra ſe inuicem.

Hæc ſola difficultas in tot diſtraxit opiniones Auctorum capita in hac materia, cui plenè ſatisfacere nequimus, niſi quouſq; noſtram proferamus ſententiam de rarefactione, & cōdenſatione, quod inferius quæſt. vlt. præſtabimus. Verùm quamuis hìc nodus adeò torſerit Auctorum animos Hiſpani quidam recentiores indolis ingenitæ ductu, cū in Phyſicis compoſuerint cōtinuum ex

punctis turgidis, inflatis, atq. tumentibus, quę proindè appellant minima Phyſica habentia partes tantum virtualiter diſtinctas, hanc difficultatẽ in præſenti floccifaciunt, & nullo negotio ab ea ſe expedire gloriantur; cum enim iſta tumentia puncta ab eis occupare ponantur maiorem, & minorem locum ſine acquiſitione partis alicuius realis, ſed tantum maiori dilatatione partium virtualium, quemadmodum Angeli maiori, vel minori ſpatio ſe coextendunt ſine acquiſitione partium, dicunt conſequenter rarefactionem eſſe maiorem illam extenſionem partium virtualium, condenſationem verò eſſe earundem reſtrictionem; quare ad obiectam difficultatem aiunt partes poſt rarefactionẽ non magis à ſeinuicem diſtare, ſaltim primã à ſecũda, & ſecundam à tertia, & ſic deinceps, ſed tantum amiſiſſe dilatationẽ partium virtualium, quæ dilatatio facit, vt prima magis diſtet à tertia, & ſecunda à quarta, & ità deinceps, quàm diſtarent antè rarefactionem.

6 Sed hoc figmẽtum de punctis turgeſcentibus latè refellimus diſp. 9. Phyſ. q. 2. art. 1. vt omninò irrationabilem, & confundentem naturam rerum materialium cum ſpiritualibus, res enim materiales ſunt in loco per extenſionem formalem ſuæmet entitatis partes integrales habentis, quatenus ſunt totæ in toto loco, & partes earum in diſtinctis partibus loci, non autem per extenſionẽ tantum virtualem ad inſtar Angeli; Sed admiſſa etiam hac partium virtualitate in rebus materialibus, ac tumore punctorũ non plenè euadunt adhuc propoſitam difficultatem, dum inquiunt in rarefactione non fieri diſtantem primam partem virtualem à ſecunda, & ſecundam à tertia, ſed tantum primam à tertia, & ſecundam à quarta, & ità deinceps per nouam dilatationem earum; Planè hoc repugnare videtur, quia talis diſtantia, & elongatio fieri nequit inter partes remotas, niſi etiam fiat inter propinquas, ſi enim ſecunda pars eſt æquè propinqua primæ, & tertia ſecundæ, & quarta tertiæ poſt rarefactionem, ac erat antea, vtiq. adhuc etiam prima erit æquè propinqua tertiæ, & ſecunda quartæ, & ſic deinceps, vt ergo fiat maior diſtantia inter partes remotas, debet etiam fieri inter propinquas, & ſic rurſus ex integro redit propoſita difficultas, Et eadẽ inſtantia refellitur, quod dicunt alij in opinione cõmuni admittente partes reales in continuo, & non virtuales tantũ, nimirum partes, quæ ſe proximè tangũt non fieri magis diſtantes poſt rarefactionem, quàm fuerint antea, ſed eas tãtum magis à ſeinuicẽ diſtare, inter quas intermediat alia pars; Videamus ergo, quid alij dixerint ad hunc nodum diſſoluendum in ſequentibus quæſtionibus.

QVÆSTIO SECVNDA.

An per rarefactionem, & condenſationem aliqua ſubſtantia acquiratur, vel deperdatur.

7 Quamplures ad euitandam propoſitam difficultatem dixerunt rarefactionem fieri per ingreſſum quorundam corporum ſubtiliorum in poros rei quæ rareſcit, qua de cauſa pori maiores fiunt, & partes illius corporis rareſcentis magis dilatantur, & fiunt inter ſe diſtantiores, non per interiectionem vacui, vt aiebant Antiqui, ſed ſubſtantiæ extraneæ tenuioris, & ſic corpus rarefactum occupat maiorem locum; cõdenſatio verò fit per expulſionem eorundem corpuſculorum, ob quorum egreſſum pori minores fiunt, ac reſtringuntur, & partes corporis inter ſe ſe magis conſtipantur abſque vlla prorſus penetratione; & ſic corpus condenſatum occupat minorem locum; itaque volunt iſti rarefactionẽ fieri per acquiſitionem ſubſtantiæ extraneæ intra poros corporis rareſcentis ſeſe inſinuantis, condenſationem vero per deperditionem eiuſdem, dum foras expellitur, eo ferè modo, quo videmus lanam, & ſpongiam contrahi ad minorem locum, dum manu comprimuntur, & foras pellitur

litur aer intra earum cauitates incluſus, laxatas verò rurſus redire ad ampliorē locum ob regreſſum aeris ad eaſdē cauitates; citantur pro hac ſententia Ochā opuſc. de Euchariſt. Gabriel in Canon. lect. 45. Valleſ. 4. Phyſ. tex. 84. & controuerſ. 27. Baſſonus lib. de Natura, & fixo pede eā nouiſſimè tuetur Arriag. diſp. 16. Phyſ. ſect. 10. ſubſect. 2. à qua ſententia non videtur abhorrere Scot. ipſe 4. diſt. 12. q. 4. infra B. & ex profeſsò tenet Mairon. 4. d. 12. q. 15.

8 Dicendum tamen eſt rarefactionem, & condenſationem, ſi de illis propriè, & in rigore philoſophico loqui velimus, hoc modo nequaquam fieri per acquiſitionem, aut deperditionem ſubſtantiæ extraneæ; diximus *propriè*, quia ſi impropriè, & latgè de illis ſermo fiat, concedūt omnes talem reſtrictionem, ac dilatationem in corporibus poroſis factam per ingreſſum, vel egreſſum corpuſculorum tenuiorum à poris eorum eſſe rarefactionem, & condenſationem quandam, & afferunt exemplum illud de ſpongia compreſſa, & laxata. Concluſio eſt communis in ſchola, & Scoti loc. cit. § *ad quæſtionem*, quamuis enim lit. B. oppoſitam opinionem retulerit ſub terminis ferè probabilibus, eam tamen reijcit in corpore quæſiti ſub lit. F. probādo concluſionem poſitam primò ratione theologica, quia ſpecies Sacramentales poſſunt rarefieri, vt patet de vino conſecrato, ergo in tali caſu intruderentur in eas iſta corpuſcula, quare cum ibi eſſet ſubſtantia noua, non eſſet vbiq. Chriſtus, nec ſolum Chriſti corpus lateret ſub vini accidentibus, ſed alia quoque corpuſcula; immo cum in condenſatione poſtea hæc egrederentur, deberet Sacerdos ſatagere, vt illa captaret, ac in ſacrario reponeret.

Secundo probat ratione Phyſica, quia mirum videtur (ait Doctor) quòd nulla ſubſtantia manens, eadem omninò poſſit tranſmutari à raro in dēſum, nec è conuerſo; vis huius rationis conſiſtit in hoc, quòd verè corpora rareſcunt, & addenſantur ſecundùm eandem ſubſtantiam, itaut eadem materia tranſeat de vno ſtatu a d aliū, vt docuit Ariſt. 4. Phy. 84. vnde illa cenſetur rarefactio propriè dicta, cum eadem materia ſine admixtione extraneæ ſubſtantiæ intra ſe dilatatur in maiorem locum, condenſatio è contra, cum eadem prorſus ſubſtantia ſine excluſione alicuius ſubſtātiæ à ſuis poris reducitur ad minorem locum, ſic aqua rarefit, cū calore in vapores abit, aut aer igne ſubtilizatur, cum verò vapor ille ad naturam aquæ redit, condēſatur; at ſi rarefactio, & condenſatio fierent præfato modo, nullum vnquam corpus rareſceret, & addenſaretur ſecundum eandem ſuam ſubſtantiā; imò abſolutè nunquam rarefieret, quia nulla eius pars fieret rara, ſed quælibet per ſe permaneret, qualis antea erat, & ſolum inter vnam, & alteram intruderentur corpuſcula illa. Tum 2. quia in toto corpore rarefacto, & extenſiori eadem accidentia reperiuntur, totum vinum rarefactum eſt eiuſdem coloris, & saporis, tota flamma eadem luce, colore, & calore reſperſa, per tactum vbiq; ſentitur calor, per viſum color, ergo nō eſt alia permixta ſubſtātia, alioquin & eius accidentia viderentur, & ſentirentur, cū ignis ſit corpus valdè rarū, qui proinde multum haberet admixtū extraneæ ſubſtantiæ. Tum 3. quia difficulter aſſignatur, quænā ſit hęc extranea ſubſtantia, quænam hæc corpuſcula, quæ intromittuntur inter corpora rara, cum enim hæc debeant eſſe ſubtiliora illis, deberet admitti ſubſtātia quædā adhuc tenuior aere, & igne, quam de facto cōminiſcitur Baſſonus, ſed ſine vllo fundamento; Tum 4. quia qualiſcunque aſſignetur huiuſmodi ſubſtantia, non videtur, qua ratione perpetuò ſeruetur permixta igni, & non potiùs ab eo conſumetur;

9 Nec valet, quod ait Arriag. n. 225. talia corpuſcula habere alias qualitates, ratione quarum reſiſtunt igni, etiam in minima materia, ſicut puluiſculus adamantis, auri, vel argenti. Nam & hæc ipſa tandem conſumuntur ab igne, & ſub-

ſubſtantia extranea, quam ipſe ibidem intromittit in ignem, ſunt vapores, terreæ exhalationes, & aer, quæ duo vltima preſertim ſunt facillimæ attenſionis, & citò conuertuntur in ignem. Tū ſcilicèt quia multa ſunt corpora nō porosa, quæ tamen rarefactioni, & condenſationi ſunt obnoxia, vndè & in Cęlis ſecundum probabilem ſententiā quędam partes ſunt rariores, quædam dēſiores, & tamen certum eſt in eis poros non dari, quia non eſt aſſignabilis ſubſtantia, à qua repleantur. Tum 6. ſi ratio, cur ignis ex terra genitus occupet maiorem locum, ſit, quia ſunt ingreſſa corpuſcula, percontamur, an illa ſint rariora, & ſubtiliora ipſa terra, vel dēſiora, aut æquè denſa; ſi ſecundum, ergo totus ignis ex terra productus tàm erit denſus, ac terra, tamq. materiæ continebit, quantum terra eiuſdem magnitudinis, ſi primum, turſus quærimus, an id fiat, quia ſub eadem portione materiæ plùs loci occupant abſq. permixtione peregrinæ ſubſtantiæ, & ſic habemus intentum, an verò quia, & inter ipſorum partes ingreſſa ſunt alia corpuſcula, & ſic ibitur in infinitum; Neq. ad hoc argumentum, vt à nobis conficitur, quadrat Arriag. ſolutio, quam dat, n. 22 2. ſed ipſomet argumēto retruditur, vt eam ponderanti conſtabit. Tum 1. ſi corpuſcula, quæ aquam reddunt raram, ſunt particulæ aeris ſecundum Arriag. in eius poris incluſæ, quomodo in eis detinentur, & non potiùs forás euolant, cum aer naturaliter petat aquæ eminere? Tum tandem, ſi hoc modo fit rarefactio, & condenſatio, tunc calor erit congregatiuus diſſimilium, quia aperiendo poros dat aditum corpuſculis, & extraneæ ſubſtantiæ, frigus è contra erit congregatiuum ſimilium, quia expellit illa vniendo inter ſe partes ſimilares, hoc autem eſt contra naturam caloris, & frigoris ex dictis diſp p. q. 2. art. 2.

Tertio, falſitas huius opinionis conuincitur manifeſtis experiētijs; ſi Phyala vitrea ad ignem calefacta ſuperponatur per ſuum orificium aquæ frigidæ aſcendit aliquantulū aqua intra phyalam, nè aer vi frigoris addenſatus relinquat vacuum, clariùs id cernitur in vucurbitulis, quæ eadē de cauſa attrahunt ad ſe carnē hominis, quando ignis intrà illas accenſus extinguitur, & in aerem vertitur, qui vt denſior igne minorem petit locum, nè ergo relinquatur vacuū interim eleuatur caro intrà ampullā; at ſi aer poros haberet huiuſmodi corpuſculis repletos, non eſſet opus in his caſibus aquam aſcendere intra phyalam, & carnem intrà ampullam eleuari, nam talia corpora ab eo egreſſa per condenſationem illam concauitatem vaſis replere poſſent, palam ergo eſt condenſationem nō fieri per expulſionem corpuſculorum.

10 Reſp. Arriag. neg. experientiæ rationem, quia ſi caro eleuaretur ad replendum vacuum, eleuaretur in iſtanti, natura enim nec per vnicum inſtans patitur vacuū, vel ſtatim frangeretur ampulla, videmus autem ferè intrà mediū quadrantem non eleuari penitus carnē, & ideo ibi diù relinquuntur cucurbitę, non ergo eleuatur ad replendum vacuū ortum ex eo, quòd aer denſus minorem occupet locum, quàm ignis, ſed præciſè idcò eleuatur, quia per calorē aperti ſunt pori carnis, & per illos intromittitur aer paulatim, & caro aſcendit ad replendum locum relictū ab aere, & ſtupiditatis inſimulat omnes Auctores, quòd hactenus id non conſiderauerint. At nobis placet errare cum multis, quā ſapere cum ſolo Arriag. cuius doctrina nimis ſingularis eſt, & deſtruit finem, ob quem cucurbitæ medicæ ſunt adinuentæ, inſtitutæ ſunt enim ad extrahendum, & euocandum ſanguinem ad cutem, non ad intromittendum aerem, adeò vt pori calore aperti potius ſanguine attracto repleatur, quàm aere; tum quia ad replendum locum, quem relinquit aer poros ingrediens, ſufficeret ſolus tumor carnis, quem cauſat ingreſſus aeris, abſq. vlla ſanguinis euocatione, quod eſt contra experientiam, Scequela patet,

patet, quia ſi caro turgeſcit aere, quantum ſufficit ad euitandum vacuum, ad quid opus eſt concurſu ſanguinis? tum quia falſum eſt, quod ait carnem eleuādam fore in inſtanti, ſi aſcenderet ad replendum vacuū ex aeris denſitate ortum, ſicut enim aeris condenſatio non fit in inſtanti, ſed ſucceſſiuè, ſic & caro paulatim eleuatur, quemadmodum, & ipſe inquit paulatim eleuari ad replendum locum relictum ab aere poros carnis ingrediente, eo quia ingreſſus ille fit in tempore; tum quia falſum eſt etiam, quod ait per medium quadrantem non eleuari penitùs carnem, nam ab initio applicationis ampullarum fit aliqua eleuatio, alioquin non affigerentur carni, ex quo manifeſtè deducitur carnem non aſcendere ad replendū locum relictū ab aere poros carnis ingrediente, nam ab initio pori nō ſunt aperti, ſed ad euitandum vacuum, quod ex aeris denſitate relinqueretur; tum tandem quia hæc ſolutio ſaltim nō quadrat priori experientiæ.

11 Alia quoq. experientia ſolet adduci ad oſtendendum condenſationem non fieri per expulſionem corpuſculorum, quia vas plenum aqua vndequaq. opertum, rumpitur, ſi aqua intus congelatur, nè detur vacuum, quod non ſequeretur ſi aqua haberet intra poros multa corpuſcula, hæc enim expulſa ab aqua per condenſationem replerent illū locum, & impedirent vaſis fractionem. Negat modicus Arriag. vas in tali caſu frangi ad euitandum vacuum, quia in vaſe pleno butiro raro, vel oleo, & optimè occluſo non relinquitur vacuum, ſi enim relinqueretur vtiq; vas frāgeretur, ergo etiam aqua, licèt condenſetur, nō relinquit vacuum; deinde quia aqua nō congelatur tota ſimul ſed priùs pars ſuperior, quàm inferior, & tamen vas non frangitur, niſi quouſq; tota congelatur, ergo quando frangitur, non eſt ad vitandum vacuum, quia ab initio deberet frangi, cum incipit congelatio, natura enim nec minimum vacuum patitur? quarè concludit vas frangi, quia nimio frigore partes ipſius inter ſe vniuntur, & neceſſariò faciunt rimas; vndè metus hic miratur Auctores, quod hæc non animaduerterint. Fatemur Arriag. non ità irrationabiliter hìc loqui, vt in præcedenti experimento de cucurbita medica, multoties enim contingere poteſt fractio vaſis ex eo capite, quod ipſe aſſignat vndè etiam ſi ſit detectum ex nimio frigore frangitur; falſum tamen eſt nunquam contingere ad euitandū vacuum; & experimenta, quæ pro ſe adducit de oleo, & butiro, & de vaſe aquę, quod non frangitur, niſi prius tota fuerit congelata, certè putamus eſſe voluntaria, & ab ipſo conficta, vas enim aquæ diſſumpitur, cùm primum imminet periculum vacui, pariter aliud experimētum de oleo, & butiro aut falſum eſt, aut ſi eſt verum, indè procedit, quia butirum, & oleum ſunt corpora multum poroſa, & aerea, quare locus ab eis relictus in condenſatione poterit repleri ab aere egrediente ab illis corporibus, at non ſic eſt de aqua. Dices, ergo condenſatio butiri, & olei fit per egreſſum aeris. Transeat, quod ex hoc capite vtcunq; condenſentur, negamus tamen ex hoc præciſo capite eſſe vera condenſationem; Adhuc tamen poteſt Arriag. hac experientia conuinci, quia ſi aquæ congelatio incipit à parte ſuperiori, partes inferiores glaciare nequibunt, quia ſuperior pars gelata impedit egreſſum aeris ab aqua.

12 Aliud deniq. experimentum adducit Areſ. 1. de Gen. diſp. 4. quæſt. 36. ſec. 1. quo manifeſtè demōſtrat rarefactionem contingere ſine ingreſſu corpuſculorum; accipitur (inquit) cannula vitrea craſſior ex ſuperiori capite perforata, per quod foramen cannula alia ſubtilior tranſeat, ſed reliquum foraminis cera perfectiſſimè occludatur, & in parte inferiori cānulæ maioris adſit aqua, quam pertingat quoque cannula ſubtilior; tunc ſi quis manu calida complectatur cannulam craſſiorem, videbit per aliam minorem aquam paulatim aſcendere, quod clarius cernet, ſi

aqua ſit aliquo colore imbuta, cuius rei cauſa alia non eſt, niſi quia calore manus aer illius cannulæ rarefit, & locum maiorem occupat, quare aqua, vt illi locum cædat, per cannulam ſubtiliorem aſcendit, ſupponimus enim nec aliã viam aquæ patere, & cannulam illam apertam eſſe ex parte ſuperiori, vt aquæ aſcendenti cedere poſſit aer; plane in tali caſu dicit nequit aerem in cannula craſſiori incluſum rarefieri per ingreſſum corpuſculorum, quia ex ſuperiori parte orificium eius ſupponitur perfectè occluſum, ex inferiori deſinit in pilam aqua plenam. Fortè dicet Arriag. in tali caſu corpuſcula, & vapores ex aqua educi, & in aerem rareſcentem immiſceri; Sed ſine vllo fundamento id diceretur, quia ſi ità eſſet, opus minimè foret aquam per cannulam ſubtiliorem aſcendere, vt locum cedat aeri rareſcẽti in cannula craſſiori, ſed in pila quieſceret ſub minori mole ob egreſſum corpuſculorum à poris eius; tum quia in eo caſu licèt aer rarefiat, aqua tamen non cõdenſatur, ſed foràs egreditur per ſubtiliorem cannulam, non ergo benè diceretur ex aqua exprimi corpuſcula per condenſationem; videatur Areſ. cit. qui huius inſtrumenti iconem appoſuit, vt facilius intelligatur.

13 Quarto tandem prob. ex abſurdis, quæ ſequuntur ex oppoſita ſententia; ſequitur enim primò, vt ſupra deductum eſt calorem rarefacere congregando æterogenea, & ſegregando homogenea frigus è contrà; item quod cũ ex vno aut paucis granis ſulphurei pulueris magna exurgit flamma, ſolùm cẽteſima pars illius loci à vera flãma occuparetur hinc indè diſtracta, & diſcontinuata, totum reliquum à peregrina ſubſtantia illi permixta. Conſeq. patet ex hypotheſi, quod materia puluerıs, quæ conuertitur in flammam, ſit centuplo minor flama in tantam amplitudinem expanſa; ſequitur rurſus lac dum rareſcit, in omnes ſuas partes diuidi, Prob. conſeq. quia omnes eius partes rareſcunt, ſingulæ enim ebulliunt, & incaleſcunt, & raritatis temperamentum recipiunt, non enim eſt maior ratio de vna, quàm de alia, cum omnes æqualiter afficiantur, ſi ergo rarefactio fit per interiectionem illorum corpuſculorum inter partes rareſcentes, lac in rarefactione diuidetur in ſingulas, quod implicat. Sequitur tandem cum ſpongia manu complimitur, exprimendo aquã, vel aerem, & quãdo laxata rurſus aqua, vel aere imbibitur, interuenire veram, & propriam rarefactionem, & condenſationem, quod omnes negant, imò & quando vter inflatur, rarefieret, & quãdo cõprimitur, addenſaretur, Seq. probatur, quia in his caſibus interijcitur aer inter partes ſpongiæ, ac vtris, & in compreſſione expellitur, ergo interueniret quicquid ad rarefactionem, & cõdenſationem exigit illa ſententia.

Ad hæc duo vltima abſurda occurrit Arriag. ſubſect. 4. neg. ſeq. quia rarefactio cõſiſtit in intromiſſione corpuſculorum intra partes antea vnitas tollẽdo earum vnionem, & imperceptibiliter, itavt vix appareat ea diſcontinuatio, aer autem intromiſſus in vtrem non interponitur inter partes antea vnitas, quia vnum latus vtris non erat vnitum cum alio, deinde nec fit imperceptibiliter, & tandem nec fit ratione alicuius qualitatis productæ in vtre, provt requiritur ad rarefactionem, & his de cauſis (inquit) compreſſio, & dilatatio ſpongiæ non eſt vera rarefactio, & condenſatio; in vera autẽ rarefactione negat omnes partes fore diſcõtinuandas, quia falſum eſt omnes partes corporis rari eſſe raras, nam pars carens poris non eſt rara, nec refert, quòd omnes partes lactis ſint æquè affectæ calore; nam etiamſi id concedatur, quod tamen negari poſſet, negatur adhuc conſeq. nam ſæpè videmus omnes partes vaſis eſſe æquali intemperie frigoris, vel caloris affectas, nec tamẽ omnes ſimul frangi, ſed duas, vel tres. Hæc ſolutio eſt mera fuga, nã in compreſſione, ac dilatatione ſpongiæ, vtris, & follium interuenit intromiſſio, & expulſio corpuſculorum, in qui-

quibus ſecundum hanc opinionem tota conſiſtit ratio rarefactionis,& condenſationis; fit etiam hæc intromiſſio inter partes antea vnitas, nam ante attractionem aeris folles, & vtres erant cōpreſſi, & eorum latera ſe tangebant; quòd autē partiū vnio tolli debeat imperceptibiliter, vt ſit vera rarefactio, videtur prorſus volūtariè dictum, & fictum ad fugam argumenti, quid enim refert, quòd perceptibiliter, vel impetciptibiliter fiat talis partium ſeparatio, & diſcretio, dummodò fiat per corpuſculorum ingreſſum; cum tandem ait talem partium diuulſionem non fieri ratione alicuius qualitatis productæ in vtre, vt ad rarefactionem requiritur, vel ita intelligit, quòd talis qualitas debeat concurrere, vt cauſa, & radix rarefactionis, qualis eſt calor,vel potius,quòd debeat interuenire, vt terminus per eam acquiſitus: non ſecundum, quia id eſſet relinquere opinionem de corpuſculis, & incidere in aliam,quæ ponit rarefactionem, & condenſationem motus ad qualitatem, & q.4. refutabitur; neque primum, tum quia abſolutè loquendo, vt ſupra diximus, etiam ſine præuia alteratione caloris, & frigoris rarefactio, & condenſatio fieri poſſunt; tum quia ſi calor, & frigus ad ea non concurrunt, niſi vt præuiæ diſpoſitiones ad operiēdos poros, vel occludendos, ergo non pertinent ad earum formalem conceptum, quare ſicut ſi Deus induceret ſubſtantialem formam in materiam indiſpoſitam, adhuc eſſet vera generatio, ita ſi agens naturale per ſolum motum localem corpuſcula immiſceat in alio corpore, vel eadem ab eo expellat, vt contingit in caſibus allatis, adhuc habebitur vera rarefactio, & condēſatio ſecundum iſtam opinionem.

14 Neque maiorem habet ſoliditatē ſolutio ad aliud abſurdum, quod continuum in rarefactione in ſingulas partes ſuas diuideretur ſecundum hāc opinionē; inquit enim non omnes partes corporis rari eſſe raras, quia pars carēs poris non eſt rara, & talis eſt quæcunque interijcitur inter porum, & porum; At ſi hoc verum eſt,nulla prorſus pars corporis rari erit rara, nam partes v. g. olei rari ſunt illæ, quæ mediant inter porum, & porum, in poris enim ipſis extranea latet ſubſtantia ſcilicèt aer, quomodo ergo totum corpus dicetur rarum, cuius nulla pars eſt rara, ſed denſiſſima? Ait totum oleum dici rarum, quia pori ſunt frequentiſſimi,atque ita demum in ſola poroſitate rarefactionem cōſtituit, & condenſationem in pororum carentia. Sed hoc ſuum aſſertum, quod eſt vnicum fundamentum ſuæ opinionis, eſt penitus à veritate alienum, quia vt benè notat Angeſt. lib.2.de Form.prop. 21. dub. 2 poroſitas corporum nihil prorſus attinet ad raritatem, ac denſitatem earum, & docet ibidem metiēdam eſſe corporum denſitatem, ac raritatem ſecluſa poroſitate, quia ſæpius contingit corpus valde poroſū eſſe multum denſum, & quidem quis neget terram, vel ſaltim lignum eſſe magis poroſum, quàm aer, & aqua? & tamen hæc ſunt corpora rariora, illa denſiora, in marmoribus, alijsq. lapidibus frequentes cernuntur pori,& tamen ſunt denſiſſimi; At Arriag. vt omnia peruertat, poros ponit in aqua,aere,& igne,& quidem plures, quàm in alijs corporibus, imò hanc ait eſſe cauſam,cur aqua facilè permeetur à vino,vel alio liquore infuſo, quia nimirum quamplures inuenit poros,per quos ſe ſe inſinuat. Sed ſanè ad ſenſum magis apparent pori in corporibus ſolidis,vt ligno,ſulphure,pumice,&c. quàm in fluidis, & facilis humorum permixtio adinuicem potius tribuenda eſt eorum ſubtilitati, & fluiditati, hæc enim cōſiſtit in eo,quòd partes facilè inter ſe ſeparentur, & vna alteri cedat, ex quo fit vt inuicem facilè miſceantur, non ergo poroſitas, ſed fluiditas eſt potiſſima cauſa permixtionis humorum.

15 Secundò, tandem pro recta huius materiæ intelligentia annotanda eſt ex Angeſt. cit. multiplex acceptio rari, & denſi, quæ ſola fuit cauſa deceptionis

mul-

multorum, interdum enim ſumitur rarum pro corpore laxo, & fluido, ac veluti inconſtanti; interdum pro corpore poroſo, vt ſumpſit Arriag. tertiò pro corpore non ſpiſsè contexto, quo ſenſu pannus dici ſolet in filis rarus; quartò pro corpore rimoſo, qualiter ædificium ablato cemento ex antiquitate dicitur rarum; quintò tandem, & propriè, ac in rigore philoſophico, vt accipit Ariſt. 4.Phyſ.83. pro eo, quod parùm habet materiæ ſub magna dimenſione, ſicut denſum è contra illud eſt, quod multũ habet materiæ ſub parua dimenſione, & hæc eſt propria acceptio huius termini, non verò quando accipitur pro poroſo, quia poroſum non dicitur habere parum materiæ ſub magna dimẽſione, ſed multùm materiæ, quia vltra propriam habet quoque extraneam, & peregrinam, quæ ſimul cum ea coniũcta locũ maiorem occupat; quòd ſi propriam conſideres hinc indè diſtractam per interpoſita corpuſcula, ſanè non occupabit maiorem locum, quàm antea cùm erat condenſata, ſi ſola conſideretur.

In oppoſitũ arguit Arriag. ſubſ. 2. quia condenſatio non dicit, niſi maiorem vnionem partium, atqui maior vnio nequit fieri, niſi quatenùs expulſis corporibus extraneis partes eiuſdem corporis magis vniuntur, ergo, &c. Deinde euidenti experientia, nã quando aqua feruet, habet quaſdam bullas aere plenas, & quò magis bullit, eò ſunt maiores, ergo ea rarefactio fit per intromiſſionẽ aeris in aquam. Tandem, nam in omnium ſententia caro humana fit rara, cum eius pori replentur humoribus, deſſicatur autem, & condẽſatur ob eorum à poris egreſſum; lignum, quò plures habet poros, eò eſt magis rarum, lutum è contra condenſatur euaporatione aquæ, & vitrum dicitur valdè denſum, non alia ratione, niſi quia non habet poros.

16 Reſp. quòd ſicut rarefactio non dicit maiorem diſtantiam partium in ordine ad ſe per diſcontinuationem, ſed tantùm in ordine ad locum, vt poſteà dicemus, ita condenſatio non conſiſtit in maiori vnione earum in ordine ad ſe, ſed tantum in ordine ad locum, quod fieri poteſt ſine egreſſu corpuſculorũ, vt infrà explicabimus q. 5. Ad 2. negamus illam eſſe veram rarefactionem, nã vera, & propria rarefactio contingit, cũ eadem ipſa ſubſtantia corporea modò occupat maiorem, modò minorem locum, alioquin non poſſet reddi ratio, cur ignis ſub eadem portione materiæ occupet maiorem locum, quàm terra; & iam Arriag. ipſe concedit num. 202. quòd dum aqua magnas habet bullas, non dicitur rareſcere, quia eſt nimia ſeparatio partium, ergo idem dicendũ, quando ſunt minores, quid enim ad hoc refert, quòd ſint maiores, vel minores? alioquin ſi in hoc conſiſtit raritas, quãtò maiores habet bullas, tanto magis rareſcere dici debet, vt ipſe arguebat, nu. 198. vbi etiam notandum eſt, quòd ratio illius maioris extenſionis in aqua bulliente referenda eſt, vel quia ignis partes aquæ ſubtiliores in aerem vertit, vel in tranſitum ignis per aquam, ignis namque diuiſus in minimas partes vndique aquam permeat, & dum ſurſum egredi conatur, aquam propellit ſurſum, & bullas illas efficit, vel quia aqua ipſa in ſe agitatur per motum reſultus à contrario explicatum, diſp. 3. de Cœlo n. 29. & ſupra diſp. 2. nu. 34. Ad 3. patet per idẽ nec carnem propriè rareſcere, quando humore aliquo inflatur, nec dẽſari, quando exſiccatur; at percontatur Arriag. quam experientiam habemus ad raritatem ponendam, niſi quod eademmet res iam videtur maior, iam minor? Reſp. ſanè nullam aliam, atque ideo negamus, manum verè rareſcere, cum ex concurſu humorum intumeſcit, & condenſari, cum ex receſſu eorum deſiccatur, quia in tali caſu nõ eſt eadẽ ſubſtantia modò maior, modò minor, ſed diuerſa, aggregatum ſcilicèt ex ſubſtantia manus, & humorum, & hæc eſt præciſa cauſa, cur negamus hãc eſſe veram rarefactionem, & condenſationem;

nem; lignum quoquè dicitur magis rarum, quia plures habet poros, vitrum, denſum, quia pauciores, ſumendo rarum, & denſum minus propriè, vt ſupra notauimus.

17 Deindè ſubſec. 3. idem Auctor oſtendit veritatem ſuæ ſententię ex eo, quòd per eam explicãtur facillimè quędam, quæ aut nullatenus, aut difficulter valdè explicantur in alijs. Primò enim per eam facilè intelligitur, quomodo vnum corpus condenſetur independenter ab eo, quod alterum rareſiat, quod quidē omninò concedi debet, nam quãdo intrà cubiculum benè clauſum accēditur ſtuppa, & rareſcit aer, vbi eſt corpus, quod condenſetur? hoc autem in alijs Sententijs defendi nequit, quia non poteſt materia ſtuppæ maiorem occupare locum, quàm antea, niſi vel penetret alia corpora, vel illa dent ei locum cedendo, & ſe coarctando, quod debet fieri per condenſationem illorum; at in ſententia iſta benè defenditur, nam v.g. ſtuppa rareſcit attrahendo ad ſe aliquas partes aeris, tunc cætera corpora retinent ſuam extenſionem, nam ab aere eſſe aliquid ablatum, quod intret in poros, non facit aerem remanentem rariorē, nec denſiorem, ſed paulò minorē, quàm antea; ſic etiam cum aqua condenſatur, & ab eius poris excluduntur particulæ aeris, iſtæ adduntur toti aeri, & illum in eadem raritate relinquunt, licèt per additionem, fiat paulò maior. Secundò intelligitur cur vacuum naturaliter repugnet, quia cum quælibet pars materiæ habeat ſuum locum adæquatum, non poteſt minorem occupare, prout requiritur ad cauſandum vacuum, niſi penetret aliam, quod repugnat naturaliter, quæ ſola eſt ratio à priori pro repugnantia vacui, vt ipſemet aſſeruerat diſ. 14. Phy. ſec. 11. Tertiò intelligitur, cur corpora dura ferrum, lapides, &c. etiã ſi ferè ardeant non rareſcunt; ratio eſt, quia rarefactio non fit niſi diſſoluta inter aliquas partes vnione, & intrantibus corpuſculis, at corpora dura vnionem amittere nequeunt, niſi prius nimia vi caloris reddantur fluida, tūnc enim quia facilè partes poſſunt ſeparari, ſunt capacia rarefactionis; at ſi rarefactio conſiſteret in ſola maiori occupatione loci ſine amiſſione vnionis continuatiuæ, ſanè durities non magis impediet rarefactionem, quàm mollities, cum partes retenta vnione poſſent iam plus, iam minus ſpatij occupare. Tandem intelligitur, cur caloris ſit rarefacere, frigoris condenſare, quia calor ſeiungit, & diſcontinuat partes, vt intret aer, vel athomi, frigus verò vnit expellendo extranea corpuſcula, cuius rei ratio non facilè redditur in alia opinione.

18 Reſp. ad 1. nullum eſſe inconueniens, quòd vnius rarefactio connexionem habeat cum alterius condenſatione, & è contra, vt etiam paſſim euenit in alijs mutationibus, quòd generatio vnius eſt corruptio alterius, vnius auctio alterius diminutio, &c. inſtantia de ſtuppa accenſa in cubiculo benè clauſo ipſum quoq. iugulat, ſi enim nos tenemur aſſignare corpus, quod condenſatur ob ſtuppæ rarefactionem, ipſe in illo cubiculo quærere debet corpuſcula, quæ in aerem rareſcentem intromittãtur, & ignem, quarè ſi ipſe feneſtras reſerabit, vt illa intrent, intrabit & frigus ad aliquam portionem aeris condenſandam in cubiculo, vel ſolo motu locali condenſabitur in aliquo angulo, quod ſi magnum eſſet incendium, foras violenter erumperet, vt patet in bombarda cū puluis rareſit; imò, & ipſe quoq; fateri tenetur neceſſariam connexionem inter rarefactionem, & condenſationem, quia ſi per condenſationem corpuſcula ex vno corpore egrediuntur, quod condenſari dicitur ob eorum egreſſum, aliud interim intrare debebunt, quod dicetur rarefieri ob eorum ingreſſum. Ad 2. iam diximus diſp. 12. Phyſ. q. 1. aſſignari non poſſe rationem à priori, cur vacuum in rerum natura repugnet, idq; ſolum pendere ab extrinſeco Dei decreto, quo decreuit totum hoc vniuerſum vnitum, & contiguum conſeruare; neq ratio allata ab Arriag. de repugnantia penetra-

tionis

tionis corporum eſt à priori; Tum quia quis dicere poſſet è contra repugnare naturaliter vacuum,nè detur penetratio dimenſionum; Tum quia ratio illa,quã adducit diſp. 14.Phyſ.nu.159. fundatur in hoc,quod Deus tantam materiam cũ quantitate produxit ab initio, quanta ſufficit ad complendum totum hoc ſpatium infrà Cęlos, quod quidem pendet ab extrinſeco Dei decreto, quare præter illud nulla eſt alia ratio quærenda à priori pro repugnantia vacui. Ad 3. duritiesin corporibus impedit rarefactionem, & fluiditas ad eam conducit,non ob rationem in argumẽto allatam, quia neceſſaria ſit diſcontinuatio partium in rarefactione,ſed quia rarefactio,& cõdenſatio ſunt motus primò partium ad partes loci, totius verò ſecundariò, & conſequenter, atq; ideò partes ità inuicem debent eſſe diſpoſitæ,vt vna poſſit cedere alteri,quod impeditur à duritie, & conſiſtentia corporis. Ad vltimum neq. ob rationem in argumento aſſignatam calor rarefacit,& frigus condenſat, alioquin vt ſupra arguebamus,calor rarefaceret congregando diſſimilia, & diſgregando ſimilia, frigus è contra,ſed ratio eſt,quã aſſignat Angeſt.loc.cit. quia caloris eſt mouere partes à centro ad circumferentiam eas len.ficando, frigiditatis verò à circumferentia ad centrũ eas quodammodo aggrauando,& comprimendo; notat tamen ibidem Angeſt. quòd non in omni rarefactione, aut cõdenſatione interuenit alteratio,quia fieri poteſt etiam per ſolum motum localem, vt ſupradiximus, & hic etiam aduertit Areſius.

QVÆSTIO III.

An per rarefactionem acquiratur noua quantitas,& deperdatur per condenſationem.

19 Cenſent quamplures rarefactionem fieri per acquiſitionẽ nouæ quantitatis, condenſationem è contra per deperditionem, ſed non eodem modo explicant, dicunt enim aliqui in rarefactione totaliter produci nouam quantitatem maiorem corrupta totaliter præcedente, in condenſatione verò corrumpi totaliter maiorem,& acquiri nouam minorem,ità Gotfred. quol.11. q.3. Marſil.4.quæſt.9.art.2.Hiſpal.2.d. 18. Pōponatius lib.2.de Augment.cap. 10.quem dicẽdi modum tuetur vt probabilem Aueſa q.38.ſec.4. ſupponendo tamen, quòd quantitas non ſit immediatum ſubiectum aliorum accidentiũ, ſed alia quædam potentia de genere qualitatis, vt ipſe iam aſſeruerat q.21. ſec.6. Alij verò magis communiter, & magis probabiliter dicũt in rarefactione acquiri tantum nouam partem quantitatis,& hanc addi priori, atq. ità fieri, vt res, quæ rareſcit, maiorem occupet locum,quàm antea,in cõdenſatione verò partem aliquam tantum quantitatis deperdi reliqua permanente, ità Caiet. 3.p.q.77.art.5. Tolet.4.Phyſ.q.12.& ex noſtratibus,quamplures Faber in Phyloſoph. naturali Theor.44. & 4.diſp.50. Camerar. part.2. diſp. phil.q.29. Roccus 4.Phyſ.q.10.Birag.1. de Generat.q. 16.Baſſolius 4.d.12.q.3. & vt probabilem tuetur Tatar. 4. Phyſ. q. de vacuo dub.3.pro qua etiam ab omnibus ferè citatur Doctor 4.d.12. q.4. vbi hanc opinionem appellat communem, qua de cauſa Scotiſtæ quamplures eam amplectuntur,vt de mente illius,& Camer.citat eundem 1.Phyſ.q.3.

20 Dicendum tamen eſt non produci nouam quantitatem in rarefactione, nec in condenſatione corrumpi,neq. totaliter,neq;partialiter quocunq.modo id aſſeratur. Eſt ferè communis his temporibus, Sonc.8. Met q.17.& 27. Soto in prædic.quãt. Fõſ.1.Met.c.13.q.1.ſec.4. Conimb.1.de Gen.c.5.q.27.Complut. ibid.diſp.7.q.2.Io. de S. Thom.q.7.art.1. Ruuius 1.de Gen trac. de rarefac.q.1. Hurt.diſp.4.ſec.2. Areſ.diſp.4 q.36.ſec. 3.Morisan. diſp.3 dub.7. & alij paſſim; & quidem quoad primam partem,quòd quantitas nec acquiratur, aut deperdatur totaliter in his mutationibus ex profeſſo

feſſo defendit Doctor loc. cit. contra Gotfred. imò ad hoc probandum omnes eius vtuntur rationibus; ſed tenet etiam quoad alteram partem, ſi benè legatur, nam §. *quantum ad iſtam opinionem* ait, quod eædem difficultates premunt vtramq; opinionem aſſerentem in rarefactione produci, & condenſatione corrumpi quantitatem, ſiuè ſecundum totum, ſiuè ſecundum partem, vt poſt ea conſtabit probando concluſionem; hoc idem repetit §. *quantum ad ſecundam concluſionem iſtius opinionis*, & rurſus §. *ad quæſtionem* verſic. *ſed de tertia conſummatione*, & reſpondens ad rationes, quas pro opinione Gotfredi formauerat, primam duntaxat ſoluit, quia cõtra augmentationem quoq; militabat, non verò ſecundam, quæ tamen mirabiliter conuincit ſecundum dicendi modum iam relatum de acquiſitione quantitatis, ac deperditione, vt videbimus; & in fine tandem illius quæſtionis inquit Doctor, quòd rarefactio, & condenſatio ſecundum accidens pertinent ad quantitatem, quod verum non eſſet, ſi per ipſas noua quantitas acquireretur, vel deperderetur aliquo ex prædictis modis; immeritò ergo citatur Doctor pro oppoſita ſententia, vt etiam ex Recentioribus hic adnotauit Areſius, & immeritò Camer. citat Doctorem 3. Phyſ. q. 3. quia vt ſępè diximus opus illud eſt Marſilij, Inguen Nominalis, cuius originalia habentur in noſtis bibliot. Bononiæ, & Neapol.

21 Primo itaq. prob. cõcluſio ratione ſecunda, quam affert pro Gotfredo, & non ſoluit, eſt enim præcipuum fundamentum huius concluſionis, & quamuis à Doctore ibi afferatur ad probãdum non acquiri nouam quantitatem ſecundum partem, vt faceret pro Gotfredo, ſi tamen benè perpendatur, conuincit nec etiam acquiri ſecundum totum; ſupponendo itaq. quod in rarefactione nulla eſt aggeneratio ſubſtantialis, ſicut eſt in augmentatione, nam in raritate totum, quod præfuit, eſt rarius ſecundum eaſdem partes, quas habuit, ideoq ſi eſſet noua partialis ſubſtantia, non poſſet rarius formaliter dici ſecundùm omnes partes, ſic arguitur ex Doctore, pars illa quantitatis, quæ de nouo acquiritur, vel producitur in tota materia iam præcedente, vel in parte materiæ, non in tota materia, tum quà eadem materia afficeretur duplici quantitate; tum quia ambæ illæ quantitates nõ adhuc facerent materiam extenſiorem, quia ſe penetrarent; non etiam in ſola parte, quia pars illa materiæ, vel priùs habuit quantitatem, vel non, ſi prius habebat, & adhuc illam retinet cum poſteriori, ſequitur idem abſurdum, ſi non habuit, ſequitur dari aliquam materiam ſine quantitate, quod non eſt minus abſurdum in Philoſ. neq. dici poteſt, quod aliqua pars prioris quantitatis ſe retrahat in alias materiæ partes, quia inde idem ſequeretur abſurdum de duplici quantitate in eadem materia, & rurſus accidens migraret de ſubiecto in ſubiectum. Hæc autem ratio, vt dicebamus, pariter quoq. conuincit, quod non producatur totaliter noua quãtitas maior, hæc enim ſubiectari nequit in materia præcedenti adæquatè, cum illam excedat ſecundum aliquam partem, quarè ſecundum partem excedentem aut manebit ſine ſubiecto, aut conpenetrabitur cum aliqua alia parte quantitatis, & ſequuntur abſurda, quæ prius. Idem argumentum pro condenſatione quoq. deduci poteſt, nam ſi aliqua pars quantitatis deperditur per eam, tunc illa portio materiæ, quæ illi ſubſtabat, vel ſine quantitate remanebit, vel informari incipiet à quantitate remanente, & tunc idem numero accidens erit in pluribus ſubiectis, vel migrabit ab vna parte materiæ ad aliam, relinquendo illam priorem nudam; & ſeruata proportione ſic argui poteſt, ſi tota quantitas perire dicatur, & alia minor induci, quia partes materiæ excederent partes quantitatis, quare admitti deberet vel aliqua portio materiæ ſine quantitate vel quod eadẽ pars quantitatis informet duas partes materiæ, & ſic idem numero accidens

dens ſit in duobus ſubiectis adæquatis.

22 Ad hoc argumentum prout militat contra partialem acquiſitionem, aut deperditionem quãtitatis, conantur reſpondere Scotiſtæ eam tuentes; Baſſolius cit.art.1.in ſol. ad 2. negat ſequi in eo caſu idem, ſubiectum informari duplici quantitate informatur enim vna, quæ eſt maior quam prius, quia noua adueniens efficit cum priori vnam quãtitatem totalem maiorem, ſic à pari cũ charitas augetur in anima nõ ob id anima dicitur informari duabus charitatibus; ſic etiam reſpondet Bitag.citat.inquit enim quod quantitas adueniens eſt homogenea, & ideò coniuncta cũ præcedente conſtituit vnam quantitatem. Cæterum ſic reſpondentes non videntur vim argumenti percipere, licet enim quantitas adueniens ſit homogenea, & vnum cum priori conſtituat vnitate integritatis, adhuc tamen eſt realiter diſtincta à priori, & diſtinctum petit ſubiectum, ſicut vna aqua alteri ſuperinfuſa vtiq; conſtituit vnam aquam cum ea vnitate integritatis, ſed quia eſt realiter ea diſtincta, locum quoq, diſtinctum poſtulat,& ſicut hæc aqua illi addita non poſſent poni in eodem loco ſine penetratione vnius cũ alia, ita quoq. dicendum eſt de quantitate poſteriori addita priori, quòd nequeũt informare idem ſubiectum ſine penetratione,& in hoc conſiſtit vis argumenti, non autem in eo,quod ſit vna; vel duplex quãtitas; exemplum verò de charitate à Baſſol. adductũ eſt prorſus ab re, quia ibi ſubiectum eſt indiuiſibile, & charitas augetur in anima intenſiuè, non extenſiuè, vndè eius auctio, cum ſit intenſio, attenditur penes idem ſubiectũ, at auctio quantitatis, cum ſit extenſio, attenditur penes aliam,& aliam partem ſubiecti. Tatar.cit. valdè perplexè loquitur,tandem ſiſtit in hoc,quod quantitas præcedens rarefactionem inhæret poſt rarefactionem ipſi toti, ſicut priùs, ſed cum illa acquiſita eſt vna noua magnitudo, quæ duæ ſufficiunt denominare ſimul ſubiectum tantum, & neutra illarum ſe ſola ſufficeret ſic denominare ſubiectũ. At neq. Tatar. vult vim argumenti percipere, vtiq. verum eſt, quod quantitas præcedens non ſufficit ſine noua adueniẽte denominare ſubiectum tantum,& quantitatem præcedentem adhuc inhærere poſt rarefactionem ipſi toti, ſed difficultas eſt de ſubiecto, cui inſidet quantitas adueniens, nam ſi eſt idem totum, vel aliqua pars, cum ante rarefactionem nulla pars eius eſſet ſine quantitate, tunc duæ quantitates erunt in eodem ſubiecto. Faber theor. cit. inquit,quod in rarefactione propter præuiam alterationem corpus fit ſubtilius, & extenditur,& conſequenter poteſt eſſe quantum priori quantitate, & poſteriori ſimul, nec per hoc datur penetratio dimenſionum, quia ante rarefactionem corpus illud non erat quantum tanta quantitate, quanta in poſteriori. Hic vir percepit vim argumenti, ſed non videmus,quomodo neget ſequi penetrationem ex hoc, quia ante rarefactionem corpus non erat quantũ tanta quantitate, quanta in poſteriori, immo quia corpus non erat quantum ante rarefactionem tanta quantitate, quanta eſt in poſteriori, ideò datur penetratio dimenſionum, quia eadem materię pars cum quantitate præcedenti ſuſcipit aliã nouam, cum per alterationem præuiã non producatur noua pars materiæ,quæ ſit ſubiectum nouæ quantitatis.

23 Reſpondent alij argumentũ ſupponere, quod noua quantitas addatur priori, vel per ſuperpoſitionem, itaut adequatè ſe penetrent in eadem parte materiæ, vel per iuxta poſitionem,itaut quantitas adueniens per ſe ſubſiſtat ſine ſubiecto, hæc autem ſuppoſitio eſt falſa, quia neutro modo pars quantitatis nouæ additur priori, ſed additur per quandam veluti mixtionem, & confuſionem cum partibus quantitatis præcedentis,itaquod fieri nullatenus queat diſtributio illa partium quantitatis nouæ, & veteris in argumento facta,nam nulla pars materię aſſignari poteſt, quæ non vtramq. poſſideat quantitatem.

Sed

Sed velint, nolint, altero illorum modorum fieri debet additio nouæ quantitatis, & fruſtrà recurrunt ad illam permixtionem, & confuſionem, vt magis rem confundant, vel enim quantitas noua continuatur veteri per totum ſubiectū abſque vlla interruptione ita vt nulla ſit pars materiæ, quæ vtramq. non poſſideat quantitatem, & ſic additio fiet veluti per ſuperpoſitionem; vel neutra eſt alteri continuata per totum, ſed quantitas præcedens ſe retrahit à quibuſdam partibus materiæ, quas prius informabat, vt locum faciat ſubſequenti, & ſic additio fiet per iuxta poſitionem; ſi fiat primo modo, ſequitur penetratio, ſi ſecundo modo, ſequitur tranſmigratio quantitatis de ſubiecto in ſubiectum; Neq. poſſibile eſt, vt iſti fingunt, quantitatem nouam ità confundi cum veteri, vt ſaltim à Deo diſcerni nequeat, quænam ſit noua, quæ antiqua, & in qua parte ſubiecti hæc, & illa inſideat, nam licèt ſint homogeneæ, adhuc tamen ſunt realiter diſtinctæ, ergo videret, an ſe coniunctim penetrarent per ſuperpoſitionem, an potius eſſent in varijs partibus materiæ per iuxtapoſitionē; ſicut à pari quantumcunq. aqua miſceatur alteri, & cum ea cōfundatur, ſemper Deus diſcernit vnam ab alia, & locum vnius à loco alterius. Camerar. deniq. loc. cit. omnes iſtas aglomerat ſolutiones, ſed præſertim in eo ſiſtit, quod penetratio attenditur in ordine ad locum, non in ordine ad ſubiectum. Hoc tamen friuolum, & quia ſaltim duæ quantitates erūt in eodem ſubiecto, & conſequenter eiſdem correſpondebunt partibus loci, & ſic penetrabuntur.

24 Secundò, principaliter prob. ſupponendo communem opinionem, quòd quantitas ſit immediatum ſubiectū aliorum accidentium, quam ex profeſſo docuimus diſp 3. Phyſ. q. 3. ar. 2. hoc ſuppoſito ſic arguit Doctor, in toto corpore rarefacto, & extenſiori eadem accidentia reperiuntur, quæ antea, totum n. vinum rarefactum eſt eiuſdem coloris, ſaporis, &c. vel ergo iſta accidentia ſunt eadem prorſus numero in illa quantitate de nouo genita ſiuè partiali, ſiuè totali, vel eadem ſecundum ſpeciem duntaxat de nouo producta ad productionē nouæ quantitatis; non primum, quia accidens migraret de ſubiecto in ſubiectum, & ſi quantitas ſtatuitur immediatum ſubiectum accidentium, ad eius interitum omnia interibunt; nec ſecundum, quia vt arguit Doctor impoſſibile eſt agens rarefaciens inducere poſſe omnes illas qualitates, quas nequit virtualiter continere, at ignis rarefaciens vinum non continet virtualiter qualitates illius mixti, rarefaciens aquam non continet humiditatem eius, & ſi hoc vinum eſt dulce, & alterum amarum idē ignis, vel Sol rarefaciens vtrumq. non poteſt in vno producere dulcedinem, & in altero amaritudinem, & colorem diuerſum; hanc rationem vrget Faber cit. contra opinionem Gotfredi non aduertens æquè efficaciter contra ſuam procedere.

Tertiò, idem argumentum adhuc magis promouet Doctor ex myſterio Euchariſtiæ, cum enim ſpecies rarefiunt, aut condenſantur, ſi prior quātitas aboletur cum omnibus accidētibus, & alia noua ſuccedit cum nouis accidentibus, vel Chriſtus non erit ſub his accidentibus, vel incipiet eſſe de nouo ſub illis abſq. conſecratione; & idem abſurdum ſequitur, ſi non tota quantitas dicatur acquiri de nouo, ſed tantum aliqua pars addi, nam de hac parte de nouo addita idem inferretur abſurdum, quod de tota quantitate inferebatur; Sed & ruſus ad hanc opinionem, quocunq. modo ſuſtineatur, aliud ſequitur abſurdum non minoris momenti, quod cum virtute naturalis agentis poſſint ſpecies ſacramentales cōdenſari, & rarefieri, ſi noua producitur quantitas, & deſtruitur præcedens, cum hìc quantitas reperiatur ſine ſubiecto, agens naturale illam producet per creationem, & deſtruet per annichilationem, nam illā producet, & deſtruet independenter à ſubiecto; ità diſcurrit Scotus §. *Quantum ad 2. concluſionem,*

& in

& in 1.d.17.quæſt. 3.lit. SS.

25 Nonnullas euaſiones ad hæc adducit Doctor, quæ paſſim ab Auctoribus afferuntur, veluti Scoti reſponſiones pro tuenda oppoſita ſententia, à qua ipſum ſtare arbitrantur; ſed ſicut temere iudicarunt de mẽte Doctoris, ità etiã & de euaſionibus, quas affert ad hoc argumentum ex Euchariſtia deductum, quandoquidem fixo pede illas reijcit; Si enim dicatur ad primum inconueniens, quòd manet Chriſti Corpus, quamdiù manent accidentia, quæ nata eſſent afficere panem, ſi adeſſet, non autem præcisè, quamdiù huiuſmodi accidẽtia manent eadem numero. Contra arguit Doctor, quia iſta quantitas, quæ ſuccedit quantitati præexiſtenti non magis eſt eadem quantitati præexiſtenti, quam quæcunque alia in vna alia Hoſtia non conſecrata, imò minus eſt eadem, quia iſta eſt incompoſſibilis illi in eſſendo, non ſic illa, ergò non magis erit Corpus Chriſti ſub iſta noua quantitate, quia præfuit ſub illa alia, quàm erit ſub quacunq. alia quantitate; Et ſi fugias ad ſucceſſionem huius quantitatis ad illam, adhuc inſtat Doctor, ſub nulla quantitate eſt Corpus Chriſti, niſi per conuerſionem, & conſecrationem, ſed per conuerſionem, & conſecrationem non accipit eſſe, niſi ſub iſta quantitate, & illa eſt omninò alia, ſicur quãtitas alterius Hoſtiæ non conſecratæ, ergo, &c.

Ruſus ſi dicatur ad alterum abſurdũ non ſequi; quia ſi tota quantitas producitur, non dicitur creari, quia non ſuccedit nihilo, ſed quantitati veteri præcedenti; ſi verò producitur tantum noua pars, adhuc maiori ratione nequit dici creari, quia præſupponitur vetus, cui recens adiungitur; Vtrũq. occurſum præcludit Doctor, prima ſolutio non valet, quia quando ſuccedens eſt, tunc nõ eſt illud, cui ſuccedit, ergo propter illud nõ variatur ſuccedens in ſe, ſicut ſi nouus Mundus produceretur à Deo ex nihilo ĩmediatè poſt huius Orbis deſtructionem, iſta ſucceſſio non tollit creationẽ, ſi nouus ille Mundus ex nihilo producitur; alteram quoq. ſolutionem refellit ſub lit. G. quia omninò impertinens eſt ad excludendam creationẽ, quòd quantitas recens veteri coniungatur, quia nõ coniungitur illi, velut accidens ſuo ſubiecto, à quo educatur, ſed velut vna pars integralis alteri comparti per indiuiſibilia; quare concludit Doctor ibidẽ, quod tenendo hanc opinionem, quæ tũc temporis communis erat, quòd in rarefactione producatur noua quãtitas, melior modus euadendi propoſitam difficultatem eſt, quòd ſolus Deus in tali caſu producit quantitatem ſupplendo inſufficientiam agentis naturalis; quã ſolutionem refert Auerſa, vt Scoti genuinam; ſed perperã, eam enim ſolum adducit ex hypotheſi, quòd teneatur illa opinio cõmunis, vt patet ex ipſo contextu.

26 Quartò, tandem probatur opinionem de totali productione, & deſtructione quantitatis in rarefactione, & cõdẽſatione nec etiam defendi poſſe in eo ſenſu, quo cogitauit Auerſa; tum quia potentia illa de genere qualitatis; quæ ſit immediatum, & proximum ſubiectũ cæterorum accidentium etiam quantitatis ipſius, quam comminiſcitur Auerſa, eſt prorſus vana, & commentitia, vt oſtendimus diſp.3. Phyſ.q.3.art.2. Tum quia ea admiſſa nullum aliud euitatur abſurdum, niſi quòd ad deſtructionem quantitatis cætera accidentia perire opus non erit, nec agens naturale producendo nouam quãtitatem, eam creabit, quia adhuc aget dependẽter à ſubiecto, at his exceptis hic dicendi modus omnes adhuc incurrit difficultates, quas ſupra vrgebamus, vt per ſingulas diſcurrẽte conſtabit; tum quia quantitas in ſubiecto non corrumpitur per contrariũ, quia contrarium non habet, vndè vel ponitur ingenerabilis, & corruptibilis ab ijs, qui eam materiæ perpetuò affigunt, vel ponitur interire ob defectum ſubiecti apud eos, qui eam affigunt compoſito, vel alicuius neceſſariò conſequentis ad ipſam, vt notauit Doctor cit. ſub lit. G. at in caſu rarefactionis, & condenſationis non deficit ſubiectum quantita-

tis,

tis, ergo nec ipſa deficit, tum tandem, quia ſi in his mutationibus tota deſtruitur quantitas præcedens, & alia noua producitur, rarefactio fiet in inſtanti, quod eſt falſum, quia eſt motus continuus, & ſequitur alterationem, quæ cōtinuè efficitur, ſequela probatur, quia ſi in tempore fieret, iam quantitas noua eſſet compoſsibilis ſecundum aliquā partem cum quantitate antiqua ſecundum aliam partē, quod eſt contra ipſos, quia in ſententia iſtorum tota quantitas præcedens eſt terminus à quo, & quantitas noua eſt terminus ad quem, at iſti termini ſunt omninò inter ſe incompoſſibiles ſecundum totum, & ſecundum partes, vt patet in terminis cuiuſcunque mutationis.

27 In oppoſ. obijc. Primo quia in rarefactione acquiritur noua extenſio, vt patet ad ſenſum, & in condēſatione deperditur, ergo & noua quantitas, quia extenſio eſt ratio formalis quantitatis, vel ſaltim eius paſſio. Tum 2. in rarefactione res quanta fit maior, in condēſatione minor, ergo variatur quantitas. Tum 3. ſi non maioraretur quantitas in rarefactione, aer decem pedum diceretur æqualis aquæ vnius pedis, imò eadem quantitas poneretur ſucceſſiuè in diuerſis ſpeciebus, quia interdum eſſet pedalis, quandoque bipedalis per rarefactionem, hæ autem ſunt differentiæ quantitatis. Tum 4. intenſio qualitatis non fit ſine additione qualitatis, ergò nec extenſio quantitatis ſine additione eiuſdem. Tum 5. ratio occupandi locum eſt ipſa quantitas, ergo maior extenſio localis, qualis habetur per rarefactionem, non niſi à maiori quantitate prouenire poteſt, nam per locum topicum, ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter, ita magis ad magis, &c. Tum eandem, quia ſi maior extenſio non arguit maiorem quantitatem, deſtruitur medium cognoſcendi maius, & minus quantum, hæc enim diſcernere ſolemus ex maiori, vel minori mole, & extenſione.

Reſp. ad 1. neg. conſeq. cum eius probatione, nam vt latè docuimus diſp. 9. Phyſ. q. 1. art. 1. & 2. Actualis extenſio localis non eſt ratio formalis quantitatis, nec eius propria paſſio, ſed effectus, & actus paſſionis eius ab ea ſeparabilis ſpectās ad prædicamentum ſitus, vt cōſtat de corpore Chriſti in Euchariſtia, vbi habet ſuam quantitatē ſine vlla extenſione locali, ita notauit Doctor 4. diſt. 10. q. 1. M. Ad 2. neg. aſſumptum, quod enim fit rarius, planè recta ratione nequit dici fieri maius, alioquin, vt inquit Areſius, rem rariorem, vt ceram, & oleum liceret pluris vendere, quàm eandem denſam, quod eſt falſum; fit ergo in rarefactione, & condenſatione idē corpus magis, & minus, extenſum, non magis, & minus quantum, ſeu maius, & minus. Ad 3. licèt aer decem pedum nequeat dici æqualis aquæ vnius pedis loquendo de æqualitate, quæ attenditur penes extenſionem localem, & eſt paſſio prædicamenti ſitus, dici tamen poteſt æqualis loquendo de æqualitate, quæ attenditur penes multitudinē partium quantitatis, & materiæ, quia non ſunt plures in vno, quàm in alio; hinc tamen non ſequitur, vt in argumento deducebatur, eandem quantitatem trāſituram de ſpecie in ſpeciem, cum nēpè ex pedali fit bipedalis, & è contra, quia vt notat Tatar. citat. & conſentit Moriſ. pedale, & bipedale, bicubitum, & tricubitum non ſunt propriè ſpecies quantitatis, ſed ſitus nam pedalitas propriè dicit tantam diſtantiam duarū partium in ordine ad locum, & ratione huius dicūtur eſſe quantitatis ſpecies. Poſſunt tamen dici ſpecies quātitatis prout ſignificant tot, vel tot partes quantitatis in ſe præſcindendo à loco, & ſitu, quo pacto quantitas pedalis in rarefactione non fit bipedalis.

Ad 4. neg. paritas, quia intenſio qualitatis fit in eadem parte materiæ, nec repugnat eandem materiam ſimul pluribus partibus gradualibus informari, at extenſio quantitatis nequit fieri circa eandem materiæ partem per nouā additionem quantitatis, quia de ratione

quantitatis eſt impenetrabilitas, quare repugnat, vt in eadem parte materiæ ſint duæ quantitates, quia penetrarentur, ex quo ſequitur, quod ſi extenſio fit ſecundùm nouam quantitatem, neceſſariò deberet etiam fieri ſecundùm nouam materiam, & ſic non eſſet rarefactio, cum ergo videamus interdum idem corpus abſque additione ſubſtantiæ magis extendi, debemus dicere hoc fieri ſolùm per dilatationem earumdem partium.

28 Ad 5. negatur aſſumptum, quia vt diximus diſp. 9. Phyſ. citat. q. 1. art. 2. ſubſtantia corporea eſt ratio occupandi locum dimenſiuè, & diuiſibiliter, à quantitate verò ſolùm habet, quòd occupet impenetrabiliter, & per excluſionem aliorum corporum ab eodē, quare potius hinc argui deberet, quòd in rarefactione acquiratur noua ſubſtantia; dicimus itaque ſubſtantiam corpoream eſſe rationem fundamentalem eſſendi in loco extenſo, & diuiſibili; vbicationem, quæ eſt præſentia localis, eſſe rationem formalem, cur ſit in tali loco; poſitionē tamē de ſe tertio ſitus, quæ eſt actualis extenſio per locum, eſſe rationem formalem, cur ſit in tanto, & tanto loco; Dices; corpori habenti plures partes materiæ, & quantitatis correſpondet maior, & amplior locus, quàm habenti pauciores, vnde corpori palmari correſpondet extenſio palmaris, & bipalmari bipalmaris, ergo extenſio localis commenſurati debet extenſioni corporis in ſe, nec poteſt eſſe ratio eſſendi in toto loco, niſi dependenter ab ea. Reſp. concedendo totum cæteris paribus, ſi nimirū partes corporis palmaris, & bipalmaris ſint æquè diſpoſitæ in ordine ad locum, puta æqualis dēſitatis, vel raritatis, at negamus aſſumptum, ſi cœtera non ſint paria, nã corporibus debetur tantus, & tantus locus, non ſolùm quia habent tot, & tot partes, ſed etiam quia habent illas ſic, & ſic diſpoſitas in ordine ad locari, nam eædem partes in ſtatu raritatis petunt ampliorem locum, in ſtatu denſitatis anguſtiorem. Ad 6. vt dicebamus in Phyſ. loc. nuper. cit. in ſol. ad 1. vt moles, & extēſio localis ſint media idonea ad diſcernendam magnitudinem, & minoritatem corporum, comparari debent corpora in eodem ſtatu, ſcilicèt raritudinis, vel denſitatis, quòd ſi in diuerſo ſtatu comparentur, tunc non tàm attēdi debet extenſio localis, quàm multitudo materiæ, & ſubſtantiæ reperta in vtroque ſub eadem dimenſione, vt rectè iudicemus inter vtriuſque magnitudinem, & ſic ſi comparatio fiat inter aerem bipalmarem, & ferrum palmare, hoc abſolutè dicendum eſt eſſe maius corpus illo, licèt illud ſit magis extenſum, vnde quantitas vel accipi poteſt pro ipſa multitudine partium corporis, vel pro ipſa extenſione locali, prima eſt proprior acceptio, licèt ſecundum vulgi conceptum altera ſit cōmunior; poſſet etiam retorqueri argumentum, quia maior quantitas arguit maiorem ſubſtantiam ſibi ſubſtratam, vnde in rarefactione etiā ſubſtātia acquiri deberet.

29 Secundo arguitur, ſit materia palmaris, quæ per rarefactionem fiat bipalmaris, prius erat vnus palmus quantitatis, poſtea duplex, ſed ſecundus palmus non poteſt eſſe quantitas antiqua, quia illa erat prius palmus, à quo ſecundùs realiter diſtinguitur, ergo erit noua quantitas. Tum 2. rarum communiter definitur, quod habet parum de materia ſub magna quantitate, & denſum, quod habet multum de materia ſub parua quantitate, ergo nequit in rarefactione, & condenſatione permanere inuariata eadem quantitas, aliter eadē materia vtrobiq. eſſet ſub eadem quantitate. Tum 3. vbi variatur paſſio debet etiam variari ſubiectum, ſed æqualitas, & inæqualitas ſunt paſſiones quantitatis, & in rarefactione, & condenſatione variantur, ergo, &c. Tum 4. quādo ex puluere ſulphureo accēditur ignis, hic vtiq; dilatatur, & noua tunc producitur quantitas maior, quia compoſitū corrumpitur, quod erat ſubiectum antiquæ, ergo cum rarefactio ſit abſque cor-

corruptione ſubſtantiali ſaltim partialiter noua quantitas acquiritur. Cum tādem quia corpus quod rareſcit, augeſcit in longum, latum, & profundum, at hæ ſunt dimenſiones quantitatis, ergo &c.

Reſp. hoc idem argumentum contra Aduerſarios retorqueri poſſe de ſubſtantia quantitati ſubſtrata, cùm per rarefactionem ex palmari fit bipalmaris; dicimus ergo quantitatem palmarē fieri poſſe bipalmarem dupliciter, vel per additionem alterius palmi quantitatis, & hoc fieri nequit ſine additione nouæ ſubſtātiæ, quæ ſit ſubiectū nouæ quantitatis, alio modo per ſolam extenſionem localem, & hoc contingit ſine additione nouæ quantitatis per ſolam dilatationem eiuſdem quantitatis per omnes dimenſiones in loco bipalmari, primo modo quantitas palmaris fit bipalmaris in augumentatione, ſecundo modo in rarefactione. Ad 2. per quantitatem in illis definitionibus intelligitur maior, vel minor extenſio, ac dimenſio localis, non autem dimenſio quantitatiua. Ad 3. æqualitas & inæqualitas ſecundum partes quantitatiuas, & magnitudinem molis ſunt paſſiones quantitatis, nec iſtæ variantur in rarefactione, & condenſatione, æqualitas verò, & inæqualitas ſecundum extenſionem localem potius ſunt effectus poſitionis de genere ſitus, & iſtæ variantur; Ad 4. neg. in eo caſu materiam ſulphureā maiorem acquirere quantitatem, acquirit enim æqualem quoad entitatem, licèt magis extenſam, ac dilatatam, quodlibet enim corpus poteſt magis, & minus extendi ſecundum exigentiam propriæ formæ ſubſtantialis. Ad 5. corpus rareſcens augeſcit in longum latū, & profundum non per additionem nouæ quātitatis, alioquin & noua ſubſtantia addi deberet, ſed per maiorem extenſionē, & dilatationem eiuſdem ſpectantem ad prædicamentum ſitus, vt magis explicabimus infra quæſt. 5.

30 Tertio obijcitur ſatis moleſta difficultas, quando corpus rareſcit, acquirit noua puncta, ergo & nouas partes quantitatis, patet conſequentia, quia ſi termini multiplicantur, debent etiam terminata multiplicari; probatur aſſumptum, puncta ante rarefactionem erant ſimpliciter adæquata punctis prioris loci minoris, & correſpondebant ſingula ſingulis, ergo ſicut poſt rarefactionem addita ſunt noua puncta loco, quoniam maior eſt, ita & corpori locato, aliter eadē puncta, quæ vni palmo erant adæquata, adæquarentur ſimul duobus, & adhuc pluribus palmis.

Reſp. varias ſolutiones ad hoc argumentum afferri ab Auctoribus, vt plurimum inutiles, qui omnes in hoc conueniunt (excepto Ioan. de S. Thom. qui aſſumpto conceſſo negat conſeq. quia plura indiuiſibilia poſſunt terminare, & continuare eandē partem, quod reiciemus q. ſeq.) quòd negant aſſumptū, ſed non eodem modo ad eius probationem occurrunt; Conimb. hìc aiunt poſſe adhuc corpus rarefactum correſpondere omnibus punctis loci maioris, quia tot ſunt puncta in quouis continuo minimo, quot in quantumcumq; maximo; ſed hanc doctrinam latè refellimus diſp. 9. Phyſ. q. 2. art. 5. & 6. Complut. hic inquiunt poſſe corpus rarefactum correſpondere punctis maioris loci, quia licèt dum erat condenſatum, omnia puncta determinata correſponderent omnibus punctis determinatis medietatis illius loci, non tamen omnia puncta, quæ vago, & confuſo modo reperiuntur in partibus proportionalibus eius; nam ſicut partes iſtæ hoc ipſo, quod ſūt magis condenſatæ, ſunt plures, quàm partes proportionales loci correſpondentis, qui ſupponitur rarus, itā in eis inuoluuntur vago, & cōfuſo modo plura puncta, atq; adeò non erat omnimoda, & omninò adæquata correſpondētia inter illa, dum corpus locatum erat condenſatum, & ideò cum rareſit, habet puncta ſufficientia ad correſpondēdum punctis alterius medietatis loci, cui coextenditur, vt v.g. cera liquefacta punctis alterius medietatis vaſis, quam incipit occupare poſt rarefactionem.

Verùm caſu, quo vas continens ceram ponatur denſius cera, vel ſaltim æquè denſum, hæc ſolutio non ſatisfacit, quia tunc partes proportionales ceræ condẽſatæ non erunt plures, quàm partes vaſis illi correſpondentes; At inquiunt, quòd etiam in hoc caſu poterit cera ſecundum puncta, quæ habet, abſq. additione aliorum correſpondere rarefactæ punctis alterius medietatis vaſis, nã ſicut cùm cera etat parum rarefacta, poterat correſpondere ſecundum ſua puncta punctis primæ medietatis vaſis, licèt hæc ſint plura, quàm ea, quæ in cera inueniuntur, ità ſi partes illius magis rarefiant, ampliuſq. dilatentur, poterunt eadem ratione illius maioris raritatis, & dilatationis correſpondere ſecundum puncta, quæ habet, abſq. additione aliorum, pluribus alijs punctis alterius medietatis vaſis. Verùm ſic reſpondentes relinquunt difficultatem in tota ſua vi, hoc enim eſt, quod quæritur, quomodo corpus per rarefactionẽ locum occupare poſſit in duplo, & triplo maiorem, quàm antea, & adæquatè correſpondere punctis illius abſq. additione aliorum punctorum. Auerſa, Areſius, & alij indiuiſibilia negantes in continuo arbitrãtur ſe immunes ab hac difficultate; At diſp. cit. Phyſ. q. 2. art. 5. in ſol. ad 6. aduertimus hanc eandem difficultatem moleſtare partes quoq;

31 Quare iuxtà ibi dicta modò dicendum eſt, poſſe minus quantum cum paucioribus punctis correſpõdere pluribus punctis alterius quantitatis maioris ratione diuerſæ diſpoſitionis, & ſituationis; quod manifeſtis ibidem oſtẽdimus exemplis primo circuli maioris, & minoris in eo incluſi, dum enim ſic ſunt diſpoſiti, & ſituati poſſunt ſingula puncta circuli minoris correſpondere ſingulis maioris, nam à quolibet puncto circumferẽtiæ circuli maioris duci poſſunt lineæ ad centrum minoris tranſeũtes per ſingula eius pũcta abſq. eo, quod coincidant, niſi in centro, quod licèt dicant Complut. & Ioan. de S. Thom. ſe capere non poſſe, id eſt, quia Principijs Mathematicis erant parũ imbuti; verum ſi circuli illi extendantur ad modum lineæ rectæ, non poterunt ſingulis lineis ductis à punctis circuli maioris correſpondere ſingula pũcta in linea illa circuli minoris; hoc idem alio non minus idoneo exemplo hic Ruuiuſ oſtẽdit (quod etiam ibidem innuimus, cum tamen hunc Auctorẽ hoc in loco adhuc non videramus) de quadrati coſta cum diametro, nam quando diameter eſt in quadrato poſsũt duci lineę rectæ ab omnibus punctis coſtæ ad omnia pũcta alterius coſtæ oppoſitæ per pũcta diametri, itaut non concurrant multæ lineæ in eodem puncto eius, ſed ſingulæ pertranſeant per ſingula puncta, & omnia omnibus correſpondeant, at ſi eadem linea diametralis ponatur iuxtà coſtam per directum, vtiq. eam tranſgrèditur, & excedit notabili longitudine, & tunc ſi à coſta ducãtur omnes lineæ poſſibiles, non poſſunt correſpondere omnibus punctis diametri; ſed tantum illis, quæ continentur in longitudine æquali, quia ſecundum hanc longitudinem tantum poſſunt ſibi correſpõdere per lineas rectas; ecce igitur quomodo puncta vnius coſtæ correſpondebant omnibus punctis diametri ſecundum primam diſpoſitionem, non autem ſecundum alterã; ſic itaq. in propoſito puncta aquæ, vel ceræ rarefactæ poſſunt correſpondere omnibus punctis maioris loci, licèt antè rarefactionem ſolum punctis minoris loci correſponderent; vide loc. cit. vbi amplius, & accuratiùs hæc doctrina declaratur. Interim hic aduertas hanc difficultatem retorqueri poſſe in eius auctores, poſitis enim indiuiſibilibus in quantitate, debent conſequenter conſtitui etiam in ſubſtantia, vt diximus loc. cit. & tunc eodem prorſus modo vrgeri poterit difficultas de punctis ſubſtantiæ tùm reſpectu loci, tum reſpectu quantitatis de nouo additæ; immo hac ratione omnia fere argumenta, quæ contra nos congerunt in hac materia, poſſunt contra ipſos retorqueri, ſi benè perpendantur, quorum aliqua ad quæſtionẽ quintam

iam differimus, quia ibi cōmodius diſ-
ſoluentur ex vberiori intelligentia no-
ſtræ ſentētiæ, quam ibi explanabimus.

QVÆSTIO IV.

An per rarefactionem, & condenſationem acquiratur noua qualitas.

Communis, & ſatis frequens opinio
apud Modernos præſertim eſt per
rarefactionem, & condenſationem ac-
quiri qualitates quaſdam, quæ raritas,
& denſitas appellantur, quarum ope
poſteà corpus extenditur, vel contra-
hitur ad maiorem, vel minorem locum,
quæ extenſio, vel contractio effectus
raritatis, ac denſitatis ponuntur; ita
Perrerius lib. 5. cap. 8. Conimb. hic c. 5.
q. 17. Complut. diſp. 7. q. 3. Ioan. de
S. Thom. q. 7. art. 1. Ruuius in hoc trac.
q. 2. Hurt. cit. ſec. 3. & 4. Soncin. 8. Met.
q. 27. Fonſec. ibid. cap. 3. q. 3. Suarez in
Met. diſp. 42. ſec. 5. num. 17. Moriſan. hic
diſp. 3. dub. 7. Zabarel. de accretione
cap. 10. Auerſa q. 38. ſec. 5. Amic. tom. 1
Log. trac. 16. q. 3. art. 2. & ex noſtratibus
Aretinus 4. d. 12. quæſt. 4. art. 6. Iribar-
nes eadem q. ſec. 2. & Birag. 1. de
gen. quæſt. 15.

32 Dicendum tamen eſt nec per ra-
refactionem, nec per condenſationē vl-
lam qualitatem acquiri vt per ſe termi-
num, & conſequenter non poſſe corpus
extendi localiter, aut coarctari per iſtas
qualitates, tanquam per cauſas. Con-
cluſio eſt Ariſt. in Prędicam. qualitatis,
vbi diſertis verbis negat raritatem, &
denſitatem eſſe qualitates, illaſq. reijcit
ad pręedicamentum ſitus, vt quæſt. ſe-
quenti ponderabimus; & 5. Met. 19.
enumerans ſpecies qualitatis, nec ver-
bum quidem fecit de raro, & denſo,
per quod excluditur communis reſpon-
ſio ad locum prædicamentorum, quòd
ibi locutus fuerit populariter, & ſecun-
dum vulgarem opinionem; nam ſi ità
eſſet, tunc 5. Met. 19. vbi ſcientificè lo-
quitur, ac de mente propria, raritatem,
ac denſitatē inter ſpecies qualitatis re-
cenſere debebat; nec vllibi, quod vide-
rimus Scotus approbauit vnquam hanc
opinionem, vndè in 4. loc. cit. d. 12. q. 4.
refert opiniones de acquiſitione nouæ
ſubſtantiæ, aut quātitatis in rarefactio-
ne quaſi ſub terminis probabilibus, ſed
de acquiſitione qualitatis nec verbum
quidem, & d. 49. q. 16. ad 3. pro Philo-
ſophis lit. C. concedit, quod in argumē-
to aſſumebatur, per rarefactionem neq.
mutari ſubſtantiam neq. qualitates; ſe-
quitur Faber loc. cit. cap. 3. Tatar. vbi
hūc dicendi modum appellat ſatis groſ-
ſum, & quidē rationabiliter, vt in pro-
banda concluſione conſtabit; ſed me-
lius alijs in eum inuehitur Rubion 4.
d. 12. quæſt. 7. art. 2.

Primò itaq. prob. concluſ. ex ipſis de-
finitionibus rari, & denſi traditis ab
Ariſ. in prædicam. qualit. rarum namq.
definitur, quod habet parum de mate-
ria ſub magnis dimenſionibus, denſum
verò è contra, vbi nulla fit mentio qua-
litatis, ſed ſolum dimenſionis, dimenſio
autem, ſiuè in ordine ad totum, ſiuè in
ordine ad locum, ad quantitatem per-
tinet, vel ad ſitum, nequaquam ad
qualitatem, quia non pertinet ad quali-
tatem ordinare, & extendere partes
quantitatis in loco. Conf. nihil eſt ra-
rum, nec denſum, quia qualitate aliqua
informatum, ſed præciſè quia eius par-
tes ſunt propinquiores adinuicem, vel
remotiores, omne enim habens partes
magis propinquas eſt magis dēſum, & è
contra quāto habet ipſas magis diſtātes
tāto magis eſt rarū, ſed nulla res habens
partes habet ipſas propinquas, vel diſtā
tes mediante aliqua qualitate, ergo &c.
Conf. tandē quia poſita tali partiū dila-
tatione, vel conſtrictione ſine alia quali-
tate corpora dicentur rara, vel denſa, er-
go talis qualitas ſuperfluit.

Reſpondent, quod in eo caſu corpus
non eſſet rarum, aut denſum formaliter,
ſed tantum conſecutiuè, qua nimirum
haberet effectum ex tali qualitate con-
ſecutum, aut conſequi natum. At hoc
facilè reijcitur; tum quia eſſe formali-
ter rarum eſt habere parū materiæ ſub

magna extenſione, denſum è contra, vt ex eorum definitionibus colligitur, ſed totum hoc haberetur in eo caſu ſecluſa qualitate; tum quia tantum abeſt, vt qualitas extendat, & dilatet quantitatē, quòd potius res omninò è contra ſe habet; tum quia ſi dari debet aliqua diſpoſitio præuia, quæ afficiat partes ſubiecti ad ſuſcipiendam reſtrictionē aut dilatationem, hoc non debet eſſe neceſſario qualitas, ſed ſolus motus localis ad hoc eſt ſufficiens; tum quia ſi taliter diſponi debet per aliquam qualitatem, ſatis ad hoc erūt qualitates caloris, & frigoris, qua de cauſa vni tribuitur rarefactio, alteri condenſatio, tum tandem quia quando etiam raritas, & denſitas forent qualitates, ſanè præcedere non deberent dilatationem, vel compreſſionem partium, ſed potiùs ſubſequi, ſiquidem non eſt idoneum raritatis ſubiectum, niſi habens partes dilatatas, nec condenſationis, niſi habens compreſſas.

33 Secundò, principaliter probatur ex Rubion. ratione ineluctabili, ſi raritas, & denſitas eſſent qualitates, ſequeretur, quòd raritas poſſet eſſe denſitas, & è cōuerſo, quod implicat. Sequela probatur, ſupponendo prius, quòd iſtæ qualitates haberent ſuas partes entitatiuas, ac integrales, ſicut quælibet alia qualitas materialis, & eſſent extenſæ ad extēſionem ſubiecti; tunc ſic, illud poteſt eſſe denſum, cuius partes poſſunt eſſe magis propinquæ adinuicem, & illud rarū, cuius partes poſſunt eſſe magis diſtantes, ſed partes integrales raritatis poſſēt eſſe magis propinquæ, ergo poſſūt eſſe dēſæ, & ſic raritas eſſet denſitas, & idē è conuerſo de denſitate dici poſſet. Dices, implicare partes raritatis propinquiores eſſe. Contrà, nullius accidentis materialis partes ſunt inuariabiliores, quàm partes ſubſtantiæ eis ſubiectæ, Ratio eſt, quia inuariabilitas, cū ſit quidam modus per ſe eſſendi, magis videtur conuenire ſubſtantiæ, quæ per ſe exiſtit, & omnia ſuſtentat, quàm accidēti, quod in ea ſubſtētatur, ſed partes ſubſtātiæ poſſunt eſſe propinquiores, & remotiores, ergo, &c. Dices eſſe ità *Quod* vt non poſſit eſſe *Quod*. Contrà, quia argumentum directè, probat etiam poſſe eſſe *Quod*.

Tertiò, ſi raritas, & denſitas eſſent qualitates, ergo intendi poſſent, ac remitti, vt aliæ qualitates, ſed intenſio eſſe poteſt abſq. extenſione, ergo eadē pars quantitatis poſſet dici magis rara abſq. eo, quòd extenſior ſit, quod eſt falſum; Falſitas patet, ſequela probatur, quia intenſio ab extenſione præſcindit, quantum eſt de ſe, & cum motus intenſionis poſſit fieri in indiuiſibili extenſionis, tāquam in ſubiecto, ſequitur punctū poſſe rarius fieri, quod eſt impoſſibile. Diſplicet tandem hæc opinio, quia difficultatem ab initio diſputationis propoſitā, quæ eſt radix totius controuerſiæ, relinquit in ſua vi; per hunc enim dicendi modum minimè explicatur, quomodo idem corpus inuariatum quoad ſubſtantiam, & quantitatem poſſit nunc maiorem, nunc minorem occupare locum, ſicut enim per qualitatem res non ordinatur ad locum, nec in loco, ità per additionem qualitatis non videtur; quòd eius ope modò maiorem, modò minorem occupet locū, vndè hæc opinio cōmunibus, & proprijs vrgetur difficultatibus, qua de cauſa noſtro iudicio omnes aliæ opiniones huic præferri debēt; & certè miramur, cum hæc opinio nullam effugiat difficultatem, cur tot apud modernos inuenerit aſſeclas. Contra eādem opinionem quoq. plures congerit rationes Camerar. cit. eſtò enim per eas probare intendat non acquiri in rarefactione modum quantitatis, tamen non procedunt, niſi cōtra Auctores, qui hūc modum quantitatis in rarefactione acquiſitum cenſent eſſe qualitatem.

34 In oppoſ. arguunt, præſertim Rubius. Primò auctoritate Ariſ. 7. Phyſ. 11. & 2. de part. anim. cap. 1. vbi denſitatē, & raritatem enumerat inter qualitates tangibiles, & 4. Phyſ. 86. habet hæc verba *denſum enim, & rarum ſecundum hanc contrarietatem lationis factiua ſunt, ſecundum autem ipſum durum,*

& mol-

& molle paſſionis, & impaſſibilitatis, & non lationis, ſed alterationis magis; ex quo ſic arguit, raritas, & denſitas me dia grauitate, & leuitate, quarum ſunt cauſæ, ſunt quoq. cauſa motus localis, ergo ſunt cauſa etiam extenſionis localis, atq. ita non conſiſtunt in extenſione locali, ſed verè eam præcedunt, vt cauſa effectum; & hoc in loco loquitur Ariſt. de raritate, & denſitate propriè, & formaliter, quia arguit contra Antiquos ponentes dari vacuum intrà corpora rara, quos impugnat Ariſt. quia vacuum nequit eſſe cauſa motus localis, cum enim potius impediat, ſed ratum, & denſum ſunt cauſa effectiua motus localis media grauitate, & leuitate, ergo nō poteſt vacuum conſiſtere in raro.

Reſp. in primis duobus locis loquitur Ariſt. populariter, & iuxtà famoſam opinionem, præcipuè quia raritas, & denſitas videntur eſſe qualitates, quia modum prædicandi qualitatis habent, ſicut forma, & figura, & valdè rationabilis eſt hæc expoſitio, quia ſi per Aduerſarios Ariſt. in Prædic. qualit. vbi proprius erat locus, ſicut & 5. Met. 19. non enumerando raritatem, ac dēſitatem inter ſpecies qualitatis, imò ipſas excludē do loquitur ſecundum formoſam opinionem, rationabilius id nos aſſeuerare poſſe de textibus adductis, vbi non eſt proprius locus iſtius materiæ; præterquamquod etiam raritas, & denſitas ſenſu tactus percipi poſſunt, quia cum ſint quid ad quantitatem pertinens, ipſamq. conſequens, ſicut quantitas tangibilis eſt, ita raritas, & denſitas, imò figura, aſperitas, lenitas, &c. licèt enim hæc omnia ſint formaliter relationes, materialiter tamen nil aliud dicunt, niſi partes quantitatis ſic, & ſic diſpoſitas. Ad aliam auct. de 4. Phyſ. negatur Ariſt. aſſignare ibi pro cauſa grauitatis, & leuitatis denſitatem, & raritatem, vt patet ex contex. 85. vbi ait; *Duo enim ſunt in vtroque & denſo, & raro, graue enim, & durum & denſa videtur eſſe, & contraria, leue inquam & molle rara*; deinde vt oſtendat raritatem, & denſitatem non eſſe cauſam grauitatis, leuitatis, duritiei, & mollitiei, ſed ſolùm per quandam concomitantiam vt plurimum ſimul eſſe, ſubiungit; *diſſonant autem graue, & durum in plumbo, & ferro*, nam plumbum eſt grauius ferro, licèt non ſit ita durum, nec denſum; quod non eſſet verum, ſi denſitas eſſet cauſa grauitatis, & duritiei; idem accidit in marmore, & chryſtallo, chryſtallus. n. denſior eſt marmore, & tamen marmor grauius eſt; vndè quando poſteà dicit tex. ſeq. 86. *denſum, & rarum ſecundū hanc contrarietatem factiua ſunt lationis*, loquitur de corporibus raris, & denſis, quatenus habent grauitatem, & leuitatem, non de raritate, & denſitate; quod cōfirmatur ex 4. de Cælo 24. vbi ait, quòd nulla videtur eſſe cauſa, cur grauitas, & leuitas ſimplicibus corporibus inſint; Tandem falſum eſt Ariſt. ibi impugnare Antiquos ex hoc capite, ſed inquit, quòd ſi vacuum dicatur id, quod cauſa eſt lationis, ſic ipſius grauis, ac leuis materia, quatenus huiuſmodi erit vacuū, ecce quomodo non loquitur Ariſ. de raritate, & denſitate in ſe, & formaliter, ſed potius de ſubſtātia rata, & dēſa.

35 Secundò arguūt Scotiſtæ auctor. Scoti; Tatar. in 4. adducit Doctorē pro hac opinione in eod. lib. d. 12. q. 4. ſupra lit. E. vbi loquens contra Gotfred. ait, quòd raritas, quæ eſt terminus rarefactionis, præſupponit quantitatē, & conſequenter non poteſt quantitas acquiri per accidens ad acquiſitionem qualitatis, en quo modo raritatem vocat qualitatem. Tribatnes quoq. adducit Doctorem ibidem, quatenus vult ibi quantitatem eſſe ſubiectum qualitatis, & poſſe motum alterationis fieri in variata quātitate, per qualitatem verò ait Tribarnes, intelligit Doctor denſitatem, & raritatem. Magis ad rem faceret auctoritas ex 3. d. 4. q. vn §. *poteſt dici*, vbi condenſationem appellat alterationem, at alteratio eſt motus ad qualitatem.

Reſp. ad 1. locum Doctorem ibi ſolùm intendere contra Gotfred. oſtendere ſubiectum alterationis, quod eſt quātitas,

citas, non acquiri per accidens ad acquiſitionem qualitatis, quia præſupponitur omninò acquiſitum, minimè verò ait rarefactionem eſſe motum ad qualitatē; Ad 2. neg. ibi per qualitatem Scotū intelligere denſitatem, ac raritatem, imò poſtquam lit. E. probauit quantitatem ſubiectum eſſe motus ad qualitatem, inquirit poſtea lit. F. ſubiectum motus ſecundum rarū, & denſum, ſed per qualitatem intelligit calorem, & frigus, quæ ſunt cauſæ raritatis, & denſitatis, & conſequenter variationis ipſius quantitatis ſecundum maiorem, vel minorem extenſionem, & ſic etiam explicari poteſt in 3. loc. cit. quatenus condenſatio, & rarefactio comitantur regulariter alterationem factam per calorem, vel frigus, vel quòd loquebatur in aliorū opinione, quia veritatē huius rei ibi nō veſtigabat.

36 Tertiò, inſtat Ruuius ratione, nā impoſſibile eſt eandem quantitatē omninò immutatam magis, vel minus extendi, ſed aliqua qualitas requiritur tanquam cauſa diſponens, hæc autem eſſe nequit niſi raritas, & denſitas; maior patet, Prob. min. non .n. eſſe poſſunt calor, & frigus, nā maior extēſio eſt quidā motus localis, ſed calor, & frigus nequeunt eſſe cauſa motus localis proxima, ſed tātū remota, ergo alia qualitas dari debet quæ ſit proxima, minor illa probatur, cauſa proxima motus localis ſunt grauitas & leuitas corporis, & cauſa proxima iſtarū ſunt raritas, & denſitas ex Ariſ. 4. Phyſ. 86. & tādē cauſa raritatis, & dēſitatis ſunt calor, & frigus, aut temperamentum primarum qualitatum, vt idem docet 2. de Part. Animal. cap. 1.

Reſp. corpora per calorem, & frigus rarefieri, & condenſari, ad impugnationem, dicimus, quòd eſtò grauitas, & leuitas ſint principia motus ad Vbi, nō tamen ſunt ità principia motus ad ſitum, quin hic aliundè oriri poſſit, poſſunt .n. calor, & frigus eſſe immediata principia maioris, vel minoris extenſionis localis partium locati, & hic eſt motus ad ſitū, ſicut per aduerſatios ſunt cauſa raritatis, & denſitatis; deindè falſum eſt, vt ſupradiximus, raritatem, & denſitatē cauſas eſſe grauitatis, & leuitatis.

Quartò, quædā partes corporis ſunt dēſiores alijs, aliæ alijs rariores, vt oſſa ſūt denſiora carne, humores aūt rariores carne, & oſſibus, at hoc nō importat in eis eſſe magis, vel minus quanta eſſe magis, vel minus extenſa localiter, ſed eſſe affecta tali, vel tali qualitate, ergo, &c. maior patet, quia talis partiū diuerſitas ad diſtinctionē organorū corporis neceſſaria videtur, at ſine raritate, & denſitate talis diſtinctio tollitur, tūc .n. oſſa non eſſent duriora carnibus, ſanguis nō eſſet fluidus, quia hæ affectiones ex dēſitatis, ac raritatis diſcrimine oriuntur; minor verò probatur, quia corpus Chriſti in Euchariſtia quaſdam habet partes actu raras, quaſdam actu denſas, quia etiam in eo ſtatu habet, quicquid exigitur ad perfectam corporis organizationem, & tamen ibi nullam prorſus habet extenſionem localem.

37 Reſp. neg. min. cum eius probatione, Corpus enim Chriſti in Euchariſtia non eſt rarum, nec denſum in actu ſecundo, ſed tantum in actu primo, quatenus hæc pars, os v. g. taliter eſt complexionata, vt minorem extenſionem localem poſtulet cum maiori copia materiæ, ex qua conſtat, quam caro, & caro quàm humores, quod ab alijs ſub alijs verbis dici ſolet, oſſa Corporis Chriſti in Euchariſtia eſſe denſiora carne, & humoribus materialiter, non formaliter, quia habent plus de materia, quæ minorem petit locum; & hoc ſufficit ad perfectam organizationem Corporis Chriſti etiam in Euchariſtia. At inſtat Ruuius contra hanc cōmunem reſponſionem, rarum formaliter eſt, quod habet parum materię ſub magnis dimenſionibus, denſum verò, quod multum habet materiæ ſub paruis dimenſionibus, ſed iſtæ definitiones conueniunt partibus Corporis Chriſti in Euchariſtia exiſtentis, ergo formaliter dicentur, & actu raræ, vel denſæ; prob. min. oſſa eius plus habent materiæ, quàm caro, & iſtam ſub minoribus dimenſionibus, humores minus

nus materiæ ſub maioribus, & ratio eſt, quia dimenſiones per ſe primo ſunt maiores, vel minores non per actualem occupationem loci maioris, vel minoris, ſed per aptitudinalem, quam adhuc retinet Corpus Chriſti in Euchariſtia, ergo aliæ partes eius sũt formaliter rariores, aliæ dẽſiores, quia affectæ tali qualitate ſunt maioris, vel minoris loci occupatiuæ.

Reſp. definitiones illas intelligi debere de dimẽſionibus localibus actualibus, non aptitudinalibus, aliter ſequeretur, quod & ſi corpus aliquod ſit rarefactum, dici poſſet adhuc denſum, nam aqua rarefacta v.g. occupans totũ vas, vbi prius ſolam eius medietatem occupabat, adhuc retinet aptitudinem ad occupandam ſolummodo medietatẽ, quia aptitudines non amittuntur, eſto ab actu ſeparentur, ergo rara nequit dici, vel ſi dicatur rara, dici etiam deberet denſa, ex quo conſtat inſtantiam Ruuij eſſe ſufficienti fundamento deſtitutam.

Inſtabis, durities in oſſibus, mollities in carne, & fluiditas in ſanguine ſunt qualitates neceſſariò requiſitæ ad perfectam corporis organizationem, quare actu dantur in Corpore Chriſti, ergo cum iſtæ dependeant ex raritate, & denſitate etiã, & iſtæ actu debebunt in eo admitti. Reſp. neg. conſeq. vel enim huiuſmodi qualitates à denſitate, & raritate non dependent, vel dependent ab eis in actu primo conſtitutis, quo ſenſu raritatem, & denſitatem admittimus in Corpore Chriſti in Euchariſtia.

38 Secundò, tandem arguunt Ruuius, Complut. & alij, cum æquali quantitate, & extenſione locali ſtat vnũ corpus eſſe magis denſum, vel rarum, quàm aliud, ergo nec in quantitate, nec in aliquo modo eius poteſt conſtitui formalitas rari, & denſi, ſed tantum in aliqua qualitate; probatur aſſumptum, ſint duo vaſa eiuſdem menſuræ, quorum vnum ſit aqua plenum, alterum verò ad medietatem vſq. ſed per ignem aqua illa poſtea adeò rareſcat, vt totum vas repleat, hæ duæ aquæ æqualem habent extenſionem in ordine ad locum, & tamen vna eſt denſior alia. Reſp. diſtinguendo antecedens, cum æquali extenſione locali, æqualiq. materia ſtat maior, vel minor denſitas, aut raritas, negatur; cum æquali extenſione locali, ſed inæquali materia, vt in caſu allato, conceditur, ſed tunc neg. conſeq. raritas .n. & denſitas non conſiſtit in extenſione locali ſimpliciter, ſed raritas in extenſione locali pauciorum, denſitas verò plurium, & in maiori copia, vndè eadẽ extenſio localis poteſt dici maior, & minor, non prout ſolum terminatur ad locum, ſed prout etiam reſpicit maiorem, vel minorem copiam materiæ ſituatæ ſub æqualibus dimenſionibus, vndè ſi minor eſt materia, maior extenſio dicetur, ſi maior eſt copia materiæ, minor extenſio dicetur.

QVÆSTIO V.

Quid re vera per rarefactionem, & condenſationem tanquam terminus acquiratur.

39 Hactenus circa aliorum Sententias verſati ſumus, in præſenti noſtra eſt aperienda, quæ ſit principijs Scoticis, ac veritati magis conſentanea, pro qua introducenda recolendum eſt ex dictis diſp. 9. Phyſ. q. 1. art. 1. & 2. quòd ſubſtantia quælibet materialis, ſi quantitate expoliaretur, adhuc partes retineret extenſas, & vnam extra aliam etiam in ordine ad locum, ſed penetrabiliter, vnde per partium ſuarum compenetrationem poſſet tunc abſque miraculo ad punctum loci contrahi; ex quo deducitur, quod nam ſit munus quãtitatis circa ipſam, reddit nimirum extenſam in loco occupatiuè, & impenetrabiliter, itaquod ratio formalis quantitatis conſiſtit in radice, & principio exigitiuo impenetrabilitatis, & impenetrabilitas eſt veluti effectus eius formalis primarius, cuius beneficio habet ſubſtantia quanta poſitionem de genere quantitatis, quæ vt declarat Doctor 4. d. 10.

d.10.q.1.§.*dico ergo*, eſt ordo quidam partium in toto præſcindens ab actuali ordine ad locum, vt quòd caput ſit immediatè vnitum collo, collum pectori cum repugnantia ad penetrationem, ratione cuius diſtinguitur à condiſſimili ordine partium, quem adhuc ſubſtantia retineret, ſi quantitate exueretur, tunc enim haberet talem ordinem, ſed ſine repugnantia ad penetrationem; ſequitur poſtea connaturaliter ad quantitatem velut effectus ſecundarius (ait Doctor ibidem) poſitio de genere ſitus, quæ aliud non eſt, quàm ordo partium locati ad partes loci, ideſt actualis extenſio partium locati ad partes loci, diciturq; impenetratio actualis partium, nã quandocunque partes locati correſpondent diuerſis partibus loci, ſtante hoc reſpectu ſitus implicat corpus in puncto locari, ad hanc poſtea impenetrationem ſequitur veluti effectus eius ſecundarius negatiuus expulſio alterius corporis ab eodẽ loco, qui effectus potest à Deo ſuſpendi, nam ſi duo corpora eſſent circumſcriptiuè in eodẽ loco, partes vtriuſq; corporis eſſent coextenſę partibus eiuſdem loci, at neutrum expelleret aliud.

40 Quia verò hæc extenſio partium corporis locati ad partes loci conſtituens poſitionem de genere ſitus communiter cenſetur modus quantitatis, immo etiam tali nomine appellatur à Doctore loc. cit. Rurſus recolendum eſt ex dictis tum in Logica diſputat.8. quæſt. 12.art.2. tum in Phyſ. diſput.11. quæſt. 5.art.1. in fine, Situm ſi ſumatur pro qualicunque extenſione partiũ rei materialis in loco, non eſſe modum ſolius quantitatis, ſed vniuerſaliter cuiuſcunque rei corporeæ, nam etiam ſecluſa quãtitate remaneret adhuc ſic extenſa diuiſibiliter per locum, vt etiam bene hìc adnotauit Areſ. ſi verò ſumatur pro extenſione partium in loco cum repugnantia, vt ſe inuicem penetrent, ſanè in hoc ſenſu ſolius quantitatis eſt modus, talis enim extenſio impenetrabilis in loco rebus materialibus, & corporeis meritò quãtitatis obuenit, & hic eſt maxime aduertendum, quod dum in rarefactione dicimus acquiri nouũ modum quantitatis, non loquimur in ſenſu Recentiorum, qui eum faciunt de genere qualitatis, ſic enim contra ipsũ vrgent plures difficultates, quas Camer. cir. adducit, quæ quidem nullam nobis afferunt moleſtiam, qui talem modum dicimus eſſe poſitionẽ de genere ſitus. Tandem recolendũ eſt ex dictis in Logica loc. cit. non eodem modo ab omnibus conſtitui prædicamentum ſitus, & ab Vbi diſtingui; in cõmuni via Scotiſtarum, vt ibi diximus, ex eo diſtingui ſolent, quod Vbi dicit habitudinem totius locati ad totum locum, ſitus verò habitudinẽ partium locati ad partes loci, vnde ſitus conuenit ſolum corporibus, cum Vbi etiam rebus ſpiritualibus conuenire queat; an verò hæc diſtinctio tanta ſit, vt ſufficiat ad conſtituenda diuerſa prædicamenta, ibi ſatis luculenter examinauimus, & vtrumque ad trutinã probabilitatis ſuſpendimus, licèt cum propenſione ad partem negantem; Cũ hic extenſionem localem partiũ locati ad partes loci ad prædicamentum ſitus ſpectare dicimus, loquimur ex cõmuni ſuppoſitione Scotiſtarum, quod ita cõſtituatur, & quod talis conſtitutio ſufficiat, vt prædicamentum peculiare cõſtituat ab Vbi diuerſum; quòd ſi ad prędicamentum ipſius Vbi velit quis illum reducere, & ſpectare eo modo, quo vniuerſaliter partes ſpectant ad totum, quod cõſtituunt, adhuc tanta diſtinctio remanet inter Situm, & Vbi, quãta ſufficit pro determinatione præſẽtis quæſiti, quia per Vbi ſignificatur totalis præſentia rei ad totum locum, per ſitũ verò partiales præſentiæ partium locati ad partes loci, vt benè declaratum eſt in Logica, quo loco adhuc ſecundum hanc viam ſufficientem diſtinctionem aſſignauimus inter Situm, & Vbi, adeò vt poſſit corpus moueri ad nouum ſitum, ſed non ad nouum Vbi; his prænotatis.

41 Dicendum eſt in rarefactione, & con-

condenſatione non acquiri veluti per ſe terminum, niſi nouam extenſionem localem partium locati maiorem, vel minorem ad prædicamentum Situs pertinentem. Concluſio eſt plurium Scotiſtarum, quam tuentur velut de mente Doctoris, Tatar. 4. Phyſic. loc. cit. eam æſtimat omnium probabiliorem, Aretinus 4. diſt. 12. q. 4 art. 3. & alij, & ſanè quamuis Doctor non ſatis expreſſerit mentem ſuam loco ſæpè ci. 4. d. 12. q. 4. ibi tamen refutat opiniones de acquiſitione, vel deperditione ſubſtantiæ, aut quantitatis, & non ſemel ait raritatem maiorem attendi non debere, niſi ex occupatione maioris loci, ita præſertim habet in ſol. ad 1. arg. Gotfred. immediatè ſupra illam additionem; ſic etiam e contra pariter in 3. d. 2. q. 3. ad 1. prin. ait condenſationem non attendi, niſi ex occupatione minoris loci; eandem Sententiam docuit Simplicius 4. Phyſ. circa tex. 84. dum ait raritatem, & denſitatẽ eſſe formaliter relationes, ſignificatq; eſſe relationes partium corporis adiuinicem in ordine ad locum, quia eſſe rarum, aut denſum aliud non importat, quàm partes magis, aut minùs inter ſe diſtare, quæ diſtantia, & propinquitas relationes præſeferunt de genere Situs; ſic etiam ſentit Bonamic. lib. 7 de Motu cap. 41; Aretius loc. cit. & alij quamplures.

Probatur primò expreſſo Ariſt. teſtimonio in prædicam. qualitatis, vbi ita loquitur *rarum verò, & ſpiſſũ, & aſperum, & lene putabuntur quidem quale quid ſignificare, ſed aliena huiuſmodi putãtur eſſe à diuiſione, quæ circà quale eſt, quandam enim poſitionem magis videntur partium vtrumque ſignificare, ſpiſſum enim dicitur, eo quod partes ſibi ipſis propinquæ ſint, rarum verò eo quod diſtent à ſe inuicem, & lene quidem, quod in rectitudinem, aliquo modo partes iaceant, aſperũ verò, quòd hæc quidem ſuperet, illa verò inferior ſit*; quæ auctoritas nullam certè admittit Gloſſam ſine manifeſta textus extorſione, nã quod communiter inquiũt Aduerſarij, Ariſt. ibi locutũ eſſe iuxtà opinionem antiquorum, eſt prorſus voluntariè dictum, oppoſitum enim colligitur luculentiſſimè ex ipſo contextu, & progreſſu Ariſt. nam ibi adducit opinionem Antiquorum ipſas reponentiũ in prædicam. qualitatis, & poſtea talem opinionem reijcit, illasq; reponit in prædicamento Situs. Io. de S. Tho. diſtinguit de duplici raritate, & denſitate, vna formali, & intrinſeca, quæ eſt qualitas; altera ſituali, & extrinſeca, quæ eſt veluti effectus illius, & pertinet ad prædicamentum ſitus, aitq; Ariſt. ibi loqui de raritate, & denſitate ſituali, & extrinſeca, quam meritò reijcit ad prædicamentum Situs. Verùm iam conſtat ex dictis quæſt. præc. non dari aliam raritatem, aut denſitatem diſtinctam à ſituali, & ſanè etiam in communi modo loquendi alia raritas, aliauè denſitas nõ ſolet agnoſci præter ſitualem, quando enim videmus corpus denſum, id eſt occupans exiguum locum, inquirimus quę ſit cauſa illius denſitatis, ergo nomine denſitatis non ipſam cauſam, & radicẽ, ſed corporum compreſſionem intelligimus; Quòd ſi Ariſt. præter iſtam, aliã agnouit intrinſecam, & formalẽ ad prædicamentum qualitatis ſpectantem, cur eam non aſſignauit, nec de ea locutus eſt, cum prædicamentum qualitatis cõrexeret, & aliam reijceret ad prædicamentum Situs? ſanè tenebatur potius eã recenſere; quæ ad illud prædicamentũ ſpectabat, quàm aliam impertinentem, vel ſaltim vtráque memorare debebat, & propriam illius prędicamenti retinere, aliam ad prædicamentum ſitus reijcere. Hinc etiam facilè reijcitur ſolutio Rubij, & Compl. dicentium Ariſt. ibi loqui de raro, & denſo pro connotato, in quo ſenſu ſpectat ad prædicamentum Situs, non autem pro formali, & principali ſignificato; Nam quod ipſi appellant connotatum raritatis, & denſitatis, nos dicimus eſſe prĩcipale ſignificatum, quia ex vi nominis, vt diximus, important ipſammet corporum cõpreſſionem, vel dilatationem, non verò cauſam,

ſam, & radicem illius; & quidem mirum eſt, quomodo Ariſt. contexendo prædicamentum qualitatis memorauerit connotatum raritatis, & denſitatis, non autem formale ſignificatum, ſi illius præcipuam ſpeciem conſtituebat.

42 Secundo probatur ratione, tunc corpora dicuntur formaliter rareſcere, vel condenſari, cum eorum partes non ampliùs eundem ſeruant inter ſe ordinē reſpectu loci, ſed ampliùs comprimuntur, vel ampliùs dilatantur, ergo primus, & per ſe terminus rarefactionis, & condenſationis eſt talis partium cōpreſsio, vel dilatatio, at hæc non important, niſi variam extenſionem, & poſitionem partium in loco, quæ ſpectat ad prædicamentum Situs, ergo &c. Nec obſtat, quod in rarefactione, & condenſatione mutetur quoque præſentia localis totius corporis, quæ dicitur Vbi; nam id fit cōſequenter ad mutationem partium, vnde talis Vbicatio totius non eſt primus, & per ſe terminus rarefactionis, & condenſationis, ſed ſecundarius tantùm, & concomitans, quare hæc differentia notari ptest inter motum localē ad Vbi, & rarefactionem, ac condenſationem, qui ſunt quidam motus locales ad Situm, quòd in eo primus, & per ſe terminus eſt præſētia totalis, ſeu Vbicatio totius corporis, præſētia verò partium eſt terminus tantùm ſecundarius, & concomitans; è contra verò in condenſatione, & rarefactione primus, & per ſe terminus eſt partialis præſentia partium, ac earum ſituatio in loco ſecūdarius, & concomitans præſentia totalis corporis, & quia motus ſpecificatur à primo, & per ſe termino, ideò motus localis abſolutè, per quem ſolet intelligi motus totius, dicitur eſſe ad Vbi, rarefactio autem, & condenſatio ad Sitū.

Tertio id ampliùs declaratur, certū eſt, ac in confeſſo apud omnes per raritatem corpora extendi in loco, per dēſitatem comprimi, & coarctari, at ſanè hoc intelligi nō debet in genere cauſæ efficientis, quaſi raritas extenſionem efficiat, nā pro cauſa extrinſeca ſufficiēs erit agens extrinſecum, quod dicitur rarefacere ſubiectum, & pro cauſa diſpoſitiua ſufficiens erit calor, vel humiditas, adeo quod raritas ipſa, aut denſitas hunc effectum non præſtant, niſi in genere cauſæ formalis, ergo raritas, quæ eſt terminus rarefactionis, aliud formaliter non erit, quam expanſio eiuſdem corporis ad ampliorem locum, quam antea haberet, & denſitas contractio ad minorem, ac proindè non benè dicetur raritas illam præcedere, veluti cauſa, nec illam conſequi velut effectus, quia tunc altera ſuperflueret, nam habita raritate ſuperflua erit alia extenſio, quæ ipſam conſequatur, vt effectus ſecundarius; & pariter habita extenſione maiori ad locum ſuperuacanea erit raritas, quia per illāmet extēſionem corpus intelligitur ſufficienter rarum.

43 Quarto probatur vlterius quia tota difficultas intelligendi modū, quo fiant rarefactio, & condenſatio in hac ſententia, conſiſtit in eo, quo nimirum pacto, quauè ratione fieri poſſit, vt idē numerò corpus nulla prorſus ei facta partium additione, vel detractione poſſit modò maiorem, modò minorem occupare locum, nam primū videtur prorſus impoſſibile, niſi vel addantur partes nouæ materiæ, vel ſaltim inter partes illius corporis rarefacti admittantur vacuitates; alterum vero repugnare videtur ſine partium detractione, aut ſaltim earum compenetratione in eodem ſpatio. Verùm hæc difficultas eſt communis omnibus Sententijs etiā illi, quæ rarefactionem conſtituebat per ingreſſum corpuſculorum, & condenſationem per egreſſum, quamuis n. hanc difficultatem euitet in quantitate permanenti, eandem tamen incurrit in ſucceſſiua, adhuc enim explicare tenetur quo pacto poſſit idem numero motus nulla prorſus facta ei partiū additione, vel detractione, aut compenetratione poſſit modò longiori, modò breuiori coexiſtere tempori eſt enim prorſus eadem difficultas hic, & ibi, quia vt diximus q. 1. huius diſp. quod eſt tarditas, & veloci-

tas in quantitate ſucceſſiua, eſt raritas, ac denſitas in quantitate permanenti; vndè Arriag. addictus ſentēt. de corpuſculis, vt conſequenter loquatur diſp. 2. de Gen. ſec. 3. ſub ſec. 2. ait omnem motum ſucceſſiuum fieri per morulas interceptas, & ſecundum maiorem, vel minorē numerum ipſarum prouenire in motu velocitatem, & tarditatem, quod etiā docet diſp. 16. Phyſ. ſec. 11. At hoc latè impugnamus diſp. præced q. 5. & adhuc non loquitur conſequenter ad ſuā Sententiam de corpuſculis, ſicut enim explicat raritatem, & denſitatē in quantitate permanenti, non quidem per vacuitates interceptas in eius partibus, ſed per intruſionē alterius corporis in eas ſic pariter explicare debebat velocitatē & tarditatē in quantitate ſucceſſiua nō per morulas interceptas, & quietem totalē ipſius mobilis, ſed per interpoſitionem alterius diſtinctæ motionis, quod eſt prorſus ridiculum. Quemadmodū ergo in communi Sententia motus dicitur velox, vel tardus, fieriq; in breuiori vel longiori tempore per hoc ſolùm, quòd ſecundum eandem ſuam entitatem, ſecundum eaſdem partes extenditur, aut contrahitur magis in ſua ſucceſſione, & duratione, ita pariter dicendum erit de corporum raritate, ac denſitate, quòd poſſit idem corpus nunc maiori, nunc minori coexiſtere loco per extenſionē, vel contractionem eiuſdem ſubſtantiæ mediante rarefactione, & condenſatione; & ſicut hoc conceditur ab omnibus in qnantitate ſucceſſiua, ità pariter concedi debebit in permanenti, nec afferri poterit vnquam diſparitas alicuius momenti.

44 Quinto tandè probari poteſt noſtra Sententia ex impugnatione aliarū, nam vt conſtat ex ſuperius dictis, opiniones de acquiſitione, vel deperditione quantitatis, aut qualitatis ſunt penitus improbabiles, & præterea ſunt omnibus difficultatibus obnoxiæ, quibus noſtra; opinio de corpuſculis, vt verum fateamur, eſt cæteris probabilior, vndè quando hæc noſtra non placeret, in illā abſq; dubio eundum eſt; tum quia eſt veroſimilior alijs; tum quia facilè euitat difficultatem præcipuam in hac materia de maiori, vel minori occupatione loci; tum quia non multùm abhorret Doctor ab ea loc. cit. Verum quia, & ipſa ſuos habet tribulos, & ſpinas, vt ſuprà patuit q. 2. & inſuper difficultatem præcipuam, quam hic euitat per ingreſſum, vel egreſſum corpuſculorum, illam poſtea incurrit in explicanda velocitate, ac tarditate motus, potius huic noſtræ adhærere libet, & illam difficultatem vtcunq; poterimus declinare, quàm hìc amplecti Sententiam de corpuſculis, & alibi inconſequenter loqui de velocitate, ac tarditate motus, aut ad morulas recurrere, vt facit Arriag. ex quibus ſanè plura, atq. maiora ſequuntur abſurda, quàm ex hac noſtra Sententia de raritate, & denſitate.

In oppoſ. obijc. Primo quia ſi tota ratio rarefactionis, & condenſationis cōſiſtit in maiori, vel minori extenſione locali eiuſdem rei, tunc etiam Angelus diceretur rareſcere, & condenſari, dum idem iam maius, iam minus ſpatium occupat. Tum 2. pariter eadem ratione ſi corpus extenſum reducatur à Deo in punctum, dicetur condenſari, & ſi poſteà extendatur ad locum, dicetur rarefieri, quod eſt falſum. Tum 3. dum res tranſit de vno loco ad alium, mutat realiter præſentiam, & totius ad totum locum, & partium locati ad partes loci, & tamen non mutat raritatem, aut condenſationem, ergo non conſiſtit in tali reſpectu de genere ſitus, quia mutato Vbi mutatur ſitus quoq. ſed non mutatur raritas. Tum 4. partes non poſſunt fieri immediatiores, quàm quòd continuentur per indiuiſibile, niſi penetrentur, nec poſſunt magis ab inuicem diſtare, quàm per indiuiſibile, niſi diſcontinuentur, ergo nequeunt in condenſatione magis cōſtipari, nec in rarefactione magis dilatari, niſi addita, vel dempta aliqua parte.

45 Reſp. ad 1. neg. conſeq. quia maior, & minor extenſio localis Angeli nō

poni-

ponitur in prædicamento ſitus, cum nõ fiat ſecundum partes, rarefactio autẽ, & condenſatio non dicit maiorem, aut minorem occupationem loci vtcũque, ſed per maiorem vnionem partium in loco, aut dilatationem. Ad 2. neg. item conſeq. tunc enim aliquid rarefieri dicitur, cum à minori extenſione ad maiorem tranſit, & è contra tunc condenſatur cum à maiori ad minorem, in caſu verò non ſic eſſet, nam punctũ non eſt extenſio aliqua localis. Ad 3. non conſiſtunt raritas, & denſitas in qualicumq. reſpectu partium locati ad partes loci, ſed in maiori, aut minori diſtantia, quã ſeruant adinuicem in loco, adeò vt nõ tàm conſiſtant in ordine partium ad locum, quàm in ordine quẽ ſeruant adinuicem in loco vagè, & confusè ſumpto, cumque hunc eundem ordinem ſuarum partium ſeruet corpus rarum, aut denſum quocumq; transferatur, ideò retinere dicitur vbicunq, eandem raritatẽ, & denſitatem. Ad 4. verum eſt aſſumptum loquendo de immediatione, atq; diſtantia partium in ordine ad ſe, non tamen in ordine ad locum, & ideò neg. conſeq. lac enim in olla feruenti obtinet quandoq, triplò plùs loci, quàm anteà, & tamen cenſent omnes eandem eſſe quantitatem lactis, dum friget, ac dũ feruet; & ratio huius eſt, quia vt iam declarauimus, poſitio de genere ſitus alia eſt à poſitione de genere quãtitatis? neq; iſta eſt confundenda cum illa. Dices, licèt ſint realiter diſtinctæ, tamen extenſio in ordine ad locũ ſequitur extenſionem in ordine ad ſe, ergo nequit in illa fieri mutatio abſq; præuia alia mutatione extenſionis in ordine ad ſe, Neg conſeq. quia cum homo ſtat, ſedet, vel inclinatur, mutatur extenſio partiũ in ordine ad locum, non tamen in ordine ad ſe, & ratio eſt, quia non eſt neceſſe prius variari ad variationem poſterioris.

46 Secundo obijcitur difficultas ſæpius inculcata, quæ adeo ardua eſt, vt etiam à ſectatoribus noſtræ ſententiæ inſolubilis cenſeatur pro ſtatu iſto, fundatur autem in duobus principijs in Philoſophia receptiſſimis, vnum eſt; quòd idem corpus naturaliter nequit eſſe in pluribus locis, alterum, quòd naturaliter nequit dari penetratio dimenſionum; tunc ſic, partes corporis antè condenſationẽ non erant penetratæ ſed vna extra aliam in loco ſibi adæquato, ergo quantumuis nouum modum in condẽſatione acquirant, non poteſt quælibet poni in loco minori, quia non poteſt eſſe, niſi in loco ſibi adæquato, nec poſſunt duæ poni in eodem, loco, quia penetrarentur, ergo non poſſunt nunc occupare minus ſpatium, quàm antea Pariter etiam ante rarefactionem partes corporis erant ſingulæ in hoc ſibi adæquato, quia non erant penetratæ, ergo quantumuis nouum modum acquirant, non poteſt quælibet in loco maiori poni, quia non poteſt eſſe, niſi in loco ſibi adæquato, nec poteſt eadem pars poni in pluribus locis, ergo nõ poterit corpus nunc occupare maius ſpatium, quã anteà.

Reſp. in primis hanc difficultatem eſſe communem omni Sententiæ, vt diximus; opinio enim de acquiſitione, vel deperditione qualitatis nullo prorſus modo eam effugit, vt cõſtat ex præced. quæſt. opinio de acquiſitione, & deperditione quantitatis premitur eadem difficultate in ſubſtantia, ſicut enim contra nos obijcit non poſſe augeri, vel minui extenſionem localem ſine quantitate in qua fundatur, ſic cõtra eos obijcimus nos, non poſſe augeri, vel minui quantitatem ſine deperditione, aut acquiſitione ſubſtantiæ, in qua ſubiectatur; opinio tandem de acquiſitione, ac deperditione ſubſtantiæ extraneę, licèt in quantitate permanenti difficultatem euitet; non tamen effugit illam in ſucceſſiua, vt conſtat ex quarta ratione allata in probanda concluſione, vndè hoc argumentum factum contra raritatem, & denſitatem quantitatis permanentis ſemper inſtantiam habebit in velocitate, & tarditate motus, & quicquid dicetur ad inſtantiam, applicari poterit ad

ſolu-

ſolutionem argumenti.

47 Sed hęc inſtantia contenti eſſe nõ debemus, ſed vlteriùs ſcrutari, an poſſit reddi aliqua ratio huius, vt ità dicamus, miſterij naturæ, quod in rarefactione poteſt idē corpus occupare maius, ſpatium, quàm antea, abſq. eo, quòd illud, aut aliqua eius pars ſit ſimul in pluribus locis, & in condenſatione minus abſq. penetratione vnius partis cum alia; Cōplur. inquiunt id euenire per quandam conſtipationem partium, ac veluti inuolutionem earum à natura factam, à qua cum fuerint euolutæ, ac veluti explicatæ, in ampliorem locum ſe ſe dilatant, quod declarant exemplo papiri plicatæ, & explicatæ abſq; additione nouarum partium, quæ quidē nec per explicationem occupat duplicem locum adæquatum, ſed ſolū maiorem, nec per plicationem partes illius penetrantur; quamuis in minorem locum ſe recipiāt; vndè id, quod artificioſus plicandi, & explicandi modus hìc operatur, inuenitur in cera rarefacta, & condenſata media rarefactione, & condenſatione ab ipſa natura operatum. Hæc tota explicatio conſiſtit in verbis, nam declarare debebant id in quo tota difficultas poſita eſt, quarè hæc conſtipatio nō ſit partium penetratio nam penetratio contingit cum plures dimenſiones vniuntur in eodem loco, at hoc totum euenit in prçfata conſtipatione, nam eius beneficio quantitas bipalmaris contrahitur ad locum palmarem, atq; ità venus palmus coexiſtit cum alio in eodem loco, quod idem, eſt, ac cum ipſo compenetrari; nec illis adductum exemplum ſuffragatur, ſed potius aduerſatur, papirus enim etiam plicata tantundem loci occupat, quantùm explicata licèt non per eandē dimenſionem, nam explicata ſe ſe porrigit in latitudinem, & longitudinem, at implicata in profundıtatem, & quantum in implicatione ammittit longitudinis, & latitudinis, tantum acquirit profunditatis, vndè quod ei deperit in vna dimenſione, compenſatur ex alia.

Io. de S. Th. nixus cuidam doctrinæ, quam tradiderat 6. Phyſ. q. 20. art. 2. & 3. quòd indiuiſibile afficit partem inadæquatè, quia diuiſibile nequit proportionari indiuiſibili, rem ità explicat; q. hac de cauſa plura indiuiſibilia ſimul poſſunt eandem afficere partem terminando ipſam, aut nectendo cum altera, & hinc oritur, quod eadem pars per ſolā additionem, aut detractionem indiuiſibilium poteſt occupare modò maiorē, modò minorem locum; tunc enim dicitur dilatari, cū pluribus indiuiſibilibus explicatur extenſio partis in loco; tunc autem contrahitur, quando vnico indiuiſibili, vel paucioribus cōnectitur, aut terminatur. Rem non amplius explicuit hic Auctor, quia nec ipſe, vt credimus, intelligebat, quod ſcribebat; ſed doctrinam illam de contactu inadæquato indiuiſibilis ad partem iam diſp. 9. Phyſ. q. 2. art. 5. in ſol. ad 3. & 4. impugnauimus; ac etiam hic admiſſa non deſeruit, ſed prorſus rem confundit; tranſeat enim, quod punctus inadæquatè parti correſpondeat, ſed ad quid poſtea eidem parti alium punctum addere? indiuiſibiliū munus eſt, aut terminare, aut continuare partes, & quidem ad vnam partem terminandam, aut continuandam cum alia vnum ſufficit indiuiſibile; ad quid ergo alia ſuperaddere? At ipſe alijs opus eſſe ad magis explicandam, & expandendam eandem partem, ſic enim pars, quæ correſpondebat inadæquatè vni pūcto, ſit correſpōdens pluribus, & ſic laxatur; Sed certè à ſęculo non eſt auditū, quod indiuiſibilia exerceant munus expandēdi partes in loco, hoc enim prorſus repugnat eorum naturæ, vt efficaciter monſtrauit Ariſt. 6. Phyſ. ab initio axiomate illo, quod indiuiſibile additum indiuiſibili non illud extendit, imò nec additū diuiſibili, ſed tātum illud continuat, aut terminat, quamplura alia abſurda poſſent contra hanc ſolutionem adduci, quæ facilè cuiq. occurrent ſpectata natura indiuiſibilium.

48 Alij proindè communiter recurrunt ad diuiſibilitatem partium continui in infinitum, quaſi hac de cauſa poſſit quæ-

quælibet eius pars ampliari,& ampliata coarctari,quod euenire non poſſet,ſi ex indiuiſibilibus conſtaret; Hanc ſolutionē apud multos inuenimus nēpè Hurt. Auerſ.Areſ.& alios, ſed quo pacto id euenire poſſit ſine penetratione, non ſatis declarant; Nos poſt maturam rei diſcuſſionem in eam deuenimus opinionem,vt hoc miſteriū de raritate,& denſitate quantitatis permanentis explicādum ſit, quemadmodum illud de velocitate, & tarditate in quantitate ſucceſſiua; qua de cauſa ſæpius inculcauimus hanc analogiam inter vtramq. quantitatem; ſicut ergo quantitas ſucceſſiua in motu eſt ratio, cur fiat in tempore, ratio autem cur fiat in tanto tempore maiori,vel minori,non prouenit ex ea præcisè, ſed ex multis alijs v.g. ex potentia motiua maiori,vel minori,ex varia eius applicatione,ex reſiſtētia medij,& alijs; ità in propoſito dicendum, quòd quantitas permanens èſt in corporibus ratio eſſendi in loco impenetrabiliter, ratio autem,cur ſit in tanto locò maiori, vel minori, non prouenit ex ea præcisè,ſed ex multis alijs, præſertim verò ex vario temperamento quarundam qualitatum concurrentium ad condenſationem, & rarefactionem;vt ergo magnam nō ſentimus difficultatem in percipiēdo, quomodo idem motus ſuper eandē magnitudinem factus, coexiſtat modò maiori,modò minori tempori,ex ſola diuerſitate virtutis motiuæ, aut applicatione eiuſdem,ità intellectum captiuare debemus in præſenti,quòd benè poteſt idem corpus cum eadem quantitate coexiſtere modò maiori, modò minori loco ex ſola diuerſitate temperamenti. & aliorum concurrentium ad condenſationē, & rarefactionem.

49 Itaq. ad argumentum allatum dicimus, adhuc cū iſto modo à nobis explicato rarefactionis, & condenſationis benè cohęrere illa duo principia in Philoſophia recepta, quòd naturaliter nequit dari penetratio dimenſionum, nec idem corpus eſſe in pluribus locis; non itaq. labefactantur, quia nec in rarefactione eadem pars ponitur in pluribus locis, ſed tantum in maiori loco, quàm antea foret,nec in condenſatione penetratur cum alia in eodem loco, ſed tantum ponitur in minori; ratio eſt,quia corpus ponitur in pluribus locis per ſui replicationem abſq. variatione prioris, at in rarefactione nulla pars retinet priorem locum, quem anteà habebat, nec vnquam duos locos occupat ei æquales, ſed vnum dumtaxat locum acquirit maiorem per maiorem extenſionem; ſic etiam pariter in condenſatione non cōtingit penetratio partium, quia non cōdenſatur corpus per coexiſtentiam vnius partis in loco alterius, alioquin non quęlibet pars denſi denſa foret, ſed per coarctationem ſingularū ad minus ſpatium,quàm anteà occuparent;& amplius poteſt reſponſio declarari ex allata analogia quantitatis ſucceſſiuè in ordine ad tēpus, vt enim ibi admittitur eundem motum modò maiori,modò minori tēpori coexiſtere abſq. eo, quòd duæ partes motus coexiſtant eidem tempori, aut eadem pars ſit ſimul, & ſemel in diuerſis temporibus, ità in propoſito admitti debebit idem corpus poſſe modò coexiſtere maiori,modò minori ſpatio abſq. eo, quòd ſimul ſit in pluribus locis, aut aliqua eius pars compenetretur cum alia; Cum dicitur corpus eſſe non poſſe,niſi in loco ſibi adæquato,reſpondemus commenſurationem iſtam inter locum, & locatum penſari debere ex vario ſtatu raritatis, vel denſitatis vtriuſq. nam in hoc ſenſu locus bipalmaris commenſuratus erit corpori quantitatis palmaris rarefacto; accedit, quòd adæquatio inter locum, & locatum, vt omnes norunt, debet eſſe continentiæ, non autem dimenſionis,& vtiq. ſemper hæc intercedit inter locum,& locatum, ſiuè fuerit denſum, ſiuè rarefactū, nam in ſtatu rarefactionis per maiorem dilatationem adæquat,& replet continentiā loci maioris, & in ſtatu condenſationis ob compreſſionē capitur à minori,quare ſemper ſunt adæquata adæquatione continentiæ.

Ter-

Tertiò obijcitur, quia ſequeretur in rarefactione, & condenſatione rarum, & denſum localiter moueri, cum partes omnes localiter moueantur, imò rarefactio, & condenſatio non eſſent, niſi quidam motus locales, quod communiter negatur. Deindè in vacuo poteſt eſſe rarefactio, & condenſatio, at ibi nulla eſſe poteſt extenſio localis, quia nec locus adeſt. Rurſus ſtante hac opinione quæritur, an dum corpus rareſit, & magis extenditur, conſeruetur prior extenſio, cui alia noua adijciatur, vel tota præcedens deperdatur, & alia totalis noua generetur, & tunc redire videntur omnes difficultates, quæ diuexant opinionem de acquiſitione, vel deperditione quantitatis. Deniq; tunc nullo negotio poſſent corpora rareſcere, & condenſari in infinitum, quia id fieri poteſt abſq. vlla additione, aut detractione materię.

50 Reſp. ad 1. concedendo rarum, & denſum localiter moueri ſecundum partes, non ſecundum totum, niſi conſequenter, & ſecundariò, tunc enim propriè cenſetur aliquid moueri ſecundum totum, cum totaliter deſerit priorem locum, & alium nouum acquirit, quod nō contingit in condenſatione, & rarefactione; quare iſti motus propriè ſunt ad Situm, non ad Vbi, quia rarefactio eſt motus partium ad alium locum, & ſublato omni alio, & conceptu tantum motu locali partium ad maiorem diſtantiā inter ſe abſq. tamen diſcontinuatione, facta erit rarefactio. Dices, ergo non ad tria tantum prædicamenta erit motus ſcilicèt quantitatem, qualitatem, & Vbi; Reſp. motus ad Situm reducitur ad motum ad Vbi, cum ſit quidam motus localis imperfectus, quod eo vel maximè dicendum eſt, ſi Situs non conſtituat diuerſum prædicamentum ab Vbi, vt in Logica probabile admodum iudicauimus. Ad 2. ſatis declaratum eſt in Phyſ. diſp. 12. q. 3. quo pacto in vacuo poſſit fieri motus localis; præterquamquod hæc argumenta procedunt contra Aduerſarios, qui vltrò fatentur in omni rarefactione, & condenſatione interuenire motum localem, & acquiri maiorem, vel minorem extenſionem in loco, ſaltim vt effectum ſecundarium. Ad 3. pariter eadem ratione procedit contra ipſos, ſed breuiter dicendum, tàm in rarefactione, quàm in condenſatione ſemper partes mutare priorem extenſionem localem, & nouam acquirere maiorem, vel minorem, quia in condenſatione vna cedit alteri locum, quem ipſa obtinebat, & in rarefactione vna pellit alterā à loco, quem occupabat alioquin non quælibet pars rari eſſet rara, nec denſi denſa; neque contra hunc dicendi modum vrgent difficultates ſuperius promotæ cōtra opinionē de acquiſitione, aut deperditione quantitatis, quia extenſio localis non ſupponitur cęteris accidentibus, vt eorum proximum ſubiectum, vt quantitas, & prorſus diuerſa ſunt munera huius, & illius. Dices, ſi omnes, & ſingulæ partes locum mutant totaliter, ergo etiam totum, quod eſt contra experientiam, nā aqua rarefacta, & condenſata ſemper retinet locum præcedentem. Neg. conſeq. nam licèt in rarefactione retineat corpus totum locū præcedentem, cum hoc adhuc ſtat nullam eius partem retinere locū, quē anteà habebat, quia mutari poteſt Situs partiū ſine mutatione Vbi totius, ſic quando Cęlum mouetur, totū Cœlum eſt in eodem loco, & nulla illius pars retinet præcedentem. Ad 4. neg. conſeq. quia naturaliter loquendo præfixus eſt terminus corporibus in rarefactione, & condenſatione iuxta eorum temperamentum, non enim poſſibile videtur, ſaltim naturæ viribus, granum milij poſſe ad tantam molem rarefieri, vt totū vniuerſi ſpatiū occupet, abſq. vlla additione ſubſtāntiæ; neq. è cōtra vniuerſū ità cōtrahi per addēſationē, vt ſine partiū penetratione cōtineri poſſit in loco grani milij; id tamen poſſibile eſſe diuinæ omnipotentiæ nemo negat.

51 Dubitari tamen hic ſolet, an ex paruo fieri poſſit aliquod corpus magnum à Deo abſq. rarefactione, & acceſſu nouæ materiæ; Affirmant Magi-

ſter ſent.2.d.18.cap.5. & ibidem Durand. Argent. Henric. quol.7.q.9. Ægid. quol. 2.q. 11. pro qua opinione etiam referri ſolent quamplures ſacræ paginæ Interpretes Lyranus cap.2. in Geneſ. Hugo de S. Victor.lib.1. de Sacramentis p.1.cap.vlt.& alij eo quia docuerunt Deum formaſſe Euam ex coſta Adami, abſq. vlla additione materiæ, & abſq. vlla eiuſdem rarefactione, cũ tanta raritas humano corpori minimè congruat. Negant D. Th.2.d.18.q.1.art.1. & p.1.q.92.art.3. & ibidem Caiet. & Capreol. Mairon.2.d.18.q.1. Baſſol. ibi q.vn.art.4. & inclinat ibidem Scotus q. vn. in fine, dum ait, quòd non potuit per quamcunq. tranſmutationem tranſmutari coſta in totum corpus Euæ, quod fuit perfecta quantitate formatum ſine additiòne materiæ, idẽ docent Conimb. hìc, licèt oppoſitum quoq. probabile putent, ac etiam Ruuius hìc Io. de S. Tho. q.cit.art.2. & alij Recentiores; & quidem non facilè concipi poteſt, quo pacto poſſit Deus ex materia athomi totum hoc vniuerſum conſtruere cum ea diſpoſitione, & proportione partium, quas nunc habet abſq; vlla prorſus materiæ additione, aut ſaltim præcedentis rarefactione, non enim alio modo, aliavè ratione videtur corpus paruũ in magnum excreſcere; vndè vno, vel altero ex his modis aſſerunt paſſim SS. Patres fuiſſe à Chriſto Domino auctos, ac multiplicatos Euangelicos panes, ità præſertim D. Aug. trac.23. in Ioan. atq. ideò veriſimile ſatis eſt, etiam in hunc modum ex coſta Adami fuiſſe procreatum Euæ corpus; à coſta verò præcipuè facta fuit denominatio creationis Euæ, vt adnotauit Baſſol. cit. in ſignum, quod ità formari debebat Eccleſia de latere Chriſti dormientis in Cruce, quando de latere eius mortui iam, & dormientis exiuit ſanguis, & aqua, & fluxerunt Sacramenta ſecundum Auguſtinum.

52 Nihilominus etiam prima ſententia defendi poteſt, non quidem in eo ſenſu, quæ defendi ſolet ab eius ſectatoribus, ſed aſſignando alium modũ, quo poſſit per diuinam potentiam corpus excreſcere, & ampliari ſecluſa quacũq. rarefactione, & additione materiæ, hic autem erit per iteratã eius replicationem localem, aut ſuarum partium, ſicut enim per replicationem poteſt idẽ corpus in pluribus locis conſtitui, ità etiam in duobus propinquis, itaut ſibi ipſi vniatur, vt diximus diſp. 11. Phyſ.q.8. in fine, hoc enim modo excreſceret tale corpus in maiorem molem, non quidem quoad dimenſiones, ſed quoad extẽſionem localem nulla interueniente rarefactione, quia vt ſupradiximus, extenſio localis, quæ acquiritur à corporibus media rarefactione, non eſt per replicationem eorum in pluribus locis adæquatis, ſed per ampliationem eorum ad maiorem locum, quàm antea obtinerent; & hunc dicendi modũ approbãt quoq. Conimb. & Areſ. nec in hoc ſenſu voluit negare Scotus loc. cit. poſſe exiguũ corpus in magnã exurgere molẽ abſq; additione materiæ, aut rarefactione, ſed tãtum in ſenſu ab illis Auctoribus prætenſo, & in caſu, de quo ibi erat quæſtio .ſ. de formatione Euæ ex coſta Adæ, & multiplicatione panũ à Chriſto facta; nam in his caſibus nec etiam hoc vltimo modo veriſimile eſt Deum formaſſe corpus Euæ ex coſta Adæ ſæpius replicata, & ex quinq. panibus ſæpius replicatis tot homines ſaturaſſe; ratio eſt, quam innuimus loc. cit. quia materia replicata in plurib. locis, nequit informari diuerſis form. ſubſtantialibus, iſtæ nãq. vniformiter inſunt illi habenti vnũ Vbi, vel plura Vbi, quia non ſunt formæ dependẽtes à loco; at partes organicæ corporis animati diuerſas habent formas ſubſtantiales partiales, atq. ideò corpus Euæ cõſtitui nõ potuit ex vna ſola Adæ coſta ſæpius replicata; ſic etiã materia illorum panũ, ſi ità multiplicata fuiſſet, nempè per replicationem, & non potius per additionem, conuerſa in ſubſtantiã aliti in diuerſis ſtomacis diuerſis formis, & animabus ſimul, & ſemel informata fuiſſet; abſolutè tamen, & citrà hos caſus, ac conſimiles poteſt exiguũ

cor-

corpus ampliari, & magnum fieri modo explicato per replicationem ſolam localem abſq; vlla prorſus rareſactione materiæ, aut extrinſeca additione.

DISPVTATIO QVINTA.

De Generatione, & Corruptione.

EXpedita iam pridem alteratione, alijſq. deinceps eius adminiculis, & annexis, quæ generationem ſubſtantialem præire ſolent, nunc de ipſamet ſubſtantiali generatione agendum eſt, tam in ratione mutationis; quàm productionis, ac eius natura, & conditio ſub vtroq; titulo ſedulo examinanda; & quia cum ea ſubſtantialis corruptio neceſſarium quodamodo habet nexum, quatenus generatio vnius eſt corruptio alterius, & è contra, idcircò diſtinctam Diſputationem de Corruptione ſubſtantiali, vt fieri ſolet, non inſtituemus, ſed hic ſub vna, & eadem Diſputatione eam quoq. comprehendemus; & optima ratione quidem, tum quia quãplures ſunt quæſtiones, quæ ſunt vtriq; communes, & communem pro vtraque poſtulant reſolutionem, tum quia ſimul conſideratæ, & examinatæ valdè ſe ſe inuicem iuuant, & vnius cognitio alterius notitiam aperit; tum tandem quia ſic amputatur occaſio eadem ſæpius repetendi in diuerſis Diſputationibus.

QVÆSTIO PRIMA.

An ſint, & quid ſint generatio, & corruptio ſubſtantialis.

1 CIrca primam quæſiti partem, de exiſtentia nimirum harũ mutationum ſubſtantialium in rerum natura, generationis ſcilicet, & corruptionis ſolum apud Antiquos dubitatio vigebat Platoni, & Ariſt. anteriores; Anaxagoras enim Democritus, Leucippus, Empedocles, & alij veteres ab ipſo Ariſt. relati 1. Phyſ. & 1. de Gen. ab initio omnem generationem, & corruptionem ſubſtantialem abſolutè negarunt, & omnem mutationem fieri dicebant ex congregatione, vel diſgregatione elementorum, vt in mixtis, aut athomorũ, vt in cæteris corporibus; vel eſſe tantũ mutationem ſecũdum accidentia inuariata permanente ſubſtantia, ideoq. benè dicebat Ariſ. veteres ità opinãtes generationẽ ab alteratione nõ ſecreuiſſe.

Circa alteram verò diſſidium eſt etiã inter Peripateticos ipſos in explicanda natura illarum mutationum, cum enim generatio conſiderari poſſit, & in ratione productionis, & in ratione mutationis, vt ſæpius inculcauimus diſp. 1. Phyſ. hinc duplex oritur difficultas, vna eſt, an ſit actio diſtincta ab alteratione ad ipſam præuia, affirmant Auerroes 4. Phyſ. com. 9. Simplic. lib. 5. tex. 8. Alenſ. 3 p. q. 7. Memb. 6. Henric. quol. 9. q. 4. Scotus 2. d. 2. q. 9. & d. 12. q. 1. & 4. d. 12. q. 3. Suarez diſp. 18. Met. ſec. 2. Conimb. 1. de Gen. cap. 4. q. 12. Ruuius trac. 1. q. 5. Auerſa q. 37. ſec. 3. Hurtad. diſp. 1. de Gen. ſec. 6. & ex Thomiſtis Io. de S. Tho. q. 1. de Gen. art. 3. Negant paſſim alij Thomiſtæ aſſerentes eſſe potius veluti terminum eiuſdem alterationis præuiæ, ità ex S. Th. 1. p. q. 53. art. 3. & 2. contra gent. cap. 17. Hærueus trac. de vnit. form. q. 17. Caiet. 1. p. q. 54. art. 3. & trac. de ente, & eſſentia q. 17. Cõplut. diſp 2. de gen. q. 2. (eſto oppoſitũ quoq. probabile arbitrentur) citantes pro hac ſent. alios Thomiſtas, quã præcipuè amplexus eſt Fonſec. 5. Met. cap. 13. q. 9. ſec. 5. Altera difficultas eſt, an ſit intrinſecè, & eſſentialiter mutatio, vt indicare videntur definitiones eius ab Ariſt. traditæ, affirmant Conimb. cit. q. 9. art. 1. Ruuius q. 2. Io. de S. Th.

q.5.art.1. & alij. Negant verò Compl. cit. Areſius diſp. 2. de Gen. q. 9. ſect. 1. Fonſ. 5. Met. cap. 2. q. 6. ſect. 3. & 4. Zanard. 7. Mat. q. 6. Hurtad. diſp. cit. ſect. 1. & alij quamplures. Cum corruptio generationi opponatur, rurſus controuertitur, an corruptio ſit realiter eadem actio, & mutatio cum generatione, vt vult Zab. lib. de Gen. & Inter. cap. 5. an potius diuerſa, vt alij.

ARTICVLVS I.

Generationem, & corruptionem ſubſtantialem extare in rerum natura.

2 Reſolutionem affirmatiuam huius articuli recipiunt omnes, tum Peripatetici, tum Academici, verum non omnes eadem gradiuntur via ad eam indagandam, immo quamplures afferunt rationes prorſus inutiles, & vt plurimum principium petentes; præſertim verò Ioa. de S. Thom. q. 1. de Generat. art. 2. inquit vnicam viam probandi hanc veritatem eſſe denegare materiæ, quemcumq; actum etiam entitatiuum, nec alia via viſum eſſe Ariſt. vnde ſi ponitur materia habere actum entitatiuũ, ſeu exiſtentiam ex ſe funditus euertitur ratio probandi cõtra Antiquos generationem ſubſtantialem, probatur hoc aſſumptum ab eo in hunc modum, generatio ſubſtantialis ſupponitur eſſe illa, per quam acquiritur eſſe ſubſtantiale, ſeu fit ens ſimpliciter, cum ergo iuxtà principia Ariſt. ex nihilo nihil fiat, & generatio ſubſtantialis faciat ens ſimpliciter dando ipſum eſſe primum, & ſubſtantiale, oportet dicere, quòd ſubiectũ, ex quo fit generatio ſubſtãtialis. ſ. materia 1. neq; ſit nihil, neq; ſit ens in actu de ſe, ſed in potentia per ſe, & in actu per aliud ſcilicet per formam, nam ſi ſemel ponatur materia de ſe ens actu, & exiſtens per actum entitatiuum, nõ poteſt probari contra antiquos; quod forma ei adueniens ſit ſubſtantialis, & quod generatio ſubſtantialis det primum, & integrum eſſe, vndè enim probabitur, quòd illud eſſe, quod dat forma, ſit ſubſtantiale, & primum, ſi ſupponit aliud in materia, cui aduenit? vndè probabitur dare eſſe integrum, ſi aliud præſupponit? ſuppoſito ergo, quod materia ſit ens actu de ſe exiſtens, ſequitur formam ei aduenientem eſſe accidentalẽ, & dare eſſe tantum ſecundum quid, & non dare integrum eſſe, ſed additionem, ſeu aggenerationem ad eſſe præſuppoſitũ, & ſic præcluditur via ad oſtendendam generationem ſubſtantialem. Quod ſi dicatur eſſe, quod præſupponitur in materia, eſſe partiale dumtaxat, & incompletum, & compleri ſubſtantialiter per formam aduenientem, compoſitumq; conſtitui; Hæc eſt manifeſta petitio principij (inquit ipſe) negabant enim antiqui dari formam ſubſtantialem, & aiebant materiam eſſe totam ſubſtantiã rei, nec alia via probari poteſt contra ipſos forma ſubſtantialis, niſi per hoc, quòd det primum, & integrum eſſe, hoc enim eſt eſſe ſubſtantiale ſi autem præſupponitur aliquod eſſe in materia quãtumuis partiale, & incompletum, occluditur iſta via, & eneruatur iſtud principium.

3 Et hoc autẽ infert prædictus Auctor loc. cit. & q. 3. Phyſ. art. 2. velut manifeſtum, omnino ignotum fuiſſe apud Ariſt. quod materia prima haberet ex ſe actum entitatiuum, & exiſtẽtiã incompletam, eo quia Antiqui exiſtimabãt, quòd ſi materia eſſet ens in potentia, eſſet nihil (nã apud ipſos quod erat aliquid, erat ens in actu) vndè ſi res fierent ex materia ſic ſe habente, fierent ex nihilo, ſic arguebant Veteres apud Ariſt. 1. Phyſ. tex. 34 & 70. & 1. de Gen. tex. 12. & cum faciebant hanc conſequentiam, quod ſi materia non eſt ens actu, ſed in potentia, eſt non ens, ſeù nihil, planè procedebant contra ipſum eſſe entitatiuum materiæ, & non ſolum contra formale à forma receptum; ſic autem proponens Ariſt. difficultatem antiquorum non reſpondet negando cõſeq. quia materia eſt ens in potentia tãtum ſubiectiua ad formas, non autem

obie-

obiectiua, & ideò non eſt nihil, quæ eſt communis reſponſio Scotiſtarum, ſed reſpondet cum 1.Phyſ.66. & 78. tum t. de Gen.17.quod quia nunquam eſt corruptio ſine generatione, ideò nũquam materia manet ità in potentia, quod nõ ſit ens actu, quia ſemper eſt ſubiecta alicui formæ, & ideo licèt generatio fiat per ſe ex ente in potentia,tamen per accidens fit ex ente in actu, quia ad generationem per accidens eſt, quòd extiterit materia ſub hac, vel illa forma, quæ corrumpitur, per quam habet eſſe in actu; ſi ergo Ariſt. vt ſoluat obiectionem, quæ infert materiam eſſe nihil,& carere actu entitatiuo,qui eſt exiſtentia, recurrit ad ſucceſſionem formarum,ſub quibus ſemper eſt materia, & propter hoc debere corruptionem vnius eſſe generationem alterius, vt nõ ſequatur materiam eſſe nihil, & nõ ens, ſeu non exiſtens, planè ſentiebat materiam non habere eſſe entitatiuum ex ſe, ſed per formam, alias ſi id ſentiret,cur non diceret argumento,materia eſt ens in potentia,ergo eſt nihil, nego conſeq. quia ſecundum ſe eſt exiſtens actu entitatiuo,licèt ſit in potentia ad formalẽ.

4 Sed ſanè hic Thomiſta audiendus non eſt, dum veritatem ità patentem, qualis, eſt, quod detur generatio ſubſtantialis, fundare ſatagit in aſſerto tam dubio, & improbabili, quòd ſcilicèt materia prima careat actu entitatiuo, & ad eius argumentũ reſpondet in terminis Doctor 4.d.11.q.3.lit.Y. vbi ex Ariſ.t.de Gen.tex 11.& indè diſtinguit de eſſe ſimpliciter, aut enim accipitur ly ſimpliciter pro vniuerſaliter, & tunc eſſe ſimpliciter eſt eſſe primum, & immediatè à non eſſe recedens,& quod nõ habet eſſe ſimpliciter hoc modo, eſt purum nihil,aut accipitur eſſe ſimpliciter, prout diſtinguitur cõtra eſſe ſecundum quid, & hoc modo eſſe ſimpliciter eſt eſſe ſubſtantiale, eſſe ſecundum quid eſt accidentale, & tunc ſubdit, quòd forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter materiæ, non quidem eſſe primũ, quod ſcil icèt immediatè ſequitur non eſſe,ſed dat eſſe ſimpliciter, vt diſtinguitur contra eſſe ſecundum quid,hoc probat Doctor, quia ſi accidens primo adueniret materiæ, & ſi daret ei primum eſſe formale non tamen daret ei eſſe ſimpliciter, ſed ſecundum quid, quia non eſt actus, niſi ſecundum quid, nulla etiam forma ſubſtantialis eſt, quæ det eſſe, ſimpliciter materiæ, & hoc ſi tenetur eſſe ſimpliciter, ideſt omne recedens à non eſſe, non ergo ſola forma ſubſtantialis dat eſſe ſimpliciter ideſt vniuerſaliter,nec etiam ſimpliciter ideſt primũ; ſed accipiendo eſſe ſimpliciter ſecundo modo, prout diuiditur contra ſecundũ quid, ait Doctor, quòd ſicut ens diuiditur in prius, & poſterius, vel primũ, & ſecundum, & prius continet ſub ſe ſubſtantiam, & poſterius accidens, ità ſimpliciter in iſto intellectu æquiualet ei, quod eſt primum naturaliter, & ſecundùm quid ei, quod eſt poſterius naturaliter, vndè concludit, quòd forma ſubſtantialis, ſiuè adueniat alicui iam habenti eſſe, ſiue non, dat eſſe ſimpliciter hoc ſecundo modo, ſed nõ primo, ſicut forma accidentalis, cuicunq; adueniat, dat eſſe non ſimpliciter, ſed ſecundum quid; patet ergo, quomodò ſit de ratione formæ ſubſtantialis dare primum eſſe, & quomodo non; nullatenus autem eſt de ratione illius dare eſſe integrum compoſito, vt in argumento aſſumitur, quia etiam materia, eſt pars ſubſtantialis compoſiti, & quidditatis eius,vt Doctor demonſtrat 3.d.22.q.vn. & nos cum ipſo diſp.5. Phyſ.q.12.art.1.

5 Et ſi quæras, vnde probari poteſt, quòd hæc forma dat eſſe ſimpliciter,illa non, ſi de ratione neutrius eſt dare illud eſſe, quod immediatè recedit à non eſſe, in quo vim faciebat Aduerſarius. Reſp. Doctor, aut tu quæris de re in ſe, aut in comparatione ad cognitionem noſtram, ſi in ſe, nulla cauſa eſt, quare iſta dat eſſe ſimpliciter, & illa ſecundum quid, niſi quia hæc eſt forma ſubſtantialis,& illa accidentalis, ſicut enim nulla eſt cauſa, quare calidũ n calefacit,quia immediata eſt, & inter cauſam

De Generatione. O 3 imme-

immediatam, & effectum non eſt alia cauſa media, ita in genere cauſæ formalis hæc eſt immediata, calor conſtituit calidum, & anima hominem, & eſt immediatio formæ ad actum formalē; ſi autem quæras in comparatione ad cognitionem noſtram, de qua videtur procedere argumentum, quaſi iſta opinio deſtrueret omnem diſtinctionē inter formam ſubſtantialem, & accidentalem quòad nos. Reſp quòd Phyloſophi diſtinxerunt inter formam ſubſtantialem, & accidentalem à poſteriori, vt potè per iſta media habere contrarium, & non habere, recipere magis, & minus, & non recipere, ſecundū eam poſſe eſſe motum, & non eſſe, & huiuſmodi, ſed ad rem breuiter dico (ait Doctor) vnum eſſe medium, per quod manifeſtiùs diſtinguitur quantū ad cognitionem noſtram, quæ forma adueniens enti in actu ſit ſubſtantialis, & quæ accidentalis, quamdiu enim proceditur in ſubſtantialibus, ſemper poſterior eſt perfectior prioribus, quādo autem venitur ad accidentales, ſequēs eſt imperfectior vltima ſubſtantiali præexiſtente, quæ autem ſit perfectior, hoc nobis innoteſcere non poteſt, niſi à poſteriori, & illud eſt rationabile & in ſe, & in nobis, in ſe quidem, quia in eodē genere non aduenit forma formæ, niſi vt perfectius conſtituat in illo genere, in alio autem quicquid aduenit, ſcilicèt vt accidēs, imperfectius eſt quacunque præſuppoſita forma ſubſtantiali, patet ergo reſponſio ad formam argumenti, quia iſta opinio (ponens ſcilicèt actum entitatiuum in materia, ac etiam pluralitatem formarum in compoſito, de qua ibi Doctor,) non deſtruit diſtinctionem inter formam ſubſtantialem, & accidentalem, nec in ſe, iſta enim eſt immediata, quia hæc eſt hæc, & illa eſt illa, nec quantum ad cognitionem noſtram per media illa, per quæ poſſumus cognoſcere diſtinctionem iſtam, ſicut à poſteriori; Nec mirum ſi diſtinguendo hanc formam ab illa ſecundum intellectum noſtrum oportet vti poſterioribus hac forma, & illa, quia nec alio modo cognoſcimus formas ſubſtantiales, niſi à poſterioribus, ita Doctor cit.

6 Minus etiam rectè deducit conſectarium illud, quòd Ariſt. non agnouerit actum entitatiuum materiæ, ſed eā poſuerit puram potētiam in genere entis, eo quia ſoluens argumentum antiquorum, quo ex hoc, quòd materia ſit ens in potentia, deducebant eſſe nihil, & ſic res fieri ex nihilo, recurrit ad ſucceſſionem formarum, ſub quibus ſemper eſt, non autem ad actum entitatiuū; Nam re vera hic Auctor nec argumentum Antiquorum, quo negabant generationem ſubſtantialem, nec ſolutionē Ariſt. fideliter refert, argumentum enim antiquorum id erat, vt diximus in expoſitione textus 1. Phyſ. cap. 8 ex nihilo nihil fit, ſi ex aliquo, ergo eſſet antequā fieret, quod eſt falſum, ergo nihil de nouo ſecundū ſubſtantiam oritur, ecce Ariſt. verba, quibus 1. Phyſ 71. difficultatem veterum proponit, *neceſſarium eſt fieri, quod fit, aut ex eo quod eſt, aut ex eo, quod non eſt, ex his autē vtriſq, impoſſibile eſſe, neque enim quod eſt fieri, eſſet enim iam, & ex eo, quod non eſt, nihil vtique fieri, ſubijci enim quippiam oportet*, eodem etiam modo eandē proponit difficultatem 1. de Gen. tex. 11. vbi ſe remittens ad ea, quæ fuſius dixerat in Phyſicis in huius difficultatis ſolutionem, breuiter illā perſtringit his verbis, *breuiter autem & nunc dicendum eſt, quòd aliquo quidem modo ex non ente ſimpliciter generatur, modo autem alio ex ente ſemper, ipſum enim potentia ens, actu autem non ens, neceſſe eſt præexiſtere*; ſolutio itaq; eſt negando generationem fieri ex nihilo, quia quod ſubijcitur generationi, licèt non ſit ens in actu, non tamē eſt purum nihil, ſed eſt ens in potentia, per quam potentiam profecto intelligere nequit obiectiuam, ſic enim concederet, quod Veteres inferebant generationem fieri ex nihilo, ſed ſubiectiuam adeſſe formale, & completum à forma recipiendum; declarat poſtea inferius à tex. 13.

& in-

& inde, vnde oriatur perpetua generationum ſucceſſio, at nõ præcisè in præfatæ difficultatis ſolutionem, hanc enim in eodẽ tex. 1 1. ſufficiẽter aſſignauerat;

7 Aliunde igitur argumẽta deducat hic Thomiſta ad negandũ materię actũ entitatiuum, vel tandem cum cœteris ſcholis fateatur hanc Scoticam veritatẽ, immo cum ſua, quamplures enim modo etiam ſui inſtituti pudet id negare, ita Manca 1. Phyſ. quæſt. 4. dub. 84. qui citat Cabreram 3. par. q. 2. art. 11. diſp. 2. concl. 3. n. 85 & Maſium. 1. Phyſ. ſect. 2. cap. 9. q. 6. concl. 3. dicentem de hac veritate neminem dubitare; quamuis autẽ hi Auctores tribuentes materiæ actum entitatiuum negent illi deinceps propriam exiſtentiam, quia volunt actum huiuſmodi dicere non rei exiſtentiam, ſed intrinſecam quandam, & tranſcendentem perfectionem cuiuſcunq. entis, parum refert, hæc enim eſt lis de ſolo nomine, vt diximus diſp. 2. Phyſ. q. 2. art. 2. qualis etiam eſt illa, quam inſtituunt Auctores alij è contra concedentes materiæ propriam exiſtentiam, ſed negantes hanc dici poſſe actum, vt Conimbr. 1. Phyſ. cap. 9. q. 3. art. 1. Rouius tract. de Mate. q. 2. Niger in dipeo q. 10. Soto 1. Phyſ. q. 6. art. 2. & alij, hæc etiam eſt rixa de ſolo nomine, quia vt vrgebamus cõtra Thomiſtas loc. cit. & ſpecialiter contra Complut. diſp. 5. Phyſ. q. 3 art. 1. cuicunq. potentiæ proprius correſpondet actus, ergo quot modis res dicitur eſſe in potentia, poteſt è cõtra dici in actu, nam quot modis dicitur vnum oppoſitorum, totidem dicitur, & reliquum ex 1. Thom. cap. 12. cũ ergo dum res ſunt in eſſe poſſibili præcise, dicantur eſſe in potentia obiectiua, & Logica, profectò dum ab agente extrahuntur ab hoc ſtatu in rerum natura, non amplius erunt in tali potentia, ſed ſub actu illi oppoſito, quem vocamus entitatiuum, ſi ergo materiæ propria tribuatur exiſtentia, nihil obſtabit, quia hæc dici poſſit actus; & hæc ratio concludit etiam ſi materiæ non tribuatur propria exiſtentia, nam ſaltum ipſa eſſentia materiæ producta eſt, & extracta à ſtatu merè poſſibili, & à potẽtia obiectiua, ergo eius entitas in tali ſtatu manens poteſt dici ſtare ſub actu oppoſito illi potentæ, vt contra Thomiſt. inferebamus diſp. 2. Phyſ. cit.

8 Vt igitur probemus principale aſſertum, non eſt deſerenda via, quam tenet Ariſt. ipſe & 1. Phyſ. & 1. de Gen. ad idem probandum contra antiquos loc. cit. ibi enim ex duobus præſertim principijs hoc dogma oſtendit, vnum eſt, non omnem mutationem, quam in ſublunaribus quotidiè contingere videmus, eſſe accidentalem, alterum eſt viribus naturæ ex nihilo nihil fieri, ex his enim principijs manifeſtè deducitur probatio illius aſſerti, ſi enim aliqua ſubſtantia de nouo producitur in rerũ natura per primum principium, vel producitur ex aliquo ſubiecto, vel ex nullo, hoc dici nequit per ſecundum principium, ergo datur generatio ſubſtantialis in rerum natura, nam per generationem aliud non intelligimus, quàm productionem rei ex aliquo, per quod opponitur creationi, quæ eſt factio rei ex nihilo, vt dicemus art. ſeq. vtrumq. igitur principium illud probandum reſtat; & quidem primum quotidiano experimento conſtat, homines enim, & animalia in diem oriri, ac interire videmus ex arbore fructus produci granum tritici humi mandatum corrumpi, atque ex eo corrupto ſpicam pullulare, lignum comburi, & ignem fieri, & alias huiuſcemodi mutationes, in quibus nõ ſola accidentia acquiruntur, vel amittuntur, ſed veræ formæ ſubſtantiales, quia per eas res naturales verè ſubſtantialiter incipiunt, & deſinunt, probat hoc Ariſt. 1. de Gen. 18. in quibuſdam enim mutationibus res non dicuntur ſimpliciter fieri, vel deſtrui, ſed fieri tales, deſinere eſſe tales, vt dum homo fit albus, aqua calida, & c. hæ ſunt mutationes accidẽtales, quædam verò ſunt, per quas res dicuntur ſimpliciter fieri, vel corrumpi, vt ſuperius recenſitæ, & illæ ſunt ſubſtantiales, quis enim dicat cum interit

animal, & fit cadauer, cum extinguitur ignis, & fit cinis, eſſe mutationem tantum accidentalem, cum poſt animalis interitum deficiant omnes operationes motus, vita, &c. poſt ignis extinctioné illuminatio, calefactio, exſiccatio &c. & aliæ prorſus diuerſæ appareant? profectò ſi operationes diuerſæ diuerſas arguunt formas, & naturas, dici omninò debet per illas mutationes res naturales ſubſtãtialiter immutari, quia operationes illæ cum ſimul incipiant, vel ceſſent in re genita, vel corrupta, oportet, quòd radicentur in aliquo principio communi, quod erit forma ſubſtantialis, ad cuius ortum, vel interitum, oriantur, & pereant, quod etiam argumentum fieri poteſt de accidẽtium varietate, quæ in diuerſis rebus cernuntur, cum enim non veluti caſu in eodẽ corpore conueniãt, oportet in diuerſis corporibus diuerſas fateri formas ſubſtantiales, horum accidentium exigitiuas, & non aliorum, eò quia hæc diuerſitas in materiam refundi nequeat, cum ſit commune ſubiectum, ac indifferens ad omnia recipienda.

9 Dices, principium, & originem talium operationum, & accidentium, & talis collectionis eorum (cũ alioqui inter ſe diſſita ſint, & diſparata) vt radicem connexionis albedinis, ac dulcedinis in lacte, quæ in alijs rebus ſeparata inueniuntur, eſſe quandam qualitatem occultam. Hoc non ſatisfacit, quia ſtatim percontabimur, an illa qualitas ab alio priori principio ortũ ducat, an ipſa ſit tale primum principium aliorum accidentium, ac operationum illius rei, quodcumque dicatur, habetur intentũ, quia vel illud prius principium, vnde oritur, erit ſubſtantialis forma, vel ſi illud non ſupponit, ipſa erit forma ſubſtantialis, quia eſt de primo conceptu rei, & prima radix accidentium, ac fons operationum eius. Deniq. hæc res eſt manifeſta in homine, in quo de fide tenemus animam rationalem eſſe formã ſubſtantialem, ac proinde de nouo gigni per infuſione m animæ rationalis in corpore, & per ſeparationẽm eius interire, vt diximus diſput. 2. Phyſ. q. 1. art. 1. vbi etiam diluimus præcipuas obiectiones Baſſoni, Foroliuienſ. Portij, & aliorum quorundam negantiũ in rebus formas ſubſtantiales cum Antiquis; qui plura videre cupit contra hanc antiquitatem, quæ nonnullis Modernis arridet, adeat Sua. diſp. 15. Met. ſect. 1. Conimb. 1. Phyſ. cap. 9. q. 11. Fonſec. 1. Met. c. 7. q. 3. Amic. tract. 6. q. 2.

10 Dices cum alijs Veteribus, dari vtiq. formas ſubſtantiales, non tamen nouam generationem, vel corruptioné ſubſtantialem, quia latitant in materia exiſtendo ibi actu, vnde per generationem apparent, non producuntur, & per corruptioné occultantur, non intereũt, & hæc fuit poſitio Anaxagoræ, qui omnia in vnoquoq. actualiter contineri aſſerebat, vt ei impingit Ariſt. 1. Phyſ. Sed hæc etiam antiquitas inſulſa eſt, quam optimè Ariſt. cit. reiecit, & nos diſp. 2. Phyſ. q. 7. ar. 1. & certè data hac opinione reddi nequit ratio, cur nix non calefaciat, & ignis frigefaciat, quia ſi in materia niuis etiam forma ignis actu exiſtit, eſtò occulta, cum ea conſtituet ignem, ac propterea ignis proprietates haberet; Si dicas non comburere, quia forma ignis latet, veluti repreſſa, & mortificata accidentibus contrarijs, nempè frigore, ac humiditate; Contra, quia aqua calida reducit ſe ad priſtinam frigiditatem, eſtò eius forma ſit accidente contrario mortificata, ergo ſi forma ignis verè in materia niuis reperitur, eſtò mortificata ſit accidentibus cõtrarijs, deberet aliquando ad ſuum caloré redire, quod cum nunquam contingat, ſignum eſt non latere tantũ, ſed nequaquam reperiri formam ignis in materia niuis? de hoc agemus infra q. 6.

11 Alterum principium *ex nihilo nihil fieri* per cauſas naturales adeò manifeſtum eſt, vt omnes Philoſophi communi calculo in illud conſenſerint, vnde meritò Auerroes 2. Met. com. 15. enunciationem illam non ſolum ait eſſe veram, ſed eam ponit, vt primum principium, & per ſe notum; præcipua au-

tem

Digitized by Google

tem ratio, quæ impulit Philoſophos in hunc communem conſenſum, fuit præſertim quotidianum experimentum, videbant enim nunquam aliquid de nouo fieri, niſi precedente aliquo alio, ex quo illud fieret, vt aquam ex aere, animal ex ſemine, & nunquam agentia naturalia quicquam operari, niſi in aliquo ſubiecto, & dum aliquid corrumpitur remanere quidpiam in genito; quod erat in corrupto, vnde merito concluſerunt cauſas naturales nō poſſe quicquam ex nihilo producere, & abſque præuio ſubiecto operari, nec deſtruendo poſſe res naturales in prorſus nihil reſoluere.

Sed quantumuis famigeratum ſit illud axioma *ex nihilo nihil fit*, tentauit tamē nuper Ferchius in ſuis Veſtig. Perip. veſt. 1. in dubium reuocare imò vt alienum prorſus ab Ariſt. & ſolùm ab eo de mente antiquorum relatum, apud quos hoc axioma vigebat, oſtēdere; nè autē auditor in prima lectione ſui operis perculſus maneat ignota peregrinitate aſſerti, nimirū quod *ex nihilo aliquid fiat* in Ariſt. Sent. multis conatur oſtendere huius aſſerti veritatē, & oppoſiti falſitatem, quod ſcilicē *ex nihilo nihil fit*, fundatur autem præſertim in quadā auctoritate Ariſt. in lib. de Xenophane, quam ipſo cap. 1. veſtig. 1. ſtatim objicit Lectori, vt eum ſtatim conuincat, vbi Ariſt. ſic loquitur *quare ſi omnia, quæ in opinionem veniūt, & apparent, non rectè exiſtimantur, nihil fortaſsè conuenit, vt huic etiam opinioni, & dogmati acquieſcamus, quod nihil ex nihilo fieri ſtatuit, quippè cum vna etiam quædam ex non rectis hæc opinio ſit, quam ex ſentiendo quodammodo, cum in multis eſſemus, exiſtimauimus* audiſti nè (inquit Ferchius) quòd hoc dogma *ex nihilo nihil fit* eſt opinio non recta? non rectè exiſtimata? non conueniens, nihilq; habens, cui acquieſcamus?

12 Vt verum fateamur, ſtetimus, cum tam ingentem diſputationis apparatum legimus de dogmate præſertim adeo trito, atque recepto, at cum vlterius perreximus, & ſequētibus capitibus ſedulò ſtuduimus, in quo ſenſu doceat in Ariſt. Sent. verum eſſe hoc aſſertum *ex nihilo aliquid fieri*, & oppoſitum falſum *ex nihilo nihil fieri*, obſtupuimus quidem, non ignota peregrinitate aſſerti, quia in eo ſenſu, quem ibi docet, fatentur omnes ex nihilo fieri aliquid, nec vllus diſſentit, ſed vir doctiſſimus tantum laboris impendat, tā prolixam inſtituat diſputationem ad oſtendendam rem notiſſimam, & à nemine controuerſam, cum tamen in eius exordio polliceatur ſe peregrina edocturum, quarè cum res ità ſe habeat, nō opus eſt ſingula ponderare, quibus probat falſitatem illius enunciationis *ex nihilo nihil fit*, & oppoſiti veritatem, ſed ſolum oſtendere, quòd in eo ſenſu, quo huius veritatem profitetur, & illius falſitatem, nullum in Peripato habet contradictorem.

Itaq. cap. 4. ex duplici limitatione illius dicti *ex nihilo nihil fit* ab Ariſt. facta oſtendit, in quo ſenſu tenendum ſit ex Ariſt. mente ex nihilo aliquid fieri; prima limitatio habetur 1. Phyſ. à 73. ad 77. vbi tex. pręſertim 75. docet, quod licet non poſſit aliquid fieri ex nihilo per ſe, poteſt tamen fieri per accidens his verbis, *nos autem, & ipſi dicimus fieri quidē nihil ſimpliciter ex eo, quod non eſt, ſed tamen fieri ex eo, quod non eſt, vt ſecundùm accidens, ex priuationem enim quæ eſt per ſe non ens, non ex eo, quod ineſt, fit*, quem textum ità exponit Ferchius cum communi Interpretum, quòd duplex eſt fieri, per ſe, & per accidens, quod fit per ſe, fit ex inexiſtente ideſt remanente in conſtituto, atq. tale fieri ſimpliciter, & propriè ex illo, ex quo fit, quod fit per accidens fit ex termino, non inexiſtente, ſed abiecto, & fieri tale eſt fieri ſecundum quid, & ſecundum accidens; & concludit in Sent. Ariſt. aliquid fieri poſſe ex nihilo, non quidem per ſe, quia non ens nequit eſſe pars interna rei factæ, ſed ſolùm per accidens tanquam ex termino à quo, ſic enim album fit ex nō albo,

albo, homo ex non homine. Hoc autem cum ſit in confeſſo apud omnes in Peripato, priuationem nimirum eſſe principium rerum naturalium per modũ termini à quo, & abiectionis, vt declarauimus diſp.4.Phyſ. iam conſtat, quomodo in hoc ſenſu nemo Peripateticorum negat ex nihilo aliquid fieri, alioquin eo ipſo negaret priuationem eſſe principium rerum naturalium; ſolũ hic aduerti debet, quod docuimus diſp.cit. q.3.in fine cum Scoto 2.d.12.q.1. L cũ Ariſt.inquit tex.cit. & etiam tex.66.priuationẽ eſſe principium per accidens, intelligi debet reſpectu compoſiti, & rei genitæ, non generationis, huius enim eſt principium per ſe, vt ibi demonſtr[illegible]mus, dicitur autem reſpectu rei genitæ principium per accidens, quia neceſſariò ad eius fieri exigitur, non tamen remanet vt pars intrinſeca eius, ſicut materia, & forma, quæ fuit expoſitio Simplicij in illis text. Aliam eiuſdem propoſitionis limitationem affert eodem cap. ex Ariſt.1. Phyſ.78. & 12. Met.8. vbi diſtincto ente per actum, & potentiam, docet ex non ente actu, ſed potentia ente fieri ens, quibus locis, vt etiam fatetur Ferchius, ſermonem facit Ariſt. de generatione compoſiti, vndè per nõ ens in actu, ſed potentia, ſubiectiua nimirum, & informabili materiam intelligit, quæ venit in compoſitionẽ cuiuſcumq. compoſiti, & rurſus in hoc ſenſu ex nihilo fieri aliquid concedunt omnes Peripatetici.

13 Quoniam autẽ videbat Ferchius in hoc ſenſu omnes conceſſuros, quod ex nihilo fit aliquid, & ſolũ negaturos, ſi ly *nihil* dicat negationẽ extra genus, ſi neget nimirum etiam ſubiectum præſuppoſitum, ideò à cap.8. probare incipit cęlos, intelligentias, & materiam primam fuiſſe a primo efficiente ex nihilo prorſus producta, atq. ideò Ariſt. agnouiſſe creationem, immo non ſolum æternam, ſed etiam temporariam probare conatur cap.9. Verum nec ità oſtẽdendo aliquid fieri ex nihilo quid peregrinum profert, quia aſſertum illud *ex nihilo nihil fit* de cauſis ſecũdis proferri ſolet, primã enim cauſam entia quædam ſecunda immediatè ex nihilo feciſſe docuerunt Peripateticorum pars melior, vt ipſe fatetur in fine illius capit. quod autem ſpecialiter aſſerit ibidem Ariſt. nempè etiam creationem in tempore conceſſiſſe, quamuis id falſum autumemus, vt diximus diſp.2. de Cęlo q.5. vbi etiam eius rationes diluimus, adhuc tamen neq. hoc nouum, & peregrinum eſt, cum multi ante ipſũ id aſſeruerint, vt refert Perrerius ibi cit.

14 Id autẽ, in quo ſingulariter fundaſſe videtur hic Auctor ſuam factionẽ ex nihilo, etiã per cauſas naturales poſſibilẽ, eſt eductio formarum materialium de potentia materiæ, cum enim nõ fiant ex materia, vt ex parte intrinſeca ſui, nec in eam, vt in partem, reſoluantur, hinc aſſerit agens naturale eas ex nihilo facere, & in nihil reſoluere, ita declarat cap.4.cap.13. in fine, & adhuc magis cap. 14. vnicum eius fundamentum, vt ex eodem cap. colligitur, eſt, quia ex 1.Phyſ alterum dicitur fieri ex altero bifariam dumtaxat, vel vt ex termino, vel vt ex parte, ita quod ly *ex* dicit tantùm habitudinem termini, vel partis, vndè vt aliquid ex nihilo fieri nõ dicatur, debet fieri ex aliquo ſibi inexiſtente, vt pars, quo ſenſu fieri ex aliquo tantum compoſitorum eſt, & ideò cũ forma non fiat ex materia, vt ex parte, concludit ex nihilo fieri, & ait hac ratione Philoponum contra Proclum aſſeruiſſe formam fieri ex nihilo. Si dicas fieri ex materia, vt ex preiacente ſubiecto, & ideò fieri ex aliquo. Negat in primis aſſumptum cap. 5. quia propriè loquẽdo forma materialis fit in ſubiecto, non autem ex ſubiecto, deinde cap.14 negat conſequentiam, quia nè aliquid dicatur ex nihilo fieri, debet fieri ex aliquò, vt ex parte ſibi inexiſtente, vnde cum forma non fiat hoc pacto ex materia, meritò dicitur fieri ex nihilo. *Si* dicas terminum creationis eſſe negationem extra ſubiectum, & extra genus, & ideò cum forma fiat ex negatio-

tione in ſubiecto præſuppoſito, non debet dici creari. Reſpondet ſe aſſerere formam fieri ex nihilo, non antè creari; ſi enim refert ad rationem creationis, quòd terminus à quo ſit negatio in genere, vel extrà genus partùm tamen refert ad rationem factionis de nihilo, vndè velle videtur, quod factio ex nihilo ſit quid latius creatione, quia ſubiectum præſuppoſitum ad actionem tollit rationem creationis, non tamen factionis ex nihilo. Hanc autem doctrinam ſcilicèt nè res ex nihilo fieri dicatur, debere fieri ex alio, vt ex parte inexiſtente, & non ſufficere, vt ex eo ſolum fiat vt ex ſubiecto præiacente, & recipiente, attulit antè Ferchium Contarenus in ſuis quæſt. Peripat. tom. 1. q. de Origine formarum cap 9. & ſeq. veluti in Ariſt. fundatiſſimam, Ex hoc tamen principio non intulit, vt Ferchius, formas fieri ex nihilo ab agente naturali, ſed potius eſſe æternas, ingenerabiles, & incorruptibiles, cũ aſſignari nequeat, ex quo ſubiectiuè cõſtitui poſſint, quod illatum, ac etiam fortè magis conſequẽter poterat ipſe Ferchius inferre, ſi vera eſt doctrina, quam tradit de omnibus formis, ſubſtantialibus vniuerſim veſtig. 6. lib. 1. cap. 2. eſſe ſcilicèt ingenerabiles, & incorruptibiles, ſed nos infrà reijciemus q. 2. art. 2. & q. 6. nu. 142. & ſeq. eius fundamenta diruendo ex Ariſt. deſumpta.

15 Sed cuiuſcunq. ſit hæc doctrina, ſanè falſiſſima eſt, & adhuc falſius illatum indè à Ferchio deductum (nam illatum à Contareno impugnabimus infrà q. 6.) eſt enim cõtra comm. Philoſophorum aſſerentium formas materiales non fieri ex nihilo, quia fiunt ex preiacente ſubiecto, ac etiam Theologorũ, qui dum definiunt creationẽ eſſe factionem entis ex nihilo, vnanimiter aiunt ly *ex* excludere habitudinem nedũ partis, ſed etiam ſubiecti preiacentis, vndè conſequenter negant formas materiales fieri ex nihilo, quia fiunt ex præſuppoſito ſubiecto, & ideò falſum eſt ly *ex* dicere tantùm habitudinem partis, vel termini, nam dicit etiam habitudinem ſubiecti. Dicet ſe loqui in Sent. Ariſt. nõ Theologorum, & apud Ariſt. ly *ex* dicere tantùm habitudinẽ partis, vel termini, non ſubiecti, nec apud Ariſt. dici formam fieri ex ſubiecto præſuppoſito, ſed in ſubiecto; ac etiam quòd licèt præſuppoſitio ſubiecti tollat rationem creationis, non tamen factionis ex nihilo, quia ſi ſubiectum præſupponi (inquit ipſe cap. 14. n 43.) eſt cauſa tollens factionem ex nihilo, ergo ſubiectũ non præſuppõi eſt cauſa factionis de nihilo, quare ſi anima præexiſteret ante corpus, homo de nouo factus ex parte præexiſtente eſſet factus de nihilo. Agè loquamur in Sent. Ariſt. certè facilius nos inueniemus apud eum formas fieri ex materia, quàm fieri ex nihilo prorſus, vt ipſe air, non enim affert ipſe locum, vbi Ariſt. exprimat formas ex nihilo fieri, affert tamen locũ, vbi docet fieri ex materia, & conſequenter ly *ex* dicere etiam habitudinẽ partis, nam cap 10. nu. 29. inquit, Ariſt. 1. Phyſ. à tex 58. ad 64. ipſum fieri tribuere compoſito, materiæ, priuationi ac etiam formæ, cum inquit muſicum fieri ex immuſico idest formam muſicæ ex ſubiecto forma illa priuato, ergo in Sent. Ariſt etiã ex ipſo Ferchio ly *ex* dicit habitudinem ſubiecti, & forma dicitur fieri ex ſubiecto præſuppoſito, & quamuis Ariſt frequenter explicuerit cauſalitatem materiæ in formam per habitudinem *in quo*, ità tamen explicuit, vt ſit idem, quod habitudo *ex quo*, & ſignificet veram dependentiam formæ à materia in ſuo eſſe fieri, & conſeruari, vt diximus diſp. 2. Phyſ. q. 7. art. 2. & diſp. 5. q. 4. art. 1. nam etiam anima rationalis dicitur eſſe in corpore, & fieri in corpore, & tamẽ adhuc creatur, quia ſimplex habitudo *in quo* non exprimit dependentiam formæ à materia in eſſe, fieri, & conſeruari, ſed ſolam informationem, & receptionem in ea. Denique ſatius erit iuxta phraſim Ariſt. 7o. Met. 26. & 27. dicere formam in fieri, ſeu in alio fieri, quã ex nihilo fieri, cum nullibi Ariſtot. hac

for-

formula loquendi vtatur.

16 Quod autem ait ſubiectum præſuppoſitum tollere rationem creationis, non factionis ex nihilo, præterquā quod contra communem diſtinguit factioné ex nihilo à creatione, quæ tamen ſolet per illam definiri, ac proinde debet cū ipſa conuerti, adhuc eſt voluntariè dictum, quia eadem facilitate negari poſſet tollere rationem creationis, nec ratio, quam adducit ad id probandum, ſuffragatur, nā præterquā quod poſſet afferri ad idę probandū de creatione, non concludit, quia modus ille arguendi valet tantùm in cauſis præciſis, modò licèt ſubiectum præſupponi ſit cauſa tollens factionem ex nihilo, non tamen eſt cauſa præciſa; quia ergo formæ materiales dependenter à ſubiecto fiunt, ideò non dicuntur creari, vel de nihilo fieri, ſed generari, vel potius educi de potentia illius. Ex dictis deducitur fundamētum Ferchij eſſe prorſus labile, & pęnitus coincidere cum fundamēto opinionis admittentis inchoationes formarum in materia, dicebat enim præcedere formam in materia ſecundum aliquid ſui, nè fieret ex nihilo, quia putabat opus eſſe, nè res fieret ex nihilo, fieri debere ex aliquo, vt ex parte, quod eſt ipſiſſimum Ferchij fundamentū; At illa opinio ab omnibus paſſim refellitur, ſed præſertim à Scoto 2.d.18.q.vn. vbi etiā imbecillitatem fundamenti eius demōſtrat, quia ex nihilo fieri nō tantum negat præexiſtētiam partis intrinſecæ cōponentis id, quod fit, ſed etiam ſubiecti per ſe concurrentis ad productionem formæ, quæ fit, vndè cum formæ omnes materiales ſupponant ſubiectum, à quo dependenter fiunt, non dicuntur ex nihilo fieri, ſed de potentia materiæ educi, & generari, de quo videatur diſp. 2. Phyſ.q.7.ar.1. Maneat igitur inconcuſſa veritas illius principij ex nihilo nihil fieri, & in nihil aliquid non reſolui per cauſas naturales, ita enim probatū manet principale aſſertum.

Neq; ab hac veritate adeò explorata nos deterrere debet auctoritas à Ferchio allata ex libro de Xenophane, & obſeruatio ab eodem adeò accuratè facta, quòd vbicunque Ariſt. axioma illud profert, ſemper vt ex Antiquorum poſitione pronunciat; nam & Antonius Roccus id quoq; obſeruauerat 1.Phyſ. q 9. in prima ratione in oppoſitum, neq. idcircò eam damnauit, vt falſam, & à Lyceo ablegauit, vt ab Ariſt. mente abſolutè alienā, ſed inquit ideò ſemper vt ex poſitione Antiquorū referri, quia antiquiſſima erat, & nè cogeretur eam probare, cum recepta foret ex communi ſapientum conſenſu, non verò vt innueret ſe illi nullatenus aſſentiri, cum eā frequenter afferat etiam ad aſſerta ſua probanda; in libro verò de Xenophane eam dicit non eſſe vniuerſaliter veram, vt proferebatur ab Antiquis, quia ex nihilo fit aliquid, tanquam ex termino à quo, & re vera priuatio eſt vnum ex tribus principijs rerum naturalium, vt latè oſtendit 1. Phyſ. contra Antiquos, & ideò benè eos carpit loc.cit. quòd nō rectè eam propoſitionem receperint, vt vniuerſaliter verani, quia in aliquo ſenſu eſt falſa.

17 In contrarium ſunt obiectiunculæ quædam; Prima, ſi quid generaretur ſubſtantialiter, fieri deberet ex non ente ſimpliciter, ſed ex nihilo nihil fit, ergo nulla de nouo datur generatio, min. patet, ma. prob. ſicut ſe habet generatio ſecundum quid ad non ens ſecundum quid, ità ſe debet habere generatio ſimpliciter ad non ens ſimpliciter, ſed generatio ſecundum quid fit ex non ente ſecundum quid, ergo &c. Secunda totum non generatur, niſi per productionem partium, ſed materia, quæ eſt pars compoſiti naturalis, eſt ingenerabilis 1. Phyſ.82. ergo. Tertia totum vel generatur ſecundum eſſentiam, vel ſecundū exiſtentiam, non primum, quia eſſentiæ rerum, cum ſint æternæ, non generantur, vel corrumpuntur, ſi ſecundum, cum exiſtentia ſit accidens eſſentiæ, nō eſſet generatio productio ſubſtantialis, ſed tantum accidentalis. Quarta ſi datur generatio ſubſtātialis, itaut aliquid

rema-

remaneat in genito, quod erat in corrupto, ſequitur, res ſpecie diuerſa ſubſtãtialiter non differre, quia in materia cõueniunt, & eandem materiæ entitatem tranſite de vna in aliam ſpeciem. Quinta corruptio repugnat bono vniuerſi, cũ ſit priuatio boni, & entis, ergo in ipſo ſtatuenda non eſt, nec conſequenter generatio, quæ illi correſpondet.

Reſp. ad 1. neg. mai. ſi non ens ſimpliciter in maiori neget totam entitatẽ, itaut quod generatur, fieri debeat ex nulla præiacente materia, conceditur autem, ſi intelligatur id, quod generatur fieri debere ex eo, quod non eſt totum illud compoſitum, quod fit, & in hoc ſenſu neganda eſt min. quo etiam ſenſu tantùm tenet paritas aſſumpta de generatione ſecundùm quid, ſicut enim in hac ens ſecundum quid, vt homo albus, fit ex non ente ſecundũ quid, ideſt ex ſubiecto, cui deeſt accidentalis perfectio per ipſam alterationem acquirẽda, ita in illa ens ſimpliciter, vt homo, fit ex non ente ſimpliciter, ideſt ex ſubiecto, cui deeſt ſubſtantialis perfectio per ipſam generationem acquirenda. Ad 2. ma. non eſt vniuerſaliter admittenda, quia etiam ſi nulla pars produceretur de nouo, poſſet totum generari, vt in reſurrectione manifeſtum eſt, & ratio eſt, quia totum non eſt hæc, & illa pars, ſed ſubſtantia completa, quæ reſultat ex vnione illarum partium, & ante vnionem non erat, licèt exiſterent partes, vt dictum eſt diſp. 5. Phyſ. q. 13. ar. 1. Ad 3. vtroque modo generatur totum, itavt terminus generationis ſit eſſentia realis, ſed vt ſingularis, & exiſtens, vndè eſſentia totius eſt terminus factus, exiſtentia verò modus, ſub quo fit, vel ratione cuius fit extra cauſas; vnde etiã falſum eſt eſſentias rerum eſſe æternas, quaſi ab æterno fuerint, vt Doctor oſtẽdit contra Henric. 1. d. 36. dicuntur ſolùm æternæ ſecundum connexionem prædicatorum eſſentialium, & quia non immediatè, & proximè ſubduntur generationi, & corruptioni, ſed tantum remotè, vt ipſe docet 3. d. 22. q. vn. in ſolut. ad 1. alterius opinionis; ac etiam falſũ eſt exiſtentiam eſſe merum accidens, vt dicemus in Met. Ad 4. ſicut non inconuenit res ſpecie diuerſas habere idẽ genus Logicum, ita etiam non inconuenit habere idem Phyſicum, & adhuc ſubſtantialiter differre per formas ſpecificas; nec etiam inconuenit, cum ſit cõmune formarum ſubiectum, migrare ab vna in aliam ſucceſſiuè, ſic enim non mutat ſuam ſpeciem intrinſecam, & eſſentialem, ſed tantum extrinſecam, & aduentitiam, quemadmodum homo, cũ de albo fit niger. Ad 5. conſtabit infra art. 3. qua de cauſa corruptio admitti debeat in vniuerſo.

ARTICVLVS II.

Natura generationis ſubſtantialis declaratur.

18 Vtinnuimus ab initio queſt. erat difficultas de Generatione, an eius eſſentia conſiſteret in mutatione, vt ſæpius Ariſt. inſinuaſſe videtur eam definiendo, an potius in actione, generatio enim vt à creatione diſtinguitur, idem ſonare videtur, quod productio rei de aliquo ſubiecto, vt conſtat ex præced. art. quam quidem controuerſiam cenſemus eſſe de nomine, quia ſecundum communem vsũ loquentium, & Philoſophorum vtroque modo accipi ſolet, pro actione nimirum generatiua, vt à creatiua diſtinguitur, & pro peculiari quadam ſpecie motus, ſeu mutationis in communi, vt conſtat 1. Phyſ. 6. & 5. Met. 7. vbi generatio inter mutationis ſpecies recenſetur, hinc Scotus 1. d. 2. q 7. k. & d. 5. q. 2. E. & alibi ſepè diſtinguit de generatione in ratione productionis, & in ratione mutationis, & aduertit non eſſe confundendum vnam rationem cum alia, quia ſunt valdè diuerſæ, ac etiam abinuicem ſeparabiles, ita quod inueniri poteſt generatio in ratione productionis, quin adſit ratio mutationis.

19 Idcirco minus rectè inquit Auer-

ſa

ſa q.37.ſec.3. generationem in ratione productionis non diſtinguit à generatiõne in ratione mutationis, ſed eundem actũ eſſe in prædicamento actionis collocatum, & per connotata ſolùm differre, quia generatio mutatio connotat terminum à quo, generatio productio minimè. Non placet, etenim generatio, vt productio formaliter eſt in diuinis, non verò, vt mutatio; in ratione productionis eſt in genere relationis, cum ſit reſpectus intrinſecus adueniens in ratione mutationis in nullo eſt prædicamento directè, cum ſit reſpectus ſecũdum quid realis; item in ratione productionis habet pro terminis cauſam efficientem, & productum, in ratione verò mutationis ſubiectum, formam, & priuationem, vt conſtat ex diſp.1. Phyſ.

Dices cum Ioan. S. Thom. cit. quòd licèt in ratione productionis, vt ſic, accidat ei, quòd ſit mutatio, quia ſine mutatione in diuinis reperitur, tamen in ratione productionis à ſubiecto dependentis, qualis eſt quæcunq. generatio creata, eſt eſſentialiter, & intrinſecè mutatio. Contra, quia in mundi initio in rerum productione non præceſſit materia cum carentia formæ, & modò ſuſceptiuum animæ rationalis ſcilicèt corpus in eodem inſtanti, quo formatur, animatur, & idẽ euenit cum ex ſpeciebus Euchariſtiæ corruptis aliquid producitur, tunc enim in eodem inſtanti ſubrogatur materia, & tamen, in his caſibus interueniunt veræ generationes, & eductiones formarum de potentia, materiæ, ſine vlla mutatione vera ſubiecti, quia non præceſſit cum carentia formæ, quam doctrinam ſæpe in Phyſ. dedimus diſp.2. q.7. art.2. & 3. diſp.4. q.3. & 4. diſp.15. q.2. & alibi ergo ratio mutationis prorſus accidit generationi, etiam vt eſt productio rei dependenter à ſubiecto, licèt regulariter cum ea reperiatur coniuncta. Quod autem reſpondet hic Auctor in his caſibus ſufficere ad mutationẽ, quod priuatio præcedat formam prioritate naturæ, à quãdè ibi exploſum eſt ex Doctore multis in locis, quia Phyſicè mutari eſt rem aliter ſe habere nunc, quàm prius, at inſtans, ſeu prioritas naturæ non deſignat id, quod eſt prius in exiſtendo, quia non menſurat exiſtentiam rei, vt perperam putauit Ferchius veſtig.1.cap.7. ſed ſolum notat præciſionem, ſecundum quã aliquid ſuapte natura aptum eſt alicui conuenire, vel non conuenire, non autem quod de facto conueniat, vel non conueniat, vt diximus diſp.9. Log.q.2. art.1. ergo præcedere priuationẽ in materia in inſtanti naturæ aliud non eſt, quàm quòd priuatio ſuapte natura materiæ conueniret, niſi ab agente extrinſeco excluderetur per introductionem formæ, non autem quod de facto conueniat, quia in illo inſtanti tẽporis ſupponitur habere formam.

20 At reſpondet, vt detur mutatio, non ſemper neceſſariam eſſe præexiſtẽtiam priuationis in materia, ſed excluſionem priuationis in re per actionem extrinſeci agentis, non quæ inerat formaliter, ſed quæ debebat ineſſe, excluditur autem priuatio in hoc ſenſu, etiãſi non præceſſerit duratione, per hoc ſolum, quod potentialitas materiæ reducitur ad actũ ab extrinſeco agente educẽdo formam ex ea, hæc autem reductio, & actuatio non videtur fieri poſſe ſine aliquo motu, & mutatione, immo videtur ipſamet mutatio, quia motus eſt actus entis in potentia, quatenus in potentia; item in allatis caſibus licèt materia non præcedat formam cum priuatione per aliquod temporis inſtans, tamen in illo eodem inſtanti per actionẽ extrinſeci agentis tendit in terminũ ad quem, ergo neceſſario reſpicit etiam terminum à quo, & cum forma ſit, neceſſario ſit ex ſuo contrario poſitiuo, vel priuatiuo, aut ſaltim negatiuo, ſed omnis tranſitus, ſeu tendentia de termino à quo ad terminum ad quẽ in ſubiecto eſt eſſentialiter mutatio, cum deſeratur vnum, & acquiratur aliud.

Hæc ſolutio falſis innititur fundamẽtis, primò enim falſum eſt ad rationem muta-

muta-

mutationis ſufficere, quòd ab agente excludatur à materia priuatio, non quæ infuerit, ſed quæ debebat ineſſe, mutari enim eſt rem aliter ſe habere nunc, quã priùs. 6 Phyſ. 32 vbi per hanc vltimam particulam deſignatur ordo ad non eſſe formæ immediatè præcedens in ſubiecto, ergo vt mutatio ſit vera, debet per actionem agẽtis excludi à materia priuatio, quæ verè illi infuit, non quæ debebat, vel poterat ineſſe. Accedit, quòd ſubiectum per mutationem dicitur relinquere priuationem, & acquirere formam, at quomodo relinquere poteſt id, quod nunquam habuit, ſed ſolùm habere potuit? Falsũ eſt inſuper, quòd actuatio potentialitatis materiæ per formam nequeat eſſe ſine motu, vel ſit ipſa mutatio, quia hæc actuatio non ſemper ſit cum tranſitu potentiæ ad actum, fieri enim poteſt etiam ſine tali tranſitu ex hypoteſi, quod ſubiectum non præcedat duratione formã, ſic enim non tranſit de vno oppoſito in aliud, cum nunquam fuerit ſub illo, & cum inquit motum eſſe actum entis in potentia, quatenus in potentia, hoc eſt pro nobis, quia vt diximus diſp. 15. Phyſ. q. 4. ly *quatenus in potentia* denotat potentiam ſubiecti cum ordine prioritatis ad actum, ſeu non eſſe formæ immediatè præcedens in ſubiecto, qui ordo cum deficiat in allatis caſibus, nequit dici ſubiectum mutati, etiamſi formam recipiat, & per eam actuetur. Falſum eſt inſuper in illis caſibus verè ſubiectum tranſire de nõ eſſe formæ ad eſſe formæ, vt ad mutationem exigitur, & de termino à quo ad terminum ad quem, quia terminus à quo tranſitus per mutationem importatu eſt negatio in genere, ſeu in ſubiecto, nõ autem extra genus, ſeu extra ſubiectum, quia per talem tranſitum ſubiectum dicitur deferere vnum terminum, & alium acquirere, at quomodo deſerit terminum, quem nunquam habuit? Accedit, quod ſi ad Phyſicã mutationem (qualis eſt ea, de qua hìc eſt ſermo) ſufficit pro termino à quo negatio extra genus, tunc creatio poterit dici Phyſica mutatio, quia in creatione non eſſe rei præcedit eſſe rei, & creatura in hoc ſenſu tranſit de non eſſe ad eſſe. Demum ſi per mutationem materiæ in illis caſibus aliud non intelligit, quã ſolam actuationem potentialitatis materiæ, vt inculcare videtur hic Auctor, cùm hoc quoq; modo creatio compoſiti dici poſſit mutatio, vt Scot. docet 2. d. 1 q. 5. in fine, vltrò concedimus generationem in creatis ſemper cum mutatione contingere.

21 Ruuius cit. concedit in illis caſibus mutationem non interuenire, ſed negat tunc compoſitum fieri per generationem, & ait fieri per puram, & ſolã eductionem, quæ eſt actio eſſentialiter diſtincta à generatione, nã eductio eſt actio ex præſuppoſito ſubiecto, at generatio vlterius eſt à priuatione ad formam. Contra, immo quia eductio eſt actio eſſentialiter diſtincta à generatione, debentur eis termini eſſentialiter diuerſi, à quibus ſpecificentur, & cũ proprius terminus actionis eductiuæ ſit forma, malè ponitur à Ruuio in illis caſibus compoſitum, quia compoſitum nõ dicitur educi, ſed generari. Item agens educendo formam reſpicit materiam, vt ſubiectum rei productæ, & cauſam extrinſecam eius, producendo compoſitũ reſpicit materiam, vt partem rei productæ, & cauſam intrinſecã eius, hoc autem modo producere eſt verè generare, non educere, ergo etiam in illis caſibus compoſitũ acciperet eſſe per generationem, non autem per eductionẽ, niſi præſuppoſitiuè, quatenus productioni compoſiti ſupponitur productio formæ in materia, ex quibus reſultat. Tandem defectus priuationis non tollit rationem generationis, quatenus productio eſt, ſed ſolùm, quatenus mutatio, quia vt diximus diſp. 1. & 4 Phyſ. nõ eſt principiũ eius per ſe ſub ratione productionis, ſed mutationis.

Hoc igitur ſuppoſito, & conſtituto, quòd iſta duplex acceptio generationis in ratione productionis, & mutationis non ſolum ſint eſſentialiter diſtinctæ,

ſed

Digitized by Google

ſed etiam ſeparabiles, ac etiam quòd vtraque acceptio ſit propria, non enim minus propriè dicitur generatio mutatio ſubſtantialis, quàm alicuius ſubſtantiæ ex præſuppoſito ſubiecto productio, tum quia de Generatione in vtroque ſenſu ſæpius Ariſt. ſermonem inſtituit, nam ſub ratione productionis loquitur 1.Phyſ.64. 2.Phyſ.14. cum eã appellat viam in naturam, ideſt per quã acquiritur, & producitur forma, quę eſt natura, & 1.de Gen.11. & alibi frequẽter; ſub ratione verò mutationis 5. Phyſic.7.8. Phyſ.62. 1.de Gen.23. & 25. & alibi, reſtat vt naturã generationis ſingillatim in vna, & altera acceptione declaremus, ſic enim commune vitium Auctorum in hac re deuitabimus, qui aut confundunt vnam acceptionem cũ alia, aut ſi illas diſtinguunt, non poſtea explicant generationem, niſi ſub altera tantũ vel ſcilicèt productionis, vel mutationis, quia nimirum vnam tantum putant eſſentialem, alteram accidentalem.

22 Itaq. loquẽdo de Generatione ſub ratione productionis, dicimus ità definiri debere, quòd ſit *actio productiua termini, ſeu compoſiti ſubſtantialis dependenter à ſubiecto*. Explicatur, & declaratur quoad ſingulas particulas dicitur in primis *actio productiua*, quæ particula locum generis obtinet generatio enim ſubſtantialis in hac cõmuni ratione actionis productiuæ non ſolum conuenit cum generatione accidentali, ſed etiam cum creatione ipſa, nam omnes ſub hac ratione important reſpectum intrinſecus aduenientem cauſæ efficiẽtis ad effectum productum, & quia genus, ſicut conuenire facit ſingula, quæ ſub ipſo continentur, ità quoq. eadem differre facit ab alijs, quæ ſub diuerſo genere continentur, idcircò hæc eadem particula, quæ locum generis tenet, diſcernit generationem ipſam ſub ratione productionis à generatione ſub alia acceptione, nimirum mutationis, ac etiã à conuerſione, quia mutatio reſpicit terminum à quo, & ad quem, & propriè importat tranſitum ſubiecti communis ab vno in alium præſcindendo omninò à cauſa efficiente, & ab effectu producto, quapropter ſubiectum forma, & priuatio dicuntur eius principia eſſentialia ex 1.Phyſ. diſcernit etiam à conuerſione, quia conuerſio intrinſece, & formaliter reſpicit ſolùm rẽ deſinentẽ, vt terminum à quo, & ſuccedentem ex vi deſitionis illius, vt terminum ad quẽ, non autem agens, vndè dicimus aquam conuerti in aerem, lignum in ignem, omninò præſcindendo ab agente; ſecernitur etiam per hoc generatio ab actione vnitiua partium, quæ dici ſolet vnitio, quia per vnitionem agens nullam ſubſtantiam formaliter producit, ſed ſolum vnit partes adinuicem, ex quarũ vnione poſtea ab eodem agẽte compoſitum generatur, vndè proprius terminus vnitionis eſt vnio, quæ importat reſpectum extrinſecus aduenientem, ex dictis diſp.5.Phyſ.q.9. non compoſitũ, & ideò, meritò vnitio non debet dici actio ſubſtantialis productiua, ſicut eſt generatio, ſed vnitiua, vt diximus diſp.5. Phyſ.q.4.art.2. & magis explicabitur q.ſeq.art.1.

23 Deindè additur; quòd eſt actio productiua *termini, ſeu compoſiti ſubſtantialis*, vt per hoc diſtinguatur ab omni accidentali actione, & productione, & conſequenter inſinuetur contra Thomiſt.cit. ab initio quæſt. eſſe actionem diſtinctam à præuia alteratione, dicebant enim ipſi in vltimo alterationis inſtanti reſultare formam ſubſtantialem ex eadem ipſa alteratione abſque alia noua actione, & agens in eo inſtãti non tàm agere, quàm potius terminare precedentem actionem, & alterationem; Hoc eſt omninò falſum, quia nequit eſſe eadem actio, qua per ſe fiant accidens, & ſubſtantia, cum actiones à terminis ſpecificentur; Si dicas vtiq; formam ſubſtantialem non eſſe terminum ab alteratione, vel per alteratione productum, hic enim eſt qualitas, ac proindè illam non ſpecificare, ſed dici terminum quatenus conſequitur, & re-

ſul-

ſultat ſine noua efficientia propter cõnexionem naturalem cum illis diſpoſitionibus, ſicut reſultant paſſiones poſita eſſentia ſine noua actione; Contra, quia ſi datur actio propria pro forma accidentali, cur non etiam pro ſubſtantiali?tum quia actio alteratiua fit medijs accidentibus, at accidentia nequeunt attingere productionẽ ſubſtãtiæ ex dictis diſp.7.Phyſ.q.6.art.2. per quod ſoluitur fundamentum præcipuum opinionis aduerſæ, dicunt enim generationem non importare actionem diſtinctam ab alteratione, quia ſubſtantia nõ habet actionem aliquam, niſi medijs accidentibus, vndè quia poſt alterationem corrumpitur compoſitum præcedens, & conſequenter omnia eius accidentia, non habebit agens per quid deinceps agat, atq. ita neceſſe eſt, quòd eadem actio v.g. quæ attingit calorem tranſeat ad ſubſtantiam ignis mediante poſitione caloris reſultantem ex connexione ad illum; ſed hoc fundamentum eſt falſum ex ibi dictis, quia ſubſtantia eſt immediatè actiua, præſertim actione ſubſtantiali. Tum quia vt benè vidit Ioan. de S.Thom. hoc fundamentum Thomiſt. contra eorum opinionem directè militat, nam ſi poſt alteratiõe immediatè corrumpitur compoſitum præcedens, in quo ſecundũ eos ipſa ſubiectabatur, ergo nõ poteſt in illo inſtanti ex tali alteratione reſultare ipſa ſubſtantia genita, niſi intercedat noua, ac diſtincta actio attingens ipſam ſubſtantiam, quia repugnat fieri aliquid per reſultantiam, & non per nouam actionem hoc ipſo quòd non exiſtit illud, ad quod ponitur conſequi; Tum tandem quia reſultantia non ſemper excludit veram efficiẽtiam ex dictis in Phyſ.diſp.7.q.2. ſed interdũ ſolùm denotat neceſſariam connexionẽ vnius actionis cum alia, & ſic in propoſito dicendum eſt generationem conſequi ad alterationem, & quaſi ex ea reſultare, non veluti paſſiones ab eſſentia, vt aiebant Thomiſtæ, immo diſſimilius exemplum afferre non poterant, nam illæ ab eſſentia reſultant, quia cum ea ſemper eſſe, & exiſtere poſtulant, at forma ſubſtantialis, & generatio eſt incompatibilis cum alteratione, ſed reſultare dicitur, quia actio alteratiua eſt diſpoſitio neceſſitans ad generatiuam nã poſtquam alterauit agens naturale ſubiectum per præuias diſpoſitiones vſq. ad certum terminum, neceſſariò generat introducendo formam ſubſtantialẽ, hoc autem non impedit, immo potiùs denotat alterationem, & generationem eſſe actiones diſtinctas, vnam tamen ordinatam ad aliam, vndè quia generatio ſubſtantialis eſt finis præuiæ alterationis, poterit in hoc ſenſu dici terminus ſcilicèt non intrinſecus, quaſi per ipſam productus, vt notauit Doctor 4. d.12.q.3.verſ. *& ſi arguas*.

24 Adhuc tamen exprimitur in ea difinitione, quòd terminus generationis ſubſtantialis eſt compoſitum ſubſtãtiale, vt diſtinguatur ab eductione, quæ vtiq. eſt productio ſubſtantialis, at non attingit compoſitum, ſed ſolam formã ſubſtantialem, quæ propriè dicitur educi de potentia materiæ, generatio verò eſt ſolius compoſiti, vt docuit Ariſt. frequenter 1.Phyſ.64. & 7. Met.26.27. & 28. & alibi; dicitur etiam generatio actio productiua compoſiti, & non formæ, quia vt docet Scot.3.d.2.q.2. § *quãtum ad primum* totũ eſt primus terminus ad quem generationis, non altera pars, imò ſi vtraq. pars præexiſtat, & de nouo vnirentur, nilminus eſſet generatio, vel productio ipſius compſiti, ſicut in reſurrectione dato quod tàm anima, quàm corpus præexiſteret ſecũdum ſuas entitates, adhuc fieret reſuſcitatio ad eſſe totius compoſiti, non autem ad eſſe corporis, vel animæ, nec ad ambo iſta; ità Doctor ibi, & ideò in 4.d.13.quæſt.1.§. *ex dictis* diſtinguit actionem, qua fit compoſitum, ab ea, qua fit forma, hanc vocans eductionẽ, illam verò productionem, Hinc hallucinantur Suar.diſp.15. Met.ſec.2.n.14. Conimb.1. de Gen.cap.4.q.15. dum has actiones non diſtinguunt, & aiunt eadem omninò actione, qua fit compo-

tum, fieri quoq; formam, qua ratione ab Ariſt. loc. cit. dicitur potius confieri, quàm fieri; Nam etiam forma propria actione producitur, immo prioritate executionis, & naturæ priùs ipſa producitur, quàm compoſitum, vt diximus diſp. 2. q. 7. art. 2. vbi etiã explicuimus, quo ſenſu intelligendus ſit Ariſt.

25 Immo vniuerſaliter errant Moderni fere omnes autumantes eandem prorſus eſſe actionem realem, eductionem formæ de potentia materiæ, vnitionem eiuſdem formæ cum materia, & productionem compoſiti, quem dicendi modum inter alios amplectitur Rubius 1. de gen. tract. 1. q. 3. quod productio formæ ſit ipſamet vnitio eius cũ materia, probat quia ſicut eius eſſe eſt ineſſe, quatenus ſuapte natura extrà materiam conſeruari nequit (excepta anima rationali) ſic eius fieri eſt infieri, & ideò non eſt geminanda actio, vna, per quam fiat, altera, per quam fiat in materia; quod etiam per eandem actioné, qua educitur forma ex materia, & ei vnitur, fiat compoſitum, probat, quia id tantum fit propria, & diſtincta actione, quod habet eſſe per ſe, ſed ex illis tribus, forma, vnio, compoſitũ, hoc tãtum habet eſſe per ſe, ergo hoc tantùm propriam actionem terminat, & per eãdem fiunt concomitanter cętera. Verũ in Phyſ. loc. ſupra cit. præſertim verò diſp. 2. q. 7. art. 3. ſæpius hanc communé opinionem refellimus cum Scoto 2. d. 1. q. 5. in ſol. ad 5. & 4. d. 13. q. 1. §. *ad huius autem*, vbi diſertè has actiones abinuicem, omninò ex natura rei diſtinguit, quia ſunt ad alios, & alios terminos ex natura rei diuerſos, quamuis enim id multi negent de compoſito, quod ſcilicet ex natura rei nõ diſtinguatur à partibus vnitis, efficaciter tamen hoc oſtẽdimus diſp 5. Phyſ. q. 13. art. 1. actiones verò per terminos ſpecificantur, & diſtinguuntur; quòd autem actiones iſtæ ſint inuicem connexæ, & vna ſubordinata ad aliam, vt eductiua, & vnitiua ad productiuã compoſiti, non efficit, quòd formaliter, ac entitatiuè ſint vna actio, quia ſimpliciter, & abſolutè ſeparari poſſunt abinuicem, poteſt enim produci forma ſaltim ab agente ſupernaturali ſine vnione ad materiam, poteſt etiam produci vnio nõ producta de nouo forma, putà ſi præexiſtat, vt contingit de anima rationali, quo caſu producitur compoſitum abſque productione formæ; nequit autem ſeparari productio compoſiti à productione vnionis ob eſſentialem dependentiã compoſiti à partibus vnitis; ad ſummum ergo inferri poteſt illas actiones eſſe vnam, & eandem vnitate connexionis, & ordinis, non formaliter, ac entitatiuè.

26 Ad primum fundamentum Rubij, quo probabat vnitionem formæ cũ materia eſſe eius productionem, patet ex dictis diſp 3. Phyſ. q. 4. art. 2. concl. 2. vbi non ſolùm de forma ſubſtantiali, ſed etiam de accidentali demonſtrauimus diuerſam eſſe eius productionem, ac vnionem cum ſubiecto, & manere poſſe inuariatam entitatem formæ variata immo deſtructa vnione, vt conſtat in Euchariſtia, vbi accidentia conſeruantur, & inhærentia deſtruitur; amplius id oſtendimus diſp. 2. cit. q. 7. art. 3. vbi rationes maioris momenti ex Suarez diſſoluimus. Ad aliud verò fundamentũ, quo probat ſolum compoſitum propriã terminare actionem, & per ſe fieri, ſatiſfactum eſt loc. proximè cit. art. 2. videas ibi, quia eadem repetere non vacat.

Demum additur, quòd generatio eſt actio productiua termini, ſeu compoſiti ſubſtantialis *dependenter à ſubiecto*, vt generatio diſtinguatur à creatione, creatio enim eſt actio independẽs à ſubiecto, per quam res totaliter extrahitur ex nihilo, & ideò dicitur propria Dei, generatio verò fit dependenter à ſubiecto, ex cuius potẽtia educitur forma, ex qua vnita cum materia producitur compoſitũ, ita quod hæ duæ actiones differunt præſertim ex parte ſubiecti, quia vna exercetur dependenter, alia independenter à ſubiecto, vndè cõſequenter differunt etiam ex parte termini à q 10, quia vt notat Doct. 4 d. 11.

q. 4.

q.4. & quol;10. terminus à quo generationis eſt negatio in genere, & in ſubiecto, terminus à quo creationis eſt negatio extra genus, quia quod creatur, fit ex nihilo prorſus.

27 Sed hic oritur dubium, an generatio ſit adeò appropriata productio cõpoſiti ſubſtantialis, vt nequeat creatione produci; affirmat Vaſquez 1. parte diſp. 164. cap. 4. num. 17. quia creatio eſt ex nihilo, vt ly nihil excludit habitudinem partis, & ſubiecti, at compoſitum fit ex partibus, quę neceſſariò illud pręcedunt prioritate naturæ, & talis prioritas in vniuerſum ſufficit in cauſa ad ſuum effectum, ergo nunquam eſſe poteſt ex nihilo, ſicut ad creationẽ requiritur; quod enim nihil præcedat tempore, nequaquam opus eſt alioqui nihil ab æterno creari potuiſſet. Negat Ioan. de S. Thom. cit. art. 5. quia in creatione fieri ex nihilo tenet ſe ex parte termini à quo, in compoſito autem conſtare ex partibus, & eſſe ex illis tanquam ex cõſtituentibus tenet ſe ſolum ex parte termini ad quem, cum pertineat ad conſtitutiuum talis termini, ergo hoc, quod eſt eſſe ex aliquo tanquam ex parte cõſtituente, non opponitur huic, quod eſt eſſe ex nihilo ſimpliciter, tanquam ex termino à quo, ergo neque opponitur ipſi creationi, quia creatio ſaluatur in hoc præcisè, quòd ſit ex nihilo, tanquã ex termino à quo, & conſequenter quòd non præſupponat aliquid, tanquam ſubiectum tranſmutatum, itaq; concludit, quòd fieri ex aliquo, vt ex parte cõſtituente non tollit creationem, nec cõſtituit generationem, ſed fieri ex aliquo tanquam ex principio præſuppoſito, per cuius tranſmutationem res ipſa fiat; Hinc reſpondet ad fundam. Vaſq. compoſitũ non fieri ex aliquo, vt principio tranſmutationis, ſed ex aliquo, vt intrinſecè conſtituente, quod non tollit creationem, neque compoſitum fieri ex nihilo, vt ex termino à quo, cum pars conſtituens ſe teneat ex parte termini ad quem.

28 Hoc dubium reſoluendum eſt iuxta dicta diſp. 2. Phyſ. q. 7. ar. 2. in fine, quòd propriè loquendo de Creatione compoſitum nequit creatione produci, quia quantumcunque eius partes ſimul in eodem inſtanti cum ipſo producantur, ſemper tamen cenſentur priores natura ipſo toto, atque ideò veram cauſalitatem exercent reſpectu illius, quod ſufficit ad tollendam creationem propriè dictam, vt notat Doctor 2. diſt. 18. q. vn. §. *contra primum motiuum*, & in 4. diſt. 1. q. 1. ad 4. princ. vbi ait, quòd creatio propriè dicta eſt productio de nihilo, ideſt non de aliquo, quod ſit pars primi product, & receptiuũ formæ inductæ, quæ eſt cõmunis doctrina Theologorum; vnde prorſus falſum eſt, quod aiebat Ioan. de S. Tho. fieri ex aliquo, tanquam ex parte non tollere rationẽ creationis, ſed fieri ex aliquo, vt ex principio preſuppoſito, quod tranſmutari debeat; tum quia ſi anima præexiſteret ante corpus, & corpus crearetur obſtaret, nè homo diceretur creatus, eſtò non eſſet factus ex anima, vt ex principio tranſmutabili; tum quia actio creatiua, & generatiua non differunt eſſentialiter per mutationem ſubiecti, quia poteſt interuenire dependentia actionis à ſubiecto ſine illius mutatione, vt oſtẽſum eſt, & ita euenit, cum forma producitur in eodem inſtanti ſimul cũ materia, Quòd ſi dicat iuxta ea, quæ docuit art. 1. à nobis relata initio art. etiã in eo caſu materiam mutari hoc ipſo, quòd actuatur per formam eius potentialitas, tunc ad hominem arguere poſſumus compoſitum nunquã poſſe creatione produci, quia quantumcunq; eius partes ſimul cum ipſo producantur in eodem inſtanti, ſemper potentialitas ſubiecti actuatur, ſeu ad actum reducitur per formam, vndè hic parũ conſequenter videtur diſcurrere ad ibi dicta; Dici tamen poteſt compoſitum poſſe creari ad creationẽ partium, & præſertim materiæ primæ, quæ tunc primò fieret, data hypoteſi, vt loc. cit. diximus cũ Scoto 2. d. 1. q. 5. in fine, vbi in hoc ſenſu admittit compoſita poſſe Creari, propriè

P 2 autem

autem res dumtaxat ſimplices, hoc eſt compoſitas ex partibus eſſentialibus, & Phyſicis creari poſſunt, & ita etiam ſentit Rubion. 2. diſt. 12. q 3.

29 Dicimus deinde, quòd loquendo de generatione ſubſtantiali in ratione mutationis, plures ſolēt afferri ex Ariſ. definitiones ad eius naturam explicandam, prima ex 2. Phyſ. 14 *generatio eſt via in naturam*, ſecunda ex 5. Phyſ. 7. *eſt mutatio ex non ſubiecto in ſubiectū*, tertia ex 8. Phyſ. 62. *eſt mutatio ex non ente ad ens*, quarta ex 1. de Gen. 23. *eſt mutatio totius in totum nullo ſenſibili remanente, vt ſubiecto eodem*, quinta ex eodem lib. 25. *eſt mutatio à ſubſtantia in potentia ad ſubſtantiam in actu.*

Sed vt benè notauit Auerſa quęſt. 27. ſec. 3. in omnibus his locis non intendebat Ariſt. generationem ſubſtantialem exactè definire, ſed ſolùm prout occaſio poſtulabat, has propoſitiones tanquam veras de ipſa generatione pronūciauit, quo etiam ſenſu 3. Phyſ. 6. dicit, quòd generatio eſt actus generabilis in quantū generabile, & 4. Meteor. 2. quòd eſt permutatio facta à primis qualitatibus, & alibi alia prædicata de generatione enunciauit, ſicut ergo non omnes hæ propoſitiones de generatione ab Ariſt. prolatæ non recipiuntur pro exactis, ac legitimis definitionibus, ita neque illæ ſaltem omnes ſunt recipiendæ, ſere enim ſingulæ deficiunt, quia quidditatem generationis ſubſtantialis non exprimunt, vt exprimere debet exacta definitio; prima namq; nō exprimit illam ſub ratione mutationis, quia nec ſubiectum eius, nec terminum à quo inſinuat, ſed potiùs eā ſignificat ſub ratione productionis, vt ſuprà diximus, ſecunda conuenit etiam generationi, ſeù mutationi ſubſtantiali, vt à motu diſtinguitur, quia & ipſa eſt à non ſubiecto in ſubiectum ideſt ex termino negatiuo in poſitiuum, dicimus enim ex non albo fieri album; eadem communitas reperitur in tertia; Quarta ſolet quidem à Peripatheticis recipi pro abſoluta generationis ſubſtātialis definitione; ſed neq. ipſa, vt talis recipienda eſt, neq; vt talis fuit ab Ariſt. allata.

30 Non itaq. accipi debet hæc quarta definitio, vt propria, & exacta, nam vt omittamus modò cæteras, quas ipſi Peripatetici contra ipſam excitant difficultates, in primis non explicat ſubiectum, quod eſſentialiſſimum eſt generationi ſub ratione mutationis, immo potiùs videtur excludere, dum dicitur, *mutatio totius in totum nullo ſenſibili remanente, vt ſubiecto*, vndè tota hæc definitio, niſi magis explicetur, poteſt competere tranſubſtantiationi Euchariſtiæ, ibi enim mutatur totum in totum, ſcilicèt panis in corpus Chryſti, & licèt accidentia panis remaneant, non tamē, vt ſubiectum; Item non explicatur terminus à quo, & ad quem; non à quo, quia per ſe terminus à quo generationis non eſt totum præcedens, quod corrūpitur, per accidens enim eſt generationi terminus à quo poſitiuus, nam ſi daretur materia ſpoliata omni forma, in quam poſſet ignis operari, & propria inducere formam, æquè benè exerceretur actus generationis, quia per ſe terminus à quo illius eſt priuatio in materia præcedens; nec etiā explicatur terminus ad qnem, quia compoſitum eſt terminus ad quem generationis in ratione productionis, non mutationis, nam in hoc ſenſu ſola forma eſt eius terminus ad quem ex dictis diſp. 1. Phyſ. q. 4. Demum per illam non magis explicatur generatio, quàm corruptio, vt hic notarunt Mercen. & Zab. ſed Ariſt. de vtraq; communiter eſt locutus, & ratio eſt, quia intentum Ariſt. ibi re vera nō fuit definire generationem, ſed mutationem ad ſubſtantiā ab alteratione diſtinguere, & ideo indiſtinctè de generatione, & corruptione locutus eſt, nec ſub definitionis forma, vt paſſim referri ſolent, verba illa protulit, ſic enim ait. *Quādo autem totum tranſmutatur non manēte aliquo ſenſibili, vt ſubiecto eodē, ſed vt ex genitura tota ſāguis, aut ex aqua aer, aut ex aere omni aqua, generatio iā hoc tale, huius autē corruptio.*

Digitized by Google

31 Si ergo ex illis quinq. definitionibus allatis vlla debet accipi pro definitione generationis in ratione mutationis, hæc erit vltima definitio, quod ſcilicèt eſt *mutatio à ſubſtantia in potētia ad ſubſtantiam in actu* per ſubſtantiam in potentia intelligendo materiam, per ſubſtantiam in actu formam, hæc itaq. magis explicabit naturam generationis, quam aliæ, quia explicatur genus, cum dicitur mutatio, ſermo enim eſt de generatione in ratione mutationis, explicatur differentia, quæ per extrema circumſcribitur talia ſunt ſubſtantia potētialis, non quidem ad quodcunque ſed potentialis ad ſubſtantiam, & ad eſſe ſimpliciter, item & ſubſtantiam actuās ipſam, quæ eſt forma ſubſtantialis, & cum dicitur, eſt mutatio à ſubſtantia in in potentia ad ſubſtantiam in actu, iam denotatur ordo ad terminum à quo ſcilicèt priuationem immediatè præcedētem; & ſic ſenſus definitionis erit, quòd generatio ſub ratione mutationis eſt ſucceſſio formæ ſubſtantialis in ſubiecto ipſius potentiali poſt priuationem eiuſdem immediate præcedentem.

Cum hæc autem ità ſe habeant, mirum eſt, cur Peripatetici ferè omnes quartam definitionem arripuerint pro explicanda generationis natura, tamq; anxij fuerint in ea tuenda, & non quintam, quæ adeo facilis eſt, ac obuia nam re vera non apte explicat illa definitio generationem, quatenus mutatio, ſed potius illi conuenit, quatenus conuerſio, mutatio enim, & conuerſio in hoc differunt præcipuè, quòd mutatio haber pro termino à quo priuationē, conuerſio vero habet terminum à quo poſitiuū, non enim dici ſolet priuatio conuerti in formam, non ens conuerti in ens, ſed aqua conuerti in aerem, lignum in ignē &c. vndè de ratione formali conuerſionis eſt, vt notat Scot.4.d.11.q.3.§. *quātum ergo*, quòd ſit inter terminos poſitiuos, quorum vnus deſinat eſſe, alter verò illi ſuccedat in eſſe ex vi deſitionis illius; ratio eſt, quia ſi terminus à quo non deſineret eſſe, ſed in ſuo eſſe perſeueraret, non diceretur in aliud conuerti, ac etiam ſi terminus ad quem nō acciperet eſſe, vel ſaltim nouum modū eſſendi ex vi deſitionis illius, non benè illud diceretur conuerti in iſtud, nec iſtud ſuccedere illi, alioquin vt inquit Doctor cit.& quol. 10.§. *contra iſta* poſſet dici ſol ſuccedere vermi corrupto, quia habet eſſe ſuum poſt eſſe vermis, licèt non ex vi deſitionis vermis; hic autem aduertendum eſt ex Scoto loco cit. ab initio conuerſionem aliam eſſe accidentalem, aliam ſubſtantialem, prima eſt in qua fit tranſitus de vno in aliud accidens, vt quando frigidum fit calidum, altera eſt, cum ex vna ſubſtātia tranſitur in aliam, vt cum aqua fit aer, & hæc rurſus duplex eſt, alia formalis, & partialis, & eſt quando aliquo ſubiecto de vna forma ſubſtantiali fit trāſitus ad aliam; totalis eſt, quando tota entitas, ſiuè ſubſtantia nullo ſubiecto communi manente tranſit in aliā, vt credimus in Euchariſtia contingere, conuerſio enim, vt ſic importat ſolam habitudinem termini abſtrahendo à ſubiecto, vt ait Scot.cit.q.5.

32 Ex his ergo colligitur, quòd generatio non ſolùm eſt mutatio ſubſtantialis, ſed etiam ſubſtantialis conuerſio, quia priuatio antecedens, quæ eſt per ſe terminus à quo generationis in ratione mutationis, naturali modo ſemper coniuncta reperitur cum forma poſitiua, ratione cuius generatio vnius eſt corruptio alterius, & forma corrumpenda non dicitur abſolutè deſinere, ſed in aliā deſinere, & per conſequens in eam cōuerti, & hæc illi ſuccedere ex vi deſitionis illius, quia verò in iſta conuerſione manet commune ſubiectum, quia nō aliter poteſt agens naturale vnū in aliud conuertere, idcircò generatio eſt conuerſio partialis, non totalis; & ideò explicans Doct. cit.4.d.11.q.1.& quol.10. ab initio item 2.d.p.2.q.1. ab initio allatam definitionem de Generatione, quatenus conuerſio eſt, quod etiam tenet Areſius 1. de Gen.quæſt.9.ſect.2.& . . & q.12. ſect.2. inquit, quòd cum dicitur

tur mutatio, ſeu conuerſio *totius in totum*, totum ibi non capitur ſynchategorematicè, vt ſcilicet idē ſignificat, quod quælibet pars, quia in generatione maner ſemper altera pars ſcilicèt materia, ſed cathegorematicè, vt dicit compoſitum illud per ſe vnū ex materia, & forma integratum, verè enim in generatione totum hoc modo ſumptū mutatur in aliud totum, quia noua forma cum veteri materia nouum conſtituit totum à priori ſpecie diuerſum, ſicut in communi modo loquēdi dicere ſolemus per generationē ſubſtantialem totum produci, profectò per hoc innuere nolumus, quod totum producatur, ideſt ſingulæ partes, ſed ſolùm, quòd vnum ens per ſe ex illis conſtitutum producitur; igitur in eodem ſenſu, quo dicimus per generationē totum produci, dixit quoque Ariſt. vnum totum in aliud mutari; in alteratione verò (ait Doctor citat. 4. diſt. 11. q. 1.) à qua intendit ibi Ariſt. generationem ſeiungere non ita tranſit totum in totum, quia quodlibet totum per ſe vnum, quod præexiſtit alterationem, manet in termino alterationis, ſed tantum tranſit totum vnum ſecundum quid, ſiue per accidens in totum aliud per accidens, vt lignum calidum in lignum frigidum, quorum neutrum, eſt totum propriè loquendo (quia ſcilicèt vtrumque eſt ſimpliciter plura) ſed tantùm per accidens totum, ſic ergo benè ſeiungit Ariſt generationem ab alteratione, quia in hac non mutatur aliqua ſubſtantiæ pars, & ideò totum integrum manet, ſed mutantur accidentia, quæ totum non conſtituunt, & hanc Scoti expoſitionem amplexi ſunt Recentiores Peripatet. Mercen. in propria diluc. huius definitionis, Zab. lib. de Gen. & inter. cap. 4. Contaren. quæſt. de Gen. & Corrupt. cap. 2. Areſ. 1. de Gen. diſput. 2. q. 9. ſect. 3. & alij paſſim.

33 Cùm verò in eadem definitione ſubiungitur, *nullo ſenſibili remanente, vt ſubiecto eodem*, non debet abſolutè intelligi, quia quando perit homo remanet cadauer ſcilicèt corpus pro altera parte compoſiti, quod eſt ſenſibile, ſed ita debet intelligi, quòd in mutatione ſubſtantiali non manet idem ſubiectum ſenſibile in actu ſpecifico, & completo, non enim negat Ariſt. quòd non maneat aliquod ſenſibile, vt ſubiectum, ſed negat manere ſubiectū ſenſibile ſub gradu ſpecifico, & cōpleto, quia hoc tollit rationem generationis, cuius ſubiectū debet eſſe in potentia eſſentiali ad formā aliquam ſpecificam, & ideò appoſitè ait Ariſtot. *non manente ſenſibili, vt ſubiecto eodem*, & non abſolutè *vt ſubiecto*, vt ſignificaret non debere manere ſubiectum ſenſibile idem, ideſt ſub eodem gradu ſpecifico ſub vtroque termino mutationis, ſicut manet in alteratione, ita exponit Tatar. 1. de Gen. quæſt. 1. dub. 1. Ruuius Mercen. & Contaren. loc. cit. & fuit expoſitio Doctoris vbi ſuprà, vbi ait quòd hæc definito nihil facit contra poſitionē de pluralitate formarum, quia quantumcūq. ponatur prima forma manere in genito, & corrupto, tamen non manet totum idem, quia totum ſimpliciter præcedens corruptionem includebat formam vltimam ſpecificam, illud autem non manet in termino generationis, ſed tantum pars eius. Adhuc etiam ingenioſe ponderat Zab. cit. illa verba *vt ſubiecto eodem*, vndè non negat Ariſt. (ait Zab.) in mutatione ſubſtantiali poſſe idē permanere ſenſile, quia in animalis interitu remanet corpus pro altera parte, ſed ait non permanere vt ſubiectum idem vtriuſque formæ ſcilicèt recedentis, & ſubſquentis, ſeù remanentis, ſic enim idem ſubiectum remanere non poteſt, niſi ſola materia prima, quæ ſenſilis nō eſt; id experimento conſtat in animalis interitu, ibi enim manet idem ſenſile, vt diximus, ſed non vt idem ſubiectum vtriuſq. formæ, recedentis ſcilicèt, & remanentis, nam prius erat quidē corpus pro altera parte ſubiectum animæ, at ipſa recedente non manet illud corpus, vt ſubiectum, ſed vt totum, & ſola materia remanet ſubiectum formæ mixti. Si verò cum alijs ly *eodem* volumus

mùs referre *ſenſibili*, non autem *ſubiecto*, ita quod ſenſus ſit nullum ſenſibile idem manere, vt ſubiectum, tunc ly vt ſumi debet reduplicatiuè, & ſenſus erit, quòd eſtò interdum ſubiectum in mutatione ſubſtantiali ſit ſenſibile, hoc tamen ei accidit, quatenus ſubiectum talis mutationis, quia nullũ accidens ſenſibile eſt ratio recipiendi terminũ talis mutationis, & ita vniuerſaliter ſubiectũ generationis, vt eſt per ſe ſubiectum, non includit aliquod accidens ſenſibile, quia per ſe ſubiectum eius non eſt, niſi ſubſtãtia, & per hoc benè adhuc diſcernitur generatio ab alteratione (quod erat intentum Ariſt. ibi) quia ſubiectum alterationis ſemper eſt ſub aliquo accidente, ſaltim ſub quantitate, per quam eſt in loco, quæ expoſitio colligitur ex Scoto 4.d.11.q.3.D.d. & eam ſubodoraſſe videtur Achillinus 2.lib. de Elem. art.3. quem eſtò impugnent Mercen. & Cont. cit. tamen ſi in ſenſu à nobis tradito accipiantur, quæ dicit Archil. illas impugnationes euadit.

34 Concludimus ergo ſolum quartam, & quintam definitionem ſuſcipiẽdas eſſe, vt idoneas ad explicandam generationis ſubſtantialis naturam, quartam quidem ſub ratione conuerſionis, quintam verò ſub ratione mutationis; Nec contra hoc obſtat, quod obijcit Ateſ. cit. ſec. 1. Generationẽ nullatenus formaliter, & in rectò dici poſſe mutationem, quia ſequeretur materiam generari, quod nullo modo dici poteſt, niſi velimus nominibus abuti, nam illud generari dicitur, quod acquirit eſſe, materia autẽ in omni generatione ſemper eadẽ permanet quoad propriam eſſentiam. Hoc non obſtat, quamuis enim Conimb. q.9. art. 2. ad 3. concedat vtiq. generationem denominare non poſſe materiam, cui inhæret, ſub peculiari nomine generationis, ſed tantùm ſub communi nomine mutationis; nos tamen non adeò ſuperſtitioſi ſumus, cũ enim ſuprà demonſtrauerimus generationem etiã ſub peculiari notione generationis accipi ſolere à Philoſophis, & ſub ratione productionis, & ſub ratione mutationis, non veremur dicere materiam generari ſub ſecunda acceptione, vt diximus diſput. 2. Phyſ. quæſt. 8. art. 2. & materiam eſſe generabilem in hoc ſenſu conceſſit Auerroes 1. Phyſ. com 6. Iandun. 5. Phyſ. q. 2. Saxon. 1. de Gen. q. 2. & alij Auerroiſtæ, immo & Ariſt. ipſe hac loquendi formula vſus eſt, dum 5. Phyſ. 6. ait generationem eſſe actũ generabilis, inquantum generabile, vbi per ſubiectum generabile intelligit materiam; & dum 5. Phyſ. 7. & 8. diſtinguit motum à mutatione per hoc, quod mouetur eſt, quod generatur non eſt, vbi profectò loquitur de ſubiecto motus, & mutationis, non de termino, vt Doctor notat 2.d.12.q.1. ab initio, quia de termino motus non eſt verum dicere, quod ſit, ſicut nec generationis, dum eſt in generari, ſi ergo ait Ariſt. materiam quæ eſt ſubiectum mutationis, generari, poſſumus abſque metu ſic loqui, quia ſic loquitur ipſe loc. cit ac rurſus 8. Met. 4. & 12. Met. 10. & alibi.

ARTICVLVS III.

Corruptionis natura explanatur.

35 QVia oppoſitorum eadem dicitur eſſe diſciplina, eodem ferè modo veſtiganda erit in præſenti articulo corruptionis natura, ſicut in præcedenti naturam generationis indagauimus, quare cum corruptio generationi opponatur, ſicut generatio conſiderari poteſt ſub ratione mutationis, & ſub ratione productionis, ſeu actionis productiuæ, ita quoque corruptio ſuo modo conſiderari poterit & ſub ratione mutationis, & ſub ratione deſtructionis, ſeu actionis deſtructiuæ.

Et quidem ſi de ipſa ſit ſermo in ratione mutationis, eſtò Zab. ab initio q. cit. dixerit non eſſe realiter diuerſã mutationem à generatione, ſed vnã, & eandem, communis tamen opinio, quam docu t Scot. 1. d. 27. q. 3. 9. *contra iſta* & 2.d.1.q.3. ad 3. princ. & d.2.q.7. in

 fine,

ſine, tenet eſſe duas, non ſolum inter ſe diuerſas, ſed etiam oppoſitas, ita P. Faber ther.29 Birag. 1.de Gen.quæſt.3. Contar.cit.cap 3.Tolet.1.de Gen.q.3. Conim.q 17.Ruuius 1.de Gen.tract.2. q.3.Complut.diſp.3.q.4.Ioan.de S. Th. q.2.art.1.& alij, & probatur ex Ariſt. 5.Phyſ.7. vbi duplicem conſtituit mutationem, vnam de non ſubiecto in ſubiectum, ideſt de non eſſe formæ ad eſſe formæ, quam ait eſſe generationem, alteram de ſubiecto in non ſubiectum, ideſt de eſſe formæ ad non eſſe formæ, quam ait eſſe corruptionem, ergo non ſunt vnica mutatio, ſed duæ; & hinc deducitur euidens ratio, qua probatur eſſe diuerſas mutationes, quia habent diuerſos omninò terminos à quo, & ad quem, nam generatio eſt tranſitus de nõ eſſe formæ ad eſſe formæ, atq. adeo habet terminum à quo priuatiuum, ad quẽ poſitiuũ, corruptio prorſus è contra ſe habet, ergo nequeunt eandem importare mutationem, prob.conſeq.mutatio eſt tranſitus de vno in aliud, ergo vbi interueniũt diuerſi termini à quo, & ad quem, interueniunt diſtincti tranſitus, & conſequenter diſtinctæ mutationes. Reſp.Zab.cit. hoc totum ſolùm inferre diſtinctionem rationis, non realem, inter generationem, & corruptionẽ; Contra quia hoc repugnat Ariſt. cit. vbi inter ſpecies mutationis, quas ibi aſſignat, de non ſubiecto in ſubiectũ, de ſubiecto in non ſubiectum, & de ſubiecto in ſubiectum, maiorem vtiq. diſtinctionẽ agnoſcit, quàm rationis, vt ex contextu liquet; repugnat etiã rationi, quia mutationes, quæ diſtinctos realiter habent terminos, & abſolutè poſſunt abinuicẽ ſeparari, ſunt realiter diſtinctæ, ſed generatio, & corruptio ſunt huiuſmodi, quòd enim habeant diſtinctos realiter terminos, patet ex modò dictis, quòd etiam poſſint abinuicem ſeparari, conſtat in multis accidentalibus mutationibus, & fortè etiam euenit in quibuſdam ſubſtantialibus, vt infrà dicemus, ergo, &c.

36 Reſpondent alij nõ poſſe, nec debere corruptionem conſtitui diſtinctã realiter mutationẽ à generatione, quia ipſa in ſe non eſt vera, & realis mutatio; ſed priuatio dumtaxat actionis, & concurſus, quo forma præcedens conſeruabatur in materia. Contra, ſi per hoc; quòd aiunt corruptionem non eſſe veram, & realem mutationem, intelligũt non eſſe mutationem poſitiuã, optimè diſcurrunt, quia re vera per ipſam nihil ponitur, ſed tollitur, & deſtruitur, ſi verò intelligunt non eſſe veram, & realem mutationem, ideſt verè à parte rei inuentã, & quæ verè exerceatur in materia, & non per opus intellectus tantũ, toto aberrant Cęlo, nam à parte rei nõ ſolùm aliter ſe habet ſubiectum nunc, quàm prius, cum acquirit formam, quã prius non habebat, vt cum aer illuminatur, ſed etiam cum deperdit eam, quã prius habebat, vt cum amittit lucem; tũ quia carentia formæ in facto eſſe, quæ dicitur priuatio, datur à parte rei, eſtò non vt quid reale poſitiuum, verè enim nullo conſiderante intellectu inuenitur cæcitas in oculo, tenebra in aere ex dictis in Phyſ.diſp.4.q.1.art.1. ergo à parte rei inueniri debet corruptio, quæ aliud non eſt, quam via ad priuationẽ formæ, ſeù eſt ipſa priuatio in fieri; ſicut ergo datur priuatio à parte rei, & dicitur realis præfato modo, ita dari debet corruptio, & debet eodem modo dici mutatio vera, & realis; & ſicut priuatio dicitur realiter diſtingui à materia, & forma diſtinctione reali negatiua per modum remotionis entis ex dictis loc.cit. in Phyſ. art. 3. eodem quoque genere realis diſtinctionis corruptio à generatione diſtingueda erit; ſi enim ex hoc, quia corruptio nõ eſt mutatio poſitiua, dici non poſſet ritè à generatione realiter diſtingui, eadẽ quoq; ratione non poſſet ritè dici eſſe realiter idem cum ea, vt loquuntur contrarij, quia quod eſt nihil, non poteſt eſſe formaliter, aut realiter idem cum eo, quod eſt verum, & reale ens, aliàs ens, & nõ ens eſſent idem.

37 At obijciunt præſertim Zab. Tũ

quia

quia definitio, quam tradidit Ariſt. 1. de Gen. 23. *eſt mutatio totius in totum, &c.* communis eſt generationi,& corruptioni,vt conſtat ex littera, & nos ſupra diximus,cum ergo eandem habeant definitionem, vna,& eadem erunt mutatio. Tum 2. ſi ignis agens in aquam mutet eam in aerem, erit aquæ interitus, & aeris generatio, & tamē erit vnica mutatio,quia eſt facta ab vno, & eodem agente, & per vnam, & eandem actionem, ab vno autem quatenus vnū non prouenit, niſi vnum. Tum 3. omnis motus, & mutatio eſt à termino in terminum,nec fieri poteſt, vt aliqua ſit mutatio, quæ duobus terminis concluſa non ſit, neq. per hoc ſtat, quin vnus ſit tranſitus ab hoc termino ad illum, qui ſimul dicatur vnius termini amiſſio, & alterius aquiſitio. Tum 4. hoc manifeſtum eſt in motu locali, qui vnus, & idē numero dicitur acceſſus ad vnum terminum, & receſſus ab alio, vt dum lapis de turri ad ima deſcendit, & ſic etiā in alteratione eadē numero calefactio eſt corruptio frigidi, & generatio calidi, ergo ſic etiam in propoſito eadem erit mutatio ſubſtantialis acceſſus vnius formæ, & receſsus alterius. Tum demum, quia Ariſt. 1. de Gen. 17. ait generationem vnius eſſe corruptionem alterius, quod ſanè nequit concomitanter, tantùm intelligi, vt communis eſt expoſitio, quia ſola concomitantia efficere nequit, vt vnum prædicetur de alio præſertim in abſtracto, non enim dicimus albedinem eſſe dulcedinem; quamuis in eodem lacte ſe comitentur, ergo, &c.

Ad 1. conſtat ex dictis art. præced. per eam definitionem non ſingillatim exprimi generationem, vel corruptionem, ſed conuerſionem, quæ in ſua ratione formali duas inuoluit mutationes, vnam negatiuam, qua ſubiectum amittit formam, quam habebat, alterā poſitiuam, qua acquirit nouam, vnde definitio illa ſolùm explicat rationem ſubalternam vtrique communem, quæ poterit ad ſingulas contrahi addendo *ad eſſe*, vel *ad non eſſe*. Ad 2. neg. aſſumptum, ad probationem propoſitio illa eſtò diſſimulari poſſet, velut non vniuerſaliter vera, vt benè notat Doctor 4.d.1.q.1.B b. placet in præſenti eā admittere in effectibus primarijs, & immediatis, & ex primaria intētione agētis procedentibus, non autem in ſecundarijs, & per accidens,qualis eſt in propoſito aquæ deſtructio, vt magis declarabitur in fine articuli. Ad 3. Fatemur vltrò etiam nos duos ſufficere terminos cuilibet mutationi, ſed in propoſito ſiſtendo in exemplo ab ipſo allato de corruptione aquæ, & generatione aeris,non interueniunt tantum duo termini, ſed quatuor ſcilicèt eſſe aquæ, nō eſse aquæ, non eſse aeris, & eſse aeris, vnde ex hoc argumento potius infertur mutationum illarum pluralitas, quàm vnitas, vt notat Faber; quòd ſi per terminos vnius mutationis accipit Zab. eſſe aquæ, & eſse aeris, illud nempè pro termino à quo hoc vero pro termino ad quē, decipitur, quia mutatio inter terminos poſitiuos non verſatur, vt docuit Ariſt. 5. Phyſ. 7.

38 Ad quartum dici poſſet diſparem eſſe rationem de motu, & mutatione, quia motus exigit terminos poſitiuos, non ita mutatio, hac ratione Auerſa q. 26. ſect. 10. eſtò nobiſcum teneat in ſubſtantijs corruptionē vnius non eſse formaliter generationem alterius, negat tamen hoc in accidentibus, eo quia tenet motum à frigore in calorem eſse vnum omninò motum, non duas mutationes, & idē repetit q. 37. ſect. 7. Verum eſtò id ſufficiat pro ſolutione argumenti,tamen quantùm ad rem in ſe ſpectat, aſſerendum eſt, nec etiam in motu propoſitionem illam verificari formaliter,& ita colligitur ex Scot. loc. cit. & etiam in 4. d. 10. q. 1. §. *quantum ergo* & q. 2. O. vbi habet quòd in quolibet motu, & mutatione termini primi, & & per ſe ſunt forma, & priuatio, licèt concomitantes, & per accidens poſſint eſse duæ formæ,probat id Doctor,quia abſolutè loquendo etiam in motu locali

poteſt

poteſt dari motus acquiſitiuus ſine deperditiuo, & è contra, licèt regulariter non ita contingat, ex hypoteſi nimirum, quòd corpus idē ponatur à Deo in pluribus locis, & ex vno loco ad aliū moueatur abſque deperditione prioris, & rurſus iſtum delerendo redeat ad priorem, ergo quamuis modò motus acquiſitiuus, & deperditiuus ſemper coniuncti reperiantur, aſſerere tamen, non debemus vnum omninò eſſe motum, cum poſſint ſaltim per diuinam potentiam ſeparari; quid autem velit Ariſt. 5. Phyſ. cum ait motum inter extrema poſitiua verſari, diximus diſp 15. Phyſ. q.6. art.3. Ad vlt. prædicatio illa in abſtracto non tàm fundatur in concomitantia, & connexione harum mutationum, quàm in vnitate actionis, quam important, quia vt mox dicemus, corruptio non eſt actio diſtincta à generatione, ſed eadem actio formaliter generatiua eſt virtualiter corruptiua ratione termini generati, vt incompoſſibilis cum forma oppoſita; fatendum tamen eſt adhuc maiorem, ac vniuerſaliorem cōnexionem reperiri inter generationem, & corruptionem, quàm inter dulcedinem, & albedinem, quia multa ſunt alba, quæ dulcia non ſunt; neque propoſitionem illam ita in rigore ſumi debere in abſtracto, vt ſit per ſe, quia prædicatum per ſe conueniens ſubiecto poteſt ei tribui cū reduplicatione, in propoſito autem profectò dicere non licet, generatio, vt ſic, eſt corruptio, ſed ſolum per accidens, quatenus regulariter illam habet coniunctam; Notat tamen Areſius 1. de Gen. q. 12. ſect. 2. quòd ſi mutatio ſumatur pro conuerſione, ita defendi poteſt opinio Zabar. quia conuerſio comprehendit, tanquam partes, generationem, & interitum, cum vnica conuerſio includat duas mutationes, vt diximus.

39 Dicimus deinde, quòd loquendo de corruptione in ratione deſtructionis, vt ſcilicèt opponitur generationi ſub ratione productionis, non eſt peculiaris actio diſtincta a generatione, quæ ſit per ſe deſtructiua rei, quæ corrumpitur; Concluſio hæc eſt contra Fabriū, & Biragum loc. cit. vbi in Sol. ad 1. Zab. aſſerunt corruptionem non ſolum mutationem diſtinctam à generatione importare, ſed etiam actionem diſtinctā; eſt tamen Scoti loc. infrà citand. quam tenent Suarez diſp. 18. Met. ſect. 11. Conimb. 1. de Gen. q. 17. art. 5. Complut. ibidem diſp. 3. q. 1. Areſius diſp. 2. q. 21. Auerſa q. 37. ſect. 4. Ioan. de S. Thom. q. 2. art. 1. & alij paſſim, & probatur tū quia per omnem actionem agēs aliquid facit, idemq; eſt agere, quòd producere loquendo de actione propriè dicta, ergo ſecundum hanc formalitatem debet attingere ſemper quid factum, repugnat ergo talis actio, quæ per ſe ſit corruptio, & petat nil attingere; tum quia actio importat influxum agentis, at influxus terminatur ad aliquid, non ad nihil, imò implicat agens influere nō eſſe, quia influere eſt ponere, non tollere; tum quia Deus non annihilat efficiendo, ſed ſubtrahendo concurſum, vt docet Doctor 4. d. 11. q. 4. in fine, ergo ſic etiam agens naturale corrumpendo id non efficit per peculiarem actionem à generatione diſtinctam; Si dicas eſſe actionem veram, & realem, non quidem poſitiuam, ſed negatiuam, eo modo, quo nuper dicebamus eſſe mutationem veram, & realem à generatione diſtinctam, non quidem poſitiuā, ſed priuatiuam. Hoc facilè reijcitur, quia iſte loquendi modus æquiualet illi, quo aliqui vtū tur appellantes priuationem ens verum, & reale priuatiuum, quam fatuitatē refellimus diſp. 4. Phyſ. q. 1. art. 1. quia ens reale dicit entitatem poſitiuā in ſuo conceptu formali, per quem primò diſtinguitur à non ente, & ab ente rationis, & ideo implicat in adiecto dicere ens reale priuatiuum; idem contingit in propoſito, quia actio realis in ſuo conceptu formali dicit influxum poſitiuum, & petit terminum realem per ipsā productū, ergo implicat in adiecto admittere actionem realem negatiuam; ex quo patet non valere paritatem de

muta-

mutatione aſſumptâ, quia mutatio realis, vt ſic, ſeu inuenta à parte rei non includit in ſuo conceptu quid poſitiuum, ita enim re vera mutatur,& aliter ſe habet nunc, quàm prius ſubiectum, cum amittit formam,quam prius habebat,ſicut cum acquirit,quam prius non habebat, vnde & in ſua communitate diuidi ſolet in acquiſitiuam, ac deperditiuam, non ſic actio; concludendum itaq;eſt, quòd ſicut natura in agendo,& operando non intendit per ſe res deſtruere,ſed efficere, & producere, & inde per accidens ſolum, ac præter intentū ſequitur alterius rei interitus, ita non per ſe inſtituit peculiarem actionem deſtructioni rerum inſeruientem, ſed eadem actione, qua rem per ſe generat, aliam quoque deſtruit per accidens, & ſecūdariò, quia cum per aduentum formæ ſequentis expellatur forma præcedens, iam eadem realiter actione, qua introducitur vna forma, deſtruitur alia.

40 Sed adhuc remanet explicandū, in quo ſenſu intelligendum ſit actionem generatiuam vnius rei attingere ex conſequenti, & ſecundariò deſtructionem alterius, ſi enim hoc ità intelligatur; vt communis videtur ſenſus,quòd deſtructio rei tribuatur actioni generatiuæ, velut effectus mediatus,& ſecundarius, profectò redit eadē difficultas, ex integro ex hoc.n.quod actio nil cauſet,niſi influēdo,& ponēdo in eſſe, planè deducitur nec immediatè, nec mediatè, nec primariò, nec ſecūdariò attingere deſitionem rei, ratio eſt, quia attingentia actionis, ſiuè attingat primario, ſiuè ſecundario,ſemper eſt actus efficientiæ, omne autem quod efficientia attingit, dando eſſe attingit, non tollendo,immo vbi non dat eſſe ſignum eſt eius attingentiam non peruenire; Cum ergo dicimus actionem generatiuam vnius rei eſſe ex conſequenti corruptiuā alterius, id non eſt intelligendum formaliter, quaſi vna, & eadem actione attingat agens prius, & principaliter vnum terminum, & continuando deinceps eaudem actionem alium terminū attingat minus principalem, & veluti ſub priori contentum, eo modo, quo producens formam dicitur etiam eadem actione ſecundario producere conſequētia formam,non itaq; hoc ſenſu res intelligenda venit, quaſi producta forma adhuc eadē actio vlterius protendatur ad corrumpendam priorem formam, quia ad deſtruendum nullus formaliter exigitur influxus; ſed ità intelligendum eſt, vt actio generatiua vnius ſit virtualiter ſolùm corruptiua alterius,mediante nimirum forma per ipsā producta, quæ formaliter incompoſſibilis eſt cum veteri forma, ſic enim optimè deuitatur propoſita difficultas, quia producta forma in materia ceſſat influxus agentis, & mediāte informatione nouæ formæ expellitur vetus, & reſultat in materia priuatio eius, itaquod generans per ſuam actionem intantum corrumpere dicitur formam veterem,quatenus inducit nouam ei incompoſſibilem,quod planè eſt illam deſtruere non efficentia formali, ſed tantum virtuali,ità diſertis verbis totam hanc rem explicuit Doctor 4.d.12. q.3. X. & d.16.q.1.§.*reſpondeo* vbi inquit quod agens potens effectiuè ſuper eſſe vnius formæ poteſt defectiuè ſuper non eſſe alterius ob incompoſſibilitatē illarum formarum, quam propoſitionem frequēter repetit alibi; hæc eſt vera intelligentia poſitæ concluſionis,quā nemo Recentiorum attigit pręter Ioan. de S. Thom.cit.

41 Aduerſus tamen adhuc non deſunt difficultates, tum quia generatio vnius formæ, & alterius corruptio poſſunt realiter ſeparari, vt ſupradictū eſt, & cernitur paſſim in generatione, vel corruptione accidentium, quæ contrarium non habent, ergo ſaltim in tali caſu corruptio rei contingit per actionem à generatione diſtinctam. Tum quia etiam cum ſunt connexæ,habent terminos valdè diuerſos, terminus enim generationis eſt eſſe formæ, quæ producitur, terminus corruptionis eſt non eſſe formæ, quæ deſtruitur, ergo corruptio debet importare diſtinctam actionem à gene-

generatione, quia actiones diſtinguntur per terminos, & hæ duæ rationes conuincere videntur, quia per eas probabamus in præced. concluſione generationem, & corruptionem diſtinctam dicere mutationem, tùm ex earum ſeparatione, tum ex diuerſitate terminorum vtriuſque, ſi ergo ex hoc capite diuerſas important mutationes, diuerſas quoq; debent dicere actiones.

Reſp. in tali caſu corruptionem formæ, vt extinctionem luminis in aere, per nullam actionem poſitiuã exerceri, ſed per ſolam ablationem, ceſſationemuè influxus conſeruatiui illius formæ, eo modo, quo Deus vniuerſum annihilaret ſola ceſſatione influxus, quo ipſum modò conſeruat; Ad aliud concedimus diuerſos terminos diuerſas arguere actiones, quando ſunt termini idonei, & actionis capaces, terminus negatiuus, vt eſt non eſſe formæ, non eſt idoneus terminus actionis, cuius proprium munus eſt efficere, & ponere, non tollere, & deſtruere, itaq. patet, quomodo illæ rationes benè probent corruptionẽ dicere diſtinctam mutationem à generatione, quia ſola priuatio ſuficit ad terminandam veram mutationem, & ad denominandum ſubiectum verè à parte rei aliter ſe habere nunc, quàm priùs, non autem ad terminandam verè actionem, & ad denominandum agens verè, & realiter agens, vt conſtat ex dictis in in probatione concluſionis.

42 Ex dictis liquido conſtat, quid ſit corruptio tàm ſub ratione mutationis, quàm deſtructiuæ actionis (eo modo, quo poteſt actio appellari) nam ſub ratione mutationis *eſt tranſitus materiæ ab eſſe formæ ad non eſſe formæ in ipſa materia*, ſeu vt ex Scoto colligitur 4. d. 11. q. 1. D. eſt ſucceſſio non eſſe formę in materia poſt eſſe ipſius immediate præcedens ideſt mutatio ſubiecti de eſſe formæ ad nõ eſſe formæ, in qua definitione optimè explicatur genus, & differentia, genus enim eſt tranſitus, ſucceſſio, ſeu mutatio, quia in hoc cõuenit cum generatione; neq; accidendus eſt Ruuius negans mutationem in hac definitione non eſſe verum genus, eo quia corruptio nõ eſt mutatio poſitiua, ſed deperditiua, & priuatiua, & conſequenter cum poſitiuo, & priuatiuo nihil ſit commune vniuocum, non poterit mutatio tãquam genus corruptioni cõuenire; Hoc prorſus falſum eſt, tũ quia eſſe ſucceſſionem termini ad quẽ poſterioris poſt terminum à quo priorem in ſubiecto tàm eſſentialiter de generatione dicitur, quam de priuatione; tùm quia ità vere mutatur ſubiectum, cum amittit formam veterem, ſicut cum nouam acquirit, tum tandem quia mutatio, vt ſic, non dicit conceptum neceſſario poſitiuum, ſed à poſitiuo, & priuatiuo præſcindit, vt diximus, ergo poterit vt commune genus generationi, & corruptioni competere; quo autem ſenſu poſitiuo, & priuatiuo queat, vel nequeat eſſe quid commune vniuocum iã diximus diſp. 1. Phyſ. q. 1.

43 Hæc etiam eadem particula, per quam corruptio conuenit cum generatione ſcilicèt *ſucceſſio in ſubiecto* ſecernit eam ab annihilatione, quia annihilatio quoq; eſt ſucceſſio non eſſe rei ad eſſe rei, ſed eſt ſucceſſio extra ſubiectũ, vnde Doctor 4. d. 11. q. 4. cit. §. *ad quæſtionem*, & quol. 10. art. 3. ex duplici capite corruptionem ab annihilatione diſtinguit, vnum eſt, quia aliquid corrupti manet ſcilicet materia, nã quamuis tota aqua v.g. in aerẽ conuertatur, ſicq; corrumpatur per ſeparationem ſuæ formæ à materia, tamen materia prima, quæ erat pars eius, manet ſub forma aeris, ad annihilationem verò requiritur, quod non ſolum totum cathegorematicè deſtruatur, ſed etiam ſincathegorematice ideſt deſinat ſecundum ſe totũ, & quamlibet ſui partem; ſed hæc licet ſit ſufficiens, nõ tamen eſt præciſa cauſa annihilationis, alioquin forma, dum deſinit in materia, annihilaretur, quia nihil eius remanet, idcircò ſubiungit Doctor aliud caput ex priori deriuans, ob quod corruptio non eſt annihilatio, quia nimirum negatio terminans eam

eſt

eſt in ſubiecto apto nato, vereq; eſt priuatio, vt in perfecto exemplo cum aqua corrumpitur in aerem, corruptio terminatur ad non eſſe aquæ, quæ negatio nõ eſt extra omne genus entis, ſed in ſubiecto aptonato ſcilicèt in materia; & ex hoc capite deſitio formæ non eſt annihilatio, etiamſi nihil eius maneat, quia negatio eius manet in ſubiecto apto nato, quæ eſt priuatio, & non negatio extra genus; quarè ſicut in creatione nihil, quod eſt terminus à quo, negat partem, & ſubiectum rei creandæ, ità in annihilatione nihil, quod eſt terminus ad quem, vtrumq; negare debet.

Aliam cauſam ſolent addere præſertim Thomiſtæ, cur corruptio nõ ſit annihilatio, quia nimirum eam concomitatur generatio, eo enim ipſo quod deſitioni rei adiungitur terminus poſitiuus, ceſſat eſſe annihilatio, quia res deſinẽs in tali caſu non deſinit in nihilum, vndè terminum annihilationis dicunt eſſe nihil, non ſolum quia deſinit totaliter ipſa res, quæ deſtruitur, ſed etiam quia nullus terminus poſitiuus illi adiungitur, qui de nouo fiat, in quem deſinat ipſa rei deſtructio; & hæc poſitio probari poteſt, quia terminus annihilationis, vt diximus, eſt negatio extra genus, at eo ipſo quòd deſitioni rei ſuccedit terminus poſitiuus de nouo factus, iam negatio terminans deſitionem illam non eſt negatio extra genus, ſed in genere, eſto enim non eſſet negatio in apto nato ſcilicet in materia, eſt ſaltim negatio in diſparato ſcilicet in re de nouo facta, quod ſufficit, nè ſit negatio extra genus; hac de cauſa, inquiunt, in Euchariſtia panẽ non annihilari, licèt totus deſtruatur, & deſinat eſſe, quia ſcilicèt non deſinit in nihilum, ſed in corpus Chryſti, & negatio eſſe panis terminat eius deſitionem, ſi non in ſubiecto apto, ſaltim in diſparato ſcilicet in corpore Chryſti, & ità eſt deſtructio panis per conuerſionem, non per annihilationem, ità Ioan. de S. Thom. quæſt. 2. art. 1. cum cæteris Thomiſtis in materia de Euchariſtia.

44 Doctor loc. cit. hunc dicendi modum omninò non approbat, immo contra eum ſic arguit, ratio per ſe alicuius non variatur ex aliquo concurrente per accidens cum eo, ſed per accidens eſt, quòd corruptioni coniungatur generatio, & in vniuerſum quòd deſitioni rei ſuccedat eius loco terminus poſitiuus, quia per ſe, & abſolutè loquendo habetur integer conceptus corruptionis, & deſitionis rei abſq; ſucceſſione termini poſitiui, nam ſi hunc reſpiceret, velut per ſe terminum, tunc eſſet mutatio poſitiua, non priuatiua, cum ergo mutatio quælibet iudicari debeat ex per ſe terminis eius, non ex concomitantibus, & per accidens, conſequenſer eſt dicendum deſitionem rei, ſi eſt totalis etiamſi ſuccedat illi terminus poſitiuus, adhuc rationem annihilationis non ſubterfugere, ſicut è contra, cum eſt partialis, non ſubterfugit rationem corruptionis, etiamſi ſuccedat generatio, & ratio huius eſt allata, quia nimirum hoc poſitiuum ſuccedens nõ eſt per ſe terminus illius deſitionis, ſed per ſe terminus eſt negatio, vel priuatio, quæ nihil minus haberetur ſine ſucceſſione illius poſitiui, vndè etiam negatio in diſparato accidit deſitioni rei, nec eſt per ſe terminus eius, vt ſic. Cum verò dicebatur annihilationem eſſe deſitionem rei in nihilum, non deſinere autem rem in nihilum, cum aliquid ei ſuccedit; reſpondemus, quod adhuc per ſe deſinit in nihilum, & ſolum per accidens in aliquid, quia vt diximus, per ſe terminus deſitionis ſemper eſt nihil, nunquam aliquid; Quamuis ergo non benè diceretur panis in Euchariſtia annihilari, quia conuertitur in corpus Chryſti, deſitio tamen panis ſecundum ſe conſiderata in ordine ad ſuum per ſe terminum bene dici poteſt annihilatio, quia corpus Chryſti nõ eſt per ſe terminus illius deſitionis, ſed totius Euchariſtiæ conuerſionis, quæ duas inuoluit mutationes vnam negatiuam, ſcilicèt deſitionẽ panis, alteram poſitiuam ſcilicet ſucceſſionem corporis Chryſti ſub illis ſpeciebus; Imò licèt non ſit in vſu, nec benè

ſonet dicere, quòd panis annihiletur, quia ſic abſolute loquendo videtur negari conuerſio, tamen de rigore ſermonis poſſemus ità loqui etiam conuerſione non obſtante, ratio eſt, quia in conuerſionibus naturalibus, dum v.g. aqua conuertitur in aerem, adhuc non obſtāte tali conuerſione partiali, nedum deſitio aquæ dicitur corruptio, ſed etiam cū omni proprietate dicitur aqua corrumpi, neq. hic loquendi modus excludit eius conuerſionem in aerē ergo ſic in propoſito dum panis conuertitur in corpus Chryſti, adhuc non obſtante tali conuerſione totali, nedum deſitio panis benè dicitur annihilatio, ſed etiam cum omni proprietate diceretur annihilari, quia hic loquendi modus non excludit eius conuerſionē in corpus Chryſti; & hunc loquendi modum in rigore Metaphyſico admittit Hurt. hic diſp. 1. ſec. 8. § 86.

45 Deniq. cū corruptio dicitur mutatio *de eſse ad non eſse* diſtinguitur per hoc à generatione, eſto enim conueniāt in communi ſubiecto, per quod ambæ differunt à creatione, & annihilatione, tamen inter ſe diſtinguuntur penès terminos à quo, & ad quem; ſi verò corruptio conſideretur ſub ratione actionis deſtructiuæ tunc definienda erit, quod ſit deſtructio compoſiti ſubſtantialis remanente materia, ſeù reſolutio compoſiti in materiam, & ratio eſt, quia ſicut ſolum compoſitum ponebatur ex Philoſopho proprius generationis terminus in ratione productionis, ſic modò è contra terminus ad quem corruptionis in ratione deſtructionis erit non eſſe compoſiti, & ſicut forma non propriè dicebatur generari, ſed educi de potentia materiæ, ſic in propoſito neq; dicetur corrumpi, cum deſinit in materia, ſed potius reduci in potentiam materiæ, vndè extracta fuerat, egeſtate tamen vocabulorū dicimus & ipſam corrumpi in communi modo loquendi.

46 Quæres, an corruptio ſit naturalis, & per ſe à natura intenta? Quamuis hoc dubium ſit facilis reſolutionis, Recentiores tamen quamplures inutili verboſitate, ac terminorum varietate rem implicant; hìc non accipitur naturale, vt à ſupernaturali condiſtinguitur, vel artificiali, ſic enim de ſe cōſtat corruptionem eſſe naturalem, ſed ſumitur præſertim, vt opponitur violento, quod eſt contra naturam; & vt quæſitum reſoluamus, duplex natura diſtinguenda eſt cum Doctore 4. d. 49. quæſt. 13. ad 3. princ. vniuerſalis, & particularis, procurat illa bonum totius vniuerſi, vt ſic, iſta vero bonum rerum particularium, & cum vtraque ſit principium naturalitatis, vt ait ibi Doctor, duplex quoque admittenda erit violentia, ſcilicet contra vnam, vel alteram naturam; Si loquamur de natura vniuerſali, dubio procul corruptio eſt naturalis, non violenta, tùm quia natura vniuerſalis per ſe inclinat in varias rerum generationes, & conſequenter in varias corruptiones ex illis conſecutas, tum quia corruptio conformis eſt eius legibus, non ſecus, ac generatio, quibus ſancitū eſt, vt in hoc mundo ſublunari, quæ generantur, tandem intereant immo hac ratione poterit, ac debebit dici per ſe intenta à natura, non quidem per ſe primò, quia non expetitur, vt finis, & ratione ſui, ſed ſecundario, & quaſi per accidens, quatenus ſcilicèt conducit ad generationem, nullam enim corruptionem moliretur natura, niſi nouis deſeruiret generationibus, quibus ſpecies rerum ſublunariū perpetuantur. Poteſt autem benè in hoc ſenſu corruptio eſſe ſaltim ſecundario, & per accidens obiectum intentionis, quia licèt ſecundum ſe conſiderata ſit malum, tamen prout prædicto modo conducit ab bonum vniuerſi, ad nouas nempè generationes, ſic aliquo modo induit rationem boni, vnde in hoc ſenſu benè cadere poteſt ſub intētione, ſeù inclinatione naturæ vniuerſalis per ſe, ſecundariò, vel ſaltim per accidens; magis tamen placet dicere per ſe ſecundariò, quàm per accidens, quia certum eſt naturam vniuerſalem magis intendere rerum corruptiones, vt nouæ in lucem pro-

pro-

prodeant, quàm intendat natura particularis, quia ad eam ſpectat vniuerſi pulchritudinem fouere, conſiſtentem in ſpecierum, ac indiuiduorum varietate,& multitudine, quæ profectò indiuiduorum varietas non habetur,niſi beneficio corruptionis aliorum,nam niſi vetera interirent, noua non emergerent; cum ergo corruptio à natura particulari non niſi merè per accidens intendatur, quia vt ait Doctor 2.d.1.q.3. ad 3. nullum agens naturale per ſe intendit corrumpere aliquid, ſed ſolùm per accidẽs corrumpit illud, quod eſt incompoſſibile generato, quod per ſe intendit, vnde ignis cum producit ignem corrũpit quidem lignum, non quia per ſe illius corruptionẽ intendat, ſed vt remoueat formam oppoſitam,quę impedit productionem ignis, hinc dicendum eſt naturam vniuerſalem aliquo modo per ſe, nempè ſecundariò, rerum corruptionẽ intendere,licèt enim hæc ſit malum huius, vel illius particularis indiuidui, redundat tamen in bonum vniuerſi, quod natura vniuerſalis procurare, & fouere tenetur; quod benè notarunt Complut. cit.diſp.3.q.3.

47 Si verò de natura particulari ſit ſermo, tũc ruſus de naturali diſtinguẽdum eſt cum Conimb.cap.4.q.16.ar.3. quòd primò ſumi poteſt pro eo,ad quod res, vt ad ſuam perfectionẽ propendet, deinde pro eo, quod ſequitur naturam, & conditionem eius, vtcunque ſe ſe ad illam habeat, ſiue naturali id appetitui repugnet, ſiue non, quo ſenſu opponitur ei, quod præter naturæ conditionẽ eſt; ſi naturale hoc ſecũdo modo ſumatur,eſt apud omnes in confeſſo corruptionem eſſe naturalem reſpectu formæ corruptibilis, reſpectu materiæ, ac tandem compoſiti ex illis, forma enim nõ indiſſolubili nexu materiæ vnita eſt, quia eius informatio pendet præſertim à certis diſpoſitionibus, quibus ammiſſis forma cõſeruari amplius nequit; materia verò licèt in ſe ſit incorruptibilis, ea tamen ratione, qua eſt ſubiectum ortus, & interitus, dicere poſſumus corruptionem ſub ratione mutationis ſequi naturam eius, non tamen ſub ratione deſtructionis,compoſito tandem adhuc potiori iure poterit corruptio dici naturalis in hoc ſenſu, quia eo ipſo, quòd ex materia, & forma conſtat, iam ex ſuis principijs intrinſecis eſt interitui obnoxium, cum materia ſit radix corruptionis ex dictis diſp.2.Phyſ.q.8.ar.3. At ſumendo naturale primo modo omnes è contra conſentiunt corruptionem non eſſe naturalem formæ,& compoſito,ſed tantùm materiæ, ratio primi eſt, quia corruptio tendit per ſe ad non eſſe formæ in materia, quod eſt eſſe compoſiti, ſed nihil inclinatur ad proprium non eſſe,ſed potius appetit naturaliter eſſe, & ſui conſeruationem,qua ratione Ariſ. 1.de Cęlo tex.37. ſenectutem,aliaſque huiuſmodi affectiones,quæ ad perniciẽ tendunt, ac interitum, vocat contra naturam. Ratio ſecundi eſt, quia materia vt cõmune ſubiectum inclinatur ad recipiendam quamlibet mutationem, vt ad proprium actum,& perfectionem,& ſic etiam ad corruptionem, quæ mutatio quædã eſt, tum quia materia appetit formas omnes, & quas non habet, poſſidere nequit,niſi interueniente corruptione illius, quam habet, vnde conſequenter appetit corruptionem ipſam; ita Conimbr.& Complut. cit. Ruuius tract.2.q.1. & alij paſſim.

Hic tamen aduertas, corruptionem, nec etiam reſpectu materiæ poſſe propriè, & per ſe dici naturalem hoc modo, ſed tantùm per accidens, ratio eſt, quia vtique materia ſecundum ſe habet inclinationem indeterminatam ad quãcunque formam, non tamen ad non eſſe formæ, nam licèt ſit in potentia contradictionis ad eſſe, & non eſſe, non tamen vtrumque reſpicit æquè naturaliter eo modo, quo volũtas reſpicit actũ, & ſuſpenſionem eius, ideòq; ſi materia eſſet ſine omni forma, iam eſſet aliquo modo in ſtatu violento, quia careret propria perfectione,quæ eſt forma ſubſtantialis, voluntas verò, ſi foret ſine omni actu, non eſſet in ſtatu violento,

quia

quia cum ſit potentia libera, reſpicit & actum, & ſuſpenſionem actus, & inclinata eſt ad vtrumq.tanquam ad propriũ exercitium ſuæ liberæ poteſtatis; intãtum ergo corruptio poteſt dici naturalis materiæ in hoc ſenſu, quatenus mediante corruptione tendit in formam, ad quam naturaliter inclinatur.

QVÆSTIO II.

De ſubiecto, & termino generationis, & corruptionis.

48 DE ſubiecto generationis in primis eſt quæſtio, nam Bannez 1. de Gen.cap.4.q.11. Ioan. de S. Tho. ibi quæſt. 1. art.5. & quidam alij Thomiſtæ aſſerunt generationẽ ſubſtantialem immediatè ſubiectari in toto compoſito, denuò genito, cęteri verò communiter in materia prima. Deindè eſt controuerſia de termino, tàm totali, & completo *Qui* nũcupato, quàm formali, & in completo *Quo* appellato; Aliqui enim hunc terminum volunt eſſe formam, & videtur communis Antiquorũ, qui formam ponebant terminũ formalem, & inadæquatum, compoſitum autem totalem, & adæquatum. Aliqui verò Recentiores aſſignãt potius pro termino formali, & *Quo* vnionem, quia vniendo formam materiæ conſtituitur compoſitum, & poſſet forma inueniri præexiſtens ſicut materia, ac de facto in humana generatione is, qui generat non producit animam, ſed vnionem, ita Hurt.diſp.11.Phyſ. ſect. 6. §.37. Moriſ. diſp.1.de Gen.dub.4. Auerſa quæſt.14. ſect.3. & q.37. ſect.3. & alij quibus cõſentiunt Conimb.1.de Gen.cap.4.q.13. art.1. & 2.& Areſius q.14.ſect.2. Alij tandem aſſignant vtrumque ſimul, vel dicendo formam, & vnionem, vel dicendo formã vnitam, vel dicendo formam, vt vnitam, ita quod vnio non ſit terminus generationis, ſed potius applicatio, vel conditio, ita Ruuius hic tractat.1.q.3. Ioan. de S. Thom. quæſt. 1. art.4. & alij quàplures, quibus ſubſcribũt Areſius cit.& Conimb.q.15.art.2. De termino etiam totali, & adæquato non eſt vna omniũ Sententia, cum enim hoc ſit duplex, vnum eſt natura, quæ immediatè reſultat ex vnione formæ cum materia, aliud eſt ſuppoſitũ, quod ex natura, & ſubſiſtentia, tanquam ex proprio termino eius conſtat, quidam vt Ruuius, & Conimb.cit.volunt terminum totalem, & adæquatum eſſe naturam, ſuppoſitum verò eſſe veluti terminum vltimatum, remotum, & extrinſecum, alij verò vt Ioan. de S. Thom.cit. & Complut diſp.2.q.3. aſſerunt totalẽ, & adæquatum terminum generationis eſſe ipſum compoſitum, non ſolum vt dicit naturam, ſed etiam vt dicit ſuppoſitum, itaquod ipſa ſubſiſtentia ſpectet ad terminũ intrinſecum generationis, & nõ ſolum extrinſecum, & reſultantẽ.

De corruptione autẽ poteſt eſſe dubitatio, ſaltim quoad terminum formalem ob rationes, quibus nuper P. Ferchius veſtig. 6. lib. 1. cap. 2. probat ex profeſſo omnem formam ſubſtantialẽ vniuerſim eſſe ſeparabilem à materia ſempiternam, atq. incorruptibilẽ, quia enim illas affert, velut ex ſuo penu, nec ſoluit, cũ tamen cap.3.& 4. ſoluat, quas affert ex alijs pro altera parte contradictionis ſcilicet nullam formam ſubſtantialem eſſe ſeparabilem, relinquere videtur vniuerſalem illam affirmatiuam, vt veram, vel vt minimum ſatis probabilem in Ariſ. ſent. qua data nunquam forma terminus formalis corruptionis ſtatuenda foret, ſed ſola vnio, qua diſſoluta, compoſitum quoque deſtrueretur.

ARTICVLVS I.

Aſſignatur ſubiectum, & terminus generationis.

49 HÆc quæſtio reſoluenda eſt iuxta allatam diſtinctionem in quæſt. præced. de generatione in ratione mutationis, & productionis; & quãuis in communi modo loquendi generatio dicatur mutatio, vt comparatur ad

ſubie-

ſubiectum, productio, vt comparatur ad terminum, vt notat Doctor 4. d. 11. q. 1. § *quantum ad tertium*, nihilominus abſolutè loquendo, & in ratione mutationis ſuum quoque debet reſpicere terminum ad quem, cum hic potiſſimũ conſtituatur vnum ex principijs eius, & in ratione productionis ſuum ſubiectum, cum ſic non dicat, niſi relationẽ quandam producẽtis ad productum, ſi actiuè, vel è contra, ſi paſſiuè ſumatur, aut in ſent. aliorum modum aliquem abſolutum ſubſtantialem, vel accidentalem, qui quoque ſubiecto indigebit; itaq. terminus, & ſubiectum generationis in vtroque ſenſu hic aſſignanda ſunt.

49 Dicimus primò ſi generatio ſpectetur in ratione mutationis, ſubiectũ eius tàm inhæſionis, quàm denominationis eſt materia, vel quod gerit materiæ vicem, (vt in animatis eſt corpus pro altera parte) terminus verò eſt forma ipſa, quæ de nouo acquiritur, non cõpoſitum. Quoad primam partem eſt Scoti 7. Met. q. 8. & 1. d. 2. q. 7. K. & d. 5. q. 2. E. & Ariſt. expreſſis verbis 1. de Gen. 24. & 8. Met. 15. Nec iuuat, quod ait Bannez, hæc teſtimonia intelligenda eſſe de ſubiecto, circa quod exercetur generatio ſubſtantialis, non verò de ſubiecto inhæſionis, & informationis, nam ſicut mobile eſt ſubiectum, circa quod exercetur motus, ità materia eſt ſubiectum, circa quod exercetur generatio, non verò, in qua recipitur, & inhæret. Non iuuat, nam Ariſt. 1. de Gen. 24. ſic loquitur, *eſt autem, & materia maximè quidem, & propriè ſubiectum generationis, & corruptionis ſuſceptibile*, ergo ex Ariſ. eſt ſubiectum inhæſionis, & receptionis; Tum quia id, circa quod exercetur motus, & mutatio, eſt propriè ſubiectum inhæſionis ex 3. Phyſ. 6. vbi motus dicitur eſſe in mobili, vt in ſubiecto, quod actuat, quatenus eſt in potentia; neq. enim hìc locum habet, vt perperam arbitratus eſt Bannez, diſtinctio illa de ſubiecto ſciẽtiarum *in quo*, quod eſt inhæſionis, & *circa quod*, quod eſt conſiderationis, accidentia enim qualis eſt generatio, non niſi ſubiectum inhæſionis agnoſcunt, & ideò in propoſito ſubiectum in quo, & circa quod omninò coincidunt. Accedit materiam eſſe, quæ à priuatione tranſit ad formam in generatione, vel è contra in corruptione, & quæ mutari dicitur, ergo eſt ſubiectum inhæſionis, quia vt ait Ariſ. 5. Phyſ. 12. de mutatione loquens, *cui ineſt, illud mutatur*. Rurſus idem eſt ſubiectum motus, & mutationis, ac termini eius, vt dicitur 3. Phyſ. loc. cit. quia motus eſt ipſa forma in fieri, cum ergo materia ſit ſubiectum inhæſionis formæ, erit etiam generationis, quæ eſt via ad ipſã. Demũ probari poſſet concluſio ex alio capite, quod ſubiectum inhæſionis nequeat eſſe compoſitum, quod de nouo ſit, tum quia dum generatio exercetur, compoſitum adhuc non eſt, vel non intelligitur eſſe; tum quia ipſum non permanet ſub vtroq. termino mutationis; tum quia ipſum non dicitur mutari, ſet produci, ergo ſubiectum generationis ſub ratione mutationis ſtatui nequit, ſed ſola materia, cui hæc munera cõpetunt.

50 Quoad alteram partem patet ex dictis diſp. 1. Phyſ. vbi diximus ſolam formam eſſe terminum ad quem generationis in ratione mutationis, & dum compoſitum quoq. dicitur eius terminus, id debere intelligi de ipſa in ratione productionis, non mutationis, alioquin plura tribus eſſent illius principia; tum quia re vera in quacunq. mutatione, vt benè notat Moriſ. hìc dub. 4. alius terminus ad quem requirendus nõ eſt, præter formam, ad quam ſubiectum mutationis tranſit, neq. enim tranſit ad compoſitum, neq. compoſitum recipit, ſed componit, ergo impertinens prorſus eſt compoſitum ad generationem in ratione mutationis, vndè ſub ratione mutationis verè reperitur in accidẽtibus, vbi tamen verum compoſitum non reſultat.

At contra primam partẽ concl. obijcitur, quia cõpoſitum denominatur generari, non materia, ergo illud eſt ſubiectum, non materia, forma enim denominat ſubiectũ, in quo eſt. Tum 2. quia

Digitized by Google

generatio etiam ſubſtantialis eſt accidens, dicitur enim ſubſtantialis terminatiuè ſolum, & extrinſecè, non entitatiuè, & intrinſecè, vt omnes fatentur, at compoſitum ſolum, non verò materia, eſt proprium ſubiectum accidentiũ ex dictis diſp. 3. Phyſ. q. 1. Tum 3. ſubiectũ ſuſtentat accidentia per eſſe proprium, & per ſe, ſed materia non habet eſſe, niſi per formam. Tum 4. non repugnat aliquid eſſe terminum alicuius actionis, & ſimul ſubiectũ eius, ergo nec repugnabit compoſitum denuo genitũ eſſe terminum generationis, & ſimul ſubiectũ eius, probatur aſſumptum, quia ad rationem ſubiecti ſolum deſideratur prioritas in genere cauſæ materialis, ſicut ad rationem termini tantũ exigitur poſterioritas in genere cauſæ efficientis, nihil autem obſtat, quo minus aliquid ſit prius in genere cauſæ materialis, & poſterius in genere cauſæ efficientis reſpectu eiuſdem, quandoquidem hæc prioritas, & poſterioritas non eſt in eodē, ſed in diuerſo genere cauſæ.

Reſp. compoſitum generari ſumendo generationē ſub ratione productionis; materiam verò ſub ratione mutationis, vt ſæpius Ariſ. docuit; de quo ſatis diximus q. præced. art. 2. in fine, & hoc totum gratis concedit Doctor 7. Met. q. 10. in corp. Ad 2. conſtat etiam ex ibi dictis in Phyſ. quo ſenſu compoſitum dicatur ſubiectum accidentium, & quomodo minimè inconuenit materiã primam eſſe ſubiectum accidētiũ quorundam relatiuorum, & imperfectorũ, qualis in propoſito eſt generatio, immò cũ generatio in ratione mutationis conſiſtat in relatione ſucceſſionis formæ nouæ ad priuationem immediatè præcedentem, prius materia intelligitur informata, & immediatè poſtea fundare præfatam relationem, atq. ita adhuc in hoc ſenſu nõ prius materia recipiet formam accidentalem, quàm ſubſtantialē. Ad 3. ſexcenties negata eſt minor. Ad 4. neg. aſſumptũ, & doctrina ad eius probationem aſſumpta millies à nobis damnata eſt in Phyſ. diſp. 2. q. 2. art. 1. & ex profeſsò diſp. 8. q. 1. art. 1. & alibi ſæpè; præterquamquod argumentum non eſt ad rem, quia in hac concluſione ſermo eſt de generatione in ratione mutationis, argumentum vrget de ea ſub ratione actionis, & productionis.

15 Dicimus 2. ſi ſumatur generatio in ratione actionis, & productionis, ſubiectum eius eſt generans, terminus totalis, adæquatus, & *qui* eſt compoſitũ, vt includit naturam, & ſingularitatem; terminus deniq; formalis, & *quo* forma denuò producta, vel inducta in materia, non autem vnio. Concluſio quoad primam partem, quòd ſcilicèt generationis ſubiectum ſub ratione productionis ſit generans, conſtat ex dictis in Phyſ. diſp. 7. q. 3. vbi vniuerſaliter docuimus actionem omnem ſecundum formalitatem actionis in agente ſubiectari, non in termino, vel paſſo, & ideò cùm generatio ſic ſumpta ſit actio, in agente radicabitur, benè verũ eſt, quòd ſi paſſiuè ſumatur pro reſpectu ſcilicet oppoſito geniti ad generans, ità in termino ſubiectabitur ſcilicèt in cõpoſito denuò genito, quæ omnia ſequuntur ex ibi dictis.

Quo ad cæteras partes eſt Scoti 7. Met. q. 10. vbi Ant. And. q. 9. Zerb. q. 7. Faber diſp. 13. Baſſol. 2. d. 12. q. 2. art. 2. & alij Scotiſtæ, & idem paſſim docet in lib. Sent. loc. mox citãd. & probatur quo ad ſingulas, imprimis quod compoſitũ ſit terminus *qui*, & adæquatus oſtenditur, quia talis terminus eſt ille, quem agens ſimpliciter, & per ſe intendit, & ad quem actio vltimo tendit, ſed agens per ſe, & ſimpliciter intendit productionem compoſiti, cætera verò tanquam media in ordine ad illud, & actio generantis vltimò ad totum producendum refertur, eoq; producto deſinit, ergo compoſitum eſt terminus totalis, adæquatus, & *qui*; Id etiam comprobari vlterius poteſt declarãdo varias notiones nominum, quibus ſignificari ſolet hic terminus; dicitur enim terminus *primus*, ſeu *primarius* generationis, quia primò intenditur à generante, vndè de-

bet intelligi de primitate in ordine intẽtionis, nam in ordine executionis forma eſt primus terminus, quia primum, quod natura exequitur, vt compoſitum conſtituat, eſt eductio formæ de potẽtia materiæ, & vnio eius cum materia; poteſt etiam dici primus primitate vniuerſalitatis, vt explicat Doctor 3.d.2. q.2. §. *quantum ad primum*, quia in omni generatione totum eſt, quod de nouo accipit eſſe, vbi partes interdum præexiſtunt, vt erit in reſurrectione; dicitur terminus *principalis*, quia materia eſt propter formam, & forma propter cõpoſitum, & ſic ſingulæ partes ſunt propter ipſum, & hoc eſt, quod dicitur cõpoſitum fieri vt *quod*, formam, vt *quo* quia ipſa producitur, vt ſit pars formalis illius; dicitur terminus *talis completus, & adæquatus*, quia natura intendit conſtituere rem in eſſe integro, & perfecto, & quamdiù tale eſſe non præbet, actio eius manca cenſetur, & non integra, tale autem eſſe eſt eſſe compoſiti ſingularis, & ſubſiſtentis, vndè merito dicitur terminus totalis, completus, & adæquatus, quia in eo vltimo, & adæquatè ſiſtit generatio; dicitur tandem terminus *qui*, quia eſt illud, quod ſimpliciter, & abſolutè in recto dicitur fieri, & exiſtere, vt per ſe exiſtens, & in ſe ſubſiſtens vndè forma eſtò, & ipſa verè fiat, & producatur, non tamen in recto dicitur fieri, ſed in alio, & cum alio, & fieri, vt *quo*, & in hoc ſenſu loquitur Ariſt.7.Met.26.& 27.& 1. Phyſic.64.dum inquit formam non fieri, ſed compoſitum, quia nimirum non fit per ſe, & in ſe, ſed in ſubiecto ità colligitur ex ipſo cõtextu, & iam tradidimus diſp. 2.Phyſ.q.7.art.2. & explicat Mercen.in ſuis dilucid.vol.2. pag.nobis 74.

52 Diximus autem compoſitũ eſſe huiuſmodi terminum, vt includit naturam, & ſingularitatem, quia generationes ſunt circa ſingularia 1.Met.cap.1. & vt notat Doctor 3.d.22.q.vn. ad 1. prin. natura in communi, eſtò conſtãs ex materia, & forma, non eſt idoneus generationis terminus, ſed vt in ſingularibus, non enim generatur ignis, vt ſic, ſed hic ignis; addidimus deniq; vt includit ſingularitatem, non verò ſubſiſtentiam, tum quia corpus pro altera parte in animatis terminat vt *quod* generationem in ſuo ordine, & tamen nõ eſt ſubſiſtens, cum ſit alteri communicabile, vt *quo*, nempe per modum partis; tum quia natura ſingularis, vt ſic, ſecluſa ſubſiſtentia, eſt ſufficiens generationis terminus, vt conſtat de B. Virgine Matre erga humanitatem Chriſti; tum tandem, quia ſubſiſtentia in Sent. Scotiſtarum communiori non dicit modum poſitiuum, ſed negatiuum, & ideò actio generatiua, quæ poſitiua eſt, non extenditur ad ipſam, vt ad terminum per eam attractum, ſed ſiſtit, & conſumatur in productione naturæ ſingularis, & ipſa reſultat ad poſitionem termini generationis, & ſic eſt terminus eius dumtaxat extrinſecus, & mediatus.

Deinde, quod terminus formalis, & *quo* generationis ſemper ſit forma, vnio numquam, probat Doctor 1.d.2.q.1. §. *contra iſtam opinionem* ex Ariſt.2. Phyſ.14. vbi ait generationem eſſe viã in naturam ideſt in formam, tanquam in terminum formalem, vt exponunt ibi Interpretes; ac etiam efficaci ratione, quia terminus formalis, vt ait ibi Doctor, & d.7.q.vn. & quol 2.art.3. & cõcedunt ipſimet Aduerſarij, eſt ille, in quo generans aſſimilat ſibi genitum, & à quo genitum ſpecificatur, hac enim ratione dicitur terminus *quo*, quia nimirum eſt id, quo terminos totalis conſtituitur in ſuo eſſe formali, & ſpecifico, vt declarat cit. 1.d.5.q.2.§. *ideò tenendo*, hoc autem efficit forma, nõ vnio, quia vnio nõ eſt ſubſtantia, ſed accidẽs, & merus reſpectus ex dictis diſp.5.Phy. q.9. nec eſt de eſſentia compoſiti, ſed mera conditio applicans cauſas intrinſecas ad eius conſtitutionem ex dictis ibidem quæſt.12. art.2. & hoc totum ex profeſſo docuit Doctor 3.d.2.q.2.

53 Neq; neceſſe eſt ad rationem termini formalis in generatione, vt de nouo accipiat eſſe per eam, & ideò dicatur

tur terminus eius; vt perperam contrarij putant, nam æque benè dicitur terminus ad quem, etiamquando præexiſtit, dummodo de nouo in materiam inducatur, ſic enim adhuc dicitur terminus, ad quem de nouo materia tranſit, & quem de nouo acquirir, cum prius nõ haberet; ac etiam æquè benè præfata munera exercet termini formalis ſcilicèt conſtituendi formaliter, ſpecificandi aſſimilandi, &c. non enim conſtituit denuò compoſitum, illudq; ſpecificat præciſe, quia ipſa de nouo producatur, ſed quia de nouo inducitur, & vnitur materiæ, vndè vt benè notarũt Ruuius, & Ioan. de S. Thom. cit. quando forma non producitur per generationem, ſed introducitur, & vnitur, & ſic ſola vnio producitur, adhuc non producitur, vt conſtimens formaliter, ſed vt communicans, & applicans id, qnod conſtituit vt forma; igitur forma in quacũq; prorſus generatione ſẽper terminus formalis exiſtit, terminus quidem, quia terminat; ſi non actionem productiuam, vel eductiuam, ſaltim inductiuam, & vnitiuam, ac etiam materiæ, quæ deſerendo priuationem tranſit ad ipſam; formalis verò, quia compoſitum conſtituit ipſum formalizando, & ſpecificando. Quia tamen forma non exercet præfata munera cõſtituendi formaliter, ſpecificandi, aſſimilandi, &c. niſi vnita materiæ, & media vnione conſtituit compoſitum, hac de cauſa pertinere dicitur ad terminum formalem, vt conditio neceſſariò prærequiſita, non autem vt ratio terminandi; & hanc opinionem defendit quoque Vaſquez 1. p. diſp. 162. cap. 3. & 3. p. diſp. 19. cap. 2.

54 Aduerſus hãc concl. inſtatur primò probando formam eſſe terminum *qui*, & primum in generatione, non compoſitum; illud enim propriè, & primò fit, & generatur; quod ſecundũ ſe totum generatur, & fit, at compoſitum non fit in generatione ſecundum omnem ſui partem, quia materia præexiſtit, ſed ſola forma ſecundum ſe totã producitur, ergo &c. Ruſus illud per ſe primò generatur, & propriè, quod tranſit de non eſſe ad eſſe, talis eſt forma ſola, & ſi compoſito competit, id eſt ratione formæ, ergo &c. & hac ratione Ioan. Grammaticus contra Proclum aſſeruit magis propriè formam generari, quam compoſitum.

Reſp. Scot. in Met. loc. cit. argumẽtum concludere de primitate totalitatis, quo ſenſu dicitur aliquid alicui competere primo, ideſt ſecundum omnem ſui partem nõ autem de primitate adæquationis, ſic enim primo producitur, quod habet rationem totius, non partis, quia ad illud ſpectat per ſe eſſe, & fieri. Ad aliud neg. min. immo vt diximus ex Scot. 3. d. 2. q. 2. id, quod primò primitate vniuerſalitatis accipit eſſe in omni generatione, eſt totum, interdum enim ambæ partes præexiſtere poſſunt, & in tali caſu ſolum compoſitum tranſit de non eſſe ad eſſe; in generationibus verò, in quibus forma ex vi generationis trãſit de non eſſe ad eſſe, eſto loquendo de eſſe ſimpliciter, vt primò recedit à non eſſe, compoſitum dicatur ratione formæ tranſire de non eſſe ad eſſe, tamen loquendo de eſſe ſimpliciter, vt idem eſt, quod eſſe per ſe per modum ſubſiſtentis, tranſit de non eſſe ad eſſe non beneficio formæ, ſed ſecundum ſuam totalitatem, ſeu ratione formæ totius; alias quaſdam obiectiunculas ad hoc vide apud Scotiſtas cit. & Bonet. 1. Phyſ. cap. 4. quę ſoluuntur ex dictis.

55 Secũdo probat Ioan. de S. Thom. cit. ipſam ſubſiſtentiã pertinere ad terminum intrinſecum generationis, qui ille dicitur terminus intrinſecus, qui directè, & per ſe attingitur ab actione, non ſecundariò, & mediatè, ſed ſubſiſtens nequit eſſe terminus mediatus, ac ſecundarius ſupponens alium primariũ productum, quia completum, & integrum eſſe, ad quod ordinatur generatio, primò, & per ſe inuenitur in ipſo ſubſiſtente, non antè ſubſiſtentiam, ergo res vt ſubſiſtens, & ipſa etiam ſubſiſtentia ingreditur terminum intrinſecũ generationis. Confirmant Complut. ex D. Thom.

D. Thoma forma totalis v.g. equinitas non eſt vt *quod*, ſed vt *quo* aliud eſt, ſuppoſitum verò habet eſſe, vt *quod*, ergo natura totalis non fit, vt *quod* ſed ſolum ſuppoſitum patet conſeq. nam cum fieri ſit via ad eſſe, non poterit fieri, vt *quod* id, quod non habuerit eſſe, vt *quod*.

Reſp. neg. min. natura enim ſingularis, & per ſe exiſtens eſt ſufficiens terminus generationis ſecluſa ſubſiſtencia, vt dicunt Theologi de humanitate Chryſti, & in natura ſingulari inuenitur ſufficienter integrum, & completum eſſe, ad quod ordinatur generatio, & ideò Doctor 3 d.6. q.1.§. *contra concluſionem* inquit, quòd terminus generationis eſt eſſe exiſtentiæ, non ſubſiſtentię, niſi ſecundarius, & reſultans. Ad Conf. vltrò concedimus naturam, vt ſic, ſcilicet equinitatem non eſſe, niſi terminũ *quo* totalem generationis, non autem *quod* addimus tamen non tantum ſuppoſitum, ſed etiam ſingulare antecedenter ad ſubſiſtenciam eſſe vt *quod*, & fieri vt *quod*, ac proindè eſſe ſufficientem terminum generationis totalem, & *quod*.

56 Tertio inſtatur, quòd forma non ſit terminus formalis, & *quo* generationis, ſed vnio; Tum quia nõ ſemper producitur formam, ſed benè ſemper vnio, oportet autem aſſignare pro termino formali generationis aliquid de nouo factum, alioquin generatio noua non eſſet, ſaltim reſpectu termini formalis. Tum 2. quia etiam quando forma producitur, non adhuc benè ponitur terminus formalis generationis, quia nõ agẽs formam producẽs dicitur generare, ſed quod illam vnit, vt conſtat in humana generatione, vbi homo dicitur generare hominem, non quia formam producat, ſed quia illam vnit, vnde etiam ſi forma materialis præexiſteret à Deo producta, ſi agens naturale illam poſtea materiæ vniretur, diceretur verè generans, non Deus. Tum 3. terminus formalis eſt, quo habetur totalis, at poſita forma non habetur compoſitum, ſi nimirũ à Deo produceretur extra materiam, poſita vnione habetur, ergo. Tum 4. ille eſt terminus formalis ad quem in generatione, qui contraponitur termino à quo formali, ſed hic eſt priuatio formæ in materia, ergo terminus ad quẽ erit præſencia, ſeu vnio formæ cum ea. Tum 5. actiones diſtinguntur per terminos formales, at actio creatiua, & generatiua diſtinguuntur per formam vnitam, vel non vnitam, nã vnita ſubiecto eſt terminus generationis, non vnita creationis, ergo, &c. Tũ 6. ex ſola variatione vnionis variantur ſpecies actionis, vt cum anima rationalis vnitur per generationem, vel reunitur per reſurrectionem, non eſt variatio penes formam, ſed penes diuerſam formæ vnionem, ergo ſola vnio eſt terminus formalis ſpecificans actionẽ. Tũ 7. applicatio corporis ad hanc ſuperficiem facta per motũ habet pro termino formali Vbi, & præſentiam, non autẽ corpus, quod fit de nouo præſens, ergo etiã cum per actionem generatiuam vnitur forma ſubiecto, non eſt dicendum formã vnitam eſſe terminum illius actionis, ſed ipſam vnionem. Tum tandem quia forma non eſt terminus generationis, niſi vt vnita materiæ, ergo vnio erit terminus formalis, non forma.

57 Reſp. vt diximus non ſẽper opus eſſe, vt terminus formalis in generatione producatur, ſed ſufficit, vt de nouo inducatur, ſic enim generatio vndequaque dicitur noua, in ratione productionis ex termino totali, qui ſemper de nouo accipit eſſe, in ratione mutationis ex formali, qui vt minimum ſemper de nouo inducitur in materiam. Ad 2. iam diximus q. præced. art. 2. & adhuc magis mox dicemus, actionem vnitiuam eſſe prorſus diſtinctam à generatiua, licèt hęc ſit neceſſariò connexa cum illa, & habere alium, & alium terminum; verũ igitur eſt agens, quod vnit partes, generare etiam compoſitum, non formaliter, quaſi per eandem actionem, ſed concomitanter, quatenus vna actio eſt cõnexa cum alia, & terminus vnius cum termino alterius; quomodo autem

dicatur homo hominem generare patebit ad finem diſput. Ad 3. poſita forma, non quidem abſolutè, ſed in materia, habetur terminus totalis ſcilicèt compoſitum eius beneficio, vt termini formalis, & beneficio vnionis, vt prævia conditionis applicantis ipſum formalē terminum. Ad 4. potius eſt pro nobis, priuationi namq. quæ ponitur generationis principium, vt terminus formalis à quo, opponitur ipſamet forma, non vnio formæ, alioquin vnio, non forma eſſet principium generationis, vnio igitur interuenit in generatione, non vt principium per modum termini ad quē, quia hoc eſt forma ex 1. Phyſ. ſed vt conditio applicās illum. Ad 5. vt diximus præced. q. art. 2. actio creatiua, & generatiua diſtinguuntur potiùs ex parte ſubiecti, & termini à quo, quàm ex parte termini ad quem, quia eadem forma poteſt creatione, & eductione produci, cum autem actiones dicuntur diſtingui per terminos, hoc ita intelligendum eſt, vt diximus diſp. de motu, quod diuerſitas terminorum ſemper facit diuerſitatem actionum, è contra, ita quod ex diuerſitate corū valet inferri diuerſitas actionum, non verò ex identitate identitas, falſum etiam eſt in generatione formam vnitam eſſe terminū vnius, & eiuſdē actionis, quia diuerſis actionibus attingitur entitas abſoluta formæ, & reſpectiua vnionis. Ad 6. neg. aſſumptum cum prob. quia ſi iſta vnio, qua vnitur iſta forma, poſſet alteri adhiberi, eodem modo illam vniret materiæ, vnde ait Doctor 4. d. 43. q. 1. ad vlt. princ. quòd compoſitum poteſt redire idem, licèt non redeat eadem vnio partium, quia illa vnio non eſt de eſſentia totius, nec illa vnio eſt illa entitas totalis, quæ eſt ex partibus, nec forma illius entitatis; poteſt etiam negari probatio aſſumpti, tum quia in reſurrectione ſi redeūt partes eædem, redibit quoque eadem vnio; tum quia generatio hominis, & reſurrectio non differunt ſpecie, quia hæc fiat in inſtanti, & illa proceſſu temporis, inſtantaneum enim & ſucceſſiuū non ſunt eſſentiales differentiæ mutationis, vt dictum eſt diſp. cit. Ad vlt. negatur per actionem generatiuam formā vniri ſubiecto, vnitur namq. per vnitiuam, & gratis concedimus vnionem nō autem formam, eſſe talis actionis terminum. Ad 8. ſi ly *vt* reduplicat rationem formalem terminandi, neg. aſſumptum, ſi ſolam conditionem, verum eſt, ai neg. conſeq.

58 Tertio ad idem arguit Areſ. cit. terminus formalis eſt, qui per ipſam generationē de nouo fit, ſed vnio eſt, quæ fit de nouo in quacunque generatione, non forma, quia hæc interdum præexiſtere poteſt tempore, vel natura, vt patet in hominis generatione, ac nutritione, ergo &c. & ait hanc difficultatem eſſe indiſſolubilem; Verùm quia in maiori, quam ſæpè negauimus, tota conſiſtit difficultas, eam pluribus probare conatur, quia omnes concipiunt terminum generationis eſſe illum, ad quem terminatur generatio, & generationem in hoc differre à motu locali, & cœteris mutationibus, quòd illarū termini poſſunt eſſe præexiſtentes, non ita generationis, generatio enim eſt tranſitus à nō eſſe ad eſſe, quod autem eſt, non poteſt tranſire à non eſſe ad eſſe. Conf. ex eius contrario ſcilicet corruptione, nā omnes cenſent corruptionem terminari ad non eſſe, ergo ſicut quod eſt terminus corruptionis, debet poſt eam non exiſtere, ita quod eſt terminus generationis, debet ante eam non præextitiſſe. Nec valet effugium, quòd hoc debet intelligi de termino totali, non formali. Quia ſi terminus formalis poſſet præexiſtere idem dicendum eſt de termino totali; tum quia terminus totalis non fit diuerſa actione à termino formali, ſed per eādem poſito termino formali etiā ipſe reſultat, ergo quod ſufficit ad terminum formalem, ſufficiet quoque ad totalem, tum quia terminus formalis eſt ratio formalis, cur aliquid termino totali conueniat, ergo ſi termino formali non conuenit hic tranſitus, neq. conueniet ipſi termino totali, nam in reliquis

omni-

omnibus motibus terminus totalis reſpondet termino formali, & ſicut terminus formalis alterationis eſt qualitas, ita totalis eſt quale, quòd ſi qualitas intenditur tantùm, & non fit de nouo, ita etiam terminus totalis intendi dicitur, & idem patet in augumentatione, & in cęteris. Ruſius probat eandem maioré. ſi terminus formalis poteſt ipſi generationi præexiſtere, non erit ratio cur & materia non dicatur terminus formalis generationis, nam de eſſentia compoſiti non minus eſt materia, quàm forma, & ipſa quoque aſſimilat genitum generāti, cur igitur compoſitum dicetur generari ratione formæ, non autem ratione materiæ, niſi quia materia præexiſtit? Conf. quia in creatione terminus formalis non magis dicitur forma, quàm materia, quia neutra præexiſtit. Denique quod non producitur, non terminat actionem, ergo ſi terminus formalis terminat generationem, debet illa produci.

59 Reſp. neg. mai. quia vt dictū eſt, non eſt neceſſe formalem terminum de nouo produci in ſua entitate, ſufficit ſolum, quòd de nouo communicetur rei conſtitutæ, quod conſtat in productionibus diuinis, in quibus eſſentia ponitur terminus formalis earum, cum tamen ipſa non producatur, ſed ſolum termini totales; adhuc tamen dicitur terminus generationis, quia terminat inductionem, & tranſitum materiæ de priuatione, & de potentia ad ipſam neq; in hoc differt generatio à cæteris motibus ſed ex alijs capitibus; cum verò dicitur generatio tranſitus de nō eſſe ad eſſe, corruptio è contra, poteſt hoc intelligi de generatione, & corruptione in ratione mutationis, vel productionis, & deſtructionis, primo modo tranſitus dicitur de ſubiecto, & ſic tranſire dicitur materia de non eſſe formæ ad eſſe formæ, etiamſi forma præexiſtat, dummodo in eam inducatur, alio modo dicitur de compoſito, & de termino totali, non formali, vt dicitur in reſponſione inter arguendum allata, ad cuius impugnationem negatur aſſumptum, ad 1. prob. neg. terminum formalem, & totalē fieri eadem actione, nam licèt poſito formali totalis neceſſario reſultet, hoc tamen non tollit diuerſitatem actionum, ſed ſolum infert neceſſariam connexionem vnius actionis cum alia ex ſuppoſitione alterius ſicut poſito aſsēſu præmiſſarum neceſſitatur intellectus ad aſſenſum concluſionis, & tamen aſſenſu cōcluſionis eſt diſtinctus actus ab aſſenſu præmiſſarum, ad aliam prob. eiuſdem aſſumpti neg. cōſeq. neq; enim opus eſt, immo repugnat, quicquid conuenit, vel non conuenit termino formali, conuenire quoque vel non conuenire totali, alioquin inter illos nulla prorſus eſſet diſtinctio, totalis ergo tàm in generatione ſubſtantiali, quam accidentali ſemper accipit eſſe de nouo ſeruata proportione (quia in accidentali accipit eſſe de nouo ſecundum quid, non ſimpliciter, nam aqua igni applicata nō fit ſimpliciter, ſed fit calida) formalis verò quantum eſt de ſe poteſt præexiſtere, æquè enim aqua fit calida per calorem in ipſa denuò productum, ac per præexiſtentem in eam nouiter inductū. Ad aliud principale neg. ſequela maioris, materia enim ideò non dicitur terminus formalis, non quia præexiſtit, ſed quia non ſpecificat, & formalizat compoſitum, nec ipſum aſſimilat in ſpecie generanti, ſed tantum in genere, nec forma tranſit ad ipſam, ſed ipſa ad formam recipiendo, & patiendo, qua ratione inquit Doctor 1. d. 5. q. 2. §. *tertio principaliter*, quòd ſi forma præexiſteret, & materia de nouo adueniret, ſeq; illi ſubijceret, adhuc forma exerceret munera formæ, & eſſet terminus formalis, ob rationem allatam. Ad Conf. etiam in creatione poteſt forma dici terminus formalis, quia terminat illam ſpecificādo, & formalizando compoſitum, quod non gerit materia. Ad vlt. iam dictū eſt etiam quando forma producitur nō attingi per generationem, ſed alia actione diſtincta, quæ dicitur eductio, quando verò non producitur, dicitur terminus

generationis, quatenus de nouo inducitur, & materia tranſmutatur ad ipſam, vndè in tali caſu dicitur terminus ad quem generationis, præſertim in ratione mutationis.

60 Quarto arguitur ad idem ex alio capite, vnitio eſt formaliter generatio, cum in productione vnionis conſiſtat formaliter productio compoſiti, ergo quod eſt terminus formalis vnitionis, erit terminus formalis generationis, ſed vnio eſt terminus formalis vnitionis, quia vnitio per ſe, & formaliter tendit ad vnionem, ergo idem modus vnionis erit terminus formalis generationis, maiorem, in qua conſiſtit tota difficultas, probat Auerſa q.14. ſec.3. Tum quia producere totum quatenus totum, & compoſitum, quatenus compoſitum, eſt producere ipſam totalitatem, & cõpoſitioné, ſed hæc formaliſsimè in ipſa vnione conſiſtit, ergo productio vnionis eſt verè, & formaliter productio cõpoſiti. Tum 2. compoſitum nõ eſt aliud, quàm partes vnitæ, ergo productio cõpoſiti eſt actio illa, qua partes fiunt vnitæ, talis eſt vnitio, ergo. Tum 3. ſi agẽs produceret ambas partes, nec eas vniret, totum non efficeret, ſi è contra illas præexiſtentes inueniret, ac poſteà vniret, verè efficiet vnitum, & compoſitum, ergo productio vnionis partium eſt productio compoſiti. Tum tandem compoſitũ corrumpitur per ſolam diſſolutionem vnionis etiam remanentibus partibus in ſe, vt patet in morte hominis, ſicut ergo diſſolutio vnionis eſt corruptio totius, ita eiuſdem vnionis productio eſt totius cõpoſiti generatio.

61 Reſp. ex dictis q. præced. art. 2. falſam eſſe maiorem, nam vnitio eſt actio accidentalis, quia terminatur ad vnionem, quæ eſt merus reſpectus, generatio verò eſt actio ſubſtantialis ad tertiam entitatem compoſiti terminata; ad rationes verò, quibus eam probare conatur Auerſa, patet ex dictis diſput. 5. Phyſ. q. 4. art. 2. & q. 12. art. 2. & q. 13. art. 1. in Sol. præſertum ad 2. procedunt enim ex æquiuocatione compoſitionis, & compoſiti, nam compoſitio poteſt ſumi dupliciter, vt ibi dictũ eſt, vel purè grãmaticaliter, vt ſonat nominis ethymologia, vt nempè ſignificat ſimul poſitionem partium, vel philoſophicè, vt ſignificat cauſalitatem partiũ intrinſecam in ordine ad totum, compoſitio in primo ſenſu eſt reſpectus extrinſecus adueniens, & verſatur inter partes adinuicem, & eſt idem, quòd vnio, at in ſecundo ſenſu eſt reſpectus intrinſecus adueniens, & verſatur inter partes, & totum, & eſt idem, quòd cauſalitas totius, actiua quidem ex parte partium componentium, paſſiua ex parte totius conſtituti; compoſitio in primo ſenſu conſtituit totum, quod dicitur vnitum, aggregatum nempè ex materia, & forma, compoſitio in ſecundo ſenſu conſtituit totum, quod dicitur vnum coaleſcens ex illa collectione, & aggregatione partium, quod ſolum verè, & propriè dicitur totum, neq; enim idem ſunt eſſe vnitum, & vnum, quia eſſe vnitum eſt effectus formalis vnionis receptus in partibus, & partes afficiens, eſſe autem vnum eſt effectus formalis vnitatis receptus in cõpoſito, ſeu toto, illudq; afficiens, vnde totum dicitur vnum, non autem vnitum, quam doctrinã ferè dedimus loc. cit. Hinc ad 1. dicimus procedere de toto impropriè dicto, & de compoſito grãmaticaliter ſumpto; quòd ſi in maiori loquitur de toto propriè dicto, & compoſito philoſophicè ſumpto, tunc eſt neganda minor, quòd nempè compoſitio totum in hoc ſenſu conſtituens conſiſtat in vnione. Ad 2. verum eſt aſſumptum de cõpoſito grãmaticaliter ſumpto, non philoſophicè. Ad 3. agens partes vniens non ſolum efficit vnitum, ſcilicet aggregatum ex partibus, ſed etiam vnum, & eſt tertia entitas reſultans ex illo aggregato, vt ex integra cauſa, diſtinctis tamen actionibus, nam illud efficit vnitione, hoc autem generatione. Ad 4. in compoſiti interitu non ſola amittitur partiũ vnio, quia eſſet corruptio merè accidentalis, cum vnio non ſit, niſi reſpe-

ſpe-

ſpectus, ſed tertia entitas ex partibus coagmentata, & ſic etiam de generatione dicendum, quòd in ea non acquiritur tantum vnio, ſed tertia quædam entitas, imò hæc eſt ratio, qua mouetur Doctor ad ponendum totum eſſe quidpiam partibus ſuperadditum etiam vnitis, quia inquit ipſe 3.d.2.q.2 §. *de ſecundo*, neque generatio ſubſtantialis eſt per ſe ad reſpectum, vt ad terminũ ad quem, nec etiam corruptio eſt à ſolo reſpectu, vt termino à quo.

62 Itaque fundamentum huius noſtræ aſſertionis eſt realis diſtinctio totius eſſentialis à ſuis partibus etiam ſimul vnitis, quam fuſiſſimè probauimus diſp. 5. Phyſ.q.13.art.1. & præter Auctores ex Thomiſtica ſchola eam tuentes ibi citatos ſequuntur etiam Soncin. 7.Met.q.vlt. Flandria 4.Met. Iauell. & Aquarius ibid. Conimb 1. Phyſ.cap.2. q.1. Fonſeca 7. Met. cap.17.q.vlt. Vaſquez etiam id defendit to.1. in 3.p.diſp. 19.n.26. ſed in quodam ſenſu, quem reijcit Doctor 8. Met. q.4. ait enim quod cum forma ſubſtantialis vnitur materiæ, communicat ei quoddam eſſe ſubſtantiale à forma, materia, & vnione diſtinctum, & ſecundum ipſum id eſt eſſe, quod totum partibus ſuperaddit. Hoc eſt prorſus falſum (ait Doctor) ſi intelligatur, quod effectiuè cauſat in materia aliud eſſe à ſeipſa, dat enim eſſe materiæ formaliter, & hoc eſſe eſt ipſamet forma communicata, quia ipſamet materiam informat, nec compoſitum etiã formaliter eſt illud eſſe, vndè fuga de illo eſſe communicato non videtur eſſe, niſi vocalis tantum, ità Doctor; & hac ratione nos quoq. hoc Vaſquez figmentũ refellimus diſp.5. Phyſ. q.3. art.3. quia ſicut forma accidentalis præcisè per vnionem ſui cum ſubiecto communicat ſuum effectum formalem illi abſq. alio eſſe deriuato ab ipſa forma, vt Vaſquez ibi concedit, ità ſubſtãtialis forma præcisè per vnionem ſui cõmunicabit materiæ effectum ſuum formalem, & tota ratio eſt, quam innuit Doctor, quia effectus formalis formæ nil aliud eſt, quàm forma vnita ſubiecto, vt nos quoq. dicimus ibi; verus igitur, & legitimus modus ponendi totum diſtingui realiter à partibus non eſt hìc, nec ille, quem dedit P. Faber theor. 21. cap. 3. & adeò Mordicus perpetuò defendit 3.ſent.diſp.19. cap. 3. & rurſus 7. Met. diſp.22. quod ſcilicet diſtinguitur à partibus vnitis quidem, nõ tamen tranſactis in tertiam entitatem, & totum iam conſtituentibus; ſanè tanta altercatione opus nõ erat, ſi totum hoc tantum modo à partibus diſtinguitur, quoniam etiam Auerroiſtæ concedunt, quod partes, dum totum actualiter conſtituunt ſint idẽ realiter cum ipſo toto, nec enim ipſi contẽdunt totum eſſe idem cum partibus, antequam ex illis ipſum totum ſit actualiter conſtitutum, nec de hoc vnquã dubitauerũt, ſed tota dubitatio ſemper fuit de partibus, vt totum actualiter conſtituunt, quare ſi in hoc ſenſu Scotiſtæ illis concedunt totum non diſtingui à partibus, coincidunt adæquatiſſimè in eorum ſententiam, vt notauit Contarenus q. de diſtinctione partiũ à toto cap. 2. in fine vbi gloriatur de confeſſione Scotiſtarum ità loquentium.

63 Verus itaq. ſenſus diſtinctionis totius à partibus, & quem intendit Doctor 3.d.2.q.2. traditur à nobis diſp.cit. Phyſ.q.13.art.1. (quicquid ibi dicat P. Cauell. in Scholio, & Meuriſſe lib.2. Met. cap.3. 4.p. q.4. vbi inquit Doctorem cit.3.d.2.q.2. ſolam diſtinctionem formalem intendere inter totum, & partes, non realem, quod delirium refellimus diſp.1. Log.q.5.art. 2.) vbi adeò exactè hanc controuerſiam pertractauimus, vt quamuis poſt illius editionem alij graues Auctores pro oppoſita ſent. ſtrenuè decertantes ad manus peruenerint, vt Complut.1. Phyſ.diſp.6. Contaren.cit. Areſius 1. de Gen. diſp.2.q.13. Io.de S.Th.1.Phyſ.q.6.art.2. Manca 1. Phyſ.q.1.dub.1. Arriag.diſp.5.Phyſ.ſec. 1. nec obiectiunculam quidem offenderimus, quæ ibi adamuſſim præuiſa, & ſedata non fuerit; nec vllam rationem afferunt vrgentẽ, niſi contra diſtinctio-

nem

nem realē totius integralis à partibus, quam nos quoq. ibidem inficiamur art. 2. poteſt etiam pro noſtra ſent. videri Zerbius 7. Met. q. 19. vbi luculentiſſimè eā pertractat, & Angeſt. de formæ proprietatibus pag. nobis 199.

ARTICVLVS II.

De ſubiecto, ac termino corruptionis.

64 Reſoluenda eſt hæc dubitatio eadem methodo, qua præcedens de generatione in ſuperiori articulo, diſtinguēdo nimirum de corruptione ſub ratione mutationis deperditiuæ, & ſub ratione actionis deſtructiuæ, ſic enim facilè erit adinuenire eius ſubiectum, & terminum; Nam ſi de ipſa ſit ſermo ſub ratione mutationis, in confeſſo eſt apud omnes ſubiectum eius eſſe materiam, in qua velut in communi arena vtraq. exercetur mutatio ex 1. Phyſ. terminus autem eſt non eſſe, ſeu priuatio formæ, nam quemadmodū per generationem tranſit materia de non eſſe formæ ad eſſe formæ, ità è contra per corruptionem tranſit de eſſe formæ ad non eſſe formæ. Si verò ſumatur in ratione deſtructionis, ſeù deſtructiuæ actionis, terminus erit non eſſe compoſiti, ſicut enim per generationem in ratione productionis ſolùm compoſitum accipit eſſe, hoc enim eſt, quod propriè, & per ſe dicitur generari, ità compoſitum eſt, quod propriè dicitur corrumpi, & per corruptionem deſinere; ſecus eſt de forma, quæ ſicut propriè non dicitur generari, ſed educi de potentia ſubiecti, ità nec propriè dicitur corrūpi, ſed deſinere in materia, & in eius potentiā rurſus reduci; tamen ob nominum penuriā dicitur etiam forma corrumpi in communi modo loquendi, & ſic terminus corruptionis formæ erit non eſſe eius in ſubiecto, terminus corruptionis compoſiti erit non eſſe eius remanente materia, itaquod terminus corruptionis ſinè formæ, ſiuè compoſiti, vt ab annihilatione diſtinguitur, eſt negatio in genere, quod totum conſtat ex dictis quæſt. præced. art. 3.

65 Sed dices, dum gratia deſtruitur in anima noſtra, deſinit in ſubiectum, manet enim ſubiectum eius ſcilicet anima poſt eius deſitionem, & tamen dicitur annihilari, non corrumpi, ſicut è cōtra dum incipit in anima, dicitur per creationem incipere, non per generationē, vel eductionem. Rurſus ſi ipſa anima noſtra deſtrueretur, etiam maneret ſubiectum, nempè corpus, & conſequenter in ſubiectum deſineret, & tamen nō diceretur corrumpi, ſed annihilari, ergo non benè ponitur negatio in ſubiecto terminus corruptionis formæ, quia id etiam conuenit annihilationi. Baſſol. hanc difficultatem de gratiæ deſitione tangit in 4. d. 11. q. 4. art. 2. & ægrè reſoluit, quia perſiſtit in eo principio, quod gratia incipiat in anima per creationē, & cōſequenter deſinat per annihilationem; at nos facili negotio euadimus, nā ſicut admittimus eam ex potentia animæ educi diſp. 3. Phyſ. q. 5. art. 2. quia fit in ſubiecto, & dependenter ab eo, cum ſit forma ſuapte natura inhærens, ſic in præſenti eius deſitionem in anima dicimus eſſe corruptionem. Secus eſt de anima, eſto deſineret in corpore, quia eſt forma per ſe ſubſiſtens, vndè ſicut in eius inceptione, eſto fiat in corpore, non ob id dicitur educi, vel generari, quia non fit dependenter ab eo, ſed ſolum cū eo, ratione ſuæ ſubſiſtentiæ, & independentiæ, ità in eius deſitione nō eſſet dicenda corrumpi, vel in ſubiectum deſinere eſto deſineret in corpore. Hinc grauiter errauit Rubion. 2. d. 1 q. 4. art. 2. dicens etiam animam ipſam generari, quia fit in præſuppoſito ſubiecto, vt cæteræ formæ.

66 Quia vero hunc communem omnium ſenſum de formarum materialiū interitu tentauit labefactare Fereh. ab initio quæſt. cit. oſtendens formā ſubſtantialem nō eſſe idoneum corruptionis terminum, tem hanc examinare nō pigeat; & quidem veritas hæc adeò eſt obuia, & explorata, vt ſatis eſſet ſolùm

eius

Digitized by Google

eius rationibus ſatisfacere, communis enim omnium ſenſus à tot ſæculis indubium à nullo vnquam reuocatus ſufficiens eſſet eius approbatio, ſed ad maiorem adhuc rei certitudinem probare libet commune placitum, tum ex Ariſ. tum ratione, ſed prius notare oportet, quod aduertit Ferch. ibidem cap. 5. nu. 29. quòd apud Ariſ. hoc dicitur ſeparabile ab alio, quod ab eo auulſum adhuc ſuum eſſe retinet, quòd ſi per actualem diſiunctionem intereat, dicitur inſeparabile; probemus igitur in hoc ſenſu non omnem formam ſubſtantialem eſſe ſeparabilem, imò omnes materiales, eo ipſo quòd à materia diuelluntur, interire, & corrumpi, & quidem omnes huiuſmodi formas ſubſtantiales eſſe in hoc ſenſu inſeparabiles, atq. adeò corruptibiles, docuit Ariſ. nō ſemel, 1. Phyſ. tex. vlt. 2. Phyſ. 12. ſecundo de Anima, & alibi, ſed quòd moramur? Ferch. ipſe à cap. 6. quamplura adducit ex Ariſ. loca, in quibus loquens de formis ſubſtantialibus aſſerit quaſdam eſſe ſeparabiles, quaſdam non, & inter alia luculentiſſimus eſt, quem adducit ex 8. Met. 3. ſi ergo apud Ariſt. non omnes formæ ſubſtantiales ſunt ſeparabiles, ſed aliquę tantum, quomodo ſine contradictione potuit vnquam aſſerere omnem formā ſubſtantialem, quatenus ab accidentali diſtinguitur, eſſe ſeparabilem, vt conuincere Ferch. intēdit cap 2. ex eodē Ariſ. ſanè iſtæ contradicunt *omnis forma ſubſtantialis eſt ſeparabilis, quædam forma ſubſtantialis non eſt ſeparabilis*, ſi hanc ergo Ariſ. ſexcenties docuit, rectè Ferchio, illam docere non potuit.

67 Inuenit hîc Auctor effugiū quoddam ad eludenda omnia Ariſ. teſtimonia, inquit enim ab initio cap. 2. poſſe quamlibet formam ſubſtantialem conſiderari dupliciter, vel ſecundum eſſe perfectum, vel ſecundum ſe præcisè, tūc forma dicitur habere eſſe perfectum, quando habet accidentia ſibi conuenientia, quæ ſunt eius inſtrumenta in agēdo, & patiendo, forma verò ſecundum ſe conſideratur præcisè ſecundum ſuū eſſe ſubſtantiale nullo ſpectato accidēte comite; Hinc poſtea in fine cap. cum ei obijcitur Ariſ. 2. Phyſ. & 2. de Anima, & alibi aſſerens formas inſeparabiles, reſpondet ſecundum eſſe perfectum inſeparabiles eſſe ratione accidentis conſequentis, ſecundum ſe, & ſecundum eſſe imperfectum ſeparabiles, atque æternas fore. Sanè hæc eſt euidens teſtimoniorum Ariſ. eluſio, inconſulto, namque aſſeruiſſet toties quaſdam formas ſeparabiles eſſe, quaſdam non, quia ſecundū eſſe perfectum omnes ſunt inſeparabiles, ſecundum eſſe imperfectum omnes ſeparabiles; Accedit, quòd in ſententia docente potentias animæ eſſe accidentia, ſolutio nulla eſt, quia anima rationalis ſuas ſecum defert, atq; ideò etiam ſecūdum eſſe perfectum eſt ſeparabilis.

Si dicat ipſum non aſſeruiſſe illā vniuerſalem affirmatiuā, ſed probaſſe dūtaxat diſputatiuè procedendo. Non ſufficit, quia ſoluit rationes, & Ariſ. teſtimonia pro vniuerſali negatiua, ergo etiam ſoluere debebat, quæ faciebāt pro vniuerſali affirmatiua, eo vel maximè, quia hanc, inquit, eſſe melius probatam (vt potè proprio Marte) quàm negatiua, etiamſi multas annorum centurias, vt ait ipſe, alij conſumpſerint in ea probanda. At inquit pro ratione muneris inſtituti ad oſtendendam ſcilicet animę ſeparabilitatem aſtringi ſolum ad ſoluendas rationes pro negatiua. At certè tenebatur etiam ſoluere adductas pro affirmatiua, tum nè faceret Ariſ. ſibi cōtradicentem, dum in quibuſdam locis eum adducit pro vniuerſali affirmatiua, in alijs eam negat per aſſertionem particularis negatiuæ, quòd quædam formæ ſubſtantiales non ſunt ſeparabiles; tum quia ab initio Veſtig. in veſtiganda animæ ſeparabilitate pollicetur ſe velle ordinem ſeruare Ariſ. 1. poſt. vbi primò repellit vniuerſales contrarias omnium eſſe demonſtrationem, nullorum eſſe demonſtrationem, & recipit medias, quorundam eſſe, quorundam nō eſſe, quod obſeruauit etiam 1. Phyſ. vbi primò reijcit illas vniuerſales contrarias,

as,omnia principia ſunt contraria, nulla principia ſunt contraria, ſtatuitq. principia quædam eſſe contraria, quædam non eſſe,tenebatur ergo,& ipſe non ſolam vniuerſalem negatiuam deſtruere, ſed etiam affirmatiuam, vt indè particulares concluderet, quædam forma eſt ſeparabilis,quædam inſeparabilis; tum tandem quia non ſunt facienda mala, vt eueniant bona, vt ergo oſtenderet veritatem illam, quòd anima rationalis eſt ſeparabilis, non debebat hanc falſitatẽ relinquere probatam, quòd omnis forma ſubſtantialis eſt ſeparabilis.

68 Sed accedamus ad rõnes; Feuch. cũ quaſdam retuliſſet ex alijs, velut nimis fragiles eas aſpernatur, & diſſoluit cap. 3. & in fine cap. licèt proteſtetur eius conſilium non eſſe eam opinionem refellere ibi, duas tamen inſinuat rationes, quibus, inquit, poſſet robuſtius illa opinio impugnari,quia nimirum opinio illa, quod omnis forma ſubſtantialis ſit ſeparabilis, & æterna omnem generationem,& corruptionem ſubſtantialem demolitur, & quoniam infinitæ formæ actu eſſent in materia. Sed ſanè,aut iſtę rationes ſunt cæteris fragiliores, aut earum robur aſſecuti nõ ſumus,prior quidẽ non benè conſequentiã deducit,quia forma hominis eſt ſeparabilis, ac æterna,& tamen homo generatur,& corrũpitur ſubſtantialiter, non ergo ad generationem, & corruptionem ſubſtantialem aſtruendam exigitur neceſſario, quòd forma ſubſtantialis ſit corruptibilis, & caduca, ſed ſufficit, quòd poſſit cum materia coniungi, & abiungi, hæc ſiquidem ſola coniunctio, & abiunctio ſufficiens eſt ad generationem, & corruptionem compoſiti. Nec etiam alia ratio benè deducit,quòd forent infinitæ formæ in materia, quia opinio illa non inquit formas in compoſiti diſſolutione in materiam rurſus immergi, & veluti in eius gremio abſcondi, & latere quoſi æ, & ex parte conſentire videntur aſſertores inchoationum, imò docet forſque rurſus ab agente extrinſeco foras extrahantur, vt aſſerebant Anaxagorimas à materia diuelli, & veluti loco diſſitas in ſe, & per ſe conſeruari, admiſſa ergo illa opinione non ſequitur hæc infinitas formarum in materia,ſed potius in ſeipſis. Potius ergo ex eo capite formarum materialiũ inſeparabilitas oſtẽdenda eſt, quod ideò dicuntur materiales,quia ſuapte natura in ſuo eſſe, fieri,& conſeruari materiæ ſunt immerſæ,& alligatæ, itaquod fatali neceſſitate ruant eo ipſo, quòd ab ea diuelluntur, in quo ab anima rationali ſecernuntur,quæ ob ſui immaterialitatem independenter à materia fit, & conſeruatur, vndè etiam dum corpus informat, ſuo modo ſubſiſtit,qua de cauſa,dum ab eo ſeiungitur, non ſtatim interit,ſed ſeparata ſeruatur; quia ergo omnes formæ materiales sũt ex materia educibiles, vt fusè diſput. 2. Phyſ. q. 7. art. 2. & 3. ideò nulla prorſus eſt à materia ſeparabilis,& æterna. Accedit,quod ſi ponantur ſeparabiles,tunc edocendum erit ab hac ſententia, quò diuertat forma in actu diuulſionis à materia, & quo loco conſeruetur, quod adeò difficile eſt edocere etiam de ipſa anima rationali apud Ariſ. vt Ferchius ipſe poſt longam rei diſcuſſionem in eã venerit opinionem li. 2. cap. 14. vt Ariſ. concedenda fuerit circulatio animarũ rationalium in corpora humana, quod an ritè dictum ſit, & conſequenter ad Ariſ. principia,& fidei noſtræ candorẽ, num potius fabuloſè, dicemus in lib. de Anim. ſi ergo de Anima rationali ità ſẽtit in via peripatetica,quid dicet de alijs ſubſtantialibus formis,ſi ipſæ quoq. ſeparabiles ſunt, ac ſuapte natura ſubſiſtẽtes? migrabunt nè de vna materia in aliam,an potius infinitæ in concauo orbis Lunæ otioſæ manebunt?

69 At videamus quibus rationibus ex Ariſt. probet hic Auctor hoc ſuum problema; Primò probat, quia Ariſtot. 5. Met. 15. ait formam ſubſtantialem eſſe ſeparabilem, & 7. Met. 8. & 12. Met. 26. idẽ habet, quibus ex locis colligit hoc ab Ariſt. poni diſcrimen inter formam ſubſtantialem, & accidentalẽ, quod illa eſt ſeparabilis, hæc non. Confirmat

firmat hoc in ſecũda ratione ex 7.Met. 4. & 12. Met.3. Reſp.Ariſt. locis allegaris præſertim in ſecunda ratione non ponete illam differentiam inter formã ſubſtantialem, & accidentalem, quod illa ſit ſeparabilis à materia, non iſta, ſed ponit illam differentiam inter ſubſtantiam ex vna parte, & accidens ex alia in hoc ſenſu,quòd ſubſtantia eſt per ſe exiſtens, & ſeparabilis ab accidentibus,accidentia verò non habent eſſe per ſe, nec poſſunt ſeparari à ſubſtantia, ita exponunt ibi omnes præſertim Scotus in expoſitione illorum textorũ, & quolil.2. ab initio & textus de ſe patet; ex eo autem, quòd ſubſtantia ſeparabilis eſt ab accidente, non è contra,ſanè non videmus, quomodo ritè hinc inferatur omnem formam ſubſtantialem eſſe ſeparabilem à materia, potius enim inferri deberet eſſe ſeparabilem à ſuis accidẽtibus, & iuxta hanc phraſim loquitur in alijs locis cit. cum dicit ſubſtantiam eſſe ſeparabilem, vult enim poſſe quantum eſt ex ſe ab accidẽtibus ſeparari, non autem formam ſubſtantialem à materia, in quibus etiam aduertendũ eſt hoc prædicatum *ſeparabile* de compoſito, & prima ſubſtantia inquantum eſt illa, quæ per ſe ſubſiſtit, præcipue enunciari, formæ verò participatiuè, inquantum ſcilicèt magis participat de actualitate compoſiti, quàm materia; videatur Doctor ſuper illos textus,quia verba textus cuiuslibet referre, atque Doctoris expoſitionem longum eſſet; tandem ſi vnquam Ariſtot. loc. cit. vel alibi docet formam ſubſtantialem eſſe ſeparabilem in ſenſu arguentis,accipiẽda eſt indefinitè illa propoſitio, non autem vniuerſaliter, ſicut accipitur illa 1. Phyſ. prima principia ſunt contraria.

70 Secundo arguit ex 8.Met. tex. 8. vbi Ariſt. facit hanc diſiunctiuam loquens de forma ſubſtantiali *neceſſe eſt aut ſempiternam hanc eſſe, aut corruptibilem abſq; eo, quòd corrumpatur, & factam eſſe abſq; eo, quòd fiat*, ſed pars ſecunda huius diſiunctiuæ eſt ſimpliciter falſa, nẽpè vt aliquid ſit factũ abſq; fieri, & corruptum abſq; corrumpi, ergò prima pars eſt vera dicens omnem formam ſubſtantialem eſſe ſempiternam. Si dicas diſiunctiuam illam nõ eſſe ſufficientem, ſed tertium membrum addi debere, quod verum erit, ſcilicèt quod forma generatur, ſed generatione. Cõtrà inſurgit Ariſtot. verbis ſequentibus *oſtenſum eſse alibi, quòd nullus facit formam, quodq; forma non fit*. Reſp. immo Scotum exponere, quòd prima pars diſiunctiuæ eſt falſa, quia eſt ſecũdum opinionem Platonis ponentis formas ſeparatas, & ſecunda eſt vera, ac de mẽte Ariſt. qui ponit formas in materia generabiles, & corruptibiles non per ſe, ſed per accidens, vt oſtendit in 7. Met. & hac de cauſa inquit eſſe corruptibilem abſque eo, quòd corrumpatur, & factam eſſe abſq; eo, quòd fiat, nempè per ſe, & immediatè, ſic enim ſolum compoſitum generatur, & corrumpitur; neque hic eſt incongruus loquendi modus, immo valde proprius, nam etiam natura communis, vt notat Doctor 3.d.22.q.vn. ad 1.princ. eſt generabilis, & corruptibilis per ſe primò, non tamen dicitur generari, & corrũpi, niſi per accidens, quia actus generationis, & corruptionis per ſe, & immediatè exercetur in ſingularibus; ſic in propoſito ait Ariſt. formam eſſe generabilẽ, & corruptibilem abſq; eo,quòd fiat, vel corrumpatur,quia actus per ſe, & immediatè exercetur in compoſito, per accidens in partibus.

71 Tertio arguitur ex 12.Met.12.ac in 7.Met.26.27.32. vbi demõſtrat formam non fieri, hac ratione, ſi namque forma fiat, atque omne, quod fit, fit ex materia, & forma, ergo forma fiet ex alia forma, ſed Ariſt. eodem argumento probat 1. Phyſ. 82. materiam eſſe ingenerabilem, & incorruptibilem, ergo ſi benè per hoc monſtratur materiæ perennitas, monſtrabitur etiam de forma. Reſp. ſi hæc ratio concludit incorruptibilitatem de forma ſubſtantiali, etiã de accidentali oſtendit non per ſe fieri, quia fit in alio, nõ ergo negat ibi abſo-

lute

tur terminus eius; vt perperam contrarij putant, nam æque benè dicitur terminus ad quem, etiam quando præexiſtit, dummodo de nouo in materiam inducatur, ſic enim adhuc dicitur terminus, ad quem de nouo materia tranſit, & quem de nouo acquirit, cum prius nō haberet; ac etiam æquè benè præfata munera exercet termini formalis ſcilicèt conſtituendi formaliter, ſpecificandi aſſimilandi, &c. non enim conſtituit denuò compoſitum, illudq; ſpecificat præciſe, quia ipſa de nouo producatur, ſed quia de nouo inducitur, & vnitur materiæ, vndè vt benè notarūt Ruuius, & Ioan. de S. Thom. cit. quando forma non producitur per generationem, ſed introducitur, & vnitur, & ſic ſola vnio producitur, adhuc non producitur, vt conſtituens formaliter, ſed vt communicans, & applicans id, quod conſtituit vt forma; igitur forma in quacūq; prorſus generatione ſēper terminus formalis exiſtit, terminus quidem, quia terminat; ſi non actionem productiuam, vel eductiuam, ſaltim inductiuam, & vnitiuam, ac etiam materiæ, quæ deferendo priuationem tranſit ad ipſam; formalis verò, quia compoſitum conſtituit ipſum formalizando, & ſpecificando. Quia tamen forma non exercet præfata munera cōſtituendi formaliter, ſpecificandi, aſſimilandi, &c. niſi vnita materiæ, & media vnione conſtituit compoſitum, hac de cauſa pertinere dicitur ad terminum formalem, vt conditio neceſſariò prærequiſita, non autem vt ratio terminandi; & hanc opinionem defendit quoque Vaſquez 1. p. diſp. 162. cap. 3. & 3. p. diſp. 19. cap. 2.

54 Aduerſus hāc concl. inſtatur primò probando formam eſſe terminum *qui*, & primum in generatione, non compoſitum; illud enim propriè, & primò fit, & generatur; quod ſecundū ſe totum generatur, & fit, at compoſitum non fit in generatione ſecundum omnem ſui partem, quia materia præexiſtit, ſed ſola forma ſecundum ſe totā producitur, ergo &c. Rurſus illud per ſe primò generatur, & propriè, quod tranſit de non eſſe ad eſſe, talis eſt forma ſola, & ſi compoſito competit, id eſt ratione formæ, ergo &c. & hac ratione Ioan. Grammaticus contra Proclum aſſeruit magis propriè formam generari, quam compoſitum.

Reſp. Scot. in Met. loc. cit. argumētum concludere de primitate totalitatis, quo ſenſu dicitur aliquid alicui competere primo, ideſt ſecundum omnem ſui partem nō autem de primitate adæquationis, ſic enim primo producitur, quod habet rationem totius, non partis, quia ad illud ſpectat per ſe eſſe, & fieri. Ad aliud neg. min. immo vt diximus ex Scot. 3. d. 2. q. 2. id, quod primò primitate vniuerſalitatis accipit eſſe in omni generatione, eſt totum, interdum enim ambæ partes præexiſtere poſſunt, & in tali caſu ſolum compoſitum tranſit de non eſſe ad eſſe; in generationibus verò, in quibus forma ex vi generationis trāſit de non eſſe ad eſſe, eſto loquendo de eſſe ſimpliciter, vt primò recedit à non eſſe, compoſitum dicatur ratione formæ tranſire de non eſſe ad eſſe, tamen loquendo de eſſe ſimpliciter, vt idem eſt, quod eſſe per ſe per modum ſubſiſtentis, tranſit de non eſſe ad eſſe non beneficio formæ, ſed ſecundum ſuam totalitatem, ſeu ratione formæ totius; alias quaſdam obietiunculas ad hoc vide apud Scotiſtas cit. & Bonet. 1. Phyſ. cap. 4. quę ſoluuntur ex dictis.

55 Secūdo probat Ioan. de S. Thom. cit. ipſam ſubſiſtentiā pertinere ad terminum intrinſecum generationis, quia ille dicitur terminus intrinſecus, qui directè, & per ſe attingitur ab actione, non ſecundariò, & mediatè, ſed ſubſiſtens nequit eſſe terminus mediatus, ac ſecundarius ſupponens alium primariū productum, quia completum, & integrum eſſe, ad quod ordinatur generatio, primò, & per ſe inuenitur in ipſo ſubſiſtente, non antè ſubſiſtentiam, ergo res vt ſubſiſtens, & ipſa etiam ſubſiſtentia ingreditur terminum intrinſecū generationis. Confirmant Complut. ex D. Thom.

D. Thoma forma totalis v.g. equinitas non eſt vt *quod*, ſed vt *quo* aliud eſt, ſuppoſitum verò habet eſſe, vt *quod*, ergo natura totalis non fit, vt *quod* ſed ſolum ſuppoſitum patet conſeq. nam cum fieri ſit via ad eſſe, non poterit fieri, vt *quod* id, quod non habuerit eſſe, vt *quod*.

Reſp. neg. min. natura enim ſingularis, & per ſe exiſtens eſt ſufficiens terminus generationis ſecluſa ſubſiſtentia, vt dicunt Theologi de humanitate Chryſti, & in natura ſingulari inuenitur ſufficienter integrum, & completum eſſe, ad quod ordinatur generatio, & ideò Doctor 3 d.6. q.1.§. *contra concluſionem* inquit, quòd terminus generationis eſt eſſe exiſtentiæ, non ſubſiſtentię, niſi ſecundarius, & reſultans. Ad Conf. vltrò concedimus naturam, vt ſic, ſcilicet equinitatem non eſſe, niſi terminũ *quo* totalem generationis, non autem *quod* addimus tamen non tantum ſuppoſitum, ſed etiam ſingulare antecedenter ad ſubſiſtentiam eſſe vt *quod*, & fieri vt *quod*, ac proindè eſſe ſufficientem terminum generationis totalem, & *quod*.

56 Tertio inſtatur, quòd forma non ſit terminus formalis, & *quo* generationis, ſed vnio; Tum quia nõ ſemper producitur formam, ſed benè ſemper vnio, oportet autem aſſignare pro termino formali generationis aliquid de nouo factum, alioquin generatio noua non eſſet, ſaltim reſpectu termini formalis. Tum 2. quia etiam quando forma producitur, non adhuc benè ponitur terminus formalis generationis, quia nõ agẽs formam producẽs dicitur generare, ſed quod illam vnit, vt conſtat in humana generatione, vbi homo dicitur generare hominem, non quia formam producat, ſed quia illam vnit, vnde etiam ſi forma materialis præexiſteret à Deo producta, ſi agens naturale illam poſtea materiæ vniretur, diceretur verè generans, non Deus. Tum 3. terminus formalis eſt, quo habetur totalis, at poſita forma non habetur compoſitum, ſi nimirũ à Deo produceretur extra materiam, poſita vnione habetur, ergo. Tum 4. ille eſt terminus formalis ad quem in generatione, qui contraponitur termino à quo formali, ſed hic eſt priuatio formæ in materia, ergo terminus ad quẽ erit præſentia, ſeu vnio formæ cum ea. Tum 5. actiones diſtinguuntur per terminos formales, at actio creatiua, & generatiua diſtinguuntur per formam vnitam, vel non vnitam, nã vnita ſubiecto eſt terminus generationis, non vnita creationis, ergo, &c. Tũ 6. ex ſola variatione vnionis variantur ſpecies actionis, vt cum anima rationalis vnitur per generationem, vel reunitur per reſurrectionem, non eſt variatio penes formam, ſed penes diuerſam formæ vnionem, ergo ſola vnio eſt terminus formalis ſpecificans actioné. Tũ 7. applicatio corporis ad hanc ſuperficiem facta per motũ habet pro termino formali Vbi, & præſentiam, non autẽ corpus, quod fit de nouo præſens, ergo etiã cum per actionem generatiuam vnitur forma ſubiecto, non eſt dicendum formã vnitam eſſe terminum illius actionis, ſed ipſam vnionem. Tum tandem quia forma non eſt terminus generationis, niſi vt vnita materiæ, ergo vnio erit terminus formalis, non forma.

57 Reſp. vt diximus non ſẽper opus eſſe, vt terminus formalis in generatione producatur, ſed ſufficit, vt de nouo inducatur, ſic enim generatio vndequaque dicitur noua, in ratione productionis ex termino totali, qui ſemper de nouo accipit eſſe, in ratione mutationis ex formali, qui vt minimum ſemper de nouo inducitur in materiam. Ad 2. iam diximus q. præced. art. 2. & adhuc magis mox dicemus, actionem vnitiuam eſſe protſus diſtinctam à generatiua, licèt hęc ſit neceſſariò connexa cum illa, & habere alium, & alium terminum; verũ igitur eſt agens, quod vnit partes, generare etiam compoſitum, non formaliter, quaſi per eandem actionem, ſed concomitanter, quatenus vna actio eſt cõnexa cum alia, & terminus vnius cum termino alterius; quomodo autem

omnibus motibus terminus totalis reſpondet termino formali, & ſicut terminus formalis alterationis eſt qualitas, ita totalis eſt quale, quòd ſi qualitas intenditur tantùm, & non fit de nouo, ita etiam terminus totalis intendi dicitur, & idem patet in augumentatione, & in cęteris. Rurſus probat eandem maioré. ſi terminus formalis poteſt ipſi generationi præexiſtere, non erit ratio cur & materia non dicatur terminus formalis genetationis, nam de eſſentia compoſiti non minus eſt materia, quàm forma, & ipſa quoque aſſimilat genitum generāti, cur igitur compoſitum dicetur generari ratione formæ, non autem ratione materiæ, niſi quia materia præexiſtit? Conf. quia in creatione terminus formalis non magis dicitur forma, quàm materia, quia neutra præexiſtit. Denique quod non producitur, non terminat actionem, ergo ſi terminus formalis terminat generationem, debet illa produci.

59 Reſp. neg. mai. quia vt dictū eſt, non eſt neceſſe formalem terminum de nouo produci in ſua entitate, ſufficit ſolum, quòd de nouo communicetur rei conſtitutæ, quod conſtat in productionibus diuinis, in quibus eſſentia ponitur terminus formalis earum, cum tamen ipſa non producatur, ſed ſolum termini totales; adhuc tamen dicitur terminus generationis, quia terminat inductionem, & tranſitum materiæ de priuatione, & de potentia ad ipſam neq; in hoc differt generatio à cæteris motibus ſed ex alijs capitibus; cum verò dicitur generatio tranſitus de nō eſſe ad eſſe, corruptio è contra, poteſt hoc intelligi de generatione, & corruptione in ratione mutationis, vel productionis, & deſtructionis, primo modo tranſitus dicitur de ſubiecto, & ſic tranſire dicitur materia de non eſſe formæ ad eſſe formæ, etiamſi forma præexiſtat, dummodo in eam inducatur, alio modo dicitur de compoſito, & de termino totali, non formali, vt dicitur in reſponſione inter arguendum allata, ad cuius impugnationem negatur aſſumptum, ad 1. prob. neg. terminum formalem, & totalē fieri eadem actione, nam licèt poſito formali totalis neceſſario reſultet, hoc tamen non tollit diuerſitatem actionum, ſed ſolum infert neceſſariam connexionem vnius actionis cum alia ex ſuppoſitione alterius ſicut poſito aſſēſu præmiſſarum neceſſitatur intellectus ad aſſenſum concluſionis, & tamen aſſenſu cōcluſionis eſt diſtinctus actus ab aſſenſu præmiſſarum, ad aliam prob. eiuſdem aſſumpti neg. cōſeq. neq; enim opus eſt, immo repugnat, quicquid conuenit, vel non conuenit termino formali, conuenire quoque vel non conuenire totali, alioquin inter illos nulla prorſus eſſet diſtinctio, totalis ergo tàm in generatione ſubſtantiali, quam accidentali ſemper accipit eſſe de nouo ſeruata proportione (quia in accidentali accipit eſſe de nouo ſecundum quid, non ſimpliciter, nam aqua igni applicata nō fit ſimpliciter, ſed fit calida) formalis verò quantum eſt de ſe poteſt præexiſtere, æquè enim aqua fit calida per calorem in ipſa denuò productum, ac per præexiſtentem in eam nouiter inductū. Ad aliud principale neg. ſequela maioris, materia enim ideò non dicitur terminus formalis, non quia præexiſtit, ſed quia non ſpecificat, & formalizat compoſitum, nec ipſum aſſimilat in ſpecie generanti, ſed tantum in genere, nec forma tranſit ad ipſam, ſed ipſa ad formam recipiendo, & patiendo, qua ratione inquit Doctor 1. d. 5. q. 2. §. *tertio principaliter*, quòd ſi forma præexiſteret, & materia de nouo adueniret, ſeq; illi ſubijceret, adhuc forma exerceret munera formæ, & eſſet terminus formalis, ob rationem allatam. Ad Conf. etiam in creatione poteſt forma dici terminus formalis, quia terminat illam ſpecificādo, & formalizando compoſitum, quod non gerit materia. Ad vlt. iam dictū eſt etiam quando forma producitur nō attingi per generationem, ſed alia actione diſtincta, quæ dicitur eductio, quando verò non producitur, dicitur terminus

generationis, quatenus de nouo inducitur, & materia transmutatur ad ipſam, vndè in tali caſu dicitur terminus ad quem generationis, præſertim in ratione mutationis.

60 Quarto arguitur ad idem ex alio capite, vnitio eſt formaliter generatio, cum in productione vnionis conſiſtat formaliter productio compoſiti, ergo quod eſt terminus formalis generationis, erit terminus formalis generationis, ſed vnio eſt terminus formalis vnitionis, quia vnitio per ſe, & formaliter tendit ad vnionem, ergo idem modus vnionis erit terminus formalis generationis, maiorem, in qua conſiſtit tota difficultas, probat Auerſa q. 14. ſec. 3. Tum quia producere totum quatenus totum, & compoſitum, quatenus compoſitum, eſt producere ipſam totalitatem, & cōpoſitionē, ſed hæc formaliſsimè in ipſa vnione conſiſtit, ergo productio vnionis eſt verè, & formaliter productio cōpoſiti. Tum 2. compoſitum nō eſt aliud, quàm partes vnitæ, ergo productio cōpoſiti eſt actio illa, qua partes fiunt vnitæ, talis eſt vnitio, ergo. Tum 3. ſi agēs produceret ambas partes, nec eas vniret, totum non efficeret, ſi è contra illas præexiſtentes inueniret, ac poſteà vniret, verè efficiet vnitum, & compoſitum, ergo productio vnionis partium eſt productio compoſiti. Tum tandem compoſitū corrumpitur per ſolam diſſolutionem vnionis etiam remanentibus partibus in ſe, vt patet in morte hominis, ſicut ergo diſſolutio vnionis eſt corruptio totius, ita eiuſdem vnionis productio eſt totius cōpoſiti generatio.

61 Reſp. ex dictis q. præced. art. 2. falſam eſſe maiorem, nam vnitio eſt actio accidentalis, quia terminatur ad vnionem, quæ eſt merus reſpectus, generatio verò eſt actio ſubſtantialis ad tertiam entitatem compoſiti terminata; ad rationes verò, quibus eam probare conatur Auerſa, patet ex dictis diſput. 5. Phyſ. q. 4. art. 2. & q. 12. art. 2. & q. 13. art. 1. in Sol. præſertim ad 2. procedunt enim ex æquiuocatione compoſitionis, & compoſiti, nam compoſitio poteſt ſumi dupliciter, vt ibi dictū eſt, vel purè grāmaticaliter, vt ſonat nominis ethymologia, vt nempè ſignificat ſimul poſitionem partium, vel philoſophicè, vt ſignificat cauſalitatem partiū intrinſecam in ordine ad totum, compoſitio in primo ſenſu eſt reſpectus extrinſecus adueniens, & verſatur inter partes adinuicem, & eſt idem, quòd vnio, at in ſecundo ſenſu eſt reſpectus intrinſecus adueniens, & verſatur inter partes, & totum, & eſt idem, quòd cauſalitas totius, actiua quidem ex parte partium componentium, paſſiua ex parte totius conſtituti; compoſitio in primo ſenſu conſtituit totum, quod dicitur vnitum, aggregatum nempè ex materia, & forma, compoſitio in ſecundo ſenſu conſtituit totum, quod dicitur vnum coaleſcens ex illa collectione, & aggregatione partium, quod ſolum verè, & propriè dicitur totum, neq; enim idem ſunt eſſe vnitum, & vnum, quia eſſe vnitum eſt effectus formalis vnionis receptus in partibus, & partes afficiens, eſſe autem vnum eſt effectus formalis vnitatis receptus in cōpoſito, ſeu toto, illudq; afficiens, vnde totum dicitur vnum, non autem vnitum, quam doctrinā ferè dedimus loc. cit. Hinc ad 1. dicimus procedere de toto impropriè dicto, & de compoſito grāmaticaliter ſumpto; quòd ſi in maiori loquitur de toto propriè dicto, & compoſito philoſophicè ſumpto, tunc eſt neganda minor, quòd nempè compoſitio totum in hoc ſenſu conſtituens conſiſtat in vnione. Ad 2. verum eſt aſſumptum de cōpoſito grāmaticaliter ſumpto, non philoſophicè. Ad 3. agens partes vniens non ſolum efficit vnitum, ſcilicet aggregatum ex partibus, ſed etiam vnum, & eſt tertia entitas reſultans ex illo aggregato, vt ex integra cauſa, diſtinctis tamen actionibus, nam illud efficit vnitione, hoc autem generatione. Ad 4. in compoſiti interitu non ſola amittitur partiū vnio, quia eſſet corruptio merè accidentalis, cum vnio non ſit, niſi reſpe-

ſpe-

Digitized by Google

ſpectus, ſed tertia entitas ex partibus coagmentata,& ſic etiam de generatione dicendum,quòd in ea non acquiritur tantum vnio,ſed tertia quædam entitas, imò hæc eſt ratio,qua mouetur Doctor ad ponendum totum eſſe quidpiam partibus ſuperadditum etiam vnitis, quia inquit ipſe 3.d.2.q.2 §. *de ſecundo*, neque generatio ſubſtantialis eſt per ſe ad reſpectum, vt ad terminũ ad quem,nec etiam corruptio eſt à ſolo reſpectũ, vt termino à quo.

62 Itaque fundamentum huius noſtræ aſſertionis eſt realis diſtinctio totius eſſentialis à ſuis partibus etiam ſimul vnitis, quam fuſiſſimè probauimus diſp. 5. Phyſ.q.13.art.1. & præter Auctores ex Thomiſtica ſchola eam tuentes ibi citatos ſequuntur etiam Soncin. 7.Met.q.vlt. Flandria 4.Met. Iauell. & Aquarius ibid. Conimb 1. Phyſ.cap.2. q.1. Fonſeca 7. Met. cap.17.q.vlt. Vaſquez etiam id defendit to.1. in 3.p.diſp. 19.n.26. ſed in quodam ſenſu,quem reijcit Doctor 8. Met. q.4. ait enim quod cum forma ſubſtantialis vnitur materiæ, communicat ei quoddam eſſe ſubſtantiale à forma,materia,& vnione diſtinctum, & ſecundum ipſum id eſt eſſe,quod totum partibus ſuperaddit.Hoc eſt prorſus falſum(ait Doctor)ſi intelligatur, quod effectiuè cauſat in materia aliud eſſe à ſeipſa,dat enim eſſe materiæ formaliter, & hoc eſſe eſt ipſamet forma communicata,quia ipſamet materiam informat, nec compoſitum etiã formaliter eſt illud eſſe, vndè fuga de illo eſſe communicato non videtur eſſe,niſi vocalis tantum,ità Doctor;& hac ratione nos quoq. hoc Vaſquez figmentũ refellimus diſp.5. Phyſ. q.3. art.3. quia ſicut forma accidentalis præcisè per vnionem ſui cum ſubiecto communicat ſuum effectum formalem illi abſq. alio eſſe deriuato ab ipſa forma, vt Vaſquez ibi concedit,ità ſubſtãtialis forma præcisè per vnionem ſui cõmunicabit materiæ effectum ſuum formalem, & tota ratio eſt,quam innuit Doctor,quia effectus formalis formæ nil aliud eſt, quam forma vnita ſubiecto,vt nos quoq.diximus ibi; verus igitur,& legitimus modus ponendi totum diſtingui realiter à partibus non eſt hic, nec ille, quem dedit P. Faber theor. 21. cap. 3. & adeò Mordicus perpetuò defendit 3.ſent.diſp.19. cap. 3. & rurſus 7. Met. diſp.22. quod ſcilicet diſtinguitur à partibus vnitis quidem,nõ tamen tranſactis in tertiam entitatem, & totum iam conſtituentibus; ſanè tanta altercatione opus nõ erat,ſi totum hoc tantum modo à partibus diſtinguitur, quoniam etiam Auerroiſtæ concedunt,quod partes,dum totum actualiter conſtituunt ſint idẽ realiter cum ipſo toto,nec enim ipſi concedunt totum eſſe idem cum partibus,antequam ex illis ipſum totum ſit actualiter conſtitutum, nec de hoc vnquã dubitauerũt,ſed tota dubitatio ſemper fuit de partibus, vt totum actualiter conſtituunt, quare ſi in hoc ſenſu Scotiſtæ illis concedunt totum non diſtingui à partibus, coincidunt adæquatiſſimè in eorum ſententiam, vt notauit Contarenus q. de diſtinctione partiũ à toto cap. 2. in fine vbi gloriatur de confeſſione Scotiſtarum ità loquentium.

63 Verus itaq. ſenſus diſtinctionis totius à partibus,& quem intendit Doctor 3.d.2.q.2. traditur à nobis diſp.cit. Phyſ.q.13. art.1. (quicquid ibi dicat P. Canell. in Scholio, & Meuriſſe lib.2. Met. cap.3. 4.p. q.4. vbi inquit Doctorem cit.3.d.2.q.2.ſolam diſtinctionem formalem intendere inter totum, & partes,non realem, quod delirium refellimus diſp.1. Log.q.5. art. 2.) vbi adeò exactè hanc controuerſiam pertractauimus,vt quamuis poſt illius editionem alij graues Auctores pro oppoſita ſent. ſtrenuè decertantes ad manus peruenerint,vt Complut.1. Phyſ.diſp.6. Contaren.cit. Areſius 1. de Gen. diſp.2. q.13. Io.de S.Th.1.Phyſ.q.6.art.2. Manca 1. Phyſ.q.1.dub.1. Arriag.diſp.5.Phyſ.ſec. 1. nec obiectiunculam quidem offenderimus,quæ ibi adamuſſim præuiſa,& ſedata non fuerit; nec vllam rationem afferunt vrgentẽ,niſi contra diſtinctionem

nem realē totius integralis à partibus, quam nos quoq. ibidem inficiamur art. 2. poteſt etiam pro noſtra ſent. videri Zerbius 7. Met. q. 19. vbi luculentiſſimè eā pertractat, & Angeſt. de formæ proprietatibus pag. nobis 199.

ARTICVLVS II.

De ſubiecto, ac termino corruptionis.

64 Reſoluenda eſt hæc dubitatio eadem methodo, qua præcedens de generatione in ſuperiori articulo, diſtinguēdo nimirum de corruptione ſub ratione mutationis deperditiuæ, & ſub ratione actionis deſtructiuæ, ſic enim facilè erit adinuenire eius ſubiectum, & terminum; Nam ſi de ipſa ſit ſermo ſub ratione mutationis, in confeſſo eſt apud omnes ſubiectum eius eſſe materiam, in qua velut in communi arena vtraq. exercetur mutatio ex 1. Phyſ. terminus autem eſt non eſſe, ſeu priuatio formæ, nam quemadmodū per generationem tranſit materia de non eſſe formæ ad eſſe formæ, ità è contra per corruptionem tranſit de eſſe formæ ad non eſſe formæ. Si verò ſumatur in ratione deſtructionis, ſeù deſtructiuæ actionis, terminus erit non eſſe compoſiti, ſicut enim per generationem in ratione productionis ſolùm compoſitum accipit eſſe, hoc enim eſt, quod propriè, & per ſe dicitur generari, ità compoſitum eſt, quod propriè dicitur corrumpi, & per corruptionem deſinere; ſecus eſt de forma, quæ ſicut propriè non dicitur generari, ſed educi de potentia ſubiecti, ità nec propriè dicitur corrūpi, ſed deſinere in materia, & in eius potentiā rurſus reduci; tamen ob nominum penuriā dicitur etiam forma corrumpi in communi modo loquendi, & ſic terminus corruptionis formæ erit non eſſe eius in ſubiecto, terminus corruptionis compoſiti erit non eſſe eius remanente materia, itaquod terminus corruptionis ſiuè formæ, ſiuè compoſiti, vt ab annihilatione diſtinguitur, eſt negatio in genere, quod totum conſtat ex dictis quæſt. præced. art. 3.

65 Sed dices, dum gratia deſtruitur in anima noſtra, deſinit in ſubiectum, manet enim ſubiectum eius ſcilicet anima poſt eius deſitionem, & tamen dicitur annihilari, non corrumpi, ſicut è cōtra dum incipit in anima, dicitur per creationem incipere, non per generationē, vel eductionem. Rurſus ſi ipſa anima noſtra deſtrueretur, etiam maneret ſubiectum, nempè corpus, & conſequenter in ſubiectum deſineret, & tamen nō diceretur corrumpi, ſed annihilari, ergo non benè ponitur negatio in ſubiecto terminus corruptionis formæ, quia id etiam conuenit annihilationi. Baſſol. hanc difficultatem de gratiæ deſitione tangit in 4. d. 11. q. 4. art. 2. & ægrè reſoluit, quia perſiſtit in eo principio, quod gratia incipiat in anima per creationē, & cōſequenter deſinat per annihilationem; at nos facili negotio euadimus, nā ſicut admittimus eam ex potentia animæ educi diſp. 3. Phyſ. q. 5. art. 2. quia fit in ſubiecto, & dependenter ab eo, cum ſit forma ſupranatura inhærens, ſic in præſenti eius deſitionem in anima dicimus eſſe corruptionem. Secus eſt de anima, eſto deſineret in corpore, quia eſt forma per ſe ſubſiſtens, vndè ſicut in eius inceptione, eſto fiat in corpore, non ob id dicitur educi, vel generari, quia non ſit dependenter ab eo, ſed ſolum cū eo, ratione ſuæ ſubſiſtentiæ, & independentiæ, ità in eius deſitione nō eſſet dicenda corrumpi, vel in ſubiectum deſinere eſto deſineret in corpore. Hinc grauiter errauit Rubion. 2. d. 1 q. 4. art. 2. dicens etiam animam ipſam generari, quia fit in præſuppoſito ſubiecto, vt cæteræ formæ.

66 Quia vero hunc communem omnium ſenſum de formarum materialiū interitu tentauit labefactare Ferch. ab initio quæſt. cit. oſtendens formā ſubſtantialem nō eſſe idoneum corruptionis terminum, rem hanc examinare nō pigeat; & quidem veritas hæc adeò eſt obuia, & explorata, vt ſatis eſſet ſolùm

eius

Google

eius rationibus ſatisfacere, communnis enim omnium ſenſus à tot ſæculis in dubium à nullo vnquam reuocatus ſufficiens eſſet eius approbatio, ſed ad maiorem adhuc rei certitudinem probare libet commune placitum, tum ex Ariſ. tum ratione, ſed prius notare oportet, quod aduertit Ferch. ibidem cap. 5. nu. 29. quòd apud Ariſ. hoc dicitur ſeparabile ab alio, quod ab eo auulſum adhuc ſuum eſſe retinet, quòd ſi per actualem diſiunctionem intereat, dicitur inſeparabile; probemus igitur in hoc ſenſu non omnem formam ſubſtantialem eſſe ſeparabilem, imò omnes materiales, eo ipſo quòd à materia diuelluntur, interire, & corrumpi, & quidem omnes huiuſmodi formas ſubſtantiales eſſe in hoc ſenſu inſeparabiles, atq. adeò corruptibiles, docuit Ariſ. nō ſemel, 1. Phyſ. tex. vlt. 2. Phyſ. 12. ſecundo de Anima, & alibi, ſed quòd moramur? Ferch. ipſe à cap. 6. quamplura adducit ex Ariſ. loca, in quibus loquens de formis ſubſtantialibus aſſerit quaſdam eſſe ſeparabiles, quaſdam non, & inter alia luculentiſſimus eſt, quem adducit ex 8. Met. 3. ſi ergo apud Ariſt. non omnes formæ ſubſtantiales ſunt ſeparabiles, ſed aliquę tantum, quomodo ſine contradictione potuit vnquam aſſerere omnem formā ſubſtantialem, quatenus ab accidentali diſtinguitur, eſſe ſeparabilem, vt conuincere Ferch. intēdit cap 2. ex eodē Ariſ. ſanè iſtæ contradicunt *omnis forma ſubſtantialis eſt ſeparabilis, quædam forma ſubſtantialis non eſt ſeparabilis*, ſi hanc ergo Ariſ. ſexcenties docuit, teſte Ferchio, illam docere non potuit.

67 Inuenit hic Auctor effugiū quoddam ad eludenda omnia Ariſ. teſtimonia, inquit enim ab initio cap. 2. poſſe quamlibet formam ſubſtantialem conſiderari dupliciter, vel ſecundum eſſe perfectum, vel ſecundum ſe præcisè, tūc forma dicitur habere eſſe perfectum, quando habet accidentia ſibi conuenientia, quæ ſunt eius inſtrumenta in agēdo, & patiendo, forma verò ſecundum ſe conſideratur præcisè ſecundum ſuū eſſe ſubſtantiale nullo ſpectato accidēte comite; Hinc poſtea in fine cap. cum ei obijcitur Ariſ. 2. Phyſ. & 2. de Anima, & alibi aſſerens formas inſeparabiles, reſpondet ſecundum eſſe perfectum inſeparabiles eſſe ratione accidentis conſequentis, ſecundum ſe, & ſecundum eſſe imperfectum ſeparabiles, atque æternas fore. Sanè hæc eſt euidens teſtimoniorum Ariſ. eluſio, inconſulto namque aſſeruiſſet toties quaſdam formas ſeparabiles eſſe, quaſdam non, quia ſecundū eſſe perfectum omnes ſunt inſeparabiles, ſecundum eſſe imperfectum omnes ſeparabiles; Accedit, quòd in ſententia docente potentias animæ eſſe accidentia, ſolutio nulla eſt, quia anima rationalis ſuas ſecum defert, atq; ideò etiam ſecūdum eſſe perfectum eſt ſeparabilis.

Si dicat ipſum non aſſeruiſſe illā vniuerſalem affirmatiuā, ſed probaſſe dūtaxat diſputatiuè procedendo. Non ſufficit, quia ſoluit rationes, & Ariſ. teſtimonia pro vniuerſali negatiua, ergo etiam ſoluere debebat, quæ faciebāt pro vniuerſali affirmatiua, eo vel maximè, quia hanc, inquit, eſſe melius probatam (vt potè proprio Marte) quàm negatiua, etiamſi multas annorum centurias, vt ait ipſe, alij conſumpſerint in ea probanda. At inquit pro ratione muneris inſtituti ad oſtendendam ſcilicet animę ſeparabilitatem aſtringi ſolum ad ſoluendas rationes pro negatiua. At certè tenebatur etiam ſoluere adductas pro affirmatiua, tum nè faceret Ariſ. ſibi cōtradicentem, dum in quibuſdam locis eum adducit pro vniuerſali affirmatiua, in alijs eam negat per aſſertionem particularis negatiuæ, quòd quædam formæ ſubſtantiales non ſunt ſeparabiles; tum quia ab initio Veſtig. inveſtiganda animæ ſeparabilitate pollicetur ſe velle ordinem ſeruare Ariſ. 1. poſt. vbi primò repellit vniuerſales contrarias omnium eſſe demonſtrationem, nullorum eſſe demonſtrationem, & recipit medias, quorundam eſſe, quorundam nō eſſe, quod obſeruauit etiam 1. Phyſ. vbi primò reijcit illas vniuerſales contrarias,

Digitized by Google

as,omnia principia ſunt contraria, nulla principia ſunt contraria, ſtatuitq. principia quædam eſſe contraria, quædam non eſſe,tenebatur ergo,& ipſe non ſolam vniuerſalem negatiuam deſtruere, ſed etiam affirmatiuam, vt indè particulares concluderet, quædam forma eſt ſeparabilis,quædam inſeparabilis; tum tandem quia non ſunt facienda mala, vt eueniant bona, vt ergo oſtenderet veritatem illam, quòd anima rationalis eſt ſeparabilis, non debebat hanc falſitatē relinquere probatam, quòd omnis forma ſubſtantialis eſt ſeparabilis.

68 Sed accedamus ad rōnes; Feuch. cū quaſdam retuliſſet ex alijs, velut nimis fragiles eas aſpernatur, & diſſoluit cap. 3. & in fine cap. licèt proteſtetur eius conſilium non eſſe eam opinionem refellere ibi, duas tamen inſinuat rationes, quibus, inquit, poſſet robuſtius illa opinio impugnari,quia nimirum opinio illa, quod omnis forma ſubſtantialis ſit ſeparabilis, & æterna omnem generationem,& corruptionem ſubſtantialem demolitur, & quoniam infinitæ formæ actu eſſent in materia. Sed ſanè,aut iſtę rationes ſunt cæteris fragiliores, aut earum robur aſſecuti nō ſumus,prior quidē non benè conſequentiā deducit,quia forma hominis eſt ſeparabilis, ac æterna,& tamen homo generatur,& corrūpitur ſubſtantialiter, non ergo ad generationem, & corruptionem ſubſtantialem aſtruendam exigitur neceſſario, quòd forma ſubſtantialis ſit corruptibilis, & caduca, ſed ſufficit, quòd poſſit cum materia coniungi, & abiungi, hæc ſiquidem ſola coniunctio, & abiunctio ſufficiens eſt ad generationem, & corruptionem compoſiti. Nec etiam alia ratio benè deducit,quòd forent infinitæ formæ in materia, quia opinio illa non inquit formas in compoſiti diſſolutione in materiam rurſus immergi, & veluti in eius gremio abſcondi, & latere quoſtæ, & ex parte conſentire videntur aſſertores inchoationum, imò docet forasque rurſus ab agente extrinſeco foras extrahantur, vt aſſerebant Anaxagorimas à materia diuelli, & veluti loco diſſitas in ſe, & per ſe conſeruari, admiſſa ergo illa opinione non ſequitur hæc infinitas formarum in materia,ſed potius in ſeipſis. Potius ergo ex eo capite formarum materialiū inſeparabilitas oſtēdenda eſt, quod ideò dicuntur materiales,quia ſuaptenatura in ſuo eſſe,fieri,& conſeruari materiæ ſunt immerſæ,& alligatæ, itaquod fatali neceſſitate ruant eo ipſo, quòd ab ea diuelluntur, in quo ab anima rationali ſecernuntur,quæ ob ſui immaterialitatem independenter à materia fit, & conſeruatur, vndè etiam dum corpus informat, ſuo modo ſubſiſtit,qua de cauſa,dum ab eo ſeiungitur, non ſtatim interit,ſed ſeparata ſeruatur; quia ergo omnes formæ materiales ſūt ex materia educibiles, vt fusè diſput.2. Phyſ. q.7.art.2.& 3. ideò nulla prorſus eſt à materia ſeparabilis,& æterna. Accedit,quod ſi ponantur ſeparabiles,tunc edocendum erit ab hac ſententia, quò diuertat forma in actu diuulſionis à materia, & quo loco conſeruetur, quod adeò difficile eſt edocere etiam de ipſa anima rationali apud Ariſ. vt Ferchius ipſe poſt longam rei diſcuſſionem in eā venerit opinionem li.2.cap.14. vt Ariſ. concedenda fuerit circulatio animarū rationalium in corpora humana, quod an ritè dictum ſit, & conſequenter ad Ariſ principia,& fidei noſtræ candorē, num potius fabuloſè, dicemus in lib.de Anim.ſi ergo de Anima rationali ità ſētir in via peripatetica,quid dicet de alijs ſubſtantialibus formis,ſi ipſæ quoq. ſeparabiles ſunt, ac ſuaptenatura ſubſiſtētes? migrabunt nè de vna materia in aliam,an potius infinitæ in concauo orbis Lunæ otioſæ manebunt?

69 At videamus quibus rationibus ex Ariſt.probet hic Auctor hoc ſuum problema; Primò probat, quia Ariſtot. 5. Met. 15. ait formam ſubſtantialem eſſe ſeparabilem, & 7. Met. 8. & 12. Met.26. idē habet, quibus ex locis colligit hoc ab Ariſt. poni diſcrimen inter formam ſubſtantialem, & accidentalē, quod illa eſt ſeparabilis,hæc non. Confirmat

firmat hoc in ſecũda ratione ex 7. Met. 4. & 12. Met. 3. Reſp. Ariſt. locis allegatis præſertim in ſecunda ratione non ponere illam differentiam inter formã ſubſtantialem, & accidentalem, quod illa ſit ſeparabilis à materia, non iſta, ſed ponit illam differentiam inter ſubſtantiam ex vna parte, & accidens ex alia in hoc ſenſu, quòd ſubſtantia eſt per ſe exiſtens, & ſeparabilis ab accidentibus, accidentia verò non habent eſſe per ſe, nec poſſunt ſeparari à ſubſtantia, ita exponunt ibi omnes præſertim Scotus in expoſitione illorum textorũ, & quolil. 2. ab initio & textus de ſe patet; ex eo autem, quòd ſubſtantia ſeparabilis eſt ab accidente, non è contra, ſanè non videmus, quomodo ritè hinc inferatur omnem formam ſubſtantialem eſſe ſeparabilem à materia, potius enim inferri deberet eſſe ſeparabilem à ſuis accidẽtibus, & iuxta hanc phraſim loquitur in alijs locis cit. cum dicit ſubſtantiam eſſe ſeparabilem, vult enim poſſe quantum eſt ex ſe ab accidẽtibus ſeparari, non autem formam ſubſtantialem à materia, in quibus etiam aduertendũ eſt hoc prædicatum *ſeparabile* de compoſito, & prima ſubſtantia inquantum eſt illa, quæ per ſe ſubſiſtit, præcipue enunciari, formæ verò participatiuè, inquantum ſcilicèt magis participat de actualitate compoſiti, quàm materia; videatur Doctor ſuper illos textus, quia verba textus cuiusliber referre, atque Doctoris expoſitionem longum eſſet; tandem ſi vnquam Ariſtot. loc. cit. vel alibi docet formam ſubſtantialem eſſe ſeparabilem in ſenſu arguentis, accipiẽda eſt indefinitè illa propoſitio, non autem vniuerſaliter, ſicut accipitur illa 1. Phyſ. prima principia ſunt contraria.

70 Secundo arguit ex 8. Met. tex. 8. vbi Ariſt. facit hanc diſiunctiuam loquens de forma ſubſtantiali *neceſſe eſt aut ſempiternam hanc eſſe, aut corruptibilem abſq; eo, quòd corrumpatur, & factam eſſe abſq; eo, quòd fiat*, ſed pars ſecunda huius diſiunctiuæ eſt ſimpliciter falſa, nẽpè vt aliquid ſit factũ abſq; fieri, & corruptum abſq; corrumpi, ergò prima pars eſt vera dicens omnem formam ſubſtantialem eſſe ſempiternam. Si dicas diſiunctiuam illam nõ eſſe ſufficientem, ſed tertium membrum addi debere, quod verum erit, ſcilicèt quod forma generatur, ſed generatione. Cõtrà inſurgit Ariſtot. verbis ſequentibus *oſtenſum eſſe alibi, quòd nullus facit formam, quodq; forma non fit*. Reſp. immo Scotum exponere, quòd prima pars diſiunctiuæ eſt falſa, quia eſt ſecũdum opinionem Platonis ponentis formas ſeparatas, & ſecunda eſt vera, ac de mẽte Ariſt. qui ponit formas in materia generabiles, & corruptibiles non per ſe, ſed per accidens, vt oſtendit in 7. Met. & hac de cauſa inquit eſſe corruptibilem abſque eo, quòd corrumpatur, & factam eſſe abſq; eo, quòd fiat, nempè per ſe, & immediatè, ſic enim ſolum compoſitum generatur, & corrumpitur; neque hic eſt incongruus loquendi modus, immo valde proprius, nam etiam natura communis, vt notat Doctor 3. d. 22. q. vn. ad 1. princ. eſt generabilis, & corruptibilis per ſe primò, non tamen dicitur generari, & corrũpi, niſi per accidens, quia actus generationis, & corruptionis per ſe, & immediatè exercetur in ſingularibus; ſic in propoſito ait Ariſt. formam eſſe generabilẽ, & corruptibilem abſq; eo, quòd fiat, vel corrumpatur, quia actus per ſe, & immediatè exercetur in compoſito, per accidens in partibus.

71 Tertio arguitur ex 12. Met. 12. ac in 7. Met. 26. 27. 32. vbi demõſtrat formam non fieri, hac ratione, ſi namque forma fiat, atque omne, quod fit, fit ex materia, & forma, ergo forma fiet ex alia forma, ſed Ariſt. eodem argumento probat 1. Phyſ. 82. materiam eſſe ingenerabilem, & incorruptibilem, ergo ſi benè per hoc monſtratur materiæ perennitas, monſtrabitur etiam de forma. Reſp. ſi hæc ratio concludit incorruptibilitatem de forma ſubſtantiali, etiã de accidentali oſtendit non per ſe fieri, quia fit in alio, nõ ergo negat ibi abſo-

lute

Digitized by Google

lute formam fieri, immo docet fieri in alio ſcilicèt in materia, ſed negat fieri per ſe, & veluti ſeparatã, ac per ſe ſubſiſtentem, & reddit rationẽ, quia quod hoc modo fit ex materia, & forma fit, vnde per hanc rationem cõcludi nequit omnimoda ingenerabilitas formæ, ſed tantùm ingenerabilitas per ſe; cum autem in 1. Phyſ. 82. demonſtrat materiã eſſe ingenerabilem, & incorruptibilem, inquit, in quacunque generatione, & corruptione materiam debere ſubijci, vt ſubiectum primum, & vltimum, & quicquid fit, & generatur fieri ex materia, vt ex tali ſubiecto, non ergo hoc argumentum concludit ingenerabilitatem eodem modo de materia, & de forma, quia non eodem modo fit compoſitum ex eis, cum enim fiat ex materia, vt ex primo omnino ſubiecto, & in omni generatione requiſito, concluditur ex hoc omnimoda ingenerabilitas de ipſa, & cum fiat ex forma, non vt ex primo omnino ſubiecto, ſed vt ex eo, quod infit, vel fit in illo, non excluditur à forma omnimoda generabilitas, ſed tantũ talis, qualis compoſito conuenit.

72 Quarto arguit ex 1. de Anim. 12. & 13. vbi habetur, quòd ſi forma habet proprium opus, in quo non communicat cum habente corpore, formam ſeparari poſſe à materia; at ſic eſt, quòd omnis forma ſubſtantialis habet opus proprium, in quo cum materia non cõmunicat, cum in 2. de Ortu, & Interitu dicatur materiæ proprium eſſe pati, & recipere, agere autem alterius potentię, ſcilicèt formæ. Reſp hoc argumentum plùs probare, quàm eius Auctor velit, probat enim non ſolum etiam formam accidentalem eſſe ſeparabilẽ, quia ipſa quoq; habet in hoc ſenſu propriũ opus, in quo non communicat cum materia, calor enim in aqua non communicat in calefaciendo cum ipſa, ſed probat etiã formam materialem ſeparatam non futuram otioſam, ſed proprium opus exequi, cuius oppoſitum docet Auctor ille in eodem capit. Dicimus igitur omnes formas materiales in ſuis operationibus communicare cum materia, quia cum ſint extenſæ, non poſſunt modo inextẽſo operari, nõ habent autem talem modum, niſi in materia, vnde etiamſi proprium formæ ſit agere, tamen non eſt in potentia proxima ad agendum, niſi cum eſt in materia.

73 Quinto vnum contrarium nequit pati, & recipere aliud contrarium, ſicut neq; vnum natum eſt alterũ afficere 1. Phyſ. 51. 12. Met. 6. 2. de Gen. & cor. 5. corruptibile, & incorruptibile ſunt cõtraria, & genere diuerſa, ne dũ ſpecie 10. Met. cap. vlt. ergo ſi materia eſt incorruptibilis, & forma ſubſtantialis corruptibilis, vnum contrarium eſſet alterius receptiuũ, & duo contraria ſimul manerent. Reſp. hoc item argumentũ plus probare, quàm velit, ſic enim probaret, quòd anima rationalis nequit recipi in corpore, quod corruptibile eſt, velut in ſubiecto, nec lumen, & motũ in Cęlo, intellectiones, & volitiones in Angelis, accidentia quædam in materia, hæc enim omnia ſunt formæ corruptibiles in ſubiectis incorruptibilibus receptæ; dicendum igitur corruptibile, & incorruptibile non eſſe cõtraria propriè dicta, vt notat Zerb. 10. Met. quæſt. vlt. in Sol. ad 1. princ. quod eò præſertim verum eſt, ſi genere logico differre dicantur, quia contraria propriè accepta conueniunt in genere, & differunt ſpecie, vt ex eorum conſtat definitione; ſed contraria dicuntur, quatenus ſunt valdè diuerſa, & habent oppoſitas quodammodo rationes, & differunt ſecundum potentiam, & impotentiam, vt ibi explicant Alenſis, & Scotus, quo quidem ſenſu actus, & potentia dicerentur opponi, & contrariari, & nihilominus vnum recipitur in alio; æquiuocat itaq; ratio de contrarijs ſuſe, & rigoroſe ſumptis.

74 Septimo, omne, quod corrumpitur, à ſuo contrario corrumpitur 1. Phyſic. 47. 1. de Cęlo 20. 2. de Gen. 52. Forma ſubſtantialis non habet contrarium, quia ſubſtantiæ nil contrariatur, ergo &c. Confirmat in ratione octaua, quia mate-

materia ideò à contrarijs non deſtruitur vnquam, quia nulli eſt contraria, ſed neq; forma vlli eſt contraria. Si dicas ratione connexus ſubſtantiæ cum accidente prouenire formæ interitum, propterea quod omnis ſubſtantia flagitet certa quædam accidentia, quibus deſinentibus deſinat ipſa. Contra inſtat, tũ quia ſi accidens ſubſtantiæ connexum perit à contrario valentiore peremptũ, non tamen ſubſtantia peribit, quia accidens deſtruens non habet contrarietatem cum ipſa, & ſubſtantia à toto genere eſt validior accidente, vndè ſi contra eam pugnaret nunquam præualeret; Tum quia forma quidem poſtulat accidentia quædam ad completam actualitatem ſuam, at ſecundum ſe non poſtulat, quia de ſe ſeparabilis eſt, & prior accidente, & omne abſolutum, prius, eſſentialiter independens à poſteriori poteſt eſſe ſine illo. Tum 3. ad deſtructionem minus neceſſarij nõ deſtruitur magis neceſſarium, at forma ſubſtantialis eſt magis neceſſaria, accidentalis minus. Tum tandem prius eſſentialiter ad ſui eſſe non poſſit poſterius eſſentialiter alioqui nulla eſſet cauſa, quæ præcederet effectum tempore 2. Poſt. 58.

Reſp. vt ibi, formas materiales ideò eſſe corruptibiles, quia vt materiam informent, certas requirunt diſpoſitiones, quibus amiſſis ſeruari in ea amplius non poſſunt, cumq; extrà materiam nequeãt conſiſtere, quia ab illa quo ad ſuum eſſe dependent, nõ ſecus ac lumen à corpore luminoſo in genere cauſæ efficientis, ideò extrà illam ſtatim pereunt; & hac de cauſa Tatar. cap. de ſubſt. q. 2. in Sol. ad 3. inter formas ſubſtantiales admittit contrarietaté virtualem ratione diſpoſitionum contrariarum, quas efflagitant, & Ant. And. 20. Met. q. 5. & Faber ibid. diſp. 8. admittunt contrarietatem, ſi non in omni rigore ſumatur, quantùm nempè ſufficit, vt vna dicatur alteri incompoſſibilis in eodem ſubiecto, quæ ſanè repugnantia ſufficit, vt vna alteram deſtruere dicatur, & in hoc ſenſu omne, quod corrumpitur, à ſuo contrario corrumpitur, non verò ſemper à contrario rigoroſe ſumpto; immo Mayr. paſſu 16. in prædicam. veram contrarietaté admittit inter formas ſubſtantiales, quod abſq; dubio conſultius aſſereretur, quàm earum incorruptibilitas. Ad 1. impugnationem forma ſubſtantialis pellitur à materia non ab accidente pugnante, niſi diſpoſitiuè, ſed ab altera forma ſubſtantiali ei incompoſſibili, vt declarauimus diſp. 7. Phyſ. q 6. art. 2. Ad alias tres vnica ſolutione ſatisfit, probare de potentia Dei abſoluta, non autem ſecundum communem naturæ curſum, iuxtà quem experimento conſtat ſubſtantiã quamlibet certa ſibi ponere accidentia pro eius conſeruatione, à quibus in ſuo eſſe pendet pendentia, vt aiunt, à poſteriori, velut à conditione concomitante, ſic ignis pendet à calore, aqua à frigore &c. vndè his rationibus probabat Doctor 2. d. 12. q. 2. contra D. Thom. materiam poſſe de potentia Dei abſoluta exiſtere ſine omni forma; quæ ideò minùs conſultò nunc afferuntur, vt probantes ſecundum cõmunem naturæ curſum ſeparationẽ ſubſtantiæ ab accidentibus; Interim rurſus aduerte hoc argumentum plus probare, quàm velit Auctor, probat enim non ſolum formam ſubſtantialem corrumpi non poſſe, ſed nec etiam à materia pelli, ſed perpetuo in ea manere, quia non habet contrarium, à quo pellatur, & ſic non tantum formæ, ſed cõpoſita quoq; erunt æterna.

75 Septimo Materia prima eterna eſt, ergo & forma omnis, quia forma magis participat de eſſe diuino 1. Phyſ. 81. atqui æternitas eſt præclara Dei dignitas, per quam Deus definitur 12. Met. 39. quod autem perfectiori ſimilius eſt, atq; vicinius, eſt melius, atque perfectius. Confirmat per rationem decimam ex 3. Top. loc. 1. *quod eſt diuturnius, & ſtabilius hoc melius*, ſi ergo forma melior eſt materia, erit diuturnior illa, vel nõ minùs ea. Reſp. ad hoc ſatis dixiſſe diſp. 2. Phyſ. q. 8. art. 2. in fine, quare locus ille topicus intelligi debet, cum cætera

tera

Digitized by Google

tera ſunt paria; vide ibi auream regulã à Scoto traditam 1.d.8 q.1.ad 1. quam etiam fuſius declarat 4.d.12.q.2.§. *hic ſunt duæ opiniones*.

Octauo ſi forma ſubſtantialis accedat ad materiam, & ab ea recedat abſq; ortu, & interitu materiæ, benè tamen ipſius, tunc forma ſubſtantialis non differet ab accidentali, niſi nomine tenus, tota enim definitio accidẽtis de illa verificabitur, *quod adeſt, & abeſt ſubiecto præter ſubiecti corruptionem*. Nec valet, quod aiunt nonnulli, ſubiectum accidẽtis in actu priori ſimpliciter eſſe oportere, vndè prius in materia recipitur forma ſubſtantialis, quàm accidentalis. Hoc voluntarie dicunt, neq; enim in definitione accidentis ea conditio eſt repoſita. Reſp. ad hoc quoq. abundanter dixiſſe diſp.2.Phyſ.q.1.art.1. in ſol. ad 2. & art.3. & diſp.5.q.11.art.3. nam his in locis vbere differentia aſſignatur formæ ſubſtantialis ab accidentali; interim neq; adhuc argumentum concludere intentum, ſi totum illi concedatur, adhuc enim nec ipſe diſcrimen aſſignabit formæ ſubſtantialis ab accidentali, ſi enim dicat ex hoc differre, quòd forma accidentalis dum à ſubiecto diuellitur, ſtatim interit, ſecus ſubſtantialis; non ſatisfacit, quia & nos dicemus, vt ipſe obijcit alijs, hoc eſſe voluntariè dictum, nec in definitione accidentis eam conditionẽ reponi, atq; ideò totã ex integro conuenire formæ ſubſtantiali, etiã ſi ſeparabilis ponatur, & incorruptibilis.

76 Poſtremo perfectũ eſt prius imperfecto etiam tẽpore 1.de Cęlo 10. forma eſt materia perfectior, & antiquior in rerũ natura, ſi ergo materia ſuæ exiſtẽtiæ exordiũ neſcit, tantò magis forma nec ortum, aut interitum patietur. Reſp. hoc etiã plùs æquo probare, ſi enim materia eſt æterna, & forma eſt antiquior materia, ac prior nedum perfectione, ſed etiam duratione, profectò pluſquã æterna erit, & ante æternitatem; iam igitur diſp.1.de Cælo q.5. ab initio cõtra eundem Auctorem, cui propoſitio illa valde familiaris eſt, diximus non eſſe vniuerſaliter, ſed indefinitè accipiẽdam, & præſertim in propoſito veritatem habere non poteſt, quia potius materia præcedit formam prioritate originis, vt docet Doctor 2. d. 12. q. 1. & 2. ex D. Aug. quo autem ſenſu forma ſit prior materia, vide Doctorem 7. Met. q.6. Ant. And. & Zerb. ibidem. Accedit ex ea maiori abſolutè prolata æquè bene inferri poſſe compoſitum etiam tempore præire materiam, & formam, quia eſt perfectius ambobus; Vide, quæ conſequentiæ deducantur ex quibuſdã propoſitionibus, quas indefinitè protulit Ariſt. & hi laterones eius recipiunt pro vniuerſaliſſimis, quaſi propoſitiones omnes Ariſt. ſint vniuerſaliter veræ, ſanè aliam aſſeruit propoſitionem 9. Met. 15. huic ex diametro oppoſitã, priora generatione ſunt poſteriora perfectione, quomodo ergo ambæ erunt vniuerſaliter veræ? Irrationabilis hic philoſophandi nonnullorum modus, inde traxit originem, quòd iſti ſimpliciſſimæ, & ieiunæ Ariſt. auctoritati nimium fidunt, nec niſi ſolis auctoritatibus ſua aſſerta probant, quod quàm virum Philoſophum dedeceat diximus ſupra diſp.1.q.1.art.1.

QVÆSTIO III.

An in rerum naturalium generatione, & interitu fiat reſolutio vſque ad materiam primam.

77 Senſus quæſiti non eſt, vt quis ex quæſiti titulo hallucinari poſſet, an in corruptione alicuius ſic ad materiam primam deueniatur, vt nuda abſq; omni forma ſubſtãtiali maneat, id enim naturaliter contingere non poſſe iã diximus diſp.2.Phyſ.q.3.art.1. ſed eſt, an cum res corrumpitur, & formæ ſuccedenti materia ſubijcitur, num ſola maneat materia prima, itaut omni forma tàm ſubſtantiali, quàm accidentali, quibus antea induta erat, in coinſtãti exuatur, atque adeò nullus actus, ſeu ſubſtantialis, ſeu accidentalis idem, qui præfuit

fuit in re corrupta, ſeruari valeat in genito. Vnde hæc quæſtio in quantum attinet ad formas ſubſtantiales, coincidit cum ea, an in compoſito ſubſtantiali dari poſſint plures formæ ſubſtantiales ſubordinatæ, itaut aliqua earum in re genita ſeruari poſſit, quæ præfuit in corrupta; inquantū verò attinet ad formas accidentales, coincidit cum ea, an eadem numero accidentia poſſint permanere in genito, quæ præfuerint in corrupto.

Tres extant ſententiæ in hac celebri controuerſia, duæ extremæ, & vna media; Prima extrema eſt Thomiſtarum, qui ex duobus principijs in eorū ſchola receptiſſimis, vnum eſt implicare pluralitatem formarum ſubſtantialium in compoſito, alterum eſt, non materiam primā, ſed compoſitum ipſum eſſe proprium, & immediatum ſubiectum accidentium, conſequenter deducunt in omni generatione, & corruptione tàm in formis ſubſtantialibus, quàm in accidentalibus, vſque ad materiam primam reſolutionem fieri, ita D. Thom. 1. par. q. 76. art. 6. & 4. contra gentes p. 2. c. 58. & eius magiſtri Alenſis 1 pa. quæſt. 57. memb. 4. & Albert. 2. p. ſummæ de homine apud Areſium diſp. 2. q. 11. ſect. 1. Capreol. 2. d. 15. q. 1. Caiet. in ſummam loc. cit. & 2. de Anima cap. 1. & de Ente, & eſſentia q. 17. Heruæus Quolil. 4. q. 10. & de Vnitate formarum q. 16. & 17. Ferrar. loc. cit contra gentes. Soto 1. Phyſ. 7. Sonc. 8. Met. q. 8. Iauell. q. 4. Bannez. de Gen. q. 8. Complur. diſp. 3. q. 6. Aegid. 1. de Gener. com. 24. & 2. com. 25. Buccafer. 1. de Gen. & Pomponatius in lib. de Nutritione, & Accretione, Fonſec. 8. Met. cap. 1. q. 2. Conimb. verò 1. de Gen. cap. 4. q. 18. eſtò in ſecūdo principio cum Thomiſtis nō conſentiant, cenſent namq; ſubiectum accidentium eſſe materiam primam, nō compoſitum, adhuc tamen & ipſi volunt fieri reſolutionem vſque ad materiam primam, etiam in accidentibus, quia habet pro inconuenienti vnionem materiæ cum accidentibus eſſe firmiorem, quàm cum forma ſubſtantiali.

Altera extrema eſt Auerroiſtarum, qui ex duobus principijs Thomiſtarū ex diametro oppoſitis, nempè eſt dari pluralitatem formarum ſubſtantialium in eodem compoſito, & ſubiectum immediatum accidentium præſertim quantitatis, eſſe materiam primam, conſequēter aſſerunt non in omni generatione, & corruptione vſque ad materiam primam reſolutionem fieri, nec quòad formas ſubſtantiales, nec quò ad accidentales, immo quòad iſtas nunquam fieri, quia quantitas vt minimum ſemper eadem manet in genito, & corrupto, cum perpetuò materiæ hæreat, velut eius paſſio; citantur pro hac parte Auerr. 1. de Gen. com. 24. & 2. de Gen. com. 25. Auicen. 1. ſuffic. c. 6. Zimar. theor. 46. Niphus 8. Met. diſp. 4. Mercen. in ſuis dilucid. Zabb. lib. de Gen. & interitu cap. 7. Piccol. 1. de Gen. ſuper text. 24. Achill. de elementis lib. 2. dub. 3. Contaren. q. de Gen. & corrup. cap. 5. & 6. Nobil. 1. de Gen. cap. 5. q. 3. Moriſ. diſp. 1. de Gen. dub. 6. citantur etiam Græci Interpretes, vt Philop. 1. de Gen. com. 70. Alexand. 1. Metheor. cap. 1. & quidam Nominales.

Tertia deniq; Sent. media eſt Scotiſtarum, qui cum Thomiſtis in vno tantùm conueniētes principio, & ab Auerroiſtis diſſentientes, quod nempè compoſitum ſit proprium accidentiū ſubiectum, & in altero è contrà cum iſtis aſſentientes, non cum illis, quòd nempè detur pluralitas formarum ſubſtantialium ſaltim in viuentibus, conſequenter media via incedunt, dicentes in quibuſdam corruptionibus ſcilicet viuentium non fieri reſolutionem vſq. ad materiā primam, quia remanet in cadauere forma mixti cum accidentibus eam conſequentibus, in cęteris verò fieri vſq. ad materiam primam, itàut nulla prorſus forma, nec ſubſtantialis, nec accidentalis maneat in genito, quæ fuerit in corrupto; ità Doctor 4. d. 11. q. 3. vbi ſtatuit pluralitatem formarum in viuentibus, & 2. d. 3. q. 4. & d. 12. q. 2. & d. 15. q. vn. & 4.

& 4.d.11.q.2.& d.12.q.4. quibus in locis corpus ſtatuit ſubiectum quantitatis, & qualitatum, non materiã, Ant. And 8. Met.q.3. Zeib. ibi q.1. Tatar.1. de Gener.quæſt.1.not.4. & dub.1. Faber theo.75. Cauell.diſp.1.de Anim.ſec.17. Raguſeius diſp.peripat.18. Bitagus 1.de Gen q.6. licet non ex principijs Scoti, ſed Zabb. vt notauimus diſp.3.Phyſ.q.1. Roccus 1. de Gen.q.9.& 10. & paſſim alij Scotiſtæ, & hæc eſt tenenda.

ARTICVLVS I.

In viuentibus non fit ſtatim reſolutio vſq. ad materiam primam.

78 Dicimus itaq; in viuentium interitu non fieri reſolutionem vſq; ad materiam primam. Probatur, quia in viuentibus datur vltra animam formam mixtionis, quæ dici ſolet corporeitatis, eo quia per diuerſas formas partiales carnis, oſſis, nerui, &c. dat illis illud eſſe corporeum, ac diſſimilare, quod eſt proprium perfectibile animæ, & hæc forma remanet adhuc per aliquod temporis internallum in materia poſt diſſolutionem animæ à corpore, quo temporis ſpatio dicitur forma cadaueris, ſicut ante animæ aduentum dicebatur embryonis, remanent quoq; cum illa forma accidentia quam plura, quæ erant in viuente, ergo in viuentibus ſtatim, & immediate non fit reſolutio vſq; ad materiam primã, nec in ſubſtantialibus, nec in accidentalibus formis. Aſſumptum, vnde tota hæc concluſio dependet, fuſè probatum eſt diſp.2. Phyſ. q.4.art.2. & diſp.5.q.6. art.1. & omnia argumenta in contrarium diluta.

Verum quia Arriaga nuperrime poſt noſtræ Phiſicę editionem acerbiſſimè in eam ſententiã inuehitur diſp.6. Phyſ. ſec.6. æmulatione accenſus cuiuſdam ſui Collegæ (vt facilè ex eius verbis colligitur) nobiſcum ſentientis, libet per excurſionem quandam rationes potiores pro nobis loc. cit. adductas rurſus recurrere, vt oſtendamus non eſſe tam debiles, vt arbitratur Arriaga, & quidẽ ab initio diſputationis oſtentat hic Auctor ſe ſe non veritatis indagandæ zelo, ſed liuore, & æmulatione hanc concertationem ſuſcepiſſe, ait enim hanc quæſtionem à pluribus iactari celeberrimã, & deciſionem pro parte Scoti in ſcholis inualuiſſe, nullum tamen miſterium ſe vnquam in ea vidiſſe, nec partem Scoti ità inualuiſſe, vt iactant, quia in Hyſpania nullus eam defendit, immo nec ex profeſſo impugnare dignatur, tanquam rem ſine ſolido fundamẽto in Italia pauci, & in partibus Germaniæ (vbi ſcribebat) rariſſimi, omnes denique è ſua ſocietate, quot quot ſua typis mandarunt, contrarium docuiſſe duobus exceptis P. Dandino, & P.Coninch. in quibus ergo ſcolis inualuit? inquit hæc Arriaga hyſpano ſupercilio. Immerito tamen hanc quæſtionẽ de pluralitate formarum in cõpoſito aſpernatur hic Auctor, in qua tot viri graues calamum adhibuerunt, & integros de hac re tractatus lucubrarunt, immerito etiã ait ſententiam Scoti in ſcholis non inualuiſſe, non ne viget in ſcola Scotiſtarum? nonne in ſchola Auerroiſtarum, cum omnes Medici, Philoſophi ſęculares omnes eam incunctanter tueantur? quoq; Nominales eam ſectantur? an ne iſtæ non ſint ſcholæ; ex quatuor igitur ſcholis in dominio Philoſophico exiſtentibus Auerroiſtarum, Thomiſtarum, Scotiſtarum, & Nominalium tres ferè noſtram ſectantur, & petit Arriaga in quibus ſcholis inualuit? tot deniq; habet aſſeclas, vt Bann. ipſe dicat 1. de Gen.q.8. *quot quot Theologi, & Phyſici, & Metaphyſici ſunt, contra D.Th. coniuraſse videntur*, & inquit Arriaga nullum habere defenſorem? certè nullã putat ille extra Societatem extare ſcholam, nullumq; præter Ieſuitas ſcripſiſſe auctorem, quod facilè colligitur ex toto eius opere, in quo non citat, niſi Auctores ſuos, nec niſi cum ſuis diſputationem init, etiamſi typis ſcripta non dederint, cum exteris manum conferere dedignatur, qui mos ſcribendi apud Recentio-

res Ieſuitas inualuit minimè laudãdus, non enim in hunc modum ſcripſerunt Suarez, Vaſquez, Molina, Fonſeca, Conimb.& alij præclariſſimi Societatis Auctores, exteros enim æſtimabant, & eorum auctoritate ſua fulciebant placita, vel eos grauiter impugnabant, vt poſtulabat occaſio, nec tempus inſumebant in reſpuendis priuatis placitis Collegarum, & reſponſis datis intra domeſticos parietes, vt moris eſt modo Recentiorum ſcribentium, concludimus hanc ſcribendi rationem nouiter adinuentam ſuper biam in eis arguere, dum cum exteris diſſerere renuunt, vel timorem; ſed de his ſatis, percurramus modò rationes Scoticas ab ipſo pro noſtra ſententia adductas, & videamus, an illis benè occurrat.

79 Prima ratio, ab ipſo adducta, eſt, quam Doctor 4.d.11.cit.q.3.art.2. deducit ex miſterio Euchariſtiæ, vbi terminus conuerſionis, qui ponitur ex vi verborum, eſt ipſum corpus Chriſti ab anima condiſtinctum, nam ſi Hoſtia conſecrata à Chryſto in cæna in pixide fuiſſet in triduo ſeruata, permanſiſſet ibi eadem res primò contenta, & non anima, quæ erat à corpore ſeparata, vndè anima modò per concomitantiã ſolum ponitur ſub ſpeciebus, vt decernit Concil. Trid. ſeſſ.13. cap.3. tunc ſubſumit Doctor, corpus Chryſti ab anima condiſtinctum non dicit ſolam materiam primam, quia hæc per ſe non eſt corpus, ſed pars corporis, & ſi eſſet corpus, tamen eſt corpus diſſimilare, & ætherogeneum, quale eſt corpus humanum ab anima perfectibile, ergo erit materia prima cũ forma corporeitatis integrata ex diuerſis partialibus, in hoc enim ſenſu admittit Scotus 3.d.4.q.vn. formam corporeitatis in viuentibus, vt diximus in Phyſ. loc. cit. non autem quaſi ſit vnica forma mixtionis pro omnibus, & ſingulis partibus corporis, vt ei Arriaga impingit, & in hoc ſenſu defenditur ab omnibus Scotiſtis Ant. And. q. 10. de tribus principijs, & 7. Met. q.6. vbi eſt Scotus ipſe q 20. Zerb. quæſt. 18. Faber theor.75. Tatar.2. de Anim. q.1. dub 1. Tromb. 8. Met. q.2. Mairon. 2.d.16.q. vn. & alij.

80 Reſp. Arriag. terminum conuerſionis eſſe materiam cum diuerſitate, & varietate accidentium, quæ ſufficit ad organizationem, nec habet pro inconuenienti poni ſub ſpeciebus hęc accidẽtia ex vi verborum formaliter, & non per ſolam concomitantiam. Contra vrget efficaciter Doctor, tum quia non ſunt efficaciora verba ſuper ſanguinẽ, quàm ſuper corpus, ſed dicendo *hic eſt Calix Sanguinis* non poteſt fingi terminus conuerſionis eſſe ſola materia ſub accidentibus, quia illud non eſt ſanguis, ſanguis enim dicit aliquam ſubſtantiã, quæ generatur à nutrimento aſſumpto, & eſt proximè conuertenda in carnẽ non autem generaretur, nec conuerteretur, niſi haberet propriam formã ſubſtantialem. Tum quia, ſi aliquod accidens includitur per ſe termino cõuerſionis, tunc illa non eſſet mera conuerſio ſubſtantialis, nec mera tranſubſtantiatio, ſed mixta ex ſubſtantiali, & accidentali; At inquit Arriag. hoc nõ ſequi, quia hæc conuerſio habet pro termino ad quem primario ſolam ſubſtantiam. Sed nos tunc inferimus, ergo nullũ accidens ponitur ex vi verborum formaliter, vt ipſe dicebat, ſed tantum concomitanter, quia non ponitur primariò, ſed ſecundariò, ex quo patet Arriag. in hac eadem reſponſione non ſatis ſibi conſtare. Tum quia cũ dicitur, *hoc eſt Corpus meum*, non ponitur aliquid diſtrahens à veritate carnis, & oſſis, & huiuſmodi, ſed potiùs vt includit omnes partes eius, quod eſt primò animabile, ſed ſi diceretur, *hoc eſt caro, vel os*, videretur fictio ponere terminum conuerſionis eſſe tantum materiam cum quibuſdam accidentibus, ergo multò magis in propoſito accipiendo corpus, vt eſt quoddã includens omnia iſta, ſicut hic accipitur, prob. min. ex Angeſto lib.2. de formæ proprietatibus fol.25.& Mair.2.d.16. caro, os, neruus, & ſimilia nõ tantum accidentaliter differunt, ſed ſpe-

cie eſſentiali, quia proprietates habent diuerſas, & diuerſas diſpoſitiones permanentes, quæ ſicut non niſi in entibus ſpecie differentibus reperiri ſolent ità arguunt formas ſubſtantiales diuerſas, & hoc negato præcluderetur via probandi aliqua entia naturalia differre ſpecie eſſentiali, & dicere poſſemus aurum, lignum, & lapides non niſi accidẽtaliter differre, imò ait Angeſt. ibi maiorem diuerſitatem diſpoſitionum, & operationum deprehendi inter quædã membra animalis, quàm repetiatur inter plumbum, & argentum, cum quædã temperamentum calidum depoſcant, vt cor, quædam frigidum, vt cerebrũ, alia humidum, vt medulla, alia ſiccũ, vt oſsa, ergo ſi ex quadam notabili varietate accidentium, & diſpoſitionum concludimus inter plumbum, & argentum differentiam eſſentialem ſpecificam, eo magis eandem concludere debemus inter carnem, os, &c. Tum tandem, quia falſum eſt corpus organicũ importare ſolam materiam cum illa accidentiũ varietate, quia eſſe carneum, eſſe oſſeum, & nerueum eſt eſſe ſubſtantiale, & non accidentale tãtum, vndè vt notant Angeſt. cit. Trombet. 7. Met. q. 3. art. 2. Baſſol. 4. d. 12. q. 1. & alij Scotiſtæ, duplex eſt organizatio materiæ, vna eſſentialis, altera accidentalis, hæc vtiq. conſiſtit in debita proportione accidentium ſcilicet qualitatum, quantitatum, & figurarum, at illa in diuerſis formis partialibus mixtionis oſſis, nerui, &c. Inſuper, vt aliquod corpus dicatur ætherogeneum, non ſufficit, vt eius partes ſolis accidentibus differant, alioquin ferrum, cuius vna pars ſit calida, altera frigida, ætherogeneum eſſet.

81 Altera ratio Doctoris, quam adducit n. 58. eſt Phyſica (rationes enim noſtri Doctoris hìc tueri intendimus, non alias) quia quando homo moritur non introducitur forma aliqua ſubſtantialis, ergo debet ibi manere aliqua antiqua, nè materia maneat ſine vlla forma ſubſtantiali, & hæc erit forma mixtionis. Reſp. in primis neg. conſeq. nec habet pro inconuenienti materiã in aliquo caſu manere naturaliter ſine forma, & ſicut licet nobis admittere ens incompletum in rerũ natura per ſe exiſtens ſcilicet corpus ſine anima, ità licebit ei admittere materiam ſine forma, nec maiori cenſura poterit ipſe carpi, quàm nos. Vide quantũ audeat hic Auctor, vt Mordicus oppoſitã tueatur ſententiam, ad ſoluendam primam rationẽ theologicam auſus eſt ponere aliquod accidens corporis Chriſti ſub ſpeciebus ex vi verborum, in quo trepidarunt antiqui omnes Scholaſtici, imò manifeſtè negarunt; hìc verò audet admittere naturaliter poſſe materiam ſine forma exiſtere, quod hactenus Phyloſophorum nemo non abhorruit, cur autẽ id contingere nequeat, diximus diſp. 2. Phyſ. q. 3. art. 1. Huius autem auſus anſã non benè ſumit ab eo, quod nos dicimus de corpore abſq. anima manente, aliud enim eſt admittere compoſitũ in rerum natura per ſe exiſtens ex materia, & forma mixtionis incompleta, & animæ ſubordinata coaleſcẽs, vt eſt corpus pro altera parte, aliud verò admittere materiam nudam, & ſine omni prorſus ſubſtantiali forma, vt diximus diſp. 5. Phyſ. q. 6. art. 1. Accedit non deeſſe Auctores noſtræ opinionis aſſerentes corpus anima deſtitutum eſſe directè in prædicamento ſub genere corporis mixti, quia tunc non habet rationem partis, ſed totius, vndè euadit ens completum, & proportionatum prædicamento, ità loqui videntur Mercen. & Zab. cit. imò Areſius 1. de Gen. diſp. 2. q. 9. ſec. 4. id aſſerere videtur de ipſo etiam, cum actu conſtituit animal, quia forma corporeitatis etiam tunc temporis dat eſſe genericum, ſpecificum, & indiuiduale in ſuo ordine, vt caro hoc eſſe carneum, os oſſeũ, &c. Sed certè ſi loquamur de prædicamento ſubſtantiæ, vt modò conſtitutum eſt, corpus pro altera parte directè in prædicamento collocari non poteſt, ex dictis diſp. 7. Log. q. 1. art. 1. neq. cum actu conſtituit animal, neque cum anima deſtitutum eſt, nam in primo ca

ſu

ſu habet formaliſſimè rationem partis, quæ excluditur à recta linea prædicam. ex dictis diſp.6.Log.q.3.art.1. nec etiã in alio caſu, quia licèt actu non habeat rationem partis, adhuc tamen eſt ens incompletum, & animæ eſſentialiter ſubordinatum per modum materiæ, vt ergo anima rationalis etiam à corpore ſeparata non ponitur in prędicamento directè, ità nec corpus pro altera parte, ſed eſt indiuiduum incõpletum in ſpecie incompleta mixti, & ſub genere etiam conſtituendo corpus mixtum in communi ad mixtum completũ, & incompletum, & ità verum eſt in hoc ſenſu, quod aiebat Areſius formam carnis tribuere eſſe genericum, ſpecificum, & indiuiduale, neq. hoc negauit Doctor, vt ei impingit. Dices fruſtum ligni ità videri ens completum, vt fruſtum ferri, vel auri. Hoc debet negari, quia ferro, vel auro videmus nihil deeſſe, at arido ligno videmus deficere animam vegetantem, & ideò eſſe ens incompletum arguimus.

82 Declinat idcircò Arriag. ad cõmunem reſponſionem neg. aſſumptum, cum enim animal moritur, ſuccedit noua forma cadaueris. At contra hanc ſolutionem primò vrget argumentũ theologicum, quia ſi animæ Chriſti ſucceſſit forma cadaueris in triduò, ergo corpus Chriſti corruptum eſt contra ſcripturam, vt latè deduximus diſp.2.Phyſ. cit. illud enim dicitur cũ omni proprietate corrumpi, quod in aliam ſubſtãtiã, nedum ſpecie, ſed etiam genere diuerſam tranſmutatur, talis autem tranſmutatio ſecuta eſſet in morte Chriſti ex ſolutione data, quia corpus viuum, & cadauer ità differunt. Reſp. ſcripturã dicere corpus Chriſti non eſſe corruptũ, quia non abijt in vermes, & cineres, vt regulariter euenit de cadauere, non autem vult innuere, quòd non aduenerit noua forma cadaueris, alioquin apud nos ponentes formam mixtionis remanere in animalis interitu nullius animalis corpus corrumperetur, atq. ideò non fuiſſet ſpeciale corporis Chriſti priuilegium, quæ impugnatio vrgere videtur ad hominem, nec tangitur ab Arriag. Cæterum eſtò verum ſit, neq. præfato modo corpus Chriſti vidiſſe corruptionem, quia non abijt in vermes, & cineres, tamen hoc non ſufficit, nam ad ſaluandum ſenſum ſcripturarum, & Patrũ dicere debemus ità incorruptum remãſiſſe, vt neq. abierit in nouam cadaueris formam, ratio eſt, quia Patres aſſeuerãt ità illibatum manſiſſe, vt fuerit omninò idem numero corpus mortuum, quod erat viuum, ſicut euidentiſſimis auctoritatibus probat Doctor loc. cit. nõ ergo ſufficit dicere ideò incorruptum remanſiſſe, quia in cineres non abijt, ſi n. ſemel concedatur abijſſe in formã cadaueris, hoc ſolum ſufficit ad deſtruendam identitatem, & vnitatem numericam corporis Chriſti viui, & mortui, vtrumq. requiritur ad hanc ſaluandam, & quod non abierit in cineres, & neque in formam cadaueris nouam, quo ſenſũ non conuenit regulariter alijs corporibus, Conatur Arriag. n.69.&70. non in tanto rigore intelligere Patres, & illos explicare de identitate numerica morali, non Phyſica. Sed contra obſtat, quæ vrgemus diſp.2. cit. q.4. art.2. & quod obijcit Doctor loc. cit. ex veritate Euchariſtiæ, quæ fundatur in vnitate numerica corporis Chriſti viui, & mortui Phyſica, non morali, ità enim poſtulat veritas verborum *hoc eſt Corpus meũ*, quod nempè corpus cõtentum ſub ſpeciebus etiam in triduo (ſi ſpecies ſeruatæ fuiſſent) ſit illud idem, quod anima informabatur, dum viuebat, hoc autem infert identitatem Phyſicam, non moralem.

83 Rurſus contra vulgarem illã ſolutionem de nouo aduentu formæ cadaueris militat argumentum Phyſicũ Doctoris, quia nulla eſt cauſa, à qua producatur talis forma, quis enim quando homo ſtrangulatur, vel iugulatur, producit eam formam? præterea ſiuè homo frigore, ſiuè calore, ſiuè alio modo pereat, eadẽ ſemper remanet forma, at quomodo poteſt eadem forma induci ab

agentibus tàm diuerſis, & cũ tanta diſpoſitionum varietate, & contrarietate? Hoc argumentũ, quod adeò tenuit Aduerſarios, vt neſcientes cauſam particularem huius formæ adinuenire, ad vniuerſalē, ſed ſine iuuamine, confugerũt, floccifacit Arriag. quia eadem ratione deberemus in igne ponere aliam formã corporeitatis, nã carbo accenſus, in quo introducta iam eſt forma ignis, ſiuè extinguatur aqua, ſiuè cineribus, ſiuè oleo calido, ſiuè aqua frigida, ſiuè hoc, ſiuè illo modo, manet ſemper idem numero carbo, quis ergo ibi introduxit eam carbonis formam? nec dici poteſt in carbone non fuiſſe formã ignis, ſed adhuc durare formam ligni, hoc enim ex ipſo ſenſu apparet improbabile, quę enim in carbone extincto cum ligno ſimilitudo, vt dicas habere eandem formam ſubſtantialem? certè magis differt carbo à ligno, quàm Canis à Lupo, quantum poſſumus colligere ex his, quæ videmus. At quia videt hanc inſtantiã non multũ vrgere, adducit aliam de vino, quod proculdubio ſpecie differt ab aceto, & tamen eadem forma aceti ſubſequitur, ſiuè vinum calore nimio, ſiuè alia de cauſa contraria aceſcat; ait itaque ad argumentum eſſe aliquas formas, quæ petũt diſpoſitiones valdè ſimiles diſpoſitionibus aliarum formarum, ideoq. quandò illæ diſpoſitiones corrumpuntur, vndecunq. id proueniat, & à gradu requiſito proprio rebus deficiunt, ſuccedere alias, quæ diſpoſitiones in proximo requirebant, & talem eſſe formam cadaueris, & formam aceti, & carbonis ſuo etiam modo.

84 Hæc tamen ſolutio, de qua hic Auctor adeò gloriatur, non eſt melior alijs, ſi benè perpendatur, quia cõpertũ eſt formã quamlibet determinare ſibi connaturaliter certam diſpoſitionē, nec indiſcriminatim induci poſſe per quaſlibet diſpoſitiones etiã inter ſe contrarias, nam impoſſibile eſt diſpoſitiones contrarias eſſe illi connaturales, aſſignetur ergo hæc certa diſpoſitio, quã petit forma cadaueris ad ſui introductionē, vel eſt exceſſus caloris, vel frigoris, ſi primũ, ergo ab agente frigido induci non poterit, ſi ſecundũ, ergo non à calido, ſi ergo indifferenter remanet eadē poſt quamcunq. alterationem, fatendum eſt tunc non produci de nouo, ſed eſſe illã, quæ antea extabat. Nec dicere valet induci eo ipſo, quod corrumpuntur diſpoſitiones pro anima requiſitæ in tanto gradu, putà tot gradus caloris, frigoris, & humoris, hanc autē corruptionē fieri poſſe à diuerſis, imò contrarijs agentibus, & eo ipſo, quod illæ diſpoſitiones deficiunt ab eo gradu, ſtatim idoneas eſſe pro forma cadaueris. Hoc non valet, quia deficere poſſunt à tali gradu, vel per exceſſum frigoris, vel caloris, ergo diſpoſitiones contrariæ erunt illi formæ connaturales, quod repugnat, quia ſicut determinatam, & certã habet naturam, ità quoq. determinatas petit diſpoſitiones, ergo nil noui producitur per actionem corruptiuam ipſius animati, ſed ſolum derelinquitur. Dices diſpoſitionem determinatam pro forma cadaueris eſſe eaſdē qualitates pro anima requiſitas, ſed in gradu proximè inferiori, ad quem deuenire poſſunt per actionem corruptiuam diuerſorũ agētium. Contra, quia poteſt expelli anima per defectum, vel exceſſũ caloris, vel frigoris, ſi ergo non eſt determinata diſpoſitio, quæ animam expellit, nec etiã determinata diſpoſitio pro forma cadauerica vnquam aſſignari poterit; tum quia cum illæ qualitates à gradu pro anima requiſito defecerint, & ad illũ inferiorem gradum peruenerint, percontabimur, cur potiùs introducatur forma cadaueris, quã embrionis, quæ etiã eaſdem, quæ animæ inſeruiunt, diſpoſitiones poſtulat, ſed in gradu inferiori; tum quia forma cadaueris opponitur formæ viuentis, vt mors vitæ, ergo falſũ eſt ſimiles petere diſpoſitiones, imò petit potius diſſimiles omnino, ac oppoſitas, nam ad quid petit materiã organizatam, ſi eſt forma cæca, ſurda, muta, mortua ad opera vitalia prorſus inepta? Deinde poteſt animal interire abſque

praua

præuia alteratione illarum qualitatum caloris,& frigoris,vt cum ictu oculi decapitatur, itaquod animæ eo momento non deficit gradus caloris pro informatione neceſſarius, ſed ſola membrorum continuitas,'ergo tunc non introducitur noua fo ma,vel introducitur ante debitas diſpoſitiones. Rurſus etiamſi intereat præuijs alterationibus adhuc tamen in corpore mortuo manere videmus multa accidentia connaturalia, quæ prius aderant, eandem ſcilicet grauitatem, eandem in herba virtutem, odorem,&c. cum ergo eadem permaneat collectio accidentium connaturalium, debet neceſſariò vna,eademque forma permanere, à qua ea collectio procedat. Imò non ſolum eadem permanent accidentia connaturalia, ſed etiam aduenticia,vt cicatrices,vulnera,&c.quod ſi pro cauſa permanentiæ aſſignetur, vt ſolet, identitas ſubiecti ſcilicet materia eadem manens in genito, & corrupto; præterquàquod falſum eſt ipsã eſse ſubiectum accidentium, adhuc nõ ſatisfacit, nam ratio aſſignanda erit, quare cum ex homine cadauer generatur, remaneant cicatrices, & alia ſigna eadem, & non etiam quando ex cadauere generantur cineres, & vermes, cũ tamen adhuc maneat eadem materia.

85 Inſtantiæ quoque, quas adducit ad ſuæ ſolutionis fomentum de carbone, & aceto, potius ſunt ad oppoſitum, & ipſum iugulant, quando enim lignum comburitur,nõ ita perfectè forma ignis introducitur in toto ligno, vt nihil formæ ligni remaneat, ſed ob reſiſtentiã, & pugnam contrariæ qualitatis ſemper in quibuſdam partibus adhuc forma ligni perſeuerat, quibus forma ignis non ſe ſe inſinuat,ſed tantùm extrinſecus adhæret, vt diximus diſp. 4. de Cœlo q. 2. art. 3. ex profeſſo vnde poſtea in carbone extincto poros videmus remanere, & foramina quædam,in quibus ardebat ignis; Nec eſt, quod dicat Arriag. nullam habere carbonem cum ligno ſimilitudinem immo magis differre à ligno, quàm canis à lupo, quantum colligere poſſumus ex his, quæ videmus. Ediſſeiat quæſo, vnde tantam collegerit ipſe differentiam, ex nigredine forte? non equidem, nam & alia in igne nigreſcũt ex Ariſt. lib. de Coloribus cap. 1. ſine propriarum amiſſione formarum, imò potius ex quãtitate, odore, leuitate,qua aquis ſupernatat, concludere debemus carbonem eſſe lignum illud idem,quod cępit ignis comburere, ſed non perfectè combuſtum, & ideò etiã deinceps eſt aptum pro igne pabulum. Nec etiã valet inſtantia de aceto, ſed potius eſt ad oppoſitum,quia falſum eſt ad quamcunque alterationem in vino factã ſequi formam aceti, non enim cum vinũ corrumpitur, ſemper aceſcit, ſed alijs quoque modis marceſcit, & putreſcit iuxta diuerſitatem agentium, & alterationum, at ad corruptionem animalis à quocunque fiat agente, & quomodocũque, ſemper ſequitur eadem forma cadaueris.

86 Tertia ratio, quæ item eſt Doctoris, ex eo robur ſumit, quòd cum anima præſertim in homine ſit merè ſpiritualis, nequit dare eſſe corporeum, & extenſum, & præſertim tale, quale exigitur à viuente, diſſimilare nempè, & organicum. Reſp. Arriag. n.72. quòd eſtò anima rationalis non ſit corporea, adhuc tamen complet materiam in ratione corporis phyſici, quod ſolum dicit compoſitum ex materia, & forma, vnde cum anima ſit verè forma informans complet materiam in ratione corporis prædicamentalis. Hæc ſolutio fusè reijcitur à nobis diſp. Phyſ. cit. quia eſſe corporeum, quod exigitur à viuente, non eſt qualecunque eſſe corporeũ, ſed eſt eſſe corporeum diſſimilare, & organicum, hoc autem ab anima haberi non poteſt, non à rationali, quia ſpiritualis, nõ ſenſitiua, & vegetatiua,quia eſt vniformis, non à ſola accidentium varietate hærentibus materiæ primæ, quia eſſe carneum, & oſſeum nõ eſt eſſe accidentale, ſed ſubſtantiale, ergo à formis partialibus mixtionis. Conf. quia hoc eſſe corporeum diſſimilare etiam

Digitized by Google

poſt animæ abiunctionem perſeuerat, & adhuc oculus differt eſſẽtialiter à pede, non ergo id habebatur ab anima, neque ab eius vnione cum corpore, ſed à formis partialibus, quæ quia remanent poſt animã in materia, ideò adhuc corpus diſſimilare conſtituunt. Deinde nõ ſolum animal viuens, ſed etiã cadauer, & embrio ſunt corpora æterogenea, & conſtant ex partibus diuerſæ rationis; nec dicas eorum partes ſolum accidentibus differre, quia ſi hoc in corporibus ſufficeret ad inferendam æterogeneitatem, tunc ferrum, cuius vna pars eſt calida, altera frigida, terra, cuius vna pars eſt humida, altera arida, eſſẽt corpora etherogenea, vnde ergo cauſatur hæc partium diuerſitas? certè ſaluari nõ poteſt, niſi vel nobiſcum admittendo formas partiales mixtionis, vel formas cadaueris, & embrionis æterogeneas, quod nullus hactenus dixit; alias rationes pro noſtra Sent. impugnat ibi Arriag. quas quia non ſunt Doctoris, tueri non curamus.

Oppoſitum tenet Arriag. his rationibus Primò, quia ſine cauſa multiplicamus formas partiales, nam tota varietas diſpoſitionum, & organizationis poteſt oriri ſufficienter ab ipſa anima, quia per nos ipſa anima petit immediatè ipſam varietatem formarum ſubſtantialium, ergo etiam poterit petere per ſe immediatè ipſam varietatẽ diſpoſitionum ſine vlla forma ſubſtantiali media. Deinde formæ illæ in viuentibus nihil operantur, & dum materia prima completur per animam rationalem ad nullum prorſus munus, neque finem neceſſariæ ſunt, niſi tantùm, vt dormiant, quòdque abſente anima ipſæ iam incipiant ibi dominari, & domus curam habere. Tandem quia ſequitur illas formas partiales eſſe accidentales, non ſubſtantiales, nam conceptus ſubſtantiæ non conſiſtit in eo, quod primò antecedit, quantitas enim & aliæ diſpoſitiones formã antecedũt, ſed conſiſtit in eo, quod ſit prima radix cæterorum præſertim in genere cauſæ finalis, ideſt id propterquod omnia ea in ſubiecto producuntur, cum igitur hæ formæ partiales à nobis poſitæ ſint propter animam, neceſſariò erunt accidentia, nõ ſecus ac aliæ diſpoſitiones.

87 Reſp. has rationes non eſſe adeò vrgentes, quod ita plauſibiliter, ſicut ſibi videtur, deberet à noſtra Sent. recedere, & ſingulas rationes pro ea irridere; Ad 1. negatur aſſumptum, quia anima determinatur ad videndum in oculo, audiendum in aure ex diſpoſitionibus ipſius oculi, & auris, at ſi etiam ipſæ diſpoſitiones eſſent ab anima, non eſſet, à quo determinaretur ad producendam talem diſpoſitionẽ in hac parte, & talem in alia; & ſi dicas determinari ab accidentibus præexiſtentibus in materia prima, rurſus inquiretur, à quo ſint determinata accidentia præexiſtẽtia, & cur hæc accidẽtia ſint potius huic parti materiæ connaturalia, & non alteri, cum ipſa de ſe ad omnia ſit indifferens; cum probatur aſſumptum, neg. conſeq. eſtò enim anima petat diuerſa organa, & varias diſpoſitiones in eis, iſtæ tamen haberi non poſſunt, niſi per diuerſas formas ſubſtantiales, vndè cõſequentia illa non tenet, ſicut neque iſta valeret, anima immediate petit varietatem potentiarum, ergo etiam immediate petere poteſt varietatem operationum ſine vlla potentia media. Ad 2. neg. aſſumptum, nam immediatè informant materiam primam, conſtituunt membra animalis ſpecie diſtincta, & faciunt corpus illud æterogeneum, quod ſola accidentium varietas efficere nequit, & tandem animæ famulantur ad varias operationes exercendas, quomodo ergo inquit eas dormire, & nihil operari? verum quidem eſt præſente anima eas non dominari, ſed famulari, ſed ob id non operantur? numquid ſolus dominus operatur in domo, & ſtertit famulus? Ad 3. neg. conſeq. luculenter enim oſtendit Doctor loc. cit. in 4. verſ. *ſecunda ratio principalis*, quomodo admiſſa pluralitate formarum in compoſito, quarum vna ſit diſpoſitio ad aliã, adhuc

adhuc benè ſaluatur diſtinctio inter formam ſubſtantialem, & accidentalem, & quòd forma ſubordinata ſit ſubſtantia, ac etiam forma ſuperueniens, cuius doctrinam retulimus q. 1. huius diſput. art. 1. quam hîc repetere non refert, cũ ibi poſſit videri; ad prob. conſeq. neg. aſſumptum, quia ratio ſubſtantiæ non conſiſtit in eo, quòd ſit radix cæterorum in genere cauſæ finalis, itaut quod eſt alterius gratia, ſtatim ſit accidens, illud ſit ſubſtantia, nã materia eſt propter formam, nec tamen eſt accidens, materia, & forma ſunt propter compoſitum, immo vniuerſaliter eſſe eſt propter operari, numquid ergo eſſe eſt accidens, operari ſubſtantia? conceptus ergo ſubſtantiæ, & ſubſtantialis formæ conſiſtit in eo, quòd det eſſe ſimpliciter, & accidentalis, quod det eſſe ſecũdum quid eo modo, quo declarat Doctor loc. cit. & nos cum eo diſp. 5. Phyſ. quæſt. 11. art. 1.

88 Hæc igitur eſt vera, & peripatetica Sententia, vt docet Zab. de Gen. & & inter. cap. 2. Contar. q. de multitud. formarum, Raguſeius in eadem, Piccol. lib. de Mult. form. cap. 2. vbi oſtendit hanc fuiſse veterum Perip. Sententiam Alex. Simplicij, & Auerrois, quibus addit Galenum, & Platonicos; ex pluribus verò locis, quos ex Ariſt. adducunt, luculentiſſimus eſt ille, qui legitur 1. de Anim. 58. vbi ſic loquitur, *ſimiliter autem inconueniens, & rationem mixtionis eſse animam, non enim eandem habet rationem mixtio elemẽtorum, ſecundum quam caro, & ſecũdum quam os, accidet igitur, & multas animas habere, & ſecundum totum corpus*, quibus verbis diſertè docet animã non eſse formam mixtionis, & reddit rationem, quia alioqui oporteret in animali tot animas ponere, quot ſunt partes ipſius, ex quo etiam reijcitur opinio ponentium partes animæ ſenſitiuæ æterogeneas. Ex hac autem noſtra Sententia in animatis ſtatuente formã quoque mixtionis vltra animam deducitur conſequenter in eorum interitu vſque ad materiam primam reſolutionem nõ fieri ſtatim, & immediatè, ſed vltimò tandem, & mediate, ita quod verum eſt in omni generatione, & corruptione, fieri ſemper reſolutionem vſq; ad materiam primam, non tamen ſemper ſtatim, ac immediate, ſed immediate, vel mediatè, ſtatim, vel non ſtatim, vt ait Ant. And. citat. & ita videtur docuiſse Ariſt. 1. Phyſ. 82. dum inquit materiam primam eſse vltimum, in quod ea, quæ pereunt, reſoluuntur, indicans expreſsè in ſucceſſiua corruptione progreſsũ iſtum ex non vltima ad vltimam reſolutionem, alioquin fruſtrà adderet *in hoc abibit vltimum*; quomodo autẽ adhuc ſemper in ſubſtantijs verũ ſit illud axioma, quòd corruptio vnius eſt generatio alterius quæſt. ſeq. explicabimus.

ARTICVLVS II.

In cæteris compoſitis fit reſolutio vſque ad materiam primam.

89 Dicimus deindè in alijs compoſitis, in quibus vna dumtaxat exiſtit ſubſtantialis forma, fieri in eorũ interitu reſolutionem ad materiam primam ſtatim, & immediatè. Hæc etiam concluſio eſt Scoti, & Scotiſtarum locis ſupracit. & probatur, cum enim in his cõpoſitis non viuentibus detur vna ſola forma ſubſtantialis, conſequens eſt in eis quo ad formas ſubſtantiales vſq; ad materiam primam reſolutionem fieri, cum corrumpuntur, nullam enim aliam poſſident formam ſubſtantialem, quæ maneat poſt eorum interitum, vt de animatis dicebamus; & rurſus cum adæquatum, & proximum ſubiectum accidentium ſit compoſitum, non materia prima, ſequitur etiam in eorundem compoſitorum interitu vſque ad materiam primam reſolutionem fieri; etiam in formis accidentalibus, quia poſt formæ amiſſionem nullum remanet compoſitum, quod illa valeat ſuſtinere, vt in animatis dicebamus de corpore pro altera parte, ſed manet ſola materia prima,

ma, quæ nuda non eſt idoneam accidentium ſubiectum, ergo in his compoſitis neceſſe eſt fieri reſolutioné vſq. ad materiam primam etiam in accidentibus. Confirmatur, quia ideò in animatis non fit reſolutio vſque ad materiã primam in accidentibus, ſed aliqua in corpore exanimato remanent, quæ in viuente præfuerant, vt quantitas,color, &c. quia ibi duo aderant compoſita, vnum completum, alterum incompletum,quod erat pars illius,& vnũquodq. propria habebat accidentia, illud quidem conſequentia animam, hoc autem conſequentia formam mixti, & ideò licèt eo pereunte ſcilicèt corpore viuente, pereant etiam accidentia, quorum erat ſubiectum, non tamen cætera pereunt, quæ nempè formam mixti comitantur, quia hæc habebant pro ſubiecto corpus pro altera parte, non autem viuens, atque ideò cum illud remaneat etiam poſt animæ abiunctionem, meritò ipſa quoque conſeruatur; cum ergo compoſita inanimata ex materia prima immediate, & forma conſtituantur,nõ verò ex alio compoſito imcompleto, hinc eſt, quòd ipſis intereuntibus omnia quoq, & ſingula eorum accidentia interire opus eſt, nec vllum prorſus accidens, quod erat in corrupto, maneat in genito.

90 Poteſt etiam probari omnibus illis auctoritatibus Ariſt. quibus probari ſolet compoſitum, & non materiam, eſſe immediatum ſuſceptiuum accidentium, quia ſcilicet prima ſubſtantia primò ſubſtat accidentibus, & ea corrupta nihil remanet cap. de Subſtantia, & 1. de Gen.23. diſtinguit generationem ab alteratione, quia ſubiectum alterationis eſt ens actu at ſenſibile ſcilicèt compoſitum, generationis ens in potétia & 7.Met.tex.8.ait materiam recipere prius formas ſubſtantiales, ac poſteà accidentales; his itaq. & conſimilibus auctoritatibus probati ſufficiẽter poteſt aſſertio poſita, quamuis enim per eas non ſufficienter concludatur compoſitũ eſſe proprium accidentium ſubiectum, non materiam, vt diximus diſp.4.Phyſ. q.1. inquiunt enim Auerroiſtæ eas concludere tantùm formam ſubſtantialem eſſe veluti conditionem materiæ ad recipiendam accidentalem, itaquod materia ſit vtiq;ſemper ſubiectum inhæſionis accidentium, non tamen nuda, ſed dependenter à forma ſubſtantiali, attamen ſufficienter oſtenditur nullum accidens remanere in genito, quod fuerit in corrupto, quia licèt ſubiectarentur in materia, quæ remanet, ipſa tamen non manent, quia ea fouebat dependenter à forma antiqua, quod autem pendet ab aliquo, illo deficiente deſtruitur, cum ergo in corruptione deficiat forma antiqua, opus erit, vt accidentia præcedentis compoſiti, quæ ab ea forma pendebant, vel in genere cauſæ finalis, vel efficientis, vel vt à conditione,deſtruantur; vndè hac de cauſa Conimb. Zabar. & alij, eſtò teneant materiam primam eſſe ſubiectum accidẽtium, & non compoſitum, adhuc tamen quia ponunt accidentia fœueri in ea dependenter ab vnione cum forma, hinc conſequenter aſſerunt in genito nullum accidens remanere, quod fuerit in corrupto.

Contarenus tamen quæſt. de Gen. & corrup.cap.7. eſtò & ipſe cum Zab.ſentiat materiam non eſſe ſubiectum accidentium,niſi dependenter à forma ſubſtantiali, veluti à conditione neceſſaria pro eorum receptione,non quia ipſa accidentibus ſubijciatur, ſed quia quodãmodo fulcit materiam ad ea ſuſtentanda, nihilominus Adhuc nititur ſuſtiuere poſſe eadem accidentia, quæ erant in corrupto, remanere in genito, vndè inquit accidentia poſſe dupliciter cõſiderari, vel vt terminis prædita tàm ſecundum extenſionem molis, quàm intenſionem gradus, vel vt terminata, primo modo dependent, ac exigunt ſubiectũ forma prædium, à qua ſiquidem ſolũ, & non à materia terminatio procedit,ſecundo verò modo optimè ex materia dependent, ex ipſaq. educi valent, adeò vt talis ſit ordo exiſtentiæ rerum, vt ſcili-

ſcilicèt primò ſit materia, mox accidẽtia indeterminata in ea, deindè forma ſubſtantialis, ac poſtmodum accidentia terminis prædita; hac data diſtinctione occurrit omnibus allatis auctoritatibus dicens, quòd cum Ariſt. ait ſubiectum accidentium eſſe ſenſibile eſſe actu, ac prius recipi in materia formas ſubſtantiales, quàm accidentales, ſemper intellexit de accidentibus [illegible]ua perfecta integritate ſcilicèt po[illegible] ſuos terminos, quos non niſi in ſubſtantia compoſita actuali, & ſenſibili ex munere formæ aſſequi nata ſunt, qua deſtructa ipſa quoque pereunt quoad eſſe terminatum.

91 Hæc ſolutio reijcienda eſt, quia in primis abſolutè falſum eſt accidens aliquod etiam quantitatem ipſam præcedere in materia formam ſubſtantialẽ in eſſe quodam interminato, vt diximus diſp.2. Phyſ.q.8 art.4. tum quia in augumentatione, & alteratione nunquam noua quantitas, & qualitas acquireretur ſed ſolum earum termini, qui etiam cũ ſint indiuiſibiles acquirerentur in inſtãti, non in tempore, tum quia quamdiù forma eſt in materia, omnia accidentia terminata ſunt iuxta eius exigentiam, vel ergo nunquam dabitur materia cum accidentibus interminatis, quia in nullo inſtanti datur materia ſine forma, vel in aliquo inſtanti ponenda erit materia ſine omni forma, vt eius accidentia interminata dicantur. Nec enim ſufficit dicere quantitatem v.g. & humiditatem aquæ eſſe interminatã ante aduentum formæ aeris, in quem eſt conuertenda, terminãq. hæc accidentia in eius aduẽtu iuxtà illius exigentiam, minime, quia eſto interminata dicatur tunc temporis reſpectu formæ aeris, tamen ſunt terminata reſpectu formæ aquæ, quarè cũ materia ſit ſemper, & in quocumq. inſtanti ſub forma, à quo terminatio procedit, cum accidentibus interminatis nunquam erit. Deinde quando etiam aliquod accidens interminatum in materia deberet admitti, hoc ad ſummum de quantitate ſola concedi deberet, & quidem diſtinctionem hanc de terminatione, & interminatione quantitati ſolæ, non item alijs accidentibus, Auerroiſtæ ipſi appropriarunt, vndè licentioſe nimis interminationem hic auctor ad alia quoq; accidentia transfert; ſed abſolutè loquendo nec ipſi quantitati priuilegium hoc eſt concedendũ, vt tandem fateri coactus eſt Ipſe Zab. quantitatis interminatæ propugnator acerrimus, qui loc.cit.de Gen.& inter.cap. 10. immemor ſui cap.præced. inquit, quòd in mutatione aquæ in aerem non remanet quantitas aquæ, ſed deſtruitur, quia licèt aeri quantitas illa non repugnet, vt abſolutè conſiderato, ſiquidem poteſt eſſe aer tantæ quantitatis, attamen illi repugnat, vt ex tanta aqua genito, cũ enim aer ſit elementum rarius aqua, neceſſe eſt in mutatione aquæ in aerẽ, vt etiam quantitas aquæ in maiorem mutetur, hæc Zab. ergo nec quantitas, nec qualitas manet eadem in genito, & corrupto in compoſitis vnã dumtaxat formam habentibus. Denique per hanc diſtinctionem non fit ſatis auctoritatibus allatis, quod ſubiectum alterationis eſt ens actu, & ſenſibile non generationis, quod compoſitum per ſe præcedit compoſitum per accidens, quod deſtructis primis ſubſtantijs impoſſibile eſt aliquid aliorum remanere, &c. nam ſi ſemel in corruptione rerum maneant in materia accidentia corrupti, ſiuè maneant in eſſe terminato, ſiuè interminato, ſemper ſequitur ſubiectũ generationis eſſe ens ſenſibile, compoſitũ per accidens præcedere compoſitũ per ſe, & deſtructis primis ſubſtantijs aliquid aliorũ ſcilicèt accidentium remanere, quia nimirũ quoad ſuum eſſe abſolutè remanent, licèt interminatum, quibus materia adhuc redditur ſenſibilis, & cum eis vnum per accidens conſtituit.

92 Ex his itaq; deducitur, quòd non tantùm Auctores compoſitũ agnoſcentes pro immediato accidentiũ ſubiecto, ſed etiam qui ponunt materiam primã aliquo modo dependenter à forma, velut

lut à conditione, ſentire debere, vt cõſequenter loquantur, fieri reſolutionẽ in corruptionibus præſertim inanimatorum vſq. ad materiã primã, nec aliquod accidens manere in genito, quod fuerit in corrupto; quod ità oſtenditur licèt enim vt iſti opinantur accidẽtia propriè inhæreant materiæ pimæ, tamen etiam ſecundum ipſos nequeunt illi inhærere, niſi ſit prius informata ſubſtantiali forma, palam igitur eſt, quod ſi deſtruitur forma ſubſtantialis, quæ eſt neceſſaria conditio materiæ, vt accidentia ſuſcipere ac ſuſtinere poſſit, ipſa quoq. deſtrui debent, & alia de nouo generari in ortu nouæ formæ, quæ erit conditio materiam diſponens ad illa noua accidentia excipienda.

In oppoſitum obijciunt primo duas Ariſt. auctoritates ſatis expreſſas, vna eſt 1. de Gen. 24. vbi aſſerit in mutatione aquæ in aerem ſeruari eandem perſpicuitatem, & humiditatem expreſſè concedens poſſe accidẽs ſenſibile, quod fuerit in corrupto, in re genita remanere. Nec valet communis reſponſio, quã dedimus diſp. 3. Phyſ. q. 1. in Sol. ad. 1. accidentia illa cõmunia manere in vtroq; eadem, non quidem numero, ſed ſpecie tantum, & in hoc ſenſu Ariſt. loqui. Minimè tum quia, ait Areſius, otioſè locutus fuiſſet Ariſt. non enim poterat eſſe dubium ſpecie ſaltim eandem eſſe perſpicuitatem, & humiditatẽ in aqua, & aere; tum etiam quia, ait Contar. mutatio ex 5. Phyſ. ſẽper fit ex contrario in contrarium, irrationabile autem eſt, nec vnquam obſeruatũ, vt fiat tranſmutatio vnius indiuidui in alterũ eiuſdem ſpeciei, vt talis reſponſio præfert. Altera autoritas habetur 2. de Gen. & corrup. 25. vbi docet Ariſt. inter elemẽta ſimbola faciliorem eſſe tranſitum, quia vna ſola qualitas eſt permutanda, expreſſè innuens alteram permanere, & idem repetit tex. 27. & 34. Nec rurſus ſuffragatur communis ſolutio à nobis loc. cit. allata alteram qualitatẽ manere eandem ſpecie, non numero, adhuc tamen faciliorem eſſe conuerſionem inter ſimbola elementa, quia vna tantũ ex illis qualitatibus, quæ eſt contraria reſiſtit, altera verò ſcilicèt ſimbola facile cedit, & ſine pugna, & per conſecutionem variatur. Hoc enim ait Contar. textui repugnat, cauſam enim aſſignans Ariſt. illius facilioris conuerſionis, non inquit id eſſe, quia vnica, vel plures qualitates reſiſtant, ſed expreſſe ait hoc eſſe, quia ſola qualitas eſt permutanda.

93 Reſp. valdè mirum eſſe, cur Aduerſarij in illa prima auctoritate tantam vim faciant, tũ quia, vt adnotauit Ragnſ. diſp. cit. cap. 8. & patet ex ipſo contextu Ariſt. non loquitur abſolutè, ſed ſub conditione, *in his autem ſi aliqua maneat paſſio eadem contrarietatis in genito, & corrupto*, tum quia textu illo oppoſitũ manifeſtè docet, inquit enim inferius, *quando autẽ nihil permaneat, cuius altera paſſio eſt, & accidens, omninò generatio, huius autem corruptio*; admiſſo tamen gratis, quod arguens aſſumit, adhuc dicimus ſolutionem illam communem ſatis ſuperq. facere, quòd qualitates cõmunes genito, & corrupto manent eædẽ ſpecie, non numero, neq; idcircò otioſè locutus eſt Ariſt. poterat enim vtique eſſe dubiũ, an qualitates, in quibus elementa conueniunt, eſſent eiuſdem ſpeciei, vt humiditas aquæ, & aeris, cum non defuerint, qui oppoſitum ſenſerint, vt conſtat ex diſp. 1. q. 7. & cum dicebatur mutationẽ fieri ſemper ex contrario in contrarium, quia terminus ad quem ſemper fit ex termino à quo oppoſito, hoc intelligitur de his, quæ per ſe fiunt, & propria acquiſitione acquiruntur, non verò de illis, quæ cõſequentur ad alia, vt benè Complut. aduertunt diſp. 3. q. 6. n. 64. Et ex hoc facile etiã explicatur altera auctoritas (licèt maiorem habeat apparentiã, quàm prima) dum enim ait Ariſt. in elementis ſimbolis faciliorem eſſe conuerſionem, quàm in diſſimbolis, quia hic duæ, ibi verò vna tantũ qualitas eſt permutanda, loquitur de mutatione propriè dicta, quæ fit de contrario in con-

tratium vt diſp. ſeq. dicemus, hac enim mutatione in ſimbolis vna tantùm permutatur qualitas, non verò de illa variatione, quæ fit per ſolam conſecutionem ad aliud quo etiam ſenſu dum genitum, & corruptum conueniunt in vno gradu communi generico, ait p. 1. Phyſ. 76. nõ fieri tranſmutationem ſecundum gradum communem, ſed tantum ſecundũ ſpecificos, cum tamen certum ſit, quẽcumque gradum eſſentialem deperdi, cum ſint realiter idem.

At contra hæc reſponſa vrgebis id, quod contra Thomiſtas in ſimili caſu vrgere ſolemus, quando enim nos in animatis non fieri reſolutionem vſque ad materiam probamus ex eo, quia in cadauere manet color, calor, cicatrix, & alia quamplura accidentia, quæ fuerãt in homine viuo, & ipſi reſpondent remanere eadem accidentia ſpecie, non numero, nos incunctanter contra eos clamamus, quòd negent experimentũ, & ſenſum ipſum, & quod hoc eſt miſterium creditu difficilius, quàm ipſamet Eucharìſtię tranſubſtantiatio, nam cũ ſenſui non ſubijciatur ſubſtantia, quid mirum, ſi circa ipſam decipiatur, putetq. adeſſe, cum non ſit? & accidentia, quæ ſunt obiecta propria ſenſuum variari contra ipſorum iudicium, hoc lõgè difficilius eſt creditu; hæc itaq; omnia contra nos obijci poſſunt in propoſito, dum in generatione aeris ex aqua manente eadem perſpicuitate, & humiditate, ac in aceto, in quo manent ferè tot accidentia perceptibilia ex his, quæ fuerant in vino, quot in cadauere ex his, quæ fuerant in homine, dicimus eſſe eadem tantum ſpecie accidentia, non numero; planè hoc videtur voluntariè dictum, aut ergo reſponſio hæc Thomiſtis quoque admittenda eſt in animatorum interitu, ſi eam nos adhibere volumus in corruptione inanimatorum, cũ omnimoda paritas hinc inde currere videatur, aut certè neque hìc, neque illic eſt admittenda, quia eſt contra experiẽtiam ipſam, & ſenſuum teſtimoniũ.

94 Reſp. neg. mi. rationabiliter enim ea ſolutione nos vtimur in corruptione inanimatorum, non verò Thomiſtæ in animatorum interitu, adeſt namq. manifeſta diſparitas, cum enim interit homo, tota prorſus accidentium collectio, quæ erat in corpore anima informato, remanẽt in eodem exanimato nullo penitus excepto, cumq. aſſignari nequeat cauſa ſufficiens, à qua de nouo producantur, hinc deducimus eſſe eadem numero, quæ priùs, iuxtà dicta diſput. 2. Phyſ. q. 4. art. 2. hoc autem in corruptione innanimatorum non contingit, cum enim aqua in aerem conuertitur, non eadem collectio accidentium perſeuerat, aliqua enim penitus mutantur, vt frigiditas, immo perſpicuitas, & humiditas ipſa adeò variantur, vt etiam ad ſenſum pateat non eaſdem numero perſeuerare, quia intenſiores ſunt in aere, quàm in aqua, & demum cum quantitas ipſa varietur, vt diximus ex Zab. dicẽdum eſt etiam omnes qualitates variari ſaltim numeraliter, cum omnes iſtæ in quantitate immediatè fundentur; idem eſt de aceto dicendum, quia in eo non manet collectio accidentium, quæ aderat in vino, ſed multa variari videmus, ex quo arguimus eſſe ſaltim numericè mutata, etiam illa, quæ eadem apparẽt, vt quantitas, ac etiam interdum color, quia collectio accidentium ab eadem forma indiuiſibiliter procedit, loquendo de connaturalibus, itavt ſi vnum, vel alterum deficere deprehendamus, rationabiliter arguere poſſumus omnia eſſe mutata ad deſtructionẽ formæ, quia non amplius adeſt eadem collectio, vnde ſi aliqua apparent eadem ad ſenſum, ſenſus debet à ratione corrigi, & doceri, non eſſe eadem numero, quia variata eſt collectio, ſed tantùm eadem ſpecie; Cui accedit, quod aduertimus art. præced. non ad quamcunq. alterationẽ in vino factam ſequi ſemper acetũ, nec ſemper cum eiſdem accidentibus, cum tamen ad animalis interitum à quocũque fiat agẽte ſemper ſequatur cadaueris forma cum eiſdem prorſus accidentibus, quæ in corpore præerant, cum

ani-

animatum erat, ſignum euidens hanc eſſe eandem formam, ac eadem accidentia, non illa.

Denique arguitur rationibus, Tum quia nullum agens agit, niſi medijs diſpoſitionibus, quas in compoſito corrumpendo inducit, vnde cum ignis ex ligno producitur, præcedentes diſpoſitiones exiſtentes in materia ligni ſunt cauſæ ignis de nouo producti, ergo nè detur effectus ſine cauſa exiſtente, cū ipſe producitur, permanere debent illæ diſpoſitiones in ipſo generationis inſtāti. Neque refundas totam cauſalitatem in ignem efficientem, quia contingere poteſt, vt in inſtanti generationis ignis efficiens relictis in materia diſpoſitionibus interierit, veluti ſæpè patet relicta virtute in ſemine ante ortum filij obijſſe contingit. Tum 2. diſpoſitiones ſunt illæ, quæ auctæ ad gradum incompoſſibilem corrumpunt formā veterem, ergo manent in inſtanti generationis cum noua, nam in eodem inſtāti materia exuitur forma veteri, & ſuperinducitur noua. Tum 3. quia ſi ante inſtans generationis corrumperentur, tunc in inſtāti generationis materia eſſet nuda, ac conſequenter indifferens ad omnem formam. Nec enim dici poteſt determinata potius ad hanc formam, quàm ad illam, quia tales diſpoſitiones immediatè præceſſerunt in ipſa, vt aiūt Thomiſtæ; hæc enim immediata præcedentia diſpoſitionum nihil reale, & phyſicum ponit in ipſa, ratione cuius poſſit verè dici ad hanc potius formam determinata quàm ad aliam. Neque cum Scotiſtis dici poteſt potius ad hāc formam determinata, quam ad illam, quia ſubeſt actioni iſtius agentis, non illius; Nam introductis diſpoſitionibus poteſt agens perijſſe, vt diximus. Tū 4. quia aſſignari nequit, à quo corrumpātur, cum enim ignis introduxit ſemel in lignum calorem, & ſiccitatem, nō poſſunt hæ qualitates ab ipſomet igne corrumpi, quia calor non deſtruit calorē, nec ſiccitas ſiccitatem, cum ſimile non agat in ſimile, ſed in contrarium, neq. à forma ignis, dum aduenit, quia cum ſint accidentia ei connaturalia, & requiſita, nequit eorum odiſſe conſortium, nec deſtruere, vt ſtatim ſimilia procurer, hoc enim ſupervacaneum eſſet in natura.

95 Reſp. his, & ſimilibus argumentis plenè ſatisfactum fuiſſe diſp. 5. Phyſ. q. 8. ar. 1. ita vt nihil occurreret dicendū, ne eadem repetamus; nè tamen ea ſpernere videamur, Ad 1. dicimus agens agere medijs diſpoſitionibus alterando, non autem generando, quaſi ipſæ attingant principaliter, vel inſtrumentaliter formam ſubſtantialem, vt inquiūt Thomiſtæ, ipſę enim tantum deſeruiunt ad expellēdas diſpoſitiones cōtrarias, at in ipſo generationis inſtanti agens eſt v. g. ignis, qui immediatè attingit productionem formæ ſubſtantialis, & caſu, quo deficeret, vt aſſumitur in argumento, tunc recurrendum eſſet ad agēs vniuerſale, ad quod eſt communis fuga naturalium, cum deficiunt cauſæ particulares, vt ait Doctor 4. diſt. 12. quæſt. 3. ſic enim eſt in propoſito, productio enim formæ nequit illis diſpoſitionibus attribui, tum quia in inſtanti generationis non permanent; tum quia ſi permanerent, non valent attingere ſubſtantiam, cum ſint accidentia, de virtute autem ſeminis dicemus diſp. vlt. Ad 2. ſimiliter dicimus vrgere Thomiſtas ponētes diſpoſitionem ad formam ſubſtantialem terminari ad aliquem gradum, ad quē neceſſariò ſequitur corruptio veteris formæ, at nos non vrget nullum admittentes gradum incompoſſibilem formę induci ab alterante, vt alterans eſt, talis enim inducitur à generante, vel à forma genita, vt ibi explicatum eſt, & diſput. 7. Phyſ. q. 6. art. 2. Ad 3. valde laborant Thomiſtæ, vt explicent quomodo diſpoſitiones præuiæ etiamſi deſinant, relinquant materiam ſigillatam, & determinatam potius ad hanc formam, quàm ad illām, & tandem poſt multū ſudoris nihil lucrantur, non ergo quærenda eſt aliqua determinatio intrinſeca in materia per diſpoſitiones iā abo-

Digitized by Google

litas in ea derelicta, ſi enim manet omninò nuda profectò eſt nodum in ſcyrpo quærere, ſed talis determinatio ex parte agentis attendenda eſt, quia enim ſubeſt actioni talis agentis ſic, & ſic alterantis, ideò hanc potius, quàm illam formam ſuſcipit, itavt hæc determinatio eſt prorſus extrinſeca materiæ; non autem intrinſeca, & ſubiectiua; quod ſi agens introductis diſpoſitionibus periret, tunc agens vniuerſale eius defectum ſuppleret introducendo formam illis diſpoſitionibus congruam, & conſcutaneam, quæ doctrina fusè declarata eſt diſp. cit. in Sol. ad 1. Ad 4. diſpoſitiones illæ v.g. calor, & ſiccitas corrũpuntur ab agente formam introducente ſcilicèt ab igne, non quidem per ſe, quia quod ſic corrumpitur, à ſuo contrario corrumpitur, ſed corrumpuntur per accidẽs, & conſecutiuè, quatenus ab igne corrumpitur lignum, cui nitebãtur, hoc autem modo nõ eſt inconueniens, quòd ſimile corrumpat ſimile per accidens corrumpendo ſubiectũ, cui inſidebat.

96 At vrgebis Suar. diſput. 14. Met. ſect. 3. n. 39. & Hurt. diſput. 1. de Gen. ſect. 5. §. 43. ſi lumen ab vno corpore lucido productum poteſt ab altero conſeruari, cur non & idem calor, ac ſiccitas in eodẽ ſubiecto ſub eiſdem formis conſeruabitur, cum vniuerſaliter idem effectus conſeruari poſſit, cum deficiẽte vna cauſa alia ſtatim ſuccedit eiuſdẽ virtutis? Conf. quia id etiam nos conceſſimus diſp. 7. Phyſ. q. 2. de illis effectibus, qui propriè non pendent à ſuis cauſis in conſeruari, ac tales ſunt in propoſito calor, & ſiccitas, vnde calor ab igne productus poteſt à Sole cõſeruari, ergo tantò magis in propoſito id contingere poteſt. Reſp. in accidentibus vtique aliqua reperiri, quæ non pendent in cõſeruari à ſua cauſa efficiente, atq; ideò ab alia eiuſdem virtutis conſeruari poſſunt in eius locum ſubrogata, at nullum reperitur, quod ita dependeat à ſuo ſubiecto, vt poſſibile ſit naturaliter ab illo diuelli, & in alio conſeruari eius vices gerẽte, quia commune adagium eſt accidentis de ſubiecto in ſubiectũ migrationem eſſe naturaliter impoſſibile; licèt ergo de lumine cõcedi nõ debeat, quod idem numero conſeruetur in medio per ſucceſſionem alterius luminoſi, quia eſt de illorum effectuum ſerie, qui à ſua cauſa efficiente pendent, nedum in fieri, ſed etiam in conſeruari, concedi tamen poteſt de calore, ſiccitate, & ſimilibus, dũmodo ab illis diuerſis agẽtibus in eodem ſemper ſubiecto conſeruentur; ex quo tamen non ſequitur idẽ contingere poſſe in propoſito, quia cũ ponamus compoſitum ſcilicèt lignum eſſe illorum accidentium ſubiectum, iſtudq. corrumpatur, profectò quantũcunque ſuccedat agens, vel forma eiuſdem virtutis, illa eadem conſeruare nõ poterit ob defectum ſubiecti; ſatemur tamen argumentum moleſtare poſſe illos, qui materiam ponunt ſubiectum accidentium cum aliqua dependẽtia à forma, ſi enim ſuccedit forma illa accidẽtia requirens, non videtur, cur ab ea cõſeruari non poſſint in eodem ſubiecto.

97 Itaq; hæc argumenta militant cõtra alios nobiſcum in hoc aſſerto ſentiẽtes, ſed in alijs principijs diſsẽtiẽtes v.g. de ſubiecto accidentium, vt Conimb. Zab. & alij, vel de pluralitate formarũ, & modo concurrendi diſpoſitionum ad generationem, vt Thomiſtæ, qui profectò valdè inconſequenter loquuntur, dum in materia de diſpoſitionibus cum Auerroiſtis conueniunt in principijs, quod nimirum diſpoſitiones concurrant ad generationẽ nouæ formæ in genere cauſæ materialis præparando nempè, & determinando materiam ad eius ſuſceptionem, & poſtea diſſideret in concluſione, quod non permaneant in ipſo generationis inſtanti, quæ duo planè repugnant; At ad hanc inconſequentiam tollendam quid hic cõminiſcuntur Thomiſtæ? diſtinguunt duo diſpoſitionum genera, quædam antecedunt introductionem formæ, & in ipſo generationis momento pereunt, aliæ formam origine ſubſequuntur, & cum ea in eodem inſtanti incipiunt v.g. calor, quem ignis produ-

producit in ligno, dum propriam formam in eius materiam inducere molitur, diſpoſitio eſt introductionem formæ ignis antecedẽs, & hic interit in ipſa introductione formæ; calor verò qui ipſam formam introductam conſequitur in ipſo generationis puncto, & cum ea manet, diſpoſitio conſequens dicitur: hoc prænotato dicunt, quod diſpoſitiones verè materiã præparantes, & in genere materialis cauſæ diſponẽtes sũt ſubſequentes formam, nõ autem antecedentes, neq. enim repugnat, quod materia in eodem etiam inſtanti diſponatur per diſpoſitiones conſequentes, quas ſecũ affert forma, quia licèt hæc ſit prior illis in genere cauſæ efficientis, nihilominus illæ ſunt priores in genere cauſæ materialis, & diſpoſitiuæ, vnde mutuã cauſalitatem admittunt inter formam, & diſpoſitiones, quam inconuenite non putant in diuerſo genere cauſæ, vt eſt in propoſito, quæ doctrina de mutua cauſalitate ſatis eſt illis familiaris; ità diſcurrunt Bannes in præſenti cap. 4. q. 10. art. 2. Cõplut. diſp. 2. quæſt. 8. Conimb. cap. 4. q. 18. art. 3.

98 Sed licèt illa diſtinctio de duplici diſpoſitionũ genere poſſit in bono ſenſu admitti, illa tamen doctrina de mutua cauſalitate etiam in diuerſo genere cauſæ damnata à nobis eſt diſp. 8. Phyſ. q. 1. art. 1. & quidem quomodo præſertim in propoſito poteſt diſpoſitio aliqua formam præcedere in materia etiã prioritate naturæ, ſi in Sent. Thomiſt. forma prærequiritur ſaltim natura, vt diſpoſitionẽ accipiat, & ſuſtentet. Deindè etiamſi hæc doctrina admitteretur, parum eis ſuffragari poteſt, quia diſpoſitio ſubiectũ diſponens in genere cauſæ materialis, velut ratio recipiendi, debet eſſe in eodem ſubiecto, in quo recipienda eſt forma, debetq. illud immediatè afficere, vt conſtat de organizatione corporis reſpectu animæ, cũ ergo ſecundum Thomiſt. etiam diſpoſitiones ſubſequentes compoſito inhæreant de nuo genito, non autem materiæ, profectò nequeunt eam diſponere in genere materialis cauſæ; & parum refert, quod aiũt Thomiſtæ recipi in ea, vt in ſubiecto *quo*, & remoto non enim per hoc immediatè afficiunt ipſam, & intrinſecè, ſed mediatè tantum, & extrinſecè, quatenus afficiunt compoſitum, cuius eſt pars, quod non ſufficit, vt materia per eas diſponi dicatur in genere materialis cauſæ, & intrinſecè determinari ad hanc formam, vt ipſi prætendunt. Tandem adhuc etiam, ſi eis ſuffragaretur, inconſequenter loquuntur, quia ſi diſpoſitiones formam conſequentes in genere efficientis cauſæ ipſam præcedunt in materia in alio genere cauſę ſcilicet materialis, iam non amplius forma ſubſtantialis præcedit accidentalem à toto genere, quia ſaltim in vno genere hæc præcederet illam non amplius forma ſubſtantiali immediatè materiã informat, non amplius materia prius recipit eſſe ſimpliciter, quàm ſecundum quid, quæ omnia acceptantur paſſim à Thomiſtis vt fundamenta ad oſtendendum materiam non eſſe immediatum ſubiectum accidentium.

Nituntur hìc euadere Thomiſtæ præſertim Complut. cit. n. 184. diſtinguendo de prioritate eſſendi, & intelligendi, & hoc ſecundo prioritatis genere inquiunt accidentia præcedere formam in materia, licèt. n. abſolutè loquendo poſſit intelligi forma ſubſtãtialis recepta in materia, quantum ad id, quod talis receptio importat eſſentialiter, non tamen poſſumus intelligere eam eſſe connaturaliter receptã non conceptis prædictis accidentibus, quoniam connaturalis receptio illius pendet ab iſtis, atque adeò talia accidentia poſſunt optimè diſponere pro connaturali receptione talis formæ; aliam etiam via conantur euadere ſub n. 112. diſtinguendo ex quadã D. Thom. doctrina in forma ſubſtantiali gradũ genericum formæ ſubſtãtialis, vt ſic, ſpecificum, & indiuiduum, & aiunt, quod ſecundum gradum genericũ immediate recipitur in materia ſine diſpoſitione intermedia, quia materia ſeipſa eſt determinata, & ſufficienter

præ-

Digitized by Google

præparata ad recipiendam formā ſubſtantialem, vt ſic, & in hoc ſenſu forma ſubſtantialis præcedit accidentalē; recepta autem ſemel forma in materia ſecundum hanc rationem ſequuntur accidentia propria illius gradus, & hæc diſponunt non quidem pro receptione prædicti gradus, quia ſupponitur receptus, ſed pro receptione ſpecifici proximi,& ſic deinceps vſq; ad indiuiduum, & in hoc ſenſu forma accidentalis præcedit ſubſtantialem.

99 Hæc doctrina cognata eſt illius, quàm habent Thomiſtæ in materia de Euchariſtia, dum docent ex D. Thom. primum terminū conuerſionis Euchariſtiæ eſſe compoſitum ex materia, & anima intellectiua, non vt intellectiua, nec vt conſtituit compoſitum, quod eſt homo, ſed vt dat eſſe corporeū, & conſtituit compoſitum, quod eſt corpus, ipſa enim eadem anima, & conſtituit in eſſe hominis, & animalis, & corporis, & ſubſtantiæ, & hoc ſine diſtinctione reali formæ, & formæ, ſed propter cōtinentiam formæ perfectioris ſecundū diuerſos gradus. Reijcit hanc doctrinā Scotus 4.d.11.q.3. §. *de ſecundo*, nam terminus conuerſionis oportet, quòd ſit reale, & vt reale, quia conuerſio eſt realis, ſed anima intellectiua, vt dat eſſe corporeū ab intellectiuo condiſtinctum, etiam ſecundum iſtos, non eſt aliquid reale, ſed tantùm quid abſtractum per actū intellectus, ergo &c. Eadem igitur ratione debet quoq; hic refelli allata ſolutio, vt etiam facit Suarez diſp. cit. nu. 29. quia prioritas intelligendi eſt rationis, ac etiā illa diſtinctio formæ ſecundū diuerſos gradus eſt diſtinctio rationis per conceptus præciſos, & inadæquatos, ergo nihil referre poteſt ad realem cauſalitatem, & inhæſionem accidentium in materia, vel compoſito, de quibus hìc eſt ſermo. Deinde quando etiam hęc doctrina admitteretur, adhuc neutra ſolutio ſatisfacit, non prima, quia ordo naturæ, vt ipſi quoq; vrgent contra Suarez n. 80. poſtulat, vt materia priùs reſpiciat etiam ordine executionis formam ſubſtantialē. quàm accidentalem, ergo falſum eſt accidentia prærequiri, vt connaturaliter recipiatur in materia, neq; ſecunda, quia accidentia ſequentia gradum ſuperiorē non ſunt idonea ad diſpónendam, & determinandam materiam pro gradu inferiori, vt ipſi dicunt, nam accidentia v.g. corporis non magis determinā t materiam pro receptione formæ tribuentis gradum mixti, quàm corporis ſimplicis; potius ergo accidentia propria cuiuſque gradus debent pro illo eodem materiā diſponere, non autem pro inferiori, vt in illa graduum diſtributione aiebant Complut. quia accidentia gradus ſuperioris ſemper habent maiorem latitudinem, quàm gradus inferior, atq; ideò nequeunt ad illum capacitatem materię coarctare; hæc obiter dicere libuit, vt notum fieret, quàm inconſequenter diſcurrant Thomiſtæ in hac re; noſtram verò Sententiā de concurſu diſpoſitionum ad generationum vide diſp. 5. Phyſ. cit. quæſt. 8. art. 1.

Concludimus itaque ex hactenus dictis, nullum accidens permanere idem numero in re genita ex his, quæ fuerunt in corrupta (exceptis quibuſdam incōpletis, quæ ſoli materiæ, vel formę conueniunt, vt ſunt generatio, relatio partis, & ſimiles, de quibus non eſt quæſtio) & ratio huius potiſſima eſt, quia proprium, & immediatum inhæſionis ſubiectum accidentium eſt corpus, vel compoſitum, vbi per compoſitum non intelligimus naturam in communi, compoſitam ex materia, & forma, ſed naturam ſingularem, & primam ſubſtantiā, vt loquitur Ariſ. cap. de ſubſtantia, non tamen, quæ neceſſariò ſit ſuppoſitum, quia corpus pro altera parte compoſiti in animatis non eſt ſuppoſitū, & tamen accidentia ſubiectat, vndè etiam quando compoſitum, in quo ſunt accidentia, eſt propriè ſuppoſitū, non illi inhærent, quatenus ſuppoſitū eſt, etiamſi illi prius conueniat ſuppoſitari, quàm accidentia ſuſcipere, vt notat Doctor 3.d.1.q. 2. art. 2. ſed quatenus ſubſtantia ſingu-

laris, vndè ſi humanitas à Verbo aſſumpta dimitteretur, & propriam acquireret perſonalitatem, eadem adhuc accidentia humanitatis permanerent.

QVÆSTIO IV.

An generatio vnius ſit corruptio alterius, & è contra, vbi de earum connexione, & ordine.

100 HAnc propoſitionem docuit Ariſt. 3. Phyſ. 73. & 1. de Gen. 17. & 24. & alibi veluti conuertibilem; & quia poteſt facere triplicem ſenſum, formalem, cauſalem, & concomitantem, quæritur, in quo ſenſu ſit vera. Et quidem vt incipiamus ordine retrogrado, vnanimi cõſenſu fatentur omnes in tertio ſenſu eſſe verã, nempè cõcomitanter, quatenus generatio vnius ſemper alterius corruptioni iuncta eſt, & è conuerſo; & in hoc præcipuè ſenſu eam pronũciauit Ariſ. loc. cit. 1. de Gen. 17. quia eam adducit ad ſoluendam dubitationem, quam tex. 16. propoſuerat, quomodo poſſit perpetuari generatio, ſiquidem id, ex quo vnumquodq. generatur, ſcilicet materia, finitum eſt, quod per continuã ablationem conſumi debet, vnde iamdudum defeciſſe vniuerſum opus eſſet; ſoluit dubitationẽ tex. 17. dicens ſufficere finitam materiã ad perpetuitatem generationis, quia generatio vnius fit ex corruptione alterius, & è contra, atq. adeò eſtò materia infinita non ſit, hoc modo ſaluatur perpetua generatio, & corruptio; Veritas huius propoſitionis in præfato ſenſu nititur, ſecundum cõmunem expoſitorum duobus fundamentis, Vnum eſt, quod materia ex interna propenſione, quam habet ad formã, & naturali eius indigẽtia non poteſt ſecundum cõmunem naturæ curſum exiſtere nuda ab omni forma, Alterum fundamentũ eſt, quod duę formæ ſpecificæ non poſſunt ſimul eſſe in eadẽ materia, quia non poteſt aliqua res eſſe ſimul eſſentialiter in duabus vltimis ſpeciebus, vt ſimul aer, & aqua, aut equus, & homo; ex his enim duobus fundamentis neceſſariò infertur perpetua cõnexio generationis, & corruptionis, nam ex priori infertur vnius rei interitum eſſe ſemper alterius ortũ, cum enim interitus fiat per formæ receſſum, neceſſe eſt forma recedente, vt alia adueniat, ſi materia ſine forma exiſtere nequit, ex poſteriori vero infertur generationem vnius eſſe alterius interitũ, cum enim duæ formæ ſpecificæ in eadẽ materia incompoſſibiles ſint, opus eſt in vnius aduentu alteram recedere; ità Mercen. vol. 2. Dilucid. huius propoſitionis Zab. lib. de Gen. & Inter. cap. 5. Contar. to. 2. q. de Gen. & Corrup. cap. 3. Auerſa q. 37. ſec. 7. Compl. diſp. 3. q. 3. Areſ. diſp. 2. q. 12. ſec. 2. Faber theo. 40. & alij paſſim. Et ex hoc rationem colligunt, cur propoſitio veritatem ſemper habeat in ſubſtantijs, non vero in accidentibus, vt ibidem Ariſ. docuit tex. 20. quia nimirum duo prædicta fundamenta in accidentibus locum non habent, quia ſubſtantia compoſita non eſſentialiter completur per accidentia, & cum ſit actu conſtituta per formam ſubſtantialem, ideo poteſt aliquod accidens recedere à ſubiecto ſine alicuius accidentis aduentu, quod euenit, quando accidens non habet contrarium, cuiuſmodi eſt lumen, recedit enim lumen, & nullũ aliud accidens ſuccedit; poſſunt etiam plura accidentia ſpecie differentia hærere ſimul in eodem ſubiecto, idem n. poteſt eſſe album ſimul, & dulce, quare non eſt neceſſe vt vno adueniente alia eiuſmodi recedant, ità Zab. cit. Hinc tandem Mercen. quoſdã modernos carpit, eo quia rationem reddentes, cur materia abſque forma conſiſtere non poſſit, eam huius rei cauſam eſſe, inquiunt, quoniam corruptio vnius eſt generatio alterius, cum tamen è contra res ſe habeat, quod ideo vnius corruptio alterius eſt generatio, quoniam materia abſque forma conſiſtere minimè poteſt, hanc enim reddidit pro cauſa æternitatis generationis Ariſ. loc. cit.

101 Quoniam vero hæc propoſitio

Digitized by Google

in animatis deficere videtur, ſi in eis vltrà animam ponatur forma mixtionis, vt ponūt Zab. Mercen. Contan. & Areſ. cit. nam in corruptione animalis iuxtà hanc ſententiam nihil generatur, ſiquidem illa forma cadaueris eſt illamet forma mixtionis, quæ in viuente præfuit, ſicut etiam in generatione nihil corrūpitur, quia forma Embrionis manet. Idcirco ſubdunt etiam ſuo modo in eis veritatem habere, nam in corruptione animalis corrumpitur vnum totum ſcilicet animal, & generatur nouū totum, quia corpus, quod prius erat pars, tunc fit totum, ſicut etiam in generatione animalis deſtruitur aliud totum ſcilicet embrio, quia vbi prius erat totum, dum generatur animal, fit pars eius; quam expoſitionem amplectitur P. Faber loc. cit. & manifeſtè inſinuatur à Doctore 4. d. 11. q. 1. ab initio, vbi hac ratione inquit ad corruptionem vnius totius ſequi generationem alterius totius, etiam ſecundum ponentes pluralitatem formarum; Verùm quia hæc ſolutio aliquas patitur difficultates, quia talis generatio, & corruptio in animatis non poteſt eſſe ſimpliciter, ſed tantum ſecundū quid, vt etiam Auctores iſti fatentur, quatenus quod prius gerebat vicem partis, gerit poſteà vicem totius, aut è contra, abſolutè enim loquendò per actionem corruptiuam in animatis nihil re vera producitur, ſed tantum derelinquitur, ſ. cadauer, vt inquit Doctor cit. q. 3. verſ. *item manifeſtius*, quod enim ait Areſ. produci ſaltem nouam formalitatem, vanum eſt, quia formalitas non eſt idoneus terminus generationis Phyſicæ, ideò Ragul. diſp. 17. cap. 10. abſolutè negat propoſitionem in animatis; nec inquit eſſe contra Ariſ. id aſſerere, hanc enim eſſe veram ipſe probat, quia materia nunquam eſſe poteſt ſine forma, vndè opus eſt generationem ſemper corruptionem comitari, quotieſcunque periculum imminet, nè materia maneat ſine forma, quod periculum cū non adſit in animalis interitu, cum materia maneat ſub forma mixtionis, neceſſe non eſt propoſitionem in animatis veritatem habere.

102 Cæterū expoſitio iſta non candidè explicat veritatē propoſitionis, neque Ariſ. mentē; non veritatē propoſitionis, tū quia ſi acceptatur, vt vniuerſaliter vera in ſubſtantijs, & ità teſtatur Ariſ. ipſe tex. 20. expreſſis verbis, *& eſt alterius generatio ſemper in ſubſtantijs alterius corruptio, & alterius corruptio alterius generatio*, malè negatur in animatis, & leuiter defenditur per generationem, & corruptionem ſecundum quid; tum quia falſum eſt connexionem generationis cum corruptione fundari præcisè in interna indigentia, quam habeat materia formæ ad naturaliter exiſtendum, vt oſtendimus diſp. 2. Phyſ. q. 3. art. 1. vbi proindè concluſimus neceſſariam coexigentiam formę in materia ſecundum cōmunem naturæ curſum peti præcipuè debere ex conditione naturæ vniuerſalis, & ordine vniuerſi potius, quàm ex interna indigentia materiæ; tum quia plus pendet ſubſtantia cōpoſita ab accidentibus ipſam præſertim naturaliter conſequentibus, quā materia à forma, vt ibidem oſtenditur, ergo hac ratione maiorem veritatē haberet propoſitio in accidentibus, quàm in ſubſtantijs; tum tandem quia ſi neceſſaria coexigentia formæ in materia ſecundum cōmunem naturæ curſum potius ex conditione naturæ vniuerſalis, & ordine vniuerſi attendenda eſt, quo ab Auctore naturæ ſtatutum eſt, vt agētia naturalia nunquam formam corrūpant in materia, niſi aliam inducendo ad conſeruationem ſpecierū, ratio, cur materia nequeat eſſe naturaliter ſine forma, erit, quia corruptio vnius eſt generatio alterius, non è contra, vt Mercen. volebat. Neq; etiam hæc expoſitio eſt ad Ariſt. mentem; tum quia falſum eſt inibi Ariſ. pro cauſa perpetuitatis generationis reddidiſſe internā materiæ indigentiam, & propenſionem in formā; tum quia nec ibi aſſignare intendit cauſam perpetuitatis generationis abſolutè loquendo, ſed ſoluere dubitationē text.

16. propoſitã,quomodo perpetuari poſſit generatio,ſi materia eſt finita,vt diximus,& reſpondet tex.17. finitatẽ materiæ benè cum perpetuitate generationum cohærere,quia generatio vnius ex alterius corruptione procedit,vndè mediante corruptione eadem materia pluribus ſucceſſiuè inſeruit generationibus, non ergo attulit illam propoſitionẽ tex. 17. præcisè pro cauſa perpetuitatis generationis, quia nec iſtam quærebat tex.16. & æquè benè negaretur ab Aduerſario illa propoſitio,ſicut ipſa generationis æternitas,ſed attulit illã ad oſtẽdendum, quomodo perpetuitati generationum poſſit ſufficere finita materia, vt ex ipſo contextu colligitur.

103 Itaq; eſtò connexio corruptionis cum generatione benè probetur ex incompoſſibilitate formarum in materia, ratione cuius agens vnam formã inducens in materia,aliam cogitur corrũpere, connexio tamen generationis cũ corruptione non præcisè, ex indigentia materiæ,aut ex cauſa materiali deſumẽda eſt,ſed ex efficiente præſertim, quatenus ſcilicet agens naturale ex legibus naturæ ad conſeruationem ſublunariũ nunquã per ſe intendit corrumpere aliquid, ſed per accidens corrumpit illud, quod eſt incompoſſibile generato, quod per ſe intendit, ità expreſsè notat Doctor 2.d.1.q.3.ad 5. Cumq. Ariſt. hanc propoſitionẽ inducat ad ſaluandã æternitatem generationum ſine infinita materia, benè docent Scotiſtæ Ant. And. 8.Met. q.3. Tatar. hìc q.1. not.4. eſſe vniuerſaliter verã in omnibus ſubſtantijs mediatè,vel immediatè,in mixtis.n. in animatis vera eſt immediatè, in animatis mediatè,quia tandem cadauer reſoluitur in vermes,& cineres,vel vt aiũt Tromb. 8.Met.q.2.art.vlt. ad 5. Baſſol. 2.d.17.q.1.ad 1.prin.& Ant. And. cit. verificatur in omnibus in generatione, & corruptione completa vltimata,& totali, animal verò in morte non ità corrumpitur,quia adhuc remanet forma aliqua,quæ fuit de hominis eſſentia,neque in ortu ità generatur, quia ſupponitur forma embrionis, vel vt alij dicunt, generatio vnius eſt corruptio alterius, & è contra, vel in facto eſſe, vel ſaltim in fieri,vt in animatis,quæ expoſitio colligitur ex Scoto cit. 4. d.11.q.3. paulò ante ſolutionem principalium, dum ait nullũ corpus animimabile habere ſimpliciter eſſe perfectũ,& quietum recedente anima, quia ſtatim eſt in continua tendentia ad reſolutionem ſui in elementa;contra quam expoſitionem parum vrget obiectio Mercen. cit. quod Ariſt.tex. 21. aſſerens rationem cur ex corruptis alijs ſemper aliquid generatur inquit,quoniam terminus ad quem corruptionis eſt terminus à quo generationis,& è contra,igitur terminus à quo generationis immediatè iungitur cum termino ad quem corruptionis, & ex conſequenti vniuerſaliter corruptioni vnius immediatè connectitur generatio alterius;parum vrget, quia vel explicabitur de generationibus, & corruptionibus completis,& vltimatis, vel de generationibus, & corruptionibus inanimatorum, non autem de omnibus vniuerſaliter,vt ibi notatur in margine.

104 Hæc igitur Scotiſtarum expoſitio eſt idonea, & benè ſaluat Ariſt. diſcurſum, cum enim eam propoſitionem induxerit,vt oſtenderet,quomodò materia finita ſufficiat æternitati generationum, ſat ei erit, quòd ad quamcunq; corruptionem ſequatur ſaltim mediatè generatio, & ad quamcunq; generationem præcedat ſaltim mediatè corruptio, vtrumq; enim habetur ſine generatione cadaueris in interitu animalis, & ſine embrionis corruptione in eius ortu,ſic enim nunquam ceſſabit generatio & ſufficit finita materia,quod ſolum intendit Ariſ. ibi; qua etiam expoſitione data opus minimè eſt hanc propoſitionem verificari in accidentibus, quia nõ datur in eis perpetuitas generationis, quæ difficultatem ingerat de finitate, aut infinitate materiæ, præſertim cum ſint formæ ſimplices,quæ compoſitione materiæ carent. Dices,imò ſecundũ expoſitionem noſtram verificari debe-

re

re etiam in accidentibus, quia ideò nos diximus in ſubſtantijs corruptionem vnius ſemper annexã habere generationem alterius, non eo præciſè, quia nequit materia ſine forma conſiſtere, ſed præſertim quia agens naturale nunquã per ſe corruptionem intendit, ſed ea vtitur vt medio ad generationem, ergo hac ratione etiam in accidentibus verificari debebit, alioquin aliquam corruptionẽ ſaltim in accidentibus per ſe intenderet agens naturale: Reſp. iam q. 1. ar. 2. concl. 2. dictum eſſe corruptionem luminis in aere, ſpecierum in medio, aliorumq; accidentium nullum contrarium habentium per nullam actionem poſitiuam exerceri, ſed ſolum per ceſſationem, & ablationem influxus conſeruatiui, quare in his caſibus non verè dicitur natura, vel agens naturale intendere corruptionem, quia nulla interuenit actio, ſed ſola actionis carentia, non poteſt autem agens dici aliquem finem per ſe intendere per ſimplicem actionis carentiam, niſi fortè in agentibus liberis.

105 Sed contra propoſitionẽ ratione concomitantiæ explicatam obijcies, quòd nec immediatè, nec mediatè veritatem habeat vniuerſalẽ in ſubſtantijs; Primò, quia in formis ſubſtantialibus ſæpè videmus oppoſitum, vnam nempè formam corrumpi, & aliã non generari, aut è contra, nam iuxtà negantes pluralitatem formarũ in compoſito in nutritione hominis corrumpitur forma alimenti, & non generatur alia, ſed anima rationalis extenditur ad informandam materiam eiuſdem alimenti, & in morte eiuſdem hominis generatur forma cadaueris, & nulla corrumpitur, cum permaneat anima rationalis; & iuxtà ponentes pluralitatem formarum ad productionem animæ in corpore non corrumpitur forma corporis, nec ad corruptionem animæ in brutis generatur noua forma. Deindè idem contingit in compoſitis ſubſtantialibus, nam in prima corporum productione nulla præceſſit corruptio, & idem dicendum eſt, ſi cum Phyloſophis hæc productio ponatur ab æterno, idem etiã quotidiè cõtingit in nutritione facta per ſpecies ſacramentales, quia producitur noua ſubſtantia abſque alterius corruptione, quæ ſub illis præfuerit ſpeciebus. Rurſus datur minimum naturale, ſub cuius minori res conſeruari nõ poſſunt, ſi ergo hoc minimum v. g. aquæ ab agente naturali diuidatur in duas partes, tunc aqua corrumpetur, & nihil de nouo generabitur, quia forma ſubſtantialis ſub tàm parua materia conſeruari non poteſt. Tandem ſi generatio vnius ſemper eſt corruptio alterius, & è contra, ſemper in mundo eſſet idem indiuiduorũ numerus, quod rationabile non videtur.

Reſp. ad 1. re vera Ariſ. propoſitionẽ illam de compoſitis pronunciaſſe, quorum propriè eſt generatio, & corruptio, vt poſteà exprimit tex. 24. non autem de formis, in quibus tamen notari poteſt ſi ſunt incompoſſibiles, diſceſſus vnius ad acceſſum alterius, aut è contra, quod æquiualet generationi, & corruptioni, & ità in opinione Thomiſtarum, ſi non corrũpitur anima, ſaltim diſcedit à corpore in aduentu formę cadaueris, & ſuccedit in materiã alimenti, dum eius forma recedit. Ad 2. aliud eſt loqui de creatione, aliud de generatione, prima corporum productio fuit facta per creationem, & ſic etiam mundus ab æterno ſecundum Phyloſophos, at in propoſito intelligitur propoſitio de generatione, quæ eſt productio ex præiacente materia per tranſmutationem, & non per ſimplicem dimanationem, qua etiã de cauſa non vrget argumentum ex Euchariſtia deſumptum, quia hìc eſt ſermo de rerum productione, vt fit ſecundum cõmunem naturæ curſum, non autem extraordinario, & miraculoſo modo, vt contingit in nutritione hominis ex ſpeciebus ſacramentalis. Ad 3. quicquid ſit de antecedente, de quo diximus diſp. 9. Phyſ. q. 3. art. 1. dicendum eſt, vel illud minimum adeò paruum eſſe, vt ab agente naturali inſtrumento corporeo diuidi nequeat, vel ſi diuidi poteſt, fiet conuerſio in ſubſtantiã ambientis, pro

cuius forma erit ſufficiens portio,neque enim ſingulæ formæ ſubſtantiales portionem materiæ eiuſdem quantitatis ſibi præſcribunt pro minimo naturali etiã in ſententia illud admittente. Ad 4 neg. conſeq. quia interdum ex vnius interitu plura gignuntur, vt cum ex cadauere vermes,interdum ex pluribus vnum,vt cum ex elementis fit mixtum.

106 Quoad ſecundum ſenſum, ſcilicet cauſalem, eſt difficultas, quia in cõmuni modo loquendi dicimus,& formã priorem expelli, quia noua aduenit, & nouã aduenire,quia prior recedit,iuxtà primã propoſitionẽ cauſalem generatio eſt cauſa corruptionis eo modo,quo dici poteſt corruptio habere cauſã, quatenus ſcilicet ad eam conſequitur, iuxtà ſecundã corruptio eſt cauſa generationis in eadem acceptione cauſæ; & quia idem reſpectu eiuſdem nequit dici cauſa,& effectus,prius,& poſterius,hinc oritur eſt grauis contentio,quænam illarum cauſalium ſit abſolutè vera, & an introductio formæ nouæ ſit prior expulſione præcedentis,num potius è contra; & quidem non eſt ſermo de prioritate tẽporis,cum certum ſit apud omnes exercitium generationis, & corruptionis in eodem inſtanti fieri, vni intrinſeco, alteri extrinſeco, nam ſi fierent in diuerſis inſtantibus,cũ inter hæc debeat dari tempus, in eo tempore intermedio, vel materia eſſet ſine forma, vel ſimul ſub duabus formis,quorum vtrumq. abſurdũ eſt ſaltim naturaliter loquendo, ſermo igitur eſt de prioritate naturæ, quæ ad cauſalitatem ſufficit, ſi eſt cũ aliqua dependentia poſterioris ab eo,quod dicitur natura prius.

Et videntur in hac re tres modi dicendi,duo extremi, & alter medius, Rubion 2.d.12.q.4.art.2. Mercen.cit. Faber theor.40. & de Pœnit.diſp.17.cap.3. & alij antiquiores aſſerunt expulſionẽ formæ præcedentis abſolutè præcedere introductionẽ nouæ,vndè volunt illã cauſalẽ eſſe abſolutè verã, *noua forma accedit,quia prior recedit*, idẽ tenet Aretius 1.de Gen.q.22.ſpeciatim de formis ſubſtantialibus, nam de accidentalibus ſenſit oppoſitũ. Recentiores verò quãplures è contra aſſerunt abſolutè introductionẽ nouæ formæ præcedere expulſionem antiquæ,& eſſe eius cauſã,vndè volunt aliã cauſalem eſſe abſolutè veram, *ideò forma præcedens expellitur, quia noua introducitur*, ità Suar. diſp. 27.Met.ſec.11.n.21. Hurt.diſp.1. de Gen.ſec.9. Auerſa q.10.ſuę Phyloſoph. ſec.5.& q.37.ſec.7. Arriag.diſp.8.Phyſ. ſec.1. Thomiſtæ tandem, vt eſt videre apud Complut.diſp.3.de Gen.q.5.cum D. Th. p.2.q.113.art.8. diſtinguunt diuerſa genera cauſarũ efficientis, & materialis, aſſeruntq. introductionem nouæ formæ,quæ eſt generatio, priorẽ eſſe ex parte efficientis, & in eo genere cauſæ, quod adhuc libentius concedunt in genere cauſæ finalis, & formalis,ſed ex parte materiæ,inquiunt,priorem eſſe expulſionẽ formæ antiquæ,quæ eſt corruptio, quã ſequitur Rutius 1. de Gen. trac.2.q.5. & ex noſtris Aretinus in 4. d.16.q.2.art.4. ac Moriſ. diſp. 3. Phyſ. quæſt. 19.

107 Dicendum eſt,quòd licèt ſecundum quandam imaginationem expulſio formæ præcedentis introductioni ſubſequentis præcedere videatur,tamen ex natura rei, & abſolutè loquendo, res è contra ſe habet, & ſola cauſalis illa eſt abſolutè vera,*quia forma noua introducitur,ideò prior expellitur*, non è contra, ità iam determinauimus diſp. 5. Phyſ.q.3. art.3. & tenet Maiton.4.d.1. q.4. Probatur diſcurrendo per ſingula cauſarum genera, & quidem in genere cauſę finalis generationem eſſe priorem corruptione fatentur etiam Aduerſarij, & probat Doctor 2.d.1.q.3.ad 3. prin. quia generatio per ſe intenditur ab agẽte,corruptio autẽ non,niſi per accidens; prioritatẽ in genere cauſæ formalis ſufficienter probauimus loc. cit. ex eo ſcilicet, quia expulſio formæ præcedentis eſt effectus ſecundarius formæ nouæ, atq; ideò neceſſariò ſupponit introductionẽ eius in materia,vndè paſſim conceditur ab omnibus formam veterem à

noua

noua expelli, & ad huius acceſſum illã recedere; Et hinc deducitur etiam prioritas ex parte efficientis, quia efficiens non corrumpit, ac depellit à materia formam veterem, niſi introducendo nouã incõpoſſibilem illi, qua ratione actio generatiua formæ nouæ dicitur virtualiter corruptiua antiquæ, vt diximus q. 1. huius diſp. art. 2. concl. 2. itá docet Scot. ibi cit. & 4. d. 1. q. 5. ſub F. & d. 43. q. 5. artic. 2.

108 Dubium ſolũ eſt ex parte materiæ, cum enim ipſa formã non recipiat, niſi denudata, & expurgata ad his, quæ impediunt receptionem formæ nouæ, & ex his pręcipua ſit forma ipſa vetus, ſanè ad ipſam præparandã ad nouæ introductionem videtur præcedere debere veteris expoliationẽ, quemadmodum aliæ diſpoſitiones præcedunt. Sed ſi benè res perpendatur, neque ex parte materię, ſeù in genere materialis cauſę admittere debemus expulſionem veteris formę pręire introductioni nouę, ſed potius è contra, tum quia hęc ipſa purgatio materię ab impedimento formę oppoſitę ſit per informationem, & receptionem formæ nouę, ergo eſt effectus eius, repugnat ergo priorem eſſe, ſed omnibus modis poſterior erit; Nec valet *infelix* illud effugium Thomiſtarum idem eſſe poſſe cauſam, & effectũ, prius, & poſterius in diuerſo genere cauſę; centies enim id impugnatum eſt, & pręſertim in propoſito prorſus implicare videtur expulſionem eſſe diſpoſitionẽ pręuia ad formæ introductionem, à qua ipſa procedit, vndè ſi eſt diſpoſitio ad eam, potius dici debet conſequens, quã antecedens. Nec minus iuuat, quod inquit Ruuius, negari debere cõleq. quia tranſit à genere cauſę materialis, quod dicit purgatio materię, ad genus cauſę efficientis, quod dicit introductio formę, licèt enim vtrumq; reipſa ab efficiente procedat, tamen ſub his nominibus ad diuerſa cauſarum genera attinent, & ſub hac ratione non ſunt comparabilia adinuicem; poſſunt ergo comparari adinuicem in prioritate, & poſterioritate introductio formę nouę, & expulſio antiquę, quia hęc duo actiuè ſignificantur, & ſe tenent ex parte agentis, quod introducit vnam, & expellit alteram, poſſunt etiam inuicem cõparari receptio formę nouę, & purgatio ab antiqua, quia hęc duo paſſiuè ſignificantur, & ſe tenent ex parte materię, at comparari non poſſunt purgatio materię, & introductio formę. Hęc ſanè tota reſponſio conſiſtit in verbis, quęsò cur nõ poſſunt hæc ambo comparari, eſtò ad diuerſa cauſarum genera pertineant? planè reſpectus oppoſiti propriè inter ſe comparantur, vt introductio actiua, & receptio paſſiua, item expulſio actiua, & expulſio paſſiua, eſtò vna ſe teneat ex parte materię, altera ex parte efficiẽtis, ergo diuerſitas illa non impedit cõparationem; Deindè concedit Ruuius cum alijs Thomiſtis ex parte efficientis actiuã expulſionem eſſe poſteriorẽ introductione formę, at poſteà ex parte materię, inquiunt, receptionem eſſe poſteriorem expulſione paſſiua; Contra ſic vrgemus, & eſt vrgentiſſima ratio, introductio actiua ex parte agẽtis pręcedit expulſionem actiuam per Aduerſarios, ergo etiam ex parte materię introductio paſſiua, ſeù receptio pręcedit expulſionem paſſiuã, ſeù purgationem materię, Prob. conſeq. reſpectu oppoſiti ſunt ſimul natura, ſed introductio actiua, & paſſiua ſunt reſpectus oppoſiti inter ſe, ſicut etiam expulſio actiua, & paſſiua, ergo ſi introductio actiua pręcedit actiuã expulſionem, etiã paſſiua introductio pręcedet paſſiuã expulſionem, cum paſſiua introductio ſit ſimul natura cũ actiua, & paſſiua expulſio cũ actiua, vndè per locũ à coniugatis ſic argumentari licebit, hęc cauſalis eſt vera, ideò agens expellit formam veterem à materia, quia nouam introducit, ergo è contra hęc etiam erit vera ex parte materiæ, ideò forma vetus expellitur, quia noua recipitur, & introducitur.

109 Contra ſtatutum ordinem generationis, & corruptionis 1. arguit Rub. forma noua non expellit veterem, ſed

eſt agens, quod immediatè ſe ipſo illam expellit, & corrumpit, vt locum faciat ſubſequenti, ergo generatio formæ nouæ corruptionem, & expulſionem antiquæ præſupponit, non è contra, Probatur aſſumptum, quando forma noua introducitur, aut inuenit in materia formam priorem, aut non, ſi inuenit, ergo non eſt ei incompoſſibilis, cum pro aliquo ſigno in eadem materia ſimul exiſtant, ſi non inuenit, ergo ipſam non corrumpit, vel expellit, ſed corruptam, & expulsā ſupponit, quia implicat corrumpere, quod non eſt, & expellere à ſubiecto, in quo non exiſtit.

Reſp. aliqui ipſam adinuenire in ſubiecto in eodem inſtanti, quo introducitur, non tamen eſſe cum ea compoſſibilem, quia ſtatim eam corrumpit, & deſtruit, vnde aiunt, quòd ſunt ſimul in pugna, & fieri, nunquam tamen in eſſe quieto, ſeu in facto eſſe, ita Fuent. 2. Phyſ. diff. 2. art. 4. Lorcam ſecutus 2. to. in p. 2. diſp. 4. de Gratia, §. *tertiò dico*, vbi admittit peccatum, & gratiā ſimul pro aliquo inſtanti in eadem anima, & ait eſſe de mente Scoti 2. d. 37. ſed non ſine ingenti calumnia, Doctor enim ſolum tenet de potentia Dei abſoluta poſſe gratiam cum peccato conſiſtere, nō de facto, vt patet in 4. d. 1. q. 6. & d. 16. q. 2. & ex illa eadem d. 37. 2. Hæc tamē ſolutio ſuſpecta eſt, nedum in Philoſophia, in qua exploratum eſt formam, & priuationem pro nullo prorſus inſtāti poſſe ſimul conſiſtere, nec permanenter, nec tranſeunter ob manifeſtā implicantiam, quæ inde ſequitur, quod eadem forma ſimul eſſet, & non eſſet pro eodem ſigno, vt diximus diſp. 4. Phyſ. q. 4. vna autem forma ſecum ſemper defert priuationem alterius, ſed etiam in Theologia, in qua non minùs exploratū eſt pro nullo prorſus inſtanti eſſe poſſe ſimul gratiam, & peccatum, odium, & amorem, fidem, & errorem, ſubſtantiā panis, & corpus Chriſti ſub eiſdem ſpeciebus. Neque quia vna forma aliam corrumpit, & expellit, dicentur idcircò incompoſſibiles, ſi ſemel pro aliquo inſtanti ſe compatiuntur in eodem ſubiecto, quia vt benè vrget Rubion, aquā calefacta corrumpit, & deſtruit calorē in ſe productum, & ſunt in continua pugna, nec tamen ex hoc ſequitur, quòd calor ſit ei incompoſſibilis, cum exiſtat actualiter ſimul cum ipſa.

110 Reſp. itaq. neg. aſſumptum, quia agens non alio modo, vt ſæpè dictū eſt, expellit formam veterem à materia, niſi introducendo nouam ei incompoſſibilē, vnde decipitur in hoc Rubion, quia putat agens duplicem habere actionem, vnam, qua prius natura formam veterē corrumpit; aliam, qua nouam introducit, hoc eſt penitus falſum, quia vt dictum eſt num. 51. & ſeq. eadem prorſus actione, qua nouam formam inducit, veterem corrūpit, quia non datur actio merè corruptiua, & deſtructiua, nam formalitas actionis in eo conſiſtit, quòd ſit alicuius productio, non autem mera, ac pura deſtructio; Ad prob. aſſumpti dicendum, vt forma noua veterem expellat, minimè opus eſſe, vt eam in ſubiecto adinueniat, ſed ſufficit, quòd coniungatur ei per ſucceſſionem, & expulſionem, non per ſimultatē, ita quod cum primò ponitur vna forma, primò tollatur alia, & primum eſſe vnius, ſit primū non eſſe alterius, Ratio huius eſt, quia vt diximus diſp. 4. Phyſ. cit. forma non expellit priuationem, aut aliā formam per aliquam actionem, quā exerceat in illam, vel per aliquem contactum, ſicut cum clauus clauum trudit, neque pugnant, ſicut milites in arena, vnde & in hoc rurſus decipitur Rubion putans opus eſſe, quòd forma noua veterē in ſubiecto reperiat, vt eā expellat, nam ſi hoc requireretur, potius forma præcedens nunquam deſtrueretur, ac expelleretur, quod ita oſtendimus, vt forma formam deſtruat, debet eam in ſubiecto adinuenire, & ſimul pro aliquo inſtanti eſſe, aſſignetur ergo inſtās, vel tempus, in quo eam dicitur expellere, tunc percontamur, vel in eo inſtanti forma vetus in ſubiecto exiſtit, vel non, ſi primum, ergo non in eo ſigno eā ex-

pel-

pellit, cum adhuc ſimul ſint, ſi ſecundũ, tunc redit argumentum, quod tunc nõ expellit, ſed potius expulſam ſupponit, quia forma in ſubiecto non exiſtens ab eo non expellitur, quare ſemper reddit eadem difficultas. Non ergo opus eſt, quòd forma noua veterem in ſubiecto adinueniat, vt eam expellere dicatur, quia hæc expulſio non fit per aliquẽ cõtactum, nec pugnam ineunt, velut ſingulare certamen, ſed in eo hæc pugna, & expulſio conſiſtit, quòd quando introducitur forma noua in eodem prorſus inſtanti vetus abeat, vel ſi pugna fit ſucceſſiuè, vt inter calorem, & frigus in aqua, quã celeritate introducitur forma caloris, eadem celeritate corrumpitur forma frigoris, vnde hæc expulſio ſimilis eſt illi, quã Galli v. g. caſtro expugnato conuentionibus hinc inde factis Hiſpanos expellunt, non enim eos expellere dicuntur, quaſi in eodem tempore hi, & illi ſimul in caſtro commorentur in pugna, ſed eos expellere dicuntur, quia cum primum Galli ingrediuntur, Hiſpani diſcedunt.

111 Secundo arguit idem, ſi introductio formæ nouæ eſſet prior, & cauſa corruptionis alterius ſequitur, quòd nũquam vnum, & idem agens creatũ eſſet generans, & corrumpens, quod eſt inconueniens. Prob. conſeq. quia ſi ignis agit in aquam, & forma aquæ expellitur à forma ignis introducta in paſſo, non eſſe formæ aquæ ſequitur immediatè non quidem ad actionem ignis generãtis, ſed ignis geniti, & ideò hic erit corrumpens, non ille, cum ergò idem ſit regulariter generans, & corrumpens, dicendum eſt agens v. g. ignem ſeipſo immediatè generare, & corrumpere, ſed prius corrumpere, vt locum faciat formæ ſubſequenti. Reſp. neg. conſeq. cum eius probatione, quia eſtò forma vetus formaliter expellatur, & corrumpatur à forma nouiter introducta, effectiuè tamen corrumpitur, & expellitur ab ipſo agente; non poteſt autem agens dici immediatè ſeipſo formam præcedentem corrumpere, vt locum faciat ſubſequenti, tum quia agens non corrumpit formam præcedentem, niſi generando nouam, cum nequeat habere actionem, quæ per ſe primò terminetur ad deſitionem formæ prioris; tum quia ſi ſeipſo immediatè formam corrumperet, & non mediante forma noua, hæc non diceretur eam expellere, nec peccatum expellere gratiam; tum tandem, quia deberet dici Deus prius natura eijcere gratiam, vt locum faciat peccato, quando aliquis iuſtus à gratia decidit.

Tertio arguitur ex Areſio, licèt aſſertio poſita locũ habeat in formis cõtrarijs, quarum vna immediatè expellitur ad ingreſſum alterius, tamen in ſubſtantialibus admitti non debet, quia in his forma præcedens non expellitur virtute formæ ſubſequentis, ſed virtute diſpoſitionum præcedentium, & defectu ſuarum, cum ergo prius corrumpãtur diſpoſitiones formæ prioris, quàm poſterior introducatur, prius etiã corrũpetur illa, quàm iſta generetur. Conf. quia diſpoſitiones pro forma veteri tolluntur per alterationem præuiam nouæ generationi, & ſic prius natura ad introductionem nouæ formæ recedit forma præcedens. Demum ſi in inſtanti vltimo præuiæ alterationis nollet Deus cõcurrere ad eductionem nouæ formæ, adhuc vetus deberet deſtrui, neq; poſſet conſeruari ſine miraculo, cum nulla forma poſſit naturaliter conſeruari ſub contrarijs diſpoſitionibus: at ſi productio formæ nouæ eſſet deſtructiua formæ veteris, nullum eſſet miraculũ tunc eam conſeruari, quia nullum eſſet illius deſtructiuum, ergo productio nouæ formæ non eſt deſtructiua veteris, ſed ſupponit prius natura illam eſſe deſtructam.

112 Reſp. ob hanc rationem multos a nobis defeciſſe; Arriag. tamen & Auerſa cit. non terrentur, immo argumẽtum ita retorquent, diſpoſitiones pro forma priori pelluntur, quia inducuntur aliæ, cum ſint inuicem immediatè contrariæ, & hoc etiam illi concedunt, atq. adeò prior eſt harum introductio, quã illa-

illatum expulſio, ſed per nouas diſpoſitiones introducitur noua forma, ergo ſaltim per concomitantiam prior eſt introductio nouæ formæ, quàm veteris expulſio; diſcrepant tamen in hoc Arriag. & Auerſa, quòd caſu, quo auferrentur diſpoſitiones prioris formæ ſine introductione nouæ, ille inquit, quòd forma prior deficeret, iſte negat, quia potius deberet conſeruari forma abſq; ſuis diſpoſitionibus, quàm materia ſine omni forma. At dicent Aduerſarij poſt introductionem caloris,vt octo v. g. in materia ligni immediatè ſequi expulſionē frigoris requiſiti pro ligno, & ſimul ipſam ligni formam, & poſtmodū forma ignis emergit, vnde argumenti reductio non multū vrgere videtur; id, quod inquit Arriag. in eo caſu formam ſcilicèt defecturam,directè impugnatur ab argumento, quia ſi ſola formæ nouæ productio eſt eius deſtructio, ſi illa nō interuenit ex hypoteſi argumenti, nec iſta deſtruetur; quod verò ait Auerſa, conſeruandam fore abſque ſuis diſpoſitionibus, immo ſub contrarijs, nec etiā ſatis probabile videtur,quia vt ſupra dicebamus, plus pendet ex intrinſeca indigentia forma à ſuis diſpoſitionibus, quàm materia à forma,quia illas ſecum forma trahit etiam abſq; extrinſeci agētis adminiculo, non ita materia formā. Argumentum in via noſtra parum, & nihil vrget, quia negamus per alterationem præuiam etiam vſque ad vltimum inſtans incluſiuè induci gradum incōpoſſibilem formæ præcedenti,nam hoc admiſſo profectò argumentum ſatis vrget, ſed qualitas in tali gradu dimanat à forma eo ipſo, quòd eſt introducta;atq; ideò introductio formæ nouæ ſemper præcedit expulſionem veteris, & gradus pro ea requiſiti, & ſic etiam patet ad 1. conſ. & 2. quia cum alteratio in toto ſuo periodo nunquā inducat gradum incompoſſibilem, ſi Deus in vltimo eius inſtanti concurſum ſuſpendat ad eductionē formæ nouæ, vetus abſq; miraculo remanebit, & paulatim ſuo conatu cōtrarias depellet diſpoſitiones, & proprias reaſſumet.

113 Quarto vrgetur denuò Thomiſt. fundamentum, non minùs obſtat introductioni formæ ignis in ligno frigus, & humiditas, quàm ipſa forma ligni,ſed ob talem obicem illæ antecedēter tolluntur ergo & iſta. Conf. generatio formæ nouæ eſt finis, corruptio antiquæ ſe habet, vt medium, ergo licèt illa ſit prior in intentione, erit tamen poſterior in executione. Reſp. frigus tolli antecedenter ad formæ inductionem citrà gradū pro forma ligni determinatum, hic autem, ſicut & ipſa forma, corrumpitur ad ingreſſum formæ nouæ, vndè forma vetus eſt obex, qui tollitur concomitanter, & conſequenter, non autem antecedenter; vndè ad euerſionem fundamenti Thomiſt. obſerua,non per ſe requiri ad introductionem formæ nouæ,quòd præcedēs prius natura fuerit à materia depulſa, ſed abſolutè ſufficere, ſi tunc temporis in ea non reperiatur, cum ipſa ingreditur, Et ratio eſt, quia ſufficit ei, vt in eius ingreſſu materiam non inueniat occupatam ab alia forma, ad hoc autem parùm refert, quòd forma præcedēs prius natura fuerit expulſa,vel quòd tunc primo expellatur, vndè manifeſtè infertur minimè opus eſſe,quòd expulſio veteris formæ antecedat introductionem nouæ, ſed ſufficere ſi eam concomitetur, vel ſequatur,quod benè notauit Arriag. cit. Ad Conf. benè negat Hurt.cit.§.95. conſeq. quia generatio non eſt finis dependens à corruptione, tanquam à medio propriè, & in rigore ſumpto, ſed tanquam à remotione impedimenti ſecuta ex ipſa generatione,ſicut etiam dependet à diſpoſitionibus cōſequentibus, quarum eſt finis, & tamen fit priùs natura, quàm illæ; finis ergo eſt poſterior medijs,ait Hurt. per ſe concurrentibus, aut effectiuè, aut diſpoſitiuè antecedēter, nō tamen conſequenter; Hinc ſubdit Suarez cit.n.21.expulſionem formę impropriè dici cauſam materialē introductionis alterius formæ, nā potiùs eſt remotio cuiuſdam impedimenti, non

tam

eam antecedens, quàm ſubſequens, vel concomitans, vndè ſi aliquis eſt ordo, vel prioritas, eſt magis ſecundum conſiderationem noſtram, vt diximus in concluſione, quàm ſecundùm aliquam cauſalitatem à parte rei.

Quinto tandem obijcitur, Tum quia ſi expulſio præcedẽtis ſequitur ad nouæ introductionem, ergo priùs eſt in illo ſubiecto forma noua, quàm expellatur antiqua, & ſic in eo priori ſimul erunt, quia antiqua nondum receſſiſſe intelligitur. Tum quia terminus à quo motus, vt prouenientis ab agente, prior eſt termino ad quem, quia ab illo motum inchoat, vt ad hunc tendat, ſed expulſio formæ præcedentis eſt terminus à quo motus prouenientis ab agente introductio nouæ eſt terminus ad quem, ergo &c. Tum tandẽ quia ab hac ſent. videtur ſtare Doctor 4.d.16.q.2. in calce, vbi mouens hoc dubium in terminis de remotione culpæ, & infuſione gratiæ, quænam earum mutationum ſit prior, inquit, quòd via generationis prior eſt expulſio culpæ, via perfectionis infuſio gratiæ, & quòd Deus in iuſtificatione impij, & licèt ordine intentionis priùs velit ipſi gratiæ infuſionem, quàm culpæ remiſſionem, ordine tamen executionis priùs vult illi non ineſſe culpam, quàm ineſſe gratiam, qua de cauſa Scotiſtæ quamplures oppoſitũ aſſertionis noſtræ tuentur.

114 Reſp. ad 1. patere ex dictis diſp.5.Phyſ.cit.q.3.art.3. in Sol.ad 2. neganda enim eſt conſeq. quia in eodem prorſus inſtanti vna incipit, & alia deſinit; nec valet dicere ſaltim in eo priori ſimul eſſe, quia per inſtans naturæ non explicatur, aut menſuratur exiſtentia formæ, ſed ſolum dependentia poſterioris à priori, vel talis præſuppoſitio vnius ab alio, vt illud concipi poſſit iſto non concepto, & ſic eſt in propoſito, quod expulſio veteris formæ non concipitur ſine introductione nouę, ſed huius introductio benè concipi poteſt abſque eo, quòd ei præcedat expulſio, vt dictũ eſt ad argumentum præcedens, nã ſufficit, vt eam comitetur, vel ſequatur; & aduertimus ibi etiam Aduerſarios ad hanc ſolutionem teneri, quia cum ſecundum eos expulſio præcedat introductionem formæ, æquè benè contra ipſos vrgere poſſumus, quod in eo priori materia erit ſine omni forma, ſicut ob oppoſitum à nobis aſſertum contra nos vrgent, quod in eo priori erit ſub duplici forma. Ad 2. poteſt eſſe varius ordo prioris, & poſterioris inter terminos motus iuxtà variam eius cõceptionem, ſi enim concipiatur, vt fit in argumento, per modum cuiuſdam tranſitus, ità prior occurrit terminus à quo abijciendus, & poſterior terminus ad quem acquirendus; ſi verò concipiatur per modum cuiuſdam aliter habitionis nunc, quàm prius, prior occurrit terminus ad quem, & poſteà terminus à quo; à parte rei tamen res ità ſe habet, quod ſi eſt ſermo de termino à quo per ſe, & primo, ſicut eſt priuatio, ſic abiectio termini à quo nec pręcedit, nec ſubſequitur acquiſitionem termini ad quẽ, ſed ſunt omninò ſimul natura, immo abiectio illius eſt formaliſſimè acquiſitio iſtius, nam expulſio priuationis nil aliud eſt formaliter, quã aduentus formæ. Et ratio huius eſt, quia priuatio, & forma priuatiuè opponuntur, vndè nec per diuinam potentiam fieri poteſt formam eſſe in ſubiecto, & piuationẽ non recedere, atq; ideo formaliſſimè aduẽtus formæ eſt expulſio priuationis, & expulſio priuationis eſt aduẽtus formę; ſicut non eſſe priuationis formaliſſimè eſt ipſa forma, ſi verò ſermo eſt de termino per accidens, & concomitanti, qualis eſt forma in materia præinuenta, ſanè huius expulſio diſtincta eſt ab introductione termini ad quem, quia hi termini non ità immediatè opponũtur, quaſi nõ eſſe vnius ſit formaliſſime eſſe alterius, vt accidit in priuatiuè oppoſitis, vbi non eſſe priuationis ſcilicet tenebrę eſt formaliſſimè ipſum eſſe formę ſcilicèt lucis, vndè & Deus conſeruare poteſt terminum ad quem cum huiſmodi termino à quo ideſt formam nouam

cum

rum veteri, neq; abiectio huius termini à quo præcedit in motu introductionem termini ad quem, ſed ſubſequitur, vt oſtenſum eſt. Ad 3. nil certi poſſumus indè colligere ex Doctore, quia loquitur ibi de peccato, & gratia, quæ ſecundum ipſum nō opponuntur ex natura rei, ſed tantum ex diuina inſtitutione, vndè, & ibidem negat prioritatem cauſalitatis inter expulſionem culpæ, & infuſionem gratiæ, & tandem concludit in fine quæſtionis, quòd ſecundum cauſalitatem, vel generationem nullum ordinem habent prioris, & poſterioris, potius ergo ex locis à nobis citatis colligi debet mens Doctoris conſequenter ad eius principia, quàm ex hoc loco pro vtraq. parte iam ancipiti.

Quò tandem ad primum ſenſum ſcilicèt identicum, & formalem, an propoſitio ſit vera, diſtinguendū eſt iuxta ſuperius dicta q.1.art.2. quòd generatio, & corruptio ſumi poſſunt in ratione actionis, vel mutationis, ſi hoc modo ſumantur, propoſitio eſt falſa, quia generatio, & corruptio important diuerſas mutationes, vt ibi contra Zab. probatum eſt, ſi verò primo modo erit vera, quandoquidem corruptio non importat diuerſam actionem à generatione, nam eadem prorſus actione, qua vna forma introducitur, alia expellitur; & quæ contra propoſitionem in hoc ſenſu obijci poſſent, iam ibi diluta ſunt.

QVÆSTIO V.

An generatio, & corruptio fiant in inſtanti, vel ſucceſſiuè, vbi diſcutitur, num forma ſubſtantialis ſuſcipiat magis, & minus.

115 IN hac cælebri cōtrouerſia tres vigent in ſcholis opiniones, duæ extremæ, & vna media; loquimur iamē de forma, non de primo indiuiſibili formæ. Prima extrema ſatis communis, & recepta aſſerit quamlibet formæ ſubſtantialis introductionem fieri in inſtanti, licèt ſubiectum ſucceſſiuè diſponatur, ità Capreol.1.d.17.q.2.art.2. Pomponatius lib de Nutritione, & Augum. cap.19. & 8. Met. diſp.7. cap.4. citans Themiſtium, ſimplicium, & alios Græcos, Tolet.1.de Gen.q.11. citans Auerroem, Albertum, & S. Thomam, Hurt. diſp.3. de Gen. ſec.3. num.28. Arriag. diſp 1. de Gen. ſec.5.n.54. qui alios citant, quam opinionem ſic explicare ſolent, quòd ante generationem alteratur mobile, & quia nulla pars eius eſt ęquè propinqua agenti, ideò primò propinquior alteratur, & in vltimo inſtanti illius alterationis introducitur pars formę ſubſtantialis, deindè agens alterat aliam partem, in qua ſimiliter agens introducit in inſtanti terminatiuo aliam partem formæ, & ſic deinceps, vndè cōcedunt dici poſſe fieri ſucceſſiuè. in hoc ſenſu, quatenus vnum inſtans alteri ſuccedit, licèt mediet tempus, in quo non fit generatio, ſed alteratio tantùm; hanc ex noſtris ſequūtur plurimi P. Faber 11. Met. diſp.2.& probabilem putat Tatar. 5.Phyſ.q.1.dub.1. immo quamplures ex hoc motum à mutatione diſtinguunt, qualis eſt generatio, quòd motus fit in tempore, at mutatio in inſtanti. Altera opinio extrema eſt aſſerentium formas ſubſtantiales habere latitudinem nō ſolum extenſiuam partium, ſed etiam intenſiuam graduum per intenſionem, & remiſſionem, iſtæ enim conſequēter dicunt generationem ſubſtantialem fieri ſucceſſiuè, itavt ſucceſſio proueniat, nedum ab extrinſeco, ex parte mobilis, ſed etiam ab intrinſeco, ex intrinſeca nimirum latitudine formæ, quæ de ſe ſucceſſiuè acquiſibilis eſt, quia ſecundum quā diuiſibilis eſt tàm extenſiuè, quā intenſiuè, ità Ant. And. lib. de trib. principijs q.8.& 11.& lib.11.Met.q.vn. & Zerb. ibid. Roccus 3.Phyſ.q.4.& 1. de Gen.q.6. cuius opinionis auctores habentur Auerroes, & Alexander, eo quia formas ſubſtantiales elementorum præſertim poſuerint intenſibiles, & remiſſibiles, & ſequuntur, quicumq. formas elementorum, inquiunt, remance-

te in mixto in eſſe remiſſo, & refacto. Tertiã tandem ſententiam, quam veram arbitramur, & Scoticam, atq. Peripateticam, mediat inter iſtas, & docet generationem ſubſtantialem inanimatorum (nam de generatione animatorum diſp. vlt. peculiaris erit ſermo) fieri in tempore, & ſucceſſiuè contra primam opinionem, ſubdit tamen contra ſecundam hanc ſucceſſionem non prouenire ab intrinſeca latitudine formæ ſubſtantialis, quaſi ſuaptenatura talem ſucceſſionem poſtulet, ſed ei aduentitiam eſſe ex annexis diſpoſitionibus, & alia forma incompoſſibili vt poſtea declarabitur; Hanc tenet Doctor loc. mox. citãd. & ſi pro alijs referatur, Tatar. cit. idem P. Faber Theor. 39. Moriſan. diſp. 1. de Gen. dub. 5. Pererius lib. 14. c. 1. & alij.

ARTICVLVS I.

Generatio, & corruptio ſucceſſiuè fiunt, & in tempore.

116 HÆc aſſertio, vt diximus, de generatione inanimatorum ſtatuitur, extenditurq; etiam ad corruptionem, quia qua celeritate introducitur vna forma, eadem corrumpitur alia, vndè pari paſſu procedunt generatio, & corruptio, ſicut ſi quis manu tenens trutinam æquali lance, ſi quis alteram lancem manu deprimat, eodem tẽpore leuat alteram, & depreſſio vnius eſt leuatio alterius; Colligitur ex Scoto in 2. d. 2. q. 9. D. F. N. O. vbi & ſi non ſigillatim loquantur de generatione ſubſtantiali, doctrinam tamen communem affert, vt conſtabit ex argumentis, quæ afferemus; clarius id habet in 4. d. 43. q. 5. B. vbi inquit agens creatum ſucceſſiuè inducere formam ſubſtantialẽ vndè ex hoc concludit, quòd ſi forma corporis in reſurrectione in inſtanti introduceretur, hoc erit virtute diuina; & tandẽ hoc probat ex profeſſo 8. Met. q. 3. idem tenet Lichet. in 2. loc. cit. Faber expreſſè Theor. 39. cit. quod nõ detur minimus motus indiuiſibilis. Et probatur primò manifeſtis Ariſt. auctoritatibus, nam 4. Phyſ. 129. & 7. Phyſ. 37. expreſſius ait generationem ſubſtantialem eſſe velociorem, & tardiorem, & 6. Phyſ. tex. 59. habet ex præcedentibus in generatione, & corruptione aliquid ſemper priùs factum, vel corruptum eſſe ante complementum ipſorum, ſicut in quolibet motu ſucceſſiuo mutari præcedit mutatum eſſe, & è contra, & tex. 83. ait ſecundùm eam mutationem, quæ in contradictionem eſt, nullum eſſe impoſſibile, ſi tempus mediet, & ſit neq; perfectum ens, neq. non ens. Nec iuuat frequens effugium, quod per generationẽ, & corruptionem intelligat Ariſt. præuiam alterationem, aut aggregatum ex vtroq; non autem de præciſa mutatione introductiua formæ ſubſtantialis; Minimè, quia vt conſtat ex ipſis contentibus, ibi benè diſtinguit generationem à præuia alteratione, & de generatione ea pronunciat, vt eſt introductio formæ ſubſtantialis; benè verum eſt, quod non loquitur de generatione, vt omninò præſcindit à præuia alteratione, quia re vera generatio ſucceſſionem, quã habet, nõ ex ſe habet, & ab intrinſeco, ſed potius ab extrinſeco à præuia alteratione in ipſam redundat, quia vt dicemus art. ſeq. ſuceſſio eius non eſt referenda ad formam ſubſtantialem, ſed potius ad diſpoſitiones præuias.

117 Secundo demonſtratur ſolida ratione, ex Doctore cit. deducta ex actione vniformiter difformi agẽtis naturalis in paſſum, nam quotieſcunque paſſum, circa quod agens naturale exerceetur, eſt contrarijs affectum, ſemper intrà ſphæram actiuitatis ſuæ agit vniformiter difformiter producendo nimirum qualitatem inteníiorem in partibus ſibi proximioribus, & debita proportione remiſſiorem in remotioribus, & ratio eſt, quia maior vel minor diſtantia agentis à paſſo multùm iuuat, vel impedit actionem eius ex diſp. 2. q. 4. cum ergò in qualibet generatione præcedãt ſemper diſpoſitiones præuiæ, quæ non niſi in tempore, & ſucceſſiuè introdu-

cun-

cuntur ob rationem allatam, quia cum paſſum ſit diuiſibile in plures partes, nõ poteſt ſecundum omnes eſſe æqualiter approximatum agenti, hinc ſequitur generationem quoq; ipſam per concomitantiam fieri ſucceſſiuè, & in tempore, Probatur conſeq. nam vltimas diſpoſitiones neceſſariò, & naturaliter conſequitur introductio formæ ſubſtantialis, ſi ergo illæ ſucceſſiuè introducuntur, nec poteſt dari determinata pars, in qua primò, & æqualiter tota introducatur, ſed ſemper in infinitum alia, & alia pars eſt prius diſpoſita, profectò idem de forma ſubſtantiali per concomitantiam dicendum erit.

Reſp. Arriag. diſp. 2. de Gen. ſec. 3. n. 28. negando propoſitionẽ illã de actione vniformiter difformi eſſe vniuerſaliter veram, quod nititur probare quibuſdam experientijs de ſono, & luce Solis, Hur. imitatus, qui etiam loc. cit. §. 14. eandem negare auſus eſt quibuſdã experientijs intrixus; Sed eam propoſitionem eſſe vniuerſaliter veram, quando paſſum, circa quod agens naturale exercetur, eſt eiuſdem rationis, & æqualiter contrarijs imbutum, & experientias ab eis adductas non eſſe ad rem iam oſtendimus diſp. 2. q. 4. cit. quæ hìc repetere non eſt opus. Proindè Hurt. §. 22. & 23. aliter reſpondet, negando diſpoſitiones vltimas ſucceſſiuè introduci, nam vltima diſpoſitio, inquit ipſe, conſiſtit in indiuiſibili, dato enim quod vltima diſpoſitio alicuius formæ ſubſtantialis ſit aliqua qualitas, vt quinq; ly *vt quinque* nil aliud dicit, niſi terminatiuum graduum illius qualitatis, quod indiuiſibile eſt, & conſequenter non ſucceſſiuè, ſed in inſtanti introducitur, cum menſura indiuiſibilis ſit inſtans, non tempus, & quia forma non introducitur poſt quamlibet diſpoſitionem, ſed ſolùm poſt vltimam, ſequitur non ſucceſſiuè, ſed in inſtanti introduci.

118 Neque hæc ſolutio argumentũ euacuat, procedit enim ex confuſa acceptione indiuiſibiliũ qualitatis, in qua omninò diſtinguenda ſunt ab inuicem, vt diximus diſp. cit. indiuiſibile intenſionis tantum, & indiuiſibile intenſionis, & extenſionis ſimul. Ratio eſt, quia qualitas illa, vt quinq. non tantum reperitur in hoc, & illo puncto ſubiecti, ſed etiam in ſingulis eius partibus diffuſa, adeò vt totum illud ſubiectum eſt calidum v.g. vt quinque, vndè quamuis illa qualitas, vt quinq. quoad intenſionem ſit indiuiſibilis, tamen quoad extenſionem indiuiſibilis eſt, quarè contra allatam reſponſionem maximè ad hominẽ, ſic argumentari licebit, vltima diſpoſitio formæ, & ſi quoad intenſionem indiuiſibilis ſit, tamen quoad extenſionẽ diuiſibilis eſt, ergo etiã forma ſubſtantialis, cum hæc eodem modo concomitanter acquiratur, ſicut illa. Probatur aſſumptum, quia vltima diſpoſitio formæ ab agente introduci debet in ſubiecto quanto, & extenſõ, & adhuc aliqua cõtrarietate affecto, ſed agens naturale vniformiter difformiter agit circa ſubiectum ità ſe habens, ergo, &c. Accedit, quod gradus certus, vt eſt vltima diſpoſitio, etiam per vltimum non eſſe incipit in parte incerta, ac indeterminata, ex diſp. 3. q. vlt.

Reſp. alij argumentum concludere vtiq; de diſpoſitionibus præuijs, quia cũ accidentia ſint, benè ſucceſſiuè acquiri poterunt, non verò de formis ſubſtantialibus, quæ non niſi in determinata parte, & quantitate recipi debent. Hæc reſponſio corruit ex dictis diſp. 9. Phyſ. q. 3. art. 1. vbi determinauimus cum Doctore formas ſubſtantiales non viuentium determinatam quantitatem non poſtulare, ſed quantum eſt de ſe, ſub minori ſemper exiſtere poſſe quacunque data, vt ipſa quoq; experientia docet, quamuis enim corpora quædam tenuis reſiſtentiæ, qualis eſt ignis, non poſſint diu ſub exigua mole conſeruari, vndè ſtatim extinguitur, & cõuertitur in naturam corporis circumfuſi, alia tamen maioris reſiſtentiæ ſub quacunq; exigua quantitate diù conſeruantur, ſignum euidens non præfigere ſibi terminum vtiq; ad indiuiſibile excluſiuè; At præſertim

in propoſito poſſumus adhuc ſic vrgere, vltima diſpoſitio formæ introducendæ, vt ponitur ab Aduerſarijs, incompoſſibilis eſt cum forma corrumpenda, itaut quandocunq, eſt in ſubiecto vltima diſpoſitio, ſtatim extinguitur forma præcedens, ac noua excitatur, aſſignetur tunc iſta determinata pars, in qua ſubſtantialis forma dicitur tota ſimul introduci debere, certum eſt partem illam diuiſibilem eſſe, & conſequenter non eſſe ſecundum ſingulas æqualiter agenti approximatam, ergo cum adhuc aliqua contrarietas ab illis abigenda ſuperſit, agens ſimul in omnes diſpoſitionem vltimã inducere nequibit, ſed prius in parte propinquiori, poſtea in remotiori, quando ergo agens diſpoſitionem vltimam introduxit in propinquiori, vel manet forma præcedens, vel non. Si primum, ergo forma corrumpenda eſſet cõpoſſibilis cum vltima diſpoſitione. Si ſecundum, ergo nè dicamus naturaliter materiam per aliquod tempus ſine forma ſubſtãtiali reperiri, dicere debemus, quòd in illa parte propinquiori ſit noua forma ſubſtãtialis, ergo non eſt ei præſcripta certa pars quantitatis, ſed poteſt ſub qualibet minori reperiri.

116 Vide diſp. cit. in Phyſ. vbi in non viuentibus, & homogeneis oſtendimus non dari minimum naturale nec terminum paruitatis eorum formis præfixũ, contra quod parum vrget, quod obijcit Contar. tom. 2. q. de max. & min. naturali cap. 3. ex hoc nempè ſequi, neq; viuentia ipſa habere minimum, corpora enim ætherogenea viuentium ex partibus homogeneis conſtant, ergo ſi iſtæ non ſunt determinatæ ad minimum, ſed ſemper eſſe poſſunt in minori mole, pariter etiam, & corpora ætherogenea viuentium. Non vrget, etiamſi ob hanc rationem Areſius 1. de Gen. diſp. 4. q. 35. probabile putauerit neq. in viuentibus eſſe determinatum terminum paruitatis, quia partes homogeneæ viuentibus deſeruiunt, velut inſtrumenta ad eorum operationes obeundas, at ob nimiã paruitatem poſſent euadere improportionata ad illas. Nec item obſtat, quod ait Areſius hanc rationem non concludere, quia inſtrumenta tunc debent eſſe determinata, quando determinatum eſt agens, ſiuè effectus, alioquin ſi hæc ſunt indeterminata, talia quoq; erunt inſtrumenta, cum hæc proportionari debeant agenti, & effectui, & ità videmus membra culicis eſſe illi proportionata inſtrumenta, quamuis quantitatis minimæ, quæ tamen eſſent improportionata homini. Non itaq; obſtat, quia per eam rationem vtiq; non prætendimus præfigere certum terminum inſtrumentis omnium viuentium communem, quis tàm mentis hæbes id aſſereret? ſed ſingulis pro eorum conditione, & indigentia, & quia nullum viuens videtur vti poſſe inſtrumentis quantumcunq; exiguis ad operationes vitales exercẽdas, ideò quodlibet exigit pro ſua conditione determinata organa maiora, vel minora, & in hoc ſenſu procedit illa ratio ex Ariſ. deducta 7. Polit. cap. 4. non autem ex ſuppoſitione, vt ait Areſius, quòd omnia viuentia eſſent eiuſdẽ determinatæ magnitudinis, eſſet .n. hæc ſuppoſitio multum inepta, & ridicula: Fatemur tamen argumentum concludere, quòd in ordine ad potentiam Dei abſolutam poſſũt animantia quædam carere termino paruitatis, & hoc gratis admittimus loc. cit.

120 Interim notanda eſt hìc nonnullorum inconſequentia præſertim Scotiſtarum, qui cum Scoto 2. d. 2. q. 9. negãt in animatis, & homogeneis terminos paruitatis, & poſtea aſſerunt generationem eorum fieri in inſtanti, in quo ſanè magis conſequenter loquũtur Aduerſarij, quia ipſi aſſerentes generationem fieri in inſtanti, contendunt etiam formam ſubſtantialem ſemper exigere determinatam partem, quam informet, imò ex hoc, quòd ſingulis formis præſcribunt terminos paruitatis, hinc poſtea deducunt omnem generationem fieri in inſtanti, vndè è contra qui inanimatis negant tales terminos, conſequenter negare tenentur generationẽ fieri in inſtãti. Minus etiam conſequenter loquũtur

alij,

alij, vt Conimb. 1. Phyſ. cap. 4. q. vn. art. 7. Greg. 1. d. 17. q. 2. art. 3. & alij Nominales, qui admittentes terminum paruitatis volunt generationem ab initio fieri in inſtanti, itaquod agens naturale inducat certam particulam formæ totam ſimul in certa parte materiæ, poſt acquiſitionem verò primæ partis fieri deinceps ſucceſſiuè, quia nullum imminet periculum, quòd detur medietas minimi per ſe exiſtens (vt eueniret ab initio) nam præexiſtenti continuatur. Nec etiam iſti loquuntur conſequenter, quia ſi non datur minimum in generationis progreſſu, hinc clarè deducitur formam ex natura ſua non ſibi determinare certam quantitatem, cum poſſit eſſe ſub minori in infinitum, atq; ideò tota etiam, ac integra generatio æquè benè potuit incipere per vltimum non eſſe, & ſi minus minimo dari non poteſt ſeparatum, hoc non prouenit ex natura ipſius formæ, ſed à contrario ambiête, quod eam corrumpit; aut ergo tàm ab initio, quàm deinceps generationem in inſtanti fieri debent aſſerere, aut nunquam, ſed ſucceſſiuè ſemper.

121 Tertiò principaliter, vt aliqua forma ſucceſſiuè introducatur, duo ad ſummum requiruntur, vnum eſt, quòd forma habeat aliquam latitudinem, ſiuè extenſiuam, ſiuè intenſiuam, nam ſi terminus indiuiſibilis eſt, non poteſt, niſi totus ſimul acquiri, ac deperdi; alterum eſt, vt ſit impedimentum aliquod, quominus in inſtanti ſecundum omnes ſuas partes ipſa introducatur, lumen enim eſto præfatam habeat latitudinem, quia tamen nullum adeſt contrarium impedimentum, totum ſimul inducitur, ità colligitur ex Ariſ. 5. Phyſ. 18. 33. & 49. & docet Scot. 2. d. 2. q. 9. Z. vbi ait radicè omnis ſucceſſionis ſumendam eſſe ex reſiſtentia medij ad motorem, & mobile, quatenus ſcilicèt non poteſt terminus ad quem à motore intentus ſtatim induci in mobili, ſed opus eſt mobile moueri per media interiacentia inter terminos à quo, & ad quem intelligendo per media omne id, quod neceſſariò præcedit inductionem termini ad quem, vt diximus diſp. 15. Phyſ. q. 6. art. 1. Sed vtraque conditio interuenit in generatione ſubſtantiali, nam in primis forma materialis habet latitudinem ſaltim extenſiuam ſcilicet pluralitatem partium, adeſt etiam impedimentum, quo minus introducantur omnes ſimul, quia cum in ſubiectum contrarijs affectum induci debeant, oportet prius contrariũ expellere, eiuſq; reſiſtentiã vincere, quod ab agente naturali ſubitò fieri nequit, ſed paulatim per partem poſt partem; Dices hoc eſſe impedimentũ ab extrinſeco ratione diſpoſitionum, non ab intrinſeco formæ. Benè, ſed hoc ſufficit vt & ſucceſſio in generationem ipſam redundet, non enim ad ſucceſſionem inducendam requiritur, quod tale impedimentum prodeat ab intrinſeco formę, ſed illud ſufficit, vndecunq; proueniat. Dices, prius à determinata parte contrarium expelli per alterationem præuiam, & in ea parte in vltimo alterationis inſtanti partem formæ ſubſtantialis totam ſimul induci. Contra hoc iam venimus, quia clarum eſt, quòd agens actione vniuoca agit in medium, & in extremum, & nequit in extremum agere, quin agat prius in medium, ſicut prius eſt medium ipſo extremo, cum igitur determinata illa pars ſubiecti, in qua certa pars formæ tota ſimul dicebatur induci, ſit diuiſibilis in duas partes, prius agens introducet præuias diſpoſitiones in primam medietatem, quàm in ſecundam, quia agit vniformiter difformiter, quando ergo diſponit ſecundam medietatem, vel agit in primã, vel non, ſi agit, ergo cum omnes diſpoſitiones introduxerit, inducet in eam formam ſubſtantialem, & ſic iam aſſignata non erat pars determinata, ſi non agit, ergo aget in extremum non agendo in medium, & cum ſecundum Aduerſarios vltimæ diſpoſitiones expellant formã oppoſitam, iam illa medietas materiæ diſpoſita erit ab omni forma ſubſtantiali deuudata.

122 Quinto quin etiam ſi penitiùs

naturam generationis ſubſtantialis veſtigemus, vt ſit regulariter, aliquam ſucceſſionem reperiemus in ea independentem à ſucceſſione ipſius alterationis, etiamſi ſint ſimul connexæ ratio eſt, quia licèt inter formas ſubſtantiales illa non verſetur contrarietas, quæ inter qualitates adinuenitur, habent tamen propriam repugnantiam, & incompoſſibilitatem in eodem ſubiecto, ratione cuius ſi materia eſſet ſub aliqua forma ſubſtantiali ſine ſuis accidentibus connaturalibus, atq; ideò non indigeret præuia alteratione ad ea expellenda, adhuc tamen generatio ipſa fieret ſucceſſiuè, & in tempore, quia non adhuc reperiret materiam nudam, & ſine impedimento, ſed forma alia præoccupatam, cum qua incompoſſibilis eſt noua forma, ſicut ergo in motu locali ſola incompoſſibilitas diuerſorum vbi in eodem ſubiecto abſq. vera contrarietate, & graduali intenſione ſufficit ad ſucceſſionem motus localis, ita quoq; in propoſito ſola incompoſſibilitas duarum formarum ſubſtantialum in eadem parte materiæ ſufficit ad ſucceſſionem generationis etiam præciſa contrarietate, & graduali intenſione, ac latitudine diſpoſitionum. Conf. quia impedimentum in alteratione, nè tota qualitas inducatur ſimul, eſt alia qualitas ei contraria, & incompoſſibilis, quæ præinuenitur in paſſo, per quã reſiſtit, quæq; tota ſimul, cum partes habeat vinci, & expelli non poteſt, ergo etiam in propoſito forma ſubſtantialis præcedẽs in materia reſiſtentiam cauſabit ſuo modo ob eius incõpoſſibilitatem cum forma introducenda; & ſic ex hoc capite poſſet in generatione admitti ſucceſſio aliquo modo per ſe, quia tamen terminus per ſe generationis abſolutè loquendo non eſt forma expellenda, ſed priuatio, & ad formæ expulſionem præuiæ diſpoſitiones multum operantur, præſtat dicere ſucceſſionem in generatione adinueniri per accidens, & ratione præuiarum diſpoſitionum.

Sexto tandem probatur experientia ipſa, nam experimur de facto formas ſubſtantiales ſucceſſiuè introduci, ignis enim non ſimul, ſed ſucceſſiuè occupat omnes partes ligni, & chartæ; Accedit, quamplures ex aduerſarijs id defendere de nutritione, quòd ſcilicet ſucceſſiuè fiat, ac in tempore, non in inſtanti, vndè ex hoc capite tenentur omnes ſoluere difficultates, quæ contra nos vrgeri ſolent, cum ergo ſolida non occurrat ratio, cur hoc de nutritione aſſeratur, & poſteà negetur de integra inanimatorũ generatione, præſtaret idem vtrobiq; affirmare, eò præſertim quia nutritio animatorum, & generatio inanimatorũ in hoc conueniunt, quòd nunquàm requirunt determinatam materiæ partẽ, in qua ſubſtantialis forma introducatur.

123 In oppoſitum obijc. Primo, & cenſetur ab omnibus argumentum difficile, ſi generatio ſit ſucceſſiuè, ergo incipit per vltimum non eſſe, itaut ſit verum dicere nunc non eſt, & immediatè poſt hoc erit, tunc ergo quæritur, an in eo inſtanti, quod eſt vltimum non eſſe generationis, cõpleta ſit diſpoſitio formæ introducendæ in aliqua parte ſubiecti, aut non, ſi primum, neceſſariò debet fieri in eodem inſtanti, quando quidem nequit materia eſſe vltimatè diſpoſita pro receptione alicuius formæ, & non habere illam, ſi non, ergo falſum eſt generationem incipere in tempore immediatè ſequenti, quoniam ſi in inſtanti antecedenti non eſt materia vltimatè diſpoſita, reſtat illi vlterior diſpoſitio acquirenda per motum in tempore immediatè ſequenti, forma autem non recipitur, niſi poſtquam talis diſpoſitio vltimatè introducta eſt.

Reſp. hanc difficultatẽ vrgere quoq; tenentes nutritionem fieri ſucceſſiuè, vt videre eſt apud Complut. diſp. 5. q. 8. Ioan. de S. Thom. q 8. art. 4. Ruuium 1. de Gen. cap. 5. q. 3. qui multas adducit reſponſiones, quas omnes reijcit; ſed quicquid alij dicant nos iuxta noſtra principia dicimus, quod vel per vltimã diſpoſitionẽ intelligitur gradus aliquis formæ præcedenti incompoſſibilis, & ſic

ſic verum, eſt, in eo inſtanti, quod eſt vltimum non eſſe generationis, diſpoſitionē formæ non eſſe completam, & vltimatam, quia talis gradus non venit, niſi cum forma, atq; ideò diſpoſitio vltima in hoc ſenſu non præcedit, ſed potius concomitatur formam ipſam, & acquiritur non per alterationem, ſed per generationē ipſam concomitanter; ſi verò per diſpoſitionem vltimam intelligatur illa, quæ immediatè præcedit gradum incompoſſibilem, quæ eſt purè introductiua, pureq. antecedens, concedimus in eo inſtanti materiam eſſe vltimò diſpoſitam, at neceſſe non eſt cũ tali vltima diſpoſitione adeſſe formam nouam, quia compoſſibilis benè eſt cum forma corrumpenda; neq; hæc gemina acceptio vltimæ diſpoſitionis eſt voluntaria, nam eam quoq. admittunt Thomiſtæ, præſertim Complut. cit. licèt in ea explicanda ſit aliqua diſcrepantia. Dices, diſpoſitio vltima in hoc ſecundo ſenſu nõ ponit in materia quicquid exigitur ad introductionem ſubſtantialis formæ, ſed adhuc deeſt aliquis gradus, ergo nequit ad eam immediatè ſequi introductio formæ. Negatur conſeq; quia quicquid deeſt, ſecum forma trahit in ipſa generatione immediatè poſt illud inſtans.

124 *Sed adhuc inſtabis*, ſi in inſtãti, quod eſt vltimum non eſſe generationis, introduxit agens vltimam diſpoſitionem in ſubiecto (quomodocunque dicatur vltima) cum ſubiectum ſit diuiſibile, prius debuit iſtam diſpoſitionem introducere in parte propinquiori, & poſtea in remotiori, cum ergo eam inducit in remotiori, cum eodem tēpore agat quoque in proximiorem iam vltimò diſpoſitam vtriq; tunc temporis inducet in ea formam ſubſtantialem, vt ſuprà arguebamus, ergo antè illud inſtans inchoata erat ſubſtãtialis generatio, atq; ideò falſum erit dicere, quod ſit vltimum non eſſe generationis. Reſpõderi poſſet committi fallaciam conſequentis, etenim cũ dicitur, in inſtanti, quod eſt vltimũ non eſſe generationis, eſt diſpoſitiò vltima in ſubiecto, per vltimam diſpoſitionem intelligitur indiuiſibile illud terminans motum intenſionis, quatenus tamen indiuiſibile eſt, & hoc quia inſtans non poteſt eſſe menſura, niſi alicuius indiuiſibilis; cum verò dicitur, quòd hæc vltima diſpoſitio introducta fuit in ſubiecto diuiſibili, iam conſideratur illud indiuiſibile intenſionis, quatenus diuiſibile eſt extenſiuè ex hoc, quòd agens extendendo intendit, & intendendo extendit, & ità fit tranſitus ad motum extenſionis, quomodo non poteſt inſtanti menſurari, ſed tempore, vndè illud inſtans non eſt terminatiuũ motus extenſionis, ſed intenſionis, & ſicut motus intenſionis præſcindit ab extenſione, ità & illud inſtans, atque ideò non valet inferre, quod ante illud inſtãs erat generatio in ſubiecto; vide diſp. 5. q. 6. in fine. vbi aliam reſponſionem adduximus magis noſtris principijs conformem.

Secundò, ex Hurt. §. 17. poteſt agens naturale materiam aliquam diuiſibilē, & quantam momento diſponere, ergo ex hoc, quòd materia ſit diuiſibilis, non ſequitur diſpoſitionem, & conſequenter generationem fieri ſucceſſiuè, Antec. prob. materia generationis hominis, aut alterius viuentis tota ſimul recipit formam ex hoc, quòd viuentia terminum pauitatis ſibi determinant, ergo tota ſimul etiam in inſtanti diſponitur; Cõſeq. verò patet, quia generatio fit in eodem inſtanti, in quo completur vltima diſpoſitio in materia.

Reſp. arg. aliquam difficultatem facere poſſe negantibus pluralitatem formarũ in viuentibus, nos autem eam ponentes parum perſtringit, negamus .n. aſſumptum, ad cuius probat. dicimus, vel in ea ſermonem fieri de anima, & hanc concedimus totam ſimul ingredi ob rationem ibi allatam, vel de forma mixtionis, ſeu corporeitatis, & hanc negamus totam ſimul recipi, pedetentim enim, & ſucceſſiuè introducitur, vndè cor ſecundum Ariſt. lib 3. de partibus animal. cap. 4. primum generatur, & ſecun-

eundem Medicos, cor, cerebrum, & iecur ante omnia membra fiunt; atq; ità diſpoſitio ad formam mixtionis non fit in inſtanti, ſed ſola diſpoſitio ad animã, quæ nil aliud eſt, quàm completa organizatio corporis, quæ in congerie illarũ formarum conſiſtit, & de hac loquitur Doctor 3. d.4.B. dum ait, quòd *in vltimo inſtanti alterationis inducitur forma corporis, qua corpus eſt perfectè organicum, & habetur vltima diſpoſitio ad animam*, vt ipſe infrà ſe declarat. Dices, cur diſpoſitio ad animam ſit in inſtanti, nec in eius inductione valet dicere, quòd agens vniformiter difformiter diſponit, vt dicitur de diſpoſitione ad formam mixtionis. Reſp. hoc eſſe diſcrimen, quod cum diſpoſitio formæ corporis fiat per qualitates præuias contrarium inuenientes in ſubiecto, ideò agẽs vniformiter difformiter diſponit, nec valet illas omnes ſimul inducere; diſpoſitio verò animæ nil aliud eſt niſi perfecta corporis organizatio, quæ per varias mixtionis formas habetur, quæ ità introducuntur, vt agens, poſtquam ſemel in vna parte materiæ introduxit formã carnis, vel oſſis v.g. expectat, nec amplius, tunc agit in eam introducendo animam, quia anima determinat ſibi *minimum, quod ſic*, & corpus perfectè organizatũ, ac in debita proportione, quæ perfecta organizatio non habetur ſine cæteris formis mixtionis, vndè patet manifeſta diſparitas in diſpoſitione ad formam mixtionis, & ad formam animæ.

125 Tertiò arguit P. Faber in Metaph. loc. cit. ſed re vera eius rationes tendunt ad probandum generationem ſubſtantialẽ non fieri ſucceſſiuè eo modo, quo volebat Ant. And. contra quem ibi diſputationem inſtituit, in alio enim ſenſu etiam ipſe conſentit fieri ſucceſſiuè theor. cit. quia tamen quædam eius argumenta videntur abſolutè excludere velle omnem ſucceſſionem, ea tangemus, probat ergo fieri in inſtanti. Primò, quia Doctor expreſsè ita docuit 2. d.2.q.9. in ſol. ad 2. prin. vbi ex hoc arguit indiuiſibile, vt eſt inſtans, eſſe aliquid poſitiuum, non priuatiuum, quia alioqui ſequeretur, quòd generatio ſubſtantialis, & aliæ mutationes ſubitæ, vt illuminatio, fierent in nihilo, vel eſſent nihil, quia eorum menſura, quæ eſt inſtans, eſſet nihil; & in 4.d. 12. q.3. non vult per quemcunq; gradũ caloris v.g. in aqua introductum ab igne corrumpi vnum gradum frigoris, & formæ aquæ, & induci vnum ignis, quod tamen neceſſarium eſſet, vt forma ſucceſſiuè acquireretur, ſed docet, tunc formã ignis induci, quando inducti ſunt tot gradus caloris, quot ſunt incompoſſibiles formæ aquæ, ergo generatio ſubſtantialis ſecundum ipſum non fit gradatim iuxtà ſucceſſioné alterationis, ſed tota ſimul alteratione peracta. Deindè probat ratione (quæ apud ipſum tertio loco ponitur, quam enim affert ſecundo loco ſolum contra opinionem Ant. And. procedit, vt mox patebit art. ſeq.) ſi generatio eſt ſucceſſiua, vel eſſet ex parte materiæ, vel ex parte formę, neutrũ dici poteſt, tum quia tàm materia, quàm forma in ſe ſunt eſſentialiter indiuiſibiles, quia omnis diuiſio eſt à quantitate, tum quia termini generationis ſunt cõtradictoria non contraria, 5. Phyſ. 7. cũ ſubſtantiæ nihil ſit contrarium, ergo generatio ſubſtantialis momento conſummabitur, cum non adſit contrarietas ſuperanda per motum.

Reſp. imò Doctorem 2.d. 2. q. 9. vt diximus manifeſtè docere generationẽ inanimatorum fieri ſucceſſiuè, cum ſibi non determinent *minimum, quod ſic*, quod vtiq; neceſſarium foret ad generationem inſtantaneam, ait autem menſuram generationis eſſe inſtans, non tempus, quia per ſe menſura generationis re vera eſt inſtans, tempus verò ſolum per accidens, quãdoquidem tota ſucceſſio, quæ in ea interuenit, ſanè non procedit ex intrinſeca latitudine formæ; ſed ratione præcedentium diſpoſitionum cõtingit, ex hoc autem ſolũ deduci poteſt generationem per ſe non fieri ſucceſſiuè, non tamen concludit, quòd neq; ità fiat per accidens, verum etiam eſt, quod

 ait

ait docere Doctorem 4.d.12.q.3.ſed falſum eſt opus eſſe, vt ad quemcunq; gradum caloris acquiratur vnus gradus formæ ignis, ſi generatio ſucceſſiuè fieri debet, immò neque hoc modo putamus Ant. And. poſuiſſe generationem ſubſtantialem ſucceſſiuè fieri, ſciebat enim vnum gradum caloris non eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad formam ignis; in hoc ergo ſenſu dumtaxat dicimus generationem fieri ſucceſſiuè ratione præcedentis alterationis, quòd cum agens partem remotiorem vltimatè diſponit, propinquiorem interim iam diſpoſitam forma ſubſtantiali imbuit ob actionem vniformiter difformem, & cum talis diſtributio in infinitũ fieri poſſit per partes proportionales nunquam ad primã perueniendo, in qua pars formæ tota ſimul fuerit introducta, hac de cauſa dicimus generationem fieri ſucceſſiuè, quod benè cohæret cum doctrina Scoti loc.cit. Ad rationẽ dicimus vtriq; neq; ex parte materiæ, neq; ex parte formæ ſubſtantialis abſolutè ſucceſſionem attendi debere, non quidem quia indiuiſibiles ſint omninò antecedenter ad quantitatem, vt videtur innuere Faber, quia certum eſt apud Doctorem ſubſtantiam materialem, vt eſt materia, & forma, de qua hic loquimur, eſſe entitatiuè diuiſibilem ante quantitatis aduentum; ſed quia non quælibet ſubiecti diuiſibilitas inducit ſucceſſionem, lumen enim inducitur in aerem diuiſibilem in inſtãti, ſed diuiſibilitas præſertim ſubiecti contrarijs affecti, ex quibus reſiſtentia prouenit; itaq, in propoſito dici poteſt ſucceſſionem prouenire ex parte materiæ, & formæ, non abſolutè inſpectarũ, ſed ſub diſpoſitionibus, à quibus per ſe tota generationis ſucceſſio auſpicanda eſt; Ex quo etiam patet ad id, quod vltimò adducebatur ex 5. Phyſ. probat enim ſolum in generatione ſucceſſionem non requiri ex intrinſeca eius ratione, quia nõ eſt inter terminos contrarios, ſed contradictorios, quod vtriq, gratis concedimus, at non probat ſucceſſionem ſaltim per accidens non redundare quoq, in ipſam ratione diſpoſitionum; quod eſt noſtrum aſſertum.

126 Quartò tandem arguitur, quia diuiſibilitas ſubiecti non arguit neceſſariò ſucceſſionem in motu, aliter illuminatio fieret ſucceſſiuè, ergo quando ſubiectum eſt diuiſibile, non neceſſariò agens in ipſum vniformiter difformiter agit. Deindè quia ſi forma ſubſtantialis poteſt ſucceſſiuè acquiri, iam nullũ erit diſcrimen inter formam ſubſtantialem, & accidentalem, ſaltim quantum ad earum acquiſitionem; nec ſufficit dicere per hoc differre, quia ſubſtantialis, quãtum eſt de ſe, poteſt tota ſimul acquiri non illa; Minimè, quia etiam partes accidentalis formæ v.g. caloris, cum ſint de genere permanentium, poſſunt omnes ſimul acquiri, ſaltim de potentia Dei abſoluta. Demum quia ex 6.Phyſ. formæ materiales non poſſunt deſinere per vltimum eſſe, aliter darentur duo inſtantia immediata, vel materia ſine forma, ſed dato, quòd generatio ſit ſucceſſiua, forma corrumpenda deſineret per vltimum eſſe, vt ſupra nos conceſſimus, &c. Reſp. ſatis patere ex dictis nõ cuiuslibet ſubiecti diuiſibilitatem cauſare ſucceſſionem in acquiſitione formæ, ſed diuiſibilitatem ſubiecti contrarijs affecti, hæc enim præſertim cauſat reſiſtentiam mobilis ad motorem. Ad 2. lata adhuc reſtat differentia inter vtriuſq; formæ acquiſitionem, nam quia in accidentalibus vera contrarietas reperitur, non in ſubſtantialibus, niſi per accidens ratione illarum, quæ ad ipſam præcedunt, velut diſpoſitiones, & quia accidentales habent intrinſecã graduum latitudinem, ratione cuius ſuſcipiunt magis, & minus, non illæ, vt mox dicemus, ideò licèt vtriuſq; acquiſitio ſit ſucceſſiua, ſucceſſio tamen in vna eſt per ſe, in altera per accidens, & quamuis calor de potentia abſoluta poſſit ſimul totus induci ſecundum omnes gradus, quia tamen ſuapte natura contrariũ habet, ideò connaturaliter ſucceſſiuè tantum induci poſtulat, quòd ſi aliter fiat, hoc eſt ſupra eius naturam, quod de ſubſtantiali

forma

forma dici non poteſt. Ad 3. ſequeretur inconueniens illud, quando forma generanda inciperet per primum eſſe, hoc .n. dato, inquit Ariſt. formam corrumpendam per vltimum eſſe deſinere non poſſe; at non ſequitur, ſi forma generanda ponatur incipere per vltimum non eſſe, vt nos ponimus, quia idem inſtans eſt vltimum non eſſe rei generandæ, & vltimum eſſe rei corrumpendæ.

ARTICVLVS II.

Succeſſionem generationis, & corruptionis non prouenire ab intrinſeco formæ ſubſtantialis, quaſi ſecundum ſe ſuſcipiat magis, & minus, ſed ab extrinſeco.

127 Hæc aſſertio contra ſecundam opinionem extremã ſtatuitur, ſequiturq; ex dictis art. præced. vbi notauimus ſucceſſionem non eſſe referendam ad formã ipſam ſubſtantialem, ſed potius ad diſpoſitiones præuias, itaut ſi ſubiectum in inſtanti, & ſecundum omnes partes diſponi poſſet, forma ſubſtantialis in inſtanti, ac indiuiſibiliter acquireretur; Colligitur ex Scoto 2.d. 2.q.4. A. & B. vbi vult, quod corpora generabilia, & corruptibilia per ſe tempore non menſurantur, ſed tantum per accidens, quia fluxus, & ſucceſſio partium in ipſis prouenit ex aliqua forma naturaliter ſubſequente v.g. quantitate, vel qualitate, & in 1. d. 17.q.3. & 8. Met. q.3. negat magis, & minus in forma ſubſtantiali, quomodo admittitur in accidentibus, vndè conſequenter negat ibi motum ſucceſſiuum ad ſubſtantiam, ſicut eſt in accidentibus v.g. ſecundum intenſionem, & remiſſionem, quæ ſententia receptiſſima eſt contra Auerroiſtas. Probatur primò auctoritate Ariſ. qui in hoc præſertim ſenſu cap. de ſubſtantia in Logicis aſsignauit velut eius proprietatem, per quam ab accidentibus diſtinguatur, non ſuſcipere magis, & minus per intenſionem, & remiſsionem, vt ibi declarauimus diſp.7. q.1.art. 3. & quidem eam aſsignauit, vt propriã totius generis ſubſtantiæ, & ideò minùs rectè dixit Auerroes 3. de Cęlo com. 67. ſolum intelligi debere de ſubſtantijs perfectis ideſt mixtis, non autem de imperfectis, vt ſunt elementa; ſanè cũ hæc omnia ſint ſpecies generis ſubſtantiæ, omnibus, & ſingulis affectio illa competere debet, tàm ſcilicèt ſubſtantijs perfectis, quàm imperfectis, cum paſsio generis etiam ſpeciebus conueniat per ſe ſecundò. Hac poſteà de cauſa pluribus in locis Ariſ. ſed præſertim 5. Phyſ. 55. dixit generationem ſubſtantialẽ indiuiſibiliter fieri, iſtud enim dictum verificatur in hoc ſenſu, quod ſcilicet indiuiſibiliter acquireretur forma ſubſtantialis, quantum eſt ex ſe, & per ſe, eſtò per accidens, & ratione diſpoſitionum ſucceſsiuè introducatur, vndè nõ eſt ad modum lucis, quæ licèt in inſtanti introducatur quoad extenſionẽ, eo quod nulla præuia diſpoſitio præſupponitur in medio, cum non habeat contrarium, attamen poteſt adhuc ſucceſsiuè acquiri ſecundum intenſionem, cum poſsit intendi, & remitti.

128 Deindè idem aſſertum, quod .ſ. forma ſubſtantialis non ſuſcipiat magis, & minùs per intenſionem, & remiſsionem, probant Thomiſtæ hac ratione ex D.Th. deſumpta 1. de Gen. 84. quia ſucceſsiuè acquireretur, & ſic ad ſubſtantiam eſſet motus contra Ariſ. 5. Phyſ. 10 quæ ratio nihil concludit, quia vt cõſtat ex dictis diſp. 15. Phyſ. q.6. ſucceſsio nõ conſtituit motum, vt à mutatione diſtinguitur, & tàm benè dari poteſt motus inſtantaneus, ſicut mutatio ſucceſsiua; alia proindè vtuntur Complut. 1. de Gen. diſp.4.q.3. & Io. de S.Th. q.3. ar.1. deducta ex eodem S.Th. 1.p.q.76. art.4. & p.2.q.52. art.1. quia .ſ. forma, quæ dat ſpeciem rei, quam actuat, debet in indiuiſibili conſiſtere, non verò variationẽ pati ſecundum intenſionem, & remiſsionem, quia ſpecies ſunt, ſicut numeri 8. Met. q.10. cum ergo forma ſubſtantialis tribuat ſpeciem ſubſtantiæ, non ſuſcipiet magis, & minus. Neq; etiam hęc

ratio valet, quia procedit de gradibus eſſentialibus, & quidditatiuis, ſecundum quos nec etiam accidentalis forma ſuſcipit magis, & minùs, ſed in indiuiſibili conſiſtit, vndè non ſuſcipere magis, & minùs in hoc ſenſu nequaquam diſtinguit ſubſtantiam ab accidentibus, vt diximus diſp.7.Log. loc. cit. Hac de cauſa Scotiſtæ alia ratione vtuntur ex Scoto 8.Met.q 3. quam paſſim alij acceptant; quia ſi formæ ſubſtantiales ad remiſſionem qualitatis remitterentur, ergo amoto contrario remittente nulla eſt cauſa intrinſeca redeundi ad priſtinum gradum intenſum, & ſic aqua calefacta ab igne amota nunquam ad priſtinam rediret frigiditatem, cum non poſſit forma ſubſtantialis vltrà ſuas vires agere; idem dicendum, quando qualitas intenditur vltrà ſtatum naturalem ſubiecti, quia poſteà remittitur ad gradum priſtinum, quod non eſſet, ſi forma ſubſtantialis fuiſſet intenſa. Neque tamen hæc ratio magnam vim continere videtur, alioquin quādo videmus formam non poſſe amplius ſe ad priſtinum ſtatum reducere, deberemus indè remiſſionem ipſius concludere, vt patet de vino euaporato, vel aqua diluto, quod non amplius euadit perfectū, vt prius, ex Ariſt.1. de Gen.42. & viuens poſt amiſſionē virium infirmitate non ſemper denuò illas acquirit.

129 Potius ergo ex eo probandum eſt, nullam formam ſubſtantialem magis, & minùs hoc modo ſuſcipere, quia nequeunt plures formæ ſubſtātiales ſpecificæ, & completæ ſimul eſſe in eadem materia ſaltim naturaliter loquendo, vt dictū eſt diſp.5. Phyſ.q.6.art.2. hoc autem contingeret, ſi formæ ſubſtantiales hoc modò magis, & minùs ſuſciperent, nam in aqua calefacta vſq. ad quartum gradum haberentur etiam quatuor gradus v.g. formæ ignis, cum forma ſubſtantialis ignis intendatur, ſicut ſua latitudo qualitatiua, & ſic naturaliter in eadē materia eſſent ſimul forma ignis, & aquæ; parum autem refert, quod ſint ſimul in gradu intenſo, vel remiſſo, quia abſolutè ſunt inuicem incōpoſſibiles, & generatio vnius eſt naturaliter corruptio alterius, itaquod nec in fieri, nec in facto eſſe poſſunt ſimul eſſe, vt diximus q.præced. explicādo illam propoſitionem in ſecundo ſenſu ex tribus ibi aſſignatis; hanc rationem innuit Doctor 2.d.15.q.vn. diſputans cōtra Auerroem; & licèt ipſa etiam non ſit ab inſtantijs prorſus immunis, tamen ad hominem concludit rectiùs alijs contra Auerroiſtas, qui in præfato ſenſu explicant formam ſubſtantialem magis, & minus ſuſcipere; Vera igitur, & legitima huius aſſerti probatio ex mox dicēdis deducenda eſt, quando abſolute probabimus ſubſtantiam in nullo ſenſu poſſe magis, & minus ſuſcipere nec diuiſibiliter, nec indiuiſibiliter.

130 In opoſitū inſtat Ant. And. cit. Tum quia calor intenditur, & remittitur, ergo & ignis, & conſequenter eſt per ſe ſucceſſio in ſubſtantijs, probatur conſeq. cauſa naturali ſimiliter ſe habēte, & effectus ſimiliter ſe habet, ergo ex variatione effectus colligitur variatio cauſæ, ſed calor eſt effectus formæ ignis, ergo &c. Tum 2. ſi formæ elementorū non remittuntur ad remiſſionem ſuarum qualitatum, poſſent conſeruari in materia ſine ſuis diſpoſitionibus, quia qua ratione duo, vel tres gradus remitti poſſunt abſq. remiſſione formæ, pariter & omnes, cum ſint eiuſdē rationis. Tum 3. calor eſt paſſio ignis, at propria paſſio ſequitur formam, vt per ſe cauſam, ergo cum propria paſſio per ſe intenditur, ſignum eſt, quòd forma quoq; per ſe intenditur. Tum 4. ſi non quicūq. gradus caloris arguit aliquē gradum formæ ignis, accidens erit naturaliter ſine ſubiecto, probatur conſeq. forma accidentalis non ſubiectatur in materia, niſi mediate forma ſubſtantiali, cum ergo primus gradus caloris in aquam introducitur, quærimus, qua forma mediante ſubiectetur in materia, nō per formam aquæ, quia hæc potius repugnat, non per formam generandam, quia nondum eſt ibi ſecundum aliquē gra-

gradum, necè per formam generantis, quia hæc non eſt in materia aquæ, ergo &c. Tum 5. quia alioquin ſequeretur ignem interdum eſſe frigidiorem aqua, & aquam calidiorem igne, quãdo enim ex aqua generatur ignis, in vltimo inſtanti alterationis præcedentis habebit aqua ſeptem gradus caliditatis, aliter nõ ſummè diſponeretur ad formam ignis, & vnum tantum frigoris, ergo tunc erit calidior igne, ſi verò è contra ex igne generetur aqua, ſequitur ob eandem rationem ignem fore frigidiorem aqua. Tum tandem, quia vnius ignis calor eſt intenſior calore alterius ignis, ergo forma vnius plures gradus habebit, quàm forma alterius, aliter nulla eſſet ratio, cur hoc indiuiduum ignis plures habeat caloris gradus, quàm aliud.

131 Reſp. ad hæc omnia Doctor loc. cit. 8. Met. q. 3. in additionibus propè finem, ad 1. neg. conſeq. cum eius probatione, quæ tenet, quando variatio effectus prouenit ab intrinſeco cauſæ, non tamen quando prouenit ab extrinſeco, & à contrario, vt eſt in propoſito, calor enim ignis non remittitur a forma ignis, ſed à contrario, poteſt itaq. per contrarium remitti effectus, licèt non remittatur cauſa. Ad 2. neg. conſeq. quia quælibet forma ſubſtantialis intrà quandam latitudinẽ ſibi determinat peculiares gradus qualitatis ad ſui conſeruationem, & licèt poſſit eſſe ſine alijs gradibus intrà eam latitudinẽ, non tamen ſine iſtis, quamuis ſint eiuſdem rationis, vndè 2. d. 15. q. vn. ſoluendo hanc rationem Auerrois inquit Doctor, quòd ſicut non ſequitur hoc corpus poteſt eſſe ſine hoc loco, & ſine illo, ergò pari ratione ſine omni, ſic in propoſito nõ videtur valere hæc ratio, quam doctrinã ampliùs declarat 4. d. 12. q. 3. Ad 3. neg. aſſumptum, quod calor ſit propria paſſio ignis, ſicut riſibilitas hominis, quia nec indiuiſibiliter eſt ſequens, nec ſoli inhærens, ſed dicitur paſſio, quia eſt qualitas quædam neceſſariò conſequens formam ignis in gradu indeterminato intra determinatam latitudinem. Ad 4. neg. conſeq. vt enim diximus diſp. 3. Phyſ. q. 1. calor eſt in tota aqua, vt in adæquato ſubiecto, eſt tamen ibi violenter, quia remititur forma aquæ, nec aliud miſterium videmus in hoc argumento, quod validiſſimum putat Faber in Met. pro hac ſententia. Ad 5. ſupponitur falſum in argumento, quòd nempè forma ignis poſſit manere cum vno tantùm gradu caloris, cũ enim latitudo eius qualitatiua remiſſa eſt vſq. ad medium, veriſimile eſt formam ignis non ampliùs in ea materia conſiſtere poſſe ob frigiditatem, vndè iuxtà hoc diceretur, quòd cum ignis vertendus in aquam amiſit vltimum gradum ſuæ latitudinis, quem ſibi pro ſua conſeruatione præſcribit, tunc ſufficienter diſpoſitus eſt ad corruptionem in aquam, & ſic nunquàm ità remittitur, vt ſit minus calidus aqua; ſed quicquid ſit de hoc, inquit Doctor, illatum in argumento non eſſe abſurdum de igne, & aqua in via ad corruptionem, ſed eſſe inconueniens de illis in eſſe quieto. Ad 6. paſſim aiunt Scotiſtæ non eſſe negandos gradus indiuiduales omninò formæ ſubſtantiali, vt benè conuicit argumentum, ſed negandos eſſe eo modò, quo ſunt in forma accidentali, habet enim hæc talem graduum latitudinem, vt illi gradus paulatim inducantur, vel diminuantur, vndè eadem aqua modò eſt magis calida, modò minùs; ſecus eſt de forma ſubſtantiali, hæc enim poſt ſufficiẽtem diſpoſitionem tota ſimul inducitur quoad omnes ſuos gradus, & poſtquàm ſemel inducta eſt, non amplius intenditur, & remittitur; itaq. argumentum concludit tantùm, ſicut & alia quædam ibidem ab Ant. And. adducta, formas ſubſtantiales vtiq; ſuſcipere magis, & minùs, & in generatione vnam formam plures gradus perfectionales recipere, quàm aliam, non tamen diuiſibiliter, & ſucceſſiuè, ſed indiuiſibiliter, ac omnes ſimul.

132 Sed licèt hic modus tuendi ſubſtantiam magis, & minùs ſuſcipere, ſit plauſibilis non ſolum in ſcola Scotiſta-

rum, ſed etiam extra, ſequuntur etiam Albert. Ægid. Capreol. Riccard. Hiſpal. Caiet. p.1.q.85.art.7. Bannez 1.de Gen. cap.4.q.3. Gueuara lib.1. de interiori ſenſu tract.7. cap.5. Ruuius tract. de pluralitate formarum q.3. & alij quam plures, immo Doctor ipſe probabilem eſtimet in Met. loc. cit. Nihilominùs nec etiam in hoc ſenſu ſubſtantialem formam magis, & minus ſuſcipere poſſe eſt valdè probabilius, & magis rationi conſonum, doctrinæ peripateticæ, ac etiam Scoticæ in lib. ſent. ac proindè Scotiſtæ nõ inferioris notę negãt quoq; in hoc ſenſu ſubſtantiam magis, & minùs ſuſcipere, Tatar. cap. de ſubſtantia q.2.dub.2. Bargius. 1.d.8.q.2.§. *ad aliud de attributione* Mairon. paſſu 17. Cauell. in anim. diſp.1.ſec.10. & alij; Supponendum autem hic eſt, quòd ſubſtãtiam ſuſcipere magis, & minùs eſt habere plures, vel pauciores gradus perfectionis indiuidualis inuicem compenetratos (dicimus autem *indiuidualis*, & non *ſpecificæ*, quia ſecundum iſtum gradum eſſe rerum in indiuiſibili conſiſtit) vndè apud opinantes ſubſtantiam magis, & minùs ſuſcipere hæc maior, vel minor perfectio quò ad gradus indiuiduales in ſubſtantia explicari ſolet, ſicut in qualitate præciſa intenſione, & remiſſione, qualitas enim tũc intenſior, & perfectior dicitur, quãdo plures partes qualitatis intenſiuæ ſunt in eadem ſubiecti parte, qui gradus vocantur ad differentiam partium extenſionis eiuſdẽ qualitatis, & dicuntur eſſe quædã portiones perfectionales formæ ſpecificæ extrà eius conceptum quidditatiuum, ipſam formam ſpecificam includentes, ſicut quodlibet indiuiduum ſpeciem includit, ſed quia vniuntur inter ſe in ordine ad eandem ſubiecti partem, ideò conſtituunt formam perfectiorem intenſiuè, ſicut partes integrantes extenſionis faciunt perfectiorem formã extenſiuê, vt fuſius diſp. 3. dictum eſt; ſic ergo in propoſito dicunt illam ſubſtantiam perfectiorem eſſe, quæ plures partes eiuſdem formæ in eadem materiæ partæ vnitas habet, quæ partes gradus formæ ſubſtantialis dicuntur ad differentiam partium entitatiuarũ extenſionis eiuſdem formæ, ratione quorũ graduum poteſt vna ſubſtantia perfectiorẽ operationem elicere, quàm alia, ſicut calidum, vt quinq. perfectiùs calefacit, quàm calidum, vt duo; hac præmiſſa explicatione ſuſcipiendi magis, & minùs, quam omnes præſertim Scotiſtę recipiunt, probatur ſubſtantiam magis, & minùs ſuſcipere non poſſe.

133 Primo auctoritate Ariſt. non quidem ſuperiùs allata ex cap. de ſubſtantia, quia per eam non probatur abſolutè ſubſtantiam magis, & minus non ſuſcipere, vt putauit Merc. diluc. 1. ſed tã tũ nõ ſuſcipere per intenſionẽ, & remiſſionẽ ad inſtar accidentium, vt notauimus in Logica diſp. cit. quod manifeſtè colligitur ex ipſo cõtextu, ait. n. quòd Sortes non eſt magis homo nunc, quã prius quia habet ſemper idem eſſe, quod à principio habuit, ſed benè eſt magis modò albus, quàm prius quia accidens motu continuo intẽditur, & remittitur; Nec etiam ſufficienter probatur alia auctoritate ab eodem allata ex 1. de Anim. 65. vbi ait Ariſt. potentiam viſiuam non minui, nec remitti quoad ſubſtantiam, ſed ſi quidpiam patitur, id cõtingere ratione organi malè diſpoſiti, vndè ſi ſenex acciperet oculum iuuenis, videret vt iuuenis. Nam hæc quoq. ad ſummum probat formam ſubſtantialem non ſuſcipere magis, & minùs motu cõtinuo, velut accidentia, & ideò quoad ſubſtantiam ità perfecta eſt potentia viſiua in ſene, ſicut in puero; quod totum benè notauit P. Faber Theor. cit. Nec etiam aptè probatur auctoritate ab eodem allata 8. Met. tex. 10. vbi Ariſt. comparans formam ſubſtantialem numeris inquit, quòd ſicut numerus non ſuſcipit magis, & minus, ità nec forma ſubſtantialis. Nam reuera illa auctoritas, aut eſt ad oppoſitum, aut non magis nobis fauet, quã alijs, vt mox dicemus. Itaq. ad id probandũ aptior videtur auctoritas ex 3. Met. 11. deducta, vbi in-

indiuiduis eiuſdem ſpeciei docet Ariſt. non dari prius,& poſterius; hoc eſt,magis,& minus perfectum,vt colligitur ex verbis,quæ immediatè ſubdit *vbicunq, aliud melius, aliud deterius eſt, prius eſt,quod melius eſt* vbi non vtiq; ſermo eſt de inæqualitate accidentali indiuiduorum, hanc enim perſpicuum eſt in ea reperiri, vnus enim homo eſt altero ſanior, doctior, robuſtior, &c. ſed de perfectione intrinſeca,& entitatiua,quę in ſingulis indiuiduis variari nō poteſt, & ex differentijs eorū indiuiduantibus originē ducit, & in hac inquit eſſe prorſus æqualia. Nec ſatisfit,ſi dicatur,ſenſum Ariſt. eſſe indiuidua non eſſe inæqualia in participanda natura ſpecifica, & in perfectione eſſentiali,& in hoc ſenſu prius, & poſterius inter ea non reperiri. Minimè,nam ità negat prius,& poſterius in indiuiduis, vt admittit in ſpeciebus,at inter ſpecies prius,& poſterius admittit ratione differentiarum contrahentium præcisè,non autem ratione generis,in quo penitus æquiperantur, ergo talem ordinem negat in indiuiduis, qui ab inæqualitate differentiarum indiuidualium ſuſpicari poſſet.Et ob hanc indiuidualium differentiarum æqualitatē in perfectione intrinſeca, ac entitatiua omnis analogia remouetur à ſpecie ſpecialiſſima, vt diximus diſp. 2. Log. q.4.art.1.

134 Secundò prob.auctor. Scoti,nā licèt in Met. problematicum ſe oſtendat in hac re, tamen in lib. poſteà ſent. non ſemel fauet negatiuæ parti, nam in 2.d.16.q.vn. in fine negat potentias animæ in vno eſſe perfectiores, quàm in alio, vndè vnum eſſe altero ingenioſiorem,& acutiorem refundit in meliorem organi diſpoſitionem;& d.20.q.2.tenet indiuidua ſpeciei humanæ poſſe eſſe indifferenter à quolibet parente, ſicut & in alijs ſpeciebus,quod aſſertum ſuſtineri non poteſt,niſi omnia indiuidua in genere ſubſtantiæ ſint eiuſdem perfectionis indiuidualis, vt innuit ibidē Doctor ſub C.& nos declarauimus diſp.8.Phyſ. q.3.art.1. quia perfectius non poteſt ab imperfectiori produci,& in 4.d.44.q.1. ſupra F. poſtquam docuit in nutritione ſemper impuriorem, & imperfectiorē carnem generari, ſubdit hæc concluſio non aſſerit formam carnis recipere magis,& minus, ſi tamen illud poneretur, iſta impuritas eſſet propter remiſſionē formæ ſubſtantialis; poteſt tamen poni præcisè propter imperfectionem qualitatum naturalium conſequentium formam,quæ ſunt principium alterandi nutrimentum, quod quantò imperfectius alteratur,tantò ex eo caro impurior generabitur, ità Doctor, ergo ſecundum eius mentem, ſi aliqua ſubſtantia eſt altera imperfectior,erit propter imperfectionem qualitatum, non propter remiſſionem,& imperfectionem formę ſubſtantialis.

Tertiò probatur ab Auerſa q.57.ſec. 7. tali ratione, quia ſi in indiuiduis ſpeciei v.g. humanæ hæc intrinſeca, ac entitatiua inæqualitas in perfectione indiuiduali repetiretur,iam illa inæqualitas eſſet vera differentia ſpecifica, probatur conſeq. quia non eſſet impoſſibile plura quædam indiuidua eiuſdem ſpeciei eſſe æqualia in eodem gradu perfectionis indiuidualis, ſtante autem hac communitate perfectionis indiuidualis, iam ille gradus eſſet ſpecificus, & vniuerſalis, non indiuidualis,quia eſſet cōmunicabilis pluribus indiuiduis conuenientibus in illo gradu, & prædicabilis intrinſecè de pluribus numero differentibus, vndè planè conſtitueret diuerſitatem ſpecificam,non numericam.Hęc tamen ratio non probat intentum, alioquin ſequeretur calorē vt quatuor, ſpecie differre à calore, vt ſex, hæc enim inæqualitas non eſt eis extrinſeca prorſus,& accidentalis,ſed intrinſeca,ac entitatiua, vt porè ex diuerſa eorum indiuiduali conſtitutione per plures,vel pauciores gradus perfectionales originata. Accedit rationem illam non minus ipſum vrgere,quàm alios, ſi enim ex hoc, quòd aliqua quædam indiuidua conuenire poſſint in certo gradu perfectionis indiuidualis, ſtatim infertur gradum illū

eſſe ſpecificum, quia eſt communis pluribus numero differentibus; pariter vel magis ex hoc, quòd ipſe aſſerit omnia indiuidua intra eandem ſpeciem conuenite in eodem gradu perfectionis indiui dualis, nec vnum aliud excedere, idem infertur, quòd gradus ille cõmunis ſpecificus erit, non indiuidualis.

135 Quartò, itaq; ratio fundamentalis huius aſſerti deducenda eſt ex eo, quòd importat ſuſcipere magis, & minùs, hoc enim aliud non eſt, quàm plures portiones eiuſdem formæ ſpecificæ inuicem vniri, & compenetrari ad conſtituendam vnam] formam perfectiorẽ, vt ſuprà diximus, & fusè declarat Canon. 5. Phyſ. q. 3. Sed ſic eſt, quod talis vnio gradualis nec ſubſtantiæ, nec quantitati competere poteſt, ſed ſolis qualitatibus, ergo nec quantitas, nec ſubſtantia magis, & minus ſuſcipere poſſunt, maior patet ex communi modo explicandi hoc, quod eſt ſuſcipere magis, & minùs, probatur minor, quia vt benè notauit Angeſtus lib. 2. de formæ propriet. 2. propr. dub. 1. quot formæ ſubſtantiales eiuſdem ſpeciei ſimul in eadem materia ſe ſe penetrarent nunquam ſe intenderent, aut vnam formam conſtituerent, vndè ſi duæ animæ ęquinæ ſimul in eodem corpore ponerentur, adhuc duę animæ permanerent, non autem vna ex illis perfectior integraretur, ſicut fit ex duobus caloribus in eodem ſubiecto penetratis; ſic etiam ſi eſſent duæ quantitates penetratæ, non facerent vnam quantitatem perfectiorem, ſed adhuc duæ quantitates permanerent, nec aliam vnitatem haberent, quã localem, vnio igitur gradualis, quæ eſt ratio ſuſcipiendi magis, & minùs, quantum ex rerum naturis colligere licet, ſolis conuenit qualitatibus, non autẽ ſubſtantiæ, vel quantitati; huius autem inquit Angeſt. nõ eſt alia quærenda ratio præter ipſas rerum naturas, quarum quædam eſt intenſa tãtum, vt accidens animæ rationalis, quædam extenſa tantum, vt materia, & forma corporea, quædam intenſa, & extenſa, vt qualitas corporea, quædã nec extenſa, nec intenſa, vt anima, vel Angelus. Conf. quia ſi ex coniunctione duarum formarũ ſubſtantialium poſſet fieri vna perfectior, vt in qualitatibus contingit, & non adhuc duæ permanerent, idem quoq; de materia dici poſſet, ac deberet, quod nempè vna portio materię cũ alia vnita, & compenetrata faceret materiã perfectiorem. Nec ſufficit, ſi dicas quod ſuſcipere magis, & minus reſpicit ſubiectum, materia autem nullum reſpicit ſubiectum. Minimè quia ſi per impoſſibile albedo nullum ordinem ad ſubiectũ diceret, adhuc eſſet intenſior, ſi plures gradus in ſe haberet, ſufficit enim vt ſint plures portiones eiuſdem formæ in vnũ coniunctæ, & compenetratæ ad faciendam intenſionem, ſi forma eſt intenſibilis, & ſic daretur vna materia perfectior alia. Rurſus ſi ſubſtantia poteſt in hoc ſenſu magis, & minus ſuſcipere, ſi duo equi in eodem loco ſe compenetrarẽt, tũc ex ipſis vnus integraretur equus perfectior ambobus; Dices, hoc repugnare propter quãtitatem. Contra, quia diſtinctio per quantitatem eſt extrinſeca, ergo non poſſet facere diſtinctionem illam ſubſtantialem indiuiduorum, tum quia cum quantitas ex principijs ſubſtãtialibus oriatur, ſi hæc vniuntur, potius quantitas deberet illis ſubſtantijs parere, itavt vna quantitas deperdatur, vel ex ambabus vna fiat perfectior, quàm è contra.

136 Quintò, ſi ponitur forma ſubſtãtialis magis, & minus ſuſcipere ob plures, vel pauciores gradus perfectionales quos contineat, nulla poteſt afferri ratio, cur poſteà ipſi denegetur intenſio, & remiſſio, & qualitati concedatur; nam illi gradus in forma ſubſtantiali ità ſunt realiter diſtincti, ſicut in qualitate, quia ſunt plures partes intenſiuæ eiuſdẽ formæ, ſicut partes intenſiuæ qualitatis; ergo ſicut ob hanc diſtinctionem contingit in qualitate intenſio, & remiſſio, quatenus vnus deperditur alijs remanẽtibus, idem contingere poterit in ſubſtã tia, non enim apparet ratio indiuiſibilitatis, cur q; in ſubſtãtia debeant omnes, & ſin-

& ſinguli ſimul acquiri, vel deperdi, non autem in qualitate, aut è contra, ſemper enim quæretur ratio connexionis graduum in ſubſtantia, & diſſolutionis in qualitate. Accedit, quod ſicut ex perfectiori, & imperfectiori operatione interindiuidua eiuſdem ſpeciei reperta arguunt Aduerſarij latitudinem gradualē inter formas ſubſtantiales eiuſdem ſpeciei, ſic etiam quia ab eodem indiuiduo videmus modò perfectiorem operationem prodire, modò imperfectiorem, nobis quoq; licebit intenſionem, & remiſſionem ſubſtantialis formæ indè argumentari.

Sextò tādem hæc inæqualitas in perfectione indiuiduali præſertim adinuenta eſt ob animas rationales, ex quarum effectibus arguitur non eſſe perfectione pares, cum vnus ſit ingenioſior, alter hebetior, & tamen omnes ſunt eiuſdē ſpeciei; ſed iuxtà hunc modum explicandi, quid ſit ſuſcipere magis, & minus, nequit inter animas rationales præfata inequalitas ſaluari, ergo vel negāda eſt, vel alio modo explicandum eſt, quid ſit ſuſcipere magis, & minus, prob. min. quia ſuſcipere magis, & minus eſt habere plures gradus, ſeu portiones formæ in eadē parte, at anima rationalis eſt omninò indiuiſibilis. Dices poſſe hanc graduum pluralitatem reperiri etiam in re indiuiſibili, & ſpirituali, vt in accidentibus animæ. Contra quia nec rationabiliter tales gradus in anima rationali ponuntur, ſiuè diuiſibiliter, ſiuè indiuiſibiliter, cū ipſa de ſe ſit ſubſtantia nec extenſa, nec intenſa, ſicut Angelus.

137 Hac de cauſa Ruuius cit. & alij alio modo explicant, quid ſit ſuſcipere magis, & minus, vndè dicunt indiuidualem perfectionem importare, non quidem illam graduum pluralitatem, ſed modum quendam ſubſtantialem, per quem natura determinatur ad hoc, & illud indiuiduum, atq; ità vnum indiuiduum eſſe altero perfectius eſt habere vnum modum ſubſtantialem perfectiorem, quo conſtituitur in eſſe talis indiuidui ſic perfecti, qui ſubſtantialis modus reipſa à differentia indiuiduali non differt. At in primis hi Auctores non ſibi conſtant, alibi enim in qualitate explicant ſuſcipere magis, & minus, non per modum aliquem perfectioris exiſtētiæ, aut maioris radicationis in ſubiecto, ſed per latitudinem gradualem, & additionem gradus ad gradum, aut detractionem, ergo pari modo debent hoc explicare in ſubſtantia, vel ſi in ſubſtātia hoc ſaluari poteſt per ſolum modum ſubſtātialem, poterit etiam ſaluari in qualitate per aliquem modum accidentalem eiuſdem qualitatis. Deindè hic modus ſubſtantialis vel à natura dimanat, vel à differentia indiuiduali, ſi à natura, cum hæc ſit eiuſdem omninò rationis in omnibus, & ſingulis indiuiduis, non erit hic modus ſubſtātialis perfectior in vno indiuiduo, quàm in alio, idem ſequitur ſi pullulare dicatur à differētijs indiuidualibus, iſtæ namq. antecedenter ad talem modum ponuntur in perfectione indiuiduali omninò æquales. Tandem vnam ſubſtantiam eſſe altera perfectiorem arguimus ex perfectiori operatione, ergo maior perfectio debet in natura poni, quæ eſt ratio agendi, non in differentia indiuiduali, quæ eſt tantum conditio, itaut ipſamet natura latitudinem graduum indiuidualium contineat, qua ratione negamus intenſionem in qualitate prouenire ex perfectiori exiſtentia, vel radicatione qualitatis in ſubiecto, vel ex aliquo alio, ſed ex ipſamet qualitate dicimus oriri ſic, vel ſic adunata.

138 In oppoſ. arg. Primò auctoritatibus, nam D. Aug. 15. de Trin. cap. 13. videtur ponere vnum intellectum alio perfectiorem. Item extat articulus quidam Pariſienſis damnans dicentes animam Chriſti non eſſe perfectiorem anima Iudæ, quod nequit intelligi quoad accidentalia, hoc enim clarum eſt, ſed quoad ſubſtantialia. Ariſ. quoq. in prædic. cap. de ſubſt. ait primam ſubſtantiā eſſe magis ſubſtantiam, quàm ſecundā, & 1. de Gen. 18 ait, cuius magis differentiæ hoc aliquid ſignificant, magis ſubſtantia eſt, & 7. Phyſ. 34. ait in generatione

tione ſubſtantiali poſſe eſſe velocitatē, & tarditatem, vt in accidentibus, quamuis hæc velocitas, & tarditas ſint innominatæ in ſubſtantijs, & 2. de Anim. 94. notauit quoſdam eſſe ingenioſos, quoſdam nō, quod alibi repetit, & 2. de Gen. animal. cap. 3. ait ſicut anima eſt perfecta magis, vel minus, ità corpus præparatur, & tandem 8. Met. 10. habet, quod ſubſtantia ſecundum ſpeciem non ſuſcipit magis, & minus, ſed ſiquidem in materia ideſt quatenus eſt à differentia indiuiduali contracta. Scotus verò 8. Met. q. 3. in hanc ſent. inclinat, & 3. d. 15. H. ait corpus Chriſti fuiſſe optimè complexionatum, ſicut anima illius corporis erat perfectiſſima.

Reſp. ad Aug. ex Scoto cit. 2. d. 16. loqui non de intellectu, & potentijs animæ formaliter, ſed de potentijs, quæ sūt in ſecūda ſpecie qualitatis nempè de habilitatibus ad vtendum illis potentijs, quatenus vnus faciliùs vtitur intellectu, & faciliùs apprehendit, quàm alter propter perfectionem organorum, & ideò magis ingenioſus dicitur; hæc autē maior organorum perfectio nō arguit magis, & minus in ſubſtantia animæ, quia poteſt & in qualitate conſiſtere, ſi ſcilicet carnes ſint molliores, ac etiā in ſubſtātijs, quatenus aliquis perfectiori abūdat humore, vel ſpiritus vegetiores habet, tamen cum iſtę partes organorum ſint alterius ſpeciei, nil contra nos indè ſequitur loquentes de ſubſtantijs eiuſdē ſpeciei. Articulus Pariſienſis communiter negatur, cum non ſit à Pontifice determinatio illa confirmata, Tataret. tamen ait intelligi debere de accidentibus ſpiritualibus animæ connaturalibus, vt ſunt ingenioſitas, & perſpicuitas intelligendi. Ariſ. in prædicam. loquitur de ſubſtantia non quidem in eſſendo, ſed in ſubſtando, vt ibi explicatum eſt, 1. de Gen. loquitur de ſubſtantijs diuerſæ ſpeciei; 7. Phyſ. loquitur de ſucceſſione generationis quoad extenſionem, nō quoad intenſionem, vt dictum eſt art. præced. in 2. de Anim. loquitur in ſenſu D. Aug. allegato. in 2. de Gen. animal. intelligitur de animabus diuerſæ ſpeciei, & ſic perfectius eſt corpus humanum, quàm equinum propter perfectiorē animam; in Metaph. loquitur conditionatè, non abſolutè, ait enim *& quemadmodum nec numerus habet magis, & minus, ità neq; ſubſtantia, quæ ſecundum formam eſt, ſed ſi eſt quidem, ea eſt, quæ ſecundum materiam eſt,* ideſt ſi debemus admittere ſubſtantiā magis, & minùs ſuſcipere hoc erit verum de ſubſtantia indiuiduali, non ſpecifica, vndè Faber theor. cit. dimidiatè textum adducit, vt faciat Ariſt. abſolutè loqui; Doctor in Metaph. eſt problematicus, ait enim non adeſſe rationem conuincentē pro, nec contra; in 3. ſent. explicatur, vt D. Auguſt.

139 Secundò, ex Rutio agens per ſe modò inducit perfectiorem, modò imperfectiorem diſpoſitionem in materia ergo melior diſpoſitio meliorem formā inducit, probatur conſeq. tū quia alioqui per accidens ſe haberet illa maior diſpoſitionis perfectio, ſi forma æquè informaret materiam diſpoſitam perfectè, & minus diſpoſitā; tum quia diſpoſitio ordinatur ad informationem formæ, ergo melior diſpoſitio ad meliorē informationem, ad quam requiritur melior forma; quia effectus formalis menſuratur ab entitate formæ intrinſecè! Conf. anima dicit ordinem determinatum ad conſtituendum hoc indiuiduū, ergo determinatè quoq; reſpicit tale corpus, ſine quo non eſſet tale indiuiduum, ergo nō poteſt reſpicere corpus magis, & minùs perfectum, ſed ad perfectius corpus erit perfectior anima. Accedit etiam quod tanta interdum eſt differētia inter operationem vnius intellectus, & alterius, vt nequeat in ſolas diſpoſitiones referri.

Reſp. neg. aſſumptū, agens enim ſemper per ſe inducere intendit perfectiores diſpoſitiones, ſi non adſit impedimētum, & ſi imperfectiores producit, eſt de per accidens, hinc neg. quoq. cōſeq. cum prima prob. forma enim per ſe reſpicit materiā perfectè diſpoſitā, quod ſi in-

ſi interdũ eſt imperfectè diſpoſita, hoc eſt omninò per accidens, vt patet experientia, nam eadem anima, quæ prius corpus perfectum informabat, idem poſteà informat redditum imperfectum ex aliquo accidenti, ex quo patet non eſſe ex propria natura ad perfectũ omninò determinatam; ad alteram prob. conceſſo anteced. neg. conſeq. ſi loquitur de informatione ſimpliciter, & abſolutè, hæc .n. ſemper eſt eadē in omnibus, vel loquitur de informatione in ordine ad faciliorem, vel difficiliorem ſeparationem, & ſic conceditur conſeq. nam cum maiori difficultate abiungitur forma à materia perfectè diſpoſita, quàm imperfectè, neq; adhoc requiritur melior forma quia tota hæc perfectio ſpectat ad vnionem formæ cum materia, non ad ipſam formã, neq; informatio hoc modo ſumpta eſt purus effectus formalis formæ, itaquod eius perfectio, vel imperfectio iuxta entitatem formę metiri debeat, quia formæ inferiores maiori nexu vniuntur cum ſua materia multoties, quàm forma ſuperior, ſed eſt effectus pendens præſertim à diſpoſitionibus; imò, quia iſta differentia diſpoſitionum ſucceſſiuè poteſt in eadem materia reperiri, ex aliquo accidenti, argumentũ retorqueri poſſet, quia cũ eadem forma modò meliùs, modò imperfectiùs informet, conſequenter intenderetur, & remitteretur in ſua entitate, velut accidens.

Ad Conf. neg. animam dicere ordinē determinatum potius ad hoc, quàm ad illud corpus, quia anima non indiuiduatur per talem ordinem, vt volunt Thomiſtæ, immo diximus diſp. 8. Phyſ. q. 3. art. 1. aſſerere, quod hæc anima petat informare tale corpus ſcilicet gibbũ, vel rectum, aliud non eſt, quàm conſtituere animas alias quidem gibbas, alias ſimas, alias coclites, ſed quicquid ſit de antecedente, adhuc negatur conſeq. quia vt ſæpius diximus, experimento cõſtat, quod anima informat idem corpus ſiuè perfectè, ſiuè imperfectè indiſpoſitum. Dices Pigmeos, & Monoculos à ſimilibus tãtũ generari, & homines nigros à nigris. Reſp. id non eſſe ex determinatione animæ ad tale corpus, quia de facto, & Pigmei à non Pigmeis generantur interdum, & vtiq; primus Pigmeus ab homine perfecto fuit genitus, vndè potius eſt propter aliquem defectum accidentalem corporis, & propter materię paruitatem, qui defectus proceſſu temporis potuit verti in diſpoſitionem naturalem corporis, iuxta dicta diſp. 3. q. vlt. virtus tamen animæ in ſe ſemper eſt eadem; idem de nigris dicendum. Ad vlt. Conf. negatur aſſumptum, immo experientia notum eſt eundem hominem rudis ingenij acutiſſimum euaſiſſe, & è contra ob organorum mutationē, ſic refert Plinius lib. 35. cap. 5. Carneadem indolis acerrimæ euaſiſſe, vt ſe elleboro albo purgauit, quod etiam quidam de Caietano affirmant, idem ergo dici poterit de diuerſis hominibus, ſi talia organa diuerſa ab initio accipiant.

140 Tertiò, in nutritione, quia propter reactionē alimenti debilitatur virtus nutritiua, ſemper impurior generatur caro, vt arguit Doctor 2. d. 15. & d. 19. q. vn. & 4. d. 44. q. 1. itaut caro propter impuritatem fiat tandem improportionata informationi animæ. Item vnus ignis eſt altero calidior, vnum vinũ vehementius agit, eſtq; altero generoſius, & dulcius, ergo quia ex operatione arguimus formam, dabitur vna forma perfectior alia intrà eandem ſpeciem. Nec ſufficit recurſus ad diſpoſitiones accidētales, quia cum iſta accidentia ſint formæ connaturalia, & agens non impeditum, debebit forma, ſi eſt eiuſdem virtutis cum alia, reducere ſe ad ſtatũ perfectum, & conſequenter omnes ignes, omnes carnes, omnia vina eſſent eiuſdē perfectionis, quo argumento Doctor 8. Met. q. 3. hanc tandem ſent. probabiliorem indicat.

11 Reſp. argumentum ex nutritione deductum probare pluſquam velint, probat enim intenſionem, & remiſſionem ſucceſſiuã ſubſtantialis formæ, dicimus ergo, quod in nutritione cum caro agit in alimentum, repatitur ab illo, & conſe-

quen-

quenter debilitatur, non quidem quoad formam ſubſtantialẽ, ſed quoad inſtrumenta, quæ ſunt accidentia, quibus alterat alimentum, ex quo ſequitur non poſſe ob vires refractas perfectè alimentũ alterare, & in ſeipſam conuertere, quia aliquid ex ipſo alimento remaneat, & quia contrarias habet qualitates, ideò ſemper agit in carnem, itaut vel deſtruit totaliter ipſam, vel ſaltim ipſam impedit, nè ad priſtinam redeat perfectionẽ; exemplũ eſt de vino, in quo ſi aqua admiſceatur proportionaliter ipſam in ſe conuertit, & poſt conuerſionem redit ad priſtinum, tamen ſi aqua eſt in magna quantitate, valdè vinum debilitat, quia non totaliter conuertitur, ſed remanent in ipſo partes aquæ tenuiores, & ſubtiliores, vndè ſi cõtinuatur aquæ infuſio, vinum tandem corrũpitur, de quo iterum agemus diſp. 7. q. 5. ſic igitur in propoſito in nutritione generatur caro impurior non ob remiſſionem ſubſtantialis formæ, ſed qualitatũ, vt inquit Doctor in 4. cit. & ob admixtionem partiũ alimenti, à quibus impeditur actio formæ ſubſtantialis; nec valet replica ibi facta, quia forma carnis eſt impedita, vndè videmus, quòd ſi illud impedimentũ pharmaco auferatur, caro proprias vires reſumit. Dices Scot. in 2. d. 19. ait nunquã carnem ad priorem ſtatum poſt nutritionem peruenire, imò ab ipſo ligno vitæ in Paradiſo poſito negat potuiſſe reduci carnem in priſtinam perfectionem, tum quia cõuerſum nequit eſſe nobilius conuertente; tum quia ab ipſo ligno in agendo repaſſa fuiſſet, ac debilitata, ergo hæc impuritas eſt in ſubſtantiali forma. Reſp. Doctorem ibi arguere contra ponentes lignũ vitæ habuiſſe virtutem conſeruandi hominem immortalem, etenim ſi cõuerſum nequit eſſe nobilius conuertente, & caro cõuertens eſt corruptibilis, & mortalis, vtique nequit caro conuerſa, ſeu generata ex ligno vitæ, vt alimento, eſſe immortalis, nancq; virtutem priori carni cõmunicare, imò, inquit ipſe, caro conuertens debuiſſet à ligno debilitari, & ideò non potuit vim habere conſeruandi in perpetuum; non tamẽ ſe declarat, an iſta debilitatio fuiſſet quoad formã ſubſtantialem, an quoad accidentia tantum, itaut poſt conuerſionem ligni in carnem potuiſſet in priſtinũ ſtatum ſe reducere; ſed quicquid ſit de mente Doctoris ibi, certũ eſt debilitationem virium, itaut nunquam recuperari poſſint, aliundè prouenire poſſe, quàm ex remiſſione ſubſtantialis formæ, prouenire enim poteſt ex continua præſentia contrarij impedientis, vt eſt de vino multa aqua diluto, & etiam ex diminutione ipſius ſubſtãtiæ, vt eſt de vino euaporato, à quo dilabuntur partes ſubtiliores, ac magis ſpiritoſæ, quæ ſunt partes extenſiuę, non intẽſiuę; & in hoc ſenſu poterat Doctor aſſerere nunquã carnem poſt nutritionem ad priorẽ ſtatum peruenire poſſe.

241 Ad illud de igne negatur vnum eſſe calidiorem alio ratione formæ, ſed id interdum apparet ob denſitatem materiæ, & maiorem quantitatem, hæc .n. valdè conferunt ad fortius, & eminus agendum, vt diſp. 2. dictum eſt. Quod etiam vnum vinũ ſit alio vehementius, & dulcius, non prouenit ex maiori perfectione ſubſtantialis formæ, aliter omne vinum haberet in ſe aliquid dulcedinis, vel acritatis, ſi hæc eſſent accidentia naturaliter conſequentia ſubſtantialem formam, quod conſtat eſſe falſum, quarè hæc diuerſitas ex alio capite ſumenda eſt, quod .ſ. illæ qualitates ab extrinſeco illi proueniant .ſ. à terra, aere, ſtellis, &c. ad quæ accidentia forma ſubſtãtialis eſt indifferens, ex dictis diſp. 3. q. vlt. Notari etiam debet in propoſito, quòd in vino ſunt partes ſubtiliores, & craſſiores, illæ facilè euaneſcunt, iſtæ facilè in acetum conuertuntur, hoc autẽ euenit, quia partes illæ ſunt magis depuratæ, ac defæcatæ à qualitatibus, & etiã à quibuſdam terreis ſubſtantijs, quæ in craſſioribus reperiuntur admixtæ, vndè patet non eſſe corpus perfectè homogeneũ, ſed aliquid habere ætherogeneitatis, cum ſit quoddam mixtum diuerſas etiam ſpecie ſubſtantias in ſe continens,

quas

quas à lambico ſeparari videmus, vndè ſe habet veluti ſanguis, in quo etiã partes craſſiores,& ſubtiliores inueniuntur & hæ dicuntur ſpiritus vitales; ratione ergo iſtius cõpoſitionis poſſumus etiam concedere vnum vinum eſſe perfectius alio, etiam quoad ſubſtantiam, neq; id eſt contra nos de ſubſtantijs eiuſdẽ ſpeciei loquentes, quia dicimus vinum partes quaſdam in ſe continere etiam ſpecie diuerſas. Doctor autem loc. cit. in Met. problematicus fuit vt diximus, neque ob hoc argumentum aliam ſententiam iudicauit probabiliorem, imò illud ſoluit in fine quæſtionis dicens argumẽtum non concludere, niſi probetur hanc diuerſitatem agendi conuenire formæ derelicta, at in ſub.ſent. fauet apertè negatiuæ parti.

QVÆSTIO VI.

De cauſis generationis, et corruptionis.

141 IN hac quæſtione cauſa præſertim efficiens nobis veſtiganda eſt, materialis enim formalis, & finalis ſatis ex hactenus dictis innoteſcũt; cauſa formalis ſiquidem, quæ non eſt, niſi earum eſſentia, ſatis per earum definitiones explicata manet, cauſa materialis eſt cõmune ſubiectum vtriuſq; iam aſſignatum, finalis tandem eſt conſeruatio ſpecierum cum varietate indiuiduorum ad maiorem mundi ornatum; de cauſa itaq; efficiente ſpecialẽ inſtituemus ſermonem, & primò cauſã efficiẽtem generationis inquiremus, quia indè facilè erit corruptionis quoque cauſam deprehendere.

Supponit autem quæſitũ formas ſubſtantiales verè produci, verèq; corrumpi (anima rationali excepta, quæ licet producatur, non corrumpitur) non verò apparenter tantum, vt tuentur quãplures ex Fautoribus inchoationum, & ſeminarij formarum dicentes formam ante eius generationem præexiſtere actu, ſed veluti latentem, & actione pœ à agentis naturalis in lucem extrahi, & quaſi à materia depromi, quæ fertur fuiſſe opinio Anaxagoræ, & demùm ſuſcitatur à Contaren. tom. 1. quæſt. de formarum origine cap. 9. & ſeq. vbi argumento Auicennæ cõnictus, quòd debeat dari forma quædam corporeitatis perpetuò materiæ coæua, quæ ſe habeat veluti commune formarum ſeminariũ, vndè ſucceſſiuè educantur, nè fieri dicantur ex nihilo, ponit & ipſe ſeminarium formarũ, ſed differenter ab Auicen. vbi enim iſte pro ſeminario ſtatuebat formam illam corporeitatis penitus materialem perpetuò materiæ coæuam, ille ponit ſubſtantiam quandam ſpiritualẽ à Deo materiæ inſitam, ac concreatam, & vbi Auicen. aſſerebat alias particulares formas deinceps de nouo fieri ope illius formæ corporeitatis, vt ſeminarij cõmunis; Contaren inquit formas particulares latere in illa ſpirituali eſſentia, tanquam in ſeminario, & dum materia extrinſeci agentis auxilio afficitur diſpoſitione præparante ad aliquam naturã, tunc forma talis naturæ exurgit, & in lucem prodit, vbi antè deliteſcebat, & pariformiter cum materia ad aliam naturam tranſmutatur, tunc illa prior forma non quidem interit, ſed in eodem ſeminario reconditur, in quo tandiù latet, quouſq; ex conſimili diſpoſitione denuò excitetur; Fundamentum eius vnicum eſt, quia nil fieri poteſt ab agente naturali, quin ſubiectum aliquod conſtitutiũ illius rei concurrat, velut pars intrinſeca eius, in hoc enim ſenſu ſemper docuit Ariſ. quicquid fit ex aliquo fieri, & non ex nihilo, vt patet 1. de Gen. 17. 7. Met. 22. 1. Phyſ. 33. 34. & 75. cum ergo formæ non habeant, ex quo poſſint ſubiectiuè conſtitui, concludendũ eſt eſſe ingenerabiles, & incorruptibiles, alioquin ex nihilo fieri dicerentur. Neque hoc euitatur, ſi dicas ſufficere, vt ſubiectum præcedat, in quo forma producenda recipiatur. Minimè, nam Ariſ. 1. Phyſ. 82. probans materiæ neceſſitatem in quacunq; rerum productione, nè ex nihilo fieri dicantur, ait, *ſi enim fit, ſubyci aliquid oportet, ex quo fiat*, quibus verbis

verbis ſignificari videtur neceſſitas alicuius ſubiecti, ex quo res fiat conſtitutiuè, nam ſi determinare voluiſſet Ariſt. quòd illud ſubiectum concurrere debeat, vt receptiuum tantum, non vtiq; dixiſſet requiri ſubiectum, *ex quo fiat*, ſed dixiſſet *in quo fiat*.

143 Opinionem de inchoationibus formarum ſatis refellimus diſp. 2. Phyſ. q. 7. & eam funditus iamdudum diruerunt noſtri Scot. 2. d. 18. Baſſol. ibid. Canon. 2. Phyſ. q. 1. Ant. And. lib. de tribus princip. q. 7. & 7. Met. q. 11. Zerb. ibid. q. 9. Faber theor. 26. Angeſt. lib. 2. de form. propr. pag. nobis 17. Rubion 2. d. 12. q. 3. Fundamentum etiam allatum, quod eſt cōmune omnibus aſſertoribus inchoationum, eſtò coegerit Ferchium noſtrum veſtig. 1. admittere factionem ex nihilo naturaliter, & Contar. cit. negare nouam formarũ productionẽ, eſſe imbecille prorſus, ac nullius roboris, immo etiã contra eoſmet militare loc. cit. oſtendimus, & q. 1. art. 1. huius diſp. falſum enim eſt, & nunquam ab eis ſufficienter probatũ opus eſſe, nè res creari dicatur, vel ex nihilo fieri, debere fieri ex aliquo, velut ex parte, & hoc negant vniuerſaliter Theologi omnes in materia de creatione, & miramur ſanè, quarè adeò peruicaces ſint iſti Seminariſtę, & Inchoatores formarum in hac propoſitione, quòd potiùs admittere velint factionem ex nihilo naturaliter, aut æternitatem formarũ, ac alia abſurda in Philoſophia, quàm eam negare cum cōmuni Theologorum, & aliorum Philoſophorum; præſertim cum Ariſ. nihil eis omninò faueat, quamuis .n. ſemper dicat, omne, quod fit, ex aliquo fieri, ac etiam frequenter inſinuet fieri ex alio tãquam ex parte, hoc non dixit, quia voluerit, aut formam nullatenus fieri, ſed eſſe ingenerabilem, vt deducit Contar. aut omninò fieri ex nihilo, vt deducebat Ferchius, ſed ideò ità dicebat, quia cum fieri propriè ſit cōpoſiti, vt oſtendit 1. Phyſ. 64. & 7. Met. 26. & 27. & 8. Met. 8. compoſitũ verò fiat ex alio, vt ex parte, conſequenter quicquid propriè fit, ex alio fit vt ex parte; forma autem propriè non fit, ſed potius infit, vt ibidem oſtendit Ariſ. non ergo indè deducere debemus formã non fieri, aut ex nihilo fieri, ſed fieri in alio, & fieri cum alio, ideſt fieri in materia, & dependenter ab ea, adeòquod nequeat naturaliter fieri extra eam, quæ dependentia à ſubiecto in ſuo fieri impedit, nè creari dicatur, & ex nihilo fieri. Et hanc dependentiã à materia ad differentiam animæ rationalis expreſsè inſinuauit Ariſ. 2. de Gen. animal. cap. 3. cum dixit ſolam mentem ab extrinſeco, & de foris venire, cęteras formas ex intrinſeco deduci, quia licèt anima quoq; rationalis fiat in ſubiecto, non tamen dici idcircò poteſt ex eo deduci, quia non fit in ea dependenter ab eo, cum ſuaptenatura poſſit extra illud fieri, & conſeruari. Quare tota Seminariſtarum deceptio indè ortum duxit, quòd non capiunt, quid ſit formam educi de potentia materię, nec eductionem diſtinguere ſciunt ab inductione, & ſimplici receptione, cum tamen paſſim dicatur anima rationalis recipi in corpore, & in corpus induci, non tamen à corpore educi.

144 Generationem quoq; ſubſtantialem dari, & formas ſubſtantiales de nouo produci probauimus q. 1. huius diſp. art. 1. & Rubion. cit. ait hoc eſſe adeò per ſe notum, vt nulla egeat probatione, vndè contra Contar. id amplius proſequi non eſt opus; ſilendum tamen non eſt eius poſitionem inter quot quot Seminarium formarũ conſtituerunt eſſe alijs omnibus irrationabilem. Primò, quia alij Seminariſtæ non negarunt formas ſubſtantiales de nouo produci, imò hoc libentiſſimè admittebãt, ſed nè crearì dicerentur, conſtituebant Seminarium, & inchoationes formarum, vt nimirum aliquid ſemper formæ præcederet, vt ex eo fieri diceretur, at Contar. negat formas de nouo produci, ad quid ergo deſeruit Seminarium illud formarũ ab ipſo ſtatutum, ſi non ponitur, vt ex eo velut ex ſemine traducantur; deſeruire dicet ad hoc, vt in eius gremio omnes

Digitized by Google

formæ foueantur, ac dormiant, donec per præuias diſpoſitiones ab agente naturali euocentur,& excitentur,ſed ſanè hac ratione potius cubile formarũ, quã Seminarium debebat appellari. Deindè etiam ex alio capite irrationabilior cęteris eſt eius poſitio de Seminario formarum,quia cæteri omnes formarũ Inchoatores hoc Seminarium poſuerunt eſſe quid corporeum, & materiale, vt Auicen. qui ponebat formam corporeitatis, at Contar. ponit hoc Seminarium eſſe eſſentiam ſpiritualem materiæ cõcreatam,ac ei perpetuo hærẽtem, quod à ſæculo non eſt auditum, & explicare tenetur,quare hoc Seminarium formarum debeat eſſe potius ſpiritualé quidpiam,quàm corporale,ſiuè .n. inſeruiat, vt formæ ex eo traducantur,ſiuè vt in eius gremio foueantur, planè ad hoc munus obeundum maiorem proportionẽ videbatur habere eſſentia corporalis, quàm ſpiritualis,cũ & ipſæ formæ materiales ſint,& corporeæ; tenetur etiam explicare, quomodo hæc eſſentia ſpiritualis materiæ illabatur,ac inexiſtat, nũ .ſ. vt forma informans, ſicut anima rationalis dicitur eſſe in corpore, an potiùs vt forma aſſiſtens,& quiequid dicatur eſt purum, ac merum figmentum. Deniq; hæc eius poſitio eſt adeò difficultatibus obuia, vt hic Auctor plures præuiderit non exigui momenti, & ſoluere conatus ſit,ſed tàm ægrè, & imbecilliter,vt vel eius reſponſiones manifeſtè ſuadeant eius opinionem Anaxagoriſtis eſſe relinquendam, & à Peripato pęnitus eliminandam.

145 Hac itaq; veritate ſuppoſita cõtra Anaxagoriſtas, quòd detur vera generatio ſubſtãtialis,& productio de nouo non ſolùm compoſitorum, ſed etiam formarum ſubſtantialium, gemina occurrit difficultas,prima eſt an cauſa effectiua generationis, & productiua ſubſtantialis formæ ſit ipſum agens immediatũ, quod præuia alteratione materiã diſpoſuit,vt v.g. an ignis introducto priùs calore,& ſiccitate in ligno ſufficiẽs ſit ad educendam quoq; formã ignis ex ligni materia, an potiùs recurrendũ ſit ad illud agens ſeparatum,quod in materia ab agente immediato diſpoſita formas producat,vt ad Cęlum, ſicut putarunt Fernelius lib. de abditis rerũ cauſis cap.5.& Raguſeius diſp. 16. Peripar. cap.17.vel ad Intelligentiam quandam ſeparatam,vt opinatus eſt Auicen.lib.1. ſuffic.cap.5. & 4. Met. cap.4. vel etiam ad ipſum Deũ, & totius naturæ Auctorem, vt probabiliter proponit Areſius 1.de Gen.q.20.ſec.4.concl.5.

Hæc opinio de productione omniũ formarũ ab agente aliquo ſeparato refutata eſt diſp 2. Phyſ.q.7.art.1. & diſp. 7. q.6.art.2.& ſanè hic recurſus in omniũ formarum productione ad agens ſeparatum minimè neceſſarius eſt, quamuis .n. à corporibus cęleſtibus in his inferioribus effectus quamplures producãtur, vt dictum eſt diſp. 2. de Cęlo q.7. art.2.& multi etiam à Deo, vt Auctore naturæ, ſicut infrà dicemus de productione animæ vegetatiuæ, & ſenſitiuę præſertim in ouiparis,non idcircò fieri debet inductio vniuerſalis,nam ad eductionem quamplurium formarum ſufficientiſſimũ eſt agens ipſum immediatum, vt v.g. ignis ad producendam formam ignis, nam virtus huius agentis eſt vniuoca,& æquè perfecta, ac forma introducẽda,& ſic de alijs multis, de quo videri poteſt P.Faber 7.Met.diſp.15.

146 At obijciunt Fernel.& Raguſ. omnes formas à Cęlis produci, quia Sol,& homo generãt hominem 2. Phyſ. 26.& oportet hunc mundum inferiorẽ cęleſtibus lationibus eſſe continuũ, vt omnis eius vis indè gubernetur 1. Metheor. cap.2. tum etiã quia conſtat animalia,quæ fiunt ex putri,à Cęlis progigni,ergo multò magis,quæ fiũt per propagationẽ, vt nobiliora, poterunt ei adſcribi, vt genitori, & conſequenter alia omnia corpora.

Reſp. cum inquit Ariſt. hominem à Sole,& homine generari ſanè ſignificare noluit Cęlum animam, & hominem corpus producere, vt arguentes prætendunt, ſed vltrà agens immediatum, & cau-

cauſam vniuocã in generatione hominis concurrentem, qualis eſt homo, voluit quoq. inſinuare agentia vniuerſalia, & remota, quæ & ipſa ſuo modo ad diſponendum, & præparandum corpus pro animæ receptione concurrunt, & tale eſt Sol, in quo etiam ſenſu locutus eſt in alio loco, non enim innuere voluit hunc mundũ à ſuperiori gubernari quo ad productionem omnium formarum, alioquin etiam accidentalium formarũ productio ei aſſignari deberet, ſed ſolũ quoad continuum influxum in corpora per alterationem diſponenda regi, ac proindè non dixit hæc inferiora à ſuperioribus produci, ſed gubernari; Ad aliud neganda eſt conſeq. quamuis enim quædam corpora producantur à Cęlis, vt diximus, non ſubindè trahi debet conſequentia vniuerſalis in omnibus.

147 Deindè inſtat Areſius, quòd ſolus Deus fons, & origo formarũ conſtitui poſſit, Tum quia Scotiſtæ etiam interdum ad cauſam primam recurrere coguntur, ergo ſatius videtur, id ſemper efficere. Tum 2. quia neque ſubſtãtiæ ſpirituales, quæ ſunt nobiliſſimæ, poſſunt alias ſimiles producere, ergo nõ eſt adeò inconueniens id de ſubſtantijs quoq. corporeis affirmare. Tum 3. quia neq. ob id omnis actio ſubſtantialis illis ſubtrahitur, quamuis enim homo animam non producat, adhuc tamen dicitur hominem producere ex eo ſolùm, quòd animam à Deo productam materiæ vnit, ergo idem ſufficit affirmare de alijs agentibus. Tum 4. quia non multùm intereſt inter creationem formæ, & eius productionem ex materia, quia materia minimũ ſubſidium præſtat agẽti, non enim eam ſuppeditat agenti, quaſi prius in ipſa lateret, ſed vere ab agente totaliter forma producitur, nec materia concurrit, niſi recipiendo, qui eſt minimus concurſus, ergo ſi agens naturale nequit create, videtur etiam nec poſſe formas ex materia producere. Tũ tandem hoc totũ cõfirmatur ex Ariſt. 1. de Cęlo 100. vbi rerum omnium productionem, & cauſalitatem Deo attribuit, cum dicit, quòd viuere, ac eſſe cuiuslibet rei à prima cauſa clariùs, obſcuriuſuè dependet.

Reſp. neg cõſeq. quia vt monet Doctor 4.d.12.q.3. recurſus ille fieri non debet, niſi in caſu magnæ neceſſitatis, & natura dignificanda eſt, quantum fieri poteſt, vt notat in 2.d.2.q.10. Ad 2. neg. etiam conſeq. quia vt, monet 1.d.7. q.vn. V. non poteſt aſſignari certa ratio, qua demonſtretur à priori formam aliquam eſſe, vel non eſſe actiuam, ſi enim hæc daretur, maximè eſſet perfectio ipſius formæ, & tamen videmus formas imperfectiores, vt elementorum, eſſe ſimilium productiuas, & quaſdam mixtorum valdè perfectiores minimè, vt conſtat de forma lapidis ferri, auri, & aliorum metallorum. Ad 3. quicquid ſit de aſſumpto neg. conſeq. quia nõ eſt paritas de anima, & cæteris formis, illa enim cum ſit per ſe ſubſiſtere nata, non niſi creatione produci poteſt, quæ ſolius Dei eſt, aliarum verò productio connaturalis eſt eductio, quæ agentibus naturalibus cõpetere poteſt, Ad 4. neg. aſſumptum, tantùm enim intereſt, vt ſecundum communem ad productionem formæ ex materia virtus finita ſufficiat, non ad creationem, ad probationem etiam negatur materiam minimum ſubſidium præſtare agenti naturali, quia non conuenit ſimpliciter recipiendo, & patiendo, nam hunc concurſum exercet etiam erga animam rationalem, ſed etiam ſuſtentando, quod eſt exercere veram cauſalitatem materialem Ad 5. agnoſcit ibi Ariſt. Deum pro prima omnium cauſa, à qua cuncta creata dependent in eſſe, & operari immediatè, vel ſaltim mediatè, ſed non idcircò auferre intendit cauſis ſecundis propriam actiuitatem.

148 Altera difficultas eſt de efficiente, vt *quo*, an ſcilicet ſit forma ſubſtantialis, vel accidens; Negantes ſubſtantiam eſſe immediatè actiuam aſſerunt conſequenter ſolum accidens eſſe principium *quo* generationis, diſcrepant verò, nã aliqui volunt eſſe efficiens principale,

cipale, & virtute propria attingere generationē ſubſtantiæ alij verò inquiunt eſſe tantùm inſtrumentale, & non niſi in virtute ſubſtantiæ ſubſtantiam producere, ità Thomiſtæ paſſim, quod quidem non in eo ſenſu aſſerunt, quia velint preter influxum accidentis dari quoq; influxum ſubſtantialis formæ illud coadiuuantem, quia conſtanter tenent ſolum accidens operari in productione ſubſtantiæ, ſed intantum dicunt operari in virtute ſubſtantiæ, atque vt inſtrumentum eius, quia ipſa eſt principium primum, & radicale, à qua accidentia ipſa virtutem mutuarunt producendi ſubſtantiam; vndè Thomiſtæ volunt ſubſtantiam ſemper otio torpere, nec aliquid prorſus agere, niſi famulorum ſuorum miniſterio, quæ ſunt accidentia. Qui verò ponunt ſubſtantiam immediatè actiuam aſſerunt conſequēter ſubſtantialem formam eſſe principium *quo* generationis proximum, & immediatum, immo accidens non concurrere ad talem productionem ſubſtantiæ, niſi diſpoſitiuè, ità Scotiſtę paſſim ex Scot. 4. d. 12. q. 3. & ſequitur Arriaga diſp. 11. Phyſ. ſec. 2. vbi teſtatur hanc modò eſſe cōmunem apud Patres ſocietatis poſtquam in eam inclinauit Suarez diſp. 18. Met. ſec. 2. qui tamen concedit accidens etiam attingere ſubſtantiam.

149 De hac re egimus ex profeſſo diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. vbi fusè negantes ſubſtantiam eſſe immediatè actiuam, profligauimus, vndè conſequenter ad ibi dicta nunc aſſerimus accidens nec propria virtute, nec virtute ſubſtantiæ attingere generationem eius, ſed id eſſe munus ſolius formæ ſubſtantialis. Cōcluſio conſtat ex ibi dictis, ex quibus probatur breuiter quo ad ſingulas partes, nec enim incongruum erit aliqua repetere in gratiam Recentiorum Thomiſtarum, quos non niſi poſt Phyſicæ editionem vidimus. Primò quod accidens, vt agens principale, & propria virtute nequeat ſubſtantiæ generationē attingere, cōcedunt ipſi Thomiſtæ Recentiores præſertim Ioan. de S. Thom. in lib. de Gen. q. 12. art. 2. Manca 2. Phyſ. q. 5. dub. 3. & probatur etiam ab eis ratione Scoti loc. cit. cauſa enim totalis alicuius effectus debet illum continere formaliter, ſi eſt vniuoca, vel eminenter, ſi eſt æquiuoca, quia nemo dat, quod non habet, ſed accidens neutro modo continet ſubſtantiam, non formaliter, quia non eſt ſubſtantia, nec eminenter, quia non eſt perfectius, ſed valdè imperfectius illa, ergo &c. Nec valet dicere, quòd licèt accidens ſit imperfectius ſubſtantia in ratione entis, non tamen in ratione producētis. Quia vt ibi diximus contra Pererium, cuius eſt hæc ſolutio, vis productiua in entitate rei fundatur, & effectus continetur in entitate cauſæ formaliter, vel eminēter, ergo quod in eſſe entis non eſt perfectius, vel ſaltim æquè perfectum, ac aliud, nequit etiam eſſe in ratione producentis, quia ſemper vrget illud, quod nemo dat, quod non habet, vnde ſi accidens eſt inferioris entitatis ad ſubſtātiam, ſanè totam entitatem ſubſtantiæ continere nequibit, atq. communicare.

150 Secundò, quòd neque in virtute ſubſtantiæ, atque vt inſtrumentum eius valeat attingere eius productionem cōtra Thomiſtas probatur, Tum eadem ratione, quia & ſi dicant Thomiſtæ accidens concurrere in virtute ſubſtantiæ, tamen ſolis verbis diſcrepant à ſententia Pererij, quia etiam ipſi ponunt accidens ſe ſolo operari, ac eſſe cauſam totalem illius productionis itaut ſubſtantia nullo modo actualiter influat. Tum quia hactenus nequiuerunt Thomiſtæ ſufficienter explicare, quid ſit in accidente hoc, quod eſt agere in virtute ſubſtantiæ, quidue virtus iſta præſeferat; dum negant peculiarem influxum ſubſtantiæ, quo adiuuet, & fortificet actiuitatem accidentis; nec opus eſt tefellere modum explicandi Ioan. de S. Thom. & Manc. quia eſt ille Complut. & Maſij, quem in Phyſic. funditus euertimus etiam ex eorū principijs. Tum deniq. quia hic influxus ab accidente

eſſe ſpecificum, quia eſt communis pluribus numero differentibus; pariter vel magis ex hoc, quòd ipſe aſſerit omnia indiuidua intra eandem ſpeciem conuenire in eodem gradu perfectionis indiuidualis, nec vnum aliud excedere, idem infertur, quòd gradus ille cõmunis ſpecificus erit, non indiuidualis.

135 Quartò, itaq; ratio fundamentalis huius aſſerti deducenda eſt ex eo, quòd importat ſuſcipere magis, & minùs, hoc enim aliud non eſt, quàm plures portiones eiuſdem formæ ſpecificæ inuicem vniri, & compenetrari ad conſtituendam vnam] formam perfectiorẽ, vt ſuprà diximus, & fusè declarat Canon. 5. Phyſ. q. 3. Sed ſic eſt, quod talis vnio gradualis nec ſubſtantiæ, nec quantitati competere poteſt, ſed ſolis qualitatibus, ergo nec quantitas, nec ſubſtantia magis, & minus ſuſcipere poſſunt, maior patet ex communi modo explicandi hoc, quod eſt ſuſcipere magis, & minùs, probatur minor, quia vt benè notauit Angeſtus lib. 2. de formæ propriet. 2. propr. dub. 1. quot formæ ſubſtantiales eiuſdem ſpeciei ſimul in eadem materia ſe ſe penetrarent nunquam ſe intenderent, aut vnam formam conſtituerent, vndè ſi duæ animæ ęquinæ ſimul in eodem corpore ponerentur, adhuc duę animæ permanerent, non autem vna ex illis perfectior integraretur, ſicut fit ex duobus caloribus in eodem ſubiecto penetratis; ſic etiam ſi eſſent duæ quantitates penetratæ, non facerent vnam quantitatem perfectiorem, ſed adhuc duæ quantitates permanerent, nec aliam vnitatem haberent, quã localem, vnio igitur gradualis, quæ eſt ratio ſuſcipiendi magis, & minùs, quantum ex rerum naturis colligere licet, ſolis conuenit qualitatibus, non autẽ ſubſtantiæ, vel quantitati; huius autem inquit Angeſt. nõ eſt alia quærenda ratio præter ipſas rerum naturas, quarum quædam eſt intenſa tãtum, vt accidens animæ rationalis, quædam extenſa tantum, vt materia, & forma corporea, quædam intenſa, & extenſa, vt qualitas corporea, quædã nec extenſa, nec intenſa, vt anima, vel Angelus. Conf. quia ſi ex coniunctione duarum formarũ ſubſtantialium poſſet fieri vna perfectior, vt in qualitatibus contingit, & non adhuc duæ permanerent, idem quoq; de materia dici poſſet, ac deberet, quod nempè vna portio materię cũ alia vnita, & compenetrata faceret materiã perfectiorem. Nec ſufficit, ſi dicas quod ſuſcipere magis, & minus reſpicit ſubiectum, materia autem nullum reſpicit ſubiectum. Minimè quia ſi per impoſſibile albedo nullum ordinem ad ſubiectũ diceret, adhuc eſſet intenſior, ſi plures gradus in ſe haberet, ſufficit enim vt ſint plures portiones eiuſdem formæ in vnũ coniunctæ, & compenetratæ ad faciendam intenſionem, ſi forma eſt intenſibilis, & ſic daretur vna materia perfectior alia. Rurſus ſi ſubſtantia poteſt in hoc ſenſu magis, & minus ſuſcipere, ſi duo equi in eodem loco ſe compenetrarẽt, tũc ex ipſis vnus integraretur equus perfectior ambobus; Dices, hoc repugnare propter quãtitatem. Contra, quia diſtinctio per quantitatem eſt extrinſeca, ergo non poſſet facere diſtinctionem illam ſubſtantialem indiuiduorum, tum quia cum quantitas ex principijs ſubſtãtialibus oriatur, ſi hæc vniuntur, potius quantitas deberet illis ſubſtantijs parere, itavt vna quantitas deperdatur, vel ex ambabus vna fiat perfectior, quàm è contra.

136 Quintò, ſi ponitur forma ſubſtãtialis magis, & minus ſuſcipere ob plures, vel pauciores gradus perfectionales quos contineat, nulla poteſt afferri ratio, cur poſteà ipſi denegetur intenſio, & remiſſio, & qualitati concedatur; nam illi gradus in forma ſubſtantiali ità ſunt realiter diſtincti, ſicut in qualitate, quia ſunt plures partes intenſiuæ eiuſdẽ formæ, ſicut partes intenſiuæ qualitatis; ergo ſicut ob hanc diſtinctionem contingit in qualitate intenſio, & remiſſio, quatenus vnus deperditur alijs remanẽtibus, idem contingere poterit in ſubſtã tia, non enim apparet ratio indiuiſibilitatis, cur q; in ſubſtãtia debeant omnes, & ſimul-

& ſinguli ſimul acquiri, vel deperdi, non autem in qualitate, aut è contra, ſemper enim quæretur ratio connexionis graduum in ſubſtantia, & diſſolutionis in qualitate. Accedit, quod ſicut ex perfectiori, & imperfectiori operatione interindiuidua eiuſdem ſpeciei reperta arguunt Aduerſarij latitudinem graduale inter formas ſubſtantiales eiuſdem ſpeciei, ſic etiam quia ab eodem indiuiduo videmus modò perfectiorem operationem prodire, modò imperfectiorem, nobis quoq; licebit intenſionem, & remiſſionem ſubſtantialis formæ indè argumentari.

Sextò tādem hæc inæqualitas in perfectione indiuiduali præſertim adinuenta eſt ob animas rationales, ex quarum effectibus arguitur non eſſe perfectione pares, cum vnus ſit ingenioſior, alter hebetior, & tamen omnes ſunt eiuſdē ſpeciei; ſed iuxtà hunc modum explicandi, quid ſit ſuſcipere magis, & minus, nequit inter animas rationales præfata inequalitas ſaluari, ergo vel negāda eſt, vel alio modo explicandum eſt, quid ſit ſuſcipere magis, & minus, prob. min. quia ſuſcipere magis, & minus eſt habere plures gradus, ſeu portiones formæ in eadē parte, at anima rationalis eſt omninò indiuiſibilis. Dices poſſe hanc graduum pluralitatem reperiri etiam in re indiuiſibili, & ſpirituali, vt in accidentibus animæ. Contra quia nec rationabiliter tales gradus in anima rationali ponuntur, ſiuè diuiſibiliter, ſiuè indiuiſibiliter, cū ipſa de ſe ſit ſubſtantia nec extenſa, nec intenſa, ſicut Angelus.

137 Hac de cauſa Ruuius cit. & alij alio modo explicant, quid ſit ſuſcipere magis, & minus, vndè dicunt indiuidualem perfectionem importare, non quidem illam graduum pluralitatem, ſed modum quendam ſubſtantialem, per quem natura determinatur ad hoc, & illud indiuiduum, atq; ità vnum indiuiduum eſſe altero perfectius eſt habere vnum modum ſubſtantialem perfectiorem, quo conſtituitur in eſſe talis indiuidui ſic perfecti, qui ſubſtantialis modus reipſa à differentia indiuiduali non differt. At in primis hi Auctores non ſibi conſtant, alibi enim in qualitate explicant ſuſcipere magis, & minus, non per modum aliquem perfectioris exiſtētiæ, aut maioris radicationis in ſubiecto, ſed per latitudinem gradualem, & additionem gradus ad gradum, aut detractionem, ergo pari modo debent hoc explicare in ſubſtantia, vel ſi in ſubſtātia hoc ſaluari poteſt per ſolum modum ſubſtātialem, poterit etiam ſaluari in qualitate per aliquem modum accidentalem eiuſdem qualitatis. Deindè hic modus ſubſtantialis vel à natura dimanat, vel à differentia indiuiduali, ſi à natura, cum hæc ſit eiuſdem omninò rationis in omnibus, & ſingulis indiuiduis, non erit hic modus ſubſtātialis perfectior in vno indiuiduo, quàm in alio, idem ſequitur ſi pullulare dicatur à differētijs indiuidualibus, iſtæ namq. antecedenter ad talem modum ponuntur in perfectione indiuiduali omninò æquales. Tandem vnam ſubſtantiam eſſe altera perfectiorem arguimus ex perfectiori operatione, ergo maior perfectio debet in natura poni, quæ eſt ratio agendi, non in differentia indiuiduali, quæ eſt tantum conditio, itaut ipſamet natura latitudinem graduum indiuidualium contineat, qua ratione negamus intenſionem in qualitate prouenire ex perfectiori exiſtentia, vel radicatione qualitatis in ſubiecto, vel ex aliquo alio, ſed ex ipſamet qualitate dicimus oriri ſic, vel ſic adunata.

138 In oppoſ. arg. Primò auctoritatibus, nam D. Aug. 15. de Trin. cap. 13. videtur ponere vnum intellectum alio perfectiorem. Item extat articulus quidam Pariſienſis damnans dicentes animam Chriſti non eſſe perfectiorem anima Iudæ, quod nequit intelligi quoad accidentalia, hoc enim clarum eſt, ſed quoad ſubſtantialia. Ariſ. quoq. in prædic. cap. de ſubſt. ait primam ſubſtantiā eſſe magis ſubſtantiam, quàm ſecundā, & 1. de Gen. 18 ait, cuius magis differentiæ hoc aliquid ſignificant, magis ſubſtantia eſt, & 7. Phyſ. 34. ait in generatione

tione ſubſtantiali poſſe eſſe velocitatẽ, & tarditatem, vt in accidentibus, quamuis hæc velocitas, & tarditas ſint innominatæ in ſubſtantijs, & 2. de Anim. 94. notauit quoſdam eſſe ingenioſos, quoſdam nõ, quod alibi repetit, & 2. de Gen. animal. cap. 3. ait ſicut anima eſt perfecta magis, vel minus, ità corpus præparatur, & randem 8. Met. 10. habet, quod ſubſtantia ſecundum ſpeciem non ſuſcipit magis, & minus, ſed ſiquidem in materia ideſt quatenus eſt à differentia indiuiduali contracta. Scotus verò 8. Met. q. 3. in hanc ſent. inclinat, & 3. d. 15. H. ait corpus Chriſti fuiſſe optimè complexionatum, ſicut anima illius corporis erat perfectiſſima.

Reſp. ad Aug. ex Scoto cit. 2. d. 16. loqui non de intellectu, & potentijs animæ formaliter, ſed de potentijs, quæ sũt in ſecũda ſpecie qualitatis nempè de habilitatibus ad vtendum illis potentijs, quatenus vnus faciliùs vtitur intellectu, & faciliùs apprehendit, quàm alter propter perfectionem organorum, & ideò magis ingenioſus dicitur; hæc autẽ maior organorum perfectio nõ arguit magis, & minus in ſubſtantia animæ, quia poteſt & in qualitate conſiſtere, ſi ſcilicet carnes ſint molliores, ac etiã in ſubſtãtijs, quatenus aliquis perfectiori abũdat humore, vel ſpiritus vegetiores habet, tamen cum iſtę partes organorum ſint alterius ſpeciei, nil contra nos indè ſequitur loquentes de ſubſtantijs eiuſdẽ ſpeciei. Articulus Pariſienſis communiter negatur, cum non ſit à Pontifice determinario illa confirmata, Tataret. tamen ait intelligi debere de accidentibus ſpiritualibus animæ connaturalibus, vt ſunt ingenioſitas, & perſpicuitas intelligendi. Ariſ. in prædicam. loquitur de ſubſtantia non quidem in eſſendo, ſed in ſubſtando, vt ibi explicatum eſt, 1. de Gen. loquitur de ſubſtantijs diuerſæ ſpeciei; 7. Phyſ. loquitur de ſucceſſione generationis quoad extenſionem, nõ quoad intenſionem, vt dictum eſt art. præced. in 2. de Anim. loquitur in ſenſu D. Aug. allegato. in 2. de Gen. animal. intelligitur de animabus diuerſæ ſpeciei, & ſic perfectius eſt corpus humanum, quàm equinum propter perfectiorẽ animam; in Metaph. loquitur conditionatè, non abſolutè, ait enim *& quemadmodum nec numerus habet magis, & minus, ità neq; ſubſtantia, quæ ſecundum formam eſt, ſed ſi eſt quidem, ea eſt, quæ ſecundum materiam eſt*, ideſt ſi debemus admittere ſubſtantiã magis, & minus ſuſcipere hoc erit verum de ſubſtantia indiuiduali, non ſpecifica, vndè Faber theor. cit. dimidiatè textum adducit, vt faciat Ariſt. abſolutè loqui; Doctor in Metaph. eſt problematicus, ait enim non adeſſe rationem conuincentẽ pro, nec contra; in 3. ſent. explicatur, vt D. Auguſt.

139 Secundò, ex Ruuio agens per ſe modò inducit perfectiorem, modò imperfectiorem diſpoſitionem in materia ergo melior diſpoſitio meliorem formã inducit, probatur conſeq. tũ quia alioqui per accidens ſe haberet illa maior diſpoſitionis perfectio, ſi forma æquè informaret materiam diſpoſitam perfectè, & minus diſpoſitã; tum quia diſpoſitio ordinatur ad informationem formæ, ergo melior diſpoſitio ad meliorẽ informationem, ad quam requiritur melior forma, quia effectus formalis menſuratur ab entitate formæ intrinſecè. Conf. anima dicit ordinem determinatum ad conſtituendum hoc indiuiduũ, ergo determinatè quoq; reſpicit tale corpus, ſine quo non eſſet tale indiuiduum, ergo nõ poteſt reſpicere corpus magis, & minùs perfectum, ſed ad perfectius corpus erit perfectior anima. Accedit etiam quod tanta interdum eſt differẽtia inter operationem vnius intellectus, & alterius, vt nequeat in ſolas diſpoſitiones referri.

Reſp. neg. aſſumptũ, agens enim ſemper per ſe inducere intendit perfectiores diſpoſitiones, ſi non adſit impedimẽtum, & ſi imperfectiores producit, eſt de per accidens, hinc neg. quoq. conſeq. cum prima prob. forma enim per ſe reſpicit materiã perfectè diſpoſitã, quod

ſi in-

ſi interdũ eſt imperfectè diſpoſita, hoc eſt omninò per accidens, vt patet experientia, nam eadem anima, quæ prius corpus perfectum informabat, idem poſteà informat redditum imperfectum ex aliquo accidenti, ex quo patet non eſſe ex propria natura ad perfectũ omninò determinatam; ad alteram prob. conceſſo anteced. neg. conſeq. ſi loquitur de informatione ſimpliciter, & abſolutè, hæc .n. ſemper eſt eadẽ in omnibus, vel loquitur de informatione in ordine ad faciliorem, vel difficiliorem ſeparationem, & ſic conceditur conſeq. nam cum maiori difficultate abiungitur forma à materia perfectè diſpoſita, quàm imperfectè, neq; adhoc requiritur melior forma quia tota hæc perfectio ſpectat ad vnionem formæ cum materia, non ad ipſam formã, neq; informatio hoc modo ſumpta eſt purus effectus formalis formæ, itaquod eius perfectio, vel imperfectio iuxta entitatem formę metiri debeat, quia formæ inferiores maiori nexu vniuntur cum ſua materia multoties, quàm forma ſuperior, ſed eſt effectus pendens præſertim à diſpoſitionibus; imò, quia iſta differentia diſpoſitionum ſucceſſiuè poteſt in eadem materia reperiri, ex aliquo accidenti, argumentũ retorqueri poſſet, quia cũ eadem forma modò meliùs, modò imperfectiùs informet, conſequenter intenderetur, & remitteretur in ſua entitate, velut accidens.

Ad Conf. neg. animam dicere ordinẽ determinatum potius ad hoc, quàm ad illud corpus, quia anima non indiuiduatur per talem ordinem, vt volunt Thomiſtæ, immo diximus diſp. 8. Phyſ. q. 3. art. 1. aſſerere, quod hæc anima petat informare tale corpus ſcilicet gibbũ, vel rectum, aliud non eſt, quàm conſtituere animas alias quidem gibbas, alias ſimas, alias coclites, ſed quicquid ſit de antecedente, adhuc negatur conſeq. quia vt ſępius diximus, experimento cõſtat, quod anima informat idem corpus ſiuè perfectè, ſiuè imperfectè indiſpoſitum. Dices Pigmeos, & Monoculos à ſimilibus tãtũ generari, & homines nigros à nigris. Reſp. id non eſſe ex determinatione animæ ad tale corpus, quia de facto, & Pigmei à non Pigmeis generantur interdum, & vtiq; primus Pigmeus ab homine perfecto fuit genitus, vndè potius eſt propter aliquem defectum accidentalem corporis, & propter materię paruitatem, qui defectus proceſſu temporis potuit verti in diſpoſitionem naturalem corporis, iuxta dicta diſp. 3. q. vlt. virtus tamen animæ in ſe ſemper eſt eadem; idem de nigris dicendum. Ad vlt. Conf. negatur aſſumptum, immo experientia notum eſt eundem hominem rudis ingenij acutiſſimum euaſiſſe, & è contra ob organorum mutationẽ, ſic refert Plinius lib. 35. cap. 5. Carn eadem indolis acerrimæ euaſiſſe, vt ſe elleboro albo purgauit, quod etiam quidam de Caietano affirmant, idem ergo dici poterit de diuerſis hominibus, ſi talia organa diuerſa ab initio accipiant.

140 Tertiò, in nutritione, quia propter reactionẽ alimenti debilitatur virtus nutritiua, ſemper impurior generatur caro, vt arguit Doctor 2. d. 15. & d. 19. q. vn. & 4. d. 44. q. 1. itaut caro propter impuritatem fiat tandem improportionata informationi animæ. Item vnus ignis eſt altero calidior, vnum vinũ vehementius agit, eſtq; altero generoſius, & dulcius, ergo quia ex operatione arguimus formam, dabitur vna forma perfectior alia intrà eandem ſpeciem. Nec ſufficit recurſus ad diſpoſitiones accidẽtales, quia cum iſta accidentia ſint formæ connaturalia, & agens non impeditum, debebit forma, ſi eſt eiuſdem virtutis cum alia, reducere ſe ad ſtatũ perfectum, & conſequenter omnes ignes, omnes carnes, omnia vina eſſent eiuſdẽ perfectionis, quo argumento Doctor 8. Met. q. 3. hanc tandem ſent. probabiliorem iudicat.

Reſp. argumentum ex nutritione deductum probare pluſquam velint, probat enim intenſionem, & remiſſionem ſucceſſiuã ſubſtantialis formæ, dicimus ergo, quod in nutritione cum caro agit in alimentum, repatitur ab illo, & cõſe-

quen-

quenter debilitatur, non quidem quoad formam ſubſtantialẽ, ſed quoad inſtrumenta, quæ ſunt accidentia, quibus alterat alimentum, ex quo ſequitur non poſſe ob vires refractas perfectè alimentũ alterare, & in ſeipſam conuertere, quin aliquid ex ipſo alimento remaneat, & quia contrarias habet qualitates, ideò ſemper agit in carnem, itaut vel deſtruit totaliter ipſam, vel ſaltim ipſam impedit, nè ad priſtinam redeat perfectionẽ; exemplũ eſt de vino, in quo ſi aqua admiſceatur proportionaliter ipſam in ſe conuertit, & poſt conuerſionem redit ad priſtinum, tamen ſi aqua eſt in magna quantitate, valdè vinum debilitat, quia non totaliter conuertitur, ſed remanent in ipſo partes aquæ tenuiores, & ſubtiliores, vndè ſi cõtinuatur aquæ infuſio, vinum tandem corrũpitur, de quo iterum agemus diſp. 7. q. 5. ſic igitur in propoſito in nutritione generatur caro impurior non ob remiſſionem ſubſtantialis formæ, ſed qualitatũ, vt inquit Doctor in 4. cit. & ob admixtionem partiũ alimenti, à quibus impeditur actio formæ ſubſtantialis; nec valet replica ibi facta, quia forma carnis eſt impedita, vndè videmus, quòd ſi illud impedimentũ pharmaco auferatur, caro proprias vires reſumit. Dices Scot. in 2. d. 19. ait nunquã carnem ad priorem ſtatum poſt nutritionem peruenire, imò ab ipſo ligno vitæ in Paradiſo poſito negat potuiſſe reduci carnem in priſtinam perfectionem, tum quia cõuerſum nequit eſſe nobilius conuertente; tum quia ab ipſo ligno in agendo repaſſa fuiſſet, ac debilitata, ergo hæc impuritas eſt in ſubſtantiali forma. Reſp. Doctorem ibi arguere contra ponentes lignũ vitę habuiſſe virtutem conſeruandi hominem immortalem, etenim ſi cõuerſum nequit eſſe nobilius conuertente, & caro cõuertens eſt corruptibilis, & mortalis, vtique nequit caro conuerſa, ſeù generata ex ligno vitæ, vt alimento, eſſe immortalis, nancq; virtutem priori carni cõmunicare, imò, inquit ipſe, caro conuertens debuiſſet à ligno debilitari, & ideò non potuit vim habere conſeruandi in perpetuum; non tamẽ ſe declarat, an iſta debilitatio fuiſſet quoad formã ſubſtantialem, an quoad accidentia tantum, itaut poſt conuerſionem ligni in carnem potuiſſet in priſtinũ ſtatum ſe reducere; ſed quicquid ſit de mente Doctoris ibi, certũ eſt debilitationem virium, itaut nunquam recuperari poſſint, aliundè prouenire poſſe, quàm ex remiſſione ſubſtantialis formæ, prouenire enim poteſt ex continua præſentia contrarij impedientis, vt eſt de vino multa aqua diluto, & etiam ex diminutione ipſius ſubſtãtiæ, vt eſt de vino euaporato, à quo dilabuntur partes ſubtiliores, ac magis ſpiritoſæ, quæ ſunt partes extenſiuę, non intẽſiuę; & in hoc ſenſu poterat Doctor aſſerere nunquã carnem poſt nutritionem ad priorẽ ſtatum peruenire poſſe.

241 Ad illud de igne negatur vnum eſſe calidiorem alio ratione formæ, ſed id interdum apparet ob denſitatem materiæ, & maiorem quantitatem, hæc .n. valdè conferunt ad fortius, & eminus agendum, vt diſp. 2. dictum eſt. Quod etiam vnum vinũ ſit alio vehementius, & dulcius, non prouenit ex maiori perfectione ſubſtantialis formæ, aliter omne vinum haberet in ſe aliquid dulcedinis, vel acritatis, ſi hæc eſſent accidentia naturaliter conſequentia ſubſtantialem formam, quod conſtat eſſe falſum, quarè hæc diuerſitas ex alio capite ſumenda eſt, quod .ſ. illæ qualitates ab extrinſeco illi proueniant .ſ. à terra, aere, ſtellis, &c. ad quæ accidentia forma ſubſtãtialis eſt indifferens, ex dictis diſp. 3. q. vlt. Notari etiam debet in propoſito, quòd in vino ſunt partes ſubtiliores, & craſſiores, illæ facilè euaneſcunt, iſtæ facilè in acetum conuertuntur, hoc autẽ euenit, quia partes illæ ſunt magis depuratæ, ac defæcatæ à qualitatibus, & etiã à quibuſdam terreis ſubſtantijs, quæ in craſſioribus reperiuntur admixtæ, vndè patet non eſſe corpus perfectè homogeneũ, ſed aliquid habere ætherogeneitatis, cum ſit quoddam mixtum diuerſas etiam ſpecie ſubſtantias in ſe continens,

quas

Google

quas à lambico ſeparari videmus, vndè ſe habet veluti ſanguis, in quo etiã partes craſſiores, & ſubtiliores inueniuntur & hæ dicuntur ſpiritus vitales; ratione ergo iſtius cõpoſitionis poſſumus etiam concedere vnum vinum eſſe perfectius alio, etiam quoad ſubſtantiam, neq; id eſt contra nos de ſubſtantijs eiuſdẽ ſpeciei loquentes, quia dicimus vinum partes quaſdam in ſe continere etiam ſpecie diuerſas. Doctor autem loc. cit. in Met. problematicus fuit vt diximus, neque ob hoc argumentum aliam ſententiam iudicauit probabiliorem, imò illud ſoluit in fine quæſtionis dicens argumẽtum non concludere, niſi probetur hanc diuerſitatem agendi conuenire formæ derelicta, at in ſub. ſent. fauet apertè negatiuæ parti.

QVÆSTIO VI.

De cauſis generationis, et corruptionis.

142 IN hac quæſtione cauſa præſertim efficiens nobis veſtiganda eſt, materialis enim formalis, & finalis ſatis ex hactenus dictis innoteſcũt; cauſa formalis ſiquidem, quæ non eſt, niſi earum eſſentia, ſatis per earum definitiones explicata manet, cauſa materialis eſt cõmune ſubiectum vtriuſq; iam aſſignatum, finalis tandem eſt conſeruatio ſpecierum cum varietate indiuiduorum ad maiorem mundi ornatum; de cauſa itaq; efficiente ſpecialẽ inſtituemus ſermonem, & primò cauſã efficiẽtem generationis inquiremus, quia indè facilè erit corruptionis quoque cauſam deprehendere.

Supponit autem quæſitũ formas ſubſtantiales verè produci, verèq; corrumpi (anima rationali excepta, quæ licet producatur, non corrumpitur) non verò apparenter tantum, vt tuentur quãplures ex Fautoribus inchoationum, & ſeminarij formarum dicentes formam ante eius generationem præexiſtere actu, ſed veluti latentem, & actione poſteà agentis naturalis in lucem extrahi, & quaſi à materia depromi, quæ fertur fuiſſe opinio Anaxagoræ, & denuò ſuſcitatur à Contaren. tom. 1. quæſt. de formarum origine cap. 9. & ſeq. vbi argumento Auicennæ cõuictus, quòd debeat dari forma quædam corporeitatis perpetuò materiæ coæua, quæ ſe habeat veluti commune formarum ſeminariũ, vndè ſucceſſiuè educantur, nè fieri dicantur ex nihilo, ponit & ipſe ſeminarium formarũ, ſed differenter ab Auicen. vbi enim iſte pro ſeminario ſtatuebat formam illam corporeitatis penitus materialem perpetuò materiæ coæuam, ille ponit ſubſtantiam quandam ſpiritualẽ à Deo materiæ inſitam, ac concreatam, & vbi Auicen. aſſerebat alias particulares formas deinceps de nouo fieri ope illius formæ corporeitatis, vt ſeminarij cõmunis; Contaren inquit formas particulares latere in illa ſpirituali eſſentia, tanquam in ſeminario, & dum materia extrinſeci agentis auxilio afficitur diſpoſitione præparante ad aliquam naturã, tunc forma talis naturæ exurgit, & in lucem prodit, vbi antè deliteſcebat, & pariformiter cum materia ad aliam naturam tranſmutatur, tunc illa prior forma non quidem interit, ſed in eodem ſeminario reconditur, in quo tandiù latet, quouſq; ex conſimili diſpoſitione denuò excitetur; Fundamentum eius vnicum eſt, quia nĩl fieri poteſt ab agente naturali, quin ſubiectum aliquod conſtitutiuũ illius rei concurrat, velut pars intrinſeca eius, in hoc enim ſenſu ſemper docuit Ariſ. quicquid fit ex aliquo fieri, & non ex nihilo, vt patet 1. de Gen. 17. 7. Met. 22. 1. Phyſ. 33. 34. & 75. cum ergo formæ non habeant, ex quo poſſint ſubiectiuè conſtitui, concludendũ eſt eſſe ingenerabiles, & incorruptibiles, alioquin ex nihilo fieri dicerentur. Neque hoc euitatur, ſi dicas ſufficere, vt ſubiectum præcedat, in quo forma producenda recipiatur. Minimè, nam Ariſ. 1. Phyſ. 82. probans materiæ neceſſitatem in quacunq; rerum productione, nè ex nihilo fieri dicantur, ait, *ſi enim fit, ſubijci aliquid oportet, ex quo fiat*, quibus verbis

formæ foueantur, ac dormiant, donec per præuias diſpoſitiones ab agente naturali euocentur,& excitentur,ſed ſanè hac ratione potius cubile formarũ, quã Seminarium debebat appellari. Deindè etiam ex alio capite irrationabilior cęteris eſt eius poſitio de Seminario formarum,quia cæteri omnes formarũ Inchoatores hoc Seminarium poſuerunt eſſe quid corporeum, & materiale, vt Auicen. qui ponebat formam corporeitatis, at Contar. ponit hoc Seminarium eſſe eſſentiam ſpiritualem materiæ cõcreatam,ac ei perpetuo hærẽtem, quod à ſæculo non eſt auditum, & explicare tenetur,quare hoc Seminarium formarum debeat eſſe potius ſpirituale quidpiam,quàm corporale,ſiuè .n. inſeruiat, vt formæ ex eo traducantur,ſiuè vt in eius gremio foueantur, planè ad hoc munus obeundum maiorem proportionẽ videbatur habere eſſentia corporalis, quàm ſpiritualis,cũ & ipſæ formæ materiales ſint,& corporeæ; tenetur etiam explicare, quomodo hæc eſſentia ſpiritualis materiæ illabatur,ac inexiſtat, nũ .ſ. vt forma informans, ſicut anima rationalis dicitur eſſe in corpore, an potiùs vt forma aſſiſtens,& quicquid dicatur eſt purum, ac merum figmentum. Deniq; hæc eius poſitio eſt adeò difficultatibus obuia, vt hic Auctor plures præuiderit non exigui momenti, & ſoluere conatus ſit,ſed tàm ægrè, & imbecilliter,vt vel eius reſponſiones manifeſtè ſuadeant eius opinionem Anaxagoriſtis eſſe relinquendam, & à Peripato pęnitus eliminandam.

145 Hac itaq; veritate ſuppoſita cõtra Anaxagoriſtas, quòd detur vera generatio ſubſtãtialis,& productio de nouo non ſolùm compoſiti totum, ſed etiam formarum ſubſtantialium, gemina occurrit difficultas,prima eſt an cauſa effectiua generationis, & productiua ſubſtantialis formæ ſit ipſum agens immediatũ, quod præuia alteratione materiã diſpoſuit,vt v.g. an ignis introducto prius calore,& ſiccitate in ligno ſufficiẽs ſit ad educendam quoq; formã ignis ex ligni materia, an potiùs recurrendũ ſit ad illud agens ſeparatum,quod in materia ab agente immediato diſpoſita formas producat,vt ad Cęlum, ſicut putarunt Fernelius lib. de abditis rerũ cauſis cap.5.& Raguſeius diſp. 16. Peripat. cap.17.vel ad Intelligentiam quandam ſeparatam,vt opinatus eſt Auicen.lib.1. ſuffic.cap. 5. & 4. Met. cap.4. vel etiam ad ipſum Deũ, & totius naturæ Auctorem, vt probabiliter proponit Areſius 1.de Gen.q.20.ſec.4.concl.5.

Hæc opinio de productione omniũ formarũ ab agente aliquo ſeparato refutata eſt diſp 2. Phyſ.q.7.art.1. & diſp. 7. q.6.art.2.& ſanè hic recurſus in omniũ formarum productione ad agens ſeparatum minimè neceſſarius eſt, quamuis .n. à corporibus cęleſtibus in his inferioribus effectus quamplures producãtur, vt dictum eſt diſp. 2. de Cęlo q.7. art.2.& multi etiam à Deo, vt Auctore naturæ, ſicut infrà dicemus de productione animæ vegetatiuæ, & ſenſitiuę præſertim in ouiparis,non idcircò fieri debet inductio vniuerſalis,nam ad eductionem quamplurium formarum ſufficientiſſimũ eſt agens ipſum immediatum, vt v.g. ignis ad producendam formam ignis, nam virtus huius agentis eſt vniuoca,& æquè perfecta, ac forma introducẽda,& ſic de alijs multis, de quo videri poteſt P.Faber 7.Met.diſp.15.

146 At obijciunt Fernel. & Raguſ. omnes formas à Cęlis produci, quia Sol,& homo generãt hominem 2. Phyſ. 26.& oportet hunc mundum inferiorẽ cęleſtibus lationibus eſſe continuũ, vt omnis eius vis indè gubernetur 1. Meteor. cap.2. tum etiã quia conſtat animalia,quæ fiunt ex putri,à Cęlis progigni,ergo multò magis,quæ fiũt per propagationẽ, vt nobiliora, poterunt ei adſcribi, vt genitori, & conſeqnenter alia omnia corpora.

Reſp. cum inquit Ariſt. hominem à Sole,& homine generari ſanè ſignificare noluit Cęlum animam, & hominem corpus producere, vt arguentes prætendunt, ſed vltrà agens immediatum, & cau-

cauſam vniuocã in generatione hominis concurrentem, qualis eſt homo, voluit quoq. inſinuare agentia vniuerſalia, & remota, quæ & ipſa ſuo modo ad diſponendum, & præparandum corpus pro animæ receptione concurrunt, & tale eſt Sol, in quo etiam ſenſu locutus eſt in alio loco, non enim innuere voluit hunc mundũ à ſuperiori gubernari quo ad productionem omnium formarum, alioquin etiam accidentalium formarũ productio ei aſſignari deberet, ſed ſolũ quoad continuum influxum in corpora per alterationem diſponenda regi, ac proindè non dixit hæc inferiora à ſuperioribus produci, ſed gubernari; Ad aliud neganda eſt conſeq. quamuis enim quædam corpora producantur à Cęlis, vt diximus, non ſubindè trahi debet conſequentia vniuerſalis in omnibus.

147 Deindè inſtat Areſius, quòd ſolus Deus fons, & origo formarũ conſtitui poſſit, Tum quia Scotiſtæ etiam interdum ad cauſam primam recurrere coguntur, ergo ſatius videtur, id ſemper efficere. Tum 2. quia neque ſubſtãtiæ ſpirituales, quæ ſunt nobiliſſimæ, poſſunt alias ſimiles producere, ergo nõ eſt adeò inconueniens id de ſubſtantijs quoq. corporeis affirmare. Tum 3. quia neq. ob id omnis actio ſubſtantialis illis ſubtrahitur, quamuis enim homo animam non producat, adhuc tamen dicitur hominem producere ex eo ſolùm, quòd animam à Deo productam materiæ vnit, ergo idem ſufficit affirmare de alijs agentibus. Tum 4. quia non multùm intereſt inter creationem formæ, & eius productionem ex materia, quia materia minimũ ſubſidium præſtat agẽti, non enim eam ſuppeditat agenti, quaſi prius in ipſa lateret, ſed vere ab agente totaliter forma producitur, nec materia concurrit, niſi recipiendo, qui eſt minimus concurſus, ergo ſi agens naturale nequit creare, videtur etiam nec poſſe formas ex materia producere. Tũ tandem hoc totũ cõfirmatur ex Ariſt. 1. de Cęlo 100. vbi rerum omnium productionem, & cauſalitatem Deo attribuit, cum dicit, quòd viuere, ac eſſe cuiuslibet rei à prima cauſa clariùs, obſcuriuſuè dependet.

Reſp. neg cõſeq. quia vt monet Doctor 4.d.12.q.3. recurſus ille fieri non debet, niſi in caſu magnæ neceſſitatis, & natura dignificanda eſt, quantum fieri poteſt, vt notat in 2.d.2.q.10. Ad 2. neg. etiam conſeq. quia vt, monet 1.d.7. q.vn.V. non poteſt aſſignari certa ratio, qua demonſtretur à priori formam aliquam eſſe, vel non eſſe actiuam, ſi enim hæc daretur, maximè eſſet perfectio ipſius formæ, & tamen videmus formas imperfectiores, vt elementorum, eſſe ſimilium productiuas, & quaſdam mixtorum valdè perfectiores minimè, vt conſtat de forma lapidis ferri, auri, & aliorum metallorum. Ad 3. quicquid ſit de aſſumpto neg. conſeq. quia nõ eſt paritas de anima, & cæteris formis, illa enim cum ſit per ſe ſubſiſtere nata, non niſi creatione produci poteſt, quæ ſolius Dei eſt, aliarum verò productio connaturalis eſt eductio, quæ agentibus naturalibus cõpetere poteſt, Ad 4. neg. aſſumptum, tantùm enim intereſt, vt ſecundum communem ad productionem formæ ex materia virtus finita ſufficiat, non ad creationem, ad probationem etiam negatur materiam minimum ſubſidium præſtare agenti naturali, quia non conuenit ſimpliciter recipiendo, & patiendo, nam hunc concurſum exercet etiam erga animam rationalem, ſed etiam ſuſtentando, quod eſt exercere veram cauſalitatem materialem Ad 5. agnoſcit ibi Ariſt. Deum pro prima omnium cauſa, à qua cuncta creata dependent in eſſe, & operari immediatè, vel ſaltim mediatè, ſed non idcircò auferre intendit cauſis ſecundis propriam actiuitatem.

148 Altera difficultas eſt de efficiente, vt *quo*, an ſcilicet ſit forma ſubſtantialis, vel accidens; Negantes ſubſtantiam eſſe immediatè actiuam aſſerunt conſequenter ſolum accidens eſſe principium *quo* generationis, diſcrepant verò, nã aliqui volunt eſſe efficiens principale,

cipale,

cipale, & virtute propria attingere generationẽ ſubſtantiæ alij verò inquiunt eſſe tantùm inſtrumentale, & non niſi in virtute ſubſtantiæ ſubſtantiam producere, ità Thomiſtæ paſſim, quod quidem non in eo ſenſu aſſerunt, quia velint præter influxum accidentis dari quoq; influxum ſubſtantialis formæ illud coadiuuantem, quia conſtanter tenent ſolum accidens operari in productione ſubſtantiæ, ſed intantum dicunt operari in virtute ſubſtantiæ, atque vt inſtrumentum eius, quia ipſa eſt principium primum, & radicale, à qua accidentia ipſa virtutem mutuantur producendi ſubſtantiam; vndè Thomiſtæ volunt ſubſtantiam ſemper otio torpere, nec aliquid prorſus agere, niſi famulorum ſuorum miniſterio, quæ ſunt accidentia. Qui verò ponunt ſubſtantiam immediatè actiuam aſſerunt conſequẽter ſubſtantialem formam eſſe principium *quo* generationis proximum, & immediatum, immo accidens non concurrere ad talem productionem ſubſtantiæ, niſi diſpoſitiuè, ità Scotiſtę paſſim ex Scot. 4. d. 12. q. 3. & ſequitur Arriaga diſp. 11. Phyſ. ſec. 2. vbi teſtatur hanc modò eſſe cõmunem apud Patres ſocietatis poſtquam in eam inclinauit Suarez diſp. 18. Met. ſec. 2. qui tamen concedit accidens etiam attingere ſubſtantiam.

149 De hac re egimus ex profeſſo diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. vbi fusè negantes ſubſtantiam eſſe immediatè actiuam, profligauimus, vndè conſequenter ad ibi dicta nunc aſſerimus accidens nec propria virtute, nec virtute ſubſtantiæ attingere generationem eius, ſed id eſſe munus ſolius formæ ſubſtantialis. Cõcluſio conſtat ex ibi dictis, ex quibus probatur breuiter quo ad ſingulas partes, nec enim incongruum erit aliqua repetere in gratiam Recentiorum Thomiſtarum, quos non niſi poſt Phyſicæ editionem vidimus. Primò quod accidens, vt agens principale, & propria virtute nequeat ſubſtantiæ generationẽ attingere, cõcedunt ipſi Thomiſtæ Recentiores præſertim Ioan. de S. Thom. in lib. de Gen. q. 12. art. 2. Manca 2. Phyſ. q. 5. dub. 3. & probatur etiam ab eis ratione Scoti loc. cit. cauſa enim totalis alicuius effectus debet illum continere formaliter, ſi eſt vniuoca, vel eminenter, ſi eſt æquiuoca, quia nemo dat, quod non habet, ſed accidens neutro modo continet ſubſtantiam, non formaliter, quia non eſt ſubſtantia, nec eminenter, quia non eſt perfectius, ſed valdè imperfectius illa, ergo &c. Nec valet dicere, quòd licèt accidens ſit imperfectius ſubſtantia in ratione entis, non tamen in ratione producẽtis. Quia vt ibi diximus contra Pererium, cuius eſt hæc ſolutio, vis productiua in entitate rei fundatur, & effectus continetur in entitate cauſæ formaliter, vel eminẽter, ergo quod in eſſe entis non eſt perfectius, vel ſaltim æquè perfectum, ac aliud, nequit etiam eſſe in ratione producentis, quia ſemper vrget illud, quod nemo dat, quod non habet, vnde ſi accidens eſt inferioris entitatis ad ſubſtãtiam, ſanè totam entitatem ſubſtantiæ continere nequibit, atq. communicare.

150 Secundò, quòd neque in virtute ſubſtantiæ, atque vt inſtrumentum eius valeat attingere eius productionem cõtra Thomiſtas probatur, Tum eadem ratione, quia & ſi dicant Thomiſtæ accidens concurrere in virtute ſubſtantiæ, tamen ſolis verbis diſcrepant à ſententia Pererij, quia etiam ipſi ponunt accidens ſe ſolo operari, ac eſſe cauſam totalem illius productionis itaut ſubſtantia nullo modo actualiter influat. Tum quia hactenus nequiuerunt Thomiſtæ ſufficienter explicare, quid ſit in accidente hoc, quod eſt agere in virtute ſubſtantiæ, quiduè virtus iſta præſeferat; dum negant peculiarem influxum ſubſtantiæ, quo adiuuet, & fortificet actiuitatem accidentis; nec opus eſt refellere modum explicandi Ioan. de S. Thom. & Manc. quia eſt ille Complut. & Maſij, quem in Phyſic. funditus euertimus etiam ex eorũ principijs. Tum deniq. quia hic influxus ab acci-

dente proueniens in virtute ſubſtantiæ ab ipſis ponitur inſtrumentalis, ergo præter iſtum aſſignari debet influxus cauſæ principalis, nam vel accidens ſe habet vt inſtrumentum verè, & propriè à ſubſtantia motum, vel ſolùm ſimilitudinariè, quatenus ſubſtantia eſt radix illius, & conſequenter radicale, & remotum operationis principiũ, quomodo, quod eſt cauſa cauſæ dicitur etiam cauſati cauſa, ſi ſecundum, ergo cauſalitas accidentis potiùs erit principalis, quia talis radicatio potiùs eſt radicatio in eſſe, quàm communicatio operandi, ſi primum, ergo requiritur vera, & propria motio, & influxus immediatùs ſubſtantiæ, quo accidens adiuuetur, alias non eſſet verè, & propriè inſtrumentum, præſertim in ſententia ipſorum.

Tertio tandem quod ſola ſubſtantia attingat productionem ſubſtãtiæ ſequitur ex dictis, quia quando ſunt duo, de quibus dubitatur, an ſint cauſæ alicuius effectus, conſiderare debemus, quodnã illorum habebat cum effectu maiorem proportionem, rationabilius enim eſt hoc eſſe cauſam talis effectus, quàm illud, quod cum eo minorem, vel nullam prorſus habet proportionem, at quando lignũ comburitur ignis ex ipſo productus maiorem habet proportionem cum ſubſtantia alterius ignis, quàm cũ eius calore, quia à toto genere magis proportionatur ſubſtantia cum ſubſtantia, quàm accidens, ergo &c. Accedit, quòd indignum eſt omnem actiuitatem immediatam denegare ſubſtantiæ, & aſſerere ipſam continuo otio torpere, & tantum famulis ſuis, quæ ſunt accidentia, iubere, vt operentur, ſanè ſi tota entium vniuerſitas ità ſe habet, Regem haberent entia (quia inter ea apicẽ ſubſtantia tenet) inertem nimis, & otioſũ, & accidentibus parum prodeſſet talem habere Dominũ, vt in eius virtute operari dicantur, ſi eis manum in operando non porrigit, aliouè modo auxilium præbet.

151 Contra obijciũt Thomiſtę Primo quia plerunq. nõ adeſt præſens ſubſtantia, quæ dicitur cauſa principalis alterius, ſed ſola accidentia illius, vt cum Sol relicta aliqua virtute, ſeu diſpoſitione accidentali generat aurum, argentum, alia metalla in viſceribus terræ à qua tàm longe diſtat. Tum 2. quia interdum non ſolùm non eſt præſens, vbi alia ſubſtantia producitur, ſed omninò non eſt in rerum natura, vt cum animal deciſo ſemine moritur, & ex illis diſpoſitionibus aliud generatur, & paſſim euenit in animalibus, quæ ex putri materia ortum habent, & ex ſolo diſpoſitionum concurſu generãtur. Tum 3. vnius potentiæ vnus tantum eſt actus primarius, & immediatus, vt potentiæ viſiuæ videre, intellectus intelligere, à quibus ſpecificatur, ſed eſſentiæ, & ſubſtãtiæ creatæ actus proprius, & immediatus eſt eſſe, ſeu exiſtentia, hæc enim actuat illã, ergo præter hunc actum nullum alium proximum, & immediatum habebit, operatio enim eſt actus illius potentiæ, à qua proximè, & immediatè fluit. Tum 4. Eſſe eſt prius, quàm poſſe operari, ergo poſſe operari eſt quid accidentale ſubſtantiæ, atq; ideò ſolum medijs accidentibus illi conueniens. Tum tandem, quia ſi forma eſſet immediatum principiũm *quo* operationis, habẽs formam ſemper haberet operationem in actu, ſicut habens animam ſemper eſt viuens actu, quod eſt falſum, quia aliquando quieſcit.

Reſp. hæc argumenta eſſe adeò imbecillia, vt potius contra ipſos Thomiſtas militent, primum parum nos vrget admittentes actionem in diſtans ex dictis diſp. 7. Phyſ. q. 4. art. 3. & ſi quid probat, probat etiam neq; ab accidentibus poſſe ſubſtantiam in illis caſibus produci nam vel ſubſtantia diſtans per accidẽtia ſibi inhærẽtia generat aliam, vel per accidentia denuò producta in paſſo, ſi primum, qua ratione dicis ſubſtantiam producere non poſſe, quia diſtat à paſſo, eadem ratione nec poterunt accidentia illi inhærentia, cum ſint æquè diſtantia ab illo; ſi ſecundum, qua ratione potuerunt illa accidentia produci in paſſo

adeò

adeò diſtante, poterit, & in eodem produci forma ipſa ſubſtantiali. Ad 2. inferius patebit virtutem formatiuam ſeminis non eſſe vndequaque accidentalem, quantū verò ſpectat ad animalia ex putri genita dicimus cum Scoto 2. d. 18. illas animas produci à ſolo Deo, vt Auctore naturæ, qui tenetur ſupplere defectum cauſarum naturalium, quando materia accidentibus diſpoſita exigit naturaliter productionem ſubſtantialis formæ, ad quam eſt diſpoſita, vt diſp. vlt. dicemus. Nec alienum eſt à Philoſopho, inquit Doctor, in his caſibus ad Deum recurrere, cōmuniter enim ab omnibus recurritur ad ipſum in corporis animatione, in qua retunditur, quicquid ſolent contra hunc recurſum obijcere Thomiſtæ; neq; id eſt priuare cauſas ſecundas ſuis actionibus, quia ratio naturalis dictat nullam eſſe tunc cauſam creatā ſufficientem; imò, & ipſi Thomiſtæ in hoc caſu tenentur nobiſcum facere hunc recurſum, cum enim ſecundum ipſos accidentia non agant, niſi in virtute alicuius ſubſtantiæ, cuius ſunt inſtrumenta, quæritur de diſpoſitionibus ad Ranam v.g. producendam in materia putri exiſtentibus in cuius ſubſtantiæ virtutē agant, non Solis, quia hic nullo modo præcontinet animalia, & virtutem illorū ſentiendi, & appetendi, non alicuius Ranæ determinatæ, quia Ranam illam ſupponimus ex putri generari, & nō per propagationem, non alicuius Ranæ indeterminatè, & vagè ſūptæ, quia actiones ſunt ſingularium, non vniuerſalium, & indiuidui determinati, non vagi, vndè hoc eſt recurrere ad Ideas Platonis; non in virtute illius ſubſtantię, in qua ſubiectantur, nam accidens ſecundum Thomiſtas agit in virtute illius ſubſtantiæ, à qua producitur, non in qua recipitur, cū ergo ad nullam ſubſtantiam creatā poſſit rationabiliter recurſus fieri, velint, nolint, debent Thomiſtæ nobiſcum recurrere ad ſupremum naturæ Auctorē.

152 Ad 3. iam diximus in Phyſ. in finis illius articuli ſoluendo argumentū Complut. cum quo iſtud à Manca, & Io. de S. Th. allatum coincidit, contra ipſos etiam militare, nam & ipſi concedūt ſubſtantiam eſſe agens principale in generatione ſubſtantiali, accidens verò inſtrumentale tantum, & in actione accidentali concedunt accidens principaliter concurrere, quare & ipſi concedere tenentur vnius potentiæ duos eſſe poſſe actus, quia tàm ſubſtantia, quàm accidens ordinàtur ad eſſe, & operari, Quod ſi dicant eiuſdem potentiæ plures eſſe poſſe actus inadæquatos, vnum primarium, alterum ſecundarium, & ſic ſe habere eſſe, & operari, quia operari conſecutiuè ſe habet ad eſſe, eadem quoq; ſolutio nobis ſuffragabitur; argumentum tamen falſo nititur fundamento, vt ibi diximus, quod nimirum ſubſtantia ſit in potentia ſubiectiua ad exiſtentiam, illamq; reſpiciat, vt actum realiter diſtinctum. Ad 4. pariter retorquetur ex ibi dictis, ſequitur n. etiam in ipſis accidentibus virtutem productiuā eſſe quid ſuperadditum illis, quia etiam in illis prius eſt eſſe, quàm operari; Vel ergo negatur aſſumptum, vel ſolum verificatur de prioritate rationis cum fundamento in re, quia per *eſſe* res conſtituitur abſolutè in ſe, & ad ſe, per *poſſe operari* conſtituitur relatè, & in ordine ad aliud, prius autem res in ſe concipitur, quàm alteri comparetur. Ad 5. negat Doctor ſequelam 2. d. 19. q. vn. §. *rationes iſtæ* cū ſua probatione, non enim eſt ſimile dare vitam, & operari, quia anima eſt principium formale, quo viuens eſt viuens, quia ipſa dat eſſe viuum in genere formalis cauſæ, ſed eſt principium operationis, ſecundum quod eſt reducta ad genus cauſæ efficientis; eſt ergo forma, inquit Doctor, immediatum principiū formale eſſendi, item & operādi, ſed nō ſimiliter ſe habet ad cauſam formalem, & effectiuam; imò, & argumentum retorqueri poteſt, quia ſubſtantia ità in ſe formam ſubſtantialem habet, ſicut accidentia, ſicut ergo forma ſubſtantialis, quia ipſam informat ſemper, ſemper quoq. eam faceret actu operantem, ſi eſſet immediatum operationis princi-

pium, eadem ratione videtur idem poſſe deduci de accidentibus.

153 Reſtat igitur, vt accidentia in generatione ſubſtantiali concurrant, vt cauſæ diſpoſitiuæ; quæ præuia alteratione materiam præparant ad formam ſubſtantialem, veruntamen eius productionem non attingunt, ità diſertè docuit Ariſ. 2. de Anim. 41. vbi negat calorem eſſe cauſam nutritionis, quaſi ipſã formam ſubſtantialem attingat, & tex. 50. ait ſe habere reſpectu nutritionis, ſicut temonem in gubernatione Nauis; vbi vt conſtat ſe habet vt merum inſtrumentum; imò 2. de Gen. 53. 54. & 55. acriter carpit eos, qui rerum generationes tribuunt qualitatibus, & paſſionibus & negant formis ſubſtantialibus, quia illę non concurrunt ad generationem, niſi *valdè inſtrumentaliter*, ait Philoſophus, quo verbo innuit eſſe talia inſtrumenta, quæ non attingant terminũ principalis agentis, ſed tota eorum actiuitas in diſpoſitione conſumetur. Quæres an ſaltim poſſit eſſe cauſa partialis inadæquatè cum ſubſtantia concurrens ad alterius ſubſtantiæ productionem: Arriag. cit. licèt id non concedat de facto, tamen ait nullam in hoc apparere repugnantiam, nos tamen in Phyſ. loc. cit. diximus veroſimilius eſſe non poſſe.

Ex his facilè eſt colligere, quænam ſit cauſa efficiens corruptionis, quando. n. res corrumpitur poſitiuè per actionem poſitiuam formæ contrariæ, (quo modo regulariter contingit corruptio, quia generatio vnius eſt corruptio alterius) tunc eadem illa cauſa, quæ generat vnã formam, eſt agens *quod* deſtruens aliam cum ea incompoſſibilem, forma autem introducta eſt principium *quo* immediatum. Dices, non eſſe eandem rationẽ de generatione, & corruptione, quia licèt imperfectius nequeat perfectius generare, valet tamen illud corrumpere, vt conſtat de igne comburente viuens, ergo accidens eſtò nequeat eſſe cauſa generationis ſubſtantialis, poterit tamen eſſe cauſa corruptionis. Ad hoc iam ſufficienter diximus loc. cit. in Phyſ. in ſol. ad 3. prim. quæ non oportet hic repetere.

QVÆSTIO VII.

An quod eſt corruptum poſſit denuò produci, & generari naturaliter, vel ſaltim ſupernaturaliter.

154 PRima opinio extrema, quæ Platonicis ſolet adſcribi, non ſolum ſupernaturaliter, ſed etiam naturaliter hoc ſtatuit poſſibile, & de facto ità contingere, quòd non ſolùm quidam effectus numero ijdem redeant, ſed omnia prorſus huius vniuerſi indiuidua peractis certis annorum periodis poſt completam circulationem octauæ ſphæræ per motum naturalem, quæ ſecundũ aliquos triginta ſex millibus annis finitur, ſecũdum alios quadraginta nouem millibus ex tabulis Alphonſinis, ità referunt D. Aug. 12. de Ciuit. cap. 13. D. Hier. in cap. 1. Eccleſ. Ficinus lib. 11. de theol. Platonis, Alcinous cap. 12. de doctrinà Plat. quam opinionem nonnulli tribuunt etiã Pythagoricis, qui animarũ regreſſum tandẽ ad eadem corpora admiſerunt poſt multas, & varias aliorum corporum informationes; vndè P. Ferchius, qui vt argumentum de infinitate animatum ex motus æternitate, ac animæ immortalitate deductum diſſolueret, admittit animarum circulationem in humana corpora in Ariſt. ſent. veſtig. 6. lib. 2. cap. 10. & 14. tenetur & ipſe admittere ſaltim in ſpecie humana hoc eſſe naturaliter poſſibile, ſicut enim naturaliter videmus eandem materiã ad diuerſas formas tranſire, cur poſt multas annorum centurias contingere nequit eandem materiam ab eadem iterũ anima informari, ſi animæ continuò eodem ordine circulari ad corpora informanda? vt ergo Pythagorici ob hanc circulationem dicebant poſſe tandem idem indiuiduum viuens redire denuò, poſt quã corruptum eſt, vt refert Amicus in Phyſ. trac. 14. q. 8. dub. 1. ità quia Ferchius circulationem Pythagoricam

ſuſcipit in ſpecie humana, admittere debebit poſſe naturaliter eundem hominem redire.

Secunda opinio extrema negat vllum indiuiduum ſemel corruptum amplius redire poſſe idem numero ſiuè per potentiam naturalem, ſiuè ſupernaturalẽ, (ſolo homine excepto.) quia de alijs entibus poſt eorum corruptionem non remanent actu ſingulæ partes, forma enim omninò deſtruitur, at anima hominis, eiuſq; materia permanẽt in actu, & ideò poterit Deus hominem reparare, nõ verò alia entia; tribuit Durand. 4.d.43.q.3. Abulenſ. in cap.22. Math.q.238. Marſil.2.de Gen.q.18. D.Tho.3.p.q.77.art.5.& 4. ſent.d.44.q.1. quæ opinio etiam ſine tali exceptione de homine communis fuit Epicureis, Stoicis, Sadducæis, & alijs Philoſophis, qui & animam mortalem poſuerunt, & reſurrectionem hominis impoſſibilem, vt refert Tertull. lib. de Præſcrip. Hæret. cap.7.

Aliæ deniq; opiniones mediant inter iſtas: quamplures enim negant naturaliter poſſe hoc contingere, ſupernaturaliter tamen admittunt, quæ communis eſt inter Theologos, D. Tho. 4. contra gentes cap. 81. vbi Ferrar. Capreol. 4.d. 43.q.1. Hiſp.q.1.art.1. vbi Gab. Argent. & alij Scolaſtici; Henr. quol.7.q.16. Suar.3.p. tom.2. diſp.44. ſec.2. Fonſec. 8. Met. cap.5.q.1. Complut. in lib. de Gen. diſp.13.16. de S. Th. ibidem q.12. ar.1. Conimb.2. de Gen. cap.11.q.1.art.3. Tol.q.34. Rubius 2. de Gen. trac. vlt. & alij paſſim, qui licèt in primo puncto conueniant de potentia naturali, non tamen omninò conueniunt in ſecundo, quidam namq; vniuerſaliter affirmant, quodcunq; ens corruptum poſſe idem numero à Deo reparari, ſiuè ſit permanens, ſiuè ſucceſſiuum, vt Conimb. cit. Suar. diſp.50. Met. ſec.9. Auerſa q.37. ſec.10. Moriſ. diſp.3. Phyſ.q.24. Amic. cit. qui alios citat; alij verò concedunt ſolum de permanentibus, negant de ſucceſſiuis, vt Capreol. Ferrar. Henric. Rubius, Io. de S. Th. Complut. Fonſec. cit. Vaſq.1.p. diſp.33.n.19. Alij tandem nõ ſolum id vniuerſaliter affirmãt de quocunq; entium genere in ordine ad diuinam potentiam, verum etiam de aliquo effectu concedunt in ordine ad potentiam naturalem, itaquò non repugnẽt ex parte cauſarum naturalium aliquem effectum eundem numero reproduci, ità Scotus 4.d.43.q.3. Riccard. ibi art.3.q.1. Ocham q.10. Baſſ.q.2.art.2. Mair. 4.d.44.q.4. & alij Scotiſtæ in eum locũ. Rada in 4. contr.15.ar.3. Faber 5. Met. diſp.6. cap.2. Tromb. 8. Met.q.4. & ſequuntur Neotherici paſſim, vt poſteà dicemus.

ARTICVLVS I.

Reſolutio quæſiti quoad potentiam ſupernaturalem.

155 Dicendum eſt in ordine ad potentiam Dei abſolutam poſſe quodcunq; ens, ſiuè permanens, ſiuè ſucceſſiuum reproduci, etiamſi fuerit anteà nedum corruptum, ſed etiam prorſus annihilatum. Ità Scot. 4.d.43.q.1. & cum eo Recentiores omnes, & quidem de homine patet, quia eſt articulus fidei, probat verò Doctor cõcluſionẽ vniuerſaliter. Primò, ex D. Aug. 22. de Ciuit. Dei cap. 20. vbi loquens de carne reddenda homini in reſurrectione, inquit, & ſi omnibus periſſet modis, nec vlla eius materia in vllis naturæ latebris manſiſſet, tamen ſi vellet, eam repararet omnipotens, ergo totaliter deſtructum, & corruptum in totali eſſe poteſt idem reparari.

Secundo probat ratione oſtenſiua, quia nulla adeſt repugnantia, nec ex parte Dei, qui idem, & immutabilis perſeuerat, nec ex parte creaturæ, quia antequàm eſſet, erat creabilis, ergo poſt annihilationem erit etiã recreabilis, probatur conſeq. quia non eſſe ſequens annihilationem eſt eiuſdem rationis cum non eſſe præcedente creationem, ergo ſi ante creationem non priuabat poſſibilitate creaturam illam, nec etiam poſt annihilationem, probatur antecedens,

quia duæ mutationes oppoſitæ habent idem pro termino, vna pro termino à quo, alia pro termino ad quem; nec videtur aliundè poſſe hæc implicantia deduci.

Durand. cit. quaſdam affert ſolutiones ad hoc argumentum, quæ manifeſtè petunt principium, & ſupponunt, quod eſt in quæſtione; caput tamen, ex quo præſertim implicantiam, inquit, attendi debere, eſt interruptio, quia quælibet res eſt eadem ſibi ipſi, vndè dum nõ eſt corrupta, ſemper manet eadem, at verò poſtquam eſt corrupta cum ipſa nõ maneat, nec poteſt iterum produci. At Doctor ibidem luculenter oſtendit neque ex hoc capite eſſe implicantiã hoc modo, ſi Deus producat aliquid in inſtanti A, & ipſum conſeruet in tẽpore immediatè ſequenti, tunc erit idem numero in primo inſtanti, ac in tempore ſequenti, quod terminatur ad inſtans B, ergo ſi Deus productum in inſtanti A, nolit cõſeruare in tempore intermedio, & iterũ reproducat in inſtanti B, idem numero erit in vtroq. inſtanti, quamuis interruptum tempore inter medio, Prob. conſeq. tum quia identitas ipſius rei in inſtanti B, & A, non dependet eſſentialiter à cõſeruatione eiuſdem in tempore intermedio, quia in nullo genere cauſæ, vt patet, tum quia ſi eſſet dependentia hæc à cõſeruatione in tali tempore, tunc Deus creationem rei, quam creauit in inſtanti A, nõ poſſet differre vſq. ad inſtans B, nam identitas rei in hoc inſtanti poſteriori dependeret eſſentialiter ab eſſe eiuſdem rei conſeruato in tempore intermedio, atque ità non potuiſſet Deus creationem mundi vſq. ad præſens tempus differre, ſed neceſſariò multò anteà illud creauit; tum quia diuerſitas poſterioris non arguit diuerſitatẽ prioris eſſentialiter, ſed illa inſtantia ad ipſum eſſe rei ſunt poſteriora eſſentialiter, vndè, & illud eſſe manet idem in quibuſcunq. inſtantibus ſuccedentibus, ergo ſiuè fiat continuatio inter illa inſtantia, ſiuè non, non minùs ipsũ eſſe rei erit ſemper idẽ.

156 Tertio probat Doctor ex abſurdis, quæ ſequuntur ex illa radice, quòd eſſe ſimpliciter interruptum, vel deſtructum non poteſt redire idem; ſequitur enim quòd Deus non poſſet bruti idem numero reſuſcitare, cuius oppoſitũ nonnquam legitur à Sanctis miraculosè factum, vt patet de Tauro, quem S. Syluester reſuſcitauit Romæ præsẽtibus Cõſtantino, & Helena tunc nouiter cõuerſis, & hoc Deo negare eſſe poſſibile videtur magnæ infidelitatis, inquit Doctor; ſequitur etiam, quod nec Deus in reſurrectione hominis poterit eandẽ numero formã corporis reparare, nec eadem numero accidentia, quia hæc omnia fuerunt corrupta, item nec tertia entitas, quæ iam eſt deſtructa per mortẽ.

Quarto, eædẽ rationes probãt quoq; de rebus ſucceſſiuis, quia. ſ. eſt idem terminus à quo, & terminus ad quẽ in creatione, ſeù productione, ac in recreatione, & reproductione, nam per annihilationem, vel corruptionem res reducitur ad eandem nihilitatem, quam priùs habebat ante creationem, & productionẽ, non maiorem; ſiuè res illa ſit permanẽs, ſiuè ſucceſſiua. Tum quia, ſicut res permanens non eſt alligata certo tempori quoad ſui productionem; ſed potuit à Deo produci multò anteà, vel poſt illud tẽpus, in quo de facto producta eſt, ità pariformiter dicendum de motu, quæ. n. contradictio eſt, vt reuolutio Cœli hodierna anticiparetur à Deo viginti, vel quinquaginta annis? quòd ſi res ità ſe habet, poterit eadem facilitate illam repetere poſt tantumdem temporis, & ſic de omni alio motu dicendum erit, ac duratione eius intrinſeca, quod eſt tempus reale, ac intrinſecũ. Tum quia ratio ſucceſſionis non ponit in eis ſpecialem implicantiam, ſucceſſio enim formaliter aliud non dicit, niſi ordinem prioris, & poſterioris inter partes rei ſucceſſiuæ, itaquod ſub tali relatione nequeant ſimul coexiſtere in eodem temporis ſpatio, ſed vna neceſſariò accipiatur poſt aliam, vt diximus diſp. 15. Phyſ. q. 6. art. 1. at hoc totum haberetur in reproductione rei ſucceſſiuæ, non. n. reproducerentur

ſentur omnes eius partes ſimul, ſed adhuc vna poſt aliam eodem omnino ordine ſeruato adinuicem, quem habuerunt in prima productione.

157 Dices, non poſſe ſeruare eundẽ ordinem ad tempus imaginarium, cui hodiè v.g. coexiſtit hodierna circulatio; nec enim dici poteſt redire quoq; idem tempus imaginarium, vt fortè diceretur de tempore reali, nam imaginariæ durationis partes ità concipiuntur fluere, vt quæ ſemel fluxit, non poſſit amplius concipi, vt iterum fluens, quia vendicat ſibi certam ſeriem in tota duratione inuariabilem. Hæc inſtantia tamen, in qua totus cõſiſtit cauillus oppoſitæ ſententiæ, parum vrget, quia nec motus, nec tempus formaliter conſiſtit in illa coexiſtentia ad imaginariam durationẽ inuariabili tenore fluentem, ſed in exiſtentia ſucceſſiua partium motus, coexiſtentia autem illa ad partes durationis imaginariæ eſt connotatum prorſus extrinſecum, & accidentale, vt diximus diſp. 13. Phyſ. q. 4. art. 1. quare duratio realis poteſt ſumi dupliciter, primò vt dicit reſpectum correſpondẽtiæ ad imaginariam; alio modo ſecundum ſe, & propriam entitatem, primo modo non poteſt ſemel tranſacta redire, quia non redit ſpatium, cui correſpondet, ſecundo modo vtiq; quia enim ſic ei accidit correſpondentia ad talem, vel talem durationem imaginariam, ità ſalua identitate ſuæmet entitatis, & exiſtentiæ poteſt variare reſpectum coexiſtentiæ, & nunc habere correſpondentiam ad talẽ durationem, nunc verò ad aliam dũmodo ſit æqualis hæc, & illa duratio imaginaria; atque ità idem ipſe motus cum eadem ſua intrinſeca ſucceſſione potuiſſet ab initio fieri prius, vel poſteà in cõparatione ad tempus imaginarium cum totali indifferentia ex parte ſua. Confirmatur, quia ſi vera eſſet hæc Aduerſariorum doctrina, ſequeretur nec Angelum poſſe reproduci, vt benè notarunt Conimb. quia eius æuum non minùs reſpicere, ac commenſurari debet cum duratione imaginaria, quàm motus, & tempus, cum nullum illorum concipiatur à nobis ſine coexiſtẽtia cum tali duratione.

158 Quinto demũ probatur ex Rubion. 4. d. 43. q. 2. concluſio in vniuerſũ de quocunq. ente tàm permanenti, quã ſucceſſiuo; Tum quia ſi nullum horum, poſtquam corruptũ eſt, poteſt amplius reparari, hoc eſſet vel quia non exiſtit, vel quia præceſſit, vel quia corruptum fuit, non primum, quia nec ante primã productionem exiſtebat, nec ſecundũ, quia multæ res exiſtunt, quæ præfuerunt, nec tertium, quia quando primò non exiſtebat res erat poſſibilis, ergo etiam modò poſt corruptionem. Prob. conſeq. id ſolum deſtruit annihilatio, vel corruptio, quod ponit generatio, vel creatio, ſed hæc ſolum ponit actualitatem rei, non poſſibilitatem, quæ iam præſupponitur, ergo &c. Tum quia non magis diſtat impoſſibile à poſſibili, quã poſſibile ab impoſſibili, ſed per nullam potentiam impoſſibile fieri poteſt poſſibile, ergo per nullam potentiam poſſibile fieri poteſt impoſſibile. Tum etiã quia quod eſt Deo poſſibile per nullam actionem cauſæ ſecundæ fieri poteſt illi impoſſibile, ergo nullum ens poſſibile productum, ſi poſtea per actionem cauſæ ſecundæ deſtruatur, poteſt fieri Deo impoſſibile. Tum tandem quia nulla in hoc apparet implicantia, vt ex ſolutione obiectionum mox conſtabit.

Aliqui dicunt has rationes non magis concludere poſſibilitatem reparationis rei corruptæ in ordine ad potentiam ſupernaturalem, quàm naturalem; ſed valdè falluntur, quia non eſt eadem ratio de poſſibilitate rei in ordine ad hãc, & illam potentiam, quia in termino potentiæ naturalis non ſufficit potentia Logica, ſed requiritur Phyſica, & in cauſa requiritur potentia expedita, quæ expeditio non pendet ex vna ſola cauſa, ſed ex concurſu plurium cauſarum cum cæteris circumſtantijs, quæ non poſſunt regulariter rurſus coire ad eundem effectum, ſed de hoc dicemus art. ſequen.

In

159 In oppoſ. obijc. Primo vniuerſaliter probando de quocumque ente, quòd ſemel deſtructum, nequeat amplius reparari, Tum quia ad præteritũ non eſt potentia ex cõmuni axiomate, qua ratione Ariſt 6. Ethic. cap. 2. approbat dictum Agathonis, quòd hoc ſolo priuatur Deus, ingenita facere, quæ facta ſunt. Sed ſi faceret præſens, quod præterijt illud denuo producendo, præteritum faceret non præteritum, quia quod eſt præſens, non eſt præteritum, ergo &c. Tum 2. quia tunc illa res bis eſſet, & conſequenter duplicem haberet durationem, & exiſtentiam, quia duobus diſtinctis temporibus coexiſteret, ſed hoc repugnat, quia tunc non eſſet eadem res. Tum 3. iteratio, & reditio repugnat identitati, & vnitati, quia ponit numerum, quem negat identitas, ergo implicat in adiecto eãdẽ rem redire. Tum 4. identitas effectus pendet ex identitate actionis, nam actiones diſtinguuntur per terminos, & è contra, cum actio, & terminus identificẽtur 3. Phyſ. 47. ſed nec Deus poteſt eandem actionem rurſus edere, quia nec eundẽ motum, nec tempus, à quorum vnitate pendet actionis vnitas ex 5. Phyſ. Tum 5. quia nec inciperet res in ſua reproductione per primum eſſe, quia anteà habuit eſſe, nec per vltimum non eſſe ob eandem rationem. Tum 6. quia tẽpus medians inter corruptionem ac reparationem diuideret reparatum, à corrupto, atq; ita non eſſet idem, quod fuit corruptum, ac denuò reparatur, quia non eſſet omnino indiuiſum. Tum tandem, quia non plùs modo poteſt facere Deus per liberam voluntatem, quàm ſi neceſſariò ageret, quia libertas non auget potentiam, ſed ſi neceſſariò ageret interrupta actione nõ poſſet amplius eundem effectum reproducere, ſicut data Hypoteſi, quod actio Patris æterni, qua neceſſariò producit filium, interrumperetur, non amplius eundẽ, ſed alium filium produceret, ſi denuò generaret, ergo &c.

Reſp. ad præteritum non dari potẽtiam reduplicatiuè; vt præteritum eſt, quaſi fieri poſſit; vt id, quod fuit, non fuerit, quem ſenſum innuit dictum Agathonis, datur tamen potentia ad præteritum ſpecificatiuè, vt nimirum iterum ſit, quod iam fuit, eo modo, quo dicimus album fieri poſſe nigrum, non reduplicatiuè, ſed ſpecificatiuè, quarè negatur minor, quia licèt id, quod eſt præſens ſecundum coexiſtentiam, quam modò habet ad moram imaginariam præſentem, nequeat dici præteritum, poteſt tamen dici tale ſecundum aliam coexiſtentiam, quã anteà habuit. Ad 2. neg. ſequela maioris non enim ſi res bis exiſteret, duplex eſſe haberet, ſed idem bis productum, nec conſequẽter duplicem exiſtentiam, ac durationẽ intrinſecam, ſed eandem bis repetitam, quarè geminaretur ſolum coexiſtentia ad duplex tempus extrinſecum reale, vel imaginarium interruptum, quod totum declarari poteſt exemplo corporis in pluribus locis replicati ſeruata proportione temporis, & loci. Ad 3. iteratio, quo modo ponit numerum ita quoq. repugnat vnitati, ſi ponit numerum rerum, repugnat vnitati rei, ſi ponit numerum non rerum, ſed coexiſtentiarum eiuſdem rei ad diuerſa tempora, ſiuè realia, ſiuè imaginaria, ſic non repugnat vnitati rei, ſed vnitati coexiſtẽtiæ, itaq; in caſu geminaretur coexiſtẽtia, non res. Ad 4. poteſt negari maior, & minor, maior quidem, quia abſolutè loquendo poteſt idem effectus eſſe terminus diuerſarum actionum, immo & agentium diſiunctim, vt diximus diſput. 8. Phyſ. q. 3. art. 1. vndè inquit Doctor cit. 4. d. 43. q. 1. § *aliter ponitur*, fallaciam eſſe conſequentis ex diſtinctione actionum, & mutationum inferre diſtinctionem terminorũ, benè quidem ex diſtinctione terminorũ arguitur alietas actionum; non tamen è contra, quia idem terminus acquiri poteſt duplici via, vt idem Vbi ſpecie motu locali, & motu recto, & eadem Rana per generationem vniuocam, & æquiuocã, cum verò inquit Ariſt. terminum, &

actio-

actionem identificari loquitur de actione pro re acta, vt explicat Doctor 4. d. 13. q. 1. poteſt etiam negari minor, poteſt ſiquidem eadem ipſa actio replicari, ſicut de facto eadem actio ſub ratione conſeruationis toto ſequenti tempore perſeuerat, & ſi aliqua eſſet difficultas de actione ſucceſſiua ratione motus, & temporis, à quibus dependet, ſaltim non eſſet de illa actione, quæ indiuiſibiliter exerceretur. Ad 5. inciperet per primum eſſe, vel vltimum non eſſe, non quidem ſimpliciter, & abſolutè, vt eſt in prima productione, ſed tantum relatè comparando ſcilicet hoc primũ eſſe reproductionis ad non eſſe immediatè præcedens. Ad 6. ſicut idem corpus pluribus in locis replicatum dicitur à ſe diuiſum localiter, non entitatiuè, ita eadem res reproducta diuideretur à ſeipſa iam pridem producta temporaliter, non entitatiuè, vndè illa diuiſio non cadit ſuper exiſtentiam rei abſolutè, ſed potius ſuper coexiſtentiam ad diuerſa tempora. Ad 7. ſi argumentum valeret, probaret quoq. Deum non poſſe hominem reſuſcitare, poteſt itaq; negari maior; quia libertas auget potentiam, ſaltim quoad exercitiũ operationis, ſi enim Deus non eſſet liber, limitatus eſſet ad certum modum operandi; poteſt etiam negari minor, nam omnia reproduceret, ſi eſſet virtutis infinitæ, vt nunc eſt, ſicut etiam data illa Hypoteſi Pater non alium, ſed eundem filiũ gigneret, quia alius poſsibilis non eſt.

160 Secundo probatur idipſum ſpecialiter de entibus ſucceſsiuis repugnare ex peculiari eorum natura; de ratione enim entis ſucceſsiui eſt, vt habeat partes ſuas in continuo fluxu cum certo ordine prioris, & poſterioris; atque ità tranſeat; vt amplius exiſtere nequeat; & præſertim eius vnitas ex continuitate dependet; vt Ariſt. dicit 5. Phyſ. 39. ſed hæc omnia repugnant cum eius reproductione, ergo &c. Prob. min. quia ſi interrumpitur, iam ſoluitur continuitas; ſi reproducitur, non tranſit irreuocabiliter; ſi idem motus repetitur, pars, quæ erat prior, efficietur poſterior eadem parte poſteriori priùs elapſa; & tandè poterit ità aſsiduò reproduci, vt non ſit fluxus, ſed ſemper permaneat idem motus. Reſp. de ratione entis ſucceſsiui eſſe vtiq. quod habet partes ſuas continuò fluentes vnam poſt aliam, non tamen cũ tali certo ordine, vt hæc poſt illã fluat adeò neceſſariò, vt neq. à Deo poſsit inuerti hic ordo, & quando adeſſet talis neceſsitas, adhuc talis ordo cõſeruari poſſet in reproductione totius illius entis ſucceſsiui, quia vna pars iterata deberet ad aliam comparari quatenus iteratam, & non iam præteritam; nec item de eius ratione eſt ità tranſire, vt amplius nequeat redire, ſed tranſire diuiſibiliter, & ſuceſsiuè, quæ diuiſibilitas, & ſucceſsio ſemper incolumnis maneret, quantumcunq. aſsiduò reproducatur, quia ſemper repeteretur cum eodem partium fluxu, & eo caſu ſemper permanere diceretur idẽ motus eo ſenſu, quo modo dicimus motum permanere ideſt perſeuerare per horam ſecundum conditionem ſcilicet ſuæ naturæ fluentis; haberet deniq. eo caſu continuitatem quoq. ad eius vnitatem requiſitam, quia reproduceretur cum omnibus, & ſingulis eius partibus inuicem continuis; hæc ſiquidem eſt continuitas, quæ ad motus vnitatem requiritur, non autem opus eſt, vt ad alium motum continuetur, vel ad ſeipſum prius exiſtentem; vt bene notat Doctor §. cit. Baſſol. art. 3. §. *ad motiua aliorum*; & Rubion cit. quo etiam modò dicimus eandem quantitatem permanere continuam, etiam ſi in pluribus locis diſtitis à Deo replicaretur.

161 Tertio probatur ex manifeſtis, quæ indè ſequuntur, implicantijs; ſequitur enim primò quòd ſucceſsiuum erit permanens, poſſet enim idem manere ſub tempore præterito, præſenti, & futuro, ſi ſ. in his temporum differentijs reproducatur. Secundò poſſe ſimul totum conſeruari ſecundum omnes eius partes, quia minùs eſt conſeruare rem exiſtentem, nè corrumpatur,

quàm reparare corruptam. Tertio, idē eſſe ſimul priùs, & poſteriùs, nam pars prior motus iam producti, ſi reproducatur, ſubſequetur partem poſteriorē motus primò producti. Quartò, idem moueri motibus contrarijs ſimul, & ſemel, moueatur enim aliquid ab A, in C, per B, ſi poteſt reparari pars motus quæ erat ab A, in B, durante alia, quæ eſt à B, in C, ſequitur quod mobile ſimul accedet ad B, ſecundum illam partem motus reparatam, & recedet ab ipſo B, ſecundum aliam partem motus adhuc durantem. Quinto, idem corrumpi ſimul, ac generari in eodem inſtanti ex hypoteſi nimirum quòd in eodem inſtāti ſuæ corruptionis reproducatur.

Reſp. nullam ſequi implicantiā; prima non ſequitur, quia vt notat Rubion, non eo ipſo, quòd aliquid habet eſſe in pluribus differentijs temporis, eſt permanens, ſed tantum illud, quod habet eſſe ſimul, & totum, nam ſi illud habeat per partes, & ſucceſſiuè correſpondendo illis, ſicut haberet motus reparatus, ſaluatur adhuc, quòd ſit ſucceſſiuum. Neq; 2. quia conſeruatio partium ſimul naturæ ſucceſſiuorum directè aduerſatur, faciliùs autem eſt rem conſeruare, quàm reparare corruptam, quando ex conſeruatione nō ſequitur deſtructio naturæ ipſius rei. Neq. 3. tunc enim idem eſſet prius, & poſterius, ſed non ſecundum idem, quia eſſet prius, vt coexiſtit vni tempori priori, & poſterius, vt coexiſtit alteri tempori poſteriori. Neq. 4. quia pars illa motus ab A, in B, licèt durante alia à B, in C, reparari non poſſit, benè tamen illa ceſſante, inquit Baſſol. neq. enim neceſſe eſt defendere rem reproduci poſſe omnibus modis, cum multi contradictionem inuoluant; poſſet etiam illa pars reparari alia durante, ſed ordine inuerſo, quæ ordinis partium motus inuerſio eius identitatem ſubſtantialem non lædit, ſed eſt variatio tantū accidentalis, vt notant Conimb. concedit etiam Baſſol. totum, quia inquit non eſſe abſurdū diuina virtute idem corpus moueri motibus cōtrarijs. Neq. vltima ob implicationem illius hypotheſis; hinc tamen non ſequitur rem reproduci nō poſſe abſolutè, quia poterit in alio inſtanti reparari.

162 Quarto, quia videt Ruuius rationes allatas non conuincere, has duas adhibet, velut demonſtrantes, prima eſt, quia vnitas motus ex quatuor attenditur, vt docuit Ariſ. 5.7. & 8. Phyſ. ex vnitate motoris, mobilis, termini, & temporis, ſed ad reproductionem motus variatur tēpus reale, & verum, vel ſi iſtud reproducatur, variatur tamen imaginarium, quia hoc non poteſt fingi redire, cum fluere concipiatur irreuocabiliter, ergo ſi repugnat, quòd redeat idem tempus ſaltim imaginariū, repugnat quoq; quòd redeat idem motus. Nec valet dicere, inquit Ruuius, quòd tēpus eſt extrinſecum motui; tum quia etiam ſubiectum eſt extrinſecum motui, & tamen nequit eſſe ſine ſubiecto; tum quia licèt tempus ſit extrinſecum, tamen ex naturali ordine eſt tanta connexio inter motum, & tempus ſaltim imaginariū, vt ſicut nequit concipi motus ſine duratione imaginaria, ità neq. hic motus ſine hac duratione. Altera ratio eſt, ſicut corpus per ſuam extenſionem permanētem eſt præſens ſpatio imaginario loci, ità motus per ſuam extenſionem ſucceſſiuam eſt præſens ſpatio imaginario temporis, ſed repugnat idem corpus per eandem præſentiam ſimul eſſe præſens pluribus locis adæquatis ſpatij imaginarij, ergo implicat etiā, quòd idem motus per eandem numero durationem ſit præſens diuerſis ſpatijs temporis imaginarij, quod ſequeretur, ſi idē numero repararetur.

Reſp. ad 1. dependentiam motus ad tempus extrinſecum quoad ſuam vnitatem eſſe prorſus accidentariam, & à poſteriori, vt declarauimus diſp. 15. Phyſ. q. 7. art. 2. vnde inquit Ariſ. 5. Phyſ. 36. quòd ſi eſſet idem mobile, & eadē rediret ſanitas, rediret quoq; eadem mutatio, quamuis in alio tempore, quare cū ait Ariſ. vnitatem motus pendere à temporis vnitate, non loquitur de vnitate indiuiduationis, quaſi in ordine ad hoc tē-

pus

pus indiuiduetur hic motus, ſed de vnitate continuitatis, quia vt motus dicatur vnus, nulla debet incidere inter eius partes interruptio, atq; ideò adhuc benè poterit vnus, & idem motus continuus ſecundum eandem ſuam continuitatē replicari in alio, & alio tempore pariter continuo, quantum ergo eſt ex ſua entitate motus non magis eſt alligatus vni certo tempori imaginario, quàm corpus vni certo loco, in ordine ad potentiam ſupernaturalem; & ſanè vnitas motus magis dependet à ſubiecto, quàm à tempore, vt loc.cit.diximus, vndè negatur paritas de ſubiecto, & tempore aſſumpta. Altera ratio benè deducta eſt pro nobis, ſicut enim corpus ſecundum eandem ſuam extenſionē poteſt à Deo replicari in pluribus partibus ſpatij imaginarij per diuerſas præſentias, & coexiſtentias ad illud, ità motus ſecundū eādem extenſionem ſuam intrinſecam replicari poteſt à Deo in pluribus partibus durationis imaginariæ per diuerſas præſentias, & coexiſtentias, & ſic ad argumentum concedimus, quod ſicut corpus per eandem præſentiam nequit eſſe præſens pluribus locis adæquatis ſpatij imaginarij, ità nec motus poteſt eſſe præſens pluribus partibus imaginariæ durationis per eandem coexiſtentiam, ratio eſt, quia hæc determinatam, & certam partem durationis imaginariæ reſpicit pro termino.

163 Nititur Ruuius has ſolutiones euertere, quia fundantur in hoc, quòd motui, & tempori conueniat reſpectus ad ſpatium imaginarium per ſolam coexiſtentiam, atq; ideò ſit illis extrinſecus, & accidentalis, vt eſt corporibus præſentia ad locum, ſed hoc eſt falſum, inquit, quia eſſentialis eſt motui, & motui ſucceſſiua extenſio partium, ſed per hanc extenſionem occupant, & quaſi replent ſpatium ſucceſſiuum imaginariæ durationis, & illi fiunt præſentia, ergo talis præſentia eſſentialis eſt illis, & pertinet ad intrinſecam eorum indiuiduationem. Confirmat id Fonſeca, quia hodiernus motus Solis, & dies dicitur ex eo, quòd incidunt in hodiernum ſpatium imaginarium ſucceſſiuum, nam ſi incidiſſet in heſternum nō eſſet hodiernus motus, & tempus, ſed heſternus, ergo motus habet ſuam indiuiduationem à ſpatio imaginario ſucceſſiuo. At fruſtà conatur Ruuius euadere paritatem aſſumptam de præſentia corporum in ſpatio locali, & rerum in ſpatio durationis, eſt enim fundatiſſima, & adæquata, ſicut enim in corporibus priùs ea concipimus in ſe extenſa per propriam quantitatem, & poſteà coextendi loco, & hinc arguimus extenſionem in loco, ſeù præſentiam ipſis accidere, quia illa ſupponit iam in ſeipſis extenſa, ſic quia motum priùs in ſe cōcipimus extenſum per ſucceſſionem ſuarum partium, deindè coexiſtere tanto durationis ſpatio, vel tanto, hinc debemus concludere talem præſentiam eius entitati accidere, ac ſuperuenire, quare ad inſtantiam neg.min. ad cuius probationem dicimus ſucceſſiuam extenſionem in ſe eſſe eſſentialem motui, & per hanc replere, & occupare ſpatiū durationis fundamentaliter, formaliter verò per ipſam præſentiam, & coexiſtentiam ſuperuenientem. In caſſum etiam fatigatur Fonſeca, ſi contendit entitatem realem motus indiuiduari per reſpectum ad durationem imaginariam, qui eſt rationis, ſi enim indiuiduū eſt reale, etiam per quid reale indiuiduari debet; & eius ratio nō probat motum ſecundum ſuam entitatem realem ab illo ordine ad ſpatium imaginarium indiuiduari, ſed tantum ſecundum illas denominationes hodierni, & heſterni, quæ pertinent ad prædicamentū Quando, vt diximus in Logica; & ſic etiam tempus reale ſecundum ſe non indiuiduatur ab hac duratione imaginaria, ſed ſolùm vt induit rationem formalem *Quando*.

164 Quinto, tandem hoc idem ſpecialiter oſtenditur implicare de tempore, nam ſi tēpus, ſcù duratio motus Cæli, quo menſurantur res ſublunares, poſſet à Deo reproduci, poſſent redire omnes anni, qui fluxere à mundo condito,

& ſi

& ſi hanc replicationem inciperet ab vltimo anno elapſo, & ſic deinceps vſque ad mundi initium, tunc annus Natiuitatis Chriſti Domini præcederet annum natiuitatis Abrahæ. Tum 2. quia poſſent omnes illi anni ità reproduci, vt tantum coexiſterent moræ imaginariæ vnius horæ, nàm in hora nunc fluenti poterit à Deo reſtitui hora proximè elapſa, & rurſus alia, quæ fuit illi proxima, & ſic deinceps vſq; ad mundi initium, quod prorſus repugnare videtur, quia tunc non eſſet inceſſio vnius horę ad aliam, ſed omnes eſſent ſimul. Tum 3. è contra poſſet vna, & eadem hora ſpatio coexiſtere mille annorum, ſi nimirum per totum illud temporis ſpatium eius reproductio continuetur, quòd prorſus quoq; repugnat, quia eadem hora eſſet in infinitum longior ſeipſa. Tum 4. ſi hora proximè elapſa in hora modo fluēti reproducitur, vel ſic reproducta faceret maius tempus, vel omninò idem, ſi omninò idem, ergo eſſet permanens, & non fluens, quia non correſponderet diuerſo tempori imaginario fluenti, ſi maius, ergo non erit idem tempus. Tum 5. quia tempus non fluit, niſi deſinente vna parte, & incipiente alia, componitur enim ex præterito, præſenti, & futuro, ſi autē reproduceretur idem tempus præteritū non conſtaret ex præterito, & præſenti, ſed ſolùm ex præſenti, præteritum enim fit præſens, & ſic nō flueret per deſitionem vnius partis, & acceſſionem alterius, ſed ſtaret in eodem. Tum 6. quia idē tempus poſitiuum non poteſt correſpōdere durationi imaginariæ heſternæ, & hodiernæ, quia ſi correſponderet vtriq; faceret additionem, quia aliquid maius poſſet menſurari per illud tēpus ſic correſpondens vtriq; quàm ſi vni tantū durationi correſponderet. Tum 7. quia ſi hora, quæ iam iam fluit, repararetur in vltimo inſtanti terminatiuo eius, itaut idē inſtans ſit primum non eſſe, & vltimum non eſſe, tunc ſibi ipſi continuaretur, quòd repugnat, quia non continuantur, niſi realiter diſtincta. Tum 8. quia ſi in vno inſtanti horæ elapſæ creauit Deus vnum Angelum, ſi eam denuò reuocat non reproducendo Angelum in illo eodem inſtanti, contradictoria ambo erūt vera, quod Deus in eo inſtanti creauit, & non creauit Angelum. Tum tandem, quia eſt commune adagium, quòd *fugit irreuocabile tempus*.

165 Ad ſolutionem harum obiectionum aduertendum eſt ex Conimb. cit. art. 2. quod ex Mairon. ſumpſerunt 4. d. 44. q. 3. cum agitur de poſſibilitate productionis, vel reproductionis alicuius rei, non eſt opus, vt illa omnibus modis excogitabilibus eſſe poſſit, ſed ſufficit, ſi ſit aliquomodo, etiam ſi alijs modis implicet, eò quòd in illorum modorum poſitione oritur aliqua implicatio; ex hoc enim multæ labaſcunt ex relatis obiectionibus, quia non omnes directè probant implicare abſolutè reproductionem temporis, ſed implicare cum tali circumſtantia, & tali modo, quod gratis concedemus cum Mairon. cit. Ad 1. itaq; dicimus poſſe reproduci omnes annos elapſos ordine retrogrado, quia de ratione ſucceſſiui eſt, quod habeat partes priores, & poſteriores, quæcunq; ſit prior, vel poſterior, quòd enim de facto hæc ſit prior, illa poſterior, eſt quid accidentale, vndè ſi inuerteretur ordo, nil idcircò ſubſtantiale ſpectans ſcilicèt ad integritatem entis ſucceſsiui illi deperiret, ſicut in agitatione aquæ, qua aliæ partes aquæ alijs immediatè vniuntur, nihil perit ſubſtantiæ aquæ, & tunc annus natiuitatis Domini præcederet annum natalis Abrahæ non ſecundum eandem coexſtentiā ad tempus imaginariū, ſed diuerſam, quòd non repugnat; & quando etiam hoc ordine inuerſo anni elapſi reuocari non poſſent, non hinc abſolutè deducendū eſſet, nullatenus poſſe reuocari, ſed non tali modo, ſed alio eo ſcilicèt ordine, quo pridem fuerunt producti; quo etiā modo dilui poſſet ſecunda, & tertia obiectio; quia non directè probant horam reproduci non poſſe, nec omnes annos elapſos, ſed probant non poſſe reproduci tali modo, vt ſcilicèt vna hora

coexi-

coexiſtat mille annis, vel mille anni decurrant vnius horæ ſpatio, quibuſdam enim modis implicatotijs neq; etiam idē corpus poteſt à Deo replicari in pluribus locis, vt diximus in Phyſic. vt tamē conſtet, quo etiam ſenſu poſsint admitti hypotheſes illæ, libet ad ſingulas reſpondere. Ad 2. itaq; dicimus poſſe vtiq; reuolutiones Cæli præteritas iterum reuocari atq; ità velocitari à Deo, vt vnius horæ ſpatio peragantur, eo ferè modo, quo videmus magnitudinem viginti palmorum ad vnius palmi locum per condenſationem reſtringi, in qua velocitatione partes motus valdè conſtiparentur, & quaſi ſe compenetrarent in ordine ad ſpatium durationis imaginariæ. Et cum dicitur, quòd tunc plura eſſent ſimul, ait Baſsol. §. cit. in Sol. ad 2. nullum eſſe inconueniens plures horas eſſe ſimul eo modo, & non ſibi ſuccedere, quia tunc non ſe haberent, vt partes vnius temporis continui, ſed potius vt quædam particulæ temporis diſcontinuatę, plures autē partes tēporis diſcōtinuatas eſſe ſimul, ſeù ſimul decurrere, nō eſt abſurdum, vt de facto videmus in duobus motibus ſpatio vnius horæ peractis, tunc enim ſimul plures durationes horariæ decurrunt, & non vna poſt aliā, quod declaratur ab eo exemplo quantitatis continuæ, manente enim vna linea totali, & partibus eius adinuicem continuatis, impoſsibile eſt medietatē eius alteri iuxtà poni, & tamen ſi diuidatur poſſunt inuicem iuxta poni, quam ſolutionem etiam Conimb. & Amicus acceptare videntur. Sed hæc Baſſolij ſolutio non placet, quia non eſt ratio, cur eadem hora non poſsit immediatè reparari poſt corruptionem, & poſsit mediatè, & abſurdum, quod colligitur in argumento, non oritur ex reparatione immediata, ſed ex reparatione ſimpliciter eiuſdem horæ, ſiuè immediatè, ſiuè mediatè reparetur. Præſtat ergo dicere nec etiam in eo caſu vnam horam, ſeu reuolutionem, fore ſimul cum alia, tanta etiam eſſet velocitas motus, vt licèt omnes præteritæ reuolutiones mora immaginaria vnius horæ peragerentur, ſingulę tamen diſtinctis partibus illius horæ adhuc correſponderēt; verum tamen eſt, quòd licèt eo caſu haberetur tota entitas omnium annorum, & totius motus, non tamen habebit rationem menſuræ tot annorum, quia ad rationem menſuræ vltra entitatem realem motus requiritur tanta velocitas, & non maior, quòdq. anni, menſes, dies, & horæ certo quodā interuallo ſe ſubſequātur, ſicut à pari cum corpus viginti palmorum ad locum vnius palmi redigitur per denſitatem, etiam ſi tota illius entitas preſiſtat, amittit tamen rationem menſuræ viginti palmorum; vt igitur redirent anni præteriti, etiam in ratione menſuræ, oporteret, vt Cæli eodem impulſu, & actione motrice per idem ſpatium, & eodem Vbi moueātur, quo priùs moti ſunt, ſic enim habebitur eadem duratio cum eadem ſucceſſione, & hic eſſet connaturalior modus reproducendi omnes annos elapſos.

166 Ad 3. eo caſu eadem hora per iteratam ſui replicationem duraret ſucceſſiuè per mille annos, non quòd intrinſecè poſſideret durationem millenariā, ſed quia horaria duratio replicata multoties coexiſteret ſpatio imaginario annorum mille, & ſic hora illa non fieret longior ſe ipſa quoad intrinſecam quantitatem, ſed ſolùm quoad extrinſecam denominationem ſumptā ex coexiſtantia ad maiorem imaginariā durationē, ſicut palmare corpus per mille loca replicatum non fieret longius ſeipſo quoad intrinſecam extenſionem, ſed ſolùm quoad denominationem extrinſecam ex ſpatio locali deſumptam, cui coexiſtit. Ad 4. patet per idem, nam hora reproducta non faceret maiorem durationē quoad intrinſecam extenſionem, ſed tātùm quoad extrinſecam, quatenus coexiſteret duplici horę temporis imaginarij, quia bis exiſteret. Ad 5. neg. min. quia tempus reuocatum adhuc flueret ſecūdum partes priores, & poſteriores, & ideò aſſignaretur in eo præteritum, præſens, & futurum, & vna pars reproducta

ducta deſineret, & alia noua ſuccederet, totũ verò illud tempus de præterito dicitur fieri præſens, quia totum rurſus reproducitur, non autẽ, quia in ipſa actuali reproductione aſſignari nequeat pars prior, quæ abit, & poſterior, quæ aduenit. Ad 6. neg. aſſumptum, ad probat. dicitur per tempus idem correſpondens durationi imaginariæ heſternæ, ac hodiernæ poſſe vtiq. maiorem, & longiorem motum menſurari, nõ quia in ſe factum ſit maius per aliquã additionem, ſed ob duplicem illam coexiſtentiã, ſicut palmus centies replicatus poſſet dimetiri magnitudinem centum palmorũ ob coextenſionem extrinſecam, quam habet ad centum loca palmaria, non ob maiorem molem acquiſitam. Ad 7. nõ eſt neceſſe aliquod tẽpus reproduci illo modo, cũ poſſit alio reproduci, ſed quãdo etiam illo reproduceretur, non incõuenit idem ſucceſſiuum ſibi continuari ſecundum diuerſas partes, itaq; eo caſu totũ tempus, quod reſtituitur, habet ſuas partes, & cũ in eo inſtanti ſuæ deſitionis denuò repetatur, primò repetetur prior pars, & aliæ deinceps, & ſic prior pars temporis in reproductione continuabitur parti, quæ iam poſteriùs fuit producta, & ſic continuatio non erit eiuſdem partis ad ſeipſam. Ad 8. cum illud inſtans temporis realis duplici inſtãti imaginariæ durationis coexiſtat, nulla ſequitur contradictio, nam Angelus ille dicetur productus in eo inſtãti temporis realis, vt coexiſtit priori inſtanti tẽporis imaginarij, non verò prout coexiſtit poſteriori. Ad 9. commune proloquiũ multipliciter verificari poteſt abſque præiudicio cõcluſionis noſtræ, primò de tempore præterito, quatenus tale, ſic enim reuocari non poteſt per vllã potentiam, vt ſupra diximus, deindè de tempore in ſe in ordine tamen ad potẽtiam naturalem, turſus de tempore imaginario in ordine ad quãcunq; potentiã, hoc .n. concipitur irreuocabiliter fluere, & tandẽ intelligi quoq; poteſt de ipſo tempore reali, vt incidit in tempus imaginarium, quomodò inducit rationem *Quando*, ſicut de ſuperficie reali dici ſolet, quòd vt incidit in localem imaginariam, eſt immobilis, licèt ſecundum ſe mobilis ſit. Dices cum Ruuio tempus imaginarium concipitur ad modum tẽporis veri, alioqui eſſet omninò liberè, ac ſine fundamento fictum, ergo cum concipiatur, vt irreuocabile, tale erit à parte rei tempus verũ, cum ſit cõceptio fundata. Neg. conſeq. non enim neceſſe eſt, vt ens rationis fundatum exprimat in omnibus adamuſſim ens reale, in quo fundatur, ſed ſufficit, quòd illud adumbret in quibuſdam, vt paſſim cernitur in huiuſmodi entibus rationis.

ARTICVLVS II.

Reſolutio quæſiti quoad potentiam naturalem.

167 Opinio Platonicorum initio quęſtionis relata .ſ. non ſolùm eaſdem res numero viribus naturæ redire poſſe, ſed etiam de facto redituras poſt completã circulationem octauæ ſphęræ, imò infinities rediſſe ſuppoſita mundi æternitate latè improbatur à D. Aug. 12. de Ciuit. Dei cap. 13. vt refert Doctor loc. cit. quibuſdam ſcripturæ locis *Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur, &c.* Rom. 6. *Semper cum Domino erimus*, ad Theſ. 4. *Tu Domine ſeruabis nos, & cuſtodies nos à generatione hac in æternum*, Pſal. 21. vndè de ſic opinantibus benè ſubdit Pſalmiſta (inquit Auguſt.) *in circuitu impij ambulant*, ideſt dicunt reditiones circulares. Reprobat etiam hoc figmentum per rationem ex beatitudine deductam, quia ſecundùm iſtum circulum nulla eſſet vera beatitudo, eò quòd anima beata reditura eſſet ad miſerias, quas priùs habuit, & ità dum beata eſt, aut credit ſe nunquam redituram, & ſic falſa opinione beata eſt, aut credit ſe redituram, & tunc timet, & per conſequens non eſt beata.

Refellit etiam Doctor hanc fabulam alijs rationibus. Tum quia falsò innititur fun-

fundamento, ratio enim eorum erat, quia redeunte cauſa eadē idem redibit effectus, completa autem circulatione octauæ ſphæræ omnia corpora cæleſtia redibunt ad eundem ſitum, & eundem numero motum repetent, quem priùs fecerunt, atq; ideò eoſdem numero effectus reproducent; hoc fundamentum eſt falſum, inquit Doctor, cōceſſo enim quòd octaua ſphæra reditura ſit tandem poſt ſuam completam circulationem ad idem punctum, à quo moueri cępit falſum tamen eſt, quòd reliqui orbes cęleſtes ad idem etiam redirent punctum à quo moueri cęperunt, vt Aſtrologi contra Platonē certiſſimis demonſtrationibus concludunt, quia motus orbiū cæleſtium adeò inter ſe varij ſunt, vt incōmenſurabiles cenſeantur, itaquod nūquam omnes coniunctim ad eundem ſitum, & aſpectum, quem anteà habuerunt redire valeant, vt bene Clauius demonſtrat in cap. 1. Sphæræ §. *de periodis motuum cæleſtium*. Tum quia hæc etiā ratio eſt diminuta, quia ad identitatem effectus non ſufficit cauſa efficiens, ſed præſertim eadē materia requiritur, materia verò tunc, cum orbes omnes cæleſtes ad eundem ſitum recurrerint, poteſt eſſe alia, vel alium ſitum habere in cōparatione ad Cælum, quia per actionem agentis liberi poſſunt corpora impediri nè ſint in eo ſitu, vbi prius erant, & etiam per actionem naturalem poteſt aliquod corpus eſſe diuiſum, & ità materia diſperſa. Poſtremo refellit ex abſurdis, quæ ex hac opinione ſequuntur in ſpecie humana, nam ex parte intellectus ſequitur, quod addiſcere non ſit niſi reminiſci, vt infert Ariſ. 1. Poſt. 4. quia inconueniens eſt, vt probat in fine ſecundi poſt. nobiliſſimos habitus eſſe in nobis, & latere nos; ex parte volūtatis tollit omnes actus liberos, nam ſi redituri ſunt ijdē omninò effectus, ergo neceſſe erit in eadem prolabi peccata in hoc ſæculo, quæ in ſuperiori patrata fuere, nec liberum erit cuiq; vxorem ducere, vel in cælibatu permanere, cum ad eundem ſtatum vitæ ciuilis redire coatur in hoc ſæculo, quē habuit in elapſis. His de cauſis Ariſt. 5. Phyſ. 37. & 38. ſed ex profeſſo 2. de Gen. in fine docet res corruptibiles non eaſdem numero redire, poſtquam ſemel interierunt, ſed ſolum eaſdem ſpecie, quod etiam ſignificauerat in poſt prędic. cap. de oppoſitis, dum dixit à priuatione ad habitum non dari regreſſum.

168 Eiſdem ferè rationibus profligatur Pythagoreorum opinio de animarū circulatione, ſiuè hæc admittatur in quæcunque corpora animabilia promiſcuè, ſiuè in ſola humana, vt nuper Ferchius ad Ariſt. mentem ſuppoſita mundi æternitate, quia & ipſi admittere coguntur animarum regreſſum ad eadem corpora poſt varias aliorum corporum informationes; Nec dicat Ferch. ſemper animam in corpus nouum regredi, quia licèt redire poſſit eadem materia, quia hæc non corrumpitur, ſed permanet eadem in genito, & corrupto, non tamen redire poteſt eadē mixtionis forma, quæ corpus conſtituit, quia hæc corrumpitur. Nam hæc ſolutio locum non habet apud negantes pluralitatem formarum in compoſito, neque apud eum, qui poneret omnem formam ſubſtantialem incorruptibilē, ſicut eſt materia, vt ipſe ſatis probabile cenſet eadē veſtig. 6. lib. 1. cap. 2. Deindè rationes illæ abſolutè impugnant circulationē animarum, ſiuè in eadem corpora numero, ſiuè ſpecie, ſic enim tollitur vera beatitudo animæ, vt conſtat ex diſcurſu Auguſtini relato contra Platonicos, nam reditura eſſet ad miſerias, ſiuè in eodem numero, ſiuè in eodem ſpecie corpore, parū refert. Nec dicat Ferch. id ſentire in ſent. Ariſt. ſuppoſita mundi æternitate, non autem ſecundum veritatem; Nam candidiores Philoſophi de mente Ariſt. immortalitatem animæ defendunt, vt in ſtatu ſeparationis beari poſſit, ſed hanc non aſſequitur, ſi ponatur immortalis, & ſeparabilis cum debito regrediendi ad corpora ſemper, atque ideò nihil refert animam ſtatuere immortalem, & ſeparabilem hoc

modo, vel abſolutè mortalem, ad quid enim hæc immortalitas, quæ animā in meliori ſtatu non ponit, quàm mortalitas ipſa? ſanè minimè opus erat, vt tam prolixa diſputatione Ferchius Alexandreos aſſertores mortalitatis animæ inſectaretur, & redargueret, ſi adeò exilem, & ſeruilem immortalitatem ei adſcribere volebat, nam tandem dat eis manus ad deſtruendum aliū animæ ſtatum, in quo rectè geſtorum præmia referat, malè verò pænas luat, vndè ſatiùs fuiſſet quod cum eis in animæ mortalitatem conſenſiſſet, quàm cum Pythagoreis in eius regreſſum ad corporea; fabuloſior ſiquidem eſt animarum circulatio, etiam in ſola corpora humana, quàm ipſa mortalitas; & vtique ex Philoſophia potiores rationes, & ex Ariſt. plura, ac manifeſtiora habemus loca pro animæ mortalitate, quàm eius circulatione.

169 Sed agè loquamur in Ariſt. Sent. nullibi eam reprobauit, ait Ferch. niſi vt à Pythagoricis ponebatur de quolibet in quodlibet corpus, etiam brutale, vt conſtat 1. de Anim. 53. ſed nullibi quoq. eam aſſeruit, ſubdimus nos, adeòut non magis ipſe affirmare hoc poſſit in Ariſ. ſent. quā nos negare. Nec dicat hoc colligi ex 2. de Gen. c. vlt. vbi ponit in rebus generabilibus circulū in ſpecifica identitate ad eorū perennē cōſeruationem, in perpetuis verò ponit circulū in numerica identitate, & ideò quia corpora humana ſunt corruptibilia, redeunt eadem ſpecie tantùm, at quia rationales animæ ſunt indeſinentes, eædem numero ſecundum circulum reuertentur; quod etiam confirmat ex 4. de Gen. animal. cap. vlt. vbi ait Ariſt. animalium ortus circuitu cæleſti gubernari, nempè ſubcæleſtia cæleſtem circulationem imitētur. Sed certè nil minus cogitauit Ariſt. præfatis in locis, quàm aſſerere animarum rationalium circulationem, nam primo loco per ingenerabilia eadem numero recurrētia in circuitu cæleſtes intelligit orbes, vt omnes exponunt præſertim Scot. 4. d. 43. q. 1. ad 3. prin. & conſtat ex ipſo contextu, ſic enim reuoluuntur in gyrum, vt eadem numero ad idem reuertantur punctum, quia eorum circulatio eſt per motum localem, non generationis, & corruptionis, anima autem, ſi per circulum reuerteretur in corpora, ſanè talis circulatio non fieret per ſolum motum localem, ſed per veram mutationem ſubſtantialem, qualis eſt generatio; alio verò loco intendit ſolum Ariſt. oſtendere circulationem in corruptibilibus in ſpecifica identitate per generationem pendere à circulatione orbium cæleſtium, præſertim Solis, & Lunæ factam per motum localem in identitate numerica, alioquì probaret quoque reditum, & circulationem animarum brutorum, cum de cuiuſcūq. animalis ortu, & interitu ibi loquatur.

170 Deindè Ferchianam hanc animarū circulationem directè impugnat ratio Ariſt. 1. Poſt. loc. cit. qua reijciebat circulationem Platonicam, ibi enim contra Platonem inferebat, quòd noſtrum ſcire eſſet quoddā reminiſci eorum, quæ ſciuimus in alio ſæculo; hæc ratio autem æquè conuincit, ſiuè anima in idem numero corpus redire dicatur, ſiuè in idem ſpecie, habitus enim & ſpecies intelligibiles in anima recipiuntur, & conſeruantur, non in toto coniuncto, & cum nulla ſit ratio, cur in ſtatu ſeparationis illa adhuc nō retineat, cum ab organis non dependeant, & habeant eſſe permanenter ad differentiam actuum, nec nullum contrarium eis opponatur, conſequenter quando rurſus redibit ad informandum corpus, ſpecies ſuppeditabit ad recognoſcēda obiecta anteà nota, ſiuè in alio corpore, ſiuè in eodem, vndè ratio contra Platonem non procedit, quia poneret animam redire in idem corpus, ſed abſolutè, quia ponebat eam rurſus in corpus reuerti, ſiuè ſit idem numero, ſiuè ſpecie, & ideò circulationem animarū impugnat quocunque modo ponatur. Reſp. Ferchius Ariſt. huic dubitatione ſatisfacere 3. de Anim. 20. dum inquit, *non reminiſcimur autem, quoniam intellectus*

paſſiuus

paſſiuus corruptibilis eſt,& ſine hoc nihil intelligit, hæc igitur eſt ratio, cur non reminiſcimur eorum,quæ anima in alio corpore cognouit, quia reminiſcẽtia,& memoria non ſunt ſine imaginatione, nec intellectus intelligit quicquã eorum, quæ pertinent ad reminiſcentiã ſinè imaginatione, cum ergo imaginatio præcedentium hominũ corrupta ſit, non meminit eorũ in nouo corpore aſſumpto ad informandum. Sed nec Ariſ. textus adducitur ad rem, nec ſolutio in ſe ſatisfacit, Ariſ. n. ibi non mouet dubitationem, cur non reminiſcamur eorum,quæ anima cognouit in alio corpore, ſed cur ſi intellectus eſt à corpore ſeparabilis, non reminiſcimur poſt mortem eorũ, quæ nouit coniunctus, & inquit, non reminiſci ob defectum imaginatiuæ, quæ ad reminiſcentiam inſeruit;quæ Ariſ.doctrina præſenti dubitationi applicari minimè poteſt, nam difficultas vrget de anima non in ſtatu ſeparationis,ſed nouo corpori coniuncta, cur non recordetur eorum, quæ nouit in alio corpore,in quo ſtatu vtriq. ei imaginatio non deeſt,vt eius miniſterio valeat vti ſpeciebus iam pridem acquiſitis in alio corpore; dicere autem, quòd ad hunc vſum neceſſaria foret imaginatiua alterius corporis, & non ſufficere imaginatiuam pręſentis,vt Ferchius innuit, eſt prorſus voluntariè dictum, nam inquit Ariſ. 1.de Anim. 65. quòd ſi ſenex acciperet oculum, & organum iuuenis, videret vt iuuenis,ergo ſi ad operationẽ ſenſitiuæ, quæ vtique magis eſt organis alligata in ſuis operationibus, quàm intellectiua,ſufficeret aliud organum,dũmodo eſſet ei coniunctum,tantò magis in propoſito dicendum eſt de anima rationali, quòd imaginatiua corporis, quod nouiter informat, ſufficit ei ad exercendam quamcunq; operationem ab ea dependentem, quam in alio corpore poterat exercere,nec opus eſſe imaginatiua illius.

171 Inſuper,vt ipſe ibidem contra ſe vrget,admiſſo, quòd hæc ratio ſufficiẽs ſit pro obliuione geſtorum in alio corpore, quare in nouo corpore aſſumpto non recordatur geſtorum ſaltim extra corpus in proximo ſtatu ſeparationis? Reſpondet,quoniam intellectus poſſibilis innaſcitur in corpore,ſicut tabula,in qua nihil eſt depictum 3.de Anima 14. & iure ex proportione materiæ, materia quippè non recipit formam nouã, niſi veteribus abiectis, vt nuda accedat ad nudam, ità intellectus acceſſurus ad corpus denudatur ab accidentibus oppoſiti ſtatus ſcilicet ſeparationis; ratio quoq. ſtatus coniunctionis(ſubdit)hoc exigit .ſ. propter ordinem potentiarum cognitiuarum in agendo, ſicut in eſſendo; in eſſendo materia eſt propter formam,corpus propter animam; in agendo actio corporis eſt propter actionem animæ,& actio formę ſenſitiuæ propter actionem formæ intellectiuę; hęc cum ità ſint, neceſſarium eſt intellectiones, & habitus animæ ſeparatæ in iterata coniunctione deleri,nè anima occupata circa obiecta ſecum aduecta naturalem famulatũ reſpueret. At nec rurſus Ariſ. textus facit ad rem, nec ſolutio vim difficultatis eneruat,ſed potiùs confirmat, nam Ariſ. ibi ideò dixit intellectum poſſibilem innaſci in corpore,ſicut tabula, in qua nihil eſt depictum,quia ſupponebat tunc primò innaſci,& fieri, non autem quod præcederet in alio ſtatu, nam ſi hoc ſuppoſuiſſet,ſanè non dixiſſet accedere omni ſpecie nudum; nec ratio, quam adducit hic Auctor ex propoſitione formæ ad materiam, conuincit, materia enim denudari debet veteribus formis,vt nouam ſuſcipiat,quia illæ opponebantur nouæ, & eius acceſſum impediebant, at nõ videtur,cur anima debeat pariter exuere ſpecies,vel habitus, quos in ſtatu ſeparationis habebat, quia hæc accidentia non impediunt eius coniunctionem cum corpore; alia tandem ratio ex ſtatu coniunctionis deducta potiùs nobis fauet,ſi namq; actio corporis eſt propter actionẽ animæ,& actio formæ ſenſitiuæ propter actionem intellectiuæ, quomodo hinc deducit intellectiones,& habitus animæ ſeparatæ in ite-

iterata coniunctione deleri, nè anima occupata circa obiecta ſecum aduecta naturalem famulatum reſpuat? ſanè hęc conſequentia ſupponit animam famulari corpori, non corpus animæ, quarè ex illo antecedenti oppoſitum ſui conſequentis potiùs deduci debet.

172 Tandem vltima quoq. ratio ex actibus, & habitibus voluntatis deducta, quam vrgebat Scotus contra Platonicā circulationem, contra quoq. Ferchianā militat, multi namq. habitus vitioſi in voluntate generati iu ſtatu coniunctionis permanebunt in ipſa in ſtatu ſeparationis, & tamdiù conſeruari poterunt, quouſq; recurrente vice ſua iterum nouo corpori vniatur, & ſic iſte homo in eadem inclinabitur vitia, in quæ alter homo ex præcedenti corpore conſtitutus. Hæc igitur, & alia abſurda, quæ facilè conſideranti occurrent, ſequuntur in vera Philoſophia, ac etiam peripatetica ex animarum circulatione, quam Ferchius antiquatam, & obſoletam nuper ſuſcitauit, & quidem abſq. neceſſitate; argumentum enim illud de infinitate animarum ex mundi æternitate, & animæ immortalitate deductum, quod ipſum in hanc fabuloſam impulit opinionem, facillimè ſoluitur à Scoto 2. Met. q. 6 §. *ad rationes*, & Tromb. trac. de plurific. anim. contra Auerroem art. 2. part. 2. in ſol. ad 6. quòd multitudo illa animarum, quæ modò extarent, adhuc non foret infinita cathegorematicè, ſed ſincathegorematicè tantum, quia ei fieri poteſt, imò quotidiè fit additio, vt diximus diſp. 10. Phyſ. q. 3. Quomodo autem infinitas ſincathegorematica, quæ potentialitatē ſapit, etiā in rebus actualibus poſſit reperiri, declaramus ead. diſp. q. 1. art. 1. & diſp. 9. q. 2. art. 6. ad 5. & mirum eſt, quomodo hic Auctor in Scoto, & Scotiſtis verſatiſſimus hanc ſolutionem non viderit, cum tamen omnes modos ſoluendi hunc nodum hucuſque excogitatos referre profiteatur cap. 11. & quando hæc ſolutio non placeret (cui tamen intellectus quicunq; benè affectus acquieſcere debet) reſolutè dicimus, ſatiùs eſſe in Ariſt. ſententia animæ mortalitatem tenere, quàm immortalitatem aſſerere cum tam abſurda appendici traſmigrationis animarum, hoc enim turpius putamus abſurdum, vel ſaltim æquè turpè, & noſtræ fidei pernicioſum non minùs, quàm ſit ipſa mortalitas. Nec dicat Ferchius ex hypoteſi tātum aſſerere animarum circulationem, ſuppoſita nimirum æternitate mundi, quam abſolutè negat in Ariſ. ſententia, & qua negata pęnitus labaſcit argumentum. Nam in hoc quoq. ſenſu nos contra ipſum argumentamur admiſſa nimirum illa hypotheſi, quàm ad Ariſ. mentem eſſe veriſſimam demonſtrauimus diſp. 1. de Cęlo, q. 1. vndè inter defenſores immortalitatis animæ ad Ariſ. mentem fatemur hunc Auctorē eſſe præ alijs mirabilem, vult enim in prima reſponſione ad difficultatem illam, quod Ariſ. neget, quod ex profeſſo docuit 8. Phyſ. per totum ſcilicet mundi æternitatem, & affirmet, quod ſemper negauit, vel ſaltim nunquam aſſeruit. ſ. animarum circulationem in altera ſolutione.

173 Profligatis itaq; circulationibus tùm Platonica, tùm Pythagorica quomodocunq; ponatur, dicendum remanet pro quæſiti reſolutione in ordine ad potentiam naturalem de facto, & iuxtà communem naturę curſum nec omnes, nec aliquos effectus redire, nullā tamen impotentiam intrinſecam aſſignari poſſe ex parte cauſarum naturalium, ſed ſolum extrinſecum impedimentum. Concluſio eſt Doctoris loc. cit. 4. d. 43. q. 3. §. *quantum ad iſtum articulum*, vbi ſi accuratè legatur, non ait de facto aliquos effectus redire viribus naturæ, vt paſſim ei imponitur, etiam à Scotiſtis, ſed tantùm loquitur de poſſibili, vt benè ponderauit Baſſolius, & ait aſſignari non poſſe rationem repugnantię ex parte cauſarum naturalium, cur virtute ipſarum interdum redire nequeat idem effectus, & in hoc approbat tertiā opinionem ab ipſo relatam, inquanto ſcilicet loquebatur de potentia, nō de actu; Cōcluſio ſic intellecta probatur quoad

ſingu-

ſingulas partes, & quidem in primis quo ad primam, quod viribus naturæ non redeant effectus omnes, iam probatum eſt contra Platonicos; quod verò nec redeant aliqui, indè probatur, quia impedimentum, quod obſtat reparationi vnius, obſtat quoq. reparationi aliorũ, vt poſteà patebit; quòd tandẽ aſſignari nequeat ratio repugnantiæ ex parte cauſarum naturalium, ſed tantùm impedimentum ab extrinſeco, probatur, quia ratio pręciſa, cur cauſa creata v.g. ignis indifferenter omninò ſe habens ad producendum hunc, vel illum calorem in hac aqua producat hic, & nunc illũ, & non iſtum, eſt determinatio à prima cauſa procedens, per quam determinatur ad hunc potius ſingularem effectũ, quàm alium ex multis, & propemodum infinitis, quos habet in ſua poteſtate, atq. ità determinatur ad hunc effectum ſingularem, vt nolit eum ea concurrere ad illum, niſi ſemel, vt iam tradidimus diſp.8.Phyſ.q.2. art.3. ergo impedimẽtum, nè idẽ redeat effectus prorſus procedit ab extrinſeco ſcilicet ex ſola Dei voluntate, non autem ex intrinſeca impotentia cauſarum naturalium, & ità inter alios luculenter docent Rubion loc. cit.q.1.Baſſol.quæſt.2.& Tatar. in poſt pręd.cap.de oppoſitis §.*tertio ſciendũ*. & ſequuntur Conimb. & Auerſa cit. Suar. diſp.6.Met.ſec.3.num.7. Hurtad. diſp.10. Phyſ.ſec.4. & alij Recentiores paſſim.

174 Sed inſtat nõnullus vel hoc Dei decretum de non concurrendo pluriès ad eundem effectum, ſed ſemel tantũ, procedit ex mero Dei beneplacito, vel factum eſt iuxtà exigentiam cauſarum ſecundarum, aut intuitu boni totius vniuerſi, quod pulchrius apparet ex varietate indiuiduorum, quàm appareret ex continua repetitione eorundẽ, ſi ſecundum dicatur, iam repugnantia, & cauſa huius impoſsibilitatis erit ex natura intrinſeca cauſarum petenda, & non ex mera Dei voluntate, ſi aſſeratur primum, eſt prorſus voluntariè dictum, quia decretum liberum Dei non poteſt nobis conſtare, niſi ex reuelatione, vel aliquo effectu, at nullibi oſtenditur factam eſſe reuelationem, quòd Deus nolit concurrere niſi ad nouos effectus, ergo tale decretũ debet nobis innoteſcere ex aliquo effectu, hic autem effectus nullus eſſe poteſt, niſi natura cauſarũ, quod ſcilicèt ex natura ſua non poſsit producere effectus ſemel corruptos. Reſp. ex omnibus his capitibus concedi poſſe decretum illud Dei procedere ſuo modo, procedit ex Dei beneplacito, quatenus ex mera ſita libertate, & liberalitate vult beneficium exiſtentiæ ad plures, & plures effectus extendi, quàm ad paucos tantùm ſæpius repetitos; procedit ex indigentia cauſarum, quia cũ ſint de ſe indeterminatæ ad plures, & plures numero effectus, exigunt à cauſa prima determinari ad hunc potiùs numero effectum, quàm ad illum, vt auferatur earum perpleſsitas in agendo; procedit demũ ex bono totius vniuerſi, quia hic modus concurrendi ſemper ad nouos effectus oſtendit magis rerũ copiam, naturæ fęcunditatem, ſpecierum amplitudinem in ſuis indiuiduis, & cõmendat magis diuinam largitatem; nullum tamẽ ex his capitibus arguit intrinſecam impotentiã in cauſis ſecundis ad eos effectus repetendos, quantum eſt ex parte ſua, non primum, vt patet; non ſecundum, quia illa indeterminatio, & illimitatio cauſæ ſecundæ ad plures effectus in indiuiduo nõ procedit ex eius ſterilitate, ſed potius ex eius maxima fæcunditate, vt illi adaptari poſsit dictũ illud, *inopem me copia fecit*, ingẽs enim copia effectuum ab ipſa producibilium ipſam reddit indigentem determinatione primæ cauſę; cui accedit, quod hæc indeterminatio reperitur in cauſa tã in ordine ad effectus iam productos, quã producendos, ſicut ergo non reddit illam intrinſecè impotentem in ordine ad iſtos, ità neq. in ordine ad illos iterum repetendos; nec tandem ex tertio capite poteſt hæc repugnantia deduci, ſi enim aliquando idem lumen, idẽ calor numero repararetur, planè nihil mali,

el inornatus,aut detrimenti accideret vniuerſo,vel ſpeciebus caloris, & luminis,quia de minimis non curat Prætor.

175 In oppoſ. arg. Primò cõtra primam partem concluſ. probando, quòd omnes, vel ſaltim aliqui effectus de facto redeant ſecundum communem naturæ curſum. Tum quia Eccleſiaſtes cap. 1. videtur ſtare pro circulatione Platonica,dum inquit nihil eſſe ſub Sole nouum,nec poſſe quemquam dicere, ecce hoc iam recens eſt, iam enim præceſſit in ſæculis,quæ ſunt ante nos. Tũ quia, cum aqua diuiſa reunitur, eadem ſingularis aqua reparatur, cum ex iiſdẽ partibus non niſi idem totum coaleſcat. Tum 3. ex illis etiam, quæ corrumpũtur per deſtructionem informationis,quædam de facto redeunt, vt cum auricula, vel naſus abſcinditur homini, & deindè reunitus eiſdem partibus corporis informatur eadem anima rationali. Tum 4. quia identitas numerica effectus pendet ex eadem combinatione cauſarum, vndè ait Ariſt. 8. Met. 11. & 12. Met. 11. ſi eadem materia, idemq. agens perſeueret,eundem effectum productum iri,ſed interdum eædem cauſarũ combinationes redeunt, & cum eiſdem circumſtantijs excepta temporis circumſtãtia, quæ ad identitatem effectus minimè neceſſaria eſt,ergo,&c. Tum 5. adeſt experientia notabilis in hac re de Muſca,quã quiſq; pro libito facere poteſt,nam ſuffocata in aqua,dũmodò non ſit in organis læſa, ſi poſteà Soli exponatur,aut in cinere tepido ſepeliatur, breui tempore reuiuiſcit,qua de cauſa Lucianus Philoſophus librum edidit inſcriptum *encomium Muſcæ*. Nec oportet negare cũ quibuſdam proteruis Muſcam illã fuiſſe mortuam,ſed tantùm conſopitam; videmus enim illam eſſe omni ſenſu deſtitutam, & ſine illa induſtria non reuiuiſcere. Tum tandem, quia Deus de facto tenetur præſtare concurſum cauſis ſecundis ad effectus eis connaturales, & ad quos potentiam habent ſufficientem & completam in ſuo ordine, itã enim Deus cauſas ſecundas adminiſtrat, vt eas motus ſuos agere ſinat, ſi ergo nulla eſt intrinſeca repugnantia ex parte cauſarum, vt eoſdem effectus iam productos repetant, & ad eos habent naturalẽ potentiam, ſanè etiam de facto illos producent, quia de lege ordinaria concurſus eſt eis debitus, vndè vanam eſt dicere impedimentum prodire ex denegatione ſola diuini concurſus, quia hîc nũquam denegatur, cum naturis rerum eſt debitus.

176 Reſp. D. Aug. apud Scotum, cũ ait Eccleſiaſtes eadem præceſſiſſe, quæ ſunt, & erunt, non intelligere de identitate numerali, ſed vel ſpecifica, aut generica; vel certè præceſſiſſe in mẽte diuina. Ad 2. vrget præſertim eos, qui ſtatuunt totum integrale tertiam entitatẽ præſeferre à partibus realiter diſtinctã, ſicut eſſentiale, vt diximus diſp. 5. Phyſ. q. 13. art. 2. quod nos non aſſerimus. Ais, quòd ſaltim tunc redibit eadem vnio, cum naturaliter eadem extrema reuniantur. Neg. quia nunquam regulariter reunitur aqua per vnionem in eiſdẽ partibus factam; ſed quando id etiam contingeret, Doctor cit. 1. in fine non habet pro inconuenienti de relationibus, quòd eædem numero redeant, quia fortè non sũt entia magni momẽti, imò Conimb. Amic. & alij gratis concedunt, quæ corrumpuntur prçcisè per diſſolutionẽ partium ſine vlla alteratione Phyſica, quomodo deſtruitur totum integrale, poſſe ſecundũ cõmunem naturæ curſum eadem numero redire, & ſolùm negant de illis, quæ propriè corrumpuntur, & Phyſicè per ſeparationem formæ à materia. Ad 3. argumentum non habet difficultatem in brutis, quia cum habeant animam diuiſibilem, auricula agglutinata denuò non informatur eadem parte animæ, qua prius, ſed alia noua, atq; ideò non redit idem numero compoſitum; in homine verò, quia anima eſt indiuiſibilis, & eadem extenditur ad informandã partem denuò agglutinatam, dicendum redire idem compoſitum, quòd priùs, & ratio eſt, quia in illius partis abſciſſione nec materia, nec forma deſijt, impoſſibilitas

bilitas autem reproductionis per cauſas naturales contingit, cum deſinit anima in tota materia ſibi adæquata. Ad 4. neganda eſt maior, vt mox dicemus, quia adhuc, & tota combinatio cauſarum eſt indeterminata ad plures effectus numero, vndè petit determinari à Deo, Ariſ. verò cit. loquitur de identitate ſpecifica, non numerica; qui verò concederet maiorem, deberet negare minorem. Ad 5. ſi vera eſt experientia, vt ferunt, dicendum eſt non eandem reſurgere Muſcā, ſed aliam, quia nec eadem numero reparatur in eo cadauere anima ſēſitiua, ſed alia de nouo producitur, ſicut quando auricula abſciſſa bruto rurſus agglutinatur, dicimus non eandem redire animam ſenſitiuam, ſed aliam de nouo produci in ea parte; nec mirum eſſe debet ex eo cadauere de recenti extincto formam Muſcæ educi ab agente vniuerſali, cum ex putri materia tot animalia, & Muſcæ ipſæ gignantur; arcanum quidē erit, cur id contingat in Muſcis, & nō in alijs animalibus ex putri genitis. Ad 6. propoſitio illa aſſumpta non eſt immediata, ſed deducitur ex hoc, quòd nulla potentia naturalis eſt fruſtra, & ideò vt exerceatur in actibus ſuis, adiuuatur à Deo concurſu generali; vt autem potentia naturalis non ſit fruſtra, ſufficit, vt aliquando fuerit reducta ad actum, atq; ideò poſtquam ad actū reducta eſt, non amplius eſt opus, vt habeat concurſum Dei paratum ad eundem actum; ſic itaq. in propoſito, quāuis cauſa naturalis poſt aliquem effectum productū adhuc integram potentiam retineat ad illum reproducendum, & in nullo diminutam, non petit concurſum Dei ad illum repetendum, quia potentia ad illum effectū iam ad actum reducta eſt, vndè magis congruit Deum præſtare concurſum ad alium numero effectum producendū, & ſic potentia illius cauſę nō remanet fruſtrà; tum quia quantum ad illum actum iam exſaturata eſt, & actuata; tum quia habet concurſum Dei paratum ad alios effectus eiuſdem rationis, quos adhuc non produxit.

177 Deindè obijcitur contra alterā concluſ. partem adducendo varias rationes, quibus Auctores conati ſunt oſtēdere hanc repugnantiam ex natura cauſarum naturalium. Primo Thomiſtę ſic arguunt, idem numero effectus requirit eandem numero actionem, actio enim importat rem ipſam in fieri, vndè ſi fieri eſt diuerſum, non poteſt factum eſſe, & terminus eſſe idem, at actio præterita agentis naturalis redire nequit eadem numero, quia nec idem numero motus, & tempus, à cuius vnitate, & continuitate dependet eius vnitas, ergo, &c. Secundò arguunt alij, quod nunquam fit, reducendum eſt in naturæ repugnantiā, at nunquā reproducitur naturaliter effectus corruptus, ergo quia id repugnat ex natura rei. Tertio alij, indiuiduatio effectus pendet ex concurſu, & cōbinatione plurium cauſarum ſuperiorum, & inferiorum, vt ſubſtat omnibus circumſtantijs temporis, applicationis, & ſimilium, at corrupto effectu non poſſunt redire omnes illæ cauſę cum eiſdem circūſtantijs naturaliter, quia ſaltim non eadem Cęli influentia, non idem tempus, ergo, &c. Quarto alij, reſurrectio mortuorū eſt miraculoſa, non alia de cauſa, niſi quia eſt reproductio rei anteà corruptę, ergo nequit naturaliter forma corrupta reproduci. Quinto alij, poſt aliquē effectum productum amittit cauſa potentiam ad illum repetendum, quod patet in cauſa materiali, quæ nō habet potentiam ad formas corruptas, nam eſſet fruſtrà, ergò idem pariter dicendum de cauſa efficiente. Sexto alij, in omni corruptione diuiditur materia, itaquod non ex tota materia, quæ præfuit in corrupto generatur genitum, cum ergò nō adſit eadem numerò materia, nec idem numerò reproduci poterit viribus naturæ. Demum eſt cōmune adagium, & axioma apud Ariſ. à priuatione ad habitum non eſſe poſſibilem regreſſum naturaliter, & certè id non dixit Ariſ. quaſi im poſſibilitatē prouenire arbitraretur ex voluntate Dei, quem ad extrà neceſſariò operari putauit, ſed quia ſenſit ab

ipſa rei natura eam impoſſibilitatẽ oriri; idem habet 5.Phyſ.36.& 2. de Gen. cap. vlt.

Reſp.nullam harum rationum reuera oſtendere repugnantiam intrinſecam in cauſis naturalibus ad reproductionem eiuſdem effectus, non quidem prima ratio, quam adeò magnificant Thomiſtæ, tum quia vt conſtat ex dictis art. præced. ad 1.pro 4. conſ. poteſt idem effectus diuerſis actionibus produci disiunctim, vndè falſum eſt illud antecedens abſolutè ſumptum; tum quia eadẽ eſt quæſtio de effectu, & actione, an poſſint redire eadem numero, vt ait Baſſol. tum quià falſum eſt vnitatem actionis pendere ex vnitate, ac identitate temporis, quia videmus eandẽ actionem durare pro diuerſis inſtantibus, & dum durat in poſterioribus,non dependet à ſeipſa, vt exiſtenti in prioribus,vt art. præced. cum Scoto deducebamus, ſignum euidens actionem ſecundum ſuam ſubſtantiam nõ indiuiduari à circumſtantia temporis, ſed indifferenter exerceri poſſe in vno tẽpore, ac in alio, tum tandem quia etiam de ipſo tempore, & motu eadem quæſtio recurrit, an ex natura rei poſſit redire. Neque ſecunda ratio concludit, maior enim eſt abſolutè falſa, cum multa ſint naturaliter poſſibilia, quæ nunquam exiſtent, immò qui vellet negare minorẽ in quibuſdam effectibus,non poſſet conuinci, niſi arguendo ab alijs effectibus, in quibus manifeſta cernitur diuerſitas; vndè enim certi eſſe poſſumus, quòd calor, vel frigus quod hodiè ſentimus, non ſit idem numero cum eo, quod heri ſentiebamus? Nec etiam tertia ratio,quæ pariter eſt Thomiſtarum, concludit, nam maior eſt falſa, cum adhuc tota illa combinatio cauſarum maneat indeterminata ad plures effectus numero, vt probatũ eſt diſp.8.Phyſ.q.2.art.3.quin etiam ſi hæc doctrina vera eſſet, probaret argumentum nec per potentiam diuinam poſſe effectum corruptum redire, quia nec Deus facere poteſt rem eandem numero ſine eadẽ numero indiuiduatione, cum ergo idem numero tempus, & motus nequeat à Deo repeti ſecundũ Thomiſtas, non poterit à Deo neq; ens permanens idem numero reſtitui; minor quoque valdè dubia eſt, interdum enim idem agens eidem materiæ approximatur denuò, immò de facto idem Cælum hodiè mouetur ab eodem Angelo, à quo heri, & ſuper idem ſpatium, & tamen non fit idem motus, alioquin omnes dies forent vnus ſolus dies, recurrere autem ad tempus imaginarium, quod indiuiduet motum hodiernum, & heſternum, eſt prorſus vanum, quia indiuiduatio realis non pendet à nihilo, & à re imaginaria.

178 Nec 4. quia vt notauit Hurt. diſp.2. Phyſ.§.41 ex Scoto hic art.2.reſurrectio mortuorum erit naturalis quo ad ſubſtantiam, vt dici ſolet de viſu reſtituto cæco, quia tota hominis reſurgentis eſſentia eſt naturalis, erit verò ſupernaturalis quoad modum ex multis capitibus, quia nimirum tot millia hominum in ictu oculi reſurgent ſine concurſu maris, & feminæ, ſine præuijs diſpoſitionibus naturalibus, & denique ex hoc ipſo capite ſupernaturalis erit, ac miraculoſa, quia cum ſolo homine legẽ infringit cæteris rebus ſtatutam de illis non reproducendis; quod etiam tenet Arriag.diſp.11.Phyſ.n.45. Notat tamen Doctor, quòd etiamſi viribus naturæ reparari poſſet poſt hominis interitum forma mixtionis cũ cæteris diſpoſitionibus, adhuc tamen attingere non poſſet animationem eius, quia ſicut eam nõ attingit in prima productione, ità neq. in ſecunda, eiuſdem enim omnino rationis eſſet iſta reproductio, ſi poſſibilis foret, ac prima productio Nec quinta,nam falſum aſſumit, talis enim potẽtia,inquit Doctor, vel eſt eſſentia ipſius cauſæ ſiuè materialis, ſiuè efficientis, vel paſſio conſequens ei realiter identificata, ac proindè ſemper integra manens, & incolumnis etiam poſt effectũ productum, quod de potentia materię oſtendimus diſp.2. Phyſ.q.5.art.2. Nec ſexta quia in eo caſu ſaltem redire poteſt-

teſt aliqua pars corrupti, cum maneat pars materiæ, & ſaltim Deus, vel Angelus poſſet totam materiam reunire, & agenti applicare, quod proprijs viribus eundem reproduceret effectum, imò hoc naturaliter poſſet contingere, inquit Doctor, ſi ignis in aliquo vaſe ſeruatus totus conuerteretur in aerem, nullam enim tunc eſſet diuiſio materię. Nec tandem vltima, nam inquit Doctor dictũ illud Ariſt. intelligi debere in ordine generationis naturalis ſecundũ deſcenſum, vt explicuimus diſp. 9. Log. q. 1. art. 2. adeò vt non habet vniuerſalẽ veritatem in omni prorſus generatione; vel intelligitur de reditione immediata, quia ſecundum communem naturæ curſum poſt corruptionem vnius formæ nõ ſuccedit forma præcedens corrupta, ſed alia, & alia, non verò intelligitur de reditione etiam mediata, nam poſt multas tranſmutationes contingere poteſt, vt idem numero redeat, & producatur; in alio loc. loquitur dubitatiuè, & potiùs colligitur oppoſitum, vt colligit Doctor; in 2. de Gen. cap. vlt. ait Baſſol. loqui de generatione indiuiduorum non in circulum, ſed in rectum, quo quidem ſenſu ſemel productum non poteſt amplius reproduci; & certè Ariſt. locis cit. negat factum, non poſſibilitatem, vndè 2. de Gen. in fine inquit, quorum ſubſtantialis corruptibilis eſt, *neceſſe eſt ſpecie, numero autem non, reuerti*, ait ergo non oportere eadẽ numero reuerti; non tamen quòd ſit impoſſibile, nec valet dicere agens naturale poteſt hoc, ergo facit aliquando, quia multa poſſibilia ſunt naturaliter, quæ non fiunt; immo & illud axioma ait Rubion. tantùm de facto intelligi debere, non autem de poſſibili, quod probat euidenti ratione, quia non magis diſtat priuatio ſequens corruptionẽ formæ ab habitu ſcilicèt ab ipſa forma, quàm priuatio antecedens eius generationem, ergo ſi naturaliter fieri potuit progreſſus à priuatione antecedenti ad formam, cur non etiam ab eadem ſubſequenti?

179 Antonius Roccus, qui ſe Scotiſtam profitetur, 2. de Gen. q. 16. tenet, & ipſe implicare corruptum idem numero poſſe viribus naturæ reparari, quod reiecta prius communi ratione Thomiſtarũ probat ipſe duplici ratione; prima eſt; Entia finita determinatũ modum agendi, vel præfinitam operandi potentiam ab authore naturæ habent, hæc autem potentia ad actũ ordinatur, vnius ergò actus vnica eſt potentia, & ſic habito actu potentia amplius non exiſtit, remota verò potentia, nec aliquid ſecundum ipſam poſſibile eſt produci, altera ratio eſt, quia ordo naturæ talis eſt, vt inferiora à ſuperioribus dirigantur, atque ſine ipſis cauſare nihil poſſint, ipſa autem corpora ſuperiora, vel cæleſtia nunquã omnia ſimul in eodem ſigno, vel aſpectu eſſe queunt, vt aiunt Aſtrologi, ergo &c. Has rationes adducere placuit, non quia diuerſæ ſint ab allatis, coincidunt enim cum tertia, & quinta, ſed vt pateat, quàm parum verſatus ſit hic Auctor in Scoti doctrina, quam profitetur, etiam in illis quæſtionibus, quas Doctor ex profeſso pertractat, has enim ambas rationes reijcit Doctor cit. 4. d. 43. q. 3. velut ineptas, ac inſufficientes, primam quidem lit. H. vbi oſtẽdit falſum eſſe in aduentu actus potentiam corrumpi, cum potiùs perficiatur, vndè potentia obiectiua eſt, quæ in aduentu actus euaneſcit, non autem ſubiectiua, & actiua, dum enim quis intelligit, non dicitur amittere potentiam ad illum actum, ſed ad ſummum amittit ordinem, quem habebat potentia prioritatis ad actum in duratione, quià tunc non præcedit actum hoc genere prioritatis, ſed eſt ſimul cum actu; falſum etiam eſt vnius actus vnicam eſſe potentiam, quia vna, & eadem potentia poteſt actus plures reſpicere inadæquatos, & partiales, & ſic potentia calefactiua ignis reſpicit hunc, & illum calorem, intellectiua hanc, & illam intellectionem, & ſic vniuerſaliter quodlibet agens naturale, quod quidem dicitur habere determinatum agendi modum,

dum,& præfinitam potentiam, nõ quia limitetur ad vnum numero actum, ſed ad vnum in ſpecie iuxtà illud 2. Phyſ. natura determinatur ad vnũ, ideſt ad vnũ agendi modum, quemadmodũ Doctor explicat quol. 2. F. vt ignis ad calefaciẽdum, frigus ad infrigidandum,&c. Alteram quoque rationem refellit ibidem §. *tertia opinio*, vbi ait, quòd ad eundem effectum nõ eſt abſolutè neceſſaria eadem numero influẽtia, ſed ſufficit ſimilis, quod & Roccus ipſe ibi ad 2. concedere coactus eſt, dum ait, idem tẽpus, atq; Cœlorum motum non requiri eſsẽtialiter ad identitatem effectus, ſed accidentaliter tantũ; hæc in hunc Auctorem obiter diximus, quia in Epiſt. ad lectorem in lib. Phyſ. deridet aſſerentes neminem niſi ex Scoti religione ipſius doctrinam percipere; quaſi Leucophei coloris materialis pannus intellectũ homini tribuat, id certè nos non aſſerimus, quia ſicut habitus non facit Monacum, ità nec Scotiſtam, vel Thomiſtam, aſſerimus tamen cinereis pannis indutos arcana Doctoris ſubtilis meliùs pertingere, & genuinas eius opiniones tradere; At inquit ibidem ſe quidem doctrinam Scoti velle profiteri, ſed nõ in omnibus, nec ſua velle libertate priuari; benè, non ergò initio operis titulum præfigere debebat *quæſtiones omnes deſiderabiles ad mentẽ Io. Duns Scoti Doctoris ſubtilis*, cũ poſteà in progreſſu operis pauciſſimè, vel nunquam Doctorem citet, & frequentiùs ab eo deflectat, nam parùm verſati in doctrina Scoti ex titulo operis decepti reſolutiones quæſitorum recipiunt, velut de mente Doctoris.

QVÆSTIO VIII.

An res adhuc exiſtens diuina ſaltim virtute poſſit reproduci.

180 Recentiores quidam ſententiã affirmantem tradiderunt, vt Coninch. trac. de Sacramentis q. 75. art. 4. dub. 3. vbi pro ſe citat Gab. in 4. d. 11. q. 1. art. 3. Moriſan, diſp. 3. Phyſ. q. 23. & diſp. 5. q. 3. qui etiam docent non alia ratione, aliouè modo poſſe eandem rem poſſe ſimul, & ſemel à Deo in pluribus locis replicari, niſi per reproductionem ſubſtantialem eiuſdẽ rei in pluribus locis; imò nonnulli aſſeuerant idem poſſe ſeipſum denuò reproducere, cum anteà iam exiſtere, & ità de facto ait Suarez 3. p. tom. 3. diſp. 49. ſec. 1. & fuſius diſp. 50. ſec. 4. & diſp. 26. Met. ſec. 5. Chriſtũ Dominũ exiſtentem adæquatè per primam actionem à ſolo Deo, ſeipſum producere denuò Phyſicè ſub ſpeciebus ſacramentalibus, quam opinionem probabilem putant Amic. in lib. Phyſ. trac. 14. q. 4. dub. 1. art. 3. & Arriag. diſp. 7. Phyſ. ſec. 9. quarè hæc ſententia de poſſibilitate reproductionis eiuſdẽ rei iam præexiſtentis videtur cõmunis Auctoribus aſſerentibus tranſubſtantiationem Euchariſticam eſſe productiuam, & non adductiuam tantùm Corporis Chriſti.

181 Dicendum tamen eſt impoſſibile ſimpliciter eſſe etiam per potentiam Dei abſolutam poſſe eundem numero effectum ſemel productum, & adhuc exiſtentem denuò reproduci. Hæc eſt cõmunior, & verior ſententia, quam ſæpius innuit Doctor 1. d. 2. q. 3. B. & 3. d. 1. q. 2. A. vbi negat eundem effectũ procedere poſſe à duabus cauſis totalibus, ſicut contingeret in propoſito, item in 4. d. 10. q. 2. vbi concedit idem corpus poſſe à Deo replicari in pluribus locis, negat tamen id fieri per reproductionẽ eius ſubſtantialem, & d. 11. q. 3. eiuſdem lib. lit. N. negat dari poſſe actionem aliquam productiuam ad ſubſtantiã præexiſtentem; idem fuſiùs habet 1. d. 36. ab initio quæſt. contra Henricum; quod etiam nos iamdudũ docuimus in Phyſ. diſp. 8. q. 2. art. 1. & diſp. 11. q. 9. Probatur ex ibi dictis euidẽtiſſimè, quia quælibet generatio, ſeù productio ſubſtantialis eſt à non eſſe ſimpliciter ad eſſe, ſimpliciter ex ſuo formali, ac intrinſeco cõceptu, habet enim pro terminis à quo, & ad quem priuationem ſubſtantialem & formam ſubſtantialem, ergo nequit effectus, dum adhuc actu exiſtit; reproduci;

duci, quia materia illa non habet priuationē formæ in ſe; & hæc ratio eſt adeò euidens, vt nullo modo diſſimulari queat; diſtinctio verò, quam adhibent Aduerſarij ad eludendum argumentum, de duplici productione prima, & ſecunda, & pariter de duplici eſſe ſubſtantiali primo, & ſecundo, ibi adducta eſt, & ſatis ſuperq. explora; vide hanc rationem ibi fusè deductam. Rurſus probatur ex alio principio eadem diſp. 8. q. 3. art. 2. latè demonſtrato, quòd non poteſt idem numerò effectus ſimul, & ſemel à pluribus cauſis totalibus eſſentialiter pendere, nec duplici productione totali produci, aut conſeruatione conſeruari; ità autem contingeret in propoſito, nam ſi idē numero effectus, cum adhuc exiſtit, reproducitur, tunc vel reproduceretur ab illa eadē cauſa, à qua primò productus fuerat; vel ab alia, ſi primum, dependeret ab ipſa duabus dependentijs totalibus, vt ſunt generatio, & regeneratio, ſi ſecundum, haberet etiā duas dependentias totales ad duas cauſas totales. Præterea ſi poſſet idem homo ſubſtantialiter reproduci itant omninò independēs eſſet à prima productione, tūc poſſet ſimul eſſe viuens, & non viuēs, Ratio eſt, quia per vtramq; actionem accipit eſſe totaliter, & accipit eſſe per vnā omninò independenter ab alia, cum. n. vnaquęq; ſit actio totalis eundem effectum attingit independenter ab alia, poterit ergo ex defectu vnius actionis mori, & altera perſeuerāte adhuc viuere, atq; ità ſimul, & ſemel erit viuens, & non viuens, quod prorſus implicat. Item ſi idem effectus poteſt bis produci per duplicem actionem, quarum vna ſequatur aliam, ità per ceſſationem interpolatam huius duplicis actionis poterit bis corrūpi; hoc autem prorſus implicat, quia ſi res ſemel deſinit, præſertim ſi talis deſitio ſit annihilatio, ità deſtruitur, vt nihil eius omninò remaneat, vt demonſtrauimus diſp. 8. cit. q. 3. art. 2. in ſecunda probatione concluſionis, vbi fuſiùs hæc ratio pertractatur.

182 Reſpondent Coninch. & Moriſ. eādem varietatem admitti poſſe, & debere in eadem re ſępiùs exiſtēte per replicationem, & reproductionem, quæ in diuerſis, quia ob multiplicem productionem, quarū vna eſt independens ab alia, eadem res euadit multiplex virtualiter, & diuerſis æquiualet, ac proindè admittunt poſſe idem indiuiduum ſimul eſſe, & non eſſe ſecundum varias geminationes ſuæ entitatis, poſſe bis, & ampliùs corrumpi, non ſecus ac ſi forent plura, ac diuerſa indiuidua; & inquiunt nihil horum abſurdum eſſe, quia oppoſita non inerunt eidem omninò ſecundum idem, ſed tantùm ſecundum idem eſſe pluries replicatum, & iteratum, ſicut eidem diuinæ eſſentiæ inſunt oppoſita in diuerſis perſonis, & eidem animæ ſecundum diuerſas corporis partes, quas informat, nam eadem rationalis anima poteſt annihilari ſecundum entitatem, qua informat manum, & conſeruari ſecundum eandem, qua informat cætera membra, quia eſt veluti virtualiter multiplex; & ſic tandem concedunt poſſe eundem numero effectū plures productiones totales terminare, quādo eſt virtualiter multiplex, vt in propoſito eſſet de effectu pluriès reproducto.

Hæc ſolutio prorſus vana eſt, nam in primis principium petit, & circulū cōmittit, cum inquit effectum poſſe plures productiones totales terminare, quando eſt virtualiter multiplex, & eſſe virtualiter multiplicem, quia terminat plures productiones; deindè admiſſa hac virtuali multiplicitate adhuc argumentum non ſoluitur, quia contradictio ſecundū eſſe, & non eſſe, quæ eſt prima in toto ordine entium, infert inter extrema, de quibus enunciatur, realem diſtinctionē, & actualem rerum pluralitatem, nō autem virtualem dumtaxat; & ſanè ſi ſola virtualis multiplicitas ſufficit ad hanc contradictionem ſaluandā ſecundū eſſe, & non eſſe, præcluditur omnis via indagandi realem diſtinctionem inter entia, ſemper enim occurri poterit hæc, & ſimilia oppoſita prædicata inferre tantùm virtualem rerum multitudinem, &

di-

diſtinctionem, non verò actualem; Neq. allata exépla ſunt ad rem, nam de eſsentia diuina in diuerſis perſonis conſiderata non enunciantur prædicata contradictoria ſecundum eſſe, & non eſſe, quæ inferant realem diſtinctioné eius à perſonis, ſed talia tantùm, quæ inferunt diſtinctionem rationis eiuſdem à ſeipſa, & ex natura rei à perſonis; & falſum eſt, cùm anima definit informare manum aridam, vel præciſam perſeuerante informatione aliarum partium, tunc deſinere entitatem animæ in manu, & eandem conſeruari in cæteris partibus, deſinit enim ſola vnio animæ cum tali parte perſeuerante vnione ad alias partes, quod ſi in manu annihilaretur ipſamet animæ entitas, ſanè in alijs partibus remanere nõ poſſet, quia eſt eadem prorſus, ac indiuiſibilis entitas in omnibus partibus.

183 Secundo principaliter falsũ eſt, quod dicebant Coninch. & Moriſan. non poſſe idem corpus in duobus locis poni, niſi per reproductionem ſubſtantialem, id enim fieret ſolum per productionem nouæ præſentiç, vt fuſè oſtẽſum eſt diſp.9.Phyſ.q.9. vbi etiam eorũ argumenta diſoluimus; quod adhuc etiã breuiter oſtenditur; quia, vt inquit Doctor 4.d.10.q.2. corpus poni ſimul, & ſemel in pluribus locis aliud non eſt, quàm ſimul accipere plura vbi, ac diuerſas præſentias, ſicut ergo poteſt diuinitus accipere plures calores, vt octo, ac etiam contraria in ſummo abſq; eo, quod reproducatur ſecundùm ſubſtantiam, ità pariter poterit ſuſcipere diuerſas vbicationes abſq; vlla reproductione ſubſtantiali; Deindè cum Angelus ſe dilatat in ſua ſphæra locali; ſuãq; ampliat prçſentiam, vtique hoc fit abſq. vlla eiuſdem reproductione ſubſtantiali per ſolam acquiſitioné nouæ vbicationis, quemadmodum etiam contingit de anima, cum extenditur ad nouas partes materiæ informandas, ergo idem pariter cenſendum eſt de corpore, ſi ſimul, & ſemel poneretur in pluribus locis. Tandem admiſſa etiam hac ſubſtantiali reproductione eiuſdem rei, hæc prorſus impertinens eſt ad eam collocandam in pluribus locis, quia ex vi talis reproductionis in ſe conſideratæ non magis poneretur corpus hìc, quàm alibi, ergo vt in pluribus locis collocaretur, vltrà hãc reproductionem ſubſtantialem adhuc concedi debet diſtincta, & peculiaris actio productiua præſentię, quòd ſi hæc ſemel admittatur, illa prorſus ſuperfluit.

184 Tertio tandem adhuc falſius eſt idem poſſe à ſemetipſo reproduci iam priùs producto ab alia cauſa diſtincta, quià inter producens, & productum, cauſam, & cauſatum cadit indiſpenſabiliter diſtinctio realis, vt fusè oſtendimus diſp.8.Phyſ.q.2.art.1. & quidem ex ipſis terminis manifeſtũ eſt producens, & productum eſſe correlatiua, & conſequenter neceſſariò debere diſtingui, nec poſſe idem ſeipſum producere, & hoc ipſum cõcedit Arriag. cit.n.113. Adhuc tamen ſubdit probabilius eſſe oppoſitum, quia non videt nullam rationem, qua id efficaciter probetur, ſcilicèt producens, & productum debere realiter diſtingui; At certè vrgentiſſimç ſuppetunt rationes, quibus id probatur, vt conſtat ex loc. citat. & inſuper ſi hoc ipſum eſt ex terminis notũ, vt ipſe concedit, iam nulla eſt neceſſaria ratio ad id probandum, quia vt ait Ariſt.1. Poſt. principia cognoſcimus, inquantũ terminos cognoſcimus, alioquin omnia prima principia negari poſſent, quia non adeſt ratio à priori, qua demoſtrari poſſint; & quidem hoc ſemel negato principio, non apparet vndè probari poſſit diſtinctio realis inter diuinas perſonas.

In oppoſ. obijc. quia idem numero effectus iteret infinitiès in potẽtia infinita creatoris, ergo ſæpiùs poteſt reproduci, etiam quando extat in rerum natura, quia actualis eius exiſtentia nec exhaurit omnipotẽtiã Dei, nec rei affert impoſſibilitatem eſſendi. Tum 2. quia corpus Chriſti Domini adhuc exiſtens in Cælis ſæpiùs reproducitur, dum accipit eſſe modo ſacramentali per conſecra-

ſecrationem, non enim ſolùm adducitur ſub ſpeciebus per conſecrationem, quia nuda adductio nequit dici actio ſubſtantialis, & tranſubſtantiatio, cum terminus illius ſit modus accidentalis .ſ. Vbi, ſed verè de nouò producitur ſecundum eandem ſubſtantiam præexiſtentem, atq; ideò talis actio dicitur à Catholicis tranſubſtantiatio. Tum 3. ſi Deus poneret animam ſeparatam Romæ, & Venetijs, & poſteà Romę ſolũ applicaret animæ corpus organizatum, tunc Romæ ſolùm homo produceretur, non Venetijs, quia ibi ſolũ eſt anima; ſi denuò poſteà corpus replicaret Venetijs, ipſumq. animæ applicaret, reproduceretur idem homo, quia & eſt eadem numero anima, & idem numero corpus, & adeſt noua informatio corporis, ex qua neceſſariò debet reſultare compoſitum idem iteratum. Tum 4. quia non eſt poſſibile corpus replicare in pluribus locis per ſolam adductionem, ſed neceſſariò exigitur ſubſtantialis reproductio, probat Coninch. cit. aſſumptum multipliciter, ſed præſertim quia ſi Deus velit Petrum Romæ exiſtentem replicare Venetijs per ſolam productionem Vbi Veneti in ipſo, vel tale Vbi producit in eo exiſtente Romæ, vel Venetijs, non primum, quia Vbi Venetũ poneretur Romæ, quod repugnat, nam indiſpenſabiliter alligatũ eſt ſpatio veneto, ſed neq; ſecundum rectè aſſeri poteſt, quia antè productionẽ illius Vbi Petrus Venetijs exiſteret, reſtat ergo, vt replicetur Venetijs per veram reproductionem ſubſtantialem eius ibidem, rurſus probat idem aſſumptum, quia illæ duæ vbicationes opponuntur, vt calor, & frigus, circa idem ſubiectum, ergo qui ſupernaturaliter eſſet in duobus locis hoc modo poſitus, non poſſet amplius ſe naturaliter mouere propria virtute, quia produceret Vbi incõpoſſibile cum eo, quod iam habebat, ſicut ſi Deus conſeruaret frigus, vt octo, in aqua, non poſſet ignis introducere naturaliter calorem. Tum tandem quia Scotus ipſe 4. d. 10. q. 2. cõcedit corpus in duobus locis exiſtẽs habere poſſe, ac debere eadẽ numero accidentia abſoluta, ergo idem exiſtens reproduci poteſt, probatur conſeq. quia calor v. g. ab igne Romæ productus in corpore ibi exiſtente producitur etiam Venetijs in eodem corpore ibi exiſtente, non ab igne, quia deeſt debita approximatio, ergo per aliam productionem à Deo factam.

185 Reſp. ad 1. effectus latere infinities in potentia creatoris, quatenus infinities poteſt illos deſtruere, & rurſus eoſdem reparare, non verò quia poſſit eos etiam ſæpiùs reproducere, quando adhuc exiſtunt, ob implicantiam, quam innuimus in concluſione probanda. Ad 2. neg. aſſumptum cum eius probatione, nam probabilius eſt tranſubſtantiationem Eucharisticam eſſe adductiuã tantùm corporis Christi ſub ſpeciebus, nõ autem productiuam, vt Doctor innuit 4. d. 11. q. 3. lit. N. & quol. 10. lit. H. quomodo autem adhuc ſecundum hanc viã cõuerſio panis in corpus Chriſti ſit ſubſtantialis, & verè dici poſſit tranſubſtãtiatio benè declarat Doctor ibidem, & nos explicuimus diſp. 11. Phyſ. q. 9. in ſol. ad 1. contra 1. concl. imò quando etiam vellemus tranſubſtantionem Eucharisticam ponere productiuam, ſanè non deberet poni per modum reproductionis, ſiuè nouæ productionis corporis Chriſti, ſed veluti per modum nouæ cõſeruationis, vt explicat Doctor quol. cit. ſub L. eo nimirũ modo, quo vermis deſinens verè diceretur in Solem ſubſtantialiter conuerſus, & Sol verè diceretur illi ſuccedere in eſſe, ſi Deus proſequatur Solem conſeruare in eſſe ex vi deſitionis vermis, aliàs ipſum non conſeruaturus, hoc enim modo poteſt vtiq; aliquid conuerti in præexiſtens, & admitti tranſubſtantio in illud, nõ quidem per modum nouæ productionis, ſed nouæ conſeruationis in ſenſu explicato. Dices, verbi conſecrationis habent vim ſufficientem producendi corpus Chriſti, ergo de facto producunt, quia cauſa non impedita cauſat. Reſp. directè non habere, niſi virtutem verificãdi oratio-

nem

nem conſecratiuam, quam componunt, hæc autem verificatur eo ipſo, quòd ponitur corpus Chriſti ſub ſpeciebus, ſiuè id fiat per nouam eius productionẽ, ſiuè per ſimplicem adductionem, quare indirectè ſolùm habent verba cõſecrationis virtutẽ producẽdi corpus Chriſti ſub ſpeciebus, quatenus ſi corpus Chriſti non eſſet in rerum natura, ad prolationem verbum produceretur, ſed quia modò præexiſtit talis virtus impeditur; videatur Camerar. part. 2. diſp. Phil. q. 20. vbi multa abſurda deducit ex tranſubſtãtiatione poſita ab Aduerſarijs per modũ nouæ productionis, nempè quod in dies renouaretur Chriſti incarnatio, & nouo modo quàm olim facta fuerit in vtero Virginali; quod Chriſtus Dominus, vt eſt in Hoſtia conſecrata nõ eſſet Filius B. Mariæ, quia ad talem ſubſtantialem reproductionem ipſa nullo modo concurreret; quod in dies Chriſtum deſtrueremus, imò, & annihilaremus, ſi corruptis ſpeciebus ſacramẽtalibus ſubſtantialiter deſinit, & alia cõſimilia, quę in alia ſententia facilimè vitantur. Ad 3. patet ex dictis diſp. cit. q. 9. concl. 2. quomodo nec forma replicari poteſt ſinè ſubiecto, quod alibi informat, nec è contra ſubiectum ſine forma, loquendo de formis abſolutis, quia huiuſmodi formæ, nec in ſua entitate, nec in modo informandi pendent à loco, ac determinata præſentia, vt ibi luculenter declarauimus, quare ſi corpus aliquod eſt animatum Romæ, erit quoq; animatum Venetijs, & è contra ſi anima eſt corpori vnita Romæ, erit etiam vnita Venetijs, neq; ex hoc, quòd idem corpus Romæ, & Venetijs ſimul informatur ab anima, adeſt duplex eiuſdem compoſiti productio, quia eſt eadem anima, eſt idem corpus, & conſequenter eadem productio, & idem compoſitum vnica productione productum.

186 Ad 4. neg. aſſumptum, ad 1. eius prob. dicimus, idem argumentum prorſus fieri modò poſſe, dum Petrus de vno loco ad alium migrat, putà de templo in plateam, talis enim præſentia ad plateã vel producitur in ipſo exiſtente in templo, vel in platea, &c. dicendum ergo cũ Doctore quol. 11. quòd cum Vbi ſit reſpectus extrinſecùs aduenięs, qui ex ſuo genere præexigit extremorum approximationem, vt producatur, prærequirit approximationem corporis ad ſuperficiem ambientẽ, aut ſpatium, vt in eo formaliter vbicatum dicatur, vndè re vera talis Vbicatio producitur in corpore exiſtente in tali ſpatio, ſed in illo priori naturæ ſic exiſtens in ſpatio non dicitur ibi formaliter vbicatum, ſed tantũ fundamentaliter, ſicut à pari reſpectus vnionis inter materiam, & formam non reſultat, niſi priùs forma ſupponatur in materia recepta, ſed in illo priori naturæ nõ dicuntur vnita formaliter, ſed tantũ fundamentaliter, formalitas enim denominationis expectatur à reſpectibus in poſteriori ſigno reſultantibus, ad hoc enim dantur reſpectus, & modi, vt per eos res denominentur formaliter tales, & hoc eſt cõmune omnibus extremis relationum, quòd antecedenter ad illas dicuntur fundamentaliter talia, formaliter verò per ipſaſmet relationes indè reſultantes, vt diximus in vniuerſũ in Log. diſp. de Relatione; itaq; in caſu allato Petrus Romæ exiſtens replicaretur Venetijs per productionem Vbicationis in eodẽ prius natura exiſtente Venetijs fundamentaliter, non formaliter; ad alteram verò probationem eiuſdem aſſumpti ſatis diximus diſp. 11. cit. q. 8. in ſol. ad 6. contra 3. concl. quæ non oportet hìc repetere. Ad 5. conceſſo antecedente neg. conſeq. ad probationem dicimus, calorem ab igne productum in corpore Romæ replicari à Deo in eodem corpore Venetijs exiſtente non quidem reproducendo eundem calorem Venetijs, ſed ſolùm producendo aliam præſentiã localẽ illius caloris, ex ſuppoſitione enim antecedentis miraculi, quòd idem corpus Romæ exiſtat, & Venetijs, neceſſariò ſequitur hoc aliud, quòd accidentia abſoluta, quæ in vno loco habet, habeat etiam in alio ad euitandã contradictionem; quare calor ille etiã Venetijs exi-

ſtens

ſtens à ſolo igne eſt productus Romæ exiſtente, non autem à Deo per nouam productionem; hoc autem nō debet intelligi reduplicatiuè, itaquod ignis Romæ exiſtens producat calorē Venetijs, cùm ad tātam diſtantiam agere nequeat, ſed ſpecificatiuè, vt ſenſus ſit, ignem Romæ exiſtentem producere calorem, qui eſt Venetijs, quia ſicut eſt idem corpus Romæ exiſtens, ac Venetijs, ità eſt idem calor, qui in eo producitur Romę & à Deo replicatur Venetijs, & hoc eſt, quod ait Doctor loc. cit. corpus exiſtens Romæ calefieri ab igne ſibi ibidem applicato, alibi verò non calefieri, quia calefactio ſolùm ibi exercetur, vbi facta eſt debita applicatio, vtiq; tamen calidū eſſe per eundem calorem ſcilicet à Deo replicatum in alijs locis diſſitis, in quibus reperitur idem corpus; quā doctrinam fusè declarauimus diſp. 11. Phyſ. cit. q. 6. in ſol. ad 2. contra ſecundam concluſionem.

DISPVTATIO SEXTA.

De Elementorum Generatione.

Poſt generationem ſubſtantialem, vt ſic in communi conſideratam, de mutua elementorum generatione pertractamus, vt hinc deinceps ad mixtorum generationem, quorum hic vt principia conſiderantur elementa ipſa, gradum faciamus, vt iam pridem diximus in quaſt. Proœm. ad hos libros; de ſola verò elementorum generatione diſputatio hac pertractabit, quia de qualitatibus alteratiuis elementorumeg imus iam diſp. 1. de motiuis autem, alijſq; ad elementa ſpectantibus in lib. de Cęlo diſſeruimus, vndè breuimus rem expediemus.

QVÆSTIO PRIMA.

An elementa ſint generabilia, & corruptibilia.

1 QVam plurimi ex veteribus ante Ariſt. quorum dux fuit Empedocles, quatuor elementa poſuerunt ingenerabilia, & incorruptibilia ſubſtantialiter, licèt ſecundùm qualitates alterabilia, vnde materiam primam ab elementis non diſtinxerunt, ſed eſſe ipſamet quatuor elementa dixerūt, quæ ad compoſitionem mixtorū tanquam ſubiectum receptiuum formarū concurrunt, qua ratione omnem compoſitionem ex materia, & forma negarunt ab elementis, & in mixtis formaliter remanere ſecundùm proprias entitates aſſeruerunt, de ratione enim materiæ eſt, vt in compoſito permaneat, & inexiſtat. Hanc opinionem licèt iamdiu à ſchola præſertim peripathetica exulet, non deſunt tamen ex recētioribus, qui probabiliſſimum, imò rationi, & experientiæ valdè conſonā iudicent; ità Gomeſius Periera in Antoniana Margarita apud Arriag. diſp. 2. Phyſ. ſect. 1. & Scribonius lib. 1. Phyſ. n. 128. & ſeq. Franciſcus Patritius tom. 4. diſcuſs. lib. 3. à medio, Leſſius lib. 3. de Numine nu. 16. & 21. & lib. 3. de Summobono n. 56. Scipio Capitius lib. 2. de Princip. rerū fol. 105. quos citat, & ſequitur Camerarius in ſuis diſputat. Philoſoph. p. 2. q. 1. vbi etiā aliquos Patres refert, ſ. Athenægoram in apologia pro Chriſtianis, quæ habetur tom. 1. Bibliothecæ Sanctorum Patrum pag. 601. & 611. Anſelm. in Monol. cap. 6. Anaſtaſium Sinaitam lib. 1. in Exameron, & Iuſtinum Martirem in libr. Reprehenſionis decretorum Ariſt.

2 Di-

2 Dicendum eſt tamen cum cõmuni Theologorum, & Philoſophorũ placito, elementa eſſe generabilia, & corruptibilia, non tantùm ſecundùm partes, ſed etiam ſecundùm totum, licèt quò ad actualem corruptionem ſolum ſecundùm partes corrumpantur, & generentur, ita ſepiſſimè Doctor, ſed ex profuſsò in 2. d.15. Prima pars, quòd ſint generabilia, & corruptibilia, non niſi exemplis probari poteſt ex quibus poſtea licet inferre non eſſe elementa ſimplicia corpora omni ſubſtantiali cõpoſitione ex materia, & forma carentia, ſicut nos in Sent. Ariſt. ponimus cęlum, nec eſſe materiam primam, ſed ex illa conſtantia tanquam ex cõmuni ſubiecto (niſi vellent creationem, & annihilationem admittere, quod non eſt philoſophicè dictum) Probatur igitur elementa generari, & corrumpi, maximè exemplo ignis, nam quotidie videmus ignem corrumpi, & in aerem tranſire, flamma enim candelæ ad aliquod tantum ſpatium lucet, & poſtea in aerẽ conuertitur, idem de alijs flammis conſpicitur. Dices, ignem non amplius apparere, non quia in aerem verſus ſit, ſed quia paulatim ita rarus efficitur, vt amplius non appareat, etiã ſi in aere adhuc perſiſtat; quod patet experientia, nam ſi quis ſupra candelam etiã eo loco, vbi ignis non apparet, cartham extendat, illa concipiet flammam, vel etiam volitabit ſurſum tendens, quæ duo ſigna ſunt manifeſta, ibi aliud præter aerem exiſtere.

3 Sed effugium hoc vanum eſſe cõprobatur, quia ſi ignis non deſtruetur in aerem, certè ſi in cubiculo vndique clauſo aliqua adeſſet flamma non exiguæ magnitudinis, non poſt multum tẽporis tota aula eſſet igne plena, & conſequenter, veſtes, arcæ, & omnia ibi exiſtentia comburerentur, nec ibi reſpirari poſſet; immo daretur aeris, & ignis penetratio, vel ſi condenſarentur, iam ignis conſpici deberet. Similiter ignis conceptus in cucurbitulis, ſi non extingueretur, & in aerem denſiorem igne non conuerteretur, duo ſequerentur contra experientiam ipſam; primò, quod caro non deberet intumeſcere ad replendum vacuum, quia per aduerſarios, ideò ignis ille amplius nõ apparet, quia rarior euadit, & conſequenter maiorem occuparet locum; ſecundũ, quòd caro illa, ſi diutius cucurbitula applicata illi maneat, deberet comburi, nam ignis ille forâs non euaporauit, ſed incluſus permaneret in cucurbitulis, & quamuis ſit rarior, & raritas aliqualiter minuet actiuitatem agentis, hoc tamen compenſatur ex propinquitate, & approximationis diuturnitate, ſi .n. ignis in ſua raritate exiſtens nullatenus poſſet agere, certè nũquam poſſet concurrere admixtionem refrangendo qualitates contrarias elementorum. Nec inſtantia de carta aliquid valet, nam concedimus propè flammam cartam comburi, quia non implicat agens agere in diſtans, vel quia verè ibi adſint exhalationes igneæ, non tamen ex hoc licet inferre nũquam flammam corrumpi, aliter ſemper cartha combureretur in quacunque diſtantia.

4 Aliud experimentum eſt, quòd ſi in vaſe aquæ plenum ferrum candens, vel titio immergitur, ſtatim ignis extinguitur, non enim amplius conſpicitur in ferro, vel titione, non permanet in aqua, hanc enim naturaliter refugit, non euaporat ex aqua, quia ſi vas illud eſſet è ſuperiori parte occluſum, iam non poſſet euaporare, & tamen ferrum non amplius ignitum appareret; vel ſi in orificio, è quo totus ignis exhalare deberet, apponeretur ſtuppa, vel ſimilis eſca, accenderetur, quod eſt falſum. Tertio videmus quædam corpora mixta ferè tota in ignem tranſire, vt ſtuppam, oleũ, puluerem tormentarium, ſulphur, & ſimilia; non eſt autem veriſimile, in iſtis corporibus tantum ignem præextitiſſe, vt aſſerit Camer quia tantus ignis valde excederet alia elementa in illis mixtis incluſa, cum tota ferè hæc mixta reſoluantur in ignem, & conſequenter non poſſet ab alijs elementis detineri, quin ſur-

ſurſum euolaret, & mixtionem illā diſſolueret; Neque dicas detineri à forma mixti, nam hæc forma nequit cohibere ignem, quin agat, ſi valde excedit alia elementa in illis mixtis incluſa, cum tota ferè hæc mixta reſoluantur in ignem, & conſequenter non poſſet ab alijs elementis deſineri, quin ſurſum etrolaret, & mixtionem illam deſſolueret; Neque dicas detineri à forma mixti; Nam hæc forma nequit cohibere ignē, quin agat, ſi valde excedit alia elementa, & multùm prædominatur, aliter nunquam mixtum illud corrumperetur. Nec valet, quòd ibi elementa ſint in eſſe refracto quò ad qualitates. Tum quia quandoq; hæc mixta maximè calefiunt, itaut ferè intendatur calor vſq; ad ſeptimum gradum, vt eſt oleum feruens, quo exceſſu, ſi ignis in illis lateret, deberet excitari ad agendum, & per conſequens ad deſſoluendam mixtionem; certè maior eſt calor in oleo feruente, quam calor in carne putreſcente à calore ambientis productus, ſed iſte eſt cauſa putrefactionis carnis, & diſſolutionis in elementa, vt dicemus diſp.ſeq.q.vlt. eo quia intendendo calorē in carne, deſtruit proportionem, & ſi metriam primatum qualitatum, ex quo deinde ſequitur corruptio mixti, & putrefactio, ergo multò magis calor in oleo ferüēte deberet proportionem elementorum deſtruere, ignemq; qui ſopitus, & veluti dormiens ponitur in oleo, excitare ad pugnam, & victor iam erga cætera elementa iam ab exceſſu illo caloris valde debilitata. Si igitur ignis iſte non præfuit in illis mixtis, ergo de nouo generatur, ergo etiam alia elementa poſſunt generari, & corrumpi, non enim eſt maior ratio de vno, quàm de altero. Quod amplius probabitur q.ſeq. dum oſtendetur elementa ad inuicem tranſmutari, & diſp.ſeq.q.3. dum demoſtrabitur elementa formaliter in mixto non permanere, ſed virtualiter, nam ſi in generatione mixtorum elementa non manent, ergo corrumpuntur.

Secunda pars, quòd actu corrumpātur ſolùm ſecundum partes, prob. quia ſunt inter ſe adeò proportionata quò ad actionem, & reſiſtentiam, & eorum vires adeò æquilibratæ moderante Cælo peculiaribus influentijs eorū actiones, vt nequeat naturaliter vnum totaliter aliud in ſe conuertere, vt notauit Doctor 4.d.49.q.13. infra B. tum quia deſtrueretur ordo vniuerſi præfixus ab agente ſupremo, quod poſſibile non eſt viribus naturæ, quia vt docet Scot. 2. d.2.q.12. C. ordo præfixus à ſuperiorì agente videtur naceſſarius vnicuiq; agēti inferiori. Tum quia ſi eſſet elementum rationis, quod in ſeipſum conuerteret dēſius, ab hoc ſpatio ſublunari capi non poſſent; ſi verò denſius in ſe conuerteret rarius, iam daretur vacuū naturaliter, quia minorem locum occuparent.

5 In oppoſ. arguit Camer. elementa actu neque ſecundùm totum, neq; ſecundùm partes corrumpuntur, ergo nō non ſunt corruptibilia, ſed incorruptibilia, conſeq. patet, quia talis potentia deberet quandoque ad actum reduci; antec. prob. experimentis, & ratione; nam primò vt aer in ſe conuertat ignē, debet remittere calorem ignis, quod nō poſſet efficere, ſi aer non habet calorem cum frigore mixtum, vt eſt probabilis ſententia, ſi dicas infrigidari ab extrinſeco; ergo in eſſe puro exiſtens non poſſet ignem corrumpere. Deinde quomodò ignis in ſe conuertet aerem, nequit enim per ſuam ſiccitatem, quæ eſt minimæ actiuitatis, corrumpere humiditatem aeris, neq; per calorem, quia calor non opponitur humiditati, immo eſt cum illa compoſſibilis, vt patet in aqua calida. Tum 3. formæ elementorum nō cōſiſtunt cum qualitatibus in eſſe remiſſo, quòd ſpeciatim aſſeritur de forma ignis, ergo ſi aqua introduxit tres gradus frigoris in ignem, iam forma ignis corrumpitur, nec poteſt introduci forma aquæ, quia non eſt ſumma frigiditas, quæ requiritur ad introductionem formæ aquæ ergo materia eſſet ſine forma. Tum 4. vt aliquid in ignem verta-

tur, debet eſſe viſcoſum, quia ignis eget pabulo, elementa pura non ſunt viſcoſa. Tum 5. ſi ampulla vitrea aere plena benè obturata in aqua ponatur, quantumuis per mille annos ibi exiſteret, & valde frigefieret, nunquam tamē in aquā, nec ſecundum minimam partem, verteretur. Tum 6. aqua eſt tenaciſſimæ naturæ, vnde ſi dum ebullit, diligenter exciperetur vapor diſtillatorio vaſe, tātum aquæ exciperetur, quantum ex olla euanuit, ergo ab igne aqua ſolùm in vaporem conuertitur, qui eſt ſubſtantialiter aqua, non deſtruitur. Tum 7. cineres, qui ſunt eſſentialiter terra, non poſſunt ab igne corrūpi, vnde licet ſtipula, vel ſtuppa cōburatur, experimur ſemper aliquod terreſtre, vel aqueum permanere, ergo ſi ab agente tàm vehementi, qualis eſt ignis, corrumpi non poſſunt, nec ab vllo alio agente corrūpentur. Ex quibus deinde colligit Camer. elementa non differre à materia prima, quia non ſunt multiplicanda entia ſine neceſſitate, ſi eſſet aliqua neceſſitas huius diſtinctionis, maximè eſſet corruptibilitas elemētorum, quæ eſt medium, quo Philoſophi neceſſitatem oſtendunt materiæ primæ, ergo ſi ſunt incorruptibilia, hæc ratio in ipſis nō vrget, & quoniā elementa in omnibus mixtis formaliter reperiuntur (quod probat authoritate, & ratione) idcircò aſſerendum eſt materiam primā adequatè aliud non eſſe, quàm ipſa elementa collectiuè accepta, inadæquatè verò quodlibet elementum ſeorſim acceptū; hinc Ariſt. 5. Meth. cap. 3. eadem definitione definiuit materiam primam, & elementa.

6 Reſp. neg. 2. partem antec. quòd ſecundum partem non corrumpantur, & ad primam probat. dicemus q. ſeq. n. 16. Ad 2. dicimus poſſe ignem per ſiccitatem aerem corrumpere, quia licèt ſiccitas ſit minimæ actiuitatis, humiditas tamen eſt minoris reſiſtentiæ, vt diximus diſp. 1. q. 4. poteſt etiam calor ſaltim indirectè, & per accidens agere in humiditatē, vt explicuimus diſp. 1. n. 7. tum quia maximus calor, vt eſt igneus non eſt cum humiditate compoſſibilis. Ad 3. neg. aſſumptum in eſſe innaturali loquendo, & via corruptionis, vt enim ſæpius dicemus in ſequentibus, poteſt forma aquę ſtare cum minima frigiditate, ſed violenter, ſic forma ignis; verū eſt tamen, quòd minorem remiſſionē propriarum qualitatum admittit forma ignis, quàm aliæ formæ elementares. Ad 4. negatur etiam aſſumptum, ſufficit enim quòd ſit calefactibile, & diſiccabile; cur autem ignis in propria ſphæra non egeat pabulo, & alimento, vt ignis noſter, diximus diſput. 4. de cęlo. n. 17. Ad 5. concedimus in illo caſu nūquàm aerem in aquam verti, quia iam deberet vacuū admitti, eo quia aer cōdenſari deberet; ex hoc tamen non eſt vniuerſaliter inferendum nunquam aerem in aquam tranſmutari, vt oſtendemus n. 8. Ad 6. negamus totam aquam de nouo recipi, ſed tantū in maiori parte; non deſtruitur autem totaliter, quia vapor ille ſurſum tendendo recedit ab igne, & niſi à frigore ſuperueniente cōdenſetur, in aerem reſoluitur, vt communiter euenit de vaporibus etiam in nubes congregatis, ſi enim propter ſubtilitatem, & remiſſiorem humiditatem nubes illæ in pluuiam non reſoluuntur, euaneſcunt, quod eſt ſignum conuerſionis in aerem. Ad 7. negamus cineres eſſe terram ſubſtantialiter, nam diuerſorū mixtorum cineres diuerſas habent virtutes, & proprietates, imò ferè eaſdem cum illis mixtis; neque ex hoc, quòd ab igne non deſtruantur, arguere debemus incorruptibilitatem omnimodam, aliter adamas, & linum quoddā, quo antiqui vtebantur in combuſtione cadauerum, quia igne non conſumuntur, eſſent incorruptibilia; idem etiam dici poſſet de lapide Amianto, de lapide Aſbeſto, & alijs, quæ ignem ſemel conceptum diutiſſimè retinent, vt referunt Authores, quamuis igitur nō poſſint immediatè in ignem conuerti, negamus tamen nullatenus poſſe corrumpi, per applicationem enim variorum agen-

agentium, & aliarum rerum mixtionē poſſent ita alterari, vt corrumpantur; quamuis non ita frequenter hoc ſit experientiā compertum. Hinc falſum omninò eſſe colligitur correlarium illud, quòd materia prima non ſit realiter ab elementis diſtincta, tum propter corruptibilitatem elementorum; tum quia forma ſubſtantialis medijs accidentibus materiæ vniretur, non immediatè, quod eſſe falsū oſtendimus diſp.5. Phyſ. q.8. art.1. quomodo autem intelligenda ſit definitio materiæ aſſignata ab Ariſtot. 5. Meth. dicemus diſp. ſeq. n.29.

QVÆSTIO SECVNDA.

An quodlibet elementum ex quolibet alio elemento generari poſſit, & quomodo.

7 Suppoſito cum communi ſententia generabilia eſſe, & corruptibilia, quærimus modò, an poſſint inuicē trāſmutari. Negant aliqui abſolutè poſſe vnum elementum in aliud immediatè conuerti, & volunt opus eſſe, vt priùs in mixtum aliquod conuertatur, quod poſtea reſoluatur in aliud elementum, ità præſertim ex recentioribus Areſ. 2. de Gen. q.15. Arriag. diſp.4. de Gen. ſect.6. vbi ſolùm conuerſionem mutuam inter aerem, & aquam admittere videntur, & hanc ipſam, addit Areſ. fieri non virtute vnius elemēti aliud in ſeipſum cōuertentis, ſed virtute alicuius extrinſeci agentis. Alij diſtinguunt de elementis ſimbolis, ac diſſimbolis, quæ ſcilicèt in vna, vel in nulla prorſus qualitate conueniunt, & inter illa ſolùm conuerſionē admittūt immediatam, in cęteris verò, vt ſunt ignis, & aqua, aer, & terra, negant, & inquiunt, prius debere elemētum conuerti in mixtum mediū imperfectum participans vtriuſq; naturam, qualis ponitur exhalatio inter ignem, & terram, vapor inter aerem, & aquam vel in aliud ſimbolum elementum, vt poſtea in diſſimbolum tranſeat, ità Soto 4. Phyſ. q.2. art.1. Valleſ. ibid. cap.5. & Ruuius 2. de Gener. cap.6. tract. de elem. Gener. q.1. Alij tandem vniuerſaliter admittunt mutuam tranſmutationem inter omnia, & ſingula elementa, ſiuè ſimbola ſint, ſiuè diſſimbola, ità Marſil. 2. de Gen. q.9. Saxon. quæſt.7. Conimb. cap.4. q.1. art.2. Auerſa q.1. ſec.10. Hurt. diſp.6. de Gen. ſec.7. Tolet. q.8. Bannes q. vn. Complut. diſp.11. q.1. & eſt communis Interpretū Ariſt. Sententia, quam luculenter declarat Angeſt. lib.2. de Form. propriet. prop.7. dub.5.

8 Dicendū eſt cum communiori Sētentia, poſſe ex quolibet elemento aliud quodcunque generari immediatè, ſiuè ſint ſimbola, ſiuè diſſimbola; Eſt Ariſt. apertè 2. de Gen. 24. & ſequentibus, vndè ait, *vniuerſaliter quidem manifeſtū eſt, quòd omne ex omni generari natum eſt*; quòd autem intelligat de omnibus elementis tàm ſimbolis, quàm diſſimbolis, conſtat ex eo, quòd hoc inductione probat etiam in diſſimbolis; & demum, quòd loquatur de immediata trāſmutatione, conuincitur ex ratione, quā adducit, vt mox perpendemus, & ex ipſomet contextu; & quidem de tranſmutatione mediata nulla extabat dubitatio ſic enim etiam quodlibet mixtum quantumcūq; perfectum poteſt fieri ex quolibet, & tamen non dicimus hominem fieri ex lapide ſed de immediata tantum poterat eſſe dubium; conſentit Doctor 4.d.43. quęſt.3. E. & F. vbi inter omnia, & ſingula elementa concedit mutuam tranſmutationem immediatā, & alibi ſæpè; & hoc ipſum colligitur ex loco ſupra cit. 4.d.49.q.13.

Primò itaque probatur de elementis ſimbolis, nam paſſim videmus aerem in ignem, & è conuerſo tranſmutari, vt patet cum ex reflexione radiorum, aut ſilicis, & calibis attritu accenditur aer; aerem in aquam conuerti, vt in ſubterraneis locis, aquam etiam in aerem, terram in aquam, & aquam in terram conuerti patet præcipuè in fluminibus, & tandem terram in ignem, nam exhalationes, quæ ſecundum veriorem, & cō-

muniorem à terra eſſentialiter non differunt, facillimè accenduntur, vt conſtat de impreſſionibus ignitis in ſublimi apparentibus; & in montibus ignem euomentibus veriſimile eſt admitti debere aliquam conuerſionem terræ in ignem, licèt pabulum principale illius ignis ſit vena aliqua ſulphurea, vel quidpiam ſimile;quod verò ignis in terram conuertatur, probari poteſt caſu, quo modicus ignis terra operiatur,nam tunc extinguitur, & materia illa nequit eſſe ſine forma ſubſtantiali, ergo alia forma acceſſit, non videtur autem poſſe eſſe formam aeris, & aquæ, quia terra non habet in ſua virtute formas illas; tum quia ſi agens corrũpens ignem eſt terra inducendo proprias diſpoſitiones, nequit poſteà introducere aliam formã, niſi quæ petit diſpoſitiones illas, talis autem eſt forma terræ.

9 Secundo probatur idipſum de diſſimbolis pariter experimento,nam ſi in fornacem gutta aquæ inijciatur, percõtamur in quodnã conuertatur, vel enim conuertitur in aerem,vel in aliquod mixtum ſcilicèt fumum, vel in ignem immediatè; non primum, nec ſecundum, quia ignis, vt ignis eſt agens vniuocũ, & nequit producere, niſi ignem, ergo nequit producere formã aeris,vel mixti. Dices hoc eſſe ab agente vniuerſali. Cõtra diſpoſitiones introductæ ab igne nõ ſunt diſpoſitiones alicuius mixti, vel aeris, ſed ignis, ergo agens vniuerſale potiùs cogit ad formam ignis,quàm ad aliam formam. Reſpondent in tali caſu per accidens introduci ab igne diſpoſitiones pro forma mixti, paulatim enim rem ittitur frigiditas, & humiditas aquæ per introductionem caloris, & ſiccitatis ant eà, quàm perueniatur ad calorẽ, vt o cto deſtruendo totam frigiditatem, quia non tranſitur ab extremo ad extremum, niſi per medium; in quo miſcentur omnes quatuor qualitates, generabitur mixtum, antequam tranſeatur ad contrarium elementum, quia omnes illæ qualitates ſic remiſſæ, & attemperatæ deſeruiunt ad tale mixtum v.g. fumum. Contra, tum quia in caſu poſitò tanta eſt actiuitas ignis circa illam aquę guttulam, quòd fortiorẽ imprimit qualitatem, quàm requiratur ad temperamentum mixti; tum quia etiamſi paulatim remittantur qualitates vnius elementi per introductionem oppoſitarum alterius, non propterea opus eſt, quod ſtatim corrumpatur, & generetur mixtum, optimè notat Angeſt.cit. quia cum tale remiſſione poteſt adhuc propriam forma retinere, licèt non in ſtatu naturali, ſed violento, & in via ad corruptionem, quod ſatis conſtat in aqua, quæ adhuc retinet formam elementi, etiamſi nimis calefiat, ergo adhuc illæ qualitates ſic remiſſæ, & attemperatæ non erunt ſufficientes diſpoſitiones pro forma mixti, quia non ex quocunque qualitatum concurſu,vel temperamẽto generatur mixtum,ſed ex tali, quod habeat modum permanentis, non autem merè tranſeuntis ad aliud elementum, quia non ſolum primæ qualitates ſunt diſpoſitiones, ſed etiam grauitas, & leuitas, at leuitas, quam acquirit in caſu poſito gutta illa aquæ, eſt leuitas ignis, non aeris, quia ab igne producitur, & vna ſpecie diſtinguitur ab altera, vt diximus diſp.3. de Cęlo q.1. ergo &c.

10 Tertio probatur ratione ipſius Ariſt. quæ, vt diximus, concludit tàm de elementis ſimbolis, quàm de diſſimbolis omnia, & ſingula elementa ſunt adiuicem contraria, & actiua ratione ſuarum qualitatum, poteſt ergo vnumquodque agere in aliud, & in eo producere ſuas qualitates, ac conſequenter propriam formam, qua immediatè expellatur forma alterius elementi. Reſp. Arriag.neg.conſeq. licèt enim quoduis elementum operetur in aliud, cum hoc tamen ſtat, vt antequam in illud diſpoſitiones requiſitas ad propriam formã introducat, inducat alias cõtrarias quidem elemento,in quod agit, & ſufficiẽtes ad aliam formam diſtinctam, nõ tamẽ ad ipſam elementi operantis, vt v.g. ignis antequam introducat in paſſo ſeptimum gradum caloris ad formã ignis requi-

requiſitum, introducit quartũ, & quintum, qui ſufficit ad debellãdum contrarium elementum, non tamen ad introducendum ignem. Hæc ſolutio non valet, quia vt dicebamus cum Angeſt. elementa nõ ita ſuas ſibi determinãt qualitates, vt ſtatim ac ab agente contrario deiectæ fuerint à ſummo, vel excellẽti gradu, ſtatim formam ſubſtantialem amittant, ſed eas ſibi aſſiſcunt in tali latitudine, vt adhuc ſub ſtatu violento, & ſub diſpoſitionibus contrarijs propriã propriã retinere queant formã, quouſque aliud generetur elementum contrarium, & hoc veritate coactus ibidẽ fatetur Arriag. dum n. 142. ait, quòd ſi elementa pugnantia ſint diſſimbola, ex vtriuſque pugna immediatè reſultabit mixtum, non verò elementum oppoſitum, quia producentur in paſſo omnes quatuor qualitates, quæ coniunctæ non ſunt diſpoſitio ad elementum, ſed ad mixtum, niſi fortè in eo gradu producantur, & alia accidentia comitentur, quæ ad nullũ mixtum diſponant, ideòq. non introducatur vlla forma ſubſtãtialis, donec fortius elementum in gradu requiſito ad propriam formã introducat ſuas diſpoſitiones in paſſum, hæc ille, ergo concedit ſaltim in aliquo caſu vnum elementum diſſimbolum poſſe in aliud immediatè cõuerti, & eſt id, quod nos hic contendimus, neque enim nos volumus ſemper ita contingere, ſed ſolùm id non repugnare ex naturali conſtitutione, ac generatione elementorũ.

11 Reſpõdet Ruuius, quòd licèt hoc admitti poſſit in elemẽtis ſimbolis, quæ maximè non diſtant, non tamen in diſſimbolis, quæ maximè diſtant, & ideò talis diſtantia pertranſiri nõ poteſt ſine tranſitu per medium, hoc eſt, ſine acquiſitione alicuius formæ mixti, vel elementi ſimboli; id oſtendit exemplo ſeminis, quod non poteſt tranſire immediatè in hominem, nec homo in terram propter maximam diſſimilitudinem diſpoſitionum; ſed illud tranſit in hominem mediante forma embrionis, hoc verò in terram media forma cadaueris; ſic etiam, inquit Arriag. pomum non immediatè vertitur in hominem, ſed prius in chilum, quare cum elementa diſſimbola valdè diſtent ſecundum diſpoſitiones, non poterit vnũ immediatè trãſmutari in aliud, ſed medio alio corpore magis ſimili. At neque hæc ſolutio eſt admittenda; licèt enim ob contrarietatem diſpoſitionum elemẽta diſſimbola maximè diſtare dicantur, non tamen ea eſt diſtantia, quæ petat neceſſariò tranſitum per medium per ſe ab extremis diuerſum, qualis reperitur inter formam ſeminis, & animalis, inter quas neceſſariò, & indeſpẽſabiliter mediat forma embrionis, ratio eſt, quia forma embrionis eſt forma ſubordinata formæ hominis, & neceſſaria ad eam diſpoſitio, nam ibi fit proceſſus ab imperfectiſſimo ad perfectiſſimum, atque ideò opus eſt omninò tranſire per medium, & ſic de alijs exemplis allatis, at non ita contingit in generatione elementorum, cum enim non ſint corpora adeò perfecta, ſicut viuentia, non exigunt ex ſua natura tranſire per tot generationes, formasq. diuerſas, quarum vna ſit diſpoſitio ad aliam, & ideò etiam in elementis diſſimbolis fieri poteſt tranſitus ab vno in alterum abſque tranſitu per medium ſpecie diuerſum ab illis abſolutè loquendo; dicimus abſolutè loquendo, quia regulariter elementa diſſimbola non tranſmutantur adinuicem, niſi mediante ſimbolo, aut alio mixto, cum quo maiorem habeant affinitatem, quàm inter ſe, vt notauit Angeſt. cit. vnde per aſſertionem poſitam non contendimus ſemper ex vno elemẽto aliud generari immediatè, ſed ſolùm quòd poteſt ità fieri, neque ex vi diſpoſitionis, & diſtantiæ eorum repugnat, vt Ruuius volebat.

Accedit, quòd ſi hac ratione nequit admitti immediata tranſmutatio inter elementa diſſimbola, quia non fit tranſitus ab extremo ad extremũ, niſi trãſeundo per medium, hac eadem ratione etiam inter ſimbola negari debebit, quia ſucceſſiuè fit eorum tranſmutatio,

& quamuis in duabus qualitatibus non diſconueniant, diſſident tamē in altera, vnde ſaltim quoad illas qualitates, in quibus contrariantur, neceſſarius erit tranſitus ab extremo ad extremum per medium. Dices cum Arriag. ex pugna elementorum ſimbolorum non poſſe reſultare ſufficientem diſpoſitionē pro mixto, quia hæc debet eſſe coniunctio omnium quattuor qualitatum, quas nequeunt illa elementa producere, cum in vna conueniant, benè tamen ex pugna diſſimbolorum. Contrà, ergo iam illa propoſitio de trāſitu ab extremo ad extremum per medium non erit vniuerſaliter vera, vel ſaltim in eo ſenſu, in quo aſſumitur ab Aduerſario; tum quia vt etiam ex ipſo Arriag. notauimus, poteſt contingere caſus, quo neque ex pugna diſſimbolorum reſultet diſpoſitio idonea pro mixti conſtitutione ob nimiam applicationem, & vehementem actionem alterius elementi, vt diximus de gutta aquæ in fornacem iniecta.

12 In oppoſ. obijcitur Primo quòd elementa diſſimbola non ſint adinuicē immediatè tranſmutabilia, quia nequit tranſiri de extremo ad extremum, niſi per medium, ſed elementa diſſimbola ſunt extrema, ergo &c. Maior patet, quia ſemen non ſtatim tranſit in formā corporis, ſed priùs in formā embrionis, poſteà in formam ſanguinis, & tandem carnis. Deindè ſpecialiter probatur de terra, & aere, terra nequit conuerti in aerem immediatè, quando enim aer viſus eſt augeri terra? & ratio eſt, quia eſt adeò grauis, & denſa, vt nequeat immediatè in aerem reſolui, ſed prius in exhalationes conuertitur; & alioqui iam cacumina montiū in aerem conuerſa fuiſſent, cum ibi aer ſit purior, & in ſuis qualitatibus vegetior; at neq. aer poteſt in terram verti, quia terra non eſt tantæ actiuitatis, quarè ſi infrà terram exiguum valdè foramen fieret, in æternū exiguus ille aer in eo foramine exiſtens non conuertetur in terram. Tandem adipſum adhuc euidentius de igne, & aqua oſtenditur, non poteſt ignis conuerti in aquā immediatè, nā potiùs vertitur in fumū, & aerem, dum ab eo extinguitur, pone titionem accenſum intrà aquam totius Oceani, non tranſibit in aquam immediatè, ſed ibi manebit extinctus; nec minus aqua poteſt conuerti in ignem, quia nunquā viſum eſt ignem ex aqua nutriri, & augeri, vt videmus ex oleo, & butiro iniecto, & lāpadis flāma deficiente oleo ſtatim extinguitur, eſto qua remaneat; Et flāma candelæ aquæ guttula reſperſa non valet illam in ſe conuertere, ſed fortiter illā excutit, immo nec in rogū iniecta vertitur immediatè in ignem, vel flammā, ſed prius in fumū, ex quo flamma gignitur, cum nil aliud ſit flamma, quàm fumus accenſus ex 2. de Gen. 27. quia etiā de cauſa aqua vehementer calida nunquam immediatè conuertitur in ignem, ſed priùs reſoluitur in vapores. Accedit, quòd vt aqua ab igne corrumpatur, neceſſe eſt, vt ambæ qualitates remittantur per introductionē contrariarū priuſquā totaliter expellantur, ergo in aqua prius erunt quatuor qualitates remiſſæ, quàm duæ intenſæ, ſed illæ diſpoſitiones ſunt ad aliquam formā mixti, ergo aqua prius in aliquod mixtum conuertitur, quàm in ignem.

13 Reſp. ſi hæc argumenta adducerentur ſolum ad probandū itā regulatiter contingere inter elementa diſſimbola, quòd immediatè non fit vnum ex alio, ſed mediatè poſſent admitti, verū quia etiā impoſſibilitatē oſtendere intendunt, ideò ex hac parte diſſolui debent; Ad 1. vera eſt maior, ſi ordo inter extrema, & mediū, ſit eſſentialis, & per ſe, qualis eſt inter formas adductas pro exemplo ad probationem eius, falſa verò, ſi ſit accidentalis dumtaxat, vt eſt in propoſito; vel conceſſa maiori negandum eſt tale mediū ſemper eſſe diuerſum ſubſtantialiter ab extremis, & ſic argumentum non probat prius debere generari elementum medium, aut mixtum, ſed prius debere materiam accipere ſtatum medium, vt per ipſum tranſeat ad proximas, & vlteriores

riores diſpoſitiones pro alio elemento, ſub quibus adhuc perſeuerare poſſit forma prior via corruptionis quouſq. à forma poſteriori alterius elementi expellatur. Ad 2. de terra,&aere,dicimus, quòd ſicut terra regulariter reſoluitur in exhalationes adeo aeri ſimiles, itá ex vehementi actione agentis poterit interdum reſolui in aeré immediatè, imò quamuis non reſolueretur in aerū, niſi media exhalatione, adhuc habemus intentum, quia vt diximus diſp.4.de Cęlo q.4.art.5.& 7. nec vapores ſunt mixta ſubſtantialiter diuerſa ab aqua, nec exhalationes à terra,quicquid hìc reclamet Ruuius, licèt enim moueantur ſurſum, hoc eſt ab extrinſeco propter impreſsū calorem à Sole, & virtutem attractiuā ſyderum,vt ibi diximus eo,etiā admiſſo,adhuc habetur intentū, quod tera immediatè poteſt in aerem verti, alioquin nec in ignem poſſet immediatè tranſmutari, quia hoc regulariter fit per exhalationes, quod eſt contra Ruuium; nec ſequitur, quod cacumina montium iam in aerem abijſſent, nam & terra actione Solis exhalat,nec ob id montiū apices ſunt in exhalationes reſoluti; & ratio eſt, quia elementa ſunt itá inter ſe contemperata, vt mutuò agant,atq; reſiſtant ob eorum conſeruationem; eadē de cauſa aer incluſus in illo foramine intrà terram facto non conuertetur in terram,& fortè etiam nimio frigore terræ poterit itá addenſari, vt aliquo temporis progreſſu tandem conuertatur in terrā. Ad 3. de aqua,& igne, licèt ignis, dum extinguitur, regulariter conuertatur in fumum, & aerem, poterit tamen abſolutè loquendo verti etiam immediatè in aquam,& fortè itá accideret in caſu illo poſito de titione intrà Oceanū immerſo(ſicut è contra dicimus de gutta aquæ ardenti fornaci iniecta) quòd immediatè ignis verteretur in aquam, quòd autem carbo extinctus ibi remaneat,non officit,quia carbo eſt quodpiā mixtum prorſus ab igne diſtinctū,quod regulariter manet poſt ignis extinctionem,velut eius cadauer,non quod ignis in ipſum conuertatur, cum potiùs ipſe conuertatur in ignem, ſed quia ignis ex eius materia depaſcebatur; Poteſt quoque ignis in ſe aquam conuertere abſolutè loquendo;quod autem aqua nō nutriat ignem in lampade, & iniecta gutta in eius flāmulam ſtatim excutiatur, eſt, quia longiùs temporis ſpatium,maiorq; ignis copia ad talem conuerſionem requireretur;qua de cauſa in rogum iniecta vertitur in ignem,nec enim ſemper opus eſt flāmā ex fumo generari, licèt itá regulariter contingat; quòd ſi etiam in tali caſu dicatur guttā illam priùs in fumum reſolui, reſpondemus illum non eſſe fumum, ſed vaporem aqueū fumo valdè conſimilem,nec ab aqua ſubſtantialiter diuerſum;per quod patet ad aliā inſtantiam de aqua calida quæ priùs in vapores abit,nam vapores, vt diximus, non ſunt ſubſtantialiter ab aqua diuerſi.

14 Ad vltimam rationem, quæ pro hoc addebatur,iam dictū eſt,quòd etſi paulatim remittātur qualitates vnius elementi,& introducantur oppoſitæ,minimè opus eſt,quòd ſtatim corrumpatur, & generetur mixtum,vel elementū ſimbolum,quia in via ad corruptionem adhuc forma aquæ perſeuerare poteſt ſub illis gradibus caloris, & ſiccitatis eius naturæ diſconuenientibus. Dices, faciliùs introducitur calor in aqua,quā m expellatur humiditas, quia calor eſt actiuus in ſummo gradu,ſiccitas in infimo, ergo eo tempore, quo ignis producit vnum,vel duos gradus ſiccitatis in aqua, producet ſex caloris,hæc autem eſt proxima diſpoſitio ad formam aeris,qui eſt humidus,& calidus, cū ergo poſita proxima diſpoſitione ponatur,& forma,vtiq; aqua priùs in aerem conuertetur, quam in ignē. Reſp.Angeſt.quòd ignis agens in aquam, quam circumdat, ſicut eſt ignis fornacis reſpectu guttulæ iniectæ, vehementi calefactione fortificat actionem ſiccitatis, ſic quòd humiditatem aquæ citò diſſipat,ſicut frigiditatē, quarè ſaltim in tali caſu aqua immediatè conuertitur in ignem, quicquid ſit in alijs caſibus. Dices, quantumcunq; ſit

valida agentis actio, nihilominus fit ſucceſſiuè, ergo qualitates aquæ per introductionem oppoſitarum, & remiſſioné rediguntur priùs ad aliquam mediocritatem, quæ erit ſufficiens diſpoſitio pro forma alicuius mixti, ſed poſita vltima diſpoſitione ponitur neceſſariò forma, ad quam diſponit, ergo, &c. *Reſp.* apud nos vltimam diſpoſitionem conſiſtere cum forma veteri, quia hæc nunquã expellitur, niſi à noua forma; poteſt ergò contingere in aliquo caſu, vt ſint introductæ diſpoſitiones ſufficientes pro aliqua forma, & tamen forma non inducatur ob præſentiam validioris agentis eius inductionem impedientis, & ſic eſſet in propoſito, nam eſtò ignis induceret remittendo qualitates aquæ mediocritaté quandam, quæ eſſet ſufficiens diſpoſitio pro forma mixti, quia tamen id eſt per accidens, quatenus non potuit ignis in ea temporis mora qualitates aquæ remittere, quantum ſatis erat, vt forma ignis induceretur, per ſe enim intendit ſibi ſimile producere, ideò actionem ſuã diſpoſitiuam proſequitur, & quia interim non adeſt agens formã mixti inducens, & adeſt agens formam ignis intendens, ideò tandem hæc ſequitur, non illa.

15 Secundo principaliter obijcitur, quòd neq; etiam in ſimbolis elementis ſit mutua tranſmutatio immediata; in primis probatur, quòd ignis nequeat in aerem cõuerti, quia oporteret caliditatem ignis remitti ad caliditatem aeris, cum aer non ſit ità calidus, vt ignis, ſed hoc non eſt poſſibile, quia vel remitteretur à caliditate aeris, quod eſt falſum, quia non contrariatur caliditati ignis, vel ab humiditate aeris, & neque hoc, quia caliditas, & humiditas non contrariantur; tum quia quando flamma euaneſcit, deſinit in fumum, non in aerem. Secundo, quòd neq; aer poſſit in ignem conuerti, quia ignis ſemel in aere incenſus nunquam extingueretur, præcipuè quia ſolùm perit ignis propter defectũ pabuli, & ferè iam totus aer eſſet incenſus, vel ſaltim intra cubiculum, vel fornacem breui totus aer deberet igneſcere, quod eſt contra experientiam, quia etiam in fornace perit ignis ex defectu pabuli, ſi ligna non apponantur. Tertio, quòd neq; terra poſſit in ignem immediatè conuerti, quia terra non eſt cumbuſtibilis, vt apparet in cinere, quę, quia eſt pars terrea à mixto relicta, igneſcere nequit, & lateres in fornace integri permanent; tum quia cũ ſit denſiſſima, antequam perueniret ad raritaté ignis, priùs attingeret raritaté aeris, atq. adeò prius in aerem conuerteretur. Quartò, quòd nec terra poſſit in aquam conuerti immediatè, quia ſi ponatur exigua pars terræ in anphora aquæ, cadet ad fundũ, & ibi perpetuò manebit, nec cõuertetur in aquam, nec flumina augentur conuertendo in ſe littora, etiamſi rapiant ſecum partem terræ; & ſic diſcurrere licet in alijs combinationibus elementorum.

16 *Reſp.* ad 1 quòd ſi ponantur tres qualitates in elemẽtis, facilis eſt ſolutio, tunc enim erit in aere aliqualis frigiditas, quæ ſufficiet ad remittendum calorem ignis, quantum ſufficit pro generatione aeris; ſi verò duæ tantnm, vt probabilius cenſuimus *diſp. 1. q. 6.* tunc dicendum, quòd licèt caliditas ignis non remittatur ab aere, nihilominus propter humiditatem aeris inductam, nõnihil hebetatur eius actiuitas, ſiccitas .n. acuit potentiam actiuam; & hoc ſufficit pro introductione formæ aeris, nam poſtquam eſt introducta, tunc deſtruitur prior caliditas, & altera proportionata generatur, nec opus eſt, vt ſæpè diximus flãmam ſemper in fumum verti, poteſt enim pro caſuum varietate quandoq; in aerem verti, & quandoq. in aliud elemẽtum. Ad 2. neg. conſeq. quia licèt aer poſſit eſſe pabulum ignis, habet tamen quoq. vim reſiſtendi, vt enim notat Doctor *4. d. 49. q. 13.* infra *B.* vires elementorum ſunt contemperatæ in agendo, & reſiſtendo, vt perpetuò conſeruari poſſint, hoc tamen non impedit, quin in pugnando aliqua aeris particula deuincatur, & c• nuertatur in ignem; qua autem ratione ſuperior aeris regio abęò ſphæ-

ræ

tæ ignis contigua ſeruetur incolumis, & ab eius voracitate immunis, diximus diſp. 4 de Cœlo q. 11. art. 1. Ad 3. ſanè negari nequit conuerſio terræ in ignem, cum adeo facilè videamus ex ſilice ignẽ excitari halibis attritu; cineres quoque poſſunt igniri, licèt difficillimè, & quãdo igniri non poſſent, parum refert ad rem, quia cinis potius mixtum eſt, quã terræ elementum, ex n. 6. lateres autem, cum ſint quid compactum ex terra, & aqua, potiùs ignis condenſat, quàm rarefaciat partes eorũ deſtruendo humorem illum, & fortè etiam aliquæ particulæ igneſcunt, quod euidentius in calce cernitur, in qua partes quamplures igneę deliteſcunt; Cum verò terra conuertitur in ignem vtiq; priùs ad aeris raritatem peruenit, ſed ob pręſentiã ignis, eiuſq. vehementem actionem educitur forma ignis, licèt pro tunc impuri, non autem aeris; nec eſt incõmodum eouſq; formam terræ ſub illa raritate perſeuerare, non quidem in ſtatu naturali, ſed violento, ac in via ad corruptionem, nã & hoc modo aquam perſeuerare videmus ſub nimio gradu caloris, quàm eius natura patiatur; & præcipuè ſecundùm nos admittentes vltimam diſpoſitionem poſſe ſtare cum forma vetere id nullum erit inconueniens. Ad 4. dicimus tẽporis decurſu particulam illam terræ amphoræ iniectam conuerti in aquã, quod eò magis contingere in alueis fluminũ credibile eſt, hæc autem omnia negarunt Areſ. & Arriag. quia in quibuſdam elementis non eſt adeò obuia ſenſibus talis immediata tranſmutatio, ſicut in alijs; & illam videre voluiſſent ictu oculi perfici, vt videmus ignem in ſe conuertere ſtuppam.

QVÆSTIO III.

An facilior, & citior ſit tranſitus inter elementa ſimbola, quàm inter diſſimbola.

17 Elementa ſimbola ſunt, quæ in aliqua qualitate conueniũt, vt aqua, & aer in humiditate conuenientia, diſſimbola verò, quæ in ambabus differũt qualitatibus, & opponũtur, vt aqua, & ignis; hoc ſuppoſito Ariſt. 2. de Gen. 25. affirmatiuè reſpondet, rationem reddens, inquit, quia in conuerſione elemẽti diſſimboli vtramq. qualitatem opus eſt permutari, cum in vtraq; diſconueniant, at in conuerſione ſimboli ſufficit vnius qualitatis permutatio, quia in altera conueniunt, faciliùs autem eſt vnũ, quàm multa tranſmutare.

Circa hoc Ariſt. dictum, eiuſq. probationem occurrit non ſpernenda difficultas, quamuis enim difficiliùs duo ab vno ſuperentur, & faciliùs vnum à duobus, æquè tamen facile eſt, vel difficile vnum ab vno, atq. duo à duobus ſuperari; Ratio eſt, quia qualis eſt proportio duorum ad duo in agendo, & reſiſtendo, talis eſt vnius ad vnum, & è contra, cum ergo in elementis diſſimbolis pugnent ambæ qualitates ex vtraq. parte agendo, & reſiſtendo, ſanè ſi cætera ſint paria, æquè facilis erit vtrobiq. tranſmutatio in ſimbolis, & diſſimbolis, & conſequenter æquè velox, quia facilitas celeritatẽ metitur auferendo impedimenta, quæ retardant actionẽ; hæc difficultas Peripateticos diſtraxit in varios dicendi modos.

Tatar. 2. de Gen. q. vlt. §. *primo ſciendum*, Angeſt. loc. cit. cum Marſil. q. 10. eiuſdem libri, & Saxon. q. 8. manifeſtè ab Ariſ. recedendo dixerunt vel faciliorem, vel ſaltim æquè facilem eſſe tranſitum in elementis diſſimbolis, ac in ſimbolis; Ariſ. verò dixiſſe faciliorem eſſe in ſimbolis non ratione velocitatis, ſed paucitatis corrumpendorum, nam in diſſimbolis opus eſt vtramq. qualitatẽ corrumpi, in ſimbolis ſufficit vnius corruptio; & Angeſt. liberè fatetur Ariſ. valdè impropriè eſſe locutum, ſicut ſi quis diceret, faciliùs vnum lapidem deſcendere, quàm duos, quia pauciora requiruntur ad primum, quàm ad ſecundum. Diſplicet hic dicendi modus, tum quia Ariſ. nimis vecordem faciunt; tum quia Ariſ. expreſsè inquit in ſimbolis eſſe facilio-

ciliorem tranſmutationem,& magis celerem, in diſſimbolis difficiliorem, ac tardiorem, vt videre eſt in ipſo contextu in varijs verſionibus; tùm quia vt diximus, facilitas maior, vel minor metitur celeritatem,vel tarditatem tranſmutationis ob plura, vel pauciora impedimenta ſuperanda.

18 Tolet.2.de Gen.q.9. inquit,ſimbolum faciliùs mutari,quia qualitas cōtraria minùs reſiſtit alteri contrariæ ob conſortium qualitatis communis vtriq. elemento, v.g.humiditas aeris ob coniunctionem cum calore,in quo conuenit cum igne,minùs reſiſtit ſiccitati eiuſdē ignis, quàm humiditas aquæ coniuncta cum frigore. Diſplicet etiam hæc expoſitio,tùm quia non eſt de mēte Ariſ. qui non hanc rationem aſſignauit ſui aſſerti,ſed quia faciliùs vnum tranſmutatur, quàm duo; tùm quia tenebatur reddere rationem,cur conſortium qualitatis ſimbolæ minuat reſiſtentiam contrariæ,cū potiùs videamus eam coadiuuare,frigiditas namq. in terra roboratur à ſiccitate, vt magis reſiſtat calori ignis; tùm quia etiam hoc dato non ſequitur faciliùs mutari ſimbolum, quàm diſſimbolum, quia ſi in diſſimbolis reperitur maior reſiſtentia, quia vna qualitas diſſimbola aliam coadiuuat in reſiſtendo, reperietur quoque eadem de cauſa maior actiuitas in alio elemento diſſimbolo, quia plùs dicentur agere duæ qualitates,quàm vna ſola,& vna aliam coadiuuabit in agendo.

Io.de S.Tho. q.10.art.4. ſic rem explicat;licèt in elementis diſſimbolis pugnent duæ contrariæ qualitates contra duas,in ſimbolis verò vna tantū, tamen non ità facilè, & promptè vtraq. operatur,ſicut quando vna ſola qualitas alteri contrariatur, vt v. g. ignis contrariatur aquæ ſecundum calorem,& ſiccitatem, ſed difficiliùs ſiccitas ignis tollit humiditatem aquæ,quàm aeris,ratio eſt,quia magis iuuari poteſt ſiccitas ignis à calore ſibi coniuncto reſpectu aeris, quā reſpectu aquæ, cum in aqua occupetur vtraq. qualitas circa ſuum oppoſitū in gradu ſummo, aut excellenti,in aere verò ſolùm occupatur circa vnā, & ideò iuuari poteſt altera in ſui introductione; quare concludit, quòd duæ qualitates, quando vtraq; habet ſuum contrarium, quod agat, non ità ſe iuuant adinuicem, ſicut quando vna tantū qualitas eſt corrumpenda. At neq. iſta reſponſio ſatisfacit,falſum quippè eſt,quòd quando ambæ qualitates pugnant cum alijs duabus,non ſe inuicē iuuent,ſicut quando vna tantū pugnat cum altera,dum n. ignis agit in aquam per calorem, & ſiccitatem, calor certè valdè coadiuuat, & promouet actionem ſiccitatis, & ſiccitas è contra actionem caloris, vndè ſiccitas dicitur lima caloris; ratio autem, cur ſiccitas ignis faciliùs,& citiùs humiditatem ab aere abſumat,quàm ab aqua non eſt, quæ aſſignatur in allata ſolutione;ſed eſt, quia aer eſt rarior, atq. ideò minùs reſiſtens, & humiditas aeris eſt minùs vaporoſa, atq. ideò faciliùs à ſiccitate ſuperatur; Accedit, quòd etiamſi qualitates diſſimbolæ in agendo non ſe fouerent mutuò, quia vnaquæq; occupata eſt circa ſuum contrarium deſtruendum,non adhuc ſequitur faciliùs ſimbolum tranſmutari, quia ſemper vrget hæc ratio,quòd plùs dicuntur agere duę qualitates,quàm vna ſola,& plùs quęlibet coniuncta cum alia etiā ſimbolā gēte,quàm ſi ſola ageret; Tandem hæc explicatio non eſt ad Ariſ.mentē; qui non hanc,ſed aliam longè diuerſam reddidit rationem ſuæ doctrinæ.

19 Conimb.lib.2.de Gen.cap.4.q.2. inquiunt,quòd vtiq. elementa diſſimbola agunt ſecundū ambas qualitates,ſimbola verò ſecundum vnam tantum,ſed quia ambæ non conueniunt elementis in ſummo,ſed vna tantùm,ideò quandò pugnant, diſſimbola ex parte qualitatis remiſſæ fit imbecillis pugna; at quando ſimbola pugnant,licèt in vna tantū qualitate decertent,tamen quia ambo illam diſſimbolam qualitatem habent in gradu excellenti, vel ſummo, citiùs pugna finitur, cum magis ſtrenuè fiat. Hæc doctrina falſa eſt, nam etiam in ſimbo-

lis

lis poteſt eſſe pugna ſecundum qualitatem, non in ſummo participatam, vt cũ aer in ſe conuertit aquam, fit pugna ratione frigoris, & caloris, & tamen calor ab aere non participatur in ſũmo; ſi dicas ſufficere, quòd participetur in gradu excellenti; hoc nihil eſt, quia nulla eſt qualitas, quæ ab elementis non participetur in gradu ſummo, vel ſaltim excellenti, vt diſp. 1. diximus, vndè in hoc ſenſu nullum erit diſcrimen inter pugnam ſimbolorum, & diſſimbolorum in ſuis qualitatibus, Sed quãdo etiam hæc doctrina vera foret, adhuc nõ ſuffragatur, quia ſemper vrget illa ratio ſæpiùs inculcata, quòd plùs agunt duæ qualitates quàm vna ſola; ſi dicas hanc vnam agere citiùs, quia procedit à qualitate in gradu excellenti; hoc non ſufficit, quia ibi in diſſimbolis eſtò vna ageret remiſsè, alia tamen agit intensè, atq; ideò adhuc verum erit dicere, quòd plùs agunt illæ duæ qualitates in diſſimbolis, quá vna in ſimbolis; demum hæc expoſitio non quadrat rationi adductæ à Philoſopho.

Areſius 2. de Gen. diſp. 3. q. 16. inquit, quòd vel conſideratur actio alicuius cauſæ extrinſecæ conuertentis vnũ elementum in aliud, vel conſideratur ipſa actio elementorum mutuò pugnantiũ, cuius virtute elementum ſuperans in ſe conuertit aliud; in hoc ſecundo ſenſu, inquit, dictum Ariſt. verificari nõ poſſe, nec rationem pro eo allatam valere, ſed tantum in priori ſenſu, & iuxta illũ Ariſt. eſſe locutum. Sed certè hæc explicatio magis diſtat ab Ariſt. mẽte, quã alia hactenus relata, nam vt conſtat ex ipſo contextu, & expoſitorum vnanimi conſenſu loquitur ibi Ariſ. de mutua elementorum tranſmutatione per propriam eorum virtutem, & actionem. Tũ quia vt notauit Auerſa q. 41. ſec. 11. eadem quoque difficultas procedit de extrinſeco agente, nam ſi operatur per duas qualitates cõtrarias ambabus qualitatibus elementi patientis, ſe habebit omninò ad inſtar elementi diſſimboli agentis in aliud diſſimbolum; ſi operatur per vnam tantùm qualitatem cõtrariam alteri eiuſdem elementi, ſe habebit omninò ad inſtar ſimboli.

20 Auerſa ipſe loc. cit. totum hoc miſterium reducit ad formas ſubſtantiales elementorum, & ait formam elementi diſſimboli magis reniti, & reſiſtere, cum in pluribus qualitatibus debeat ſuperari à ſuo contrario; at verò forma aduerſa, quæ per duas qualitates agit, non per hoc citius, & validiùs operari, ſed potius magis retardari ex maiori contrarietate, ac reſiſtentia, quàm inuenit; & ratio huius diſcriminis in reſiſtendo, ac agendo eſt, quia paſſum per ſe reſiſtit, ad hoc vt ſe conſeruet, & ideò contra geminatas aduerſarij vires plus renititur, agens verò non per ſe, & primariò operatur, vt oppoſitam formam deſtruat, ſed potiùs vt producat ſibi ſimile, vnde vbi maiorem inuenit ſimilitudinem, faciliùs, & velociùs agit, vbi autem maiorem inuenit diſſimilitudinem, & reſiſtentiam, potius retardatur. Hæc etiam ſolutio non ſolùm omninò aliena eſt ab Ariſt. mente, ſed neque difficultati ſatisfacit, nam ſemper verum eſt duas qualitates plus agere, quam agat vna ſola cęteris paribus; tum quia falſum eſt, quòd duę inueniant maiorem reſiſtentiam in paſſo, quàm vna ſola, nam ſeruata proportione vnius ad vnum, & duorum ad duo æqualem inueniunt; tum quia etiamſi maiorem inuenirent reſiſtentiam, maiorem quoque habent actiuitatem, qua illam ſuperent, quàm vna ſola; tandem ratio, quæ afferebatur diſcriminis in agendo, & reſiſtendo eſt prorſus vana, & æquè concludit in ſimbolis, ac diſſimbolis elemẽtis; tàm enim elementum ſimbolum, quàm diſſimbolum non per ſe, & primariò operatur, vt oppoſitam formam deſtruat, ſed potiùs vt producat ſibi ſimile; & eſtò ſit maior ſimilitudo inter duo ſimbola, quàm inter diſſimbola, atque ideò maior reſiſtentia hic, quàm ibi, nihilominus quia hìc etiam habetur maior actiuitas, qua illa reſiſtentia ſuperetur, quia duæ pugnant qualitates, non vna tantùm, ideò hìc non magis retarda-

tardatur actio, quàm ibi, ita enim ſeruata proportione retardatur actio vnius qualitatis per reſiſtentiam cõtrariæ, ſicut actio duarum per reſiſtentiam aliarum duarum.

Quamplures Ariſt. interpretes docẽt ſimbola tranſmutari faciliùs, quia in eis vna tantùm qualitas per ſe corrumpitur à contrario, altera verò per accidens ad corruptionem ſubiecti, & ſic facilè cedit ſine reſiſtentia, in diſſimbolis ambę corrumpuntur per ſe, quia igitur difficultas, vel facilitas generationis attenditur ex qualitatibus per ſe corrũpendis, vt potè ratione quarum inter ſe elementa pugnant, & non ex corrumpendis per accidens, quarum ratione non pugnant, hac de cauſa dicimus ſimbola faciliùs tranſmutari, quàm diſſimbola. Hæc explicatio magis ad veritatem accedit, & ad mentem Ariſt. vndè, & illam nos recepimus diſp. 3. Phyſ. q. 1. ad 1. prin. verùm maiori adhuc indiget declaratione, nam ſic abſolutè prolata non ſatisfacit, quia ſemper integra manet principalis difficultas, cur vna qualitas citius ab vna per ſe corrumpatur, quàm duæ à duabus.

21 Complut. & Ruuius hic aliter adhuc rem explicant, inquiunt enim ſimbolum faciliùs, & citius tranſmutari, nõ ſolum quia qualitas ſimbola nõ eſt permutanda, ſed etiam quia ipſa diſſimbola non eſt totaliter deſtruenda, vt introducatur forma alterius elementi ſimboli, v. g. vt introducatur forma ignis in materiam aeris, minimè opus eſt, vt aeris humiditas totaliter deſtruatur, vel ſaltim in eo gradu, quo deberet ab aqua expelli, vt in eius materiam induceretur forma ignis; & ratio eſt, quia in materia præhabente ſimiles diſpoſitiones alicui formæ minor gradus ſufficit illius diſpoſitionis, quæ deficit, quàm in materia habente eas omnes diſſimiles, quia hic defectus ſuppletur à conſortio aliarum qualitatum cum forma introducenda affinitatem habentium; quod apto manifeſtant exemplo, nam minor calor in ſtuppa productus à ferro candenti ſufficiens eſt ad diſponendam eā pro forma ignis, cum tamen idem calor in eodem ferro ad id non ſit ſufficiens; eò quod habet alias diſpoſitiones cum forma ignis magis repugnantes, quàm ſtuppa; hac igitur de cauſa facilior, & celerior eſt generatio ſimboli ex ſimbolo, quia qualitas ſimbola remanet, & contraria non totaliter deſtruitur, vel ſaltim non ad eum gradum, quo ambæ deſtruuntur in diſſimbolis. Hæc quoq; expoſitio ſatis benè rem declarat, nam luculentes oſtendit, quòd plura ſunt impedimenta ſuperanda in tranſmutatione diſſimboli, quàm ſimboli, & quòd pauciora mutantur in generatione huius, quā illius, vt dicebat Ariſt. nam in generatione ſimboli non ſolū remanet ſimbolica qualitas, ſed etiam aliquis gradus qualitatis contrariæ, quem non oportet deſtrui, vt introducatur forma alterius elementi; ſatisfacit etiam principali difficultati, cur vna qualitas contraria in ſimbolis citius ab oppoſita deſtruatur, quàm duæ à duabus in diſſimbolis; ratio eſt, quia in diſſimbolis vtraq. qualitas ſuperanda eſt vna in gradu ſummo, altera in excellenti, vbi in ſimbolis id neceſſarium non eſt, quia nec ipſa contraria qualitas totaliter, aut excellenter ſuperanda eſt. In hoc ſolum deficere videtur prædicta expoſitio, quòd Ariſt. inquit in ſimbolis faciliorem eſſe tranſmutationem, in diſſimbolis difficiliorem, quia in his ambæ qualitates mutātur, in illis vna tantum, facilius autem eſt vnum, quàm multa tranſmutare; itaq. Ariſt. ex ſola ſuperſtite qualitate ſimbolica deducit maiorem facilitatem generationis in ſimbolis, at allata expoſitio eam attendit, nedum ex incolumitate qualitatis ſimbolæ, ſed etiam ex aliquo gradu ſuperſtiti qualitatis diſſimbolæ, quem non oportet eſſe deſtructū, vt forma alterius elemēti introducatur.

22 Pro deciſione huius dubij, & recta intelligentia, tum dicti Ariſtotelici, tum probationis eiuſdem, recolendum eſt, quod diximus diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 3. ſubſtantiam tranſeunter quoq. producere

cere

cere accidẽtia in externo ſubiecto, itaquod ignis non ſolo calore calefacit, ſed etiã propria forma ſubſtantiali actione æquiuoca, quòd ſi res ità ſe habet, vt ibi fusè probamus, cum elementa inter ſe pugnant, non tantum qualitates pugnabunt actione vniuoca, ſed etiã formæ ſubſtantiales actione æquiuoca, & ſic forma ignis concurret cum calore ad expellendum frigus ad aqua; itaq. vt ad ſolutionem difficultatis accedamus, attendendum eſt, quòd licèt cum diſſimbola pugnant, duæ qualitates agant, & non vna tantum, vt in ſimbolis, tamen agens æquiuocum ſcilicet forma ſubſtantialis adhuc eſt vnicum, tàm in his, quàm in illis, cum ergo in diſſimbolis forma ſubſtantialis cum duplici hoſte dimicet, in ſimbolis cum vno tantum, ſanè de iſto facilius, & citiùs triumphum obtinebit, quàm de illis. Nec valet dicere, quòd in pugna diſſimbolorũ ſimul cum ipſa ſubſtantiali forma duæ pugnant qualitates, in pugna ſimbolorum vna tantum, atque ideò recurrit argumentum. Non valet, quia iuxtà allatam doctrinam facilitas, & difficultas generationis nõ ex ſola actione vniuoca qualitatum metiri debebit, ſed etiam ex æquiuoca formarum ſubſtantialium, quarè licèt argumentum vrgeat de facilitate, & difficultate, celeritate, & tarditate, prout attendunt ex actione vniuoca qualitatum, quod ſeruata proportione æqualis erit hic, & ibi, quia ità citò vna qualitas contraria perimitur ab alia, ſicut duæ à duabus cæteris paribus; tamen non vrget, prout attendũtur ex actione æquiuoca formarum, quia quoad hanc actionem nõ multiplicãtur agentia, nec virtutes actiuæ in diſſimbolis, & ideò citius, & facilius ſortitur effectum in ſimbolis, quã in diſſimbolis, quia ibi minora inuenit impedimenta, minoremq. repugnantiã.

23 Contra aſſertum in ſe nonnullæ obijci ſolent dubitationes, primò quia tranſmutatio vnius elementi in aliud fundatur in eorum contrarietate, vt diximus quæſt. præced. ergo quæ maiorẽ habent contrarietatem, vt diſſimbola, erunt melius, & facilius tranſmutabilia. Deindè quia oppoſitum experientia docet, gutta enim aquæ facilius, & citius vertitur in ignem, quàm particula terræ, quæ tamen eſt ſimbola igni. Conf. quia ignis ad conuertendum in ſe aerem agit per ſolam ſiccitatem parum actiuam, & ad conuertendum aquam per calorem maximè actiuum, citiùs ergo, & facilius in ſe conuertet aquam, quàm aerẽ. Demum etiam in generatione ſimbolorum vtraq. qualitas corrumpitur, quia corrumpitur compoſitum, quod ſecũdum nos eſt proprium accidentium ſubiectũ ex diſp. 3. Phyſ. quæſt. 1. ergo in vtriſq. erit eadem difficultas, vel facilitas, nec ratio ab Ariſt. adducta valebit, quod ſcilicèt in ſimbolum generatione vna tantum qualitas intereat, & alia permaneat.

Reſp. neg. ſeq. nam aliud eſt loqui de ipſa trãſmutatione in ſe aliud de modo, quo exercetur, vtiq. cõtrarietas eſt radix trãſmutationis, & ab ea pendet poſſibilitas, vel impoſſibilitas eius, non tamen in modo, & in cæteris conditionibus, ſic enim pendet ab alijs, nempè ex maiori, vel minori virtute agentis, diſpoſitione ſubiecti, &c. quarè maior contrarietas non accelerabit generationem, ſed potius remorabitur. Ad 2. aſſertum Ariſt. debet intelligi cæteris paribus, ac in poſito caſu cætera non ſunt paria nã particula terræ plus habet materiæ, quàm gutta aquæ ſub eadem extenſione, quod ſi attenuaretur illa portio terrę per exhalationes vſq. ad tenuitatem aquæ, certè facilius conuerteretur in ignem, quàm aqua; addimus prædictum aſſertum intelligi debere quantũ ad id, quòd ſequitur in elementis ex vi primarum qualitatum, quicquid per accidẽs cõtingat interdum ex varia complexione ſecundarum, & ſic in propoſito facilius terra in ignem conuertitur, & in aquam, quàm aqua in ignẽ ſi primas inſpexerimus qualitates, at quia terra eſt valdè denſa, & vnitas in ſuis partibus, difficulter ex hoc capite vertitur

titur in ignem. Ad 3. neg. ſeq. quia indiſpoſitio materiæ aquę ad formã ignis plùs valet ad retardandam ignis generationem, quàm exceſſus actiuitatis caloris ad eam promouendam. Ad 4. neg. item ſeq. quia qualitas diſſimbola per ſe corrũpitur ex actione contrarij, ſimbola verò ſolùm per accidẽs ex deſitione ſubiecti, id verò, quod ſic corrumpitur, non reddit difficiliorem tranſitũ, quia non reſiſtit agenti, & cum Ariſt. ait qualitatem ſimbolã permanere eandem in genito, & corrupto de identitate ſpecifica intelligendus eſt, non numerali, vt dictũ eſt diſp. præc. q. 3. art. 2.

Dices, malè ergo elementa ſunt diſpoſi ta, vt ſimbola ſint propinqua, & ſvnum ſit locus alterius, hoc enim ſtante tantum abeſt, vt vnũ eſſet alterius conſeruatiuum, quale ſolet eſſe munus loci erga locatum, quòd potius illud continuò deſtrueret, vt v.g. ignis aerem. Reſp. neg. ſeq. cum hoc enim quod ſimbola facilius tranſmutẽtur, optimè ſtat, vt ignis v.g. conſeruet aerẽ, & aer aquã, eo modo, quo elementa poſtulant conſeruari, non enim conſeruari petunt velut omninò incorruptibilia tàm ſecundum totum, quàm ſecundum partes, & ſemper eadem permanere, vt diximus quæſt. 1. ſed conſeruari petunt ſecundùm totum cum continua varietate partium (præſertim vbi ſunt cõtermina) earum nempè corruptione, & facili æquiualẽtis reparatione, ſic enim corruptibilia maximè congruenter naturæ ſuæ conſeruantur per nouam partium ſucceſſionem corruptis prioribus, quod, quia maximè fit, inter elementa ſimbola, faciliùs enim vnius pars in alterum tranſit, optimè inuicem ſe cõſeruant.

QVAESTIO IV.

Num ex congreſſu duorum elementorum poſſit tertium oriri.

24 ARefius 2. de Gen. diſp. 3. q. 17. negat id eſſe poſſibile, ſaltim Phyſicè, ſiuè elementa ſimul congredientia ſint ſimbola, ſiue diſſimbola. Oppoſitum de diſſimbolis docet Ariſt. ex profeſſo 2. de Gen. 27. quem ridiculè nimis interpretatur Aref. dum ait. Ariſt. loqui ibi ex hypoteſi, & nihil affirmare, inquit enim *ſi autem vnum quodque alterum corruptum fuerit*; hoc certè nimis ridiculum eſt, ac inſulſum, quia Ariſt. ibi id probat ex profeſſo, neq; ex illo modo loquendi benè deducitur, quòd hoc Ariſt. iudicauerit impoſſibile abſolutè loquendo, quamuis enim de rebus impoſſibilibus hoc pacto loqui ſoleamus, nihilominus frequenter etiam ità loqui ſolemus de poſſibilibus, vt ſi dicamus, ſi vnum corpus generatur, aliud corrumpitur, non ob id innuere volumus generationẽ, & corruptionem eſſe impoſſibilem; & Ariſt. ipſe ſuperiùs tex. 25. probare volẽs vnũ elementum ex alio generari, aiebat de congreſſu ignis, & aeris *ſi ſiccitas vincatur ab humiditate, orietur aer, rurſum ex aere aqua fiet, ſi calorem frigus euincat*, & tamen nemo dicet ex hoc Ariſt. indicaſſe impoſſibilem tranſmutationem elementorum adinuicem.

25 Dicendum eſt igitur cum Ariſt. & communi ſententia, quòd licèt ex congreſſu elementorum ſimbolorũ nequeat tertium ſpecie diuerſum ab eis emergere benè tamen poteſt ex cõgreſſu diſſimbolorum; Probatur concluſio quoad primam partem, ex Ariſt. ibidẽ nequit elementum aliquod produci, niſi in materia præhabeantur diſpoſitiones ipſius connaturales, ſed in congreſſu ſimbolorum nequit haberi ſufficiẽs diſpoſitio pro tertio elemento, ergo &c. maior patet, probatur minor, nam ſi conuertſunt v.g. aer, & aqua, vel corrumpitur humiditas vtriq. communis, & ſic permanerent tantum duæ qualitates contrariæ ſcilicet frigus, & calor, quæ nõ ſunt diſpoſitiones naturales alicuius elementi, vel corrũpentur ambæ contrariæ remanentibus ſimbolis, & neq. ſic conſurget tertium elementum, quia ex ſimplici humiditate elementũ

nou

non conſurgit, ſed coniungatione quadam qualitatū ſingula efformantur elementa; vel tandem vna tantùm ex contrarijs deſtruitur ſcilicèt caliditas, & ſic quia hæc corrumpi nequit, niſi per generationem frigoris iam in aere erunt frigus, & humiditas, quæ ſunt diſpoſitiones aquæ, quarè non erit productio alicuius tertij, ſed alicuius vniuoci, idē dicendum, ſi frigus corrumpatur, quia tunc reſultaret aer.

26 Deindè probatur cōcluſio ex Ariſ. quoad alteram partem, nempè quòd ex cōgreſſu elementorū diſſimbolorū poſſit æquiuoca generatione tertium emergere elementum, vt v.g. aerem ex igne, & aqua; corrupta nāq. frigiditate aquæ remanente humiditate, & corrupta ſiccitate ignis remanente caliditate cōſurgit aer; ſimiliter ex congreſſu terræ, & aeris poteſt conſurgere ignis, corrupta enim frigiditate terræ, remanente ſiccitate, & corrupta humiditate aeris remanente caliditate efficitur ignis. Quod ſi modò non ità facilè fiat hic congreſſus, eſt propter elementorum impuritatem, & diſtantiam, non tamen abſolutè repugnat naturaliter, & Phyſicè fieri, vt contendebat Areſius, ſi enim applicentur ſimul ignis, & aqua, adeò vt calor ignis valdè ſuperet aquæ frigus, & è contra, humor aquæ ſiccitatē ignis, poterunt iſtæ qualitates agendo, & reagendo ad eum gradum ſe perducere, vt tandem in materia reperiatur humiditas, & caliditas, quales ſufficiunt ad introductionem formæ aeris depulſa ex vna parte forma aquæ, ex altera forma ignis; Tum quia quòd calidum ſuperet frigidum, vel ab ipſo vincatur, independenter eſt ab alijs qualitatibus, ſimiliter de ſicco, & humido, ergo non eſt omninò impoſſibile Phyſicè elementa diſſimbola ità applicari adinuicem, vt ignis v.g. inducat calorem in aquam, nō verò ſiccitatem omnimodam, & tunc erit diſpoſitio aeris. Tum tandem quia dum aqua in prunas aſpergitur, conſtat ignem extingui, & aquam conſumi, & in tali caſu veriſimile eſt non niſi in aerem conuerti, neq. dicas in vaporem reſolui, quia ſupponimus aquam ſubſtantialiter cōſumi, at vapor eſt ſubſtantialiter aqua, vt ſæpè diximus, cum ergo aqua igni iniecta conſumitur, veriſimilius eſt in aerem verti, quā in aliud elementum, vel mixtum.

27 In oppoſitum ſolet obijci, quia ſi duo elementa ſe interimunt, vt ex eorū deſtructione tertium emergat per accidens, vnum, & idem elementum fortius erit ſimul, & ſemel, ac imbecillius altero, fortius, quia vincit alterum, & perimit, debilius, quia ab altero ſuperatur, & extinguitur. Tum 2. ſi ignis v g. & aqua congrediuntur, frigus, & calor, ſiccitas, & humor inuicem pugnant, & ſic agendo, & repatiendo ad quandam mediocritatem ſe reducunt, quæ eſt diſpoſitio pro mixti conſtitutione, nō autem elementi. Tum 3. in tali congreſſu ignis, & aquæ non videtur contingere poſſe, quod dicebatur vt ſcilicèt in igne tota corrumpatur ſiccitas, & in aqua tota frigiditas, vt indè generetur aer, vel è conuerſo in igne calor, & in aqua humiditas, vt generetur terra beneficio ſiccitatis, & frigiditatis remanentium; ratio eſt, quia ſi ignis potens eſt ad expellendam humiditatem, poterit multò magis expellere frigus, & aqua ſi potēs eſt expellere ab igne ſiccitatem, poterit etiam multò magis calorem. Tum 4. eo ipſo quòd ignis, & aqua ſe corrumpunt mutuo, nequeunt attingere productionē tertij elementi ſcilicèt aeris, quia non exiſtunt in eo inſtanti, quo erat producendus aer, quod autem non exiſtit, effectum realē cauſare non poteſt, præcipua enim conditio cauſę eſt exiſtentia ex dictis in Phyſic.

Reſp. ad 1. frequenter vnum elemētum eſſe debilius altero ſecundum vnā qualitatem, & fortius ſecundum aliam, quarè vbi hoc in vtroq. elemento reperietur, ſuperabit in vna, & ſuperabitur in alia, quia vt diximus, vna qualitas eſt independens ab alia, nec in agendo, & reſiſtendo ſunt æquales, vnde idem elementum erit fortius, & debilius altero ſecun-

ſecundum diuerſas qualitates,quod nullum eſt inconueniens,immo ſummè neceſſarium, vt elementorum vires ſin æquilibratæ. Ad 2. dicimus in hoc congreſſu poſſe contingere, quòd vna qualitas parùm repatiatur à ſua contraria, quia propter intenſiorem actiuitatem poteſt ſuam contrariam deſtruere, & conſequenter impedire, nè in ſeipſam reagat tàm intensè; poteſt autẽ hoc contingere, præſertim ſi qualitas illa iuuetur à cauſis vniuerſalibus, putà ſi vigeret conſtellatio calida, & humida, iam ignis quò ad calefactionẽ, & aqua quò ad humectationem iuuarentur, vnde reſultarent diſpoſitiones aeris, ſi non in eſſe perfecto, ſaltim in eſſe imperfecto, & remiſſo, quod ſufficit ad generationem aeris; nam poſtea forma aeris ſibi acquirit perfectas qualitates naturaliter conuenientes; illa autem diſpoſitio nõ erit alicuius mixti, quia propter minimam remiſſionẽ caloris in igne, & humiditatis in aqua, calor, & humiditas remanent quaſi in eſſe ſummo, non in eſſe refracto, & ad mediocritatẽ redacta, & conſequenter erunt diſpoſitiones aeris,non mixti. Ad 3. neg. aſſumptum, quia vt ſæpè dictum eſt, non adeſt iſta neceſſaria dependentia inter qualitates, vt ſi ignis ſuperet in calore v.g. etiam in humiditate debeat excedere.

28 Pro ſolutione quarti argum. eſt inter Doctores diſſidium in aſſignatione cauſæ effectiuæ huius tertij elemẽti. Quidam enim vt Zab. libr. 2. de qualit. element. ca.8. docent elementum aeris v.g. produci in hoc caſu per actiones, quibus ignis, & aqua adiuicem agunt; quod Complut. hìc explicant, eo quia putant non requiri in eodem inſtãti generationis, quòd ſit agens in actu, dũmodò præfuerit, quia generatio non eſt actio ab alteratione diſtincta: in hanc opinionem videtur inclinare Angeſt. dum fol. 56. de propr. form. diſtinguit de actione inceptiua, & completiua, & ait aerem ab igne, & aqua inceptiuè generari, non completiuè, vbi etiam ſuſtinet, quod non eſt, ſed immediatè fuit, poſſe aliquid producere. Hic dicendi modus ſuaderi poteſt tũ ex Ariſt. qui 1. Metheor. ſum. 4. c. 1. ait frigiditatem terræ cauſam eſſe, cur aer in aquã conuertatur in locis ſubterraneis, & 2. de Gen. 26. inquit generationẽ elementorum circularem eſſe, quia ad inuicẽ tranſmutantur; Tum quia primæ qualitates ſunt veluti ſemina elementorum, ergo quia duo elementa diſſimbola cõtinent qualitates proprias vnius elemẽti, poterunt per ſe producere illud elementum; & tandem confirmat Angeſtus, quia ſi ignis per totam horam intenderet calorem, & in inſtanti terminatiuo deſtrueretur, in illo inſtanti calor completè dicetur productus, & nõ niſi ab igne, qui tamen non exiſtit in illo inſtanti.

29 Sed hæc Sententia refutari poteſt tum ex dictis diſp. 7. Phyſ. q. 4. art. 1. vbi oſtendimus omnem cauſam efficientẽ requirere exiſtẽtiam, & q. 6. art. 2. quòd accidens nec in virtute ſubſtãtię attingere poteſt productionem ſubſtantiæ; cum igitur tertium elementum generatur, vel ambo intereunt, & ſic non exiſtunt, vel vnum tantum ſit ignis, qui remaneat, tũc nequit ignis propria virtute producere diſpoſitiones omnes elementi aeris, quia non continet humiditatem, ergo non erit per ſe cauſa aeris, quia continens effectum videtur continere diſpoſitiones illius effectus neceſſarias; Neque dicas ignem vt cauſam partialem concurrere cum aqua, quæ in virtute remanet ſcilicet in frigiditate, quæ eſt virtus ipſius. Non valet, quia nec frigiditas aquæ remanet in inſtanti generationis, nec ſi remaneret, poſſet tanquam inſtrumentum aquę attingere ſubſtantiam aeris. Si dicas ſaltim poſſet ignis partialiter cum Cęlo concurrere ad generationem aeris. Cõtra hoc eſt, quia ignis calefaciendo nõ intendit productionem aeris, ſed ignis, & ad generationem ignis ex ſe ordinat calefactionem illam, quòd autem ſequatur aer, eſt præter ignis intentum, ergo neque dicetur per ſe cauſa partialis,

lis,cauſa enim per ſe agit ex intenſione. Quod addunt Complut. iam diruimus diſp.præced. num.23. & ſeq. diſtinctio Angeſti nil ſaluat, quia tenetur aſſignare cauſam completiuam generationis, inceptiua enim eſt ſolũ alteratiua. Nec motiua aliquid vrgent; nam Ariſt. in primo loco non determinat terram eſſe per ſe cauſam efficientem, ſed ſolum eſſe cauſam, quod intelligi debet de cauſa per accidens, quatenus inducit frigiditatem, vt producat aliam terram, ſed præter intentum reſultat aqua; in 2. loco loquitur de generatione vniuoca,quę aliquo modo circularis eſt, quia quodlibet elementũ vniuocè poteſt ex quolibet alio produci, non de æquiuoca actione. Ad 2. qualitates in ſe propriè non ſunt ſemina elementorum, ſed veluti ſemina, quia ſunt diſpoſitiones, attamen vt in vno elemento reperiuntur, non ſunt per ſe ſemina,& diſpoſitiones, niſi elementi eiuſdem ſpeciei,quia dicũtur diſpoſitiones,vt ſubordinantur agẽti principali, vt ſic autem ab agente principali ordinantur ad generationem vniuocam. Ad 3. neg. in illo inſtanti calorem dici ab igne completè produci,cum ignis non exiſtat, ſed compleri vel à ſeipſo, ſi ponatur indiuiſibile illud ex partibus caloris emanare, vel ab alia cauſa vniuerſali.

30 Mercenatius autem pro cauſa aſſignat aliud elementum vniuocum, ſcilicèt in generatione aeris alium aerem, & in generatione aquæ aliam aquam; addit Auerſa q.37.ſect.5. ad 7. non eſſe aerem aliquem in particulari, ſed in communi, in cuius virtute diſpoſitiones illæ agere dicuntur. Verũ quamuis ſi iſtud elementum adeſſet, poſſet concedi per ſe producere vniuocè elementum ſimile, ſi ſcilicèt applicaretur in vltimo inſtanti, in quo completa eſſet diſpoſitio aerea, vel aquea; difficultas tamen vrget, ſi non adeſſet, putà ſi terra, & aer applicarẽtur,& aqua non ſit præſens, vt agat; Aſſerere autẽ cum Auerſa aerem, vel aquam in communi eſſe per ſe cauſam,eſt omnino falſiſſimum, tum quia actiones ſunt ſuppoſitorum, & ſingularium; tũ quia agens per ſe, & principale debet eſſe præſens; tum tandem, quia accidentia neq; remanent in inſtanti generationis, non enim ſubiectantur in materia prima, ſed in compoſito, vt dictum eſt diſp.3. Phyſ.q.1. nec ſi remanerent,poſſent attingere formam ſubſtantialem.

31 Dicendũ igitur per ſe cauſam eſſe cæleſtem virtutem, nam ſi in ſublunaribus nequit reperiri cauſa per ſe alicuius effectus recurrendum eſt ad cauſas vniuerſales, in caſu non adeſt in ſublunaribus per ſe cauſa huius tertij elementi, non enim ſunt elementa; tum quia non exiſtunt; tum quia non videntur æquiuocè virtualiter ad inuicem contineri, aliter idem reſpectu eiuſdem eſſet perfectius, & imperfectius, cauſa enim æquiuoca eſt nobilior effectu, ergo ſi aqua poſſit ab aere æquiuocè produci, eſſet imperfectior aere, ſi è contra aer poſſet ab aqua ęquiuocè generari,aqua eſſet perfectior. Nec poteſt eſſe aliquod mixtum; nam non experimur hanc virtutem in mixtis, maximè enim eſſet cũ ex ſilice, & chalibe producitur ignis, quòd exemplum aliqui ſolent adducere; & tamẽ vidimus diſp.2. de Cælo n.236. & ſeq. ab aſtris ignem illum produci, nam illa mixta potiùs terram, vel aquã cauſarent,quæ ſunt elementa prædominantia, quàm ignem, & ſolum concurrunt ad rarefactionem aeris; tum quia licèt detur aliquod mixtũ talis virtutis, contingere tamen poteſt, quod abſit, quo caſu recurrendum eſſet neceſſariò ad agens vniuerſale.

Digitized by Google

valida agentis actio,nihilominus fit ſucceſſiuè, ergo qualitates aquæ per intro ductionem oppoſitarum, & remiſſioné rediguntur priùs ad aliquam mediocritatem,quæ erit ſufficiens diſpoſitio pro forma alicuius mixti, ſed poſita vltima diſpoſitione ponitur neceſſariò forma, ad quam diſponit,ergo,&c. *Reſp.* apud nos vltimam diſpoſitionem conſiſtere cum forma veteri,quia hæc nunquã expellitur, niſi à noua forma; poteſt ergò contingere in aliquo caſu,vt ſint introductæ diſpoſitiones ſufficientes pro aliqua forma,& tamen forma non inducatur ob præſentiam validioris agentis eius inductionem impedientis, & ſic eſſet in propoſito,nam eſtò ignis induceret remittendo qualitates aquæ mediocritaté quandam,quæ eſſet ſufficiens diſpoſitio pro forma mixti, quia tamen id eſt per accidens, quatenus non potuit ignis in ea temporis mora qualitates aquæ remittere, quantum ſatis erat, vt forma ignis induceretur,per ſe enim intendit ſibi ſimile producere, ideò actionem ſuã diſpoſitiuam proſequitur,& quia interim non adeſt agens formã mixti inducens, & adeſt agens formam ignis intendens, ideò tandem hæc ſequitur,non illa.

15 Secundo principaliter obijcitur, quòd neq; etiam in ſimbolis elementis ſit mutua tranſmutatio immediata; in primis probatur, quòd ignis nequeat in aerem cõuerti, quia oporteret caliditatem ignis remitti ad caliditatem aeris, cum aer non ſit ità calidus, vt ignis, ſed hoc non eſt poſſibile, quia vel remitteretur à caliditate aeris, quod eſt falſum, quia non contrariatur caliditati ignis, vel ab humiditate aeris, & neque hoc, quia caliditas, & humiditas non contrariantur; tum quia quando flamma euaneſcit,deſinit in fumum, non in aerem. Secundo,quòd neq; aer poſſit in ignem conuerti,quia ignis ſemel in aere incenſus nunquam extingueretur, præcipuè quia ſolùm perit ignis propter defectũ pabuli,& ferè iam totus aer eſſet incenſus,vel ſaltim intra cubiculum, vel fornacem breui totus aer deberet igneſcere,quod eſt contra experientiam, quia etiam in fornace perit ignis ex defectu pabuli,ſi ligna non apponantur. Tertio, quòd neq; terra poſſit in ignem immediatè conuerti, quia terra non eſt cumbuſtibilis,vt apparet in cinere,quę,quia eſt pars terrea à mixto relicta, igneſcere nequit, & lateres in fornace integri permanent;tum quia cũ ſit denſiſſima, antequam perueniret ad raritaté ignis, priùs attingeret raritaté aeris, atq. adeò prius in aerem conuerteretur. Quartò, quòd nec terra poſſit in aquam conuerti immediatè, quia ſi ponatur exigua pars terræ in anphora aquæ, cadet ad fundũ, & ibi perpetuò manebit,nec cõuerretur in aquam, nec flumina augentur conuertendo in ſe littora,etiamſi rapiant ſecum partem terræ; & ſic diſcurrere licet in alijs combinationibus elementorum.

16 *Reſp.* ad 1 quòd ſi ponantur tres qualitates in elemẽtis,facilis eſt ſolutio, tunc enim erit in aere aliqualis frigiditas,quæ ſufficiet ad remittendum calorem ignis, quantum ſufficit pro generatione aeris; ſi verò duæ tantum, vt probabilius cenſuimus diſp.1.q.6. tunc dicendum, quòd licèt caliditas ignis non remittatur ab aere,nihilominus propter humiditatem aeris inductam,nónihil hebetatur eius actiuitas, ſiccitas.n. acuit potentiam actiuam; & hoc ſufficit pro introductione formæ aeris, nam poſtquam eſt introducta, tunc deſtruitur prior caliditas, & altera proportionata generatur,nec opus eſt,vt ſæpè diximus flãmam ſemper in fumum verti, poteſt enim pro caſuum varietate quandoq; in aerem verti,& quandoq. in aliud elemẽtum. Ad 2. neg. conſeq. quia licèt aer poſſit eſſe pabulum ignis, habet tamen quoq. vim reſiſtendi, vt enim notat Doctor 4.d.49.q.13.infra B.vires elementorum ſunt contemperatæ in agendo,& reſiſtendo, vt perpetuò conſeruari poſſint,hoc tamen non impedit,quin in pugnando aliqua aeris particula deuincatur,& conuertatur in ignem;qua autem ratione ſuperior aeris regio abeò ſphæ-

ræ

tæ ignis contigua ſeruetur incolumis,& ab eius voracitate immunis,diximus diſp.4 de Cęlo q.11.art.1. Ad 3.ſanè negari nequit conuerſio terræ in ignem, cum adeo facilè videamus ex ſilice ignē excitari halibis attritu; cineres quoque poſſunt igniri,licèt difficillimè,& quādo igniri non poſſent, parum refert ad rem, quia cinis potius mixtum eſt, quā terræ elementum,ex n.6.lateres autem, cum ſint quid compactum ex terra, & aqua, potiùs ignis condenſat, quàm rarefaciat partes eorū deſtruendo humorem illum, & fortè etiam aliquæ particulæ igneſcunt, quod euidentius in calce cernitur, in qua partes quamplures igneę delitescunt;Cum verò terra conuertitur in ignem vtiq; priùs ad aeris raritatem peruenit,ſed ob pręſentiā ignis, eiuſq. vehementem actionem educitur forma ignis, licèt pro tunc impuri, non autem aeris;nec eſt incōmodum eouſq; formam terræ ſub illa raritate perſeuerare, non quidem in ſtatu naturali, ſed violento,ac in via ad corruptionem,nā & hoc modo aquam perſeuerare videmus ſub nimio gradu caloris, quàm eius natura patiatur; & præcipuè ſecundùm nos admittentes vltimam diſpoſitionem poſſe ſtare cum forma vetere id nullum erit inconueniens. Ad 4.dicimus tēporis decurſu particulam illam terræ amphoræ iniectam conuerti in aquā, quod eò magis contingere in alueis fluminū credibile eſt, hæc autem omnia negarunt Areſ.& Arriag. quia in quibuſdam elementis non eſt adeò obuia ſenſibus talis immediata tranſmutatio, ſicut in alijs;& illam videre voluiſſent ictu oculi perfici, vt videmus ignem in ſe conuertere ſtuppam.

QVÆSTIO III.

An facilior, & citior ſit tranſitus inter elementa ſimbola, quàm inter diſſimbola.

27 Elementa ſimbola ſunt, quæ in aliqua qualitate conueniūt, vt aqua,& aer in humiditate conueniētia, diſſimbola verò,quæ in ambabus diſſerūt qualitatibus,& opponūtur,vt aqua, & ignis;hoc ſuppoſito Ariſt. 2.de Gen. 25.affirmatiuè reſpondet,rationem reddens,inquit,quia in conuerſione elemēti diſſimboli vtramq. qualitatem opus eſt permutari,cum in vtraq; diſconueniant, at in conuerſione ſimboli ſufficit vnius qualitatis permutatio, quia in altera conueniunt,faciliùs autem eſt vnū, quàm multa tranſmutare.

Circa hoc Ariſt. dictum, eiuſq. probationem occurrit non ſpernenda difficultas, quamuis enim difficiliùs duo ab vno ſuperentur,& faciliùs vnum à duobus,æquè tamen facile eſt, vel difficile vnum ab vno, atq. duo à duobus ſuperari; Ratio eſt,quia qualis eſt proportio duorum ad duo in agendo, & reſiſtendo,talis eſt vnius ad vnum, & è contra, cum ergo in elementis diſſimbolis pugnent ambæ qualitates ex vtraq. parte agendo,& reſiſtendo,ſanè ſi cætera ſint paria,æquè facilis erit vtrobiq. tranſmutatio in ſimbolis,& diſſimbolis,& conſequenter æquè velox, quia facilitas celeritatē metitur auferendo impedimenta,quæ retardant actionē; hæc difficultas Peripateticos diſtraxit in varios dicendi modos.

Tatar.2.de Gen.q.vlt.§.*primo ſciendum*, Angeſt.loc.cit. cum Marſil.q.10. eiuſdem libri, & Saxon. q. 8. manifeſtè ab Ariſ.recedendo dixerunt vel faciliorem,vel ſaltim æquè facilem eſſe tranſitum in elementis diſſimbolis, ac in ſimbolis; Ariſ. verò dixiſſe faciliorem eſſe in ſimbolis non ratione velocitatis, ſed paucitatis corrumpendorum,nam in diſſimbolis opus eſt vtramq. qualitatē corrumpi, in ſimbolis ſufficit vnius corruptio;& Angeſt. liberè fatetur Ariſ.valdè impropriè eſſe locutum,ſicut ſi quis diceret, faciliùs vnum lapidem deſcendere,quàm duos,quia pauciora requiruntur ad primum,quàm ad ſecundum. Diſplicet hic dicendi modus, tum quia Ariſ.nimis vecordem faciunt; tum quia Ariſ. expreſsè inquit in ſimbolis eſſe facilio-

lis poteſt eſſe pugna ſecundum qualitatem, non in ſummo participatam, vt cũ aer in ſe conuertit aquam, fit pugna ratione frigoris,& caloris, & tamen calor ab aere non participatur in ſũmo;ſi dicas ſufficere, quòd participetur in gradu excellenti;hoc nihil eſt,quia nulla eſt qualitas, quæ ab elementis non participetur in gradu ſummo,vel ſaltim excellenti,vt diſp.1. diximus,vndè in hoc ſenſu nullum erit diſcrimen inter pugnam ſimbolorum, & diſſimbolorum in ſuis qualitatibus, Sed quãdo etiam hæc doctrina vera foret,adhuc nõ ſuffragatur, quia ſemper vrget illa ratio ſæpiùs inculcata, quòd plùs agunt duæ qualitates quàm vna ſola;ſi dicas hanc vnam agere citiùs, quia procedit à qualitate in gradu excellenti; hoc non ſufficit, quia ibi in diſſimbolis eſtò vna ageret remiſsè, alia tamen agit intensè,atq; ideò adhuc verum erit dicere, quòd plùs agunt illæ duæ qualitates in diſſimbolis, quã vna in ſimbolis; demum hæc expoſitio non quadrat rationi adductæ à Philoſopho.

Areſius 2.de Gen.diſp.3.q.16. inquit, quòd vel conſideratur actio alicuius cauſæ extrinſecæ conuertentis vnũ elementum in aliud, vel conſideratur ipſa actio elementorum inuicem pugnantiũ, cuius virtute elementum ſuperans in ſe conuertit aliud; in hoc ſecundo ſenſu, inquit, dictum Ariſt. verificari nõ poſſe, nec rationem pro eo allatam valere, ſed tantum in priori ſenſu, & iuxta illũ Ariſt. eſſe locutum. Sed certè hæc explicatio magis diſtat ab Ariſt.mẽte, quã alia hactenus relata, nam vt conſtat ex ipſo contextu, & expoſitorum vnanimi conſenſu loquitur ibi Ariſ. de mutua elementorum tranſmutatione per propriam eorum virtutem, & actionem. Tũ quia vt notauit Auerſa q.41.ſec.11. eadem quoque difficultas procedit de extrinſeco agente, nam ſi operatur per duas qualitates cõtrarias ambabus qualitatibus elementi patientis, ſe habebit omninò ad inſtar elementi diſſimboli agentis in aliud diſſimbolum; ſi operatur per vnam tantùm qualitatem cõtrariam alteri eiuſdem elementi,ſe habebit omninò ad inſtar ſimboli.

20 Auerſa ipſe loc. cit. totum hoc miſterium reducit ad formas ſubſtantiales elementorum, & ait formam elementi diſſimboli magis reniti,& reſiſtere, cum in pluribus qualitatibus debeat ſuperari à ſuo contrario; at verò forma aduerſa, quæ per duas qualitates agit, non per hoc citius, & validius operari, ſed potius magis retardari ex maiori contrarietate, ac reſiſtentia, quàm inuenit; & ratio huius diſcriminis in reſiſtendo, ac agendo eſt, quia paſſum per ſe reſiſtit, ad hoc vt ſe conſeruet,& ideò contra geminatas aduerſarij vires plus renititur,agens verò non per ſe, & primariò operatur,vt oppoſitam formam deſtruat, ſed potiùs vt producat ſibi ſimile, vnde vbi maiorem inuenit ſimilitudinem,faciliùs,& velociùs agit, vbi autem maiorem inuenit diſſimilitudinem, & reſiſtentiam, potius retardatur. Hæc etiam ſolutio non ſolùm omninò aliena eſt ab Ariſt.mente, ſed neque difficultati ſatisfacit,nam ſemper verum eſt duas qualitates plus agere, quam agat vna ſola cęteris paribus;tum quia falſum eſt,quòd duę inueniant maiorem reſiſtentiam in paſſo, quàm vna ſola, nam ſeruata proportione vnius ad vnum, & duorum ad duo æqualem inueniunt; tum quia etiamſi maiorem inuenirent reſiſtentiam, maiorem quoque habent actiuitatem, qua illam ſuperent, quàm vna ſola; tandem ratio, quæ afferebatur diſcriminis in agendo, & reſiſtendo eſt prorſus vana, & æquè concludit in ſimbolis, ac diſſimbolis elemẽtis; tàm enim elementum ſimbolum, quàm diſſimbolum non per ſe, & primariò operatur, vt oppoſitam formam deſtruat, ſed potiùs vt producat ſibi ſimile; & eſtò ſit maior ſimilitudo inter duo ſimbola, quàm inter diſſimbola, atque ideò maior reſiſtentia hìc, quàm ibi,nihilominus quia hìc etiam habetur maior actiuitas, qua illa reſiſtentia ſuperetur, quia duæ pugnant qualitates, non vna tantùm,ideò hìc non magis retarda-

tarda-

tardatur actio, quàm ibi, ita enim ſeruata proportione retardatur actio vnius qualitatis per reſiſtentiam cõtrariæ, ſicut actio duarum per reſiſtentiam aliarum duarum.

Quamplures Ariſt. interpretes docẽt ſimbola tranſmutari faciliùs, quia in eis vna tantùm qualitas per ſe corrumpitur à contrario, altera verò per accidens ad corruptionem ſubiecti, & ſic facilè cedit ſine reſiſtentia, in diſſimbolis ambę corrumpuntur per ſe, quia igitur difficultas, vel facilitas generationis attenditur ex qualitatibus per ſe corrũpendis, vt potè ratione quarum inter ſe elementa pugnant, & non ex corrumpendis per accidens, quarum ratione non pugnant, hac de cauſa dicimus ſimbola faciliùs tranſmutari, quàm diſſimbola. Hæc explicatio magis ad veritatem accedit, & ad mentem Ariſt. vndè, & illam nos recepimus diſp. 3. Phyſ. q. 1. ad 1. prin. verùm maiori adhuc indiget declaratione, nam ſic abſolutè prolata non ſatisfacit, quia ſemper integra manet principalis difficultas, cur vna qualitas citius ab vna per ſe corrumpatur, quàm duæ à duabus.

21 Complut. & Ruuius hic aliter adhuc rem explicant, inquiunt enim ſimbolum faciliùs, & citius tranſmutari, nõ ſolùm quia qualitas ſimbola nõ eſt permutanda, ſed etiam quia ipſa diſſimbola non eſt totaliter deſtruenda, vt introducatur forma alterius elementi ſimboli, v.g. vt introducatur forma ignis in materiam aeris, minimè opus eſt, vt aeris humiditas totaliter deſtruatur, vel ſaltim in eo gradu, quo deberet ab aqua expelli, vt in eius materiam inducere-tur forma ignis, & ratio eſt, quia in materia præhabente ſimiles diſpoſitiones alicui formæ minor gradus ſufficit illius diſpoſitionis, quæ deficit, quàm in materia habente eas omnes diſſimiles, quia hic defectus ſuppletur à conſortio aliarum qualitatum cum forma introducenda affinitatem habentium; quod apto manifeſtant exemplo, nam minor calor in ſtuppa productus à ferro candenti ſufficiens eſt ad diſponendam eã pro forma ignis, cum tamen idem calor in eodem ferro ad id non ſit ſufficiens; eò quod habet alias diſpoſitiones cum forma ignis magis repugnantes, quàm ſtuppa; hac igitur de cauſa facilior, & celerior eſt generatio ſimboli ex ſimbolo, quia qualitas ſimbola remanet, & contraria non totaliter deſtruitur, vel ſaltim non ad eum gradum, quo ambæ deſtruuntur in diſſimbolis. Hæc quoq; expoſitio ſatis benè rem declarat, nam luculentes oſtendit, quòd plura ſunt impedimenta ſuperanda in tranſmutatione diſſimboli, quàm ſimboli, & quòd pauciora mutantur in generatione huius, quã illius, vt dicebat Ariſt. nam in generatione ſimboli non ſolũ remanet ſimbolica qualitas, ſed etiam aliquis gradus qualitatis contrariæ, quem non oportet deſtrui, vt introducatur forma alterius elementi; ſatisfacit etiam principali difficultati, cur vna qualitas contraria in ſimbolis citius ab oppoſita deſtruatur, quàm duæ à duabus in diſſimbolis; ratio eſt, quia in diſſimbolis vtraq. qualitas ſuperanda eſt vna in gradu ſummo, altera in excellenti, vbi in ſimbolis id neceſſarium non eſt, quia nec ipſa contraria qualitas totaliter, aut excellenter ſuperanda eſt. In hoc ſolum deficere videtur prædicta expoſitio, quòd Ariſt. inquit in ſimbolis faciliorem eſſe tranſmutationem, in diſſimbolis difficiliorem, quia in his ambæ qualitates mutãtur, in illis vna tantum, facilius autem eſt vnum, quàm multa tranſmutare; itaq. Ariſt. ex ſola ſuperſtite qualitate ſimbolica deducit maiorem facilitatem generationis in ſimbolis, at allata expoſitio eam attendit, nedum ex incolumitate qualitatis ſimbolæ, ſed etiam ex aliquo gradu ſuperſtiti qualitatis diſſimbolæ, quem non oportet eſſe deſtructũ, vt forma alterius elemẽti introducatur.

22 Pro deciſione huius dubij, & recta intelligentia, tum dicti Ariſtotelici, tum probationis eiuſdem, recolendum eſt, quod diximus diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 3. ſubſtantiam tranſeunter quoq. producere

cere accidētia in externo ſubiecto, itaquod ignis non ſolo calore calefacit, ſed etiā propria forma ſubſtantiali actione æquiuoca, quòd ſi res itā ſe habet, vt ibi fusè probamus, cum elementa inter ſe pugnant, non tantum qualitates pugnabunt actione vniuoca, ſed etiā formæ ſubſtantiales actione æquiuoca, & ſic forma ignis concurret cum calore ad expellendum frigus ad aqua; itaq. vt ad ſolutionem difficultatis accedamus, attendendum eſt, quòd licèt cum diſſimbola pugnant, duæ qualitates agant, & non vna tantum, vt in ſimbolis, tamen agens æquiuocum ſcilicet forma ſubſtantialis adhuc eſt vnicum, tàm in his, quàm in illis, cum ergo in diſſimbolis forma ſubſtantialis cum duplici hoſte dimicet, in ſimbolis cum vno tantum, ſanè de iſto facilius, & citiùs triunphum obtinebit, quàm de illis. Nec valet dicere, quòd in pugna diſſimbolorū ſimul cum ipſa ſubſtantiali forma duæ pugnant qualitates, in pugna ſimbolorum vna tantum, atque ideò recurrit argūmentum. Non valet, quia iuxtà allatam doctrinam facilitas, & difficultas generationis nō ex ſola actione vniuoca qualitatum metiri debebit, ſed etiam ex æquiuoca formarum ſubſtantialium, quarè licèt argumentum vrgeat de facilitate, & difficultate, celeritate, & tarditate, prout attendunt ex actione vniuoca qualitatum, quod ſeruata proportione æqualis erit hic, & ibi, quia itā citò vna qualitas contraria perimitur ab alia, ſicut duæ à duabus cæteris paribus; tamen non vrget, prout attendūtur ex actione æquiuoca formarum, quia quoad hanc actionem nō multiplicātur agentia, nec virtutes actiuæ in diſſimbolis, & ideò citius, & facilius ſortitur effectum in ſimbolis, quā in diſſimbolis, quia ibi minora inuenit impedimenta, minoremq. repugnantiā.

23 Contra aſſertum in ſe nonnullæ obijci ſolent dubitationes, primò quia tranſmutatio vnius elementi in aliud fundatur in eorum contrarietate, vt diximus quæſt. præced. ergo quæ maiorē habent contrarietatem, vt diſſimbola, erunt melius, & facilius tranſmutabilia. Deindè quia oppoſitum experientia docet, gutta enim aquæ facilius, & citius vertitur in ignem, quàm particula terræ, quæ tamen eſt ſimbola igni. Conf. quia ignis ad conuertendum in ſe aerem agit per ſolam ſiccitatem parum actiuam, & ad conuertendum aquam per calorem maximè actiuum, citius ergo, & facilius in ſe conuertet aquam, quàm aerē. Demum etiam in generatione ſimbolorum vtraq. qualitas corrumpitur, quia corrumpitur compoſitum, quod ſecūdum nos eſt proprium accidentium ſubiectū ex diſp. 3. Phyſ. quæſt. 1. ergo in vtriſq. erit eadem difficultas, vel facilitas, nec ratio ab Ariſt. adducta valebit, quod ſcilicèt in ſimbolum generatione vna tantum qualitas intereat, & alia permaneat.

Reſp. neg. ſeq. nam aliud eſt loqui de ipſa trāſmutatione in ſe aliud de modo, quo exercetur, vtiq. cōtrarietas eſt radix trāſmutationis, & ab ea pendet poſſibilitas, vel impoſſibilitas eius, non tamen in modo, & in cæteris conditionibus, ſic enim pendet ab alijs, nempè ex maiori, vel minori virtute agentis, diſpoſitione ſubiecti, &c. quarè maior contrarietas non accelerabit generationem, ſed potius remorabitur. Ad 2. aſſertum Ariſt. debet intelligi cæteris paribus, ac in poſito caſu cætera non ſunt paria nā particula terræ plus habet materiæ, quàm gutta aquæ ſub eadem extenſione, quod ſi attenuaretur illa portio terrę per exhalationes vſq. ad tenuitatem aquæ, certe facilius conuertetur in ignem, quàm aqua; addimus prædictum aſſertum intelligi debere quantū ad id, quòd ſequitur in elementis ex vi primarum qualitatum, quicquid per accidēs cōtingat interdum ex varia complexione ſecundarum, & ſic in propoſito facilius terra in ignem conuertitur, & in aquam, quàm aqua in ignē ſi primas inſpexerimus qualitates, at quia terra eſt valdè denſa, & vnitas in ſuis partibus, difficulter ex hoc capite vertitur

titut in ignem. Ad 3. neg. ſeq. quia indiſpoſitio materiæ aquę ad formã ignis plùs valet ad retardandam ignis generationem, quàm exceſſus actiuitatis caloris ad eam promouendam. Ad 4. neg. item ſeq. quia qualitas diſſimbola per ſe corrũpitur ex actione contrarij, ſimbola verò ſolùm per accidẽs ex deſitione ſubiecti, id verò, quod ſic corrumpitur, non reddit difficiliorem tranſitũ, quia non reſiſtit agenti, & cum Ariſt. ait qualitatem ſimbolã permanere eandem in genito, & corrupto de identitate ſpecifica intelligendus eſt, non numerali, vt dictũ eſt diſp.præc.q.3.art.2.

Dices, malè ergo elementa ſunt diſpoſita, vt ſimbola ſint propinqua, & ſvnum ſit locus alterius, hoc enim ſtante tantum abeſt, vt vnũ eſſet alterius conſeruatiuum, quale ſolet eſſe munus loci erga locatum, quòd potius illud continuò deſtrueret, vt v.g. ignis aerem. Reſp.neg.ſeq.cum hoc enim quod ſimbola facilius tranſmutẽtur, optimè ſtat, vt ignis v.g. conſeruet aerẽ, & aer aquã, eo modo, quo elementa poſtulant conſeruari, non enim conſeruari petunt velut omninò incorruptibilia tàm ſecundum totum, quàm ſecundum partes, & ſemper eadem permanere, vt diximus quæſt.1. ſed conſeruari petunt ſecundùm totum cum continua varietate partium (præſertim vbi ſunt cõtermina) earum nempè corruptione, & facili æquiualẽtis reparatione, ſic enim corruptibilia maximè congruenter naturæ ſuæ conſeruantur per nouam partium ſucceſſionem corruptis prioribus, quod, quia maximè fit, inter elementa ſimbola, facillimè enim vnius pars in alterum tranſit, optimè inuicem ſe cõſeruant.

QVAESTIO IV.

Num ex congreſſu duorum elementorum poſſit tertium oriri.

24 ARefius 2. de Gen.diſp.3.q.17. negat id eſſe poſſibile, ſaltim Phyſicè, ſiuè elementa ſimul congredientia ſint ſimbola, ſiue diſſimbola. Oppoſitum de diſſimbolis docet Ariſt. ex profeſſo 2. de Gen.27. quem ridiculè nimis interpretatur Areſ. dum ait Ariſt. loqui ibi ex hypoteſi, & nihil affirmare, inquit enim *ſi autem vnum quodque alterum corruptum fuerit*; hoc certè nimis ridiculum eſt, ac inſulſum, quia Ariſt. ibi id probat ex profeſſo, neq; ex illo modo loquendi benè deducitur, quòd hoc Ariſt. iudicauerit impoſſibile abſolutè loquendo, quamuis enim de rebus impoſſibilibus hoc pacto loqui ſoleamus, nihilominus frequenter etiam ità loqui ſolemus de poſſibilibus, vt ſi dicamus, ſi vnum corpus generatur, aliud corrumpitur, non ob id innuere volumus generationẽ, & corruptionem eſſe impoſſibilem; & Ariſt. ipſe ſuperiùs tex.25. probare volẽs vnũ elementum ex alio generari, aiebat de congreſſu ignis, & aeris *ſi ſiccitas vincatur ab humiditate, orietur aer, rurſum ex aere aqua fiet, ſi calorem frigus euincat*, & tamen nemo dicet ex hoc Ariſt. iudicaſſe impoſſibilem tranſmutationem elementorum adinuicem.

25 Dicendum eſt igitur cum Ariſt. & communi ſententia, quòd licèt ex congreſſu elementorum ſimbolorũ nequeat tertium ſpecie diuerſum ab eis emergere benè tamen poteſt ex cõgreſſu diſſimbolorum; Probatur concluſio quoad primam partem, ex Ariſt. ibidẽ nequit elementum aliquod produci, niſi in materia præhabeantur diſpoſitiones ipſius connaturales, ſed in congreſſu ſimbolorum nequit haberi ſufficiẽs diſpoſitio pro tertio elemento, ergo &c. maior patet, probatur minor, nam ſi conuerſunt v.g. aer, & aqua, vel corrumpitur humiditas vtriq. communis, & ſic permanerent tantum duæ qualitates contrariæ ſcilicet frigus, & calor, quæ nõ ſunt diſpoſitiones naturales alicuius elementi, vel corrũpentur ambæ contrariæ, remanentibus ſimbolis, & neq. ſic conſurget tertium elementum, quia ex ſimplici humiditate elementũ

non conſurgit, ſed coniungatione quadam qualitatũ ſingula efformantur elementa; vel tandem vna tantùm ex contratijs deſtruitur ſcilicèt caliditas, & ſic quia hæc corrumpi nequit, niſi per generationem frigoris iam in aere erunt frigus, & humiditas, quæ ſunt diſpoſitiones aquæ, quarè non erit productio alicuius tertij, ſed alicuius vniuoci, idē dicendum, ſi frigus corrumpatur, quia tunc reſultaret aer.

26 Deindè probatur cõcluſio ex Ariſ. quoad alteram partem, nempè quòd ex cõgreſſu elementorũ diſſimbolorũ poſſit æquiuoca generatione tertium emergere elementum, vt v.g. aerem ex igne, & aqua; corrupta nãq. frigiditate aquæ remanente humiditate, & corrupta ſiccitate ignis remanente caliditate cõſurgit aer; ſimiliter ex congreſſu terræ, & aeris poteſt conſurgere ignis, corrupta enim frigiditate terræ, remanente ſiccitate, & corrupta humiditate aeris remanente caliditate efficitur ignis. Quod ſi modò non ità facilè fiat hic congreſſus, eſt propter elementorum impuritatem, & diſtantiam, non tamen abſolutè repugnat naturaliter, & Phyſicè fieri, vt contendebat Areſius, ſi enim applicentur ſimul ignis, & aqua, adeò vt calor ignis valdè ſuperet aquæ frigus, & è contra, humor aquæ ſiccitatẽ ignis, poterunt iſtæ qualitates agendo, & reagendo ad eum gradum ſe perducere, vt tandem in materia repetiatur humiditas, & caliditas, quales ſufficiunt ad introductionem formæ aeris depulſa ex vna parte forma aquæ, ex altera forma ignis; Tum quia quòd calidum ſuperet frigidum, vel ab ipſo vincatur, independenter eſt ab alijs qualitatibus, ſimiliter de ſicco, & humido, ergo non eſt omninò impoſſibile Phyſicè elementa diſſimbola ità applicari adinuicem, vt ignis v.g. inducat calorem in aquam, nõ verò ſiccitatem omnimodam, & tunc erit diſpoſitio aeris. Tum tandem quia dum aqua in prunas aſpergitur, conſtat ignem extingui, & aquam conſumi, & in tali caſu veriſimile eſt non niſi in aerem conuerti, neq. dicas in vaporem reſolui, quia ſupponimus aquam ſubſtantialiter cõſumi, at vapor eſt ſubſtantialiter aqua, vt ſæpè diximus, cum ergo aqua igni iniecta conſumitur, veriſimilius eſt in aerem verti, quã in aliud elementum, vel mixtum.

27 In oppoſitum ſolet obijci, quia ſi duo elementa ſe interimunt, vt ex eorũ deſtructione tertium emergat per accidens, vnum, & idem elementum fortius erit ſimul, & ſemel, ac imbecillius altero, fortius, quia vincit alterum, & perimit, debilius, quia ab altero ſuperatur, & extinguitur. Tum 2. ſi ignis v g. & aqua congrediuntur, frigus, & calor, ſiccitas, & humor inuicem pugnant, & ſic agendo, & repatiendo ad quandam mediocritatem ſe reducunt, quæ eſt diſpoſitio pro mixti conſtitutione, nõ autem elementi. Tum 3. in tali congreſſu ignis, & aquæ non videtur contingere poſſe, quod dicebatur vt ſcilicèt in igne tota corrumpatur ſiccitas, & in aqua tota frigiditas, vt indè generetur aer, vel è conuerſo in igne calor, & in aqua humiditas, vt generetur terra beneficio ſiccitatis, & frigiditatis remanentium; ratio eſt, quia ſi ignis potens eſt ad expellendam humiditatem, poterit multò magis expellere frigus, & aqua ſi potẽs eſt expellere ab igne ſiccitatem, poterit etiam multò magis calorem. Tum 4. eo ipſo quòd ignis, & aqua ſe corrumpunt mutuo, nequeunt attingere productionẽ tertij elementi ſcilicèt aeris, quia non exiſtunt in eo inſtanti, quo erat producendus aer, quod autem non exiſtit, effectum realẽ cauſare non poteſt, præcipua enim conditio cauſę eſt exiſtentia ex dictis in Phyſic.

Reſp. ad 1. frequenter vnum elemẽtum eſſe debilius altero ſecundum vnã qualitatem, & fortius ſecundum aliam, quarè vbi hoc in vtroq. elemento reperietur, ſuperabit in vna, & ſuperabitur in alia, quia vt diximus, vna qualitas eſt independens ab alia, nec in agendo, & reſiſtendo ſunt æquales, vnde idem elementum erit fortius, & debilius altero

ſecun-

Digitized by Google

ſecundum diuerſas qualitates,quod nullum eſt inconueniens,immo ſummè neceſſarium, vt elementorum vires ſint æquilibratæ. Ad 2. dicimus in hoc congreſſu poſſe contingere, quòd vna qualitas parùm reparatur à ſua contraria, quia propter intenſiorem actiuitatem poteſt ſuam contrariam deſtruere, & conſequenter impedire, nè in ſeipſam reagat tàm intensè; poteſt autẽ hoc contingere, præſertim ſi qualitas illa iuuetur à cauſis vniuerſalibus, purà ſi vigeret conſtellatio calida, & humida, iam ignis quò ad calefactionẽ, & aqua quò ad humectationem iuuarentur, vnde reſultarent diſpoſitiones aeris, ſi non in eſſe perfecto, ſaltim in eſſe imperfecto, & remiſſo, quod ſufficit ad generationem aeris; nam poſtea forma aeris ſibi acquirit perfectas qualitates naturaliter conuenientes; illa autem diſpoſitio nõ erit alicuius mixti, quia propter minimam remiſſionẽ caloris in igne, & humiditatis in aqua, calor, & humiditas remanent quaſi in eſſe ſummo, non in eſſe refracto, & ad mediocritatẽ redacta, & conſequenter erunt diſpoſitiones aeris,non mixti. Ad 3. neg. aſſumptum, quia vt ſæpè dictum eſt, non adeſt iſta neceſſaria dependentia inter qualitates, vt ſi ignis ſuperet in calore v.g. etiam in humiditate debeat excedere.

28 Pro ſolutione quarti argum. eſt inter Doctores diſſidium in aſſignatione cauſæ effectiuæ huius tertij elemẽti. Quidam enim vt Zab. libr. 2. de qualit. element. ca.8. docent elementum aeris v.g. produci in hoc caſu per actiones, quibus ignis, & aqua adiuicem agunt; quod Complut. hic explicant, eo quia putant non requiri in eodem inſtãti generationis, quòd ſit agens in actu, dũmodò præfuerit, quia generatio non eſt actio ab alteratione diſtincta: in hanc opinionem videtur inclinare Angeſt. dum fol. 56. de propr. form. diſtinguit de actione inceptiua, & completiua, & ait aerem ab igne, & aqua inceptiuè generari, non completiuè, vbi etiam ſuſtinet, quod non eſt, ſed immediatè fuit, poſſe aliquid producere. Hic dicendi modus ſuaderi poteſt tũ ex Ariſt. qui 1. Metheor. ſum.4.c.1. ait frigiditatem terræ cauſam eſſe, cur aer in aquã conuertatur in locis ſubterraneis, & 2. de Gen. 26. inquit generationẽ elementorum circularem eſſe, quia ad inuicẽ tranſmutantur; Tum quia primæ qualitates ſunt veluti ſemina elementorum, ergo quia duo elementa diſſimbola cõtinent qualitates proprias vnius elemẽti, poterunt per ſe producere illud elementum; & tandem confirmat Angeſtus, quia ſi ignis per totam horam intenderet calorem, & in inſtanti terminatiuo deſtrueretur, in illo inſtanti calor completè dicetur productus, & nõ niſi ab igne, qui tamen non exiſtit in illo inſtanti.

29 *Sed hæc Sententia refutari poteſt* tum ex dictis diſp.7.Phyſ.q.4. art.1. vbi oſtendimus omnem cauſam efficientẽ requirere exiſtẽtiam,& q.6. art.2. quòd accidens nec in virtute ſubſtãtię attingere poteſt productionem ſubſtantiæ; cum igitur tertium elementum generatur, vel ambo intereunt, & ſic non exiſtunt, vel vnum tantum ſit ignis, qui remaneat, tũc nequit ignis propria virtute producere diſpoſitiones omnes elementi aeris, quia non continet humiditatem, ergo non erit per ſe cauſa aeris, quia continens effectum videtur continere diſpoſitiones illius effectus neceſſarias; Neque dicas ignem vt cauſam partialem concurrere cum aqua, quæ in virtute remanet ſcilicet in frigiditate, quæ eſt virtus ipſius. Non valet, quia nec frigiditas aquæ remanet in inſtanti generationis, nec ſi remaneret, poſſet tanquam inſtrumentum aquę attingere ſubſtantiam aeris. *Si dicas* ſaltim poſſet ignis partialiter cum Cęlo concurrere ad generationem aeris. Cõtra hoc eſt, quia ignis calefaciendo nõ intendit productionem aeris, ſed ignis, & ad generationem ignis ex ſe ordinat calefactionem illam, quòd autem ſequatur aer, eſt præter ignis intentum, ergo neque dicetur per ſe cauſa partialis,

lis,cauſa enim per ſe agit ex intenſione. Quod addunt Complut. iam diruimus diſp.præced. num.23. & ſeq. diſtinctio Angeſti nil ſaluat, quia tenetur aſſignare cauſam completiuam generationis, inceptiua enim eſt ſolũ alteratiua. Nec motiua aliquid vrgent; nam Ariſt. in primo loco non determinat terram eſſe per ſe cauſam efficientem, ſed ſolum eſſe cauſam, quod intelligi debet de cauſa per accidens, quatenus inducit frigiditatem, vt producat aliam terram, ſed præter intentum reſultat aqua; in 2. loco loquitur de generatione vniuoca,quę aliquo modo circularis eſt, quia quodlibet elementũ vniuocè poteſt ex quolibet alio produci, non de æquiuoca actione. Ad 2. qualitates in ſe propriè non ſunt ſemina elementorum, ſed veluti ſemina, quia ſunt diſpoſitiones, attamen vt in vno elemento reperiuntur, non ſunt per ſe ſemina,& diſpoſitiones, niſi elementi eiuſdem ſpeciei,quia dicũtur diſpoſitiones,vt ſubordinantur agẽti principali, vt ſic autem ab agente principali ordinantur ad generationem vniuocam. Ad 3. neg. in illo inſtanti calorem dici ab igne completè produci,cum ignis non exiſtat, ſed compleri vel à ſeipſo, ſi ponatur indiuiſibile illud ex partibus caloris emanare, vel ab alia cauſa vniuerſali.

30 Mercenarius autem pro cauſa aſſignat aliud elementum vniuocum, ſcilicèt in generatione aeris alium aerem, & in generatione aquæ aliam aquam; addit Auerſa q.37.ſect.5. ad 7. non eſſe aerem aliquem in particulari, ſed in communi, in cuius virtute diſpoſitiones illæ agere dicuntur. Verũ quamuis ſi iſtud elementum adeſſet, poſſet concedi per ſe producere vniuocè elementum ſimile, ſi ſcilicèt applicaretur in vltimo inſtanti, in quo completa eſſet diſpoſitio aerea, vel aquea; difficultas tamen vrget, ſi non adeſſet, putà ſi terra, & aer applicarẽtur,& aqua non ſit præſens, vt agat; Aſſerere autẽ cum Auerſa aerem, vel aquam in communi eſſe per ſe cauſam,eſt omnino falſiſſimum, tum quia actiones ſunt ſuppoſitorum, & ſingularium; tũ quia agens per ſe, & principale debet eſſe præſens; tum tandem, quia accidentia neq; remanent in inſtanti generationis, non enim ſubiectantur in materia prima, ſed in compoſito, vt dictum eſt diſp.3. Phyſ.q.1. nec ſi remanerent,poſſent attingere formam ſubſtantialem.

31 Dicendũ igitur per ſe cauſam eſſe cæleſtem virtutem, nam ſi in ſublunaribus nequit reperiri cauſa per ſe alicuius effectus recurrendum eſt ad cauſas vniuerſales, in caſu non adeſt in ſublunaribus per ſe cauſa huius tertij elementi, non enim ſunt elementa; tum quia non exiſtunt; tum quia non videntur æquiuocè virtualiter ad inuicem contineri, aliter idem reſpectu eiuſdem eſſet perfectius, & imperfectius, cauſa enim æquiuoca eſt nobilior effectu, ergo ſi aqua poſſit ab aere æquiuocè produci, eſſet imperfectior aere, ſi è contra aer poſſet ab aqua ęquiuocè generari,aqua eſſet perfectior.Nec poteſt eſſe aliquod mixtum; nam non experimur hanc virtutem in mixtis, maximè enim eſſet cũ ex ſilice, & chalibe producitur ignis, quòd exemplum aliqui ſolent adducere; & tamẽ vidimus diſp.2. de Cælo n.236. & ſeq. ab aſtris ignem illum produci, nam illa mixta potiùs terram, vel aquã cauſarent,quæ ſunt elementa prædominantia, quàm ignem, & ſolum concurrunt ad rarefactionem aeris; tum quia licèt detur aliquod mixtũ talis virtutis, contingere tamen poteſt, quod abſit, quo caſu recurrendum eſſet neceſſariò ad agens vniuerſale.

DISPVTATIO SEPTIMA.

De Generatione corporis mixti, ſeù de mixtione.

STatuimus ſubiectum in his libris corpus mixtum, in cuius gratiam hic omnia conſiderantur; cum igitur hucuſque de his, quæ ad cognitionem mixti corporis inſeruiunt, egerimus, remanet vt de generatione ipſius pertractemus, ſeù de mixtione, & de corruptione illi oppoſita, quapropter præſens diſputatio principem locum obtinet inter cæteras.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit mixtio, miſcibile, & mixtum.

1 MIxtio ſecundum nominis Ethimologiam ſignificat coniunctionem plurium corporum confuſa quadam ratione, qua ratione accidentia in eodem ſubiecto, vt albedo, & dulcedo in lacte, non dicuntur miſceri, quia non ſunt corpora, nec quando diuerſa corpora ordinatim vniuntur, ſcilicèt quę ſunt vnius rationis ex vna parte, & quæ alterius rationis ex alia, hæc enim potiùs eſt quædam iuxta poſitio, non mixtio, requiritur enim vt aliqualiter inter ſe confundantur. Plures acceptiones à Doctoribus aſſignari ſolét huius mixtionis, at prout colligitur ex Ariſt. 1. de Gen. à tex. 81. & ſeq. triplex eſt, impropria, propria, & propriſſima; mixtio impropria eſt, per quã multa corpora, vel multæ particulæ eorum confuſa quadam vnione coniungũguntur ſecundum approximationem localem, immutatis verò manentibus omninò eorum ſubſtantijs, & hoc ſiuè poſſint adhuc diſcerni, vt eſt mixtio hordei, & frumenti, ſiuè non, vt farina ex granis hordei, & tritici. Mixtio propria eſt, cum aliqua ita coniunguntur, vt per mutuam actionem, & reactionẽ communicent inter ſe qualitates, & ad certam temperiem ſe reducant, non tamen aliquod ſubſtantiale tertiũ diſtinctum reſultat; ſic aqua calida, & frigida ad inuicem attemperantur, & ad tepiditatem ſe reducunt, ſic etiam pharmacopolæ vt plurimum multa conficiunt medicamina; hæc mixtio ab aliquibus craſis vocatur. Tertia eſt, cum ex vnione aliquorũ, & ex mutua ipſorum alteratione aliquod tertiũ ſubſtantiale diſtinctum reſultat; & de iſta loquimur in præſenti; ad quam tria concurrunt, primum eſt localis coniunctio eorum, quæ miſcenda ſunt, ſecundum eſt mutua ipſorum, alteratio, per quam ſingulorum materiæ diſponuntur in eo gradu, & proportione, quam requirit forma mixti introducenda; Tertiũ eſt introductio formæ mixti.

2 Miſcibilia ſunt corpora illa, quæ apta ſunt coniungi, & ad mixtionem concurrere, & hoc ſiuè ſecundùm approximationem tantùm localem, ſiuè ſecundùm alterationem tantùm, ſiuè ſecundùm mutationem ſubſtantialem, ex qua tertium aliquod reſultet, iuxtà diuerſitatem mixtionis. Attamen loquendo de miſcibilibus concurrentibus ad mixtionem, de quâ eſt ſermo, plures aſſignantur conditiones ab Ariſtot. tex.87. & ſeq. Prima, vt ſint actiua, & paſſiua adinuicem, ratione cuius materia, & forma, ſubiectum, & accidens, ſublunaria, & cœleſtia, nequeunt miſceri; Secunda quòd poſſint facilè diuidi, ac comminui in minutas partes, quia ſic faciliùs poſſunt ad inuicẽ agere, hinc ferrum, & lapis non miſcentur; Ter-

Tertia vt non ſint magna, nec multa, nam ex magna rerum multitudine, vel mole difficilè poteſt fieri mixtio, quia difficilo alterantur; Quarta vt proportionabiliter miſceantur; ideſt vt habeãt proportionem aliquam ſecundum actiuitatem, & reſiſtentiam, quia ſi actiuitas vnius multum ſuperat reſiſtentiã alterius, non fit mixtio, ſed auctio, vt in nutritione euenit ex alimento, & cũ ex ligno fit ignis. Ex quibus colligit Ariſt. miſcibile illud eſſe, quod agit, & repatitur, & facilè diuidi poteſt; item quòd humida facilius miſcentur, quàm ſicca, & ex humidis, quæ non ſunt viſcoſa, vt ſunt oleũ, mel, pinguedo, &c. hæc enim nõ tã facilè penetrari poſsũt.

3 Mixtum eſt id, quod ex mixtione reſultat, & quandoque eſt vnum per accidens, ſi de prima, & ſecunda mixtione loquamur, eſtq; totum quoddam integrale, & aggregationis, at ſi reſultat ex proprijſsima mixtione, eſt vnum per ſe, quia eſt totum quoddam eſſentiale.

4 Mixtionem proprijſsimam definiuit Ariſt. in fin. 1. lib. de Gen. quòd ſit *miſcibilium alteratorum vnio*, ideſt vt explicat Scot. in 2. d. 15. ad 1. eſt generatio alicuius, in quo continentur, & vniuntur miſcibilia, quæ fuerunt alterata, & mixta; alij Doctores variè explicant hanc definitionem clarius definitur à Ruuio, Mixtio eſt mutatio ſubſtantialis ad formam mixti ex miſcibilibus congregatis, & per mutuam alterationem diſpoſitis, atque corruptis, in qua virtualiter vniuntur, & continentur: ly mutatio ſubſtantialis ſtat loco generis, per ly formam mixti excluduntur generationes elementorum, in quibus elementis miſcibilia non vniuntur, & cõtinẽtur, per ly ex miſcibilibus, &c. explicatur terminus à quo, per quẽ differt à generatione illius mixti, quod nõ fit ex præuia alteratione miſcibiliũ, ſed ex altero mixto immediatè producitur, vt ſunt viuentia e ſemine genita, quæ generatio non eſt propriè, & rigoroſè mixtio; ly in qua virtualiter continentur, &c. explicat rationem formalem mixti, quod eſt virtualiter continere in ſeipſo elementa, vt dicemus.

5 Hinc deducitur mixtionem propriè, & formaliter non diſtingui à generatione aliorum mixtorum, quæ ex alijs mixtis generantur; quia cum relationes, & mutationes ſolum ex terminis ad quos ſpecificentur ex dictis diſput. 15. Phyſ. q. 7. art. 1. ſi vnum mixtũ ex alio mixto generetur, & aliud eiuſdem rationis ex miſcibilibus alteratis, vt ſunt animalia ex putri, & ſemine producta, iſtæ generationes non erunt eſſentialiter diſtinctæ, ſed ſolum accidentaliter ratione termini à quo, ſeu vt rectius loquamur, (nam terminus à quo per ſe eſt priuatio formæ) ratione alicuius præſuppoſiti, nam mixtio præſupponit coniunctionem, & alterationem præuiam miſcibilium, à quibus mixtio ſumit denominationem, & ad quæ dicit habitudinem; & quamuis ſit de hoc inter Doctores aliqua diſſenſio, faciliter tamen ex dictis diſp. cit. Phyſ. diſſoluitur.

Scaliger tamen exercit. 3. & Arriaga hìc aiunt definitionem Ariſt. vitioſam eſſe, quia mixtio hac definitione definitur per miſcibile, quod eſt æque ignotum, & per mixtionem explicatur, quod eſt committere circulũ in definitionibus. Verum conſtat ex dictis in Log. diſp. 8. q. 11. explicando vltimã proprietatem relatiuorum, eſſe ſcilicèt ſimul cognitione, & definitione, non eſſe inconueniens relatiua ad inuicem definiri; tum quia Ariſt. explicat miſcibile per alias conditiones, vnde nõ eſt æque ignotum, vt mixtio. Verùm eſt tamen, vt notat Auerſa q. 43. ſect. 1. quod ſi ſpectemus ſimplicem ſenſum verborum, potius eſt quædam ſimplex propoſitio, quàm definitio mixtionis.

6 Miſcibilia propriè sũt omnia quatuor elementa, quia verè eis conueniũt omnes conditiones aſſignatæ, & experientia conſtat ex commixtione elemẽtorum, & alteratione tertium aliud generari; ita docuit Ariſt. 2. de Gen. 49. & probat, quia vnumquodq; à terra

miſcibilia dicuntur,habent enim omnia requiſita.

Petes,quot miſcibilia requirũtur admixtionem? *Reſp.* loquendo de mixtione vt à generatione mixti diſtincta, ſaltim duo exiguntur miſcibilia; an verò quandoq; poſſit mixtum ex vno tantũm elemento generari dicemus infra n.37.& q.5.

QVÆSTIO II.

Quo pacto fiat alteratio præuia ad mixtionem.

8 QVoniam ad mixtionem præ-requiritur miſcibilium alteratio, vt ordinatè procedamus, prius de iſta alteratione loquendum, quo pacto ſcilicet per primas qualitates alterẽtur ad inuicem miſcibilia, antequam reſultet mixtum, deinde de ipſa generatione mixti. Et quidem certum eſt in hac alteratione omnes quatuor primas qualitates ad inuicem agere,& quamlibet à ſua contraria refrangi; ſed quoniam Ariſt. 4. Metheor. c.2. aſſerit tunc generationem mixti fieri, cum qualitates actiuæ ſcilicet calor, & frigus, dominantur ſubiectæ materiæ imbutæ paſſiuis qualitatibus .ſ. humiditate, & ſiccitate, hinc orta eſt quæſtio inter Philoſophos, an ſolùm calor, & frigiditas concurrant actiuè ad eductionem formæ ſubſtantialis è materia, humiditas verò, & ſiccitas ſint diſpoſitiones materiæ, an verò omnes quatuor actiuè concurrant; & ſi primum dicatur, in quo ſenſu explicari debet dominium illud.

9 Aliqui putarunt ſolũ calorem, & frigiditatem actiuè, & per ſe concurrere ad eductionem formæ, & hoc,quia excedunt alias,& dominantur ſecundũ intenſionem graduum; à quibus parum diſtat Buccafer. docens hoc dominiũ eſſe ſecundum virtutes. Albertus verò apud Angeſt. de propriet. form.pag.98. Pomponatius, quem refert, & ſequitur Zab. lib.1. de Gen. mixti, putant cum Auerr. ſolum calorem per ſe concurrere, frigus verò per accidens, quatenus mitigat calorem; quã opin. ſic explicat Zab. nam quando elementa admixtionem concurrunt, per contrarias qualitates ad inuicẽ agunt,& patiuntur,quoniam autem calor, & frigus maximam agendi vim habent,ideò abſoluitur primo loco horũ contemperatio, & fit ex his vna qualitas media,quæ vocatur tẽperatus calor, qui poſtea agit in humidũ,& ſiccum,& hæc eſt ſecunda actio, non quidem producendo nouum calorẽ, quia iam calor in illis reperitur per præcedentem mutuã actionem,ſed immediatè,& per actionem immanentem producit in humido, & ſicco extenuando illa vnionem, & terminationem pro eductione formæ mixti,quæ nequit educi,niſi miſcibilia permiſceãtur, nequeunt verò permiſceri, niſi extenuentur, hæc autẽ extenuatio fit à calore per ſe, per accidens verò à frigore, quatenus contemperat calorem; ſicut enim non quilibet calor requiritur ad formã mixti,ita nec quęlibet extenuatio,ſed determinata,& determinatus calor, hanc autem determinationẽ calor ſuſcipit à frigore, & hoc eſt dominiũ actiuarũ qualitatum ſupra paſſiuas, quia iſtæ ſolum ſe tenent ex parte materiæ, illæ verò agunt ad eductionem formæ extenuando,& vniendo ſecundũ debitã proportionem requiſitam ad formam;vnde dominiũ non debet attendi ſecundũ gradus,ſed ſecundum proportionem explicatam.Benè verũ eſt,quòd poſtea mixto iam genito frigus agit per ſe conſtipando,& cõgelãdo partes mixti, quod eſt vltimum complementũ ipſius mixti. Cõmunis tamen opinio fuit inter omnes has qualitates actiuè concurrere ad eductionem ſubſtantialis formæ mixti, ita Angeſt. cit. & Auerſa q.43. ſect.7.

10 Dicimus primò, ad eductionem formæ ſubſtãtialis omnes quatuor qualitates actiuè concurrere, & vt inſtrumenta,ad extenuationem verò, permixtionem partium, ac terminationem calorem,& frigus per ſe actiuè concurrere,alias verò ſolum paſſiuè. Prima pars

quòd omnes actiuè concurrant, Prob. ex Ariſt. cit. vbi vniuerſaliter ait generationem mixti eſſe opus harum qualitatum. Tum quia omnes quatuor ſunt connaturales formæ educendæ, ergo quia omnes ſunt de generatione actiuorum ex diſp. 1. q. 1. & 4. omnes actiuè concurrunt ad eductionem, conſeq. prob. quia ideò ad eductionem formæ elementaris humiditas, & ſiccitas actiuè concurrunt, quia ſunt illi connaturales, vt etiam Zab. concedit, ergo quia ſunt etiam mixto connaturales, habebunt proprias actiuitates eomodo, quo poteſt accidens cõcurrere actiuè ad generationem ſubſtantiæ. Tum quia ideo per aduerſarios calor, & frigus actiuè concurrunt, humiditas, & ſiccitas paſſiuè, quia reſpectu alicuius ſecundæ qualitatis neceſſariæ ad generationẽ mixti, vt eſt illa extenuatio, cõgregatio, & terminatio, verè ita ſe habent, ſed dantur etiam aliæ ſecundæ qualitates ad generationem mixti requiſitæ, quæ humiditati, & ſiccitati præcipuè tribuuntur, vt ſunt durities, & mollities, ergo quo ad hæc etiam ipſæ actiuæ dici debent.

11 Secunda pars, quòd reſpectu cõgregationis, & extenuationis partium calor, & frigus perſe actiuè concurrãt, Prob. ex Ariſt. cit. qui indifferenter de vtroque loquitur; Tum quia de frigore oſtenditur, nam quando elementũ frigidũ ex calido generatur, adhuc frigus reſpectu humiditatis, aut ſiccitatis actiuum dicitur, & iſtæ qualitates paſſiuæ, quia cauſat terminationem, vnionem, & congregationem partium ad formam requiſitas, & ex ſe eſt productiuũ talis effectus, ergo etiam in generatione mixti, quia non ſolum diſgregatio, & extenuatio partium prærequiritur, ſed etiã aliqua congregatio, hinc non ſolũ calor per ſe agit cauſando diſgregationẽ, ſed etiam frigus producendo congregationem. Tum quia vel partes humidi, & ſicci habent congregationem, & terminationem requiſitam ad formã mixti, vel non habent, ſi ſecundum, ergo quia prærequiritur, debebit in illis cauſari per ſe, non à calore, qui potius ſegregationem cauſat ex diſp. 1. q. 2. art. 2. ergo à frigore; ſi primũ, ergo ſaltim frigus per ſe aliqualiter cauſat conſeruando ſ. illã, & defendendo à contrarijs. Nec valet, quod ait Zab. illum effectum prouenire à qualitate media inſurgente ex calore, & frigore temperatis, ſed non quatenus habet frigus, ſed quatenus calorem. Non valet, quia qualitas illa media (quę ſolum dicitur media per aggregatione, non quòd ſpecie ab extremis diſtinguatur ex diſp. 1. q. 5. art. 1.) per ſe agere debet, non ſolum vt continet calorem, ſed etiam frigus, quia non ſolũ per ſe requiritur attenuatio, ſed etiam cõgregatio, quæ eſt effectus frigoris, non caloris, vt patet ex eorum definitionibus, & maximè ſi humida, & ſicca ſint magis attenuata, quàm expoſtulet forma mixti, quo caſu potius frigus pricipalius cõcurreret ad illum effectum, quã calor. Quòd ſi dicas illã congregationẽ, & cõſtipationẽ potius ſubſequi generationẽ mixti, quàm præcedere. Hoc eſt apertè falſum, nam ſi ſolum ſubſequeretur, ergo materia ante mixti generationem eſſet plus extenuata, quàm forma generãda expoſcat, & conſequenter plus caloris haberet, quod eſt falſum, quia ſecũdum ipſum Zab. calor debet excedere ſecundum proportionem formæ generandæ, ergo etiã extenuatio, ergo ſi extenuatio non eſt ſumma, ſed moderata, iã erit mixta cum aliqua conſtipatione, tũ quia non eſt minor ratio, cur aliæ diſpoſitiones debeant præcedere in materia, & ſola conſtipatio debeat ſubſequi. Tãdem, quòd humiditas, & ſiccitas ad iſtũ effectum merè paſſiuè ſe habeant, patet quia congregare, & diſgregare ſunt effectus caloris, & frigoris, vt habetur ex eorum definitionibus.

12 Dicimus 2. adhoc vt calor, & frigus iſta actione agant in paſſiuas, nõ eſt neceſſe, vt ipſas ſuperent ſecundum gradus imò hoc eſt naturaliter impoſſibile, ſed ſufficit dominium in illas ſecundum proportionem ad formã mixti requiſitam. Prima pars prob. quia humiditas,

ditas, & ſiccitas, vel ſunt in gradibus æqualibus vt quatuor, vel vna erit altera intenſior ſcilicèt humiditas, vt quinq. vel ſex, ſiccitas vt tria, vel duo, aut è contra, ſed quocũq. dato nunquã frigus, & calor poſſunt ſecundum intenſionem illas excedere quia ſi admittitur primũ, tunc calor, & frigus, vel erunt in eiſdẽ gradibus æqualibus, & ſic non dominantur ſecundum intenſionem, vel calor erit intenſior, quàm frigus ſcilicèt calor vt ſeptem, frigus vt vnum; vel è contra, & tunc licèt vna qualitas iſtarũ poſsit excedere paſsiuas, non tamen ambæ, aliter eſſent in eodem ſubiecto ſecundum gradus intenſos, quod naturaliter repugnat. Secũda pars patet, quia iſta actio non eſt inter contraria, ſed potius circa ſubiectum, & conſequenter non requiritur exceſſus quò ad gradus, ſed ſolùm ſecundum proportionẽ actiuitatis in ordine ad formam, quatenus ſcilicèt ſi forma requirit attenuationem vt duo, requirit etiam calorem vt duo, à quo debebit attenuatio illa cauſari; qui calor poterit agere hac actione in humidum etiam vt ſex, & ſi minor eſſet calor, non poſſet concurrere ad iſtam extenuationem requiſitam; & hoc eſt, quod ait Ariſt. cit. dum inquit, tunc eſſe generationem mixti, cũ qualitates actiuæ dominantur ſubiectæ materiæ vnicuiq. naturæ ideſt cum habent talem actiuitatem proportionatam cuicumque naturæ producendæ; in quo ſenſus explicari poteſt opinio Buccafer. vt notat Zab.

13 In oppoſ. obijc. primò, quod frigus per ſe ad mixtionem non cõcurrat, quia calor eſt cauſa generationis, frigus potius eſt cauſa corruptionis, vt patet præcipuè de calore cæleſti, nam in hyeme, quia Sol recedit, & aduenit frigus, omnia intereunt, in æſtate verò per approximationem Solis, & caloris omniũ rerũ fit generatio, hinc frigus ab Ariſ. 4. Metheor. vocatur corruptiuum, à Galeno 2. de Accid. c. 3. dicitur in actione nullum conferre iuuamentum. Secundo arg. quòd calor, & frigus non ſint actiua in humidum, & ſiccum cauſando extenuationem, & conſtipationem, quia calor, & frigus non producunt ſecundarios effectus, niſi per primarios, ſcilicèt refrigerãdo, & calefaciendo, eò vel maximè, quia actio eſt inter contraria, ergo ſi calidum, & frigidũm agunt in humidum, & ſiccum aliqua actione, hoc erit media calefactione, & infrigidatione, ergo prius producunt in illa alium calorem, & aliud frigus, ſed nulla res poteſt à calore calefieri, niſi ſit frigida, nec à frigore pati, niſi ſit calida, ergo ante iſtam actionem humidum, & ſiccũ erant calida ſimul, & frigida, quod eſt falſum aliter daretur proceſſus in infinitum.

14 Reſp. ad 1. neg. aſſumptum, nam nulla cauſa eſt per ſe corruptiua, ſed per accidens, quia natura non intendit per ſe malum, & corruptio vnius eſt generatio alterius, & conſequenter frigus, ſi eſt corruptiuum, debet etiam eſſe generatiuum; nec exemplum adductum aliquid valet, nam retorqueri poteſt, quia calor ſummus adueniẽs omnia deſtruit, & conuertit in ignem, ſed adueniente frigore, aliqua generantur, ergo frigus eſſet per ſe cauſa generatiua, calor deſtructiua; quare dicendum nec calorem ſummum, nec frigus immoderatũ eſſe per ſe cauſas generationis mixtorum, ſed in eſſe moderato, & attemperato ſecundum proportionem mixtorum, & quia in hyeme frigus eſt immoderatum reſpectu generationis viuentium, idcirco non generantur in hyeme; ſolùm poſſet concedi calorem principalius requiri maximè in viuentibus, cum ſit principalius inſtrumentum animæ, non idcirco tamen debemus excludere omnino frigus à ratione per ſe cauſæ, ſed ſolum quod ſit cauſa minus principalis; vnde dictum Ariſt. & Gal. non debet abſolutè intelligi ſed cõparatiuè. Quibus accedit, quod dãtur plura mixta, quæ principalius expoſtulant frigus, minus principaliter calorem; tum quia calor quoq. eſt præcipua cauſa putrefactionis mixtorũ, vt dicemus q. vlt. Ad 2.

ex Zab. reſp. quòd in alteratione elementorũ datur actio tranſiens, qua vnũ contrarium agit in aliud, & hac actione elementa contemperantur, ita vt quodlibet habet aliquid omnium qualitatũ, poſtea datur actio immanẽs, quia poſtquam elẽmenta ſunt quò ad qualitates refracta, calor, & frigiditas in illo toto aggregato ex elementis inexiſtentes agunt in ipſum totum actione immanẽti, quatenus ſiccum eſt, & humidum producendo illam diſgregationem, & congregationem; tunc ad argum. reſp. antec. nõ eſſe verum de actione immanente, ſed de tranſeunte imò nec eſt verum omnem actionẽ eſſe inter formaliter contraria, niſi de agente vniuoco. Vel 2. reſp. ad antec. omnis actio inter elementa eſt per effectus primarios, vel formaliter, vel præſuppoſitiuè, actio tranſiens eſt formaliter per illos, immanens verò præſuppoſitiuè, ſic illa qualitas media in aggregato ex elementis actione immanenti agit præſupponendo actionem primariam calefactionis, & refrigerationis, qua totum illud aggregatum fuit alteratum.

QVAESTIO III.

Quo modo elementa maneant in mixto.

15 Miſcibilia, & maximè elemẽta manere aliqualiter in mixto docuit Ariſ. tum definiendo mixtionẽ, quòd ſit miſcibilium alteratorũ vnio, tũ definiendo ipſa elementa 3. Cęli 31. dũ dixit, *Elementum eſt corpus, in quod cætera corpora diuiduntur, in quibus potentia, aut actu ineſt, ipſum verò in ſpecie diuerſa eſt indiuiſibile*, hinc inmerito quærimus de modo, quo remanere dicuntur in mixto; Et quidem in duas principales claſſes ſunt Doctores inter ſe diuiſi, quidam enim dixerunt manere formaliter, & vt ait Ariſt. in actu quo ad proprias ſubſtantias, ſed in eſſe refracto, & remiſſo, alij verò in potentia, & virtualiter; ſed valde deinde inter ſe diſſident in explicatione harum opinionum.

Qui enim ſuſtinent formaliter manere, ſed in eſſe refracto, non eodem modo explicant refractionem iſtam; nam Auic. lib. 1. Suffic. c. 10. ait elemẽta refrangi, & remitti quò ad proprias qualitates, nõ quò ad ſubſtantiales formas, quam refractionem qualitatum Raguſeius diſp. 19. & citatur etiam Fernel. lib. 2. & 3. Phiſiolog. explicat, non quidem quò ad gradus ipſarum, nam inquit qualitates elementorũ in mixto remanere etiam in ſummo, ſed quò ad actionem, nam elementa in mixtione conſcinduntur in minutiſſimas particulas, itaut in qualibet parte mixti reperiantur ſemper quatuor particulæ elementorum, attamen quia ad mixtionẽ concurrunt ſecundum paritatem virium, vt inquit Ariſt. hinc vnum elementum impedit aliud quò ad actionem, nec amplius ſunt ſui iuris, ſed potiùs in tertiũ commutantur; quare refractio ipſorũ erit quò ad vires exercendas, non quo ad graduum remiſſionem. Alij verò, vt Mercen. lib. 1. diluc. & Camerarius par. 2. q. 1. explicant refractionem iſtã quò ad gradus qualitatũm, itaut propter actionem, & reactionem, quas inter ſe, & mutuò exercent amittunt qualitates eſſe in ſummo, & ad quoddã medium refrangũtur iuxtà mixti cuiuiſlibet temperamentum.

16 Auerroes verò non ſolum putauit in mixto reperiri qualitates elementorum refractas quò ad gradus, ſed etiã quò ad formas ſubſtantiales, quas ſuſcipere magis, & minùs aſſeruit, & poſſe intendi, & remitti. Sed neq; hæc formarum ſubſtantialium refractio eodem modo ab Auerroiſtis explicatur; Aliqui enim vt Achill. lib. 2. de Elem. art. 3. Sueſſ. 1. de Gen. Iand. 6. Phyſ. q. 2. Contar. lib. 3. de Elem. alter Contar. iunior to. 2. q. de Mixt. & Dand. 2. de An. degreſſ. 8. hanc refractionem explicant per veram remiſſionem vt in qualitatibus ſcilicèt per amiſſionem plurium graduum, itaut elementa in eſſe refracto

non

non differant ſpecie à ſeipſis in eſſe perfecto, ſicut albedo vt duo non differt ſpecie ab albedine vt octo: Alij verò vt Bauon.3.d.16. & ex noſtris Canon.5. Phyſ.quæſt.2.art.2.vbi Aureo.citat, & Zab.lib.de Mixt.à quibus parùm differt Piccol.li.de Mixt.c.9. docent in mixto vnam formam reperiri formaliter continens formas elementorum ſecundum aliquos gradus, quem dicendi modum explicat Areſ.1. de Gen.q.51. ſect.4. exemplo animæ rationalis formaliter continentis animam ſenſitiuam, & vegetatiuam ſecundum gradus formales, ſic forma mixti, inquit Areſ. formaliter continet formas elementorum non ſecundũ entitates reales, ſed quò ad gradus formales, licèt non ſecundum omnem, & integram eorum rationem, qua ratione dicuntur contineri in eſſe refracto,& perfectiùs continetur forma elementi prædominantis. Zab. verò, ait formam mixti aliud non eſſe,quàm collectionem plurium graduum,& realitatum formarum elementorum, & ſimetriam illam eſſe formalitatem mixti; itaut cum forma ignis, & aliorum elementorum habent omnes realitates,cõſtituunt elementa in proprio eſſe ſpecifico, at quando amittunt aliquas realitates, & adinuicem miſcentur, ſic conſtituũt varia mixta iuxtà varias admixtiones, & deſinunt eſſe elementa, nec habent amplius idem eſſe ſpecificum, ſed tranſeunt in eſſe carneum, aureum, &c. & idcirco vnum elementum dicitur in aliquo prædominari, quia plures realitates illius reperiuntur in illo mixto. Ex quibus colligitur aliud diſcrimẽ, quod inuenitur inter iſtos Doctores, aliqui enim in mixto ponũt formã mixti realiter à formis elementorũ diſtinctam, alij verò hanc mixti formã aſſerunt eſſe ſolum collectionem, & ſimetriam formarũ elementarum,nec aliam formam agnoſcunt realiter ab illis diſtinctam, & de nouo aduenientem in generatione mixti.

17 Alia extrema opinio docet elementa non formaliter, ſed virtualiter in mixto manere, ita Scotiſtæ cũ Scoto 2. d.15.Thomiſtæ cum D.Thom.1.p.q.76. art.4.Nominales,Suarez diſp.15.Meth. ſec.10. Iol.1. de Gen.q.17. Conimbr. c.10.q.4.Ruu.tract.de Mixt.q.4.Hurt. diſp.6.ſect.2. Murtia diſp.5.q.3.Arriag. diſp.2. Phyſ.ſec.1. Auerſa q.43.ſect.3. & 4.Fonſ.7.Met.c.16.q.2.& alij. Quid autem ſit elementa virtualiter in mixto manere non ſimiliter ab omnibus explicatur. Aliqui enim hanc continentiã explicant in ordine ad qualitates tantũ elementorum, & virtualitate accidentali, non ſubſtantiali, aut in ordine ad formas ſubſtantiales, ſed quatenus in mixtis reperiuntur primæ qualitates, quæ virtutes dicuntur elementorũ; ita Thomiſtæ quibus adhęrent Ruu. & Conimbr. qui adhuc diſſident, nam aliqui qualitates iſtas nõ formaliter remanere in mixto, aſſerunt, ſed virtualiter incluſas in quadã qualitate reſultantę ex illis quatuor de nouo, citantur Sonc.10. Meth.q.2.Iauellus 8. Met.q.4.Greg.1. d.17.q.3.art.2.& à Ruuio citatur Scotus; Alij verò non vnam, ſed duas admittunt qualitates reſultantes vnam ex calore, & frigore, aliam ex humiditate, & ſiccitate ita Dur.2. d.30.q.5. Saxon.2.de Gen.q.19.Cõciliator differ.6. alij concedunt qualitates primas remanere in mixto formaliter, ſed adhuc admittunt quintam qualitatem virtualiter illas includentem, alij tandem ſolum quatuor qualitates primas ponunt in mixto, ita communior. Scotus verò licèt admittat has qualitates primas formaliter remanere in mixto, nec aliam qualitatem illas virtualiter continentem agnoſcat, adhuc tamen hanc virtualem continentiam elementorum explicat in ordine ad formas ſubſtantiales, quia vult formam ſubſtantialẽ mixti includere virtualiter formas elementorum, & fortè ab hac Sent.Canon.& Areſ.nõ niſi ſolis verbis diſcrepãt,vt videbimus; ſequuntur Suarez, Iol. Auerſ. & alij.

ARTICVLVS I.

Oſtenditur, & explicatur continetia virtualis elementorum in mixto.

18 DIcimus ideſt elementa nō formaliter, ſed virtualiter remanent in mixto; ita Doctor cit. quam concluſ. oſtendimus præcipuè ex confutatione aliorum; & Primò prob. non remanere formas elementares in eſſe re fracto quò ad vires, vt dicebat Raguſ. nam Ariſt. 2. de Gen. 48. ait, *Quæ miſcentur, ſecundùm excellentias ſe corrumpunt, & tunc neque illorum contrarium alterutrum ſimpliciter erit, ſed medium*, inſuper *Et primò quidem elementa ita tranſmutantur, ex his autem carnes, & oſſa, & quæ talia calido quidem facto frigido, frigido autem calido, quando ad medium veniunt*, & 1. de Gen. 88. ait miſcibilia actiua debere eſſe, & paſſiua, ex quo deinde in fine deducit mixtionem eſſe miſcibilium alteratorum vnionem; ex quibus patet miſcibilia in mixtione debere alterati ad inuicem, & agere, & pati actione alteratiua, quod eſt intendi, & remitti ſecūdùm qualitates, ergo qualitates elementares non erunt in ſummo in mixtis. Nec valet, quod ait Raguſ. elemēta alterari non quò ad remiſſionē qualitatum, ſed quò ad virium ſuſpenſionē, ſicut ſi duo homines viribus æquales certarent inter ſe, inter vtrumque daretur actio, & paſſio, non quò ad remiſſionem gradum fortitudinis, & virium, ſed quò ad inhibitionem, nè vnus alterum deijciat. Non valet, quia alteratio tendit ad qualitatem, ſi eſt inteſio, & ad deperditionem qualitatis, ſi eſt remiſſio, at in elementis non adſunt aliæ qualitates actiuæ vniuocè præter primas, ergo circa illas contingit alteratio. Tum quia ſecundùm Ariſt. illa alteratione debent elemēta alterari, qua poſt ea frigidum denominatur calidum, & è contra, ſed ex ſola inhibitione virium nunquam calidum dicetur frigidum, ſed potius non calidum, quatenus caret actione caloris, ergo &c. Tū quia vel vnum elemētum agit in aliud actione poſitiua, vel non, ſi ſecundum ergo non agit, nec alterat, ſi primum, ergo aliquid in illud aliud producit, actio enim poſitiua terminum poſitiuum expoſcit, iſtud autem productum erit aliquis gradus propriæ qualitatis primæ, quia frigidum v. g. nihil producit, niſi frigiditatem, ergo corrumpit aliquem gradum qualitatis oppoſitæ, in his enim generatio vnius eſt corruptio alterius, ergo calor non erit ſummus v. g. in igne. Nec exemplum adductum valet, quia verè homines illi ad inuicem agunt, & patiuntur producendo impulſum, quæ eſt quædam qualitas, at non ſequitur ex hoc remiſſio fortitudinis, quia impulſus ille non opponitur formaliter fortitudini, itaut ex generatione vnius inferatur corruptio alterius, vt eſt in primis qualitatibus; præterquamquod etiam vires propter impetum impreſſum hebetantur, licèt poſtea denuò reſurgant, quia ſubſtantialis forma non minuitur.

19 Accedit etiam, quia ſequeretur omnium mixtorum eſſe idem temperamentum, quod eſt falſum, ſeq. probat. quia temperamētum eſt diſpoſitio primarum qualitatum, vt q ſeq. dicemus, ergo ſi primæ qualitates omnimò in ſummo remanent, eodem modo eſſent in omnibus mixtis diſpoſitæ. Raguſ. negat ſeq. quia elementa non omnino paribus viribus ad mixtionem accedunt, ſed quodammodo imparibus, itaut vnū elementum paulſper alterum excedat, & ideò quia modò hoc, modò illud excedit, inſurgit temperamenti varietas. Contra vel iſte exceſſus eſt ſufficiens, vt excedens agat in debilius, vel non, ſed adhuc vires habet impeditas; ſi primum, ergo aget, cum ſit agens naturale, & ſic debilius nō habebit qualitatem in ſummo; ſi ſecundum cum iſte exceſſus ſit tenuis, vt diximus diſp. 2. q. 1. art. 2. & q. 5. certè nequit eſſe cauſa diuerſitatis temperamenti, quia temperamenta mixtorum ſunt ita inter ſe diuerſa, vt

vnum

vnum non paulifper, ſed ſecundum plures, & plures gradus alterum mixtum excedat, vt patet præcipuè in venenis. Et tandem quia hæc opinio deberet admittere alias primas qualitates præter illas elementorum, nam calor, & frigus v.g. elementorum per ipſum non percipiuntur, & tamen mixtum percipitur calidum, vel frigidum, ergo iſte calor, vel frigiditas erit à calore, vel frigore elementari diſtincta, deberet etiam admittere in puluere tormentario ſummũ calorem, in ſtuppa, & ferro ſummam humiditatem, in vino ſummam ſiccitatem, quæ omnia ex ipſis terminis apparent falſa.

20 Secundo quòd non maneant refractæ formæ ſubſtantiales ſecundum gradus qualitatis, ſed perfectæ ſecundũ ſubſtantias probatur, quia vel iſtæ elementares formæ ſunt inter ſe compenetratæ, itaut quælibet informet quamlibet partem materiæ, & hoc eſt falſum, quia vt arguit Doctor, nequeunt in eodem ſuppoſito eſſe plura ſuppoſita diſtincta, & diſparata, at quælibet forma elementi nata eſt conſtituere proprium ſuppoſitum, cum non ſit alteri formæ elementari ſubordinata, nec communicabilis; tum quia darentur plures quantitates, quæ ſcilicèt conſequuntur elementares formas, ſimul compenetratæ; nec elementum formæ ad inuicem ſe excluderent ab eadem materia, ſed compoſſibiles eſſent, vnde nunquam ex vno elemento aliud generaretur, & tandem poſſet eodem modo argui, quo diſp.4. q.3. impugnatur opinio ponens per rarefactionem nouam quantitatem acquiri, nam cum tota materia mixti ſit maior qualibet materia elementorũ, cum integretur ex illis, iam forma ignis v.g. deberet coexiendi ad informandã non ſolùm propriam materiam, ſed etiã materias aquæ, aeris, & terræ; quæ omnia ſunt falſa. Vel elementa ſolùm iuxta ponuntur ſecundum minutiſſimas particulas, & hoc etiam eſt falſum, inquit Scotus, quia ſic non quælibet pars mixti eſſet mixta, vt docet Ariſt. Nec valet, quod air Raguſ. quamlibet eſſe mixtã, quia elementa in mixto non ſunt ſui iuris, ſed inter ſe confuſa, ac ſi non eſsẽt; Etenim verè, & propriè entitates elementorum eſſent à parte rei iuxta poſitæ ſecũdum minutiſſimas particulas, & ab Angelo cognoſceretur; quòd autem nõ ſint ſui iuris, ſolũ impedire poſſet mutuam actionem primarum qualitatum, non autem conſtitutionem cõpoſiti elementaris, qui eſt effectus in genere cauſæ formalis inimpedibilis à Deo, quandiu forma eſt in materia, reſpectu cuius effectus forma eſt ſui iuris, ergo verè, & realiter quælibet pas mixti non eſſet mixta. Nec quoque iuuat, quod alij dicunt, quamlibet partẽ mixti eſſe mixtam, non propter elementa, ſed propter formam mixti, quæ per totum diffunditur. Non valet, quia intentũ Philoſophi eſt oſtendere elementa ita inter ſe miſceri, vt mixtio non ſit iuxta poſitio elementorum, vnde loquitur de miſcibilibus, non de forma mixti, itaut quælibet pars mixti contineat omnia miſcibilia.

21 Accedit, quòd cum inanimata non determinent ſibi minimum, poſſet pars illa formæ mixti informans particulam aquæ ſeparari, & ſeparata exiſtere, ergo de ratione mixti non eſſet includere omnia elementa, ſequela patet, quia forma mixti reſpiceret particulam illam aquæ vt diſpoſitionẽ adequatam, & naturalem, nec ſe habet vt anima, quæ varias ſimul expoſcit formas partiales pro ſui conſeruatione, qua ratione exigit minimum naturale. Tum quia non videtur, quo pacto piſcis poſſit ignem in ſe continere, quin ab Oceano extinguatur, videmus enim paruulã ſcintillam inflammare tormentarium puluerem eo quia ignis tunc excedit; exiguum aquæ applicatum calci (quo exemplo vtitur Raguſ.) quia diſſoluit armoniam elementorum, diſſoluit calcem, ergo multo magis tota immenſitas Oceani extinguet modicum ignem incluſum in piſciculo, ſicut ferrũ ignitum immerſum in aquam extinguitur.

Neque

Neque dicas formam mixti conſeruare illum ignem, & defendere, ſicut conſeruat calorem piſcis, nè ab aquæ frigore deſtruatur. Nam contra hoc eſt, quia calor ille naturalis prouenit, & cõſeruatur ab anima, vnde recedente anima, ſtatim recedit calor in piſce, & deſtruitur ab aqua, ergo forma mixti non poteſt ignem conſeruare; tum quia ante introductionem formæ mixti in aquis geniti, deberent particulæ ignis applicari, & commiſceri in aquis, & cum aquis, quod naturaliter videtur impoſſibile, deberet enim extingui; de quo dicemus n.37. Tum quia nullũ elementum eſſet prædominans in mixto, vt dicebamus n. 19. omnia ferè elemẽta violenter quieſcerent, maximè leuia, nam quamuis non ſint in mixto ſui iuris, & habeant vires, vel qualitates refractas, non ob id amittũt proprias paſſiones, & inclinationes ad locum ſurſũ; & quamuis ſint ordinata ad mixti generationem, adhuc in ordine ad proprias naturaş violenter quieſcerent, ſicut de motu aquę ad replendum vacuum diximus diſp.12.Phyſ.q.2. tum quia ignis in marmore eſſet ſub maiori denſitate, & grauitate, quàm expoſcat ipſa aqua; vinum etiam calidum extinguit ſua humiditate ignem, cur ergo illa humiditas non eſt ſufficiẽs ad extinctionem ignis incluſi in vino?

22 Tertio quòd non remaneant elementares formę in eſſe refracto quò ad ſubſtantiam, oſtenditur illis rationibus, quibus diſp.5.q.5.ar.2.probauimus ſubſtantiam non ſuſcipere magis, & minus; & contra Auctr. faciunt etiam præcedentes rationes; contra Zab. quoq. argui poteſt, quia vel illi gradus ſunt aliquid Phyſicum, vel Metaphyſicum; ſi ſecundum ergo eædem omnino realitates Metaphyſicæ eſſent ante, & poſt corruptionem ſubſtantialem, quod eſt falsũ, quia realitates Metaphyſicæ deſtruuntur omnino ad corruptionem indiuidui; tum quia non eſſent, niſi quædam realitates communes mixtis, & elemẽtis, à quibus prædicata communia ſumuntur, quia realitates pertinentes ſolùm ad elementa ſunt differentiæ ſpecificæ conſtituentes elemẽta in propria ſpecie, nec alia realitas Metaphyſica reperitur conſtitutiua ſpeciei, omnis enim vel eſt genus, vel differentia; & ſic vnum elementum poſſet dici in alio elemento remanere, quia in illo adeſt realitas communis, quæ omnia ſunt falſa. Si primum, iſtud tale Phyſicum erit ſingulare, & per conſequẽs ad aliquam ſpeciem pertinebit, vel ergo iſta realitas pertinet ad ſpeciem elementi, & ſic erit eadem cum forma elementi, vel alterius ſpeciei, & ſic in elementis eſſent plures formæ ſpecificæ, vnde non eſſent corpora ſimplicia. Tum quia ſpecialiter contra ipſum arguitur, quòd non ponit nouam formam diſtinctam ab iſtis gradibus elementaribus, ſic enim mixtum eſſet ſolũ quid aggregatum per iuxta poſitionem plurium; nõ quælibet pars mixti eſſet mixta; daretur noua generatio ſubſtantialis abſque termino formali, nequeunt enim illæ realitates terminare generationem mixti, quia iam præceſſerant in materia; nec ordo ille, & ſimetria, hæc enim eſt ſimplex relatio; mixtum non eſſet elementis perfectius, quia includeret imperfectiores realitates elementorum, iſtæ enim cum remaneant in mixto, habent rationem potentiæ reſpectu illarũ, quæ in generatione mixti deperduntur, à quibus actuantur, & fiunt in vltimo eſſe; non poſſent conficere mixtum vnum per ſe, quia non ſe haberent vt actus, & potentia; elementa eſſent tota ætherogenea conſtãtia ex iſtis realitatibus. Motus naturalis non eſſet velocior in fine, quàm in principio, nam ſi lapis è cęlo deſcenderet, velocius per ignem moueretur, quàm per aerem, quia per ignem realitates aeris, aquæ, & terræ pellerent deorsũ, realitates ignis ſolùm reſiſterent, vel ſaltim eſſent indifferentes, at cum deinde per aerem moueretur, ſolùm realitates aquæ, & terræ impellerent, non realitates ignis, & aeris, per aquam ſolùm

ſolùm

Digitized by Google

lùm realitates terræ detruderent, ergo ſemper motus retardaretur, quia remitteretur virtus impulſiua: quæ omnia ſunt abſurda. Ad Areſ. dicemus. n.24.

Quarto quòd virtualiter remaneant, & in potentia, ſequitur à ſufficienti diuiſione, & prob.auth. Ariſt. nam 1. de Gen.84. & 86. apertè aſſerit elementa potentialiter, & ſecundùm virtutes manere in mixto, quod repetit 2. de part. Anim. c.1. & 3.cœli 31. proponit iſtá quæſtionem, an maneant actu, vel potentia in mixto, & non eſt veriſimile, quòd per manere in potentia intelligat de permanentia ſecundùm vires colligatas, vel ſecundum qualitates, aut formas refractas, quia tunc nõ fuiſſet adæquata diuiſio, remanebat enim alius modus ſcilicet manendi virtualiter, itaut nihil omnino elementorum ſit actu in mixto. Verum eſt tamen, quòd variè ab aduerſarijs authoritates iſtæ extorquentur; magis tamen patebit ex ſequen.concluſ.

23 Dicimus 2. dantur in mixto primæ qualitates non virtualiter in aliqua incluſæ, ſed formaliter, qua ratione mixtum dicitur elementa continere virtualitate accidentali; Concluſio eſt Scoti in 2.d.15. ad 2. princ. vbi apertè ait dari in mixto qualitates ſimiles qualitatibus elementorum, quamuis in illa additione dicat non eſſe ſimiles in ſpecie, ſed in genere; clarius hoc habet ad 4. & in 4.d.3.q.3. ad 1.princ. concedit aquã artificialem, quæ ſecundum ipſum eſt vnum mixtum, habere frigiditatem, & humiditatem ſimiles qualitatibus aquę elementaris, & d.44.q.1.E.& d.49.q.13. ferè per totam id multotiès repetit vnde miramur, quomodo Ruuius ipſum citet pro parte oppoſita. Et prob. primò, quòd non detur qualitas virtualiter cõtinens primas; tum ex Ariſt. citando num.26. quibus in locis has qualitates admittit in mixto; tum quia experimur ſenſu tactus has qualitates in quolibet mixto in ſuo ſtatu naturali permanente, nam viuens intùs eſt calidum, metalla frigida, qualitates autem virtuales non ſunt ſenſibiles in ſeipſis, ſolus enim color formalis mouet viſum, & formalis ſonus auditum, non aliquid virtualiter continens colorem, aut ſonum, ergo ſolus formalis calor, & formale frigus poſſunt mouere ſenſum tactus, non aliquid virtualiter calidum, aliter piper, allium, & huiuſmodi ſemper calida perciperétur, quod eſt falſum; ſi ergo dantur in mixto iſtæ primæ qualitates formaliter, non datur qualitas illas virtualiter continens, nam eſſet ſuperflua, quia poſſet mixtũ per primas formales qualitates ſe defendere à contrarijs, & per ſuam formam ſubſtantialem poteſt recuperare defectus primarum, ſicut aqua propria forma ſubſtãtiali ſe reducit ad priſtinam frigiditatem. Non tamen negamus in mixto aliquas qualitates virtuales, ſed ſolũ qualitates virtuales continentes primas qualitates, quibus medijs mixta in ſeipſis, & actione immanenti producant primas qualitates formales, nam dantur aliqua mixta productiua tranſeunter in alienum ſubiectum per qualitatem virtualem calorem formalé, vel frigus; vide diſp.1.q.3. Quod autẽ hæc formales qualitates ſint eiuſdem ſpeciei cum elementaribus oſtendimus diſp.cit.q.7.

Ex hoc colligunt Doctores mixtum virtualiter continere elementa virtualitate accidentali, nam qualitates iſtæ primæ, quæ in elementis ſunt diſperſæ, quia in vno ſolũ duæ qualitates non cõtrariæ reperiuntur ex dictis diſp.1.q.6. in mixto omnes ſunt coniunctæ, cum naturaliter poſcat temperiem, & mixtionem omniũ qualitatum, & quia iſtæ qualitates elementis conueniunt in ſũmo, & excellenti gradu, ipſis ſpecialiter ſunt attributæ, & appropriatæ, & per conſequenter, quia in mixtis in eſſe tẽperato reperiuntur rectè quò ad iſtas qualitates poſſunt dici elementa virtualiter in mixto contineri, quia adſunt in mixto virtutes elementorum, vt dicebat Ariſt.cit.

24 Dicimus tertio, formã mixti virtualiter continere formas elementares vir-

virtualitate ſubſtantiali; ita Doctor cit. lit. B Prob. primò exemplo, nam mediũ ſpecie ab extremis contrarijs diſtinctũ dicitur participare de extremis, quod non eſt intelligendum de formali participatione, ita ut verè entitas albedinis, & entitas nigredinis ſint actu in rubedine, quia rubor eſt æque ſimplex entitas, ſicut extrema, ſed dicitur medium per participationem propter naturalē quandam conuenientiam, quam habet cum extremis, quæ conuenientia non adeſt inter extrema; ita in propoſito dicendum, nam mixtum eſt medium aliquod inter elementa, & illa participare dicitur, quia quandam naturalem conuenientiam habet cum qualibet forma cuiuslibet elementis, quatenus .ſ. ex natura ſua, & radicaliter expoſcit pro diſpoſitione illam qualitatem, quam poſtulat forma illius elementi, quæ conuenientia non eſt inter elementa. Accedit ratio, quia cōtinentia virtualis eſt duplex, vna in genere cauſæ efficientis, qua vna forma aliam dicitur continere, quia poteſt illam producere, vt Sol virtualiter continet calorem; alia in genere quaſi formalis cauſæ, & hæc eſt duplex, prima, qua vna forma, cum ſit perfectior, perficit materiā perfectiori gradu, quā forma imperfectior, & conſequenter in gradu formæ imperfectioris, ſed eminētiori modo; ſecunda, qua forma continens poteſt operationes, & effectus formales alterius formæ cauſare, ſicut anima rationalis dicitur continere ſenſitiuam; in propoſito forma mixti non cōtinet formas elementorum continentia virtuali effectiua, quia nequit illas producere, ſed continentia virtuali ſecundo modo, quia eſt illis perfectior, & aliqualiter tertio modo, quia poteſt cauſare in aliquo gradu effectus. ſ. qualitates elementorum, & motum; quæ continentia non eſt accidentalis ſolum, ſed ſubſtantialis, quia continet principium exigitiuum, & cauſatiuum illarum qualitatum quod eſt ſubſtantialis forma elemēti, aliter dici poſſet animam rationalem continentia, & virtualitate ſolum accidentali continere ſenſitiuam, quia poteſt producere effectus illius. ſ. operationes, quæ ſunt accidētia, quamuis per accidētalē à poſteriori explicetur ſubſtantialis continentia. Et reuera, ſi res benè perpendatur, non eſt magna diſcrepantia inter nos, & Thomiſtas, ſed totū diſſidium prouenit ex varia acceptione huius virtualis continentiæ, vt videbimus in ſolut. arg. Hoc etiam voluit innuere Areſ. dum hanc continentiam formalem appellauit, & actualem; eo modo, quo rationalis cōtinet ſenſitiuā; Sed certè in hac explicatione paruimper exceſſit, rationalis enim dicitur ſenſitiuam actu continere ſecundum propriam ratione formalem ſentiendi, quia informando materiam, verè, & formaliter cōſtituit hominem ſub gradu ſenſitiuo, perfectèq. exercet effectus formales, & operationes ſentiendi, vt ſic, at forma mixti informando materiam nō conſtituit compoſitū ſub gradu elementari, nec ratio formalis ignis, vel aquæ adeſt in forma lapidis, aliter verè lapis eſſet ſub ſpecie ſubalterna elementi, ſicut homo ſub genere animalis: hinc rectiùs appellatur hæc cōtinentia virtualis, & potentialis, quàm actualis, & formalis; eo vel maximè, quòd licèt qualitates mixti alteratiuæ, & primæ ſint eiuſdem ſpeciei cum elementaribus, nō tamen qualitates motiuæ, vt fusè diximus diſp. 3. de Cęlo q. 1.

25 Ex his colligitur, quomodo ſit verum vnum elementum præualere alteri in mixto, & prædominari, quia .ſ. forma mixti magis aſſimilatur, & conuenientior eſt cum forma vnius elemēti, quàm cum altera in qualitate, & per conſequens etiam in entitate, quatenus eſt principium radicale illius qualitatis. Similiter in corpore æthetogeneo ſecūdum diuerſas partes poteſt dici hoc, & illud elementū prædominari, ſic in corpore animato propter quatuor humores quatuor elementis correſpondentes (nam in flaua bili præualet ignis, quia ex ſe petit excedere in ſiccitate, & calore, in ſanguine præualet aer, quia ex-

cedit

cedit in calore, & humiditate, in pituita præualet aqua, quia excedit in frigiditate, & humiditate, & in atra bili terra propter exceſſum frigiditatis, & ſiccitatis) membra diuerſimodè dicuntur temperata, & in vno vnum elementum dicitur habere dominium, in alio aliud, iuxta exceſſum humorũ, vel qualitatũ.

ARTICVLVS II.

Soluuntur obiectiones.

26 IN oppoſ. arg. contra 1. concluſ. primò authoritatibus Ariſt. Prima authoritas ſumitur ex 1. de Gen. c. de mixtione, vbi plura dicit ad mixtionẽ ſpectantia, nam tex. 83. probat Ariſ. mixtionem nõ eſſe generationem, quia in generatione alterum corrumpitur, at ſi in mixtione omnia elementa corrũpuntur, mixtio eſſet generatio; deinde tex. 84. duas propoſitiones affert, prima eſt *videtur enim, & quæ miſcentur prius ex ſeparatis conuenientia, & poſſibilia ſeparari rurſus*, ergo ſi elemẽta poſt mixtionem poſſunt a mixto ſeparari, verè in mixto ſecundum aliquod eſſe formale remanent, quod etiam docet 3. Phyſ. 45. oſtendens non dari quintum elementum, quoniã ex mixtis quatuor ſola ſeparantur; Secunda eſt, *neq; permanent igitur actu, vt corpus, & album, neq; corrumpuntur, nec alterum, neq; ambo*; quod etiam repetit tex. 88. vbi negat guttam vini cum decem millibus congijs aquæ miſceri, quia corrũpitur, & tex. 90. vbi ait. *Hæc enim neq; corrupta eſſe neceſſarium eſt mixta*, ergo aliquo modo formaliter permanent; & tandẽ in fine libri definit mixtionem, quòd ſit *miſcibilium alteratorum vnio*, non dixit corruptorum. Secunda authoritas ſumitur ex 2. de Gen. 48. vbi ait, quòd quando in congreſſu duorum elementorum vnum eſt abſolutè actu, alterũ verò poteſtate, non eſt mixtio, ſed generatio, ſed quando ambo in tertium tranſeunt, tunc eſt mixtio, *Quia* inquit, *quæ miſcentur, corrumpũt excellentias ad inuicem*, ergo aliquo modo ſecundũ eſſe non excellens permanent. Tertia authoritas ſumitur ex 1. de Cęlo 7. & 12. vbi determinat Ariſ. mixtũ moueri localiter ſecundum pręualens elementũ, ergo verè ſunt elemẽta in mixto, quia effectus in actu requirit cauſam in actu. Quarta, eſt in 3. de Cęlo 67. vbi probat elementa non habere propriam figuram, quia ſi haberẽt, illam conſeruarent in mixto, ergo verè ſecundum ſubſtantiam ſunt in mixto. Quinta habetur in 2. de An. 39. vbi docet, quòd niſi in corporibus animatis anima retineret elementa, iam diſcederent, & in diuerſa loca tẽderent, ad quæ naturaliter inclinantur; & tex. 52. quærens cur ſenſus non ſentiant elementa, ex quibus conſtant, ait, quia nõ eſt mediũ inter illa, & ipſum ſenſum; & 2. Cęli 34. quærens, vnde ſint rerum defectus naturales, & impotentiæ animaliũ, præſertim ſenectus, & mors, reſpõdet eſſe, quia conſtant ex elementis extra ſuum locum conſtitutis, & per conſequens in propria loca conantibus abire, vnde fit, vt diſſoluantur, & 1. de Gen. anim. c. 18. negat ſemen poſſe decidi ex omnibus partibus animalis, quia decideretur etiã ex elementis. Sexta ſumitur ex 7. Meth. in fine, vbi Ariſt. ſimul hæc exempla coniungit, ſicut litteræ B, & A, ſunt in ſyllaba Ba, & ſicut terra, & ignis ſunt in carne. Septima habetur in 2. de Part. Anim. c. 1. & 2. vbi ait totius viuentis materiam eſſe partes ætherogeneas, earum autem materiam eſſe homogeneas, atq; tandem harum materiã eſſe elementa, ergo ſicut partes ætherogeneæ in viuente formaliter reperiuntur, & homogeneæ in ætherogeneis, ita elementa in homogeneis: hinc 5. Meth. 4. tres definitiones elementi tradidit, prima eſt *elementum eſt, ex quo inexiſtente aliquid primò corrumpitur indiuiſibilia ſpecie in aliam ſpeciem*; Secunda eſt, *elementa corpora dicuntur vltima, in quæ alia corpora diuidũtur*, Tertia eſt, *elementum eſt, quod primò vnicuique ineſt*; ex quibus colligitur elementa eſſe mate-

materiam mixtorum, cuius eſt formaliter reperiri in compoſito; Neq. dicas elementa eſſe materiam tranſeuntem, quomodo vinum dicitur materia aceti; Nam ſic cibus poſſet dici materia, & elementum hominis, quatenus materia prima cibi iam eſt ſub forma hominis: Neq. ſatisfacit, quod alij dicunt, elemẽta componere ſecundũ ſuas qualitates; non valet, quia tunc mixtio formaliter eſſet accidentiũ contra Ariſt. 1. de Gen. 43. ac proinde mixtum eſſet denominatio accidentalis; nec ex accidentibus poteſt componi ſubſtantia.

27 Reſp. ad 1. auth. quòd cum Ariſ. in tex. 83. negat mixtionem eſſe generationem, non intelligendus abſolutè, quia etiam mixtio eſt generatio ſubſtãtialis, vt diximus q. 1. ſed de illa generatione loquitur, in qua vnum ita deſtruitur, vt nullo modo in alio remanere dicatur, vt patet ex ratione, quàm adducit, itaut ſit ſenſus, mixtio non eſt generatio, quaſi quòd omnis generatio ſit mixtio, & ad conuertentiam dicantur, ſed ſolũ illa generatio erit mixtio, qua, quæ miſcentur, vniri dicuntur in mixto producto, ſaltim virtualiter, & in tertiã quandam tranſeant naturam; in prima propoſitione tex. 84. ſolum aſſerit, elementa, quia virtualiter continentur, poſſe iterum ſeparari, non quidem eadẽ numero, ſed ſpecie, quia benè ex corruptione mixti poteſt quodlibet elementũ generari licèt ſicut nõ eſt neceſſe, vt omnia elementa concurrant ad generationem, vt dicemus, ita nec eſt neceſſe, vt in omnia quatuor elementa corrumpatur, & hoc modo etiam explicari debet in 3. Phyſ. In ſecunda propoſitione eſt ſermo non de permanẽtia formali, quia hæc eſt actualis, ſed de virtuali, vnde ſubinfert *Saluatur enim virtus eorum,* quod non verificatur de gutta vini, quæ in aquam conuertitur, non in quoddam tertium: per idem ad propoſitionem ex tex. 90. nam quia aliquo modo ſaluantur, ideo non corrũpuntur totaliter, quia remanent virtualiter; cum verò in definitione ponitur *alteratorum*, rectè ait Scot. hoc participium eſſe præteriti tẽporis, & ſenſum eſſe, quòd illa, quæ virtualiter in mixto vniuntur, & ſecundum proportionem, iam fuerunt alterata, & rectè non dixit corrupta, tùm quia non totaliter, ſed ſecundum aliquam propoſitionem remanent in mixto, tum etiã vt aſſignet differentiam mixtionis à generatione, quoniã mixtio connotat alterationem proportionatam miſcibiliũ. Neq. dicat Contar. ſtante hac expoſitione magnũ negligentiæ defectũ obijci poſſe Ariſtoteli, quòd ipsã definitionem clarè, & diſtinctè nõ aſſignauerit. Etenim quærere claritatẽ ĩ verbis Ariſ. eſt quærere nodum in ſcyrpo, huius teſtes ſint ipſi expoſitores; præterquam quod dicere poſſumus illã nõ eſſe exactam definitionem mixtionis, ſed ſimplicem propoſitionẽ veram de mixtione enunciatam, maximè ſi in ſenſu, quẽ prima facie dant intelligere verba, exponatur. Secunda Auth. non vrget, quia ſolũ ait, quæ miſcentur, tranſeunt in tertiam naturam propter alterationẽ præuiam, & dicuntur remanere non ſecundum excellentias, quia virtualiter permanent, & ſecundum qualitates refractas. Tertia auth. intelligitur ſecundum proportionem, quatenus forma mixti magis aſſimilatur vni elemento, quàm alteri, vt diximus n. 25.

28 Ad 4. dicimus Ariſt. ibi arguere contra Platonem, & Democritum, qui ponentes quidem elementa formaliter in mixto, aſſerebant adhuc habere proprias figuras inſeparabiles, vnde rectè ad hominem concludit, non ex propria ſententia: quomodo intelligendus eſt in lib. de Senſu, & Senſi, c. 2. vbi reprehendit primò Empedoclem, quòd putaret oculum conſtare potiſſimum ex igne, dicitq. Democritum benè ponere oculum eſſe potius aquam, quoad dictum fuit ad hominem ſuppoſita illorum opinione de permanentia formali elementorum in mixto; vnde poſtea concludit Ariſt. oculum eſſe aqueum, quia habet aquæ proprietates ſcilicet humiditatẽ, fluxibilitatẽ claritatem, ſplendorẽ, &c.

vnde

vnde notanter dixit aqueum,non aquã, vt loquebatur Democr.quia nõ eſt formaliter aqua, ſed ſolùm virtualiter, & propter aſſimilationẽ in qualitatibus. Ad vltimam dicimus Ariſt. in tex. 39. arguere contra Empedoclẽ ponentem eleméta ſecundum ſubſtantias in mixto, & formam mixti, quæ nihil ageret; immò augmentationem fieri dicebat à naturali motu elementorum, ex quo arguit Ariſt. quia ſi forma mixti nihil ageret, iam elementa diſcederent à mixto, ergo ad hoc vt detineantur, debet forma mixti aliquam actionem habere, quod eſt contra Emped. vnde loquitur ad hominem. Quòd verò ait Raguſ. non eſſe inter ipſos diſſidium de continentia formali elementorum, ſed de principio auctionis,& cõſequenter quò ad primam propoſitionem loqui Ariſt. ex propria Sent. Concedimus ibi Ariſt. non quærere continentiam formalem, vel virtualem elementorum, ſed falſum eſt in hoc conuenire cum Emped. aſſumit autem hanc continentiam formalẽ ab Emped.conceſſã, vt improbet otioſitatẽ formæ mixti in Sent. Emped. In tex. 52. ſumit elementa non pro ſubſtãtijs, ſed pro qualitatibus ipſorum, nam ſubſtantia non eſt per ſe ſenſibilis, & conſequenter nec ſenſus percipere poteſt elementa, quæ ſunt ab ipſo ſeparata, ait igitur, qualitates elementares, quæ ſunt in ſenſu, non percipiũtur,quia deficit medium; vel accipit elementa pro illis corporibus, & humoribus in viuente repertis correſpondentibus elementis ipſis, vt infra dicemus; quomodo intelligendus eſt in 2. de Cœlo 34. dũ ait viuentia corrumpi, quia elementa componentia petunt propria loca, & in 1. de Gen. anim. c. 18. dũ negat ſemen ex omnibus partibus corporis decidere.

29 Ad 6. dicimus intentum Ariſt. ibi eſſe, oſtendere compoſitum quid diſtinctum eſſe ab elementis compoуẽtibus, & exemplificat de ſyllaba BA, & de carne ex igne, & terra, non quia putet verè, & formaliter ignem, & terram in carne reperiri, ſed quia iam ſupra in 5. Met. 4. loquens de elementis exemplificauit etiam non ſolùm de litteris, ſed etiam de quatuor elementis ſecundum opinionem Antiquorum, vt mox dicemus, hinc eodem modo volẽs in 7. declarare compoſitum eſſe à partibus componentibus diſtinctum, in quas vltimò diuiditur, propter quod vocantur elementa, exemplificat iiſdem exemplis, quibus vſus fuerat in 5 Meth. & conſequenter ſicut in 5. hæc ſimplicia corpora vocauit elementa ſecundũ antiquos ponentes illa eſſe principia rerum naturalium, ita in 7. ait hæc elementa in mixto eſſe, & ab ipſis mixtis diſtingui, ſuppoſita illa opinione; aliter ſequeretur, ſi exempla eſſent in omnibus ſimilia, quòd ſicut litteræ integræ manent in ſyllaba, quæ nõ eſt, niſi quid ex illis aggregatum, ita elementa omninò immutata aggregarent mixtum, quod nõ concederent aduerſarij. Ad 7. dicimus comparationẽ non fieri in hoc, quòd ſicut partes homogeneæ manent in æherogeneis formaliter, ita elemẽta in homogeneis, aliter ſicut ætherogenea vt ſic dicunt quandam collectionem partium, & non vnum per ſe, ita mixtum, quod eſt falſum, nec mixtum homogeneum dici poſſet; ſi formaliter elementa contineret; ſed debere comparationem attendi, quòd tam partes ætherogenei ſunt materia homogenei, quàm elementa ſunt materia mixti, licèt illæ ſint materia formaliter permanens, iſta verò materia virtualiter permanens, ſed formaliter tranſiens. Ad illas definitiones ex 5. Met. reſpond. ex Scoto in 2. cit. & ſuper illum tex. Met. quòd ſolùm prima eſt vera dafinitio, & ſolum materiæ primæ conuenit, non alijs, quia hæc ſolum eſt omninò irreſolubilis in partes diuerſæ rationis, hoc enim ſonat ly *indiuiſibilis ſpecie in aliã ſpeciem*, quamuis enim materia non ſit ſub ſpecie completa, eſt tamen ſub ſpecie incompleta ex dictis diſput. 7. Log. q. 1. art. 1. Nec vrget inſtantia verbalis, quã facit Contar. quòd ſcilicèt hoc nomen elementi, quia frequẽtius ab Ariſt.

tribuitur ſimplicibus corporibus, quã materiæ, cum abſolutè Ariſt. tradidit definitionem elementi, de illis eſt intelligenda, non de iſta Non vrget, quia ſtatim ſe declarat Ariſti loqui de materia prima per ly *indiuiſibili ſpecie*; ſecunda verò non eſt definitio, ſed eſt exemplũ, & declaratio definitionis poſitæ, non quòd illa definitio quatuor elementis conueniat, ſed adducit exemplum in materia antiquorum ponentiũ principia rerũ naturalium eſſe elementa, vnde ait *Similiter etiam corporum elemẽta dicunt* per ly *dicunt* annuit Sẽtentiam veterum, Tertia ſimiliter non eſt definitio, ſed quoddam attributum conueniens omnibus elemẽtis, ſiuè propriè, ſiuè impropriè ſumptis, quam diſtinctionem ibi antea præmiſerat; ex quo patet non loqui ibi Ariſtot. de iſtis elementis. Vel dicendum ſub illis definitionibus comprehendi etiam elemẽta, quia ſunt materia mixtorũ, ex quibus fiunt mixta, & in quibus elementa permanent, non permanentia formali, vt materia prima, ſed virtuali, quo ſenſit nec vinũ, nec cibus poſſunt dici propriè elementa aceti, & hominis, quia non permanent virtualiter, nec ſunt prima corpora.

30 Secundo arg. ſi formæ ſubſtantiales elementorum non manent in mixto, eodem modo remanere dicetur in mixto, ac vnum elementum in alio, quia aqua ſaltim in humiditate habet conuenientiam cum aere. Tum 2. quia æquè ſimplex dicetur elementum, ac mixtũ, cum vtrobique ſola compoſitio ex materia, & forma reperiretur. Tum 3. materia prima poſſet quamlibet formam ſine ordine recipere, quod eſt falſum, nam mixtum ſemper præſupponit formas elementares, ſeq. prob. quia hæc præſuppoſitio nequit ex alio capite prouenire, quàm ex continentia formali elementorum in mixtis. Tum 4. non maiori ratione elementa materia mixti dicerentur, quàm ſemen materia hominis, & homo materia cadaueris, quia homo præſupponit ſemen, & cadauer præſupponit hominem. Tum 5. paſſio non eſt ſine ſubiecto, qualitates primæ ſunt paſſiones elementorum, & in mixto reperiuntur, ergo etiam elementa. Tum 6. ſecundum Scotum in 2. cit. eodem modo ſunt elemẽta in mixto, quomodo contraria in medio, & vegetatiua, & ſenſitiua in rationali, ſed contraria formaliter ſunt in medio, & gradus vegetandi, & ſentiendi ſunt formaliter in anima rationali, aliter homo non diceretur formaliter ſenſiens, ergo etiam elementa ſunt formaliter in mixto.

31 Reſp. ad 1. neg. ſeq. quia vnum elementum non habet conuenientiam cum alio in omnibus qualitatibus, vt eſt mixtum reſpectu omnium elementorũ. Ad 2. ſi loquimur quò ad compoſitionẽ ſubſtantialem, poſſet concedi conſeq. at ſi loquimur quò ad diſpoſitiones neceſſarias tàm in generatione, quàm in conſeruatione, eſt falſa, nam forma elementi duas tantùm qualitates diſpoſitiuas requirit, forma verò mixti omnes quatuor qualitates primas, & etiam alias ſecundas. Ad 3. ex Scot. neg. ſeq. quia licèt in perficiendo materiam vna forma non perficiat mediante alia tamẽ quò ad ordinem tranſmutationis vna forma præſupponit aliam, ſic ſemẽ præſupponitur ſanguini, ſanguis carni, caro homini, vinum aceto, &c. ſic forma mixti præſupponit formam elementi, ita vt nũquam forma mixti inducitur in materia, niſi priùs præceſſerit forma elementi, quod explicabimus reſpondendo ad vlt. Ad 4. iam diximus ſemen nõ poſſe dici materiam hominis ad modum elementi, quia non permanet virtualiter in homine, vt elementum in mixto. Ad 5. falſum eſt qualitates primas eſſe rigorosè proprietates elementorũ, quia ſunt ſeparabiles, aliter cum aqua calefit, deberet in ſe recipere ignem, aut aerem, & ſic duæ formæ in eodem ſubiecto; dicuntur igitur proprietates appropriatè, & largè, quatenus illis primò, & in exceſſu conueniunt. Ad 6. non eſt multum de exemplis curãdum, quia non ſemper currunt quatuor pedibus,

bus, vnde ad illud de cōtrarijs dicimus, quòd media aliquando ſpecie ab extremis differunt, vt probabilior opinio ſuſtinet de coloribus medijs, & in iſtis extrema virtualiter continentur; exemplum de anima rationali, & ſenſitiua non valet in omnibus, aliter ſicut anima rationalis eſt principium formale *quo* ſentiendi, & vegetandi, ita forma mixti eſſet principiū formale *quo* mixtum ſit aqua, aer, ignis, & terra, quod falſum, valet ergo quò ad primam virtualem continentiam in generæ cauſæ quaſi formalis explicatā concl. 3. quòd ſcilicet ſicut rationalis excedit in gradu perfectionis ſenſitiuam, ita forma mixti excedit elementares, qua ratione dicitur illas continere virtualiter.

32 Secundo arg. experientia, videmus enim mixta reſolui in elementa, vnumquodque autem reſoluitur in ea, ex quibus conſtat; antec. prob. nam in combuſtione ligni accenditur flamma, quæ eſt ignis, ſegregantur cineres, quæ ſunt terra, exhalat fumus, qui eſt vapor aereus, & effluit humor aqueus ex ligni extremitatibus; Ex cadauere etiam dum putreſcit, hæc omnia ſegregantur; Ex herbis, & floribus alambiuo educitur aqua, vel oleum, quod deinde in aerem, & ignem reſoluitur; In calce ante infuſionem aquæ ignis ſopitus iacet, ſed poſtquam aqua ſuperefunditur, ſtatim ad ſuum locum tendit, & lapis reſoluetur. In vrina manifeſtè apparet terra, quæ reſidet in fundo vaſis; neque dicas eiuſmodi terreſtres partes à virtute concoctiua animalis produci, quia virtus concoctiua ſanorum hominum non eſt productiua terræ, ſed mediāte calore ſeparat partes alimēti craſſiores à tenuioribus, ex quo habetur partes illas terreas præfuiſſe in alimento. Per colliſionem duorum corporū ſ. ſilicis, & chalibis, excitatur ignis, qui non fit de nouo, nulla enim poteſt aſſignari cauſa productiua, ſi namque dicatur, vt diximus diſput. 2. de Cęlo num. 236. produci à Cælo propter maiorem aeris raritatem à motu cauſatā, hoc eſt falſum, quia ignis excuſſus eſt craſſus, & denſus, vt patet ex eius deſcenſu; tum quia ignis rarior aere in tāntilla quantitate non combureret fomitem; tum quia in quolibet confrictu duriorū corporum ignis excitaretur, quia ſemper incaleſcit aer, quod eſt falſum; excutitur igitur, quia partes durioris corporis momento ſe comminuuntur, atque ita fit, vt ignis, qui ibi latebat, ſoluto vinculo ſubitò exileat.

33 Reſp. ex Angeſto de Propr. form. pag. 96. in quolibet mixto eſſe perfuſa realiter quædam elementa in poris vt aquoſitatem, aerem, terram, quæ tamen nō eſt vera mixtio, cū ſint diſcontinua corpora, & ſolùm iuxta poſita; quare ſicut elementa ſunt impura ex mixtorum perfuſione, ſic mixta ſunt impura ex elementorum admixtione; inſuper in mixto eſſe maximam partiū difformitatem, quarum aliquæ ſunt plus terreæ, aliquæ aqueæ aliquæ aereæ, aliquæ igneæ, ſiuè horum naturis valde ſimiles, & virtutibus, ac proprietatibus diuerſas, & artificio à mixto ſegregabiles; qua ratione dicitur elementa à mixto ſeparari; ideſt partes ſeparari naturis illorum magis ſimiles, quæ partes tamen ſunt verè mixta quædam corpora, hoc totum patet in quatuor corporis humani humoribus, vt diximus n. 25. Ex his ad arg. dicimus nunquam mixta immediatè in elementa reſolui tanquā in partes formaliter componentes; ſed in alia mixta elementis ſimilia, vel ſi reſoluitur in elementa, hoc erit nō per veram mixtionem, ſed per quandam adhæſionem in poris? vnde in ligni combuſtione flamma illa antea non erat, ſed de nouo aduenit ab agente extrinſeco, cuius virtute plures ligni partes in flāmam conuertūtur, nec cineres ſunt terra nec fumus aer, ſed quid mixtum nam diuerſorum mixtorū cineres, & fumus diuerſas dabent virtutes, quod magis patet in humoribus corporis humani, nemo enim aſſeret flauam bilem eſſe ignem ſanguinem aerem, pituitam aquam, & atram bilem terram; ſimili-

ARTICVLVS I.

Oſtenditur, & explicatur continetia virtualis elementorum in mixto.

18 DIcimus ideſt elementa nō formaliter, ſed virtualiter remanent in mixto; ita Doctor cit. quam concluſ. oſtendimus præcipuè ex confutatione aliorum; & Primò prob. non remanere formas elementares in eſſe refracto quò ad vires, vt dicebat Raguſ. nam Ariſt. 2.de Gen. 48. ait, *Quæ miſcentur, ſecundùm excellentias ſe corrumpunt, & tunc neque illorum contrarium alterutrum ſimpliciter erit, ſed medium*, inſuper *Et primò quidem elementa ita tranſmutantur, ex his autem carnes, & oſſa, & quæ talia calido quidem facto frigido, frigido autem calido, quando ad medium veniunt*, & 1. de Gen.88. ait miſcibilia actiua debere eſſe, & paſſiua, ex quo deinde in fine deducit mixtionem eſſe miſcibilium alteratorum vnionem; ex quibus patet miſcibilia in mixtione debere alterari ad inuicem, & agere, & pati actione alteratiua, quod eſt intendi, & remitti ſecūdùm qualitates, ergo qualitates elementares non erunt in ſummo in mixtis. Nec valet, quod ait Raguſ. elemēta alterari non quò ad remiſſionē qualitatum, ſed quò ad virium ſuſpenſionē, ſicut ſi duo homines viribus æquales certarent inter ſe, inter vtrumque daretur actio, & paſſio, non quò ad remiſſionem gradum fortitudinis, & virium, ſed quò ad inhibitionem, nè vnus alterum deijciat. Non valet, quia alteratio tendit ad qualitatem, ſi eſt intēſio, & ad deperditionem qualitatis, ſi eſt remiſſio, at in elementis non adſunt aliæ qualitates actiuæ vniuocè præter primas, ergo circa illas contingit alteratio. Tum quia ſecundùm Ariſt. illa alteratione debent elemēta alterari, qua poſtea frigidum denominatur calidum, & è contra, ſed ex ſola inhibitione virium nunquam calidum dicetur frigidum, ſed potius non calidum, quatenus caret actione caloris, ergo &c. Tū quia vel vnum elemētum agit in aliud actione poſitiua, vel non, ſi ſecundum ergo non agit, nec alterat, ſi primum, ergo aliquid in illud aliud producit, actio enim poſitiua terminum poſitiuum expoſcit, iſtud autem productum erit aliquis gradus propriæ qualitatis primæ; quia frigidum v. g. nihil producit, niſi frigiditatem, ergo corrumpit aliquem gradum qualitatis oppoſitæ, in his enim generatio vnius eſt corruptio alterius, ergo calor non erit ſummus v.g. in igne. Nec exemplum adductum valet, quia verè homines illi ad inuicem agunt, & patiuntur producendo impulſum, quæ eſt quædam qualitas, at non ſequitur ex hoc remiſſio fortitudinis, quia impulſus ille non opponitur formaliter fortitudini, itaut ex generatione vnius inferatur corruptio alterius, vt eſt in primis qualitatibus; præterquamquod etiam vires propter impetum impreſſum hebetantur, licèt poſtea denuò reſurgant, quia ſubſtantialis forma non minuitur.

19 Accedit etiam, quia ſequeretur omnium mixtorum eſſe idem temperamentum, quod eſt falſum; ſeq. probat. quia temperamētum eſt diſpoſitio primarum qualitatum, vt q. ſeq. dicemus, ergo ſi primæ qualitates omninò in ſummo remanent, eodem modo eſſent in omnibus mixtis diſpoſitæ. Raguſ. negat ſeq. quia elementa non omnino paribus viribus ad mixtionem accedunt, ſed quodammodo imparibus, itaut vnū elementum pauliſper alterum excedat, & ideò quia modò hoc, modò illud excedit, inſurgit temperamenti varietas. Contra vel iſte exceſſus eſt ſufficiens, vt excedens agat indebilius, vel non, ſi primum, ergo aget, cum ſit agens naturale, & ſic debilius nō habebit qualitatem in ſummo; ſi ſecundum cum iſte exceſſus ſit tenuis, vt diximus diſp. 2. q. 1. art. 2. & q. 5. certè nequit eſſe cauſa diuerſitatis temperamenti, quia temperamenta mixtorum ſunt ita inter ſe diuerſa, vt

vnum

vnum non pauliſper, ſed ſecundum plures, & plures gradus alterum mixtum excedat, vt patet præcipuè in venenis. Et tandem quia hæc opinio deberet admittere alias primas qualitates præter illas elementorum, nam calor, & frigus v.g. elementorum per ipſum non percipiuntur, & tamen mixtum percipitur calidum, vel frigidum, ergo iſte calor, vel frigiditas erit à calore, vel frigore elementari diſtincta, deberet etiam admittere in puluere tormentario ſummũ calorem, in ſtuppa, & ferro ſummam humiditatem, in ino ſummam ſiccitatem, quæ omnia ex ipſis terminis apparent falſa.

20 Secundo quòd non maneant refractæ formæ ſubſtantiales ſecundum gradus qualitatis, ſed perfectæ ſecundũ ſubſtantias probatur, quia vel iſtæ elementares formæ ſunt inter ſe compenetratæ, itaut quælibet informet quamlibet partem materiæ, & hoc eſt falſum, quia vt arguit Doctor, nequeunt in eodem ſuppoſito eſſe plura ſuppoſita diſtincta, & diſparata, at quælibet forma elementi nata eſt conſtituere proprium ſuppoſitum, cum non ſit alteri formæ elementari ſubordinata, nec communicabilis; tum quia darentur plures quantitates, quæ ſcilicèt conſequuntur elementares formas, ſimul compenetratæ; nec elementum formæ ad inuicem ſe excluderent ab eadem materia, ſed compoſſibiles eſſent, vnde nunquam ex vno elemento aliud generaretur, & tandem poſſet eodem modo argui, quo diſp. 4. q. 3. impugnatur opinio ponens per rarefactionem nouam quantitatem acquiri, nam cum tota materia mixti ſit maior qualibet materia elementorũ, cum integretur ex illis, iam forma ignis v.g. deberet coextendi ad informandã non ſolùm propriam materiam, ſed etiã materias aquæ, aeris, & terræ; quæ omnia ſunt falſa. Vel elementa ſolùm iuxta ponuntur ſecundum minutiſſimas particulas, & hoc etiam eſt falſum, inquit Scotus, quia ſic non quælibet pars mixti eſſet mixta, vt docet Ariſt. Nec valet, quod ait Raguſ. quamlibet eſſe mixtã, quia elementa in mixto non ſunt ſui iuris, ſed inter ſe confuſa, ac ſi non eſſẽt; Etenim verè, & propriè entitates elementorum eſſent à parte rei iuxta poſitæ ſecũdum minutiſſimas particulas, & ab Angelo cognoſcerẽtur; quòd autem nõ ſint ſui iuris, ſolũ impedire poſſet mutuam actionem primarum qualitatum, non autem conſtitutionem cõpoſiti elementaris, qui eſt effectus in genere cauſæ formalis inimpedibilis à Deo, quandiu forma eſt in materia, reſpectu cuius effectus forma eſt ſui iuris, ergo verè, & realiter quælibet pars mixti non eſſet mixta. Nec quoque iuuat, quod alij dicunt, quamlibet partẽ mixti eſſe mixtam, non propter elementa, ſed propter formam mixti, quæ per totum diffunditur. Non valet, quia intentũ Philoſophi eſt oſtendere elementa ita inter ſe miſceri, vt mixtio non ſit iuxta poſitio elementorum, vnde loquitur de miſcibilibus, non de forma mixti, itaut quælibet pars mixti contineat omnia miſcibilia.

21 Accedit, quòd cum inanimata non determinent ſibi minimum, poſſet pars illa formæ mixti informans particulam aquæ ſeparari, & ſeparata exiſtere, ergo de ratione mixti non eſſet includere omnia elementa, ſequela patet, quia forma mixti reſpiceret particulam illam aquæ vt diſpoſitionẽ adequatam, & naturalem, nec ſe habet vt anima, quæ varias ſimul expoſcit formas partiales pro ſui conſeruatione, qua ratione exigit minimum naturale. Tum quia non videtur, quo pacto piſcis poſſit ignem in ſe continere, quin ab Oceano extinguatur, videmus enim paruulã ſcintillam inflammare tormentarium puluerem eo quia ignis tunc excedit; exiguum aquæ applicatum calci (quo exemplo vtitur Raguſ.) quia diſſoluit armoniam elementorum, diſſoluit calcem, ergo multo magis tota immenſitas Oceani extinguet modicum ignem incluſum in piſciculo, ſicut ferrũ ignitum immerſum in aquam extinguitur.

Neque

lùm realitates terræ detruderent, ergo ſemper motus retardaretur, quia remitteretur virtus impulſiua: quæ omnia ſunt abſurda. Ad Areſ. dicemus. n.24.

Quarto quòd virtualiter remaneant, & in potentia, ſequitur à ſufficienti diuiſione, & prob.auth. Ariſt. nam 1. de Gen.84. & 86. apertè aſſerit elementa potentialiter, & ſecundùm virtutes manere in mixto, quod repetit 2. de part. Anim. c.1. & 3. cęli 31. proponit iſtã quæſtionem, an maneant actu, vel potentia in mixto, & non eſt veriſimile, quòd per manere in potentia intelligat de permanentia ſecundùm vires colligatas, vel ſecundum qualitates, aut formas refractas, quia tunc nõ fuiſſet adæquata diuiſio, remanebat enim alius modus ſcilicet manendi virtualiter, itaut nihil omnino elementorum ſit actu in mixto. Verum eſt tamen, quòd variè ab aduerſarijs authoritates iſtæ extorquentur; magis tamen patebit ex ſequen.concluſ.

23 Dicimus 2. dantur in mixto primæ qualitates non virtualiter in aliqua incluſæ, ſed formaliter, qua ratione mixtum dicitur elementa continere virtualitate accidentali; Concluſio eſt Scoti in 2.d.15. ad 2. princ. vbi apertè ait dari in mixto qualitates ſimiles qualitatibus elementorum, quamuis in illa additione dicat non eſſe ſimiles in ſpecie, ſed in genere; clarius hoc habet ad 4. & in 4.d.3.q.3. ad 1.princ. concedit aquã artificialem, quæ ſecundum ipſum eſt vnum mixtum, habere frigiditatem, & humiditatem ſimiles qualitatibus aquę elementaris, & d.44.q.1.E.& d.49.q.13. ferè per totam id multotiès repetit vnde miramur, quomodo Rubius ipſum citet pro parte oppoſita. Et prob. primò, quòd non detur qualitas virtualiter cõtinens primas; tum ex Ariſt. citando num.26. quibus in locis has qualitates admittit in mixto; tum quia experimur ſenſu tactus has qualitates in quolibet mixto in ſuo ſtatu naturali permanente, nam viuens intùs eſt calidum, metalla frigida, qualitates autem virtuales non ſunt ſenſibiles in ſeipſis, ſolus enim color formalis mouet viſum, & formalis ſonus auditum, non aliquid virtualiter continens colorem, aut ſonum, ergo ſolus formalis calor, & formale frigus poſſunt mouere ſenſum tactus, non aliquid virtualiter calidum, aliter piper, allium, & huiuſmodi ſemper calida perciperētur, quod eſt falſum; ſi ergo dantur in mixto iſtæ primæ qualitates formaliter, non datur qualitas illas virtualiter continens, nam eſſet ſuperflua, quia poſſet mixtũ per primas formales qualitates ſe defendere à contrarijs, & per ſuam formam ſubſtantialem poteſt recuperare defectus primarum, ſicut aqua propria forma ſubſtãtiali ſe reducit ad priſtinam frigiditatem. Non tamen negamus in mixto aliquas qualitates virtuales, ſed ſolũ qualitates virtuales continentes primas qualitates, quibus medijs mixta in ſeipſis, & actione immanenti producant primas qualitates formales, nam dantur aliqua mixta productiua tranſeunter in alienum ſubiectum per qualitatem virtualem calorem formale, vel frigus; vide diſp.1.q.3. Quod autē hæc formales qualitates ſint eiuſdem ſpeciei cum elementaribus oſtendimus diſp.cit.q.7.

Ex hoc colligunt Doctores mixtum virtualiter continere elementa virtualitate accidentali, nam qualitates iſtæ primæ, quæ in elementis ſunt diſperſæ, quia in vno ſolũ duæ qualitates non cõtrariæ reperiuntur ex dictis diſp.1.q.6. in mixto omnes ſunt coniunctæ, cum naturaliter poſcat temperiem, & mixtionem omniũ qualitatum, & quia iſtæ qualitates elementis conueniunt in sũmo, & excellenti gradu, ipſis ſpecialiter ſunt attributæ, & appropriatæ, & per conſequenter, quia in mixtis in eſſe tēperato reperiuntur rectè quò ad iſtas qualitates poſſunt dici elementa virtualiter in mixto contineri, quia adſunt in mixto virtutes elementorum, vt dicebat Ariſt.cit.

24 Dicimus tertio, formã mixti virtualiter continere formas elementares vir-

virtualitate ſubſtantiali; ita Doctor cit. lit. B Prob. primò exemplo, nam mediũ ſpecie ab extremis contrarijs diſtinctũ dicitur participare de extremis, quod non eſt intelligendum de formali participatione, ita ut verè entitas albedinis, & entitas nigredinis ſint actu in rubedine, quia rubor eſt æque ſimplex entitas, ſicut extrema, ſed dicitur medium per participationem propter naturalē quandam conuenientiam, quam habet cum extremis, quæ conuenientia non adeſt inter extrema; ita in propoſito dicendum, nam mixtum eſt medium aliquod inter elementa, & illa participare dicitur, quia quandam naturalem conuenientiam habet cum qualibet forma cuiuslibet elementis, quatenus .ſ. ex natura ſua, & radicaliter expoſcit pro diſpoſitione illam qualitatem, quam poſtulat forma illius elementi, quæ conuenientia non eſt inter elementa. Accedit ratio, quia cõtinentia virtualis eſt duplex, vna in genere cauſæ efficientis, qua vna forma aliam dicitur continere, quia poteſt illam producere, vt Sol virtualiter continet calorem; alia in genere quaſi formalis cauſæ, & hæc eſt duplex, prima, qua vna forma, cum ſit perfectior, perficit materiã perfectiori gradu, quã forma imperfectior, & conſequenter in gradu formæ imperfectioris, ſed eminētiori modo; ſecunda, qua forma continens poteſt operationes, & effectus formales alterius formæ cauſare, ſicut anima rationalis dicitur continere ſenſitiuam; in propoſito forma mixti non cõtinet formas elementorum continentia virtuali effectiua, quia nequit illas producere, ſed continentia virtuali ſecundo modo, quia eſt illis perfectior, & aliqualiter tertio modo, quia poteſt cauſare in aliquo gradu effectus .ſ. qualitates elementorum, & motum; quæ continentia non eſt accidentalis ſolum, ſed ſubſtantialis, quia continet principium exigitiuum, & cauſatiuum illarum qualitatum quod eſt ſubſtantialis forma elemẽti, aliter dici poſſet animam rationalem continentia, & virtualitate ſolum accidentali continere ſenſitiuam; quia poteſt producere effectus illius .ſ. operationes, quæ ſunt accidẽtia, quamuis per accidẽtalẽ à poſteriori explicetur ſubſtantialis continentia: Et reuera, ſi res benè perpendatur, non eſt magna diſcrepantia inter nos, & Thomiſtas, ſed totũ diſſidium prouenit ex varia acceptione huius virtualis continentiæ, vt videbimus in ſolut. arg. Hoc etiam voluit innuere Arel. dum hanc continentiam formalem appellauit, & actualem; eo modo, quo rationalis cõtinet ſenſitiuã; Sed certè in hac explicatione parumper exceſſit, rationalis enim dicitur ſenſitiuam actu continere ſecundum propriam rationẽ formalem ſentiendi, quia informando materiam, verè, & formaliter cõſtituit hominem ſub gradu ſenſitiuo, perfectèq. exercet effectus formales, & operationes ſentiendi, vt ſic, at forma mixti informando materiam nõ conſtituit compoſitũ ſub gradu elementari, nec ratio formalis ignis, vel aquæ adeſt in forma lapidis, aliter verè lapis eſſet ſub ſpecie ſubalterna elementi, ſicut homo ſub genere animalis: hinc rectiùs appellatur hæc cõtinentia virtualis, & potentialis, quàm actualis, & formalis; eo vel maximè, quòd licèt qualitates mixti alteratiuæ, & primæ ſint eiuſdem ſpeciei cum elementaribus, nõ tamen qualitates motiuæ; vt fusè diximus diſp. 3. de Cęlo q. 1.

25 Ex his colligitur, quomodo ſit verum vnum elementum præualere alteri in mixto, & prædominari, quia .ſ. forma mixti magis aſſimilatur, & conuenientior eſt cum forma vnius elemẽti, quàm cum altera in qualitate, & per conſequens etiam in entitate, quatenus eſt principium radicale illius qualitatis. Similiter in corpore ætherogeneo ſecũdum diuerſas partes poteſt dici hoc, & illud elementũ prædominari, ſic in corpore animato propter quatuor humores quatuor elementis correſpondentes (nam in flaua bili præualet ignis; quia ex ſe petit excedere in ſiccitate, & calore, in ſanguine præualet aer, quia ex-

cedit

cedit in calore, & humiditate, in pituita præualet aqua, quia excedit in frigiditate, & humiditate, & in atra bili terra propter exceſſum frigiditatis, & ſiccitatis, membra diuerſimodè dicuntur temperata, & in vno vnum elementum dicitur habere dominium, in alio aliud, iuxta exceſſum humorũ, vel qualitatũ.

ARTICVLVS II.

Soluuntur obiectiones.

26 IN oppoſ. arg. contra 1. concluſ. primò authoritatibus Ariſt. Prima authoritas ſumitur ex 1. de Gen. c. de mixtione, vbi plura dicit ad mixtionẽ ſpectantia, nam tex. 83. probat Ariſ. mixtionem nõ eſſe generationem, quia in generatione alterum corrumpitur, at ſi in mixtione omnia elementa corrũpuntur, mixtio eſſet generatio; deinde tex. 84. duas propoſitiones affert, prima eſt *videtur enim, & quæ miſcentur prius ex ſeparatis conuenientia, & poſſibilia ſeparari rurſus*, ergo ſi elemẽta poſt mixtionem poſſunt a mixto ſeparari, verè in mixto ſecundum aliquod eſſe formale remanent, quod etiam docet 3. Phyſ. 45. oſtendens non dari quintum elementum, quoniã ex mixtis quatuor ſola ſeparantur; Secunda eſt, *neq; permanent igitur actu, vt corpus, & album, neq; corrumpuntur, nec alterum, neq; ambo*; quod etiam repetit tex. 88. vbi negat guttam vini cum decem millibus congijs aquæ miſceri, quia corrũpitur, & tex. 90. vbi ait. *Hæc enim neq; corrupta eſſe neceſſarium eſt mixta*, ergo aliquo modo formaliter permanent; & tandẽ in fine libri definit mixtionem, quòd ſit *miſcibilium alteratorum vnio*, non dixit corruptorum. Secunda authoritas ſumitur ex 2. de Gen. 48. vbi ait, quòd quando in congreſſu duorum elementorum vnum eſt abſolutè actu, alterũ verò poteſtate, non eſt mixtio, ſed generatio, ſed quando ambo in tertium tranſeunt, tunc eſt mixtio, *Quia* inquit, *quæ miſcentur, corrumpũt excellentias ad inuicem*, ergo aliquo modo ſecundũ eſſe non excellens permanent. Tertia authoritas ſumitur ex 1. de Cęlo 7. & 12. vbi determinat Ariſ. mixtũ moueri localiter ſecundum pręualens elementũ, ergo verè ſunt elemẽta in mixto, quia effectus in actu requirit cauſam in actu. Quarta, eſt in 3. de Cęlo 67. vbi probat elementa non habere propriam figuram, quia ſi haberẽt, illam conſeruarent in mixto, ergo verè, ſecundum ſubſtantiam ſunt in mixto. Quinta habetur in 2. de An. 39. vbi docet, quòd niſi in corporibus animatis anima retineret elementa, iam diſcederent, & in diuerſa loca tẽderent, ad quæ naturaliter inclinantur; & tex. 52. quærens cur ſenſus non ſentiant elementa, ex quibus conſtant, ait, quia nõ eſt mediũ inter illa, & ipſum ſenſum; & 2. Cęli 34. quærens, vnde ſint rerum defectus naturales, & impotentiæ animaliũ, præſertim ſenectus, & mors, reſpõdet eſſe, quia conſtant ex elementis extra ſuum locum conſtitutis, & per conſequens in propria loca conantibus abire, vnde fit, vt diſſoluantur; & 1. de Gen. anim. c. 18. negat ſemen poſſe decidi ex omnibus partibus animalis, quia decideretur etiã ex elementis. Sexta ſumitur ex 7. Meth. in fine, vbi Ariſt. ſimul hæc exempla coniungit, ſicut litteræ B, & A, ſunt in ſyllaba Ba, & ſicut terra, & ignis ſunt in carne. Septima habetur in 2. de Part. Anim. c. 1. & 2. vbi ait totius viuentis materiam eſſe partes ætherogeneas, earum autem materiam eſſe homogeneas, atq; tandem harum materiã eſſe elementa, ergo ſicut partes ætherogeneæ in viuente formaliter reperiuntur, & homogeneæ in ætherogeneis, ita elementa in homogeneis: hinc 5. Meth. 4. tres definitiones elementi tradidit, prima eſt *elementum eſt, ex quo inexiſtente aliquid primò corrumpitur indiuiſibilia ſpecie in aliam ſpeciem*; Secunda eſt, *elementa corpora dicuntur vltima, in quæ alia corpora diuidũtur*, Tertia eſt, *elementum eſt, quod primò vnicuique ineſt*; ex quibus colligitur elementa eſſe

mate-

materiam mixtorum, cuius eſt formaliter reperiri in compoſito; Neq. dicas elementa eſſe materiam tranſeuntem, quomodo vinum dicitur materia aceti; Nam ſic cibus poſſet dici materia, & elementum hominis, quatenus materia prima cibi iam eſt ſub forma hominis: Neq. ſatisfacit, quod alij dicunt, elemẽta componere ſecundũ ſuas qualitates; non valet, quia tunc mixtio formaliter eſſet accidentiũ contra Ariſt. 1. de Gen. 43. ac proinde mixtum eſſet denominatio accidentalis; nec ex accidentibus poteſt componi ſubſtantia.

27 Reſp. ad 1. auth. quòd cum Ariſ. in tex. 83. negat mixtionem eſſe generationem, non intelligendus abſolutè, quia etiam mixtio eſt generatio ſubſtãtialis, vt diximus q. 1. ſed de illa generatione loquitur, in qua vnum ita deſtruitur, vt nullo modo in alio remanere dicatur, vt patet ex ratione, quàm adducit, itaut ſit ſenſus, mixtio non eſt generatio, quaſi quòd omnis generatio ſit mixtio, & ad conuertentiam dicantur, ſed ſolũ illa generatio erit mixtio, qua, quæ miſcentur, vniri dicuntur in mixto producto, ſaltim virtualiter, & in tertiã quandam tranſeant naturam; in prima propoſitione tex. 84. ſolum aſſerit, elementa, quia virtualiter continentur, poſſe iterum ſeparari, non quidem eadẽ numero, ſed ſpecie, quia benè ex corruptione mixti poteſt quodlibet elementũ generari licèt ſicut nõ eſt neceſſe, vt omnia elementa concurrant ad generationem, vt dicemus, ita nec eſt neceſſe, vt in omnia quatuor elementa corrumpatur, & hoc modo etiam explicari debet in 3. Phyſ. In ſecunda propoſitione eſt ſermo non de permanẽtia formali, quia hæc eſt actualis, ſed de virtuali, vnde ſubinfert *Saluatur enim virtus eorum*, quod non verificatur de gutta vini, quæ in aquam conuertitur, non in quoddam tertium: per idem ad propoſitionem ex tex. 90. nam quia aliquo modo ſaluantur, ideo non corrũpuntur totaliter, quia remanent virtualiter; cum verò in definitione ponitur *alteratorum*, rectè ait Scot. hoc participium eſſe præteriti tẽporis, & ſenſum eſſe, quòd illa, quæ virtualiter in mixto vniuntur, & ſecundum proportionem, iam fuerunt alterata, & rectè non dixit corrupta, tùm quia non totaliter, ſed ſecundum aliquam propoſitionem remanent in mixto, tum etiã vt aſſignet differentiam mixtionis à generatione, quoniã mixtio connotat alterationem proportionatam miſcibiliũ. Neq. dicat Contar. ſtante hac expoſitione magnũ negligentiæ defectũ obijci poſſe Ariſtoteli, quòd ipſã definitionem clarè, & diſtinctè nõ aſſignauerit. Etenim quærere claritatẽ ĩ verbis Ariſ. eſt quærere nodum in ſcyrpo, huius teſtes ſint ipſi expoſitores; præterquam quod dicere poſſumus illã nõ eſſe exactam definitionem mixtionis, ſed ſimplicem propoſitionẽ veram de mixtione enunciatam, maximè ſi in ſenſu, quẽ prima facie dant intelligere verba, exponatur. Secunda Auth. non vrget, quia ſolũ ait, quæ miſcentur, tranſeunt in tertiam naturam propter alterationẽ præuiam, & dicuntur remanere non ſecundum excellentias, quia virtualiter permanent, & ſecundum qualitates refractas. Tertia auth. intelligitur ſecundum proportionem, quatenus forma mixti magis aſſimilatur vni elemento, quàm alteri, vt diximus n. 25.

28 Ad 4. dicimus Ariſt. ibi arguere contra Platonem, & Democritum, qui ponentes quidem elementa formaliter in mixto, aſſerebant adhuc habere proprias figuras inſeparabiles, vnde rectè ad hominem concludit, non ex propria ſententia: quomodo intelligendus eſt in lib. de Senſu, & Senſi, c. 2. vbi reprehendit primò Empedoclem, quòd putaret oculum conſtare potiſſimum ex igne, dicitq. Democritum benè ponere oculum eſſe potius aquam, quoad dictum fuit ad hominem ſuppoſita illorum opinione de permanentia formali elementorum in mixto; vnde poſtea concludit Ariſt. oculum eſſe aqueum, quia habet aquæ proprietates ſcilicet humiditatẽ, fluxibilitatẽ claritatem, ſplendorẽ, &c.

vnde

vnde notanter dixit aqueum, non aquã, vt loquebatur Democr. quia nõ eſt formaliter aqua, ſed ſolùm virtualiter, & propter aſſimilationẽ in qualitatibus. Ad vltimam dicimus Ariſt. in tex. 39. arguere contra Empedoclẽ ponentem elemẽta ſecundum ſubſtantias in mixto, & formam mixti, quæ nihil ageret; immò augmentationem fieri dicebat à naturali motu elementorum, ex quo arguit Ariſt. quia ſi forma mixti nihil ageret, iam elementa diſcederent à mixto, ergo ad hoc vt detineantur, debet forma mixti aliquam actionem habere, quod eſt contra Emped. vnde loquitur ad hominem. Quòd verò ait Raguſ. non eſſe inter ipſos diſſidium de continentia formali elementorum, ſed de principio auctionis, & cõſequenter quò ad primam propoſitionem loqui Ariſt. ex propria Sent. Concedimus ibi Ariſt. non quærere continentiam formalem, vel virtualem elementorum, ſed falſum eſt in hoc conuenire cum Emped. aſſumit autem hanc continentiam formalẽ ab Emped. conceſsã, vt improbet otioſitatẽ formæ mixti in Sent. Emped. In tex. 52. ſumit elementa non pro ſubſtãtijs, ſed pro qualitatibus ipſorum, nam ſubſtantia non eſt per ſe ſenſibilis, & conſequenter nec ſenſus percipere poteſt elementa, quæ ſunt ab ipſo ſeparata, ait igitur, qualitates elementares, quæ ſunt in ſenſu, non percipiũtur, quia deficit medium; vel accipit elementa pro illis corporibus, & humoribus in viuente repertis correſpondentibus elementis ipſis, vt infra dicemus; quomodo intelligendus eſt in 2. de Cœlo 34. dũ ait viuentia corrumpi, quia elementa componentia petunt propria loca, & in 1. de Gen. anim. c. 18. dũ negat ſemen ex omnibus partibus corporis decidere.

29 Ad 6. dicimus intentum Ariſt. ibi eſſe, oſtendere compoſitum quid diſtinctum eſſe ab elementis componẽtibus, & exemplificat de ſyllaba BA, & de carne ex igne, & terra, non quia putet verè, & formaliter ignem, & terram in carne reperiri, ſed quia iam ſupra in 5. Met. 4. loquens de elementis exemplificauit etiam non ſolùm de litteris, ſed etiam de quatuor elementis ſecundum opinionem Antiquorum, vt mox dicemus, hinc eodem modo volẽs in 7. declarare compoſitum eſſe à partibus componentibus diſtinctum, in quas vltimò diuiditur, propter quod vocantur elementa, exemplificat iiſdem exemplis, quibus vſus fuerat in 5 Meth. & conſequenter ſicut in 5. hæc ſimplicia corpora vocauit elementa ſecundũ antiquos ponentes illa eſſe principia rerum naturalium, ita in 7. ait hæc elementa in mixto eſſe, & ab ipſis mixtis diſtingui, ſuppoſita illa opinione; aliter ſequeretur, ſi exempla eſſent in omnibus ſimilia, quòd ſicut litteræ integræ manent in ſyllaba, quæ nõ eſt, niſi quid ex illis aggregatum, ita elementa omninò immutata aggregarent mixtum, quod nõ concederent aduerſarij. Ad 7. dicimus comparationẽ non fieri in hoc, quòd ſicut partes homogeneæ manent in ætherogeneis formaliter, ita elemẽta in homogeneis, aliter ſicut ætherogenea vt ſic dicunt quandam collectionem partium, & non vnum per ſe, ita mixtum, quod eſt falſum, nec mixtum homogeneum dici poſſet, ſi formaliter elementa contineret; ſed debere comparationem attendi, quòd tam partes ætherogenei ſunt materia homogenei, quàm elementa ſunt materia mixti, licèt illæ ſint materia formaliter permanens, iſta verò materia virtualiter permanens, ſed formaliter tranſiens. Ad illas definitiones ex 5. Met. reſpond. ex Scoto in 2. cit. & ſuper illum tex. Met. quòd ſolùm prima eſt vera dafinitio, & ſolum materiæ primæ conuenit, non alijs, quia hæc ſolum eſt omninò irreſolubilis in partes diuerſæ rationis, hoc enim ſonat ly *indiuiſibilis ſpecie in aliã ſpeciem*, quamuis enim materia non ſit ſub ſpecie completa, eſt tamen ſub ſpecie incompleta ex dictis diſput. 7. Log. q. 1. art. 1. Nec vrget inſtantia verbalis, quã facit Contar. quòd ſcilicèt hoc nomen elementi, quia frequẽtius ab Ariſt. tri-

tribuitur ſimplicibus corporibus, quã materiæ, cum abſolutè Ariſt. tradidit definitionem elementi, de illis eſt intelligenda, non de iſta Non vrget, quia ſtatim ſe declarat Ariſti loqui de materia prima per ly *indiuiſibili ſpecie*; ſecunda verò non eſt definitio, ſed eſt exemplũ, & declaratio definitionis poſitæ, non quòd illa definitio quatuor elementis conueniat, ſed adducit exemplum in materia antiquorum ponentiũ principia rerũ naturalium eſſe elementa, vnde ait *Similiter etiam corporum elemẽta dicunt* per ly *dicunt* annuit Sẽtentiam veterum, Tertia ſimiliter non eſt definitio, ſed quoddam attributum conueniens omnibus elemẽtis, ſiuè propriè, ſiuè impropriè ſumptis, quam diſtinctionem ibi antea præmiſerat; ex quo patet non loqui ibi Ariſtot. de iſtis elementis. Vel dicendum ſub illis definitionibus comprehendi etiam elemẽta, quia ſunt materia mixtorũ, ex quibus fiunt mixta, & in quibus elementa permanent, non permanentia formali, vt materia prima, ſed virtuali, quo ſenſu nec vinũ, nec cibus poſſunt dici propriè elementa aceti, & hominis, quia non permanent virtualiter, nec ſunt prima corpora.

30 Secundo arg. ſi formæ ſubſtantiales elementorum non manent in mixto, eodem modo remanere dicẽtur in mixto, ac vnum elementum in alio, quia aqua ſaltim in humiditate habet conuenientiam cum aere. Tum 2. quia æquè ſimplex dicetur elementum, ac mixtũ, cum vtrobique ſola compoſitio ex materia, & forma reperiretur. Tum 3. materia prima poſſet quamlibet formam ſine ordine recipere, quod eſt falſum, nam mixtum ſemper præſupponit formas elementares, ſeq. prob. quia hæc præſuppoſitio nequit ex alio capite prouenire, quàm ex continentia formali elementorum in mixtis. Tum 4. non maiori ratione elementa materia mixti dicerentur, quàm ſemen materia hominis, & homo materia cadaueris, quia homo præſupponit ſemen, & cadauer præſupponit hominem. Tum 5. paſſio non eſt ſine ſubiecto, qualitates primæ ſunt paſſiones elementorum, & in mixto reperiuntur, ergo etiam elementa. Tum 6. ſecundum Scotum in 2. cit. eodem modo ſunt elemẽta in mixto, quomodo contraria in medio, & vegetatina, & ſenſitina in rationali, ſed contraria formaliter ſunt in medio, & gradus vegetandi, & ſentiendi ſunt formaliter in anima rationali, aliter homo non diceretur formaliter ſenſiens, ergo etiam elementa ſunt formaliter in mixto.

31 Reſp. ad 1. neg. ſeq. quia vnum elementum non habet conuenientiam cum alio in omnibus qualitatibus, vt eſt mixtum reſpectu omnium elementorũ. Ad 2. ſi loquimur quò ad compoſitionẽ ſubſtantialem, poſſet concedi conſeq. at ſi loquimur quò ad diſpoſitiones neceſſarias tàm in generatione, quàm in conſeruatione, eſt falſa, nam forma elementi duas tantùm qualitates diſpoſitiuas requirit, forma verò mixti omnes quatuor qualitates primas, & etiam alias ſecundas. Ad 3. ex Scot. neg. ſeq. quia licèt in perficiendo materiam vna forma non perficiat mediante alia tamẽ quò ad ordinem tranſmutationis vna forma præſupponit aliam, ſic ſemẽ præſupponitur ſanguini, ſanguis carni, caro homini, vinum aceto, &c. ſic forma mixti præſupponit formam elementi, ita vt nũquam forma mixti inducitur in materia, niſi priùs præceſſerit forma elementi, quod explicabimus reſpondendo ad vlt. Ad 4. iam diximus ſemen nõ poſſe dici materiam hominis ad modum elementi, quia non permanet virtualiter in homine, vt elementum in mixto. Ad 5. falſum eſt qualitates primas eſſe rigoroſè proprietates elementorũ, quia ſunt ſeparabiles, aliter cum aqua calefit, deberet in ſe recipere ignem, aut aerem, & ſic duæ formæ in eodem ſubiecto; dicuntur igitur proprietates appropriatè, & large, quatenus illis primò, & in exceſſu conueniunt. Ad 6. non eſt multum de exemplis curãdum, quia non ſemper currunt quatuor pedibus,

bus, vnde ad illud de cōtrarijs dicimus, quòd media aliquando ſpecie ab extremis differunt, vt probabilior opinio ſuſtinet de coloribus medijs, & in iſtis extrema virtualiter continentur; exemplum de anima rationali, & ſenſitiua non valet in omnibus, aliter ſicut anima rationalis eſt principium formale *quo* ſentiendi, & vegetandi, ita forma mixti eſſet principiū formale *quo* mixtum ſit aqua, aer, ignis, & terra, quod falſum, valet ergo quò ad primam virtualem continentiam in genere cauſæ quaſi formalis explicatā concl. 3. quòd ſcilicet ſicut rationalis excedit in gradu perfectionis ſenſitiuam, ita forma mixti excedit elementares, qua ratione dicitur illas continere virtualiter.

32 Secundo arg. experientia, videmus enim mixta reſolui in elementa, vnumquodque autem reſoluitur in ea, ex quibus conſtat; antec. prob. nam in combuſtione ligni accenditur flamma, quæ eſt ignis, ſegregantur cineres, quæ ſunt terra, exhalat fumus, qui eſt vapor aereus, & effluit humor aqueus ex ligni extremitatibus; Ex cadauere etiam dum putreſcit, hæc omnia ſegregantur; Ex herbis, & floribus alambiuo educitur aqua, vel oleum, quod deinde in aerem, & ignem reſoluitur; In calce ante infuſionem aquæ ignis ſopitus iacet, ſed poſtquam aqua ſuperefunditur, ſtatim ad ſuum locum tendit, & lapis reſoluetur. In vrina manifeſtè apparet terra, quæ reſidet in fundo vaſis; neque dicas eiuſmodi terreſtres partes à virtute concoctiua animalis produci, quia virtus concoctiua ſanorum hominum non eſt productiua terræ, ſed mediāte calore ſeparat partes alimēti craſſiores à tenuioribus, ex quo habetur partes illas terreas præfuiſſe in alimento. Per colliſionem duorum corporū ſ. ſilicis, & chalibis, excitatur ignis, qui non fit de nouo, nulla enim poteſt aſſignari cauſa productiua, ſi namque dicatur, vt diximus diſput. 2. de Cęlo num. 236. produci à Cælo propter maiorem aeris raritatem à motu cauſatā, hoc eſt falſum, quia ignis excuſſus eſt craſſus, & denſus, vt patet ex eius deſcenſu; tum quia ignis rarior aere in tātilla quantitate non combureret fomitem; tum quia in quolibet confrictu duriorū corporum ignis excitaretur, quia ſemper incaleſcit aer, quod eſt falſum; excutitur igitur, quia partes durioris corporis momento ſe comminuuntur, atque ita fit, vt ignis, qui ibi latebat, ſoluto vinculo ſubitò exileat.

33 Reſp. ex Angeſto de Propr. form. pag. 96. in quolibet mixto eſſe perfuſa realiter quædam elementa in poris vt aquoſitatem, aerem, terram, quæ tamen nō eſt vera mixtio, cū ſint diſcontinua corpora, & ſolùm iuxta poſita; quare ſicut elementa ſunt impura ex mixtorum perfuſione, ſic mixta ſunt impura ex elementorum admixtione; inſuper in mixto eſſe maximam partiū difformitatem, quarum aliquæ ſunt plus terreæ, aliquæ aqueæ aliquæ aereæ, aliquæ igneæ, ſiuè horum naturis valde ſimiles, & virtutibus, ac proprietatibus diuerſas, & artificio à mixto ſegregabiles; qua ratione dicitur elementa à mixto ſeparari; ideſt partes ſeparari naturis illorum magis ſimiles, quæ partes tamen ſunt verè mixta quædam corpora, hoc totum patet in quatuor corporis humani humoribus, vt diximus n. 25. Ex his ad arg. dicimus nunquam mixta immediatè in elementa reſolui tanquā in partes formaliter componentes; ſed in alia mixta elementis ſimilia, vel ſi reſoluitur in elementa, hoc erit nō per veram mixtionem, ſed per quandam adhæſionem in poris? vnde in ligni combuſtione flamma illa antea non erat, ſed de nouo aduenit ab agente extrinſeco, cuius virtute plures ligni partes in flāmam conuertūtur, nec cineres ſunt terra nec fumus aer, ſed quid mixtum nam diuerſorum mixtorū cineres, & fumus diuerſas habent virtutes, quod magis patet in humoribus corporis humani, nemo enim aſſeret flauam bilem eſſe ignem ſanguinem aerem, pituitam aquam, & atram bilem terram; ſimili-

ter oleum ex herbis eductum nō eſt eſſentialiter ignis, & aer; humor verò ille aqueus vel nō eſt eſſentialiter aqua, vt habet Scotus 4.d.3.q.3. quod patet, quia poſtea retinet plures ligni proprietates, & herbarum, vnde nec vti licet in Baptiſmo; vel ſi eſt aqua, erit permixta in poris. Idem dicas de partibus illis terreis in vrina repertis, quæ ſi eſſent vera terra, vtique in qualibet vrina reperirentur, & quilibet morbo lapideo laboraret, eſt igitur aliquod mixtum de nouo genitum in renibus, aut alijs partibus corporis animalium, vt docet Licet. de Lap Bonon. c.7. & 8. ex materia craſſa, & criſcida quandoq. poſt actionem caloris à nimio frigore condenſante materiam illam in lapidem quandoq. ab excadente calore reſoluēte tenuiores partes in halitum inſenſibilem, & craſſiores velut adurente, vt ſolet ab igne indurari lutum in lapidem. In calce vel aliquid ignis reperitur incluſum, non quidē in generatione illius lapidis aduſti, aliter ante combuſtionem ſi immergeretur in aqua, idem ſequeretur effectus, ſed poſt combuſtionem, qui propter paruitatem non poterat ſentiri; vel dicendū, quòd cum lapis aduſtus maximam habeat ſiccitatem, & caliditatē, adueniente aqua reſoluitur, non quidē in ignem, ſed in fumum propter contrarietatem illarum qualitatum. Per colliſionem duriorum corporum generatur ignis de nouo à Cælo inueniente aerem rarefactum per affrictum, & ad formā ignis diſpoſitum; at ſi tantùm excitaretur, & non generaretur, iam in qualibet diuiſione mixti, deberet ignis euolare, & fomentum accendere, ſi eſſet iuxta poſitum; & quamuis deſcendat, hoc eſt, quia adhæret quibuſdam chalibis ramentis, quæ facilè concipiunt ignem, cum ſint metalica, ac ſulfurea, & licèt aer rarefactus, & accenſus ſit in parua quantitate, potens eſt tamen materiam illam ignire propter diſpoſitiones ſulfureas in illa reperias; tandem non excitatur ignis in quolibet confrictu, quia nec ſemper aer nimium rarefit, & incaleſcit, vt diximus diſp. de Cælo cit.

34 Tertio in mixtione non datur deſtructiuum formarum elementatium, ergo in mixtione formæ elementares nō deſtruuntur, ſed permanēt, antec. prob. quia non corrumpuntur à forma mixti genita, quia ſubſequitur, non præcedit corruptionem, non à mixto generante, quia nullum mixtum habet vim producendi ſibi ſimile, vel ſi eam habet, multotiès non adeſt; neque à Cęlo, quia quod corrumpit aliud, illud corrumpit qualitate contraria, ergo ſi ignis corrumpitur à Cælo, hoc erit mediante frigore, & humiditate, & conſequenter non corrumperet aquam, & ſic de alijs. Tum 2. vel elementa pari virtute vniuntur, vel impari, ſi primum, ergo non corrumpuntur, quia actio prouenit à proportione maioris inæqualitatis; ſi ſecundum ergo non omnia corrumpuntur, ſed ſolum debilius. Tum 3. quotieſcumq; remanent diſpoſitiones requiſitæ, & ſufficientes ad conſeruandam formam, quæ iam erat in ſubiecto, remanet adhuc illa forma, ſed adueniente forma mixti remanent adhuc ſufficientes diſpoſitiones pro conſeruatione formarum elementarium, ergo &c. maior patet, ſi enim nō eſſet vniuerſaliter vera illa propoſitio, numquā poſſet ſciri, quænā forma ſubſtantialis ſit in ſubiecto; min. prob. quia omnia elementa ſunt compoſſibilia cum quolibet gradu qualitatis actiuæ contrariæ, quæ reperiatur in productione quorundam mixtorum, ergo ſaltim in illis mixtis non corrumpentur; quòd ſi conceditur ſemel, ſemper concedi debet, iam enim duæ formæ ſubſtantiales non erunt incompoſſibiles; antec. prob. in productione ranæ ex gutta pluuiæ in puluerē decidentis, aqua enim tunc non caleſit magis, quàm dum eſt feruentiſſima in olla, neque exiccatur magis, quàm dū glaciatur, & tamen eſt aqua compoſſibilis cum calore, quo feruet, & cum ſiccitate, qua glaciatur, ergo etiam eſt compoſſibilis cum calore, & ſiccitate, qui-

quibus generatur rana, ſic aer ex natura ſua calidus cōſeruatur in hyeme perfrigida; terra etiam & ſi valde frigida, adhuc forma ipſius manet in exhalationibus calidis, vt ad ſecundam aeris regionem aſcendant; ex quibus idem de igne dicendum eſſe colligitur. Tum 4. elementa ſunt ordinata ad mixtionem tanquam ad ſuum præſtantiſſimum, & optimum, ad quod poſſint ipſa concurrere, ergo mixtio nō eſt deperditio elementorum, quia nihil ordinatur à natura ad ſui corruptionē tanquam ad ſummum bonum.

35 Reſp. ad 1. neg. antec. ad probat. dicimus elementa à generante corrumpi, ſiuè hoc ſit Cælum, ſiue aliud mixtum, de quo infra q. 5. adhoc autem nō ſemper requiritur, quòd generans inducat diſpoſitiones incompoſſibiles cū forma corrumpenda, non enim accidēs attingit corruptionem ſubſtantiæ, ſed ſufficit, vt inducat diſpoſitiones ſufficiētes pro forma generāda, quarè negamus ignem corrumpi à contraria qualitate, ſed à generatione immediatè per propriam formam ſubſtantialē propter incompoſſibilitatem ſubſtantialiū formarum; neque ſemper ex compoſſibilitate diſpoſitionum valet arguere compoſſibilitatē formarum ſubſtantialiū, niſi quādo diſpoſitiones illæ ſunt vtriq; formæ connaturales, modò licèt forma aquæ v.g. ſit compoſſibilis cum tali gradu caloris, ac eſt forma ranæ, non idcirco debemus arguere formas aquæ, & ranæ eſſe compoſſibiles, quia gradus iſti non ſunt vtriq; connaturales. Ad 2. elementa non vniuntur omnino pari ratione, ſed aliquo modo pari virtute, itaut vnum ab altero parū excedatur, à quo etiā repatitur, iuxta dicta diſp. 2. q. 3. eſt tamen not. quòd in mixtione nūquam vnum elementum corrūpitur ab alio elemento, ſed omnia à generante. Ad 3. patet ex dictis ad p. Ad 4. ſi valeret, concluderet formam ſeminis, ſanguinis, & cuiuſq. alimenti manere in viuente, quia à natura ordinatur ad viuens, vt ad finem, quare neg conſeq. & ad probat. dicimus eſſe veram de fine intrinſeco rei, non de extrinſeco, etenim ſicut aliquando natura permittit, imò ordinat læſionem alicuius membri minùs principalis propter conſeruationem principalioris, ſic ordinat corruptionem elementorum propter bonum vniuerſi, & acquiſitionem perfectioris entis, quale eſt mixtum, non quidem vt ad finem intrinſecum, & bonū ipſorum, ſed extrinſecum.

36 Quarto ſi elementa non permanent formaliter in mixto, ergo non neceſſariò præſupponi debent generationi mixtorum, ſed quodlibet poſſet ex vno tantum elemento generari, quod eſt falſum, quia ſic non eſſet mixtio; & nutritio poſſet fieri ex vno elemento contra Ariſt. 2. de Gen. 50. Tum 2. ſi ſolum virtualiter eſſent in mixto, ergo Cælū eſſet mixtum, quia virtualiter continet elementa; homo quoque non eſſet formaliter terra, & ſic falſa eſſet illa propoſito *puluis es, & in puluerem reuerteris*.

Reſp. primum argum. tangere difficultatem illam, quot elementa neceſſāriò ad generationē mixti præ requirantur, quidam enim omnia quatuor aſſerunt interuenire, & addit Piccol. lib. de Mix. c. 13. quòd ſi aliquando vnum ſolum elementum adeſt, antequam inſurgat forma mixti, prius in illo elemento introduci debere formas aliorum in eſſe refracto. Cardanus lib. 2. de Subſil. & Areſ. 1. de Gen. q. 50. aſſerunt duo ſolum interuenire ſcilicèt aquā, & terram, cætera virtute ſcilicèt qualitatibus medijs; vnum tamen elementum non ſufficere præter citatos ſequūtur Licetus lib. 2. de his, qui diù viuunt ſine alimento c. 41. Dand. 2. de An. digreſſ. 25. Coninch. de Sacram. q. 74. art. 8. dub. vn. & alij.

37 Dicimus tamen vnum mixtum poſſe ex alio mixto generari, vt patet præcipuè in viuentibus, & tunc iſta generatio eſſet aliqualiter mixtio, quatenùs miſcibilia virtualiter præcederent in mixto corrumpendo: Poſſe quoque

ex vno tantum elemento produci, quod probat Scot.2.d.15.D.ex Gen.1.vbi piſces, & alia animalia ex aqua ſola dicũtur producta, & patet, cum aqua in vinum conuertitur, vt dicemus q.5. ſed hanc non eſſe mixtionẽ diximus ſupra q.1. ſed ſolum mixti generationem. Poſſe quoq ex duobus tantum elementis generari ſcilicèt aqua, & terra, cæteris pèr virtutes concurrẽtibus eſt probabile; non enim ignis ſubſtantia ſemper interuenit, maximè cum mixta in aere, vel in aqua generantur; non enim eſt veriſimile tunc particulas ignis ſub cõcauo Lunæ exiſtentis motu Cæli inferiùs detrudi, quia ſaltim ignis ille non poſſet tàm deorsũm deſcendere, quin extingueretur, & maxime in aquis, nec tandiù permanere; nec eſt verum per totum reperiri igneas exhalationes, hæ enim ſi non differunt à terreis exhalationibus, certè non ignis ſubſtantia, ſed virtus illius concurreret ſcilicèt calor, nam exhalationes iſtæ non differũt eſſentialiter à terra ex dictis diſp.4. de Cælo n.173. at ſi ſunt verè igneæ, quomodo in vaſtitate aquarũ Oceani non extinguuntur? quomodo tormentarius puluis ab illis non accenditur? quomodo poſſet propè ingentem ignem animal extare? ſi enim dantur exhalationes iſtæ vbique perfuſæ, maximè à maximo oriemur igne. Nec tandem valet, quod ait Piccol.debere ſcilicèt formam ignis ante mixti formam de nouo produci; tum quia non adeſt iſta neceſſitas, nec poſſet in aquis generari; tum quia vel introduceretur in eadem materia, in qua adeſt alia elementaris forma, & ſic duæ formæ non ſubordinatæ in eadem materia, quod naturaliter implicat; vel in diuerſa parte materiæ, & ſic deberet corrũpi pars formæ alterius elementi, nec poſſet aſſignari corrumpens illam, & generans ignem, non igitur neceſſariò requiritur ignis ſecundũ ſubſtantiam; & quandoque nec requiritur aer, non eſt tamen abſolutè negãdum, quin aliquando concurrat, maximè quia facilè permiſcetur, & ſe inſinuat in poris illius aggregati ex aqua, & terra, vnde poterit etiam agere, & pati; ex quibus patet ad 1.arg. an verò nutritio poſſit fieri ex vno tantùm elemẽto, dicemus diſput.ſeq. Ad 2. negamus Cælum dici mixtum, quia elementa cõtinet virtualiter effectiuè, non virtualiter in genere quaſi formalis cauſæ; nec homo eſt formaliter terra, ſicut nec eſt formaliter ignis, aut aer; dicitur tamen puluis, quatenus primò ex terra fuit cõpactus, & in terram tandem vltimata corruptione reſoluitur.

38 Contra 2.concl. arg. ex de Gen. 48. vbi dicitur per mixtionem calidi, & frigidi, humidi, & ſicci generari mixtum, quaſi medium inter extrema, medium autem neutrum eſt extremorum, ergo qualitates mixti ſunt aliæ à qualitatibus elementorum. Tum 2.contraria vt ſunt iſtæ qualitates, non poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto. Tum 3. ſi non adeſſet ſaltim aliqua quinta qualitas, quodlibet mixtum facilè corrumperetur, quia proportio primarum qualitatum debilis eſt, facileq; deſtruitur à contrarijs extrinſecis, ergo dari debet aliqua qualitas ſua virtute continens omnes quatuor, quæ poſſit corroborare illas, & intendere, ſi ab aliquo extrinſeco contrario fuerint remiſsæ. Tum 4. cum illa proportio qualitatum in indiuiſibili conſiſtat, faciliter diſſolueretur per augmentũ quantumuis parum vnius quali tatis, quod eſt falſum, quia tunc mixtum non eſſet in ſtatu naturali, & conſequenter animal ægrotaret, & tamen experimur, etiam ſi homo per motum nimis incaleſcat, non ob id priſtinam amittit ſanitatem. Reſp. medium non eſt aliquod extremorum ſecundùm excellentiam, eſt tamen aliquod extremorum per participationẽ. Ad 2. neg. aſſumptum in gradibus remiſſis ex dictis diſp.1.q.5. Ad 3. ſufficere formam ſubſtantialem, vt euenit in elementis, nec ſunt multiplicanda entia ſine neceſſitate, vt diximus diſp.1. q.3. Ad 4. cõcedimus animal tunc ægrotare, ſed talis morbus propriè eſt ſpecula-

culatiuus, & philoſophicus,non practicus, & medicus, qui ſolùm eſt ille, qui notabiliter lædit corpus, vel proximè lædere poteſt potẽtias corporis, nè proprias exerceant functiones; tum quia forma ſubſtantialis determinat ſibi diſpoſitiones connaturales in aliqua latitudine, non omninò in indiuiſibili, ex dictis diſp.3. q.6.

39 Contra vlt.argumt Thomiſtæ, ſi forma mixti virtualiter cõtinet formas elementorum, iam tribueret materiæ denominationem aeris, ignis, &c.quod eſt falſum. Tum 2. non omnia mixta perfectiora ſunt elemẽtis ſimul ſumptis, quia dantur aliqua, quæ nequeunt ſibi ſimilia generare, quod tamen competit elementis. Tandem deberent perfectiori modo tribuere, & perficere operationes elementorum, quod patet eſſe falſum. Reſp.ad 1. neg. ſeq. quia non continet formas elementorum quò ad gradus formales, nec ſicut rationalis continet ſenſitiuam, vt diximus explicando concluſ. Ad 2. neg. aſſumptum, ſẽper enim natura via generationis procedit ab imperfecto ad perfectum; & ſi probatio valeret, probaret vtique aliqua viuentia,quæ ſcilicèt tantùm ex putri generantur, eſſe elementis imperfectiora, immo & Angelos; non igitur perfectio ſimpliciter in ſubſtantijs attẽdi debet ex hoc, quòd poſſint ſibi ſimilia generare, ſed præcipuè, quòd vna ſit actualior altera; ſic ſunt mixta in ordine ad elementa. Ad 3. neg. etiam aſſumptum, quia nec rationalis perfectiùs exercet operationes ſentiẽtis animæ,& tamen continet illam ſecundùm gradũ formalem; ſufficit igitur vt mixta exerceant aliquo modo operationes elementorum, quia non continent, illa virtualiter ſecundùm excellentias, ſed in eſſe quaſi refracto.

QVÆSTIO IV.

De Temperamento mixtorum.

40 CErtũ eſt ex dictis diſp.3.q.vlt. quamlibet formam mixti non expoſcere primas qualitates in quocunque gradu, ſed in determinato, nec omnes formas mixtorum poſtulare qualitates iſtas in eadem intenſione, ſed vnam in tali, alteram in alia intenſione, & iſta proportio qualitatum in tali intenſione determinata, & remiſſione vocatur temperamentum, ſeu diſpoſitio,& complexio congrua formæ mixti; loquimur autem de temperamẽto primarum qualitatum, nam ex iſtis aliæ qualitates ſecundæ proueniunt; & quamuis ab aliquibus fiat ſermo etiam de temperamento qualitatum motiuarum, ſcilicet grauitate, & leuitate, in noſtra tamen Sententia hæc difficultas non vrget, quia non ponimus virtutem motiuam eſſe quid aggregatum ex grauitate, & leuitate ſecundum intenſionem, & remiſſionem, ſed vnamquamque virtutem eſſe ſpecie diſtinctã ab alia ex dictis diſp.3. de Cælo q. 1.

41 Temperamentum igitur, ſiue complexio eſt primarum qualitatũ ſymethria, & portio, quæ ſymethria nõ eſt qualitas quædam à primis diſtincta, vt oſtendimus n.23.ſed formaliter dicit ordinem, & relationem ad inuicem illatum qualitatum,an verò temperamẽtum formaliter dicat relationem illam, & fundamentaliter cõnotet primas qualitates ſic diſpoſitas, vel formaliter dicat primas qualitates eſt quæſtio de nomine; Conimbr.2.de Gen. c.8. q.1. ſuſtinent hoc ſecundum,quod probant ex varijs attributis temperamenti ſcilicèt, quòd vnum alteri ſit contrariũ, quòd ſit cauſa multarum operationũ, & functionum corporis, diſpoſitio materiæ ad recipiendam formam, &c. quæ omnia non de relatione, ſed de ipſis qualitatibus verificantur; Verùm ſi dicatur hæc attributa conuenire temperamento ratione fundamenti, non facilè poſſet impugnari, quia ſæpiſſimè proprietates fundamenti relationi tribuuntur; ſymethria enim formaliter non niſi relationem ſignificat, & hæc in recto ponitur in definitione, quare videtur eſſe formale ſignificatum temperamenti. So-

let autem temperamentum primò diuidi in vniforme, & difforme; primũ vocatur temperamentum æquale ad pondus, vt quando omnes qualitates ſunt æquales in gradu, & intenſione, puta quia omnes ſunt vt quatuor; difforme eſt, quando aliqua qualitas excedit in gradu, & hoc appellatur temperamentum æquale ſecundum iuſtitiam, quia quòd eſt alicui debitum, ex iuſtitia illi tribui debet, qua ratione etiam temperamentum vniforme poteſt dici æquale ſecundùm iuſtitiam, quatenus eſt debitum formæ mixti, hoc autem eſt duplex, vel ſimplex, vel compoſitum, ſicut dupliciter poteſt cõtingere talis exceſſus, vel enim vna ſola qualitas excedit oppoſitam, & ſic inſurgit temperamentũ difforme ſimplex, & quia quatuor ſunt primæ qualitates, hinc temperamentum iſtud quadruplex erit, vnum, in quo calor excedit frigus, humiditas autem, & ſiccitas ſunt æquales in gradu, ſecundum, in quo frigus excedit, tertiũ, in quo, humiditas ſola, quartum, in quo ſiccitas ſuperat; at ſi duæ qualitates excedunt oppoſitas, dicitur temperamentum difforme compoſitum, eſtq; etiam quadruplex, ſicut naturaliter quadrupliciter poſſunt primæ qualitates combinari, primum, in quo dominantur calor, & ſiccitas, & dicitur igneum, quia aſſimilatur igni, ſecundum, in quo abundat calor, & humidum, & dicitur aereum, tertium in quo ſuperat frigidũ, & humidum, & nominatur aqueum, quartum, in quo excedit ſiccum, & frigidum, & eſt terreum. Quatuor his temperamentis in viuentibus quadruplex coniungitur complexio à quatuor humoribus denominata, colerica conſequitur temperamentum igneum, ſanguinea aereum, flegmatica aqueũ, malencolica terreum, & ſi enim temperamentum, & complexio re vera ſint idẽ, obtinuit tamen, vt complexionem, niſi de animantibus, & cũ reſpectu ad quatuor humores non dicamus, vnde complexionem aliqui diſtinguũt à temperamento, quòd temperamentum à naturali elementorum proportione deducitur, complexio verò etiam ab humore aduentitio deriuari poteſt.

42 Primum temperamentum ſcilicèt æquale ad pondus, erit veluti ſpecies athoma, quia cum illa proportio æqualitatis in indiuiſibili conſiſtat, non poſſunt plures ſpecies inferiores reperiri, ſed ſolùm plura indiuidua; alia verò erunt veluti genera ſubalterna, quia exceſſus ille poteſt eſſe modò maior, modò minor, ita vt vna forma determinatum exceſſum requirat in ſubiecto, non quemlibet; hæc tamen determinatio non dicit vnum indiuiſibile, ſicut primum temperamentum, ſed latitudinem quandam habet, incluſam tamen proprijs terminis intrinſecis, vnde indiuidua illius ſpeciei mixtæ poſſũt differre in exceſſu intra tamen latitudinẽ illam, quapropter nouem erunt ſpecies temperamenti, vnum temperamentum vniforme, & octo difformia, ſcilicèt quatuor ſimplicia, & quatuor compoſita; & de iſtis quærimus, an reperiantur in mixtis ſecundum omnes nouem ſpecies, an tantùm ſecundum aliquas.

Areſ. 1. de Gen. q. 53. ſect. 2. putat in omni mixto frigus dominari, & conſequenter ſolùm tria temperamẽta de facto admittit difformia, primũ ſimplex, in quo ſolùm frigus excedit, alia duo cõpoſita, ſecundum ſcilicèt in quo frigus, & humiditas, tertium, in quo frigus, & ſiccitas ſuperant. Auerr. autem 1. Cęli com. 7. & 2. de Gen. 48. Conciliator diff. 18. Zab. lib. 2. de Motu grauium, & leuium c. 6. Bannes 2. de Gen. c. 7. q. vn. Vaſq. 3. p. to. 1. diſp. 57. Lorca diſp. 33. Nazarius q. 13. art. 2. contr. 2. Complut. de Gen. diſp. 12. q. vn. Ioann. de S. Thoma q. 11. art. 2. & alij negant naturaliter dari poſſe temperamentum vniforme; at Tatar. 2. de Gener. q. vlt. §. *Dubitatur primò*, Conimbr. 2. de Gen. c. 8. q. 2. art. 3. Ruu. ibid. tractat. de Tempe. q. 2. Auerſa q. 43. ſect. 5. Fernel. lib. 8. Phyſiol. c. 4. Contar. tom. 2. q. de mixto æquali, & quamplures alij apud Conimb. partem affirmatiuam ſuſtinent

ſtinent de omnibus ſpeciebus tempe-ramenti.

43 Dicendum eſt, dari de facto octo temperamenta difformia, nec repugnare naturaliter temperamentum vniforme, & æquale ad pondus. Prima pars eſt contra Areſ. & colligitur ex Scot. 2.d.15. ad 4.prin. & d.19 A. & 3.d.16. ſupra A. & 4. d. 46.q. 13. B. quibus in locis aſſerit in aliqua hominis parte, & in aliquo mixto calidũ dominari; prob. quia in animalibus præcipuè perfectis dominatur calor, vt patet experientia, quicquid enim ſit de temperaméto corporis pro altera parte, & partium ipſius (de quo mox aliqua dicemus) negari tamen nequit, quin, vt animalia talia ſunt, expoſcant prædominium caloris, videmus enim leones, lupos, &c. multùm caloris inius habere, itavt viſcera fumigare conſpiciuntur, ſignum euidés calorem excedere, & ſuperare frigiditatem; clariùs hoc apparet in fumo, in quo ignis valde præualet eſtq; mixtum quoddam, de facto igitur datur temperamentum difforme per exceſſum caloris. Deinde quòd detur etiam per exceſſum frigoris, patet in metallis, & venenis, idem de humido, & ſicco dicendum.

44 Secunda pars, quòd nõ repugnet temperamentum vniforme, colligitur ex Sco 4.d.49.q.13.B. vbi referens vnã ſententiam, cur corpora beata erunt impaſſibila ſcilicet propter iſtud tẽperamentum æquale ad pondus, illam impugnat, non quia abſolutè iſtud temperamentum ſit impoſſibile, ſed ſolũ quia nequit in corpore humano reperiri; ergo ſecundũ Scotum poteſt in alio corpore reperiri, & in 3.d.15.H. docet ſenſum tactus corporis Chryſti fuiſſe perfectè perceptiuum, quia ſecundùm proportionem bonæ diſpoſitionis corporis eſt diſpoſitio exiſtẽtię tactus ex 2. de An.94. & illud corpus fuit optimè cõplexionatũ, ſicut anima illius corporis erat perfectiſſima, hæc Scot. at ſẽſus tactus requirit hanc æqualitatem temperamenti, vt dicemus; prob. poſſunt miſcibilia alterari ad æqualitatem, ergo non repugnat dari temperamentum vniforme, conſeq. patet, quia nulla apparet repugnantia, quòd poſſit dari aliqua ſubſtantialis forma poſtulãs pro ſui diſpoſitione, & temperamento qualitates in æquali gradu, ſi qualitates iſtæ taliter attemperari poſſunt, antec. prob. poſſunt calidum vt ſex, ſed frigidum vt duo, & frigidum vt ſex, ſed calidum vt duo ad inuicem miſceri, & alterari, vt ambo euadant calida, & frigida vt quatuor, nam antequàm calidum vt ſex aſſimilet ſibi frigidum vt ſex introducendo quatuor gradus caloris, neceſſariò priùs introducet duos gradus caloris, quo tempore, quòd erat frigidum vt ſex euadit frigidum, & calidum vt quatuor, & quia frigidum etiam reagit in calidum, iã in eodem tẽpore introducet in illud duos gradus frigiditatis, & ſic ambo miſcibilia erunt alterata ad æqualitatem idẽ dicendum de humiditate, & ſiccitate.

Reſp. Complut, & Ioan. de S. Thom. neg. antec. quia actio ſemper prouenit ex proportione maioris inæqualitatis, & cõſequenter ſemper vna qualitas debet prædominari, quare naturaliter repugnat qualitates refrangi ad æqualitatem. Contra, ſi hæc reſponſio valeret, certè nulla daretur reactio, prob. ſeq. nam ſi ad hoc vt qualitas agat in contrariam, requiritur dominium, & exceſſus ſecundùm gradus, certè nunquam calidum vt tria poſſet reagere in frigidũ vt quinq. quod eſſe falſum oſtendimus diſp.2. Accedit, quòd ſi calidum vt octo applicetur frigido vt ſeptẽ, certè poterit expellere tres gradus frigoris introducendo tres gradus caloris, & ſic qualitates iſtæ eſſent in illo ſubiecto in gradibus æqualibus, licèt autem in hoc caſu non eſſet vera mixtio, quia non concurrerent plura miſcibilia, attamen poſſet Deus infundere in illud ſubiectũ formam aliquam, cui connaturale ſit temperamentum illud æquale, nõ enim apparet ratio, cur talis forma ſit impoſſibilis, ergo naturaliter non repugnat hoc temperamentum.

45 Secundo probari ſolet ex ſenſu tactus, qui ex 2. de An. t. 118. indicatorius eſt qualitatum tangiblium, non ſecundum quamlibet intenſionem, ſed tantùm ſecundum excellentias, & exuberantias, quibus vna qualitas excedit aliam qualitaté ergo perfectiſſimus ſenſus tactus poſtulat in ſe ex ſua ratione formali temperamentum vniforme, prob. conſeq. quia ſi vna qualitas in ſenſu excederet aliam, ſcilicèt ſi manus eſſet calida vt quinq. non poſſet manus iſtum exceſſum caloris vt quinq; in ſenſibili exiſtentem ſentire, quia non ſentit qualitates eiuſdem intenſionis cum proprijs. Nec valet, quod aiunt Complur. & Ioan. de S. Thom. ad tactum ſufficere quandam æqualitatem Phyſicam, hoc eſt parùm excedentem quatuor gradus, non verò requiri neceſſariò æqualitatem Mathematicam, & rigoroſam. Non valet, nam licèt de facto ita res ſe habeat, quia vt dicemus, ſenſus tactus modò in nobis ab extrinſeco ferè ſemper eſt alteratus, attamen cum de ſua ratione formali ſit veluti index inſtitutus à natura ad iudicandos exceſſus qualitatum, & natura in ſuis actionibus ſit perfecta, & ex alia parte nulla appareat implicantia huius perfectæ, & Mathematicæ æqualitatis in primis qualitatibus, non eſt cur negare debeamus hanc æqualitaté ſtatui perfectiſſimi tactus; eò vel maximè quòd rationes in contrarium nihil concludunt, nec debemus affirmare impoſſibilitaté alicuius rei ſine valida ratione,

46 Diximus nô repugnare hoc temperamentum, quia quòd detur de facto, non eſt ita euidens, vt notauit Angeſtus de prob. form. pag. 125. nam in primis non eſt notum dari aliquod mixtũ inanimatum huius temperamenti, & ſi hoc temperamentum reperiretur, maximè deberet admitti in viuentibus, & præcipuè in homine, quod eſt perfectiſſimũ animal, at corpus ætherogeneum nequit ſecundùm quamlibet partem hoc temperamentum expoſcere, quia cum illæ partes ſpecie differant, certè diuerſum omnino temperamentum requirunt, nô idem, & ſimile. Nec poteſt dici reperiri in aliqua parte, quia licèt hæc pars ex ſe poſtularet hoc temperamentum (qua ratione dicitur innatum) attamẽ cum in homine ſint partes calidiores, imò in toto viuente calor maximè vigeat propter copiam ſanguinis, & caloris naturalis prouenientis ab anima, cõſequenter nulla ferè pars habet innatũ temperamentum, quia vna pars alterat aliam, (quæ proportio qualitatum ab aliquibus dicitur temperamentum influxus, conſurgens ſcilicet per influxum, & actionem vnius partis cum alia) vnde licèt cerebrum ex natura ſua ſit frigidũ, attamen in homine apparet calidũ propter actionem calidioris partis. Nec aliquid habet probabilitatis, quod quidã aſſerunt, ex hac partium difformitate in frigore, & calore conſurgere temperamentum æquale ad pondus in toto ætherogeneo collectiuè ſumpto, quod vocant temperamentum aggregationis; nô enim tanta apparet neceſſitas, vt in viuente ſit quædam æquilibratio partiũ, vt quantùm frigoris excedit in partibus frigidioribus, tãtũ caloris ſuperet in calidioribus, atque ita ſit æqualis compenſatio hinc inde; tum quia calor in animalibus perfectis videtur prædominari; ſolum in aliqua parte poterit eſſe æqualitas Phyſica, non Mathematica; talis autem pars in homine erit cutis, hęc enim inter ordinem partium calidarum vltimum locum obtinere dicitur à medicis, inter ordinem frigidarum, humidarum, & ſiccarum etiam in infimo ponitur loco, quod eſt accedere ad æqualitatem mediam; & inter omnes partes cutis temperatior eſt cutis manus, & quod in cute manus eſt tẽperatius magis accedens ad æqualitaté eſt cutis volæ manus, præcipuè quæ in digitorum extremitatibus reperitur; ſuper omnes autem partes magis temperata eſt pars illa exiſtẽs in pulpa extremitatis indicis, vt notauit ex Auic. Angeſt. cit. pag. 132. quæ pars quaſi regula, menſura, & iudex eſt à natura ordinata exceſſuum,

&

& defectuum qualitatis; eſtq. ſatis veriſimile fuiſſe in optimo ſtatu, & temperamento in corpore Chryſti Domini, & fore poſt reſurrectionem in corporibus Beatorum.

47 In oppoſ. arg. ex Areſ. oſtendēdo omnia mixta eſſe frigida; Tum quia tria ſunt elementa frigida terra, aqua, & aer, ergo frigus habet prædominari; Tum 2. omnia mixta ſaltim prefecta habent conſiſtentiam, & craſſitiem, plùs, quàm ignis, vel aer ergo in omnibus mixti prædominatur aqua, vel terra, & per conſequens frigus, vnde dicebat Ariſt.4. Metheor.ſum.2.c.3.omnia mixta aquea eſſe, vel terra. Tum 3. videmus cadauer ſtatim poſt animæ diſceſſum frigeſcere ſecundū omnes partes, etiam illas, quæ calidæ reputantur, vt ſunt cor, ſanguis, iecur, &c. ſignum euidens eſſe frigidi temperamenti; idē apparet in ſulfure, & alijs, quæ calida abſolutè iudicantur. Tum 4. è contrà quod omnia mixta ſint abſolutè calida, & conſequenter quòd nō detur temperamentum difforme ex frigoris exceſſu, prob. omne mixtum ſit per aliquam digeſtionem, quia ſit per mixtionem humidi, & ſicci, quæ eſt quoddam digeſtionis opus, ſed omnis digeſtio fit à calore, ergo omne mixtum fit à calido, & conſequenter erit abſolutè calidum. Tum 5. omne mixtum putreſcit, at putredo fit ex prædominio caloris.

Reſp. ad 1. aſſumptum eſſe falſum ex diſp.1.q.6.art.1. aer enim eſt calidus, non frigidus; tum quia etiam hoc admiſſo, dicere poſſemus calorem à fortiori agente imprimi excedente virtutes aliorum elementorum, ſcilicèt ab igne, & Cælo. Ad 2. ex maiori conſiſtentia, vel denſitate non debemus ſemper arguere prædominium terræ, vel aquæ, quia poterit hæc denſitas, & ſoliditas prouenire ex maiori copia aquę, vel terræ, quæ arguit ſolùm dominium extenſiuum, at calor poterit quò ad intenſionem excedere, ferrum enim candens, & metalla feruescētia habent maximum calorem, & tamen non idcirco ſunt rariora aqua, vel aere, quia ſoliditas maximè prouenit ex viſcoſitate, & tenacitate humidi coagulātis terreas exhalationes, quæ poterit iuuare ad prædominium caloris, quatenus calor tenaciùs adhæret in materia denſa, quàm rara. Ad 3. quamplures ſuſtinent omnia corporis membra quò ad temperamētum innatum eſſe frigida, & ſolùm calida apparere propter temperamentum influxus, ita Angeſ. cit. quo admiſſo nō ſequitur inductio quædam vniuerſalis. vel neg. aſſumptum, & ad experientiā dicimus frigus illud in cadauere ab extrinſeco prouenire ſcilicèt ab ambiēte; vel propter intenſiorem calorem in noſtris manibus exiſtentem, vnde frigidiora apparent. Ad 4. ex Angeſto cit. quòd poteſt fieri à calore digeſtio, ſeù mixtio humidi, & ſicci ſed deinde poteſt euenire frigus expellens calorem, & congelans materiam illam, in qua prædominabitur. Vel dicendum, quòd ad hoc vt fiat digeſtio, non opus eſt calorem quo ad intēſionem excedere frigus, ſed ſatis eſt, quòd adſit licèt nō in tanta intenſione, vt mox dicemus. Ad 5. patebit q. vlt. quòd ſcilicèt putredo fit à calore ambientis non innato, & connaturali.

48 Secundo arg. contra 2. partem, quòd non detur temperamentum vniforme, quia in omni mixtione debet dari elementum prædominans, quia actio non prouenit niſi ex proportione maioris inæqualitatis ex diſp. 2. q. 1. art.2. ergo omne mixtum ſemper aſſimilabitur elemento prædominanti, nam quando plures cauſæ ad eundem effectū concurrunt, ſi vna eſt potentior, & prædominans, effectus magis aſſimilatur iſti, quàm illis, & per conſequens nequit mixtum eſſe vniformiter temperatum. Si dicatur cum Ruuio poſſe elementa miſceri, abſq. quòd vnum alteri prædominetur, quia quod eſt actiuius, poſſet applicari in minori quantitate, & minùs actiuum in maiori mole, & denſitate, ita vt ex hoc capite fiat compenſatio. Contra inſtant Complut. quia

facta

facta adhuc tali applicatione ſi vnum elementum non præualet, nulla eſſet actio, & conſequenter nec mixtio, ſeq. prob. quia actio ſemper debet à proportione maioris inæqualitatis prouenire. Tum 2. nequeunt duo contraria inſtrumenta eſſe æqualiter conuenientia eidẽ formæ, quia ſe ſe impedient, & tolleretur actio, ſed qualitates primæ ſunt inſtrumẽta ſubſtantialis formæ, ergo nequeunt in gradu æquali illi conuenire. Tum 3. ſi in gradu æquali applicarentur qualitates iſtæ, adhuc temperamentum non eſſet æquale ad pondus, quia vna eſſet actiuior ſcilicèt calor, & conſequenter erit temperamentum difforme in actiuitate; ſi verò æquantur quò ad actiuitatem, iam minùs actiua eſſet intenſior in gradu, ergo ſemper erit tẽperamentum difforme; non enim ſufficit compenſatio, quòd ſcilicet minùs actiua ſit in maiori mole, vel denſitate; Etenim vt diximus diſp. 2. q. 1. ar. 1. maior moles, vel denſitas non auget intẽſiuè virtutem actiuam agentis, ideòque ſemper erit difformitas in actiuitate.

Reſp. ſi argum. valeret, iam nulla eſſet reactio; quapropter negamus, cũ elementa æqualiter applicantur, nullã interuenire actionem, adhuc enim tunc eſt proportio maioris inæqualitatis potentiæ actiuæ v. g. caloris ſupra potentiam reſiſtitiuam formalem frigoris, inter quas potentias debet fieri comparatio ex dictis diſp. 2. n. 17. & ſeq. negamus tamen conſeq. quòd elementum illud, ſiuè calor abſolutè debeat dici prędominans, quia adhuc frigus ſecundũ ſuam actiuam virtutem excedit potentiam reſiſtitiuã caloris, & ſic eſt vtrobique compenſatio, tum quia elementa, cum ſunt æqualiter temperata, non agunt, ſed ante attemperationem. Ad 2. neg. maior cum probatione, quia ſicut qualitates illæ attemperatæ faciunt vnum principium actiuum medium, ita poſſunt cõcurrere ad actionem mediã; alij dicunt, quòd cum æqualitate qualitatum, ſtat inæqualitas inclinationis formæ, ita vt forma ſit magis determinata ad agendum hac qualitate, quàm illa. Ad 3. concedimus non poſſe dari temperamentum vniforme in gradu, & actiuitate ſimul, ſufficit, quòd detur in vno iſtorum, quia ſi eſt in gradu, exceſſus actiuitatis compenſatur per exceſſum reſiſtentiæ formalis in oppoſita qualitate; & quamuis moles, & denſitas nõ intendant actiuitatem, valde tamen iuuant ad actionem, vt ibi diximus.

49 Tertio ad idẽ, quòd nequeat hoc temperamentum in homine reperiri, prob. quia omnis operatio viui à calido, & humido perficitur ſcilicèt ſpiritu, & ſanguine, aut aliquo proportionabili; & quælibet pars viui in ſe conuertit alimentum, quæ conuerſio fit actione caloris ex 2. de An. 50. ergo in qualibet parte viua prædominatur calor: quibus accedit, quod ait Ariſt. in lib. de Morte, & Vita c. 1. quòd vita ſit permanſio calidi, & mors caloris extinctio; & lib. de Long. & Breuit. c. 2. animal eſſe natura calidum, & humidum, vnde quãtum homo ad ſenectutem accedit, tantùm calor, & humidum decreſcunt, & augentur frigus, & ſiccitas. Tum 2. perfectiori animali qualis eſt homo, perfectius debetur temperamentum, temperamẽtum vniforme eſt imperfectius, ergo, &c. min. prob. quia ex Ariſtot. ſect. 5. probl. 22. corpora ad æqualitatem temperata facile incidunt in morbum, facilèq; curantur ad inæqualitatẽ verò temperata non facilè infirmantur, nec facilè curantur, ergo ſi corpora vniformiter temperata facilè infirmantur, hoc temperamentum erit imperfectius. Tandem hoc corpus haberet temperamentum æquale ad pondus ſecundùm grauitatem, & leuitatem, quia grauitas, & leuitas ex mixtione primarum qualitatum proueniunt, quod eſt falsũ, ergo &c. falſitas patet, primò quia nullum locũ naturalem haberet, hinc enim maximè eſſet locus medius inter aquã, & aerem, qui tamen nequit eſſe, nam aer, & aqua ſunt immediata, & ſuperficies concaua aeris eſt locus naturalis aquæ; tùm quia ſi illud corpus à proprio

loco extraheretur, non haberet virtutem intrinſecam motus ad locum naturalem, quia grauitas, & leuitas propter æqualitatem mutuò ſe impedirent; & tandem quia Ariſt. 1. de Cęlo 7. abſolutè ait mixtum moueri à prædominante elemento, ergo non reperitur mixtum aliquod, in quo grauitas, vel leuitas nõ præualeat, & conſequenter etiam elementum.

50 Reſp. ad 1. concedimus actionẽ vitæ perfici à calido, & humido, non tamen neceſſariò excedentibus frigidũ, & ſiccum, nam calor naturalis, cuius virtute fit digeſtio, eſt complexio quædam, ſeu attemperatio qualitatum cõuenientium ſubſtantiali formæ, quæ attemperatio licèt quandoque ſapiat plùs frigidi, quàm calidi, digerit tamen vi calidi, quod habet, vnde conuerſio sãguinis in lac à mammillis facta fit à cõplexione naturali mammillarum, quæ ſanguini comparatæ ſunt frigidæ, idem de conuerſione ſanguinis in ſpiritus animales à cerebro facta dicendum; concedimus igitur actiones vitales præcipuè in calido, & humido conſiſtere, & vt plurimum excedente, non tamen in omnibus, nam formicæ, turtures, piſces, ſalamandra, papauer, cicuta, mandragora, & alia à frigido dominãtur; viuens igitur dicitur eſſe natura calidum, & humidum comparatum ſibi ipſi mortuo, & extincto, non abſolutè, niſi vt in plurimum, & ſecundùm omnes partes ſimul ſumptas. Ad 2. maior, vel minor temperamenti perfectio attendi debet præcipuè ex hoc, quòd inſeruit perfectiori, vel imperfectiori operationi, quare parum refert, quòd ſit temperamentum vniforme, vel difforme, quòd facilè, vel difficulter acquiratur, & deperdatur; cum igitur ad ſenſationem tactus perfectiſſimã requiratur temperamentum vniforme, & hæc operatio excellit in homine, idcirco tẽperamentum iſtud homini natũ eſt cõuenire. Ad 3. primò neg. ſeq. quia vt diximus grauitas, & leuitas non ſunt in omnibus eiuſdem ſpeciei, vnde principium motiuum non eſt quid ex illis aggregatum; tum quia non ſemper grauitas, & leuitas inſequuntur primas qualitates, vt patet in ſulfure, in quo ignis prædominatur, & tamen deſcendit in aere, & aqua, poteſt enim à maiori male grauioris elementi prouenire. Deinde admiſſa ſeq. negatur falſitas; & ad 1. probat. dicimus vtiq. locum medium inter aerem, & aquam fore illi naturalem; nec aqua, & aer ſunt ita immediata, vt nequeat corpus aliquod mediare, vt patet de oleo, & ligno, ſed dicuntur immediata reſpiciendo partes principales vniuerſi, quæ ſunt quatuor elementa, & Cælum: ad 2. neg. ſeq. quia ſi eſſet in corpore grauiori, leuitas moueret, grauitas non impediret, ſi in leuiori, leuitas non impediret, ſed grauitas impelleret, quia grauia, & leuia in proprijs locis non grauitant, nec leuitant; ſequeretur autem corpus iſtud nõ velocius moueri in fine, quàm in principio, vt diximus n. 22. ad 3. dicimus Ariſt. ideo ſic locutum, quia reuera vix reperitur tale corpus; vel quia adhuc moueretur ab elemento prędominante, nam ſi eſſet in aqua, moueretur à leuitate aeris, ſi in aere, moueretur à grauitate aquæ, vel terræ: cætera, quæ de temperamentis mixtorũ ſolent pertractari, apud Conimbr. eruditè, & eleganter reperies declarata.

QVÆSTIO V.

De cauſis effectiuis mixtorum, vbi ſpecialiter agitur de conuerſatione aquæ in vinum.

51 HVc vſque cauſam materialẽ, & formalem mixtorum explicuimus, & conſequenter etiam finalem, dum declaramus formam mixti, hæc enim eſt finis mixtionis iuxta dicta diſp. 1. Phyſ. q. 4. remanet vt aliqua de efficienti dicamus. Et quidem certum ex Scot. 2. d. 15. D. quem communior opinio Doctorum ſequitur, miſcibilia non eſſe cauſam effectiuam mixtorum,

nam

nam quando fit mixtio generatio, non ſunt miſcibilia, quia ex dictis q.3. corrumpuntur ſubſtantialiter, at ad effectiuè cauſandum requiritur exiſtentia ex diſp.7.Phyſ.q.4.art.1. tùm quia cauſa æquiuoca eſt perfectior ſuo effectu, mixta ſunt perfectiora miſcibilibus ſeu elementis etiam ſimul ſumptis, quia hęc ſe habent veluti materia, & ad mixta ordinantur; alia igitur cauſa erit inueſtiganda, quæ vel erit aliud mixtum, vel Cælum, vel Deus, ſi enim negatur à mixtis virtus productiua alterius mixti vniuoca actione, neceſſariò ad cauſas vniuerſales recurrendum erit, quæ ſunt Cælum, & Deus; quæſtio igitur eſt an mixta habeant talem virtutem producendi ſibi ſimile, ſiue ex vna, ſiuè ex pluribus elementis; non loquimur auté de mixtis animatis, de his enim dicemus diſp.ſeq. ſed de inanimatis, & quamuis de omnibus in cõmuni determinãdum eſt ſpecialiter tamen de conuerſione aquæ in vinum agemus; quia inter recentiores acriter modò controuertitur, & occaſionem dedit Ariſt. in his libris, volens enim explicare mixtionem, ſæpe vſus eſt exemplo aquæ, & vini ad inuicem permixtorum.

Partem negatiuam ſuſtinent Areſ.1. de Gen.q.52 Zab.lib.de Accret. c. 19. Piccol.1.de Gen.in tex.74. & 88. Bonamicus lib.7. de Motu c.24. & lib 3. de Alimentis c.3. Licetus lib.2. de his, qui diu viuunt ſine alimento c.41. Dandin.2. de An. digreſſ.25. Aguilon.lib.5. optic. propoſ.18. Coninch. de Sacram. q.74. art.8. dub. vn. Ioan. de Lugo de Euchar.diſp.4.n.54.& ſeq. Camerarius p.2.q.1.& quamplures alij. Affirmatiua ſententia communior fuit apud veteres, imò de ipſa parùm, vel nihil dubitarũt, & ex Recentioribus ſequuntur Conimbr.1. de Gen. c.10.q.1.art.2. Nobilius c.5.quæſt.5.Suarez 3.p. tom.3.diſp.45. ſect.4. Vaſq. de Euchar. diſp.178. n.4. Contar.tom.2.q.de mixt.c.2. Auerſa quæſt.44.ſect.3 & alij.

52 Dicimus nõ eſſe ab omnibus mixtis denegandam virtutem actiuam alterius, & præſertim vino conuenit, quod potens eſt etiam aquam ſolam in ſe ipsũ conuertere; ita Scot.2.d.19. A.& 4. d.11.q.7.& d.44.q.1. ſupra F. Hæc cõcluſio non eſt vniuerſaliter de omnibus mixtis intelligenda, nam vt ex Scot.1. d.7.q.vn.V.notauimus diſp.7.Phyſ.q.6. art.2. pro ſtatu iſto non habemus rationem à priori oſtendentem vnam formã eſſe actiuam, non aliam, maximè enim eſſet perfectio formæ, & tamen videmus perfectiores nec vniuocè, nec æquiuocè eſſe ſubſtantialiter productiuas, vt eſt in Angelis multa animata non generant ſibi ſimile, vt ſunt quæ ſolùm ex putri generantur, & tamen elementa, quæ ſunt imperfectiora, poſſident hãc virtutem, ſolùm igitur à poſteriori poſſumus cognoſcere, quæ nam ſubſtantia ſit, vel non ſit alterius productiua, vnde pro veritare huius concluſ. ſufficit aliquas experientias adducere, & rationes, quæ pro negatiua parte ſolent afferri, diſſoluere. Primum exemplum ſit de Magnete, vt notat Ferdinand. Medicus tract.2. de Facult.q.1.concl.5. *Magnes* (inquit) *attrahit ferrum, vt ferrum tranſmutetur in ſubſtantiam magnetis, vt vnuſquiſq. poterit videre, ſi diuitius magnes retineat ferrum*, vnde Claud. in quodam Epigram. dixit, *ex ferro meruit vitam ferriq. rigore veſcitur, has dulces epulas, hæc pabula nouit, Hoc abſente perit*, ſi igitur magnes creſcit; ferrumq. in propriã ſubſtantiam conuertit, iam generat ſibi ſimile. Idem de plumbo docent Galen. lib 9.de Simplic. medicam. facult. c. de plumbo, & Georgius Agricola lib.5.de Ortu, & cauſis ſubterraneorum ſcilicèt plumbum in locis humidis aſſeruatum, vel in tectis domorum notabiliter tùm mole, tùm pondere excreſcere, quod nequit eſſe, niſi per conuerſionem aeris humidi, vel aqueí humoris in propriã naturam; quod etiam affirmat Scaliger exerc.104 n.17. vbi idem de petra lapis aſſerit, qua ratione Marſ. Ficinus lib. de Vita cœlitùs comparanda c.3.& Fernel.lib.2.de Abditis rerum cauſis deduxerunt

xerunt hanc virtutem in omnibus lapidibus, & metallis reperiri, imò Cardanus ad omnia corpora hoc ipſum extendit. Tertium exemplum eſt de aceto, quod vinum in ſe conuertit, imò aquam ipſam, maximè ſi feruens erit, non ſolum enim tàm acre conſequatur, ſicut antea, verum etiam actius per infuſionem frueſcentis aquæ euadit, dūmodò ſit proportionata quantitas. Quartum exemplum ſit de humoribus noxijs in homine exiſtentibus, hi enim non ſunt animati, vt omnes ferè concedunt, & tamen ſi in ſtomacho reperiūtur, vel in alijs corporis partibus, cibū conuertunt in ſimiles humores; quamuis autem potentia nutritiua corporis concurrat, negari tamen nō debet, quin humores ipſi ſaltim partialiter influant, aliter non eſſet ratio, cur potentia cibū conuertat in tales humores, & non in alios, cum per ſe ſit ordinata ad producēdos humores proficuos nutritioni inſeruientes.

53 Quintum exemplum afferri ſolet de gutta aquę in dolio vini immiſſa, quę actione ipſius vini tranſmutatur in vinum, quo exemplo vſus eſt Ariſt. 1. de Gen. 34. 39. & 42. ad explicandam mixtionis naturam, quæ eſt ſubſtantialis mutatio; quamuis aduerſarij dicant nō eſſe multùm exemplis fidendū, eo quia aqua in vinum apparenter, & mutatione quadā morali conuerti dicitur. Attamen quia Ariſt. intendit explicare conuerſionem ſubſtantialem augmentationis veram, non apparentem, vt eū vnum miſcibile excedens in ſe connertit aliud, per quam conuerſionem dicitur augeri; & in tex. 39. non ſolum adducit exemplum de aqua vino immixta, ſed etiam de igne, cui apponuntur ligna, quæ non eſt mutatio apparens, ſed vera, & realis, idem quoq. de mutatione aquæ in vinum ſentit. Ariſt. erit dicendū. Tum quia vt dicemus diſp. ſeq. poteſt vnum elementum pro nutritione tanquam alimentum inſeruire, vinum quoq. eſt alteratiuum, facilè permeabile, ſicut aqua, ergo ſi gutta aquæ poneretur in dolio vini, quia diuideretur in minutiſſimas partes, quarum quælibet alteraretur à vino, ergo etiam corrumperetur, & in vinum conuerteretur; eò vel maximè, quia nulla apparet implicantia, vt mox videbimus.

54 Contra hanc ſent. & præcipuè de conuerſione aquæ in vinum acriter inuehitur Areſ. prob. igitur primò vniuerſaliter, q nullū mixtū ſit alterius ſimilis cauſatiuum, quia mixta habent qualitates primas refractas, non in gradu excellenti, vt elementa, ergo per qualitates primas non poterunt alia corpora in ſe cōuertere, neq; per qualitates virtuales, quia virtuales non agunt, niſi producendo qualitates formales, ergo ſi iſtę non habent talem virtutem, nec illæ. Tum quia natura hanc virtutem ſolum debuit concedere illis corporibus, quæ ſine tali conuerſione conſeruari nequirent, vt ſunt viuentia, & etiam ignis, qui alimento indiget, ergo non fuit alijs cōceſſa, aliter non eſſet ratio, cur omnia corpora illam non habeant. Reſp. ad 1. nec etiam animata habent primas qualitates in excellenti gradu, & tamen poſſunt alia in ſeipſa conuertere, hæc etiam per ſuas qualitates virtuales agunt in alimentum, quare ſicut viuentia per qualitates formales, & occultas virtutes alterant cibum, & deinde propria ſubſtantiali potentia in ſeipſa conuertunt, ſubſtantia enim eſt, quæ immediatè attingit productionem ſubſtantiæ, idem de quibuſdam mixtis erit dicendum. Ad 2. neg. aſſumptum, quia elementa poſſunt ſe conſeruare, & tamen ſunt ad inuicem tranſmutabilia; nec idcirco cogimur hanc virtutē in omnibus corporibus aſſerere ſicut nec omnium eſt idē temperamentum, niſi vbi adeſt experientia, & ratio à poſteriori ſuadet, à priori autem alia ratio reddi nequit, niſi quia hoc eſt hoc, & illud eſt illud, vt cum Scoto notauimus num. 52.

55 Secundo ſpecialiter de vino arg. ex Ariſt. qui 2. de Gen. 50. negat ex vno elemento fieri poſſe nutritionem, ſed ex quatuor elementis, ergo aqua ſola

non

non eſt in vinum immediatè tranſmutabilis;quod etiam repetit in lib.de Senſu, & ſenſib.c.5. & 4. Metheor.ſum.2.c.3. In 1.de Gen.34. quærens, cur in nutritione, quod nutritur, dicatur augeri, in mixtione verò vtrumq; miſcibile augeri dicatur, reſpondet, quia alimenti ſubſtantia in nutritione non manet, miſcibilium autem ſubſtantia in mixtione manet, & affert exemplum de aqua in vino immiſſa, ergo per Ariſt. aquæ ſubſtantia non mutatur in vinum, ſed permanet, hinc concludit *Quādo illic quoq.* (.ſ.in mixtionem vini) *quod euincit, & ſuperat in ipſa mixtione, augeri dicitur, ceu vinum, nam vniuerſa mixtura vini, non aquæ functionem exercet*, vbi non ait vinum, ſed mixturam, vt innuat aquam verè remanere, ſed eius vires à maiori copia vini refrangit, vt non percipiantur. In 3.ſect.prob.multa quęrens de vino diluto, iam ſupponere videtur ſubſtantiam aquæ remanere, nō deſtrui; vnde libr.Poetic. c.23. ait vinum dilutum vulgò appellari abſolutè vinū, & impropriè, quia ſcilicet ſubſtantiam aquæ habet admixtam. Reſp.ad 1.auth. de nutritione dicemus diſp. ſeq. vbi ex profeſſò hoc quæſitum examinabimus, cum de nutrimento agemus. Textus 34. ex 1.de Gen. eſt ad oppoſ. nam exemplum de aqua, & vino, non debet referri ad mixtionem veram, ſed ad nutritionem, tum quia ſequeretur ſubſtātiam miſcibilium formaliter remanere in mixto, contra dicta q.3. tum quia cū gutta aquæ infunditur in vinū, hæc mixtio potiùs aſſimilatur nutritioni, quàm veræ mixtioni, in hoc enim miſſibilia debent in debita proportione miſceri, at in nutritione viuens excedit alimentum, ſicut vinum ſuperat aquam, vnde ſicut nutritum dicitur augeri, ſic inquit Ariſt. vinum dicitur augeri in hac impropria mixtione, quia ſuperat, & euincit aquam, ergo ſicut cibus conuertitur in viuens, ita aqua in vinum, appellauit autem hoc totum mixturam, non vinum, vt innueret ſe loqui de vino, cui eſt gutta aquæ appoſita, non de vino ſolo. Tandem vinum dilutum nequit propriè dici vinum purum, quia illud dicitur dilutum, quod ad victum humanū inſeruit, in quo plurimum de aqua miſcetur, quæ nequit totaliter in vinum conuerti, vt dicemus.

56 Tertio arg. ratione; vinum non habet accidentia, quibus corrumpat aquam, ergo non poteſt eam in ſe conuertere, patet conſeq.prob. antec. quia vel eſſent qualitates formales, vel virtuales, non illæ quia vinum eſt frigidum, & humidum formaliter, quæ ſunt accidentia conſentanea aquæ, & quamuis habeat aliquos gradus caloris admixtos, non ſunt tamen corruptiui aquæ nam aqua feruens non deſtruitur, & tamen longè maiorem retinet calorem formalem, quàm vinum; neque qualitates virtuales deſtruent aquam, quia iſtæ non agūt, niſi à qualitatibus formalibus ſint excitatæ, vt patet in pipere, veneno, & in ipſo vino, quod non calefacit, niſi priùs à calore ſtomachi excitetur. Accedit deindè quod per quamlibet etiam minimam aquæ infuſionem vinum debilius euadit, ergo vinum non conuertit aquam in ſe, antec.patet experientia; Neque dicas, debilitari, quando plurimum aquæ miſcetur; Nam ſi quantitas vini, quæ eſt in cyatho, poſſet in ſe cōuertere tres, vel quatuor aquæ guttulas, certè quantitas, quæ eſt in dolio, poterit tres, vel quatuor ſextarios conuertere, & ſi hæc parua vini quantitas interpolatim admiſceretur, ſi ſcilicèt poſt multùm temporis, quod iudicetur ſufficiens ad conuertendam aquam in vinū, denuò ponatur aliquid aquæ, & ſic per aliquot menſes vinū aquæ inſpergatur, adhuc tamen vinū illud foret aquoſius, aliter facilè eſſet per ſolam infuſionem aquæ, & multum lucrari, & in infinitū augeri vinum, vt contingit in igne, quod eſt falſum, prima conſeq.prob.quia natura non tribuit virtutem actiuā alicui, ex qua reſultet illi aliquod detrimentū, quia finis potentiæ actiuæ eſt in perfectionem agentis, ergo ſi ex mixtione aquæ debilitatur vinum, non habebit po-

potentiam agendi in aquam; tum quia ſi vinum potuit aquam deſtruere, ergo non eſt ab illa repaſſum, vel ſi in pugna aliquid amiſit; poſſet poſt victoriā ſe reducere ad priſtinum ſtatū, vt euenit in aqua calefacta, & in nutritione viuentis, vbi potētia conuerſiua in principio tàm fortis eſt, vt poſſit conuertere, non ſolùm quod ſufficit ad reſtaurationem deperditi, ſed etiam ad augmentum, ergo virtus actiua vini ſaltim in principio non deberet debilitari, ſi aquā in ſe conuerteret, igitur ſi ſtatim labefactatur, erit, quia remanet aquæ ſubſtantia.

57 Reſp. ad 1. ſi valeret, ſequeretur nullam fieri nutritionem, quia ſanguis quò ad qualitates formales aſſimilatur carni, & iecori, nec vnquam aquam poſſe deſtrui, ab aere, & in aerem conuerti, vel ab alio mixto etiam viuente, quia aer ſecundum ipſum eſt frigidus, quare aſſimilatur aquæ in humiditate; & frigiditate, & omnia mixta in ſentētia ipſius à frigido prædominantur, nec vinum poſſet in acetum conuerti, eadē enim ratio confici poſſet, dicimus igitur vinum non corrumpere aquam per qualitates, per has enim ſolùm illam diſponit ad propriam formā, ſed per propriam formam ſubſtantialem, qua aliā ſimilem producit, vt diximus diſp. 7. Phyſ. q. 6. art. 2. quòd autem vinum alteret aquam per propria accidentia, nec ab ipſo negatur. Similiter ad 2. ſi valerer, omnem actionem tolleret de medio, ſi agens poſſet à paſſo repati, per hāc enim repaſſionē debilitatur virtus agētis, ergo non debebat hæc virtus à natura concedi, quia reſultat in detrimētum ipſius agentis.

58 Qua propter aduertendū, quòd in qualibet reactione virtus agentis debilitatur, vt patet, hoc autem poteſt dupliciter contingere, vel enim poſt actionis victoriā nihil remanet de paſſo, vel ſi aliquid remanet, hoc tamen non manet applicatum agenti, & in hoc caſu, poteſt agens reaſſumere vires, vel aliquid remanet applicatū agenti, quod agens nequit conuertere, & deſtruere, eſtq. impeditiuum actionum agentium vt euenit in humoribus noxijs per concoctionem in ſtomacho generatis, & in hoc caſu nunquam agens poterit vires, quas in reactione amiſit, recuperare, vt diximus diſp. 5. n. 140. Cum igitur vinū agit in aquam, hoc erit maximè medio calore, & conſequenter hæc actio erit quædam digeſtio, ſeu depuratio purioris ab impuro, & purius conuertitur in vinum, impurius, & magis terreſtre remanet, quod eſt cauſa, cur vinum debilitetur, & nunquam vires de nouo recipiat, quod patet in igne, qui licet ſit actiuiſſimus, ſua tamen actione depurat partes ligni, & puriores in ignem conuertit, impuriores, & terreſtriores in cineres, quas tamen nunquam conſumit, & ſicut ſi applicatur maximo igni lignum, vel carta quantumuis exigua, adhuc tamen pars aliqua in cineres conuertitur, ita de paruula gutta aquæ eſt dicendum, quòd nunquam totaliter in vinum conuertitur, ſed aliquid impurius ſemper remanet, & eo minùs, quò vinum eſt actiuius, & quia acetum eſt valde actiuum, ideo plùs aquæ in ſe conuertit, hinc negamus poſſe vinum in infinitum creſcere per appoſitionē aquæ, quia euadendo impurius, nequit tandē aquam conuertere: quare ad argum. neg. cōſeq. ad 1. probat. dicimus hoc habere agentia ſublunaria, vt poſſint ad inuicem agere, & pati; nec per virtutē actiuam patiuntur, ſed agunt, quare rectè à natura conceditur, quamuis per paſſiuam potentiam poſtea repatiamur: nec ſemper poſt actionem agens redit ad priſtinum ſtatum, niſi ſit ab Agente contrario expeditum, vt contingit in aqua calefacta ab igne remota; exemplum de potentia nutritiua eſt ad oppoſitum, quia in principio etiam hebetatur virtus, & niſi per expurgationem depuraretur ab excrementis, non rediret ad priſtinum ſtatum, hæc autē depuratio non contingit in vino.

59 Quarto accidentia aquæ manent poſt mixtionem in vino, vinum enim

aqua mixtum participat colorem, odorem, & ſaporem, ſi eſſet amara, vel dulcis, ergo etiam manet aqua, quia accidentia non migrant de ſubiecto in ſubiectum. Tum 2. ab extremo ad extremum non fit tranſitus, niſi per medium, ſed aqua inter liquores eſt extremum, vinum inter perfectiſſima computatur, ergo aqua, antequam in vinum mutetur, deberet in liquorem medium priùs conuerti, quem liquorem nullus vnquam ſomniauit; maior prob. experientia tùm in alteratione, tùm in generatione ſubſtantiali, nam prius quam cibus in carnem tranſmutetur, oportet, quòd in chylum, & ſanguinem conuertatur, etiã ipſum vinum, & tamen magis conuenit vinum cum ſanguine, quàm aqua cum vino; imo vitis ipſa aquam, & humorem terreum non niſi poſt varias ſubſtantiales mutationes conuertit in vinum, ergo non poteſt vinum immediatè in ſe aquam conuertere, hanc enim virtutem à vite reciperet, in qua tamen non inuenitur. Tum 3. ſi aqua conuerteretur in vinum, certè denſior euaderet, quia denſius eſt vinum, & minorem locum occuparet, quod eſt contra experientiam ſi enim cyathus maiori ex parte vino plenus impleretur aqua, mixtura illa ex aqua, & vino ſemper eundem occupabit locum, nec cyathus aliqualiter vacuus conſpiceretur, ergo aqua ſecundùm ſubſtantiam non eſt in vinum conuerſa, aliter minorem locum deinde occuparet, & poſſet denuo in cyatho vinum, vel aqua infundi.

Reſp. ad 1. ex modò dictis, remanere accidentia aquæ, tũ quia fit reactio, & in vino ab aqua ſimilia cauſantur accidentia, quæ adhuc remanent, quia vinum indifferenter ſe habet ad illa; tum quia remanent quædã partes aquæ groſſiores, quæ accidentia illa conſeruant in vino. Ad 2. poteſt concedi vinum in ſe immediatè non immutare aquam, vt videtur innuere Scot. 4. d. 3. q. 3. ad 3. dũ ait, quòd *nulla ars poteſt adhibere paſſo mixto actiuum ſcilicèt ignem, ita quod per illud agens fiat immediatè reſolutio in aquam elementarem, quia illud idem agens nõ poteſt habere virtutem ſine formis intermedijs mutãdi, neq. etiam ita taliter diuerſa in eundẽ terminum corrumpendi*. Vel ſi concederemus immediatam conuerſionẽ in vinum, adhuc nullum ſequitur inconueniens; non enim omnes formæ ſubſtantiales ſe habent vt extrema, & quamuis à vite non fiat hæc immediata cõuerſio, hoc euenit, quia vitis ſe habet vt agens æquiuocum reſpectu vini, ideoq. debet ordinatè procedere, at vinum in conuerſione aquæ eſt agens vniuocum, ideoq. potentius, & actiuius eſt, & hanc virtutem à vite æquiuocè habuit, dũ propriam naturam ab illa recepit; Dices agens æquiuocum perfectius eſt agente vniuoco, ergo ſi vinum poteſt immediatè aquam conuertere, multò magis æquiuocum. Reſp. antec. eſſe verum quò ad entitatem, non ſemper quò ad actiuitatẽ, ſol enim eſt æquiuocè productiuus ignis, & tamen faciliùs, & citiùs ignis ab igne vniuocè cauſatur, quã æquiuocè à Sole. Ad 3. non eſſe tã magnam diuerſitatem inter raritatem vini, & aquæ, vt fiat notabilis, & ſenſibilis variatio, nec tota aqua conuertitur in vinum.

60 Quinto vel talis conuerſio fit virtute animæ vegetantis in vino, vel alia virtute, ſi primum, ergo vinum verè nutriuit, ſi ſecundum, ergo talis virtus eſt inſufficiens, quia vinum eſt effectus animæ vegetantis, ergo nequit produci à virtute imperfectiori, qualis eſſet illa. Tum 2. ſi quando vinum excedit vires aquæ, illam in ſe conuertit, ergo quãdo non ſuperat, ſed adæquat, deberent in aliquod tertium commutari propter mutuam actionem, quod eſt falſum, quia vinum dilutum communiter reputatur vinum aqua mixtum, non quid diſtinctum. Tum 3. daretur aliquod vinũ, quod non eſſet corpus mixtum, quia ex vno tantum elemento ſcilicèt aqua generaretur. Neque dicas dici mixtum, quia præſuppoſuit omnes quatuor qualitates. Non valet, quia hæc mixtio eſt

ſolum

ſolum accidentalis. Tum 4. vinum non eſt opus ſolius naturæ, ſed etiam artis, quia natura producit vuam, ars exprimit vinum, ergo non poteſt in ſe aquam conuertere, & aliud vinum cauſare, prob. conſeq. quia vt opus naturale eſt ab anima vegetatiua, & non niſi entis naturalis eſt cauſatiuum, vt opus artificiale non eſt generatiuum alterius, quia ars non eſt principium ſubſtantiale, vnde effectus imitatur ſuam cauſam quò ad naturalia, non quò ad artificialia, ſic licèt ſeminetur triticum ſine cortice, naſcitur tamen cum cortice, ergo ſi per vim naturalem vinũ debet aliquid producere, potiùs vuam gigneret, quàm vinum.

Reſp. ad 1. vinum ex aqua gigni à virtute vini, quæ non eſt vegetatiua, eſtq. ſufficiens, quia licet vinum ſit opus, & effectus animæ vegetantis, non tamen eſt animatum, ideoq; licèt æquiuocè fuit productũ à virtute perfectiori, vniuocè tamẽ poteſt gigni ab imperfectiori, quæ tamen ſit eiuſdem rationis, & perfectionis cum vino, ſic acetũ æquiuocè producitur in corruptione vini à virtute ſuperiori, at deinde vniuocè poteſt ab aceto generari, idem de plumbo, & alijs exemplis adductis n. 52. dicendum. Ad 2. dicimus progreſſu temporis mixtum illud ex aqua, & vino corrumpi, & in aliud tertium commutari, non enim eſt neceſſe, quòd hæc corruptio ſtatim fiat. Ad 3. etiam ipſe Areſ. concedit non ſemper in generatione mixti interuenire omnia elementa quò ad ſubſtantiam, ſed ſolum quò ad virtutes, & accidentia, & tamen corpus dicitur mixtum ex quatuor elementis; dicimus igitur vinum illud ex aqua genitum eſſe mixtũ, & quia expoſcit pro diſpoſitionibus naturalibus omnes quatuor qualitates, & quia in forma ſubſtantiali aſſimilatur formis ſubſtantialibus elementorum, quas virtualiter cõtinet, vt diximus n. 24. Ad 4. vinum eſt opus naturale quò ad ſubſtantiam, dicitur opus artificiale, quatenus exprimitur, & ſegregatur ab alijs rebus diſtinctis, & vt ſic poterit producere aliud ens naturale; nec exemplum de tritico valet, quia generatio illa eſt æquiuoca, & per virtutem ſeminalem, ideo poterunt planta, & ariſtæ generari à tritico, at vinum vniuocè producit aliud vinum.

61 Tandem arg. quibuſdam experientijs. Prima eſt, quod multis modis aqua vino mixta poteſt deinde à vino ſecerni, ſ. ſi ſpõgia oleo imbuta obturatur orificium vaſis pleni vino diluto, & ipſum vas inuertitur, per ipſam ſpongiã aqua pura effluit; item ſi vas ex ligno hæderæ fieret, & vino diluto impleretur, per illud vinum permeat ſecundum Plinium, vel aqua ſecundũ Ioan. Baptiſtam Porta; inſuper filum, vel linteum recenter lotum, ſine ſicco mem̃æ madefactum in vinum aqua mixtũ immiſſum ad ſe attrahit aquam, & alijs quàm pluribus modis id fieri contingit. Secunda ſepè accidit in Gallia Ceſalpina; & alijs locis vbi vinum aqua miſceri ſolet, nam hyemis tempore frigidiſſimo ſentiuntur in vino quidam glaciei globuli, qui aliud non ſunt, quàm aqua iam mixta congelata; vnde contingit aliquando, vt aqua in glaciem conuerſa, & à vino ſeparata, vinum præſtantius hauriatur è dolio, quàm antea, ſed à calore ambiẽtis diſſoluta aqua, & iterũ vino immixta, ferè ſola aqua deinde extrahatur; ſignum euidens aquam remanere ſecũdùm ſubſtantiam in vino. Tertia, vinũ dilutum facilè poteſt d gnoſci à puro, nã ouũ in muſto aqua mixto demergitur, in puro ſupernatat, & vinum dilutũ calefactum, ſi in vas nouum fictile mittitur, euadit acetum, vel ſi in cartaginẽ oleo fermenti plenam, obſtrepit, & foràs diffunditur; ſi ſuper linteum effundatur, aqua, quia ſubtilior, circumiat vinum, & in maiorem circumferentiam dilatatur; Multi ſunt, qui guſtu ſtatim agnoſcunt, ſi etiam parum aquæ reperiatur in vino; quæ omnia non contingerent, ſi aqua in vinum conuerteretur. Quarta quandoq. aqua in cyatho paulatim immiſſa non miſcetur vino ſi ſuper vinum folium arboris, vel ſimile apponatur,

batur, & tamen non conuertitur in vinum, quod deberet euenire, quia ad hoc vt contraria agant ad inuicem, non requiritur permixtio, ſed ſufficit contactus. Quinta vinum diutiùs conſeruatur, ſi aqua maris miſceretur, vt referunt Columella, Dioſcorides, Athenęus, & alij, ergo aqua permanet in vino. Tandem nulla alia res, ſiue palea, ſiue terra, ſiue oleum, aut alius liquor in vinum conuertitur, nec ipſa vua, ergo multò minus aqua, prob. conſeq. quia nulla apparet ratio oſtendens hanc conuerſionem; nec adeſt aliqua experientia, nam nullo ſigno dignoſci poteſt, quando aqua eſt iam in vinum conuerſa, nulla enim apparet mutatio, poſtquã aqua diù mixta fuit, quæ etiam ſtatim non appareat, ſi ergo in principio aqua non conuertitur, non poſſumus deinde inferre progreſſu temporis conuerti in vinum; quibus accedit, quòd aqua eſt tenaciſſimæ naturæ, vnde ſi eã conijcias in candentem ollam ferream, & vapores alambicco excipias, totam omnino integram recipies, ergo ſi reſiſtit igni, multò magis vino.

62 Reſp. hæc experimenta ſolùm probare aliquas aquæ partes remanere in vino, quod nos concedimus; vnde ad primam dicimus aquam poſſe ſegregari ſecundùm totum, ſi poſt mixtionem ſtatim ſepararetur, tàm enim breui ſpatio temporis non potuit fieri conuerſio, ad quam attendi debet non ſolùm tempus, ſed etiam vini generoſitas; verum eſt tamẽ, quòd extrahitur quoq. humor quidam aqueus ſpecie ab aqua elementari diſtinctus, non ſolùm à vino diluto, ſed etiam puto; Nec valet, quod vrget Aucſ. quòd ſi vinum humorem illũ nequit in ſe conuertere, multo minùs aquã elementarem. Non valet, quia humor ille eſt vino connaturalis, ſicut in quolibet mixto, & viuente conſpicitur, in quibus reperiuntur varij humores elementis ſimiles. Secunda experientia eſt pro nobis, nam ſæpe in illis regionibus ad medietatẽ infunditur aqua in vino, quæ ſi totaliter remaneret, nõ tàm pauci, ſed in maiori multitudine globuli illi animaduerti deberent in vino; quapropter erunt ſolũ partes illę terreſtriores aquæ non iam in vinum conuerſæ. Per idem ad 3. tum quia vinum per admixtionem aquæ debilitatur; ſed ſi non eſt quantitas notabilis, nõ facilè dignoſcitur. Quarta non vrget, quia quando agentia non ſunt maximæ actiuitatis, nõ ſufficit ſimplex contactus, ſed requiritur permixtio, & præſertim in liquoribus, qui propter ſubtilitatem, & raritatem non agunt valde in diſtans; prætetquam quod falſum eſt, quod in extremitatibus non ſit aliqua pugna, conuerſio, niſi propter virium æqualitatem impediatur actio. Quinta non officit, quia aqua maris propter ſuccos terreſtres, & craſſiores reſiſtit corruptioni, & ideo minùs de ipſa conuertitur in vinum, magiſq. iuuat ad conſeruationem vini. Tandem nec eſt clarum, an res alias ſecundùm partes ſubtiliores, & humidiores vinum in ſeipſum conuertat maximè loquendo de vuis, ſolum enim remanent partes craſſiores; falſum etiã eſt nullam adeſſe pro nobis experientiam, nam cum id experiamur in aceto, non eſt cur vino denegemus; tum quia maximè vrget exemplum illorum globulorum glaciei, qui hyemali tempore reperiuntur in vino: nec obſtat tenacitas aquæ, aliter aqua eſſet naturaliter incorruptibilis, ſi nec ab igne deſtrui poſſet; quod eſſe falſum oſtendimus pręced. diſp. q. 1. quapropter ad experientiã illam negamus, vt ibi etiam diximus, totam aquam alambicco recipi abſq. alicuius partis deperditione, in maiori parte tamen accipitur, quia breuiſſimum eſt tempus applicationis, ſtatim enim in vapores reſoluitur, qui cum ſpecie non diſtinguantur ab aqua, non eſt mirum, ſi artificio illo denuò recipiatur; ſic ſi quis manum paululum ponat in igne, & ſtatim retrahat, non adureretur. Ex quibus patet non adeſſe rationes pro vtraq. parte conuincentes, & quia experientia in alijs rebus apertè ſuadet mixta poſſe vnicuìque ab alijs mixtis produci,

duci, probabiliter id non erit negandum de vino.

QVAESTIO VI.

De corruptione mixtorum, eiuſque ſpeciebus.

63 Sicut quęlibet ſpecies acquiſitiuę mutationis ſuã habet oppoſitam deperditiuam, iſta mixtio habebit ſuam contrariam, quæ erit corruptio mixti, ideo pro complemento huius diſp. pauca de iſta corruptione dicemus, nam reliqua apud Zab. lib. 2. de mixt. videri poſſunt; hæc itaq; corruptio omnibus mixtis conuenit quatenus mixta ſunt, quod addimus propter animata, quæ dupliciter poſſunt conſiderari, vel vt mixta, vel vt animata, vt mixta habent aliter corrumpi, quàm vt viuentia, nam vt animata poſſunt morte, morbo, iugulatione, ſuffocatione, arefactione, & ſimilibus deſtrui, & tamen adhuc remanet ratio mixtionis in illis licèt poſtea ſubſequatur corruptio mixti.

De corrup. autẽ mixti loquẽs Ariſt. 4. Metheor. c. 2. duas aſſignauit ſpecies, ſcilicèt corruptionem naturalem, quæ putredo, aut marcedo dicitur, & violentã, corruptio naturalis eſt cum mixtum reſoluitur in omnia elementa, ex quibus conſtat, & ideo dicitur naturalis, quia (vt de corruptione diximus diſp. 5. n. 46. & ſeq.) ſecundùm leges à natura vniuerſali determinatas mixtum deſtrui debet in ea, ex quibus componitur, qualia ſunt omnia elementa, modo declarato q. 4. corruptio verò violenta eſt, cum mixtum non reſoluitur in omnia elementa, ſed propter validam actionẽ vnius elementi totum ferè mixtum in illud conuertitur; huius autem duæ ſunt ſpecies, ſcilicèt combuſtio, vt cum ignis mixtum aliquod in ſe conuertit præter paucas cineres propter maximam reſiſtentiam; alia dicitur petrificatio, quæ euenit propter actionẽ ſummi frigidi condenſantis, vnde de quercu diù ſub aquis detecta dicitur in lapidem conuerti; quod quidem mirum nõ eſt, quia ſicut quodlibet elementum poteſt conuerti in quodlibet aliud elementum, quando adeſt proportio maioris actiuitatis, ita elementum ſummè frigidum poterit totum mixtum in lapidem, vel in ſeipſum conuertere: & licèt Ariſt. loc. cit. ſolum de combuſtione ſit locutus, hoc fecit, quia de corruptione violenta per ſe non attinet agere ad Philoſophum, ideoq; ſatis erat de illa aliquod exemplum adducere; dicitur autẽ violenta, quia non eſt ſecundùm leges naturæ vniuerſalis, ſicut mors à ſenectute proueniẽs ab Ariſt. lib. de Vita, & morte dicitur naturalis, quia fit ſecundùm leges à natura præfinitas, proueniens verò à morbo, iugulatione, &c. dicitur violenta, quia præter modum à natura inſtitutum.

64 Putredo definitur ab Ariſt. cit. quòd ſit *corruptio eius caliditatis, quæ in vnoquoq. humido propriè, & ſecundùm naturam ineſt, ab aliena caliditate, quæ eſt ambientis*. Pro cuius intelligentia omnes particulę ſunt explicandæ, & primò incipiendo à cauſa, per ambiens intelligitur non ſolùm aer, & aqua, ſed quodlibet aliud habens calorem, qui moderatè excedat calorẽ mixti putreſcentis, nam ſi immoderatè excederet, non eſſet putredo, ſed potiùs combuſtio; hinc cum ſanguis putreſit in venis, ambiens putrefaciens erit caro, aut aliqua alia pars corporis calore extraneo affecta, vt notauit Scot. 2. d. 15. H. Iſte calor ambiens dicitur corrumpere calorem naturalem, quia in vnoquoque mixto, licet homogeneum appareat, reuera tamen ſunt aliquæ partes diſſimiles inter ſe agglutinatæ, quæ diuerſit. ? quandoq. eſt ſubſtantialis, quandoque accidentalis; & quia proprium eſt caloris diſſimilia abinuicẽ ſegregare, hinc calor ambiens agit in mixtum per calefactionem intendendo calorem naturalem, ſeù partes illas, calidiores, & ſubtiliores, & conſequenter ſegregat partes mixti ad inuicem, & ſic dicitur corrumpere caliditatem naturalem, non

quia verè caliditatem illam deſtruat, ſed calefactione relaxando poros, & attenuando partes calidiores, illas facit euaporare, at quoniam nequeunt poſtea diù permanere, corrumpuntur, ad quam euaporationem ſequitur, inquit Ariſt. coeuaporatio partium humidarum; ac tandem continuando actionem mixtū penitùs putreſcit, ac diſſoluitur in elementa, ſeu in partes elementis ſimiles; & hinc eſt, quòd putreſcibile priùs fit calidius, poſtea humidius, vt patet in aceruo tritici. Additur tandem *in vnoquoq. humido*, quia hæc eſt vna conditio putreſcentis, vt humidum ſit, & hoc ſiue humiditate naturali, vt caro, lac, &c. ſiuè aduentitia, vt lignum ab aqua madefactum; ratio eſt, quia humida facilius ſegregantur, quàm ſicca, & quia putredo eſt ſegregatio partium diſſimilium, idcirco humiditas debet eſſe vna ex præcipuis conditionibus putreſcentis; & hæc eſt ratio, cur lignum aridum non ita facilè putreſcit, niſi humectetur aqua, vel aliquo alio humido, & caro, niſi fuerit aſperſa ſale, facilius putreſcit propter maiorē humiditatem, quę per ſalis aſperſionem poſtea deſiccatur. Ex quibus colligit Ariſt. facilius putreſcere mixta humida, quàm ſicca, faciliùs in æſtate, & in loco calidiori, quàm in hyeme, & loco frigidiori, propter calorem ambientis, facilius mixta moderatè calida, quàm frigida, quæ poſſunt ambienti calori reſiſtere, facilius diuiſa, quàm vnita, iſta enim magis reſiſtunt, & difficiliùs calidiora in quibus ambiens nequit inducere calorem intenſiorem, & tandem difficilius putreſcere, quæ mouentur, quam quæ quieſcunt, quia ſcilicet minùs pati poſſunt ab ambiente.

65 Ex his omnibus deduci debet hāc definitionem non eſſe formalem, vt putauit Zab. ſed cauſalem, nam ratio formalis putredinis conſiſtit in corruptione formæ mixti, cuius corruptionis cauſa eſt ſegregatio illa partium diſſimiliū, cum igitur Ariſt. ſolùm de iſta ſegregatione mentionem fecerit in hac definitione, iam cauſalis erit, non formalis; aſſumptum prob. quia putredo eſt corruptio oppoſita generationi mixti, vt ibid. docet Ariſt. ſed generatio mixti propriè non conſiſtit in illa præuia alteratione, ſed in introductione formæ mixti, ergo putredo in corruptione eiuſdem mixti conſiſtet, niſi per corruptionem caliditatis intelligas corruptionem totius coniuncti, ſeu mixti, vt aliqui explicant, tunc enim poſſet dici definitio formalis. Verum eſt etiam, quòd ſicut generatio quandoq; ſumitur pro illa præuia alteratione, quæ via eſt ad introductionem, ita etiam putredo poteſt hoc modo accipi, ſed in rigore, & propriè ſumi debent pro introductione, & corruptione formæ mixti.

66 Sed pro maiori dilucidatione doctrinæ allatæ dubitatur Primò, quia aurum, metalla, lapides, adamas non putreſcunt, & tamen ſunt mixta, ergo putredo non conuenit omnibus mixtis. Ex oppoſito multa putreſcunt, non tamen propter caliditatem ambientem, vt ſi aliquod mixtum in vacuo eſſet, vel in centro mundi, ibi nullus eſſet calor, & tamen deberet putrefieri; item caſtaneæ, & nuces intùs putreſcunt, nō extra, & tamē calor ambiens potius eſt in exteriori parte; in aere etiam frigidiſſimo multa putreſcūt, quæ calidiora ſunt ipſo aere ambiente, vt caro, ſanguis, lac, &c. ergo cauſa putredinis non eſt caliditas. Reſp. licet Doctor cit. de mixtis nō habentibus partes fluentes maneat dubius, an marceſcant, poſſumus tamen concedere putredinem illis conuenire, vnde metalla ęruginem emittunt, vt patet in ferro, aurum vero antiquum, & argentum obſcuriorem habent colorē, idem de lapidibus dicendum; licet ob magnā ſiccitatem, & frigiditatem non faciliter putreſcant, ſufficit vt tandem poſt multum temporis marceſcant, ſaltim propter humidum aliquod aduentitiū. Mixtum in vacuo non putreſceret actu, quamuis eſſet putrefactibile propter ad mixtionem contrariorum, quæ, vt notat Scot. cit. quando ſunt in medio, &

in

in gradibus remiſſis, non agunt ad inuicem, ſed requiritur cauſa extrinſeca, qualis eſt calor ambiens; in centro verò exiſtens corrumperetur, vel per calorem, ſi ibi eſſet, vel à ſumma frigiditate conuerteretur per petrificationem in lapidem. Caſtaneæ, & nuces intus putreſcunt, quia partes internę propter maiorem humiditatem ſunt magis aptę ad putreſcendum. Tandem mixta frigidiſſimo aere putreſcunt, quia frigus aeris mortificat, & deſtruit calidum naturale, & ad gradum caloris aerei reducit illum, vnde faciliter poſt ea mixtum poteſt intendi calefactione, vel aeris, propter maiorem extenſionem, & molem, vel Cœli.

67 Secundo dubitari poteſt, quia Ariſt. poſt allatam definitionem putrefactionis ſubiungit; *Quare ſecundùm indigentiam patitur calidi, qua autem indigens tali virtute frigidum omne, ambæ vtiq. cauſæ erunt, & putrefactio cõmunis paſſio, & frigiditatis propria, & caliditatis aliena*; ergo per Ariſt. non ſolum caliditas ambientis, ſed etiã frigiditas putreſcentis eſt cauſa putredinis; ergo definitio allata non eſt ſufficiens. Tum quia etiam combuſtio eſt à caliditate ambientis, ergo non differret à putredine. Reſp. relictis varijs expoſitionibus, quod calor ambiens eſt per ſe cauſa actiua, frigus verò ſolum cauſa per accidens, hinc in definitione ſolum de calore fecit mentionem, deinde verò de vtraq. cauſa; hoc autem declaratur, quia quod attenuat, & ſegregat partes, eſt calor extrinſecus, & quia ſegregantur partes calidiores, & humidiores, remanent partes frigidiores, quæ cum nõ ſint proportionatæ formæ mixti, ſequitur ipſius deſtructio, vnde frigus non verè agit, ſed ſolum remanet poſt ſegregationem, & hoc eſt, quod vult dicere Ariſt. dum ait; *Quare ſecundum indigentiam patitur calidi*, &c. hinc ſubiũgit poſt ea *Propter hoc enim, ſicciora fiunt, quæ putreſcunt omnia, & tandem terra, & fimus*, annuens ſolum partes frigidiores abſq. calidioribus remanere. Poſſemus etiam dicere frigus actiuè nonnihil concurrere, quatenus congregat partes ſicciores, ſicut calor euaporare facit calidiores; ſolum autẽ de actione calorifica fecit Ariſt. in definitione mentionem, quia hæc eſt principalior. Ad 2. combuſtio multipliciter à putredine differt; primò quia à combuſtione, non deſtruitur calor innatus, ſed potius augetur, at in putrefactione deſtruitur, quia extrahitur; ſecũdo quia cõbuſtio primo, & per ſe ad corruptionem omnis humidi, & frigidi tendit, putredo verò ſolum ad ſegregationem, quæ diuerſitas oritur, quia actio caloris in putredine eſt tenuis, & lẽta, vnde non abſumit humidum, antequam corrumpantur calidiores partes, at in combuſtione propter exceſſum caloris eſt intenſior, & conſequenter ſtatim in humidum tendit ad exiccandum; & hinc eſt, quod aliquando ignis etiam putrefacit, ſi eius actio ſit remiſſa propter diſtantiam, aut reſiſtentiam putreſcentis, ex oppoſito in zona torrida propter exceſſum caloris potius fit exiccatio, quàm putredo.

68 Tertio dubitatur ex eo, quod Ariſt. cit. ait omnia elemẽta præter ignẽ putreſcere; & tamen in 25. p. probl. 19. negauit aerem putreſcere, & li. de Longitud. & breuit. vitæ docuit ideo pinguia non putreſcere, quia multum aeris includunt; inſuper terra, & aqua nullum habent proprium calorem, ergo vel non putreſcunt, vel putredo non ſemper eſt à caliditate. Tum quia ſi tali putredine putreſcerent, redirent ad propriam naturam, quia hæc putredo eſt reſolutio in elementa, quare potius eſſet depuratio, quam putredo. Reſp. vtiq. elementa, ſi pura eſſent, non putreſcerent, quia putredo ſolum competit mixtis, ſed quia tria elementa poſſunt recipere peregrinas impreſſiones, non autem ignis propter maximam actiuitatem, qua omnia in ſeipſum conuertit, hinc ignis, & alia elementa pura interire poſſunt, non putreſcere, at elemẽta impura ſunt aliquo pacto mixta, & conſequenter aliquid

caloris habet, vnde partes tenuiores poſſunt extrahi, & putredinem aliquã cauſare; idcirco cum Ariſt. negabit in primo loco aerem putreſcere, locutus eſt de ſuprema aeris regione, quæ propter viciniam ignis, & intenſioue caloris nõ facilè admittit peregrinas impreſſiones; in 2. loco ſolùm innuere voluit difficultatem putrefactionis aeris, non impoſſibilitatem; terra, & aqua poſſunt habere calorem aliquem aduentitium. Verum eſt, quòd ſi putredo erit perfecta, fieret vtiq; reſolutio in elemẽta pura, ſed hoc rarò euenit, nam ſæpiùs aliquod aliud mixtum generatur, qua ratione vocatur ab Ariſ. putredo ſecundũ partem, ſ. vel quia aliquando eſt tantũ putredo ſecundũ accidentia, vel quia propter magnam humiditatis copiam nunquam poteſt totaliter corrumpi. Frequentiùs ex putrefactione rerum, quando non totaliter finitur, generantur animalia, quàm plantæ, quia planta habet multũ de terreſtri ſubſtantia, humidum autem per putrefactionem eductum eſt ſubtile, & multũ aereum, quod non eſt materia apta plantæ; hinc eſt, quòd talibus animalibus ſæpè creſcunt alæ, quia ſunt de leuiori, & ſubtiliori humido, & valde multiplicantur propter numeroſam diuiſionem partium rei putrefactæ, putredo .n. habet diuidere, & ſegregare componentia rei putrefactæ.

Dices, ſi quodlibet mixtum haberet iſtam partium diuerſitatẽ quodlibet eſſet ætherogeneum. Neg. conſeq. licet .n. interdum hæc diuerſitas partiũ ſit eſſentialis, plerumq. tamen eſt accidentalis, cum .n. forma mixti petat aggregationẽ primarum qualitatum, non eſt inconueniens reperiri in mixto partes aliquas, in quibus magis vigeat vna qualitas.

DISPVTATIO OCTAVA.

De viuentium generatione, nutritione, & augmentatione.

Adnotauimus in quæſt. Proœm. Ariſtotelem in his libris agere de nutritione, & augmentatione, non quidem vt operationes quædam vitales ſunt, ſed vt mutationes quædam ad formam occaſione deſumpta ab Antiquis, qui non rectè has mutationes vel interſe, vel à rarefactione, & condenſatione diſtinguebant; nos autem de his agemus, aliquatenus etiam vt operationes vitales ſunt, vt exactior habeatur cognitio; vnde in hac diſputatione paululum tranſcendimus limites horum librorum, nec immeritò, quia faciliùs ad libros de Anima, ad quos pertinet harum mutationum diſcuſſio, progredi poterimus.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit, & qualis viuentium generatio.

1 Notat Doctor p. d. 13. q. vn. ad 1. prin. generationem bifariam ſumi, primò communiter pro generatione ſubſtãtiæ, quo ſenſu de ea locuti ſumus diſp. 5. alio modo ſpecialiter pro productione viui ex viuo, & in hoc ſenſu de ea ſermonem hic inſtituimus, vt liquet ex titulo quæſiti. Thomiſtæ paſſim ſic eã definire ſolent ex D. Th. 1. p. q. 27. ar. 2. *vitalis generatio eſt origo viuentis à viuente, à principio vitæ coniuncto, in ſimilitudinem naturæ*, à qua definitione parùm diſcrepat, quam tradidit Doctor loc. cit. & 3. d. 8. q. vn. §. *ad quæſtionem*, quod nempè eſt *productio naturalis viuentis à viuente ſimilis producenti in*

naturæ,

natura, vbi vides in definitione allata à D.Th. deficere, quòd ſit origo naturalis, & in altera allata à Scoto, quòd ſit à principio vitæ coniuncto; ſed re vera nemo illorum particulas illas indicarūt ſuperfluas, ſed potiùs eas ſubintelligi voluerunt, quarè præſtabit vnam per aliā ſupplere. & declarare.

Primò itaq. dicitur *origo, ſeù productio*, quia cum ſæpius dictum ſit generationem conſiderari poſſe ſub duplici titulo mutationis. ſ. & productionis, hìc præſertim de ea ſermo ſit ſub ratione productionis, & originis, non autem ſub ratione mutationis, in hoc .n. ſenſu ſatis de illa ſermonem habuimus diſp. cit. & tenet hæc particula locum generis, quia eſt cōmunis etiam generationi communiter ſumptæ pro quacunq; ſcilicet productione ſubſtantiali.

2 Secundò, dicitur *naturalis*, quia vt notat Doctor in 1. loc. cit. in tali productione ex parte agentis requiritur inclinatio naturalis, ſiuè forma naturalis, q̄ ſit principium generandi, vndè ait Scot. ibidem, quòd licèt conſiderando generationem ſub ratione mutationis, naturalitas eius attendatur ex parte principij paſſiui. ſ. ſubiecti naturaliter ĩclinati ad formam recipiendam, tamen ſi ſumatur ſub ratione productionis, vt in propoſito, naturalitas eius ſumi debet ex parte principij actiui, quatenus. ſ. agens producit principio naturaliter inclinato ad agendū; Ratio huius particulæ reddi poteſt, quia vt productio alicuius viuentis ſit generatio, non ſolum exigitur, vt ſit origo viuentis ſimilis producenti in natura, ſed debet ità procedere viuens, vt ex vi proceſſionis, & originis ſit ſimilis producenti in natura, ſed talis non eſt niſi proceſſio naturalis, ergo particula hæc eſt omninò neceſſaria, maior probatur ex 2. de Anim. 24. quia per generationē, vt ſic, producitur terminus ſimilis producenti in natura, naturaliſſimū .n. opus eſt viuentis generare ſibi ſimile, probatur minor, quia ex 2. Phyſ. natura eſt determinata ad vnum. i. ad vnum ſpecie effectum, vt Doctor explicat quol. 2. F. quia agens naturale agit per formā determinatam ad vnum, nec eſt ibi principium indeterminatum reſpectu oppoſitorum, ſicut eſt voluntas; itaq. per hāc particulam excluduntur productiones omnes viuentis à viuente factæ per principium liberū, nam & primi homines facti ſunt à Deo viuente, etiā aliquo modo ad eius imaginem & ſimilitudinem, pariter & Angeli facti ſunt viuentes à Deo viuo, ſed quia iſtæ, conſimileſq. productiones viuentium factæ ſunt per principium liberum, idcircò à linea generationis vitalis meritò excluduntur; Imò defectu huius particulæ præcisè ait Doctor in 3. loc. cit. proceſſio Spiritus Sancti in diuinis non dicitur generatio, quemadmodum productio Verbi, quia nimirū procedit per principium liberum. ſ. per voluntatem, non autem per intellectum, ſicuti Verbum; vndè quamuis Spiritus Sācti productio ſit origo viuentis à viuente principio vitæ coniuncto in ſimilitudinem naturæ, quia proceſſio Spiritus Sancti eſt quidem proceſſio rei ſimilis identicè ſaltim, & concomitanter, quia eſt proceſſio intrà Deum, & generali ratione quicquid eſt in Deo, Deus eſt, adhuc tamen non eſt generatio, quia non eſt origo naturalis, & per principium naturale facta, ſed liberum.

3 Et hæc eſt prima, & immediata ratio, cur Spiritus Sancti productio nō ſit generatio, nam q̄ paſſim inquiunt Thomiſtæ, huius rationem eſſe, quia Spiritus Sanctus non procedit vt ſimilis ex vi productionis ſuæ, eſt quidem verum, ſed nō eſt prima, & immediata ratio, nā adhuc reddi debet ratio, cur non procedat ſimilis ex vi ſuæ productionis, nec alia reddi poteſt præter allatam, quia. ſ. eius productio per principium liberum exercetur, non autē per naturale, quemadmodum productio Verbi, hinc .n. oritur, q̄ ex vi ſua non tendit ad aſſimilandū perfectè terminū productum principio producenti, quia non exercetur per principium determinatum ex ſe ad vnum ſpecie effectum, ſed indeterminatum, Hinc etiam pendet alia ratio, quam multi reddere

dere ſolent, cur Spiritus Sancti productio non ſit generatio, quia nimirũ Verbum ex vi ſuæ productionis procedit, vt imago Patris, non autem Spiritus Sanctus, nam & huius diſcriminis rationem aſſignare debent, nec conuenientior aſſignari poſſe videtur, niſi quia imago naturaliter ꝑcedit, & imprimitur ab imagato, in alio .n. ſenſu falſum eſt Spiritũ Sanctum quoq; non eſſe Patris imaginem, cum ſit eidem ſimilis in eadem ẽt numero natura, ſicut Filius, quod totum dilertè paucis docuit Doctor 1.d.10.ad 1. prin.

4 Tertiò dicitur *viuentis à viuente*, ad excludendas generationes inanimatorum quorumcunq., ac etiam animatorum à principio nõ viuente, ſi tale virtutem habet ſufficienẽ ad animata producenda, vt quidam dicunt de animalib. ex putri genitis, quæ effici opinantur à corporibus cæleſtibus, vt à cauſis principalibus; quamuis ergo ignis producat ignem ſibi ſimilem in natura ſpecifica, quia tamen nõn producitur, vt viuens à viuente, ideò talis productio nõ dicitur generatio ad ſenſum hîc intẽtum; excluduntur quoq. per hanc particulam pili, vngues, & ſimilia, licèt.n. procedant actiuè à viuente, & ipſo materiam ſubminiſtrante, ex qua formentur, quia tamen in ſe verè non viuunt ſecundum communiorem, hac de cauſa eorum productio dici nequit generatio in hoc ſenſu; quòd ſi hæc animata ponãtur de quo in lib. de An. tunc per aliãm particulam excludi debebunt, nempè quia nõ producuntur in ſimilitudinem naturæ, cum non conueniant in eadem natura ſpecifica cum illo, à quo procedunt; nec propriè ſunt viuentia diſtincta, ſed potius partes eiuſdem viuentis.

5 Quartò dicitur *à principio vitæ coniuncto*, quod intelligi debet de principio actiuo, non paſſiuo, quod vt materia tantũ ſe habet, qua ratione nec Eua dici poteſt genita ab Adamo, licèt formata fuerit ex eius coſta, nec animalcula quædam, & vermes ex corporibus animalium enaſcentes ex ſudore, aliiſq. excrementis, dici poſſunt ab eis generari, quia tantũ materialiter cõcurrunt ſubminiſtrando materiam, ex qua formentur; hoc autem principiũ debet eſſe aliquando coniunctum generanti intrinſecè, & conſubſtantialiter, vt genitum dici poſſit de ſubſtantia generantis coaleſcere, & filius de ſubſtantia patris, hæc ergo coniunctio nõ debet explicari per ſolam præſentiam localem, ſed per quãdam conſubſtantialitatem, vt docet Doctor 1.d.5.q.2.H. itant genito communicetur à generante aliquid, quod erat prius eius ſubſtantia, vel aliquo modo aliquid eius, hoc autem in diuinis eſt eadem numero natura, quæ à Patre communicatur Filio, in plantis verò brutis, & hominibus eſt ſemen, quod à generãte deciditur, hac .n. ratione dicitur genitum fieri de ſubſtantia generantis; vndè per hanc particulam (quam licèt nõ expreſſerit Doctor 3.d.8.q.vn. luculenter tamen illam inſinuat in 1.loc.cit.) excluduntur generationes, quæ fiunt à Dæmonibus per incubum, & ſucubũ, nam in his Dęmon nihil ſui, vel quod eſſet de eius ſubſtantia, genito communicat, ſed tantũ alienum ſemen transfert in vas fęminæ, quarè fętus enaſcens partus dici debebit hominis, qui ſemen decidit, nõ autem Dæmonis, vt declarat idem Doctor 2.d.8.q.vn.H. Hinc etiam fit, vt in ouiparis generatio, & partus tribuatur auibus oua ponentibus, non autem iis, quæ tantum illa fouent; confirmat autẽ hãc veritatem, quod paſſim experimur pullos ex ouis erumpentes non incubanti aſſimilari, ſed ei, quæ edidit oua, vt cũ gallina anatis oua fouet, anates prodeunt, non gallinæ.

6 Quintò dicitur *in ſimilitudinem naturæ*, vbi in primis dubitari ſolet, qd intelligatur nomine *naturæ* Io. Maior apud Bargium 1.d.13.§.ad arg. princip, nomine naturæ intelligebat non quamcunq. eſſentiam, ſed talem, qua genitum ſit potens producere viuens, ſicut generans, qua ratione negabat Spiritum Sanctum oriri vt ſimilem in natura, quia licèt per ſuam proceſſionem diuinam eſ-

ſen-

ſentiam à Patre, & Filio mutuaret,non tamen vt naturam,quia non accipit ipsã, vt fæcũdam,atq. ideò concludebat eius productionem non eſſe generationem, nec ipſum eſſe filium,qui modus dicendi ſolet quoq. Riccardo tribui. Sed licèt hæc acceptio naturæ poſſit admitti iuxtà tritam illam naturæ definitionem, quòd *eſt uis inſita rebus ex ſimilibus ſimilia procreans*, quam Doctor memorat p.d. 10.q.vn.ab initio,certum tamen eſt ferè apud omnes,atq. compertum naturam in præfata definitione nequaquã ità ſumi,pro virtute nimirum producendi,aut generandi aliquid ſimile generãti,ſed pro eſsẽtia,& q̃dditate, q̃ res participant in certo gradu; tum quia vt arguit Bargius ex illa acceptione naturæ ſequitur,nedum productionem Spiritus Sancti non poſſe dici generationem,ſed neq. etiam productionem Filij,quia Filius nõ poteſt producere alium Filiũ, vt Pater; qua autem ratione Spiritus Sancti productio non ſit generatio, benè tamen productio Filij, iam ſuprà declarauimus.

7 At rurſus eſt dubitatio, qualis, & quanta debeat eſſe ſimilitudo, vt vnum viuens dicatur ab alio vitaliter genitũ, ac eius Filius;& ratio dubitandi eſt, q̃a ſola ſimilitudo generica ſufficere non videtur, nam tunc vermis dici poſſet Filius Solis, cum ſecum cõueniat in aliqua ratione generica;ſi autem requiritur ſimilitudo vniuoca in natura ſpecifica, vt communiter velle videntur, tunc productio muli ex equa, & aſino non erit vitalis generatio,nec mulus dici poterit Filius eorum, cum non ſit eiuſdem ſpeciei cum ipſis. Ad hoc paſſim reſponderi ſolet generationem muli, aliasq. conſimiles vtiq. deficere à ratione veræ, & ꝓpriæ generationis vitalis, adhuc tamen dici debere generationem vitalem,quia vterq.generans nititur,quantũ in ſe eſt, ſibi aſſimilare effectum, licèt per accidens talis ſimilitudo impediatur, quare ad hoc ſatis erit,quod ex intento naturæ debeat animal ſimile generari,& ità videtur inſinuare Ariſt.7.Met.28, vbi docet in viuentibus genitum eſſe ſimile genitori, *niſi quid præter naturam contingat, vt equus mulũ*. Hoc tamen nequaquam ſufficere videtur,alioquin ſi natura intendens generare animal, non produceret niſi quoddam monſtrum inanime, adhuc talis productio dici deberet vitalis generatio,& tale productum filius,quod eſt omninò falſum,quia filiatio fundatur ad minùs in natura viuẽte;Potius ergo dicendum eſt ſimilitudinẽ inter patrem, & filium requiſitã neq. tantam eſſe debere, vt ſit ſpecifica, & athoma, neq. adeò tenuem, vt ſit præcisè in ratione aliqua generali entis,vel ſubſtãtiæ,ſed ſufficere,quòd ſit in aliquo genere vltimo,in quo diuerſæ ſpecies conueniant, & tale reperitur commune aſino, equo,& mulo,licèt tale genus ſit innominatum,& hoc totum colligitur ex Ariſt. ibidem.

8 Notat tamen Scotus loc.cit.3.d.8. q.vn.C.quòd ſi generatio viuentiũ preſsè ſumatur pro ea, quæ fundat denominationes patris,& filij, ſic debet addi alia particula .ſ. *in ſimilitudinem naturæ intellectualis*,nam propriè loquendo ſolus homo eſt,qui pater,vel filius dici cõſueuit;vel ſi ad bruta quoq. denominationes iſtas extendere velis,& ampliare, addi debet in ſimilitudinem naturæ intellectualis,vel ſenſitiuæ; nequaquã verò ſufficit, vt vnum uiuens pater dicatur alterius, aut filius, ſola ſimilitudo naturæ uegetatiuæ, ut conſtat ex communi uſu loquentium, nec .n. planta generans dicitur mater,uel pater alterius,nec plãta genita dicitur filia.

QVÆSTIO SECVNDA.

De cauſis generationis viuentium per propagationem productorum.

9 VT innuimus præced. quæſt. dupliciter poſſunt produci viuentia, vel per veram propagationem, quo pacto definita fuit, & explicata, quòd ſit origo viuentis à viuente,&c. vel per putrefactionem, vt ſunt plantæ, & animalia

malia imperfecta genita ex putri, quæ productio .ſ. non ſit generatio iam definita, verè tamen eſt productio alicuius viuentis; cauſas vtriuſq. inueſtigare debemus; in præſenti de prima loquimur, & vt patet ex definitione allata, duo sũt, quæ vt cauſæ ſolẽt aſſignari .ſ. ſemen inſinuatum per ly *principio vitæ coniuncto*, & parentes, dum dicitur, quòd ſit *origo viuentis à viuente*, prius igitur de ſemine agemus inquirendo, quid nã ſit, & quomodo ad generationem concurrat, deinde quo pacto ſe gerant parẽtes, mas .ſ. & fęmina in productione fœtus.

ARTICVLVS I.

De ſemine.

10 SEmen definit Scotus 2. d. 18. q. vn. F. quòd ſit *corpus quoddam, cuius forma non eſt per ſe intenta à natura, ſed propter aliud*, vt .ſ. ex illo generetur aliquid ſimile generãti; quod ꝓbat, quia videmus naturam nõ ſiſtere in ſemine, ſed vlterius procedere ad formã & perfectam animalis, vel alterius viuẽtis. Duplex .n. proceſſus eſt in formis, vnus aſcendendo ab imperfecto ad perfectum, vt à forma ſeminis ad formam embrionis, à forma embrionis ad animam, alter proceſſus eſt deſcendendo è conuerſo à perfecto ad imperfectum, reſoluẽdo .ſ. in cadauer, & in fęces; ſemen igitur eſt quoddam corpus imperfectum productum à generante, vt ſit via aſcendendi ad vlteriores formas perfectas; quæ deſcriptio videtur data per cauſam finalem.

11 Exactius ſemen declarat Hurt. diſp. 2. ſect. 4. ex Laurentio Andræa lib 8. q. 3. controuerſię anathomicæ, dum ait, quòd ſit *corpus humidum, album ſpumoſum, ex reliquijs alimenti vltimi, & ſpirituum vbiq. oberrantium permixtione vi ſola teſtium elaboratũ ad perfectam animalis generationem*, quæ definitio conuenit ſolum ſemini animalium perfectorum, quòd ſit humidum patet, non .n. proprijs terminis continetur; eſt album, quia partes, quæ illud efficiunt, continent, & eo nutriuntur, ſunt albæ; eſt ſpumoſum, quia materia illa eſt validis ſpiritibus plena, ex quorum agitatione ferueſcit, vt mare agitatione ventorũ etiam ſpumat. Hinc .ſ. aliqui dixerint ſemen eſſe corpus quoddam homogeneum, quorum opinionem videtur approbaſſe Scotus in 2. cit. attamen ſecundũ omnes Medicos ſemen eſt corpus ætherogeneum, in ſemine .n. ſunt aliquæ partes groſſæ, & materiales, quæ non ſunt actiuæ, ſed paſſiuæ, & aliquæ ſunt ſubtiliores, & ſpumoſæ, & iſtæ ſunt actiuæ; quod poteſt confirmari exemplo tritici, & caſtanearum, in his .n. eſt quædã particula acuta, in qua exiſtit vis actiua, qua corrupta non amplius germinant, vnde formicæ, vt diutius in hyeme conſeruent triticum, nè germinet, particulam illam corrodunt; & hanc opinionem ſequutus eſt Doctor 3. d. 2. q. 3. & d. 4. q. vn.

12 Dicitur *ex reliquijs alimenti vltimi*; circa quod eſt not. quòd Magiſter ſent. 2. d. 30 vult, quòd ſemen non ſit ſuperfluum alimenti, ſed de ſubſtantia ipſius generantis; D. Bon. ibid. art. 3 q. 1. ait ſemen eſſe partim ex ſuperfluo alimenti, partim ex ſubſtantia generantis; pater .n generando tranſmittit, inquit, in filium aliquid de radicali humiditate, ſeù de propria ſubſtantia, quod per virtutem naturæ toti corpori filij miſcetur pfectè, vt nulla pars ſit ſignabilis in corpore filij, in qua nõ ſit aliquid de illo humido, quod à patre traduxit, & ſic deinceps filius alium generando tranſmittit aliquid ſui, quod etiã eſt aliquid patris. Cõmunis ſententia tum Philoſophorũ, & Medicorum, tum etiam Theologorũ eſt, quòd ſemen totum ſit ſuperfluũ alimenti, ita Scot. 2. d. 18. cit. & d. 32. §. *Circa ſecundum articulum*, & habetur expreſsè ab Ariſt. 1. dè gen. anim. c. 17. & 18. probatur, quia ſemen non eſt animatum, vt dicemus. Tum quia in corpore tanquam ſuperfluitas continetur in quibuſdam vaſis, ſicut cæterę ſuperfluitates, vnde natura per moderatam ſeminis emiſſionem alleuiatur, nunquam tamen

per

per abſciſſionem etiam minimæ partis ſubſtantialis cauſatur alleuiatio naturę. Tum quia vbi minimum, vel nihil reperitur de ſuperfluo alimenti, ibi minimũ vel nihil reperitur de ſemine, vt patet in pueris, qui totum ferè cibum conuertũt in ſubſtantiam, hinc eſt, quòd ſemen nõ emittunt. Tum quia pars ſubſtantialis deciſa potius tendit ad corruptionem, vt patet de manu, pede, &c. quod autem tendit ad corruptionem, non poteſt eſſe principium generationis in eadem ſpecie. Tum quia inintelligibile eſt, quod ait Magiſter, eandem. ſ. portionem ſubſtantiæ ab Adamo per generationẽ cõmunicatam, in omnes poſteros eſſe trãſfuſam abſq. aliqua noua additione, naturaliter. n. res non extenditur, niſi vel per rarefactionem, vel per iuxta poſitionẽ, quomodo ergo illa ſubſtantiæ portio potuit tot hominibus cõmunicari ſine additione, aut rarefactione? certè hic dicẽdi modus parũ differt ab opinione Anaxagoræ de athomis, ſicut. n. iſte aſſerebat, è quolibet poſſe quodlibet extrahi, ſic Magiſter ait, è portione illa ſubſtantiæ Adami poſſe extrahi quamcũq. aliã materiam ad generationem hominũ neceſſariam; tum quia cum homo moritur corrumpitur tota ſubſtãtia, ergo & portio illa Adæ, ergo nequit in alijs conſeruari, aliter idem eſſet & non eſſet.

13 Neq. dicendi modus D. Bon. minores patitur difficultates; quomodo n. portio ſubſtantiæ patris poteſt cõmiſceri perfectè cum tota ſubſtãtia filij, vt in illo non ſit aſſignabilis pars aliqua, in qua non ſit aliquid de ſubſtantia patris? vel. n. in filio præter materiam humidi paterni adeſt alia materia, vel non, ſi primum, ergo quia hæc alia materia habet ſuam formam ſubſtantialem diſtinctam à forma humidi paterni (aliter eadem forma in pluribus eſſet materijs) certè in hac portione nulla erit pars aſſignabilis humidi paterni; ſi ſecũdum, ergo eadem materia pluribus formis informaretur. ſ. forma humidi paterni, & forma noua adueniente, quod etiam implicat naturaliter; quod etiam magis implicare oſtenditur in plantis, quo. n. pacto ſubſtantia illa modica ſeminis poteſt in quálibet arboris parte reperiri tàm in ligno, quàm in folijs, & fructibus? Semen igitur (loquendo de ſemine animalium) eſt ſuperfluũ alimenti, non quidem inutile, quæ. n. ex inutili excremento gignũtur, vt pediculi, & vermes, non dicuntur filij animalis; eſt itaq. vtile, quia. l. ſit nutritioni ſuperfluum, eſt tamen neceſſarium generationi; quodlibet. n. viuẽs prius intendit propriam conſeruationem, deinde cõſeruationẽ ſpeciei, ad ſui cõſeruationem per nutritionem alimẽtum in ſe tranſmutat, propter ſpeciei permanentiam partem aliquam alimenti ipſi non neceſſariam conſeruat ad generationem alterius indiuidui; hinc Ariſt. 1. de gen. anim. c. 18. ait ſemen nec in prima ætate, nec in ſenectute, nec in morbis adeſſe, carent hoc ægri ob imbecillitatem, ſenes, quia non ſatis natura poteſt concoquere, pueri, quia propter incrementum totum alimentum in corporis nutrimentum abſumitur, priuſquam aliquid excrementi remaneat.

14 Contra arguitur ex D. Aug. 9. ſuper Gen. ad litt. dicente, quòd nos ſumus in Adam ſecundũ rationem ſeminalẽ, & ſecundũ corpulentam ſubſtantiã, qui loquendi modus familiaris eſt apud Patres, dum rationem aſſignant, cur Adæ peccatum in poſteros trãsfundatur. Tũ 2. Adam, & Eua fuerunt perfecti in prima conſtitutione, ergo tunc poterant generare, hæc. n. potentia eſt de perfectione viuentium, & tamen non habebant tunc ſuperfluum alimenti. Tum 3. per emiſſionem ſuperflui nõ debilitatur natura, per emiſſionem tamen ſeminis debilitatur. Tum 4. filij magis aſſimilãtur parentibus quò ad ſubſtantiã, quàm quò ad alimentum, hoc. n. eſt vel caro brutorum, vel fructus plantarum, vnde ex parentibus leproſis filij generãtur leproſi; ergo filij participant ſubſtantiã parẽtum, non ſuperfluum. Tum 5. generare eſt aliquid de propria ſubſtantia producere, ergo filius non eſt de ſuperfluo parentum. Tandem hoc patet per legẽ cogna-

gna-

gnationis, ſtipes .n. non poteſt contrahere, non alia ratione, quàm propter vnitatem carnis, & ſanguinis.

Reſp. ad 1. ex dictis n. 5. quòd filius dicitur eſſe de ſubſtantia patris, & in lũbis parentum contineri, quatenus ſubſtãtia, quã habet, ſubminiſtratur à parentibus, per cõmunicationem ſeminis, quod eſt aliquid parentũ, & ſicut in nutritione prolis in vtero proles dicitur carnem à ſubſtantia matris accipere, quamuis ex mẽſtruo ſanguine nutriatur, qui vtrq. eſt ſuperfluum alimenti, & hoc quia sãgis ille eſt aliquid matris, l. non de ſubſtantia, ita in generatione dicendũ; quia ergo omnes originem duximus ab Adã per naturalem propagationem, idcirco omnes in lumbis Adæ dicimur contineri mediatè. Ad 2. in prima conſtitutione Adam, & Eua ſemen habebant à Deo productum, ſicut etiam ſanguinem, aliosq. humores, qui tamen ex alimenti cõcoctione generantur. Ad 3. per emiſſionem ſeminis immoderatam debilitatur natura, quia deficit alimentum nutritiuę potentiæ, vt dicemus. Ad 4. filij aſſimilantur quò ad ſubſtantiam, quia ſemini cõmunicatur virtus productiua corporis ex dicendis, ſic etiam aſſimilãtur quò ad animam & tamen anima non eſt de ſubſtantia corpulenta parentum, naſcuntur tamen leproſi, quia materia illa inficitur prauis qualitatibus, hoc autem non eſt ſemper verum, vt patet experiẽtia, ſignum euidens ſemen non eſſe ſubſtãtiam parentum. Ad 5. patet ex dictis n. 5. Ad 6. dicimus cognationẽ contrahi, eo quia plures ab eodem ſtipite accipiunt eſſe per ſanguinum cõmunicationem, ſanguinis .n. licèt non ſit pars integralis, & ſubſtantia viuentis, eſt tamen quid conſubſtantiale, & vt alij loquuntur, pars ſubintegralis, quatenus neceſſariò requiritur ad conſeruationem viuentis, vt dicemus in lib. de An. vnde etiam in copula carnali contrahitur affinitas propter ſeminum cõmixtionem, quamuis viri ſemen non vertatur in ſubſtantiã mulieris, & tamen modo quodam ciuili habentur, ac ſi eſſent vna caro iuxta illud Euangelij, *Erunt duo in carne vna* ſi ergo ad affinitatem ſufficit mixtio sãguinum, multò magis ad conſanguinitatem ſatis erit, quòd plures ab eodem accipiant eſſe, vt ſic .n. reputantur, ac ſi eſſent vna caro, ſanguis .n. vertitur in generatione in ſubſtantiam geniti.

15 Dicitur inſuper in definitione, q; ſit *vi ſola teſtium elaboratum, &c.* Pro cuius intelligentia noc. quod fuit opinio Hippocr. lib. de genit. & Alb. 2. de an. c. 7. tract. 2. dicentium ſemen decidi ab omnibus membris, eò quia totũ corpus, & omnes eius partes frequenti Veneris vſu debilitantur; in ſemine quoq. continetur figura membrorum omnium, per quam filij ſunt quandoq. adeo ſimiles parentibus. Suarez 2. de An. c. 12. ait partem materialem, ſeù craſſiorem à teſtibus elaborari, ſpiritus autem incluſos, & partem ſubtiliorem probabile eſſe non fieri ab infimo aliquo membro, & ignobili, ſed fortè à corde, citius eſt procreare vitales ſpiritus, iuuantibus etiam alijs partibus principalibus, vt debitum temperamentum, & virtutem ſemen ipſum recipiat, & aptum vndiq. euadat inſtrumentum ad admirabilem illam organizationem perficiendam.

Verùm opinio Hyppocr. eſt falſa, tũ quia id non apparet in arborum ſemine, hoc .n. in determinata parte arboris formatur, non ex toto arbore. Tum quia ſi ideo neceſſaria foret deciſio ſeminis ex omnibus partibus, vt illud poſſet ſimilia membra efformare, iam ſi generanti vtrumq. brachium deſit, vel pes, vel ſit monoculus, non poſſet integrum filiũ generare, quod eſt contra experientiam; quapropter ſimilitudo illa non prouenit a materia ſeminis, ſed à virtute ab anima in illud deriuata. Debilitas verò ex nimia ſeminis effuſione in toto corpore cauſatur ex eo, quòd pars illa, in qua fit ſemen, & ex qua deciditur, ſugit ſanguinẽ à vicinioribus partibus, quæ per hoc debilitantur. Quod additur a Suarez nõ videtur ſatis firmum, ſi .n. teſtes ſolum partem materialem ſubminiſtrarent in confectione ſeminis, ſpiritus verò, ſeù

pars

pars actiua à corde prouenirent, ſequeretur eunuchos poſſe generare, hi nãq. ſemen aliquod emittunt, ergo pars materialis ſeminis non prouenit à teſtibus, & quia habent cor, aliaſque principales partes, conficient quoq. partem ſeminis actiuam, & ſic haberent ſemen fęcundum; potius ergo dicendum materiam ſeminis à renibus, lumbis, & venis præparari, perficiq. tamen à teſtibus, à quibus virtutem accipiunt prolificam, concurrentibus tamen ſpiritibus vitalibus per arterias à corde prouenientibus; qua ratione in ſcriptura ſacra caſtitas lumbis aſcribitur, iuxta illud Lucæ 7. *ſint lumbi veſtri præcincti*.

16 Vt autem clarius pateat vis actiua ſeminis, videndum eſt, an ſit animatum. Partem affirmatiuã ſuſtinent Galen. lib. de Maraſmo, Peramatus lib. de Semine, Zim. 2. de An. tex. 43. Valeſ. lib. 2 contr. c. 9. Licetus lib. 1. *de Spontan. viuent. ortu* c. 73. & ſeq. vbi ſe citat in lib. *de ortu animæ humanæ*, & *De perfecta conſtitutione hominis in vtero*, quibus in locis ait ſemen eſſe animatum anima vegetatiua in plantis, in brutis verò etiam anima ſenſitiua diſtincta ab anima producentis ſemen; idem docet Camerarius in ſuo curſu p. 2. q. 11. & quicunq. ex ſchola Thomiſtica docent partes corporis fluidas eſſe animatas. Ab his parum diſtant Suarez 2. de An. c. 12. & Zanardus de vniuerſo elem. p. 2. q. 51. docentes ſemen viuere quò ad partes ſubtiliores, & ſpiritoſas, non quò ad partes craſſiores, & materiales. Partẽ negatiuam amplexus eſt Scot. 2. d. 18. q. vn. & d. 20. q. 2. & in 3. d. 3. q. 2, & in 4. d. 10. q. 4. A. & d. 44. q. 1. princ. ſequuntur quicunq. id negant de ſanguine, Fernel. lib. 7. ſuæ Phyſiolog. c. 13. Iandunus 7. Meth. q. 19. Conimbr. 1. de Gen. c. 4. q. 25. art. 2. Ruu. 2. de An. tract. de potentijs animæ veget. q. 3. Hur. diſp. 1. de An. ſect. 6. Roccus 2. de An. q. 5. Aueiſa q. 44. ſec. 4. Moriſ. diſ. 1. de An. q. 8. Dand. lib. 3. de corpore ani. c. 4. Onufrius trac. 1. de An. diſp. 2. p. 2. q. 5. Arriag. diſp. 1. de An. n. 298. & alij.

17 Prob. hæc ſententia ex Ariſt. 2. de An. 10. vbi expreſsè ait ſemen in potentia viuere, non actu, quod etiam repetit 2. de gen. anim. c. 1. & 3. Nec valet expoſitio Camer. quòd Ariſt. loquatur de viuere in actu ſecundo, quo pacto ſemẽ, quando non generat, dicitur eſſe in actu primo viuens, & in potentia. Non valet, quia Ariſt. comparat ſemen ad corpus, quod abiecit animam, & ad partes corporis anima priuatas, vt patet legẽti textum, hæc autem non dicuntur eſſe in potentia quò ad actum ſecundum ſolũ, ſed etiam quò ad actum primum. Prob. etiã ratione, quia vel eſt animarum eadẽ anima cum illa generantis, vel diuerſa, non primum, quia ſemen non eſt corpori cõtinuum, vt patet, anima autẽ nequit partes diſcontinuas informare, vt dicemus in lib. de Anim. tum quia ſemen deciſũ non amplius illa anima informaretur; tũ quia non eſt pars integralis hominis, nã ſine illo perfectus homo eſſe poteſt, vt eſt puer; tum quia eſt contra partis inclinationem totum ſpontè deſerere, ſicut facit ſemen, quod aliquando ſpontè fluit è corpore; tum quia eſt ſuperfluũ alimenti, quod eſt inanimatum. Neq. ſecundum, quia vel eſt eiuſdẽ rationis cũ anima generantis, vel alterius; non primum, quia animæ eiuſdem rationis expoſcunt eadem organa, ſemen nõ habet organa eadem cum corpore, non .n. habet os, carnem, neruos, &c. nec apparẽt in ſeminibus plantarum folia, truncus, rami, &c. Tum quia in generatione ſolum fieret acquiſitio formæ corporis, non animæ, hæc .n. iam reperitur in ſemine, vel ſi noua anima etiam aduenit, iam prima interijt, & nonniſi actione eiuſdem, ergo idem ſeipſum deſtrueret, quæ omnia ſunt abſurda. Si dicas partes ſubtiliores non agere in ſeipſas, ſed in craſſiores producendo formam corporis, & animam; contra hoc eſt, quia forma corporis eſt ſubiectum conueniens animæ, ad quod dicit inclinationem, ergo anima exiſtens in partibus ſubtilioribus, ſi potens eſt producere formã corporeitatis, ſibi ipſi illam compararet, vt

per-

Google

perfectè exiſtat in rerum natura. Tandem ſi eſt eiuſdem rationis, quare anima vegetatiua nequit diù conſeruari in tota arbore, vel in aliqua eius parte, ſine alimento, conſeruatur tamen in ſemine diutiſſimè conſeruato? certè perfectius videtur exiſtere anima in tota arbore, quæ eſt corpus aptè organizatum, quã in paruulo ſemine. Neq. dicas eſſe diuerſæ rationis, quia ſic omnis viuentium generatio eſſet æquiuoca, nulla vniuoca, neq. aliquod viuens poſſet ſibi ſimile generare, quod eſt falſum.

18 In oppoſ. arguitur ex Ariſt. 2. de gen. anim. c. 3. in princ. dicente, *Quippe cum nihilo minus ſemina, & conceptus animalium viuant, quàm ſtirpes, & aliquando prolifica ſunt;* Tum 2. ſanguis menſtruus virtute ſeminis vertitur in ſubſtantiam viuentis, ergo ſemen eſt viuens, nam animatum nequit à non viuẽte produci, omne. n. fit ab eo, quod actu eſt tale. Tum 3. arborum ſemina nutriuntur, & augentur, dum arbori ſunt vnita, ergo viuunt; ſemen quoq. animalis in vtero matris nutritur, & augetur, vt in corpus efformetur, quod nequit prouenire ab anima matris, cum non ſit pars integralis ipſius, ergo erit à propria ſeminis anima. Tum 4. ſemen mouet materiam ad fœtum, & mouetur per ſpiritus vitales in eo exiſtentes, quæ ſunt inditia vitæ. Tandem in ſemine eſt virtus generatiua, & formatiua fœtus, hæc autẽ potentia eſt vitalis, & per conſequens nequit reperiri in non viuente, ergo &c.

Reſp. ad 1. Ariſt. ibi intelligi non de omni ſemine, ſed de ſemine ſtirpium, quod quandoq. viuit, vt dicemus ad 3. ſignum euidens, quòd ait viuere anima vegetatiua, & tamen ſemen animalium ab aduerſarijs dicitur viuere anima ſenſitiua. Vel dicimus hunc locum explicandum, vt locus ex 2. de An. ſicut ipſemet ſubiũgit, *Sed quamobrem eam* .i. animam, *primum haberi neceſſe ſit, ex ijs, quæ de anima alibi diſſeruimus, apertum eſt;* quod .ſ. viuat in potentia, non in actu. Ad 2. negamus ſemen ſiuè principaliter, ſiuè inſtrumentaliter attingere animationẽ fœtus, ſolum .n. concurrit ad formationem corporis, vt dicemus, habet tamen hanc formam non quidem in actu formali, ſed virtuali, & in potentia actiua. Ad 3. concedimus arborum ſemina quandoq. viuere, dum .ſ. ſunt arbori vnita, nõ quidem vt ſemina, ſed vt fructus, vnde quãdiu augentur, à ruſticis non reputantur ſemina, quia non ſunt adhuc apta generationi, cum non ſint maturata, quando verò habent rationem ſeminis, diſcontinuantur, & amittunt animã, neq. ex hoc inferas ſemen animalium etiam quandoq. viuere debere, nunquam .n. continuatur corpori animalis, eſtq. ſuperfluũ alimenti, vbi ſemen arboris eſt quid diuerſum ab alimento, & per mutationem ſubſtantialem ex alimento productum, quia habet rationem ſeminis, & fructus, ſeu conceptus. Semen animalis in vtero matris non nutritur ante informationẽ animæ, ſed ſolum augetur per iuxta poſitionem, in quam materiam introducit formam corporis concurrentibus alijs concauſis. Ad 4. ſicut motus in ſpiritibus vitalibus non arguit animam in illis vt ſuo loco probabimus, ita nec in ſemine, argentum viuum mouetur, & tamen caret anima, non ergo quilibet motus localis arguit vitam; tum quia ſemen mouetur extra corpus à potentia expulſiua excitata à calore, & ſpiritibus, non à ſeipſo.

19 Ad 5. aliqui antiqui admirantes viuentium corporum ſtructuram, & cõpoſitionem, præſertim corporis humani, negarunt in rebus creatis ſaltim ſublunaribus virtutem repetiri tàm admirabilis artificij productiuam, ſed hunc effectum tanquam vires ſublunares excedentem in animam mundi, vel in aliquã intelligentiam, aut in ipſum Deum retulerunt: hanc etiam opinionem ſequitur P. Faber theor. 69. ſed alio innixus fundamento, quia .ſ. ſuſtinet cum Scoto 2. d. 18. ſemen homogeneum eſſe, & ſimilare, ex quo ſequitur nõ poſſe ſeipſum alterare, & in tot partes diuerſas tranſmutare, idcirco quia non datur in rebus creatis ſufficiens principium formatiuum

cor-

corporis, ad Deum recurrit tanquam ad authorem naturæ. Attamen non eſt deneganda hæc actiuitas in ſublunaribus viuentibus verè.n.viuentia per virtutem generatiuam habent, vt poſſint ſibi ſimile producere,.i. effectus ſit præſtantiſſimi artificij; ratio eſt, quia tunc ad cauſas vniuerſales eſt recurrendũ, quando ſublunaria ſunt imperfectiora illis effectibus, vnde non poterit argui ſufficiens actiuitas; modò viuentia eiuſdem ſpeciei ſunt eiuſdem perfectionis, ergo vnũ poterit ab alio produci; datur igitur in viuẽte hæc virtus generatiua, de qua in ſeq. art. & per hanc virtutem communicat ſemini vim quandã efformandi, nõ quidem viuens, quia cum non ſit animatũ, non poteſt principaliter producere viuens, eo quia imperfectum non poteſt eſſe cauſa perfectioris ex dictis diſp.7. Phyſ.neq. inſtrumentaliter, nam inſtrumentum non attingit terminum principalis agentis ex dictis ibid.q.5. quare ſemen hac virtute concurrit ad formationem corporis, ſecundũ .n. partes ſubtiliores agit in craſſiores, quæ in corpus transformantur, illæ verò poſt corporis formationem euaneſcunt, vel in ſubſtãtiam viuentis conuertuntur vir-—e potentiæ nutritiuæ illius. Hinc ad argum. negamus hanc potentiam in ſemine vitalem eſſe, non enim eſt productiua viuentis, ſed corporis pro altera parte compoſiti.

20 Obijcies cum P. Fabro Scotum cit. negantem actiuitatem aliquam in ſemine; tum quia ſemen in inſtanti generationis non eſt, & quando eſt, debet de proximo conuerti in id, quod debet generari, hoc autem habet rationem paſſiui, non actiui. Tum quia imperfectius nequit eſſe cauſa perfectioris, ſemen eſt imperfectius, nõ ſolum viuente, ſed etiã forma corporeitatis, ad quam eſſentialiter eſt ordinatum. Si dicas non eſſe huius cauſam totalem, ſed partialem, quatenus concurrit vel cum matre, vel cum aſtris ad productionem corporis. Contra eſt, quia ſic dici poſſet, etiam partialiter concurrere ad animationem, nõ .n. implicat imperfectius partialiter attingere perfectius. Reſp. Scotum ibi locutum fuiſſe ſecundum illam opinionem, quæ ponit ſemen vniforme, quo pacto concludunt rationes ipſius, quod non poſſet ſeipſum alterare; attamen in 3.d. 4.F. ex profeſſo aliam veriorem ſententiam eſt amplexus, quòd ſit corpus æthereum; ita exponunt Gratianus in 2. d.18. & Cauellus diſp.1. de An.ſect.15. In inſtanti autẽ generationis formæ corporis ſemen non eſt ſecundũ partes craſſiores, quæ conuertuntur in corpus, eſt tamen ſecundum ſubtiliores, quæ actiuæ ponuntur. Ad aliud dicimus vtiq. cũ ſemine concurrere matrem, vel ſolem, & aſtra, vt dicemus in ſeq. art. ex hoc autem non debemus actiuitatẽ ſemine denegare, aliter pater nullo modo actiuè concurreret ad generationem filij, ſed ſolum ſubminiſtrando materiam, quod eſt falſum, quia filius quandoq. patri aſſimilatur, quod eſt ſignum actiuitatis. Si quis tamẽ velit aſſerere ſemen adhuc partialiter concurrere ad animationem, certè non poſſet validè impugnari, quia poteſt non viuum cõcurrere ad aliquod viuens, vt patet de obiecto partialiter cõcurrente ad intellectionem, quæ eſt actus vitalis.

ARTICVLVS II.

Quomodo parentes concurrant ad generationem prolis.

21 Tria interueniunt in generatione prolis, ad quæ poſſunt parẽtes actiuitatem, & concurſum habere, .ſ. ſeminis deciſio, corporis organizatio, & animæ informatio, de iſtis ordinatè diſcurrendum eſt.

Circa ſeminis deciſionem eſt opinio Ariſ. 1. de Gen.anim.c.19.& 20.& Thomiſtarum aſſerentium matrem non cõcurrere actiuè emittendo verum ſemen, ſed tantum paſſiuè ſubminiſtrando materiam, circa quam agat virile ſemen, .ſ. ſanguinem menſtruũ, ſanguis menſtruus eſt excrementum ſanguineum geni-

tum à calore debili fęminæ propter ſpeciei cõſeruationem, dicitur menſtruus, quia quolibet menſe emittitur, & excernitur, nam fęminæ, cum ſint hominibus frigidiores, & humidiores, non poſſunt totum alimentum in ſubſtātiā corporis conuertere, ideoq. multò ſanguine abũdant, qua ratione excremētitius dicitur, quia ſuperfluit nutritioni; ideoq. nè grauetur natura, paulatim ad venas vteri tranſmittitur, vt foras euomatur; incipit hæc expurgatio regulariter anno decimo quarto ætatis fęminæ, tunc enim copia incipit grauare, & calor dilatare venas, ceſſat circa quinquageſimum anni, quia tunc valdè debilitatur calor, vt non poſſit cibum in ſanguinem laudabilem conuertere, aut foràs expellere, ceſſat quoq. in lactantibus, & prægnantibus, nā lac ex iſto ſanguine fit, & ex eodem fætus in vtero nutritur; hic .n. ſanguis in principio perfectus eſt, at cum expurgatur, eſt noxius, quia tendit ad corruptionem. Aſſerunt igitur hi Doctores matrē ſolum concurrere præbendo hunc ſanguinem, non emittendo ſemen, & conſequenter paſſiuè, non actiuè, ſanguinis.n. illius eſt pati, ſeminis verò agere.

22 Oppoſita ſententia eſt omnium Medicorum, & Scoti 3. d. 4. q. vn. matrem .ſ. non ſolum ſanguinem menſtruū ſubminiſtrare, ſed etiam ſemen, & conſequenter actiuè ſe habere, non tantum paſſiuè; eſtq. communis tum apud veteres, tum apud recentiores; eo quia in re medica Philoſophis Medicos præferre debemus. Prob. ex anathomica arte, nā in fœminis cõſpiciuntur eadem vaſa ſemen deferentia, coquentia, & ſeruantia, non ſecus ac in viris, tria enim ſunt mẽbra ad productionem ſeminis neceſſaria .ſ. vaſa ſeminaria, teſtes, & paraſtatæ, vaſa ſeminaria à teſtibus ſurſum aſcendunt deferentia ad teſtes ſuperfluitatem ſanguinis, & ſpiritus vitales, ſuntq. duo dextrum à trunco venæ cauæ oriens, & ſiniſtrum ab emulgente ramo, Teſtes ſunt partes molles, glanduloſæ, albæ, cauernoſæ, in quibus ſemen excoquitur, & perficitur; paraſtatæ ſunt duo vaſa candida, glanduloſa, & cauernoſa, orta à teſtibus, & ſemen in teſtibus elaboratum deferentia; hæc membra tàm in viris, quàm in fęminis adſunt, niſi quòd teſtes in viris ſunt maiores, & extra corpus, in fęminis ſunt minores, intra corpus, in dextero, & ſiniſtro vteri latere collocati; paraſtatæ in viris ſemen deferunt ad penis radicem, in fęminis ad fundum matricis; cū igitur natura nil faciat fruſtra, ſi eadem vaſa in viris, & fęminis efformauit, eundem effectum cauſabunt in ambobus .ſ. ſemen. Neq. dicas in vaſis fęmineis nihil coctum, & elaboratum reperiri, ſed quid aqueum, crudum, & ſeroſum; eundemq. finem iſtorum vaſorum habuiſſe naturā in fæminis, ac mãmarum in viris. Non valet, quia vaſa iſta etiam in fęminis, intorta gyris, & anfractibus implicata conſpiciuntur, quos gyros, & anfractus natura ad nouam coctionem, & elaborationem ordinat, ergo ſicut in viris ſemen concoquunt, ita in fæminis, vnde ambo flammis luxuriæ ante ſeminis emiſſionem torquentur, poſt emiſſionem quietantur.

23 Neq. eſt par ratio de mammillis virorum, quia iſtæ ſunt tantum ad ornatum, & robur præſertim cum glandoſæ non ſint, vt in fæminis, at iſtorum muliebrium vaſorum, & præcipuè teſtium, alius non poteſt eſſe vſus in fęminis, quā ſeminis productio, cum eorum ſubſtantia tàm in fęminis, quàm in viris æque glandoſa ſit. Præterquam quod Veſalius lib. 5. c. 8. & Cardanus lib. 12. de ſubtil. narrant de quodam trigeſimum quartum annum agēte tantum lactis ex eius mammillis profluxiſſe, vt infantem lactare potuerit; & Dand. lib. 3. de part. homog. c. 18. teſtatur ſe accepiſſe à viris fide dignis homines in Braſilia communiter tantū lactis habere, vt ipſimet ſuas alent proles; & Amerrius V. Hyereſolimorum Rex non minores quàm fęminæ, dicitur habuiſſe mammas; quia verò fęmina rariorem habet mammillarum ſubſtantiam, vt docet Ariſt. 1. de hiſt. anim. c. 12. copioſiorem ideo recipit lactis materiā, & abundantius concoquit.

Pro-

Probat etiam aſſertum Scotus, quia filius quādoq. magis aſſimilatur matri, quā patri, ergo in matre eſt aliqua virtus actiua, cōſeq. patet, quia agens eſt, quod intendit aſſimilare ſibi effectum, itaut effectus nulli aſſimilatur, niſi propter aliquam actionem illius, principium .n. paſſiuum, vt paſſiuum non eſt principiū diſtinguendi, nec aſſimilandi. Neq. dicas illam ſimilitudinem prouenire, quia mater ſanguinem præbet, ex quo nutritur filius. Non valet, quia etiam materia, ex qua pediculus efficitur, eſt ab homine, cui tamen nunquam aſſimilatur, eo quia nihil eſt in illa, quod ſit actiuū principium. Qua ratione aries cum oue cōgrediens generat caprum lana mollem, & aſinus ex equo, & equus ex aſina generant mulum, ſi .n. fęminæ non concurrerent actiuè, certè aſinus cū equa, nonniſi aſinum, & equus cum aſina nonniſi equum produceret, quia materia nō eſt efficiens. Tandem quia non aliter mater in generatione ſe haberet, ſi ſolum paſſiuè concurreret, ac terra reſpectu mineræ, & homo reſpectu generationis vermis, & cōſequenter ſi aſina, vel equa mater muli dici poteſt .l. ſint diuerſæ ſpeciei, etiā mulier mater pediculi dicetur.

24 Contra arg. quia fęminæ ſunt pueris ſimiles voce, & impuberiate, ſicut ēt ſpadonibus, pueri autem, & ſpadones ſemen non efficiunt. Tum 2. fęminæ ex vſu Veneris non macreſcunt, nec elanguent, vt viri, ſicut habetur Pro. 20. *Tria ſunt inſatiabilia infernus, & os vuluæ, & terra, quæ non ſatiatur aqua.* Tum 3. in omni actione reperiuntur agens, & patiens, in generatione autem animaliū mas eſt principium actiuū, fęmina paſſiuum, ergo hæc actiuè non concurrit, aliter confunderentur munera vtriuſq. parentis, vterq. enim ſi ageret, eſſet pater, & ſi pateretur, eſſet mater. Tum 4. ſequeretur Chriſtum Dominum fuiſſe conceptum ex ſemine Virginis Sacratiſſimæ, ipſa enim concurrit omnimodè ad generationē Filij, ſicut cæteræ matres, nè dimidiatum matris officium, & minus Deiparæ Virgini attribuamus cum maternitatis iactura, & nè multiplicemus miracula ſine neceſſitate, dum cauſam ſupplentē inducimus id, quod à naturali potuit præſtari ſine abſurdo; hoc autem videtur contra ſenſum Eccleſiæ aſſerentis in officio Circumciſionis, *Et procedens homo ſine ſemine*, quibus verbis omne ſemen videtur excludi; eſt etiā contra multos Patres, & ratio eſt, quia videtur nōnihil lædi immaculata, & puriſſima virginitas Deiparæ, .l. non ſit ex coitu cum viro, ſicut vir virginitatem amittit effuſione ſeminis, licèt non ſit cum fęmina.

Reſp. ad 1. negando paritatem in omnibus, aliter eſſent etiam infęcundæ, vt pueri, & ſpadones; tum quia ſunt aliqui viri mulieribus ſimiles, & fęminæ quædam ſimiles viris in voce, & barba, ergo iſtæ deberēt ſemen emittere. Ad 2. neg. aſſumptum, .l. non ita langueſcant, vt viri, ex hoc, quod intra ſe emittunt ſemen, ſunt viris humidiores, & ex maiori ſanguinis abundantia faciliùs vitales ſpiritus poſſunt refici; authoritas ſcripturæ ſolum explicat inſatiabilitatem concupiſcentiæ, quæ ad vſum Veneris excitat etiam impotentes; imò ex hoc debet argui oppoſitum, ſi enim fęminæ magis æſtuant libidine, quàm viri, argui debet valde à ſeminis ſtimulis agitari. Ad 3. vtiq. pater eſt actiuum principium, & mater paſſiuum quò ad ſeminis receptionem, vel quò ad ſubminiſtrationem ſanguinis menſtruoſi adhuc tamen vtraque ſemina agunt, & patiuntur propter partium ætherogeneitatem, vt dicemus. Ad 4. concedimus Chriſtum Dominū ex ſemine Virginis conceptū, quod docetur à multis Patribus, præcipuè Anſel. de Concep. Virg. & peccato orig. c. 8. & Beda in cap. 11. Lucæ lib. 4. c. 49. apud Hurt. qui exactè hanc quæſtionem pertractat; Eccleſia verò, & Patres ſolum intendunt excluſionem virilis ſeminis, vt ex eodem officio deducitur, *Templū Dei factus eſt vterus neſciens virum.* Neq. ex hoc diminuta fuit Beatæ Virginis integritas, nam habitus virtutis virginitatis, vt ait Hurt. ſemper in illo fuit,

quia voto omnes etiã honeſtos viri congreſſus repudiauit; integritas corporis fuit perfectiſſima, quia nec Chriſtus Dominus clauſtra e rupit, & ſemen abſq. vlla ſenſuali motione in loco conuenienti fuit collocatum; ad illud, quod adijciebatur de viris, dicimus ſeminis effuſionem inuoluntariam illis non adimere virginitatem.

25 Secundò arguitur, & eſt grauis difficultas; ſi fæmina emittit ſemen, certè erit eiuſdem rationis cum ſemine virili, quia ſanguis vtriuſq. & potentiæ sũt eiuſdem ſpeciei; quapropter maſſa vtrorumq. ſeminum, & maſſa ſeminis muliebris ſolo numero differrent, & accidentaliter, ſubſtantialiter tamen eſſent eiuſdem rationis, hoc ſuppoſito clarum eſt, quòd ſemen muliebre poſſet ita augeri tàm quãtitatiuè, quàm qualitatiuè, vt maſſam vtriuſq. ſeminis adæquet, cõtingit. n. aliquam fęminam repetiri calidiorem, & ſicciorẽ aliquo viro, ex quo tandem ſequitur poſſe fieri generationẽ ſine virili ſemine, quod implicat naturaliter. Accedit, quòd quandoq. inuentæ ſunt quædam mulieres, quæ ſine proprij ſeminis emiſſione conceperunt .ſ. non percepta delectatione, vt refert Auerroes apud Zeib. 8. Met. q. 2. ſi ergo ſemen mulieris non eſt neceſſarium ad generationẽ, quia natura nil facit fruſtrà, dicendum eſt fęminas ſemen non efficere.

Huic difficultati Mayronis 3. d. 4. art. 4. concedit poſſe fieri generationem ſine virili ſemine. Sed hoc aſſerit ſine fundamento, vt. n. ſæpè diximus, quòd aliqua res ſit alicuius effectus actiua ſolum ab experientia deduci poteſt, igitur ſi nunquam experti ſumus fęminã abſque viri cõgreſſu concipere, imò in auibus oppoſitum videmus, nam oua ſubuẽtanea gallinarum non ſunt idonea ad generationem, non debemus aſſerere, hoc eſſe naturaliter poſſibile. Tum quia cõceptio Chriſti Domini in vtero Deiparæ abſq. virili ſemine non fuiſſet ſupernaturalis, & miraculoſa. Quare concludendum eſt ſemen virile eſſe naturaliter neceſſarium ad conceptionem fętus. Hoc tamen eſt intelligendum de animalibus ex congreſſu maris, & fęminæ producibilibus, nam quæ ex putri generantur, non indigent hac ſeminũ mixtione; dantur etiam quædam animalia ouipara non diſtincta in ſexum virilem, & fęmineum, & iſta etiam non habent hanc indigentiam, talia ſunt tubeliones, hiatulæ, Erythrini, quæ, cũ ſint animalia imperfecta, ſe habent vt plantæ, in quibus hæc ſexuum diſtinctio non adeſt.

26 Reſpondet Lichet. 3. d. 4. negando poſſe vnquam ſemen muliebre ſupplere concurſum ſeminis virilis, quia quando ſunt aliqua entia, quorum vnũ eſt tantum natum eſſe cauſa partialis principalis, vel non principalis, & aliud ſimiliter cauſa partialis, nunquam vnũ poteſt ſupplere vicem alterius, quia effectus ille tantũ natus eſt produci à duabus cauſis partialibus ſecundis; affert exemplum de intellectu Franciſci, qui eſt eiuſdem ſpeciei cum intellectu Ioannis, & tamen ille, quantumcumq. intenderetur, nunquam poſſet ſupplere cauſalitatẽ iſtius reſpectu intellectionis propriæ. Parum diſtant Conimbr. 1. de Gen. c. 4. q. 27. art. 2. dicentes non poſſe dari huiuſmodi incrementũ virtutis in cauſis partialibus inſtrumentarijs, quarum vim neceſſariò, & ex naturæ lege quò ad ſuũ concurſum ab alterius conſortio, & virtute dependet, quomodo ſe habent vis actiua vtriuſq. parentis.

Hæc tamen ſolutio potius eſt petitio principij, hoc. n. quæritur, cur .ſ. cauſa partialis concurrens cum altera cauſa partiali eiuſdem rationis nequeat ſuppleri per augmentum virtutis alterius, videmus. n. quòd ſi duo ferant pondus vt decem, quod ſit improportionatum viribus ſingulorum, ſi vis actiua vnius intenderetur, ſe ſolo poſſet illud ferre, & hoc quia ſunt eiuſdem rationis, ita ſi ſemen virile excederet muliebre exceſſu vt decem, ſi temperamentum mulieris eodem exceſſu ſuperaret temperamentum viri, eodem modo ſemen muliebre ſe haberet in ordine ad ſemen virile, & con-

conſequenter eſſet eiuſdem actiuitatis, hinc poſſet ex iſto concipi fætus, vel ſi dicatur requiri aliud ſemen pro materia, poſſet Dæmon ſemen huius mulieris trãsferre in matricem alterius, & ſic fieret conceptio humana ſine virili ſemine. Nec exemplum de duobus intellectibus eſt ad propoſitũ, nam intellectus illi nunquam ſimul concurrunt ad productionẽ eiuſdem intellectionis. Quod addunt Conimbr. de cauſis inſtrumentalibus, per idẽ impugnatur; præterquã quod ſemen, quia attingit productionẽ formæ corporeitatis, non erit inſtrumẽtalis cauſa ex dictis diſp. 7. Phyſ. q. 5.

27 Rectiùs dicetur cum Angeſto de propr. mat. pag. 18. & Tatar. 2. Phyſ. q. 2. § *Primò ſciendum*, & habetur à Scot. 1. d. 3. q. 7. L. & quol. 15. H. patrem, & matrem eſſe cauſas eſſentialiter ſubordinatas, quæ ita ſe habent, vt vna nequeat ſine altera agere, & quia in indiuiduis eiuſdẽ rationis non adeſt eſſentialis ſubordinatio, dicendum erit potentias generatiuas eſſe alterius rationis, & ſpecie differre; quamuis .n. ſanguis ſit eiuſdem rationis in ambobus, & ipſi ſimiliter ſint eiuſdem naturæ, attamen ſicut differũt in organis, ita debemus etiã arguere virtutẽ vniuſq; eſſe diuerſam ab alterius virtute, loquendo de potentia generatiua completa, & totali .ſ. ex anima, & organo corporeo conſtituta. Neq. ex hoc inferri debet diſtinctio ſpecifica in natura inter marem, & fœminam; hæc .n. diſtinctio deduci debet ex prĩcipaliori actione, & ex pluribus, non ex vna tantum; ſicut nec ſpadones, aut claudus, vel cæcus à natiuitate ſpecie differunt ab alijs hominibus, & hermaphroditæ vtramq. habent virtutem, quod non eſſet, ſi ſpecie mas, & fœmina differrent. Ex quò ad Confir. dicimus ſæpe contingere fœminas ſemen non emittere in congreſſu, ne gamus tamen tunc fieri conceptionem, & ſi quandoq. non percipiant delectationem, hoc erit, vel quia debilioris ſunt naturæ vnde parum caloris continent, vel quia propter vehementẽ animi auerſionem, & dolorem non attendunt ad delectationem ſenſualem.

28 Circa ſecundum organizationẽ .ſ. corporis, not. quod quamuis nil certum de modo, & tempore huius organizationis ſtatuere poſſumuſ, ſed potiùs diuinãdo rem explicare, tamen quæ maiorem habent probabilitatẽ adducemus. Poſtquam igitur ſemina illa in matrice recipiũtur, exquiſitè miſcentur inter ſe, orificium matricis perfectiſſimè clauditur, vt nec cuſpis acus ingredi poſſit, matrix verò ſeſe contrahit, & circa maſſam illã corrugatur, vt nullum ſpatium intùs relinquat, ſicq. comprehendendo ſemen proprio calore, & actiua virtute illud fouet, & ad agendum promouet; & primò ex vtroq. ſemine fit ſegregatio partium craſſiorum à ſubtilioribus, illæ in extremitatibus circumferẽtiæ pelluntur, iſtæ intrinſecus reconduntur, ex illis fit mẽbrana, qua fætus tegitur, *Secundina* à Latinis appellata, continetq. in ſe excrementum quoddam ſeroſum, in quo fætus veluti natat; ex iſtis accedente ſanguine menſtruo formatur fætus, ex ſanguine fiunt partes carnoſæ, ex ſemine fiunt partes ſpermaticæ, quæ ſolidiores, & ſicciores ſunt, vt oſſa, nerui, &c. ſed antequam fiat fætus efformatio, per ſex dies maſſa illa ſpumoſi lactis habet ſimilitudinem; deinde incipit membrorũ efformatio, circa quam eſt diſſidium inter Doctores, vt eſt videre apud Conimbr. 1. de Gen. c. 4. q. 29. art. 2. Empedocles medullam ſpinalem primò produci aſſeruit tanquam carinam in naui, Democritus vmbilicum, Alchmeon caput, Hippocrates, & Medici iecur, Ariſ. lib. de iuuent. & ſenect. c. 1°. cor, qui duo vltimi propriam opinionem experientijs comprobant; Hippocrates .n. teſtatur in quadam genitura ſe vidiſſe ſolum iecoris veſtigium; Ariſt. verò idem de corde fatetur, quapropter vna experientia aliam deſtruit, vt neutri adhibeatur fides; Alij docent tria præcipua mẽbra ſimul confici cor, iecur, & cerebrum, eoquia circa ſextum diem in illa maſſa tres apparent bullæ, ex craſſiori iecur efficitur, ex tenuiori cor, & ex humore

cerebrum; verum valde probabilis eſt opinio docens omnia mébra ſaltim principalia ſimul delineari, .l. poſtea ordinatim perficiantur, prius.ſ. quæ minoré exigunt concoctionem, & partiũ ætherogeneitatem, ita Valleſ. lib.2. controu. c.7. & alij, quos refert, & ſequitur Hurt. diſp.2. de Gen. ſect. 7. tum quia partes corporis principales mutuò ſe iuuant, & ſunt neceſſariò connexæ; tum quia ſemen virtutem habet producendi omnia illa membra, ergo quia eſt debitè applicatum aget in materiam ſecundum totã virtuté delineãdo principaliores partes.

29 Poſt hæc diebus nouem maſſa illa conuertitur quaſi in ſanguinem coagulatum, in quo diſtincta apparent illa tria membra, & guttæ quædã rubræ, & quaſi fila; deinde ſequentibus diebus maſſa illa ſolidatur, & perfecta inducit lineamenta membrorum, vſq. ad animationis tempus; huius temporis periodus citiùs abſoluitur in maribus, quàm in fęminis, illi.n ex ſemine calidiori, & robuſtiori gignuntur, iſtæ ex frigidiori, & imbecilliori; quot verò dies conſumantur, non eſt eadem ſententia. Quidam .n. in maribus quadraginta circiter dies enumerant à cóceptione vſq. ad animationem, in fęminis octuaginta, & hoc, quia in lege veteri fęmina, ſi maſculum pareret, quadraginta diebus, ſi fęminam, octuaginta ſeſe domi continebat, & ab ingreſſu templi ceſſabat, quem numerũ diuinarum litteratũ interpretes ad imitationem naturæ, ac téporis, quo in vtero corpus effingitur, præſcriptum fuiſſe aiunt; Medici ferè omnes ſolum triginta dies in maribus computant, in fęminis quadraginta ex anatome fundamentum deſumentes; quod experimentum ſi eſt verum, negandum eſt rationem, & motiuum veteris legis fuiſſe imitationé temporis cófectionis prolis in vtero, ſed aliud, vt eſt videre apud expoſitores, Theodoretus apud Hurt. cit. ait motiuũ fuiſſe, vt fęminæ poſt partum quieſcerét, & vires aſſumerent, & quia magis laborant in geſtatione fęminæ in vtero, quã maris, idcirco tempus purgationis in generatione femellæ eſt duplicatum.

30 Quærimus igitur ſecundò, quomodo parentes concurrant ad iſtam organizationem, pro quo not. ex Ariſt. 1. de Hiſt. anim. c. 5. quod generantiũ ex congreſſu maris, & fęminæ alia ſunt viuipara, quæ fætum viuum pariunt, alia ouipara, quæ oua, alia vermipera, quæ vermé informem gignunt papilione inuolutum. In qua difficultate certum eſt Patrem immediatè poſt ſeminis deciſionem non concurrere ad orginazionem, quia poteſt contingere, quod ſit mortuus, & tamen fætus adhuc formaretur.

Dicendum eſt, ad formationem corporis tàm patrem, quàm matrem vi ſeminum actiuè, & paſſiuè concurrere, ità tamen vt mater propria virtute immediatè attingit organizationem, præterquam in ouiparis; ita colligitur ex Scot. 3.d.4 q.1.& d.2.q.3.C. Probatur, & explicatur ſimul, & primò quòd vi ſeminum vterq. actiuè, & paſſiuè concurrãt, quia ſemen ex dictis eſt ætherogeneũ, ergo partes ſubtiliores vtriuſq. agunt in partes craſſiores; tum quia vt ait Maironus in 3. cit. ſi ſemen patris paſſiuè etiam non concurreret, & per modũ materiæ remanentis in fætu, iam proles nullam haberet conſubſtantialitatem cũ patre, niſi in ſe, & in ſua ſubſtantia aliquid de materia patris tranſiret, & conſequẽter iſta generatio non eſſet principio vitæ coniuncto; hoc tamen concurſu principalius concurrit mater, quia ſemen matris eſt magis paſſiuũ; tum quia materiam ſubminiſtrat menſtruoſi ſanguinis, ſicut concurſu actiuo ſeminis principalior eſt pater; excedit tamen mater cõcurſu immediato, quia propria uirtute etiam cócurrit ad organizationé, quod poteſt probari ex hoc, quòd extra uterũ nequit fieri conceptio, quamuis utrinq. ſemen adſit cum materia neceſſaria; tũ quia effectus non uidetur excedere actiuitatem matris, & ſemen imperfectius eſt ipſa forma corporis, quare alia cauſa aſſignanda erit principaliter huius organizationis, quæ aptior nequit aſſignari, quàm mater. Excipimus ouipara, nam galli-

gallina v.g. patiens oua, ſi interierit, adhuc poſſent ex ouis educi pulli, ergo ad hanc eductionem non requiritur cócurſus gallinæ immediatus. Dices in hoc caſu ſaltim auis incubans poſſet concurrere. Contra auis incubans proprio calore ſolum excitat virtutem ſeminalem ouorum, quia etiam ſi alteri aui diuerſæ ſpeciei ſupponerentur, generarétur pulli eiuſdem ſpeciei cum gallina, & tamen ſi auis incubans haberet concurſum immediatum, deberet produci pullus tertiæ cuiuſdam ſpeciei, vt videmus accidere in ſimilibus congreſſibus; tum quia adhuc pulli formarentur, ſi oua fimo ſubijcerentur, vt experientia conſtat.

31 Tandé remanet explicandus concurſus ad animationem; Poſtquam .n. corpus eſt organizatum, aduenit anima (ſiuè hæc ſit priùs vegetatiua deinde ſéſitiua, & poſtea rationalis in homine, ſiuè primò rationalis, quæ cæteras contineat, infundatur, parùm refert ad præſens) & tunc propriè incipit nutriri, & augeri alimentum attrahens per venam vmbilicalem, quod deinde iecur recipit & omnibus membris ſubminiſtrat, nódum tamen mouetur propter imbecillitatem cerebri, & mollitiem neruorum, progreſſu tamen téporis paulatim à calore exiccantur, & ſolidantur, itaut mas tertio menſe, fœmina verò quarto menſe incipit ſe mouere, & calcitrare, & quando planè perfectus fuerit (quod pleruńq. fit in fine noni menſis, vel ſub initium decimi, rariſsimè in initio vndecimi, aliquando verò citiùs. ſ. ſexto, ſeptimo, vel octauo menſe) prodit in lucem, partim vteri conatu, qui illius mole, & excremétorú copia grauatus ſe exonerare quærit, partim proprio, & ſuo motu, nam calcitrando rumpit ſecundinas, quibus inuoluebatur, & valuæ vteri dehiſcunt, & infans foràs prorumpit.

In hac animatione dubitatur primò, an mater ſua vi attingat animæ eductionem, & vnionem cum corpore, quando ànima eſt materialis; deinde de patre, an vi ſeminis mediaté attingat; & tandé quia anima rationalis in homine eſt ſpiritualis, & à Deo immediaté creatur, an ſaltim parentes vel mediaté, vel immediaté attingant vnionem animæ cum corpore.

32 De concurſu in ordine ad animas ſenſitiuas non eſt ardua difficultas, dicimus.n. matrem immediaté concurrere ad eductionem animæ, & informationé, ſi ſunt viuiparæ, aut vermiparæ (dummodo ſupponatur vermem illum eſſe viuum) ita colligitur ex Scoto 4.d. 11.q.3. AA. & 3.d.4. F. prob. quia non eſt recurrendum ad cauſas vniuerſales, niſi quãdo neceſſitas vrget, vel ratio ſuadet, quod non accidit in propoſito, etenim tunc effectus ad cauſam vniuerſalem referri debet, quando excedit vires agentis creati, ſed iſte effectus nó excedit vires matris, cũ ſit eiuſdem perfectionis, ergo, &c. an autem ſemen etiam partialiter concurrat, quamuis inanimatum, dubium eſt, vt innuimus art. præced. in fine; & quidem ſi hanc actiuitaté in partibus ſubtilioribus ſeminis admittamus, ſaluaretur concurſus mediatus maris in prolem, etiam vt animatam, ſi verò negamus talem concurſum, ſic mas immediaté concurrit ad deciſionem ſeminis, mediante ſemine ad organizationé tantum, non verò ad animationem, quia in eo inſtanti ſemen non ponitur agere.

Dices, aſina mulum producés nequit ad animationem concurrere, quia mulus perfectior eſt aſina; Tum quia ſequeretur matré perfectiùs attingere generationem prolis, quàm pater, & ſic eſſet cauſa principalior, quod eſt falſum. Reſp. mulum non eſſe eſſentialiter perfectiorem aſina, & hoc, quia maior perfectio eſſentialis ex perfectiori actione deduci debet, .l. ergo mulus robuſtior, & grandior ſit, cum producatur etiá ex ſemine equi, nó tamen poteſt generare, qui motus inter materiales eſt actio admodum nobilis. Ad aliud ait Doctor in 3.d.4. F. patrem nobiliùs agere quò ad deciſionem ſeminis, quod etiam eſt perfectius, nobiliùs verò matré quò ad corporis formationem, neq. hoc eſt inconueniens, quia facta deciſione ſeminis,

ota ſequens formatio vſque ad partum videtur principaliter ſequi conditiones matris.

33 Tota difficultas reducitur ad vnionem animæ rationalis,an.ſ. parentes attingant hanc vnionem, affirmant recẽtiores ferè omnes, vt Hurt. Conimbr. Auerſa,Ruuius,Arriaga,& alij,qua ratione aiunt patrem dici cauſam filij.i. animam non producat, Moriſanus hoc negat de patre,concedit de matre.

Dicendum eſt tamen iuxtà noſtra principia,neq. patrem, neq. matrem attingere vnionem animæ rationalis cum corpore,ſed à ſolo Deo fieri;Hæc concluſio colligitur ex Scot. 4.d.43.q.3.ar. 3.vbi ait ſolum Deum eſſe cauſam effectiuam huius vnionis creando,& infundendo animam; idem inſinuauit in 3.d. 16.q.2.F.& G.& 4.d.12.q.1.O. vbi docet agens cauſans formã,cauſare quoq. vnionem,& compoſitum prob. vnio ex dictis diſp.5.Phyſ.q.9. eſt relatio extrinſecus adueniens, de cuius ratione eſt,ꝙ habeat propriam nouitatem,& efficientiam,vnde non cauſatur neceſſariò à cauſa extremorum,ſed ab alia diſtincta; v.g. informatio caloris in manu nõ cauſatur efficienter à producente manum, quia poteſt eſſe manus ſine calore,neq. ab ipſa manu,niſi in genere cauſæ ſubiectiuæ,& materialis, nec etiam à calore, nam poſſunt eſſe calor, & manus in rerum natura abſq. iſta informatione,fit igitur ab igne,non quatenus producit calorem, ſed vt inducit illũ in manu, eſtq. cauſa informationis actiuæ caloris, & paſſiuæ in manu, ſicut mouens corpus cauſat efficienter vtrumq. reſpectũ locantis in ſuperficie,& locati in corpore; ſed parentes non inducunt animam rationalem in corpore, ſed Deus immediatè illam creat, & inducit cauſando animationem, ergo parentes non cauſant vnionem ſed Deus ſolus;prob.min.quia parentes nullam actionem exercent circa corpus neceſſitatem ſimpliciter Deũ ad animæ productionem, & infuſionẽ, aliter liberè non crearetur,nec infunderetur à Deo,ſolum.n. ex libero Dei decreto ad organizationẽm perfectã corporis ſequitur animatio; & in ſententia Ariſt. ponentis Deum ad extra neceſſariò agere, non idcircò parentes cauſabunt hanc vnionem,quia etiam in Ariſ. ſententia nullã cauſalitatem per ſe exercent circa animam rationalem, ſed ſolũ adformationem corporis concurrunt,ad quam immediatè, & neceſſariò in ſent. ipſius ſequitur animatio, at iſta organizatio nullo pacto concurrit effectiuè ad vnionem,ergo iſta mediante nullũ concurſum effectiuũ parentes habebunt reſpectu vnionis;quod magis patebit diluendo obiectiones. Accedit valdè difficulter explicare Aduerſarios,quo pacto cum homo generando operetur,vt agẽs corporeum, poſſit hanc vnionem attingere, quæ ſaltim ex parte animæ ſpiritualis eſt, & varij varia dicunt, vt eſt videre apud eos.

34 In oppoſ.arguit præſertim Auerſa q. 14.ſect.3. ſi homo non attingeret vnionem animæ,ergo nõ generaret realiter alium hominem,prob.conſeq.quia producere diſpoſitiones non eſt producere ſubſtantiam hominis, ſed accidentia, ergo præter diſpoſitiones debet attingere ſubſtantiam, non poteſt materiam,vel animam producere, ergo vnionem. Tum 2. quia ſic non magis homo concurreret ad generationem hominis, quàm Cęlum ad generationem animalium ex putri;imò cum de facto Cęlum in generatione hominis concurrat,iuxtà illud Sol, & homo generant hominẽ,nõ magis ad hominem generandum cõcurreret homo,quàm Cęlum. Tum 3. ſi homo generans producit tantũ diſpoſitiones, homo genitus non poſſet dici filius eius, quia filius fundat relationem filiationis ſecundum illud eſſe,quod producitur,& in quo eſſentialiter, & ſubſtantialiter patri aſſimilatur, quia filiatio eſſẽtialiter eſt relatio geniti ſecundũ ſubſtantiam in ſimilitudinem naturæ, ergo ſi filius à patre produceretur ſolũ, quia pater diſpoſitiones producit, non diceret relationem filiationis;nec talis generatio eſſet vniuoca, quia actio agentis

non

non terminaretur ad aliquod ſimile, & eiuſdem rationis cum natura patris. Tū 4. cætera animalia ex vi ſeminis producunt ſibi ſimilia, & attingunt animæ vnionem, ergo etiam homo perfectiſſimum animal. Tum 5. attingens vltimam diſpoſitionem producit formā, quia potens in media, poteſt etiam in finem ex 7. Met. 30. & forma eſt finis 2. Phyſ. c. 7. ſed homo producit omnes diſpoſitiones vnionis animæ, ergo, &c. Tum 6. vnio animæ ad nouas partes per nutritionem comparatas fit à cauſa ſecūda. ſ. ab homine, nam nutritio eſt à principio vitali ſe mouente ab intrinſeco, ergo prima vnio in generatione fiet etiam ab homine. Tandem accidens attingit vltimam diſpoſitionem formæ ſubſtantialis, non tamen dicitur cauſa formæ ſubſtantialis, ergo vt homo dicatur cauſare hominem, præter attingentiam vltimæ diſpoſitionis aliquid aliud exigitur, quòd. ſ. attingat vnionem.

35 Reſp. ad 1. neg. conſeq. nam ſ. attingeret vnionem, non ideo ſubſtantiam hominis attingeret, cum vnio in noſtra ſententia ſit accidens; ad prob. neg. antec. diſpoſitiones .n. hominis non sūt pura accidentia, vt in non viuētibus, ſed ſunt formæ illæ partiales ſubſtantiales integrantes formam corporeitatis; quæ cum realiter ab homine producantur, & ſint pars intrinſeca conſtituens hominē genitum, producendo talem formā verè poteſt dici producere ſubſtantialiter hominem; ſicut B. Virgo dicitur verè Mater Dei, & Chriſti, quamuis vnionē hypoſtaticam non attigerit, ſed ſolum quia humanitatem Chriſti produxit, quæ in eodem inſtanti productionis fuit hypoſtaticè Verbo vnita, itaut actio Deiparæ non fuit terminata ad humanitatem in ſe, ſed vnitam, vt docet Scot. 3. d. 4. q. vn. & d. 2. q. 3. eſtq; hæc humanitas de intrinſeca ratione Chriſti; idem de homine dicendum, non .n. actio parentum terminatur ad corpus in ſe, ſed animæ vnitum, quia in eodem inſtanti, in quo vltimò fit corpus, animatur. Ad 2. neg. aſſumptum, quia Cœlum producit formam illam animalis non communicando aliquid ſui, homo verò communicat, & præſtat materiam, ex qua producitur. Ad 3. neg. conſeq. ad probat. dicimus illud eſſe filij .ſ. naturam productā, quæ eſt illa tertia entitas, verè dici poſſe productam à parentibus, quia aliquid eius, putà corpus, cauſatur ab illis, & actio illorum non priùs terminatur, quàm ſit animatio ex Scot. cit. tum quia pater intendit ſtatim per deciſionem ſeminis cōpoſitum producere, quòd ſi non producit, niſi medijs illis mutationibus, hoc prouenit ex imperfectione agētis, vt notat Scot. 1. d. 5. q. 2. H. hinc verè dici poteſt vniuoca generatio. Ad 4. neg. paritas, quia ex dignitate animæ rationalis eſt, quod à creatura fieri nequeat. Ad 5. aſſumptum non eſt verum vniuerſaliter præcipuè quando forma eſt alterius ordinis à diſpoſitionibus, vt eſt anima rationalis, quæ eſt ſpiritualis; & quando ſunt eiuſdem ordinis, ſed alterius prædicamenti, nec etiam eſt verum, calor .n. ignis eſt cauſa vltimæ diſpoſitionis formæ ignis, non tamen cauſat illam; nec Ariſt. ibi hoc aſſerit, ſolum .n. oſtendit omnia fieri quodammodo vniuoca generatione, & .ſ. hoc doceret, intelligendus eſt de diſpoſitionibus, & forma eiuſdem generis, & ordinis. Ad 6. neg. paritas, plus .n. requiritur ad generationem, quàm ad nutritionem, generatio .n. nō præſupponit corpus anima informatum, vt præſupponit nutritio; vnde videmus mulos, ſpadones, & animalia ex putri genita ſeipſa nutrire, non tamen habere generatiuam virtutem. Ad vlt. non valet paritas, quia vt dictum eſt, forma corporis eſt de intrinſeca ratione hominis producti, non ſic accidentia reſpectu formæ ſubſtantialis. Vide Scotum in 7. Met. q. 10 pro vtraq. parte diſputantem, & Maur. ibidem.

Dices, Scotus in 1. d. 5. q. 2. H. ait patrem dici patrem per ſeminis deciſionē, & 4. d. 13. q. 1. V. docet patrem dici patrem, non quia genuit, ſed quia habet filium coexiſtentem, ergo non dicitur pater, quia attingit vltimam diſpoſitionē

anſ-

animæ, ut hucuſq. aſſeruimus. Reſp. in primo loco loquitur vel de actione immediata, vel ſecundum illam opinionē, quæ ſemen ponit homogeneum. In ſecūdo loco inquirit Doctor fundamentū relationis paternitatis, & ait hoc eſſe potētiam productiuam, vt habet terminum productum, non actionem, per hanc .n. ſolum tanquam per diſpoſitionem præuiam fundat talem relationem, vt ipſemet ibi ſe declarat.

QVÆSTIO III.

De cauſis generationis viuentium naſcentium ex putri.

36 VIuentia quædam ſunt talis naturæ, vt nonniſi per propagationem oriri petunt per ueram generationem uitalē, de quibus locuti ſumus, alia uerò ſpontè oriuntur, & ex putreſcente materia, quædam tandem utroq. modo gignuntur, quæ differentia tàm in plantis, quàm in brutis reperitur, equi.n. ſolum ex ſemine per propagationem fiunt, apes tantum ex putri, mures utroq. modo, idem in plantis contingit .l. non tàm euidenter appareat; hinc quæ fiunt per ſolam propagationem ex ſemine, uiuentia nuncupantur perfecta, quia plura requiruntur ad illorum conſtitutionē, alia uerò dicuntur imperfecta, eoquia pauca èxigunt, unde à pluribus, & diuerſimodè poſſunt produci, facile .n. eſt, q talis uirtus in multis reperiatur; cum igitur de generatione ex ſemine in præced. quæſt. egerimus, remanet, ut aliqua de genitis ex putri dicamus inueſtigando illorum cauſas, de quibus fusè agit Fortunius Licetus in opere *de ſpōtaneo viuentium ortu*; Et quidem quod attinet ad cauſam finalem, non eſt tàm ardua difficultas; quamuis .n. uarij fines aſſignētur a Doctoribus, ut eſt uidere apud Licet. cit. lib. 1. à cap. 1. uſq. ad 35. breuiter tamen dicimus finem internum harum generationum eſſe ipſam animam, & compoſitum, ſicut finis cuiuſcunque actionis eſt terminus ex ea productus; finem uerò externum eſſe multiplicem .ſ. uel bonum uniuerſi reſultans ex multiplici ſpecierum uarietate, & conſeruatione, uel utilitatem, quàm hæc imperfecta uiuentia perfectioribus afferūt, maximè homini, inſeruiunt .n. uel pro alimento, uel pro medicamine, aut aliquo alio fine; Hinc falſa eſt opinio dicentiū hæc uiuentia temerè, & caſu produci. Etenim quæ caſu, & per accidens fiunt, non habent determinata principia, nec ſemper eodem, & immutabili modo generantur, & hæc uiuentia à determinatis cauſis proueniūt, determinatoq. modo produci petunt. Poſſunt tamen aliqualiter effectus caſuales appellari, quatenus non fiunt iuxta intentionem agentis particularis intendentis ſibi ſimile generare.

37 Difficultas eſt de alijs cauſis, præſertim efficienti; nam Deus, Intelligentia quædam Deo inferior, & à materia ſeparata, anima mundi, Cęli, calor ambientis, uel materiæ putreſcentis ut inſtrumentum eſt uel cæleſtiū corporum, uel alterius, uiuentis eiuſdē ſpeciei, aſſignantur tanquam cauſæ effectrices horum uiuentium à Doctoribus iuxtà opinionū uarietatem. Specialem tamen opinionem circa hoc habet Licetus, quā propter nouitatem exactiùs explicabimus, ait .n. lib. 3 à cap. 17. omnia hæc uiuentia uniuocè generari ab alio ſimili, & eiuſdem ſpeciei, pro quo ſupponit, formam quandoq. contineri in materia ut in ſubiecto, tribuendo illi actum primum, & ſecundum, cum .ſ. ſubiectū eſt rectè diſpoſitum, & calorem habet proportionatum, ut ſunt uiuentia connaturalem calorem habentia ad operationes uitales exercendas, quo tanquam præcipuo inſtrumento utuntur; quandoque deficiente calore, forma, ſeu anima non tribuit actum ſecundum, ſed primū ſolum, quandoq. uerò adhuc deficiēte calore anima non ampliùs eſt in corpore, ut in ſubiecto, quia nec actum ſecundū, nec primum tribuit, ſed eſt in illo, ut in uaſe, cui omnino nihil conferat, neque per ſe, neq. per accidens. Supponit etiā

mate-

materiam horum viuentiũ eſſe aliquod corpus aliqua anima priùs informatum, in quo propter defectum caloris nõ amplius illa anima reſideat, vt in ſubiecto, ſed vt in vaſe; quapropter ſi à Cęlo, vel alijs extrinſecis agentibus calor ille intẽderetur, ſicut priùs, tunc illa anima ſeipſa communicatur corpori, & fit viuens eiuſdem ſpeciei, non in indiuiduo, quia eſt alia materia numero.i. eadem numero anima; ſi verò calor ampliùs remitteretur, ita ut non poſſit corpus illud tãquam vas inſeruire animæ, tunc ad labefactationem caloris anima eſſentialem patitur mutationem, & in animam viliorem tranſmutatur, quæ corpori illi inſidet, vt in vaſe, & quando corpus illud denuò diſponitur, anima ſeipſam exhibet illi corpori vt actus informans, & viuificans. Quoniam autem contingit ex terra, & aqua, quæ corpora ſunt manimata, aliquod viuens procreari, & ex lignis aliquod animal, quod perfectius eſt illis, vt generationem vniuocam in iſtis caſibus ſaluet, & non admittat perfectius ab imperfectiori produci, ait in lib. 3. tàm terram, quàm aquam, & aerem cõtinere plura ſtirpium, animaliumq. corpuſcula, in quibus animæ vt in vaſis reſident, quæ corpuſcula ab ambientis calore digeſta in corpus viuens promunt, anima in illis deinde reſidente vt forma vitali, agitanturq. iſta corpuſcula à ventis, & ſpiritibus in aere puluurento.

38 De cauſa materiali horum viuentium eſt opinio eiuſdem Liceti eſſe corpus priùs aliqua anima informatũ, quod propter caloris remiſſionem animam vt formam amiſerit, ſed adhuc illam continens, vt vas; alij vniuerſaliter docent eſſe materiam putreſcentem. Tandem de cauſa formali (prætermittendo opiniones illas, quæ vel putredinẽ, vel coctionem pro forma horum viuentium ſtatuunt, putredo.n. vel coctio non ſe habẽt, vt formæ viuentium, ſed potiùs vt diſpoſitiones, & alterationes præuiæ) eſt cõmunis ſententia, quod ſit anima, dubitari tamen ſolet, an animæ illorum animalium, quæ ex putri ſimul, & ex coitu generãtur, vt ſunt mures, ſint eiuſdem ſpeciei, an diuerſæ; Auerroiſtæ diſtinctionem ſpecificam ſtatuunt inter illa, oppoſita opinio eſt communis tum apud veteres, tum recentiores.

Dicimus tamen cauſam effectiuã horum viuentium quò ad animationem eſſe Deum, materialem cauſam ſubſtantiam putreſcentem, & cococtam, formalem verò eſſe animam eiuſdem ſpeciei, cum illa ex ſemine adducta. Hæc concluſio quò ad primam partem de cauſa efficienti, nequit aliter probari, quàm ex confutatione aliarum opinionum, tunc .n. ad cauſam primam eſt recurrendum, quando in cauſis ſecundis nõ reperitur ſufficiens actiuitas producendi effectũ; modò in propoſito, nec Intelligentia ſecunda poteſt producere iſta viuentia, quia Angeli in ſententia omnium Theologorum non poſſunt cauſare formam aliquam abſolutam, non quidem in ſeipſis, vt falsò interpretatur Licet. lib. 1. c. 73. contra Scotum. vt ſic .n. producũt ſuos actus vitales, ſed in his inferioribus, in quibus motum localem, & ſecundum aliquos impulſum cauſant, & ſolum poſſunt actiua paſſiuis applicare, Nec anima mundi aſſignari poteſt pro cauſa, quia hæc non datur ex dictis diſp. 1. de Cęlo n. 19. Neq Cęli erunt cauſa, iſti .n. quamuis poſſent formam corporeitatis gignere, non tamen animam, vt oſtendimus diſp. 2. de Cęlo q. 7. art. 2. Neque calor, hic namq. cũ ſit accidens, neq. ex ſe, neq. in virtute ſuperioris cauſæ poterit attingere horum ſubſtantiã, vt latè probauimus in Phyſ. diſp. 7. q. 6.

39 Nec opinio Liceti ſuſtineri põt, multa .n. in ſe continet imperceptibilia; Primò .n. nequit intelligi, quid ſit animam contineri in materia tanquam in vaſe, vel .n. cum materia vnũ per ſe conſtituit, ergo ſe habebit vt forma illius corporis, quia vnum per ſe non fit, niſi ex per ſe actu, & per ſe potentia, & conſequenter anima tribuet illi corpori eſſe animatum, hoc enim eſſe eſt effectus primarius animæ, vt eſt cauſa formalis, qui nec per Dei potentiam poteſt impedir,

fieri, ſicut nequit Deus efficere, quòd albedo ſit in pariete, & non reddat illum album; vel cum illo corpore non conſtituit vnum per ſe, ſed ſolum ſunt vnita, ſicut continens, & contentum, & ſicut aqua, & vas, & hoc eſt abſurdum, quia ſic anima eſſet à ſubiecto independens, & ſeparabilis, & conſequenter immortalis, vt rationalis, formā .n. eſſe à ſubiecto dependentem eſt eius eſſe fieri in ſubiecto, & conſeruari in ſubiecto, itaut ſubiectū per ſe concurrat in genere cauſæ materialis, at nequit ſubiectum exercere ſuam cauſalitatem erga aliquā formam, niſi illā ſuſtentet, recipiat, & ab illa informetur, nam materialis cauſa dicit paſſiuitatem, & potentialitatem ad recipiēdam formam, & informationem paſſiuam, at ſi forma eſſet in materia, vt in vaſe, ab illa non dependeret, nec illam informaret, ſicut nec aqua in ſuo eſſe pendet à vaſe, cui eſt vnita: & magis apparet abſurditas huius dicti, dum idē affirmat etiam de forma accidentali. Deinde etiam ſi poſſit anima reſidere in aliquo corpore tanquam in vaſe, non apparet tanta neceſſitas connexionis, vt ſemper debeat anima illa inſequi corpus in quocunq. loco, & tempore, & cū qualibet ſubſtantiali corruptione; ſit triticū v. g. in quo reſideat anima vegetans vt in ſubiecto (quod tamen non eſſe animatum oſtendimus q. præced. art. 1.) ex iſto fiat panis, iam propter mutationem iſtam ſubſtantialem anima tritici, non poteſt eſſe in pane, niſi vt in vaſe, comburatur panis, tunc pars aliqua vertitur in ignem, alia in aereum fumum, & altera in cineres, vel ergo anima adhuc inſequitur materiam illam, vel deſtruitur omnino, ſi ſecundum, igitur neq. quādo arbuſta cōburuntur, cineres retinent animam, & tamen fœcundant terram, vt magis fructifera euadat, quem effectum ipſe tribuit animabus arborum circa cineres volitantibus; ſi primum, hoc incredibile videtur, quòd anima illa ſit tantæ actiuitatis, & reſiſtentiæ, vt nec ab igne deſtruatur; tum quia nō eſt maior ratio, cur potiùs partem cineream inſequi debeat, ac comitari, & non aeream, & vaporoſam.

40 Tertiò adhuc falſum eſt animam illam ſeipſa vniri deinde corpori digeſto, vt oſtendimus in Phyſ. diſp. 5. q. 3. ar. 3. de anima rationali cum Scoto 4. d. 12. q. 1. L. & d. 43. q. 3. art. 3. quæ rationes vniuerſaliter de omni forma concludūt. Tandem minùs rationabile eſt, ꝙ ſubdit ad labefactationem caloris animam eſſentialiter mutari in aliam imperfectiorem; remanet .n. explicādum, à quo iſta imperfectior anima producatur, nō à præcedente, quia deſtruitur ad generationem iſtius, nec iſta generatio eſſet vniuoca, ſed æquiuoca contra ipſum aſſerentem omne, quod fit, vniuocè fieri; neq. ab alia eiuſdem rationis, quia non datur, nec à ſeipſa, quia nihil eſt cauſa ſuipſius. Cum igitur non detur in cauſis ſecundis aliquid, cuius virtute hæc viuētia producantur, certè ad Deum recurrere debemus, qui vt author naturæ omnem defectum cauſarum ſecundarum debet ſupplere. ita Scotus 2. d. 18. q. vn.

Ex his oſtenditur altera concluſ. pars de cauſa materiali, quòd .ſ. non requiratur neceſſariò, vt ſubſtantia fuerit priùs aliqua anima informata, illa .n. animarū volitatio eſt prorſus volūtaria, & ſuperflua; ſufficit igitur, quòd ſit aliqua ſubſtantia putreſcens; ſed not. quod hic non accipimus putredinem ſtrictè, vt ſolis mixtis conuenit, aliter nunquā ex aqua ſola, vel aqua, & terra poſſet aliquod viuens generari, contra experientiam, ranæ .n. ex mixtione pluuiæ, & pulueris producuntur, teſtacea animalia ex mixtione aquæ, & terræ, & in ſtagnis, ac paludibus lenticula paluſtris, Mnaſius, Folium, aliaq. herbæ naſcuntur, quæ radicibus minimè terram attingunt; quapropter intelligendum eſt de putredine largè ſumpta, vt etiam cōuenit elementis. Rurſus aduertendum, vt etiam adnotauit Licetus lib. 1. c. 49. dum dicitur ſubſtantiam putridam eſſe materiam, non eſt intelligendum formaliter, ſed concomitanter, ſubſtantia .n. dum putreſcit in partes ſubtiliores, & craſſiores, ſubtilio-

res,

tes, & puriores calore concoquuntur, & in ſubſtantiā viuentem vertuntur, craſſiores vt excrementa putreſcunt, & in elementa reſoluuntur, hinc non partes putreſcentes propriè ſunt materia, ſed concoctæ, verùm eſt tamen, quòd non fit concoctio ſine putredine.

41 Tertia concluſ. pars, quod forma ſit eiuſdem rationis in his, quæ ſimul ex putri, & propagatione ſunt generabilia, probat Scotus 1.d.2.q.7.R. ad 1.princ. inductione; nam in accidentibus videmus eundem ſpecie calorem vniuocè, & æquiuocè generari à ſole, & ab igne, vt calido, vt diximus diſp.1.q.vlt.in ſubſtantijs inanimatis idē experimur, ignis .n. ex chalybe, & ſilice productus eſt eiuſdem ſpeciei cum igne vniuocè ab altero genito, ergo idem de viuentibus dicendum, aliter deberet aſſignari ratio diſparitatis, quæ tamen non aſſignatur, quia rationes ab aduerſarijs adductæ vniuerſaliter de omnibus cōcludunt. Tū quia genita ex putri, & per propagationem habent eadem omninò accidentia eaſdem operationes circa eadem obiecta, ab eiſdem conſeruantur, & ab eiſdē corrumpuntur, habent eundem motum, ſiuè ſurſum, ſiuè deorſum, ſiuè progreſſiuum, & eadem organa; rurſus habent eandem figuram, compoſitionem, & cōplexionem, & proprietates, quæ omnia arguunt identitatem ſpecificam formæ.

42 Reſpondent aduerſarij, inter iſta reperiri eſſentialem differentiā, nam genita ex putri non ſunt fæcunda, & alterius eiuſdem rationis productiua, vt ſūt genita per propagationem, principalior tamen operatio in naturalibus eſt, ſibi ſimile generare ex Ariſt. 1. de Gen.an. c.20.& 2.de An.34. cum ergo differant in principali operatione, parùm refert, ſi in alijs conueniant. Quòd autem non generent ſibi ſimile, ſolum probant authoritate Ariſt. quam infra adducemus. Attamen .l. eſſet verum aſſumptum, nō idcirco eſſet hæc differentia ſufficiens ad inducendam differentiam ſpecificā, ſi in omnibus alijs conueniunt, nam multi homines ex propria complexione ſunt infæcundi, & ſunt eiuſdem ſpeciei cum alijs. Deinde adeſt experientia in contrariū, multas.ſ. plantas, & animalia ſpōtè nata alia ſibi ſimilia procreare, vt eſt videre apud Conimbr. lib.2.de Cęlo c. 3.q.7.& Ioan.Bapt.Porta lib.2. Magiæ natur. c.2. hæc eſt certa, quod in nauibus recenter conſtructis generantur interdum mures ex putri, qui niſi capiantur, breui tempore magnus murīū prouentus apparet; idem de ſcorpionibus, & ſerpentibus refertur ab Apponenſe, & Auicenna; imò D. Aug.3. de Trin.c. 3.& 9.& in epiſt. ad Deogratias, & D. Ambr. de incarnat. Verbi in fine ſunt eiuſdem opinionis. Cum igitur tot authores contrarium ſint experti, non eſt cur oppoſitum ſentiamus, innixi ſolū quadā authoritate Ariſt. non tàm euidenti, eò vel maximè quòd in experiētijs eſt magis credendum pluribus, quàm vni, etiā perſpicaciſſimi ingenij. Tum quia non deſunt authoritates Ariſt. pro nobis, nā 7.Meth.22.& 23. ait, quòd ſicut aliqua eadem fiunt ab arte, & caſu, ita quædā fiunt natura, & caſu; & 6. de hiſt. anim. c.15.& li. 5.c.1. docet quædam animalia coitu, & ſponte produci, quæ loca .l. ab aduerſarijs explicentur de identitate generica, non ſpecifica, falsò tamen vt rectè oſtendit P.Faber theor. 71. ſaltim deducere debemus Ariſtotelem pro vtraq. parte poſſe adduci, & conſequenter non debemus tàm firmiter opinioni Auerrois adhęrere, vt tot experientias ab authoribus fide dignis relatas negemus propter dubiam Ariſt. authoritatē.

43 In oppoſ. contra 1.partem cōcluſ. arguit Licetus lib.1.c.72.quòd Deus nō ſit cauſa immediata horum viuentium; Tum quia Deus non mouet phyſicè, & efficienter, ſed ſolum methaphoricè, & in ratione finis, quia inter mouens, & mobile debet eſſe proportio, at inter Deum infinitum, & materiam horū viuentium finitā nulla eſt proportio; hinc Scotus ipſe negauit Deum immediatè mouere Cęlū. Tum 2. motus eſt actus imperfectus tū mobilis, quia caret perfectione per motum acquiſibili, tū mouentis,

uentis, quod non ſimul habet totã perfectionem operationis, at Deus habet omnes functiones perfectiſſimas, ergo nequit mouere materiam horum viuẽtium producendo animam. Tum 3. ex 2. de gen. anim. cap. 3. Ariſt. ſolam rationalem animã ait de foris aduenire, hoc eſt à Deo produci, ergo omnes aliæ animæ ab aliquo agente creato producuntur, & quod maius eſt, idem habetur ex Gen. 1. vbi Moyſes loquendo de generatione plantarum, & animalium omnium, nõ ait illa à Deo immediatè fuiſſe producta, ſed plantas, iumenta, & reptilia à terra, piſces, & volucres ab aqua, at cum ad hominis productionem peruenit, tunc Deus dixit, *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*, vt innueret ſolum hominem à Deo immediatè creatum. Tum 4. in prima mundi conſtitutione Deus tantum plantas illas produxit, quæ fructiferæ ſunt, & ſementiferæ, vt colligitur ex ipſo textu, *Protulit terra herbam facientem ſemen, lignumque faciens fructum, & habens vnumquodque ſementem ſecundùm ſpeciem ſuam*, idem de animalibus dicendum, & hoc, quia viuentia perfecta non niſi ex ſemine petũt naturaliter produci, idcircò in principio neceſſe fuit produci à Deo, viuentia verò imperfecta non fuerunt à Deo tũc creata, non.n. eſt veriſimile in primis noſtris parẽtibus pediculos creaſſe, vermes inteſtinarios, volucellas è muſto producibiles, ſi muſtum non extabat; ſi igitur in mundi primordio viuentia ſponte naſcentia non produxit Deus, vtpotè quia à cauſis ſecundis pendent, multò minus poſt mundi conſtitutionem illas producit. Tum 5. ſi cauſæ ſecundæ poſſunt viuentia producere perfectioris conditionis, multò magis viuentia ex putri, quæ ſunt imperfectiora, nam vt ait Ariſt. lib. de mundo c. 7. Deo longè minùs conuenit functione propria immediatè adminiſtrare omnia, quæ in hoc ſubcæleſti mundo quomodocumq; fiunt, & ſpeciatim materiam putreſcentiũ animare in viuens fœdiſſimę conditionis. Tum 6. cauſa proxima differt à remota, quòd illa eſt propria vnius effectus, hæc verò pluribus communis, at Deus eſt cauſa communiſſima, ergo &c. Tum 7. effectuum genere differentium non eſt eadem numero per ſe cauſa efficiens ex 2. Phyſ. 30. Deus eſt ſummè vnus, eſtq; proxima cauſa animæ rationalis, ergo non eſt cauſa animarum ſenſitiuæ, & vegetatiuæ, quæ genere differunt à rationali.

44 Reſp. ad 1. neg. aſſumptum, vt.n. notauimus diſp. 2 de cælo nu. 144. cum dicitur Deum mouere vt finem, & metaphoricè non effectiuè, eſt ſenſus in ordine ad cæleſtes motus, & Intelligẽtias, non vniuerſaliter, quia Deus cum omnibus cauſis ſecundis effectiuè cõcurrit, vt diximus diſp. 8. Phyſ. qu. 1. art. 1. etiam in ſent. Ariſt. imò ſi hoc non eſſet verum, anima rationalis non produceretur immediatè à Deo, cõtra ipſum Licetum, ad probat. dicimus inter mouens, & mobile non debere eſſe proportionem in entitate, ſed in potentia actiua, & paſſiua, qualis reperitur inter Deum, & materiam putreſcentem, nemo.n. negabit Deum poſſe materiã aliquam tranſmutare, ſicut corpus humanum tranſmutat inducendo animam rationalem. Ad 2. diximus diſp. cit. n. 143. tunc motum arguere imperfectionem in mouente, quando in illo non adeſt perfecta potentia productiua, quòd ſi imperfectum cauſat, vel quia ſic vult, vel quia ſic exigit natura effectus, motus non infert imperfectionem in mouente, vt euenit in propoſito. Ad 3. ideo Ariſt. docuiſſe animam ſolam rationalem de foris aduenire, quia hæc ſola eſt à corpore independens, quamuis temporaneam creationem non agnouerit; reliquæ verò animæ dependenter à corpore fiunt, etiam iſtæ, de quibus loquimur, à Deo per veram eductionem, & hoc voluit innuere diuina ſcriptura, nõ enim eſt ſermo, quòd terra, & aqua in genere cauſæ efficientis omnia viuentia produxerint, ſed ſolum in genere materialis cauſæ, vt deducunt Abulenſis, &

Peter.

Perer. ſuper illum locum Gen. ex ca.2. *In die, qua produxit Deus cælum, & terram, & omne virgultum agri*, & rurſus: *Plantauerat autem Dominus Paradiſum voluptatis, produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuaue*; quapropter omnia efficiëret à Deo fuerunt producta, cum hoc tamen diſcrimine, quòd in productione aliorum viuentium terra, & aqua habuerunt concurſum materialem, at in productione hominis ſolus Deus concurrit, quia anima humana creatur, non educitur. Ad 4. dicimus eſſe opinionem multorũ Doctorum, ſcilicet Alenſis 2.p.q.54. Mem.1. Perer.li.1. in Gen. Mol. de oper. ſex die. diſp.20. & aliorum in mundi primordio Deum produxiſſe viuentia illa, quæ ex elementorum putredine oriuntur, non quæ ex mixtis putreſcentibus, quia non adhuc erat congrua materia; ſed quicquid ſit de hoc, admittimus Deum hæc viuentia non produxiſſe, negamus tamen poſtea non efficere animas illorũ, quando materia idoneè diſponitur, quia ſic creauit mundum, vt deinde ſua prouidentia, & omnipotentia conſeruet, & regat, & conſequenter, vt eſt author naturæ, ſuppleat defectus ſecundarum cauſarum. Ad 5 ſæpe ſępius diximus ex maiori perfectione non argui actiuitatem in rebus, aliter homo poſſet omnia producere, cum ſit omnium perfectiſſimus; quapropter dicimus cauſas ſecũdas non habere hanc vim producẽdi genita ex putri, quia quæ concurrunt, ſunt inanimata, & imperfectiora. Neque ex hoc vileſcet concurſus diuinus, indecẽs enim eſſet Regem omnia immediatè, & ſe ſolo efficere, at valde cõſonum eſt prouidentiæ ipſius inopiam, & imbecillitatem ſubditorum ſupplere, ita efficit Deus, qui ſumma prouidentia omnia ſuauiter diſponit, & certè maiorem admirationẽ ex iſtis minutiſſimis animalibus ſumere debemus, vberioremque laudem in ſummum artificem repẽdere, dum tam minima corpore, & acuta ſenſu conficit, magiſque ſtupemus opera formicarũ, quàm fortitudinem Leonis. Ad 6. Deus eſt cauſa cõmunis, quatenus cum omnibus cauſis cõcurrit, poteſt tamen ſe ſolo aliqua efficiẽter producere, & tunc habet rationem cauſæ proximę, aliter non poſſet creare rationalem animam. Ad 7. dictum Ariſt. valere de cauſis creatis, & particularibus, non de vniuerſali, & increata, cuius eſt defectus ſecundarum ſupplere.

45 Secundò, idem arguit li.2. à c.17. directè probãs ſuam opinionem, quæ in duobus principijs fundatur, primum eſt, omnem ſubſtantiam ab agẽte proximo vniuocè produci; alterum eſt, formam quandoque contineri poſſe in materia tamquam in vaſe. Primum probat pluribus authoritatibus Ariſt. Prima deſumitur ex 7. Met. 22 vbi dicitur, omnes ſubſtantias naturales immediatè fieri à forma eiuſdem ſpeciei. Secunda ex tex. 30. eiuſdem lib. clariùs habetur, quòd *quodammodo omnia fiunt ex vniuoco*, quod explicat deinde tex. 31. non ſolùm in artefactis, nã domus extra fit ex domo intra, ſed etiam in viuentibus, tàm quæ ex ſemine, quàm quæ ſponte, & caſu, ſeu ex putri fiunt, & in tex. 32. concludit; *Cæterùm ex his proprium ſubſtantię accipere eſt, quòd neceſſe eſt præexiſtere ſemper aliam ſubſtantiã actu exiſtentem, quæ facit, vt puta animal, ſi animal fit, quale verò, aut quantum nõ eſt neceſſe, niſi potentia ſolùm*, ergo vt fiant ſpontè naſcentia, alia conſimilis ſubſtantia præexiſtere debet, aliter ſufficeret præexiſtere in potentia, vt euenit in accidentibus, ꝙ eſt contra Ariſt. Tertia ſumitur ex 12. Met. 13. vbi habet hæc verba, *Deinde quælibet ſubſtantia ab vniuerſo fit*, & tex. 18. ait contrà Platonem non eſſe ponendas ideas ſeparatas ex hoc capite, vt aſſignetur cauſa efficiens vniuoca, quia dantur in ſingularibus. Quarta ex 1. de gen. 30. *Generatur igitur ſimpliciter alterum ex altero, aut eiuſdem generis, aut eiuſdẽ ſpeciei, vt ignis ab igne, aut homo ab homine, aut ab actu, durum enim à nõ duro*, vbi vult Ariſt. ſubſtantiam à ſimili fieri,

fieri,& vniuoce,accidens verò æquiuoce.Quinta ex 1.magn.moral.c.10.*Rurſus hinc etiam potuerit quiſpiam euidentiùs intueri, quòd omnis natura eius eſt eſſentiæ procreatrix,qualis ipſa eſt, veluti ſtirpes,& animalia.* Sexta ex 1. de part.anim.ca.1. vbi loquens de artificialibus, & ſpontè natis, ait, *His igitur cauſa efficiens ſimilis antecedat, neceſſe eſt.* Alterum principium pluribus etiã confirmat, ſed nullius momenti, ait.n. omnes formas etiam accidentales poſſe in aliquo reperiri, vt in vaſe, ſic ſpecies viſibiles in medio perſpicuo, imago in ſpeculo, habitus ſcientificus in dormiẽte,calor in aqua,quæ omnia ſunt in materia,vt in vaſe,quia nihil ſunt eius, nec illi aliquid conferunt, neque illam perficiunt.

46 Reſp.ex Sco.7.Met.com.tex.30. quòd dantur tres gradus generationis vniuocæ, primus eſt,quando generans, & genitum aſſimilantur in forma, & in modo eſſendi formæ,vt ſunt naturalia.ſ. cum ignis generat ignem; Secundus eſt quando generans,& genitum habent ſimilem formam, non tamen ſecundùm eumdem modum eſſendi,vt in artificialibus domus extra,& domus intra; Tertius eſt quando genitum non habet cum generante ſimilem formam formaliter, ſed ſolùm virtualiter, quæ virtus vocatur ab Ariſt.7.Met.30. pars rei, in quocumque reperiatur ſiue in generãte diſtincto, ſiue in ipſa materia, quæ debet tranſmutari, qui gradus minimus eſt,ſicut ſimilitudo virtualis eſt minima, & quòd hoc ſit de mẽte Ariſt.patet, quia ibi affert exemplum caloris reſpectu ſanitatis, & quamuis hæc cauſatio ſit propriè æquiuoca, vocatur tamen ab Ariſt. uniuoca propter ſimilitudinem uirtualem,cum.n diſputaret contra Platonem ponentem ideas propter generationes rerum,ut.ſ.fierent à ſimili, & ſimilitudo uirtualis ſufficiat ad generationem, idcirco Ariſtot. ait non eſſe neceſſarias ideas ex hoc capite, quia omne, quòd fit, à ſuo ſimili uel formaliter, uel uirtualiter fit, unde non intelligit de ſimilitudine tantum formali, aliter aſſertum non eſſet uniuerſale, quia multa æquiuocè fiunt, nec exemplũ de calore cauſante ſanitatem eſſet ad propoſitum. Ex his patet ad 1. 2. & 3. authoritatem, & quòd ait in tex.32. ad generationẽ ſubſtantiæ aliam actu præexiſtere neceſſe eſſe, hoc ſubdidit, ut innueret differentiam inter ſubſtantiam,& accidẽs,nam accidens, ut fiat, non neceſſariò aliud accidens præſupponit ſed ſufficit, ut ſit ſubſtantia illud continens uirtualiter, at ſubſtantia neceſſariò aliam præſupponit,quia nequit fieri ex accidente. Ad 4. per ly *aut ab actu* intelligit agens æquiuocum,tàm in ſubſtantia,quàm in accidente.l.de hoc exemplificet, quodlibet.n.agens æquiuocum eſt in actu uirtuali, uel per ly *eiuſdem generis* intellexit cathegoriam ſubſtantiæ amplè ſumptã, ut etiam ſubſtantias abſtractas comprehendit. Ad 5.dicimus, quòd per ly *omnis natura* non debet intelligi de omnibus uiuẽtibus in ſpecie, & in indiuiduo, ſed de omnibus uiuentibus in genere animatorum, ſiue informata ſint anima rationali,ſiue ſenſitiua tantùm, ſiue ſolùm uegetante, aliter ſibi cõtradiceret, dum 2. de An.34. ait productionem ſui ſimilis conuenire uiuentibus perfectis, non mutilatis, aut ſpontaneam generationem habentibus, hoc eſt ex putri genitis,& dum 6.de hiſt.anim.c.16.ait anguillas non producere ſibi ſimile, quod de alijs etiam docet 1.de gen.anim. c.1. & 16. Ad 6. patet ex dictis ad primam. Quod addit de altero principio, non indiget diſcuſſione, nam quàm ſit abſurdum,ex ſe patet, quis enim in principijs logicalibus aliquãtulum uerſatus negabit accidens non ſubiectari in ſubiecto, & ſi illud informat, certe ſuum eſſe communicabit, denominabitque,hinc aqua calore dicitur calida, imò calefacere, & dormiens uerè dicitur habitualiter ſcientificus licèt actu non diſcurrat; quod uerò quandoque non tribuat omnem denominationem ſubiecto, parum refert,quia denominationes aliquæ exigunt alias conditiones, nunquam tamen

men informationem negare debemus.

Tertiò, contra aliam partem de cauſa formali arguitur, quòd genita ex putri, & ex ſemine ſpecie differant. Tum quia quæ habent diuerſam materiam, habét etiam diuerſam formam, quia nõ quodlibet ex quolibet generatur, ſed genita ex putri, & ex ſemine habent diuerſam materiam, vt patet, ergo &c. Tũ 2. ſi hoc eſſet, fruſtra natura paraſſet diſtinctionem ſexuum maris, & fœminæ, quia poſſet ſpecies illa conſeruari per generationem ex putri. Tum 3. quia ſic vel ex ſemine, vel ex putri caſu fierent, non per ſe, & conſequenter ſpecie differrent, quia quod fit à caſu, ſpecie diſtinguitur ab eo, quod per ſe fit, eſtq. illi contrarium, nam hoc contingenter fit, illud verò neceſſario. Tum 4. motuum ſpecie diuerſorum diuerſi ſpecie ſunt termini, ſed productiones ex putri, & ex ſemine ſpecie diſtinguuntur, ergo etiam termini. Tandem ex Ariſt. in 1. de gen. Anim. cap. 1. vbi ait, *Quæ non ex coitu, ſed ex putri materia oriuntur, ea generant quidem, ſed genere diuerſum, quodque gignitur, nec mas eſt, nec ſemina, talia ſunt nonnulla è genere inſectorum*. Et 5. de hiſt. anim. c. 1. docet, quod in genere piſcium quidam ex limo gignuntur, qui cum alijs ſunt eadem genere, ſed ſpecie diſtincti, & 2. de An. 34. aſſerit naturaliſſimum eſſe omni viuenti ſibi ſimile generare, præter imperfecta, & ſponte genita, ſi ergo iſta non generant ſibi ſimile, orta verò ex ſemine habent talem facultatem, iam ſpecie differunt.

48 Reſp. ad 1. diſtinguendo de materia, ex Sco. cit. quòd vel intelligitur de materia prima, & ſic aſſumptum eſt verum, ſed falſa min. vel de materia ſecunda, ſeù vt informata ſubſtantiali forma, & ſic falſa eſt maior, nam ignis ex aere, ex terra, ex ligno fieri poteſt, Verum eſt tamen, quòd aliqua entia ſunt, quæ nequeunt, niſi ex aliquo determinato generari, vt acetum ex vino, ſed hoc parũ refert; Vel dicimus, quòd materia poteſt conſiderari, vel vt eſt ſub oppoſita forma ſubſtantiali, & ſic idem poteſt ex diuerſis materijs produci, vel vt eſt ſub diſpoſitionibus præcedentibus formam introducendam, & hoc modo idem ſemper ex eadem materia fit; ignis v.g. ſemper fit ex materia diſpoſita per caliditatem, & ſiccitatem, ſiuè in illa ſit forma aeris, vel ligni, & in hoc ſenſu concedimus genita ex putri, & ex ſemine fieri ex eadem materia .ſ. eodem modo diſpoſita. Ad 2. ſicut non fruſtra natura dedit igni virtutem productiuam alterius ignis, quamuis æquiuocè poſſit generari, ità de iſtis viuentibus eſt dicendũ; illa verò propoſitio fruſtra fit per plura, &c. in propoſito verificatur in eadẽ numero generatione, putà ſi hæc fit ex ſemine, fruſtrà concurreret materia putrida. Ad 3. fusè reſpondet Doctor, breuiter tamen dicimus genita ex putri nõ propriè eſſe effectus caſuales, quia habent cauſam determinatam, vnde non fiunt ex qualibet materia putreſcẽte, dicuntur autem caſuales ſimilitudinariè, quatenùs eueniunt præter intentionem inferioris cauſæ, calor enim putreſcens materiam non intendit generationẽ viuentium, at in ordine ad cauſam vniuerſalem per ſe fiunt; præterquamquod poteſt in eadem ſpecie vnum indiuidũ per ſe fieri, & aliud caſualiter, vt patet de ſanitate, quæ poteſt acquiri, & ab arte, & à caſu; neq. ex hoc inferas, hæc viuẽtia à caſu raró fieri debere, quia effectus caſuales raró eueniunt; ſufficit enim vt contingant vt in plurimùm, prout materia, ex qua fiunt, vt in plurimùm putreſcit. Ad 4. diximus diſp. 15. Phyſ. q. 7. art. 1. cum Scoto hic non ſemper ad diſtinctionem ſpecificam motuum inferri diſtinctionem ſpecificam terminorũ; pro nunc dicimus generationem vniuocam, & æquiuocam poſſe ſumi vel pro toto progreſſu, quo termini generãtur, & ſic ſpecie differũt, quia aliæ mutationes interueniunt in generatione ex ſemine, & aliæ in generatione ex putri, vel pro introductione vltimæ formæ ſubſtantialis .ſ. animæ, & hoc pacto ſunt eiuſdem ſpeciei, & ſolum connotatiuè diſtinguũ-

tur penès agentia, uide ibi. Ad 5. reſpondet Licetus lib. 4.c. 21. animantium ex putri alia eſſe imperfectiſſima, quæ nihil generãt, alia imperfectiora, quæ aliquid generant uiuens alterius ſpeciei, prorſus infœcundum, ut pediculi generant lendes, & muſcæ uermiſculos, alia imperfecta, quæ ex coitu alia ſimilia procreant etiam fœcunda, .l. ob imbecillitatem naturæ non tranſcendunt quartam generationem, ad Ariſt. ait loqui de uiuentibus imperfectioribus, & medijs, ut patet ex uerbis ipſius, *At verò non ex coitu, ſed ex putri materia oriuntur,* &c. *talia ſunt nonnulla in genere inſectorum,* ubi nõ ait omnia, ſed nõnulla; per ꝙ patet ad alias authoritates.

QVAESTIO IV.

De viuentium nutritione.

49 NVtritio dupliciter ſumi poteſt, uel impropriè .ſ. pro quacũq. conuerſione unius corporis in alterius ſubſtantiam, & hoc pacto etiam nõ uiuentibus conuenit, unde ignis nutriri dicitur oleo, ſtuppa, uel ligno; ſecundò ſumitur propriè pro conuerſione alicuius ſubſtantiæ in ſubſtantiam alterius facta à uirtute uitali intrinſeca per intus ſuſceptionem alimenti ſecundùm omnes partes uiuentis propter reſtaurationem deperditi ex propria uirtute ab intrinſeco, & hæc eſt propria uiuentium, & à prima differt, quia illa non eſt actio uitalis, & regulariter non fit per intus ſuſceptionem, & ſecundùm omnes partes, ſed per iuxta poſitionem, & ſecundùm aliquas partes, vt cum igni apponitur ex vna parte pabulũ, & combuſtibile, vel ſi fieret aliquo modo per intus ſuſceptionem, vt cum vinum augetur ex appoſitione aquæ, aqua .n. commiſcetur ſecundùm omnes partes cum vino, attamen hæc auctio, & conuerſio aquę in vinum non eſt propter reſtaurationem deperditi, itaut vinum in ſe conuerteret aquam, quia priùs ſecundũ aliquas partes fuerit corruptum; & tandem .l. aliquando in non viuentibus ex iſta cõuerſione ſequatur reſtauratio deperditi, vt cum ignis ex appoſitione olei augetur, & reſtaurat partes illas, quas propter olei contrarietatem amiſerat, hæc tamẽ reſtauratio per accidens ſe habet ad cõuerſionem olei, non .n. conuerſio hęc eſt inſtituta à natura, vt partes illæ reſtaurentur, nam deſtructio illarum prouenit ex mutua actione ignis, & olei. Nutritio verò viuẽtium fit per intus ſuſceptionem alimenti in ipſo viuente à viuente vitali, qualis eſt potentia nutritiua, ſecundum omnes partes, quia quælibet pars viuentis nutritur, vt dicemus.

50 Fit etiam propter reſtaurationẽ deperditi, non quidem ex mutua actione viuentis, & nutrimẽti, ſed ex actione caloris naturalis in humidum radicale. Pro quo eſt not. ex fuſius dicendis qu. vlt. quod cum quælibet forma in ſubiecto permaneat, quia conueniẽtes habet qualitates, & diſpoſitiones, quæ temperamentum appellantur, idem de anima etiam rationali dicendum, hæc .n. licèt quò ad eſſentiam à corpore non dependeat, quò ad informationem tamẽ prærequirit diſpoſitiones præuias, ſcũ proprium temperamentum, & mixturam primarum qualitatum, ſed pręcipuè calidum, & humidum; hic calor dici ſolet innatus, quia ab initio vitæ comitatur viuens & naturalis, quia ad omnia opera vitæ eſt naturale inſtrumentum, ab aliquibus ponitur exiſtere in ſpiritibus vitalibus; rectius tamen ponitur ſubiectari in humido radicali, ſeu in carne, & partibus humidis .l. à ſpiritibus maximè foueatur, ratio eſt, quia calor iſte dicitur implantatus, quòd viuentis partibus inhæreat, ſpiritus autem huiuſmodi non ſunt partes animatæ viuentis, aut ſaltim non ſunt ſolæ; reperitur igitur in omnibus viuentibus etiam in plantis, quia etiam plantæ concoquere debent alimentum, concoctio autem fit per calorem, vnde plantæ melius, & copioſius incipiunt nutriri, quando accedente ſole exiguus illorũ calor fouetur à calore cæleſti. Calor autem eſt talis naturæ,

quod

quòd niſi ei detur alimentum, conſumit humidum,hinc arbor euulſa areſcit , & membra progreſſu temporis indurātur; & hoc contingit in omnibus partibus , non ſolùm.n.vna pars calidior agit in aliam humidiorem, ex hoc quòd viuens conſtet ex partibus diſſimilaribus , ſed etiam quælibet pars conſumitur , cum ergo dicitur calorem naturalem ſuſtentari humido , paſci humido , & agere in humidum,intelligi etiam debet coniunctiuè de calore exiſtente in eiſdem partibus, quæ conſumuntur , vt habetur ex Sco.2.d.15.ad 4.princ. & d.19. A.

51 Hæc actio non debet intelligi, quòd calor in illa parte exiſtens producat ibidem maiorem calorem, & ſic calefaciendo humiditatem imminuat quia ex diſp.2. nulla qualitas poteſt ſeipſam intendere in ſubiecto ; tum quia calor propriè agit in frigidum, cui opponitur; ſed conſumit rarefaciendo , quia.ſ. magis attenuat,& reſoluit partes humidiores,quæ faciliùs abeunt in vaporem , nō ſic partes ſicciores, & duriores ; qua actione debilitatur etiam ipſe calor, quia ſic partes calidiores exhalant , & in vaporem reſoluuntur ; vnde videmus corpora in æſtate magis attenuari propter additionem extrinſeci caloris, ita explicat Scotus in reportatis 2.d.19.cum igitur calor vitalis conſumat humidum radicale , ſeu ſubſtantiale, viuens indiget cibo, qui humidum nutrimentale vocatur,vt poſſit reſtaurare, quod perditum erat per calorē;aliter deſtrueretur, quia requirit pro ſui conſeruatione determinatum temperamentum qualitatum . Quapropter corruptio iſta partium viuentis non prouenit ex hoc,quòd viuēs, & alimentum ad inuicem agāt,ſed præcedit hanc actionem,& de iſta nutritione in præſenti loquimur,quam ſupponimus dari contra Magiſtrum ſent. in 2. d.30.vt ex dicendis patebit, non.n.clarè oſtendi poteſt dari nutritionem in viuētibus , niſi priùs declaretur exactè quid ſit , & quomodo fiat , qua ratione hæc omnia prænotauimus , vt aliqualis cognitio habeatur . Ad hanc nutritionem tria pertinent potentia nutritiua , nutrimentum, & actus ipſe nutritionis , quæ omnia explicari debent pro exacta cognitione formalitatis nutritionis .

ARTICVLVS I.

De nutrimento.

52 Nutrimentum,quod potētiæ nutritiuæ obiectum ab Ariſt.vocatur , & alimentum , eſt id , ex quo fit nutritio , eſtque duplex, proximum, & remotum ; primum eſt id, quod immediatè verti debet in ſubſtantiam aliti, & hoc in plantis eſt ſuccus ille per radices attractus,in quem terra, & aqua eſt cōuerſa,ſicut in animalibus exāguibus eſt humor quidam proportionalis ſanguini ex Ariſt 2.de part. Anim.c.3. at in ſanguineis ab eodem ponitur ſanguis ; hoc autem intelligendum eſt principaliter,& originatiuè,nam probabilis eſt etiam illorum opinio, quos ſequitur Angeſtus de propr.form.pag.115. & Conimbr.1. de gen.ca.5.qu.8. aſſerentium alios humores in corpore .ſ. chylum, pituitam , atram,& flauam bilem, de quibus infra, ſaltim quibuſdam corporis partibus inſeruire pro immediato alimento ; immò ſanguis ipſe aliqualiter alterari debet,& diuerſimodè iuxtà partium diuerſitatem , oſſa .n. ex eodem Ariſt. 2. de part. anim. c.6. nutriuntur ex medulla,& nerui ex 3. de hiſt. anim.c.5.aluntur humore albido , glutinoſo , & mucori ſimili , quæ omnia ſunt ſanguis taliter affectus , & alteratus.

53 Nutrimentum remotum eſt id , ex quo proximum conficitur, & in cibum aſſumitur, eſtque varium iuxtà diuerſitatem viuentium,nōn.n. quodlibet nutrimentum eſt cuilibet viuenti proportionatum,nam quod vni eſt venenū, alteri eſt ſalubre alimentum;dubitari tamen ſolet de aliquibus , an poſſint eſſe alimentum , & in ſpeciali de accidentibus,de odore,de vino,& de ſingulis elementis . Quidam .n. ex Thomiſtis concedunt accidentia nutrire poſſe propter

authoritatem D. Thom. 3. p. q. 77. art. 5. & 6. dicentis, vermes, & cineres, quæ generantur ex ſpeciebus ſacramentalibus, generari ex quantitate ſupplente vices materiæ, eademque quantitate ali, quæ nutriuntur. De odore quidam diſtinguunt, quòd poteſt dupliciter ſumi, vel pro qualitate, vel pro exhalatione vaporoſa è corporibus odoriferis digrediente, quæ corpus eſt ſubſtantiale, tenue, rarum, & facilè adhæreſcēs, hinc eſt, quod ex tactu odoriferi corporis aliquandiu retinemus odorem, quia ex tactu exhalationes illæ tranſierunt ad tangentem, illique adhæſerunt, hac etiā de cauſa roſa euaporando marceſcit, & poma corrumpuntur, non. n. ſufficit ſola ſpecierum emiſſio abſque ſubſtantiæ vaporatione; de odore in primo ſenſu idem iudicium faciendum eſt, quod de puro accidente, at in 2. ſenſu quidam apud Conimbr. 1. de gen. c. 5. q. 7. art. 2. & Suarez 3. de An. ca. 27. concedunt poſſe nutrire. Negauit etiam vinum pro alimento inſeruire Hyeronimus Mercurialis contra communem Doctorū ſententiam. Et tandem idem negāt de ſimplici elemento Bonamicus lib. 3. de alimēto c. 3. Licetus *de his qui diu viuunt* li. 2. Dandinus 2. de An. digreſſ. 25. Areſ. 1. de gen. qu. 52. ſect. 2. & alij; aſſirmat Auerſa q. 50. ſect. 3. cum Theophraſto lib. 2. de cauſis plantarum cap. 7. & alijs apud Licetum cit.

54 Dicendum eſt, nec accidētia, nec odoriferam exhalationem poſſe habere rationem nutrimenti, benè tamen vinū, & probabiliter elementa ſingula. Probatur concluſio, & primò de accidentibus à Scoto 4. d. 12. q. 6. A. in nutritione forma viuentis inducitur in materia alimenti per conuerſionem illam ſubſtantialem, ſola accidentia non poſſunt recipere in ſe ſubſtantialem formam, ergo &c. prob. min. forma determinata ad aliquod receptiuum nullo modo poteſt aliud perficere, ſicut nec albedo angelum, nec ſapientia lapidem, ſed forma ſubſtātialis determinatur ad materiam ſubſtātialem vt ad proprium ſuſceptiuū, ergo nullo modo perficere poteſt quantitatē; Tum quia forma de genere priori non poteſt perficere ſuſceptiuum de genere poſteriori, quia actus ordine originis præſupponit potentiam, ergo nec forma ſubſtātialis poteſt perficere quātitatem. Tum quia in nutritione fit vnū per ſe, ex forma ſubſtantiali, & quantitate nequit fieri per ſe vnum, ſicut nec ex materia ſubſtantiali, & forma accidentali. Tum quia in nutritione forma materialis educitur de potētia materiæ alimenti, nulla autem forma ſubſtantialis educitur de quantitate, & in ipſius potentia continetur.

Dices hæc omnia conuincere naturaliter, non ſupernaturaliter, quia poteſt Deus communicare quantitati proprietates materiæ, quod per ſe ſubſiſtat, & ſit ſubiectum formæ ſubſtantialis. Cōtra, hoc .n. impugnant rationes allatæ, nam quacunque proprietate communicata quantitati, adhuc quātitas eſſet eſſentialiter accidens, ergo non poſſet cōſtituere vnum per ſe cum forma ſubſtātiali, nec illám in ſua poteſtate cōtinere. Tum quia potentia materiæ vel eſt de eſſentia materiæ, vel eius proprietas, ergo nequit à Deo communicari quantitati, ſicut nec eſſentia hominis, nec paſſio riſibilitatis poteſt etiam ſupernaturaliter conuenire aſino, vel equo. Tū quia ait Doctor, ſi ex ſpeciebus ſacramentalibus poſſet quis nutriri, ita ut quātitas illa ſit ſubiectum ſubſtantialis formæ, tunc puer nutritus ex iſtis ſpeciebus vſque ad finem vitæ, non reſurgeret niſi homo compoſitus ex quantitate, & forma ſubſtantiali, vnde non eſſet eiuſdem rationis cum cæteris hominibus, ſicut ſi ignis genitus ex illis ſpeciebus, aut cineres ſolùm ex quantitate, & forma ſubſtantiali conſtarent, non eſſent eiuſdem ſpeciei cum alijs cineribus, & igne, materia. n. eſt pars quidditatis cōpoſiti ex dictis in Phyſ. Falſum eſt igitur accidentia à ſubiecto ſeparata poſſe nutrire; quòd ſi quis ſpeciebus ſacra-

men-

mentalibus cibaretur, nutriretur, quia accidentibus illis alteratis vi caloris naturalis, dum ſunt in vltima diſpoſitione, quę eſſet alioquin ſufficiens ad introducendam formam ſubſtãtialem, ſi ſub illis materia panis exiſteret, tunc crearetur à Deo vel ſolùm materia prima, in quam viuens poſſet agere educẽdo ſubſtantialem formam, vel ſimul materia cum forma ſubſtantiali, vt alijs placet.

55 Secundo, quod nec odores nutriant, eſt Ariſt. 3. de An. 64. & lib. de ſenſu, & ſenſi. c. 5. verſus finem vbi contra Pythagoricos duabus rationibus oſtendit, prima eſt, id, quod non eſt incraſſabile, non eſt nutritiuum, at odoratæ exhalationes non ſunt incraſſabiles, ergo &c. min. prob. quia exhalationes ſunt maximè ſimiles aeri, aer autem nõ videtur poſſe incraſſari, vt oportet, maior prob. omne nutribile eſt compoſitũ .i. craſſum (ſic .n. interpretari debet ly compoſitum appoſitum ab Ariſt. aliter nullum aptum ſẽſum efficeret) vnde ex eo, quod cogitur alimentum in maſſam, reliquuntur in omni alimento excremẽta; per quod videtur Ariſt. tacitè probare alimẽtum etiam debere eſſe proportionaliter incraſſatum, quantum autem valeat hæc ratio, videbimus infra n. 61. Secunda ratio eſt, & magis conuincit, quia exhalatio odorifera non ſeruatur in ea ſede, in qua conficitur alimentum, ergo non immutatur à virtute nutritiua, aſſumptum patet, quia nutrimenta conficiuntur in ſtomaco, in epate, in corde, vel etiam in venis, vt dicemus, at huiuſmodi odores directè petunt cerebrum vbi nullum eſt inſtrumentũ concoctionis alimentorum, videmus .n. cerebrum immediatè cibo non ali, niſi priùs per varias digeſtiones depuretur, & concoquatur; quamuis Ioannes Brauus lib. de ſaporum, & odorum differentijs ca. 14. contendat odoroſos halitus per poros corporis intrudi, ibique in ſubſtantiam aliti conuerti; quod dictum poſſet aliqualiter concedi, ſi hac intruſione ad ventriculum peruenirent, in quo poſſet deinde fieri debita concoctio, ſi .n. poma. v.g. poſſunt eſſe alimẽta multò magis vaporoſæ exhalationes, quæ puriores ſunt, & ad conuerſionem magis idoneæ, ſolùm poſſet obſtare tenuitas ipſarum, ſed de hac infra nu. 61. Verum eſt tamen, quod cum exhalationes iſtę propter ſubtilitatem facilè digerantur, ſic etiam ſanguinem ſubtilem generant, & facilè à membris reſoluuntur, vt .n. docet Hippocr. lib. de alimentis, & aphor. 18. quæ celeriter nutriunt, celeriter etiã conſumuntur, & euaneſcũt, vnde ruſtici, & laborantes cibis craſſioribus, & groſſis veſci debent, quia hi cibi ſanguinem groſſum cauſant, & tardioris reſolutionis, ruſtici autem propter laborẽ, & exercitium multum cibi conſumunt.

56 Tertio, quod vinum ſolum ex ſe nutriat, prob. tum ex Ariſt. ſect. 3. probl. 13. & 15. vbi ait merum difficiliùs concoqui, quàm dilutum, vnde ſupponit vtrumque concoqui, & immutari; Tum quia non apparet ratio in contrariũ vrgens, nam vinum accedit ad locum concoctionis, eſt incraſſabile vi caloris, vt docet Ariſt. 4. Metheor. ſum. 4. ca. 1. vbi ait, vinum condenſari, & magis nouum, quia magis terreum eſt, quã antiquum, vnde plures feces, & excrementa conficit, ergo erit nutritiuum. Tandem quãplures ſolo vino per aliquot dies nutritos eſſe refert Licetus lib. 2. *de his qui diu viuunt ſine alimento*, cap. 118.

Poſtremò, quod ſimplex aliquod elementum poſſit eſse nutrimentum, prob. nam ſerpentes terra nutriuntur iuxtà illud Gen. 3. *Terram comedes cũctis diebus vitæ tuæ*; talpa ex Plin. li. 10. natur. hiſt. & lupus interdum teſte Ariſt. 8. de hiſt. anim. c. 6. terra nutriuntur; & ca. 2. docet capitones, & teſtacea limo, & luto ali, quod eſt quid ex aqua, & terra commixtum; quod etiam aſſerit de anguillis, additq. anguillas aqua dulci veſci, & eò magis, quò purior fuerit aqua, ait .n. *Plurimę dulci humore viuunt, idque qui viuarijs anguillarijs dant operam, ſeruant, vt quàm maximè pura, ſinceraque ſit aqua affluens ſemper, & effluens per ripas, vbi viuaria extruũt*;

nam niſi aqua ſit clara, breui ſtrangulatæ intereunt, & clariùs affirmauit ſect. 1. probl. 13. aquam eſſe alimentum ad differentiam aeris: plantæ, & flores è terra auulſi in aquis aliquandiu viuunt, & augentur; herbæ quædam radicibus nullis infixę fluitant, & creſcunt in mari. Chamaleon ſolo aere viuit ex Plin. lib. 8. ca. 33. & Tertull. lib. de balneo, Chamaleō, inquit, ieiunus ſemper, & indefeſſus oſcitans veſcitur, & follicans ruminat, & quamuis à Scalig. exercit. 196. aſſeratur muſcis cibari; hoc tamen ſolùm cōuincit, non ſolo paſci aere, ſi .n. quotidianus cibus eſſent muſcæ, certè nō à ſolo Scaligero fuiſſet hoc obſeruatum; De igne etiam prob. ex Ariſt. 5. de hiſt. anim. c. 19. & Plin. lib. 11. ca. 36. aſſerentibus in ærarijs Cypri fornacibus beſtiolas quaſdam muſcis aliquantùm grandiores degere, quæ ſi ex igne exeant, pereunt, quas ea de cauſa igne paſci arbitrantur, & Pyrauſtas vocant: idem de Salamandra communiter aſſeritur.

57 Reſpondent elementa apud nos pura non eſſe, quare quę vno elemento nutriri videntur, multis nutriuntur, & præcipuè aqua maris plurium ſordium, exhalationum, & mixtorum collectionem continet, vnde non eſt mirum, ſi herbæ ibi naſcantur, ijs .n. ſordibus nutriuntur, & generantur; quod additur de pyrauſtis fabuloſum putant & ab Ariſt. narratiuè dictum, nō aſſertiuè, cum ipſe 3. de hiſt. anim. c. 19. expreſsè tradat nullum animal in igne poſſe viuere, quamplures etiam teſtantur experientia Salamandram in igne nō diù viuere, ſed vri, & conſumi, quoniam autem prælumidæ, & frigidæ eſt naturæ, ſuoque attactu prunas aliquandiu extinguit, æſtimatum eſt à nonnullis illam impunem in igne morari; attamen admiſſa hiſtoria de pyrauſtis aiunt in ærarijs illis fornacibus multas inueniri partes mixtorū illorum, quæ conflantur in æs, quibus illæ beſtiolæ paſcuntur.

58 Verùm .i. admittamus libenter, ignem propter maximam actiuitatem, quam habet, nō eſſe idoneum pabulum viuentium, non idcirco idē aſſerendum de alijs elementis; quamuis .n. elementa modò apud nos ſint impura, adhuc tamen, vt notat Auerſa, proprias retinent ſubſtantiales formas, & in illa mixtura aliqua dabitur particula aquæ. v.g. quæ non ſit alijs exhalationibus commixta, aliter ſi quælibet pars aquæ eſſet exhalationibus, alijſque ſordibus compacta, certè in eadem materiæ portione reperirentur ſimul forma aquæ, exhalationū, &c. quod eſt falſum, illa igitur aquæ particula verè nutriret, & ſi ſeparata omnino ab extraneis applicaretur viuēti, eſſet verum alimentum, ſicut in alijs cibis cōtingit; nec obſtat, quòd illa particula ſit alienis ſaltim qualitatibus affecta, quia hęc impuritas ſtat cum puritate ſubſtantiali, & cibus nutrire dicitur ſecundùm propriam ſubſtantiā, non ſecundùm accidentia, vnde ſi reperiretur elementum purum puritate ſubſtātiali, & accidētali, adhuc poſſet pro alimento inſeruire. Præterquam quod ſermo eſt de elementis, prout de facto apud nos exiſtunt, vnde aduerſarij negāt hoc fundamento aquam poſſe in vinum conuerti, craſſeſcere, &c. & certè exemplum de floribus, & plātis è terra diuulſis, & in aqua etiam igne valde purificata immerſis maximè vrget. Tum quia nulla adeſt ratio in oppoſitum ſatis cōuincens, vt videbimus.

In oppoſ. obijc. 1. quòd odores nutriāt, nam ſpiritus, & cerebrum confortantur odoribus; Democritus odore calidi panis, & vini quatriduo vitam traduxit; & Plin. lib. 7. ca. 2. memorat populos in India reperiri ad Gangis fontes, qui ſolo odore, & halitu florum, & pomorum vitam ſuſtentant. *Reſp.* odores confortare cerebrum, non nutrire, & hoc, quia vt ait Ariſt. de ſenſu ca. 1. cerebrum frigidum eſt, & vapore odorifero, vt potè calido tēperatur, ac fouetur, quare potiùs ſe habet vt medicamentum, quam vt alimentum. Democriti vita per odores fuit protracta, quia exhalationes eiuſmodi multū vaporis humidi admixtum habent, quare ſpiritibus agglutinatæ,

re, quibus ſunt ſimillimæ, ſua humiditate eos conſeruarunt contra actionē calidi naturalis, & externi, quod exiccando humidum ſpiritibus admixtum extenuat animantia, & tandem extinguit, niſi velimus dicere exhalationes illas per continuam applicationem vſque ad ventriculum perueniſſe, & hinc aliquãtulum pro alimēto inſeruiſſe. Quod Plinius narrat, vel per hyperbolem dictum eſt, vel fabuloſum.

59 Secundo, quòd vinū non nutriat, oſtenditur, quia ſi nutriret, malè Theologi docuiſſent vino quantumuis copioſè hauſto ieiunium Eccleſiaſticum non violari, ſi.n. violatur comeſta quacumq; re nutriente, cur non epoto vino? Tum quia nullum viuens hactenus ſolo vino diu vixit; neq. dicas id accidere, quia vinum eſt exigui nutrimenti, cōtra enim eſt, quia herbæ ſunt etiam exigui nutrimenti, & tamen illis aliqui diù vixerūt. Reſp. Eccleſiam prohibuiſſe pro ieiunij obſeruantia, quæ propriè, & vſu humano ptimò, & per ſe recipi ſolent ad nutriendum, huiuſmodi non eſt potus, ſeù quæ ſunt inſtituta ad potum, ſicut eſt aqua, vinum, ceruiſia, ſuccus pomorū, & alia huiuſmodi, ſicuti quamuis piſces quidã plùs nutriant, quàm quædã carnes, quia tamē ex genere ſuo carnes plùs nutriūt, illi piſces non interdicuntur; addi poſset nutrimētum ex vino ſicuti citiſſimè fit, ita etiam ſtatim euaneſcere, atque ideo non magni æſtimatur. Et hac ratione nō poteſt homo ſolo vino diù conſeruari, nam cum vinum ſit celeriter nutriens, neceſse erit, vt qui ſolo vino nutriri velit, vel multum hauriat, quod potius vitam extinguit, vel parum, ſed ſępe haurire poſſit, atque ita cum lagena circumeat, quod eſt valde difficile longo vitæ tempore. Tum quia ad nutritionem valde confert aſsuetudo, adeo vt veneno aliqui legantur fuiſse nutriti, inſueſcere autem vino à teneris difficillimum eſt, quia vinum infantibus eſt multum noxium; & tandem quamuis hoc non ſit litteris traditum, forte aliquando contigiſse non eſt denegandum. Imò Licetus cit. hoc refert c.18. ex Caſtæo 2. de pot. in morb. c.30.

60 Tertio, quòd elementa ſimplicia non nutriant, prob. expreſsè auth. Ariſt. 2. de gen. 50. vbi ex eo, quod nihil nutritur vnico elemento, probat illa, quę nutriuntur, eſse mixta ex pluribus elementis, cum nutriamur ijſdem, ex quibus cōſtamus, vbi plantæ, addit, quæ videntur maximè ſola aqua viuere, non tamē ſola nutriuntur, ſed ſaltim aqua, & terra mixtis, vnde agricolæ, vt meliùs rigent, ligonibus, & roſtris miſcent aquam terræ; idem repetit de ſenſu, & ſenſib. c.5. versùs finem vbi contra Pythagoricos negat ſimplex elementum nutrire, & præſertim loquitur de aqua, & aere. Tū quia (& eſt ratio Ariſt. cit.) ſingula elementa non ſunt cohærentia, commaſsabilia, & concraſcentia, nec poſsunt accipere craſſitient nutribili debitã, ergo neque nutrire, conſeq. prob. quia nutribile eſt craſſeſcens, ideoque ad mixtum generandum docuit Ariſt. omnia elemēta debere concurrere, magis tamen illa, quæ faciunt cohærentiam, conſiſtentiã, & commaſſabilitatem partium, ex quibus oritur illa, quæ ab Ariſt. cit. appellatur mixtorum corpulentia, hæc autem elementa ſunt terra, & aqua, ex terra .n. eſt conſiſtentia partium, ex aqua cohærentia, vt apparet in luto; antec. prob. quia certum eſt vi caloris (qui conſiſtet eſt alimenti concoquendi in ſanguinem 2. de An. 50.) nullum elementum per ſe ſumptum craſſeſcere, patet id in aqua, quæ calore nunquam craſseſcit ad ſenſum, ſed aliqua pars euolat, & attenuatur maximè, alia verò non ita incraſsatur, vt accipiat corpulentiam, quæ apparet in partibus viuentium; patet etiam idem in aere, qui tenuatur actione caloris potiùs, quàm incraſsatur; terra, etiãſi comburatur, in tenuiſſimos, ac penè inſenſibiles vertitur pulueres; neq. de igne attinet dicere, cui cum calor in ſummo debeatur, eſt maximè tenuis; meritò ergo Ariſt. 3. de part. anim. c.6. ad finem, & lib.2. c.3. aliiq. Medici aptiſſima nutritioni dicunt eſse corpora, quæ habent

humiditatem,& ſiccitatem, vt hac contrarietate ſe mutuò commaſsent. Tū 3. alimentum debet conuerti in ſubſtantiā aliti,eiq. fieri ſimile per virtutem potētiorem valentem illud tranſmutare, at calor naturalis non eſt potentior qualitatibus elementorum, quia qualitates mixti ſunt per participationem qualitatum elementorū,ergo ſimplex elementum non poteſt eſse nutrimentū viuētiū.

61 Reſp.ad 1.rectè ibi Ariſt.oſtendere animata ex quatuor elementis cōſtare, quia nutrimentum, ex quo aluntur,ex illis conſtat,non quòd ſemper,& neceſſariò debent viuentia ex quatuor elementis ali, hoc .n. eſt contra ipſum Ariſt.ait namq. ibi, plantas ex terra, & aqua nutriri, quamuis ex omnibus quatuor elementis componantur, ſed quoniam vt plurimùm, & faciliùs viuentia ex pluribus elementis aluntur; ex hoc tamen non debet inferri nullum elemētum quandoque ſe ſolo poſſe nutrire; Vel negauit elementa ſingula nutrire, quaſi quòd neceſsariò certum aliquod viuens expoſcat certum elementū pro nutrimento,& non poſſit ex pluribus ſimul cibari. Ad 2. vel per ly craſsеſcere intelligitur, quòd alimentum debet per nutritionem conuerti in ſubſtantiā aliti, quæ corpulenta eſt,conſiſtens,& cohærens,& hoc eſt verum, negamus tamen elementa virtute nutritiua viuentis non poſſe conuerti in hanc ſubſtantiam craſſam,& conſiſtentem,ignis enim, & aer, quamuis ſint tenui,& rariſſimi, poſsunt in terram,quæ corpulenta eſt, & conſiſtens,conuerti, ſanguis, & ſpiritus.I. ſint fluidi,conuertuntur in ſubſtantiam ſolidam carnis,aut oſſis; Vel per ly craſsеſcere eſt ſenſus, quod nutrimentum debet accipere maiorem ſoliditatem, & craſſitiem ante conuerſionē in ſubſtantiam aliti,quàm habeat in ſe,& hoc non eſt ſemper verum, chylus.n.ſanguis, & cæteri humores ſunt fluidiores, quàm cibus,ex quo extrahuntur; Vel tandem eſt ſenſus, quòd per cōcoctionem cibus digeri debet, vt reſoluatur vi caloris naturalis in partem puriorem, & ſubtiliorem,& in partem impuriorem, & craſſiorem, quæ fæces appellari ſolent, & hoc eſt verum, quando nutrimētum remotū eſt craſſius nutrimento proximo; at quando eſt tenuius, potiùs debet inſpiſsari, vt in nutrimentum proximum conuertatur; vnde ſi aqua eſt craſſior chylo, poterit hoc modo craſsеſcere, & in partem puriorem, ac impuriorē conuerti,ſi eſt tenuior, pars craſſior poterit in chylum mutari,ſubtilior verò euaporare, nec refert, quòd calor potiùs attenuet aquam, & aerem, quàm cōdenſet; etenim .I. calor ſit miniſter principalis potentiæ nutritiuæ, non tamen ipſe ſolus, ſed aliæ qualitates concurrunt per ſe, vt diximus diſp.præced.qu.2 quare aer poterit condenſari à frigore connaturali viuentis, aqua à virtute conuerſiua, aliiſque qualitatibus; præterquam quod aqua craſſior eſt ſpiritibus vitalibus,vnde potiùs debet à calore naturali ſubtiliori,quàm condenſari, vt in nutrimētum proximum vertatur. Terra quoque licet à calore naturali nō poſſit cohærentiā recipere, poterit tamen ab humido naturali humefieri, nam omnes quatuor qualitates concurrunt ad alterationes præuias nutritioni,& mixtioni; Similiter de igne dicendum, ſuppoſita veritate generationis pyrauſtarū, quòd craſſeſcat virtute frigidi naturalis illarum, quapropter ad argum.negatur antec.ad probat. patet ex dictis; nec aliud probat hæc Ariſt.ratio, ſolùm .n. conuincit vt in plurimùm,non abſolutè. Ad 3. ſi valeret, concluderet elementa nec ſe ſola, nec ſimul ſumpta poſse in mixtū conuerti, quia qualitates mixti ſemper ſunt qualitates participatę;quare maior non debet intelligi de potentiori virtute quò ad intenſionem, ſic .n. plantæ non poſſent aqua,& terra permixtis nutriri; ſed ſufficit, vt qualitates viuētis poſſint elementa alterare ad temperamentum nutrimenti proximi, ad quod nō requiritur intenſior qualitas, non.n. implicat calorem vt vnum agere in frigidum vt octo, nā adhuc actio proueniet ex proportione maioris inæqualitatis,quia potentia

tentia actiua caloris ſuperaret potētiam reſiſtitiuam frigoris vt diximus diſp.2. qu.1.art.2. De hac re vide Licet.cit.vbi oppoſitam ſuſtinet opinionem nec ſine probabili fundamento,non enim adſunt pro altera contradictionis parte cōuincentes rationes.

ARTICVLVS II.

De Potentia nutritiua, eiuſque actu nutritionis.

61 POtentia nutritiua definitur ab Ariſt.2.de An.48.*Eſt potentia, qua viuens conſeruat ſeipſum,quatenus eſt huiuſmodi*, & quamuis Conymbr.ly *quatenus eſt huiuſmodi* explicent, quatenus viuens eſt, rectiùs tamen alij intelligunt,quatenus eſt hoc in indiuiduo, quia poteſt viuens vt viuens conſeruare ſeipſum in ſpecie per multiplicationem indiuiduorum, quod non fit per potentiam nutritiuam vt ſic, ſed generatiuā, at potentia nutritiua viuens ſeipsū conſeruat in indiuiduo.

Hanc potentiam nutritiuam quāplures à calore vitali, vel à temperamento primarum qualitatum non diſtinguunt; qua ratione calorem vitalem ab elemētari ſpecie diſtinctum ponunt. Sed falsò, tum quia hi calores ſunt eiuſdē ſpeciei, vt diximus diſp.1.q.7. tum quia temperamentum non eſt potentia vitalis,ſicut eſt nutritiua; tum quia potentia nutritiua eſt principium tranſmutationis alimenti in ſubſtantiam aliti, attingitque ſubſtantiam de nouo generatam, calor autem,aut temperamentum, cum ſit accidens, nequit generationem ſubſtantiæ attingere ex dictis in Phyſ. diſp.7. quapropter erit hæc potentia facultas quædam,ſeù virtus animæ vegetatiuæ, reſidetq. in omnibus partibus animatis viuentis, quia ex dicendis omnes partes viuentis nutriri debent, vnde facultas animæ erit potentia quædā partialis nutritiua,totum autem coniūctum ex hac facultate,& parte corporis animata erit potentialis totalis, & adæquata, vt de potentijs ſenſitiuis dicemus in lib.de anima; Et quamuis ab Ariſt. quandoq. nutritio calori tribuatur tamquam potentiæ;intelligi debet de potētia inſtrumentali,non principali, quia inter alias qualitates calor maximè inſeruit ad hāc operationem vitalem, & experientia conſtat. Hæc verò potentia, ſeù virtus adæquata,& totalis diuerſæ rationis eſt, non ſolum in varijs viuētium ſpeciebus, ſed etiam in eodem indiuiduo iuxta diuerſitatem partium formæ corporeitatis, diuerſos quoque producit effectus, nam potentia nutritiua carnis producit carnem,potentia oſſis cauſat os, &c.

63 Attamen quia ad nutritionē multæ prærequiruntur actiones,vt mox dicemus,per quas paulatim diſponitur alimentum ad conuerſionem ſubſtantialē, hinc præter potentiam nutritiuam, cuius principaliter eſt conuertere alimentum in ſubſtantiam aliti, plures etiam aliæ virtutes concurrunt ei inſeruientes, vel per totum corpus diffuſæ,vel in certis partibus reſidentes, item vel cōmunes omnibus viuētibus,vel propriæ quibuſdam tantùm, præſertim animalibus perfectis. Prima dicitur virtus attractiua, qua partes omnes ad ſe trahunt alimentum neceſſarium, & maximè partes illæ,quæ præparare, aut immittere, vel deferre debent alimentum, vt ſunt radices in plantis,ventriculus,hepar, & venæ in animalibus. Secunda potentia dicitur retentiua, qua partes illæ retinēt alimentum attractum, & proportionatum; vel vt in ſe conuertant, vel vt diſponant,& perfectiùs præparent, vel ad aliquem alium vſum. Tertia dicitur expulſiua,qua partes à ſe reijciunt partem alimenti,vel quia noxia,& inutilis, vel vt ad aliam partem tranſmittant. Quarta dicitur ſecretiua, ſeù ſeparatiua, qua partes puriores alimenti ab impurioribus ſegregantur,in qualibet.n.digeſtio. ne depuratur nutrimentum, & ab ipſo aliqua ſuperfluitas ſecernitur. Quinta dicitur appetitiua,qua pars quęlibet appetit alimentum neceſſarium, quando caret illo. Tandem ſunt aliæ potentiæ pecu-

peculiares concoctiuę diuerſimodè alimenti iuxtà varias mutationes, & digeſtiones nutrimēti, vt dicemus, qualis eſt in ſtomaco virtus chylifactiua, in hepate virtus ſanguifactiua. An autem hę potentiæ ſint ab anima, & inter ſe realiter diſtinctæ, vel ſolum formaliter, aut ratione videbimus in lib. de anima.

64 Quò ad alteram partem difficultatis de actu nutritionis aduertendum, quòd plures actiones præcedunt, antequam alimentum in ſubſtantiā conuertatur aliti, & hoc, quia inter ſubſtātiam viuentis, & cibum eſt magna diſtantia, ideoq. debet per varias actiones diſponi, & in nutrimentum proximum conuerti, & quoniam actiones iſtæ sūt quędam digeſtiones, & concoctiones, idcirco aliqua priùs de coctione in communi, eiuſq. ſpeciebus pauca dicemus.

Coctio, ſeù digeſtio eſt perfectio, *facta à calore naturali, & proprio ex oppoſitis paſſiuis, quæ propria cuiq. materia exiſtunt*, ita Ariſt. 4. Methcor. ca. 3. dicitur perfectio, hoc eſt actio perfectiua, quia mixtum per digeſtionem vlteriùs temperatur, & ad certos vſus in natura congruentes magis redditur idoneum, vt pomi maturatio, hinc coctio eſt motus ab imperfectiori qualitate ad perfectiorem, & quandoq; accedit ſubſtātialis mutatio; Modus digeſtionis eſt iſte, quando .n. temperamentum mixti eſt imperfectum, præcipuè propter excedentiam humidi, calor naturalis conſumit humidum excedens, & ad debitā proportionem reducit iuxta mixti naturam; hinc cauſa efficiens principalis erit calor internus, quandoq. verò accedit externus calor Solis, ignis, & quorumcumq. calefacientium, vt calor Solis adiuuat fructuum maturationem, & alimentum in ventriculo coquitur non ſolùm calore vētriculi (qui externus dicitur reſpectu cibi, internus verò reſpectu ventriculi, & viuentis) ſed etiā proprio calore excitato a calore ventriculi, carnes elixantur, vel aſſantur nō ſolùm à calore ignis, ſed etiam à proprio excitato ab igne. Dicitur ex oppoſitis paſſiuis, &c. quia calor ſua actione humidum ſolidat, vt ſuperfluum tollatur, & ſiccū attenuat, nè nimis terreſtre ſit, & quia agens, & patiens relatiuè opponuntur, idcirco hæ qualitates dicuntur oppoſitæ calori. Ex hac coctione plures ſequuntur effectus. Primus eſt caliditas, cocta enim calidiora ſunt incoctis, ſic vina vetera ſunt calidiora recentibus; quod intelligi debet de proprio calore, nā muſtum eſt calidius vino non intenſiori calore vini, ſed calore extraneo ab alijs excrementis proueniente; intelligi quoque debet facta comparatione inter rē crudam, & eandem coctam, ſi.n. mutaretur ſubſtantialiter, oppoſitum poteſt contingere, vt patet de lacte, quod eſt ſanguis magis decoctus, & tamen frigidius. Secundus effectus eſt dulcedo, cōcocta.n. fiunt crudis dulciora, vt ex natura dulcedinis, & experimēto patet, ſic caſtaneæ, & alij fructus immaturi ſunt acerbi, cocti fiunt dulces. Tertius eſt craſſities, quia in coctione humidum abundans abſumitur à calore, in halitum conuertitur, & reliquum cum ſicco benè vnitur; qua ratione calor licet per ſe attenuet, per accidens tamen incraſſat, vnde excremēta humana iudicantur cocta, & bona, ſi ſunt craſſiuſcula, contrà, ſi ſunt tenuia. Hinc eſt axioma, *Omnia, quæ coquuntur craſſeſcere*, hoc autem intelligendum eſt ſi in coctione non fiat ſeparatio craſſiorum partium, nec mutatio ſubſtantialis; qua ratione muſtum ſeparatis fæcibus terreſtribus fit tenue, & vinum, & in deſtillatione ſubtiliores ſubſtantiæ, & magis ſpirituoſæ eliciuntur ſegregatis craſſioribus, chylus etiam coctus ex pane nō eſt craſſior pane, nec ſanguis chylo, nec ſpiritus ſanguine, vt diximus nu. 61.

65 Huius digeſtionis, ſeù coctionis ſpecies tres aſſignantur. ſ. maturatio, elixatio, & aſſatio; Maturatio propriè eſt *ea perfectio, quæ ortui naturali ſuccedit*, vt fructus priùs generantur, poſtea maturantur, ſic animalia, ſignum maturationis in viuētibus eſt generatio, quādo.n. fructus ſemen habent fæcundum, & ido-

& idoneū ad generandū, dicuntur maturi, ſic & animal. Elixatio eſt *coctio à calore humido non pingui eius indeterminati, quod eſt in humido*, dicitur à calore humido, quia ſi eſſet calor ſiccus, non fieret elixatio, ſed aſſatio, vnde res elixatæ corpori humido immerguntur; dicitur non pingue, vt ſunt aqua, vinum, acetum, &c. quia ſi eſſet humidum pingue, vt ſunt oleum, butyrum, adeps liquata, &c. non eſſet elixatio, ſed frixio, quæ magis conuenit cum aſſatione, vt dicemus, quàm cum elixatione; dicitur eius indeterminati, &c. quia calor agit in humidum rei elixatæ ſuperfluum, & abundans (qua ratione dicitur indeterminatum) ipſum extrahendo, & vincendo; vnde quæ nullam ferè habent humiditatem, vt lapides, vel ſi habent, eſt tamen cum ſicco valde compacta, vt metalla, ligna, oſſa, &c. propriè nequeunt elixari, ideoque difficiliùs elixantur res, quæ ſunt magis terreæ, & ſiccæ, vt ſunt carnes ſeniorum animalium, faciliùs res humidiores.

66 Aſſatio eſt coctio humidi interni facta à calore ſicco, abſumendo ſcilicet humidū ſuperfluum, reliquo magis collecto, & contracto; vnde res illa aſſari poteſt, quæ poteſt etiam elixari; hinc lignum propriè non aſſatur, ſed aduritur, nullo planè humore remanente, aduſtio .n. opponitur aſſationi. Differunt res elixatæ ab aſſatis, quia aſſatæ partes internas habent humidiores externis, elixatæ è contrà ſunt interiùs ſicciores, quàm exteriùs, cauſa eſt, quia calido ſicco adurente in aſſatione conſtringuntur, atque clauduntur pori exteriores, & ferè incruſtantur, & impeditur egreſſus humidi interioris, at in elixatis à calido humido fit pororum apertio, atq. humiditatis internæ extractio. Ex quibus patet frixionem magis aſſationi, quàm elixationi aſſimilari, nam extremitas rei frixatæ cōſtringitur, exiccatur, & quaſi aduritur, interiores tamen partes ſunt humidiores, vt patet, dum oua in ſartagine friguntur; at elixata laxiora ſiunt ſecundum ſe tota; cauſa eſt diuerſitas liquorum, liquor .n. pinguis abundat humore aereo, qua ratione eſt facilis inflāmationis, & per ipſum vis ignea facilè defertur ad oua. v.g. itaut ferè vrantur; at liquor non pinguis abundat humore aqueo, & per ipſum vis ignea non facilè defertur, imò hebetatur, frixa igitur ſūt media inter elixata, & aſſata, nam interiùs ſunt ſicciora aſſatis, & humidiora elixatis, exteriùs ſunt humidiora aſſatis, & ſicciora elixatis. Hæc obiter ſint dicta, quamuis .n. aſſatio, & elixatio arte fiant, multæ tamen coctiones naturales ſunt ſimiles iſtis, præſertim coctio cibi in ventriculo ſimilis eſt elixationi, calor .n. ſtomaci ſe habet vt ignis, potus vt humor, cibus vt caro.

67 His prænotatis declarandæ ſunt alterationes, & digeſtiones cibi præcedentes nutritionis actum; Prima igitur alteratio fit in ore, vbi cibus, & ſi ſubſtantialiter non mutetur, alteratur tamen, & pręparatur ad digeſtionem tùm diuiſione, tùm qualitate, præparatur diuiſione, quoniam cibus in minutas partes diuiſus meliùs digeritur in ſtomacho, & citiùs, quòd ſi in groſſas partes diuiſus deglutiatur, cum difficultate digeritur, & tardiùs, vnde manens aliquādiù indigeſtus tēdit ad putrefactionem, hinc anhælitus fætidus cauſatur; alteratur quoq. qualitate propter admixtionem ſaliuæ, quæ calorem habet innatū, aliasque diſpoſitiones, eo quia à ſtomaco, hepate, corde, & cerebro ad radices linguæ tranſmittitur, ideoq. cibus propter ſaliuam alteratur in odore, colore, & ſapore. Deinde agitatione linguæ, quę veluti manus eſt ventriculi, & gulæ attractu cibus ſic alteratus defertur in ſtomacum, ſeu ventriculum, vbi fit prima digeſtio, & ſecunda alteratio. Ventriculus eſt veluti promptuarium, quia eſt primum vas cibi omnibus membris cōmune, & veluti paterfamilias prouidens omnibus de alimento, idcirco in medio corporis ſituatus; eſt etiam vndiq. circumuallatus membris calidis, vt in coctione cibi iuuetur, veluti vas decoquēs carnes eſt carbonibus circumſeptus, mébra

bra hæc ſunt hepar à dextro, ſplen à ſiniſtro, cor è ſuperiori parte mediante diafragmate, muſculi dorſi è poſteriori, & à parte anteriori muſculi vētris, & Zirbus adipinus, quæ omnia proprio calore fouent, & iuuant calorem ventriculi. Eius figura eſt rotunda vt potè omnium capacior, & aptior ad digeſtionem, quia cibus vnius ſecundū omnes partes magis conſeruatur, quàm ſi eſset angularis figuræ; non eſt tamen perfectè ſphæricus, ſed aliquantùm oblongus duo habens orificia, vnum ſuperius pro ingreſſu cibi os appellatum, alterum inferius pro egreſſu eiuſdem Ianitor vocatum; in hoc igitur loco cibus digeritur, & in quadam maſsa veluti lactea cōuertitur, quæ à Medicis Chylus dicitur.

68 Peracta digeſtione ventriculus chylum demittit per inferius orificium virtute expulſiuæ potentiæ in quædam inteſtina, vbi fit quędam ſegregatio, partes.n.terreſtriores veluti excrementa, & fæces in alia inferiora inteſtina pelluntur, partes verò puriores propriè chylus appellatæ per venas Meſeraicas dictas tranſmittuntur ad iecur, & per quandam amplam venam Portam vocatā ingrediuntur, & hìc fit tertia alteratio, & ſecunda concoctio. Iecur eſt membrum quaſi conuexum, & gibboſum ea parte, qua diaphragmati vnitur, ex oppoſito eſt concauum quinq. pennulis, ſeù alis ſtomacum amplectens.l.in homine alulæ iſtæ non ſint ſemper ſeparatæ; eſtque ſubſtantiæ tamquam ſanguinis coagulati, venarum origo, & quatuor humorū principium effectiuum; chylus enim in iecore depuratur, & quia in ſe partes continet difformes, quædam enim ſunt aereæ, quædam igneæ, quædam aqueæ, & tādem quædam terreæ, idcirco iecur propria actiuitate ex illo quatuor deducit humores.ſ.ſanguinem, pituitam, ſeù flegma, flauam bilem, ſiuè coleram, & atram bilem, ſeū melancholiam, ſanguis eſt calidus, & humidus aeri correſpondens, flaua bilis ignea calida, & ſicca, pituita frigida, & humida, vt aqua, atra bilis frigida, & ſicca, vt terra. Hi humores neceſſarij ſunt in corpore, cum enim opponantur, vnus vires alterius retundit, nè nimis excedat; tum quia ſanguis tanquam principale nutrimentum corpori inſeruit; Pituita ſanguinis liquiditatem conſeruat, illumq. defert per totum corpus, mēbra corporis humectat, nè frequenti motu exiccentur, & quia eſt ſanguis incoctus, faciliter in ſanguinem vertitur, nutritionique inſeruit; Flaua bilis eſt nutrimentum fellis, & etiam aliorum membrorum ſimul cum ſanguine, vnde in venis etiam reperitur, & à felle profluit partim ad inteſtina punctionem, & abſterſionem pro ſeceſſu ſua mordacitate cauſans, partim ad fundum ventriculi ſuo calore iuuans ad digeſtionem. Atra bilis etiam pro nutrimento inſeruit, & à ſplene ad orificiū ſtomaci pergens ſua acerbitate famem, & appetitum prouocat. Poſtquam autē hi quatuor humores in hepate ſunt geniti, ſegregantur, flaua bilis ad folliculum fellis mittitur, atra bilis ad ſplenem, pituita verò nullum habet locum ſpecialem, ſed ſimul cum ſanguine per totū defertur; fit etiam alia ſegregatio, nam cum chylo è ventriculo ad iecur humor quidā prouenit vehiculum nutrimenti dictum, & quia ad nutritionem nō eſt idoneus, per quaſdam venas emulgentes dictas egreditur, & tranſiens per renes, ex renibus per poros vritides in veſicam defluit. Verum eſt tamen, quod quædam animantia repetiuntur flaua, vel atra bili carentia ob quaſdam occultas cauſas, ſic mulus, aſinus, ceruus, caper, camelus, & alia felle carent.

69 Poſt hāc coctionem ſanguis alijs humoribus permixtus effluit per quamdam magnam venam, quæ dicitur Caua, eſtque in plures alias venas ramificata per vniuerſum corpus diſperſas, è quibus membra corporis ſanguinem attrahunt, & poſt varias alterationes iuxtà membrorum diuerſitatem vnūquodque in propriam ſubſtantiam conuertit. Verùm in hoc eſt inter medicos, & Ariſt.diſſidium, Ariſt.n.3.de part.Anim.ca.4.& 5, vult ſanguinem in corde concoqui,

coqui, & è corde in alia membra diffundi; Medici autem in hepate ponunt ſanguinis originem, quod veriſſimũ eſt, quia in corde præter venam canam, per quam ab hepate cor ſanguinem haurit, nulli ſunt meatus, per quos poſſet reliquos humores ad proprias ſedes dimittere, neq. tanta eſt cordis capacitas, vt vniuerſam alimenti maſſam capere poſſit, & decoquere, nec alij humores in corde generantur, ſed in iecore, in quo radix omnium venarum radicata experitur, quæ eſt vena caua, hæc enim licèt perueniat ad cor, in illud tamen terminatur, nec rurſus per alios ramos egrediens diſtribuitur in cæteras partes.

Conantur Buccius in diſp. de partiũ corp. principatu, & Dand. li. 3. de corp. Anim. ca. 17. Ariſt. defendere, quòd loquatur de ſanguine arteriali, qui per arterias è corde in corpus diffunditur, cuius virtute ſanguis ab hepate dimanans digeritur. Sed hoc non videtur eſſe de mente Ariſt. videtur .n. docere omnem ſanguinem è corde prouenire; doctrina tamen hæc veriſſima eſt, nam ſanguis in corde receptus magis perficitur, & expurgatur, ac in ſpiritus vitales cõuertitur, qui nil aliud ſunt, niſi quędam puriſſima, & ſubtiliſſima ſubſtantia ex puriſſimo ſanguine ad modum vaporis extracta, quæ per venas deinde arteriales vbiq. diffunditur, & ſuo calore motui, ac nutritioni membrorum inſeruit, vt ſanguinem nutrimentalem ab hepate prouenientem in ſe cõuertant, quorum pars aliqua per quaſdã obliquas, & anguſtas vias à corde perueniunt ad cerebrum, ibique magis depurãtur, & in ſpiritus animales mutãtur, qui cum perfectiores ſint, ſenſationibus, alijſq. operationibus animæ ſenſitiuæ inſeruiunt.

70 In his omnibus digeſtionibus ſemper fit aliqua ſeparatio ſuperfluitatis, & purioris ab impuro, in prima enim digeſtione chyli ſuperfluitas dicitur fæx, ſiuè ſtercus, in ſecunda, quæ fit in hepate, ſuperfluitas eſt præcipuè vrina, aliarum verò digeſtionum ſuperfluitates reſoluuntur vel per nares, & aures, vel per apoſtemata, cum aperiuntur, aut in pilos, & vngues vertuntur, aut inſenſibiliter per poros egrediuntur, ſed maximè per ſudorem expurgantur. Sudor eſt ſuperfluitas humorum præſertim ſanguinis, vnde habenti ſanguineam complexionem plùs, quàm alijs accidet ſudor; cauſę ſudoris ſunt fortitudo virtutis expulſiuæ cum ſpiritu quodam fumoſo, raritas pororum, & ſuperfluitas aquoſitatis, cui pus colericum, ſeù putredo coletæ miſcetur, vt ſui acritate faciat humidum aquoſum ad externa peruenire, & quia amaritudinem habet, reddit ſudorem ſalſum; rurſus quia calor extraneus valdè concurrit ad ſudorem, eſtq. cauſa putredinis ex dictis diſp. præced. q. vlt. idcirco ſudor fætet, quamuis ſanguis ſit dulcis malo carens odore, & eò magis ſudor redditur fœtidus, quò magis partes corporis ſunt ab extrinſeco calidæ, & vapores illi minus exhalant, minor .n. exhalatio, & euentatio auget calorem, & maiorem cauſat putredinem, vnde ſudor faciei minus fætet. Deduci quoq. poteſt ex his ratio, cur ſuperiores partes corporis magis ſudent, ſunt enim magis potoſæ, magis abundant materia ſudoris, nam caloris eſt ſurſum mouere, & fumos ſurſum eleuare, & materia ſudoris eſt humidum aquoſum, & quoniam cerebrũ eſt fons humiditatis, hinc facies maximè ſudat, & inter partes faciei magis ſudat frons, quia primò ſubeſt parti anteriori cerebri, quę eſt alijs partibus humidior. Deducitur etiã motus immoderatos prouocare ſudores, cũ enim ſint calefactiui, poros aperiunt, & ſuperfluitates corporis per illos expellunt, magis quoque ſudor fit poſt quietem, quàm in ipſo motu, nam adueniente refrigerio in quiete ſpiritus circa partes corporis externas propter motum multiplicati ingroſſantur, & in materiã ſudoris conuertuntur, vnde labor parat materiam ſudoris.

71 In plantis verò, vt notauit Ariſt. 2. de part. Anim. c. 3. circa finem non interueniunt tot mutationes, nam ſtirpes vtuntur ipſa terra, in qua radices innxas habent,

habent,& eius calore,perinde ac animalia vtuntur ventre,ſicuti.n.in ventriculo fit prima cibi, potuſq. concoctio in animali,ita prima terræ, & aquæ cōcoctio ad nutritionem plantarum conficitur in ipſa terra radicibus plātarum proxima, ex quo duo diſcrimina colligit Ariſt.inter alimentum, & nutritionem plantarum,& aliorum animantium;primū eſt, quòd alimenti plantarum concoctio fit extra plantæ ſubſtantiam, animaliū verò intra; ſecundum plantas excrementa non emittere, excrementum.n.propriè eſt id, quod ſenſibiliter relinquitur in prima concoctione ex alimento, vt ſunt fæces,cum igitur hæc extra plantā fiat, excrementa remanent extra plantam, quòd ſecùs accidit in animali.

72 Cum igitur tot mutationes tum accidentales, tum ſubſtantiales interueniant in nutritione, nutritionis actus propriè conſiſtit in actu illo, quo ſanguis, vel alius humor vltimò à membris diſpoſitus propriam amittit formā ſubſtantialem,& in formam carnis, vel oſſis conuertitur, ſeu in ſubſtantiam aliti. Hinc rectè ait Scotus 4.d.44 q.1.C.nutritionem eſſe generationem quandam ſubſtantiæ, extendendo generationē ad omnem inductionem formæ ſubſtātialis in materia poſt priuationem,propriè tamen non poteſt dici ſimpliciter generatio per ſe entis, prout illud dicitur per ſe eſſe, quod non eſt pars alicuius, ſed poteſt dici aggeneratio,quia eſt generatio alicuius, quod per generationem fit idem alicui præexiſtenti,vel poteſt dici ingeneratio, quia eſt generatio partis in toto. Sicut ergo generatio poteſt ſumi, & vt mutatio,& vt productio, ſic etiam nutritio,quapropter nutritio vt mutatio erit tranſitus materiæ alimenti à priuatione illius partialis formæ aliti ad talē formam, nutritio vt productio erit productio partialis ſubſtantiæ viuentis ex conuerſione ſubſtantiali alimēti virtute potentiæ nutritiuę factæ,quod magis patebit ex quæſt.ſeq.

73 Cæterum quia animalia non in vno determinato loco exiſtunt, nec habent alimentum ſemper in promptu, & approximatum,ſicut plantæ, ſed huc illuc mouentur, cibumque in diuerſis locis quærere debent,idcirco quidam appetitus in ipſis reperitur, qui per famē, & ſitim mouetur ad appetendū alimentum, & conſequenter virtutem impellit motiuam ad quærendum illud. Fames oritur quando in membris nō eſt ſufficiens ſanguinis copia, membra ſugunt venas, venæ hepar, hoc ſugit venas meſeraicas,& alias, quæ ad ſtomacum pertingunt, iſtæ è ſtomaco exugunt quicquid in ipſo eſt, quo facto ſtomacus corrugatur,vnde in ipſo fit dolor,maximè tamen circa os ſtomaci,quod etiam humore acido à ſplene affuſo per id tēpus inficitur, qui humor mordacitate ſua dolorem accumulat, & quoniam ex defectu alimenti deficiunt quoq. ſpiritus vitales in toto corpore, hinc non ſolum dolorem in ſtomaco experimur,ſed etiam laſſitudinem membrorum omnium, ſpiritus.n. vitales vires corporis fouent, quapropter cum phantaſia percipit diuulſionem,& corrugationē ventriculi ob penuriam alimenti,apprehendit alimentum vt conueniens, & neceſſarium, tum proponit id appetitui ſenſitiuo, qui confeſtim in ipſum tendit per actum appetendi, virtutemq. motiuam compellit ad ipſius acquiſitionem pro animalis conſeruatione. Rurſus quia nō ſolum cibus eſt animali neceſſarius, ſed etiam potus, tum vt ſua tenuitate in venarum anfractibus cibo ſolido ſternat viam,tum vt concoctioni ventriculi,quæ eſt quędam elixatio inſeruiat,tum etiam vt ariditatem membrorum, ſanguiniſq. caliditatem mitiget, idcirco quādo ſuccus iſte deficit in corpore vel ob exercitationem,aut calorem, vel eſum cibi ſalſi, membra inareſcunt, & oritur attractio ſimilis ei, quæ in fame accidit, cauſaturque dolor quidam potiſſimum in ventriculo, oeſophago, & faucibus; oeſophagus eſt pars membranea neruea, duabus tunicis conſtans, à faucibus ad ſuperius os ventriculi deſinens, cibumque,& potum in ventriculum deferens;

ſicque cauſatur ſitis; Fames igitur propriè conſiſtit in dolore diuiſionis ventriculi propter penuriam alimenti, in hoc.n.maximè cauſatur dolor, quia ſuctio membrorum tandem ad os ventriculi terminatur; Sitis eſt ſenſio, & dolor in ventriculo, æſophago, & faucibus ob penuriam potus, & ſucci humidi.

74 Verum hìc explicandæ veniunt definitiones famis, & ſitis ab Ariſt.traditæ 2. de An.28. ait enim quòd fames eſt appetitus calidi, & ſicci; ſitis verò eſt appetitus frigidi, & humidi; Dicuntur appetitus non formaliter, quia propriè ſunt dolores quidā anxiè torquentes animantia, ſed cauſaliter, quatenus ex iſto dolore à phantaſia repræſentato cauſatur in appetitu actus deſiderij, & appetitionis alimēti; Dicitur fames appetitus calidi, & ſicci, non quidem abſolutè, nam quamplures ſunt cibi, qui frigidi, & humidi exiſtunt; nec fames primò eſt à natura inſtituta ad reparandum ſiccum, ſed humidum pingue, quod eſt pabulum caloris naturalis, quare per calidum, & ſiccum intelligi debet omnis cibus comparatione facta ad potum, regulariter enim cibus eſt calidior, & ſiccior potu. Similiter ſitis dicitur appetitus frigidi, & humidi, non quòd omnia pocula ſint talia, ſed quòd vel ambas poſſident qualitates, vel ſaltim alteram illarum, ſic vinum.l.ſit calidum, eſt tamen humidum.

Dices, contingere quandoque ſitim, quamuis in ventriculo adſit humidi copia, ergo non prouenit ex inopia potus. Inſuper ſi ſuccus iſte neceſſarius eſſet, maximè illo egerent animalia calidiora, & tamen volucres præſertim rapaces roſtrum habentes aduncum, & vngues nunquā bibere cernuntur; De quodam etiam Oratore Regis Galliarum apud Sixtum Quintum Pontificē Maximum fertur nunquam bibiſſe. Reſp. regulariter ſitim ita contingere, poteſt tamen euenire, quòd os ventriculi, vel æſophagus, aut fauces ſint humore ſalſo & acido imbutæ, vt accidit hydropicis, vel ex iecoris intemperie, vt nunquam poſſint humectari, quamuis continuè bibatur. Volucres illæ carnibus crudis veſcuntur, & ſanguinolentis, ſunt enim omnes aduncæ carniuoræ, quare ſanguine, & humoribus crudarum carnium ſatis humidum cibum reddunt. Legatus ille iuſculis vtebatur, alijſque humidioribus cibis, vt tradunt illi, qui cum eo familiariter verſabantur.

QVÆSTIO V.

An per nutritionem acquiratur noua ſubſtantia.

75 Prima opinio eſt Magiſtri ſent.2.d.30.negantis in nutritione aliquam acquirere nouam ſubſtantiam, & ſolùm alimentum requiri, vt humanam ſubſtantiam foueat, & conſeruet, conuertitur.n ait, alimentum in carnem, & ſanguinem, caro autem, & ſanguis non tranſeunt in veritatem naturæ humanæ, ſeu in ſubſtantiam ipſius, hæc.n.eſt ſola ſubſtantia, quæ in conceptione contrahitur à parentibus, & multiplicatur, ac augetur abſque aliqua additione. Secunda opinio eſt Henr. quol.2. qu. 10. Dur.2.d.30.q.4.Zab.lib.de accret.cap. 15.& 16. Contareni tom. 2. qu.de augment.c.4. ac aliorum docentium in nutritione fieri acquiſitionem nouæ partis materiæ, non autem formæ, hæc.n. ſecundùm omnes partes eadem ſemper manet, & vbi priùs informabat vnam partē materiæ, quia hæc propter actionē caloris diffluit, informat deinde materiam alimenti, eo modo, quo omnes dicunt de anima rationali, propter ſui indiuiſibilitatem.

Communis opinio docet in nutritione fieri acquiſitionem tum nouæ materiæ, tum etiam nouæ formæ, quando forma eſt diuiſibilis in partes. Verùm Thomiſtæ ſuſtinentes ſubſtantiā præciſa quantitate partibus carere, valde laborant, vt hanc partialem, & nouam acquiſitionem explicent; præſertim Compl.de Gen.diſput.5.qu.3.& ſeq.aiunt duas ſubſtantias ſeparatas, ſi vniantur,

vbi

vbi priùs erãt duo tota realiter actu diſtincta, realiter deinde in vnione identificari, vt nulla ſit inter illas realis diſtinctio quò ad ſubſtantialia, eo quia prius erant duabus quantitatibus totalibus ſiggillatæ, poſt vnionem vna quantitate ſolum, à quo ſumitur ratio indiuiduationis, quia tamen poſſunt iterũ per diuiſionem ſeparari, aut corruptionem, idcirco aiunt cum hac actuali identificatione ſtare realẽ quandam diſtinctionem potentialem, qua poſſunt denuò actualiter realiter diſtingui, ſi ſeparentur; quæ diſtinctio potentialis maior eſt diſtinctione virtuali, quæ.n. hac diſtinctione differunt, vt ſunt prædicata quidditatiua, nullo modo ſeparari poſſunt. Hinc per nutritionem aiunt acquiri ſubſtãtiam viuam de nouo ex materia alimenti productam, non quidem vt habet rationem partis, quia hæc denominatio eſt à quantitate, & accidentalis, vnde nequit ſub hac ratione terminare nutritionem, quę reſpicit ſubſtantiam ſub ratione ſubſtãtiali, ſed terminat, vt ſit realiter, & actu vnum per ſe, & identificatum cum præcedenti ſubſtantia, .l. per quantitatem poſtea extendatur; & habeat rationem partis. Ioan. de S. Tho. q. 8. de Gen. art. 2. ait per nutritionem acquiri partialem entitatẽ ſubſtantiæ, quæ eſt pars formaliter per quantitatem, ex ſe tamen eſt ſolum radicaliter pars, vnde non acquiritur formalitas partis, ſed radix, quæ eſt illa ſubſtantialis entitas.

76 Dicendum eſt in nutritione acquiri nouas partes materiæ, & formæ, quando hæc eſt diuiſibilis, actu ex ſe ipſis realiter diſtinctas à ſubſtantia precedẽte viuentis tanquam partes entitatiuè, & ſubſtantialiter diuerſas, quę verè tranſeunt in ſubſtantiam aliti. Concluſio eſt Scoti in 4. d. 44. q. 1. & 2. d. 19. quem omnes ferè ſequuntur; & primò quòd acquiratur noua pars formæ, quãdo ipſa eſt diuiſibilis (quod addimus propter animam rationalem, quæ cum ſit ſpiritualis, caret partibus entitatiuis, vt ſuo loco dicemus) prob. à Scoto, omnis forma præter rationalem eſt diuiſibilis, materialis, & de potentia educitur materiæ, ergo ad extenſionem materiæ extenditur quoque forma, Antec. ſupponitur tum ex dictis in Phyſicis, tũ ex dicendis in lib. de An. conſeq. prob. ex Ariſt. in prædicam. c. de quant. vbi habet, quòd quanta eſt ſuperficies, tãta eſt albedo, ergo quanta eſt materia, tanta eſt forma. Tum quia quãdo aduenit viuenti noua pars materiæ, vel pars formę iſtam materiam perficiens, quæ prius aliam partem materiæ informabat per aduerſarios, ceſſat informare priorem materiam, vel non (per materiam priorem non intelligimus illam, quæ fluxit propter caloris actionẽ, ſed quæ adhuc permanet in viuente) ſi ſecundum, ergo idem perfectiuum perficeret duo perfectibilia adęquata, quod eſt impoſſibile, etiam de potentia Dei abſoluta, quia nequit forma materialis duas materias adæquatas informare, vt oſtendimus diſput. 5. Phyſ. qu. 7. Si primum, ergo illa prior materia debet ab alia forma informari, & ſic daretur noua pars formæ, vel materia ſine forma. Accedit, quòd ſicut accidẽtalis forma nequit migrare de ſubiecto in ſubiectum, etiamſi vnum ſubiectum ſit alteri continuum, ſed extenditur ad extenſionem ſubiecti per nouas partes, multò minùs forma ſubſtantialis materialis poterit de ſubiecto in ſubiectum migrare, etiamſi continuentur, nã maior eſt vnio formæ ſubſtantialis cum materia, quàm accidentis cum ſubiecto; tum quia in illa partiali corruptione per actionem caloris viuens amittit partem aliquam materiæ, quærimus igitur de parte illa formæ, an ſe reſtringat ad partem materiæ remanentem, & ſic eſt migratio, & duæ formæ partiales in eodem ſubiecto, an verò ſe ſola perſiſtat, & hoc eſt naturaliter impoſſibile, an tandem fluat ſimul cum materia, & tunc ſicut per nutritionem reſtauratur deperditio materiæ per acquiſitionem materię alimenti, ita etiam debet reſtaurari deperditio formæ per acquiſitionem nouæ formæ.

77 Reſp. Zabar. migrationem totalem,

ſem, qua forma totum deſerat ſubiectũ, & aliud totum informet, eſſe naturaliter impoſſibilem, at migrationem quaſi partialem, qua forma totum ſuũ ſubiectum non deſerat, ſed in eo maneat, & ab vna eius parte ad aliam informãdam tranſeat, non eſſe impoſſibilem in anima, .l. in alijs formis non detur, ratio eſt, quia aliæ formę informant corpus ſimilare, in quo eſt eadem conditio totius, & partis cuiuſlibet, quare in informatione vna pars non dependet ab alia; at anima eſt forma corporis diſſimilaris, cuius partes neceſſario ordine informat, vnam quidem primò, ac præcipuè, deinde alias per illam, quare poterit anima à membro præcipuo, in quo eſt radicata, ad alias partes aggeneratas protendi. Ad aliud ait duplicem eſſe adæquationem, vel ſecundum quantitatem, vel ſecundum proportionem, prima nõ adeſt inter corpus, & animam, quia hęc non eſt quanta, vnde eadem anima vegetabilis eſt adæquabilis corpori formicæ, & elephantis, nata .n. eſt extendi in magna, & parua materia, vnde quando caro facta eſt maior, non ſunt duo perfectibilia, ſed vnum, quod prius erat paruum, poſtea fit magnum, ſecunda adæquatio adeſt inter totum corpus, & animam, non inter partem aliquã, hæc enim non eſt adæquatum perfectibile reſpectu totius animæ, ſed totum corpus, ideoque nunquam anima informabit duo perfectibilia adæquata.

78 Verùm .l. hæc partialis tranſmigratio debeat admitti in forma indiuiſibili, qualis eſt anima rationalis, quia à ſubiecto non dependet, non tamen in forma diuiſibili, hæc.n. cum ſit materialis, in ſuo eſſe, fieri, & conſeruari depẽdet à materia, vt ſine illa nec eſſe, nec fieri poſſit, nec à qualibet materia, ſed ab illa, quam informat, non n. pars animæ, quæ eſt in arboris ramis dependet à materia, quæ eſt in radice, nam ſi præſcinderetur ramus, adhuc vegetalis anima permaneret, .l. non diù, idem dicendum de ſenſitiua ſin animalibus imperfectis, quæ patiuntur diuiſionem, vt ſunt lacertæ, vermiculi, &c. ſi ergo pars formæ eſſentialiter dependet ab eadẽ materia, quam informat, certè ſi hæc diffluit in viuẽte, perit etiam forma informans illam; quòd autem primò informet aliquas partes, ſolum arguit dependentiam, & ſubordinationem in informatione partium, non tamen, quod anima totaliter dependeat à partibus principalioribus, & nullo modo ab alijs, ſaltem ſecundum illas partes, per quas informat. Neq. dicas partes illas conſeruari ab adueniente materia, Nã poteſt eſſe, quod ad deſtructionem partialem ſubſtantiæ viuentis nõ ſuccedat immediatè reſtaurario per nutritionem; aſſerere autem partes illas formæ confugere tunc ad materiam remanentem, eſt vanum, quia in deciſione rami, aut caudæ lacertæ pars formæ remanet in eadẽ materia, ergo ſi hæc materia flueret, quas formę ſimul flueret, non verò deſereret illam. Nec altera reſponſio aliquid iuuat, loquimur.n. de æqualitate ſecundum partes entitatiuas, ſecundum quas anima extenditur corpori extẽſione entitatiua correſpõdẽs tota toti corpori, & pars parti, certè maior eſt ſecundum iſtas partes anima vegetans, quando arbor eſt iam ingentis altitudinis, ac cum erat paruula plantula, aliter oporteret aſſerere, vel animam omnem indiuiſibilem eſſe, quod eſt falſum, vt indi. de An. dicemus, vel animam extendendo ſe ad totum corpus, veluti geminari, & reduplicatione quadã informare totum corpus; ſicuti albedo palmaris non poſſet coextendi ſubiecto bipalmari, niſi vel per additionem, vel per replicationem, hoc autem ſecũdum eſt impoſſibile, quia idẽ penderet à pluribus cauſis materialibus adæquatis. Sicut igitur totum corpus eſt adæquatum perfectibile totius animæ, ita quælibet pars eſt adæquatum perfectibile cuiuſlibet partis animæ .l. cum aliqua dependẽtia partium minus principaliũ ad principaliores, ergo ſi eadem pars formæ informaret duas partiales materias, aut è contrà, idem perfectiuum in duobus adæquatis

perfectibilibus exiſteret, verè conuerſio. An autem hoc contingat in omnibus viuentibus prᴂterquam in homine, vt vult Scotus cit. an ſolum in plantis, & animalibus imperfectis, vt volunt Thomiſtæ, pendet ex illa quæſt. an animæ perfectorum animalium .ſ. equi, bouis, &c. ſint diuiſibiles, vel indiuiſibiles, in lib. de An. diſcutienda.

79 Secundò, quod iſtæ nouæ partes ſint à præcedentibus ſubſtantialiter, ſeu entitatiuè actu diſtinctæ, patet ex dictis diſp. 9. Phyſ. q. 1. art. 1. & diſp. 7. Log. q. 2. art. 2. vbi oſtendimus ſubſtantiá præciſa quãtitate habere partes entitatiuas; & adhuc oſtẽditur, quia nutritio de ſua ratione formali reſpicit pro termino ſubſtantiam viuentis, non totalem, aliter à generatione ſimpliciter non differret, ſed partialem, vnde aggeneratio dici ſolet & hoc præſcindendo a quãtitate, ſeu vt illa ſubſtantia natura præcedit quantitatem, ſicut corruptio, cui nutritio opponitur, eſt deſtructio alicuius ſubſtantiæ partialis, non totalis, ergo hæc noua ſubſtantia ſeipſa diſtinguitur à priori ſubſtantia, non per quantitatem, hæc .n. ſubſequitur, & præſupponit illam, non diſtinguitur autem vt totum à toto, quia non ſunt duo diuiſa, ſed vnita, ergo vt pars à parte. Nec valet reſponſio Ioan. de S. Tho. ſubſtantiam illam eſſe ſolum radicaliter partem, non formaliter. Non valet, quia vt diximus in Phyſ. verè ſubſtantia illa præſupponitur quantitati, & cum præcedenti ſubſtantialiter, & entitatiuè vnitur, & vna non eſt alia præciſa quacumque quantitate, ergo erit actu pars formaliter, non tantum radicaliter, hanc enim compoſitionem conficit per ſuam entitatem, non per quantitatem; quòd ſi propter penetrabilitatem nolũt Thomiſtæ appellare illam partem, quaſi quod de ratione partis ſit impenetrabilitas, quæ verè habetur à quantitate, hoc eſt voluntariè dictum, & cõficiunt quæſtionem de nomine.

Multò minùs valet reſponſio Complut. aſſerentium partem illam propter ſigillationem vnius quantitatis realiter actualiter identificari cum præcedenti, .l. potẽtialiter diſtinguatur. Hoc in primis eſt inauditum in ſcholis .ſ. quòd aliqua realiter identificata poſſint ſeparari; vt .n. diximus in Logica diſp. 1. qu. 5. art. 2. præcipuum, & ſufficientiſſimum ſignum diſtinctionis realis actualis eſt poſſibilitas ſeparationis, nõ actualis ſeparatio, ex 7. top. c. 1. loc. 16. quæ enim actu non ſunt ſeparata, ſed poſſunt ſeparari non dicuntur actu realiter identificata, & potentialiter realiter diſtincta; aliter quia materia, & forma non ſunt actu ſeparata, imò magis vnita, quã duæ partes materiæ, iſtæ .n. conficiunt totum integrale entitatiuum, illæ totum per ſe Phyſicum ex actu, & potentia, quod eſt magis vnum, quàm illud, erunt materia, & forma realiter identificata, & potentialiter realiter diſtincta. Tum quia vel materia alimenti poſt nutritionem actu retinet in alito eãdem entitatem, quàm habebat ſub forma alimenti, vel illam amittit, ſi ſecundum, ergo deſtrueretur, quod eſt falſum; ſi primum, ergo ſicut antea materia aliti erat actu realiter diſtincta à materia alimenti, etiã poſt nutritionem erunt actu realiter diſtinctæ, vnio .n. facta per nutritionem tollit diuiſionem, & ſeparationem, non diſtinctionem. Si dicas conuerti in ſubſtantiã aliti, adhuc vrgetur, vel iſta conuerſio fit cum amiſſione propriæ entitatis, vt cum vinum conuertitur in acetum, vel non, & ſic arguitur vt prius. Falſitas etiam huius opinionis deducitur ex hoc, quod ſupponit quantitatem eſſe principium indiuiduationis, quod eſſe falſum oſtendemus in Metaph.

80 Tandem, quod hæc ſubſtãtia verè conuertatur in ſubſtantiã aliti, probat Doctor in 4. cit. cõtra Magiſtrum, qui ſolum in homine hoc videtur aſſerere, nam ait Scotus §. *Circa iſtam quæſtionem*, quia non minus perfectè nutritur homo, quàm brutum, nam ita generatur homo imperfectæ quantitatis, ſicut brutum, & ita in illo fit partium cõtinua deperditio, ſicut in iſto, ergo ſicut in brutis nutritio fit per conuerſionem

alt-

alimenti in ſubſtantiam brutorum, & augmentatio terminatur ad aliquid de eſſe ipſorum, ita in homine continget. Probat deinde vniuerſaliter, nam ſi caro illa, quę à parentibus contrahitur, ſolum adeſt in ſenſitiuis toto vitæ tempore, iam eſſet incorruptibilis, quod eſt falſum, quia eſt eiuſdem rationis cum altera. Tum quia tota caro eſt in ſenſitiuis animata, tàm anima vegetatiua, quàm ſenſitiua, ergo tota eſt de ipſorum ſubſtantia. Quibus accedit, quòd viuens ſecundum ſuam ſubſtantiam fit maius, ergo vel per replicationem eiuſdē ſubſtantiæ, vel per rarefactionem, vel tandem per veram additionem nouæ ſubſtantiæ; non primum, quia replicatio in pluribus locis non eſt naturalis, nutritio autē, & auctio eſt naturalis; non ſecundum, quia ſic corpus viuentis aucti eſſet rarius, tenuius, & leuius corpore viuentis parui, quod eſt falſum; reſtat igitur, quòd fiat maius per veram additionem nouæ partialis ſubſtantiæ, quæ ſit de ratione viuentis.

81 In oppoſ primò arguitur, quod acquiratur pars formæ, ex Ariſt. 1. de Gen. 35. & 37. vbi ait, quòd caro ſecundum ſpeciem, ſeu ſecūdum formam augetur, caro verò ſecundum materiam non augetur; & in tex. 36. ait, quòd caro ſecūdum formam manet, ſecundum verò materiam fluit, ac refluit, ergo per Ariſt. forma non corrumpitur in viuente, ſed eadem per totam vitam conſeruatur; & 1. de An. 94. aſſerere videtur omnem animam indiuiſibilem eſſe, ergo ſaltim anima ſecundum partes non acquiritur de nouo. Tū 2. ſi de noua parte carnis noua pars animæ educeretur, quia hæc pars carnis eſt homogenea, iā illa pars animæ non eſſet actus corporis organici contra definitionē animæ, ſed homogenei; Neque etiam in viuēte eſſet aliquod membrum principale, à quo in cætera membra diffundatur vita, & in illis dependenter ab iſto reperiatur, quod eſt falſum, nam cætera membra dependenter à corde animantur, ſeq. prob. quia res non pendet in conſeruari ab eo, à quo non pendet in educi, ſed pars illa animæ educitur à parte carnis, non à corde, ergo &c. Tum 3. non vnica anima eſſet in viuente, niſi per aggregationem plurium, quod eſt falſum, nā Ariſt. 3. de part. Anim. c. 4. 5. & 7. ait animal eſſe vnum propter animam vnam, & hanc eſſe vnam propter vnum principium, quod eſt cor. Tum 4. quia ſic nutritio non eſſet aliud, quàm iuxta poſitio, & quælibet pars aucti nō eſſet aucta contrà Ariſt. l. 1. c. de augment.

Reſp. primam authoritatem eſſe valde difficilem, & plures adeſſe reſpōſiones, quæ parùm, aut nihil valent, vt eſt videre apud Biragum 1. de Gen. qu. 11. & Zab. lib. de accret. ca. 19. 20. & 22. dicimus tamen cū Scot in 4. cit. lit. I. quòd per partes ſecundum ſpeciem, & ſecundum materiam intelligit partes integrales ipſius compoſiti ex materia, & forma conſtantes, quæ partes aliæ ſecundū ſpeciem dicuntur, & aliæ ſecūdum materiam, & hoc tripliciter; primò pars ſecundum formam dicitur, quæ habet eſſe ſecūdum formam, Secundò dicitur, quę non ſolum habet eſſe, ſed etiam operari, forma. n. dat eſſe, & agere, & ſecundum infert primum, .l. non è contrà, citiùs. n. alicui deficit actio propter imperfectionem, quàm eſſe, per quā operationem pars illa poteſt contrario reſiſtere, & ſeipſam in toto cōſeruare; Tertiò tandem pars ſecundum formam illa dicetur, quæ tantam habet molem, vt in nutritione poſſit fieri additio, nā vt dicemus q. ſeq. nutritio immediatè non fit ſecūdum omnes partes proportionales, ſed ſecundum partes aliquotas inter vnum, & alterum porum mediantes, modò partes iſtæ ſecundum formam dici poſſunt, quia habent quantitatem ſufficientem, cui poterit fieri additio ſubſtantiæ. Ex oppoſito pars ſecundū materiam tripliciter dicitur, Primò, vt opponitur parti ſecundum formam primo modo, & eſt illa, quæ caret eſſe formæ, quo pacto parti ſecundum formam priuatiuè opponitur, cum ſit carētia ipſius; Secundò, vt opponitur parti ſecundum

formam in ſecundo ſenſu,& eſt illa,quę ex ſe non habet talem virtutem conſeruandi ſeipſam in toto,ac reſiſtendi contrario.l.habeat eſſe,Tertiò,vt opponitur parti ſecundum formam tertio modo ſumptam,quæ eſt pars illa proportionalis,ſecundum quam non fit nutritio,tūc ad Ariſt.ait Doctor,quòd in prima propoſitione loquitur de parte ſecundū formam,& parte ſecundum materiā in tertia ſignificatione; in ſecunda verò propoſitione loquitur de ipſis in prima,& ſecunda ſignificatione acceptis, pars.n. ſecundum ſpeciem in primo ſenſu reduplicatiuè non fluit, quia manet in toto, nec in ſecundo ſenſu, quia vim habet conſeruandi ſeipſam;ſed fluit pars ſecūdum materiam in primo ſenſu, quia illa pars priùs dicebatur ſecūdum ſpeciem, quando erat in toto, modò quādo fluit, non dicitur amplius ſecundum ſpeciem, ſed ſecundum materiam, ſimiliter & in ſecundo ſenſu, quia ſi non habet virtutem ſe conſeruandi in toto, iam eſt in potentia proxima ad fluendum; ex quibus patet,quomodò Ariſt.ſit potius pro nobis,ait.n.quòd ſit additio parti ſecundum formam,ergo ſecundum ipſum nō manet omnino eadem forma inuariata, ſed in nutritione aduenitpars aliqua formæ. Ad 2. author.dicimus vāriè apud interpretes legi, Argyropolus.n. vertit *diuiſibilem*,quod tamen eſt intelligendum de vegetatiua,& ſenſitiua, de quibus prius fuerat locutus;deinde etſi indiuiſibilem d'cat, loquitur de indiuiſibilitate ſecundum ſpeciem,non ſecūdum extenſionem,vt colligitur ex ipſo textu. Vel loquitur de animabus perfectorum viuentium, quarum partes nequeunt ſeparatæ exiſtere; de quo in lib.de An.

82 Ad 2. concedimus partem illam animæ eſſe actum corporis homogenei, quod in omnium ſententia eſt aſſerendum,ideo.n.anima informat corpus diſſimilare,quia informat partes ſimilares; definitio autem animæ non debet verificari de qualibet parte,ſed de tota anima,nequit.n. anima tota exiſtere, quin corpus ætherogeneum informat, quæ libet tamen pars eſt ſolum actus corporis homogenei. Negamus etiam ſecundam conſeq.aliæ.n. partes in tantùm animantur,quia à corde participant vitam, ad probat. dicimus animam partialem dependere in conſeruari,& produci à corde in genere cauſæ efficientis, & à parte carnis,è qua educitur,in genere cauſæ materialis;quamuis in aliquibus pręcipuè in plantis non adſit tanta dependentia inter partes. Ad 3.in viuente vnā animam reperiri per continuationem, non plures, aliter omnem animam indiuiſibilem oporteret ponere,quod manifeſtè repugnat experientiæ in plantis,& animalibus imperfectis. Ad 4.dicemus quæſt.ſeq.

Secundò, inſtari poteſt contra aliam partem concluſ.quòd iſtæ partes non ſint ſubſtantialiter actu diſtinctæ omnibus illis rationibus,quibus Thomiſtę diuiſibilitatem ſubſtantiæ in partes entitatiuas impugnant, quas ſoluimus diſp. 9.Phyſ.qu.1.art.1.& diſp.7. Log.qu.2. art.2. ſed præſertim arguunt Complut. hìc,primò ex hoc, quòd materia non ſit ex ſe vna numero poſitiuè, ſed negatiuè,quarè nequit in materia, vt intra genus ſubſtantię continetur,aſſignari partium diſtinctio. Sed hoc fundamentum iam diruimus diſp.2.Phyſ.qu.4.art.1.& diſp.5.q.3.artic.1.Deinde arguunt, quia ſubſtātia materialis, & completa debet eſſe quid per ſe vnum, vt eſt genus intra lineam ſubſtantiæ, at ſi haberet partes entitatiuas vnà cum partibus phyſicis, non eſſet quid per ſe vnum, quod prob.quia ex duobus totis completis nō fit per ſe vnum, at data noſtra ſententia in hac ſubſtantia eſſet totum reſultās ex partibus entitatiuis, & totum reſultans ex partibus phyſicis, quare includeret duas totalitates cōpletas, & conſequenter eſſet vnum per accidēs. Si dicas hæc duo tota non diſtingui realiter, ſed ſola ratione, ex eo quòd totalitas entitatiua nihil eſt aliud, quàm tota entitas materiæ, & formæ vnitæ, & totalitas per ſe Phyſica nihil eſt aliud, quàm tota entitas materiæ,& formæ. Contra, illa tota

rea-

realiter diſtinguuntur, quorum ſingulæ partes ſunt realiter diuerſæ, ſed partes totius integralis entitatiui, & partes totius Phyſici realiter inter ſe diſtinguuntur, quia partes iſtius ſunt materia, & forma, quę realiter diſtinguuntur à quauis parte totius integralis. ſ. à capite, oſſe, brachio ſubſtãtialiter sũptis, ergo &c.

83 Reſp. ſi argum. concluderet, probaret etiam quantitatem non eſſe vnum per ſe, in ipſa .n. adeſt totalitas integralis, & totalitas Metaphyſica, & ſunt de per ſe conceptu quantitatis, nam extenſio partium impenetrabilium eſt ratio quantitatis, in qua totalitas Metaphyſica includitur, nec vna totalitas ſe habet per modum actus, & potentiæ reſpectu alterius; dicimus ergo, idem ens ſubſtãtiale completum eſſentialiter includere vtramque compoſitionem, quia vt notauimus in Log. diſp. 7. qu. 2. art. 2. compoſitio ex partibus integralibus eſt de eſſentia rei materialis, per hãc enim diſtinguitur à ſpirituali, vt ſuo loco dicemus; nec ſunt duo tota realiter diſtincta, ſed idem omnino eſt totum Phyſicum, & integrale; falſum eſt etiam, quod aſſeritur in impugnatione. ſ. partes vtriuſq; totius realiter diſtingui, nam partes totius Phyſici ſunt materia, & forma, partes totius integralis ſunt caput, pes, brachium, &c. quæ etiam ſunt eadem materia, & eadem forma ſecundũ ſuas partes conſideratæ; verum eſt tamen, quòd alia eſt ratio totius Phyſici, & totius integralis, ſuntque formaliter alterius rationis, non exigitur autem, vt iſtæ duæ totalitates in vnã per ſe coeant per modum actus, & potentiæ, ſicut nec totalitas Phyſica, & totalitas Metaphyſica in ſubſtantijs, & totalitas integralis, & Metaphyſica in quantitate vnam totalitatem per ſe conficiunt, & tamen tàm ſubſtantia materialis completa, quàm quantitas ſunt vnum per ſe in genere, ratio eſt, quia ſunt alterius, & alterius rationis, & ſufficit, quod quælibet dicat vnum per ſe conceptum ex eadem re deſumptibilem ſecundum diuerſas conſiderationes.

De Generatione.

84 Tertiò, arguitur, quòd alimẽtum non tranſeat in ſubſtantiam aliti, Tum quia ex Matt. 15. *Omne, quod intrat in os in vẽtrem vadit, & in ſeceſsũ emittitur*, ergo nulla pars cibi tranſit in ſubſtantiam aliti, aliter non omne emitteretur. Tum 2. nequit humidum radicale conſumptum per actionem caloris reſtitui per nutritionem, aliter poſſet homo naturaliter ſe in æternum perpetuare virtute nutritionis, quod eſt falſum. Tum 3. ſaltem in homine non erit naturalis nutritio, & conuerſio cibi in ſubſtantiam aliti, quia nequit homo attingere vnionem animæ rationalis in generatione, ergo neq. in nutritione. Tum 4. infans mortuus in infantia reſurget in ætate perfecta, & mole corporis illi ætati proportionata, & tamen non habuit nouam carnem per nutritionem, ergo eodem modo homo adultus augetur in mole corporis abſq conuerſione ſibi in ſubſtantiam propriam. Tum 5. ſequeretur viuens eſſe in continua deperditione, & noua acquiſitione partium, & ſic nõ eſſet idem toto vitæ tempore. Tum 6. ex D. Aug. lib. 10. ſuper Gen. ad litt. c. 19. omnes homines fuerunt in Adamo non ſolum ſecundum ſeminalem rationem, ſed etiam ſecundum corpulentam ſubſtantiam, impoſſibile hoc autem videtur, ſi homines per nutritionem acquirerent nouam ſubſtantiam, quæ ſit de veritate naturæ, ſic .n. tota hominũ caro fuiſſet in Adamo, quod eſt ridiculum. Tandẽ ſi fieret iſta conuerſio, tunc homo in reſurrectione reſurgeret ingentis magnitudinis, quia deberet reaſſumere totam carnem nutrimẽtalem, quam habuit in hac vita; imò contingere poteſt, quòd aliquis nutriatur carne humana, ergo ſi fieret illa conuerſio, eadem caro in reſurrectione reperiretur in duobus, aut ſaltim eadem numero materia.

85 Reſp. ad 1. ly *omne* diſtribuere pro quolibet cibo, nõ pro qualibet parte cibi, de quolibet .n. eſt verum dicere, quòd per ſeceſſum emittatur, quia in qualibet digeſtione fit aliqua fæcum ſegregatio, non tamen de omni parte, ſed ſolum de

terreſtrioribus, puriores verò in ſubſtãtiam conuertuntur .i. ſint exiguæ quantitatis. Nec officit, quod vrget Arriaga diſp.2. de Gen. nu.77. hanc propoſitionem ſic explicatam ineptam eſſe ad intentum Chriſti, nã voluit Chriſtus probare, quod in os intrat, non coinquinare hominem, quia in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur, adhoc autem exigitur, vt totum eat in ſeceſſum, aliter ab illa parte remanente poſſet coinquinari homo; tum quia ly *omne* neutraliter poſitum idem eſt ac totum, nam licet dici poſſit omnia compoſita ſublunaria eſſe materialia, non tamen eſt verum omne ſublunare eſſe materiale, quia rationalis anima, quæ eſt pars compoſiti ſublunaris, non eſt materialis. Non obſtat, quia vt notant Baſſol.2. d.30.qu.vn.art.1.& Ruuius hic per illam propoſitionem Chriſtus voluit oſtendere hanc cibi digeſtionem eſſe actionem naturalem potentiæ nutritiuæ, & ideo non coinquinare, quod.n.coinquinat, exit de ore, hoc eſt de corde, & manet in illo, quia actus voluntatis eſt primò peccatum, & de iſto exeunt furta, homicidia, & adulteria. Neq. vrget, quod addit, nã Apoſt, 1.Corint.10.ait, *Si quis vocat vos infidelium, & vultis, ire, omne, quod vobis apponitur, manducate*, vbi ly *omne* non neceſſariò ſignificat totum, itaut Apoſtolus conſulerit, vt omnes cibos, & ſecũdum quamlibet partem manducemus, ſed rectè poteſt fieri diſtributio ad omnes, & ſingulos cibos, non ad omnes, & ſingulas partes. Ad 2.dicemus q. vlt. Ad 3.patet ex dictis n.35.verè enim homo propria virtute attingit vnionem iſtam partialem animæ, quia iam habet in ſua poteſtate animam, at in generatione totaliter à Deo creatur, & liberè. Ad 4.dicimus, quòd Deus ſupplebit ex aliqua materia extrinſeca in reſurrectione. Ad 5.dicemus qu.7. Ad 6.communiter aiunt Theologi, ideo homines in Adamo contineri, quia ab ipſo deſcẽdunt tanquam à cauſa remota, & originaria ſecundum naturalem propagationem per virtutem generatiuam, quæ eſt ratio ſeminalis, & ſecundum corpulentam ſubſtantiam, quæ eſt materia ſubminiſtrata à parentibus in generatione; non autem quod caro omnium hominum extiterit in Adamo. Ad 7.ait Doctor in 4.cit.quod homo in reſurrectione ſolum habebit non quidem omnem carnem, quam per nutritionem acquiſiuit in via, ſed quantum ſufficit ad perfectam ætatem corporis virilis; & ex omnibus partibus carnis habebit puriores. Similiter ſi eadem portio materiæ fuiſſet in duobus hominibus reſurget in illo homine, qui prius fuerit de illo nutrita.

QVAESTIO VI.

An nutritio continuò, & ſecundùm omnes viuentis partes fiat.

86 PRima quæſtionis pars duplicẽ ſenſum habere poteſt, primus eſt, an cum ſit nutritio, fiat in inſtanti, vel ſucceſſiuè, ſecundus eſt, an à principio vitæ vſque ad finem inceſſanter, & abſque interruptione fiat. Quò ad primum ſenſum manet difficultas ſoluta ex dictis diſp.5.q.5.art.1 eædem.n. rationes probantes generationem inanimatorum fieri ſucceſſiuè, idem de nutritione oſtendunt, nam, l.viuentium generatio petat fieri in inſtanti, eo quia viuentia in generatione minimum ſibi determinant, in nutritione verò, quia iã præſupponitur viuens exiſtens, non neceſſariò exigitur hoc minimum, ideirco ſe habent vt inanimata, & conſequẽter ſucceſſiuè nutriuntur; iam.n.anima præſupponitur introducta in determinata, & proportionata magnitudine, per quam poſſit proprias exercere operationes. Solum vrgeri poteſt ex Scoto 4. d.44.q.1. L. vbi habet hæc verba. *Sed ex iſtis adhuc nõ habetur de modo augmentationis, quia illa aggeneratio, quæ fit in nutritione, eſt momentanea, augmentatio autem non eſt in inſtanti, cum ſit motus.* Dicimus tamen, quod Scotus ibi ſolum intendit nutritionem ab augmenta-

mentatione diſtinguere, non verò aſſignare germanum modum nutritionis, an.ſ.in tempore, vel in inſtanti fiat, & quoniam quò ad ſucceſſionem, etiamſi nutritio fiat in tempore, diſtinguitur ad huc ab augmentatione, nam hæc intrinſecè,& per ſe petit in tempore fieri, illa verò ſolum extrinſecè, & per accidens, intrinſecè verò petit fieri in inſtanti, ideo Scotus poſuit differētiam inter nutritionem,& auctionē penès hoc, quod petunt ex propria natura;vt diximus loco cit. de generatione nō viuentiū ar.2.

87 Quò ad 2 ſenſum communis opinio eſt nutritionem non ſemper fieri cōtinuò,& abſque interruptione toto vitæ tempore, ſed poſſe aliquandiu ceſſare; ita etiam colligitur ex Scot.2.d.2.qu.9. O.vbi hoc docet de mēte Ariſt.8.Phyſ. 23 quo loco aſſerit diminutionem,augmentationem, & alterationem fieri ad modum excauationis lapidis à gutta aquæ, ſicut .n. non à qualibet gutta lapis excauatur, ſed ab vltima, cæteræ verò tantum diſponunt, ita illi motus. Patet etiam, quia homo in inſtanti generationis non poteſt ſtatim agere in alimentum,etiamſi illud approximatum habeat, ſed neceſſaria eſt præuia alteratio, quæ in tempore fit, ergo datur aliquod tempus, in quo viuens non nutritur. In progreſſu etiam temporis dari poteſt aliqua interruptio, quia poteſt eſſe aliquod impedimentum,vel ex parte caloris vitalis,quia ſubeſt etiam ipſe morbis, ſicut,& alię partes viuentis,ergo ſi aliæ partes poſſunt tali morbo affici, vt motus illarum omnino impediatur, etiam naturalis calor poterit morbo aliquo debilitari, vel ſi ex magna ciborum copia maneat obſtructus,& ſuffocatus, itaut poterit à ſua actione impediri,& per aliquod tempus non agere, vel adeo remiſsè,& imperfectè, vt non poſſit alimentum perfectè diſponere, & conſequenter nec potentia nutritiua conuertere poterit in ſubſtantiam aliti; vnde atrophia,inquiunt medici,quod ſit tabes, qua corpus non alitur, & naturaliter ſēper aliquibus partibus decedentibus, nullis verò in eorum locum ſubeūtibus ſumma macies oritur, & niſi occurratur,extinguit hominem; Poteſt etiā eſſe impedimentum ex parte alimenti, vt ſi ineptum ſit ad conuerſionem, vel ſi difficilè diſponatur, nam tunc per aliquod tempus ceſſabit conuerſio. Addunt tamen, quod cum calor vitalis ſit agens neceſſarium, ſemper aliquam actionem exercebit, vel tranſmutando alimentum in ſubſtantiam aliti,vel præparando alimentum aliqua ex præuijs decoctionibus,vel tandem, ſi non adſit cibus, in propriam viuentis ſubſtantiam aget illam abſumendo, qua ratione nequit viuens diu ſine alimento viuere,quia tunc calor conſumeret humidum radicale, itaut corpus redderet omnino ineptum ad animationem; Vnde concludunt ordinariè nō poſſe hominem ſine cibo viuere vltra ſeptem dies, vt voluit Hippocr.lib.de carnibus,vel vltra vndecim, vt placuit Plin.lib.11.c.54.

88 Verum Licetus in opere *De his, qui diu viuunt ſine alimento* multum quidem eruditè demonſtrat tùm lib. 1. tùm lib.3 poſſe viuentia ſine alimento diù conſiſtere, ſiuè vegetantia ſint,ſiuè ſenſitiua,iàm terreſtria,quàm volatilia, & aquatilia, imò de quibuſdam hominibus refert ex authoribus fide dignis vſq. ad quadraginta annos, & vltra extitiſſe ſine alimento. Huius rei cauſam aſſignare conatur lib.3. à cap.14. & inquit, quod cum duplex ſit alimentum.ſ. remotum, & proximum ex dictis n 52. dupliciter poterit diù viuens ſine alimento permanere, vel ſine remoto tantum,ſi ſ cibum non ſumat,nutriatur tamen interius proximo alimento,vel ſine vtroq. primo modo contingit ieiunium in quibuſdā animalibus regulariter, vrſa enim teſte Ariſt.6.de hiſt. Anim ca.30. circiter quadraginta dies latet ſine cibo, quo tempore multum pingueſcit, idem dicitur de gliribus,per totam enim hyemem dormiunt, & valde pingues euadunt,de ſerpentibus etiam,ſtellionibus, cicadis, crocodrillis fluuialibus, & alijs refertur per totam hyemem ieiunare;

quod euenit, quia alimẽtum proximum ex pituita,& ſicco valde viſcoſo cõſtat, vnde poteſt calori naturali reſiſtere, nè citò conſumatur, cui accedit modica vis concoctiua, qua ratione impotens eſt ſuccum illum cõcoquere, & immutare, hinc in adipem, & pinguedinem conuertunt.

89 Deinde explicat, quo pacto poſſit diuturnum ieiunium contingere ſine vtroq. alimento,nam vt diximus diſp.2. qu.1. actio ſemper prouenit ex proportione maioris inæqualitatis,itaut ſi agẽs ſit viribus æqualibus, vel imbecillioribus cum paſſo,nũquam ſequetur actio; poterit igitur euenire, quod calor naturalis ſit taliter temperatus, vt ab humido radicali excedatur, vel ſaltim æquetur in actiuitate, & reſiſtentia, quo caſu calor naturalis non abſumet humidum radicale, & conſequenter non conſumendo humidum partes non deficcantur,vnde neq.humorem attrahunt à vaſis præcipuè à ventriculo,neque appetitus cibi,vel potus ſubſequitur,fames.n. & ſitis cauſantur ex dictis nu.73.quando exiccatæ partes corporis à vaſis, ſeu venis trahunt alimẽtum, vaſa ab alijs ſugunt, quouſque tractio ad os ventriculi perueniat, vnde appetentia conſequitur cibotũ,& potus; In hoc caſu poteſt diù contingere ieiunium vtriuſque alimenti abſq. conſumptione propriæ ſubſtantiæ viuentis,& macie, imò ſi calor eſt validus, ſed æqualis valido humori, poterit viuens exercere alias operationes ſenſitricis,& rationalis animę,putà ſenſationes,motum localem agilem, diſcurſum, prærerquam operationes animę vegetalis,ſi.n. non repugnat actum primũ eſſe ſine ſecundo, vt in anima ſenſitiua, & rationali quotidie experimur, multò magis poterit vegetatiua, quæ eſt alijs imperfectior, impediri à propria operatione,& cum hoc corpus informare; ſi verò calor eſt exilis,& debilis,ſic viuẽs non ſolum redderur impotens ad nutritionem,ſed etiam ad ſenſationes, & diſcurſum, vnde veluti ſemimortuum iacet,quod explicat multis exemplis. Poteſt etiam euenire, quod calor excedat parumper humidum, vt nõniſi poſt multum temporis minimam humidi portionem conſumere valeat; & hoc ieiunij genus eſt cum tabeſcẽria,& aliqua corporis imminutione; & quoniam hęc tẽperamenta poſſunt breui, ac longæuo tempore in viuentibus permanere, hinc poterunt breuem,vel diuturnam abſtinentiam cauſare. Cæterumquãuis hæc omnia,& quamplura alia,quæ ibi adiũgit pro explicatione huius ſententiæ,ſint ſubtiliter affecta, nec ſine magno fundamento, ſolum rationabiliter dubitari poteſt, hæc temperamenta nõ poſſe diù in homine conſiſtere, qui tot mutationibus tùm ab intrinſeco,tùm ab extrinſeco prouenientibus eſt ſubiectus, quin notabiliter immutetur; vnde conſiſtentia illa in eodem temperamento per lõgum tempus potius videtur metaphyſica quædam ſpeculatio; quàm caſus moraliter, phyſicè,& in praxim poſſibilis, quapropter ieiunium ita longæuum, vt multum temporis perſeueret, vel fabuloſum, vel ſupernaturale iudicamus.

Dices,Scotus 4.d.44.qu.1.L. ponens differentiam inter nutritionem, & auctionem ait nutritionem ſemper fieri, non verò augmentationem. Reſp.ibi loqui de augmentatione vſque ad debitam magnitudinem corporis, quæ ſolum vſque ad tempus ſtatus perſeuerat, vt dicemus,at nutritio fit ſemper,ideſt vſque ad finem vitæ, licet poſſit etiam regulariter aliquantulum,& parumper interrumpi.

90 Circa ſecundam quæſiti partem not.quod in viuente partes integrantes aliæ ſunt ætherogeneæ, & diſſimilares, aliæ homogeneæ,& ſimilares, & iſtarũ aliæ ſunt aliquotæ,& non communicantes,aliæ ſunt proportionales,& communicantes; clarum eſt ætherogeneas augeri mediatè,quia ſ. augentur homogeneæ,ideo.n.creſcit manus,quia caro,oſſa, venæ, nerui, ex quibus componitur manus,augentur,ita Ariſt.1.de Gen 35. Rurſus not. ex Scot.4.d.44.q.1.K. quòd dantur in corpore pori,qui ſunt foramina

na quædam,& cauitates,quod patet experientia,nam ſudores, & excrementij humores egrediuntur è corpore, aer è contrà corpus ingreditur, & penetrat, quod fit per poros; qui pori in corpore non ſunt infiniti, licet per omnes partes corporis ſint diſperſi, aliter totum corpus eſſet perforatum,nec ſunt immediati,ſed inter vnum, & alium mediãt partes, quibus per eoſdem poros approximatur alimentum,nec ſunt æqualis multitudinis, aut magnitudinis in omnibus, ſed vnum corpus eſt poroſius altero, & vna pars altera parte iuxta propriã naturam cuiuslibet; imò idem corpus in iuuẽtute maiores,ac plures habet poros, quàm in ſenectute,quia plùs alimẽti indiget, & per maiorem partiũ dilatationem maiores fiunt pori. Nõ ſunt autem vacui,ſed ſi alimẽto non ſunt repleti(inſeruiunt.n. veluti aquæductus,per quos alimẽtum proximum omnibus partibus defertur, & ſubminiſtratur)alio corpore occupantur de facili cedente, cum eſt neceſſarium; vel interdum ſunt coniuncti, & contigui ſecundum latera, & aduenienti alimento deinde ſtatìm aperiunt latera,illudque recipiunt; His adnotatis.

91 Dicendum eſt,viuens non nutriri immediatè ſecundũ omnes partes proportionales,ſed ſecundum aliquotas; ita Scotus cit. Prima pars prob quia tunc quodlibet viuens ſemper in duplo nutriretur, & conſequenter in duplò ſemper augeretur; quod eſt falſum. Tum quia nutritio fit per conuerſionem alimẽti in poris incluſi, ſed non quælibet proportionalis pars habet porũ, ſed inter duos poros mediant plures, imò infinitæ partes proportionales, ergo non quælibet proportionalis pars immediatè nutritur. Secunda pars prob & explicatur, nam quælibet pars viuit, ergo quælibet pars nutritur, cum nutritio ſit propria operatio animæ vegetantis; Tũ quia in qualibet parte aliquota reperitur calor naturalis, vt patet, & in qualibet parte adeſt alimentum approximatũ per poros, ergo in qualibet parte fit nutritio, illud .n.alimentum,quod per poros iuxta poſitum erat huic parti, & conſequenter contiguum illi, poſt conuerſionẽ illius alimenti in ſubſtantiam aliti, iam iuxta ponitur per continuationem illi parti, cum ſit eiuſdem ſpeciei cum illa. Nec per hoc ſequitur poros deficere,quia idẽ calor naturalis, cuius virtute concoquitur alimentum, quaſdam partes eius reſoluit in vaporẽ, & vapor iſte quaſi impellens partes viuentis versùs externum locum,tam quę erant,quàm quæ de nouo ſunt genitæ, dilatat, & per talem dilatationem fit nouus porus. Quod addit hìc Riuius de partibus proportionalibus,& aliquotis,parum refert, conſiſtit .n.diſcrimen in modo loquendi, cum.n. dicimus, quod partes proportionales nõ immediatè augentur, ſenſus eſt, quòd non omnes partes immediatè habẽt alimentũ iuxta poſitũ,quod negari nequit.

Dices, ſi nutritio viuentium fit per iuxtapoſitionem alimenti in poris, ergo non differt à nutritione non viuentium, quæ etiam fit per iuxtapoſitionem, vt patet in igne,hoc autem eſt cõtra Ariſt. 1.de Gen.ca.de augment. Inſuper ipſemet tex.33 .ait, auctionem fieri ſecundum omnes partes, & vniuerſaliter loquitur de omnibus partibus non diſtinguens de partibus proportionalibus, & aliquotis, vt fecit, cum tex.32.diſtinxit de partibus ſimilaribus, & diſſimilaribus,ergo intellexit nutritionem fieri ſecundum partes proportionales. Tandẽ quia augmentatio nõ fit ſecundum omnes dimenſiones,plùs enim creſcit viuẽs ſecundum longitudinem, quàm ſecundum latitudinem, ergo non augetur ſecundum omnes partes etiam aliquotas.

92 Reſp.ad 1. neg. conſeq. quia nutritio inanimatorũ fit per iuxtapoſitionem externam ex vna tantum parte, vel ſi fieret ſecundum omnes partes in circuitu,iam pabulum adhuc erit extrinſecum toti igni,imò ſi fieret ſecundũ partes aliquotas,hoc eſſet per accidens, nõ enim ſic petit natura corporis inanimati;at nutritio viuentium, & fit per intus ſumptionem alimenti in poris, & venis,

& ſe-

& ſecundum omnes partes ex ſui natura. Ad 1. ſatis diſtinxit Ariſt. tex.35. dum inquit *Adhuc autem quodcumq. ſignum ſenſibile aut maius, aut minus factum eſſe, & non vacuum eſſe corpus, neque duas magnitudines in eodem loco*, per ly namque *ſignum ſenſibile* partes intellexit aliquotas. Ad 3. concedimus vitens in longum plùs augeri, eo quia corpus vt ſic erit magis animæ proportionatum, vt ab illa poſſit moueri, & quia potentia nutritiua ſequitur regulam generatiuæ, ſicut iſta in longũ formauit corpus, ſic illa in longum magis protendit.

Dices etiam cum Arriaga diſp.2. de Gen. ſect 5. docente dentes, & oſſa tranſacto incrementi tempore non amplius nutriri; ratio eſt, quia partes iſtæ, & vniuerſaliter duriores partes ita exiccãtur, & illarum pori clauduntur, vt non poſſint amplius ſugere alimentum, quo nutriantur. Tum quia ſi oſſa eſſent capacia nutritionis, ſicut caro, ſemper poſſet homo in altum creſcere, & maximè ſi cõcedatur creſcere ſecũdum latitudinem, non .n. eſt maior ratio de vna, quàm de altera dimenſione. Tum 3. quia etiam in grauiſſimis morbis nõ minuitur hominis ſtatura, ergo oſſa non patiuntur decrementum, & conſequenter non nutriuntur, aliter ſemper augerentur, quia nutritio, ſi ex alio capite non adeſt diminutio, ſemper cauſat auctionem.

Reſp. has rationes non ſatis conuincere, ſolum .n. oſtendunt partes duriores, quia ſicciores, poſt temporis incrementum non tàm facilè nutriri; tũ quia calor in illis non multum viget; non tamen oſtendunt nullatenus amplius nuttiri, quia adhuc ſunt animata anima vegetatiua, proprio gaudent vitali calore, & ſemper habent alimentum approximatum, non creſcunt autem verſus longitudinem, quia iam viuens peruenit ad ſtatum, & quamuis notabiliter non decreſcant propter duritiem, non nihil tamen minuuntur, quandoque maximè in morbis. Et ſpecialiter eſt id aſſerendum de dentibus, qui niſi continuò nutrirentur, totaliter quamprimum deficerent, nõ.n. ſolummodò decreſcunt ex actione caloris, vt omnes aliæ partes, ſed etiã continuo ciborum attritu, vnde maximè indigent ſupplemento, ita notauit Ariſt. 2. de Gen. Anim. ca 4.

QVÆSTIO VII.

An viuens toto vitæ tempore idem numero permaneat.

93 EX hucuſq; dictis actione caloris naturalis in viuente duo fiunt, conſumitur ex vna parte ſubſtantia propria corporis, & reſoluta in vapores, & excremẽta decreſcit corpus, ex alia verò parte conuertitur alimentum in ſubſtantiam eiuſdem viuẽtis, vt reparetur quod erat amiſſum, & cum tranſmutationes iſtæ toto vitæ tempore fiant, iam non videtur ad finem vitę permanere vlla pars eorum, quã habuit viuens in principio vitæ, (quod maximè vrget in alijs viuentibus ab homine, in quibus mutatio fit tàm ſecundum animam, quã ſecundum corpus, vbi in homine fit ſolum ſecundum corpus) mutatis autem partibus ſubſtãtialibus ex parte formæ, & materiæ mutatur entitas, & ſubſtantia rei, quare meritò dubitari ſolet, an maneat idẽ viuens numero ante, & poſt nutritionem toto tempore vitæ.

44 Conueniunt omnes Philoſophi in hoc, quod idem numero viuens maneat à principio vitæ vſq. ad finem, ita Ariſt. 1. de Gen. c.5. & ratio ſuadet, quia videmus ſenes recordari eorum, quę in adoleſcentia euenerunt; eadem ferè accidẽtia .ſ. cicatrices, næuos, & ſimilia perſiſtere in corpore, ergo eadem quoq. ſubſtantia; Tũ quia nutritio non eſſet quędam aggeneratio ſecundum partem, ſed potius ſimpliciter generatio totalis. Et tandem Chriſtus Dominus, qui in vtero virginali conceptus fuit, & a puriſſima Virgine ablactatus idem numero factus homo à Iudæis pro ſalute humani generis Cruci fuit confixus. Diſcrepant tamen in modo, quo identitas hæc numerica

merica

Digitized by Google

merica ſaluari poteſt cum tot mutationibus, nam qui ſuſtinent in nutritione nullam formæ partem acquiri; vel deperdi, ſaluant vnitatem hanc, quia permanet toto vitę tempore eadem numero forma l. varietur materia, & quia vnitas principalius eſt à forma, ideo viuens idem numero permanet; ita Anthores cit. nu. 75. Alij ex oppoſito; quorum eſt Moriſanus diſp. 3. de Gen. dub. 5. Ioan. de S. Tho. qu. 8. art. vlt. ſaluant vnitatem numericam per æquiualentiam, concedunt .n. in fine vitæ nihil remanere in viuente, quod fuerit in principio, attamen quia hæc partium mutatio non ſimul, ſed ſucceſſiuè, & longo temporis interuallo facta fuit, & modo ſecundum vnam partem, modo ſecundum aliam, & pars, quæ ſuccedit, eſt ſimilis omnino parti corruptæ, ideo cenſetur idem numero viuens permanere, eo modo, quo flumen ſemper idem cenſetur, quamuis ſecundum partes varietur; ſicut etiam nauis, .l. nunc renouetur arbor, cras temo, modò carina, modò puppis, modò hæc tabula, modò illa alia, itaut poſt multum temporis omnes ipſius partes erunt immutatę, & tamen eadem nauis cenſetur per æquiualentiam; hunc dicendi modum probabilem putat Hurt. diſp. 6. Phyſ. ſect. 5. & ab ipſo P. Faber theor. 40 c. 4. in re non diſcrepat.

95 Conimbr. 1. de Gen. ca. 5: qu. 12. artic. 2. primum differunt à præcedenti opinione, aiunt .n. viuens mutari toto vitæ tempore ſecundũ partes materiales, non ſecundum partes formales, vocant partes formales partes integrantes ſecundum communem eſſentiæ rationem ſpectatas, materiales verò eaſdem conſideratas quò ad conditiones indiuiduãtes; quæ explicatio placet Hurtado. Ioã. de S. Tho. per partes materiales intelligi partes integrales ſecundũ ſe, per partes formales eaſdem conſideratas ſub illa diſpoſitione, ſub qua manet caro quãtum ad figuram, temperamentum, ordinem, & cõtinuationem ad reliquas partes. Complut. diſp. 6. de Gen. q. 5. aiunt, *partem carnis materialiter conſideratam dicere hanc partem carnis aliter identificatam, vel unitam per continuã, & imperceptibilem ſucceſſionem; formaliter verò dicere hanc, vel illã partem prout ſecundùm ſe identificatam cum hac certa, & determinata ſubſtantia præexiſtenti, & ſecũdùm quód, prout eſt pars, ratione quantitatis vnitur ſecundùm cõtinuationem cum partibus præexiſtentibus*. Alij diſtinguunt de partibus integrantibus, aliquæ enim fluentes dicuntur, aliquæ verò permanẽtes, viuens ſecũdùm illas variatur, idem verò numero permanet ſecundum iſtas; ſed differũt in aſſignatione harum partium, nam quidam aiunt alias partes eſſe ſpermaticas, quæ immediatè generãtur ex ſemine, & ſunt omnes illæ, ex quibus componitur ſubſtantia producta per generationem, alias eſſe nutrimentales, quæ per nutritionem acquiruntur, illas permanentes appellant, iſtas fluentes. Alij verò partes diuidunt in duriores, ſicciores, & ſolidiores, vt ſunt oſſa, nerui, cartilagines, &c. & iſtas permanentes ponunt, & in partes molliores, & humidiores, vt caro, venæ, &c. quas fluentes aſſerunt eſſe.

96 Dicendum eſt vnitatem numericam viuentis rectiùs non poſſe ſaluari, quàm ex hoc, quòd partes ſolidiores licet fluant, magna tamen ex parte inuariatæ manent quò ad ſubſtantiam, licet mutentur quò ad accidentia; ita Ruuius 1. de Gen. tract. de nutrit. qu. 9. Biragus ibid. q 12. Arei q. 34. Auerſa q. 50. philos ſect. 4. & ex parte Zab. li. de accret. c. 23. & colligitur ex Scot. 4. d. 44. qu. 1. M. vbi ait multas partes fluere in vita hominis, & multas redire, vnde ſi putaſſet nullam partem ſeruari eandem per totam vitam, dixiſſet omnes partes fluere, ergo aliquæ partes permanent ſecundum Scotum. Prob. autem primò refutando omnes modos allatos, & quidem primum dicendi modum, quòd permaneat forma, iam confutauimus qu. 5. Deinde quòd identitas per æquiualentiam non ſufficiat, prob. quia iſta vnitas non eſt propriè vnitas numeralis, ſed in ęſtimatione

matione quadã morali;nec ſaluat,quòd iſta mutatio paulatim fiat, & vna pars verè continuetur alteri;hæc.n.omnia nõ inferunt identitatem numeralem, ſicut non tollunt realem diſtinctionem, nam pars,quæ ſuccedit, eſt realiter à præcedenti diſtincta, ergo progreſſu temporis totum viuens erit numero diuerſum totaliter à viuẽte in principio vitæ. Neque vnitas partium formalium ſecũdum communem rationem eſſentiæ eſt ſufficiens, quia hæc vnitas non eſt numeralis, quæ à differentijs indiuiduantibus ſumitur, ſed eſt ſpecifica, & eſſentialis, quare ſicut duo indiuidua non neceſſariò habent eadem accidentia, ſic viuens in fine vitæ non neceſſariò habebit eadem accidentia, quæ habebat in principio, quod eſt contrà experientiam;tum quia quando pars aliqua cicatrice ſignata fluit, & noua ſuccedit, hæc noua non deberet ſignata generari, quia virtus productiua ex ſe intẽdit producere partem ſine aliquo defectu, nec eſt aſſignabilis aliqua cauſa cogens virtutem illam ad producendam cicatricem, ergo nõ quælibet pars viuentis fluit, ſed aliqua remanet; quod etiam impugnat vnitatem per æquiualentiam. Nec expoſitio Ioan. de S.Tho. aliquid valet, diſpoſitio.n.illa, figura, temperamentum, ordo, & continuatio, cum ſint accidentia, non inferũt vnitatem numericam ſubſtantialem, ſed accidentalem; tum quia nec accidentia iſta ſunt eadem numero, ſed ſpecie, variantur.n. ad variationem ſubiecti, quare ſolum inferunt vnitatem per æquiualentiam. Quod addunt Complut. vel eſt idem cum dicto Ioan. de S.Th. ſed magis confuſè explicatum, vel ſi aliquid diuerſum docent, eſt falſum, & in ſolis verbis conſiſtit.

97 Inſuper nõ eſt verùm partes ſpermaticas ſemper in viuente permanere; tum quia Ariſt. 1. de Gen. 32. & ſeq. docet omnes partes nutriti augeri, & diminui, ergo etiam ſpermaticę partes minuuntur, non ſemper permanent; tũ quia vt ait Doctor cit. partes ſpermaticæ ſunt eiuſdem rationis cum nutrimentalibus, ergo ſicut iſtæ fluentes ſunt, quoniã humidum habent cum calore admixtum, etiam illæ; tum quia ſi hoc eſſet, iã puer recenter genitus non indigeret alimento, & nutritione, vt perditum reſtauretur, ſed tantùm vt augeatur, nam calor naturalis non poſſet in humidum illud agere, hoc autem eſt falſum, quia ſi non alitur, ſtatim moritur, cui accedit, quòd materia, quæ ab ortus principio trahitur, eſt modica, vt eſt embrio in animalibus, ſemen in plantis, quomodo igitur poterit poſtea diffundi humidum in illa incluſum per tantam molem, quanta eſt magnitudo animalis perfecti, & plantæ. Ex his etiam impugnatur alter dicendi modus, quòd partes duriores non fluant, nam iſtæ quoq. ſunt animatæ ex calido, & humido compoſitæ; tum quia ſi nullo modo fluerent oſſa, & ſolum illis fieret additio alterius ſubſtantiæ per nutritionem, iam per totam vitam augerentur hæ partes, & conſequenter viuẽs per totam vitã augmentaretur, aut ſaltim augmentatio celeriùs fieret, & in maiori mole, quam modò fit.

98 Concludendum eſt igitur omnes partes viuẽtis ſiuè ſpermaticas, ſiuè nutrimentales, ſiuè molliores, ſiuè duriores fluere; cum hoc tamen ſtat, quòd nõ eſt neceſſe, vt partes duriores totaliter fluant, vt nulla earum partium, quas habuit viuens à principio, permaneat eadẽ numero in fine vitę, imò magna ex parte inuariatæ manent quò ad ſubſtantiã; ratio eſt, quia partes iſtæ cum humiditate magnam habent annexam ſiccitatem propter prædominium terræ, vnde ex ſe habent, vt poſſint valde calori reſiſtere, qui adhuc in ipſis non eſt tantæ actiuitatis, at in partibus mollioribus tàm humidum, quàm calor magis viget, ergo.l. calor continuò agat in partes duriores, quia agit remiſſiori actione, nequit totaliter illas deſtruere, &.l. conſumat humidum cibale, cum hoc tamen etiã aduenit pars aliqua ſicca, & terreſtris, quæ alteri ſiccæ parti coniungitur; hinc eſt, quòd oſſa non totaliter corrumpuntur, neq. cutis, vt patet in infirmitate, in qua

licet

licet eato, & partes molliores multùm decreſcant, oſſa tamen, & pellis ferè nihil, vel parum diminuuntur; vnde dicebat Ariſt. in li. de iuuent. & ſenect. quod ſenectus non eſt aliud, quàm quædam corporis exiccatio, quoniam humidum ſemper minuitur, ſiccum verò creſcit; quod poteſt exemplis declarari, ignis. n. comburit lignum, permanent cineres, aqua citius excauat, & magis lapidem mollem, quàm durum. Verum eſt tamē, vt notat Doctor cit. lit. E. quòd hæ partes remanent quò ad accidentalia alteratæ, & impuriores, eo quia omne agēs in agendo repatitur, & debilius euadit.

Specialiter tamē eſt dubiū de corde, cerebro, & iecore, quæ ſunt partes principaliores viuentis, à quibus pendent operationes vitales, & tamen ſunt fluidæ, & maximè fluxui obnoxię, quarè ſi mutantur totaliter, parū referret, quòd cæteræ minus principales permanerēt; dicimus tamen cerebrum ſecundùm aliquas partes conſeruari, quia in ipſo viget frigiditas, & calor eſt debilis (quomodo autem conſeruentur, vel deleantur ſpecies in cerebro ſtante iſto fluxu, dicemus in lib. de anima) de corde dici poteſt permanere adhuc ſecundum partes terreſtriores, quia vt ſæpe diximus, in qualibet coctione fit ſeparatio harum partium à ſubtilioribus, idem de iecore, quamuis ſi totaliter mutetur, parum referret.

99 In oppoſ. arg. oſtendendo omnem partem viuentis totaliter fluere, & conſequenter viuens non permanere idem numero; nam Ariſt. 1. de gen. 36. comparat partes viuentis aquæ per aliquam menſuram tranſeunti, at aqua totaliter fluit, & tex. 44. comparat nutritionem mixtioni aquę cum vino, vinum autem, ſi ſæpius miſceretur cum aqua, totaliter mutaretur. Tum 2. ex Scoto ſæpè cit. qui oſtendit contra Magiſtrum nullam partem corporis eſſe ſimpliciter incorruptibilem, & manere in corpore, ergo per ipſum omnes partes corporis fluunt. Tum 3. progreſſu temporis complexiones, & temperamenta mutantur ad variationem ciborum, ita ūt quidam veneno aſſueti venenoſam acquiſierint naturam, ergo in nutritione omnes partes tranſmutantur. Tum 4. etiam ſi partes duriores permaneant, adhuc non ſaluatur numeralis vnitas, quia maior eſt numerus partium, quæ fluunt, & redeunt, quàm illæ permanentes, ergo potius dici debet viuens diuerſum, quàm idē, denominatio. n. à maiori, & principaliori parte ſumi debet, inter quas primum locum obtinent cor, cerebrum, & iecur; ſimiliter in planta plures ſunt partes per augmentum ſuperadditæ, quàm ſint illę, quas planta in inſtanti generationis habebat, ergo potiùs diuerſa erit propter tàm magnum exceſſum nouarum partium, quàm eadem numero ex illa parvula materia; Quibus accedit, quòd ramus præciſus omninò diuerſam conſtituit arborem à trunco, ergo etiam anteà erat diuerſus numero, non idem. Tandem generans eſt realiter à genito diſtinctum, partes acquiſitæ per nutritionem ſunt cauſatæ à præexiſtentibus, ergo diſtinguuntur, quare nequeunt idem numero conſtituere.

100 Reſp. ad 1. exempla eſſe ſimilitudines, non identitates, quarè exemplū de aqua ſolum declarat fluxum partiū, non tamen totalem fluxum; exemplum de vino oſtendit impuritatem, quam acquirit viuens ex actione in alimentum, de qua loquemur qu. vlt. Ad 2. dicimus intentum Scoti ibi eſſe oſtendere ſolum contra Mag. nō dari partem ſimpliciter incorruptibilem, & totaliter, quod nos concedimus, non tamen aſſerere omnes partes totaliter fluere debere; hoc. n. eſt contra rationem decoctionis, in qua partes terreſtriores ſemper permanent, quia vt ſæpè dictum eſt, in mixto adeſt quædam varietas partium, quarum aliæ ſunt ſubtiliores, aliæ groſſiores, illæ facilè exhalant, non iſtę. Ad 3. ex cōtinua nutritione acquiri ſimile temperamentum temperamento ciborum, quia verè partes molliores tranſmutantur, non idcirco tamen idem de omnibus partibus dicendum. Ad 4. concedendo in viuēte

non

non adeſſe exactam, & perfectam vnitatem numericam, qualis reperitur in rebus ſpiritualibus, adhuc tamen reperiri veram vnitatem numeralem, licet cum aliqua mutatione, neq. ex hoc quòd longè plures ſunt partes fluentes, ideo viuēs diuerſum cenſendum erit, quia partes aliæ ſunt principaliores, & intimiores, vt oſſa, nerui, cutis, & ſimilia, quæ magis faciunt ad conſeruationem viuētis, aliæ ſunt magis extrinſecæ, & minùs principales, vt caro, quæ non ita principaliter ad conſeruationem viuentis pertinent, nam homines reperiuntur ferè ſine carne, non tamen ſine oſſibus, neruis, &c. & quia illæ permanent, nō iſtæ ideo denominatio ſumitur ab illis, non ab iſtis de corde, & alijs diximus n.98 In planta fatemur eſſe minorem vnitatem, quā in cæteris viuentibus, ſicut viuit imperfectiori vita, quàm cætera viuentia, ex iſtis.n. diuiſione non fiunt duo numero viuentia, vt euenit in planta, adhuc tamē dicitur vna numero cōtinuitate, & quia partes magis in ipſa eadem conſeruantur, quàm in alijs viuentibus, quoniam magis terreſtris ſiccitas viget, & calor remiſſior adeſt; non debet autem fieri comparatio inter viuens, vt eſt in fine vitæ, & vt primò fuit genitum, vt ſic.n. patet, quod valde excedit ſecundū partes, ſed comparari debet, vt eſt in fine vitæ ad ſeipſum in tempore augmenti, nam ſic apparebit viuens in fine habere eaſdem ferè partes duriores, quas tempore incrementi acquiſiuit, eo quia iſtæ totaliter non fluxerunt. Ad vlt. concedimus partes præexiſtentes cauſare partes de nouo in nutritione acquiſitas, & conſequenter realiter partialiter diſtingui, neg. tamen conſeq. quòd nō poſſint vnum indiuiduum integrare, ſicut ignis generans, & ignis genitus poſſunt vnum ignem conſtituere integraliter; & materia, & forma, quia vnione per ſe eſſentiali vniuntur, faciunt vnum per ſe, quā-uis forma ſit effectus materię in genere cauſæ materialis.

101 Secundò, arg. quòd partes duriores non fluant; Tum quia ſi omnes partes variantur, ergo corpus ſemper renouatur per nutritionem, & nunquam ſeneſcet, quia ſemper nouas, & recentes partes acquireret, quod eſt contra experientiam. Tum 2. calor naturalis non eſt ſummè intenſus, vt ignis calor, ſed valdè temperatus, ergo non poterit conſumere duriores partes. Tum 3. videmus hominem ob grauiſſimam infirmitatem deperdere totam ferè carnem, non tamē partes duriores; ergo &c. Reſp. his rationibus probari ſolùm partes duriores non deſtrui totaliter, & in magna quantitate, cum hoc tamen ſtat, quòd aliqualiter conſumuntur ſecundùm ſubſtantiam, & multò magis ſecundum accidētalia, qua ratione homo ſeneſcit tàm ſecundùm partes molliores, quàm ſecundum duriores, de quo dicemus q. vlt.

Dices, Ariſt. 1 de Gen. 35. & ſeq. volens adducere rationem, cur viuens toto tempore idem permaneat, non aſſignauit per ſiſtētiam partium ſolidarum, ſed dixit hoc eſſe, quia partes ſecūdùm formam manent, non quæ ſecundùm materiam, & exemplificat de carne, quòd caro ſecundùm formam manet, non caro ſecundùm materiam, ergo per Ariſt. nō ſolum partes duriores permanent, ſed etiam molliores. Tum quia in vermibus omnes partes videntur molliores. Reſp. ex dictis nu. 81. ex hoc, quòd Ariſt. ait partes ſecundùm formam non fluere, iā cōcedit partes quaſdam ſemper permanere, iſtæ autem potius ſunt duriores, quàm molliores propter maiorem conſiſtentiam, & ſiccitatem in illis exiſtētem; exemplificat autem de carne, & oſſe, quia etiam caro poteſt diu permanere quandoque, cum.ſ. habet conditiones requiſitas ad partem ſecundum formam, ſ. non tàm diuturno tēpore perſeueret; ſatis igitur erat Ariſt. oſtendere quoſdam partes in viuēte nō fluere, vt ſaluaret vnitatem numericam ipſius. Ad illud de vermibus dari partes aliquas proportione talibus correſpondentes, quæ non fluunt totaliter, tum propter breuitatem vitæ, tum propter exiguitatem caloris.

QVAE-

QVÆSTIO OCTAVA.

De augmentatione.

102 Augmentatio dupliciter ſumitur, primò pro auctione, qua corpora abſque additione alicuius ſubſtantiæ augentur, & hæc propriè dicitur rarefactio, de qua egimus diſp. 4. Secundò, ſumitur pro accretione, qua corpora augentur per additionem alicuius ſubſtantiæ, & hoc dupliciter, nam vel talis additio fit ſolùm à cauſa extrinſeca, vt cum vni aquæ additur alia, & hæc cõmunis eſt omnibus corporibus, vel fit à cauſa intrinſeca, vt cum viuens per principium intrinſecũ alimenti conuerſiuum augetur, & hæc eſt propria viuentium ſolũ, de qua loquimur in præſenti, cuius conditiones tres enumerantur ab Ariſt. 1. de Gen. 33. prima, vt id, quod augetur, ſecundùm omnes partes augeatur, Secunda, vt maius fiat ex aduenienti materia, Tertia, vt id, quod augetur, permaneat idem ante, & poſt augmentationem.

Aduertendum inſuper eſt, quod cum non poſſit produci ſubſtantia corporea naturaliter ſine quantitate, quæ eſt veluti propria paſſio ipſius, quando alimentum per nutritionem conuertitur in ſubſtantiam aliti, ſimul ac producuntur nouæ partes ſubſtantiæ, acquiruntur etiã cum illis nouæ partes quantitatis, quæ præexiſtẽti quantitati eiuſdem corporis viuentis vniuntur, & quia cũ corpus acquirit maiorem quantitatem, vt plurimum fit maius, & extenditur in ordine ad locum, hinc illi quantitati aduenienti de nouo corpori annectitur quidã motus localis, vt ait Ariſt. 1. de Gen. 25. non quod tranſeat de vno loco ad aliũ prorſus diuerſum locum, neq. quòd voluatur ad modum ſphæræ intra eũdem locum, ſed ſolum acquirendo maiorem locum per extenſionem; Hæc igitur interueniunt in auctione, primò fit quędam diſtenſio partium viuentis verſus omnem dimenſionem, qualis fieret in re aliqua, quæ ab lateribus omnibus traheretur, quæ diſtenſio fit ab anima principaliter, & à potentia augmentatiua, inſtrumentaliter à calore; hac diſtenſione dilatantur omnium partium pori, in quos venæ capillares deſinunt, per quarum oſtiola ſanguis exit ad eas partes reſtaurandas, vnde caro de recenti abſciſſa eſt ſanguine plena in poris illius incluſo, & fiunt pori capaces maioris alimenti, quã fuerit particulare proximarum partiũ deperditum; Secundo poſt hanc diſtenſionem ingreditur poros ex venis illis ſanguis, vbi decoquitur, & in cambium, rorem, vel glutem cõuertitur (qui ſunt tres gradus, per quos ex communi Medicorum ſententia tranſit ſanguis antequam conuertatur in ſubſtãtiam aliti) Tertiò, fit conuerſio alimenti in ſubſtantiã aliti, quæ eſt nutritio, Quartò, fit acquiſitio partialis quantitatis, & vltimò conſequitur illa extenſio ad maiorem locũ occupandum. Vt igitur exactè auctionẽ explicemus, tria debemus inquirere .ſ. formalitatem, in quo formaliter conſiſtat, modum, an .ſ. fiat in inſtanti, vel ſucceſſiuè, & tempus, ſcilicet an duret toto vitæ tempore.

103 Quò ad primum, certum eſt auctionem non poſſe formaliter conſiſtere in illa partium diſtenſione, vel ingreſſu alimẽti in poris, vt videtur aſſerere Tolet. nam tunc viuens propriè non acquirit nouam quantitatẽ, quę ſit ipſius propria, alimentum .n. non eſt adhuc de ſubſtantia viuentis, niſi in potentia; tũ quia cũ viuens morbo aliquo intumeſcit propter noxij humoris augmẽtum, propriè diceretur augeri, quod eſt falſum, quia auctio eſt naturalis à principio intrinſeco proueniens, tumefactio verò illa eſt violenta. Quapropter formalitas augmentationis in aliquo horum trium cõſiſtere poteſt, .ſ. vel in actu nutritionis, vel in acquiſitione nouæ quantitatis, vel in extenſione illa ad maiorem locũ, aut ſaltim in aliquibus iſtorum, vbi notat. quod auctio poteſt ſumi vel in ratione mutationis, vel in ratione actionis, ſicut generatio.

Marſ. 1. de Gen q. 10. Saxon. qu. 9. &

alij

Digitized by Google

alij non diſtinguunt augmentationem à nutritione realiter, ſed ſolum formaliter, ſeu ratione, inquiunt.n. quod per nutritionem acquiritur noua ſubſtantia, & ex vi nutritionis præcisè abſq. alia actione habetur noua quantitas. Iand.4.Phyſ.q. 10.Burl.3.Phyſ.tex.6.docent augmẽtationem formaliter in illa extenſione ad locum conſiſtere. Zab.lib. de accret.c. 9.& Areſ.de Gen.qu.30.aiunt augmentationem importare vtrumq. tàm nutritionem, quàm extenſionẽ, ſed differunt, quia Ares.vult extenſionem eſſe de formali ſignificato, nutritionem de connotato, Zab.verò vtramque vult ex æquo importari, ſed cum hoc, quod cum nutritio ſit mutatio indiuiſibilis, ſeu inſtãtanea, extenſio verò motus ſucceſſiuus, nutritio inſeruit extenſioni tanquam principium eius, vt ſe habet punctum reſpectu lineæ. Communis Doctorũ opinio eſt, quod augmẽtatio in acquiſitione quantitatis conſiſtat, ſed diſcrepant, nam aliqui negant actionem iſtam eſſe productiuam, ſed ſolum vnitiuam, quia ſupponunt quantitatem conſequi materiam primam, quare cum in nutritione eadem materia alimẽti vniatur materiæ corporis viuentis, quantitas etiam materiã alimenti concomitans vnitur quãtitati corporis, non de nouo producitur, ita ſentiunt aſſerẽtes materiam eſſe ſubiectum accidentium, quos citauimus diſp.3.Phyſ.qu.1. Alij ex oppoſito concedunt per auctionem produci nouã quãtitatem, & conſequenter, quod auctio ſit actio productiua; differunt adhuc, quia Gotfr.quol.11.qu.3.& alij volunt produci de nouo totam quantitatem viuẽtis corrupta præexiſtẽte, alij verò, & eſt communior ſententia, hanc productionem ſolummodò terminatam ponũt ad partialem quantitatẽ illius partialis ſubſtantiæ per nutritionem acquiſitæ, integra permanente præexiſtente quantitate viuentis.

104 Dicendum auctionem vt mutationem formaliter conſiſtere in acquiſitione partialis quantitatis, qua viuens ſuccedit à minori quantitate ad maiorẽ virtute caloris naturalis à nutritione, & extenſione realiter diſtincta, vt actionẽ verò conſiſtere in productione partialis quantitatis, non totalis. Hæc concluſio habetur à Scot.4.d.44.qu.1.& alijs locis citandis, & primò quod realiter à nutritione diſtinguatur, eſt Scoti in 4. cit.L.& d.11.q.3.Ee.& habetur expreſsè ab Ariſt. 5. Phyſ. 18. & ſeq. vbi tres ſpecies motus aſſignat.ſ.auctionem, alterationem, & lationem, eaſq; à mutatione, quæ ad ſubſtantiam terminatur, diſtinguit. Tum quia termini vtriuſque realiter inter ſe diſtinguuntur, nutritionis.n.terminus eſt ſubſtantia, auctionis quantitas, ergo & mutationes ſunt realiter diſtinctæ. Tum quia augmentatio vt à nutritione diſtincta eſt actus mobilis, quatenus mobile eſt, & in potentia ad quantitatem, vt habet Ariſt.3.Phyſ.16. ergo vt diſtincta habet rationem motus per ſe.Neq. dicas quantitatem conſequi ſubſtantiam, ideoq. non fieri diſtincta actione à ſubſtantia partiali, neque eſſe diſtinctam mutationem à nutritione. Nam vt in ſimili diximus. diſp.5.qu.1. art.2.loquendo de diſtinctione generationis ab alteratione, non quia forma ſubſtantialis naturaliter cõſequitur vltimam diſpoſitionem, idcirco propria nõ efficitur actione, ſufficit enim quod res realiter diſtinguãtur, vt eſt in propoſito.

105 Neque dicas cum Zab.nutritionem ad accretionem ſpectare tanquam initium, & ad modum puncti in linea, quãuis ſit ab accretione realiter diſtincta. Non vrget, quia falſum eſt nutritionem in inſtanti fieri, extenſionem verò in tempore, vtraque.n.vel in inſtanti, vel in tempore neceſſariò petunt fieri, ſi.n. nutritio ſit in inſtanti, certum eſt partem illam nouam ſubſtãtiæ ſuam partialem quantitatem habere, aliter ſubſtantia ſine quantitate, & conſequenter ſine alijs accidentibus in quantitate fundatis exiſteret, quod naturaliter implicat; vel ergo in illo inſtanti pars iſta habet ſuũ locum proportionatum, & ſic in codẽ inſtanti eſſet ſimul nutritio, & intenſio localis; vel non habet locum proportionatum,

tum,& ſic vel eſſet cum alia parte compenetrata, quod nequit dici naturaliter, vel condenſata, vltrà quã expoſcat propria natura ipſius, quod etiã eſt falſum, quia ſicut ante introductionem formæ ſubſtantialis materia alimẽti diſponitur quò ad qualitates, ita etiam quò ad denſitatem, imò alimentum ante nutritionem,cum ſit liquidum,potiùs debet cõdenſari,quàm rarefieri, vt in ſubſtantiã aliti conuertatur,ergo nũquam poſt nutritionem ſubſtantia illa petit extendi. Tũ quia hoc admiſſo adhuc nequit nutritio dici principium accretionis veluti punctũ lineæ, nam illa mutatio ſe habet vt principium alterius mutationis, cuius terminus eſt principiũ termini alterius, ſic ſi primò acquireretur punctum, deinde linea,acquiſitio puncti eſſet quædã mutatio initiatiua acquiſitionis lineæ, ſed partialis ſubſtantia non eſt principiũ loci,nec ad illum pertinet,cum ſint alterius rationis,imò potius locus ordinatur ad ſubſtantiam, ergo neque nutritio erit principium intrinſecè ſpectans ad extẽſionem localem,ſolum immediatè ſe habebunt, ſicut alteratio, & generatio ad inuicem immediatè ſe conſequuntur, nõ ideo tamen alteratio eſt initium generationis intrinſecè incluſa in ratione formali ipſius.

106 Secundò,quod formaliter nõ ſit extenſio,prob.quia extenſio iſta terminatur vel ad locum,vel ad raritatem,neque locus, neq. raritas ſpectant ad prædicamentum quantitatis,at augmentatio eſt motus ad quantitatem ex Ariſt.3.& 5.Phyſ.Tum quia extẽſio localis eſt effectus augmentationis, hæc n. cauſalis eſt vera, ideo viuens occupat maiorem locum,quia eſt auctum,ergo nequit cõſtituere formalitatem augmentationis. Si dicas cum Zab.etiam nutritionem,& quantitatis acquiſitionem includi cum extenſione in formalitate accretionis; Iam eſt nu.105.impugnatum, tum quia nequeunt tot mutationes realiter diſtinctæ vnum per ſe conſtituere,cum non ſe habeant per modum actus,& potentiæ. Nec valet,quod ait Areſ.non quamcunque rarefactionem eſſe accretionem,ſed quæ connotat nutritionem, & acquiſitionem quantitatis, quo pacto verè hæc extenſio eſt in prædicamento quantitatis. Non valet,nam eſto cõcedamus nutritionem eſſe connotatum accretionis, quia non quælibet quãtitatis acquiſitio dicitur accretio, ſed quæ habet conditiones aſſignatas nu.102.quæ neceſſariò ſit cum nutritione, falſum tamen eſt acquiſitionem etiam quantitatis eſſe connotatum, & extenſionẽ localem de formali ſignificato,nam cum terminus formalis extenſionis ſit ſitus partium ex dictis diſp.4. certè non poteſt hæc extenſio eſſe motus ad quantitatem, ſed potius motus ad ſitum, qui licèt ſit modus quidam quantitatis, parum refert, nam etiam Vbi dicitur modus, & terminus quantitatis, & tamen latio non dicitur eſſe motus ad quantitatem, ratione verò connotati non magis eſſet in prædicamento quantitatis, quàm in prædicamento ſubſtantiæ, quia etiam nutritio connotatur; Neq. diuiſio illa motus in tres ſpecies eſt diuiſio per connotata, & per extrinſeca accidentalia, ſed per differentias ſpecificas.

107 Tertiò, quod verè ſit motus ad maiorem quantitatem, eſt Ariſt. ſæpè cit.& 2.de An.47. vbi ait *Eſt autem eſſe aliud alimento, & augmentatiuo, ſecundùm.n.quòd quantum quoddam eſt, augmentatiuum eſt, ſecundùm autem quòd hoc aliquid,& ſubſtantia,alimentum*. idem habet 1.de Gen.31.& 41.& prob. quia quantitas verè poteſt terminare per ſe motum,ergo acquiſitio quãtitatis erit verus motus ad illam, antec. prob.quia habet entitatem per ſe acquiſibilem, & contrarietatem ſufficiẽtem, vt poſſit cauſare ſucceſſionem, ſicut.n. latitudo ſpatij, & latitudo intenſiua coloris ſufficiunt,vt inter vnum vbi, & aliud, & inter remiſſum colorem, & intenſum detur verus motus, ita latitudo, quæ inter minorem,& maiorem quantitatem adeſt, ſufficiẽs erit ad cauſandum motum;ſolũ poſſet obſtare,quod quantitas non videtur per ſe acquiri, ſed ad-

acquiſitionem ſubſtantiæ, ergo ſicut ex hoc capite negatur motus ad relationẽ, pariformiter negari debebit ad quantitatem; qua ratione Plato in Parmenide, & in Thæteto, Galen. 1. Method. ca. 6. Valles. controu. 29. ad Tyrones, & lib. 2. controu. medic. c. 27. & alij negarunt ad quantitatem eſſe per ſe motum. Hoc tamen non officit, non. n. quia aliquid acquiritur ad acquiſitionem alterius, idcirco nequit per ſe terminare motum, aliter ſecundæ qualitates, quæ ex acquiſitione primarum acquiruntur, habitus, qui ex frequentatis actibus adipiſcitur, imò & forma ipſa ſubſtantialis, quæ ad acquiſitionem vltimæ diſpoſitionis habetur, non poſſent eſſe termini per ſe motus, quod eſt falſum; requiritur ergo, vt ita ad alterius acquiſitionem acquiratur, quod ſit omnino ens occaſionatũ, non per ſe intentum à natura, qualis eſt relatio; at quantitas, vt notat Doctor 4. d. 44. qu. 1. N. per ſe intenditur a natura, hæc. n. & intendit partialem ſubſtantiam propter reſtaurationem deperditi, & augmentationem propter acquiſitionem quantitatis debitæ viuẽti; imò hoc magis per ſe intendit, quia etſi non deperderetur aliquid ſubſtantiæ, adhuc intenderet augmentationem.

108 Tandem quod augmentatio vt actio ſit productiua, non tantum vnitiua quantitatis, patet ex dictis diſput. 3. Phyſ. q. 1. vbi ſtatuimus ſubiectum accidentium compoſitum, non materiã primam, quod verò ſit productiua partialis quantitatis, non totalis, probat Doctor 1. d. 17. qu. 3. SS. ad hominem contra Goſfr. ratione theologica ex ratefactione in Sacramento Altaris, tũc enim per Goſfr. acquiritur noua quãtitas, ergo ià tota quantitas vini conſecrati mutaretur, quare Chriſtus nõ eſſet amplius ſub illis ſpeciebus, quia Chriſtus tamdiu manet ſub ſpeciebus, quandiu conſeruãtur ſpecies illæ, nec ſimilitudo ſpecifica inter illas quantitates ſufficit ad permanentiam Chriſti ſub ſpeciebus; nam ſequeretur, Chriſtum adhuc permanere in Sacramento, ſi quantitati vini ſuccederet quantitas aquæ, aut alterius liquoris, quia ambæ ſunt eiuſdem ſpeciei, nec vna magis poſtulat informare aquam, vel vinum, quàm altera. Deinde in 4. d. 14. qu. 4. §. *Quantum ad iſtam opin.* hoc idem probat ratione Philoſophica, nam ſi quantitas prior deſtrueretur ad acquiſitionem nouæ, ergo cum quantitas ſit ſubiectum omnium accidentium ex dictis diſp. cit. Phyſ. iam vel omnia alia accidẽtia migrarent de ſubiecto in ſubiectum, quod eſt falſum, vel mutarentur ſimul, quod eſt contra experientiam, tũ quia poteſt eſſe, quod tunc non adſint agentia, quæ poſſint accidentia illa cauſare, vt ſunt præcipuè colores, ſapores, &c. non. n. quod eſt cauſa auctionis, eſt cauſa aliorum accidentium. Quibus accedit, quia data hac ſententia, ſi mari adderetur gutta aquæ, tota quantitas aquæ corrumperetur, quod eſt falſum, quia tũc agens ageret in ſubiectum maximè diſtans.

109 Obijc. contra prædicta, & primò, quod auctio à nutritione non differat, ex Ariſt. 1. de Gen. 41. dicente *Differunt nutrimentum, & augmentatio ratione*, & rurſus *nutrimentum augmentationi idem quidem eſt*. Tum 2. ſicut quantitas totalis eſt propria ſubſtantiæ corporeæ, & eam naturaliter conſequitur, & in inſtanti cum ea producitur virtute generationis ſine noua mutatione, idem dicendum de quantitate partiali reſpectu partialis ſubſtantiæ in nutritione, quod ſ. non fiat propria, & diſtincta actione, ac mutatione à nutritione, ſicut neque quando acquiruntur accidentia alia ad acquiſitionem quantitatis datur ad illa per ſe motus. Tum 3. & ſi varientur, ac multiplicentur termini ſecundarij motus, dummodò tamẽ terminus per ſe primò intentus ſit vnus, vnica tantum erit mutatio, ſed in caſu ſolum ſubſtantia per ſe intenditur à natura, quantitas autem ex naturali quadam concomitantia, ergo &c. Tum 4. hæc augmentatio reperitur etiam in non viuentibus, & tamen accretio non niſi in viuentibus adeſt, ergo accretio dicere debet nutri-

tionem,

tionem, quæ eſt ſolum viuentium.

Reſp. ad 1. Ariſt. illis verbis ſolū innuere non aſſumi aliam materiam, vel cibum pro augmentatione, & nutritione, ſed idem alimentum pro vtraque inſeruire, vnde illa dixit ratione differre, quæ in eodem ſubiecto coniunguntur, & ſunt diuerſę rationes, & formæ in eodem ſubiecto, vt ſunt forma ſubſtantialis, & quantitas in alimento. Ad 2. in generatione dari nouam actionem productiuam quantitatis diſtinctā ab actione productiua ſubſtantiæ, & hoc quia quātitas, cum ſit entitas realiter à ſubſtantia diſtincta, petit diſtincta actione fieri à ſubſtantia, non tamen interuenit noua, & diſtincta mutatio, non quia non adſit terminus ex ſe potens motum terminare, ſed quia ſubiectum .ſ. compoſitum non præfuit tempore ſub priuatione, at in nutritione, & adeſt augmentatio vt actio, & vt mutatio, quia ſubiectum .ſ. viuens tempose præfuit ſub minori quantitate. Ad 3. patet ex dictis n. 107. Ad 4. ſolum infert nutritionem aliqualiter ab accretione connotari, quod concedimus, non tamen eſſe de principali ſignificato.

110 *Secundò*, obijc. quod extenſio localis ſit accretio, quia Ariſt. 1. de Gen 25. ait, quod augmentatur, mutare locum, quemadmodum quod extenditur, ergo ſentit auctionem in extenſione formaliter conſiſtere; & 4. Phyſ. 63. ait tàm additionem quantitatis, quàm rarefactionem, & extenſionem eſſe augmentationem. Tum 2. tunc animal cenſetur auctum. quando eſt iam facta hæc extenſio. Tandem quod tota quantitas producatur, oſtenditur, quia termini motus ſunt incompoſſibiles, ergo minor quantitas eſt incōpoſſibilis cum maiori.

Reſp. primū locum pro nobis eſſe, quia motum localem in accretione factum comparat extenſioni, ſimilitudo autem cadit inter diſtincta, dummodo proportionem habeant, non inter identificata, ſolùm igitur voluit ibi Ariſt. innuere hanc conditionem, ſeù effectum accretionis, non autem, quod ſit de ratione formali: in ſecundo loco non ita clarè loquitur; dicimus tamē ibi ſumere augmentationem largè pro quacunque auctione ſubſtantiæ corporeæ, non autem vt eſt augmentatio viuentium. Ad 2. cōcedimus aſſumptum tanquam rationem à poſteriori, ex hoc .n. quod viuens occupat maiorem locum, arguimus maiorem quantitatē acquiſiuiſſe, in quo conſiſtit ratio formalis auctionis. Ad 3. ait Doctor eit. aſſumptum valere de primis, & per ſe terminis, non de concomitantibus, modo minor quātitas, ſi conſideratur ſecundùm entitatem poſitiuam, eſt terminus concomitans, ſi verò ſecūdùm priuationem annexam maioris quantitatis, eſt vtique per ſe terminus, ſed vt ſic non manet in auctione, aliter idem eſſet ſub maiori, & ſub minori ſimul quantitate.

111 Quò ad 2. an ſ. augmentatio fiat inſtantaneè, vel ſucceſſiuè; qui tenent nutritionem inſtantaneam eſſe, conſequenter idem dicere debent de augmētatione, ſicut in generatione aliqua inſtantanea ſi fieret, quantitas etiam in inſtanti reſultaret, ita Hurt. diſp. 3. de gen. ſect. 3. Arriag. diſp. 2. ſect. 3. & ex parte Areſ. q. 31. Verùm ex dictis num. 86. & diſp. 5. q. 5. art. 1. patet falſitas huius fundamenti, quod nutritio fiat in inſtanti; tum quia augmentatio ab Ariſt. vbique locorum inter motus ſucceſſiuos enumeratur.

Dices Ariſt. 8. Phyſ. 23. ait impoſſibile eſſe aliquid augeri, vel minui continuò. Tum ex Hurt. §. 42. augmētatio nil aliud eſt, quam continuatio nouę quantitatis cum alia, ſed talis continuatio fit in inſtanti, ergo &c. prob. min. cōtinuatio vt ſic conſiſtit in indiuiſibili, quia continuatio lineæ eſt punctum, cōtinuatio ſuperficiei eſt linea, vt indiuiſibilis ſecundùm latitudinem, & continuatio corporis eſt ſuperficies, vt ſecundùm profunditatem caret partibus, ergo debet in inſtanti fieri, ſolùm .n. quæ habēt partes, fiunt ſucceſſiuè. Reſp. Ariſt. ibi negare continuitatem augmentationi, quam poſuit in motu locali circulari. ſ.

perpetuam durationem, & æternam. Ad aliud negamus maiorem, formaliter loquendo, augmentatio .n. propriè eſt additio aliarum partium quantitatis, continuatio verò ſequitur ad hanc additionem, quia .n. nouę partes adduntur, ideo nouiter continnantur, vnde continuatio propriè eſt vnio partium quātitatis, quę adhuc poſt augmentationem remanet, & vnio vtique ſaltim materialiter nihil aliud dicit, niſi indiuiſibilia quantitatis, vt additio propriè dicit acquiſitionem partium, quę & ſucceſſiuè fit, & in tempore, cum ſit diuiſibilis, ſicut & partes diuiſibiles ſunt. Aliter dicere etiam deberemus, tempus ex indiuiſibilis cōſtare, etenim tempus ſemper nouas partes acquirit, ſi ergo acquiſitio idem eſſet, ac continuatio, & continuatio eſt indiuiſibilis, per iſtam acquiſitionem ſolum indiuiſibilia acquireretur, quod eſt falſum: idcirco continuatio partium quātitatis non eſt acquiſitio formaliter earundem, eo vel maxime, quod prioritate naturę prius debemus concipere partes acquiſitas, & poſtea vnitas, quia illæ præſupponuntur ad vnionem.

112 Quò ad tertium not. quod augmentatio dupliciter ſumi poteſt, primò communiter pro quacumq. acquiſitione quantitatis à viuente per principium vitale intrinſecū facta, ſecundò propriè pro illa acquiſitione quantitatis, qua viuens fit maius: de prima clarū eſt, quod tandiu fit, quandiu nutritio continuatur, nam impoſſibile eſt, à viuente acquiri partialem aliquam ſubſtantiam, quin etiam noua quantitas adueniat, & acquiratur, ergo quia per nutritionem acquiritur noua ſubſtantia, ſēper erit illi adiuncta acquiſitio nouæ quantitatis.

De ſecunda augmentatione communiter dicitur, quod ſaltim in animalibus perfectis non durat toto tempore vitæ, ita Doctor 2.d.2.q.9.O. vbi hoc probat ex Ariſt. 8. Phyſ. 23. & d. 19. A. & in 4. d.44.q.1.L. vnde triplex tempus diſtinguitur in viuentibus, præcipuè in homine, primum dicitur augmenti, quia potentia nutritiua plus de alimento conuertit, quàm amittat, & ponitur durare vſq. ad 21. aut 23. annum, Secundum dicitur tempus ſtatus, ſeu conſiſtentiæ, quia homo nec augetur, nec minuitur, ſed in eodem permanet ſtatu, aut ſaltim non augetur, vel minuitur notabiliter, & durat vſq. ad 35. vel 40. annum; Tertium dicitur tempus decrementi, aut diminutionis, in quo minus de ſubſtantia alimenti conuertitur, quàm amittatur de propria ſubſtātia actione caloris naturalis. Diximus ſaltim in animalibus perfectis, quia an dentur viuētia imperfecta, quæ nunquam decreſcant, dicemus in ſeq. quæſt. eſt etiam not. quod illi tres oſſiculi in cauitate tympani auricularis poſiti, malleus, incus, & ſtapes nuncupati ita dureſcunt ſtatim, vt eiuſdem magnitudinis ſint ab ortu natiuitatis vſque ad finem vitæ, & amplius nō creſcant; ita obſeruarunt Anathomici.

113 Dubium tamen eſt in aſſignanda cauſa huius varietatis, quæ nam. ſ. ſit ratio, quod homo non ſemper creſcat, ſed conſiſtat, & poſtea decreſcat. Aliqui dicunt hoc eſſe, quia viuentia habēt terminum magnitudinis intrinſecum, vt nō poſſint ad quamcumque molem peruenire. Hæc tamen ratio eſt inſufficiens, quia non aſſignat cauſam decrementi; tum quia non ſemper homo tempore augmēti pertingit terminum magnitudinis, quem ſibi determinat ſpecies humana. Alij dicunt cauſam eſſe, quia virtus augmentatiua agendo in alimentum debilitatur, & repatitur, vnde ſemper impurior, & debilior caro generatur, & conſequenter perueniet ad tantā impuritatem, & debilitatem, vt nō poſſit amplius ſufficientem cibi quantitatem in ſe conuertere, vnde ceſſat deinde augmentum; ita videtur aſſerere Scotus cit. Hæc etiam ratio non videtur adæquata, explicat quidem, cur homo decreſcat, non tamen, cur detur ſtatus, imò videtur concludere neceſſario hominem vel creſcere, vel decreſcere oportere, nā ſi virtus excedit, iam cauſabit incrementum, ſi vero eſt debilitata, vt non poſſit amplius augmentum efficere, certè ſta-

tim incipiet decrementum, quia ſtatim amplius debilitaretur per continuã repaſſionem ab alimento, nec poſſet tot annis in tempore conſiſtentiæ perſiſtere; de hac ratione dicemus q.ſeq. quo pacto debeat intelligi.

114 Communiter dici ſolet, cauſam eſſe varietatem caloris naturalis, hic.n. in prima æſtate robuſtior, & potentior eſt, & conſequenter plus alimenti poteſt conuertere, quàm minuatur de ſubſtantia aliti, hinc incrementum cauſat; deinde verò remittitur, vt æqua portione acquiratur noua ſubſtantia, & vetus deperdatur, & fit tempus conſiſtentiæ, ac iuuentutis; tandem ita remittitur, vt nõ poſſit tantum nutritione reſtaurare, quantum de propria ſubſtantia deperditur, & tunc eſt tẽpus decrementi. Hæc quoq. ratio patitur difficultatem; nã calor naturalis fortior apparet in iuuentute, & tempore conſiſtentiæ, quã in pueritia, & adoleſcentia, ſeu tempore incrementi, ergo in iuuentute debebit etiam incrementum efficere, antec. prob. quia calor in iuuene cauſat perfectiores actiones, quàm in puero, & adoleſcente, digerit .n. melius cibaria groſſiora, melius concurrit ad generationem, motum localem, diſcurſum, imò quandoq. homo tẽpore conſiſtentię pingueſcit, quod nequit prouenire niſi ex perfectione caloris decoquentis cibum, ergo calor eſt perfectior in iuuene, quàm in adoleſcẽte, per quantitatem .n. effectus cognoſcitur quantitas formæ, & cauſæ; hinc homo tũc dicitur eſſe in ſtatu perfecto, & conſequenter tunc principium vitæ, quod eſt calor, erit perfectius, quã quolibet alio vitæ tempore.

Poteſt tamen hæc ratio defendi, ſi diſtinguamus de actionibus caloris naturalis, iſtæ namque ſunt duplici generis, quædam .n. indigent multo humido, vt fiant, tales ſunt auctio, extenſio, rareſactio, nutritio, &c. quędam verò requirũt humidum temperatum, & conſiſtentiã, ac ſiccitatem membrorum, vt ſunt illæ in argum. enumeratę; nũc dicimus, quod ſi calor in ordine ad primas operationes comparetur, perfectior eſt tempore incremẽti, quatenus eſt cum multo humido vnitus, quo ætas illa viget; at ſi reſpectu aliarum operationum conſideretur, perfectior eſt in iuuentute, quia tũc partes ſunt magis exiccatæ, & conſolidatæ. Quapropter cũ calor in ordine ad augmentum ſit perfectior in pueritia, & adoleſcentia, poterit multum de alimento cõuertere, quia partes ſunt humidiores, & conſequenter poteſt illas augere, & extendere; at in iuuentute partes ſũt deſiccatæ, præcipuè oſſa, & quoniã augmentatio ſecundum longitudinem maximè attenditur, hæc autem ab oſſibus prouenit, caro verò ſe habet vt ipſorum indumentum, hinc augmentum ex auctione oſſium cauſatur, nam caro parum poteſt oſſa ſuperare, cum igitur in iuuẽtute nequit fieri augmentum in oſſibus, & partibus durioribus, ſolum in partibus mollioribus poteſt fieri aliqualis accretio, quæ non erit ſecundum longitudinem, ſed ſecundùm groſſitiem, & profunditatem, ideo hac ætate quandoque homines pingueſcunt.

115 Obijci tamen poteſt, quod ſemper fiat augmentum; nam omni tempore fit additio quantitatis, vt diximus, ergo omni tempore fit auctio, per quam corpus maius efficitur, quia ante aduentum nouę quantitatis viuens iam perdiderat partem aliquam quantitatiuam, quæ per nouam reſtauratur, ergo viuens per iſtã nouam fit maius. Tum 2. ſi tẽpore augmenti calor naturalis poteſt conuertere, cum ſit robuſtior, plùs de ſubſtantia cibi, ergo etiam plùs de ſubſtantia aliti conſumet, quàm in conſiſtentia, & decretione, ſicut ſi decretionis tempore propter debilitatem minus de ſubſtantia cibi concoquet, minus etiã propter eandem rationem conſumet de ſubſtãtia viuentis, quare ſemper deberet eſſe in ſtatu conſiſtentiæ. Tum 3. eadem eſt ratio de calore naturali viuentis, & elementari, ſed hic creſcit, quò plura ligna conuertit in ignem, ergo &c.

Reſp. ad 1. viuens poſſe conſiderari, vel pro vt erat in eo ſtatu, quẽ habebat, ante-

anteqnam partem illam quantitatis deperderet, vel prout eſt in eo ſtatu proximè poſt amiſſionem, & ante reparationem, tunc ad argum. neq. conſeq. ad probat. dicimus ſi viuens conſideratur in primo ſtatu, negatur conſeq. plus enim amiſit, quàm acquirat, ſi verò conſideratur in ſecundo ſtatu conceditur conſeq. non ideo tamen dicitur augeri augmentatione propriè dicta, quæ eſt illa tãtùm additio, per quam corpus fit maius, prout ad priorem ſtatum comparatur. Ad 2. ex dicẽdis q ſeq. reſpond. ſubſtantiam viuentis in principio vitæ puriorem eſſe, ideo potentiorem ad reſiſtendum calori, imò connaturaliorem ipſi, hinc calor magis in alimentum agit, quàm in viuentis ſubſtantiam, at poſtea cum ex mixtione ſubſtantiæ aduentitię, & nutrimentalis euadat impurior, tempore decrementi minus reſiſtit, minuſque connaturalis eſt calori; alimentum quoq. in principio vitę eſt valde teneritudini, ac imbecillitati naturæ proportionatum, vnde faciliter conuertitur in ſubſtantiam aliti. Ad 3. negatur paritas, quia calor elementaris ita agit, vt poſt victoriam ad priſtinum ſtatum ſe reducit, & vires reaſſumit, non ſic ſẽper euenit in calore naturali, vt mox dicemus. Tandem aduerte, quod quandoq. homo poſt infirmitatem apparet longior; hoc tamen non eſt verum incrementum, ſed apparens, quatenus propter minorem corpulentiam magis conſpicitur longitudo.

QVÆSTIO NONA.

De diminutione, & morte viuentium.

116 EXplicuimus vſq. modò principaliores mutationes poſitiuas viuẽtium. ſ. generationem, quæ terminatur ad totum eſſe, nutritionẽ, quæ pro termino reſpicit partialem ſubſtantiam, & augmentationem, quæ ad partialem quantitatem terminatur, remanet pro complemento huius diſp. vt aliqua dicamus de mutationibus oppoſitis, & priuatiuis, quæ ſunt corruptio totalis viuentis, ſeu mors, quæ generationi ſimpliciter opponitur, corruptio partialis, qua viuens partem propriæ ſubſtantiæ amittit, & eſt nutritioni oppoſita, & tãdem diminutio, per quã partialis quantitas deperditur, de quibus primò videbimus quid ſint, deinde quomodo fiant, & à quibus cauſentur.

Quid ſint corruptio totalis, vel partialis ſubſtantiæ viuentis, clarè patet, ſunt. n. mutationes deperditiuæ reſpiciẽtes pro termino ad quem priuationem, ſiuè totalem, ſiuè partialem formę ſubſtantialis, ſolum eſt dubium de diminutione. Pro quo not. quod ſicut acquiſitio quantitatis ſumitur, & pro acquiſitione totius quantitatis, vt cum aliquid generatur, ſtatim reſultat tota quãtitas, & etiam pro acquiſitione partialis quãtitatis, vt in augmentatione viuentium per nutritionem facta, ita deperditio quantitatis duplex eſt, alia eſt deperditio totius quantitatis, vt cum compoſitum totaliter corrumpitur, alia eſt deperditio partialis quantitatis, vt euenit, cum viuens diminuitur propter actionẽ caloris corrumpentis propriam ſubſtãtiam; hoc totum explicatur proportionaliter in ordine ad ſubſtantiam, ſicut. n. viuens aliquãdo generatur, & corrumpitur ſecundum totum, & aliquãdo generatur, & corrumpitur ſecundum partem per nutritionem, & corruptionem partialem huic oppoſitam, quę mutationes ab aliquibus augmentatio, & diminutio ſubſtantialis vocantur, ita contingit in quantitate, quæ neceſſario conſequitur ſubſtãtiam corpoream, & ab eiſdem vocantur mutationes iſtæ augmẽtatio, & diminutio quantitatiua, & ſicut in deperditione partiali ſubſtantiali deperditur aliquid ſubſtantiæ, & remanet alia, quæ vbi prius erat pars totius, poſtea totum denominatur, & minor dicitur per habitudinem ad ſubſtantiam præcedentem integratam ex ſubſtantia remanente, & ex illa corrupta, pariformiter in deperditione partiali quantita-

tis,

tis, & deperditur aliquid quantitatis, & remanet alia, quæ minor dicitur per habitudinem ad quantitatem præcedentẽ; Hinc oritur difficultas, quid formaliter dicat diminutio, an.ſ.deperditionem illam quantitatis, quatenus ad nõ eſſe ſolum quãtitatis terminatur primò, & per ſe, an verò in relatione illa, quam dicit quantitas remanens ad quantitatẽ præcedentem; ſi n. primum aſſeritur, diminutio erit motus verè deperditiuus, ſi ſecundum dicatur, erit motus poſitiuus, & quaſi acquiſitiuus, cum ad ens poſitiuum terminetur, qualis eſt quantitas illa minor. Quidam dicunt diminutionem motum poſitiuum eſſe.

117 Dicimus tamen, diminutionem formaliter non eſſe motum poſitiuum, ſed deperditiuum terminatum ad nõ eſſe alicuius quantitatis præhabitæ, & cõſequenter ab augmentatione ſpecie diſtingui, non poſitiua, ſed priuatiua; ita Scotus 4.d.10.q.2.O. & d.12.q.4.B. ſequitur Ruuius 1. de Gen. tract. de nutrit.q.10.qui Fons.& Conimbr.citat, eãque probat, quia diminui eſt minus eſſe, quàm erat prius, ſed res non eſt minor niſi per deperditionem, ergo diminutio formaliter eſt deperditio quantitatis, maior patet ex Ethimologia nominis, minor etiam, quia ſtatim ac intelligitur viuens aliquid deperdere de quantitate, intelligitur minus eſſe, quàm erat prius. Confirm. diminutio eſt motus ad quantitatem pertinens, vt communiter conceditur, & eſt Ariſt. 3. & 5. Phyſ. ſed non poteſt per ipſam acquiri quantitas, ergo nequit ad quantitatem pertinere vt motus poſitiuus, ſed ſolũ vt priuatiuus, quatenus acquiritur priuatio alicuius quantitatis, min. prob. quantitas remanens nequit acquiri, quia pręexiſtebat. Dices acquiri quantitatem remanentem, non vt ſic, ſed vt habet eſſe completum, & totale, & vt ordinem dicit ad quantitatem præhabitam. Contra vel terminus formalis eſt quantitas vt ſic, & tunc redit argumentum iam factum, vel eſt reſpectus ille ad quantitatem præcedentem, ergo diminutio non eſſet motus ad quantitatem, ſed ad relationem; vel eſſet indiuiſibile illud terminans, & complens quantitatem remanentem in eſſe totius, & hoc eſt falſum, quia iſtud indiuiſibile habetur in vltimo inſtãti terminatiuo motus diminutionis, & tamen diminutio fit in tempore, in quo neceſſariò debebit habere ſuum terminum; vel tandem erit totum aggregatum ex quantitate, reſpectu, & indiuiſibili terminatiuo, & ſic ſicut hæc omnia non faciunt vnum per ſe, ita nec poſſunt terminare vnum per ſe motum. Accedit, quod diminutio non diſtingueretur ab augmentatione, quia ambæ eundem terminum ad quem ſpecie haberent, à quo vnitas ſpecifica motus ſumi debet ex dictis diſp. 15. Phyſ. Tandem quia debet aſſignari ſpecies aliqua deperditiui motus in quantitate, nam verè ſubiectum tranſit ab eſſe quantitatis ad non eſſe eiuſdem. Ex quibus ſequitur diminutionem eſſe ſpecie negatiua diſtinctam ab augmẽtatione, motus enim & reſpectus inter ſe diſtinguũtur ad diſtinctionem terminorum.

118 Contra obijc. Ariſt. 5. Phyſ. 18. enumerat diminutionẽ inter motus poſitiuos, qui .ſ. ſunt à ſubiecto in ſubiectum; clarius hoc idem habet 1. de Gen. 31. Tũ 2. terminus diminutionis eſt poſitiuus, tunc enim viuens dicitur minui, quando non tantam acquirit quantitatem, quantam amiſit, quæ quantitas acquiſita eſt terminus diminutionis, ergo eſt motus poſitiuus. Tum 3. diminutio non eſt ſola deperditio quantitatis, aliter non diſtingueretur à corruptione totius quantitatis, ſed tunc res minuitur, quãdo aliquid quantitatis retinetur, per quod à corruptione totali diſtinguitur, ergo terminus diminutionis eſt aliquod poſitiuum. Tum 4. in diminutione acquiritur de nouo terminus quidam cõplens quantitatem remanentem in eſſe totius, ergo dabitur aliqua noua mutatio poſitiua. Tandem viuentia habent terminos intrinſecos magnitudinis, & paruitatis, quos per auctionem, & diminutionem per ſe reſpiciunt, ergo auctio,

& diminutio opponuntur per terminos oppoſitos poſitiuos.

119 Reſp. ex dictis diſp. 15. Phyſ. q. 6. art. 3. ad 1. arg. quòd nullus motus per ſe reſpicit duos terminos poſitiuos, niſi concomitanter, vel quatenus inuoluit ſucceſſionem, neque Ariſt. enumerauit diminutionem inter ſpecies motus, quia ſit inter terminos poſitiuos, ſed ſolum. quia verè pertinet ad quantitatem, tanquã motus deperditiuus, ait enim. *Qui verò ſecundùm quantitatem eſt, ſecũdum commune quidẽ innominatus eſt, ſecundùm autem vtrumque augmentatio, & diminutio, is quidem, qui eſt in perfectam magnitudinem, augmentatio, qui verò ex hac, diminutio*, vbi ſolum mentionem fecit de termino à quo, & in 1. de Gen. ait *Augmentatio .n. eſt exiſtentis magnitudinis additamẽtum, diminutio autem minoramentum*, quibus verbis exprimit terminum ad quẽ, & ait, quod terminus diminutionis ſit minoramentum maioris quantitatis, .ſ. priuatio illius, nam minoramentum deperditionem ſignificat, non acquiſitionem; & ſi quandoque explicat diminutionem per terminum poſitiuũ, non explicat illam tanquam per terminum formalem, & per ſe, ſed tanquam per terminum concomitantem, & connotatũ, vel vt ſucceſſionem inuoluit, quæ eſt reſpectus inter partes ſibi inuicem ſuccedentes, vt diximus diſp. cit. Phyſ. Ad 2. neg. aſſum ptum, & ad prob. dicimus viuẽs dicitur minui formaliter per priuationem quantitatis præcedentis, concomitanter, & vt connotatum à quãntitate remanente. Ad 3. per idem diminutio à totali corruptione quantitatis diſtinguitur per cõnotata, ſicut nutritio à generatione totali, & mutationes iſtis oppoſitæ, quia. ſ. vna eſt totalis, altera partialis; cum dicitur illud diminui, quod aliquid amittit quãtitatis, & aliquid retinet, primum eſt de eſſentia diminutionis, ſecundum verò eſt connotatum, & concomitans. Ad 4. acquiſitio illius indiuiſibilis nequit eſſe formaliter diminutio, nam illa fit in vltimo inſtãti, hæc verò in tempore præcedenti, quare potiùs erit vt quid connotatum à diminutione, quàm de formalitate ipſius. Ad 5. viuentia dicuntur habere terminum intrinſecum paruitatis, non quia illud intendãt ex ſeipſis acquirere, nam potiùs quærunt per augmentationem adipiſci terminum magnitudinis, ſed quia nequeunt ſub minori quantitate reperiri, quare falſum eſt viuens per diminutionem per ſe tendere ad terminum paruitatis. Quæ dicta ſunt de augmentatione, & diminutione, pari paſſu dicenda ſunt de intenſione, & remiſſione qualitatum, nam intenſio ſit motus acquiſitiuus qualitatis, remiſſio verò motus eiuſdem deperditiuus.

120 Vt autẽ ſciamus quomodò fiant, & cauſentur mutationes in viuentibus, præſertim in homine, not. ex Scot. 2. d. 19. quòd mors dupliciter poteſt cõtingere, vel à cauſa extrinſeca, & dicitur ab Ariſt. lib. de iuuent. & ſeneſt. cap. 14. violenta, vel à cauſa intrinſeca, & ab eodem appellatur naturalis. De prima nulla eſt difficultas, variè namq; poteſt accidere, vel propter diſpoſitionem contrariam continentis, putà ſi continens directè corrumpit contentũ, vt eſt ignis, aut ſi non directè, ſaltim prohibet illud, quod eſt neceſſarium ad vitã, cuiuſmodi eſt terra, & aqua, quæ prohibent reſpirationem, & citò corrumpunt, aut ſaltim propter noxiam aliquam qualitatem paulatim deſtruit, vt aer regionis intemperatæ; Vel poteſt cõtingere propter violẽtiam illatam ab aliquo extrinſeco, vt ſunt morbus, ferrum, venenum, influxus cæleſtis, &c. De ſecunda, quæ fit propter actionem mutuam componentium ipſum viuẽs, eſt difficultas, quo pacto contingat; idcirco priùs explicabimus corruptionem partialem ſubſtãtiæ, deinde totalem, ex quibus poſtea deducetur cauſa diminutionis partialis quantitatis, & totalis.

Pro huius declaratione aduertendũ, quòd vita eſt duplex, alia accidentalis, & eſt operatio vitalis viuentis, vnde beatitudo Ioan. 17. dicitur vita. *Hæc eſt vita*

vita æterna, vt cognoſcant te. & Ariſt. 10. eth. ca. 4. vita quædam eſt operatio; alia eſt vita ſubſtantialis, & hęc non eſt anima, vt putauit Dand. de corp. anim. lib. 1. c. 33. nam anima potius eſt principium vitæ, quàm vita, vnde Gen. 2. non dicitur vita, ſed ſpiraculum vitę; tū quia ſigna breuis vitæ, vel longioris deſumi ſolent maximè ex corpore, & organis, ergo corpus etiam ad vitam ſpectabit, nō tantum anima, quare vita formaliter eſt ipſamet natura viuentis, & forma totius ex anima, & corpore integrata, cauſaliter verò conſiſtit in informatione corporis ab anima. Huic vitæ tamquam proprietates conueniunt longitudo, & breuitas, quæ ſunt differentiæ durationis vitæ, accidunt verò, quia anima corpus informando poſtulat diſpoſitiones aliquas, ſine quibus non poſſet conſiſtere, & præſertim exigit calorem, quo vita tàm ſubſtantialis, quàm accidentalis ſuſtentatur, & fouetur, vnde Ariſt. li. de iuuent. & ſeneđ. c. 2. mortem ait eſſe extinctionem caloris, & alij vitā, & mortem ſignificarunt duabus mūdi partibus meridionali, & ſeptētrionali, prima, quæ calida eſt, vitam denotabant, ſecūda verò mortem propter frigiditatem. Quoniam autem calor facillimè exhalat, & diſſipatur, hinc prouida natura de humido prouidit viuens, quo tanquam pabulo conſeruaretur calor, ac foueretur, & radicale appellauit, quod aliqui à nutrimentali diſtinguunt, illud aſſerūt eſſe materiam, qua totum corpus formatur, in generatione, & dicitur radicale, quia eſt radix totius arboris humanæ, homo .n. dicitur arbor euerſa, & veluti fundamentum, ſuper quod tota viuentis ſtructura fundatur; nutrimentale volunt eſſe ſubſtantiam de nouo virtute nutritionis aduenientem; rectiùs tamen per humidum nutrimentale ſumi poteſt alimentum proximum, & per radicale tota ſubſtantia viuentis, ſiuè per generationem, ſiuè per nutritionem adepta.

121 Duplex autem humidum reperiri ſolet in mundo elementari, aqueū, & aereum, ita in paruo mundo. ſ. homine, & quolibet alio viuente duplex humidum poteſt adeſſe proportione correſpondens illis elementis, alterum eſt aqueum, & hoc eſt ſubſtantia quædam humida ſine aliqua conſiſtentia, flaccida, de facili labilis, qualis eſt ſubſtantia piſcium, alterum eſt humidum aereū, & eſt ſubſtātia quædam pinguior, benè cohærens, vt eſt ſubſtantia ſanguineorum, & hoc humidum maximè confert ad vitam; hinc inter viuentia piſces propter magnam aquei humoris copiā ſunt breuioris vitæ, quàm terreſtria ſanguine prædita, & inter arbores diutius viuunt, quæ ſunt oleoſæ, & reſinoſæ, vt pinus, palma, cupreſſus, quàm aliæ, vtpotè quia hoc humido aereo, & viſcoſo magis abundant, ratio horum eſt, quia calor tādiu in humido conſeruatur, quandiù habet ad ipſum proportionem talem, quòd poſſit illud ſubtilia, & ſeipſum ex eo fouere, idcirco humido multum terreſtrificato extinguitur calor, at humido aereo, quia propter vnctuoſitatem eſt magis ſubuliabile, magis conſeruatur calor; exemplum habemus in igne, qui aqua extinguitur, at oleo proportionaliter applicato fouetur, quandiu deficiēte in oleo vnctuoſitate, & iam terreſtrificato euaneſcit ignis; idem de calore naturali, & humido radicali dicendum. Ex quibus deducitur complexionem ſanguineam inter cæteras eſſe magis accomodatam diuturnitati vitæ, quia cū ſit calida, & humida, magis recedit à termino mortis naturalis, qui eſt exiccatio humidi ſubſtantialis, & extinctio caloris naturalis, & melior eſt ſuperabundātia principiorum vitæ, quàm defectus; nam in colerico calor nō eſt humido attemperatus, cum ſit complexionis calidæ, & ſiccæ, in flegmatico, & melancolico propter terreſtreitatē humidi calor non diu conſeruatur, eſtque exiguus, facileq; ab illo humido ſuffocatur: hæc ferè ab omnibus conceduntur.

Dubium tamen eſt, num viuēs ab intrinſeco principium habeat corruptionis, an ſolum ab extrinſeco corrumpatur. Hurt. diſp. 1. de gen. ſect. 10. ſubſect. 3. &

3. & 4. negat calorem naturalẽ agere in humidum radicale, cuius actione viuens intereat, ſed ideo air corrumpi, quia ab ambientibus, & alimẽtis diſtemperatur natiua complexio, & deſtruitur recta hominis temperies, ideoq. neceſſarium eſt alimentum propter reſtaurationem deperditi; citat pro hac ſent. Valleſium lib 6. contr. c. 1. & Petrum Garſiam in ſen. 1. diſp. 18. ca. 6. Alij verò concedunt hanc actionem, ſed variè explicant, nam quidam putãtes elementa formaliter in mixto manere, volunt partes igneas agere in aereas, & terreſtres, illaſq. conſumere; alij verò afferunt ſpiritus vitales, qui non ſunt animati, agere in partes animatas actione deſtructiua, & hoc vt ſaluent idem non agere in ſeipſum; ita Conimbr. 1. de Gen. c. 5. q. 9. art. 2.

122 Dicimus tamen verè ab intrinſeco viuens habere principium corruptionis ex actione caloris naturalis agẽtis in humidum radicale; hæc concluſio eſt communis, & docetur à Scoto 2. d. 15. qu. vn. ad 4. princ. & d. 19. A. prob. ſi viuens ſolum ab extrinſeco eſſet corruptibile, ſequeretur, quòd ſi homo in ætate perfecta à Deo crearetur, eſſetq. in vacuo, vbi nullum agens extrinſecum contrariũ poſſet agere, vel ſi Deus omnem actionem contrarij agentis ab extrinſeco ſuſpenderet, iſte homo poſſet perpetuò naturaliter durare ſine alimẽto, quod eſt contra rationem vegetantis animæ, vnde in ſtatu innocentiæ in quo homo ab extrinſecis contrarijs non oppugnabatur, quia omnia illi obtemperabant, adhuc indigebat nutritione, & alimento; ſeq. prob. quia neceſſitas alimẽti ponitur ab Hurt. vt reparetur amiſſio humidi radicalis ab extrinſeco cauſata, quæ ratio ceſſaret in caſu; imò in inſtãti generationis, in quo infans nullũ habet extrinſecum agens oppugnans, neq. qualitatem aliquam noxiam ab alimẽto derelictã, poſſet in tali ſtatu durare abſque alimento; nam quod ait Hurt. neceſſarium eſſe alimentum propter augmentationem, hoc ſolùm infert infantẽ illum non augeri ſine alimento, non tamen extingui. Tum quia in viuente dantur partes inter ſe contrariæ quò ad qualitates, ergo vna poteſt agere in aliam, ſic videmus præcluſa reſpiratione animal ſuffocari, & extingui ab exceſſu caloris. Hæc autem actio nõ prouenit ab elementis, quia hæc non adſunt formaliter in mixto ex dictis diſp. præced. qu. 3. neq. ſolum ex contrarietate partium ad inuicem, ſed etiam ex ipſomet calore in eadem parte humida exiſtente, calor n. eſt virtutis ſubtiliatiuæ, & reſolutiuæ, per quam ſubiectum caloris fit cõtinuò ſiccius, atq. terreſtrius, euaporando ſubtile aereum, vt explicuimus num. 49. & ſeq. qua ratione opus eſt alimento, tùm vt actio caloris in humidũ radicale retardetur, tùm vt amiſſum reſarciatur; quod clarè explicatur in reportatis Sco to adſcriptis in 2. d. 19. q. vn.

123 Dices, ergo idem calor erit conſeruatiuus animalis, & deſtructiuus. Tũ 2. nihil ſui interitum machinatur, ſi calor ageret in viuens, intenderet propriã deſtructionem, quia iam ad corruptionem viuentis deſtrueretur. Tum 3. ſequeretur corpora calidiora eſſe breuioris vitæ, ſimiliter, quæ continua exercitatione agitantur, quod eſt falſum, hæc n. ſecũdũm omnes ſunt firmiora, & vegetiora. Tum 4. hæc deſtructio non eſſet violenta, ſed naturalis, quod eſt falſum, quia quodlibet habet inclinationẽ ad eſſe, ſeq. prob. violentum eſt à principio externo, naturale ab interno; accedit, quod mors ex fame proueniens nequit dici naturalis, quia eſt cum dolore, & tamẽ cauſaretur ab iſta caloris actione, mors autem naturalis, ait Ariſt. cit. non eſt cum dolore. Tum 5. omnis pars corporis ſuis qualitatibus natiuis ordinatur ad conſeruationem totius, non ad deſtructionem, ergo nulla actione per ſe à partibus proueniente deſtruitur viuens, aliter non rectè eſſet à natura viuens formatum. Tum 6. ignis in his inferioribus pabulo indiget, ſolùm vt ſe à cõtrario defendat, & ab extrinſeco perit, deficiente humido, non ex ſe, ergo idem de calore dicendum. Tandem &

for-

fortiùs, nullum mixtum putreſci à proprio calore, & temperamento, niſi ab extrinſeco augeatur, vt diximus diſp. præced. q. vlt. ergo nunquam calor erit cauſa corruptionis illius partis, in qua reperitur, niſi ab extrinſeco intenderetur, quare ſemper origo actionis caloris erit ab externa cauſa.

124 Reſp. ad 1. non eſſe inconueniẽs idem eſſe per ſe conſeruatiuum, & per accidens deſtructiuum eiuſdem, vnde dicebat Seneca loquẽdo de naturali calore, *Qui mecum oritur, mecum moritur, & qui me occidit, me viuificat*, calor itaq. per ſe calefaciendo intendit cõſeruationem viuentis conuertendo ſubſtantiam cibi, per accidens tamẽ ex iſta calefactione ſubſequitur exiccatio humidi radicalis. Ad 2. aſſumptum eſſe verum per ſe, non tamen ex accidenti, & conſequenter, ſic calor in aqua illam calefaciendo ſolùm intendit calefactionẽ, & tamen ſi aqua deſtruitur, ad eius deſitionem etiam calor ipſe corrumpitur. Ad 3. corpora calidiora diu viuere, quia habent annexam humiditatem aeream, quæ valde reſiſtit, vel ſiccitatẽ igneam, vt in colericis, quæ non facile fluit; tum quia propter caloris exceſſum ſunt validiora ad conuertendum cibum in propriam ſubſtantiam; quæ exercitantur cõtinuo labore ſunt viuaciora, quia melius concoquent cibum, & ab excremẽtis purgantur. Ad 4. quælibet mors eſt violenta formaliter ex diſp. 5. q. 1. art. 3. dicitur tamen naturalis, quæ ſecundùm leges naturæ cõtingit, & eſt, quæ fit per vltimam humidi reſolutionem à calore naturali, qui deſtructo humido tandem extinguitur, quod contingit in ſenio cõfectis, & hæc accidit ſine dolore, & mors ex defectu alimẽti potius eſt violenta, quia non eſt conueniens illi ſtatui, & ſecundùm leges naturæ. Ad 5. concedimus partes omnes viuentis cum ſuis qualitatibus ordinari ad conſeruationẽ totius per ſe, quia calor ille eſt datus à natura ad concoctionem alimenti, per accidens tamẽ euenit deſtructio humidi; ſic quandoq. natura parti lęſæ accurrit magna ſpirituum copia ad illius refocillationem, ex quo tamen quandoq. ſequitur inflãmatio, & corruptio illius partis. Ad 6. primò non concludit contra actionem partium ad inuicem, dicere namq. poſſemus calorem naturalem indigere pabulo, vt ſe à contrarijs partibus defendat; deinde aliud eſt loqui de igne, qui eſt corpus ſimplex, aliud de mixtis, in his n. calor eſt corruptiuus, & putrefactiuus propter admixtionẽ aliarum qualitatum modo explicato diſp. præced. q. vlt. non in igne. Ad vlt. dicimus partes corporis in viuente habere calorem vltra proprium temperamentum prouenientem ab ipſa anima, quo calore deſtituũtur anima abſente, & hic calor eſt euaporatiuus partiũ humidarum; imò ex hoc deducitur efficax argumentum, nam caro mortua putrefit, nõ niſi calore ambientis intendente calorem carneum, quo pacto cõtingere ſolet putredo ex dictis diſp. præced. cit. & tamen totus hic calor remiſſior eſt calore illo, quem caro poſſidet in viuente, ergo cum ſit agens naturale, etiam in viuente cauſabit putrefactionem, niſi aliunde retardaretur.

125 Ex iſta caloris actione colligitur neceſſitas moriendi in viuente, ita ut ex ſe non poſſit nõ ſolùm perpetuo, ſed neq. per tempus longæuum conſeruari, calor .n. naturalis in duo agit, & in alimentum, & in humidũ radicale; ex prima actione deducitur neceſſitas mortis, quia vt arguit Doctor ſæpè cit. omne agens in agendo repatitur, quia actio eſt inter contraria, ergo calor naturalis agendo in alimẽtum, quod aliqualiter eſt cõtrarium illi, & diſſimile, repatitur ab illo, & conſequenter debilitatur, vnde non poterit deinde tã perfectè conuertere alimentum in propriam ſubſtantiã, nec perfectam producere carnẽ, ſed imperfectam, quapropter progreſſu temporis ita debilitabitur viuens, vt impotens fiat omninò ad operationes vitales exercendas, & conſequenter cogitur ſeneſcere, & mori. Hęc autem debilitatio, & imperfectio nõ eſt propter remiſſio-

nem

de formæ ſubſtantialis diximus.n.diſp. 5.q.5.ar.2.ſubſtantiã non ſuſcipere magis,& minus, ſed propter admixtionem contrariorum,nunquam.n.perfectè alimentũ conuertitur in ſubſtantiam aliti, ſed ſemper aliquod excrementũ remanet, quod actionẽ viuentis valde debilitat, & quandoq. inducit noxiam aliquã qualitatẽ,& complexionem ita fixã, vt ferè connaturalis euadat.Et quãuis poſſit viuens,vel medicina, vel aliquo alio ab iſtis cõtrarijs ſe liberare,& reducere ſe ad priſtinum temperamentũ,nunquã tamen erit perfectè in eodẽ ſtatu priori, quia progreſſu temporis actione cõcoctiua calor producit ſicciorẽ,& duriorẽ ſubſtantiam,vt patet, pueri.n.habent in principio tàm carnes, quã oſſa molliora ad modum ceræ, ita ut ſi frangantur, faciliter agglutinari poſſunt, at deinde hæc omnia exiccantur, ac duriora fiũt, nec vnquam ad priſtinam redeũt humiditatem,quamuis ab omnibus alijs contrarijs corruptiuis liberent ſe.

126 Hæc autẽ eſt alia caloris actio, quæ neceſſitatẽ inducit moriẽdi,quodlibet.n.viuens determinatã habet latitudinẽ calidi, & humidi, citra quã nequit anima corpus informare, non.n. poteſt viuificare corpus cũ frigiditate, & ſiccitate lapidis,vel metalli;Neq.calor poteſt conſeruari in ſubiecto quantũcunque ſicco,ſed determinatã expoſcit humiditatẽ,aliter euaneſceret; ex alio capite habemus, quod calor eſt ſui natura ſubtiliatiuus,& partes ſubtiliores à craſſioribus,& terreſtrioribus ſegregãdo in mixto per euaporationẽ, mixtum illud cõtinuò exiccat,& terreſtrius reddit, vt tandẽ reſoluendo ſemper, quod eſt magis reſolutioni paratũ .i. ſubtile aereũ, corpus illud ad tantã ineptitudinẽ perducit,vt improportionatũ protinus fiat ad conſeruandũ calorẽ naturalem, quo euaneſcẽte deſinit anima informare corpus,& cõtingit mors ab Ariſt.naturalis appellata,quatenus euenit ſecundũ curſum naturæ.Quapropter cõcludẽdũ eſt, quodlibet viuens diminui ſubſtãtialiter toto vitæ tpe, quamuis continuò etiam nutriatur,& tãdẽ totaliter deſtrui,quod magis patebit ex ſolutione obiectionũ.

127 Sed anteq̃ rationes in contrariũ diluamus,aliqua de ætate hominis ſubiungere placuit, Ætas igitur eſt vitæ periodus,ſiuè ſpatiũ, quo inſitum corporis viuentis teperamẽtũ per ſecuidẽtẽ mutationẽ ſubit, Ariſt.hanc ætatem in tres partes diuiſit in l.de iuu.c.14.in iuuẽtutẽ vſq. ad 25.annũ,in ſtatũ, ſeu virilitatẽ vſq.ad 40.& in ſenectutẽ vſq. ad finem, ſatis recepta eſt diuiſio in ſeptẽ partes, in Infantiã,Pueritiã, Adoleſcẽtiam,Iuuentutẽ,Virilitatẽ,Senectutẽ,& Decrepitatem;Prima eſt infantia,quæ ab ortu vſq.ad 6.annũ circiter durat,diciturque homo Infans,quaſi nõ fans, quia mutus naſcitur;hęc ẽt ætas dicitur lunaris,pro pter pręd ominiũ humiditatis,cuius pręcipua cauſa eſt Luna. Secunda dicitur Pueritia à puritate, vſque ad decimum quintũ circiter annũ,diciturq. Mercurialis,quia tũc homines incipiũt diſcurrere,& ſciẽtias addiſcere,quibus pręeſt Mercurius inter Planetas.Tertia,eſt Adoleſcentia vſq.ad 21.vel 25.annũ,diciturq.venerea, quia tunc homo fit aptus generationi.Quarta,Iuuẽtus vſq ad 35. vel 40.annũ,vocaturq.ſolaris,quia tunc regnat floriditas,ætatiſq. perfectio, cũ ſit media. Quinta eſt virilitas vſque ad 50.annũ,& marti tribuitur, qui eſt planeta calidus,& ſiccus,præparans ad robur.Sexta,dicitur ſenectus vſque ad 65. annũ,& dicitur Iouialis,q̃a Ioui ſubijcitur ꝓpter grauitatẽ,prudẽtiã,&pręeminentiã.Vltima eſt decrepitas vſq;ad finẽ vitę,& Saturno tribuitur,q̃ eſt cauſa frigiditatis,ſiccitatis,pigritiæ,triſtitię,aliarũq.īperfectionũ,q̃bus ſcatẽt decrepiti.

Soluuntur obiectiones.

128 Contra obijc. primò; ſi calor exiccaret corpus, oporteret humidũ à qualibet parte corporis reſolui,ergo ſubitò corrũperetur totum, & præcipuè tota caro, vtpotè humidior, deſtrueretur. Tum 2.nũquã filius eſſet melioris cõplexionis, quã fuerint parẽtes; imò nunquã idẽ poſſet ſanior fieri, quod eſt cõtra experientiã,ab ægritudi-

ne

ne.n.ad ſanitatẽ datur regreſſio, cõſeq. patet, quia calor iã debilitatus non poſſet neq; à ſeipſo reparari, quia nemo ſeipſum intendit, neq. ab aliquo extrinſeco, nã hoc præcipuè eſſet alimentum, à quo tamen adhuc debilitaretur. Tum 3. omnia naturaliter appetunt eſſe, & maximè viuẽtia, ergo hæc ab intrinſeco nõ habent cauſam actiuã corruptionis, aliter natura fruſtrà conceſſiſſet viuẽtibus talem appetitũ. Tum 4. ſi poſſet contingere mors illa ex euentatione caloris, & per vltimã reſolutionem, cõtingeret ſine dolore, dolor.n. cauſatur à diuiſione cõtinui, & temperamẽti diſſolutione, quæ in caſu nõ eſſent, at hoc eſt falſum, quia mors ex 3. eth. c. 6. eſt maximũ horribilium. Tum 5. diximus q. 7. in viuẽte dari partes permanentes toto tempore vitæ, ergo poſſet viuens, per iſtas partes ſemper viuere. Tum 6. ſi calor magis debilitatur, vt non poſſit tantum alimenti cõuertere, quantùm priùs, ergo eadem ratione minorem partem ſubſtantię naturalis conſumet, quia etiam hæc actio inter contraria verſatur, ergo numquam corpus diminuetur ſubſtantialiter.

129 Reſp. ad 1. non adeſt iſta neceſſitas, quia per applicationẽ alimenti impeditur, & retardatur caloris actio in humidũ radicale, & per nutritionem reſarcitur amiſſio prioris ſubſtãtiæ, & ſicut caro eſt humidior, & facilior ad fluendũ, ita etiã facilius reparatur. Dices, quælibet pars oſſis durior eſt carne, & ſiccior, ergo ſi poteſt calor deſtruere partẽ aliquam oſſis, certè poterit eodẽ tempore totã carnem corrũpere. Reſp. ſi cõparatio fiat inter partes ſubtiliores oſſis, & carnis, aut inter terreſtriores, verũ eſt aſſumptum, at ſi fiat inter ſubtiliores oſſis, & terreſtriores carnis, negatur, poteſt.n. contingere, vt pars oſſis aerea ſit ſubtilior, aut ſaltim reſolubilior in vapores, quã pars terreſtris carnis; ſic videmus lignũ eſſe durius pagina, & tamẽ ignis reſoluit partes ligni aereas, non tamẽ partes terreſtres paginæ, & cinericias. Ad 2. poteſt filius purior generari, tũ ex perfectiori cælorum influxu, tũ propter perfectius ſemen, nõ.n. ſi homo eſt malè cõplexionatus, ſemen etiã neceſſariò debet eſſe impurius, quia nõ eſt pars animata, & poteſt eſſe, quòd vis cõcoctiua ſeminis ſit perfecta. l. virtus nutritiua ſit imperfecta. Idẽ poteſt ſanior fieri, viresq. amiſſas reaſſumere, ſi obſtacula contraria medicamine remouerentur, nã tunc forma ſubſtantialis poſſet ſe reducere ad priſtinum ſtatum, non tamẽ omnino perfectè, & in omnibus, quamuis.n. poſſet meliorari, quò ad aliquas operationes exercendas, non tamẽ quò ad humiditatẽ vitę neceſſariã, quia ſemper ſiccior euadit, vt dicemus. Ad 3. ſi valeret, concluderet nulla mixta eſſe rectè cõpoſita ex contrarijs, quodlibet .n. appetit proprium eſſe, & tamen contraria ſunt cauſa corruptionis; quare dicimus verè in rebus adeſſe iſtũ appetitũ, qua ratione d. 5. q. 1. art. 3. poſuimus corruptionẽ eſſe violentam ſimpliciter, & ſolũ naturalem dici, quatenus euenit ſecundũ curſum cauſarum naturalium; cum igitur viuentia ex proprijs naturis petant ex calido, & humido componi, conſequenter ex ſeipſis ſunt corruptibilia, at nè omnino talis appetitus ſit fruſtra, cum non poſſint res in indiuiduo perpetuari, dedit virtutem productiuam aliorum viuentium, vel vniuocam ijſdẽ viuentibus, vel æquiuocam alijs cauſis, ſaltim quò ad formam corporeitatis, vt fiat conſeruatio in ſpeciebus.

130 Ad 4. concedimus cũ Ariſt. in li. de morte & vita c. 10. quòd ſi cõtingeret mors per ſolam caloris euaporationẽ in ſenectute, & abſq. morbo, nullũ dolorẽ afferret; at quoniã regulariter mortẽ pręcedit morbus, ideo dicitur formidabilis, tũ quia etiam mors per ſimplicẽ diſſolutionem pòteſt dici maximũ horribiliũ, & quoniã eſt vltimus terminus omniũ, & quia eſt momentũ vnde pendet ęternitas alterius vitę. Ad 5. neg. cõſeq. ad vitam .n. conſeruandã requiritur neceſſariò humidũ radicale, & alię partes organicæ, quæ autẽ permanent, ſunt partes ſicciores, quæ non ſufficiunt ad tuendã vitam. Ad 6. neg. conſeq. quia alimen-

men-

Digitized by Google

mentum m. gis contrariatur calori, magiſq; reſiſtit, ideoq. .l. tempore augméti propter intenſionem viriū potuerit calor magis de alimento conuertere, tum etiā propter ſubſtantiæ puritatem, quæ tunc erat calori connaturalior, attamen tépore decrementi potiùs conſumet de propria ſubſtantia, quàm cibū conuertat, quia ſubſtātia impurior euaſit, eſtq. calori magis intima, quàm alimentum, magiſq. approximata, & applicata, vnde ab aliquo extrinſeco, vt ſūt flegmę, aliique humores noxij, faciliùs impeditur actio in cibū, quàm in humidū radicale.

131 Secundò arg. quãuis partes continuò exiccentur, tamē abeſt, quòd calor debilitetur, quod potiùs augeri debet, nam calor actiuior eſt cū ſiccitate, quā cū humiditate, vn le ſiccitas dicitur lima caloris, & patet de igne, vbi calor eſt maximè actiuus. l. ſit ſiccitati vnitus. Tū 2. multa viuentia ſéper augeſcūt, vt patet in plātis, & pręcipuè in vite, hędera, & ſimilibus; idē de crocodrillo aſſeritur, & vermes, aliaq. animalia quiſculoſa ſéper apparent mollibus membris, ergo &c. Tū 3. in mundi primordio homines diù viuebant, vt quidā ad nōgentos annos peruenerint, vt legitur in lib. Gen. ergo ſi tot centuriis annorū potelt vita protrahi, nō eſt dicendū corruptionem ab intrinſeco prouenire. Neq. dicas in numero annorū, qui in Scriptura attribuuntur Patriarchis, intelligēdos eſſe annos lunares, vel quod pro decē annis accipiendus ſit vnus, vt per nongētos intelligantur nonaginta, vel quod anni illi non tot menſibus conſtabāt, aut méſes nō tot diebus. Nō valet, quia & menſes tot diebus cōſtare aſſeritur, quot noſtri in 7. Gen. nā fit mentio vigeſimi ſeptimi diei, & annus tot menſibus, quot noſtri, qūia fit etiā métio de menſe decimo; & ſi pro decē annis eſſet vnus accipiēdus, ſequeretur Enos nouem annorū genuiſſe, & Cain ſeptem annorū, nam refertur in Scriptura Enos nonaginta, Cain verò ſeptuaginta annorum procreaſſe filios; quin etiā Gen. 25. Abrahā dicitur mortuus in ſenectute bona, prouectæq. ætatis, & plenus dierū, & tamen ſolum cētum ſeptuagintaquinq. annis fertur vixiſſe, quod tépus iuxtà hanc interpretationem vix attingeret annū vigeſimū. Tum 4. mors per peccatum intrauit in mūdū, vt docet Scriptura, ergo nō erit à cauſa intrinſeca ipſi homini, aliter etiā in ſtatu innocentiæ fuiſſet mortalis.

132 Reſp. ſi valeret, iam ignis perfectiùs in cineribus cōſeruaretur, quia ſicciores, quā in ligno, quod eſt contra experientiā, dicimus ergo, quod ſicut ignis hic inferiùs nō conſeruatur, niſi pabulū habeat, vt aſſeruimus d. 4. de Cælo n. 17. quod pabulū debet eſſe talis naturæ, ꝙ habeat de ſubtili aereo cū aliqua craſſitudine mixto, flāma n. immediatè oleo non nutritur, niſi medio elychnio, & ſi elychniū nō haberet in ſe aliquod ſubtile aereū, ſed totaliter eſſet q̄d terreſtre, quātūcunq. eſſet oleo vnitum, nec eſſet proportionatū pabulū vt patet in carbonibus elychnij, qui nō obſtāte olei præſētia, nō ſufficiunt tū flammā retinere, ita pari paſſu de calore naturali dicēdū, ꝙ cū repetiatur in mixto cōtrarijs affecto, vt conſeruetur, indiget pabulo vnctuoſo, & viſcoſo, & ſi hoc deficit, q̄uis rr maneāt partes terreſtres, nequit tamē conſeruari, eo quia ſiccitas iſta eſt ēt cū frigiditate admixta, eſtq. terrea, vnde exéplū de igne calorē cū ſiccitate habēte nō currit. Ad 2. aliquas plātas verum eſt diù creſcere, falsū eſt tñ non ſeneſcere, vt tandē nō areſcāt, & hoc euenit, quia cū ſint inferioris naturæ nō indigent tot organis, & diſpoſitionibus ad ſui cōſeruationē; pręterquāquod ſéper nouas efficiūt radices, & cōſequēter ſe habēt vt noua indiuidua, ſic ſpecialiter de vite; & hædera cōſpic. mus; ꝙ fertur de crocodrillo, vel fōlſ eſt verū, vel cū hoc adhuc eſt ab intrinſeco corruptibilis nō ꝓpter defectū humidi, ſed quia tale humidum eſt aqueū, vnde extinguet tandē calorē, vermes ſuo modo ēt exiccantur, ſi diu viuunt, attamē propter copiā aquei humoris, terreſtreitatis, & exigui caloris, breui pe calorē deperdūt. Ad 3. homines in principio fuerūt lōgæuiores, quia

meliori tēperamento erāt præditi, quod fuit deperditū inconuenienti alimento, crapula, libidinibus, alijsq. vitijs, perfectioreq. cognitionē habebāt de virtutibus herbarū, fructuū, & lapidū, aliarūq. rerū ad cōſeruationē vitæ ſpectātium, ſicut etiā aliæ res, quibus vitā tuemur, perfectionis erāt cōditionis. Ad 4. primi parentes ēt in ſtatu innocentiæ, ait Doctor, erant naturâ mortales, ab extrinſeco tñ immortales extitiſsēt, ſi permāſiſſent in innocentia, quare mors actualis fuit tamquam pœna peccati hominibus inflicta, non quia naturaliter non fuiſſent morituri, ſed quia ſpeciali dono fuiſſent ab illa præſeruati.

133 Tertiò, arguit Arriag. diſp. 2. de gen. in fine probās poſſe naturali virtute hominē perpetuò ſe cōſeruare, niſi ab extrinſeca cauſa corrūperetur, ſit homo calidus vt ſex, frigidus vt duo, & per vnū alimentū amittat aliquid caloris, vel acquirat, certè ſi deinde aliud alimentum contrariū applicaretur, per iſtud reficeret, quicquid per illud amiſerat, vel amitteret, quicquid acquiſierat, & cōſequenter priſtinum temperamentū reaſſumeret, quarè nunquā ratione cibi moreretur; hoc ēt patet experientia, nā quidā morti propinqui omnibus viribus ferè deſtituti, virtute ciborū, & medicaminū priſtinam recuperant ſanitatem, quare ſi homo haberet perfectā notitiā ciborū, & ab extrinſeco non læderetur, poſſet naturaliter ſe conſeruare in æternum. Quod arg. aliter, & fortiùs deducit Angelt. de propr. form. pag. 110. virtus terreſtrificatiua mēbri non eſt infinita, ſed poterit à cōtrarijs qualitatibus ſuperari, ergo ſi alimentū humidū applicaretur, .i. a mēbro exiccaretur, illud tamē humectaret, & ſic paulatim non ſolùm poſſet homo refici quò ad exercendas operationes, ſed ēt quò ad humidum radicale mēbrorum. Accedit, ꝙ ſi membro exiccato applicaretur alimentū humidū aereum in maiori gradu, quā poſtulet forma viuentis, & quem habebat mēbrum ante exiccationem, illud nutrimentum ſucceſſiuè per alterationē aſſimilabitur mēbro, & priùs perueniet ad gradū illum, quem forma ex ſua ratione ſpecifica, ſibi determinat, quàm ad gradū membri exiccati, ergo quia tunc eſt rectè, & ſufficienter diſpoſitū alimentū introduceretur forma viuentis in ſtatu perfectiori, quā membrum haberet, & conſequēter fieret reſtauratio deperditi ſecundū omnem perfectionē, quod ſi ſæpiùs fieret hæc reparatio, certè poterit homo perpetuò ſe conſeruare. Tādem hoc idē aſſeritur de lignò vitæ, .ſ. quòd virtutem habebat conſeruādi hominē in æternū, vt colligitur ex Gen. 2. *Ne fortè mittat manum ſuā, & ſumat etiā de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternū*, ergo in rerum natura nō repugnat reperiri alimētū aliquod perfectè reſtauratiuū viuētis, & in eodē ſtatu conſeruās, eiusq. cōditionis aſſeritur eſſe ab alchymicæ artis profeſſoribus, ꝙ aurū potabile appellāt, aut elixir vitę.

134 Reſp. concedēdo quandoq. poſſe fieri reparationem in priſtinū, hoc eſt poſſe acquiri aliquā ſubſtantiam eiuſdē omninò temperamenti, ac fuit prior amiſſa (regulariter tamē non ita contingit, quia non fit applicatio cibi omninò proportionati, nec virtus digeſtiua reperitur ab omnibus cōtrarietatibus ſemper expedita, vt poſſit perfectè concoquere cibos, quin aliqualiter debilitetur, & hoc modo intelligēdus eſt Scotus ſæpè cit.) progreſſu tamē temporis adhuc repetiretur viuens debilitatū, ratio eſt, quia in iſta reparatione .l. acquiratur pars aliqua ſubtilis aerea, cū iſta tamen adhuc aduenit noua pars terreſtris, nam illa ſubſtātia de nouo adueniens nō eſt tota aerea, ſed quid mixtū, neq. hac cōuerſione pars terreſtris, quæ remanſit, fuit ſubſtātificè humectata, .i. quòd de terreſtri euaſerit aerea, & ſubtilis, ſed eandē omnino entitatē retinuit, quapropter .l. in prima conuerſione videatur viuens etiam quò ad humidū radicale reparatū, quatenus acquiſiuit nouum humidū, quod nō habebat, re vera tamen ex alio capite eſt deterioratū, quia aucta fuit pars terrea, quæ cōtinua caloris

actione

actione remanebit, ſubtili iã deſtructa, quapropter ex hac cõtinua actione pars terreſtris ita augebitur, & conſequẽter ita minuetur calor, vt paululũ poſtir deinde de alimẽto conuertere, nec in tanta perfectione, vnde randẽ deficiet, & deſtrueretur, aliter ſi ſẽper fieret æqualis conuerſio alimenti, non ſolũ viuens nũquam ſeneſceret, ſed ſemper creſceret, quia ſẽper fieret noua additio, quod neque cõcederẽt aduerſarij de homine in ſtatu innocentiæ, in quo ponũt perfectã concoctionẽ futuram ab hominibus, ſi permanſiſſent in gratia, & in hoc ſenſu quoq. explicari poteſt Doctor cit. dũ ait viuens à quolibet alimẽto repati, & impurius euadere, quia ſemper exiccatur, vel fit additio partium ſicciorum. Hinc patet, quid dicendum ſit ad rationes adductas, & cum ait Angeſtus virtutẽ terreſtrem mẽbri poſſe à contraria humiditate humectari, ſi intelligit qualitatiuẽ, tranſeat, non ob id tamen hæc qualitas diù permanebit, quia partes illę quęrent ſe reducere ad priſtinam ſiccitatẽ, & connaturalem, cũ ſint terreſtriores, & .i. non ſe reducant, patũ refert, quia vita non conſiſtit in humido accidentali, ſed ſubſtãtiali, ſi verò intelligit de humectatione ſubſtantifica, eſt falſum, quia potiùs membrũ diuturnitate tẽporis exiccabit nouam illam partem, tùm propter maiorem molem mẽbri, & minimã alimenti conuerſi partẽ, tũ propter maiorem reſiſtentiã ſiccitatis, & minorẽ humiditatis, accedẽte deinde actione caloris potiùs exiccante, quàm humectante.

135 Solũ dubitari poteſt de ligno vitæ, an habuerit naturalem virtutem cõſeruandi hominẽ in perpetuum, vt ſuſtinent quãplures Theologi, quos citat, & ſequitur Auerſa qu. 50. ſect. 10. an verò ſupernaturalẽ, vt docent D. Bon. 2. d. 19. art. 3. q. 1. Caiet. 1. p. q. 97. art. 4. Hurt. cit. & expreſſè ex noſtris Arer. de oper. ſex dier. tract. de ligno vitæ, q. 5. ex D. Aug. & videtur etiã mens Scoti cit. eſtq. magis rationi conſonum, quo. n. pacto lignũ illud poterat habere naturalem virtutẽ conſeruandi hominem in perpetuum, ſi erat corruptibile? (adhoc. n. vt poſſet hominẽ conſeruare, debebat in ſubſtantiam hominis tranſire, & conſequenter corrumpi) tum quia vt conuerteretur in ſubſtantiam, debebat ab homine alterari, ergo aliqualiter erat contrarijs qualitatibus affectũ, quibus debebat reagere in hominem, nõ videtur autem, quod agens debilitans paſſum, & ſi parumper, habeat virtutem illud perpetuò conſeruadi; ſolùm ergo habuit virtutem naturalem reſtaurandi ad modum medicinę ſed efficaciſſimæ, cũ hoc tamen ex alio capite adhuc debilitabat agẽs, quatenus per illud augebatur pars terreſtris, aut ſaltim nunquã ſubſtantialiter humectabat partes terreſtriores, hoc. n. eſſet illas totaliter deſtruere, & in hoc ſenſu intelligẽdum eſt ly *in æternum* in Scriptura .i. pro diuturno tẽpore, quo pacto multotiès ſumitur in ſcriptura, vt Gen. 17. *Dabo tibi, & ſemini tuo omnem terram Chanam in poſſeſſionem æternam*, & Pſal. 76. *Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui*. Vel ſi explicetur pro vera ſempiternitate, nõ erit dicenda virtus illa naturalis, ſed ſupernaturalis, vt docet D. Aug. 13. de ciuit. ca. 20. vbi agens de effectu huius ligni, ait, *Mirabili Dei gratia præſtabatur*, & loquens de eo cibo, & cæteris, inquit *Cætera eſſent alimento, illud Sacramento*, quam virtutem ſupernaturalem conſeruare poterat Deus poſt peccatum Adæ, ſicut nunc facit in Sacramento Baptiſmi, per quod imprimit characterem etiam ficte accedenti, & conficit tranſubſtantionem in Euchariſtia etiam ad probationem verborum à Sacerdote peccatore. Eadem ratione neganda erit virtus hæc conſeruatiua vitæ in medicinis alchimiſtarum.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

465

Digitized by Google

J. M. J.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

PANDIMIGLIO
APR. 1971
LEGATORIA - ROMA

Digitized by Google